Costi in Roma, uso, Paoli sei ///

n

Tomo

Nagari

13-12-11-24

14.17.H.26

COMPENDIVM

OMNIVM OPERVM EXIMII VIRI, ERVDITISSIMIQ. DOCTORIS,

D. Martini ab Azpilcueta Nauarri

SACRI APOSTOLICIQ. ORDINIS Canonicorum Regularium S. Auguſtini,

ALPHABETICO ORDINE ACCOMMODATVM.

Vna cum allegationibus, & atteſtationibus Theologorum, Philoſophorum, atque vtriuſque Iuris Interpretum.

Collectum per R. D. IACOBVM CASTELLANVM TARVISINVM, Sacræ Theol. Doct.

CVM PRIVILEGIIS.



VENETIIS, M D XCVIII.

Apud Robertum Meiettum.

ILLVSTRISSIMO,
AC REVERENDISSIMO
DD. MICHAELI
PRIOLO
EPISCOPO VICENTINO.

CVM primum ex TARVIS. ad tuam Illuſtriſſime Præſul Diœceſim acceſſi, ea fuit mens, ut & omnem in eam à te mihi demandatam animarum curam diligentiam conferrem, & me quacunque ratione poſſem beneficij tui memorem, gratumq. præſtarem. Ex quo factum eſt, ut omnibus Philoſophiæ, atque Sacratiſs. Theologię difficilioribus Studijs omiſſis, cum me in illud, quod omnium præſtantiſſimum, atque Parochis omnibus perneceſſarium Caſuum Conſcientię ſtudium contuliſſem, & relictis omnibus uni MARTINO NAVARRO viro admodum Pio, omniumq. Doctrinarum genere inſtructiſſimo applicuiſſem, tanta in eius ſcriptis legendis perfruebar voluptate, ut non mihi ſatis fuerit ſemel, ac iterum legere; ſed tertiò quoque omnia eius opera peruolutare decreuerim. Neque eo contentus, ut illum ad manus ſemper haberem, atque vnico (ſi fieri poſſet) intuitu omnia eius fundamenta pro dilucidandis occurrentibus difficultatibus mihi forent parata, INDICEM copioſiſſimum compoſui, quo ſolo omnes mihi propoſitas in caſibus conſcientiæ dubitationes tollere poſſem. Viderunt multi opus, rogareq. cœperunt, ut ad

omnium publicam vtilitatem typis excuſum proponerem. Quorum voluntati, cum me, non mihi uni, ſed omnibus natum eſſe cognouerim, morem geſſi. Et propterea cępi magno adhibito labore, opus reuiſere, corrigere, augere, & , quantum in me fuit, ad eam formam redigere, vt omnes eam, quam ſperabant, vtilitatem facile capere poſſent. Cumq. eſſet edendum non multum, diuq. mecum cogitaui cuius tutelæ illud commendarem, Tu enim ſtatim PRAESVL PRAESTANTISS. mente occurriſti vnus, quem dignum exiſtimaui, cui laborem hunc meum dicarem tanquam obſeruantię in te meę pręſtantiſſimum teſtimonium. Tanta enim eſt ſuauitas ingenij tui, tanta in omnes humanitas, Summa in Deum Religio, optimæ morum probitas, eximia ad colendam virtutem propenſio, vt nemo reperiatur, qui Te non ſuſpiciat, qui Te non admiretur, atque ad Te diligendum maxime non alliciatur. Quibus ego argumentis adductus, Tibi ſemper ero addictus ita, vt nihil vnquam prætermittam, quo & Tibi, & reliquis omnibus aliquod beneuolentię in te meæ teſtimonium, indicij argumentum, gratiq. animi, non omnino quale velim, ſed quale potero, monimentum non derelinquam. Accipe interim ANTISTES INTEGERRIME Munuſculum hoc, quod in tuo apparere Nomine voluit, meq. tibi, & deditiſſ. & deuotiſſ. eſſe cognoſce. Vale.

Illuſtriſſimæ, ac Reuerendiſſ. D. tuæ

Addictiſſimus S.

Iacobus Caſtellanus.

IACOBVS CASTELLANVS
LECTORI OPTIMO
SALVTEM.

TABVLAM hanc copioſiſſimam, quæ omnia, ab eximio viro, Pio pariter, eruditiſſimo, omniumq. ſcientiarum genere inſtructiſſimo MARTINO NAVARRO in omnibus ſuis operibus comprehenſa, ita ad Compendium redigit, vt merito poſſit ipſa dici Compendiũ, quæq. non niſi maximis meis laboribus, atque vigilijs eſt conſtructa, Benigniſſime LECTOR, accipe. Sciaſq. me plurimum inſudaſſe, vt ea, quæ dicuntur in ordinem redigerentur, ſed non potuit hoc ad amuſſim à me obtineri: cum & varijs locis, & varijs propoſitis ſint adducta. Quia tamen quod potui, non omiſi, quæ non defuit bona voluntas ſufficiat.

Addidi ferè vbique rerum principalium (vbi ex Authore non habentur) definitiones ex Silueſtro, vel alijs, quod vbi fiet Crux †. indicabit. Cætera, quæ Authoris ſunt, vt locus appareat, ex quo deſumuntur ſignum hoc ¶ manifeſtat.

Reſtat, vt non ignores Tabulam hanc, veluti ſeminarium eſſe ad diſſoluendas, omnes, quæ poſſunt occurrere, præcipue, quo ad conſcientiam, quæſtiones. Quælibet enim mota quæſtio, vel formaliter, & explicite in hac Tabula continebitur, & diſſoluetur, vt an iudex Arbiter in quolibet loco, ſententiam ferre poſſit, quam non erit difficile inuenire ſub aliquo ipſius quæſtionis

termino, verbo Arbiter, verbo Sententia, verbo Iudex. Vel ſaltem continebitur fundamentaliter, & implicite, ita vt ſi quæratur ſub aliquo termino ex quibus illa conſtat, fundamentum appareat, quo diſſoluuntur. Vt ſi quis quærat: An votum magis liget, quàm iuramentum, videat in verbo Votum, vel in verbo Iuramentum, & ex his, quæ utrobique dicuntur quæſtionem diſſoluet. Tu interim Lector optime, meis vigilijs aſſidue vtere, & DEVM OPT. MAX. pro me roges. Vale.

OPE-

OPERA NAVARRI HAC TABVLA COMPREHENSA

Huius Præclariſſimi Viri opera omnia ad duo Capita rediguntur. Quædam enim appellantur Commentaria. Quædam Conſilia. Commentariorum quatuor ſunt Tomi. Conſiliorum verò duæ Partes. Quæ autem ſinguli contineant ſubiectus Iudex notabit.

TOMVS PRIMVS.

COMMENTARIVS Cap. inter verba. 2.q.3. in quo de gloria, honore, laude, ac bona fama, eorumq. contrariis traditur. Continetque iſte Commentarius tria præludia, & ſex Concluſiones.

1 Concluſio. Non debere quem de laude falſa gaudere, ſed triſtari.
2 Concluſio. Debere nos vituperio falſo gaudere.
3 Concluſio. Sufficere nobis laudem conſcientiæ noſtræ.
4 Concluſio. Laudem vnius tantum interdum parere gloriam.
5 Concluſio. Licere deſiderare gloriam illaq. frui.
6 Concluſio. Detractionem, ſiue Murmurationem eſſe peccatum.

Commentarius Primus, de Regularibus, de Fine principali, & paupertate ipſorum in cap. cui portio. 12.q.1.

Commentarius Secundus, de regularibus, de dominio bonorum ipſorum in cap. non dicatis. 12.q.1.

Commentarius Tertius, de regularibus, de quibuſdam inſtitutionibus, & poteſtatibus Prælatorum in cap. nullam. 18.q.2.

Commentarius Quartus, de regularibus, de ſtabilitate, & tranſitu ipſorum in cap. ſtatuimus. 19.q.3.

Commentarius de Alienatione rerum eccleſiæ in principium, & Gloſſam ſummæ. 12.q.2.

Et de ſpolijs Clericorum in cap. non liceat Papæ. 12.q.2.

Commentarius de Vſuris in principium. cap. ſi fœneraueris. 14.q.3. Et continet vigintiduo Notabilia.

Tractatus de Reditibus Beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſeu Commentarius in cap. quoniam quicquid. 16.q.1. Et continet tres Quæſtiones.

1 Quæſtio. An mortaliter peccent beneficiarij eccleſiaſtici ſuperfluè, aut profane redditus ſuorum beneficiorum impendentes.
2 Quæſtio. An tales non ſolum peccent, ſed etiam teneantur ad reſtitutionem.

3 Quæſtio. An beneficiarij poſſint teſtari.
In fine autem annexum eſt quoddam propugnaculum Apologiæ S.D.N.Gregor. XIII. dicatum.
Commentarius in cap.humanæ aures,22.qō.5. De veritate reſponſi, partim verbo expreſſi, partim mente concepti. Et continet tres Quæſtiones.
1. Quæſtio. An N. Coram Deo mentitus fuerit.
2. Quæſtio. An peierauerit coram Deo, licet non ſit mentitus.
3. Quæſtio. An (eſto non mentitus fuerit, nec peierauerit) alia ratione peccauerit.
Commentarius in cap.in loco benedictionis. 5.qō.4. De Silentio in diuinis officiis, præſertim in choro ſeruando.
Commentarius in ca.cum miniſter.23.q.5.de finib.humanorum Actuum.
Commentarius in ſeptem Diſtinctiones,de pœnitentia.
Diſtinctio 1. Continet tria præludia.& cap.88.
Commentarius diſtinctus ſuper cap.in Leuitico, in eadem Diſtinctione prima.De Iubileo, & Indulg.& continet 34. Notabilia. Vbi declarat
Primo dictum,§.in Leuitico à Notab.1. vſque ad 7.
Secundo,Extrauag.Antiquorum.de pœn.& rem. à Not.7. vſque ad 12.
Tertio,Extrauag.Vnigenitus.eod.tit.à Not.12.vſque ad 24.
Quarto,Extrauag.Quemadmodum. eod.tit. à Not.24. vſque ad 31.
Quinto,Extrauag. Indictionis Anni Iubil. Gregor. XIII. Notab. 32.
Sexto,Extrauag.eiuſdem ſuſpenſionis.Notab.33.
Commentarius Diſtinct.2. cum ſuis capitulis & paragraphis.
Commentarius Diſtinct.3.
Commentarius Diſtinct.4.
Commentarius Diſtinct.5.
Commentarius Diſtinct.6.
Commentarius Diſtinct.7.

TOMVS SECVNDVS.

MANVALE Confeſſariorum, & Pœnitentium. Continet decem Præludia,& 27.Capita.
Primum prælud. De eſſentia,& dignitate animæ rationalis.
Secundum,De Animæ potentiis.
Tertium,De iiſdem quatenus eſt Rationalis.
Quartum, De ſumma beatitudine, & miſeria.
Quintum, De Paſſionibus, & habitibus Animæ.
Sextum,De Actibus Animæ humanis.
Septimum, De merito, ſeu Demerito.
Octauum De peccato originali, & actuali.
Nonum, De peccato mortali, & veniali.

Decimum

Decimum, De pœnitentiæ Sacramento.
Primum Caput, De Contritione.
Secundum, De Confeſſione.
Tertium, De Satisfactione.
Quartum, De poteſtate, ſcientia, bonitate Confeſſoris.
Quintum, De interrogationibus faciendis.
Sextum, De peccatorum circunſtantiis.
Septimum, Cap. de ſeruanda famâ proximi in Confeſſione.
Octauum, De ſigillo Confeſſionis.
Nonum, De iteratione Confeſſionis.
Decimum, Quomodo Confeſſarius debeat excipere pęnitentem.
xi. De primo præcepto Decalogi, de colendo Deo.
xii. De ſecundo præcepto. Non vane iurando.
xiii. De tertio præcepto. Feſtorum obſeruantia.
xiiii. De quarto præcepto. Honore parentum.
xv. De quinto præcepto. Non occidendo.
xvi. De ſexto præcepto. Non Mæchando.
xvii. De ſeptimo præcepto. Non furando.
xviii. De octauo præcepto. Non falſe teſtando.
xix. De nono præcepto. Non concupiſcendo vxorem proximi.
xx. De decimo præcepto. Et conſiliis Euangelicis.
xxi. De quinque præceptis Eccleſiæ.
xxii. De Septem Sacramentis.
xxiii. De ſeptem vitiis capitalibus.
xxiiii. De operibus miſericordiæ, & ſenſibus exterioribus.
xxv. De peccatis diuerſorum ſtatuum.
xxvi. Quomodo ſe gerere debeat confeſſarius erga confeſſum.
xxvii. De cenſuris Eccleſiæ. { Excommunicatione. / Suſpenſione. / Interdicto. / Irregularitate. }

In eodem capite xxvii. multa alia adiungit, videlicet, De { pollutione Eccleſiæ. / caſibus reſeruatis. / Præſentatione Confeſſar. / Regulis Confeſſar. / Conſcientia. / Opinione eligenda. }

Commentarius de Oratione, & Horis Canonicis, atque aliis Diuinis officiis, cuius titulus eſt Enchiridion, ſeu Manuale de Oratione. Continet ca. 22.
Primum Cap. de præludiis continet 33. Concluſiones.
Secundum continet textum, & ſex Concluſiones.

Tertium,

Tertium, De Hora orandi tangit 78. Concluſiones.
Quartum, De geſtu orandi, tangit 17. Concluſiones.
Quintum, De loco orandi habet 41. Concluſiones.
Sextum, De mala, & bona oratione. 49. Concluſiones.
Septimum, De obligatis ad recitandum. 35. Concluſiones.
Octauum, De bonitate orantium. 6. Concluſiones.
Nonum, De oratione dormientis. 9. Concluſiones.
Decimum, De integritate Horarum. 68. Concluſiones.
xi. De cauſis excuſantibus ab Horis. 32. Concluſiones.
xii. Super cogitatu extrario. 7. Concluſiones.
xiii. De Attentione in orando. 61. Concluſiones.
xiiii. De præparatione ad recitandum. 5. Concluſiones.
xv. De re à recitatione aliena. 3. Concluſiones.
xvi. De impedimento attentionis. 80. Concluſiones.
xvii. De occaſionibus bene recitandi. 50. Concluſiones.
xviii. Cap. circa nouem illationes, & tangit 108. Concluſiones.
xix. Continet 18. Concluſiones, & certas orandi formulas.
xx. Conciliat nonnulla Doctoris Medinę, & ipſius Auctoris.
xxi. Tractat 37. Concordias inter Sotum, atque ipſum Auctorem.
xxii. Quædam Miſcellanea, de oratione comprehendit.
Adiungit quædam extraria Miſcellanea.
Et pręſertim de Pſalterio, & Roſario B. MARIAE.

TOMVS TERTIVS.

Continet iſte Tomus quaſdam Auctoris Relectiones, in Cap.
- Si quando, De reſcriptis.
- Cum contingat. eod. titul.
- Nouit de Iudiciis.
- Accepta, De reſtitutione ſpoliator.
- Ita quorundam, De Iudæis.

Commentarius in Rubricam de Iudiciis.
Commentarius de datis, & promiſs. in extrauag. Greg. XIII.
Relectio in cap. ſi quando. continet Prælu dia quinque.
Exceptiones xxi.
Confutationem contrariorum.
Auctarium prælectionis.
Relectio cap. cum contingat, continet 15. Cauſas nullitatis.

Re-

Remedia ſeptem.
Commentarius in Rubricam de Iudiciis, tractat de iudicio, ſiue de iudiciali proceſſu ſumpto iudicio pro iudicandi actu.
Relectio in cap. Nouit, continet ſex Notabilia.
Primum, Deum omnia noſſe.
Secundum, Nullam creaturam omnia ſcire.
Tertium, Supremam iuriſdictionem mere laicam ſic eſſe penes Papam.
Quartum, Correctionem fraternam ſic definiri, & ſic præcipi.
Quintum, Denunciationem Canonicam ſic definiri, & quo ordine ad eam deueniatur.
Sextum, Iuriſdictionem Eccleſiaſticam extendi ad cognoſcendum de omni peccato mortali cuilibet Chriſtiani etiam laici, ad finem liberandi eum ab illo.
Relectio cap. Accepta, continet diuiſionem, & caſum.
Confirmationes decem.
Oppoſitiones decem cum ſuis multiplicatis ſolutionibus.
Relectio. cap. ita quorundam, tractat de rebus Saracenis deferri prohibitis, & ibi de cenſuris in eo latis diſputatur. Continet autem vndecim Notab.
Primum Not. de Summa principaliter contentorum.
Secundum, De cupiditate, ſæuitia, crudelitate.
Tertium, De neceſſitate manifeſtandi ſe Chriſtianum.
Quartum, De verbo Saracenus, vnde dicatur, & cui conuenit.
Quintum, De propria, & lata ſignificatione huius verbi Arma.
Sextum, Quod per delationem Armorum hic vetitam non omnis eorum materia vetatur.
Septimum, Quod verba (Lignamina Galearũ) barbara ſint, & quę includant.
Octauum, Qui ſint deferentes, vſum miniſtrantes, & quomodo differunt.
Nonum, Quare plus peccet Chriſtianus iuuans Saracenos, quàm ipſi.
Decimum, Quod ſubminiſtrans neceſſaria Saracenis in bello, incidunt in pœnas huius Cap. & quæ ſint illę.
Vndecimum, Quod Galeas Saracenicas, & Naues Piraticas gubernantes incidunt in hunc Canonem.
Commentarius de datis, & promiſſis continet XXXII. Notabilia, quæ non poſſunt bene ſummari.

CON-

CONSILIORVM
DVAE SVNT PARTES.

Continent autem Reſponſiones ad diuerſas ſibi propoſitas difficultates: Quæ ordinatæ ſunt per titulos iuxta Titulorum Decreti ordinem diſpoſitas.

PRIMA Pars habet Titulos in ſubſcripto ordine contentos.

A

De Aetate, & qualitate, & ordine, &c. Lib. 1.
De Appellationibus. Lib. 2.

B

De Baptiſmo, & eius effectu. Lib. 3.
De Bigamis. Lib. 1.

C

De Cauſa poſſeſſionis. Lib. 2.
De Celebratione Miſſarum, Sacramento Euchariſt. & Diuinis officiis. Lib. 3.
De Cenſibus, Exactionibus, & Procuratoribus.
De Clericis peregrinis. Lib. 1.
De Clericis non reſidentibus. Lib. 3.
De Clerico ægrotante. Lib. 3.
De Cohabitatione Clericorum, & Mulierum. Lib. 3.
De Conceſſione Præbendarum. Lib. 1.
De Confeſſis. Lib. 2.
De Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris. Lib. 3.
De Conſtitutionibus. Lib. 1.
De Conſuetudine. Lib. 1.
De Conuerſatione coniugatorum. Lib. 3.
De Conuerſatione Infidelium. Lib. 3.
De Corpore vitiatis. Lib. 1.

D

De Decimis, primitiis, oblationibus, Lib. 3.
De Depoſito. Lib. 3.
De Donationibus inter virum, & vxorem. Lib. 3.

E

De Electione, & electi poteſtate. Lib. 1.
De Emptione, & venditione. Lib. 3.

F

De Feudis. Lib. 3.
De Fideiuſſoribus. Lib. 3.

De Fi-

De Filiis Presbyterorum.Lib.1.
De Foro competenti.Lib.2.
H
De His, quæ vi, metuſve cauſa fiunt. Lib.1.
De His, quæ fiunt à prælato.Lib.3.
De His, quæ fiunt à maiore parte Capituli.
I
De Immunitate Eccleſiarum.Lib.3.
De In integrum reſtitutione.Lib.1.
De Iudiciis. Lib.2.
De Iureiurando.Lib.2.
De Iure patronatus. Lib.3.
L
De Locato, & Conducto. Lib.3.
M
De Maioritate, & obedientia.Lib.1.
De Mendicantibus.Lib.3.
N
Ne Clerici, vel vouentes. Lib.3.
O
De Obſeruatione ieiuniorum.Lib.3.
De Officio Vicarij.Lib.1.
De Officio legati. Lib.1.
De Officio iudicis ordinarij.Lib.1.
De Officio iudicis.Lib.1.
P
De Pactis.Lib.1.
De Parochis, & alienis parochianis.Lib.3.
De Præbendis, & Dignitatibus. Lib.3.
De Præſcriptionibus.Lib.2.
De Probationibus.Lib.2.
De Procuratoribus.Lib.1.
R
De Rebus Eccleſiæ non alienandis. Lib.3.
De Regularibus.Lib.3.
De Religioſis domibus.Lib.3.
De Reliquiis, & veneratione Sanctorum. Lib.3.
De Renunciatione.Lib.1.
De Reſcriptis.Lib.1.
De Reſtitutione Spoliorum.Lib.2.
S
De Sacra Vnctione.Lib.1.
De Sententia, & re iudicata.Lib.1.

De Se-

De Sepulturis. Lib. 3.
De Seruis non ordinandis, & manumiſſione. Lib. 3.
De Sequeſtratione poſſeſſionum. Lib. 2.
De Solutionibus. Lib. 3.
De Statu Monachorum. Lib. 3.
De Summa Trinitate, & Fide Catholica. Lib. 1.

T

De Temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Lib. 1.
De Teſtamentis. Lib. 3.
De Teſtibus, & Atteſtationibus.

V

De Voto. Lib. 3.
Vt lite pendente.

SECVNDA CONSILIORVM PARS ſubiectos Titulos continet.

A

De Accuſationibus, & Inquiſitionibus. Lib. 1.
De Adulterijs, & Stupro. Lib. 5.
De Apoſtatis, & reiterantib. Baptiſma. Li. 5.

C

De Celebratione Miſſarum Lib. 5.
De Cenſibus Lib. 5.
De Clandeſtina deſponſatione Lib. 4.
De Clerico excommunicato Lib. 5.
De Clerico non ordinato Lib. 5.
De Cognatione ſpirituali Lib. 4.
De Conceſſione præbendæ.
De Conditionibus appoſitis Lib. 4.
De Conſanguinitate, & Affinitate. Lib. 4.
De Conſtitutionibus.
De Crimine falſi. Lib. 5.

D

De Deſponſatione impuberum. Lib. 4.
De Diuortiis. Lib. 4.
De Donationibus. Lib. 5.

E

De Eo qui ducit in matrimonium, quam polluit per adulterium, Lib. 4.

F

De Frigidis, & Maleficiatis. Lib.4.
De Furtis.Lib.5.

H

De Hæreticis. Lib.5.
De His ,quæ vi.Lib.5.
De Homicidio.Lib.5.

I

De Iniuriis, & damno dato. Lib.5.
De Iudæis, & Saracenis. Lib.5.

M

De Magiſtris.Lib.5.

N

Ne Prælati vices ſuas.Lib.5.

O

De Officio Vicarij.
De Officio Iudicis ordinarij.

P

De Pactis.
De pœnis.Lib.5.
De Pœnitentiis, & remiſſionibus.Lib.5.
De Priuilegiis.Lib.5.
De Procuratoribus.
De Purgatione vulgari.Lib.5.

Q

Qui filij ſint legitimi. Lib.4.

R

De Raptoribus incendiariis, & violatoribus rerum Eccleſiaſticarum. Lib.5.
De Rebus Eccleſiæ non alienandis.Lib.5.
De Regularibus.
De Renunciatione.
De Reſcriptis.

S

De Secundis nuptiis. Lib.4.
De Sententia Excommunicationis. Lib.5.
De Sepulturis.
De Simonia.
De Solutionibus.
De Sortilegiis.Lib.5.
De Sponſalibus.Lib.4.
De Succeſſione ab inteſtato.

T

De Temporibus ordinandorum.

De

V

De Verborum ſignificatione.Lib.5.
De Vſuris.Lib.5.

Commentarius imperfectus,De Lege Pœnali ſuper cap. Fraternitas. 12.q.2

TOMVS QVARTVS

Continet opuſcula quædam.

PRIMVM, De Detractatione, Fama, & eius reſtitutione, & eſt. ſexta Concluſio ſuper Cap.Inter verba.ij.q.3.
Secundum,De Cambijs.in principium cap.fin.de vſuris.
Tertium,De Eleemoſina in Cap.Quieſcamus.42.diſtinct.
Quartum,De Neceſſitate defendendi proximum ab iniuria, & morte ſpirituali,& corporali.in cap.non inferenda.23.quæſt.3.ad declaranda certa loca in Manuali.
Quintum,De Incompatibilitate Beneficiorum.
Sextum, De Simonia mentali,in cap.fin.de Simonia.
Septimum,De Furto notabili.in ca.fin.14.q.6. & de Homicidio caſuali.
Octauum, De Fama, & Infamia in cap.non ſunt audiendi.ij.quæſt.3.
Nonum,Imperfectum de lege pœnali.

TOMVS QVINTVS.

ADDITION della Repetition del Cap.Quando.de conſecrat.diſt.1. continens 25.Monitiones rerum diuerſarum, lingua Hiſpanica.

FINIS.

IN-

INDEX OMNIVM DICTIONVM, QVAE IN HOC COMPENDIO CONTINENTVR.

A

Velab.cart. 1
Abbas. ibid.
Abbatia 2
Abbatiſſa. ibid.
Abbreuiatio ibid.b
iurare ibid.b
ortus ibid.b
ſolutio 3
ſtinentia 5
centus ibid.
eſſorium ibid.
reſſus ibid.b
cidia ibi.b
cipere ibid.b
cuſatio 6.b
tio 7
lus ibid.b
um 9
iuratio ibid.
miniſtrator ibid.
oratio ibid.b
ulterium ibid.b
uocatus 10
grotus ibid.
quitas ibid.
tas ibid.b
ſtimatio ibid.b
finitas ibid.b
ere ibid.b
enatio 11
egatio ibid.b
are ibid.b
ernatiua ibid.b
sor ibid.b
nicitia 12.b
uens ibid.b
ictus 13
athema ibid.
cilla ibid.
gelus ibid.
Anima ibid.
Animalia 14.b
Annus ibid.b
Annexum ibid.b
Apoſtaſia ibid.b
Apoſtolus 15
Apparitores ibid.
Appellatio ibid.
Appetitus 16
Argumentum ibid.b
Arbiter 17
Arma ibid.
Ars ibid.b
Articulus 18
Aſperitas ibid.
Aſſaſſinus ibid.
Aſſecuratio ibid.b
Aſtrologia ibid.b
Aſtutia ibid.b
Attentio ibid. b
Attributum 19
Attritio ibid.
Auaritia ibid.b
Audire 20
Angurium ibidem
Aua ibid.
Auxilium ibid.b

B

Balneator ibid.b
Balſamum ibi.b
Bannitus ibid.b
Baptiſmus 21
Beatitudo ibid.b
Bellum 22
Benedictio ibid.b
Beneficium 23
Beneficiarius 25
Bigamia 27.b
Blaſphemia 28
Bonum ibid.
Breuiarium 30.b
Bulla 31.b

C

Cadauer 32
Cambium ibid.
Canon 33
Canonicus ibid.b
Cantare 34
Cantus ibid.
Cappa ibid.b
Capellania ibid.b
Capellanus ibi.b
Capitulum. ibid.b
Cardinalis 35
Carcer ibid.b
Character ibid.b
Charitas 36
Caſtitas ibi.b
Carthuſianus 37
Caſus ibid.
Cathecumenus ibid.b
Catholicus 38
Cauſa ibidem
Cenſura 39
Cenſus ibid.
Ceſſatio 40.b
Ceſſio ibid.b
Chriſma ibid.b
Chriſtianus 41
Chriſtus ibid.
Chorus 42
Circunſtantia ibidem
Citatio 43
Ciuitas ibid.b
Clauis ibid.b
Clauſula 44
Clauſura ibid.b
Clericus ibid.b
Coadiutor,& Coadiutoria. 46.b
Cecus ibid.b
Cognatio ibid.b
Cogitatio 47.b
Cognitio ibid.b
Collatio ibid.b

b Col.

Collegium 48
Commendare ibid.
Commendatarius ibid.b
Commiſſio ibid.b
Commodare 49
Communicare ibidem
Communio 50
Commutatio ibid.
Compenſatio ibid.b
Compoſitio ibid.b
Conatus ibid.b
Concedere 51
Concilium ibid.
Concordia ibi.b
Concubinarius ibid.b
Concupiſcentiæ ibid.b
Condemnatio 52
Conditio ibidem
Condonatio ibid.b
Conductor ibid.b
Confeſſio ibid.b
Confeſſio Sacrament. 53
Confeſſor 55.b
Confidentia 57.b
Confirmatio 58
Confratria ibid.
Congregatio ibid.b
Coniectura ibid.b
Coniugium ibid.b
Coniux ibid.b
Conſcientia 59.b
Conſecratio 60
Conſenſus ibid.
Conſilium ibid.b
Conſtitutio 61
Conſuetudo ibidem
Contemptus 62.b
Contentio 63
Continentia ibidem
Contractus ibid.
Contritio ibidem.b
Contradictoria 64.b
Contraria ibidem b
Conuentus 65
Conuerſus ibid.
Copula carnalis ibid.
Corpus ibid.
Cor ibid.b
Correctio ibid.b
Corona 66
Credere ibid.
Creditor ibid.b
Crimen ibid.b
Cruciatus 67
Culpa ibidem
Cultus ibid.b
Cupiditas ibid.b
Cura ibid.b
Curioſitas ibid.b
Cuſtos 68
Clauis ibidem
Creditor ibid.

D

Damaſus ibid.b
Damnatus ibid.b
Damnum ibidem b
Dare 69.b
Debitor ibid.b
Debitum 70
Decima 71
Decipere ibid.b
Declarare 72
Decretum ibidem.b
Defendere, & Defenſio ibid.b
Deferre 73
Deformare ibid.b
Defunctus 74
Degradatio ibidem
Delectatio ibidem
Delegatus ibidem b
Delictum ibid.b
Dæmon ibid.b
Denunciatio 75
Depoſitum 76
Detractio ibid.b
Deus ibid.b
Deuotio 77.b
Diaconus ibid.b
Dicere 78
Dies ibid.
Dignitas ibid.b
Diſpenſatio ibid.b
Diſpoſitio 80.b
Diſtributio 81.b
Diuiſio ibidem
Diuortium ibid.b
Doctor 82
Dolus ibid.b
Dolor ibid.b
Domicilium 83
Dominium ibid.
Dominus ibid.b
Donare 84
Donatio ibidem
Dos 85.b
Dubitare, Dubium, Dubitas. ibidem b
Ducatus 86
Duellum ibidem b
Duo ibid.b
Dux ibid.b

E

Eccleſia ibid.b
Eccleſiaſticus 87.b
Edictum ibid.b
Electio 88
Eleemoſinam ibidem b
Emphyteoſis 89.b
Emptio 90
Epiſcopus ibid.b
Epiſtola 92.b
Error ibidem b
Euagatio 93
Eucharistia ibidem
Euentus ibid.b
Exceptio ibid.b
Excommunicatio 94
Excommunicatus 96
Executio, & Executor 97
Exemplum ibid.b
Exemptio ibidem b
Exorciſmus ibid.b
Expectatiua 98
Expreſſio ibidem
Extrauagans ibid.b
Extrema Vnctio ibid.b

F

Factum ibid.b
Facultas 99.b
Falſarius ibid.b
Fama 100
Famulus 101
Ferrum ibid.
Feſtum ibid.
Feudatarius ibidem.b
Fides ibid.b
Fideiuſſor 102
Fideicommiſſum ibid.
Fideiprofeſſio ibidem
Filius ibidem.b
Finis 103.b
Fiſcus 104.b
Forma ibid.b
Fornicatio ibidem.b

...ytum 105
...ritudo ibid.
...ancifcanus ibid.
...aser ibidem.b
...aus ibidem.b
...uſtus ibid.b
...r 106
...oſus ibid.b
...rtum ibid.b

G

Tabella 107
Galea ibid.
...ndium ibid.b
...neralis ibid.b
...ſta 108
...ſtus ibidem
...nicularis ibid.b
...oria ibid.b
...atia 109
...anatus 110
...lla ibid.

H

Habere ibidem
Habitatio ibidem
...bitus Pro Qualitate ibid.b
...bitus Pro Veſte ibid.b
...eres ibid.b
...reſis 111
...reticus ibid.
...rmaphroditus 112
...nicidium ibid.
...mo ibidem.b
...nor ibidem.b
...ra 113
...ſter 115
...ſpitale ibid.
...milius ibid.b

I

...Ebrium ibid.b
Ignorantia 116
...gitimus ibid.b
...teratus 117
...ago ibid.
...pediens ibid.b
...pedimentum ibid.b
...peditus ibidem.b
...penſa 118
...perator ibid.
...perium ibid.
...petratio ibidem.b
...potentia ibidem.b
...duertentia ibidem.b

Incapax ibid.b
Incantatio ibid.b
Inceſtus ibidem.b
Inditum 119
Indulgentia ibidem.b
Infamia 123.b
Infans 124
Infidelis ibid.b
Infirmitas ibid.b
Ingratitudo 125
Ingreſſus ibid.
Inimicus ibid.
Inhabilitas ibidem
Iniuria ibidem
Iniuſtitia ibid.b
Inquiſitio ibid.b
Inquiſitor 126.b
Inſolitum ibid.b
Inſtitutio 127
Inſtrumentum ibid.
Intellectus ibidem
Intentio ibidem
Interdictum ibid.b
Intereſſe 128.b
Interpretatio 129
Interrogatio ibid.
Intimatio 130
Intruſio ibidem
Inuentio ibidem
Inuidia ibidem
Ira ibidem.b
Irregularitas ibidem.b
Irritare 132.b
Iubilans ibid.b
Iudaei 133
Iudex Eccleſiaſticus ibid.b
Iudex ibidem b
Iudicare 135.b
Iudicium ibid.b
Iuramentum 137
Iurans 138
Iurare ib.d.b
Iuriſdictio ibidem.b
Ius 139.b
Iuſpatronatus 140.b
Iuſtificatio ibidem.b
Iuſtitia 141
Iuſtus ibid.b

L

Laborare ibidem.b
Lachrimae ibidem.b
Lactare ibid.b
Lacticinia ibid.b
Laetitia ibid.b
Laicus ibidem.b
Lapis 142
Latria ibid.
Latro ibidem
Laudare ibid.b
Laudatus ibid.b
Laudemium ibid.b
Laurea ibid.b
Laus 143
Lector ibidem.b
Legatum ib d.b
Legatus 144
Legere ib id.b
Legitima ibi d.b
Legitimatio 145
Lex ibidem
Libellus 148.b
Liber,bri ibidem.b
Liber,a,um 149
Liberalitas ibid.
Liberare ibidem
Libertas ibidem
Licentia ibid.b
Licitum 150
Lignum,& Lignamen ibid.
Littera ibid.b
Litteratura 151
Litteratus ibid.
Lis ibidem
Locatio ibid.b
Locare ibid.b
Locator ibid.b
Locus 152
Loquutio ibid.
Lucrum ibidem
Ludus ibidem.b
Luxuria 153.b

M

Macula ibidem.b
Magi 154
Magiſter ibid.
Magiſtratus ibid.
Magnanimitas ibid.
Maior ibidem
Maledictio ibid.b
Maleficium ibidem.b
Malitia 155
Malum ibidem
Mandatum ibidem
Manducare 156

Manus ibidem
Maria ibid.
Maritus ibidem b.
Martyrium 157.b
Mater ibidem b
Materia 158
Matrimonium ibid.
Matutinum 160.b
Medicus 161
Membrum ibid. b
Mendacium ibid.b
Mendicare 162
Mens ibidem
Mercator ibid.
Mercatura ibidem b
Mercenarius ibid.b
Merces ibidem b
Meretrix 163
Meritum ibidem b
Metus 164
Miles ibid.b
Militia 165
Minimus ibid.b
Miniſter ibid.b
Miraculum ibid.b
Miſeria 166
Miſericordia ibid.
Miſſa ibidem
Monachus 169.b
Monarchia. 170.b
Monaſterium ibidem
Moneta ibid.b
Monialis ibid.b
Monitio 171
Monitorium ibid.b
Mons Pietatis ibidem b
Mora ibid.b
Mors 172
Mulier ibid.b
Multiloquium 173.b
Murmuratio ibid.b
Mutatio 175
Mutuum ibid.
Mutuatarius ibid.b

N

Natura 176
Naufragium ibid.
Nauta ibid.
Neceſſarium ibid.
Neceſſitas ibidem
Negatio 177
Negligentia ibidem
Negociatio ibid.
Nemeſis ibid.b
Nobilis, & Nobilitas ibidem.b
Nomen ibid.b
Notarius 178
Notorium ibid.
Nouitas ibid.b
Nouiciatus ibid.b
Nouicius ibid.b
Numerus ibid.b
Nuptiæ ibidem b

O

Obedientia 179.b
Oblatio ibidem
Oblata, & oblatus ibid.b
Obligatio ibid.b
Obligatus 180.b
Oblitus ibid.b
Obſcurum ibid.b
Obſeruantia ibid.b
Obſeſſus 181
Obſtetrix ibidem
Occaſio ibidem
Occiſio ibid. b
Occultum 182.b
Odium 183.b
Officium ibid.b
Officium diuinum 184
Officialis ibidem
Omiſſio ibidem
Omnino ibid.b
Onus ibidem b
Opus ibid.b
Opinio 185.b
Oratio 186
Ordinarius 189.b
Ordo ibid.b
Organa 191.b
Ornamentum ibid.b
Ornatus ibid.b
Oſculum ibid.b

P

Actio 192
Pactum ibidem
Pannicularia ibid.b
Papa ibid.b
Paraphrenalia 195.b
Parentes ibi.b
Paria ibidem b
Parochia ibidem b
Parochianus 196
Parochus ibid.
Parricida 197
Pars ibid.
Participare ibidem.b
Paruitas ibid.b
Paſſio ibid.b
Pater 198
Patrinus ibid.b
Patronus 199
Pauper ibid.b
Paupertas ibid.b
Pauſare 200
Pax ibid.b
Peccator ibid.b
Peccatum 201
Peculium 204.b
Pecunia ibid.b
Penſio 206
Penſionarius ibid.b
Pæna ibidem.b
Pœnitens 207.b
Pœnitentia 208
Pœnitentiaria 209.b
Pœnitentiarius 210
Pœna ibidem
Percuſſio ibid.b
Peregrinus 211
Perfectio ibi.
Periculum ibidem
Permiſſio ibid.b
Permutatio ibid.b
Perſonatus 212
Pertinacia ibidem
Pertinax ibid.
Peſtis ibidem
Petitio ibidem
Pietas ibidem
Pignus ibid.b
Pirata ibidem.b
Piſcatio ibid.b
Pollutio ibidem b
Poſſeſſio 213.b
Poſſeſſor 214
Poſtliminium ibid.
Potentia, & Poteſtas ibidem
Præbenda 215
Præcedentia ibid.b
Præceptum ibid.b
Preces 216.b
Prædicare ibid.b
Prædicator ibid.b

Præ-

INDEX.

ædium 217
æiudicium ibid.
ælatus. ibid.
æmium 218.b
æparatio ibidem.b
æpoſitura ibid.b
esbyter ibid.b
æſcriptio ibid.b
æſentatio 219
æſtatio ibid.
æſumptio ibidem.b
ecium 220
ætor ibid.
imogenitus ibidem
imus ibid.b
inceps ibid.b
ior 221
ioritas ibid.
iuatio ibid.
iuilegium ibidem
robatio ibid.b
rocurator 222
rodigalitas ibidem
roditio ibid.b
roœmium ibid.b
rofanatio ibidem. b
rofeſſio ibid.b
rofeſſus 223.b
rohibitio ibi.b
romiſſio 224
ropheta ibid.b
repoſitum 225
roprium ibid.
roteſtatio ibi.
rouincialis ibid.b
rouiſio ibid.b
roxeneta ibidem.b
roximus ibidem.b
rudentia 216
ublicum ibid.
udenda ibidem
udicitia ibid.
uella ibidem
u r ibidem
uluis ibid.b
unitio ibid.b
upillus ibidem.b
urgatio ibid.b
urgatorium ibidem.b
uritas 227
yrata ibidem

Q

Qualitas ibid.
Quantitas. ibid.
Quæſtor ibid.

R

Rancor. ibidem
Raptus ibid.b
Ratificare ibid.b
Ratio 228
Reatus ibid.
Receptio ibidem
Recitare officium ibid.
Recuſare ibid.b
Recuperare 229
Reditus ibidem
Reformatio ibid.
Regnum ibid.b
Regreſſus ibid.b
Regula ibid.b
Regularis 230
De acquiſitione regularis, quoad vltimam voluntatem. 231.b
Quo ad delicta 232
Quo ad iudicia ibid.
Ex Com.3.de Regul.Cap. Nullă. 18. q.2. ibid.b
Ex Com.4.in cap.ſtatuimus.19.q. 3. ibid.b
Ex Com.de Redit.Eccleſ. 233.b
Reincidentia 234.b
Relatio ibidem.b
Relictus,a,um ibidem.b
Religio 235
Religioſus ibid.b
Reliquiæ 236
Remedium ibid.
Remiſſio ibidem
Renunciatio ibidem.b
Repetitio ibid. b
Reprehenſio ibidem.b
Repreſaliæ ibidem. b
Repudium 238
Repugnantia. ibid.
Res ibidem
Reſcriptum ibid.b
Reſeruatio ibid.b
Reſidentia 239
Reſpublica ibidem
Reſignatarius ibidem
Reſponſio ibidem
Reſtitutio ibid.
Reſurrectio 241
Reuelatio ibid.
Reuelare ibid.b
Reuerentia ibid.b
Reus 242
Rex ibid.b
Rigor 243.b
Roma ibid.b
Roſarium 244
Rota ibidem

S

Sacerdos ibidem
Sacerdotium ibid.b
Sacramentum 245
Sacramentale ibidem.b
Sacrilegium ibidem.b
Sacrum ibid.b
Salarium 246
Salus ibidem
Salutatio ibid.
Sanctus ibid.b
Sanguis ibid.b
Saracenus ibid.b
Satisfactio 247
Scandalum ibid.b.
Schiſma ibid.b
Scholaris ibid.b
Scientia 248
Scire ibid.
Scripta ibidem.b
Scriptura ibid.b
Scrupulus ibidem.b
Scrupuloſus 249
Scurra, & Scurrilitas. ibidem
Secretum ibid.
Sæcularis ibid.b
Securitas ibid.b
Semen ibid.b
Senſualitas 250
Sententia ibid.
Sepultura ibid.b
Sequeſtrum 251
Sermo ibidem.b
Seruus ibid.b
Seruus, & Seruitus ibid.l
Sica, & Sicarius 25
Sigillum ibiden
Signatura 253
Silentium ibid.

Sim-

Simoniacus 254.b
Simulatio 255
Societas ibidem
Sodomia ibid.b
Solemnitas ibid.b
Solutio 256
Somnium ibidem
Sors ibid.
Spado ibidem
Spiritus ibid.b
Spolium 257
Sponſalia ibidem.b
Sponſus 258.b
Sponſio ibidem.b
Stare ibidem.b
Status ibidem.b
Statutum 259
Sterilitas ibidem.b
Studium ibid.b
Stultus 260
Subdiaconus ibid.
Subditus ibid.
Subornatio ibidem
Subreptio ibid.b
Subrogatio ibid.b
Subſidium ibid.b
Succeſſio ibidem.b
Sufficientia ibid.b
Suffocatio ibid.b
Suffragium 261
Superbia ibid.
Superfluum ibid.b
Superior ibid.b
Superſtitio ibid.b
Supplicatio 262
Surdus ibidem
Suſpenſio ibidem
Suſpenſus 263
Suſpicio ibidem.b
Suſtentatio ibid.b
Suſurratio ibid.b
Symbolum ibid.b
Synagoga 264

T

Taciturnitas ibid.
Tactus ibid.
Taurus ibidem.b
Telum ibidem.b
Templum ibid.b
Tempus ibid.b
Tentatio 265
Terminus ibidem
Tertiarij ibidem
Teſtamentum ibidem
Teſtator 266
Teſtis ibidem
Teſtimonium 267
Theſaurus ibid.b
Theſaurarius 268
Timor ibidem
Titulus ibidem
Tolerare ibid.b
Tormentum ibid.b
Traditio ibidem.b
Tranſgreſſio 269
Tranſitus ibid.
Translatus ibid.b
Tributum ibid.b
Triſtitia 270
Tutor ibidem
Tyrannus ibidem

V

Vacatio ibid.
Valor ibid.b
Vectigal ibidem.b
Venatio ibid.b
Vendere 271
Venditor 272
Venenum ibid.
Venia ibidem
Verbum ibidem.b
Verecundia 273.b
Veritas ibid.b
Veſtis ibidem.b
Vicaria 274
Vicariatus ibid.
Vicarius ibidem
Vidua ibidem.b
Vinculum 275
Vindicta ibidem
Violare ibidem
Violentum ibid.
Virginitas ibid.
Virgo ibidem
Virtus ibidem.b
Vir 276
Viſitatio ibid.b
Vita ibidem.b
Vitium 277
Viuere ibidem
Voluntas ibid.b
Voluntarium 278
Votum ibidem
Vſura 281
Vſurarius 282
Vſurpatio ibidem.b
Vſus ibidem.b
Vtilitas ibid.b
Vxor ibidem.b

FINIS.

ERRA-

ERRATA, QVAE IN HOC OPERE contigerunt, ſic corrigito.

Adnotando, quod P. ſignificat Paginam. c. columnam. p. paruum principium. m. medium. f. finem columnæ.

Pag.2.col 1.fin.poſt verba negociis gerendis.¶Adde,vbi ſupra. P.ead.c.3.f.impropetate. Lege improperie.
P.5.c.1.f.Dele verba.Verb. Abiuratio.Et loco eorum pone.Caſus eſt ſingul.in cap inter.de Purgat.can. ¶Côſi.
5.de.heret nu.4.& 5.P.9.c.1.p.rerum diu.L.rerum dom.P.10.c.3.m.vendentis. L.ementis.Ib.c.4.f.impetrate.
Adde nemo poteſt.P.11.c.3.p.iure fit.L.quę fit Ib.m.quia humana.L.quia harum. P.12.c.2.m.Mann.cap.2.
L.cap.ij.Ibi.c.3.m.quam ille non fit L quamuis non fit.Ibi.c.1.p.cui reſpectiue.L.reſpondet.Ibi.c.2.f.Aneh.
L.Author.P.13 c.4 m.retinuere.L.renuere.Ibi.retinendo.L.renuendo.P.14.c.2.m à nullo in eum citatus. lib.
2.Etim.L.à nullo eorum in eum citatum.lib.2.Ethym.Ibid.f.gratia æternitate.L.gratia,& ueritate.P.13.c.2.f.
omnino.L Non.P.18.c.3.p.cap.37.L.27.Ib f.de ſottil Adde,immò contrarium affirmant.Ib.ſed tâtum. L.ſed
tamen.Ib.c 4.f.orationem.L orationis attentionem.P.21.c.1.m.Conſi.58.Pone in fine illius dicti P.22.c.1.f.
Beatitudinis obiecti.L.obiectum.Ib.c.4 f.pro Muniath.L.Mortalibus.P.23.c.1.p.claue. L.clare.Ibi.c.2.f.ma-
ior.L minor.P 25.c 1.p.iniuſtitia L.circunſtantia.Ib.c.2 f.de Redimen.L de Redit.P.26.c.3.p.Conſi.57.L.59.
Et nota ibi,ꝙ ait,illum poſſe ſeruare,vt augeat,non autem vt mutet hoc.n.illicitum eſt clerico,vt ipſe decer-
nit.Ver.Clerie.p.45.c.4.P.25.c.1 f pręlud.7.Adde,in Manual Ib.c.4.p.cap.humanum autes.L.humanæ autes.
P.32 c 2.p.exemptuantes.L exempierantes.P.35.c.1.m.clementia.L.clementiſſime.Ib.dicit.L.dicitur. P.34.c.
3.m & citant L.excitant P.33 c.2.p Dele capitulum Carthuſianum. P.36.c.3.f.& hęc eſt communis. Adde,
¶Com cap P 37.c.2.f.Dele de illorum capitulo.ver.Cap. P.38.c.3.m.niſi ſit proxima. Dele verba, Enim non
valet.P.41.c 1.p.charactere Adde Baptiſmali.Ib.c.4.p.quaſi ille.L.quas ille.Ib. Fuit communem inſenſum. L.
incenſum.P.42.c.1.m Dele verba.verb.Canonicus.nu.2.Ibi.c.2.m.confetenda.L.confitenda. P.44.c.1.p.præ-
tendit.L.extendit.Ib c 2.p.per bunc mundum.L omnem mundum.P.46.c.4.p.eante ſui.L.cantet pēſum ſui.
P.47.c.1.f vel interueniat.L.licet interueniat.Ib.c.2.f.Quamlibet.L.Quęlibet. Ib.extendunt. L.extenduntur.
Ib.c.3.p.(poſt verba)Deo cognita.Dele, cogitatio cū ſeq. Et.L ſic.Quod ſufficienter probant cap. erubeſcant.
32 diſt.& gl.clem.1.§.verum.de Hęret.¶Com.cap.cogitationis.de pœnit.diſt.1 & Com. cap. nunquid Caim.
Eadem diſt nu.51.P.48.c.2.m.cap.vulgatis.L.Com.vulgatis.Ib.c.3.m.Conſi.26.L.70.de Regul.Ibid.de Sim.
nu.24.L.trac de incompatibil.benef.P.49.c.2.m niſi ſalutis.L niſi ſolutis.Ib f benedictionis.L.benedictinus.
P 52.c.2.p.non poſt.L.vel puſt.P.53.c.1.m.neceſſarius L neceſſaria.Ib.ſecundum Sotum.Adde,De ratio veg.
ſect.in 2 q.7.Ib.c.1.f.Quod omnes reducatur ad res.L.Qui omnes reducuntur ad tres. P.54.c.2.p. muralia.L.
mortalia.Ib.Flor.Flor.L & Trid.Ib.c.4.f.prætalibus.L.de talibus P.55.c.3.p.fratribus tum.L.fratribus tamen.
Ibi.c.4 m Confeſſoris ſecunda conditio eſt ſcientia.Dele omnia.P.56.c.1.p.Confeſſoris ultima. L.Secūda cō-
ditio.P.57.c.1.p uero.L.uere.Ib.ſpectat.L.ſpectat.P.59.c.2 m.indueit ad aut.L ad aliud mortale. P.60.c.3.m vi
ro magis.L immò magis,quàm expreſſam.P 62.c.4.m.cenſendum hæc.L.cenſendum eſt.Nec.P 68.c.1.p.aſpe-
ctant.L.aſportant.P.69 c.1.f.condemnare.L.condonate.P.70.c 2.p quaſi debito. L.quaſi contractum. Et ad
de,debitum ex delicto,vel quaſi.Ibi.¶De Redimend.L.De Red.eccl.Mon.31.q.3 Ib.c.3.p.ſecunda. L.ſeruan-
da.Ib in f.ſecundum omnes in cap.1.Adde De ſolut.& cap.peruenit.de fideiuſſ.quia ſecūdum.l.contractum
nomine Rectoria afficit.P.75.c.1.p.prænunciando.L.prænunciatunt.Ib.c.3.p.ſit.L.ſcit. P.77.c.1.p.demōſtrat.
L.demonſtratur Ib.c.3.p.Et mare illius L.Marcellinus.P.78.c.1.f.licere.L.licet.Ibi.c.4.m.Autbore.L.Autho-
ritate.P.80.c.1.p.ne ille.L.ut ille.Ib.m contra Cleroneum,de continua. L.contra Clithoueum, de continen-
tia.P.81.c.1.m.operam ſufficiat.L.altera ſufficiat.Ibi ad ae.L.ad eam.Ibid.c.3.f.paſſuum. L paſſim. P.82.c.2.f.
legendis.L.legendi.P.84.c.3.f.Verb Beneficius L.Beneficiarius.P.85.c.1.p.uires.L viuos.P.86.c.1 m.duob.cō
currentibus.Adde, alterum, ꝙ caſus dubius vere tangat animæ ſalutem neceſſariam, alterum &c. Ibi.c.2.m.
nec metallo.L aut metallo.P.88.c.3 f.curam &.L.curam etiam P.91.c 2.m probari poteſt. L.probare non po-
teſt.Ibi.c.4.f.loco ſacro.L loco non ſacro.P.92.c.1.m.ſpiritualem.L.ſpecialem. P.94.c.1. m.miniſtr. L. paſſiua
ſacramentorum.Ib.ſpiritualis.L.ſpecialis.Ib.dupliciter.L duplex.Ib.c 2.m.non legit.L.non ligat.P.98. p.qua
rum.L.quantum.P.100.c.1.f.exiſtatur.L.exiſtimatur.Ib.c.2.p.habentium.L.habentia.P.101.c.1.m.relioquei-
re.L.relinquat.P.101.c.2.f.Com in primo.de pœn.diſt.5.Dele omnia.P.104.à poteſtate vnica L.à poteſtate lai
ca P.106.c.1.p.nu.2.L.pag.Ib.c.3.p.num.vltimo L.pag.69.P.111.c.1.f.macera.L.camera.P.113.c.1.m.Quam.
L.Itaque.P.116.c.2.m.petentibus.L.potentibus Ib.c.3 p.dolore agenti. L.doloſe agenti. Ibid.in f.& licet non
excuſet à tanto excuſat à toto.L.Licet non excuſet à toto,excuſat à tanto.P.117.c.2 m dici imperitus.L.dici-
tur imperitus.P.121.c.1.m.Dele verba(ob occultum) P.122.c.3.m. Dele uerba (ut dictum fuit impotentia,)
P.123.c.3.p.reuocatum.L.reuocatę.Ibi.f dupliciter.L duplex.P.125.c.4.p.ſpiritualis.L.ſpecialis. P.126.c.2.m.
debita L.delicta Ib.c.3 m & tamen.L & tandem.P.128.c.1.p.prætoria.L.pertoria.Ibi.¶nu.160.L.169. P.130.
c.2.m.etiamſi contraria eſſet conſuetudo eſſe vis.L.Niſi contraria conſuetudo obſtet.Maior P.134 c.3.m.ſub
obſcurā.L.ſeu obſcuram P.137.c.1.m.tres.L.tria.Ibi.c.2.f.ciue cum precisa.L.ſiue vi præciſa.P.139.c.2.m. color
eſt principium.L.calor eſt principium(& adde)calefaciendi,ſicut in Eccleſiaſticis poteſtas Pontificia eſt prin-
cipium excommunicandi.P.145.c.1.f.ſecus eſt.L.pecus eſt.Ibid.nu.10. Adde in confutatione contrariorum.
P.146 c.1.m anteceſſent.L.anteceſſiſſent.Ib.c 3.p.uenialiter. L.venialiter. P.147.c.3 m. inuolueret pręterea.
L.inuolueret prætetita.præter ea.P.148.c.2.m.ſponſationem.L.ſuſpenſionē.P.150.c.2.f.bene Silueſtrus L.ma
le Silueſter.P.151.c.4.p.vſum lum.L.vſum malū.P.156.c.4.f.dele ant eſt. L.ob fornicationem præcedentem.

P.157.

P.157.c.2.ueteris paribus.L.cæteris paribus.P.161.c.1.m.eſt.L &.Ibi.c.2.p.ſanabet.L.ſanaberis.P.197.c.1.m.o illis.L.ſi illis.P 202.c.1 p.iſta diuino.L.iſta diuiſio.P.205.c.3.f.ut fructum L.ut fruſtum. P.206.c.4.m.Soto lapſu.L.ſolo lapſu.P.226.c.2.m.Pudicitiam attentare ut.L.Pudicitiam attentare eſt. P.227.c.2.Quantitas puta. L.Quantitas furti.P.234.c.1.m.Ni recedit in illa.L Non recedit in illam. P.235.c.2.f.tenetur intento nē mutare.L.tenetur iutentionem mutare. P.239.c.4.m.quæ ſe vellemus ſummaim collegere. L. quę ſi vellemus ſummatim colligere.P.245.c.4.m.Seu non ſacram ex loco non ſacro.L.Seu ſacram ex loco non ſacro. P.257. c.3.p.reſolute dictum L.reſolute dicendum.P.262.c.3.m.cum ſimplici ætate.L.cum ſimplicitate, P.274.c.1.p. alio fine mortale eſt vel veniale.L.alio fine mortali, veniale eſt.

Reliqua, quæ minima ſunt, tu ipſe cognoſces. Ideo emendato id placet adiungere, quod vbicunque repeteris illa verba de Redimen.eccl.quæ videntur ſonare, de redimendis eccleſiis. Legere debes de Red.eccl.quæ ſonant de reditibus eccleſiaſticis; prout in titulo Librorum apparet.

COMPENDIVM OMNIVM OPERVM EXIMII VIRI,

Eruditiſſimiq; Doct. MARTINI AB AZPILCVETA NAVARRI.

Collectum per D. JACOBVM CASTELLANVM Taruiſinum, Sacræ Theologiæ Doct.

A, vel Ab.

PRæpoſitiones iſtæ ſi addantur tẽpori, vel actui generaliter ſine expreſſione diei certi non includunt tempus præcedens actum, ſed ſolum ſequens immediate il-
…m, vt in c. Anteriorum 2.q.6. & in cap. …uam ſit. de elect. Si verò addantur certo …iei tempus pręcedens actum includunt …egulariter quando à lege proferuntur, … incluſio non eſt contra ius. quod col…git Cynus, quem ſequitur Saliceтus in … à Caligato. C. de nup facit ad hoc, cap. … ſubdiacono. 93. diſtin. 2. id verificatur …uando proferuntur ab homine, atque …diunguntur diebus maxime ſi de men…e diſponentis expreſsè, vel tacitè id …oteſt colligi. Cynus vbi ſup. 3. Idem ve…ificatur quando incluſio eſt vtilis, & fa…orabilis ei cui ſit, nec datur dilatio, fa…ultas, vel gratia. ſecundum Præpoſitiuũ …n c. ſuper eo, el 2. de appell. & probatur ratione: quia in quotunque caſu dies cui adijcitur propoſitio à, vel ab. vbi incluſio termini ſine dilatione operatur vtilitatem, terminum ipſum includit. Nauar. 1. par. conſi. lib. 3. conſ. 18. de præbend. Sunt iſtæ particulę propriè excluſiuæ; quare dies cui illarũ altera adijcitur non computatur in termino iuxta clem. ſicut de appell. Aliquando tamen non excludunt, vt patet in Bullam Six. iiij. de anno Iubil. vbi ſtatuitur, quòd annus incipiat à die uigiliæ Natiu. Dñi, in veſp. Idem in cap. 1. de ferijs. vbi ſtatuitur, ꝙ dies Dominici à veſpera in veſperam obſeruentur. ¶ Com. de Iubil. Notab. 24 n. 36.

Abbas.

ABbas quamuis ſit Monachus, cap. ſi. de ſimon. & tradit Panor. communiter receptus in c. quoniam Abbas, de off. deleg. & monachi appellatione in fauorabilibus veniat, nõ tamen venit in odioſis, vt communis habet ſententia, pręſertim cum eſt probabile, ꝙ

diſponens noluit eum comprehendere. conſ.7.de Regular.nu.42.par.1.lib.3.& licet materia nõ ſit fauorabilis, ſatis eſt, vt non ſit odioſa. Com.cap.ſi.de ſimon. nume.5.

Abbas autem cenſendus aliquis non eſt, etiam ſi ſit electus, niſi deinde ſit confirmatus arg.c.Poſtquam, & c. nihil. de elect. neque quicquam, vt Abbas facere poteſt, cap.auaritię eo tit.lib.6. imò neque omnia ante benedictionem. cap.de ſuppl.negl.pręla. ¶ Conſ.6.de regul. nume.5.

De illius pręcedẽtia inter alios, uerſi. præcedentia.

Si eſt ullius Diecœſis, & habeat iura epiſcopalia, eſt iudex ordinarius per glo.& tex.cap.ordinarij. de off. ordi.li.6. c.cum eccleſiarum pręlati.eo.ti.Conſ.5. de ſponſ.nu.2.par.2.li.5.

Eſt etiam Iudex immediatus ſuorum Monachorum in pertinentibus ad regulam ſuam, & regularia ſtatuta per l. ſi. C. de iur.om. iud. & c, cum ab eccleſiarum prælatis.de off.ord. Com.2.de regul.nu. 64.to.1.

Ad eum ſolum ſpectat poteſtas gubernandi monaſterium, tàm quo ad temporalia, quàm quo ad ſpiritualia.cap.Nulla. 18.q.2.Com.3.de Regul.nu.5.to.1.

Minores ordines ſuis ſubditis ſine Epiſcopi examine conferre poteſt; quia id ei iure communi conceditur.c.cum contingat.de æta. & qual.ord. cum ei adnotatis. cui in cap.12.de refor.ſeſſ.23. Conci. Trid. non derogat. vbi ſi ſatis intelligitur, colligitur, eum ſolum loqui de ſacris ordinibus. ¶ Conſ.13. de priui. p.2. lib.5.

Si concedit dimiſſorias pro ordinib. ſuſcipiendis alicui non ſuo ſubdito, eſt ſuſpenſus per Conc.Trid.ſeſſ.7.c.10. de refor.& ſeſſ.23.¶ Conſ.23.de temp.ord. par.1.lib.1.

Si ille eſt vnius ordinis, & pręſentet ſe ad Abbatiam alterius ordinis illa pręſentatio nulla eſt; quia non eſt idoneus. c.cum ſingula.§.ſi.de præb. li.6. ¶ Conſ. 49.de regul.p.1.li.3.

Procurare non debet, vt ſua iuriſdictio Epiſcopo detur, quia id grande eſſet dedecus Religionum cuius ſunt Abbates, ſi id illi nõ faceret. Tum quia ſucceſſores poterunt in eis reſidere, & ſpecialem ſui territorij curam habere: tũ quod id eſſet capere commoda, & onus abijcere, contra l.ſecundum naturam. ff. de reg.iur.& c.qui ſentit commodum. eo. ti.li.6.& 4. quia omnis prælatus tenetur coram Deo ad iura eccleſiæ ſuæ defendenda, & alienata recuperanda quanto magis ad non alienandum? iux. cap.ſine exceptione.el 2.12.q.2. ¶Cõſ.27.de pręben.nu.6.p.1.li.3.

Si ſtatutum condat etiam de conuentus conſenſu, non poteſt ligare ſucceſſores: immò neque ſeipſum, ſecundum Panor. communiter recep.in ca. cum ad monaſterium.de ſtatu mona. ¶Conſ.20. de regular.nu.9.

Poteſt tamẽ ſibi legem imponere; ſed etiam ab illa recedere poteſt, ibi, & cõſi. 47.num.1. Si autem ſtatutũ iurauit reuocando ſit periurus, licet teneat reuocatio, per cap.non eſt obligatorium, de regu.iu.li.6.

Si eſt ſubditus Archiepiſcopo, hodie iuriſdictionem criminalem non habet. ¶ Conſ. 2. de foro.compe. nume. 6.p.1. lib. 2.

Sine conſenſu conuentus, neq; oblatos, neque monachos recipere poteſt, de iure communi.gl.c.ſi. de regul. ſecus de conſuetudine pręſcripta, vel priuilegio. Conſ.12.de voto.1.par.li.3. & com.3.de regul. ſuper cap. nulla. 18. q.2.nume. 5. tom. 1.

Sine conſenſu conuentus Monaſterij bona non alienat.c. ſine exceptione. 12. q.2.conſi. 1. De his quę fiunt à prælatis. nu.2.par.1.li.3. Poteſt autem ſine illo cędere, & alienare arbores nociuas, ibi. ſi autem arbores fructiferas cędat, & alienat peccat, & excommunicatur, arg.§.ſi fundum.cum ei adnot.per omnes. ff.ſol. matrimo.& l.1.ff.de vſufru.leg. & l.ſilua cędua.ff.de verbo.ſign. ¶ Conſ.7.de reg. nu.1.par.1.li.3.

Fructus Monaſterij debet impendere in neceſſarios vſus: primo ſuę Perſonæ, quia.

quia primo perſona eſt ſuſtentanda, quã reliqua.c.de his.de eccl.ædifi. habita tamen ratione non qualitatum extranearũ, ſed quatenus eſt beneficiarius illius Tract.de red.eccl.not.36.q.3.& q.1.no. 30.2.Fabricæ,atque ornamentorum Eccleſiæ, quia prius eſt eccleſia ſuſtentanda,quàm conuentus alendus,cum locus præcedat locatum, ſaltem quo ad naturã,quia non entis nõ ſunt qualitates.l.ſi ſeruum.§.1.ff.de act.emp.3.cap.& Conuentus; quia prius ſunt alendæ perſonę illius,quàm pauperes:cum ſint propriores ipſi eccleſiæ, & ipſis incumbit conſeruatio fructuum, & largitionis ſuperfluorum pauperibus. Niſi tamen hoſpitale ſit prius conſtructum,& à pauperibus frequentatum, & deinde ob auctas facultates fuerit conditum monaſterium.quarto pauperum in hoſpitale cõfluentium:deinde aliorum,& alios pios vſus, quia omnes redditus eccleſiaſtici, etiam ſæcularium beneficia ſuperflui naturæ,& decentiæ ſunt eis impendendi.Com.3.de regul.nu.8.& 7.to.1.

Eius authoritas multũ diminuit per poteſtatem in eum Monachis cõceſſam pro quo. glo.prędicti cap. nullam 18.q. 2.citat illud ſolemne cap.viſis . 16. q.2. ibi humani moris eſt illum timere, cuius iudicio quis nunc deprimitur ? Vbi ſupra,nu.3.

Abbates ſi ſunt perpetui, parum expedit,immo multum nocet, ut fiant triennales,facit plurimum illud c.viſis:ſecundo,quia inde innumera ſpiritualia uitia oriuntur,ambitio, conuentiones, ſimoniacę , eneruatio diſciplinę regularis, ſubornatio perpetua , & colluſio ſuſurrationes,detractiones , ſublationes, inclementię, crudelitates,negligentię,negotijs gerendis,li.1.

Non poteſt à ſuis Monachis pro arbitrio expelli , quia nullam poteſtatem habet inferior, quatenus talis in ſuperiorem,quatenus ſuperior. 21.diſtin. & c.inferior.de maio. Neque etiam poteſt ab illis inſtitui.c.Abbas.21.diſt. & c.fin. 16. q. vlt. Poteſt tamen eligi, quia iure commu. Electio eius pertinet ad cõuentum.c.cum dilectus, de conſuet. cap.nobis,de iure patro.16.q.fi.c.fi. Com.3.de regul.nu.1.

Poteſt priuare officijs , quæ ſuis Monachis confert ad nutum, etiam ſine aliqua cauſa.cap.cum ad monaſterium,de ſtatu monach. Cõſ. 70.de ſimo.p.2.li.1. Non poteſt teſtari , quia Regularis eſt. verſ.Regularis.pag. nu. 11. Teſtamenti. pag. 4.

Monachus eſſe non deſinit ſi prius erat Monachus,arg.c.cum ad Monaſterium.§.fin. de ſtatu monach. Com. cap. fin.de ſimo.

Abbatia.

ABbatia cum alia Abbatia ſunt incompatibilia beneficia contenta ſub cap.de multa. de præbend.quia ſunt dignitates,de quibus illud diſponit. ſunt etiam beneficia curata, quia iuriſdictionem habent ſpiritualem in vtroque foro.c.dictum,el 2.de elect.c.cum ab eccleſiarum,& ca.quanto,de off. ord.& de iure communi reſidentiam requirunt , quia ſunt beneficia quaſi Epiſcopalia , & habent territoria ſibi tantum, & non alijs Epiſcopis ſubiecta. Non tamen ſunt Eccleſiæ Parochiales ; quia vt habetur in *facto* , non habent parochiam,cuius animarum curam debeant ipſarum Abbates exercere per ſe immediate . Conſ.27.de præben. per totum p.1.li.3.

Abbatiæ commendatarius poteſt facere,quicquid facit Titularis. Conſ.5. de ſponſ.nu.1.p.2.li.4.

Abbatiſſa.

ABbatiſſa electa , & confirmata ſi intra annum non benedicatur, vbi benedici ſolet, ius ſuũ amittit.c.indemnitatibus.§.verum. de elect. li.6.& clem.attendentes.§.ſtatuimus.de ſtatu monach.

Vbi verò benedici non ſolet non eſt

benedicenda, per allegata à contrario ſenſu, & notata in gl. quam ſequitur ibi Card. Imol. & Boniſ. d. §. ſtatuimus. Si autem eſt triennalis, niſi aliud curia ſerdet, non eſt benedicenda glo. dicti §. in verſ. Benedictio pag ¶ Conſ. 2. de regul. par. 1. lib. 3.

Abbreuiatio.

ABbreuiatio termini citatorij nõ eſt iuſta cauſa appellandi ei, qui vltra terminũ coram iudice comparere poteſt. ſecundum Ant. Panor. & Imol. in c. 1. de dilat. ¶ Releſt. cap. cum contingat. de reſcrip. cauſa. 6. nullit. nume. 4. to. 3.

Abiurare.

ABiurare eſt à re aliqua cum iuramento recedere de non redeundo ad illam. c. Accepta, & ca. Audita, de reſtitu. ſpol. c. ad abolendam. de hæretic.

Eſt autem duplex abiuratio altera, qua quis pœnitet hæreſeos iam incurſæ, confeſſæ, vel probatæ, vt miſericordiam conſequatur, iux. c. 1. 1. q. 7. & cap. Ego Berengarius, de conſe. diſt. 2. Altera, qua quis ſuſpectus de hæreſi ſe purgat, & monſtrat innocentem iuxta formam à iudice decretam, de qua in d. ca. ad abolendam.

Et quia ſuſpicio põt eſſe duplex, videlicet vehemens, atque leuis: ideo, & ipſa abiuratio erit, vel de leui, vel de vehementi: & vtraque eſt quędam purgatio Canonica, vt colligi poteſt ex cap. accuſationẽ. de hæret. lib. 6. ¶ Conſ. 5. eo. ti. par. 2. li. 5.

Hinc colligitur, ꝙ Hæreſis abiuratio eſt receſſio ab illa cum iuramento de non redeundo amplius ad eam. Improperatæ verò eſt Negatio, qua inquiſitus cum iuramento ſe purgat, negando ſe in illam incidiſſe, & deteſtatur eam, promittendo ſe nunquam in illã incurſurum. Conſ. 6. eo. tit.

Qui abiurauit iuxta priorem ſignificationem, ſi eſt beneficiarius perdit omnia beneficia, & efficitur indignus ad illa, non autem, qui abiurauit iuxta ſecundam. Qui abiurauit de leui, ſi recidat, non habetur pro relapſo, licet aliquanto grauius puniri debeat: ſecus, qui abiurauit de vehementi d. c. Accuſatus.

Colligitur etiam, ꝙ abiurare eccleſiam, eſt renunciare illam, & iurare, ſe non repetiturum eam. ca. cum inter, de renun. vbi Imola. id connotauit. ¶ Trac. oppoſit. nu. 10. to. 3.

Abiuratio beneficij ſponte facta contra agentem interdicto ad eandem admittitur, quod eſt indubitatum, per cap. Accepta. de reſti. ſpol. & eadem ratione admittenda eſt contra agentem interdicto retinendum. Sicut abiuratio quæ allegatur facta poſt ſpolium, non obſtat petenti reſtitutionem: ita neque facta ante adeptam poſſeſſionem, ob timorẽ ipſius impediendę. Quæ noua, & ſingularis doctrina eſt: confirmarique poteſt ex eo, quòd dans aliud, vt aliud magis ſibi debitum adipiſcatur, repetere põt. l. fi. & l. 2. ff. de cõd. ob turpem cau. ¶ Ibi. num. 8.

Contra agentem interdicto recuperandæ in beneficialibus, ſimiliter admittitur: ergo, & contra agentem interdicto adipiſcendæ, niſi tamen illa eſſet malitioſa. Ibid.

Abortus.

ABortum mulieris qui procurat inducendo, conſulendo, cauſando medicamentis, labore, inędia, vel quocunque alio modo directè, vel indirectè: ſiue aliquid facit, unde ille neceſſario proueniat, mortaliter peccat, etiam ſi non ſequatur effectus. Et ſi fœtus erat animatus anima rationali irregularitatem incurrit, ſecundum omnes, ſi effectus ſequitur. Minimè autem ſi non erat animatus, c. aliquando, cum

ſeq. 32. q. 2. ſemper autem poſt xl. dies præſumendum eſt illum fuiſſe animatum: quia pars ſecurior eſt eligenda. c. iuuenis. de ſponſal. ſecũ glo. in ſumm. diſt. 5. Qui verò in periculum abortus mulierem non adegit etiam ſi ſequatur, mort. non peccat, ſecundum Anton. 2. polit. 7. c. 8. ¶ Manua. c. 15. nu. 14. to. 2.

Hinc ſequitur primò: Qui conſuluit mulieri, vt abortiret, & certò ſcit illum effectum fuiſſe ſecutum, & ſi neſciat an propter eius conſilium id euenerit, neque an fœtus fuerit animatus, de hoc autem probabiliter dubitat, debet iudicare ſe irregularem. ¶ Conſil. 22. de homic. p. 2. li. 5.

Qui abortum conſuluit ei, quam dubitabat eſſe prægnantem, quia & illa dixerat ſe dubitare de hoc, non debet credere ſe irregularẽ. ¶ Conſi. 21. de homi.

Qui ſaltauit cum muliere prægnãte, quæ abortum fecit, an ſit irregularis c. irregularitas. Nota, ꝙ pro Extrauag. Sixti V. ſunt ipſo facto excommunicati excõmunicatione reſeruata Papæ omnes ꝓcurantes abortum, quocunque modo ſiue fœtus ſit animatus, ſiue nõ: & procurãtes quocunque modo ne mulieres cõcipiant. Et ſi ſunt clerici priuãtur omnibus beneficijs, & officijs, neque poſſunt ad vlteriora progredi, ſiue ſint occulti, ſiue manifeſti. Extrauag. Sfrenatã. latam ann. 1588 16. Nouemb. Sed poſtmodum Grego. XIIII. illam reduxit ad terminos iuris communis in Extrauag. Sedes Apoſtolica. lata ann. 1591. prid. kal. Iunij.

Abſolutio.

Abſoluere poteſt cõfeſſarius à fractione iuramenti, iuſta de cauſa per bullam Cruciatæ. ¶ Conſ. 3. de iureiur. p. 1. li. 2.

Abſoluere qui poteſt ab excommunicatione lata à iure, poteſt etiam à lata ab homine generaliter iuxta deciſionẽ Ang. Imo. in c. graue, de præb. ¶ Manua. c. 27. nu. 44. to. 2.

Abſoluere poteſt Epiſcopus eos, qui in gradibus prohibitis matrimonij contraxerunt, quia talis abſolutio non eſt reſeruata Papæ. Clem. 1. de conſangui. & ibi glo. ¶ Conſi. 1. de Priuile. num. 3. p. 2. lib. 5.

Abſoluere etiam poteſt ab excõmunicatione Papæ reſeruata, pauperes excommunicare non aſſuetos. argu. cap. quod de his. & c. quamuis. de ſent. exc. ¶ Conſ. 14. nu. 1. de ſen. exc. p. 2. li. 5.

Abſoluere nequeunt mendicantes à caſibus Epiſcopo reſeruatis, etiam ſi in vrbe confeſſiones audiunt. iuxta clem. dudum. de ſepult. niſi ſpecialem habeãt facultatem. ¶ Conſ. 14. de pœnit. & remiſſ. p. 2. li. 5.

Abſoluere qui poteſt ab excommunicatione virtute iuriſdictionis delegatæ à Principe, aut ex priuilegio perpetuo ratione dignitatis, uel officij, poteſt etiã committere illam, iuxta glo. recep. in c. ſi. de offi. ordi. Non autem id poteſt facere ille, cui commiſſum eſt ſimplex abſoluendi miniſterium, abſque iuriſdictione. de quo intelligitur c. ſi. de offic. deleg. quod quidem miniſterium poteſt delegari etiam à delegato ordinarij & à ſubdelegato delegati Papæ. ¶ Manua. ca. 27. nu. 44.

Abſoluere poſſunt Epiſcopi, ex cõc. Trid. etiam à caſibus in Bulla cœnę cõtentis. ¶ Conſ. 43. de ſen. excom.

Abſoluere ſeipſum nemo poteſt, neque dare alteri facultatem ſe abſoluendi. arg. c. qui per alium. de reg. iur. lib. 6. quia poteſtatem, quam quis non habet dare alteri nõ poteſt. l. ſi vniuerſæ. C. de leg. & c. quod autem. de iur. pa. ¶ Conc. de Iubil. Notab. 20. nu. 9. to. 1.

Abſoluere omnes, omnis ſacerdos iure diuino poteſt, quia in ſua ordinatione illam accipit iuriſdictionem, ſaltem in habitu. c. adijcimus. & c. generaliter. 16. q. 1. licet iure humano adeptã ſit illius executio, donec aſſequatur eã, vel ratione Tituli, vel de alia licentia. ¶ Manua. c. 27. nu. 260. to. 2.

Abſoluere qui poteſt, poteſt & condemnare. l. qui condemnare. ff. de re iu-

dic. & in Reg. Nemo. ff. de reg. iur. multa citantur à gl. & Doct. ¶ Com. c. verbum. de pœ. diſt. 1. nu. 1. to. 1. vbi etiam multa Auth. adducit in contrarium, & ſoluit.

Abſolui nequit ſacramentaliter ille, qui nullum peccatum ſpeciale confitetur ſe commiſiſſe, etiam ſi generaliter confiteatur ſe plurima commiſiſſe. ſufficit autem etiam veniale aliquod antea confeſſum. ¶ Com. cap. quem pœnitet. 10. vbi ſupra.

Abſolui nominatim excommunicatus virtute Cruciatæ ſine præcedente ſatisfactione non poteſt. ¶ Conſil. 2. de ſent. excom. p. 2. li. 5.

Abſolui pœnitentes poſſunt virtute Iubilæi à reſeruatis Papæ, & poſt conceſſionem Iubil. commiſſis. ¶ Conſ. 43. tot. & tract. de indulg. Not. 43. nu. 4. to. 1. & ratio eſt, quia Diſputatio generalis includit omnes ſpecies. verſic. Diſputatio. pag. . . & verſ. Lex. pag. . . Secundò, quia eſt beneficium Principis cum magno gaudio ad magnam lætitiam cōceſſum, & ideo latè & alacriter eſt interpretandum. verſ. Beneficium. pag.

Abſolui virtute Cruciatæ poteſt excommunicatus, quando res eſt dubia, etiam parte non ſatisfacta. c. venerabilibus. §. porrò. de ſenten. excommu. lib. 6. ¶ Conſ. 7. nu. 7. eo. tit.

Abſolui ab excommunicatione antequam ſatisfaciat nequit, qui ob manifeſtam offenſam irregularitatem incurrit. c. ex parte. de verb. ſignifi. & tradunt Doct. in c. qua fronte. de appel ¶. Conſi. 2. de condi. appo. p. 2. li. 4.

Abſolui poteſt à percuſsione Clerici, & à quacunque alia excommunicatione Papæ reſeruata, ille qui ob legitimum impedimentum Romam adire nō poteſt. c. quod de his. de ſent. excommu. c. eos. eod. tit. lib. 6. & tunc amplius non tenetur Romam adire. ¶ Conſi. 14. eod. tit. lib. 5.

Abſolui nequit, quę nupſit infideli, niſi ab eo ſe ſeparet. Matrimoniū enim illud non ualet. per tex. & gl. c. caue. 28. q. 1. & conſequenter eorum conuerſatio eſt ſtatus fornicarius, malus & intolerabilis. c. Nemo. & cap. meretrices. 32. q. 4. ¶ Conſi. 3. de cland. deſpon. nu. 18. p. 2. li. 4.

Abſolui poteſt in artic. dubiæ reſtitutionis pœnitens, qui verè proponit facere, quod tenetur ſecundum peritorū ſententiam. ¶ Com. Fratres. de lege pœnali. nu. 32. conſ. p. 2.

Abſolui magis merentur actu reſtituentes, quàm reſtitutionem promittētes, quia illud penitus tollit culpam. arg. l. minus eſt habere actionem, quàm rem. ff. de reg. iur. ¶ Conſ. 1. de pœni. & remiſſ. p. 2. li. 5.

Abſolui poteſt quilibet in mortis articulo à peccatis etiam reſeruatis, & cēſuris, etiam à ſimplici ſacerdote. argu. c. quem pœnitet. de pœni. diſt. 1. ca. quod; in dubijs. de ſen. excommu. iuncto ca. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. & clarius id decernit Conc. Trid. c. 7. ſeſſ. 14. declaratum ab Auth. in Manua. cap. 27. num. 272. & melius. c. 26. nume. 26. Etiam ſi præſens eſſet proprius Parochus, quod eſt nouū contra Innocentium. in c. 1. de ſent. exc. propè finem, quem ſequitur Silueſt. ver. ſieu. Confeſſor. 3. q. 6. & Sotus. 4. diſ. 18. q. 4. art. 4. & ratio eſt, quia Conc. verba non ſolum ſunt generalia, ſed etiā vniuerſalia, ibi (omnes ſacerdotes) & ibi (quoſcunque pœnitentes) & à quibuſuis peccatis. & ita generaliter, & vniuerſaliter intelligenda ſunt, iux. l. de pretio. ff. de public. in rem actio. in ſimilibus. Et concluſio iſta fauorabilis eſt animarum ſaluti. Quamuis conſultius faceret, qui præſente Parocho, vel ſuperiore, faceret ſe potius ab illo abſoluere, quàm ab alijs. ¶ Conſi. 15. de pœnit. & remiſſ. p. 2. lib. 5.

Abſolui nequeunt hæretici, etiam in mortis articulo, niſi omnes deteſtentur errores ſaltem implicitè, & in genere, quia impium eſt à Deo dimidiam ſperare veniam. c. ſunt plures. de pœn. diſt. 3. & c. Fleaut. cum glo. de reg. iu. ¶ Conſi. 1. de conſti. nu. 70. p. 1. li. 1.

Abſoluendi poteſtatem, qui habet ex officio illam delegare poteſt. c. fi. de off. ordi. Vbi & ſi ſpecialiter diſponatur de

excommunicatione.c. ſi quis ſuadente, non tamen huius locum habet in alijs, vt declarat Panor. & conſequenter idē ius eſſe debet de illis.ca. cum dilectus. de confir.vtil. & l.illud. ff.ad leg. Aquil. Neque obſtat.ca.ſi.§. cæterum. de offic. deleg.quia diſponit de habente poteſtatem ordinariam ex priuilegio,vt glo.ſingu.declarat in d.c.ſi.de off.ordin.quam vtrobique Doct.approbant. ¶ Conſi.1. de conſtit.num.75.p.1.li.1.at conſil.12. num.88.

Abſoluendi facultas facta multis à peccatis etiam Epiſcopo reſeruatis,etiã à Legatis Papæ virtute generalis legationis,non ſuſpenditur per ſuſpenſionẽ factã in Anno ſancto: quia non ſunt authoritate apoſtolica facta ab ipſo Papa, cum non ſint de illis reſeruatis. ¶Com. de Iubil.Not.28.10.1.

Abſoluendi facultas à cenſuris,& pęnis, non extenditur ad irregularitatem, quia illa non eſt cenſura, neque pœna proprie.¶Manuã.c.27.num.250.

Abſoluendi poteſtas indelebilis eſt ſicut etiam character ſacerdotalis, quia vnà cum ipſa conſecrandi facultate à ſummo Deo accipitur.arg. c. tranſlato. de conſti.c.ſuper eo.de pręben.lib.6.ſed id intellige, quando adeſt materia debita.¶Com.c.1.de pę.di.6.nu.3.

Abſoluendus eſt,qui vnum, vel alterum peccatum, non autem omnia ob ignorantiam linguæ nouit confiteri, & animum habet omnia integre cõfiteri. ¶Conſi.10.de pęn.& remiſſ.p.2.li.5.

Abſoluendi poteſtatem,qui habet ex priuilegio perpetuo,ratione ſuæ dignitatis, poteſt illam delegare ſecundum gl.ſolem.recep.in c.ſi.de offi.iud.deleg. ¶ Conſi.75.de regul.nu.34.p.1.li.3.

Abſolutio ab excommunicatione nõ facta mentione de alia,valet ſecundum glo.communiter recep.c.ex parte.de offi.ord. ¶Conſi.1.de conſti.nu.52.

Facta de mandato Papæ,vt fuit ſecundum formam iuris, valet ea nõ ſeruata, ſi fiat ab eo,qui aliunde non haberet facultatem abſoluendi. ¶ Conſ.71.de regula.nu.3.& in Manua.c.27.num.37.& ratio eſt,quia non fuit intentio Papę inducere nouam formam, ſed admonere cõmiſſarium id, quod ſecundum ius debet facere.quod in ſimili dixit Innoc.in c.ſi. de præſcri.quem ſequitur glo.ſing.& receptiſſima,quæ magna eſt in Clem.1.de offic.deleg.Nam ſicut excommunicatio valet, licet ſit iniuſta regulariter, ita & abſolutio.c.venerabilibus.§.vbi.de ſen. excom.li.6.¶Ibidem.

Abſolutio ab excommunicatione data ad cautelam à Vicario vrbis, ei, qui domicilium nõ habet,eſt valida. ¶Conſi.28.de ſenten.excomm.nu.21.p.2.li.5.

Data de vna cenſura non extenditur ad alias,ſecundum veriorem intellectũ. c.ex parte.de off.ord.& c.ſuper cauſam. de ſen.excomm.¶Conſi.1.de cler.excõ. p.2.lib.5.

Data virtute Cruciatæ non prodeſt, niſi in foro conſcientiæ tantum,niſi priuilegium daret facultatem expreſſe,quo ad forum exterius,& interius. ¶Conſil. 23.de pęn.& remiſſ.p.2.li.5. & Manua. c.26.nu.31.c.27.nu.150.

Data de omnibus virtute Iubil.etiam de oblitis intelligitur. ¶Manua.cap.26. num.10.

Ab excommunicatione ſuſpenſo,vel interdicto dari ſemper debet ad cautelam, ibid. Non debet tamen dari ab ea, neque a peccatis de futuro: quia abſolutio non debet eſſe in ſuſpenſo. ¶Ibid. nume.12.

Data vigore Bullæ, non poteſt dari extra confeſſionem, quia communiter Bullæ dant facultatem eligendi confeſſarium,qui abſoluere poſſit. ¶ Ibi.n.31.

Si conferatur mortuo ab eo, qui in vita poterat eum abſoluere flagellando ſepulchrum ſi eſt in loco ſacro,valet ad hoc, vt poſſit orari pro eo. Si verò ille non erat in loco ſacro, valet ad hoc, vt in illo ſepeliri poſſit,aut ab illo, vt non extrahatur. ¶Vbi ſup.nu.32.

Abſolutio à cẽſuris danda eſt morienti,qui loquelam amiſit, cum ſigna contritionis oſtendit,quia tunc cẽſetur contritus,& in ſacramento deuotus. ca. his qui.26.q.6.à peccatis autem non poteſt

dari, quia illorum cõfeſſio pars eſt quædam ſacramenti pœnitẽtiæ eſſentialis, ſine qua illud conſtare non poteſt. Abulens. c. 16. in Matth. q. 19. Si autem per ſigna confiteretur, abſolui poſſet, vt alius mutus. ¶ Manua. c. 26. nu. 27. cap. 27. num. 268.

Abſolutio ſacerdotis regulariter valet, etiam ſi ſit iniuſta, quando illi nihil ex ſubſtantialibus deeſt, ſecũdum mentem omnium in 4. diſt. 17. arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & c. 2. de transla. prælato. Ideo data excommunicato valet, licet qui dat, & qui accipit ſcienter ſacrilegium committat. arg. c. ſi celebrat de cleri. excommu. min. Caiet. in ſumm. cõtra Ange. verſ. confeſſor. §. 4. & tunc quando qui accipit id ſcit, non eſt valida ob defectum integritatis confeſſionis. non enim confitetur peccatum illud. ¶ Manua. c. 9. nu. 2. & in com. c. fratres. de pę. diſt. 5. nu. 49.

Abſolutio non eſt genus ad indulgẽtiam contra Caiet. quia datur indulgentia, quæ non eſt abſolutio, vt quæ conceditur animabus purgatorij. ¶ Com. de Iubi. 28. nu. 11.

Abſolutio debet fieri à ſacerdote per verbum indicatiui. Conci. Trid. ſeſſ. 14. c. 3. quod Chriſtus tacitè innuit, licet nõ determinauerit. Et eſt optima forma dicere potius abſoluo, quàm remitto, quia peccata ſunt vincula quædã, quib. ligantur animæ, ideo recte a ſacerdote ſoluunt. ¶ Com. c. multiplex. de pœn. diſt. 1. & c. 1. diſt. 6. nu. 9. Tho. 3. p. q. 84. artic. 3. Conc. Flo. §. quartum ſacramentum.

Abſolutio à reſeruatis facta virtute Iubilæi per confeſſorem eadem virtute electum, valet, licet reliqua ad Iubilæum quærendum non fiant, modo penitens verum haberet propoſitum, quando confitebatur, indulg. quærendi, alioquin confeſſio non fuiſſet integra, neque per conſequens abſolutio valida. ¶ Miſcella. 93. de orat. nu. 130. to. 2.

Abſolutio inquantum exit a ſacerdote ſemper eſt efficax, & certa, licet quandoque ex parte illius cui fit inefficax maneat. ¶ Cap. 1. de pę. di. 6. nu. 16. to. 1.

Abſolutio fractionis voti differt ab abſolutione voti, itaque votum perpetuum ſemper obligat, licet vouens a peccato fractionis voti abſoluatur. Anton. 2. p. tit. 12. c. 282. ¶ Conſ. 34. de vo. redẽ. nu. 1. p. p. li. 3.

Abſolutionis petitio ab excommunicatione non inducit neceſſitatem eius, licet petatur. gl. ſing. c. venerabili. de electio. verſi. poſtulauit: quatenus loquitur de petitione ad cautelam, & allegat cap. ad eius. 5. diſt. & tenet Panorm. poſt multos à ſe citatos conſil. 1. ne clerici, vel monach. nume. 3. p. 1. li. 3. & qui id facit non fatetur ſe excommunicatum, iuxta prædictam gl. ¶ Conſi. 5. de emp. & ven. nu. 3. 1. p. li. 3.

Abſolutionis plenariæ forma data ratione indulti continentis facultatem eligendi confeſſ. qui poſſit abſoluere ab omnibus in mor. art. de quibus eſt corde contr. & ore cõfeſſus, exceptis commiſſis ex fiducia illius indulti. eſt iſta. Authoritate ſedis Apoſtolicæ mihi pro nunc commiſſa concedo tibi plenariam remiſſionem peccatorum tuorum, de quibus es corde contritus, & ore confeſſus ſub qua intelligitur etiam, ea, quæ ante confeſſus eſt, & venialia, de quib. non tenetur confiteri, vt latè concludit D. Anton. p. 1. titu. 20. c. 3. §. 2. & omnes probant. exceptis his, quæ ex confidentia huius indulti commiſiſti. ¶ Com. de Iubil. Notab. 30. nume. 8. Non eſt tamen forma neceſſaria, ſed ſufficit ſi dicatur, Concedo tibi abſolutionem in hoc indulto contentam. Et in caſu neceſſitatis poteſt fieri à laico, qui poteſt eſſe idoneus quo ad hoc, licet non quo ad alia, quia iſta abſolutio non eſt ſacramentalis. ſed iſta ſententia impugnatur a multis exiſtimantib. Papam per idoneum cõfeſſorem intelligere ſacerdotem. ¶ Ibid. nume. 9. Et extenditur etiam ad peccata oblita numquam cõfeſſa. Ibi. num. 11. Sacramenti dari poteſt, ſi cum adhuc eſſet ſana mente, declarauit ſe velle abſolui, vt hmõi caſus contingeret. Et etiam ſi id non declarauit, ſed ea mente fuit, quia electio virtualis ſufficit, ſecundum

dum

dum Antonin. Pelinum, & Sylue. ¶ Ibi. num. 12.

Abſolutionem negare nõ debet confeſſor ob peccata ſibi ab aliquo nõ confeſſa, & præcipue ſi non teneatur de illis interrogare. ¶ Conſi. 1. de conſti. nu. 44. p. 1. li. 1.

Abſolutus ad effectum quærendi Iubil. ſtatim in vtroque foro reincidit. & hoc, vt euitetur grauiſſimum præiudicium, quod fieret his, in quorum fauorẽ eſſet excommunicatio lata. Etiam per abſolutionem in foro conſcientiæ tantum, quia per illam, debitores negligentiores fierent ad ſoluendum, videntes ſe abſolutos. ¶ Conſi. 75. de regular. p. 1. lib. 3.

Abſolutus à Vicario cenſetur abſolutus ab eo, cuius ille Vicarius eſt, quia idem eſt tribunal, eadem poteſtas, atque authoritas. cap. non palam. de conſuet. li. 6. ¶ Vbi ſup. nu. 61.

Abſolutus à pęna incurſa ratione voti, non eſt à voto abſolutus, quia aliud eſt obligatio ſoluendi pęnam fractionis iam incurſam, & aliud votum. Et in Iubil. Papa concedit facultatem commutandi vota nulla facta mentione, de condonatione obligationis ad ſoluẽdas pęnas. ¶ Conſi. 35. de voto. nu. 1. p. 1. li. 3.

Abſolutus quo ad forum interius tantum, non eſt abſolutus, quo ad exterius. c. de his. cum gl. de accu. quã communiter receptam ſequitur. Io. ab Ana. ¶ Conſi. 5. de Priuil. nu. 8. p. 2. li. 5.

Abſolutus ab excõmunicatione ſub forma ſi prius cauerit, & cum citatione, & admonitione cenſetur abſolutus ſub conditione, ſi ante tempus cauerit. ¶ Conſi. 17. de ſen. exc. p. 2. li. 5.

Abſolutus ab hæreſi per abiurationẽ habetur pro innocente, neque manet inhabilis. verſi. Abiuratio. pag. 4. nume. 3. & 4.

Abſolutus quo ad Deum ab excommunicatione etiam in iudicio vitari nõ debet, niſi id aduerſarius petat: quia nõ eſt vere excommunicatus. ¶ Conſi. 23. nu. 4. de pœ. & remiſſ.

Abſolutus ſemel à peccatis tenetur, quandoque ſuperiorem adire pro abſolutione ab excommunicatione. ¶ Com in c. Fratres. de pœ. diſt. 5. nu. 49. Multa habes de hac materia. In com. cap. 1. de pœn. diſt. 6. à num. 12. Vide verſ. excommunicatio. pag. . .

De Abſolutione ab excommunicatione. verſic. excommunicatio. pag. 199. a nume. 37.

Abſtinentia.

ABſtinentias indiſcretas qui facit, & aduertit id facere, etiam ſi non habeat intentionem abbreuiandi vitam, eſt tamen id cauſa abbreuiationis, peccat mort. iuxta ſenten. B. Hier. in ca. non mediocriter. de conſec. diſt. 5. & Thom. 2. 2. q. 147. ¶ Manua. c. 15. nu. 12.

Accentus.

ACcentum cõgruum dictionum canentes in choro, qui non ſeruant, poſtquam à maioribus moniti ſunt, peccãt, neque excuſantur, ſi dicãt ſe ſeruare accentum græcum, cum voces latinę efſectæ, latino accentu ſint pronunciãdæ, vt ait Anto. Nebricenſis. Acceſſorium. de orat. c. 14. nu. 10.

Acceſſorium.

ACceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. c. acceſſorium. de reg. iur. li. 6. cum concordantijs ibi à glo. citatis. Fallit tamen quando non eſt eadẽ ratio de acceſſorio, & principali, vt eſt caſus in c. debitores. de iureiuran. quatenus probat promiſſionem de ſoluenda vſura non valere, iuramẽtum autem ſic, licet illud ſit acceſſoriũ, ecõtrario propter diuerſitatem rationis, quæ ibi à Docto. redditur. ¶ Conſi. 3. de his quæ vi. p. 1. li. 1. conſi. 28. nu. 5. de præb. li. 3.

Intelligẽ etiam regula iſta, quam ponit l. cum principalis. ff. de reg. iu. ſecundum

dum Io. And. de acceſſorio producente, & producto, deriuante, & deriuato. Sed fallit (vt dictum eſt) ob diuerſam rationem. Auth. impuber. C. ſi aduer. vendit. & l. 1. & 2. ff. de pecul. ¶ Conſi. 35. de voto. p. 1. lib. 3.

Acceſſus.

ACceſſus, & regreſſus differunt, & de vno ad aliud non infertur: quia habens acceſſum agit de iure omnino nouo quærendo: Habens autem regreſſum iuridicum agit de iure ante habito recuperando. ¶ Conſi. 44. de præb. li. 3.

Differt à mandato de non prouidendo, quia cum ſit conceſſio conditionalis, ſicut regreſſus, & coadiutoria cum futura ſucceſſione, ſimulatque cōdītio adimpletur, confert ius, nulla alia executoris expectata collatione. At per mandatum de non prouidendo, non quæritur beneficium, niſi executoris cōſequuta prouiſionē. ¶ Com. de Iubil. Not. 30. nu. 15. to. 2. & relect. in c. ſi quando. de reſcrip. excep. 70. nu. 3. to. 3.

Iſta eſt noua vox, quæ importat ius ad beneficium, non autem in beneficio cum conditione, ſi talis caſus contigerit, vt ſcribit Gomes. in reg. de non tollendo iure quæſito. q. 1. nu. 40. & q. 4. in reg. de non iudic. pro quo facit. ca. non autem. 7. q. 1. ¶ In dicta relectio. prælud. 4. nume. 8.

Acceſſus ob ſolam renunciationem datur, quod ex ſtylo curiæ patet. ¶ Ibid. excep. 5. nu. 3.

Clauditur etiā ſub expectatiua, quia eſt gratia, quæ in futurum ſperatur. arg. c. ſi. de conceſſ. præben. li. 6 ¶ Ibi. excep. 20. num. 2.

Non eſt in fauore pari cum regreſſu, quia non habet cauſam de præterito, ſicut ille. ¶ Ibi. nu. 6.

Inferior eſt fauore coadiutoriæ, quia per hanc cultus augetur diuinus, & illius ſuppletur defectus. c. quia pleriſq;. de off. ord. & c. ſi. de cler. ægrot. at acceſſus contra alterius generis eſt. ¶ Ibi. n. 7.

Per compoſitionem ſolet dari, & ſi gratis conceditur hoc fit ad remunerationem laborū, ſecundum Caſſad. in deciſio. 1. de pact. ¶ Vbi ſup. excep. 71. n. 6.

Plus iuris confert, quàm expectatiua. Ibi. nume. 2. 7. Non tollitur vt aliæ. num. 29. Eſt præambulum iuris in re quærenda. num. 63. Eſt modus quærendi ciuilis non ius quæſitum. nume. 18. Trahitur ad diem conditionis etiam ante illam impletam. & ſolus ius ad rem dat. prælud. 3. num. 7.

Acceſſus ſolius ad ſolam propter periculum fieri non debet, & præſertim ad fornicarias, etiam cum intentione eas conuertendi, iuxta illud Prouerb. 3. Qui amat periculum, &c. & etiam propter infamiam. arg. ca. cùm omnibus. & cap. volumus. 81. diſtinct. ¶ Com. cap. inter verba. 11. q. 3. conclu. 2. nu. 14. to. 1.

Accidia.

ACcidia eſt vitium inclinans hominem ad triſtandum de bono ſpirituali diuino, quatenus diuinum in eo qui triſtatur. quia bonum ſpirituale diuinum, vt eſt in homine conſiſtit in charitate, & amicitia inter ipſum, & Deū, quam ſibi confirmat volendo, quæ ipſe vult, & gaudendo colloquio, & conſuetudine eius. Cum ergo quis triſtatur de colloquio huiuſmodi peccat, & grauiter iuxta D. Tho. 2. 2. q. 34. ar. 2. & q. 39. ar. 2. ad 3. & 1. 2. q. 37. ar. 4. ad tertium. & ſi adſit aduertentia, & deliberatio eſt mor. peccatum. ¶ Manua. c. 23. num. 124. & c. 11. num. 14.

Accidia de rebus ſpiritualibus, licet ex ſui natura ſit mortalis, quia oritur ex deteſtatione earum, quando tamen ſine noſtra deliberatione producitur, eſt tantum uenialis. Tho. 1. 2. q. 88. ar. 6. & 2. 2. q. 35. ar. 3. ¶ Com. cap. inter verba. conclu. 6. nu. 44.

Accipere.

ACcipere beneficium indebitē expectatum non tollit ius iterum accipiendi

piendi ſibi debitum, iuxta doctrinã communiter recep. in c. cum in multis. de reſcrip. lib. 6. quia tacitè intelligitur fieri ſub conditione ſi erat debitum, ſiue exprimatur, & proteſtatio fiat, vel nõ. Caſſad. deciſ. 9. num. 4. de conceſſ. præbend. licet Gomes contradicat. c. 2. de electio. num. 6. & Feli. ca. cum contingat. de reſcrip. contra quos etiam eſt praxis Romæ probata. ¶ Tract. de oppoſi. in ſolu. 7. oppo. nu. 41. 10. 3.

Accipere aliquid iniuſtè de voluntate Domini cum turpitudine ex vtraque parte nullam reſtitutionem regulariter inducit, quia nulla eſt lex, quæ ad id cõuincat. ¶ Manua. c. 6. nu. 30.

Accipere aliquid per ſimoniam reſtitutionem inducit, quia eſt pro ſpiritualibus, quæ nullam extimationem habẽt, vt ait Medina. C. de reſtit. q. 20. aut quia neceſſario gratis dari debent, vt ait Sot. li. 4. q. 7. ar. 1. de iuſti. & iu. ¶ Ibi. num. 32.

Qui accipit aliquid vt faciat bonum, quod præcipitur, peccat, & reſtituere tenetur. l. 1. ff. de cond. ob turpem cauſam, quia accipit aliam mercedem vltra eam, quam habet ad officium ſuum fungendum. & reſtitutio facienda eſt danti, ſiue damnificato. c. non ſanè. 14. q. 5. idem de illo, qui accipit, vt prætermittat facere id, quod debet per l. 6. ff. eod. ſiue teneatur legibus iuſtitiæ, ſiue aliarum virtutum, quia eadem ratio militat in omnibus contra Sotum. li. 4. de iuſt. q. 7. ar. 2. Quare ſufficit, vt recipiat ad faciendũ vel omittendum id quod debet ſolo debito moralis honeſtatis. ¶ Manua. c. 17. nume. 31.

Accipere ob maleficium perpetrandum, ſimiliter illam inducit arg. Auth. nullo magis. C. de ſacroſan. eccle. & ca. cum in cunctis. de elect. Non tamen eſt facienda danti, ſed pauperibus, quod ſi faciat, ſatisfacit. ſecundum Adria. 4 de reſt. q. 19. & id valet ſaltem, antequam qui male dedit, facultate recipiendi in ſui peccati pœnam priuetur, & plus tenetur ille qui accipit in primo caſu, quàm in ſecundo. ¶ Vbi ſup.

Accipit turpe, qui accipit vt faciat id, ad quod tenetur iuxta glo. l. 4. ff. de con di. ob tur. cau. & qui accipit, vt faciat malum. l. 2. de homic. l. 3. de iud. iniquo. l. 4. de ſtupro. Et iſta acceptio turpis malum eſt, & peccatum, ſicut illud pro quo accipitur: quod eſt opus inuendibile in genere moris, vt actus intrinſecè malus, pro quo nihil poteſt promitti, dari, vel accipi, vt omnes affirmant in l. iuriſgẽtium. §. ſi ob maleficium. ff. de pact. & multis alijs locis, excepto opere meretricio, qđ non punitur lege humana, peccant tamẽ illi, qui in illo accipiunt aliquid tamquam legale debitum. ¶ Manua. cap. 17. nume. 32.

Accipit turpe qui hominem occidit, quia turpe eſt hominem occidere. l. 2. de condi. ob turp. cau. & li. 3. accipit turpe, qui iniuſtè iudicat, quia turpe eſt iniuſte iudicare. & l. 4. Accipit turpe ob ſtuprum, quia turpe eſt ſtuprum committere. ¶ Ibi. nu. 34.

Qui accipit rem propriam credens accipere alienam peccat, ſed in foro fori pœnam non meretur, niſi alicui noceat. arg. l. inter. ff. de fur. ¶ Ibi. nu. 95.

Accipiens, quæ in mari amittuntur, nec ſunt Pyratarum, vel infidelium, ſiue ex mari, ſiue ex littore accipiat, peccat cum obligatione reſtituendi. ca. excommunicamus. de bapt. & l. ſi quis. ff. de incend. rui. & naufr. ¶ Ibid. nume. 98. Fallit quando ille periculo mortis ſe exponit, quo illa ſeruaret, quia ad opem ferendã cum tali periculo non tenetur. Si tamen ille qui amiſerat per aliquod aliud remedium ſperabat illa recipere, teneretur ad reſtitutionem ſoluta ſui laboris mercede, ſecundum arbitrium boni viri, iuxta Anton. 2. p. ti. 1. c. 15. § 2. ¶ Ibi.

Fallit ſecundo, quando illa habentur pro derelicta. l. falſos. §. ſi factum. ff. de fur. Non habentur autem pro derelicta, quæ ad onus nauis leuandum ob procellã, in mare iacitur. ſecundum Panor. & oẽs in c. cum dilecti. de accu. ¶ Ibi. nu. 99.

Accipere aliquid gratuitò ab eo, qui donare non poteſt, niſi excuſet probabilis ignorantia, reſtit. inducit, nu. 105.

Accipiens aliquid notabile pro ſe, ſciens

ſciens non eſſe illius à quo accipit per contractum,ſiue onerosum, ſiue gratuitum peccat, iuxta Alexan.4.p. q 86. cum obligatione.¶Ibi.nu.106.

Accipiens clam,quod ſibi deberi prætendit pro vſuris,dolo, aut alio delicto à tè commiſſo peccat, quia neque poteſt petere vt ſibi debitum,licet ſponte datū poſſit accipere.nu.111.

Accipiens occultè,quod ſuum eſt,vel ſibi iure debebatur, ſi commode id iure recuperare poteſt,aut ſe periculo, ob id mortis exponit,mor.peccat, ſi id aduertit,aut aduertere debet, quòd ex tali recuperatione redundaret magnum ſcandalum,aut damnum alicui. Non tamen tenetur ad reſtitu.ſecundum Gabr. 4.di. 15.q.3. Non peccat autem quando commode recuperare non poteſt per viam iuris,aut non niſi magnis impenſis, iniurijs, inimicitia, ammiſsionis gratiæ &c. glo.ſi.in c.ius gentium.diſ.1. Sed videat ille ne plus accipiat, quàm ſuum debitū requirit;ne res illa ſit aliena,ne pro debito aliud ſibi ſoluatur, vnde reſtituat dānum paſſo.¶Ibi.nu.112.

Accipiens occultè rem alterius apud tertium depoſitam pro debito quod illi debet,tenetur reddere.Et ſi eſt lata excōmunicatio in ſurripientem, vel ſciētem tenetur reuelare.¶Ibi.nu.114.

Accipiens occultè in recompenſatione nem non tenetur reddere,neque reuelare,qui factum ſcit, etiam ſi excommunicatio ferretur particulariter in eum, qui ſic acciperet, vel ſciret illam, quia tunc illa excommunicatio contineret intollerabilem errorem.Et ſi iſti cogerentur iurare,an accepiſſet,aut ſciret,poſſent iurare ſe neſcire intelligendo intra ſe aliquem,qui male accepiſſet.arg.cap.humanæ aures.22.q.5.¶Ibi.nu.115.

Accuſatio.

ACcuſatio bannitorum, quia periculoſa eſt,non videtur ad eam legiſlator obligare, præſertim cum id non exprimit.c.ad audientiam.de deci.¶Conſ. 4.ne clerici.nu.3.p.1.li.3.Facta de bonō opere eſt iniqua.

Accuſatus de crimine pendente lite promoueri poteſt,quia ca.omnipotens. de accuſa. limitatur non procedere in accuſato per maleuolos,& non grauato apud graues,& bonos ſecundum Hoſt. & Io.And.in c.minime.eo.ti.quos ſequitur Feli. ¶Conſi.2.eo.ti.p.2.li.5 Si autē iſte accuſatus factus eſt infamis propter graue crimen,non eſt promouēdus. Cōſi.3.eo.ti.nu.6.

Accuſatus de ſimonia, vel excommunicatione diffamatus olim erat vitādus, hodie non per Extrauag.ad euitanda renouatam in Conc.Latera. niſi ſit denūntiatus.Conſi 71. de excom.nu.2.p.2.l.5. Com.c.1.§.laboret. de pœ.diſt 6.nu.12. ¶Manua.c.27.nu.35.

Accuſare aliqnem in iudicio falſo peccatum mor.eſt. cum obligatione reſtituendi omnia damna inde ſecuta. ca. calumniator.2.q.3.c.calumnia.de pœni. & remiſſ. & ſi id ignoranter faciat cum ſcit,& non deſiſtit ſimiliter. argum.ea.ſi quem.2.q.3. & ſi id poſt ſententiam latā nouit ſimiliter,niſi reſtituat, quod per illā accepit.Innoc.in ca. quia plerique.de immu.eccl.communiter receptus.

Accuſare autem de vero crimine, ſed animo,vel ſine malo, peccatum ſimiliter mor. eſt, non tamen obligat ad reſtitu. cap.cum miniſter.23.q.5. ¶ Manua.cap. 25.num.31.

Accuſare omittens aliquem cuius delictum in magnum ſpirituale, vel temporale damnum Reip.redundat, & alias impediri non poteſt,peccatum eſt mor. 2. 2.q.61.ar.1.Ibi.num.32. Et qui ob iuramentum tenetur,ſimiliter peccat, niſi faciat c.ſi verò. de iureiur. & ſi damnum ſequatur tenetur ad reſarciendum. non autem ad reſtituendum, quicquid accepit,ut non accuſet.¶ Ibi.nu.34.

Accuſare licet nemo teneatur aliquē regulariter.l.1. C. vt nem. inuit. age.vel accu.cog.& c.licet. de accuſa.immo fit perfectio Euangelica non accuſare,& parcere.Math.6.90 diſt. in prin. In multis tamen caſibus quis tenetur: vt hæres

occiſi ne perdat hæreditatem. L. 1. C. de his quib. vt indig. iuncta glo. ſi quis com pellatur à iudice in caſu homic. Barto. l. in eum. ff. de accuſ. ſed reprobatur communiter. niſi ille homicida ſit Reip. multum pernicioſus; quia tunc etiam in conſcientia debetur accuſatio. D. Tho. 2. 2. q. 63. ar. 1. ¶ Com. c. inter verba. concl. 6. nu. 638.

Accuſare non poſſunt clerici in cauſa ſanguinis, ſicut nec iudicare attento ſaltem iure canonico. c. prælatis. de homici. lib. 6. cap. his à quib. 23. q. 5. ¶ Ibi. num. 641.

Accuſare non poſſunt laici clericos, neque ſubditi prælatos, neq; infames, ac criminoſi. l. qui accuſare, cum trib. ſeq. ff. de accuſa. & 2. q. 3. per totum. & c. 1. de accuſ. ¶ Ibi.

Accuſare qui poteſt, vt putà habẽs ius accuſandi, poteſt ſtatim ſine alia monitione id facere, iuxta Sotum de ratio. tegend. m. 2. q. 5. & ante illum. Adrian. 4. d. correct. frater. Quia accuſatio fit communiter ob punitionem delicti iã commiſſi, quod eſt bonum publicum. ¶ Ibid. num. 642.

Accuſare delinquentem ſecretũ peccatum eſt, ſi non adſit probatio, vel ſi adſit, ſed fiat id principaliter ob nocumentum accuſati. Et peccat etiam qui deſiſtit ab accuſatione, ſine iuſta cauſa, quando ob bonum illius tenebatur accuſare. ¶ Ibi. nu. 643.

Accuſare ad vindicandam iniuriam, authoritate publica opus eſt præclaræ virtutis iuſtitiæ. Tho. 2. 2. q. 108. ar. 2. quia deſiderare pœnam iuſtè ei, qui meritus eſt, vt emendetur meritum eſt. Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. ¶ Ibi. nu. 636.

Accuſatus de crimine vero non tenetur reſtituere famam accuſatori, qui id ei probare nequiuit, ſi non tenebatur illud confiteri. ¶ Ibid. nume. 870. verſic. Reſtitutio.

Actio.

Actio ab accuſatione differt, quia actio in ciuilibus, accuſatio verò in criminalibus habet locum. glo. recepta, in princ. Inſt. de actio. & in rub. ff. & C. et. iuncta rub. ff. & C. de accu. ¶ Com. rub. de iud. nu. 17. to. 3.

Actio realis perſonali facilior eſt, iuxta illud: Magnum eſt commodum poſſeſſionis. §. retinendæ. Inſt. de interd. ¶ Cõſ. 42. de temp. ord. num. 4. p. 1. li. 1.

Actio ad centum ſoluendorum poſt annum, vel biennium, vel triennium iuſte poteſt emi minoris, quàm centum, ſecundum Innoc. in c. in ciuitate. de vſur. quia minus valet actio ad rem aliquam, quàm ipſa res præſens: ſecundò, quia minus valet id quod non eſt futurum vtile intra annum, quàm aliud eiuſdem qualitatis, quod eſt futurum ſtatim vtile. ¶ Conſi. 18. de vſur. p. 2. li. 1. Manua. ca. 17. nu. 238.

Actio de dolo datur in eum, qui permittit incipere, & non perficere. ¶ Rele. c. ſi quadam. de reſcr. excep. 21. nu. 18.

Actio iudicis datur quoties æquitas id ſuadet. ¶ Tract. de red. eccl. q. 2. con. 3. nu. 2. to. 1.

Actio doli non datur ob omnẽ quantitatem, quæ mortalem culpã facit. ¶ Manua. c. 17. nu. 3.

Actionis mater eſt obligatio. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procura. ¶ Manua. prælud. 7. nu. 22.

Actionis nouæ inductio non tollit veterem. l. quoties. ff. de act. & obli. ¶ Conſ. 1. de pœ. p. 2. li. 5.

Actionem qui habet, rem videtur habere. l. qui actionem. ff. de reg. iu. præſertim ſi actio eſt realis, & rei vendicationis. ¶ Conſi. 42. de temp. ordi. nume. 9. p. 1. lib. 1.

Actio arbitraria cur alicui detur ad petendum in vno loco, quod in alio eſt ſoluendum, cauſa eſt, quia vna res pluris in vno, quàm in alio valet, & præſertim ſi eſt triticum, vinum, &c. ¶ Com. de cambijs. num. 52.

Actione ſubſidiaria qui tenetur, perinde reſtituere tenetur, ac qui tenetur actione principali. l. ſancimus. C. de ſacro ſan. eccl. ¶ Manua. c. 17. nu. 3.

Actiones promittendi, dandi, &c. fa-

ctæ pro alijs ita nocent: acſi factæ fuiſſent per ſe. ¶ Com. de datis, & promiſſis. num. 27. to. 1.

Actiones veniales tollerari poſſunt etiam in foro conſcientiæ, quia per eas, non perditur diuina gratia, neque meretur mors æterna. 1. 2. q. 87. ar. 5. 2. 2. q. 24. ar. 10. ¶ Conſi. 2. de iudæis. nume. 13. par. 2. h. 5.

Actiones actiuæ, & paſſiuæ tranſeunt in hæredes. l. 1. vt actio. cum hære. & contra hæred. & ca. 1. de ſucceſſ. ab inteſta. ¶ Conſi. 2. de pact. l. 1.

Actionem negat lex contra emptorē, & venditorem, qui pluſquam dimidium iuſti pretij decipit, licet peccet mor. l. 2. C. de reſcin. ven. c. cum dilecti. de uend. ¶ Com. c. fi. 14. q. 6. nu. 10.

Actus.

Actus humanus, atque moralis eſt idem quo ab adulto mēte componitur in æternam vitam, ſecundum S. Th. 1. 2. q. 6. ar. 1. & Tho. l. in 2. ſent. diſt. 25. & 26. Eſt autem actus humanus, actus hominis tranſitorius, & voluntatis perfectę; ac ſimpliciter, vel commiſſio eius. Ex quo ſequitur, q̄ non cenſetur humanus actus violētus, cuius principium eſt ab extrinſeco, non conferente vim paſſo. i. eo qui patitur non adiuuāte, vt oblatio Thuris idolo facta per vim. c. preſbyteros. 50. diſt. Actus pueri, amentis, & factus ſubito ex ſola imaginatione ſine deliberatione more brutorum; quia nō eſt factus ex fine perfectè cognito. Actus verò factus per metum humanus eſt, quia eſt voluntarius ſimpliciter: licet ſit inuoluntarius, ſecundum quid. 1. 2. q. 6. ar. 6. cap. meritò. 15. q. 1. in quo errauit Deci. in l. velle. ff. de reg. iu. non enim eſt violentus, quia licet ab extrinſeco impulſionem habeat: poteſt tamen qui ſic impellitur non conferre vim. ¶ Manua. prę lud. 6.

Actus autem humanus eſt duplex: bonus, qui nulla lege ob ſe, neque ob ſuas circunſtantias prohibetur, & dicitur meritum, iuxta S. Tho. 1. 2. q. 14. ar. 6. Quid autem ſit meritum dicitur pag. . . Malus qui aliqua lege ob ſe, vel ſuas circunſtantias prohibetur, & dicitur peccatū. ¶ Manua. prælu. 7. à nu. 1.

Actus rurſum duplex eſt vnus deliberatus, & inuoluntarius qui neque eſt bonus, neque malus. Alius voluntarius, & deliberatus, qui eſt triplex. Primus eſt bonus, vel ex obiecto tantum, vt ieiunare, vel ex circunſtantia tantum; vt loqui ad vtilitatem proximi, vel ex vtroque, vt ieiunare ad obediendum præcepto. Secundus eſt malus ex obiecto tantum, vt mentiri ad vtilitatem proximi: ex circunſtantia tantum, vt ieiunare ob vanam gloriā. Ex vtroque, vt mētiri ad perniciem proximi. Tertius eſt indifferens, qui de ſe nō eſt, nec bonus, nec malus, ſed poteſt vel bene, vel male fieri, & talis nō reperitur in indiuiduo ſecundum S. Thom. quia ſi quis daretur in nullum finem ordinaretur, quod eſt impoſſibile: eſſet. n. ocioſus, & conſequenter malus ex defectu circunſtantię finis, licet eſſet indifferens ex obiecto.

Actus ſimpliciter bonus, & ordinatus conſtat ex integra cauſa. i. ex concurſu bonitatis obiecti; & circunſtantiarum. Malus autē ex quocunque defectu. ¶ Manua. cap. 23. nu. 1.

Actus vnus & idem numero, qui ſimplex eſt, ſecundum genus entis, & naturæ, poteſt eſſe duplex, & diuerſus in genere moris, putà bonus, & malus, peccatum, & meritum. 1. 2. q. 20. ar. 6. Vt ire ad eccleſiam ſi fiat ob inanem gloriam eſt malum, ſi ad obſequium Dei bonum: & verificatur etiam de actu interiori ſecundum Caietanum ibi. vt patet de actu volendi comedere carnes. Non tamen id ſequitur de actu pro eodē tempore adæquato, etiam ſi fiat diuerſa ratione: propter contradictionem annexam: quia ſi eſt bonus, nulla ibi deeſt rectitudo: ſi malus deeſt. ¶ Manua. prælud. 7. num. 16. Enchirid. de oratio. c. 2. nu. 8. c. 3. nu. 49. to. 2. com. cap. inter verbum. nume. 385. tom. 1.

Actus vnus, & idem diuerſo reſpectu poteſt

poteſt eſſe diuerſarum virtutum, vt alere filium, quatenus ex ſolo amore, vel charitate procedit pietatis eſt, ſed quatenus ex pacto, vel promiſſione legatorum iuſta lege quis tenetur ſpecialiſſimæ iuſtitiæ eſt. ¶ Tract. de redd. eccl. q. 3. Not. 3. nu. 2. & com. c. fratres. de pœn. diſt. 5. nu. 117. to. 1. de eleem. nu. 6.

Actus vnus vnico tempore, & ſine interruptione fieri debet, vt ſtipulatio. l. 1. §. 1. & l. continuus. ff. de ver. obli. ¶ Enchiridi. de orat. c. 10. nu. 38.

Actus ab obiecto, & etiam à fine ſortitur ſpeciem in genere moris. 1. 2. q. 18. ar. 4. c. cum miniſter. 23. q. 5. & c. cum voluntate, de ſent. excom. & l. verum. ff. de fur. ¶ Com. cap. conſideret. de pœn. diſt. 5. nu. 117.

Actus per ſe bonus, vt non inficietur præſtituendo ei bona vtilia pro fine, duo requirit: alterum vt illa non quærantur propter ſe ſolum, ſed propter aliud in ſe amabile: alterum vt non præſtituantur pro finibus principalibus eius, vel referantur in finem illi actui congruũ. ¶ Cõ. de finib. hum. act. nu. 67. to. 1.

Actus nullus poteſt eſſe bonus, niſi rectæ rationi conſonet, ſecundum Ariſt. 2. Ethic. cap. ratio nulla: & ca. ad hæc. de præb. ¶ Com. c. inter verba. concl. 5. nu. 15. to. 1.

Actus etiam ſuo genere bonus, factus in finem quærendi aliquod bonum honorarium non referendo illum in altiorẽ finem eſt malus ¶ Ibi. nu. 64.

Actus vt ſit bonus ſufficit vnus bonus finis, quando tamen habet alias circunſtantias, quia ſi deficit vna, actus eſt malus ¶ Ibi. nu. 46.

Actus omnis inordinatus. i. peccatum non eſt referibile in bonum finem, quia vnum & idem opus numero non poteſt eſſe bonum & malum. Thom. 4. diſt. 40. Caieta. 1. 2. q. 8. ar. 3. c. cum renunciatur. 32. q. 1. quare qui eleemoſynam dat propter Deum, & vanam gloriam peccat. Th. 2. q. 38. q. 1. ar. 4. Iacobus Almainus. de Moral. c. 12. Si tamen id duobus actibus diſtrictis faciat, vno peccat, altero non. ¶ Vbi ſup. & Com. de Iubil. Not. 32.

Actus omnis cuius finis principalis eſt malum culpæ, ſaltem venialiter, adeo eſt malus, vt nulla relatione in bonum aliquod etiam ſummum fieri poteſt bonus. ¶ Com. de finibus human. actuum. num. 38. to. 1.

Actus cuiuſlibet virtutis quamlibet bonus ſi principaliter fiat ob bonum tẽporale, ſiue pecuniarium, ſiue honorarium eſt malus. ¶ Ibid. nume. 30. & com. c. inter verba. concl. 5. nu. 35.

Actus virtutum facti principaliter ob ſalutem, & vitam ſunt mali, ſecundum Adria. q. 1. quolib. quod non eſt verum in omnibus, ſed in illis tantum, qui ſunt maiorum virtutum putà Amoris Dei, Spei, Religionis: quorum finis aptus nequit eſſe ſalus, & vita hominis. ¶ Ibid. num. 32.

Actus nullus voluntarius elicitus, ſiue interior poteſt eſſe violentus: quia nullus talis ſit non conferente vim paſſo: Et voluntas non poteſt abſolute cogi D. Thom. 1. 2. q. 6. ar. 4. Neque vllus actus ſiue interior, ſiue exterior deſinit eſſe inuoluntarius, eo ꝙ producetur per concupiſcentiam plurimum impellẽtem animum ad volendum. Imo eſt magis voluntarius. ¶ Manua. prælu. 6.

Actus exterior non addit bonitatem, vel malitiam actui interiori, quo ad Deũ & forum interius, vt ait D. Thom. 1. 2. q. 20. ar. 5. ¶ Com. c. cogitatio. de pœ. diſ. 1. & c. magna. nu. 12. di. ead.

Actus vt ſit bonus non ſolum requirit, ꝙ finis ſit bonus, ſed etiam ꝙ ſit aptus, ita quòd ſit maius bonum illud ad quod ipſum ordinatur. ¶ Miſcell. de orat. 44. nu. 88.

Actus qui ſecundum obiectum poteſt pertinere ad vnum vitium, ſecundum finem poteſt pertinere ad aliud. ¶ Com. c. ita quorundam. de Iudęis. Not. 2. nu. 7. c. 1. de pœ. diſt. 5. num. 91. Manua. prælud. 9. num. 20.

Actus expreſſe factus ob aliquẽ finem, vel tendens in illum, & lata culpa non conſideratus: pares ſunt, quia actus reddit in naturam ſuæ famæ. i. perinde eſt malus, ac ſi ob finem illum malum fieret.

ret: & qui detrahit ſine animo detrahendi.verb.Detractio.pag. . . ¶Com.ca. ita quorundam.de Iudæ.Not.10.nu.8.

Actus idem poteſt eſſe meritorius, & ſatisfactorius, & licet quatenus meritorius nõ excedat perſonam merẽtis, quia nullus poteſt mereri fœlicitatem æternam, alteri ſaltem de condigno.ver. Meritum. pag. . . quatenus tamen ſatisfactorius, etiam de condigno eã excedit. ¶Com.de Iubil.Not.13.nu.6.

Actui etiam ex gratia orto debetur gratia, ſed non ſemper ſtatim infunditur iuxta opin.communem, ſed tũc, quando vtitur gratia præhabita, ſecundũ omnes ſuas vires, & omnem inclinationem gratiæ.Tho.4.diſt.22.nu.5. ¶Com.c.diuina.§.ſicut ergo.de pœ.di.4.

Actus quem executor iudicialiter facit, niſi appellatur intra decem dies præiudicat: non autem actus extraiudicialis.Innoc.in c.fi.de præſcri.num.2.quem ſequitur Cardi.conſi.40. ¶Aelect.cap. ſi quando de reſcrip.ſecunda cauſa Nullit. num.18.

Actus extraiudicialis quando eſt nullus, non eſt actus dicendus.l.ſicut. ff. de oper. liber. & l.non dubium. C.de leg. Ideo teſtamentum nullum non eſt teſtamentum, niſi abuſiue.verſ. Teſtamentũ. pag. . . n. . . & ſimiliter idem dicendũ eſt de ſententia.¶Ibid.excep.21.

Actus confirmatio, & illius in ſuum officiũ reductio, executio eſt illius. Cle. de teſtam.vbi hoc Card.notat. Notab.4. ¶Ibidem.

Actus qui eſt nullus ipſo iure non ratificatur ex eo, ꝙ vſus fuerit eo, & exercuerit illum is, qui putat per errorem ſe ad id obligatum, neque etiam nouerit illum eſſe nullum, & non obligari per eũ, ita ꝙ tribuat illi nouum valorem per ſuũ nouum conſenſum. Et de hoc intelligitur.c.ad id, de ſponſ. & c.de illis, el 2 de deſponſ.impub & l.1.c. quod metus cauſa, vbi dicitur, quòd geſta per metum etiam ſi ab initio ſint inualida, & nulla, per ratificationem tamen ſubſequentem conualeſcunt.¶Conſil.3.nu.8.de his qui vicet.li.2.p.1.

Actus ſolemnitas per lapſum xxx. annorum præſumitur licet in inſtrumento, id non appareat tex. & glo. ſolem. in c.peruenit.de emp.& vend.& Feli.in ca. Albericus.de teſtib.& in ca. ſicut. de re iudi. ¶Conſ.3.de cenſib.nu.7.p.1.li.3.

Actus factus contra formam ſubſtantialem in lege præſcriptam non valet. ex cum dilecta.de reſcr.imò nec factus præter formam.c.prudentiam.de offic.dele. ¶Conſi.7.de dona.n.3.p.1.li.3.

Actus iudicialis nocte factus non ualet ſecundum omnes. in ca.conſuluit.de offi. deleg. Fallit autem quando de conſenſu partium fit ſecundum Io. And.relatum per Feli.in d.c.num.18.& probatur ratione ualidã per Salyce. in l.non minorem. C.de tranſa. ¶Conſ.2.de ele. li.1.p.1.

Actus in dubio præſumitur bonus.c. 2.de reg.iu.& l.merito.ff.pro ſoc.¶Cõſi. 1.nu.4. de conceſſ.præb.li.3.

Actus factus contra legem prohibentem non ualet, per l.non dubiũ. C. de le. Conſi.22.nume.1. de regul. p.1.lib.3. Sed fallit, quando lex expreſſe non annullat actum, & addit pœnam extrinſecam, quæ poteſt conſiſtere cum actus ualore, & ualor actus non reſpicit fauorẽ eius, cui pœna imponitur. & reſoluit Bart.communiter recep.in l.Prætor ait. ff.de no.ope.nun. ¶Conſ.4.n.2. de conſang.ſpiri.p.2.li.4.

Actus factus ſine ſcriptura, uel forma requiſita eſt nullus. l.contractus. ff de fide inſtr.& l.1.C.de iure emphy. ¶Conſi. 13.nume.5. & 10. de cleri.non reſiden. p.1.lib.3.

Actus ut ualeat debet concurrere poteſtas, atque uolũtas ad faciendum. c.cũ ſuper.de offi.dele.¶Conſi.4.de empt. & uend.n.5.p.1.li.3.

Actus cui requiritur diſpenſatio pro ualore, donec illa impetretur eſt nullus. ¶Conſi.5.ubi ſu.n.5.

Actus conſiſtens in mero facto, & ad capitulum ſpectans per canonicos ſingulariter expediri poteſt, & tenet ſine Cap. Congregatione: eſt ſententia communis Innoc.Io. And. Butr.Io.de Imol.

quos

quos ſequitur Felin. in ca. eam te. de reſcr. nu. 13 ¶Conſ. 21. de ſent. excomm. num. 4. libro 5.

Actus tradendi poſſeſſionem fieri utiliter, atque capitulariter debet. ¶Vbi ſupr. numer. 6.

Actus agentium non operantur vltra finem, & intentionem eorum. l. non omnis. ff. ſi certum petatur. l. & in agris. ff. de acqu. rer. diu. ¶Com. in Rubr. de iud. nu. 24.

Acta & agenda non ſolum debent eſſe licita ſecundum æquitatem: ſed etiam decentia ſecundum honeſtatē, & expediētia ſecundum utilitatem. c. magnæ. de voto. ¶Conſ. 4. de appel. nu. 7. li. 2.

Acta omnia coram Notariis dicūtur publica. l. 2. C. de epiſ. & cler. & cap. quoniam contra. de prob. ¶Conſ. 1. de elec. l. 1.

Acta à delegato non ſeruata forma ſibi præſcripta ſunt nulla. gl. ſing. recepta a Fel. ca. ex parte. de conſt. & clem. 1. de iur. patr. verſi. inhibentes. ¶Conſ. 75. de regular. nu. 61. lib. 3.

In actibus humanis id quod principaliter intenditur attendendum eſt, & non quod minus. l. ſi quis nec cauſam, cum ibi funda tis. & Iaſon ibi. ff. de reb. hęred. ¶Conſil. r. de iniu. & damn. dat. nu. 3. li. 5.

Actus exterior, bonitatem, uel malitiam ex interiori actu ſibi correſpondente haurit. Interior uero ſine exteriori poteſt eſſe bonus, uel malus. Tho. 1. 2. q. 20. arti. 1. 2. 3. & 4. ¶Com. de eleemoſ. nu. 9.

Adam.

ADam vox eſt hebræa, & ſignificat idem quod homo ſiue terrenus, vel indigena ſecundum Hieron. in interpretatione nominum Hebræorū. Qui licet in ſacra Scriptura non exprimatur locus vbi fuerit creatus, exprimitur tamē fuiſſe creatum extra Paradiſum, & Euam intra illum. cap. illud. 40. diſtin. videlicet in Agro Damaſceno, ut addit gl. quod potuit deſumere ex glo. in l. filij. ff. ad Municipalem. & utraque id colligit a Magiſtro hiſtor. Scolaſt. Auguſt. Steuch. lib. 1. in Geneſ. probat quod fuit creatus in Paradiſo.

Significat etiam Rubrum, eo quod corpus eius fuerit de terra rubra formatum. Et non ut ait Archidiac. in c. miſſis. 32. q. 2. quia terra illa ſanguine replenda erat: quoniam antequam peccaret ita fuerat nominatus.

Fuit autem creatus in gratia, & iuſtitia, ut multis probat. Grat. de pœni. diſtinct. 2. quod & tenet D. Thom. in 2. diſtō. 29. q. 2. art. 3. poſt Magiſtr. & communem, & tandem ſaluatus eſt gratia recuperata, ut teſtatur D. Ambroſ. relatus. cap. ſexto die. 36. diſtinc. & Auguſt. relatus. ibid. 3. capit. primi. ¶Com. cap. Adam. de pœn. diſt. 1.

Fuit etiam creatus in uirili ætate, atque optima diſpoſitione corporis ad animæ munia exercenda. pollebat ſcientia ad cognoſcendum Deum, non quidem per eſſentiam, ſed per creaturas nobiliſſimo modo. & Angelos cognouit modo altiori, quàm nos.

Habuit ſcientiam naturalem acquiſibilē neceſſariam ad gubernationem, & inſtitutionem aliorum. Vide Thom. & alios. in 2. ſent. & in p. p. q. 64. ¶Com. cap. tolle. de pę. diſtinc. 2.

Veſtitus fuit ante peccatum uirtutum ueſtibus, non habuit tamen ueſtem nuptialem. ¶Ibid. cap. cognouerunt.

Adiuratio.

ADiurare Deum, Diabolum vt inimicum. Homines ut amicos licet. Irrationalem autem creaturam adiurare minime licet, ut aſſerit D. Thom. 2. 2. q. 90. ¶Conſi. 5. de ſent. excomm. nu. 6. lib. 5.

Adiuratio, uel incantatio irrationalis creaturæ cui admiſcetur aliquid falſum tacita inuocatio Dęmonis eſt. ¶ibid.

Adminiſtrator.

ADminiſtrare poſſunt etiam hodie ſine litteris, aliqui prælati, qui ſunt Papæ immediate ſubiecti ſuper electionis confirmatione. capitul. licet. de elect. com-

 ment.

men. cap. tul. accepta. oppoſitio. octaua. num. 31.

Adoratio.

ADoratio imaginum Sanctorum propter ipſas ſine ulla ad ſanctos ipſos relatione, uel expreſſa, uel tacita, & ſine reſpectu, quod repræſentent ipſos Sanctos, uel ipſum Deum illicita eſt. cap. prælatum. & cap. venerabilis. diſt. 3. ¶Manual. c. 2. num. 32.

Adorari debent non ſolum uaſa, terra, cinis, aut puluis carnium Sanctorum, ſed etiam eorum ueſtimenta, & calceamenta, quibus inſeruierunt Domino, ſeu res eorum, eadem adoratione, & ueneratione, qua poſſunt & debent ipſi, quorũ illa ſunt. Thom. Vuald. lib. de Sacramental. ca. 120. Gabriel. in 3. diſt. 13. q. 2. Magiſtr. in 3. diſt. 9. & ibi alij. Scholaſt. D. Thom. 3. p. quæſt. 25. per totum, ſed præſertim artic. 6. 2. 2. q. 96. ar. 4. ¶Com. de ora. c. 18. nu. 28.

Adulterium.

ADulterium ſpecies eſt luxuriæ, ideo uide ibi.

Adulterium mulier ſi committit priuatur dote, ut decernitur. cap. plerumq. de donat. inter uir. & uxo. ¶Com. in Rubr. de iudic. nu. 6. to. 3.

Adulteria coniugum, quo ad effectum perdendi, uel recuperandi debitum mutua compenſatione tollantur. ca. intelleximus, & cap. tua. de adult. Quare adulter, non uolens coniugem adulteratam recipere, non eſt abſoluendus. ¶Conſi. 1. de diuort. li. 4.

Adulter ius petendi debitum amittit, & innocens ius illud denegandi acquirit. conſi. 1. de adult. li. 5. & in Manual. cap. 22. num. 23.

Cogi poteſt ad recipiendam uxorẽ adulteratam. conſi. 2. Poteſt tamen petere tamquam licitum, ſiue occultum, ſiue publicũ ſit adulterium, ſiue ſciat, ſiue id neſciat innocens, quia poteſt rogare dum durat uinculum matrimonij. ¶Manual. ubi ſup.

Adulter (qui non debet facile credere filium eſſe ſuum, quia mater eſt leuis, uel ſolita cum aliis fornicari, uel quia, & ipſa dubitat de illo; uel quia poteſt mentiri ut eum obliget) credens filium eſſe ſuum, tenetur reſtituere patri putatiuo impenſas, quas in nutriendo fecit, uel hoſpitali, ſi apud illum fuit expoſitus; & dotem pariter, aut ſponſalitiam largitatem, ſi quam dedit ei, immo, & filij eius, ſi quid de patris hæreditate habuit. Anton. 2. p. titul. 2. cap. 7. contra Sotum. lib. 3. de iuſt. & iur. q. 8. artic. 2. Et ratio id conuincit; quia ita eſt cauſa propinqua, ut adultera, licet non proxima. Secundo, quia adulterium ſuapte natura ordinatur ad generandum, & eſt uia, & medium in illud damnum, quod genitus, eo quod genitus eſt, infert. Et cum ſit res illicita tamquam effectus eius obligat in id, quod ipſum conſequitur. ¶Manual. c. 16. nu. 49.

Adultera mariti adulteri profeſſionem ſemper reuocare poteſt; ipſe autem adulteram impœnitentem ſi correctus eſt poteſt dimittere; non autem ingredi religionem, niſi obtenta ſententia de diuortio. ¶Conſi. 3. de diuort. lib. 4. uerſic. maritus. nume 3.

Adultera damnata per Iudicem ſæcularem, & monaſterio incluſa uolente uiro redire debet. Auth. ſed hodie. C. ad leg. Iuliam. de adult. ſecus ſi per Iudicem Eccleſiaſticum fuit damnata. cap. Agathoſa. 27. quæſt. 2. Si autem illa timet de mariti ſæuitia, non tenetur redire. cap. litteras. §. final. de reſtitutio. ſpoliator. ¶Conſil. 38. de regul. lib. 3.

Adultera filium ſuſcipiens de adulterio occulto, non tenetur id reuelare marito ſi timet eum; quę tamen ſine metu amiſſionis uitæ ſe in monaſterium tutum recipiens reuelare poſſet; quandoquidem eã eccleſia ſuo marito reſti.ui, abſque idonea cautione non permitteret. ¶Manual. capit. 17. nu. 91.

Adultera, & quiuis alius poteſt ſe defendere per amphibologiam ueram iuſta de cauſa. ¶Com. de uerit. Reſponſi quæſtio. 1. numer. nono. & quæſtion. 2. numer. decimo. tom. 1.

Adulteræ maritus ſi profiteatur religionem ualet profeſſio niſi intentio recipientium obſtet: Factus autem Religioſus, nõ tenetur amplius ad uxorem redire. capitul. Agathoſa.27.q.2. ¶Conſi. 6.numer.2. de conuerſ.coniug.li.3.

Adulterij exceptio aduerſus coniugem adulteratam innocenti conuenit, ſi agat uia uendicationis, etiam ſi adulterium ſit occultum in uia ſpolii, & reſtitutionis ante omnia faciendum ſi eſt publicum. ca. ſignificaſti. de diuor. ¶ibid.

Adulterium,& aliæ ſpecies Luxuriæ ſũt grauia peccata, quia per ſe ſunt contra generationem humanam, per quam recipimus uitam, quam rationem multum commendauit Caiet.2.2.q.73. art. 3. & poteſt ampliari ex his,quæ dicit D.Thom.2.2.qõ. 153.ar.3.

Aduocatus.

ADuocatus pro conſilio dato accipere pecunia poteſt.cap.non licet. 11.q.3.

Si non ſit idoneus & patrocinatur mortaliter peccat.l.nemini. C.de aduocat. Panorm.in Rubr.de pert. Bart. in l.1.ff.eod. D.Thom.2.2.q.71.art.2.Quod intelligitur quando adeſt peritus argument. l.certi. ff. de iud.& glo.cap. ad audientiam. de conſuetud.

Si defendit cauſam iniuſtam peccat cũ obligatione reſtituendi ſi partem non admonuit, argum.cap.1.ad Rom. & capit.1. de offi.deleg. ſi poſtquam agnouit eſſe illã iniuſtam non deſiſtit a defenſione, & quærit partes concordare D.Thom.ubi ſupra. Si cauſa eſt dubia propter diuerſitatem opinionum de uoluntate ſui principalis poteſt eam proſequi.

Si eſt in cauſa, quòd ſuus principalis iuſtam cauſam perdat,peccat cum obligatione reſtituendi.l.idem.§.1. ff. ad leg. Aquil. Vel quod aduerſarius ſuam iuſtam amittat, aut al.quod damnum totale accipiat per dilationes, & illicitas ſubordinationes.Hoſtienſ.in cap.calumniam.de pœn.

Si indicat ſecreta notabilis momẽti ſuæ partis aduerſario .l. 1. §. ſi is qui.ff.ad leg. Corneliam.de falſ.cum obligatione reſtituendi.

Si ſtipendium immoderatum, aut ex eo quod non debet,accipit.cap.non ſane.14. quæſt.5.

Si aduerſæ parti fauet.l.1.ff. de præuarication.

Si conueniat de quota parte litis contra legem ſcriptus.ff.de pact.l.item. C.de procurat.¶Manual.ca.25.nu.28.

Aduocatus præuaricator appellatur quãdo fauet parti aduerſæ. ibi.nu.30.

Debet eſſe baptizatus qui aduocandi officium gerere vult. cap.nemo.de pœniten. diſtinc.1.col.nemo. C.de poſtulando. Vocatur ẽt Togatus.ibi.& C.de aduocat. Dicitur etiam patrocinator.l.rem nõ nouam. §.patroc.C.de iud. ¶Com. cap.nemo.de pœnitent.diſtinc.1.

Aduocare quando liceat clericis. verſi. clericus.

Quando liceat regularibus verſicul.regularis.

Conſultus de aliqua re in ſecreto debet ſeruare ſecretum. ¶Manu.c.25.nu.45.

Poteſt teſtificari contra ſuum cliẽtem, ſed non de eo quod illi in ſecreto communicauit.¶Com.cap.inter uerba.concluſ.6. num.802.& 805.

Aegrotus.

ÆGroti multi ad mortem, parce uiuendo conualuere, ut aſſerit D.Hieron. relatus in capit. legimus.de conſecr.diſtinct.5. ¶Conſil.15.de ſponſal.num.2.lib.4.

Aequitas.

ÆQuitas præferenda eſt rigori. l. placuit.C.de iudic.capit. 11æ. de tranſactio. quod intelligitur niſi, hic ſcriptus,illa autem non, uel hic in ſpecie,illa autem in genere. ¶Conſ.13.nu.4. de cler.non reſid.lib.3.

Eſt autem duplex altera limitans, quæ

excludu ntur caſus incluſi. Altera exten-
dens, qui includuntur non incluſi, ſecun-
dum multos, contra quos inuehitur au-
ct.r. ¶in Rub. de iud. nu. 72. to. 3.

Aetas.

ÆTas ad matrimonium requiſita
iuris humani eſt, quare in illa
poteſt ſummus Pontifex diſpen
ſare. ¶Conſi. 39. de ſponſ. nu. 9. li. 4.
Idem dictum de ætate quo ad ordines.
uerſical. ordo. Ad beneficium. uerſicu. be-
neficium.

Aeſtimatio.

AEſtimatio rei ex uenditoris, non
autem uendentis utilitate metien-
da eſt D. Thom. 2. 2 q. 77. art. 1. So-
tus communiter rec. p. 4. diſt. 15. ¶Conſi.
1. nu. 12. de depoſ. li. 3.

Affinitas.

AFfinitas eſt propinquitas duarum
perſonarum quarum una cum con
ſanguinea alterius copulā habuit.
gloſ. in Rubr. de affinitate. In qua re copu-
la licita, & illicita æqualia ſunt. cap. dile-
ctionem. de eo qui cogn. conſangu. uxor.
modo illa ſit perfecta. Quæ autem illa ſit
uide uerſicul. copula carnalis. nu. 1. Neque
ad hoc ſufficit quæcumque turpitudo ſe-
cundum gloſſ. in cap. extraordinaria. 33. q.
3. Neque actus ſodomiticus. Thom. 4. diſt.
41. Anton. 3. part. hom. 1. c. 12.

Hæc Affinitas uſque ad quartum gradū
Matri, impedit contrahendum, & dirimit
iā contractum ſi ex licita copula oritur.
Si autem ex illicita uſque ad ſecundum.
Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. de reform. matr.
declarat Pius V. in extrauagant. Ad Roma-
num Pontif. Manual. capit. 22. numer. 42.
Nec refert ſit ne occulta, uel publica. cap.
concupiuiſti. 32. quæſtion. 7. ¶Conſi. 93.
de ſponſal.

Affinitas ſemel contracta non extingui-
tur morte perſonæ, qua mediante contra-
hitur. cap. fraternitatis. 35. quæſt. 10. & gl.
ibi recep. Quod ſi ſuperuenit matrimonio
in tertio & quarto gradu non impedit exa
ctionem debiti, cum non impediat contra
hendum, & text. per ſimilitudinem rătio-
nis extenditur de uno ad aliud. l. non poſ-
ſunt. ff. de legat. & cap. dudum. el ſecundo.
de electio. quia minus eſt exigere, quàm
contrahere, ergo ſi licet quod maius eſt,
licebit id, quod minus. argument. cui. licet
quod plus. de regul. iur. lib. 6. ¶Conſi. 43.
de conſanguinit.

Affinitas ex illicito coitu non contra-
hitur iure naturali, aut diuino ueteris le-
gis, neque ullo antiquo Romano Ethnico.
l. non facile. ubi dicitur, quod ex iuſtis nu
ptiis contrahitur. Secundo, quia ex iure
nullo naturali id elici poteſt, cum non ſit
per ſe notum, neque ex per ſe notis trahi
poſſit. Tertiò, quia in Leuitic. cap. 18. pro-
barut contrarium. conſil. 7. de conſanguin.
numer. 3. & hinc colligitur, quòd affinitas
ex illicito coitu inter infideles non ori-
tur. ibid. num. 8.

Affinitatis impedimētum ſuperueniens
matrimonio non impedit, neque dirimit
quo ad uinculum. cap. diſcretionem, de eo
qui cognoſ. conſangu. uxor. ſuæ. ¶Conſil.
43. de conſang. nu. 1.

Affines dicuntur illi quorum alter, ad
alterius cognationem acceſſit. Modeſtinus
leg. non facile. §. affines. ff. de gradu affin.
& l. non ideo minus. C. de hæredi. inſt. & l.
quod ſeruus. ff. de cond. cauſa data. vbi dici
tur inter ſponſum & ſponſam de futuro eſ
ſe quandam affinitatem, ſed id largo mo-
do, & improprie intelligēdū eſt. Quia pro-
prie, ut ſup. dicitur, ex copula oritur affini
tas, uel ex legitimis nuptiis iure Cæſareo.
vel etiam ex illegitimo coitu ſine nuptiis
ex iure Canonico At ex promiſſione de fu
turo nullum oritur impedimentum affini-
tatus. ¶Conſi. 8. de conſang. li. 4.

Agere.

AGere pro alio ſine mandato, neque
reſcriptum impetrare poteſt ad li-
tes

ſe.ff. & C.de procurat. ¶Con ſi.4. de priuieg. lib.5.

Agenti per uiã attentatorum, licet opponatur defectus notorius proprietatis non eſt admittenda abiuratio ſpontanea.

Agenti ſuper reſtitutione iurium beneficij non obſtaret eius renuntiatio. ¶Trac. oppoſit.opp.2.nu.9 to.3.

Alienatio.

ALienandi prohibitio per iuſtam diſpenſationem tollitur, ſed & ius legis ſuper qua diſpenſatur. iuxta §. Niſi rigori.in cap.requiriris. & ca.ad multa.de præbend. ¶Conſil.4. de emption.& uenditio.lib.4.

Alienandi prohibitus poteſt locare ad paruum tempus, ſicut emphyteuta emphyteuſim.ibi.ver.emphyteota.

Alienandi cauſa apparens, & ſi non ſufficiat quo ad nullitatem poteſt tamen tollere peccatum mortale. ¶Conſil.de alienã. rei cred.nu.9.lib.3.

Alienans male res Eccleſiæ illas repetere poteſt. cap. ſi quis presbytero. de rebus eccleſ.non alienand. cap.noſtri.de electio. ¶Conſi.5.nu.6.de corp.uitiat.li. 1.

Alienans res Eccleſiæ ſine iuſta cauſa, & ſolemnitate iure canonico introducta, non ciuili, peccet, & pœnas incurrit excommunicat. & priuationis beneficij, & eandem pœnam incurrit ille, qui recipit.cap.ſine exceptione.12.qõ.2. eſtrauag.1.Paul.2.de reb.eccle.non alienan.ſed quo ad forum interius poſſet excuſari aliqua circunſtantia.¶Conſi.2.eod.titu.num. 2.lib.3. & comm. de alienand. rerum eccleſ.numer.5.tom.1.

Alienans res eccleſiæ in caſibus permiſſis Bullam Pauli 2.non incurrit. ¶Conſi.2. ubi.ſupra.Manual.cap.27.num 149. quod intelligendum eſt de illo, qui non iurauit non alienare ſaltem iuſſu ſupremi ſuperioris, id eſt Papæ.

Alienans domum bona fide tanta penſione perpetua, quanta colligit ſingulo quoque anno, non ſeruata iuris ſolemnitate, non uidetur peccare: quia facit conditionem meliorem. Iaſon in l. 1. notab. ult. num.13.C.de iur.emphyt. ¶ Com.de alienand. rerum eccleſ.numer.18.tom.1. Qui uero male alienat debet reuocare bene.c.magnę.22.q.4.

Alienare prohibitus aliquam rem, non poteſt eam alienare in aliquem extraneum per hæredis inſtitutionem; licet id poſſet facere per ſucceſſionem ab inteſtat. l. cum pater.§.cum inter. ff.eodem. ¶Conſi.6.de teſtament.lib.3.

Alienare res mobiles pretioſas, & alienare immobiles paria ſunt. Panorm.communiter recep.cap.nonnulli.de reb.eccleſ. non alie.¶Conſi.7.eo.tit.li.3.

Alienare qui conatur non punitur ut alienans.Cardin.in clem.1. eod.titu.uerſi. ſi quis.quæſt. 2. ¶Com. in cap. ſi quis non dicam.de pœ.diſt.1.

Alienatio rei eccleſiaſticæ paruæ commiſſionis ſolemnitatis non innititur. ¶conſi.1.de feu.li.3.

Alienatio rei cathedralis facta ab Epiſcopo de conſenſu.cap.ualet.Panormit.in cap.1.de his quæ fiunt a prælato. & per c. ſine exceptione.12.q.2.

Alienatio eſt actus per quem transfertur dominium proprie, & ſi large ſignificet ẽt alios multos actus l.fin. C.de reb.eccl.non alienand.¶Com.eo.tit.num.1.

Alienatio rei eccleſiaſticę facta cum ſolemnitate debita ualet, & ſi fiat ſine ulla iuſta cauſa ſecundum glo. ca. ſine exceptione.12.quæſt.2.quod tamen non eſt tenendum.iuxta glo in cap.1.de reſtitut. in iure ſuper uerſi.redire.quam Anto. Panormita. & communis ſequuntur. ¶ Com. de alienand.reb.eccl.num.9.

Alienatio facta ultra iuramentum facit periurium quo ad utrumque forum, quia transgreditur iuſtum iuramentum contra cap.ſi uero.de iureiurand. & cap.quamuis pactum.de pact.li.4.ſi tamen eſt facta in caſu iuſto ualet.¶Ibid.nu.17.

Alienatio ſine iuſta cauſa nulli eſt licita, neque etiam Papæ: quia eſt contra mẽtem Chriſti.Com.de ſpol.cler.§. 2.num.4. tom.1.In illa autem quæ iuſtam habet cauſam Papa nullam requirit iuris ſolemnitatem, quo ad utrumque forum.ibi. nume.6.

Neque ſi res eſt Eccleſiæ inferioris ualet alienatio.§.3.nu.1.

Alienatio facta à Papa quædam eſt iuſta & valida, iure fit iuſta de cauſa, quędam ualida, ſed non iuſta, qua ſine iuſta cauſa res unius Eccleſię in aliam, ſeu alios pios uſus transfertur, quędam neque iuſta, neque ualida, qua Papa ſine iuſta cauſa rem eccleſię ſtabilem in laicos, & prophanos uſus alienat, Ibi.§.3.num.8.

Et quod de alienatione rei eccleſiæ eſt dictum, idem intelligendum eſt de uſuſructu, quando conceditur ad uitam, uel longum tempus, iuxta clemen.1.de reb. eccle. non alienand. Ibid.§.4. ſed uſque ad modicum tempus id non procedit per argum. a contrario. Ibi.num.2.

Alienatio rei facta ab Abbate etiā exempto ſine licentia Papæ, uel alterius ſuperioris niſi intercedat conſenſus Cap. eſt inualida. Cardin. In clement. 1. de reb. ual. non alienan. Ratificari autem poteſt per ſuperiorem, uel per illum in cuius ditione res ſita eſt. ¶Conſi.10.eo.tit.li.3.

Allegatio.

ALlegationes nimiæ uitandę ſunt, quia humana ex gloſſis multorum authorum agglomeratio faſtidit lectorem, eruditiotibus nauſeam parit præcipue ſi vltra modum excreſcat, & tandem nocet aliquando allegare infirma ad comprobandum id quod probaueris iuxt. expreſſa. ¶Com.de reb.eccle.præl.nu.2.

Allegans turpitudinem ſuam non eſt audiendus.cap.cum ſuper. de conceſſ. præb. l.itaque fullo. ff. de furt. quod intelligitur, quando non agitur de animarum ſalute. c.ueniens, & c.ferrum.diſt.50. d.c.cum ſuper. ¶Conſ.1.de corp.vic.nu.6.li.1.

Altare.

ALtari qui non ſeruit de illo uiuere, non debet niſi fuerit impeditus.ca. 1.de cler.non reſi. li.6.23. q. 1. c.2. ¶Conſi.6.eo.ti.lib.3.

Altaribus nemo brachiis, uel cubitis inniti debet, dum diuina officia in eccleſiis celebrantur.

Altaris oblationes laicis locari non debent, hoc enim impedit offerentium uoluntatem, & deuotionem. ¶Enchir. de orat. cap.18.num.70.tom.2.

Alternatiua.

ALternatiuæ una pars alteram declarat.l.1.ff.de reb. dub. ſed ſufficit adimplere alteram. l. plerumque. ff. de iure dotium. cap. in alternatiuis, cum gloſſ.de reg.iur.lib.6. ¶Conſi.30.nu.1.de ſponſ.libr.4.

Alternatiua cuius altera pars eſt uera male proficiens. cap.1. de red.eccle.quæſt. 1.& 2.num.1.

Amor.

AMor naturalis amicitiæ, vel concupiſcentię fit actus charitatis imperatus, quando ob eam habeatur, id eſt quando fit ob finem Deo placendi. ¶Manual.ca.14.nu.8.

Amorem hunc naturalem ſaltem erga inimicum quemcumque concipere tunc debemus, & illi ſpecialia dilectionis ſigna oſtendere, quando de offenſa ueniam petit, ne nouum peccatum mortale incurramus. Ibid.num.3.

Secundò cum proximus extremam patitur vitæ corporeę neceſſitatem. argum.ca. Paſce.86.diſtinctio.& l.Necare.ff.de liber. agnoſcend. Si autem proximus conſtitutus ſit in extremo periculo uitæ ſpiritualis, & animæ: hinc ad concipiendum amorem gratuitum, & charitatem erga illum tenemur.nume.9. Et generaliter quādo Deū, & proximum ex charitate diligimus excludere naturaliter inimicum ſine peccato mort.non poſſumus, niſi iam æternis fuerit ſupplicijs in inferno damnatus. Thom. 2.2.quæſtion.25.ar.6. Ibid.nu.8.& 25.

Amare inimicum eſt actus magni meriti, & maioris, quàm amare amicum, ſecundum

dum Thom.2.2.quæſt.27.Cuius contrariũ dicit Dur.3.diſtinct.30. cui reſpectiue Caiet.ubi ſupra. Difficilius tamen eſt amare inimicum, quàm amicũ, ſed bonitas actus nõ tam procedit ex difficultate, quàm ex natura, & bonitate eius. ¶Com. de orat. c.19.nu.99.& c.20.nu.48.

Amare ſeipſum unuſquiſque tenetur magis, quàm alterum.cap.ſi non licet.25.q.5. l.præſes.C.de ſeruitu. quia amor proprius exemplar eſt amoris proximi.Matth.22.& ideo eſt magis debitus,& propior Abulẽſ. ſuper Matth.cap.6. Anton.2.p.tit.4.cap.1. ¶Com. cap. inter uerba. 2.quæſt.3.concl. 2.nu.7.concl.5.nu.45.

Amor quo proximũ proſequimur duas habet ſpecies ſi ſit honeſtus. uide D.Tho. 2.2.q.23.artic.1.& 1.2.q.26.art.1.ad 6.Alter enim dicitur naturalis,& humanus: alter ſupernaturalis,& diuinus, qui charitas & charitatiuus amor nuncupetur. Primus eſt quo illum diligimus eo, quod eſt homo; cognatus uel quocunque alio reſpectu præter Deum, aut fœlicitatẽ æternam. Et ille eſt duplex, uidelicet, amor concupiſcentiæ,quo ipſum diligimus principaliter ob bonum noſtrum. & amor amicitiæ quando ipſum diligimus ob bonum eius. Et uterque amor ſi fuerit bene ordinatus eſt bonus. contra ſi male. Supernaturalis, & diuinus amor eiuſdem eſt naturæ cuius eſt amor Dei ſecundum D.Thom. 2.2.qõ. 23.articu.q.5. quia obiectum formale ſiue cauſa amoris eſt ipſa diuina,& infinita bonitas; illum enim ſic amamus, quia capax nobiſcum eſt æternæ beatitudinis. Et ille ſolus amor charitas eſt, qua, & nos ipſos amare poſſumus, & debemus; quia nos Deus capaces facit illius æternæ felicitatis.¶Man.c.14.nu. 6.

Amor Dei,quo pluſquam omnia alia diligitur,uidetur peccatorum uirtualis pœnitentia ſecundum communem ſententiam, cui aſſentitur Gabr.4.diſt.14 q.1.3. diſ.27. quæſt.1.Medin.Cod.de prin. quæſtion.2. Amor obedientialis eſt,qui uirtualiter continet uoluntatem efficacem adimplendi, quicquid Deus præcipit.Medin. ubi ſupra. Quod tamen Sotus lib.1.de natur.& grat. cap.18.Soli materiæ attribuit.Anch.opin. Medinæ amplectitur, eamque multis comprobat fundamentis.¶Manu.c.1.nu.5.

Amor Dei maximus eſſe debet, nõ quo ad intentionem,ſed quo ad firmitatẽ: præferendus enim eſt dilectioni cuiuſcunque creaturæ, neque propter ullam aliam eſt deſerendus. Thom.1.2.q.109.art.3. ¶Man. ibid.nume.4.

Amare Deum eo ſolo, uel pręcipue, ac principaliter eo quod ab eo accipit,uel ſperat quis ſpiritualia,uel temporalia bona tacite,& expreſſe,pluris æſtimando præmiũ, quàm ipſius præmij largitorem, peccatum eſt iuxta Maior.in 1.diſt.1.Silu.1. charitas. quæſt.7. Qui uerò minus æſtimat præmiũ, vel nullam unius, uel alterius ſaltem habet conſiderationem,non peccat ob remunerationem recte agendo. Et qui contrarium dicit illum hæreticum eſſe pronunciat. Conc.Trid.ſeſſ.6.can.26. ¶Manual.cap.1. & in addit. cap. quando. de conſecrat. diſtinct.1.num.358.

Amare Deum ſuper omnia poſt peccatum Adæ non poteſt quis niſi in ſtatu gratiæ.Thom.1.2.q.100.arti.10.& 22. qõ. 20. art.1. Quod intelligendum eſt,quo ad meritum beatitudinis. Poſſumus tamen adimplere id ſine gratia,ut probat Caieta. to.1. op.4.q.1. Intelligendo quo ad ſubſtatiam operum,& actus,iuxta Thom.4.diſtin.28. quæſt.1.3.Manual.cap.2.num.7.Huc etiam uidetur inclinare Sotus li.2. de iuſt.& iur. quęſt.3.art.10.

Amare Deum ſuper omnia ex charitate cum ſit præceptum affirmatiuum, non tenemur quocunque tempore.2.2.quæſt.33. art.2.& Archidiac. in cap. ſi peccauerit.2. quæſt.1.& in prin.de pœ.diſt.1.

Tenemur autem ad id ſecundum Scotum.3.diſtinct.27.q.3. omnibus diebus feſtis. Quod quia durum uidetur,ideo ab illo recedit Adrian.quæſt.4. de confeſſ.quia nullus eſt text. aut ulla ratio,quæ id neceſſario concludat.Tenemur ad id ſecundum aliquos ſemel in uita. Sed hæc ſententia eſt nimis laxa, quam recte confutat Sotus lib.2.de iuſtit.& iur.quæſt.3.artic.10.& li. 2.de nat.& grat.c.19.

Tenemur ergo uere primo cũ ad uſum rationis prouenimus,& iam habemus,uel

habere debemus cognitionem referendi, & dirigendi nos ipſos, noſtraque opera omnia in Deum tanquam in ultimum finem ſaltem confuſe. Thom. 1. 2. q. 89. artic. ſexto. Secundo cum tenemur ad habendam contritionem de peccatis mortalibus. Caieta. ibid. Ex quo ſequitur, quòd cum adminiſtramus, aut ſuſcipimus ſacramentum aliquod, non eſt neceſſarius talis amor actualis, cum ſufficiat gratia in qua ille uirtualiter continetur. Tertio, quoties tenemur proximum ex charitate diligere, quia hi duo amores eiuſdem generis ſunt. ¶Manual. ibid. num. 8.

Amandi Deum præceptum quo ad effectum uitandi nouum peccatum mortale adimplet ille, qui diligens Deum probabiliter credit ſe eſſe in ſtatu gratiæ, & conſequenter iudicat ſuum amorem, eſſe amorē Dei, quam ille non ſit. ¶Manual. c. 4. n. 9.

Amandi Deum, & proximum ex charitate præceptum non continetur in Decalogo, ſed præſupponitur ad illud, tanquam primum principium ex fide nobis traditū. ¶Manua. c. 2. nu. 5.

Amare Deum plene in hac vita non poſſumus ex charitate, ut tradit Auguſtin. de perf. ſt. iuſtit. Thom. 2. 2. quæſt. 44. art. 6. & in 3. diſtinct. 27 quęſt. 3. art. 4. Neque hoc præceptum eſt, cum teneamur amare eo modo quo poſſumus, id eſt ut in omnibus totam intentionem noſtram in eius amorem, atque obſequium dirigamus intellectum noſtrum illi ſubiiciamus, omneſque appetitus ad normam ſuæ ſanctiſſimæ legis componamus: Et denique omnia noſtra opera exteriora eidem conformamus. Thom. 2. 2. quæſt. 44. art. 3. Hoc autem eſt Deum propter ſe, & magis quàm cætera omnia diligere, illique tam exteriori, quā interiori obſequio, quo ad ultimationem, & appretiationem inſeruire. Thom. 1. 2. q. 109. art. 3. & 2. 2. q. 184. artic. 4. Maior. in 1. diſtinct. 1. quæſt. 2. & in 4. diſt. 14. quæſt. 1. & Caiet. 2. 2. q. 49. art. 4. ¶Manual. cap. 2. numer. 6. Com. capitul. cogitationis. de pœnit. diſtinct. 1.

Amare firmius aliquam aliam creaturam, quàm animam ſuam, uel corpus proprium, pluſquam animam ſuam uel proximum. Amare honores, uel fortunas pluſquam proprium, aut proximum corpus peccatum eſt mort. Bonauent. & Ricard. 3. diſtinct. 29. Amoris enim ordo hic eſt, ut amemus firmius primo Deum, quàm alia omnia. Secundo nos ipſos quo ad animā. Tertio animam proximi. Quarto corpus noſtrum iuxta Auguſtin. lib. 1. de Doctrin. Chriſtiana. & Thom. 2. 2. q. 26. ¶Manual. cap. 1. num. 23.

Amor charitatis non inuitat ad optandum uitam & ſalutem corporis, cum animæ ſalutem impediunt, ut dicit Gregor. 22. moral. & Thom. 2. 2. q. 36. articul. 1. & Com. capitul. inter uerba. concluſion. 6. numer. 607.

Amicitia.

Amicitia Dei duplex eſt vna conſummata, quæ erit in patria. Altera non conſummata, ſed inchoata quam habemus in uia. ¶Com. de Iubi. Not. 23. numer. 5.

Amicitiæ recuſandæ cauſa eſt arbitraria. cap. ad hæc. de reſcript. cap. accuſatores. 3. quæſt. 5. Et quanta debeat eſſe arbitrio iudicis eſt relinquendum. argument. l. 1. ff. de iur. deliberand. cap. de cauſis. de offi. del. Idem dicendum ad ſciendū, quæ amicitia repellat teſtem. ¶Com. in c. cum contingat. 8. cauſ. null. it. nu. 3.

Amicitia tota fundatur in quadam communicatione, & ideo diuina amicitia fundatur in beatitudine, qua creator ſua diuina bonitate communicat ſuis creaturis, ſuam ipſius participationem. ¶In add. cap. quando. de conſec. diſt. nu. 556.

Amens.

Amens, aut iudicio carens, neque obligari, neque iniuriam facere poteſt, licet pari ſic. l. illud. ff. de indut. tranſlata. in cap. illud. 15. quæſt. 5. ¶Conſil. 1. de cognat. ſpirituali. numer. 1. libr. quarto.

Amens

Amens characterem ordinis ſuſcipit ſi ordinetur ſine ullo ſuo conſenſu. ¶Conſi. 41. de temp. ord. nu. 2. li. 1.

Amictus.

AMictus armaturam capitis ſignificat, & oratio dicta quando illum nobis imponimus caput potius, quàm humeros reſpicit. Vt autem retorqueatur ſuper humeros conſuetudo introduxit. ¶Conſi. 4. de celebratio. Miſſ. li. 3.

Nobis tamen id nunc præcipitur, ut patet in Rubric. Noui Miſſalis per Pium V. confirmati.

Anathema.

ANathema eſt dictio græca, ut aſſerit Auguſt. li. 4. ſuper Nume. & D. Thom. cap. 9. ad Roma. & cap. 1. ad Gal. & eſſe Hebræa, vt D. Hieron. teſtatur ſuper epiſt. ad Gal. cap. 1. ab hebræa enim lingua, quæ omnes alias præcedit potuit mutuari à Græcis. Et dicitur ab Ana, quod eſt ſurſum: & Theſis, poſitio, quaſi ſurſum poſitum, & ab aliis ſegregatũ. vide D. Tho. locis citatis.

Apud autem Canonum peritis duo ſignificat, alterum eſt modum ſeparandi Chriſtianum à Chriſtianorum communione. cap. nemo. el ſecundo. 2. quæſt. 3. & cap. Gelruda m. 3. quæſt. 4. cap. ad apoſtolicæ. de iudic. Alterum eſt, Chriſtianum ipſum ſic ſeparatum. Quod efficaciter probatur per ſex capitula. Concil. Gangr. poſita diſt. 30. in qua ſignificatione accipitur Ioſue 6. Roman. 9. Gal. 1. Quando autem differat ab excommunicatione. Vide uerb. excom. ¶Com. de datis, & promiſ. nu. 10. to. 1. cõl. 5. de ſent. exc. n. 5. li. 5.

Ancilla.

ANcilla erogans pauperibus minuta aliqua ex tacito dominorum conſenſu, uel ſine animo perueniendi ad notabilem ſummam, reſtituere non tenetur. ¶Cõſi. 2. nu. 5. de fur. li. 5.

Si ſe à Domino cognoſci permittit ſeparari debet. ¶Manua. c. 16. nu. 22.

Angelus.

Angelus quòd adſit orantibus credendum eſt, iuxta illud pſalm. 137. in conſpectu Angelorum pſallam tibi, non ſine compaſſione noſtrum, qui ſomniculoſi horas recitamus. ¶Comm. de oratione. capit. nono. nu. 3. tom. 2.

Angeli boni uoluntas ita in bono firmata eſt, vt non poſſit pœnitere illius boni, quod ſemel elegit. Sicut contra Angelus malus, ita in malo confirmatus eſt. 2. ſenté. diſtinct. 7. & Tho. 1. q. 64. artic. 2. de uer. q. 24. ar. 1. de mal. q. 16.

Angeli tam boni, quàm mali natura ſua ſunt liberi arbitrij, ſicut homines. capit. ſi animi. §. liberi. diſtinct. 2. quam libertatem non perdiderunt mali per peccatum. Non poſſunt tamen mutari poſt electionem, quia ſunt in termino tunc, & non in uia. ¶Comm. capitul. principium. de pœniten. diſtinctio. 1.

Anima.

ANima eſt actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis, iuxta Ariſtot. 3. de anima. Sed aptius ſic definitur dicendo, quòd eſt ſubſtantia, quia id competit omni animæ ſecundum Thom. 2. ſen. diſtinct. 3. q. 1. art. 6. ſubſtantia inquam, per ſe ſubſiſtens, quod facere non poſſunt anima vegetabilis, & ſenſitiua. Thom. 1. part. quæſt. 75. art. 3. (Incorporea) quam negarunt Diogenes, & cæteri qui dicebant ea eſſe uentum, vel aerem, vt refert Iſido. lib. 2. ethymolog. cap. 1. (Immortalis) contra hæreſim Arabicorum ſecundum Iſido. li. 8. cap. 5. Conc. Later. ſeſ. 8. cap. 1. Tho. 1. par. q. 61. ar. 2. ad 3. 2. 2. quæſt. 164. art. 1. ad 1. (Creata à Deo) contra hæreſim Tertullianorum, qui aſſeruit creatas ab Angelis, ut refert Auguſt. lib. de hæreſ. cap. 86. cap. ſimiliter.

vet.de ſum.Trin. (Ex Nihilo) contra hæreſim Gnoſticorum,qui(vt ait Iſidor.) poſuerunt illam ex ſubſtantia Dei,quę etiam fuit hæreſis Manichæorum damnata per Concil.Brachar.1.cap.5. (Quando infunditur corpori) contra Origen. qui eas poſuit à principio in cęlo creatas vna cum Angelis.vel contra gloſſ. cap.ſi quis obiecerit.2.quæſt.3. quæ prius illas viuere vult quàm ſint in corpore. (Vt ſit forma ſubſtãtialis) eos qui contradicunt damnat Cõc. Vien.clem.1.§.portò.de ſumm.Trin.Tho. opuſc.24.(Ad obtinendam beatitudinem) quę eſt finis noſter vltimus,vt tradit Augu. in ench.c.9. Mag.in 2.diſt.1.

(Per gratiam) non per potentiam naturalem cum generali Dei concurſu, vt aſſeribit Pelag.quos appellat hæreticos. Iſidor. damnatos in Concil.Milen.cap.5.& in Cõcil.Aphricano.cap.80. Trident.ſeſſ.6. (Et per bona opera) quæ requiruntur in adultis ad iuſtificationem. Erit ergo animæ rationalis diffinitio iſta. Anima eſt ſubſtantia per ſe ſubſiſtens, incorporea immortalis à Deo creata ex nihilo, quando infunditur corpori, vt ſit forma ſubſtantialis eius per ſe, ad beatitudinem per gratiam, & bona opera conſequendam apta. Hinc ſequitur, quod

Anima rationalis eſt indiuiſibilis, cum ſit incorporea,tota cum toto, & in qualibet parte corporis ſecundum D.Thom.1. part.q.8.ar.2.ad 3.3.p.q.46.artic.7.& in 1. ſen.diſt.5. art.3.

Non eſt homo cum ſit incorporea, & immortalis, ſed tantum pars hominis eſſentialis.Thom.opuſc.23. & Innoc.3.cap. in quadam,de celebrat.Miſſ. Thom.1.part. quæſt.75.art.4.q.79.artic.1. Ariſtotel.2.de anima 3.text.

Non reſidet ſoli cordi, vt inde reliquũ corpus gubernet, vt videtur ſentire gloſſ. cap.1.de ſacra vnctio.ſed ibi quamplurima opera, quæ ad vitam pertinent operatur, quæ non operatur in aliis partibus. Neque augeri,aut minui poteſt,ſed ſemper manet eadem,vt rectè Theol. fatentur in 2.ſentẽ. diſt.17.¶Manu.præl.1.per tot.

Anima humana intellectus dicitur ob intelligibilem potentiam,intellectus agẽs pro quanto cognoſcit, & agit notiones. Poſſibilis quatenus recipit eas Mens quatenus eas recolit. Ratio autem ſecundum Auguſtinum 9.ſuper Gen.ca.20. quatenus aliud ex alio deducit. Pars rationis ſuperior ſecundum Auguſt. quatenus intendit æternis concupiſcendis Ratio inferior quatenus intenditur inferioribus gubernãdis. Intellectus ſpeculatiuus quatenus id quod intelligit non ordinat ad opus. Practicus autem cum illud ad opus ordinat. Tho. 1. part. q. 79.

Anima ſimiliter quatenus habet vim volendi diuerſimode appellatur. Animus ob potentiam.Voluntas propter actum ipſum ſpiritum eam Paulus uocat.Gal.5. Et appetitus intellectiuus vulgariter dicitur.Et differt à potentia appetendi ſenſitiua, quia illa ad plura extenditur, & dicitur ſenſualitas.Iſta autem vis appetitiua,& rationalis. Et hæc mouet intellectum uolendo,& imperando, vt agat. Ille autem mouet hanc obiectum illi præſentando, & rationem, qua illud velit,aut velle debeat ſe.1.2.q.9. art.1.Continet etiam ſub ſe concupiſcibilem, & iraſcibilem partis intellectiuæ,per quas non ſolum poteſt facere id, quod faciunt iraſcibilis & concupiſcibilis ſenſitiuæ circa ſenſibilia, ſed etiam circa ea, quę tantum ſciat intelligibilia.Et poteſt concupiſcere illa omnia, quæ cognouit per ſenſum,vel rationem conuenire, retinere contraria,& retinendo reſiſtere omnibus contrariis.

Anima rationalis habet liberum arbitrium,de quo uide ſuo loco, plura poteſt cognoſcere,& appetere quatenus rationalis, quàm quatenus ſenſitiua, quia omnia cognoſcibilia ad quæ ſe extendunt vires ſenſitiuę per notitias,& appetitus materiales cognoſcere poteſt, & præter hæc omnia immaterialia, vt ſeipſam, & ſuos actus interiores Angelos,& eorum actus.immo, & Deum ipſum aliquo modo, & in eius ſimpliciſſima, indiuiduaque ſubſtantia lumine tamen ſupernaturali adiuta perſonarum Trinitatem intelligit.

Anima cognoſcit ſe per intellectus ſui actum; ſuam naturam conſiderando. 1.p. quæſt.87.ar.3. Et per vim intellectus proprium

prium actum intelligendi, & uolendi. Cuius tamen notitia qualitas eſt, ſicut & notitia Angeli, non autem ſubſtantia, ſicut notitia Dei. Intelligit etiam diſcurrendo, quod Angeli non faciunt.

Anima eſt imago Dei ſecundum ſuam naturam intellectualem. Et ſecundum ſuã potentiam, & actus: quia non ſolum quatenus eſt apta ad cognoſcendum, & amandum Deum eſt illi ſimilis, ſed etiam quatenus habet illas tres vires; primo, quia habens immaterialem ſubſtantiam poteſt meminiſse intelligere, ac velle ſine aliqua materiali qualitate. Secundo, quia in vna, & indiuidua natura animæ ſunt memoria, intellectus, atque voluntas. Tertio quia anima ſe ſe intelligendo parit notitiam ſui, quæ eſt imago, & per illam notitiam, ac voluntatem parit amorem. Quarto, quia talis notitia non eſt anima ſiue intellectus. Neque Amor eſt anima, ſiue voluntas ſunt tamen hæc accidentia. ¶Manual. prælud. 3. per totum.

Animæ vis, ſeu potentia eſt proximum principium operationis eius. 1.p.q.67.art. 1. ornata fuit à diuina bonitate omnibus virtutibus, ac viribus , quas habet anima vegetabilis, ita ut poſſit dici vegetatiua. Maior. 2.diſtinct.16. quæſt.2. Habet enim potentiam nutritiuam, qua corpus conſeruat. Augumentatiua qua auget, & perficit. Generatiuam qua ſibi ſimile perducit. Ariſtot.2.de anima.tex.13.D.Thom.1.p.q 78. artic.1. Ornata etiam fuit viribus ſenſitiuis, ita vt poſſit ſenſitiua anima appellari, ut ait idem Maior. mouet enim ſe homo ad cognoſcendum quare habet potentiam motiuam, & ſenſitiuam, id eſt facultates interiores, & exteriores, & appetitiuam, quę ſenſualitas vocatur. Thom.1.p.q. 81. art.1. Ioann.22.in procem.clem.Innoc.3. cap.1. §.in uertice.de ſacra vnctio. & partiuntur in iraſcibilem, qua reſiſtit contrariis, & cõcupiſcibilem, qua appetit proficua, & ad vitam conducentia. Quæ potentiæ nõ ſunt idem, quod anima cum ſint compoſitę ex aliqua parte corporis, & ipſamet anima. ¶Manu.prælu.2.per tot.

Anima præter potentiam vegetatiuam, & ſenſitiuam habeat etiam duas alias, videlicet intellectum, & uoluntatem, quas non eſſe idem quod anima. Thom. cũ ſuis aſſerit.1.part.quæſt.77.artic.1. & 1.ſenten. diſt.3.q.4.& de anima.quæſt.2.art.12. contra Scotum, & ſuos in 2.diſt.16. Quæſtionem hanc Maior. ibid.dilucidius explicat. Gabriel vero illam obtenebrat. Scoti opinio videtur verior, quia habet rationes fortes, & per illam multæ euitantur difficultates. Et cum dicat D.Thom.1.p.q.79. arti.7 Memoriam ab intellectu non eſſe diſtinctam, neque intellectum poſſibilem ab agẽte, neque ſpeculatiuum à practico, neque rationem ab intellectu, quia non ſunt entia multiplicanda ſine neceſſitate. Ideo per eandem rationem dicendum videtur non diſtingui intellectum à voluntate, neque hæc ad ipſa anima, quod aſſeruit ante Iſid. à nullo in eum citatus lib. ſecundo. Ethymolog.capit.1. vbi videtur ſentire, quòd anima multis vocatur nominibus ob varia officia, atque functiones multiplices. ¶Prælud.tertio.

Animæ ſalus præferenda eſt omni alio commodo.cap.ſancimus.1.quęſt.7.& cap. ille.22.quæſt.5. ¶Conſi.14.de offic. iudic. ordin.libr.1.

Animarum verba ſunt ipſa deſideria. ¶De orat.c.13.

Animæ noſtræ rationalis perfecta cognitio nulli vnquam ſine ſacrarum litterarum, ſeu fidei orthodoxæ cognitione plene patuit.¶Manu.præl.1.

Anima Chriſti omnia nouit etiam præterita, & futura, bona, & mala ſecundum eorum circunſtantias. Primò, quia in illa ſunt omnes theſauri ſcientiæ, & ſapientię Dei.col.2. Secundò, quia plena fuit gratia æternitate, Ioann.1. quæ veritas ad ſcientiã refertur ſecundum Auguſt.13.de Trinit. Tertiò, quia Chriſtus vt homo iudicaturus eſt omnes Ioann.5.Matth.10. capit.firmiter.de ſum.trinit.& cognitio præcedere debet iudicium.l.de qua re. ff.de iud. Apocal.5. Dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere ſcientiam, id eſt omnem cognitionem. Ioann.16. Scimus, quia ſcis omnia. Ioann. vltimo, Domine tu omnia noſti. Tho.3.p.q.10.ar.2. ¶Relect. cap.nouit.de iud.Notab.2.nu.19.

Ani-

Anima B. Virgin. in ſua conceptione fuit iuſtificata. Item Ioann. Baptiſt. & Hieremiæ antequam naſcerentur ſine vllo ſacramento, & ſacrificio. 3. p. quæſt. 27. art. 2. & quæſt. 27. per totum. & lib. tertio. diſt. 3. quæſt. 1. art. 1.

Animalia.

ANimalia aliena, qui ſerit, occidit, vel includit cum ſint domeſtica etiam fugitiua peccat ſecundum Maior. 4. diſt. 15. quæſt. 15. quoniam ob fugam non deſinũt eſſe alterius. ¶Manu. c. 17. nu. 128.

Animalia irrationalia excommunicare, vel in ius vocare, vanum eſt propter proprium actum, quia vt dicitur 2. 2. quæſt. 90. artic. 3. prauum eſt etiam adiurare creaturam irrationalem. Et quia nullus excommunicari poteſt, niſi homo baptizatus, vt dicitur, verſic. excommunic. num. . . ¶Conſ. 5. de excom. lib. 5.

Annus.

ANnus vario modo circa varias materias capitur. Legalis, qui apponitur inſtrumentis Notariorum ſecundum curſum Romanum incipit à Natiuitate Domini, & ſic in Hiſpania, & Gallia, Anglia, & Venetiis ab Incarnatione, ut tradit Specul. titul. de inſtrument. ædict. Rota deciſio. 3. Vſualis in Marca Taru. incipit à primo die Ianuarij. Cum autem ſtatuitur annus ad aliquid faciendum computatur a die quo poteſt, vel debet incipere illum. cap. cum ſit Romano. de appell. & l. ita uulneratus. ff. ad l. Aquil.

Quo ad diuiſionem fructuum inter virum, & vxorem, facto diuortio incipit à die traditionis fundi dotalis. l. de diuiſion. ff. ſolut. matrim. Quo ad diuiſionem earũdem inter Epiſcopum, uel alium habẽtem priuilegium accipiendi fructus primi anni beneficij vacantis; Incipit à die vacationis. glo. in cap. ſi propter. de reſcrip. libr. 6. Quo ad diuiſionem faciendam inter præceſſorem, & ſucceſſorem adeſt iure cautũ. Atramen non debet attendi dies præſtitutus à lege, vel conſuetudine, vel ſtatuto. Sunt qui volunt diuiſionem fieri ſicut fit inter proprietarium, & vſufructuarium finito vſufructu. glo. d. cap. ſi propter. de qua in leg. ſi vſufructuarius. ff. quib. mod. vſufruct. amitt. Et ſecundum hanc debet præceſſor habere fructus, qui ſunt collecti, vel cæperunt haberi intra tempus, quo habuit beneficium, reliquos verò debeat habere ſucceſſor. Sunt alij qui uolunt eam debere fieri, ſicut illa, quæ fit inter virum & vxorem, de qua l. de diuiſione. ff. ſolut. matrim. & ſecundum hanc debet incipere à die acquiſitionis beneficij, vel à die vacationis, aut à die ſtatuto per conſtitutionem, vel conſuetudinem. ¶Conſi. 61. de præben. p. 1. lib. 3. De anno probationis. vide Probatio.

Annus Iubilei incipit à vigilia Natiuitate Domini in veſp. Com. de Iubil. Notab. 32. numer. 36.

Annualis poſſeſſio. vide poſſeſſio.

Annatæ ſolutio. vide ſolutio.

Annexum.

ANnexum alicui non idem eſt, quod illud in ſpecie, licet in genere poſſit eſſe idem. Rubr. de Iudei. nume. 20. tom. 3 ¶Conſil. 25. de ſent. excommun. nume. 14. lib. 5.

Apoſtaſia.

APoſtaſia generaliter ſignificat omnem retroceſſionem, & retractationem, ſeu deſertionem a veris. Goffred. in ſumm. nume. 1. per leg. deſertorem. ff. de re mili.

Eſt autem duplex, iuxta gloſſ. ſolem. recep. cap. 1. de Apoſt. prima à fide, ſecunda ab Ordine, tertia à Religione, cuius dictũ tertium declarat D. Thom. 2. 2. quæſt. 12. ar. 1. & omnes Canoniſt. loco citato.

Apoſtaſia ab ordine proprie non eſt retroceſſio à clericato, & minoribus ordinibus.

Apoſtata

Apoſtata non eſt ille, qui ſine licentia ab vna religione recedit, ut aliā etiam laxiorē intret ſecundū Inn.c.ſi.de renunc. & c.intellex.mus.de æta.& qualit.ordi. Neque ille qui habitum religionis deſerit, eundem cito denuo reſumpturus licet peccet mort. & ſit excommunicatus.cap.2. ne cleric. uel ſum.li.6. Neque mendicantes intrantes religionem non mendicantium, licet per extra uag. Nicol.5. qui incipit uiam ſint excommunicati. Neque fugitiuus, & vagus animū habens redeundi, ſecundum Caie.quia iſte non retrocedit vere à religione.

Apoſtata autem proprie a religione, Religioſus ille qui eſt expreſſe, vel tacite profeſſus, & deſerit religionem, quam profeſſus eſt ſine tranſitu ad aliam, cū animo non redeundi ad ſuam.

Apoſtata vero nullus fit per actum aliquem, qui non ſit peccatum mortiferū, neque per omnem talem actū, ſed ſolū per illū per quē a religione, vt dictū eſt, recedit. Et hic in pęnas a Pau.4.& Pio.5.impoſitas incurrit, ¶conſ.1.de apoſt. per tot.li.5.

Apoſtatæ vituperio digni ſunt, & ſubſidio indigni, quia manum ad aratrū miſſam contra conſilium Euangelicum retraxerūt multa committentes digna, quæ dure caſtigarentur. ¶Conſ.69.de reg.li.3.

Apoſtata non eſt, qui tranſit ab ordine ad epiſcopatum, quia non retrocedit.iuxtà gl.recep.c.1.de Apoſt.Tho.2.2.q.62. art.1. Imò ultra procedit dum fit de filio pater.vt ait gl.c.1.18.q.1.Idq.facit iure diuino naturaliter & poſitiuo probāte.c.ſtaruīt 18.q.. & c.cū olim.de prin. ¶conſ.15.de reg.n.2.

Apoſtolus.

APoſtoli ſi nouerūt oīa, quæ ad ſtatū perfectionis pficiendorū, in quo ſunt religioſi, ptinēt, ut D.Tho.2.2.q.84. ar.4.neceſſario nouerūt paūpertatē, quæ ad eūd. ſtatū neceſſariā eē idē affirmat. 2.q.86.

Cum electi fuerunt primo à Chriſto, & illum ſequuti ſunt, & reliquerunt ſua, non fuerunt ſ & epiſcopi, neque presbyteri. ¶Trac.de red.eccl.q.1.not.7.

Non habuiſſe illos dominium in ſpāli ſi quis dicat nō cōtrariaſ.extrau.Io.22.q inci pit, cū inter.de ver.ſig.quia ibi damnanſ illi q dicūt Chriſtū, & Apoſtol.nō habuiſſe dominium ſi in particulari, & in generali.ib.no.6.

Si paupertatē uouiſſent cū facti fuerunt epi fuerūt ab illo voto abſoluti, & ſi qs dicat falsū dicit, qa hoc ē nouitas hoc nro ſeculo perículoſa. Et deinde hoc reprobatur p illa verba.Inno.3.c.cū ad monaſteriū.ſ.fi. de ſta.mon. Abdicatio paupertatis & cuſtodia caſtitatis adeo ſunt annexa regulæ monachali, ut contra eam neque Sum.Pōtifex poſſit diſpenſare.ibi.not.9.

Apoſt.vouiſſe paupta tē conſtat ex Aug.7. de ci.Dei.c.10.& ex aliis. quos late citat Pelag.li.2.de planc.eccl.c.56.ibi.not.10.

Apparitores.

Apparitores sūt vigiles curiæ quos vulgo sbirros uocamus. Iſti ſi clericos in armis capiunt ad obuiādū delicta ne cōmittanſ uere, uel pſūpt ue nō peccāt.gl.c.2.de hære.q̃ ſ hoc cōmēdat.Dec.i c.cū nō ab hoie. d iu.

Si vero capiunt eos principaliter, vt habeant arma eorū, & illis receptis dimittunt illos grauiter corā Deo peccant, quia ſine iuſto titulo uidentur capere non deducēdo eos ad iudices competentes: ſi non faciunt uiolentiam, non incutiunt cenſuras.

Poſſunt aūt ob hoc peccatū p iudices cōpetētes puniri, qa id intereſt Reip.lata vulneratus.ff ad le.Aquil.& c.vt famæ.de ſent. exc. non tenent tamen ad reſtōnem niſi cōdemnenſ.quia illa dantur ob turpē cauſam, & turpiter datū non eſt de præcepto reſtituendum, ut alibi dicitur in Man.ca.17. nu. 30.¶Conſi.44.de ſen.exc.li.5.

Appellatio.

APpellatio eſt ſnīæ reciſio q̃ diffinitio eſt idētica, ſed cauſalis, eſt.n.appellatio cāreciſionis, non aūt ipſe actus. Azo.in ſum.t.t.d appe.relatus à Bart.l.1.ff. eodem.& defenſus a Decio in Rubrica de probatio.¶Com.cap.inter uerba. concl. 4. num. 28.tom.1.

Eſt aũt appellatio duplex, altera, quæ proponitur verbis, Altera quæ facto fit per arreptionem itineris ad ſuperiorem.c. dilecti. el 2.de app.¶Conſi.1.de ſent.exco.

Suſpendit declarationem, ſed non excõmunicationem.ca.is qui.§.fi.de ſentent.excommun.libr.6.glo.cap.capientes.§. quod ſi per viginti.verſi.Priuatos.de elect. lib.6. Fel.in cap.Rodulphus.nu.43.¶Conſ.20.de ſent.exc.li.5.

Facit ut declaretur actus nullus, aut iniuſtus, & reponatur in eo ſtatus in quo erat ante illum.Bart.cum com.in Rubric.de appel.Panor.& Fel.

Appellatio non ſuſpendit excommunicationem latam, & ſed actum præteritum, ſed futurum tantum.c.Paſtoralis.

¶Relect.capit.ſi quando.de reſcript. numer.14.

Suſpendit hodie poteſtatem denuntiãdi in his, quæ non ſunt notorie, quando fit ab excommunicatione lata. ¶Com.c.cum contingat.de reſcr.remed.6.nu.8.

Appellatio in facto notorio non datur. cap.cum Romana.eodem titul. Sed a Iudicis declaratoria ſic ſecundum gloſ.cap. cupientes.de elect.lib.6.¶Conſi.65. de ſen.ex com.nu.5.li.5.

Vt in ſcriptis dicatur facta, ſcripta debet afferri, Angel.l.à ſententia.§.1.ff.de appel. Debet fieri coram iudice, aut illi legitime intimari.Clem.1.eo.ti.

Et fiat intimatio intra tempus debitum. Specul. eodem titu.& fiat a parte, vel eius legitimo procuratore.

¶Relect.cap.cum contingat.6.cauſ.Nul. à nu.7.tom.3.

Appellatio,& ſupplicatio ſunt ſubreptionum remedia, quibus reſcinduntur ſententiæ.l.1.ff.de appellat.Authen. quæ ſupplicatio.ca.de precibus ſcript.offerend. & cap.ſi quando,de reſcript.¶Conſil.1.de corp. viciat.nu.5.li.1.

Appellatio conuenit etiam Regularibus quia edictus de appellat. laudo eſt promiſſorium, ideo vniuerſaliter licet, niſi ſpecialiter prohibeatur.glo.ultim.recept. in l.qui reſtituens. ff. de rei uend. Secundo quia appellatio in dubio debet admitti. Innocent. in capit.dilectus. el ſecundo.de reſcript.

Tertio quia appellatio eſt defenſio. l.1.ff.de appell.& cum iure naturæ debetur nemini eſt deneganda. Clem.Paſtoralis.§.cæterum de re iu. Illis vero non licet appellare a correctione, & mandatis ſibi legitimè factis, neque ad defendendam ſuam nequitiam. Et in hoc ſenſu intelliguntur ſi quæ obiecta in contrarium reperiantur. ¶Conſil.3. de appel.& in com. de reg.nu.5.

Appellationis tempus durante compromiſſo non currit.Clem.Quamdiu.de appe. ¶Conſ.40.de preb. nu.2.li.3.

Appellatio ſuſpendit iuſtam ſententiam & omnia inde ſecuta. l.1.ff.nihil innouari. Fallit autem quando Iudex procedit cum clauſula appellat. remota. capit. Paſtoralis. eodem titul. & cum appellatur a cenſuris, & in cauſis friuolis.¶Conſi.2.de appella.& conſ.40.de preb. li.3.

Appellatio ab ordinario procedẽte virtute iuriſdictionis delegatæ à Sede Apoſtolicæ uadit ad eundem, & non ad Metropolitanum.ca.licet.de offi.ord. ¶Conſi.83.de regul.nu.6.li.3.

Appellationi tenetur Iudex deferre in omnibus caſibus cum quibus appellari legitime poteſt hoc eſt infra decennium.Auth. hodie.C.de app. ¶Conſ.2.eo.ti.

Appellari licet a definitiua in omni cauſa.glo.ſolem.in l.qui reſtituere.ff.de rei vendic. Sed poſt Conc.Triden.Seſſ.13.cap.1. In cauſa criminali non licet appellari, niſi quando grauamen illatum, per illam non poſſit tolli per appellationem a definitiua.Neque à definitiua ſine cauſa in cauſa uiſitationis,& correctionis. cap.ſtatutũ. ¶Conſ.3.eo.ti.

Appellari ad Papam omiſſis mediis omnibus licet.cap.ad Romanam.el primo. 2.q.6.& ca.1.de iudic.ibid.

A diffinitiua ſimiliter, vel vim habente illius, Cõcilij Prouincialis poteſt appellari ad illud, vel ad commiſſarium generale.argumen.totius titul.& ff.à quibus appellari nõ licet. Ab interlocutoria aũt nõ licet quãdo non habet uim definitiuæ. Conc. Trid. c.20. Seſſ.24. ibid.

Appellari poteſt à Iudice male arbitrante aliquid eſſe infamiam.glo. cap.ſuper his. de accuſation. Rubric¶ De iudic. nu. 84.

Itẽm à mandato de capiendo quãdo gra uamen illatum per illam interlocutoriam non poteſt ſatis reparari per diffinitiuam. ¶Com.Rub.de iud.nu.83.

Appellari poteſt ab eodem ad eundem diuerſo reſpectu, quia poteſt quis eſſe maior ac minor ratione diuerſa. ¶Com.3. de regul. nu.1.

Appellari poteſt ab excommunicatione lata ſub conditione ante completa conditione etiam poſt decennium, ita quòd ſine ſcrupulo poteſt communicare etiam ea im pleta ſic ſentit glo. quam contra Panormit. ſequitur communis.in c.præterea. & ca.2. de appellatio.¶Manu al. c.23.nu.273.

Appellari non licet a Chriſtiano ad Iudicem infidelem. ca.Catholicus.2.quæſtio.6. per quo facit. 1.Cor.6.Paul. Et hoc intelligitur in terris vbi dominantur fideles, ſecus in terris infidelium, idem Paulus, Cæſarem appellauit. Act.25.¶Com.in cap.nemo. de pœn.diſt.1.to.1.

Appellans ante excommunicationem fidens appellationi celebrando non incurrit irregularitatem, etiam ſi declaret iudex eſſe male appellaſſe.glo. penul. recep.ca.ſedet. de ſent.exc.li.6.

Similiter appellans à declaratione excõmunicationis, de cuius ualore dubitatur irreg.non incurrit. Feli.in cap.Rodulphus. de reſcr.¶Manu.c.29.n.104.

Appellans a Papa ad futurum Conciliũ excommunicatur Bulla Cœnę. Et etiam conſulentes excommunicatione Papali, non autem per Bullam Cœnæ. Secuta uero appellatione illam incurrunt.¶Com.de datis & promiſſis.Notabil.8.n.15.tom.1.& Manu.c.27.nu.58.

Appellare poteſt, & debet de proximo morte damnato ille cui iniuſtitia cognita eſt.Prouerb.24. Erue eos,qui ducuntur ad mortem. Quamuis damnatus id ægre ferat. l.non tantum.ff.de app.¶Com.de eleemoſyna. nu.46.

Appellatio paucioribus uicibus damnatis ad mortem conceditur in Caſtella, & Gallia. ¶Com.c.1.inter uerba concluſ. 6. num.126.

Appetitus.

Appetitus quid ſit, & quomodo diuidatur.ver.Anima. nu.6.

Cuiuſuis rei vanæ honorabilis peccatum induci, non tamen mortale, niſi in quinque caſibus. Primus, quando eſt de re mortifera. Caietan. ſecunda ſecundę quæſt.132.articul. 2.Anton.2.part. titul.4. 1.§.3.Secundus,quando eſt cum diuina irreuerentia notabili, Ezech.25. Eleuatum eſt cor eius,& dixit Deus ego ſum.Tertius cum pluris fit illud de quo petitur gloria, fama laus, &c. quàm ipſe Deus. Quartus cum aliquid horum præponitur Deo. Ioã. 12. Dilexerunt magis gloriã humanam. Vltimus, quando in vltimum finem proponitur gloria. Et hoc licet ſic non faciamus expreſſe; multi tamen id faciunt dum pro gloria,& laude,&c. acquirẽda, & conſeruãda mortiferum peccatum committuntur. Thom.de Malo.quæſt.8.ar.2. & 2.2.q.132. art.3.Et hi omnes quinque modi reducuntur ad tres. Primus cum aliquid horum appetitur de peccato mort. Secundo, cum appetitur infringendo legem ad mor. obligantem. Tertio, cum in illum finem ponitur vltimus finis. Caiet.& Tabien. ¶Com. cap.inter verba. concluſio. quinta. numer. 52. tom.1.

Appetitus gloriæ, honoris, reuerentiæ, laudis,etiamſi addas humanæ non eſt de ſe, nec bonus,nec malus. Thom.quol.10.q.1 art.3.Si addas diuinæ eſt bonus. 2.Cor.10. Qui gloriatur in Domino glorietur. Similiter bonus eſt ſi tria concurrant. Primo, ne appetatur maior,quàm bona opera merentur. Secundo, ne appetatur ut teſtimonium humanum incertum, & infirmum, & tanquam res quæ ſunt paruę & caducæ. Tertium, vt expetantur in aliquem bonũ finem.ibi. nu.51.

Appetere vt noſtra bona opera ab hominibus laudentur non eſt deteſtandum. 2.2. q.132. art.1. Niſi propterea appetatur id, vel in finem indebitum.

Appetere magnum honorem,& reuerentiam ob pulchritudinem & bonam corporis habitudinem peccatum eſt grau e,& gra

uius

uius appetere ob diuitias, & pretioſas, molleſque ueſtes, quia immo dictus eſt appetitus honoris ob rem, quæ illum non meretur, aut non tantum, quantum appetit. 2. 2. q. 63. ar. 3. & q. 130. ar. 2. ibid. nu. 62.

Appetitus iſte, quamuis gloriæ, honoris, reuerentiæ, &c. eſt & infenſus & inimicus noſter. Auguſt. Theſſalo. 2. & Chriſoſtomi ſuper Matth. cap. 6. Et ſecundum Gregor. lib. 31. Moral. eſt dux primarius ſuperbiæ ſub quo multi militant, vt ambitio, inobedientia, inuentio nouitatum, hypochriſis, pertinacia, diſcordia, contentio, &c. ibidē num. 70. & alia ſuo genere bona per appetitum huiuſmodi, quo ad gratiam, & gloriam ſaltem pereunt. ibi. nu. 71.

Appetere plura, quàm tuum ſtatum deceant ad hoc, vt te tuoſque à neceſſitate vtendi arte mechanica eripias, quo aliarum virtutum operibus incumbas licitum eſt, ſecundum Caiet. 2. 2. q. 114. arti. 1. etiam ut ad altiorem ſtatum aſcendas, ad quē natura te idoneum fecit. ¶Com. cap. quorundam de Iudæis. Not. 2. num. 10.

Arreptitius, vide Irregularitas.

Argumentum.

ARgumentum à contrario ſenſu licet alioqui ſit validiſſimum in iure. l. 1. ff. de off. eius cui mandat. eſt iur. & cap. Nihil tamen valet quo ad ea, quibus contrarium exponitur in iure. iuxta gl. celebr. & recept. vt tradit Fel. cap. ſignificaſti. de foro compet. pro qua eſt text. optim. in cap. A nobis. el ſecundo. de ſentent. excommunicat.

¶Manual. c. 17. nu. 71. 10. 2. de red. eccle. quæſt. 1. nota. 51. num. 4. tom. 1. & quæſt. 2. not. 13. num. 3. Com. c. Nouit. de iud. nota. 3. num. 132. tom. 3. trac. oppoſ. in confir. nu. 4. tom. 3. ¶Conſi. 5. de donat. num. 3. part. 1. lib. 3. In narratiuis autem his argumentum parum valet. conſi. 14. de offi. iud. ord. num. 10. Manu. c. 27. nu. 222. Et com. de homici. caſuali. nu. 15.

A ſimili diſſoluitur per diſſimile. de red. eccl. q. 2. Not. 13. & regulariter eſt validum l. non poſſunt. ff. de legib. & cap. Dudum. el ſecundo. de elect. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. in lege tamen pœnali non ualet. ¶Com. in c. pœnæ de pœnit. diſt. 1. to. 1.

A requiſito ad inquirendum, ad requiſitum ad torquendum, vt valeat, vide Rubr. ¶De iud. nu. 65. to. 3.

A maiori negato ad minus negatum, & ab æquiparatis tunc ualet, quando eadem ratio vtrinque negationem ſuadet, alias non, ut probat capitul. 1. de for. Regul. iur. li. 6. & l. non debet. ff. eo. ¶Com. de iubi. Nota. 26. nu. 6. to. 1.

A genere ad ſpeciem negatiua valet. ff. eod. ¶Com. Humanæ aures. 22. quæſt. 5. in quæſt. 3.

A genere remoto ad ſpeciem ualidum eſt. ibid. l. ſi cauſa cognita, cum glo. penul. C. de tranſactio. & cap. final. de pact. & per ea, quæ tradit Bald. in l. conuenticula. col. 2. C. de epiſcop. & cler. Non ualet tamen contrariè à remotione ſpeciei ad genus. cap. quemadmodum. de iniu. ¶Com. de Iubil. nota. 28. nu. 12. to. 1.

A toto ad partem cum identitate rationis eſt firmum. l. quis de tota. ff. de rei uendit. cap. paſtoral. §. item cum totum. de off. deleg. ¶Com. de veritate reſponſi in cap. humanæ aures. 22. quæſt. 5. quæſt. 2. num. 2. tom. 1. ¶Conſil. 14. de uoto, nu. 2. li. 3.

A toto in modo ad partem eius ualet. Bald. in leg. conuenticula. C. de epiſcop. & cler. ¶Com. de ver. reſp. quæſtion. 1. nume. 5. tom. 1.

A partium ſufficienti enumeratione ad totum eſt validum. com. in cap. fraternitas. de lege pœnali. in princ. appatet id inſtitutio. De obligat. quæ ex quaſi contractu naſciiur. & in princ. de obligat. quæ ex quaſi delicto. & ibi glo. Bald. recepta in l. conuenticula. C. de epiſ. & cler. Non tamen eſt validū, niſi partes omnes enumerētur, textus cum glo. in princ. de obliga. com. capit. inter verba. concl. 6. nu. 468.

A præparatoriis ad præparandum nō ualet regulariter, quia multa iura præparatoria, de quibus non dicuntur uere illa, quæ dicuntur de præparatis. Vt ſponſalia quæ ſunt præparatoria ad matrimo. non tamen ſunt indiſſolubilia. Rubric. de iudic. nume. 4. valet tamen quando inter ea, tanta eſt

ſubor-

ſubordinatio, vt de illa dici queunt. ¶Ibid. num. 7.

A ſpeciali valet in hac forma. Hoc eſt ſpeciale iure particulari, ergo contrarium eſt dicendum iure communi. capit. qualis. 25. diſtinct. & cap. præſenti. §. loca. de præbend. lib. ſexto. ¶Conſil. 5. de Regular. nume. quinto.

A communiter accidentibus ualidũ eſt, ſi non conſtet de contrario l. neque mortales. C. de proba. & c. in præſentia. eo. tit. cũ eis adnotatis. ¶Conſi. 4. de teſta.

A correlatiuis eſt validum cum eadẽ ratio, idem ſuadet in utroque correlatiuo. l. 1. C. de cupreſ. clem. ſæpe. adiuncta gloſ. de uerb. ſign.

Ab abſurdo apud iuriſperitos ualidũ eſt. cap. vadam. de præb. li. 6. & l. nam quod abſurdum. ff. de bon. lib. ¶Com. in prin. de pœnit. diſt. 5.

A matrimonio carnali ad ſpirituale ualet, iuxta gl. celebre, in c. bonæ el ſecundo. de elect. pro qua eſt text. in c. licet. de tranſlation. prælat. ¶Conſi. 14. de offi. iud. ord. nume. tertio.

A contractu mutui ad contractum innominatum non procedit. ¶Conſi. 21. de vſu. num. 1. lib. 5.

Arguere ſignificat oſtendere, reprehendere. Virg. 1. Eneid. Degeneres animos timor arguit. In periculum ducere. ¶Com. cap. qualitas. de pœ. diſt. 5. to. 1.

Argumentum quod nititur quod probãdum eſt, nõ ualet cum ſit petitio principij. & eſt contra l. 1. cum gl. & Pau. ff. de excep. ¶Com. de camb. num. 17.

Arbiter.

ARbiter in arbitrando iure communi dari debet. Panorm. in cap. cum Ioannes. nume. 13. de fide inſtrum. argum. cap. 1. de dilat. Scotus 4. diſt. 27. ep. 1. artic. 5. ¶Conſi. 23. de ſponſal. nume. 1. libro quarto.

In quouis honeſto loco ſententiam ferri poteſt. l. ſi dies. §. ſi arbiter. ff. de recep. arbitr. ¶Ibid.

Arma.

ARmorum nomine omnium artium inſtrumenta etiam proprie ſignificãtur. arg. principij. & c. non pila. c. cõuenientior. 23. q. 8. & glo. l. nepos proculo. ff de verb. ſign. & præter hęc etiam lapides & fuſtes. l. Armorum. ff. de uer. ſign. & l. 3. in prin. uer. Armis. ff. de ui & ui arma. §. ſed ex conſtitutionibus. & ſi id eſſe falſum uerius contrarium uideatur ſignificare.

Tamen magis proprie pro inſtrumentis artis militaris. i. pro Armis bellicis ſumitur Armorum nomen præſertim in c. ita quorundam de Iud. retineatur, & afferri ad Saracenos. Et hæc varia ſunt quarum inuentores ſcribit Plin. libr. 7. capit. 16. Natural. hiſtor.

Et ſpecies plurimas Iuſtin. in §. fi. Auth. de Armis. collat. 6. Gell. li. 20 Noct At. i. ca. 20. Veget. li. 4. de re milit. ¶Com. c. ita quorundam. de Iudæ. nu. 1. 2. & 3.

Armorum quædam ſunt defenſiua. Alber. l. Armorum. Quędam offenſiua. Quædam in Concilium principaliter facta, quędam ex animi fabricantium tantum hic inſtituta, quædam uero tam ex animo fabricantis, quàm aſſumentis. ¶Com. in c. ita quorũdã not. 5. nu. 13. to. 3.

Arma bellica, ſunt proprie arma facta principaliter ad præliandum eis, quatenus talia ſunt, vel in id ante conflictũ aſſumpta. ¶Ibi. nu. 10. Nulla ſane nobis a natura ſola Crelorum rege. ¶Ibi. nu. 2.

Arma belli quædam ſunt, quæ nõ præſumuntur talia, & quædam non ſunt, quæ talia præſumuntur, & ideo dicenti aliqua eſſe arma incumbit probatio. ¶Ib. nu. 16.

Arma defenſiua non eſſe bellica, tuetur Angelus §. Maleficus. num. 12 inſtitutio. de Act o. quem ſequitur Iaſon ibidem nu. 85. argum. eius, quod ait Bart. l. 1. ff ad leg. iul. de ui publica. Vbi cum prohibetur habere arma defenſiua non prohibentur. Contrarium tamen eſt verũ, quia ibi ſolũ defuit intentio animi legiſlatoris ad cõprehẽdẽdũ ea: q; vis publica non infertur armis defenſiuis. ¶Ib. n. 4. Neque eſt idẽ dicendũ de lapidibus & lignis; quæ etiam proprie arma

bellica ſunt, vt aiunt Feli. & Alciat. dicta l. Armorum. ¶Ibi.num.5. Quę tamen lex intelligenda eſt de lapidibus ad prælium anteparatis. ibid.nu.12.

In materia autem de offendendo intelliguntur ſola offenſiua ſecundum Bart.l.1. ff.ad l.iul.de ui publ.

In materia de armis bellicis ex intentione fabricantis ſola facta principaliter ad prælium dicuntur arma, non autem alia. §. fi.auth.de arm.col.6.

In materia tandem vtrique congrua, vt in Bulla Cœnæ. Et in cap.ita quorundam. Vtraque comprehenduntur. ibi.à num.16. Et ideo ſemper uidenda eſt intentio, & finis legiſlatoris, numer.21. vbi concludit, ꝙ appellatione Armorum in Bulla Cœnæ veniunt omnia arma bellica tam offenſionis, quàm defenſionis gratia parata. quæ ſua fabricatio, vel intentio animi deferentis actu, vel virtute in prælium deſtinat. ¶Ibi. num.24.

Arma deferentes ad alios hoſtes, quàm Saracenos, & ſi malum faciant, & puniri poſſint aliis pœnis.l.2.C.quæ res expe. non debent. Non tamen ſunt excommunicati. ¶Ibi not.1.in gl.2. nu.1.

Deferentes cum mortali inobedientia, uel ſcandali notabilitate non debent abſolui. argument.cap.2.de maior. & obedient. & cap.nihil cum ſcandalo, de præſcriptio. Secundo, quia neque ſi deferant ad bellandum in bello iniuſto præſertim cõtra Chriſtianos, cap.quid culpatur.23.q.5.capit.qui reſiſtit.cap.qui Iulianus.2.quæſtio.3. ¶Ibi. notab.12. Conſi.3.de clande.deſponſat.nume.12.lib.4.

Fabricantes bona fide apud infideles, vt eis bene utantur ſunt abſoluendi. vide cauſam. ¶Ibi.nu.13.

Fabricantes vero arma, quibus quis uti, & abuti poteſt ſimpliciter non peccant, Thom.2.2.q.169.artic.2.ad quartum. ¶Vbi ſup.num 14.

Subminiſtrantes Saracenis, & alia neceſſaria ad impugnandos Chriſtianos, & naues eorum piraticas gubernando, ſunt excommunicati, & rebus ſuis priuandi, & capientium fiunt ſerui. ¶Relect.c.ita quorũdam not.1.nu.1.li.3.

Arma bellica ſunt vna ſpecies armorũ generatim ſumptorum. l.arma.ff.de uerbo. ſign.principaliter ad pugnam facta, vel intentione animi ad eam deſtinata, qualia poſſunt eſſe, ligna, trabes, ferrum, & alia metalla. Aliud genus ſunt lapides, fuſtes, baculi. Primum genus prohibetur deferri ad Turcas per Bullam Cœnæ, non autem. Secundum niſi adſit intentio deferẽtis propter pugnam principaliter. ¶Manua. capit. 27.num.63.

Ars.

Ars altiorem finem habens iudicat de illa, quæ habet finem inferiorem ordinatum in finem altiorem, & ideo deſumptum tanquam medium in illũ. Ariſtot.1.ethicor. Vt omnes artes ad Architectonicam ordinantur. Et omnis qui iudicat de fine, de mediis etiam in finem iudicare debet. vt medicina de mediis ad ſanitatem.cap.tua. de homicid. Militaris de Equeſtri.& iſta de frenefactiua. ¶Relect.cap. nouit.de iud.not.3.nu.16.to.3.

Ars mercandi ſi uitiis careat vtilis eſt Reipub.ut ait.Cic.libr.1.de offic.licita, digna mercede, & fine honeſtari poteſt honeſto. ¶Com. capit.2.de pœnitent. diſtin. 5.tom.1.

Ars Magica continet in ſe plures artes, quæ omnes prohibitæ ſunt, & ideo, qui de liberato animo illam diſcere vult, uel & quam diſcit, vtitur, peccat mortaliter, quia iuxta Ricard.12.diſtinct.17. non eſt ſcientia, ſed potius ſuperſtitio.l.culpa.C.de malefic.& mat. ¶Man.c.2.nu.28.

Artem Magicam exercentes Magi dicuntur, qui non ſunt excommunicati per Bullam Cœnæ, niſi ſint hæretici, per ea quæ notantur 26.per no. Tures. quæſt. & S.Th. 2.2.q.65.art.1.& 2.quos tamen Bul. Pij V. comprehendebat. ¶Man.c.27.n.55.

Ars notoria, quæ certis ieiuniis, & uariis quibuſdam obſeruationibus ſapientiã infuſam pollicetur prohibita eſt, & qui eã exercent mort.peccant.2.2.q.96.ar.1. ¶Vbi ſup.num.38.

Ars Mechanica, licet aliquando ſit cauſa

ſa malorum, vt in cap.negocia.de pœn.diſt. 5.num.5.27.& 29. probat Auctor. non tamen eſt mala.¶Man.c.14.nu.43.

Ars ſimulandi duplex eſt. Prima dicitur Pelaſga, qua aliquis male, & ſine ordine, atque iuſta cauſa facit s, vel verbis ſimulat, ſimulat ineſſe quod non eſt, vel diſſimulat non ineſſe quod ineſt. Altera bona, & utilis, qua quidam prudenter, & ordinate ſimulat,vel diſſimulat. ¶Com.cap. humanæ aures.22.quæſt.5.de ver. reſpon.ro.1.

Ars, quæ ſine peccato exerceri nequit illicita eſt,qualis eſt ars faciendi idola,ars ſæ nerandi.2.2.q.a 69.art.2. ¶Com.cap.negocium. de pœnit. diſtinct. 5. Et ideo quale eſt peccatum, talis etiam eſt modus peccandi per illam artem.

Ars permutandi, & negotiandi permutatione pecuniarum non placuit. Ariſtote. 1.Politic.ſed & S.Thom.2.2.q.77.articu.1. eam illicitam eſſe dixit, quia eius finis principalis eſt quæſtus. Secus ſi fiat moderate pro ſui ſuſtentatione, & Reipubl.utilitate. ¶Com.de cambiis.nu.2.

Articulus.

ARticulus cauſæ,qui ſine iuriſdictione poteſt expediri delegatus non habenti qualitates. capit.ſtatutum. iuxta glo. in princ.illius ver. cauſæ. & in §. nulli.ver.vices. ¶Com.c.cum contingat 2. cauſ.nollit.nu. 24.to.3.

Articulus mortis non intelligitur ſolus ille,in quo, quis moritur, ſed etiam ille in quo mori probabiliter timetur. ¶Man.cap. 26.num.32.

Et ille appellatur articulus mortis præſumptus,quo poteſt quis conſequi, ueniam indulg. plen. & conſecuta finitur. ¶Com. de Iubil.not.30.num.3.Ioann.r. Niſi exprimantur,ut illa vti poſſit toties quoties, quia tunc id ſeruandum eſſet. argumen.l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.obli.

Si autem exprimatur,quòd detur in articulo mortis uero, nihil prodeſſet uſus illius in articulo mortis præſumpto, etiamſi diceret Confeſſor cum conditione (ſi hac uice morieris) Si uero non morieris refero tibi.&c.quicquid dicant Fel. & D.Ant, quia id quod dicant, nullo iure colligitur. In hac materia vide pulchrum tractatum in Miſcellan. 27. ¶ De oratione numer. 36.tom.2.

Articulus mortis ſecundum Panormit. in cap.paſtoralis.§.1.de offi.ordin. uidetur ille, in quo homines communiter moriuntur,qualem faciem probabilem naufragii: imminens prælium,grauis,atque acuta febris.cap.cum infirmitas.de pœniten.& remiſſ.

Tēpus item patiendi.arg.l.2.§.ſi non propter.ff.ſi quis cautio. ¶Manual. capit. ſecundo.num.9.

Aſperitas.

ASperitas in corrigendo non eſt bona niſi ſit neceſſaria, quia & ſi non adhibeantur uerba iniurioſa ad diffamandum, poteſt tamen ex illis ſequi ipſa diffamatio.Ideo ait Cice.1.de offic. Quod correctio à contumelia uacare debet.Ideo illam debent fugere præſertim prælati, ne peccent ſaltem venialiter, vt ait Aug.ca.5. ſuæ regulæ relatus. cap.quando. 86. diſtin inſinuat id Leo Pap.c.licet.45.diſtin.& D. Aug.in c.diſciplina. diſt. eo.

Quod autem ſic adhibenda cum ſit neceſſaria id dicit Thom.2.2.quæſt.72. art.2. ad ſecundū,quia id fecit, & Paul.Gal.3. O inſenſati Galathæ, quis uos faſcinauit? & Chriſtus Dominus.Luc.24.O ſtulti,& tardi corde,&c.¶Com.cap.inter uerba concl. 6.nu.524.vſque ad 533.

Aſſaſſinus.

COnuenit nomē hoc proprie in quoſdam Paganos, qui ſunt ſubiecti ditioni cuiuſdam Domini,ita perſuaſi, vt putēt præcellens opus eſſe interficere eum,quem ſuus Dominus iubeat quomodocunque, & quacunque de cauſa, & non eſſe id omittendum, etiamſi ob id occumbere illis oporteat glo.Ioann.Andr. & Archidiac.quia de his loquitur excōmuni-

catio.cap.inquiſitionis in 6. Apud verò Italos nomen hoc conuenit illis,qui ob pecuniam alios interficiunt. ¶ Manual. ca. 37. nume.135.

Aſſecuratio.

ASſecuratio ſimpliciter iuſta eſt, atque licita quæſita a mutuante, & in pactũ deducta,& facta ab illo,qui uere vult pecuniam per loca periculoſa traijcere, & vere vult eam ſibi aſſicurari iuſto precio.Neque prohibetur à Gregorio Nono, quia coram Deo, & in foro conſcientiæ licitum hoc eſt. Sed quia in tali contractu multæ poſſunt venire deformitates, ideo cenſenda eſt vſuraria. ¶Manua.cap.17.num.284.Vbi nulla interuenit fraus, nulla reſtitutio eſt confeſſo præcipienda.nu.285.

Aſſecuratio poteſt quæri ab eo,qui confert aliquam pecuniam in ſocietate, quo ad ſortem, & quo ad certam partem lucri ineundo ſuos cõtractus aſſecurationis ſortis, & lucri cum tertio, & quicquid poteſt cum tertio, poteſt & cum ſocio ceſſante omni fraude,& ſimulatione. ¶Ibi.nu.255.

Et poſſunt fieri iſti contractus eodem tẽpore demonſtrat Maior.4. diſtinct.15.q.16. & non ſolum formaliter, & explicite, ſed & implicite,atque æquiualenter.¶Ibid. Vide multa ad hoc propoſitum in Com. de cambijs in prin.

Aſtrologia.

AStrologiam eſſe prohibitam non docent Ioann. Andreas,& Panormit. vt illis imponit Dec. capit.2. de Sortil. quod etiam præſupponit D.Thom. 2.2.q.95. art. 5. Sed tantum propter hoc pronunciare non poteſt aliqua ſupernaturalia, vel naturalia certò futura. Immo neque aliquid cõtingens per accidens. Quare fugandi ſunt Aſtrologi quia hæc pronunciare audent. ¶Releꝗ. in ca.nouit.de iudic. not.2.nume. 16 & 17.

Aſtutia.

AStutia,eſt vitium inclinans ad quærendum uera bona per media mala. Tho.2.2.q.55.ar.1.

Huius autem miniſtri ſunt duo, videlicet, Dolus, qui eſt circumuentio mala ad decipiendum adhibita. legat.1. ff.de dolo. & comprehendit tam ea, quæ fiunt verbo tantum, quàm quæ facto tantum vel vtroque modo. Alter eſt Fraus, quæ tantum facto fit, ita ut ſit ſpecies doli. l. iuriſgentium.§.ſed ſi fiat. ff.de pact. ¶ Manual.cap. 23. num.77.

Attentio.

ATtentio in oratione eſt neceſſaria. cap.1.de celebrat.Miſſa. ubi dicitur Diſtinctè præcipimus in uirtute Sãctæ obedientiæ, vt officium diurnum pariter, ac nocturnum quantum eis dederit Deus celebrent ſtudioſe pariter, ac deuotè. Studioſè quo ad externam pronunciationem: deuote quo ad interiorem. gloſſ. penultim.Eph.5. Cantantes, & pſallentes in cordibus ueſtris Domino, & Hiero.ibi. glo.clem.1.de reliqu.& Vener.Sanctorum, & allegat Paulum 1.Corint.14.Aug. Quid perdis ſonitus labiorum ſi mutum eſt cor. ¶Com.de orat.c.13.nu.1.

Attentio iuuatur multum per prouiſionem dicendorum.Ibid.cap.17. nume.1. Sed contra non ſolum non augetur, ſed tollitur quo ad implementum præcepti recitandi per omnes actus corporales, qui repugnant, & ſunt incompatibiles illi.¶Ib. c.13.nu 49.

Attẽdendi propoſitum duplex eſt actuale.ſ.& virtuale ſiue expreſſum, & tacitum; & dicitur deliberatio, ſeu intentio attendẽdi,iuxta Palud.4.diſtinctio.15.quæſt.3.Vbi ait orationem attentionem a principio debere eſſe intentam.ibidem num.13. & 14. Tollitur actuale per contrarium propoſitum non attendendi, quod raro accidit. Virtuale quando homo ſolo cogitatu ſe occupat,in rebus extraneis, & aduertit ſe

id

id cogitaſſe,& non procurat,ut animū nocet,vel animo deliberato ſe occupat in rebus exterioribus repugnantibus. ¶Com. de orat.c.13.nu.18.

Attentio triplex eſt,prima verborum tā-tum ne in illis erretur. Altera ſenſum,& eſt præſtantior. Tertia finis, qui eſt Deus.& eſt præſtantiſſima omnium communis doctis, atque indoctis. Secunda illorum eſt, qui idioma intelligunt. ¶De ora.cap.24.nu.5. cap.18.num.100.cap.21.nume.34.¶Manu. ca.25.nu.105.

Attentio virtualis, & ſi ſufficiat ad implendum præceptum, & excuſationem a peccato contineat: attamen clerici,& Monachi non debent illa eſſe contenti, ſed omnibus neruis curare debent vt actualem cō tinue habeant ſecundam,& tertiam,vt animam reficiunt ſuauitate inde naſcente,iuxta illud Pſ.36. Delectare in Domino,& dabit tibi petitiones cordis tui. Neque ab illa nos extrahere debet rei difficultas,ſed incitare debet conſideratio, q res ſit pretioſiſſima,Deo & Sanctis gratiſſima. ¶Ib.ca.21. nume.23.

Obiectum tertiæ attentionis, non debet eſſe Chriſti humanitas, ſed illa debet eſſe ſolum medium perueniendi in Deum, & Deitatem. Ibi.num.35. Poſſunt autem eſſe tale obiectum temporalia, quæ petimus ſecundum Sotum li.10.de iuſt.& iur. q. 5.ar. 5.qui ait, quod diutius in eis non eſt morandum, ne Deum ipſum ad illam referamus; ſed inepte,quia aliud eſt attendere ad aliquid,quod eſt cogitare de illo,uel mente concipere illum, & aliud conſtituere finem in illo: ideo quo ad finem ſpectat tot quet ille ad attentionem. Bene tamen ueiū eſt, quod ad ea ita nondebemus attēdere, vt in illis finem principalem cōſtituamus. ¶Ib. num.36.

Attendendi propoſitum iuxta quālibet ſpeciem attentionis ſufficit quo ad effectū merendi de condigno, & de congruo. Et impetrandi,ſatisfaciendi præcepto, & pœna condonati peccati luenda in Purgatorio. At quo ad effectum conſolandi animam non ſufficit niſi orationem totam cō cōmitetur ſecunda,vel tertia attentio. ¶Ibid. nu.38.

Attentio magis, quā bonitas in oratione præcepta requiritur ne peccemus,ſeu vt ſatisfaciamus,quia hęc non præcipitur, ac illa ſic.Ib.,nu.40. Quare occaſiones ab attentione recitationi debitę nos auuertētes, & proximos ab illa impedientes anullare debemus Mat.6. Tu autem cum oraueris intra,&c. Quia qui cauſam damni dat, dānū dediſſe uidetur. Ibi.c.15.n.t.2.& 3.

Attentio in quindecim myſteria recitāti Roſarium B.Virg. non eſt de eſſentia,neq; de intentione B. Dominici, etiam ſi poſſit, & debeat eſſe finis recitandi. Eſt tamē hoc ſanctum,atque vtile conſilium. ¶Miſcella, 31.de ora.per totum. to.2.

Attentio,& deuotio bene oranti neceſſaria eſt.tract.de ſilentio.in diu. offic. ſuper cap. in loco benedictionis. 5.q.4.nu.11.

Attributum.

ATributa omnia,quæ in Deo ſunt,ſunt ipſemet Deus,& conſequenter infinita, vt ipſe, & æqualia, quo ad eſſentiam, & ſubſtantiam. Differunt tamen,quo ad rationem,vt probat. S.Th.1.ſen.d.2.q.1.ar.3.& d.22.q.1.ar.3.& 1.p.q.21.ar.3. Alia.n.rōne dicitur Deus ſimplex. alia bonus,&c.

Similiter quædam eorum dicuntur de ipſo quadam ratione,quàm alia,ſicuti vnū quodque dicitur ens,& bonum, prius tamen dicitur ens,quàm bonum. 1.p.q.8.ar. 2.Ideo rationabiliter D.Tho.prius de quibuſdam,quàm de aliis pertractat. ¶Com.c. Quia diuinitas.de pœ.d.2.& c.libenter.ca. diſt. tom.1.

Attritio.

ATtritio eſt pœnitentia imperfecta, quàm neque debitæ circunſtantiæ, neque debitæ qualitates ornant.

Hæc autem ſecundū Caie.opuſc.4.qō.1. op.5.q.5.tom.1.duplex eſt. Altera eorum quos pœnitet mortaliter peccaſſe, vellētq. nō peccaſſe,ſed nō omnino ſtatuūt abſtinere à peccatis. Altera eorū quorū pœnitet q dē peccaſſe,& ſtatuunt amplius nō peccare

non concipiendo peccatum, ut rem ſupra omnia deteſtabilia deteſtandam, neque reputando ipſum vitandum ſupra omne vitabile. Immo etiam talis quouſque Deus gratiam infundat per miſericordiam uocãda eſt attritio: ſed Caiet. hæc uocat informem contritionem. ¶Manual. capit. primo, nume. 33.

Prima ſpecies neque ſola, neque cum abſolutione valet ad remiſſionem peccati, immo peccat ille, qui cum ea petit, vel accipit abſolutionem. De ſecundo idem dicendum eſt ſecundum eundem præterquam quod valet ad petendam, & recipiendam abſolutionem, quo ad effectum non reiterandi confeſſionem. Ego vero hunc puto valere etiam ad gratiam conſequendam, quando pœnitens credit ſe habere perfectum, & ſufficientem dolorem. Omnes enim, & Scripturæ, & Patres, & Concilia præſertim Tridentin. ad remiſſionem peccati determinant neceſſarium eſſe dolorem de illis cum firmo propoſito nõ peccandi de cetero, & cum ſpe veniæ. Neque requirunt huiuſmodi reflexiones, comparationeſque difficiles pauciſſimis cognitas & paucioribus vſitatas. Vbi ſupra numer. 34. & 35.

Attritio quam uere cognoſcimus non eſſe contritionem non ſufficit illi, qui cum ſit Adultus baptizandus eſt, quia Auguſtinus relatus in cap. Firmiſſime 14. quæſt. 1. ait. Nullum hominem uitam æternam eſſe recepturum, qui non fuerit à malo per pœnitentiam, fidemque conuerſus, & per Sacram. fidei, & pœnitentiæ. i. baptiſmum liberatus. Et paulo inferius: Maioribus (ait) opus eſt de malis ſuis pœnitentiam agere, idem penè dicit B. Ambroſ. capit. 1. De pœnitent. diſtinct. 1. Quare minus bene dicit Sotus in hoc: dum ait, quòd ad ſuſcipiendum Baptiſma ſufficit quęcunque pœnitudo, & deteſtatio peccati, cum ceſſatione ab illo, etiamſi agnoſcatur non eſſe contritio. ¶Ibid. nu. 37.

Attritio per virtutem ſacramenti nõ fit contritio, licet homo de attrito fiat contritus ſecundum D. Thom. 4. diſtinct. 17. qõ. 2. artic. 2. Scotum tamen eadem diſt. quæſt. 2. quem ſequitur Caiet. quæſt. 1. tom. 1. ait: ꝙ ſuperueniente Dei gratia, Attritio etiam fit contritio. Poſſuntque reconciliari, ut S. Thom. intelligatur de attritione, quia dolor percipitur non propter Deum ſolum, & principaliter eo, quòd peccatũ ſit eius offenſa, ſed ob præſentem, vel futurum dãmnum quod timet. hæc enim non efficitur contritio licet ad illam ducat. Hi autem intelligi poſſunt de Attritione ex defectu gratiæ, vel propoſiti abſtinendi à peccato. ibid. nu. 38.

Attritiones, quæ non ſufficiunt ad iuſtam abſolutionem multæ ſunt, vt pœnitentia præteriti ſine propoſito actuali, vel virtuali vitandi futura, aut male parta reſtituendi. Com. cap. pœnitentia. de pœniten. diſtinct. & aliæ ſpecies ſuprapoſitæ. ¶Ibid. num. 42.

Attritio cum indulgentia non efficit cõtritionem, quoniam abſolutio per uiam indulgentiæ non eſt Sacramentum. ¶De Iubil. not. 10. nu. 19.

Auaritia.

Auaritia eſt vitium inclinans ad inordinatum appetitum pecuniæ Diu. Thom. 2. 2. quæſt. 118. artic. 1. Manual. cap. 8. num. 1.

Eſt autem uitium capitale ſecundum Gregor. 31. Moral. quia eſt fons aliorum ſeptem vitiorum, quæ ſuapte natura tendũt in finem, quem Auaritia pretendit & ſunt. Duritia cordis, quæ a pauperum compaſſione auertit. Inquietudo mentis, quæ auertit animam ab ordinata quiete. Violentia ad vim inferendam. Fallacia ad decipiendum: periurium, & fraus. ¶Ib. nu. 71.

Ex hac peccat mortaliter, qui deliberate, quid appetit in damnum notabile alterius cap. pœnale. 2. quæſt. 5. Qui pecuniam ſuperfluam, quàm neceſſitas, vel decens ſtatus requirit, ſeruat cupiditate inordinata delectandi ſe illa, in dies eam augendo, & nõ ſubueniendo paupetib. maxime cum ad eſt extrema neceſſitas. Qui ob illam tranſgreditur aliquam legem ad mortale obligantem. capit. ſicut hi. diſtinction. 47. Qui non ſubueniunt pauperibus quoties ex præ-

præcepto tenentur obligante ad mortale. Qui contrahendo aliquem damno afficiunt,&c.

Auaritia illa, quæ contraria eſt virtuti iuſtitiæ ſpeciali impedire poteſt diſponendi facultatem inducendo reſtitutionem, ſeu reſarciendæ iniuriæ obligationem, vt ſentit Thom.2.2.quæſt.118.articul. primo. Non autem illa, quæ ſola iuſtitiæ virtuti generali liberalitatis; vel alijs virtutibus opponitur. Tract.de reddit. eccleſ. quæſtio.1. nota. 48.

Auara detentio peior eſt prodigo, quia iſte alicui prodeſt ille vero nemini. Ariſto. 4.Eth.Thom.2.2.q.119.ar.3.¶Ibid.not.24. num.4.

Auaritia appellatur Idolorum ſeruitus, cap.auaritiæ, de præbend.Non eo quod ſit idem quod Idolatria, ſed quia ſubijcit animam creaturę ad eam concupiſcendam. Dicitur etiam cæca. cap. auaritiæ. de elect. lib.6.eo quod iudicium obtenebrat. Dicitur ſæua, id eſt fera, & beſtialis, quia actus eius, eſt actus ſæuitiæ. ¶Com.cap.ita quorundam de Iudęis.no.2.nu.4.to.3.

Audire.

AVdire, & neſcire quis ſit ille a quo audiuerit eſt neſcire, ſeu non audire ad effectum teſtificandi.¶Com.c. inter verba.concl.6.n.788.

Audire ab eo, qui non nouit pluſquam ego, neque audiuit ab aliquo, qui plus ſciat pluſquam noſtrum perinde eſt, ac nō audiuiſſe ad hoc, vt teneatur, ut teſtis deponere.¶Ib.nu.790.

Audiuit qui aliquid ad ſāctam Inquiſitionem pertinens, curet ſtatim illum à quo au diuit id dicere.¶Ib.nu.791.

Audire murmurationes poteſt contingere multipliciter. Primo cauſando illam interrogando, vel contradicendo. & talis plus peccat, quàm murmurator. Adria.quo lib. 2.quæſt.2. & tenetur ad reſtitutionem famæ ſi tantum operatur, quantum ipſe detractor.

Secundò ad præbendo cauſam, nec reſiſtendo, ſed gaudendo de illis. Et is communiter peccat atque Detractor ipſe Thomas 2.2.quæſtio.73.art.4.Adrian.vbi ſupra.non tamen tenetur ad reſtitutionem, niſi ex officio obliget ad reſiſtentiam. Thom. 2. 2.q. 62.art.7.

Tertiò modo non cauſando, non reſiſtē do, non gaudendo, ſed tantum ob verecundiam, timorem, aut negligentiam. Et is peccat venialiter. Thom.2.2.quęſtio.73. art.4. Mortaliter autem in tribus caſibus. Primo ſi tenetur ex officio ad reſiſtendum, dū non corrigit peccantem mort. Abul.in Matth.c. 18.& Thom.2.2.quæſt.33.artic.2. Secūdo ſi videt famam illius cui detrahitur recepturam damnum notabile.

Quarto modo contingit audire reſiſtendo modo verbis, modo geſtu, & is communiter meretur. Prouerb.c.25.Ventus aquilo diſſipat nubes, & facies triſtis linguam detrahentem.¶Com.c.inter verba.concl. 6.a nu.541.vſque ad 551.

Augurium.

AVgurium qui ſumit boni, vel mali ex eo, quia audit auium garrire, vlulare lupos, mugire boues, rugire leones, & alia animalia. Vel quia obuiauit lepori, aut mulieri grauidæ, cum certa aliqua credulitate, vt illud eueniat, mortaliter peccat. ca. illos.26.quæſtio.3. ¶Manual.c.2.nu.37. Nota

Aue.

AVe eſt dictio cōpoſita ex A, & væ, quæ eſt interiectio dolorem inſinuans, ita q̃ qui dicit Virgini Aue, non ſolum ait ſalue, gaude, lætare, ſed etiā expers omnis mali, de quo non ſit magis gaudendum, quàm dolendum, quia vere talis fuit. Nullum enim habuit malum, ſcilicet culpæ, nullum ue repugnantiæ, vel contradictionis ſenſibilis appetitus aduerſus rationem. Thom.3. part. quæſt.27.articu.3. ſine ullę iacturę virginitatis in conceptione, doloris in partu, corruptionis in corpore.¶Enchir.de oratione. capit. ſecundo. nume. 131.

Aue Maria digniſſima eſt mater omnes orationes tanquam vetuſtiſsima. Ibid. nu. 175. Compoſita fuit ab Auguſt. Eliſabeth, & eccleſia. Vide expoſitionem eiuſdē orationis in eodem capite. Augurium.

Auxilium.

AVxilium Dei eſt motus, quo iuuat Deus hominē abſque additione, ac infuſione gratię Tho. 1.2.q.109.ar.6. ubi determinat, ꝙ eſt diſpoſitio ad gratiam. & quæſt.113.ar.1. Auxilium attribuit uocationi.

Tale autem eſt multiplex. Alterum naturale, quod datur a Deo homini in creatione. Alterum ſupernaturale, quo Deus iuuat hominem ad ea, quæ ſupranaturam ſunt. Requiritur autem hoc auxilium ad conuerſionem peccatoris. ¶Com. in c. conuertimini. de pœn. diſt. 1. to. 1.

De Littera B.

Balneator.

BAlneator, qui nudas mulieres in balneis ad illas tātummodo deputatis lauat, peccat mortaliter, & nō eſt abſoluendus, ne ob conſuetudinem excuſatur, quia illa eſt potius corruptela. Neq; credendum eſt, ꝙ illi ex vſu non niſi raro illas cōcupiſcant, eſt. n. multum difficile creditu. ¶Conſil. 57. de poe. & remiſs. li. 5.

Balſamum.

BAlſamum ſecundum Plin. li. 12. c. 25. eſt arbuſcula quædam uni terrarum Iudeę (pro qua apud Sotū vicio impreſſoris eſt Indiæ) conciſa, viti ſimilior quàm myrto per quod ſignificat in ſola Iudæa id reperiri cui conſequens eſt balſamum Indicū non eſſe verum balſamū, ꝙ tamen non vſquequaq; id eſſe uerū credēdū eſt, quia fieri poteſt ut balſamum ſit genus ſubalternum, & habeat ſub ſe multas ſpecies ſpecialiſſimas, & non tantum illas ties, quas ipſe ponit reperiri in Iudęa, & conſequenter licet balſamum indicūt non ſit eiuſdem ſpeciei cum illo, poteſt tamen eſſe verum balſamum. Quare & Epiſcopi Noui orbis conficientes Criſma cum illo Indico, verum Criſma conficiunt. ¶Conſi. 1. de ſacr. vnct. li. 1.

Balſamum eſſe de neceſſitate Sacramenti Confirmationis videntur tenere multi, & probatur primo per c. 1. de ſacr. vnc. vbi Criſma appellatur vnguentum. vnguentū autem aliquid aliud pręter oleum requirit 2. Conc. Flor. id uidetur determinare cum inquit Sacramentum debere conſtare ex oleo, & balſamo.

Sed contraria ſententia vera eſt, & eſt Caie. in Addi. ad 3.p.q.72.ar.1. & Sot. 4. diſtinct. 7. ar. 2. Innoc. 3. cap. 1. Da ſacrament. Non iter. vbi interrogatus de confirmata linitione olei tantum: Reſpondit non eſſe iterandum Sacrament. ſed quod defuit ſupplendum. Cum neceſſario debuiſſet reſpondere, illud eſſe reiterandum, ſi admiſtio balſami fuiſſet de ſubſtantia. Et ratio eſt, quia Chriſma idem ſignificat, quòd vnctio, quę etiam oleo ſimplici poteſt fieri, ſicut in extrema Vnctione, & quia Saluator noſter paupertatis cultor non oneraſſet pauperes Apoſtolos ad habēdum balſamum, quod eſt tanti pretij. Tenendum ergo eſt quod balſamum debet admiſceri ex neceſſitate præcepti, adeo quod peccaret mortaliter Epiſcopus, qui ſine eo conficeret Sacramentum. Vbi ſupra, & Manu. cap. 22. num. 8. Vide ver. Confirmatio.

Bannitus.

BAnnitos accuſare Gregorius XIII. non obligat per ſuam bullam, ſed prohibet tolerare, in illa enim includitur tantum receptio, largitio, opitulatio per cibum, & commeatum, & aliud ad euadendum. Si autem voluiſſet obligare ad accuſandum id expreſſiſſet argument. capit. Ad audientiam. de decim.

conſi.

conſil.4.ne cler.vel monac. numer. tertio. libro 3.

In hac autem prohibitione includuntur etiam clerici non enim excuſantur, niſi in Sacramento Confeſſ. & alijs iure naturæ debitis. ¶Ib.nu.2.

Bannitos ad delicta perpetranda, qui directe, vel indirecte adiuuant, ſunt excommunicati. Illos autem adiuuare, quo ad victum in extrema neceſſitate tenemur. ¶Conſi.57.de ſenten.excommunica. num. ſeptimo, & nono.& conſi.58.num.quinto. libro 5.

Banniti famoſi tātum ſunt euitandi per dictam Bullam. ¶Ibidem conſil. 59. numer.3.

Bannitos qui adiuuant ad hoc, vt fugiant ſine ſcandalo, & uiolentia, ut facilius conuertantur, non comprehenduntur in dicta Bulla.conſi.58.argument.cap.cum uoluntate.de ſentent. excommun.& c. Paſce. 86.diſt.

Banniti vxor poteſt illi communicare ſecundum Speculum tit. de dote poſt diuor. Reſtit.§. formatis, quia qui ſine peccato recipit nulla pœna eſt puniendus. ¶Ibidem numer.6.

Bannitos receptantes Epiſcopi abſoluere poſſunt ſaltem in foro conſcientię, quia Bulla nulla eſt clauſula derogatoria. ¶Cōſ. 43.co.ti.nu.4.

Baptiſmus.

Baptiſmus eſt Sacramentum aquæ naturalis, qua vnus ab alio in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti abluitur cum debita intentione. Aqua ſola naturalis eſt debita materia ſecundum omnes in 4.diſtinct.3.Conc.Triden.ſeſſion.7.cap. ſecundo. Inuocatio expreſſa ſanctiſ. Trinitatis eſt forma neceſſaria.c.multi.de cōſ. diſ.4.ver.Ego, & Amen non ſunt niſi de neceſſitate præcepti.c.1.de baptiſ.

Baptiſmus aquæ ſolus eſt proprie baptiſmus. Flaminis & ſanguinis.i.Martyrium, & pœnitentia ſine copia miniſtri conferentis baptiſmum metaphorice baptiſmata appellantur.ca. baptiſmi vicem de conſ. diſt.4. Thom.3.par.quæſt.66.ar.ſecundo.

Hoc Sacram.eſt de neceſſitate ſalutis, & à quocunque collatum cum intentione baptizandi, etiam ab infideli valet. Qui ſine neceſſitate baptizat peccat mor.etiam ſi ſit presbyter, qui ſine ſolemnitate baptizet. Non eſt autem vera neceſſitas recens natiuitas niſi mortis periculum immineat. In baptizando neceſſe eſt, vt ablutio ipſa concurrat cum verbis in vltimo inſtanti prolationis eorum ſecundum gl.ca.Detrahe.1.q. 1. id tamen non eſt uerum ſecundū Caie. 1.to.opuſ.tract.18.q.de colla.ord. Bene tamen verum eſt, quod non debet verborum prolatio neque antecedere, neque poſt cōſequi ablutionem, vt ſentit Thom.3.par.q. 60.ar.6.& quæſt.66.ar. octauo. vbi id ſatis exprimit Caie. & Maior in 4.diſtinctio. 2. quæſt.ſecunda.& probat dict. capitul. Detrahe.

Baptizatus non debet liniri Chriſmate anni præcedentis extra caſum neceſſitatis cap.ſi quis de oleo. de conſecra. diſtinct.4. & cap.quoniam. de ſen. excommun.libr.6. & qui contrafacit peccat. Peccat ſimiliter qui baptizat Parochianum alterius, ſine proprij facultate.c.inter diei.numer.16. q. 1. non tamen excommunic. incurrit etiam ſi ſit religioſus. vt patet clemen.1. de Priuileg.

Baptiſmus verus eſt quantula pars pueri tangatur aqua quantumcunque modica. cap. Ne quemquam.de conſecra.diſtinct.4. Tho.3.p.q.66.ar. ſeptimo. & in 4. diſtinct. 6.ar.1.q.1. ¶Manu.c.22.nu.5.& Com.c.uulgaris.de pœn.diſt.1.nu.3.

Baptiſmi forma, qua vtuntur Græci ſufficiens eſt ad conficiendum verum baptiſma.c.licet, de baptiſmo.Conc. Flor.Tho.4. diſt.3.3.p.q.63.ar.6. niſi corrumpatur legitimus uerborum ſenſus, quia tunc non eſſet baptiſmus legitimus. cap. multi.cum gl. de conſ.diſt. 4. Sotus 4.diſt.3.q. 1.ar.8.Con ſil. 2.de clandeſt. deſpon. Ad quæſt.quartā. libro 4.

Baptiſmus eſt ianua omnium Sacram.c. ueniens.de presbyt.non bapt. Man.ca. 22. nu.19. Et per illum fit quædam coniunctio inter Deum, & animam, iux.c. debitum ſ...cis anno.De bigamis.Ibid.

Ba-

Baptiſmus nō eſt dandus vllo peccatori volenti perſeuerare in peccato mortali. Thom. 3. part. quæſt. 68. ar. 4. Quoniam infideles habentes vſum rationis non volentes ab infidelitate recedere, & quæ fidei neceſſaria ſunt credere, non ſunt baptizandi; ſecus ſi aliter, licet morbo, & ſalutis deſiderio ad baptiſmum inuitentur. Conſ. 3. de claud. diſpon. nu. 21.

Baptizans filium ſuum in neceſſitate nullam contrahit cum uxore cognationē, quæ impediat vſum. cap. ad limina. 30. q. 1. Secus autem de filio ex actu fornicario, quia illud capitulum ad talem non extenditur. conſi. 43. de ſponſal. 2. part. lib. quarto. & talis non poteſt contrahere cum matre pueri, quia non eſt eadem ratio in matrimonio iam contracto. conſil. 53. eodem tit. & Manual. cap. 22. numer. 40. & capit. 16. numer. 34.

Baptizare, qui putat maſculum, quando tamen eſt fœmina, & intendit baptizare virum non fœminam, non eſt illa baptizata. Sic autem, quando intendit baptizare, id, quod ei offertur quicquid illud ſit ſecundum Hoſtienſ. in ſumma. de bapt. conſ. 7. de temp. ord. nu. 4. li. 1.

Baptizari poſſunt infideles ægroti cum ſunt infantes, de conſenſu infidelium parentum. conſi. 3. de clau. deſp. nu. 20.

Baptizatus ſine ſolemnitate cum moritur, in ſacrario etiam cum ſolemnitate ſepeliri debet. Hoſtienſ. in ſumm. de conſecrat. eccleſ. §. & an ſit. quia ille eſt vere Chriſtianus. cap. quemadmodum. 37. quæſt. 7. & nullo iure apparet contrarium de illa ſolemnitate. ¶Conſi. 2. de baptiſmo. p. 1. li. 3. & Com. in c. uulgaris. de pœnit. diſt. 1. Man. ca. 22. nu. 7.

Baptizatum catholico ritu græcorum leuare licet, ubi licet ſic baptizare. conſil. 1. de conſt. nume. 66. lib. 1. Et qui non eſt baptizatus leuare non poteſt. Ibid.

Baptiſmus illius, qui nondum integre natus eſt, verus eſt, licet ſub conditione ad cautelam baptizari ille poſſit, quia iſte ſecūdus ſtante veritate primi non eſt vere baptiſm. Ex quo ſecundo cum Catechiſmo, & Exorciſmo nulla oritur ſpiritualis cognatio, quæ impediat, aut dirimat matrimon. ¶Conſi. primo. de baptiſmo. num. 1. lib. tertio.

Baptiſmus Iudæ, baptiſmo Ioannis præfertur, quia fuit baptiſmus Chriſti ad remiſſionem originalis valens, & erat irreiterabile. cap. dedit. 1. quæſt. 1. ¶Com. in ca. 1. de pœn. diſt. 6. §. Sacerdos.

Beatitudo.

Voniam Beatitudinis, & Miſeriæ actio maximum eſt ad pœnitentiā calcar. Ideo de illa ſæpe eſt meditandum, atque loquendum.

Beatitudo eſt vltimus noſter, & uerus finis; & eam cenſet D. Thom. eſſe actum intellectus. Scotus autem uoluntatis, ſed quoniam differentiam iſtam Theoriam tātum, non autem praxim reſpicit, ideo de illa parum curandum eſt: opinio tamen D. Th. videtur receptior. ¶Man. prælud. 4.

Beatitudinis nominationē, & Beatitatis tempore Ciceronis duriuſcula videbantur, at illa vſus, ita emolliuit, vt generaliter ſumpta videantur ſignificare omnem rei uoluptæ poſſeſſionem. Ideo dici uulgo ſolet beati poſſidentes. Quæ ſi eſt poſſeſſio veri boni eſt vera, ſi autem boni tantum apparentis eſt falſa, Pſalmo 143. Beatū dixerūt populum cui hæc ſunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Antonin. titu. 7. cap. 4. §. 1. ¶Ibid.

Beatitudo vera Alia eſt ſumma, id eſt ſummi boni, alia non ſumma. Summa verò Beatitudo alia eſt increata, Trinitas ipſa clare viſa, qua ratione, eſt infra ſuiipſius viſio, atque fruitio.

Alia eſt Creata, id eſt cognitio intellectiua Dei cum fruitione eius. Prima dicitur beatitudo obiectiua, alia aūt formalis, ſeu eſſentialis. Non eſt autem habitus. 1. 2. qō. 3. ar. 1. Sed eſt actus, ſeu operatio. Præſtantiſſima potentiarum animæ, ſ. intellectus, non autem ſenſus ſecundum Tho. 3. cōtra gent. cap. 53. & dicere contrarium eſt hæreſis Alphonſus Caſtrenſ. lib. 3. verſic. beatitudo 8. Ad hanc non ſufficit cognitio aliarum rerum; neque etiam ſubſtātiarum ſeparatarum. Thom. 4. contra gent. cap. 45.

Neque Dei cognitio ſine fruitione. ¶ Ibidem.

Beatitudo creata ſimiliter duplex eſt vna quidem imperfecta, quæ eſt cognitio Dei intellectiua, non intuitiua perpetua cum fruitione eiuſdem. Perfecta alia, & eſt cognitio Dei intuitiua, ſeu viſiua perpetua cum fruitione eiuſdem producentem ſummum gaudium, ac delectationem, & ſocietatem omnium deſiderabilium. Ex hinc ſequitur, quod Beatos non videre Dei eſſentiam dicere cum Armanis hæreticum eſt, vt probat Caſtrenſ. contra hæreſ. libro 3. Et ſimiliter error eſt dicere poſſe, quem in hac vita eſſe beatum perfecte ob exercitium virtutum, vt dicebant Beguini damnatã in clemen. ad noſtram, de hære. Quia nulla exterior cognitio ſiue confuſa, ſiue demonſtrata, ſiue fidei, ſed intuitiua tantum beatitudinem perfectam producit. quæſtio 3. ar. 1. Ibidem.

Beatitudinem illam, ſiue fœlicitatem æternam omnes homines appetunt, vt D. Auguſt. 13. de Trin. cap. 4. quam & omnes ob oculos, vt finem actionum habere deberent, vt ait Ariſto. 1. Eth. Pauci tamen illam explicite nouerunt, & cum ad illius cognitionem requiratur lumen fidei. pauciſſimi gentilium etiam philoſophorum ad iuſtã illam peruenerunt cognitionem: pauci quoque Chriſtianorum collatione aliorũ eam ſatis ſaltem explicite noſcunt, & pauciores iuſtam nauant operam ad eam cognoſcendam.

Beatitudinis obiecti ut dixi res increata eſt, ipſa autem formalis beatitudo res eſt creata. 1. 2. quæſt. 3. ar. 1. & quæſtio. 26. ar. 3. Eſt enim qualitas creata in potentia intellectiua, qua Deus clare, & facie ad faciem cognoſcitur ſi eſt perfecta: per ſpeculum vero in ænigmate ſi eſt imperfecta, vt ait Paul. 1. Cor. 13. Ibid.

Beatitudo iſta formalis non eſt ipſa anima, neque vlla eius potentia, neque virtus, neque gratia, neque aliquod bonum, vel opus operatum, ſed operatio tantum immanens.

Hanc viribus naturalibus quæri ſi quis aſſerat erit hæreticus, ad hoc enim requiritur lumen diuinum ſupernaturale, iuxta illud Pſalm. 35. In lumine tuo uidebimus lumen: quo intellectus eleuatur ad Deum intuendum. Imperfecta vero abſque tali lumine poteſt quæri; quia eſt cognitio Dei confuſa, vel clara, ſed per demonſtrationẽ, ſiue exiſtentiæ, & bonitatis. In altiore uero gradu addito dono fidei, & ſpei in formis. In maximo autem addito dono mirabilis Charitatis, & gratiæ ſuperna bonitate infuſæ. Et hoc eſt principium, & via, vel participatio aliqua beatitudinis perfectæ. Ibi.

Beatitudo humana inſuper duplex eſt; una ſ. perfecta, quam nullus poteſt conſequi in hac vita, vt declarat Conc. Vien. clemen. ad Natura. de hære. quia vt etiam declarat Ariſto. 1. Eth. non poteſt eſſe perpetua ſine interruptione.

Alia eſt imperfecta, qua homo in hac uita per cognitionem, & contemplationẽ Dei adiuncto amore, coniungitur eidem, quæ tanto magis ad perfectã accedit, quanto minus interrumpitur.

Beatitudo ſumma, & perfecta implet cumulatiſſime etiam ante iudicium finale (vt definit Conc. Flor. ſub Eug. 4.) omne deſiderium cuiuslibet generis omnium bonorum hominum à natura inſitum ſiue pertineant ad ſcientiam, ſiue ad uitæ rectitudinem, ſiue ad honoris ſublimitatem, aut famæ celebritatem, aut ſui conſeruationem.

De his omnibus in 4. illo prælu. Manua. & in Com. 1.

De Regular. num. 10. tom. 1.

Bellum.

Bellum aliquod eſt publicum, aliquod vero priuatum. Publicum eſt, quod fit pro Repub. in non ſubditos. Priuatum vero, quod fit pro re priuata, uel publica in ſuos ſubditos. Et vtrunque poteſt eſſe iuſtum, vel iniuſtum. Iuſtum erit publicum; primo quando indicitur à non cognoſcente ſuperiorem. Et quando adeſt iuſta bellãdi cauſa. Priuatum vero iuſtum dicitur, quando adeſt poteſtas legitima iuris naturalis diuini, vel humani. & iuxta intentio. ¶ Com. in Rubrica de iudic. numer. 104.

Iniu-

Iniuſtum dicitur, quando adeſt defectus auctoritatis iuſtæ cauſæ, & bonæ intentionis in duobus primis caſibus tam qui indicit, quàm qui bellat, & peccant, & tenentur ad reſtitutionem. In ultimo uero tantum caſu peccat quidem, ſed ad nullam reſtitutionem tenetur. nu. 105.

Bellum qui inducit nõ ſufficit, vt credat illud eſſe iuſtum, ſed debet iuſtitiam illius examinare conſultis viris ſapientibus, ut dicit Franc. à Vict. in Relect. de iure belli, in 22. Quam iuſtitiam debent etiam animaduertere Senatores, & alij ſubditi ad bellũ vocati. Alioquin non excuſantur, niſi minores credendo illud eſſe iuſtum, ut eſt caſus in cap. quid culpatur. 23. quæſt. 1. Ignorantia vero craſſa, ſeu affectata nõ excuſat. ¶Ibi nu. 106.

Bellandi iuſtæ cauſæ ſunt impulſatio iniuriarum rerum ablatarum repetitio. ca. iuſtum. 23. quæſt. 2. Tranſitus innoxij negatio cap. nondum. ead. cau. & quæſt. & aliæ nouem. de quibus Maior. in 4. diſtinct. 15. q6. 20. Immo & D. Thom. 2. 2. q. 40. ar. 1. cum iuſtum eſſe bellandi cauſam, cũ adeſt principis auctoritas, iuxta illius intentio, & rectus bellandi modus. ¶Com. in cap. contrarium. de pœni. diſt. 5. nu. 4.

Bellum autem iniuſtum facit, non quidẽ iniuſtitia generalis illa, ſ. quæ eſt cõtra legem charitatis, aut aliarum virtutum, ſed iniuſta ſpecialis, quæ ponit inæqualitatem in rebus. Eth. 5. 2. 2. quæſt. 58. ar. ſecundo. ¶Conſi. 6. de hær. lib. 5. Com. in Rub. de iudic. nu. 105.

Ad hoc qui proficiſcuntur ſciẽtes illud eſſe tale ex parte illius, cui uolunt opem ferre, peccant. 23. quæſtio. 1. immo etiam ſi eius ſtipendij ſolum intuitu nihil adpertentes an iuſtum ſit, vel iniuſtum; ſiue ſint ſubditi, ſiue minime. Caieta. in ſumma. ver. duellum.

Et ſi bellum eſt iuſtum, qui ad illud vadit intentione deprauata, vt inimicos principaliter occidat, aut prædia illorum deuaſtet peccat quidem, ſed non tenetur ad reſtitutionem ſecundum Caie. 2. 2. quæſt. 40. ar. 1. Et ſi eſt ſubditus à Domino uocatur, & uadit ad iuſtum bellum, ſiue tamen præmeditatione, an iuſtum ſit, credens tamen illud eſſe tale non peccat. cap. quid culpatur. 23. quæſt. 1. Neque ulla eſt differentia inter ſubditum, & externum, qui ante belli exordium eidem principi inſeruiebat iux. Caie. in ſumma. ¶Manu. ca. 15. nu. 15. & Com. rubr. de iud. nu. 107.

Bellum publicum ſufficit, vt ſecundum leges, & conſuetudinem in eo capta ſiant capientium, quia illa videntur derelicta ab his quorum fuerunt ante prælium. l. 1. & 2. ff. pro derelicto. ¶Conſi. 2. de iniur. & damn. da. nu. 2. lib. 5.

Bellare, & occidere olim licuit Sacerdotibus, & Leuitis veteris legis, etiam manibus proprijs. Exod. 32. Numer. 31. & 1. Reg. 15. 1. Machab. 2. ¶Conſi. de his quib. ut num. 13. lib. 1. Vide ver. Miles.

Bellum pro Patria, & Religione, etiam contra parentes licitum eſt. text. ſingular. l. minime. ff. de relig. & ſumpt. fund. ¶Com. cap. ita quorundam. de Iudæ. Notab. primo. numer. 10.

Benedictio.

Benedictio duplex eſt. Alia quidem cõſtitutiua ſacri, id eſt, quæ res de prophana ſit ſacra, vt calicis, altaris, &c. Alia eſt tanta inuocatiua, qualis eſt benedictio menſæ, nauis, ignis, turris, &c. Hæc enim non benedicuntur, vt ſint ſacra, nec conſequenter nullius, ſed tantum, ut per inuocationem Dei obtineant aliquã particularem aſſiſtentiam. Caie. 2. 2. q. 88. ar. 1. ad primo.

Benedictio Sacri conſtitutiua poteſt eſſe tam rerum, quàm perſonarum, ut Abbatis. ver. Abbas Monialis.

Benedictio Cinguli ſecundum Ricard. 4. diſt. 13. q. 4. ar. 5. & Scotum. Ibidem. q. 2. non eſt præcepta. At contra illos facit, quia illa poſita eſt in Pontificali Romano. Quare iſta ſicut, & aliorum ueſtimentorum Sacerdotalium ad Epiſcopum pertinet de iure communi. Priuilegio autem Papæ miniſtri, & Prouinciales ord. Minorum poſſunt benedicere corporalia. Cuſtodes etiam poſſunt benedicere alia ornamenta pro ſuo ordine, & pro Moniatib. ſ.

claue

claue,& Tertij ordinis,& non pro alijs, vt dicitur in Comp.priuil. ¶Man.c.25.nu.84. tom.2.

Benedictio menſæ omnibus debet competere. Eſt tamen Sacerdotibus præceptũ. cap.quanto.44.diſtinct.Contrarium tamen facere,peccatum eſt veniale.De orat. c.18. num.43.tom. 2.

Benedictio Regis facta à Papa nõ conſtituit ipſum Regem,lege diuina, de elec.ca. nouit.de ind.no.3.nu.131.to.3.

Benedictio Nuptiarum, tunc debet fieri quando virgo eſt,quę contrahit ſecundum Tho.4.d.42.Etiamſi vir ſit uiduus,quod intelligendũ eſt ſecundum Cano.vbi eſt conſuetudo.benedicendas.n.eſſe nuptias declarat cap.ſponſus.30.q.5.Conc.Trid.ſeſſion.24. c.1.de reform.matrim.Si tamen ſunt ſecũdæ, ſiue ex parte viri, ſiue ex parte mulieris non ſunt benedicendæ, benedictione præſertim,quę in Miſſa fit, & qui illas benedicit peccat.cap.1.& vltimo, de ſecũdis nuptiis.Similiter peccat, qui illam ſuſcipit credens,vel credere debens ne danda ſit. ¶Manu.c.22. nu.83.

Benedictio rerum,ac perſonarum, non debet iterari,quia id tribuit eccleſia ne vilipendatur tamquam ſuperflueret prima benedictio.Ibid.

Benedicens maior eſt illo cui benedicitur,ut dicit D.Paul. Hebr.ſeptimo. relatus in cap.denique.21.diſtinction. 5. elect. cap. nouit.de iudiciis.nu.113.tom.3.

Beneficium.

BEneficium in genere eſt ius recipiendi aliquos fructus, ſiue reditus Eccleſiaſticos. Ancharan. conſil.decimo.De regul.iur.lib. ſexto.Calderin.& Felyn.capit.poſtulaſti. de reſcript. ¶ Conſil. 43. de ſimonia. numer. decimo octauo. libro 5.

Eccleſiaſticum eſt ſpirituale, & confertur à perſona Eccleſiaſtica, & eſt duplex ſęculare, & regulare, iuxta notata in capitul. poſſeſſores, de rebus eccleſ. non alienand. & in capit. per ſingula. de præbend. libro ſexto. Et vterque ſi non eſt perpetuum dicitur perſonale, quod finitur cum fine eccleſiaſticæ perſonæ. ibid. nume.12.Auctoritate Eccleſiaſtica conſtitui debet, capitul. Ad hæc, de regul. domibus.

Et eſt ius ſpirituale, vel ſpirituali annexum.cap.dilectum.de prębend. Thom.2.2. quæſt.100.ar.4.Ibi.nu.7.

Sine dote aliqua conſiſtere nequit. cap. nemo. de conſecr.diſt.1. cap. ſi quis obiecerit. 1.q.3. nu.14.

Beneficium ſimiliter ſiue ſit regulare, ſiue ſęculare,vel eſt ſimplex,vel non ſimplex ut illud, quod habet curam animarum annexam, hæc diuiſio non ponitur ab auctore, quia conſpicua eſt, & colligitur ex omnibus ſuis tractatibus.

Beneficium quodlibet datur propter officium.c.ſi.de reſcr.li.6.Conſi.1.de reſt.ſpoliat.nu.4.li.2. Et de iure communi perſonalẽ reſidentiã requirit, quia ſaltem ſeruitutẽ vult,vt colligitur ex c.conquerente. de cle. non reſid. & eſt communis concl. Doctor. conſi.7.eo.ti.l.de cler.8.n.2.lib.3.conſi.29. de pręb.¶Manu.c.25.nu 121.

Et omnia cenſenda ſunt ſæcularia niſi contrarium probetur pro erectionem, uel poſſeſſione quadraginta annorũ,ſecundum omnes,& præcipue Francum c.cũ de beneficio.ſub fin. ¶Conſi.8.de præb.

Beneficium appetere non licet ei qui nõ eſt dignus ob aliquem defectũ iuris naturalis,aut diuini,vel humani,quia deſiderat rẽ non ſuam indebito modo habere. Si autem eſt dignus licet appetere in genere ad ſe ſuſtentandum in ſtatu clericali. Et in ſpecie hoc, vel illud ſimplex ad quod ſeruiendum iuſtè ſe iudicat idoneũ, quia nullo iure contrarium apparet.

Laicus id non poteſt pro tempore, quo laicus fuerit, niſi uelit ſtatum mutare, & Deo ſeruire. Parochialem etiam Eccleſiam licet clerico idoneo ad illam appetere. ¶ Miſcellan. 41. de oratione, tom. ſecundo.

Beneficij incapax eſt maior 25.ann. curatum habens.l.in quæſtione.§.minores.C. de ſententiam paſſis per quam Bald. in ca. cum adeo. de reſcript.id colligit.Et probatur c.indecorũ.de æta.& qua.qa exequatur

ſi non

ſi non furioſo ſaltem pupillo. Releſt.cap.ſi quando.de reſcr.excep.19.to.3.

Qui neſcit legere,& conſtruere. text.& glo.clement.1.de conceſſ. præbend. quam Card.& Imo. ſequuntur quare collatio tali facta, videtur nulla ipſo iure.Ib.excep.13. Quę vero ſcientia ſufficiat arbitrio iudicis relinquendum eſt, ibidem exception. 14. cap.118.

Generaliter vero incapaces ſunt, Amentes, imprudentes.i.habentes iuſtæ prudentiæ defectum. Ineruditi omnino.i.ignorantia literarum omnino laborantes. Imprudētes enim iure diuino,& humano à beneficio repelluntur excep.7.

Qui vero incapax eſt beneficij, erit incapax ſimiliter penſionis.capitu.quam graui,de iure falſi.conſi 24.de temp.ord.

An vero incapax,& indignus ſit ille,qui exiſtit in peccato mortali: Ita vt collatio illi facta ſit nulla,quærit Aucto. .Et ad vtramque partem multipliciter, & neruoſe quidem arguit,& tandem reſoluit nullam eſſe collationem ſi peccatum irregularitatem, vel aliquam aliam cenſuram,vel indiſpoſitionem,aut depoſitionem inducit. Secundo, quando peccatum adeo eſt notorium, & graue,quod ſcandalum mouet.Si autem non eſt tale,& ille qui accipit ſe eſſe in ſtatu mort. peccati peccat tantum. Si ignorat eo, quod confeſſus eſt, credens ſe habuiſſe legitimam contritionem,nō peccat. Si peccatum eſt occultum, non inducens ipſo iure inhabilitatem,& de illo non pœnitet,quia vel non meminit, vel non aduertit, vel non nouit, quod requiratur tanta puritas, quia ſi id nouiſſet non acceptaſſet per talem ignorantiam, vel incogitantiam excuſatur à peccato.Miſcell.39.de oratio. tom.2.Releſt.capitul. ſi quando. exceptio. 17.tom.3.

Beneficia ſimplicia de conſuetudine reſidentiam non requirunt, niſi ſtatuto, vel iure Epiſcopali, aliud fiat ſtatutum ſecundum omnes ex Innocen.in cap. fin.de cle. non reſiden.¶Conſi.1.de cler. non reſiden. libro 2.

Per adeptionem curati non vacant. cap. præterea,de prębend.& cap.de multa.eod. titul. conſi.2.eodem tit. At de facto contradicendum eſt per determinationem congregationis ſupra Concilium. ¶Conſi.34. eodem tit.

Beneficium curatum cenſetur illud, q habet curam iuriſdictionalem. ca.dudum el ſecundo.de elect. & ibi Panorm. & cap. de multa.de prębend.conſ.4.de ęta.& qualitate.

Ante ætatem legitimam,qui accipit eius poſſeſſionem,aut ſine titulo peccat, & collatio eſt nulla,& fructus reſtituere tenetur. conſi.3.de præbend.& de ſpo.cler.§.12.to. 1. ¶Manu.c.25.nu.115.

Et ſi habeat iuriſdictionem in foro fori eſt dignitas,vt definiunt Innoc. & Panormit.& alij in cap.de multa.de præbend. cōſi.27.eodem titu.Et ſi habuerit iuriſdictionem interiorem, & exteriorem eſt curatum. ¶Ibidem.

Beneficium Curatum, & ſimplex, cui aliud Curatum ſit vnitum poteſt quis habere in diuerſis eccleſijs.cap.ſuper eo, de præben.¶Conſi.28.eo. ti.

Beneficium Curatum adeptus tenetur facere profeſſionem fidei infra duos menſes.Conc.Triden.ſeſſ.24. cap.12. de reformat.quam ſi non fecit, tenetur poſtea, quā cito commode poterit.argumē. l.Celſus.ff. de recept.arbitr.& cap.cum dilecti,de dol. & contum. Quam etiam poteſt facere per procuratorem.l.1.ff.de procurat. & ca. qui per alium. de regul.iur. Et valebit ad fructus quærendos de futuro,non de præterito, quia ſemel perdita non quæruntur ipſo iure.l.qui res.§.arcam.ff.de ſolutio. & cap. quam periculoſum.7.quæſt.1. Poſſet tamē per æquitatem iuuari ratione ignorantiæ, vel incogitantiæ.¶Conſi.4.de ſumma Trinit.lib.1.

Beneficium habens cogi poteſt ſub priuationis pœna ad diſcendum modum recitandi horas.Panorm.recep.in cap. venerabilis,de præbend.fundatum per l.idem iuris.ff.ad leg.Aqu.¶Conſi.46.de temp.or.& conſi.2.de pręb.

Beneficium non dicitur capere de manu laici Capellanus ad nutum partium conſtitutus,quia non accipit ut beneficium perpetuum, ſed vt ſeruitium temporarium annuale.¶Conſil.ſexto.de off.iud.or.n.7.li.1.

Beneficium vacans ſine diminutione, debet conferri.cap.1.vt benef.ſine denun. confer. Licet tamen illi imponere aliquod onus,& ſic alteri conferri. cap.ſignificatū, de præbend. Si non vacet poteſt uniri alteri etiam per ordinarium, non vocato benefic.ario.clement.ſi unica.de rebus eccle. non alien.ubi gl.& omnes id notant.¶Cō. ſi.1.de reſt.ſpol.

Beneficium presbyterium actu requirens,ſi non conferatur presbytero collatio eſt nulla,qui debet habere ætatem habilem ad accipiendum presbyterium.capitul.cui. & cap.ei cui.de præbend.lib.ſexto.¶Conſ. 1.de præb.

Beneficium habens habitu, & non actu Curatum ordinari infra annum minime tenetur,quia non cadit ſub cap.de multa. de præbend. neque ſub extrauag. execrabilis. Ioann.22. vt pulchre concludit Felin. qui alios citat in cap.poſtulaſti.de reſcrip.Tale eſt illud, quod habet curam exercendam per alium, non autem per ſe. ¶Conſil. 4. de præbend.

Beneficium accipiens animo dimittendi abſolute, & reſolute mutandi ſtatū peccat,cap.cum eccleſia Volaterana, de elect. l.iniuriam.§.ſecundo.ff.de iniur. ¶Conſil. 16.de præbend. Miſcel.44.de orat.to.2.

Accipiens vero animo permutandi, vel relinquendi cum ſit hoc inordinatum, peccatum eſt,quod intelligitur quando nō habet animum inſeruiendi pro aliquo tempore, & illud relinquendi ſine ſuperioris auctoritate. ¶Conſi.24.de præben.Quia nemo poteſt ſuum beneficium ex ſe iuſte renunciare.c.admonet.& ca.quod in dubijs. de renunc.

Beneficium ſine auctoritate diuidere nemo poteſt. cap.ſicut vnire.de excep. præla. neque diminuere,aut damno aliquo afficere.argum. cap.dilectum cum ſi.ad nota. de reg.iu.li.6.¶Conſ.22.de præb.

Beneficium habens aliud etiam ſimile quærere poteſt, quia id nullo iure prohibetur. Et ſi reſidentiam requirit per adeptionem ſecundi curati, non amittitur primum ipſo iure, & ſine iure nemini inducē da eſt inhabilitas.glo.ca.fin.de iur.patron. niſi illa eſſet dignitas,quia continetur.in c. de multa.de præben.aut niſi ſit eccleſia parochialis. Debet tamen ille primum renunciare. ¶Conſi.28.de præb.

Vacaret autem per ſecundum ſi eſſet vni formæ ſub eodem tecto iuxta caſum ſingularem in ca.literas.de conceſs.præb. & cle. ſi.de præb. ¶Conſi.26.

Beneficium incompatibile licet per adeptionem ſecundi litigioſi non vacet, vacat tamen litigioſum per adeptionem alterius non litigioſi ſecundum Innocen.ab omnibus recep.in ca.in noſtra.de reſcr. ¶Conſ. 31.de præb.

Beneficium poſt irregulare obtentum, nemo tanquam ſuum retinere poteſt.argu. cap.1.de regu.iur.lib.ſexto. ¶Conſil.2. de homicid.

Beneficium ſimplex in eccleſia Parochiali per promotionem eius, qui illud obtinet,ad ipſam eccleſiam non vacat, donec adipiſcatur pacificam poſſeſſionem,vel per eum ſtaret,quo minus eam adipiſcatur. argumen. cap.licet canon. & cap. commiſſa. de elect.li.6.¶Conſi.32.de præb.li.3.

Beneficium ſimplex ſi conferatur à Papa Regulari, etiam ſine cauſa tenet, collatio.argum.cuncta per mundum. 9.quæſt.3. Et ca.propoſuit.de conceſſ. præb. ¶Conſi. 55 de reg.nu.4.

Beneficium fundari poteſt, vt detur deferenti tale habitum, & ſeruanti tale modum recitandi. ¶Conſil. 17. eodem titul. numer.4.

Beneficium non poteſt ſemper dari carenti qualitatibus requiſitis. De oratione ca.3.num.72. Et qui illud recipere vult debet perdiſcere eas. nume.27. ca.2. Quas ſi neſciat peccat.nume.20.Et licet ſit exiguū ad horas tantum obligat.ca.7. nu.27. Vide ver. hora.

Obligat etiam ſi illius fructus ſint reſeruati.cap.21.num. 12. Et niſi recitet debent fructus reſtitui.c.7.nu.31.Miſce.1. de orat. num.14.

Beneficium Parochiale accipiens animo non permanendi tenetur reſtituere fructus,niſi mutato animo promoueatur.¶Ib. cap.22.numer.45. Et tunc non tenetur reſtituere fructus ante perceptos. numero 350.

Beneficium indigno conferens, vel procurans, vt ei conferatur, peccat mor. etiam ſi ſit Papa.cap.graue.de præb n. Caie.2.2. q. 69.art.2.Sotus li.3.de iuſt. & iur.q.6.ar 2.¶Miſcel.4.de orat.to.2.

Et tenetur ad reſtituendum ſecundum omnes,vel digno neglecto ſecundum Caiet. vel eccleſia cui nocuit ſecundum Sot. & Adrian.quæſt.12. de reſtitutio. quorum ſententia melior videtur.de red.eccle.q.2. Mun.23.

Beneficium utrunque incompatibile perdit,qui utrunque ſimul retinere contendit. de ſpol.cle §.19.nu.7.to.1.

Beneficium idoneum relinquere ob aliud maioris redditus ſine aliqua cauſa peccatum eſt, quia videtur illud appetere propter temporale, quod ratione iuſta à iure prohibetur.cap.commutationis, ca.ſcientiam.7.quæſt.1. & aliis multis rationibus. de redimend.eccl.quæſtio.1. ¶Manual.23. num.1.tom.1.

Beneficium quod ſcitur eſſe viuentis impetrare iniquum eſt.cap.1.de conceſſio. præbend.cum Regul. Cancell.20. & aliis multis, quæ citat Decius conſi.398.Relect. cap.ſi quando.de reſcript.excep.5. num.2. Et ſi illud eſt alicuius amici, & impetretur quaſi certo modo vacans iniquius id eſſet. cap.1.13.q.2. Immo argumentum eſt magnæ inimicitiæ. ¶Ibi.nu.3.

Beneficium,vt aliquis quærat non ſufficit omnis honeſtas Deo grata, neque contra, quę ſufficit illi quærendo eſt Deo grata.¶Ibi.excep.17.nu.5.

Beneficium datum per datam piccolam vacat, quia gratia per ſolam ſignaturã perficitur, iuxta dictum originale. Archidiac. in procem.libr.6.ſuper ver. per Apoſtolica ſcripta. Adeo, quod mortuo impetrãte per gratiam ſignatam dicitur eius beneficium vacare.argum.c.ſi ſuper gratia.de offic.deleg.lib 6.Archidiac.in deciſ. nona. de præbend. Rota deciſ.87. in antiqu.in titul.de prębend. in nouiſs.Rubricatis, quę in aliis eſt 88. Sed in contrarium ſunt multæ rationes, & præſertim ſtylus Curiæ, qui requirit conſenſum extenſum, ita vt ſi tranſeant ſex menſes, & non ſit præſtitus, nil ualeat ſignatura, qui ſex menſes non currunt a tempore ſignatæ ſupplicationis, ſed conſenſus extenſi, ut per multa concludit Gomeſ.in Regul.de publicand. Reſign.q.7. Auctario.pręalle.ca.ſi quando,a num.125. uſque ad fi.tom.3.

Beneficium poſſeſſum confertur,ſed nõ traditur ſine cognitione,l.fin.C ſi per uim. ¶Com.cap.cum contingat.3. cauſ. nullitatis.tom.3.

Beneficium collatum à Papa eodem die duobus, in quorum fauorem fuit renunciatum coram Notario Cancellariæ,debetur ei cui gratificatio facta fuit, ſi adeſt clauſula,&c. ¶Caſſad. Deciſ.2.de renunc. tracta.oppoſ.ſo.ep.7.nu.27.to.3.

Beneficium dimittens, iuxta cap.ſi beneficia.de præbend.lib.6. nec proprietatem, nec poſſeſſionem perdit, niſi alterum ſit ei quæſitum.Rota deciſ.101.in antiqu.quæ in nouis rubr.eſt 7.de reſtitution.ſpoliato. ¶Ibi.nu.38.

Beneficium Patris, nunquam datur immediate filio. Ibid.ſol.epiſt.10. numer.18. Semel reſeruatum ſemper manet reſeruatum,etiam ſi ceſſet cauſa.deciſ. Rotę 181. in nouiſſim. In nouis. Rubric. 10. de præbend.¶Ibid.

Beneficio ipſo iure perdito per non promotionem incumbens per triennium gaudet regula de triennali poſſeſſione, & etiã quilibet aliud, quoquomodo id perdens. ſol.opp.8.nu.9.to.3.

Beneficia plura retinere in titulum,quorum unum ſuo ſtatui decenti ſufficiat,non licet ſine diſpenſatione, vel conſuetudine. glo.cap.dudum, el ſecundo.de electio. & Panorm. ibidem. & cap. conquerente. de cler.non reſid.Thom.quol.8.ar.19.& quol. nono,ar.19. Secus ſi eſſent legitime unita. cap.unic.10.q.3.c.ap.cum ueniſſent. De reſtitut.ſpol. Licet etiam habere unum in titulum, alterum in commendam ad ſex mẽſes,non autem in perpetuum, quia de illo idem eſt dicendum, ac de dato in titulum, iuxta Card.Alexan.I.cap.cum autem.44.diſtinct. Gomeſ. Regul.de infirm. Reſig.q.13. Manuale.4.d.24.q.13.Cõſ.3.de cõſt.n.38.li.1. Conſi.12.de præb.li.3. Conſi.30.de prębẽ. ¶Manual.cap.23.num.15. & cap.25. à numer.125.tom.2.

Beneficia plura habere attento ſolo iure communi naturæ, non eſt adeo malũ, vt cũ aliqua circunſtantia iuſtificari nõ poſſit: neq; eſt adeo indifferens, vt ſine illa iuſtificari liceat. Talis aũt eſt iniuſtitia eius, qui attenta ſua qualitate perſonæ non ſufficit vnum ad honeſte, decenterq. viuendum, vel cui tanta eſt prudentia, atque ſagacitas, vt ſperetur plus eis ſuffragari, quib. præeſt abſens, quàm alius præſens, & potius accipit pro vtilitate ſubditorum, quàm ſui, iuxta Innocen. cap. iamdudum. de præbend. Hæ igitur circunſtantiæ debent cognoſci à Summ. Pontif. & ideo requiritur ad hoc diſpenſatio. Thom. quolib. nono. artic. 15. Conſi. 3. de conſt. nu. 40.

Beneficia contrahentis matrimonium ſunt ipſo iure vacantia. c. 1. de cler. coniug. & gl. ibi, quàm corroborat Panor. & eſt cõmunis ſententia. Conſ. 3. de remiſ. n. 1. li. 1.

Beneficia perpetua non perduntur niſi in caſibus à iure expreſſis. argum. gloſſ. ſolemni. cap fin. de iure patron. Neq; debent tolli per ſententiam iudicis ſine graui, & iuſta cauſa. ca. iniuſtum. 16. quæſt. 7. & cap. ſatis peruerſum. diſt. 56. ¶Conſi. 2. de præbend. num. 6.

Beneficia promoti ad Epiſcopatum ipſo iure vacant. c. cum in cunctis. §. vero. de elect. Conſi. 21. eo. ti. n. 4.

Beneficia vniformia etiam ſi ſint ſimplicia ſub eodem tecto ſunt incompatibilia primi generis. c. literas. de conceſ. præben. & clem. fin. de præbend. Conſi. 29. de præb. Differentia verò eiuſdem eccleſiæ iure cõmuni, nunquam ſiunt incompatibilia etiã ſecundi generis niſi ſibi ſint repugnantia, quia ſi alteri incumberet aliquod onus faciendum eodem tempore, quo aliud illi repugnans incumberet alteri eſſent incompatibilia. argumen. gloſſ. l. vbi repugnãtia. ff. de reg. iu. conſil. 18. de præbend. n. 10. At ex ſtatuto, conſuetudine, ſiue diſpenſatione epiſcopi retineri poſſunt. Conſi. 32. con ſi. 31. & 25. eo. ti.

Beneficia tenens ſine canonico titulo fructus perceptos Cameræ Apoſtolicæ reſtituere debet, vel cum illa ſeſe componere, quia ad ſolum Papam pertinent. ¶Com. de ſpol. cle. §. 12. n. 2.

Beneficiorum fructus, quod ad pauperes debeantur in multis locis decernit D. Thom. de redimend. eccleſ. quæſtion. 2. Mon. 7. num. 5.

Beneficiorũ ſuperflua diues capiens à beneficiario donante notabilem quantitatẽ peccat mor. Ibid. Mon. 22. q. 1. & q. 2. Mon. 26. q. 3. Mon. 34.

Beneficiorum reſeruatorum, & non reſeruatorũ vna eſt differentia, quia illorum fructus tempore vacationis ſunt Papæ reſeruati, horum autem non. Sed loquitur de toto regno Neapolitano. Tract. de ſpol. cle. §. 7. nume. 3.

Beneficiorum valor qui non tranſcẽdit ſummam 24. ſcutorũ de Camera, non eſt exprimendus neceſſario, etiam ſi ſint plura, quæ ſimul excedant. Conſi. 10. de præb.

Beneficiorum diuiſio iure prohibita ex cauſa fieri poteſt. glo. recep. cap. maioribus. de præbend. & omnes affirmant in cap. vacante. eodem titu. Conſi. 1. de ſpol. reſt. nu. 10. lib. 2.

Beneficia regularia præter prælaturas ſunt manualia. c. 2. & ca. cũ ad monaſteriũ. de ſtatu monach. Conſi. 3. de filijs presbyter. num. 6. lib. 1.

Per poſſeſſionem 40. annorum ſiunt ſecularia, & contra. cap. cum de beneficio. de præbend. lib. ſexto. ¶Conſi. 4. eodem tit. nume. 2.

Non tamen cenſenda ſunt talia eo ſolo, ꝙ monaſterio vnita ſint, ſed debet probari eſſe talia ꝑ poſſ. 40. ann. Quare ſi ꝑ regulares ſolita ſunt regi monachis illius monaſterij conferri poſſunt. Conſ. 9. eo. ti.

Beneficia regularia nũquã ſæcularib. cõferũtur, neq; cõtra in tit. ſed tantũ in cõmendam à Papa. de red. eccle. q. 1. Mon 32. n. 4.

Beneficiorum omniũ libera, & plenaria diſpoſitio ad Papam pertinet, libera inquã, id eſt ſine conſenſu, & licentia alterius, nõ obſtante contradictione. iux. glo. celebrem. clem. dudũ. de ſepul. id tamẽ reſtringi per alia iura, id eſt ſine præiudicio tertij. Com. de ſpol. cle. §. 2. nu. 3.

Beneficiũ ſpirituale dependenter ſpũali qd requirit, vt quis ſit illius capax. ca. cum adeo. de reſcr. 2. 2. q. 100. art. 4. Eſt qd ſacrũ cum ſuis prædijs, & qui ea vſurpat ſacri-

legis eſt.2.2.quæſt.99. ar.3. Archid.in cap. 1.de regul.iur.lib.ſexto. Calder.cap.in noſtra.quæſt o.3.de reſcript. ¶Conſil. 56.de præbend.

Beneficiorum pluralitas, quod ſit licita multa videntur ſuadere. Primo cap.qui plures.21.quæſt.1.c.dudum.el ſecundo.de electio.Sed dic id verum eſſe,quando vnus tenetur in titulum,& alterum in commẽdã. Contra tamen apparet, quia & commendatarius verum habet titulum.ver.Commendatarius.

Secundò cap.extirpandæ. §.qui verò. de præbend.& cap.expoſuiſti.capit. ſuper eo. eodem titu.lib.6.Neque valet dicere, id accedere quando vnum pendet ab alio, quia rationes militant eodem caſu.

Tertiò, miniſtrorum paucitas facit cap. in nouo.21.diſtinct.Neque neceſſitas facit licitum, quod eſt illicitum.

Quartò, conſuetudo vniuerſi orbis,quæ derogat legi. Vt dicitur ver.conſuetudo. Eſt autem pluralitas contra legem humanam, quia nullum locum inuenies in tota ſcriptura, vbi prohibeatur, vel ſaltem eſt dubium, an illa ſit vetita iure naturali, vel diuino. Et conſuetudo uidetur interpretari, quod ſit poſitiui iuris, quam qui ſequitur non peccat.ver.conſuetudo.

Quintò, concurrunt multa cap. & ca. de multa.de præbend.ac cap. Sanctorum. 70. diſtinct.cap.ſi proponente.de reſcript.&c. Nec valet dicere, quod debeant intelligi ex diſpenſatione, quia ſi id licet cum ea, licebit etiam ſine ea.Et multa alia. ¶De incõpatibil.beneſ.2 nu.1.vſque ad 7.

Beneficiorum pluralitatem diſſuadent multa ex aduerſo.Primò,neceſſitas reſidendi perſonaliter,quam habent adiuncta.cap. conquerente.& cap.fin.de cler.reſid.quam in duobus locis ſimul non poteſt aliquis facere,ut experientia manifeſtat.

Secundò, ſeptima Synod.in cap.1.21.q. 1.& Conc.Placentinum. cap. Sanctorum. 70.diſtin.& Conc.Calcedon.& Agath.Lateran.& multa alia.

Tertiò, multæ rationes fundatæ in iure diuino,& naturali,quibus Conc.& Pontif. Roman.moti ſunt ad ſtatuendum id.Mat.6. Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire.Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus cap.diuerſis fallaciis.de cler.coniugat.officia ſingula ſingulis ſunt committenda perſonis. Et nulli, & ſi exercitatæ perſonæ duo officia committenda ſunt.cap.ſingula. 89.diſtinct.1.Cor.7. Vnuſquiſque maneat in ea uocatione ad quam uocatus eſt,id eſt in eccleſia ad quam eſt electus, ſecundum 7.Synod.21.q.1.c.1.&c.

Quartò, quia multa inconuenientia inde oriuntur, quæ colliguntur ex extrauagã. execrabilis. Ioann.22. Primum, ꝙ interdũ vnus ſtipendia ſibi uendicat plurimorum. Secundum, paratur vagandi materia. Tertium, diuinus cultus diminuitur. Quartũ, hoſpitalitas debita non ſeruatur. Quintum carent eccleſię ſuis deſenſorib. ob eorum abſentiam. Sextum animarum cura negligitur. Septimum uitiis fomentum præbetur. Quare in hac diuerſitate dicendum.

Primo, Beneficiorum pluralitas non eſt iure diuino expreſſe prohibita cum nullus locus in ſacra ſcriptura appareat. Thomas quol.8.ar.5.

Secundò, iure naturali tantum attento ſecundum ſe mala eſt, quia etiam ſecũdum Ariſtot. malum eſt id ex quo tot inconuenientia oriuntur,& quia inter ius naturale ac diuinum non eſt quo ad hoc differentia erit id etiam malum de iure diuino cum ex ſcriptura id eliciatur.

Tertiò, eſt tamen hoc malum de genere illorum,quę ex circunſtantia redduntur bona.Quare habere plura beneficia, non ſonat actum indifferentem ſecundum ſe, ſed eſt actus malus veſtitus, aut bona circunſtantia erit bonus. Et tunc licebit ſine aliqua diſpenſatione ſecundum Thom. quol. 8.artic.r5.

Beneficia plura habere ad viuendum lautius, ad facilius perueniendum ad Epiſcopatum,&c. peſſimum eſt,quia cum ſit malum ſecundum ſe addita mala circunſtãtia fit peſſimum.argumenr. l. 1. & 4. ff.ad leg. Iul.Peculat.& cap.quiſquis. §. ſacrilegium. 17.quæſt.4.

Beneficiorum pluralitas honeſtatur. Primò inſufficientia unius argument.cap. poſtulaſti. & cap.cum adeo. de reſcrip. in qua attenditur qualitas perſonæ. Caieta. 2.2.q. 100.

100. articul. 4. pro quo facit capit. ſtudeat. 50. diſtinct.

Secundò, honeſtatur neceſſitate, ſiue quia non reperientur alij idonei, iuxta Hoſtien. in cap. graue. de prębend. ſiue quod eccleſiæ egent eius induſtria, & protectione, iuxta nota. in capit. conſtitutus el ſecundo. de appellat. ſiue quod indiget reparatione, quam melius poteſt facere, qui aliunde habet uictum.

Tertiò, honeſtatur miſericordia erga clericum pauperem, qui cum habeat titulum Canonicum, propter potentiam tamen aduerſarij non poteſt ius ſuum ad portum deducere, vt Practica Romana ſuadet; & qui tali mente ſuſcipit, non videtur ſuſcipere. arg. l. qui ſic ſoluit. ff. de ſolut.

Niſi igitur adſit aliqua circunſtantia honeſtans nulla diſpenſatio Epiſcopi, uel etiã Papæ prodeſt rei conſcientia in iure naturali, & diuino ſaltem implicitæ illa ſic prohibita. Neque ſola circunſtantia, ſiue diſpẽſatione ualet in illis beneficijs, quæ ultra ius naturale, pro ius poſitiuum non derogatum conſuetudine prohibita ſunt. Vbi ſup. a nu. 7. vſque ad fin.

Beneficiarius.

Beneficiarius à ſententia iuſta priuationis appellans ſi ſecuto compromiſſo poſſeſſionem continuauerit & coram Deo beneficium dimittere non tenetur. ¶Conſi. 40. de preb. lib. 3.

Tenetur ſoluere penſionem de fructibus aliis annis perceptis.

Si promittit penſionem in genere ad eã etiam non adepta poſſeſſione tenetur. arg. l. incendium. C. ſi certum petatur. Secus autem ſi in ſpecie promiſerit de fructibus. ¶Conſi. 50. num. 6.

Aegrotus omnia percipit, quæ ſeruiẽdo percipiebat, quia per infirmitatem non amittit ſuos titulos. cap. inter de cler. ægrot. ¶Conſi. 67.

Retinere beneficium non valet habita ſcientia de ſimonia per mediatorem in impetratione commiſſa, ſed eget noua collatione. cap. præſertim. 1. quęſt. 5. & cap. de ſimonia. De ſimonia conſi. 73. 61. & 61. & debet fieri renuntiatio in manibus eius, qui potuiſſet collatarium deſtituere. Nõ tamen fructus tenetur reſtituere, quos tempore ignorantię perceperat. Ibi.

Onera a fundatore impoſita implere tenetur, niſi illa ſint legitime ſublata capitul. Eleuterius. 12. q. 2. cap. cum dilectus. de cen ſib. ¶Conſi. 1. de iur. patr. nu. 1. li. 3.

Qualitates a fundatore requiſitas habere debet, niſi illæ ſint præſcriptę. Concil. Trident. ſeſſ. 25. capitul. 25. de Reformat. ¶Ibid. num. 3.

Dare poteſt aliquid moleſtanti de facto, vt ius ſuum poſſeſſum ſeruet. cap. dilectus. el primo. de ſimonia. glo. in c. decimas. 16. q. 7. ¶Conſi. 17. de ſim.

Priuatus ipſo iure beneficio non eſt expoliandus niſi audiatur, & ſi ſpolietur eſt reſtituendus. Enchir. de oratione. capit. 21. nu. 55. Reper. de reſt. ſpo. opp. 7.

Quærens beneficium per ſimoniam propriam peccat mort. ſine tamen excommunicatione, uel obligatione reſtituendi, niſi ſimon. ſic realis. ¶Manual. cap. 25. & num. 112. Similiter & per Simoniam alienam, quando id ſcit, & conſentit, & non renunciat illico. 1. quæſt. 5. per totum. & c. nobis. de ſimo. 113.

Quando illud habet ſine iuſto titulo cũ obligatione renuntiandi, & fructus perceptos reſtituendi, vel quando cognoſcit titulum non fuiſſe iuſtum. capitul. 1. de reg. iur. lib. 6.

Similiter ſi penſionem, vel vexationem redimit, aliter quàm debet. Si poſt obtentum ſecundum curatum, uel dignitatem cum pacifica poſſeſſione non renunciant primum vt debet. nu. 114.

Quando curatum accipit ſine diſpenſatione ante ann. 25. & coll. eſt nulla. & c. cũ in cunctis. de elect. nu. 115.

Vxore ducta ſi beneficium retinet, aut ſponſalia contrahat. num. 120. Non perdit fructus regulariter ob peccatum, niſi cum eſt excommunicatus, vel horas non recitat, quos reſtituere poteſt pauperibus, vel eccleſia. & ſibi etiam, vt pauperi de cõſilio confeſſoris. nu. 123.

Si non diſcit ea quæ ſibi neceſſaria ſunt

Sotum iudicantem contrarium, & volentem id taxari debere per multas rationes facta s.lib.10.de iuſt.& iur. qu.6. Auctor reſpondet,& ſuū intentum concludit per au ctoritatem D.Thom.2.2.q.185.art.3.ad 1. Mon.18.q.4.

Non tenetur reficere ſuam eccleſiam priuſquam ſumat ſibi neceſſaria alimenta iuxta qualitatem beneficij, ſecus tamen de neceſſarijs ſecundū aliam qualitatem extrinſecam.Mon 30.

Impenſa ab illo facta poteſt iudicari ordinata, ſi non eſt contra rationem naturalem, diuinam, vel humanam, ſi ſit autem inordinata erit mortalis,vel venialis,prout ſapit auaritiam,vel prodigalitatem mortalem,vel venialem.Mon.34.

Beneficiarius, quo ad ſuperflua ex ſuis redditibus dicitur, & tenetur naturali lege operibus pijs erogare illa c.neque contra,cap.male.cap.fruſtra.8.diſt. ¶Ib.quæſt. 1.Mon.24.

Plus peccat auare retinendo, quàm prodigendo,quia ſic multis prodeſſe poſſunt, eo autem modo nulli 4.ethic. D.Tho.2.2. q.129.ar.3.Ibi.

Superflua male impendendo peccat.In noc.c.indecorū. de eta.& qual.Et ratio eſt, quia prędicta bona ſuper quib. fundatā ſūt beneficia quæſita ſunt eccleſiæ eo modo, & onere expreſſo,aut tacito,vt ea quæ miniſtris eius ſuſtentatis honeſte, ſuperfuerint in pauperes inſumantur. Quare vt fur re aliena contra Domini volūtatē vtitur. de red.eccl.q.1.Mon.20.

Et qui contrarium dicit hæreticus eſt.Licet in hac re.Sot. obſcure loquatur. ¶Ibi. Mon.48.

Beneficiarius alienans ſine licētia Papę, & iuſtā de cā bona ipſa eccleſiæ,vel nō ſeruata forma iuris communis. iux.c.fine exceptione.12.q.2.& extrauag Paul.2.eſt excommunicatus,& priuatus beneficio.Cōſ. 5.de reb.eccl.non alie.li.3.

Si tenetur reſtituere fructus ex plurib. cauſis ex vna verò condonationem impetret nihil agit, qa talis gratia eſſet ſubreptitia,& non valeret.c.ſuper literas. de reſcr. Conſ.67.de præb.

Tenetur aūt ad reſtitutionē ſi horas non recitet, & tūc ſufficit, vt det, vel eccleſiæ cui inſeruit, vel pauperib.& alijs pijs operib. vel ſi eſt pauper, ſibi ipſi retinere pōt Conſi.21.de voto.n.4.li.3.De orat.c.7.nu. 32.& 34.to.2.Saltem de licentia epiſcopi. Conſi.12.de celebr.Miſſ.nume.2. Com.de eleemoſina. nu 71.

Non ſoluitur ab obligatione reſtituendi male impenſa ob impotentiam,& ſi cōtrariū Sot. aſſerat,quam pōt facere de ſuis bonis patrimonialib.vel quaſi patrimonialib. 1.3.4. eo q̄ quærere poteſt parce viuēdo, & quod meretbitur vitra ſuam ſuſtentationem,intermittendo beneficio multo plus, q̄ obligantur.de red.eccle.quæſt.2.Mon. 20. Quod & ſtatuere videtur Concil. Trident. ſeſſ.24.Mon.21.

Magis peccat male inſumendo,quā non reſtituendo, ad quod tenetur per multas rationes adductas.Mon.18.

Beneficiarius, quo ad acquiſita aliunde dicit, q̄ de illis poteſt teſtari,ac de ſuis patrimonialib.bonis, & de illis quomodo volet diſponere.Conſ.60. de pręb. & de red. eccl.q.1.Mon.17.

Magis tenetur ad elargiendam eleemoſinam,quàm laicus,quia iſte tenetur per leges miſericordiæ, illæ per leges iuſtitiæ cōtra Sotum.Mon.19.q.2.

Quare ſi quis impertiuit pauperibus de patrimonio poteſt ſibi facere patrimoniū de ſuo redditu eccleſiaſtico. de red.eccleſ. q.2.Mon.32.

De alijs vero non poſſe teſtari multæ leges affirmant.ca. epiſcopi.ca.ſic manifeſte. 12.quæſt.1.ca.Ioannes.12.quæſt.1.cap.adhæc.cap.quia vos.de teſtamen.Auth. licentiam.C.de epiſc.& cler.Et cur id factū fuerit multas rationes adducit Auctor. vbi ſupra q.3.Mon.1.

Sunt autem quaſi patrimonialia illa, quæ parce viuendo de ſuo honeſto victu ſibi detrahit, quia ſic facit ſua. 2.2.quæſt. 185.art.7.Maior.4.diſt.24.q. 17. Adrian.4. de reſtitution.quæſt.12.So us.lib.decimo. de iuſt.& iure.quæſt.4.ar.5. Quia cum eā illi ad ſuum victum dentur, data cenſeri debent, cum facultate plena diſponendi de illis. Et quia videtur id quærere ſua quadam induſtria, & pœna, ideo

eo modo quæſita cenſentur ut patrimonia lia. ibid. quæſt. 1. Mon. 26. & Mon. 19. Confirmant id. Cynus in Authent. licentia. C. de epiſcop. & cleric. Panorm. cap. cum eſſes, & cap. cum in officiis. de teſtam. quem ſequitur uterque Cardin. in ſumm. 12. q. 5. Franc. in Rubr. de teſtament. lib. 6. colu. 31. quia illa conferuntur illi ex bonis temporalibus, uel ſpiritualibus, ut merces laborum, & operum perſonalium. aut tanquam compenſatio eorum, quę alia uia ſibi quærere poteſt. Innocent. in cap. quoniam. ne prælati uices. Et quia conferuntur ſine onere tacito, uel expreſſo conferendi ſuperflua pauperibus. Immo credo hoc ipſum dictum eſſe de illis, quæ etiam quæruntur per eos actus, in quos illos ſua beneficia obligant, quale eſt illud, quod curatus administrando Sacramenta ſuis Parochianis lucrifacit. Et id quod quærit beneficiarius loci ex eo, quod aliquis rel quit in miſſas ipſi beneficiario etiam ſi perſonam minime noſcet: licet Panorm. Contra ſenſerit. cap. cum in officiis. de teſtam. Et præſertim Cardin. S. Sixti. & Alexand. in ſumm. 12. q. 5. Sed non iuſte quoniam eo non lucrifiūt de bonis beneficiorum. Ibi.

Beneficiarius ſatisfacit præcepto de impendendo ſuperflua expendendo ea in quibuſcunque pijs operibus etiamſi egentibus illa non tribuat. Adrian 4. de reſtitut. quæſt. 12. quia non debentur ſolis pauperibus, ſed fabricis etiam, & ornamentis. Th. quol. 6. art. 12. cap. duo. 12. quæſt. 1. & q. 2. per plura cap. de red. eccl. quæſt. 1. Mon. 6. Pientius autem eſſet erogare Parochianis. argum. l. ſi qu s ad declinandum. C. de epi. & ele. c. Volaterana. diſt. 86.

Non tenetur ad ſoluendum debita per prædeceſſorem contracta ratione ſuæ perſonæ, de ſpo. cle. §. 20. n. 6.

Fidem profiteri recuſans non eſt putandus hæreticus, aut de hæreſi ſuſpectus, neque per conſequens eſt priuandus beneficio. ¶ Conſil. quinto, de verborum ſignific. lib. 3.

Artem medicam exercere non poteſt. Conc. Trident. Seſſ. 22. cap. 1. Nullam tamē exercendo incurrit excommunic. iure cōi. Niſi alicubi exprimatur. cap. is qui de ſent. excommunic. lib. 6. Poſſet tamen licite curare cauſa pietatis infirmos, & cauſa cognationis, & inſtantis neceſſitatis, & propter inopiam ægroti. argum. cap. 1. de poſtulat. Sed ad exercendam artem generaliter indiget Papę diſpenſatione. ¶ Conc. 3. Ne clerici per tot.

Beneficiarius ſi debet aliqua, quæ aliunde ſoluere nequit, poteſt de fructibus ſui beneficij capere tantum ſibi tanquam pauperi ad ea ſoluendum, quantum eſt neceſſe, etiam ſi debita illa pro malis, uel vanis fuiſſent contracta, iuxta verum intellectum capit. peruenit. de fideiuſ ¶ Com. de eleemoſ. nu. 69.

Non tenetur ſuperflua elargiri ſolis pauperibus loci, vbi reſidet, ut efficaciter probaui in de redim. eccleſ. q. 3. Mon. 26. nu. 2. ¶ Ibid. num. 73.

Ideo ſatisfacit ſi dat aliis licet melius faciat dando illis. ¶ Ibi. nu. 54. & Manual. cap. 17. num. 24.

Bigamia.

Bigamia eſt ſtatus coniugati cum duabus coniugibus, ſiue ante, ſiue poſt Baptiſmum ductis. capit. acutius. diſt. 26. & c. vna. ea. diſt.

Eſt autem triplex, iuxta glo. recept. c. 2. de Bigamis, quam ſequuntur ibi omnes: & antea tenuit Rota deciſ. 447. in nouis. quæ in nouis. rubr. eſt 1. eo. tit.

Prima eſt vera eius, videlicet, qui habuit, & cognouit duas vxores veras. capit. debitum, de bigam. quamuis utramque vel alteram antea quam fuiſſet Chriſtianus habuiſſet, ut in c. denique. eo. tit.

Secunda eſt interpretatiua, quando quis contrahit cum una ſola, ſed uidua, aut cum corrupta per alium. cap. maritum. 33. diſt. Secus ſi per ſe fuiſſet illa corrupta. glo. recept. cap. fina. Idem ſi cum virgine, quam deinde cognouit poſt commiſſum ab ea adulterium. cap. ſi cuius. 24. diſtinct. Neque excuſat ignorantia, ut ait gloſſ. ibidem. Idem ſi contrahit cum una valide, cum altera vero inualide, vel cum duabus inualide.

Tertia

Tertia dicitur ſimilitudinaria, quam incurrunt illi, qui aliquo ordine ſacro inſigniti ſunt, vel uoto ſolemni fuerunt aſtricti, & cum aliqua etiam unica contrahunt, & cōſumant. cap. quotquot. 27. quæſt. 1. & cap. fin. de bigam. Anton. 3. p. tit. 21. etiam ſi eſſet virgo.

Quęlibet bigamia iuris humani eſt, & propterea delebilis eſt à Papa Innocen. ca. 1. de Bigam. cap. ad audientiam. de homic. Thom. quol. 4. art. ſexto. Rota deciſion. 47. Et nullus alius ab eo, quo ad ordines poteſt in vera, vel interpretatiua diſpenſare. In ſimilitudine uerò Epiſcopus ſi illa erat virgo poteſt id facere. cap. 1. cum glo. Qui cler. vel vou. Panorm. Cardin. Præpoſit. & alij. ¶Manual. cap. 127. num. 195. Com. 2. de frigid. & maleſ. lib. quarto. Conſi. 1. de bigam. lib. 1. Conſi. 1. De his quæ ui. li. primo. num. 15. Conſi. ſexto, de conuerſ. coniug. num. 3. lib. 3.

Bigamus abſque Papæ diſpenſatione nō poteſt ordinari. cap. acutius. & ca. denique. 26. diſt. & cap. 1. de bigam. Poſt illam autē habilitatem non obſtāte, quod aliquis ſcādalizetur licite poteſt celebrare; quia eſt ſcandalum paſſiuum. ¶Conſi. 6. de conuer. coniug.

Bigamus quis non fit per fornicationem factam etiam cum multis ſecūdum omnes. Conſi. 2. de frig. & malef. n. 5.

Ex his omnes emergentes difficultates poſſunt diſſolui.

Blaſphemia.

Blaſphemia ſecundum Ambroſium libro de Paradiſo. Alexand. Ales. 1. 3. ſumm. quæſt. prima. memb. 48. Thom. 2. 2. quæſt. 13. Eſt dicere tacite, vel expreſſe, verbo, vel ſcripto contra Deum, aut Sāctos aliquid contumelioſum. Quod quidē fit, vel tribuendo ei, quod illi non conuenit, vel auferendo, quod conuenit, vel tribuendo creaturæ, quod ſolius Dei eſt proprium. Quod ſi ſola mente dicitur uocatur mentalis. Si etiam verbo vocalis appellatur. ¶Man. c. 13. nu. 81.

Eſt enim vitium contrarium fidei, & charitati, & derogat diuino honori, ideo eſt peccatum mort. Et ſi ſecundum ſe nulla ſit hæreſis. nu. 82.

Qui blaſphemat non debet abſolui abſque grauiſſima Seueri Confeſſoris pœnitentia. Concil. Lateran. Seſſ. 9. 5. ad abſoluendam.

Blaſphemum qui audit debet acriter reprehendere ſi ſperet emendam, & id ſine ſuo periculo facere poteſt. n. 83.

Blaſphemus iocando, vel turpiter nominando Deum, vel Sanctos peccat mortaliter. nu. 85.

Blaſphemia, & non detractio eſt inhonorare Deum verbis infamatoriis, ſiue ut infamet, ſiue vt derideat, & ſubſannet. Tho. 2. 2. quæſt. 73. ar. 1. ¶Com. cap. inter uerba. concl. 6. num. 424. Idem dicendum de Sanctis. iuxt. eundem. 2. 2. quæſt. 76. art. 2. & declarat Caieta. ibidem quæſt. 73. ¶Ibidem num. 426.

Blaſphemus contra Deum, eiuſque Matrem, ſi onus publicum ſuſtinet, perdat emolumentanium menſium pro prima & ſecunda vice. Si tertio illo officio priuatus exiſtat. ¶Ibi. nu. 613.

Blaſphemus clericus, & conuictus pro prima uice priuetur fructibus vnius anni. pro ſecunda, priuetur beneficio: & ſi plura habuerit, cogatur ea dimittere. Si tertiò, deliquerit omnibus beneficijs, & dignitatibus priuatus exiſtat, & inhabilis reddatur ad amplius retinenda. nu. 614.

Blaſphemus laicus & nobilis prō prima pœna viginti, pro ſecunda quinquaginta ducator. mulctetur; pro tertia nobilitatem perdat; ſi non eſt nobilis detrudatur in carcerē, & ſi pluries deprehenſus fuerit ad perpetuos carceres, vel triremes damnetur. ¶Ib. nu. 615.

Bonum.

Bonum ſuo genere illud eſt, cuius obiectum ex ſe ſimpliciter conſideratum conſentit rectę rationi. Tho. 1. 2. q. 18. 8. cap. venerabilibus. de ſent. excom. lib. 6. capitul. inter uerba. 2. quæſt. 3. prælu. 2. num. 5.

Eſt autem duplex ſupernaturale, & naturale,& hoc illi debet ſemper eſſe ſubiectum.Ib.Concl.4.n.8.

Naturale ſimiliter eſt duplex verum,ſcilicet atque apparens,& hoc eſt triplex. Honeſtum, delectabile, vtile. Ariſt.7.phyſicor. Thom.& alij 2.ſentẽ.diſtinct.38. Thom.1.2.q.2.ar.1.quæſ.13.ar.3. Com.de finib.numer.3.tom.1.

Rurſum quoddam, & propter ſe amabile, quoddam propter aliud tantum, quoddam propter ſe, & propter aliud. Ibidem numer.5.

Primum eſt Deus ipſe vltimus noſter finis.Secundum bona honoraria, & pecuniaria. Tertium virtus ipſa.¶ Ib.num.24.& Com.capit.charitas.de pœnitent. diſtinct.2.tom.1.

Bona omnia rurſus trium ſunt generũ, videlicet, vitæ, famę,& fortunæ. Et ſe habent in excellentia ita, quod bona vitæ præcedunt; famæ ſubſequuntur. deinde illa fortunę. Caiet.2.2.q.62.art.ſecundo.Manual.c.17.nu.89.

Vitę, & ſalutis pecunia extimari nõ poſſunt.argu.l.in ſeruorum.§.final. ff. de pœn. Quare non eſt neceſſe illa reddere pro bonis æſtimabilibus, licet ſit interdum vtile, iuxta Sotum.libr.5.de iuſt. & iur. quæſt.1. art.ſexto.Ib.nu.87. Huius generis bonum eſt libertas.l.libertas.ff.de reg.iu.Ib.

Bonum noſtrum, vt noſtrum, id eſt quatenus naturaliter acquiſitum, minus eſt bono noſtro, vt diuinum, id eſt bono nobis ſupernaturaliter infuſo.Com.ca.inter verba.Concl.4.n.8.to.1.

Bonum ſpeciem mali habens, aut omittendum eſt, aut excuſandum.Man.c.14.nume.44.

Conſtat ſemper ex integra cauſa ſecundum Dionyſ.4.cap.de diuin.nominibus.& Thom.1.2.q.2.ar.6.& Senten. diſtinct.40. q.1.4.Maior.Ibi.quæſt.7.Caiet. ſuper Mar. cap.6.Quare in agendis bonis maxime cauendum eſt,ne ſint mala. prælu.7.

Bonum abſolute conſideratum obiectum eſt potentiæ concupiſcibilis,ſed conſideratum vt arduam, obiectum eſt potentię iraſcibilis.¶Ibidem prælud.5.nu.4.

Bonum proprie licet cognoſcere eo modo, quo cognoſci poteſt, atque ſic cognitum approbare. 2.2.q.132.1.2.Cor.12. Et ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis, quia cum nequeat ſciri per naturam, illud non eſt per illam quærendum.Com.c.inter verba.Concl.5.n.49.

Bona omnium hominum, quæcunque ſint,dona Dei ſunt. 1. Cor.4. Quid habes homo, quod non accepiſti? Com.de orat.ca.19.nu.19.

Bona animæ, id eſt virtutes præſtantiora ſuntquã omnia alia, ſiue ſint corporalia, ſiue vtilia.Com.de veritate. Reſpon. ſi ſuper cap.humanum aures.22.q.5.nume.30. probatur in cap.ex merito. 6.quæſt.1. Com. cap. Noli metuere. de pœnitent. diſtinct. 1.nume.3.

Voluntate ſola perduntur, quoniam id ſit propter peccatum,quod voluntate contrahitur ſecundum Auguſtinum lib.1. Retract.ca.15.num.6.

Horum aliqua ſunt gratuita, quæ nequeunt tolli ſine conſenſu habentis, vt gratia,& ſola Dei miſericordia poſſunt recuperari. In his,qui nocet non tenetur ad reſtitutionem,quia ſcienti, & conſentienti non ſit iniuria,ca.ſcienti, de regu.iur.& peccata contra charitatem, atque virtutes reſtitutionem non inducunt. verſicul. reſtitutio.

Aliqua vero ſunt naturalia, quæ tolli poſſunt abſque conſenſu habentis ea, & non recuperantur ſola voluntate perdentis,vt iudicium, memoria,ars, ſcientia, in quibus,qui læſit tenetur ad reſtitutionem. Et in his procedit opinio Scot. 4.diſtinct. quæſt.3.Adrian.4.de reſtitut.quæſt.31.vbi ſupra.num.8.

Bona honoraria,quæ ſunt laus, honor, fama,gloria,& reuerentia, de quibus vide locis proprijs. Non ſunt virtutes, neque morales,neque intellectuales, neque Theologales, quia non ſunt habitus, aut qualitates ornantes animam,cum illis poſſimus abuti, & ideo non ſunt propter ſe amanda.Com.capit.Inter verba. Concl. quarta. nume.17. Sed amabilia ſunt propter aliud tantum, quia vtilia: ſunt tamen precioſa & inæſtimabilia, & ſua natura omnia alia vtilia ſuperant.Prouerb.22. & extrauagã.

Ad

Ad conditorem.de verbor.ſignificatio.ca. deteriores.6.q.1.Thom.2.2.q.129. ¶Ibid. nume.18.

Omnia ſunt minora, quàm vita, commoda valetudo, lumen oculorum.Sotus de rat.legend.ſecret.membr.1.quæſt.3. Cum vita ſit baſis omnium, ac fundamentum; cuius ſolus Deus eſt Dominus, horum autem homo etiam.Ib.n.20.

Omnia inſuper bona hæc, vt ait Dom. Boet.lib.ſecundo.de conſol. ſunt exteriora, & in poteſtate aliorum ſita, extat enim teſte D.Thom.1.2.q.2.art.2. in voluntate, & opinione aliorum volentium illa dare, vel tollere.Ib.nu.27.

Quomodo appeti poſſit.vide in uer. Appetitus.

Non poſſunt habere pro fine principali bonum actum dicente Domino. Matth.6. Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua & ibi Auguſtinus, per ſiniſtram intelligit appetitum gloriæ. Adrian. quol.10.art.10. Ibi. Concl.5.nu.12.

Hæc licet permittere tanquam bonum ſacra ſuſcipienti, facienti, prædicanti,addiſcenti,pſallenti.Ib.n.17.

Similiter licet precari,petere, acquirere,ſecundaria tamen intentione, quod apparet per multa exempla.nu.18.

Hæc licet appetere, primo ad Dei gloriam. Secundo ad proximi vtilitatem. 2.2. quæſt.132.ar.2. Tertio, ad noſtrum ſpirituale bonum, quo incitemur, & animemur ad perſeuerandum, & perficiendum in bonis operibus.2.2.q.91.ar.1. Quarto, ob bonum aliquod temporarium, honeſtum,proprium,vel alienum.Quinto,quando ut debitum expetitur.Caiet.2.2.quæſt. 131. art. 1. & probat id per multas rationes a ſimili acceptas.Sexto,cum accipitur vnumquodque iſtorum, non tanquàm debitum, ſed tanquam donum gratis donatum cauſa humilitatis,& gratitudinis, ubi ſupra n.45.& 46.

Bona cœtera,quæ non pertinent ad animam, vel ad corpus,appellantur fortunæ, ſiue ſint pecuniæ,ſiue alię res mobiles,ſiue immobiles propria,vel aliena. Eccleſiaſtica, uel ſæcularia; ſacra, uel prophana,&c.

Bona aliena incerta, ſunt bona debita alicui homini, qui,uel quæ,quantitas ignoratur,& poſt inquiſitionem debitam iuxta communem opinionem in cap.cum ſit. de Iudęis.De quorum reſtitutione.ver.reſtitutio.Manu.c.17.n.92.

Bona aliena,quæ ſunt nullius,vt aues,& feræ,lapides precioſi inuenientium, & capientium ſunt.§.item lapilli.Inſt.de rerum diuiſion. Et ea,quę fuerunt aliorum, ſed deſierunt eſſe per derelictionem, neq; ſunt effecta aliorum, vt theſauri. Et quæ ſuis Dominis pro derelictis habentur. l.falſos.§.ſi ſactum.ff.de fur. pro derelicta autē quis habere ſuam rem præſumitur ex coniecturis.¶Manu.c.17.n.170.

Hinc ſequitur, quod auis, & fera in laqueo alieno inuenta accipientis eſt, iuxta l.in laqueum.ff.de acq.rerum dom.§. illud quantum.Inſt.de rer.diuiſ. Niſi contraria conſuetudo obſtet. Maior.4. diſt.15.q.10. Ib. num.176.

Bona quæ nullius ſunt per diſpoſitionē humanam, à quibus iis poſſunt occupari, vt aer,Sol,pluuia. de red. eccleſ. Mon. 15. nume.2.

Bona verò alicuius illa dicuntur,quæ deducto ære alieno ſuperſunt.l.ſubſignatum. §.bona.ff de verb.ſign.& l.cogi.ad Trebel. Conſi.13.de temp.ord.& conſil.14.de regul. lib.3.

Bonorum omniū etiam futurorū promiſſio alia cauſa, quàm pietatis, vel ſalutis facta non valet, & de illis ſic loquitur.l.ſtipulatio.ff.de ver.obl. Com. 3.de reg.n.27.

Bonorum omniū renūtiatio pp Deum nullū ſalutis ſpūalis, vel tempor alis periculum minatur.cap.exijt.de verb. ſign. lib.6. Ibid.num.28.

Bona temporalia,qua parte ſuſtētant,& p ea ſit bene ꝓximo tanq̄ inſtrumēta virtutis ꝓſunt ad fęlicitatē. At qua parte occupant mētē in ſui cogitatione,& amore nocent, quia impediunt diuinam contemplationem. ¶Ibidem num.29.

Bona patrimonialia,vel q̄ſita ex patrimonialib. vel ex induſtria, vel per contractus, etiam ſi ſit clericorum, non dicuntur ſpolia.de ſpol.cler.§.1.nu.2.com.1.

Talia, vel quaſi talia cenſentur bona ex pen-

penſionib.ſuper beneficijs poſitis quæſita, quare, & ab onerib. q̃ habent eccleſiaſtica bona ſunt libera,& ſimiliter ſtipendia,quę dantur Cardinalib.de red.ecc.q.1.Mon.39.

Non gaudent priuilegio bonorũ eccleſiæ, niſi id fit iure expreſſum ſcđm Panor. c.fin.de vita & honeſt.c.indigenti.de foro compe.Fely.c.eccleſia S.Mariæ. de conſtit. Vel niſi ad ea ſit ordinatus.glo. cap.epiſcopus. de præb.quam citat Fel.vbi ſup.& Decius in d.ca.epiſcopus.confir.per Concil. Trid.ſeſ.21.vbi prohibet talia poſſe alienari ſine licentia epi.Conſ.12.de cenſ.li.3.

Præter iſta poſſunt filij habere alia bonorum genera,vt aduentitia,caſtrẽſia, quaſi caſtrenſia.Vid.in ver.peculium. Et de clericis.ver.clericus.

Bonis ſuis cedẽs vtroq; iure liberatur à carcere.l.1.& 4.ff.de ceſſ.bono.& l.fi.ff.de his qui bona.Com.1.de reg.n.8.

Bona vt poſſit qs diſtribuere non eſt neceſſe,vt ſit illorũ Dominus, ſed ſatis eſt, vt ſit illi facultas hoc faciendi conceſſa per eũ,qui id poteſt.vt eſt tutori. l. lex quæ tutores.C.de admin.bon.Com.de red.eccl.q.1.Mon.34.

Bona ſua,q̃ amittit interdũ peccat. cap. quid dicam.4.q.4.Arch.c.ſicut hi 47. diſt. Man.c.15.n.46.

Bona rei criminis ab vxore occulta fiſco debentur,& occultatio non hẽt vim confe rendi Dominiũ, ſed habuiſſet vera donatio.Conſi.1.de don.int.vir.& vxo.n.5.li.4.

Bona certa ceteris paribus ſunt incertis meliora. capit. ſi quis autem. de pœniten. diſtinct.7.Et præſentia futuris, iuxta illud Claudianũ citatum à glo.l.cũ hi.ff. de tranſact. omne futurum deſpicitur ſuadentq. præſentia fructum.Conſi.10. de ſponſ. nu. 20.lib.4.

Bona hæreticorum niſi prius declarentur apprehendi nequeunt.cap. cum ſecundum.de hæret.lib.ſexto. Si autem ſunt notorij idem ſeruandum eſt, quia citatio, & ſententia,in Notorijs requiruntur. Cedunt autem fiſco eccleſiæ ſi ſunt in curia eius,ſin autem fiſco temporali. c.vrgentis. eo.ti.& d.c.cum ſcđm.gl.clem.2.eodem ti. Panorm.cum com.in d.ca.vrgentis.Conſi. 13.eo.tit.li.5.

Bona in fraudem donata ante reuocatoriam apprehendi nequeunt. l. poſt contrarium.ff.de donat.conſi.j.de dona. inter virum & vxo.

Bona conſtante marito quæſita ſunt mariti niſi aliud conſuetudine, vel ſtatuto caueatur. conſi.2.de donat.inter uir.& vxor. nu.3.li.4.

Bona ſua iactare velle nemo præſumitur l.cum debito.ff.de probat.conſil.j.de conceſſ.præbend.nume.3.Quæ homo non debet relinquere ob ſcandalum phariſæorum Thom.2.2.q.43.ar.penul.Et hoc modo debet intelligi.cap.2.de nou.ope.conſil.5. de his quæ vi.num.12. Sed bene ob ſcãdalum puſillorum.

Bona uinculata tranſeũt ad propinquiorem uinculantis, & non ad propinquiorẽ ultimi poſſidentis, ſi ita teſtator determinat. Conſi.6.de teſta.li.3.

Bona data Deo, id eſt eccleſiæ donata Dei ſunt,non ſolum poſitiua,ita vt ſit uerus Dominus illorum,ſicut & alia cumulatiue, ſed etiam priuatiue: & qui contrarium dicitur,tenet contra Conc. Trid.ſeſſ.25.cap. j.de reform. vbi hoc uidetur determinare. De reditu.eccleſ.q.3.Mon.23.

Et talia appellantur bona eccleſiaſtica, & ſacra.In quem finem illa bona data fuerint grandi teſtimonio docet Achilles Statius.Quorum mala impenſio facit,ut ei minus detur, & rapina ſacrilega nuncupatur ſuntque reſtituenda. ¶ Ibidem Man. 35. per totum.

Bona hæc ſacra quædam ſunt applicata ſpecialiter eccleſiæ miniſtris, & minus principaliter pauperibus, quædam contra pauperib. operibuſq. pijs principaliter deinde miniſtris,ut bona Hoſpitaliũ, de quibus cle.quia contingit.§.ut autem. de reli. dom.Innouata per Conc.Trid.Seſſ.7.c.19. & Seſſ.25.cap.8.Ibi.q.j.Man.18.

Sunt hæc Dei quo ad dominium. Beneficiatij quo ad gubernationem, pauperum quo ad ſuſtentationem.Quare prælatus nõ poteſt illa alienare, ut dominus, ſed ut adminiſtrator, & ſi male conſueuit eſt maledictus, & ſi ditat ſuos ex illis facit contra Conc.Trident.ſeſſ 25.c.j.Ibi.Man.21.& q. 3.Man.23.

Non

Non ſunt data eccleſiæ a pijs fidelibus ad ſuperbiendum, aut crapuloſe comedendum, ſed ut eccleſiæ miniſtri primi deinde pauperes alantur.Ibi.Mon.22.

Quæ conceduntur nunc, & conceſſa fuerunt antiquitus beneficijs ſunt eiuſdem naturæ, id eſt patrimonium Chriſti. capitu. cum ſecundum. de præbend. cap. cum ex eo.de elect.li.6.

Et omnia eiſdem gaudent priuilegiis.c. quanquam.de cenſib.lib.6 & conſequenter iuſtum eſt, vt omnia illis conſequantur onera. l.ſecundum naturam.ff. de reg. iur. clement.1.de cenſib. ¶ Ibidem Mon. 23. & 61.

Bona eccleſiaſtica, ut aliqua ſint non ſufficit, quod dentur perſonis eccleſiaſticis de bonis eccleſiaſticis, ſed requiritur, ut ſint relicta eccleſiæ. Mon.39.

Quomodo ſint ſubſtantia oneri expreſſo, uel tacito cum miniſtris ſuſtentatis ſuperfuerint, vt dentur pauperibus, & operibus pijs inſumantur multipliciter probat Auctor. & multis in locis, ſed præcipue de redim.eccle.q.j.Mon.42.cap.res eccleſ.12.q.j.cap.epiſcopus.ead.cap.& q.cap.præcipimus.cap.quod autem.23.q 7.cap. reuertimini.16.quæſtio.1.adducit author. Ss. & Theolog.

Iuſta de cauſa, & cum ſolemnitate debita poſſunt alienari.ca.ſine exceptione. 12. quæſt.7.Mon.57. Et tunc definunt eſſe ſacra ſi alienentur in perſonas prophanas ad hoc, ut eis pro libito ac patrimonialibus utantur.cap.nulli, de reb.eccle.alienan. & patet de decimis laicis conceſſis. ver.decimæ. Poſſunt tamen per Sedem Apoſtolicam concedi perſonis laicis tit.feudi, em phyteuſis præcarij, &c.capit.j.de præcario. ¶Ib.Mon.55.nu.3.

De his qui confitetur, quod ſunt iure diuino, & naturali in opera pia dicata, debet fateri, quod conſuetudo impendendi ea aliter eſt inualida.cap.quæ contra. & c. mala.diſtinct.7. & quod ſint immutabilia deputata pijs operibus, non ex intentione ſolum, ſed ex præcepto etiam ab Apoſtolis permanato.Mon.58.

Si ſunt fabricæ, & pauperibus deputata non ſunt alijs liberiora, quia non poſſunt impendi in quibuslibet alijs uſibus, & maxime in prophanis.Mon.51.

Perſonis laicis tanquam dominis ſubmitti non debent. cap.j.de reb.e eccleſ. non alienand.li.6.conſi.5.de depoſ.li.5.

Deſtituta à Catholicis miniſtratoribus ſpectant ad Sedem Apoſtolicam. extrauag. Paul.3.com.de ſpol.cler. §.10. nu. quinto. Prophanari poſſunt per Papam, id eſt dari in uſum perſonis ſæcularibus, ita tamen ut retineant priuilegia bonorum eccleſiaſticorum, quod minime repugnat, neque etiam in terris Papę non ſubiectis: quia qui poteſt tollere totum in fortiori, poteſt tollere partem tantum eius rei, quæ diuiſibilis eſt.argum.l.quæ de tota. ff.de rei uendi.cap.paſtoralis.§.item ſi totum.de of. de leg.de ſpo.cle.§.18.nu.6.

Bona omnia eccleſiaſtica ſacra ſunt, nō ſolum quia Thom.id affirmat.2.2.q.87. ar. decimo.Sed etiam cap.nulli, & cap. prædicta 12.quæſt.2.ca.ſacrilegium.ca.quiſquis. 17.q.4.ibi.ſup.nu.7.

Horum dominium abſolutum nemo habet niſi Dominus Ieſus Chriſtus, non ſolum ratione generali, quia Pſalm.21. Domini eſt terra, & plenitudo eius, & ca. quæ iure.diſt.8.Sed etiam ex ſpeciali diſpoſitione. Ib.§.2.num.2.& Com.de redim.eccleſ. Mon.40.

Horum adminiſtrationem nemo habet, niſi eam immediate, vel mediate receperit à Papa, uel eccleſia uniuerſali.de ſpol. cle. §.9.num.4.

Horum naturam habent bona immobilia ex redditibus eccleſię comparata a beneficiario nomine proprio, quare poteſt de illis diſponere, ac potuiſſet de redditibus.per extrauag Iulij 3. §.ſexto.numer.1. de red.eccl.q.j.Mon.47.

Computat enim illi Pontif.inter ſponſalia, inter quæ non computaſſet bona eccleſiæ incorporata. concor. duas in hoc cum Bulla Paul.4. & Pij 4.Ibid.

Similiter eandem naturam retinent bona clericorum per negotiationem illicitā acquiſita, ideo ad Sedem Apoſtolicam pertinent, ſi tempore mortis maneant inconſumpta, & videtur hoc ius nouum Pij, 4. §.7.num.4.

Ho-

Horum diuiſio inter prælatos, & beneficiarios nō aufert poteſtatem diuidentium mutando naturam redituum eccleſiaſticorum, ita ut poſſint aliter illa impendere, quā in uſus pauperum, quæ ſi pei fuerint; quod apparet per multas coniecturas adductas.de red.eccle.q.j.Mon.50.

Neque ſimiliter talis diuiſio ſi fiat inter prælatum, & conuentum facit aliquem illorum dominum ſuę partis, ſed facit ſolū ne pro libito, aut ratione vltra illam ipſi ſoli impendere poſſint. Com.2. de regular. num.17.

Horum vinculatio, vt maneant coniuncta, & perueniant ad nominandum per deputationem, & nominatos per nominatū ab eo poſt unam, vel plures vitas, & poſtea cedant alicui pio operi ni ſe eſt iuſta, & ſancta, etiam ſine auctoritate epiſcopi. Non autem ſine tali auctoritate ipſa ſunt beneficium eccleſiaſticum, ſed temporale quoddam bonum. Conſi.43.de ſim.num.4.& 6.lib.5.

Bona eccleſiaſtica, quæ ſunt regularium omnia ſunt illis communia, non ut ſingulis, ſed vt vniuerſis de quali communitate agit.§.qui manumittitur.12.q.2.Com.2.de regul.nu. 8.

Quarum ſi fiat diuiſio inter prælatum, & conuentum non eſt id prohibitum per Concil.Tridenti,licet multa videantur hoc probare, quia multæ ſequerentur confuſiones diſcordiæ,ſcandala plurimarum eccleſiarum in quibus talis diuiſio eſt conſueta, & præſcripta per conſuetudinem immemorabilem. Secundo, quia hoc eſſet malum commune, & conſequenter non intentum a lege. Tertiò,quia non præſumitur Papam, uel Concilium, velle vnico verbo delere tot diſpoſitiones uiſas adeo iuſtas, vtiles,& vſitatas,ſed tantum reuocare ad tria ſubſtantialia vota, & ad communitatem,quo ad dominium. Ibid.num.24.& Com.de red. eccleſ.quæſtion.j.Mon.50.& Mon.51.

Bona autem illorum, qui extra clauſtra viunnt ad cameram ſpectant per extrauag. Gregor.13.quæ incipit officij.Intellige ſi illi ſunt Apoſtatæ.Si autem non ſint tales, intellige de illis, quæ numero ſpoliorum habentur. Concil.15.de regular.nu.3.& 14.

Bonorum omnium monaſterij adminiſtratio ſi ad ſolum prælatum ſit commiſſa multa mala parit; quod diffuſe comprobat Com.2. de regul.nu.9.

Bonorum etiam ſtabilium adminiſtratio cor cedi poteſt,& hodie iuſta de cauſa conceditur regulari beneficiario. Ibid. numer.8.

Bona profitentis fiunt monaſterij etiam quo ad poſſeſſionem. Innoc.quem ſequuntur Panorm.& Com. in ca.in preſentia. de pro ba.poſt glo.cap.ſi qua.19.q.ultima.Cuius rationem reddit Decius. Ibid.in auth. ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.Ib.nu.46.

Bona Nouicij inteſtati non deferuntur monaſterio.Panorm.in d. ca. in preſentia. niſi ante, uel poſt ingreſſum donaſſet monaſterio, quoniam ante profeſſionem non erat uere Religioſus. Contrarium tenet Cynus, & aliqui alij in auth.ſi qua mulier. C.de epiſc op. & cler. quos ſequitur Dec. d.c.in præſentia.Ib.n.49.

Bona iuſte donata tam clericis, quàm laicis minoribus de obſeruantia quæruntur ſedi Apoſtolicæ. conſi.74. de regularibus.lib.3.

Bona clericorum ſæcularium comparata ex redditibus beneficij quædam ſunt eccleſiæ, vt quę illius nomine comparantur. l.ſi.C.de ſacroſ.eccl. Quędam uero non ſicut illa, quę clericus emit ad ſuum vſum, vel ad alia pia opera in quæ iuſte poteſt ipſe illa impendere, ita quod eadem omnino & tanta facultas ſit illi in illis rebus ex redditibus emptis, quæ & quanta eſt in ipſis redditibus,quare poteſt de illis diſponere, atque de ipſis. Vide longam de his diſputationem de red.eccl.q.j.Mon.47.

Breuiarium.

Breuiarium eſſe officium, ſeu librum materiale continens formam recitandi horas canonicas ab eccleſia præſcriptam, ſeu ab aliquo particulari ex eccleſiæ,ſine Summi Pontif. induito præſuppont Auct.

Breuiarium antiquum habens ante ducen-

centos annos ſcriptum illo nouo Pij 5. vti poteſt ſine licentia epiſcopi, ſi illud erat priuatum, cum illa autem ſi erat publicũ, quia oportet, vt recipiatur ab epiſcopo. & ca. eccleſiæ ſuæ. conſi. 2. de celeb. miſſ. par. 2. in addit. li. 3.

An qui non tenentur vti Breuiario Romano poſſint vti illo extra chorum? Vtraque pars videtur probabilis, quia bulla nõ vetat vſum eius, ſed tantum permittit vsũ antiquum: ſed quia non videtur Pontificẽ velle diuerſitatem ponere inter clericos vnius & eiuſdem eccleſiæ, & confuſionem in dicendo horas, quę confuſio ſequeretur ſi aliam formam tenerent clerici in recitando in choro, & aliam extra chorum, ideo negatiua pars eſt potius concludẽda. conſi. 11. de cele. miſſ. li. 3.

Breuiarij ſanctæ Crucis forma orandi non eſt Canonica, & per ſed. Apoſtolic. approbata, niſi illis, qui ad id diſpenſati ſunt, ideo qui ſine diſpenſatione recitant, ſecundum illam non ſatisfaciunt. Com. de orat. c. 19. nu. 15. to. 2.

Inuentio huius facta fuit ab Illuſtriſſimo Cardinali ſanctæ Crucis, & multum diſplicuit, quia induxit nouitatem contra. cap. ex parte. cum glo. De conſuet. & cap. quis neſciant. diſt. ſecunda. & cap. quia multa magni momenti abſtulit inducendo breuitatem Et cap. quia contra ius. cap. conſilium. de celebrat. miſſa. addidit omnibus ferijs, excepto Aduentu, & Quadrag. Te Deum laud. At bona probabiliter apparet, quia legit totam ſcripturam, abſtulit multas leues hiſtorias, & confuſionem naſcentem in recitatione de ſanctis anticipatis, & poſtpoſitis, & occaſionem animum alienandi, q̃ leuamen eſt, & auxilium ſtudioſorum ob breuitatem. Probabilior eſſet ſi illi prouideretur quo ad Te deum. ſicut prouiſum illi eſt, quo ad Antiphonas. de orat. cap. 19. nume. 24.

Nemo ſine cauſa facultatem impetrare debet recitandi per illam formam ad onus ſuum ſatisfaciendum Ib.

Hoc tamen Breuiarium, aut eſſet tollendum, aut reformandum, aut ſaltem in choris iuxta eius formam nullatenus recitandum, aut canendum. Quod & Sotus li. 10. de iuſtit. & iur. quæſtio. 5. artic. 5. Sed ſine vllo colore affirmat. de oratione. cap. 21. numer. 24.

An liceat recitare ſecundum formam Breuiarij, an verò, neceſſe ſit vti eo, quo vtitur eccleſia cathedralis.

Partem affirmatiuam tenent Anton. 3. part. titol. 13. cap. 4. S. S. Maior. 4. diſtinct. 12. quæſt. 6. Silueſt. verb. Hora. quæſtio. 12. Immo Caietanus in ſumma verb. Horarũ, & 5. 1. tenet, quod qui mutat officium pro ſuo libito etiam quotidie dicto de ſancto, quando deberet dicere de feria, non peccar mortal. etiam ſi id agat ad euitandum prolixiorem officium, & quod D. Antonin. de dicto peccato intelligit Tabiena quæſt. 16. & 17. non ſe ſatis declarat. Fundamentum Maioris eſt, quod indecens videtur, ut uir doctus modum recitandi ab indocto ediſcat. Et quòd cum Roma ſit patria communis, omnis ob id ad minus ex Romano quilibet poteſt dicere.

Cui reſponſum eſt hoc non excuſare, quia qui neſcit aliquid tenetur à quocunque diſcere. Et licet Roma ſit patria communis, non tamen eximit à legibus Epiſcoporum. Et Papa non inſtituit officium Romanum omnibus, & vbiq. recitandum. Alij pro fundamento allegant dictum Cardinal. Florentin. qui ait, quòd & ſi præceptum ſit recitare, modus tamen non eſt in præcepto Cardinal. Florent. in clement. 1. quæſt. 7. de celebr. miſſ. Qui tamen in clemen. 1. not. ſexto. declarans ſe ait. hoc pro tanto dici, pro quanto iure diuino, vel naturali tenẽtur clerici recitare. Modus autem tali iure nobis non præcipitur. Imò & ordinati ad titulum patrimonij non poſſunt recitare pro beneplacito, vt nonnulli contra male ſentiũt, ſed ſubditi ſunt epiſcopo ſuo, & ſeruare tenẽtur leges ſinodales, & conſequenter recitare, ut cathedralis. Sẽtentiã igitur negatiuam tenent plurimi alij diuerſis in locis. Ioãn. de Sign. in reper. clem. 1. de celeb. miſſ. quem ſequitur Card. Flor. Io. Imo. Bonifac. n. 59. & 73. Ibi. dicentes id tenuiſſe Arch. & Dominicũ cũ vtroque Card. in c. de his. diſ. 12. Imo. & Thom. quol. 1. ar. 13. quem ſequitur etiam per cap. perniciolus. de cele. miſſ. & Zenzelinus in

prag-

pragmatica titulo Qualiter horæ &c. dicit parum referre quo ad Deum dicere: Dixit Dominus, &c. dummodo ſeruemus ſtatuta ſuperiorum. Multas Auctor adduxit Auctoritates ad hanc ſententiã confirmandã. n. 215. & 216.

Reſolutio eius eſt. Primò, q iuſta de cauſa quæ videatur viro docto, & pio æqua, mutare officium quandoque, vt prædicandi, legendi &c. nõ eſt peccatum mortal. aut veniale. Immo obliuio, & inaduertentia inculpabilis poteſt excuſare. Secundo, vbi non adeſt Breuiarium epiſcopale, poteſt quilibet vti Romano antiquo c. conuenit. diſt. 5. Tertiò, cum diſpenſatione Papæ, aut ſui epiſcopi modo illa detur ex cauſa iuſta. Quartò, contrafacere ſponte, ſine cauſa peccatum eſt, ſed non mortale, modo non adſit contemptus, & id fiat raro, adeo vt viro, docto, & prudenti, non videatur audacia, quia non videtur hæc mutatio contrauenire menti inſtitutoris Breuiarij, vt ad culpam mor. perueniat. Quinto, qui ſine cauſa, & diſpenſatione ſufficienti ſæpe mutat, ſiue ſit beneficiarius, ſiue non, peccat mor. Angel. verb. hora. §. 16. ſiue ſit ſæcularis, ſiue Religioſus. De orat. n. 19. à n. 211. vſque ad fin.

Breuiarium Pij V. multis, quę optabantur ſatis facit, quo ad terras illas, in quib. Conc. Triden. receptum eſt, & etiam quo ad omnes, quia ſummi Pontifices nulli penitus faciunt facultatem recitandi Breuiarium. s. Crucis. vbi ſup. n. 210.

Breuiarium pro libito nemo iuſte mutat Sotus. libr. 10. de iuſt. & iure. quæſt. 5. art. 4. de orat. c. 21. n. 23. Quod ſatis eſt determinatum. c. 19. n. 211.

Breuiarij defectus excuſat ab horis quãdo adhibita debita cura non poteſt habere illud ſaltem pro illa die, qua non recitat. & per hoc poteſt defendi. Palud. quem carpit Sot. vbi ſup. ar. 3. c. 21. n. 13.

Bulla.

Bulla Pij V. de Cambiis. Man. c. 27. nu. 300. Et quæ per illam non ſint licita. n. 231. ver. cambium.

De confidentia cum 12. annotationib. cap. 23. nume. 110. in Manual. verb. Confidentia.

Pro mendicantib. c. 27. n. vlt.

Affrancationis. de ſpolia. cler. §. 13. n. 1. tom. 1. Et ſeptem difficultates contra eam inſurgentes.

Reuocatoria facultatum ad diſponendum illegitimos factarum. vbi ſup. §. 19.

In fautores Hæreticorum, an extendatur ad adiuuantes. ¶ Conſi. 7. de Hæretic. libr. 5.

Beneficiorum ob hæreſim vacantium reſignationes annullans. ¶ Conſil. ſexto. de hære.

De publicæ honeſtatis impedimẽto. Cõſi. 33. de ſponſ. li. 4.

De cenſib. conſi. 1. de emptione. li. 3.

De geſtantibus habitum religionum, vt intelligenda. ¶ Conſil. ſexto. de regular. libr. 3.

De ſpolijs, quod non tollit uſus beneficiati s donandi ad pia dum viuunt etiam ad cultum diuinum deſtinata. Conſil. 4. de dona. li. 3.

De cenſib. ad arcendas vſuras palliatas. Conſi. 5. de cenſib. li. 3.

Bullarum falſarij, & omnium ſcripturarum peccãt mor. & qui illas conficiunt. Illis, qui vtuntur, aut rogant confici toto titul. ff. & C. ad leg. Corn. De falſ. cum obligatione reſtituendi. Et ſi Bullæ ſint Papæ excommunicantur, cap. ad falſariorum. de conſalſ. fallit ſi literæ iam non valent, aut euanuerunt.

Bullæ cœnæ diſpoſitio pœnalis non eſt extendenda. Conſi. 34. de ſenten. excomm. num. 1. li. 5.

Fertur in laicos ratione peccati cuius cenſura ad Papam pertinet. ¶ Conſi. 25. eodem tit.

Omnia contenta in ea ſunt ſpiritualia. Ibidem num. nono. Quæ illa ſit, & quæ ite rata non multiplicet cenſuras. vide in Manual. c. 27. n. 52.

Bullæ Romæ publicatæ eos ligant, qui ſciunt eas publicatas fuiſſe. ¶ Conſi. 1. de conſt. n. 33. li. 1.

Qui eas ſupprimunt, & prohibent publicari excommunicantur, niſi prætendãt pri-

priuilegium, quod tamen deciſionem papalem requirit. Ib.n.55.

Bulla Gregor. 13. contra bannitos non videtur includere clericos, quia de illis nullam ſpecialem mentionem facit. Tamen quia verba eius ſunt generalia, videtur generaliter de omnibus intelligenda. ¶Conſ.4.ne cle.vel mon.li.3.

Reductionis litterarum Pij V. pro mendicantibus. ¶Manu.c.27.n.vlt.

Bulla prima de reb. eccl non alien. quos excõicat, & beneficiis priuat. Conſ. 3.e.ti.

Bulla contra ſtilum curiæ expedita ad Cancellariam remittenda. Conſi.1 de homic.n.5.li.5.

Bulla quæ primo vſu expirat. ¶Manual. cap.26.n.31.

Bullarum plumbatores conuerſi Ciſtercienſes dicti, an ſint vere Regulares. Conſ. 2.de reg.n.1.& 5.

Vt Religioſi moleſtari nequeunt, & poſſunt ea omnia, quæ clericis, & laicis licet, niſi, & c.Ibi.

Bullam Cruciatæ habentes lacticinia, vel piſces interpellatis dieb: edere poſsũt. ¶ Conſil. quinto. de obſeruation. ieiun. num.1.lib.3.

Bullæ indulgentiarũ per incuriam quibuſdam in morte non proſunt. ¶Man.ca. 26.nu.29.

Bullam indulgentię accepturũ raro pœnitet, & rariſſimi etiam peregrini, prout debent. ¶De iubil. Notabil.19.n.14.

Bullis in multis ſine vllo fructu, quis decedit 16 Quidam vero magno 18.

In malo ſtatu bulla accepta valet quo ad omnes alias facultates potiùs, quàm indulgentiæ acquiſitionem, quę homini peccato mortali infecto concedi ſolent, uel etiam ad cenſurarũm abſolutionem. Proſunt etiam quo ad quãdã indulgentiã in bono ſtatu eam quærunt.n.19.& 20.

De Litera C.

Cadauer.

Cadauer transferri ab vno loco ad aliud, quomodo liceat conſulẽdus eſt Summ. Pontif. vt deroget ſtatuto. Conſi.7. de regul.

Cadauera damnatorum ad mortem non ſunt neceſſario ad ſepeliendum concedenda, quo moueant terrorem in aliquibus locis publicis ſuſpenſa. Conſi.16.de pœn.& remiſ.n.5.

Ea exemptuantes, vel inhumaniter tractantes excommunicantur, non tamen cõſentientes, niſi cooperando, & auctorizando. extrau. benef. de ſepul. conſi.54. de ſent. excom.n.3.

Ea licet à ſepultura, non tamen eccleſiaſtica deportare ad ſcindendum, ſuſpendendum, comburendum iudice id mandante. Ibi.num.7.

Ea qui bona fide extrahunt, neque peccant, neque pœnam incurrunt.

Cambium.

Cambium propriè eſt commutatio minoris rei pro alia, & diuiditur in cambium pecuniæ numeratæ, & cãbium aliarum rerum, quia multis de cauſis vna pecunia plus valet vni, quàm alteri, & contra. Atque vt à vulgo vſurpatur cambium eſt omnis contractus pecuniæ pro pecunia non gratuitus, ſiue ſit permutatio, ſiue emptio, ſiue depoſitio, vel quiuis aliorum.

Cambiorum aliud eſt reale, aliud ſiccũ, ſiue fictum, & non verum, & ſic accipitur in extrauag. Pij V. ſed Laurentius dicit illud eſſe, quo campſor prius dat, quàm accipiat, quod & affirmat Silueſtr. verb. vſur. quarta.

Reale vero contra eſt, quo cãpſor prius accipit, quàm det pecuniam. Fiunt aliæ diuis.a Caiet.& Soto, ſed ille non videntur vtiles: poſſuntque eſſe ſeptem genera cambiorum. Primũ ratione officij mutuandi. Secundum per virtutum, quo præſens pecunia pro præſenti commutatur. Tertiũ, per literas. Quartum per tranſlationem. Quintum ob intereſſe. Sextum pro cuſtodia. Septimum per commutationem pecuniæ præſenti pro præſenti. Manu.c.17. numer.286.

Cam-

Cambium pecuniæ pro pecunia vtriuſque valorem æqualem requirit nu.281.primũ licet, ſed non eſt in uſu.n.288. ſcd̃m licet priuatis modo fiat pro officio à Rep. in hoc cũ moderato lucro inſtituto & priuatis rõne Cambij ut intereſſe laboris, tedij, impedimenti. Quod etiam Sotus affirmat. Ibid. Tertium eſt iuſtũ, & Reip. neceſſariũ, quia p illum virtualiter transfertur pecuniæ de uno loco in alium uirtute literarũ. Poteſt etiam fieri per Nuncium, vel per ipſum Campſorem modo primo ſeruetur æqualitas ualoris inter pecuniam datam, & accipiendam. Secundo, quod campſor non accipiat plus iuſta mercede, quæ nec creſcat, neque decreſcat ratione dilationis, vel anticipationis, quia eſſet uſura. Tertiò, quod campſor ſciat, vel iuſte credat, quod perſona cui dat literas habeat pecuniam, vel fidem, & voluntatem ſatisfaciendi literis. Quarto, quod loci inter ſe longe diſtẽt alioquin eſſet cambium de tempore ad tempus, quod non licet, & non de loco ad locum, quod licet. num.289. Eſt etiam licitum de ciuitate vnius Regia, ad aliam alterius Regni, attento iure naturali, & communi, licet hoc prohibeatur per leges humanas quorundam locorum ad tollendas vſuras palliatas, quod ceſſante fraude non ligaret in foro conſcientiæ. c.tua.de ſponſ. num.290.

Quartum cambium per realem translationem licitum eſt per quemcunque contractum etiam innominatum, quærendo pecuniam valentem minoris in aliqua prò uincia, quàm in alia, eo quod ibi non recipitur, vel eius materia non tanti valet quacunq; etiam cauſa: quia pecunia emi, & vendi poteſt, quicquid dicat Sot.n.291.

Quintum cambium licitum eſt propter damnum emergens, vel lucrum ceſſans, ꝙ incurrit campſor ceſſando ob id ab alio iuſto cambio.1.polit.5. Attamen per vnam extrauagã. ſtatuentem à principio certum intereſſe præfigi poſſit, in cambijs caute ꝓcedendum eſt. Ib.n.292.

Sextum cambium licitum eſt. Et eſt Banchariorum à Rep. conſtitutorum ob cuſtodiam pecuniæ apud eos depoſitatas, parati ad reddendum quotieſcunque depoſitores illam repetierint. Ideo per hoc debent habere iuſtam mercedem.

Quod etiam auctoritate priuata fieri poteſt; & eſt in effectu contractus locationis ex parte campſoris. Depoſitio autem pecuniæ poteſt fieri, & enumeratione, & traditione chirographorum, acceptatorum ab eis pro pecunia numerata. Ita & redditio fit: nullaque certa merces iure communi ipſis campſoribus videtur conſtituta, ideo ceſſante conuentione boni viri arbitrio penſatis penſandis cenſenda eſt. Vbi ſi adeſt conuentio, quicquid accipitur vſura eſt, quia depoſitata pecunia videtur mutuata. n.293.

Septimum cambium fit per quemcunq; contractum nominatum, ſiue innominatũ licitum eſt, quia vt eſt apud S.Thom. pecunia etiam quatenus pecunia commutari poteſt, & ex eius commutatione negotiando lucrum quæri, quia vna moneta poteſt multis de cauſis pluris valere, vel minoris, quàm alia. Quod vide ver. pecunia. Ibid. num.294.

Cambia vſitata pecuniæ minoris prò maiori ſi reducantur ad genus tertium, & ſi licita ſint duob. concurrentib. primum, vt accipiam maius auctarium, eo quod plus temporis interiacet inter dationem, & ſolutionem, niſi ratione veri intereſſe. Deinde, quod pecunia, quæ datur alibi ſoluenda ſit deſtinata mercaturæ, vel rebus frugiferis emendis ita, vt ratio principalis, quare ceſſatur ab illis ſit illius datio ad cambium, & tandem debent in illa ſeruari, q̃ ſupra in illis diximus eſſe ſeruãda.

Similiter ſi cambia vſitata reducãtur ad ſeptimum genus licita poſſunt eſſe ſeruatis in illo ſeruandis, & præter illa etiam videndum eſt an pecunia eadem in eodem loco diſtanti valeat pluris, quàm in præſenti, & collato illi pluri cum minori reducatur ad æqualitatem.

Aduertendum ẽt, ꝙ ad iuſtificationẽ huiuſmodi cambij oportet, ꝙ accipiens pecuniã præſentem, & vendẽs, vel cõmutãs per illam abſentem habeat illã in loco ſolutionis ſaltem virtualiter, & ſub credito, ita vt ſciat, vel certe probabiliter credat, ꝙ tradet eam is ad quem deſtinantur literæ. Requiritur

quiritur etiam, vt vere velit abſentē emere, vel cum illa commutare alioquin eſſet facta emptio. Et ſi notabiliter emit minoris, quàm communi æſtimatione ꝓpter illam abſentiam etiā detracto, quo minoris valeat propter abſentiam, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem. n. 297.

† Ex his ibi dictis ſoluit Auctor omnes ſibi propoſitas difficultates, & in conſi. 1. de vſu. li. 3. tractat, ꝙ cambium de vno ad eundem locum cum auctario eſt illicitum. n. 1. quod factum per literas quatuor cōcurrentib. valet. nu. 6. ꝙ cambium fictum, vel vltra primas nundinas, uel uia depoſiti Bulla Pij V. damnatur. num. 8. Quod campſores poſſunt creditores, & debitores fieri diuerſo reſpectu. nu. 10. Quod cambiū ꝓ minutum ciuiliter eſt licitum. conſi. 8. de emp. & vendit. li. 3. nu. 1. Quod campſores, & alij mercatorum famuli ſi non obſint, eorum pecunijs vti poſſunt. nu. 4. Qui cambiorum materiam diffuſe deſiderat, videat prędict. Com. de camb. tom. 4. opuſ.

Canon.

PRæſupponit Auctor, ꝙ hoc verbum canon græcū eſt idem ſignificās, qđ regula vnde canonicus. i. regularis. de quo infra ſuis locis.

Canon Miſſæ incipit poſt Sanctus, à te igitur clementia. Fel. c. à vobis. de except. & magna pars illius dicit antequàm perueniatur ad verba conſecratoria. Qui ubi eſt inceptus etiā ex ingreſſu excommunicati eſt finiendus. Conc. Vien. clemē. grauis. de ſen. excomm. & gl. ibi. Sed intellige vbi eſt iam peruentum ad conſecrationem, quod etiam Arch. & vterque Card. in c. ſicut Apoſtoli. 2. q. 3. aſſerunt. Et confirmatur ex eo, quod Innoc. in c. nuper. de ſen. excom. ex quo deſumpta fuit hæc limitatio, non loquitur de illo, qui canonem incepit, ſed qui communionem inchoauit. De orat. ca. 16. num. 60. to. 2.

Canones de iuriſdictione ordinaria diſponentes omnem ordinariam. includunt quocunq; iure iuſto quæſitam, quia illa eſt proprie ordinaria. Ver. iuriſdictio. Conſi. 2. de foro competen. numer. 1. lib. 2.

Canones noui recepti, & non abrogati neceſſario obſeruandi ſunt. ¶ Conſil. 1. de conſt. num. 42. lib. 1.

Canō generaliter cōceptus, generaliter eſt intelligendus. c. ſi Romanæ. d. 19. & l. de precio. ff. de pub. in rem actio. Etiam ſi maior rō ſuadeat, vt includat magis vnam ſpeciem, quàm aliam, l. j. §. quod vnū. ff. de aleę luſu, & aleat. Com. c. in loco benedictionis 5. q. 4. de ſilen. in diu. off. nu. 3. to. 1.

Canon qui non eſt odioſus ob ſimilitudinem rationis de vno caſu ad alium extenditur. l. non poſſunt. ff. de leg. & ca. dudum. de elect. Ibid.

Canon ēt correctorius, & exorbitans à iure regulari extenditur ad aliū caſum, ad quē rō in ea expreſſa extenditur. l. iij ſoli. & ibi Bal. C. de reuoc. don. ſaltem quando illa continet cauſam finalem. Ibi. n. 4.

Canones pœnitentiales eſſe multos omnes præſupponunt, q taxant pęnitētias imponendam, quibuſdam criminib. At. Hoſt. in ſumm. tit. de pœn. & remiſ. §. quę pœna eos colligit vt ſint. 47. Com. c. quem pœnitet. de pœn. d. 5. nu. 3.

Neceſſario diſcendi ſunt à confeſſorib. cap. quæ ipſis. diſtinct. 38. cap. falſa. de pœnit. diſt. 5. num. 3.

Non quod oporteat ſecundum illos imponere pœnitentias in foro conſciētię, ſed qa illis doceri poſſunt, quę pœnitētiæ qualitas cui peccato magis conueniat. nu. 18.

Poteſt. n. confeſſarius pœnam in illis taxatas diminuere cū pęnitentiæ maioris fori ſint arbitrariæ. c. menſuram. diſt. 1. eo. tit. Com. d. c. quem pœnitet. nu. 7.

Inter canones non abrogatos nulla eſt contrarietas, iuxta procemium Gregorian. non ſunt tamen accipiendi, vt ſacra ſcriptura quicquid legatur in capit. in canonicis. diſtinct. 19. quoniam fragmentum illud deſumpſit Gratianus apud Auguſtinum de Doctr. Chriſtiana. lib. 1. cap. 8. Relect. c. nouit. de iud. not. 3. nu. 44. to. 3.

Canones, & Doctorum ſententias appellare errores Canoniſtarum temerarium eſt, & Lutheri doctrina. ¶ Com. de plural. beneſ. num. 8.

Canonicus.

CAnonicorũ genus duplex eſt, alterũ qdẽ ſæculariũ, qui ſimul uiuunt ex eccleſiæ patrimonio, & habent, ſeu poſſunt habere patrimonialia bona ſeparata. De quib.c.quidam.de vit.& hone.cle.

Alterũ regulariũ, qui ſeparata patrimonia habere non poſſunt. Primi appellantur ſimpliciter canonici, quaſi vno modo. Secundò regulares, quaſi duplici mõ, & obligatione vitæ canonicali aſtricti. Com.1.de regul.num.4.

Canonicus ſimplex p ſimoniã prouiſus ignorante ſe, & denuo creatus debet vltimũ locũ obtinere, quia canonicatus vere vacabat. Cõſ.61.de ſim.nu.4. Suũ beneficiũ eſt ſimplex, ideo non eſt in dignitate cõſtitutus.c.ſtatutum.de reſcrip.lib.6.Ibi.nu.6. & conſi.45.de præben.lib.3.

Abſens ob neceſſitatẽ eccleſiæ cenſetur reſidere, valetq. conſuetudo, q habeat diſtributiones quotidianas.c.cũ non deceat. de elect.li.6.Arch.communiter recep.in c. 1.de cle. non reſid.li.6. Inſeruiẽdo ſuo prælato fructus ſui canonicatus, non autem diſtributiones percipere põt. c.ad audientiã. de cle.non reſi.Panor.c.de cætero.eo.ti.neque illi conſuetudo poteſt prodeſſe.cap.r. de cle.non reſid.lib.6.Neque remiſſio collegarum ſaltem præcedens amiſſionẽ ſufficit.Conc.Trid.ſeſſ.24.c.12.de refor.

Extra chorum horas recitantes nõ ſatiſfaciunt.c.Ioannes.de teſtam.l.ſi quis ad declinandum.C.de epiſ.& cle. gl.celebr. ca.ſi pater.de teſta.li.6.Tenentur omnes in choro pſallere, & recitare collegialiter.ca.1.de celeb. miſſ.Concil.Colon.titul.de Metrop. eccl.c.1.Conc.Trid.ubi ſupra. Conſi.14.de celeb.miſſ.lib.3.

Canonicorum de ſuperfluo maior pars in neceſſitate eccleſiæ debent cenſurari. Innocen.cap.fin. de his quæ fiunt à maior. par,cap.de redim.eccl.Mon. 50. numer. 8. & Mon.61. num.1.

Canonicus neſciens cantum etiam diebus deputatis, cappam ſumere non debet. de orat.c.18.num.90.

Canonici regulares non ſibi ſumpſerũt hoc nomen, ſed œcumena Conc. & Pont. Max.ſic eos appellarunt ca. mandamus.19. quæſt.3.& in Rubr. de ſtatu monachor. & multis locis ſacrorũ canonũ,id eſt.manifeſtũ.Quare nullũ eſt uitium battalogiæ ſiue ſuperfluę repetitionis in nomine,neque vlla arrogantia in profeſſione, neque vlla ignorantia græci ſermonis, vt Ludouic.Viues ſuper cap.15.lib.3.de ciuit. Dei eos videtur annotare.Quod in cauſa fuiſſe obiecta monſtrat Couaruu.in clem.1. de homi. 1.part.& poſt illum Ioann. de Nigrauallæ. Auguſ.Ticin.Ioan.Trul.li.1.c.7. de or.can. Regul.Com.1.de regul.

Ordo illorum multum differt ab ordine monachorũ, & quia laxior, & quia celſior eſt c.quod Dei timorem. de ſtatu monach. c.mandamus.19.q.3. ¶Com.4.de reg.nu.1. Quare canonici regulares pręcedũt monachos benedictinos, quãdo conuentualiter, & capitulariter concurrunt cũ illis, capitulariter, & collegialiter concurrẽtes ex Bulla Pij 4.relata d.com.4.de reg.nu.1.Conſi. 1.de maio.& obed.nu.13.

Illis etiam ineſt per ſe clericatus, monachis autem per accidens. c.clericatus. 16. q.1.Thom.2.2.q.89. Quare neque veniunt appellatione Monachorum. dicti Com.4. de Regular.

Non poſſunt tranſire ad ordinem Monachorum.c.mandamus. 19.q.3.quia illorum ſtatus eſt altior, licet iſtorum ſit ſtrictior quia ſimiliter eorũ finis miniſtratio eſt contemplatio publica.Tho.ubi ſup.quia finis prius,& magis conſideratur, quàm arctitudo.Ibi.nu.3.& 4.

Poſſunt hodie tranſire ad Monachos, qui eadem miniſteria tractant, quæ ipſi canonici tractant.Tho.& Card. Turrecrema. id aſſerentib.¶Ibi.nu.2.

Illorum regula videtur laxiſſima oium. iux.c. quod Dei timorem.De ſtatu monac. Com.3.de reg.nu.22. Quatenus tales ipſi ſunt clerici, monachi vero non, & iõ eorũ reg. eſt reg. clericorum, ut uidere eſt apud Auguſtinum relatum à Gratiano. capitul. quando. diſ. 86. & ita definiuit Pius 4. in Bulla, ſuper pręcedentia eorum.Com.3.n. Illis non uetatur vſus carnium, qui Monachis prohibetur.

Ca-

Canonicus regularis beneficiũ ſæculare habere non poteſt de iure cõi abſque ſedis Apoſt.diſpenſatione.c.ut poſſeſsiones. de reb.eccl.non alienan.c.cum de beneficio. de præb li.6.Conc.Trid.c.10.de refor. ſeſ. 14.Cald.& Panor.communiter recepti in c.quod Dei.de ſtatu monac. Conſi.9.de ꝓben.nu.1.& 5.li.3.

Nequit eſſet patrinus, quia idẽ de illis eſt dicendum,ac de monachis.iux. ca.non liceat.diſ.4.c.2.de poſtul. & per ibi notata à Panorm. communiter recepto. conſi. 6. de ſtatu monach.lib.3.

Canonici regulares poſſunt habere priuatas domos,ſeu domunculas ext. clauſtra in quib. accedant cognati,& alij ad uiſendum.Vide de his Com.3.de reg. n.35.

Non incurrunt excommunicationem. clem.ne in agro.§.quia vero.de ſtatu mon. habentes arma inter clauſtra.gl.3.recepta. Ibi.Manu.c.77.nu.139.

Non poſſunt cogi tranſire de vno monaſtario ad aliud eiuſdẽ Prouinciæ ſecundum ordinem Conc.Trid.cap.8. de regul. ſeſſ.25.iuxta formam Conc.generalis. c.1. de ſtatu monac.c.in ſingulis. quia diſpoſitio eiuſdem cap. non ſe extendit ad hoc. Com.4.num.22.

Idq; intelligitur de illis, ꝗ non faciunt vnũ corpus,neque habent vnũ generalem, qui ſit caput illius. Sed ſingula eorum monaſteria ſubſunt epiſcopis,vel etiam Papæ immediatè. Secus autem ſi ſunt vnum corpus.prioris generis ſunt omnes regulares Caſtellæ Nauarræ, Arragonæ. Poſterioris regulares Italię,& bona pars Luſitanię.Ib.

Horum officium pręſtat officio curatorum,quia pertinet ad uitam contemplatiuã Conſi.5.de cle.non reſi.nu.5.li.3.

Cantare.

Cantare debẽt primiores in choro, qa pręſtantia dignitatis non excuſat à cãtu,immo magis obligat.Conc.Baſi. ſeſ.21. & nobilitas parum hẽt momẽti ab excuſãdo quempiã ab his exercitijs ſpiritualib.& multa iura id inſinuant. c.nos qui.d.40.& c.vtiliſſimus.1.q.1.de orat.c.2.nu.41.

Cãtare alternatim in choro inſtituit Damaſus Summ.Pontifex.Verb.Damaſ.

Cantando non canunt,neq; recitant coram Deo, immo peccant,qui in principio habentes propoſitũ occupãdi ſe in horis: poſtea illũ mutant.Palu.4.d.15.q.5.Adria. quol.8.Caiet.Verb.Hora.§.3.Maior.4. diſ. 12.de orat.c.14.nu.10.

Cantando,qui ceremonias nepharias faciunt,ita vt aliorum mentes diſtrahãt peccant.cap.16.nu.25.

Cantantes ita male, vt riſum moueant notabiliter, perturbationem, & faſtidium alijs ingerentes peccant.nu.30.

Quare tenentur diſcere cantum, prout expedit ſuo officio, neque illos excuſat iuuenilis,uel ſenilis ætas,quia nulla ætas ſera eſt ad diſcendum.l.apud Iulianum. ff.de fideicomm.Ibid.

Cantantes contrapunctum,& neſciẽtes vt vocis ſuauitatẽ oſtentent ꝓuocantes riſum,&c.peccant.Ibi.nu.31.Debent.n.eſſe modeſti,deuoti,bene cõpoſiti.n.41.Debẽt ſemper attendere ad illud Apoſt. Hebr. 2. relatum in c.cantantes.d.92.Cantantes,& pſallentes in cordibus ueſtris Domino.ca. 18.nume.3.

Cantare prophana,& benedicere ſcommatis in diuinis malũ eſt. Conc. Baſil.ſeſ. 21. neque excuſat intentio pia celebrandi feſti,licet id peccatum extenuet. Caie.2.2. q.91.ar.1.de orat.c.16.nu.42.

Cantantes multa peccata committũt ob multos defectus,quos habent intentionis, modi,geſtus.nu.36.

Cantus.

Cantus, vt ſit licitus in diuinis officijs duo ſunt neceſſaria, alterum ne fiat ob delectationem aliorum uel ſui. Alterũ, vt adſit opinio, ꝗ magis officium ſic Deo placeat.vt recte probauit Caieta.2.2.q.91. ar.1.poteſt tamen ſequi delectatio ſecũdario.de orat.cap.16. nume. 34. & cap.inter verba.num.280.

Si fiat cum contrapuncto non eſt illicitus,nec prohibitus, vt dicitur in extrauag. 1.Ioan.22. Si fiat ſicuti fit in capella Papæ.

Et hoc magis licet, quàm graue.nume. 45. Permiſſus, & inſtitutus fuit ad augendam, & excitandam deuotionem propriam, vel alienam, vt patet in d. extraua. de uit.& honeſt. Thom. 2.2.q.91.ar.2. Et quia cãtus organicus cum generaliter impediat ne verba audiantur, & conſequenter deuotionẽ tollit, ideo abuſus illorum tollendus eſt. l. legitima inutiliter. ff. de adimen. capitul. ad noſtram.de appellatio. ¶Ibid. num.32. Ideo talis cantus organicus fuit vetitus per Ioan.22.

Non debet quidem præferri cantus concioni.nu.39.male tamen ab hæreticis noſtri temporis fuit ſublatus ob defectus eorum, qui in illo peccant, quia multi ſunt, qui legitime eo vtuntur, & deuotionẽ prouocant.¶Ibi.nu.40.

Cantus eſt prouocatio ad magis, & melius orationi attendendum, vt patet Mat. 26.& in dicta extrauag. Auguſt.lib.9. confeſſ. Thom. vbi ſupra. Vuald.libr.de ſacramen.ca.17. quia vt ait Auguſtinus affectus noſtri magis mouentur varietate uocum, & cantuum, quàm veriformitate. De orat. cap.17.num.30.

Cantuum diuerſitas laudabilis eſt, quia fouet, & renouat attentionem, ſicut cibaria diuerſa, & citant appetitum. Quare vt officium dicatur diuerſiua voce ordinarũt Ambr.& Greg.Rational.li.5.Io.Caſſ.lib.3. de inſt.cœnob.c.1.Ibi.n.43.

Cappa.

CAppam non ſumat canonicus ignorans cantum etiam diebus ſibi deputatis. De orat.c.18.nu.90.

Cappam non ſumunt dignitatem habẽtes præterquam in Miſſis, qui dieb. Iouis in honore S.Mariæ celebrantur.Ibi.nu.91. loquitur de Can.Conimbricenſis eccleſiæ.

Capellania.

CApellania collatiua obligatur ad recitandum, quia eſt beneficium eccleſiaſticum. Eſt autem talis illa, quæ auctoritate Apoſtolica, aut ordinarij inſtituta eſt, vt ſit ius ſpirituale; conſequẽter eſt perpetua in ſe ſaltem ad habentem, nec refert, an dari debeat p merã collationẽ, electionem, confirmationem, præſentationem, an inſtitutionem iux. Cald.ca.ſi.de iur.patr Tales autem non ſunt inſtitutę à ſolis teſtatorib. citra auctoritatem Papalẽ, aut Epiſcopalem. Et ideo non obligant ad horas ſuos poſſeſſores.de orat. c.20.n.17. conſi.5.de præb.nu.1.præſertim ſi eius Capellanus eſt ad nutum amouibilis.

Capellaniæ, ſeu altaria duo ſub vno tecto non ſunt beneficia incompatibilia, qa unũ non ſufficit ad ſuſtentationem capellani,& quia ſunt difformia, licet ſimili nomine appellentur.¶Conſi.35.de præb.

Capellaniam beneficio curato vnire poteſt epiſcopus.c.ſicut vnire.de conceſ.præbend.Conc.Trid.ca.8.de reform. Seſſ 21. Conſi.37.eo.titu.

Capellania perpetua poteſt reddi ab epiſcopo temporalis de conſenſu patroni.Cõſi.6.de offi.iud.ord.

Capellanus.

CApellanus putans ſe teneri obligatũ ad quotidie celebrandum, non propterea tenetur id facere, qa ad id nõ cogit teſtator, & licet ille diſponeret non teneretur.c.ſignificatum.de præb.Conſ.7. de præbend.num.3.

Capellanus triremium ſi aliàs exemptus non eſt uiſitari poteſt ab epiſcopo, qui poteſt de illo cognoſcere, ac de alijs curatoribus ſeruando unicuiq; ſua priuilegia.Conſi.1.de offic.vic.& c.fina. de foro compet. cap.2.de priuileg.

Capellanus in eccleſia Conquilinicenſi nemo põt eſſe,& Theſaurarius, aut ſucceſſor ſimul.De orat.c.18.nu.95.

Capitulum.

CApitulum aliud eſt ab his, qui de Capitulo ſunt.c.eam te. de reſcript. ubi id late Fel.exornat.¶Conſi.49.de præben. conſi.7.de offi.iud.ord.

Non

Non mutatur propter mutationem ſingulorum de illo conſi.2.de Deci.li.5.

Sede vacante de Vicariatu paciſcens ſimoniam committit, licet non incurrat excõicat. quia Vicariatus non eſt beneficiũ, neq; ordo. Eſt tamen res ſpiritualis.ca.1.& 2. Ne prælati vices ſuas, &c. conſi.2.eo.ti.

Capitulum ſede vacante, an inſtituere poſſit præbendã pœnitentialẽ eſt multum dubiũ,& pro diuerſitate reſpondentiũ augetur difficultas. ¶ Conſi.70.de præb.

Conferre poteſt tantum beneficia ad ſui,& epiſcopi collationem ſpectantia. Ib.

Succedit epiſcopo in his,quę ſunt iuriſdictionis uoluntariæ ſecundum Panor. ca. cum olim.de maio.cui accedit Fran. Paui. in tract.de off.c.ſede uacan.c.7.1.par.& me lius c.1.7.p. Feder.Seneuſ.conſi.40. Exceptuarias debẽt caſus expresſi, vt reſolutio Pauin. in dict.tractat. cap.2. conſil.31. de temp.ordin.num.2.

Olim abſolute dimiſſorias dabat. capit. cum nullus.§. epiſcopi. libr. ſexto. Nunc obſtat Concilium Tridentinum ſeſ. 7.c.10. de refor.Ibi.num.1.

Capitulum in quod conueniunt omnes fructus canonicatus conſiſtentes in diſtributionibus,& groſſa, tenetur ſoluere pẽſionem alicui ſuper eiſdem renouatam, iuxta ſententiam quorundam grauisſimorum doctorum. Sed forte contrarium eſt verius ob quaſdam rationes. ¶ Conſil.68. de præbend.

Non quærit diſtributiones intereſſentium, ſed ſinguli de capitulo pro numero eorum.de cler. non reſident. li.6.

Nec tenetur ſoluere penſionem conſtitutam alicui ſuper fructibus, & diſtributionibus alicuius Canonici,ſi ille posſidet illos,& non inſeruit, neque illo mortuo, vel non posſidenti. argument. à ſimili, vel eadem ratione.capit.dudum, el ſecundo.de electio.

Vocem communicare non poteſt illam non habentib. aliquo diſcrepante.gl. com muniter recep.c.quia propter. de ele.conſ. 1.de conſuetud.

Cum illegitimis diſpenſare poteſt ſede vacante, quia hoc iuriſdictionis eſt ordinariæ.Conſi.29.de præb.

Capitulum Cathedralis eccleſię, vt tale Abbatem vnius Monaſterij pręcedit. Cõſi. 4.de Maior.nu.4.li.1.

Et ſi literas dimiſſorias ſede uacante ex Conc.Trid.dare non posſit, attamen ſi teſtimonium idoneitatis dat, non ſuſpenditur. ¶Conſi.19.de temp.or.li.1.

Capitulum collegiatę eccleſiæ primus prælatus dicitur, & iuriſdictionem habet. Panor.in c.cum ab eccleſiarum. de of.ord. facit c.ſtatutum. de elec.li.6.conſi.4.de ma ior.& obe.num.3.

Capitulum Carthuſianum.ver.Carthuſia.

Capitulum, & ſinguli de illo fiunt ciues ciuitatis,vbi eſt eccleſia.Bart.commun ter recep.l.1.ad municipal.conſ.1 .de conſecr. eccle.num.3.lib.3.

Cardinalis.

Cardinalis legatus. Verb.Legatus. Cardinalis non eſt inhabilis ad beneficia ſaltem ſimplicia.Panorm. ca. eccleſia noſtra.num.2.de elect.conſil.3.de conceſſ.præben.

Non ligantur aliqua pœna vniuerſaliter omnibus impoſita, niſi expreſſe includantur.Io.Monach. in gl.extra u.Bonifa.8. quem Ioan.And.& Fran.ſequuntur. Com. de datis & promiſ.

Non ligantur per Regul.Cancell. odioſam.Anch.conſi.296.quem ſequuntur Fel. c.in eis. de hæret.& Gomeſ.qui alios citat in Regul.de idiomate.quæſtion.3.& in procem.q.4.Ibid.

Ligantur per prohibitionem eorũ, quæ naturaliter mala ſunt,quia hęc etiam Papã ligant.cap.ſunt quidam.25.q.1. omnia enim ſubiiciuntur legi naturæ. Thom. 2.2. q.92.ar.fin.Ibid.

Cardinales ligantur per illos canones generales.c.In nomine Domini.23.diſ.c.ſi quis pecunia.79.d.c.ſi quis ſuadente.17.q. 4.c.omnis vtriuſque.de pœ.& remiſ.in quibus tamen non exprimuntur ipſi.Ibi.

Comprehenduntur ſub lege generali Papæ fauorabili, & pœnali prohibẽte illa, q̃ de ſe ſunt mala, qualia ſunt,quæ cõmittũtur canon.ſupradictis, licet in regul.odioſis,

Cancell.diſponent ibi de his, quæ per ſ(?)nõ ſunt mala minime comprehendũtur ex ſtylo,& conſuetudine Curiæ potiùs,quàm iure.Gomeſ.in procem.Reg.q.4. Et ſecũdum Panorm.in ca.eccleſia.el 2. de elect. comprehenduntur ſub illa generali lege c.ap.de multa.de præben.Et ratio eſt,quia extraua. execrabilis.eod.ti.eos eximit, per quod ſignificatur alias comprehenſum iri.

Ad cognoſcendum igitur quando includantur, aut non in aliqua lege pœnali,attẽdẽda eſt doctrina ipſius legis, & præcipue an, quę prohibentur ſint ex ſe prohibita; an vero non; an eximantur,vel non eximãtur.Vide Com.ſuper Bulla Greg.13.de datis,& promiſ.n.10.per tot.to.3.

Cardinales ſunt clerici,& ita ſimpliciter appellantur.ca.Conſtantinus.diſt.96.Ibid. Et pręcipue,quia Cardinalatus eſt beneficium eccleſiaſticum.deffinitio enim beneficij illi conuenit, quod & apparet per ca.2. de cle.non reſid.& gl.Ibid. & clarius exprimit Panorm c.bona el 2.de poſtul.præl. & in c.eccleſiã veſtra.de elect.Et expreſſe determinant Modern.in tract.de benef.p.1.q. 2.Tract.de red.eccl.q.1.Nu.39.

Sunt patricij ſcripti in diademate principis,& pars corporis eius.Com.de dat. & promiſ.nu.10.to.3.

Illis creditur, quo ad ſibi commiſſa per Papam.c.Nobiliſſimus.diſt.97. Bald.l.iuſiurando.C.de teſtib.relatus à Fel. c.ſicut de ſent.excomm.Conſi.11.de teſtam.li.3.

Etiam in præiudicium tertij tribus concurrentib. q teſtetur de commiſſis à Papa,q ſint ſolita concedi, quod non vergat directe in pręiudicium aliorum, ſed tantũ mediate,& conſequenter.Ibi.

Carcer.

Carcere detentus etiam iuſte poteſt fugere, licet inde aliquod damnum per accidens cuſtodib.eueniat ſi fit, modo eis non inferatur vis,etiam rumpendo vincula limando,&c.Caietan.2.2.q.69. art.4.ad 1.2.3.& 4.

Fallit quando reus ad carcerem eſt iuſte damnatus, quare ſi aufugit tenetur redire, quod D.Thom.& communis affirmat. Secũdò fallit in religioſo à ſuo prælato in carcerem ſui monaſterij coniecto, quia nõ poteſt iure fugere, etiam ante condemnationem ex eo, quia non poteſt exire à monaſterio ſine iuſta licentia, & tenetur manere in ea parte in qua prælatus iuſte præciperet eum manere.arg.c.quorundam,& ca.ſi religioſus.de elect.li.6.Secus eſt,quãdo iniuſte eſt damnatus quilibet,vel iuſte quidẽ ſed iniuſte tractatur, dum cuſtos ſubtrahit illi, quæ neceſſaria ſunt. Cõ.4.de reg.n.6.

Carceri non facile emancipandi ſunt omnes, & præſertim honorati, & de fuga non ſuſpecti, donec iuſtam informationẽ iudices de homine habeant. Com.in Rub. de iudic.nu.83.to.3.

Carcere detento debentur diſtributiones quotidianę, quia caret culpa de non intereſſendo diuinis, cum ſit factus impotens,& nemo obligatur ad impoſſibile. Regul.nemo.de reg.iu.li.6. Et eſt conſtitutus in neceſſitate corporali, vt à diuinis abſit. Et vis illata excuſat, quem à faciẽdo illud, quod alioquin facere teneretur. c. quoniã. 18.diſt.conſi.9.de cler.non reſid.nu.3. Caſus eſt de illo, qui erat ſuſpectus de crimine, ſed ſe purgauit,& fuit abſolutus,maior difficultas eſt de illo, qui iuſte in carcerem coniectus eſt, atque damnatus, de quo nihil Author meminit.

Character.

Character ordinis non impeditur, niſi ob defectum ſexus, atque baptiſmi.Thom.communiter recep. 4.di. 25.q.2.ar.6.Conſi.7.de temp.ord.li. 1.

Characterem vocat ſignum Auguſt. relatus in c.quod quidam.1.q.1.ſ. ſed forte. Et imprimitur in anima.Thom.3.p.q.63.ar.3. Et eſt poteſtas ſpiritualis paſſiua, neceſſaria ad recipiendum cultum diuinum non naturalis,& indelebilis.c.licite.23.q.7. per quem Chriſtiani dicuntur genus electum, gens ſancta, &c. ſine quo nemo eſt habilis ad ſuſcipienda alia ſacramenta, & loquitur præcipue de charactere baptiſmi.Relect.c. nouit.de iud.Not.6.n.8.to.3.

Cha-

Character Epiſcopi, vel pſalmiſtæ, non imprimitur licet fiat benedictio, & deputatio conſecratiua, quæ non poteſt repeti, nec tolli, niſi modis iure expreſſis. ¶Conſi. 30. de temp. or. li. 1.

Charitas.

CHaritas maxima, eſt omnium virtutũ non ſolum moralium, ſed & Theol. 1. Cor. 13. ca. charitas. diſt. 2. de pœnit. Thom. 2. 2. q. 24. Com. c. non poteſt. de pœnitent. diſtinct. 1.

Forma, & perfectio omnium virtutum, ſicut anima corporis: ordinat enim actus illarum ad vltimum finem. Com. d. ca. charitas. de pœn. diſt. 2.

Radix omnium bonorum, ſed hoc verbũ diſtribuitur pro generib. ſingulorum, non pro ſingulis generum, & verbum bonorũ ſumitur pro donis ſoli Deo gratis, & placitis. Com. c. quia radix. de pœn. d. 2.

Charitas eſt donum ſupernaturaliter infuſum à Deo rationali creaturæ, quo homo diligit Deum ſuper omnia. & proximũ ſicut ſeipſum. Quæ quidem diffinitio ad lõgum probatur ab Authore, qui oſtendit illam eſſe optimam. Eſtque accidens, & qualitas inhærens animę. 2. 2. q6. 23. ar. 2. habitus, & virtus ſpiritualis, vt ibi demonſtrat. ar. 3. Com. c. charitas. d. 2.

Eſt donum, ſed non de numero illorum ſeptem, de quibus Eſa. c. 2. Thom. 1. 2. q. 68. arti. 1. defenſus à Caie. ibi contra Scotum in 3. diſtinct. 34.

Eſt habitus non virtute naturali quæſitus, ſed ſupernaturaliter infuſus à Deo, eſtque Dei amicitia, omni inquinamento extranea; quia in nullum peccatum, quantumlibet leue inclinat. c. cum renunciatur. 31. q. 1. & 2. 2. q. 24. ar. fi. licet ſecũ compatiatur venialia. Ibid. ar. 2. d. c. charitas.

Charitatis tanta eſt neceſſitas, vt ſine illa impoſſibilis ſit hominum ſalus, quare niſi illam habitualiter habeant, neque infantes per baptiſmum ſaluantur, neque ſine illius infuſione remittuntur peccata. ¶Com. c. vlt. de pœn. d. 7.

In illa conſiſtit tota Chriſtiana perfectio, vt probat d. c. charitas. & vterque Th. 2. 2. q. 184. ar. 1. & opuſc. 18. quia coniũgit vltimo fini. ſ. Deo. Com. 1. de reg. n. 9.

Charitas quædam eſt patriæ, quædã vię. Et hæc eſt duplex. Incipientium, proficientium, perfectorum. Colligitur iſta diuiſio ex dictis hinc inde. Secunda eſt d. Tho. 2. 2. q. 24. Et ratio eſt, quia ſtudiũ habentis charitatem eſt primo à peccato recedere, deinde in bono proficere, & tertio Deo inhærere. Com. c. hæc quis. ead.

Charitas patriæ maxima eſt, non eſt aut ſeraphica ſimpliciter loquendo, quia charitas animæ Chriſti longiſſime ſeraphicã pręcedit, & excedit. Immo, & charitas B. Virgin. cum ſit illa propinquiſſima Chriſto, q eſt principium gratiæ, & charitatis. eſt ſupra omnem charitatem angelicam conſtituta. Com. c. quia radix. diſt. 2. Sola perfecta quo ad obiectum, quod eſt ipſe Deus infinite diligibilis, & à ſe ſolo. Quo ad diligẽtem, qui totum ſeipſum in Deũ fert. Com. c. charitas el 5. d. 2.

Charitas viæ, vel eſt gratia, vel eſt ab ea omnino inſeparabilis, vt tradunt cõiter D. Th. 2. 2. q. 110. ar. 3. Sco. 2. d. 26.

Non eſt pœnæ, vt male vocatur à gloſſ. c. non poteſt. de pœn. d. 1. Sed eſt maxima gratia. Eſt. n. venia, vel ſaltem, qua venia fit, & cauſa ſaltem formalis remiſſionis culpæ, & à Deo ſupernaturaliter, & immediate datur peccatori merenti eam ſaltem de congruo. 1. 2. q. 114. ar. 5. Com. eiuſdem ca. non poteſt.

Et cum ſit donum creatum non eſt ipſemet Spiritusſanctus, vt aſſeruit Magiſt. Senten. d. 27. Immo hoc dicere eſt hæreticum per Conc. Trid. Seſſ. 6. can. 2. licet ipſe Magiſt. non eſſet contra fidẽ. Cõ. c. vnctio. d. 2.

Charitas ſemper, aut deficit, aut proficit quare falſum eſt dictum glo. 2. c. ſicut ſeta. de pœn. d. 2. quæ ait illam poſſe decreſcere. Com. illius cap.

Diminui. n. non poteſt, vt probat D. Th. 2. 2. q. 24. ar. 10. quare appellatur lampas ignis Cam. 8. qui vel creſcit, vel extinguitur, ſic charitas licet in totum poſſit tolli, & corrumpi, diminutionem tamen nõ patitur, & propterea dicitur à Profp lib. 3. de vita contempl. ca. 13. Corruptionis neſcia.

Et nullo vitio mutabilitatis obnoxia. Qđ pro tanto etiam valet, quia cum ſit accidés de ſubiecto in ſubiectum tranſinigrare nõ põt, ut & Philoſophus, & D.Th.3.p.q.62. ar.3.ad 2. affirmat.¶Com.ca.charitas.d.2.

Charitas ſemel acquiſita amitti poteſt, quia ſumus uiatores. Et qui contrarium fatetur hæreticus eſt, per Conc.Tridẽ. ſeſſ.6. cap.13.& cano.22.& 23.de iuſtificatione. Cur autem amitti poſſit explicat D.Thom. 2.2.q.24.ar.2.Com.in princ. gloſ.de pœn. d.2.verbo Amor.

Augumentum tamen recipere poteſt ſecundum omnes in 1.ſent.d.17. Tho.2.2.q. 24.ar.4. & Conc.Trid. vocauit hęreticum, dicentem contrarium ſeſſ.6.can.24.

Non augetur per omnem actum, ut credit Thom.Ricard. & multi alij dicta diſtin. Sed contra, vt ſentit Maior.in q.14. Augetur verò per additionem gradus ad gradũ, ut ſentit Maior.q.18. & non ut credũt Thomiſtæ.2.2.q.52.artic.2. Sed alio modo ſecundum Pariſienſes. dicta diſtinctio.quæſ. 18. per maiorem radicationem in ſubiectum, ſicut & alij habitus. Conueniunt aũt omnes ſimul, ꝙ poteſt augeri in infinitum Phil.3. Sequor aũt ſi quomodo comprehẽdam brauium ſupernæ uocationis.&c.cle. ad noſtram.de hær. dum iudicat hæreticos illos, qui dicunt poſſeq uem in uita præſenti tantum, ac talem perfectionis gradum acquirere, ꝙ reddatur impeccabilis, & amplius in gratia proficere non ualeat. Com. dicti cap.charitas.

Charitas ipſa perfecta eſſe põt, primo actualiter, quando homo ſtudiũ ſuum declinat ad vacandũ Deo, & reb.diuinis prætermiſſis alijs, niſi quantum neceſſitas patitur & hæc non eſt omnib. Secundo habitualiter quando .ſ. homo nihil cupit, ꝙ diuinæ dilectioni ſit contrarium. Et hæc eſt cõmunis.c.charitas. el 5.d.2.

Charitatis actus præcipuus eſt dilectio, quia iux.d.Thom.2.2.q.23.ar. propter dilectionẽ quam producit, eſt quædã amicitia hominis cum Deo. Quare magis facit amare, quàm amari.Ibi.q.27.facit diligere Deũ propter ſe tantũ, & iuuat ad reſiſtendũ peccato.Com.c.charitas el 1.ead.diſt.

Cuius ordo magis eſt diligere Deũ, quã ſe, & ſe plus, quàm proximũ, & proximum quo ad ſalutẽ animæ magis, quã corporis, quia eſt capax beatitudinis per redũdãtiã: anima aũt per ſe. plus meliores, quã cõiunctiores ſimpliciter, licet cõtra aliquo reſpectu, vt putà ad prouidendũ illis de neceſſarijs.2.2.q.25.art.8. plus patrem, quã filium ſecundum Ambr.c.1.diſ.30.quo ad effectũ honorandi: contra verò quo ad effectum prouiſionis, prærerquã in articulo neceſſitatis.Tho.Ibi.ar.9.plus patrẽ, quam matrẽ. Ibi.ar.10. plus parentes quam uxorẽ, quo ad obiectum, nõ quo ad intentionem. Qui ordo duraturus eſt in uita beata, vbi Deus ſuper omnia diligetur.vbi ſup.5.diligere.

Charitatem ueram, qui non hẽt nihil illi ad uitam æternam prodeſſe poteſt.ca.nihil.de conſec.diſ.5.Rub.de jud.n.63 to.3.

Charitatis legem qui uiolat peccat.Manual.c.24.num.20.

Charitatis lex de amando Deo, & proximo, multis modis determinatur, & declaratur legib. humanis, & diuinis poſitiuis, qa propter illam vnam præcepta decalogi data ſum.Th.2.2.q.44.ar.1.ad 3. & q.26.p 13. art.de red.eccl.q.2.Mon.27.nu.3.

Charitatis legi, qui ad aliquid obligatus eſt, poteſt ad id cõpelli, quoties æquitas id ſuadet.Ibi.q.2.Mon.6.n.1.ver.æquitas.

Caſtitas.

CAſtitas eſt baltheus Sacerdotum, ſine qua neque ſanctus eſſe poteſt, cum debeat, neque vllus præterea Deum uidere. Matth.5. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. Hanc enim intellexit Apoſtolus.Hebr.2. per ſanctimoniam ſecundum S.Thom.Ibidem. & D.Hieronym.libr.primo. contra Iouinian. relatus in cap.hæc ſolum. 35.quæſtio.5. & Authen. Quomodo oporteat Epiſcopos. §.Nihil.col.3.Nihil ſic in ſacris ordinibus, quã cum caſtitate uiuentes.ca.nuptiæ. 32. q.1. Nuptiæ terram replent uirginitas Paradiſum.Et Authen.de lenonibus.§. ſancimus. Caſtitas ſola Deo cum fiducia potis eſt hominum animas prẽſentare, idque ita eſt intelligendum, ꝙ caſtitas legitime ob

Deum ſeruata eſt tantæ potentiæ, ꝙ nulli, vel rari ſunt, vel erunt, quibus eam habentibus non inſint aliæ virtutes ad ſalutem neceſſariæ.

Eſt multum difficilis ad ſeruandum coniugatis maxime abſentibus ab vxoribus; quia con[illegible]tiæ [illegible]dinis plurimum auget experientia, & frequentia. Ioan. Caſſian. lib. 10. de Inſtitu. monach. Thom. 2. 2. quæſt. 35. articul. 4. Eſt tamen neceſſaria, & cœlitibus, & cõiugatis adeo, vt ob illius incuriam, atque carentiam totus mundus periclitatur. ¶ Com. c. qui ſanctus. de pœ. d. 1. per totum, to. 1.

Caſtitas virginalis ſeruari melius poteſt, quàm vidualis, & hęc magis, quàm coniugatis abſente diu coniuge. ¶ Manual. cap. 23. num. 113. tom. 2.

Caſtitatem parit abſtinentia, & ſobrietas. cap. fin. de iniur. & facultas relinquendi ſibi de inſumendis. ¶ Conſil. 3. de regular. numer. 30. ¶ Et Manual. capitul. 17. numer. 195.

Caſtitatem tenetur ſeruare ille, qui dicit: Seruiam tibi Domine intelligendo de continentia. ¶ Conſi. 8. de voto. n. 2.

Caſtitatem ſeruare non cogitur, qui illam non nouit. ¶ Conſil. 64. de Regular. nume. ſexto.

Qui illam habet multas Deo gratias reddere debet, & rogare pro perſeuerantia. ¶ De orat. ca. 19. num. 6. tomi 2.

Carnis vitio diu, qui dediti ſunt, difficilè reſurgunt, non tamen id impoſſibile eſt, vt illorum quidam opinantur. ¶ Com. de Iubil. Not. 17. n. 13.

Carnibus humanis, vel oſſibus in extrema neceſſitate veſci, vel an illis Medici vti poſſint in medicaminibus maxima eſt difficultas, cum certum ſit nunquam licere occidere ad comedendum etiam data extrema neceſſitate. Quare id Pontificis ſummi declaratione, ac diſpenſatione indiget. ¶ Conſil. 2. de ſortileg. per totum. lib. 5.

Carnium vſus, nullo caſu permittitur apud Carthuſianos. ¶ Conſil. decimo. de Regular. num. 2.

Carthuſianus.

CArthuſiam ingredi, & profiteri omnibus regularibus licet extrauagan. viam. de regul. Quod Carthuſianus poſſit tranſire ad alios, non eſt tex. qui id probet licet Silueſt. verb. Religio. 4. quæſt. 6. affirmet fuiſſe determinatũ Pariſijs poſſe illos tranſire ad prædicatores ſeruantes ad unguem regulam ſuam. ¶ Conſi. 68. de Regul. nu. 2. lib. 3.

Carthuſiana Religio ſtrictior eſt omnibus alijs, quia nullo caſu permittitur vſus carnium. maximum onus eſt eius ſilentiũ. Et ferè intolerabile, quare Baptiſta Mantuanus æterna illa ſilentia appellat, & cum homo animal ſit natura ſociabile, illi contra naturam fiunt inſociabiles. Eorumque clauſura eſt carcer perpetuus. ¶ Conſil. 10. de Regul. num. 2.

Carthuſiani debent ſuperflua communitati reſtituere. ¶ Conſ. 71. eodem ti, nu. 6. Remiſſione prælati à reuelandis appropriatis non excuſantur, quia ad id ſtatutũ eos ligat. Ibid. num. 32.

Abſoluti per Bullam cruciatę remanent obligati ad reuelandum Priori, quia abſolutio non tollit illam obligationem. n. 35. Intra clauſtra de gentes relinquata diſpenſare nequeunt, niſi de licẽtia prælati. n. 47. Vicario Prioris denuntiata amplius denũtiare non tenentur. c. relatio. 21. q. 1. n. 63.

Carthuſiani Priores non excõicant, ſed denuntiant proprietarios. vbi ſupra. numero 22.

De eorum ſtatuto. ver. Statutum.

De illorum capitulo. ver. capitulum.

De his omnib. vidè Com. 4. de regul. num. 31.

Caſus.

CAſus nocet ſi culpa in eũ directa præcedit, aliàs non. Pet. Anch. in gl. pe. c. fi. de hom. facit c. 1. de commod. & ca. fi. de depoſ. ¶ De hom. caſual. nu. 17.

Caſus exceptus à regula rationem particularem habere debet. gloſſ. recept. cap.

ſicut vrgeri.1.quæſt.1.& l.filium.C.fam.er ciſ. ¶Cap.inter verba.concl.6.n.658.

Caſus omnes inquiſitionis reducuntur ad vnum fere,videlicet directè, vel indirectè, ad delicti notorietatem.¶Ib.n.664.

Caſus omnes, in quib. proceditur ſine accuſatore rediguntur quaſi ad vnum, nimirum quando punitio ordinatur ad impedienda mala ventura.¶829.

Caſus propriè videtur deſcendere à cado,& ſignificare ruinam, iux.illud Curtij: caſu Rhedæ inopinato oppreſſus. Per tranſlationem autem ſignificat, primo miſeriã per quam quis cadit à ſtatu fœliciori Virgil.Æneid.1. Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros. Secundo euentum per quem quis cadit à regula prudentiæ. Tertiò, peccatum per quod quis cadit à rectitudine virtutis. ¶Man.c.27.n.4.

Quo ad ſignificationem ſecundam. Caſus fortuitus dicitur, qui eſt inopinatæ rei euentus, qui præuideri non poteſt facta etiam omni diligentia. Caſu autem tali fieri dicitur, quod ſine vllo dolo, & culpa eius,de quo agitur contingit. l. qui fortuitus. C.de pigno.act.

Aliquis autem euetus poteſt dici caſus fortuitus reſpectu vnius, & non reſpectu alterius,vt incendium domus reſpectu agẽtis,non autem reſpectu patientis. ¶Man.c. 27.nume.178.

De caſu fortuito nemo tenetur, niſi in tribus caſibus. Primo,quando culpa præcedit,vt qui Bononiam accepit equum commodatum,& iuit Mediolanum, & poſt Bononiæ tranſitum incidit in latrones. Secundo,quando præcedit mora, & res fit deterior. Tertiò, cum fit pactũ,quòd quamuis caſu fortuito amitteretur ei qui recepit pereat.c.1.de commod.l.in reb.ff.eo.lib.1.C. eo.¶Man.Ib.nu.179.

Quo vero ad tertiam ſignificationem dicendum,quòd caſus eſt duplex, alter quidem reſeruatus, cuius abſolutio adimitur alicui inferiori. Et ſi eſt Papalis adimitur Epiſcopis,& parochis. Si Epiſcopalis,adimitur Parochis tantum. Alter non reſeruatus, ſed omnibus licentiam audiendi confeſſiones habentibus conceſſus. Et dicitur ille reſeruatus, cũ tollitur facultas abſoluendi ab eo,qui illam habebat. ¶Manual. cap.27.nume.25.

Caſus nullus eſt Papæ reſeruatus ſine cenſura,qua ſublata ceſſat & reſeruatio, ſicut in Epiſcopali, quare omnis parochus tũc poteſt ab illo abſoluere. Caiet.in Sum. verbo caſus.

Caſus communiter ſunt Epiſcopo reſeruati,qui ſint magna eſt inter Doct. controuerſia,quam vt tollamus dicendum, quod ſunt hi. Primus peccatum clerici, quod irregularitatem annexum habet. Secundus incendium voluntarium.23.q.8. cap.peſſimam ante denuntiationem, quia poſt eſt Papæ. Tertius peccatum, ob quod pœnitentia ſolemnis eſt imponenda ob ſi Notorium,& ſcandaloſam. c.ſi.cum gloſſ.26. qõ.6. quod tamen non eſt in vſu. Quartus blaſphemia publica;& notoria.cap.ſtatuimus.de maled. Sed non probat,quia loquitur de foro contentioſo, & ideo apparet contrariam per ius nouum.§.ad abolendã. Seſſ.7.Conc.Lateranen. ſub Leo.Decimo. vbi decernitur ne confeſſarij blaſphematores abſoluant, niſi grauiſſima pœnitentia impoſita. Quintus, diſpenſatio uotorum, & iuramentorum, ſed hic non debet numerari inter caſus,cum non ſit peccatum. Sextus, Abſolutio excõmunicationis maioris.gloſſ.c.1.de pœnit.& remiſſ.lib.6. Neque hoc eſt peccatum. Sed præter hos ſunt quidam Epiſcoporum caſus de conſuetudine generali. Primus homicidium voluntarium,aut realis mutilatio membri. Secundus, falſarij. Tertius, violatores Eccleſiaſticæ libertatis,& immunitatis. Quartus retentores incertarum rerum.¶Manu. cap.22.nume.262.

Catechumenus.

Catechumenus etiam ante baptiſmum ſubeſt, quo ad aliqua Papæ c. ante baptiſmum. & c. ante viginti. de conſec.d.4. Vnde & eccleſia præſcribit eis leges ſeruandas certis dieb.quod ad lõgum probat Auth. Contra Auguſt.de Anchon.in tract.de poteſtate eccleſ. q.32. tenentem contrarium: quem & ſecutus fuit

Archiep. Flor. 3. p. ti. 1 2. c. 5. §. 6. ¶ Vide Cõ. de Iub. Nõt. 3 1. n. 48. & Not. 3. n. 9.

Catechumenus etiam ſi habeat gratiam per cõtritionem acquiſitam, & baptiſmus flaminis. c. non dubito. de conſecr. diſt. 4. & ca. debitum. de baptiſmo, nullam tamen poteſt indulgentiam quærere. ¶ Ibi.

Quantumuis bonus ille ſit, nondũ baptizatus non eſt capax ſacramenti pœnitẽtiæ, neque alterius. c. ueniens. de presbytero non baptizato, quia baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum. ¶ Ibi.

Catechumeni Romę ex publico ſubſtẽtari poſſunt, ſed non vbi redditus ad id nõ ſunt deputati. ¶ Conſ. 4. de baptiſmo. numer. 6. par. 1. lib. 3.

Catechumenus nulla lege tenetur ad ſuſcipiendũ Baptiſma, & dũ catechizatur à parocho nulla rõne tenetur illũ parochus alere. Et cum ſatis eſt inſtructus, tunc catechizationi finis eſt imponendus. ¶ Conſi. 4. de baptiſmo. nu. 3.

Catholicus.

CAtholicus, vbi vigent hæreſes inuitatus ad ſepeliendum hæreticum, ſi ſepultura eſt prophana non peccat, ſecus autem ſi eſt ſacra, non quidem, quia communicet excommunicato, ſed quia cõmunicat peccato illorum, qui cum nõ debeãt ſepeliantur in loco ſacro. c. eccleſia. de cõſecr. d. 1. ¶ Conſi. 15. de hære. num. 8. Immo etiam ſe deducit ad ſepulturam prophanã animo fauendi hæreticis, quatenus ſunt tales contra canones excommunicantes eorum fautores. c. excõ camus. de hær. ¶ Ib.

Superiori infideli indifferentia iubenti iuſte poteſt parere, etiam ſi ille ſit hæreticus, quia id ſemper etiam fecerunt Sancti ad euitandũ multa ſcandala. Secus autem ſi imperaret mala, aut ſi id faciat, vt illi faueret. ¶ Ibid. num. 12.

Catholico nunquàm licet negare ſe eſſe catholicum, immo neceſſe illi eſt aliquando confiteri ſe talem eſſe, puta quando interrogaretur, an ſit catholicus, vel lutheranus, vel Caluiſta. Aut quando eius confeſſio eſt neceſſaria ad confirmandos alios.

Et ſi habet animum firmum id faciendum poteſt inter hæreticos commorari: putà ſi ibi iam actualiter computatur, nec tenetur exire inde. aliàs ſic. ¶ Conſil. 15. de hæretic. nume. 6.

Cauſa.

CAuſa quid ſit non definit Auct. Sed dic, quod eſt illa, à qua effectus pendet, ſecundum omnes.

Cauſa ĩ omni re poteſt eſſe quadruplex ſecundum Philoſoph. 2. Phyſic. Efficiens, formalis, materialis, & finalis, quam diuiſionem recipiunt. Bald. l. 2. §. fin. ff. de dona. & Calder. & Panorm. & omnes in Procemio Gregor. Duæ autem harum ſunt intrinſecę vt formalis, & materialis. Duæ aliæ extrinſecæ, vt efficiens, & finis. Hæ dicuntur cauſæ rei fiendi, aliæ uero etiam eſſendi. ¶ cõ. ca. Ita quorundam. de Iud. No. 2. in gl. 2. n. 5. & 6. & Man. c. 27. n. 19.

Additio, Nota q̀ unumquodq; genus cauſę poteſt habere plures gradus. Ita ut quædam ſit Naturalis, quędam accidentalis. Quędam principalis, quædam ſecundaria. Quædam remota, quædam propinqua. Quædam immediata, quædam mediata. Quædam directa, quædam impulſiua. De quibus omnibus hinc inde Auctor, Secundum q̀ res requirit mentionem facit.

Cauſarum principaliũ alicuius effectus vna ceſſante, non ceſſat alia. §. affinitas. Inſtit. de nupt. cap. ex tuarum. de auth. & vſu pallij. ¶ Com. cap. ſi quando. de reſcrip. excep. 2. num. 10. tom. 3.

Cauſa autem principalis, quæ ſit, tradit Bar. in l. ſecunda. §. fin. ff. de don. dicens eſſe illam, qua ceſſante ceſſat effectus. Sed iſta non eſt bona definitio, quia multis cauſis principalibus, ſine quibus actus non fieret, conuenit, quare ſequeretur, q̀ omnis cauſa, quæ dicitur ſine qua non, eſſet principalis. ¶ Conſil. 9. de ſimon. num. 3. & latius in Com. cap. cum miniſter. num. 27. & 39. Sed hunc Com. non habemus.

Cauſa naturalis præfertur accidentali, quando ambæ concurrunt ad aliquem effectum. l. 3. ff. de tutoribus. ¶ Conſi. 3. de ſi

pre-

presby.num.8.par.lib.1. Et iſta præcipuè, non autem accidentalis eſt conſideranda. l.qui habet.ff. de tutelis. ¶Com.c.ſi quando.excep.20.

Cauſa immediata, non immediata, & ſecundaria, ſeu per occaſionem inducta in omnibus hominum actionibus attenditur ſecundum Compoſtel. in c.cum in cūctis. de elect.colum.4.Fely.in c.ſolitæ.de maio. & obe.gl.celebr.in c.de cætero. de homic. ¶Com.c.ſi quando.de reſcr.excep.20.

Cauſa propinqua alicuius effectus eſt dictum, vel factum ſufficienter directum ad illum finem intentione dicentis, vel facientis, vel ſuapte natura ſaltem. ¶Manu.c.27.n.210.& 219.Et conſ.13.de hom.& cōſil.35.num.9.lib.5.

Hæc non requiritur ad hoc, vt quis teneatur ad reſtitutionem, ſecundum notata in cap. congreſſus. & cap. final. de iniur. Manual.cap.16.nu.49.

Cauſa remota homicidij non facit, quē irregularem. Sed propinqua tantum, iuxta glo.ſingular.communiter receptā.de cætero.de hom.¶Conſ.13.eo.ti. Et hinc ſequitur, quòd non omnis cauſa ſufficit ad hoc, ꝙ alicui imputetur delictum, niſi ſit proxima enim non valet.cap.de occidendis.23.q.5.¶Conſi.29.de hom.

Cauſa impulſiua poteſt eſſe illa ſine qua non fieret actus, modo ille nōn fiat principalius ob aliam. vt determinat Maior.4.d.25.quæſt.1. & D.Thom.quol.8.ar.21. ¶Conſi.25.de ſimon. Et hac ceſſante non ceſſat diſpoſitio.¶Com.de Iubil.Not.32.134. Huius cauſæ taciturnitas, quæ expreſſa neque principem retraxiſſet, neque difficiliorem notabiliter reddidiſſet, non officit gratiæ, & eſt ſententia communis. cum Innocen.in ca.in noſtra, ſub fine. de reſcr. ſicuti neque expreſſio id facit. ¶Com.cap.ſi quando.de reſcr.3.n.3.

Cauſa finalis iuxta Decij opin.ca.poſtulaſti.de reſcr. Eſt illa qua mouetur Papa ad concedendum id, quod aliàs non conceſſiſſet.¶Vbi ſupra.

Hanc operum præmia docent. l. final.ff. de reced. inſtit.cap.quia propter. de elect. ¶ In Auctario illius prælectionis.nu. 13. Hac tota ceſſante, ceſſat effectus.cap. cum ceſſante. de appel. Cum ibi not.à gloſſ.& alij. ¶Com.de dat.& promiſſis.Not.13.nu.7.& Com.de Iubil.Not.25.num.3. Talis appellatur cauſa diſpoſitionis. l.ſ.ff.de hære. inſt.¶Conſi.27.de temp.ord.n.3.

Cauſa iuſta ad diſpenſandum. Verb. diſpenſatio.

Manendi extra monaſterium, eſt eius vtilitas.c.non dicatis.12.quæſt.1.cap. monachi.el 1.16.q.1.¶Conſi.64.de reg.num.1.Com.2.de reg.nu.40.

Ob iuſtam cauſam, qui retrocedit à bene cępto ad maius obſequium Deo præſtādum, non dicitur retrocedere.facit cap.dixit Dominus.13.q.7.ca.magnum.de voto. ¶Conſi.1.de his quę ui.n.10.li.1.

Cauſa iuſta ſuper voto continentiæ diſpenſandi adeſt, vbi quis metu eſt ad ordines ſacros promotus Ibi.nu.3.

Cauſam vnam iuſtam diſpenſandi plures inſimul concurrentes efficiunt. Ibi.

Cauſa iuſta non reſidendi arbitrio Iudicis definienda eſt.arg.l.1.ff.de iu.deli. c.de liber.c.de cauſis. de offic.deleg. ¶Conſi.1.de conſt.num.44.li.10.

Idem dicendum de manendo extra monaſterium.¶Conſi.54.nu.3.li.3.

Cauſa, quæ probabiliter iuſta reputatur non faciendi aliquid puta ieiunandi, excuſat ab illo, etiam ſi non ſit iuſta. Caie.2.2.q.142.ar.3.¶Com.Rub.de Iudic.n.74.

Cauſæ iuſtæ exeūdi Monaſterium ſancti monialium ſunt tres, iux.extrauag. Pij V. videlicet Incendium, Infirmitas lepræ, Et infirmitas Epidimiæ, quæ duæ extremæ videntur contineri ſub illa vna poſita à cap. periculoſo.de ſtatu regu.num.6.¶Com.de regular.num.48.

Cauſa limitata limitatum producit effectum.l.Non omnis.ff. de reb.credit. ¶Manual.cap.17.num.62.

At ſi eſt potentior maiorem producit effectum.l.cum multa.C.de bon.quæ liber. i. penul de dona. ¶Conſi.1.de præſcriptio.num.2.Com.3.de regu.nu.24.

Et licet ſit eadem diuerſo reſpectu poteſt operari diuerſa, & contraria. ¶Conſi.16.de voto.num.6.

Cauſæ maiores ad Papam ſunt referendæ.ca.maiores.de baptiſmo, vt cauſa dandi coa-

coadiutorem epiſcopis ægrotantibus non valentibus eccleſiam regere. ¶Conſi.1.de foro compet.num.4.lib.2.

Cauſa turpis non poteſt immediate honeſtum effectũ producere, quia arbor mala non poteſt fructus bonos facere. Matth. 12.facit c.1.de ſciſma.li.6.& in cauſato, vt ait Bar.non poteſt eſſe plus virtutis, quàm procedat ab influentia, & potentia cauſæ. l.1.ff.de Senat. ¶Com.in cap.2. de pœnit. diſtinct.5.num.2.

Cauſa rationabilis ſemper excuſat à trãſgrediendo legem humanam ſaltem à peccato mortal. iuxta mentem D Tho.1. 2.q. 96.ar.6. Dicitur autem rationabilis cauſa ob quam legiſlator ſi adeſſet eum pro excuſato haberet. argum.glo.ſingul. & communiter receptum in l.tale pactum. §. qui vocauit.ff.de pactis. ¶Manual.prælud. nono.num.16.

Cauſæ multę poſitæ in aliquo priuilegio ad operãdum aliquem effectum, ſi vna ſufficiat, illa verificata priuilegium valet. Felin.in cap.2.de reſcript. ¶Conſi. 20. de regul.nume.1.

Cenſura.

CEnſura nomen primo ſignificat dignitatem cenſoris. Secũdo, correctionem alicuius, in qua poſteriore ſignificatione ſumitur à Canoniſtis, & non ꝑ qualibet correctione, ſed pro eccleſiaſtica, quę eſt ſententia lata à capace ordinis mediãte iuriſdictione fori exterioris, qua quis priuatur communione ſacramentorũ, vel hominum, vel executione diuinorum ſpiritualium, vel prohibentur officia diuina, ſacramenta, vel ſepultura.

Eſt autem cenſura triplex.ſ.excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, de quibus ſuis locis.¶Man.c.27.nu.1.

Cenſurę cõueniunt, & differunt inter ſe in multis.iux. Cald.in trac.de eccl. interd. vide Man.c.27.nu.164.

Cenſuræ occultæ in pręterito tempore, & etiam aliæ in præſenti, niſi fuerint publice denuntiatæ, non impediunt valorẽ actus, qui ratione publici officij exercetur. cap.ad probandum.de re iud.facit l.Barbarius.ff.de offi.præt. ¶Man.c.9.n.9.

Cenſuræ nõ incurruntur per ſolum conſenſum in peccatum. ca.cum quis.de ſent. excom.li.6.c.fœlicis.§.illud.de pœni. li.6 ¶Man.c.2. nu.15.

Cenſus.

CEnſus eſt ius quoddã percipiendi aliquam pẽſionem pecuniæ, aut alterius rei vtilis in annum, menſem, aut aliud tempus.arg.c.peruenit.de cenſib.& c.pſertim. de iur.patr. Eſt cenſus res vendibilis, ideo iuſto pretio emi poteſt.inſtitu. de empt. in prin.Inn.c.in ciuitate.de vſu.& omnes.Eſt ſimilior uſuræ, quã emptioni alicuius prædij.¶Com.de vſu.li.1.nu.69.

Quod uerificatur etiam de cenſu noue conſtituto, quia nondũ nata poſſunt uẽdi. l.nec emptio.ff.de contrah.emp.Et quia in dubio nemo præſumitur fingere, & peccare c.2.de reg.iu. Si conſtitutio fiat per donationẽ nulla poteſt interuenire vſuræ ſuſpicio, ut ſi fiat per pecuniã, magis talis cenſus emptio ſimilis eſt uſuræ, quàm emptio cenſus antiqui.¶Ibi.nu.70.

Emi etiam poteſt ſi fiat in uitã emptoris venditoris, vel vtriuſq; cum pacto, ut ſua morte finiatur cũ obligatione reſtituendi precij in quo conſiſtit. Inn.& communis, vbi ſup.& Panor.ibi.diſpu.5.¶Ib.nu.71.

Emi etiam põt cenſus perpetuus redimibilis, vt patet per extrauag.Martini, & Calixti. Debet tamen habere quaſdam conditiones, de quibus in illis. Quas & inuenies in Summ. Concil. an verò illæ omnes probandæ ſint, ſintque neceſſariæ, vide longam diſputationem inter Authorẽ, & D.Sotum lib.6. de iuſt.& iure. q. 5.ar.1. vbi ſup.nu.73.& 74.

Eſt autem duplex cenſus alter perſonalis, qui conſtituitur ſuper perſona, quod licitum eſſe dixit Sotus libro ſexto. de iuſtit. & iure. quæſt.5.articu.1. Et Couarru. lib.tertio.capit.7. variarum reſolut. Et Conrad.de contract.quæſtion. 74. Sed falſum eſt, & contra multos doctores grauiſſim. Innocent. Hoſtienſ. Ioann. Andr. Anch.

Anch. Panorm. ſuper capitul. in ciuitate. de uſur. & Angel. Verbo vſura. §. 78. Anton. 2. part. tit. 2. cap. 8.

Inuentio inſuper eſt noua, quã Reſpub. præcipue Romana, præſertim ex quo Chriſtiana facta eſt, nunquàm paſſa eſt, multaſque rationes validiſſimas adducit Auctor. nume. 81.

Cenſus alter eſt realis, qui in bonis, ſeu ſuper bona alicuius conſtituitur. Qui bona debent eſſe certa, & deſignata. Et ſola obligata manere debent, non autem perſona ad ſoluendum penſionem conſtitutã: quia id eſſet cenſus perſonalis, aut conſtitutio pignoris, & obligatio ſecuritatis precij accepti, & ſolutionis cenſus, quod vſura eſſet. ¶Ibid. num. 76.

† Eſt cenſus res vendibilis. vbi ſup.

Cenſus ad hoc, vt iuſtus ſit octo conditiones requirit, de quibus Martianus, & Caliſtus in ſuis extrauag.

Prima eſt, vt res ſupra quã conſtituitur ſit deſignata, vt dictum eſt.

Secundò, quod res illa ſola, & non perſona obligetur. ¶Nu. 7. & 77.

Tertiò, quod precium ſit iuſtum requiritur ad hoc, vt emptio illius iuſta ſit alioqn obligationem reſtituendi induceret, licet quo ad conſtitutionem cenſus poſſet eſſe verus in foro conſcientiæ.

Quartò, quod precium totum ſoluatur ſtatim, & id neceſſarium, eſt in vtroq. foro, quia emptor non debet credere venditorẽ ſponte dare dilationem ad ſoluendum, & videtur minus iuſto precio dare, q ſtatim non ſoluit ei, qui in neceſſitatẽ ductus cenſum vendit. arg. ca. 1. de plus pretio. §. plus autem. Inſt. de actionib. ¶Ibi. n. 78.

Quintò, ꝙ cenſus in totum, vel in partẽ redimi poſſit, hoc autem neceſſario requiritur ad hoc ne emptio ſit iniuſta, aut vſuraria, quia minus iuſto precio datur. Ibi.

Sextò, quòd vendens non teneatur redimere, quod apud omnes certum eſt eſſe neceſſarium. ¶Ibid.

Septimum, quòd cẽſus, vel ad æquet, vel ſuperet precium prædij.

Octauò, quod perempta re pereat cẽſus, quod ex ſecunda cõditione ſequitur. ¶Ibi.

Sed præter ſupradictas conditiones edidit Pius V. ſuam de cenſib. conſtitu. in quã nedum illam approbauit, ſed etiam alias addidit, & ſunt hæc.

Primò, ꝙ non conſtituatur cenſus ſuꝑ perſonam, ſed neque ſuper rem aliquã corporalem, vel ſpiritualem, niſi illa ſit immobilis, aut pro tali habita frugifera, & ſuis certis finibus deſignata. ¶Ibi. nu. 85.

Ex qua ſequitur, quod pereunte illa perit cenſus. 86. ꝙ poſſit poni ſuper annuo redditu, quia habetur pro re immobili. cle. exiui. de verb. ſign. 87.

Septimò, quod precium conſtituatur in pecunia enumerata coram Notario, & teſtibus cauſaliter, & integraliter ſine pacto vllo illud, aut partem illius iterum reſtituendi, quia tunc annullatur iuſtitia in vtroque foro, neque valeret ſi emptor eſſet creditor, & vellet de precio ſibi retinere, ſiue interueniat pactum, ſiue non, quia hoc modo non præcluderetur via fraudibus. 89.

Tertiò, ne derogetur vlli exceptioni caſus fortuiti, niſi ei, qui naturæ contractus conueniat, ideo renunciatio caſuũ fortuitorum non valet contra Reg. legis, ſed & ſi §. quæſitum. ff. ſi quis cau. ¶nu. 90.

Quartò, ꝙ cenſum cõſtituens nõ ſe obliget ad alienandum rem cenſui ſubiectam.

Quintò, quod in emptione prædij cenſualis præferatur Dominus cenſus, ita ut ante menſem teneatur illi denuntiare, & præſumere conditiones, quo poſſit illum ſi velit emere.

Sextò, quod non conſtituatur pro cenſibus iam decurſis, vel decurrendis, ob ꝙ, neque augeri poteſt antiquus, neque nouus imponi ſuper eadem re, nec ſuper alia poteſt ſuum augeri ob pecuniam noue dãdam, male inferunt nonnulli 94.

Septimò, quod conſtituens non ſe obliget ad ſubeundum alia onera, quæ alias iure ſubire non debet, præterquam ad ſoluendum cenſum. ¶Ibid.

Cenſus conſtitutio ob pecuniam antea à venditore debitam ualet, immo eſt iuſtior, quia venditor maiore tempore fruitur pretio. ¶Conſi. 1. de emp. n. 4.

Cenſus conſtitutus cum pacto, ut ſit liber ab omni onere, etiam quo ad gabellas, & impoſitiones non ualet, quia eſt contra

formam Bullæ Pij V. Si autem intelligatur de oneribus ad quæ tenetur venditor pro pter precium ſuper quo vendebat illũ, valet, quia non obligatur niſi ad quod iure tenetur. In dubio autem præſumendũ eſt intelligere illos hoc ſecundo modo. ¶Con ſi.24. de cenſib.li.3.

Cenſus non poteſt conſtitui hodie ſup vna re deſignata, & generaliter ſuper omnibus bonis alijs non deſignatis, quia id eſſet quoquo modo conſtituere illum ſuper perſonam. Tract.de vſu.nu.129.

Conſtitutus in alia re, quàm in numerata pecunia poteſt reduci à Principe non recognoſcente ſuperiorem, quia in illo magis eſt habendus reſpectus ad precium rei, quàm ad rem ipſam. Sed antequã fiat ipſa reductio ſoluendus eſſet cenſus in re, in qua conſtituta eſt ſiue precium eius ſit auctum, ſiue diminutum. Trac.de vſu.n.120.

Conſtitui non poteſt ſuper re aliena, & ſi conſtituatur non debetur, neque exigi poteſt, quia doloſa ſimulatio non debet ꝓdeſſe. argumẽ. à contrario caſu vnico cum glo.27.q.2. In foro autem exteriori niſi ꝓbetur obtineret vim, quia de non exiſtentibus ac apparentib. idem probatur. l. duo ſunt. ff. de teſt. & gloſſ. c. ſacerdos. de offic. ord. ¶Ibi.num.119.

Conſtitui poteſt ſuper pluribus rebus Ibi.num.113. Etiam ſuper alio cenſu, quia annuus redditus pro re immobili habetur clem. exiui. de verb. ſign. Ibi.

Conſtitutus alia forma, quàm ſupra præſcripta, videtur eſſe fœneratitius. ca. prudentiam. de offic. deleg. Etiam ſi eſſet irredimibilis, quia extrau. cum ſit generalis ad illum etiam extenditur, & cenſus irredimibilis poteſt conſtitui etiam fraude. Sed nõ valet de illis, qui ante erant conſtituti: & ſi erant redimibiles.98.

Cenſus conſtitui contra formam pręſcriptam, non poteſt per ſententiam ſuper rebus conſiſtentib. in numero, pondere, & menſura, quia pœna pecuniaria cenſetur impoſita contra debitorem rerum mutuabilium in fraudem vſurarum. Super alijs aũt poteſt, quia illa ratio in his non cenſetur valere, niſi imponatur ab eo, qui conſueuit fœnerari. gl. l. pœnã. ff. de vſu. ¶Ib.n.100.

Cenſus non poteſt vendi maioris, vel minoris precij, quàm ſit conſtitutus. Fallit cum quis eget, & non inuenit, qui emat, quia in tali caſu minoris ualet, & ſi rogatur & multi ſint, qui emere velint maioris valet, modo nulla adſit fraus, & iuſtum precium cenſus non videtur conſiſtere in indiuiſibili. Et id maxime valet in foro conſcientiæ. ¶Ibidem num.112. & in Manual. ca.23.num.78.& 79.

Cenſuum venditor tenetur regalia iura ſoluere, quæ ratione prædij cenſuarij Fiſco debentur 132. Neque poteſt obligari ad pœnam dupli 136. & nũc ſe conſtituit poſſeſſorem precarij nomine 137. & quod renunciet foro ſuo eſt iuri nouo, & antiquo contrarium.138.

Cenſus iuſta venditio non poteſt dari cum pacto exigẽdi precium à vẽditore aliquo caſu, niſi cum iure communi precium exigi poteſt, vt cum fuit ignorãter emptus ſuper re non libera. nu.122.

Cenſus venditori licet precium redemptionis, ſiue ceſſationis ſoluere in alijs rebus, quàm pecunia numerata.123.

Non tamen licet accipere aliquid vltra id, quod datum fuit, ſi ſolutio fuit in pluribus terminis, puta intra ſpatium trium, vel quatuor dierum.124.

Cenſus, qui vendit obligatur quidẽ ſoluere illum cenſuario tempore ad id ſtatuto, ſed non debet ei precium eius, niſi redemerit.num.125.

Cenſus creati, & creandi poſt extrauagan. Pij V. poſſunt redimi in totum, & pro parte, & uolens redimere illum debet renũtiare ante duos menſes, & illis elapſis põt cogi intra annum ad redimendum. Et niſi cogatur non poteſt ultra cogi, nec repelli à redemptione.95.

Cenſus redimendi facultas, quandocunque uolet facta denunciatione, non põteſt tolli ullo pacto, aut præſcriptione etiã immemorabili.96.

Cenſus redimi poteſt per compenſationem debitus liquidi, quia omnis actio iure tollitur per talem compenſationem. l. ſi na. C. de compenſ. ¶n.124.

Pro redemptione denuntiatio põt fieri quocunque tempore, & parte anni, quia

exura-

extrauag. nullum tempus præfigit. Et ſi redemptio fiat in fine anni, quādo debet ſolui cenſus, ſoluendus eſt cenſus pro rata tēporis, alioquin non poſſet quocunque redimere cum incæpto anno non poſſet id facere ſine damno. ¶num. 126.

Cenſus ſimulac redimitur definit cēſuarius eſſe talis, quare, & cum illi non detur ius prælationis, niſi pro tempore quo eſt cenſuarius ſuæ prælationi fieri poteſt præiudicium ab eo, qui debet cenſum, redimendo prius illum, & poſtea vendendo alteri cui placuerit. 127.

Propter moram ſoluendi cenſum, non incurritur vlla pœna amiſſionis rei cēſuariæ, vel partis, etiam ſi conuentio de illa incurrenda præcederet: neque obligatio ad intereſſe lucri ceſſantis, aut ſoluēdi certas impenſas iuram. partis liquidādas. n. 93.

Incurritur tamen pœna obligationis de damno emergente, quia qui cauſam damni dat, &c. 94.

Cenſus debitor ſatisfacit credendo, qđ debet illum ex contractu cenſitico, quare in foro conſcientiæ non perdit prædium ob non ſolutum cenſum poſt duos menſes ſi debet eccleſiæ. capitul. potuit. de locatio. vel intra tres ſi debet laico. leg. 2. C. de iure emphyteut. Quod ualet etiam in foro exteriori, cum non agatur de interpretanda lege fundata in præſumptione, iuxta notata in capitul. tua. de ſponſal. ¶nume. 109.

Cenſus ob non ſolutionem ſi quis pœnam exigat, tenetur eam reſtituere in foro conſcientiæ, ſi fuit cenſus conſtitutus poſt extrauag. Pij V. Non autem ſi ante, & pœna fuit moderata. Secus autem ſi immoderata. ¶num. 111.

Cenſus centum pro mille ducatis ad vitam licitus eſt, quia licita eſt donatio ſub modo licito facta, & quia ſubeſt periculum perdendi omnia mille, uel magnam partem, & iſta contractus eſt vera donatio non mutuatio. ¶ Manual. capit. 27. nume. 222.

Neque extrauagans obſtat, quia illa loquitur de cenſu conſtituto per uiam venditionis. num. 228.

Ceſſatio.

CEſſatio à diuinis eſt quædam deſiſtētia à diuinis officijs, & adminiſtratione ſacramentorum. iux. mentem Inn. & omnium. c. dilectus. de app.

¶ Duplex eſt generalis, quæ fit in loco vniuerſali, ut ciuitate, oppido. Et particularis, vt in loco particulari, puta eccleſia hac, & illa.

Differt ab interdicto, quia hæc non eſt cenſura, illud autem ſic, ideo qui illud tranſgreditur fit irregularis, non autem q hāc. Et in hoc errauit Auctor Compendij priuilegiorum Ver. interdictum. §. 17. ¶Man. cap. 27. num. 183.

Ceſſio.

CEſſio bonorum eſt illa, qua debitor ea relinquit creditoribus. ff. eod. tit. & c. de his qui bonis cedunt, & hęc excuſat à reſtitutione in foro exteriori, quæ adeſt ex contractib. orta, quatenus lex ciuilis ſtatuit, vt debitor cedens ad plus teneatur, quàm ſoluere commode poſſit, de his, quę poſtea quæſiuerit.

Idem de debitis, quæ ex delictis oriūtur quo ad intereſſe priuatū partis, non autem quo ad publicū, quia quo ad illud, qui non habet in ore luit in corpore. l. 1. §. ſi generaliter. ff. de pœn. & gl. c. non ſatis. 87. diſt. & c. ſi Rex. 14. q. 6. Quo ad forum verò cōſcientiæ non excuſat, niſi quatenus coniūcta eſt cum neceſſitate, quę excuſaret. ¶Manual. cap. 17. num. 86.

Cedere bonis cogitur, qui cedendi licētiam petijt, neque obtinuit. c. quidam. de renunc. hoc autem non eſt intelligendum de ceſſione per denegationem reſtitutionis, ſed alio modo. ¶Tract. oppoſ. ſolut. opuſ. 1. num. 5. tom. 3.

Chriſma.

CHriſma idem quod vnctio ſignat, de ductum enim à verbo χρίω, quod eſt vngo, ſicut & vnctio.

De

De illius eſſentia non eſt balſamũ, quã-
uis cum oleo, & balſamo confici debeat,
ſed oleo tantum. ¶ Conſi. 1. de ſac. vnc.

Chriſtianus.

Chriſtianus membrum eſt vnius corporis Chriſti (à quo nomẽ deriuatur) Eph. 1. & 4. ¶ De ora. c. 19. qu. 95.

Quatenus talis pertinet ad forum eccleſiæ, ẽt quo ad actiones mere ciuiles, & cauſas in quib. non diſputatur de peccato, ut affirmat Duc. de poteſt. eccle. & Turrecre. c. cum aduentu. d. 96. quia omnis eſt chatactere, qui eſt res ſpiritualis, inſignitus. ¶ Rel. ẽt. capitul. Nouit. de Iudic. Notabil. 6. nume. 6.

Si conſideratur attamen, quatenus homo ſubiectus eſt poteſtati etiam ſæculari. Quare utriq; poteſtati, ſed diuerſa ratione ſubijcitur. ¶ Ib. nu. 13

2 Hinc ſequitur, ꝙ quando conuertitur, vt Chriſtianus. i. ſuperinductis, aut reuelatis ſupernaturaliter per Deum, aut eius eccleſiam, quatenus talia ſunt, uel ſuper cõnexis eorũ, quæ ſcd̃m legem ſupernaturalẽ iudicanda ſunt, vel ex ea eruuntur, dẽt conueniri coram eccleſiaſtico iudice, & non quacunque de cauſa, vt crediderunt Durand. & Turrecrem. Et hic eſt verus intellect. s. c. quæcunque. 2. q. 1. ¶ Vbi ſupra num. 36. & 38

3 Chriſtianus omnis regulariter aptus eſt ad Religionem approbatam, niſi obſit illi aliquod impedimentum canonicum. Conſi. 5. de Regul. num. 4.

Iure cõi non prohibetur illi locare Iudæis redditus, & gabellas, immo permittitur in ca. ex ſpeciali. de Iud. modo Rex deputet aliquem fidelem Chriſtianum ꝓ officio exigendi, ut ibi exprimit Panor. Conſi. 1. de conſt. nu. 57.

Neque cũ illis prohibetur exercere commercia. Panor. in c. poſt miſerabilem, eod. ti. Secus cũ hæreticis, & ſciſmaticis denuntiatis. c. cum excommunicato, & alijs malis. 2. q. 3. adiuncta extrau. ad euitanda.

Vetatur tamen nimia familiaritas cum infidelibus. capitul. Nullus, & cap. omnes. 78. quæſt. 1. cap. final. de Iudæis. leg. nemo. & l. fi. C. eo. ti. ¶ Vbi ſup. n. 58.

Chriſtianus Saracenos iuuans plus peccat, quàm ipſi, qui Chriſtianos impugnant ob qualitatem chriſtianiſmi, quæ peccatum plurimum aggrauat, efficit enim, vt dicatur pugnare contra ſuum caput, quæ eſt Chriſtus. Ephеſ. 1. Vnde excommunicationem incurrit, quam non incurrit Saracenus. ¶ Com. cap. ita quorundam. de Iudæis. Not. 9.

Regulariter debet ſepelliri in loco ſacro, ſi fieri poteſt. iuxta text. & glo. cap. ex parte. el ſecondo. De ſepult. niſi in caſibus expreſſis. ¶ Conſil. 6. de teſtament. num. 2. lib. 6.

Chriſtus.

Chriſtus verus eſt Dominus omnium, non ſolum quatenus Deus. Pſa. 21. Domini eſt terra, ſed etiã quatenus perfectus homo. Pſa. 2. Dabo tibi poſſeſſionem oẽs terminos terræ. Ioã. 20. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra. D. Thom. De Regim. Principum lib. 3. cap. 12. Hoſti. in cap. ſuper his. de uot. Anton. 3. part. titu. 3. cap. 2. Almain. de poteſta. Papæ. cap. 8. Dedit illum caput ſuper omnem eccleſiã. Ephe. 1. quare caput eſt nedum hominũ, ſed & angelorum. Colo. 2. ¶ Rele. c. de Iud. Not. 3. à n. 8. Hinc ſequitur, ꝙ eſt dominus omnium bonorum eccleſiaſticorum, quorum Summ. Pont. eſt ſummus adminiſtrator. conſi. 66. de præb. nu. 3.

Non fuit igitur ulli ſubiectus, & multo minus Pilato, vt male uidetur ſenſiſſe Ant. à Roſellis. lib. de poteſta. Imper. & Papæ. colum. 23. quia inferior nullam ſuper ſuperiorem poteſtatem habere poteſt. capitul. inferior. 21. diſtinct. & ca. cum inferior. de maiorita. erat autem illi Chriſtus ſuperior etiam quatenus homo. Immo D. Tho. lib. illo de Regim. Principum. li. 3. cap. 8. tenet Octauianum Auguſtum Chriſti uices geſſiſſe in temporalibus, licet ipſe id non intelligeret. ¶ Rel. ẽt. capit. nouit. de Iudic. nota. 3. num. 72.

Hoc ſuum dominium communicauit

Chriſtus diſcernens inter ſæcularis, & eccleſiaſticæ poteſtatis officia, vt ait Grego. Nazianzenus relatus in cap. ſuſcipitis. 10. diſt. Mediator Dei, & hominum hō Chriſtus Ieſus, ſic utriuſque poteſtatis officia diſcreuit, vt Imperatores pro æterna vita Pontificib. indigerent, & Pontifices pro temporali uſu tantummodo curſu Imperatorum legib. vterentur. ¶ Ibi. n. 23.

Ita tamen fuit ſemper Dominus omnium Regnorum, vt nulli auferret, quod ante ſuum fuiſſet. Non enim eripit mortalia, qui Regnum dat cæleſtia. ¶ Ibidem nume. 63.

Monarchiam igitur optimam inſtituit, quo ad ſpūalia, quæ ſe ad temporalia quoque extenderet. Cuius ſuum Vicarium Petrum inſtituit, cui tamen non dedit totam ſuam poteſtatem temporalem; quia non laicum incipientem naturalia directe, neque ſpiritualem, vt excellentiæ faciendi miracula inſtituendi ſacramenta, &c. ¶ Ibi. nume. 130. Neque voluit, vt ſuus Vicarius omnium Regnorum ordinariam poteſtatem haberet, quo ad temporalia. num. 135. Incepit autem eius Monarchia ab incarnatione ſua, ut ait Almainus vbi ſupra. Incarnationem intelligens pro Natiuitate pro quo facit. leg. qui in utero. ff. de ſtatu hominum.

Chriſtus impeccabilis fuit, peccatum tamen dicitur. Primò, quia pœnam dedit ꝓ peccato. Secundò, quia hoſtia factus eſt reconciliando nos Deo. Tertiò, quia pro tali habitus eſt à malignis. ¶ Com. c. n enim. de pœn. diſt. 7.

Eius anima lege priuata, ſine ullo eius actu, & merito præcedenti in primo ſuæ Conceptionis inſtanti, non ſolum fuit iuſtificata, ſed etiam beatificata. D. Thom. 3. p. quæſt. 19. art. 3. diſtinct. 38. ar. 2. opuſc. 3. c. 138. ¶ Man. prælu. 1. n. 9.

Chriſtus non pertulit omnes iniurias, quia illas, quæ redundabant in Dei, & ſuam diuinitatem ſufferre, nunquàm uoluit Diuus Thomas quolibet. quinto. art. 26. ¶ Com. capitul. inter uerba. conclu. ſecunda. num. 17.

Vt homo orat ſeipſum vt Deum. Luc. ſexto. Diuus Thomas. tertia part. quęſtio. 21. art. primo. ¶ Vbi ſupra concluſione quarta. num. 9.

Diſcipulorum pedes ſemel lauit, non tamen erat ſolitus in miniſteriis miniſtrare, ſed potius talia ſuis diſcipulis delegaſſe, & ab eiſdem legitur ea ſibi impenſa fuiſſe. Matth. 26. Vbi uis paremus tibi comedere paſcha? ¶ Com. 4. de Regul. nume. 67.

Chriſti ſanguinis vna gutta ſufficit toti mundo redimendo, & hoc eſt fundamentum per Calderi. generaliter recep. in Reperio cap. noſtro. colum. quinta. de pœnitent. & remiſſ. & Thom. 3. p. quæſt. 46. art. 5. ad 3. qui ait, quod minima paſſionum, quaſi ille ſuſtulit ſuffeciſſet, quo ad ſufficientiam, licet quo ad redundantiam omne genus earum noluerit ſuſtinere. ¶ de Iubil. Not. 1. ꝓ nu. 2.

Et ratio ualoris, fuit unio diuinitatis cum humanitate propter eius infinitatem, qua & valor, & meritum infinitum fuit ratione perſonę merentis; quia Deus & acceptantis, quia idem Deus, qui pro infinitis etiam acceptauit.

Fuit etiam meritum infinite in ſenſum ſecundum Ioann. Maior. tertia diſtinctione 19. Quare, & paſſio Chriſti talis fuit ſecundum omnes, ſed præcipue Palud. 4. diſtinct. 20. quęſt. quarta. Anton. 1. par. titu. decimo. cap. 3. ¶ De iub. Not. 32. nume. 8. & Notab. 22. nu. 8.

Crucifixus fuit hora tertia crucifixione verbali, vt ait Auguſtinus, & vos ò Iudæi crucifixiſtis lingua quando clamaſtis, &c. Et hora ſexta crucifixione reali. ¶ Com. capitul. Periculoſe. de pœnitent. diſt. 1.

In cruce autem factum fuit, tanquam alabaſtrum, ex quo exiuit unguentum odorificum eius famæ prædicatæ, & miraculorum. ¶ Com. capit. quantuslibet. eadem diſtinct.

Suo deſcenſu ad inferos, omnes animas Purgatorij liberauit, vt omnes in carcere coniecti nouo Aduentu Principis ſolent liberari. eſt opinio Ricardi tertia diſtinct. 27. ¶ De Iubil. Notab. 22. numer. 48.

Gloriam ſui corporis, non autem ani-

mi ſibi meruit, quam tamen infinitis alijs meruit, quo ad ſufficientiam, neque ob id iniuriam patitur. No. 13. nu. 10.

Chriſtus non eſt minus liberalis, nunc quando eſt ditiſſimus, quàm eſſet tunc, quando factus fuerat pauperrimus. ¶ De redimend. eccleſ. quęſtio prima. Mon. 42. nume. quinto.

Chorus.

CHorus non tolerat laicos ne ex cōfabulatione deuotionem impediāt. Non tamen illos excomm. Com. de ora. c. 18. num. 73.

Chori errata, qui non emendant, & corrigant quæ fiunt ſcandalizando, ridendo, conſentiendo, peccant, quia alienant ſe-ipſos, & alios ab attentione. ¶ Ibidem ca. 10. nume. 15.

Choro maxime prodeſt uir magnæ auctoritatis, atque præſtantiæ, iuxta Gerſonem. Ibidem cap. 17. nume. 26. Verbo Canonicus. num. 2.

Chorum nemo poſt primum pſalmum ingredi debet, ita ut ſit particeps diſtributionum intellige, iuxta multorum locorum conſtitutiones. ¶ Ibidem capitul. decimo. nume. 44.

Choro, qui præeſt, debet corrigere errantes. c. 16. num. 80.

Circunſtantia.

CIrcunſtantias humanorum actuum accidentia eſſe colligitur, quę conſiderandæ ſunt à iudicibus ad hoc, vt iuſte crimina punire poſſint, facit c. ſicut dignum. de hom. c. nemo Chriſtianus 40. d. l. Reſpiciendum. ff. de pœnis. ¶ Com. cap. conſideret.

Hinc ſequitur, quod circunſtantia peccati accidens, eſt illius inquantum peccatum eſt, quædam actio, & quoddam ens naturale ſimpliciter conſideratum, licet qua parte actio illa peccatum eſt, frequenter contingat eſſe de illius peccati eſſentia, id eſt, quòd actio illa non eſſet peccatum, niſi adeſſet illa circunſtantia, ut eleemoſina ob vanitatē peccatum eſt ratione finis, vt ait Alexand. de Ales. 4. part. quæſt. 77. art. 2. Anton. 3. part. titu. 17. cap. 18. §. 4. Thom. 1. 2. quæſt. 8. & in 4. d. 16. Et alij ibi Canon. in d. cap. conſideret. & in cap. ſicut dignum. de hom. ¶ Manual. cap. ſexto. nu. 1. ¶ Com. cap. conſideret. de pœnitent. diſt. quinta. num. 3.

Sunt autem ſeptem iſtæ circunſtantiæ: Quis, quid, vbi, per quos, cur, quomodo, quando. Thom. vbi ſup q. 7. art. 7. Palud. 4. d. 16. q. 4. ar. 1. qui addit. Quoties, ſed hoc non eſt circunſtantia, ſed potius peccati multiplicatio. ¶ Vbi ſup. nu. 1.

Harum multa ſunt genera. Nā quędam neque peccatum aggrauat, neque leuat; qualis eſt furari dextra, vel ſiniſtra manu. Quædam leuat, vt finis bonus, uel ignorantia. c. ſicut dignum. de hom.

Quædam aggrauat culpam, ſed non mutat in aliam ſpeciem, qualis eſt magnitudo rei furto ſublatę. c. fi. 14. q. 6. Quædam mutat ſpeciem, ſed non in infinitum, qualis eſt feſtinatio addita eſui non opportuno, quæ alia Gulæ ſpecies eſt. cap. quinque. de conſecr. diſt. 5. Quædam mutant in infinitum, qualis eſt anticipatio notabilis horæ in die Ieiunij addita eſui præpoperoſecundum Palud. 4. d. 16. q. 3. communiter receptum. ¶ Com. d. c. nu. 5.

Circunſtantia leuans, ſiue extenuans. Non eſt neceſſario conferenda, neq; malū eſt illam ét indicare, quia quocunque modo illam pœnitens exprimat ſufficienter ſe accuſat, non excuſat dum imputat ſibi culpā. Et ſi ita extenuaret, vt efficeret de peccato non peccatum, aut de mor. veniale teneretur illam exprimere ſecundum D. Bonau. 4. d. 16. vt circunſtantia grauis morbi, quæ nullum peccatum efficit eſum carniū in Quadrageſima, aut cum de illa à confeſſore interrogatur. ¶ Manu. c. 6. nume. 5. vbi corrigit, quæ dixerat in Com. d. c. conſideret. nume. 5.

† Additio. ſecutus comm. op. quæ tenet malum eſſe illam exprimere inquantū peccatū excuſat, cū teneatur pcōr ſe accuſare.

Circunſtantia adaugens culpam nō mutando in aliam ſpeciē, & ſi multi tenuerint

inter quos fuit Maior. 4.d.17.quæſt.3.eam eſſe neceſſario confitendam.

Quod verum eſſe ſolum cum hac limitatione, videlicet, quando clare, vel manifeſte peccatum auget notabiliter., vt ſi qs cum matre coierit non ſufficit dicere ſe coiſſe & cum affine, debet explicare lineam, immo & gradum. Secundum Marſi. 4.d.16.q.12. & Sotum. Tamen contraria ſententia, quæ eſt communis D. Tho. 4.d. 16.q.3.ar.2.q.5.& diſt.32. ar.5. quæſt.2. & diſt.41.Palud.4.d.16.q.4.ar.3. Gabr.ibi.q. 1.Anton 3.p.tit.17.ca.17.Adrian.4.de confeſſ.quæſt.3.Caiet.tom.1.opuſ.tra. quinto. Silueſt.Roſa.Anton.caſu 63.& multorum tenenda eſt. Opinio enim altera eſt nimis moleſta, & multorum ſcrupuloſũ cauſa, confeſſionemque reddit odioſam, damnoſam, atque moleſtam. ¶Manual.cap.6. num.6.& Com.d.c. conſiderei à nume.6. & deinceps.

Circunſtantia adaugens, nonnunquam eſt modus peccandi, facit cap.origo 32.q. quarta. Et quia raro mutat ſpeciem, ideo raro eſt confitenda, immo in venereis conſultius eſt prætermittenda. Anton. 3. par. titul.17. cap.ſeptimo. §.3. Angelus verbo Interrogatio.quæſt.ſeptima. Quia venerea quo magis particulariter conſiderantur, eo magis mouent. Ariſtot. Zachar. & Thomas 4.diſtinct.16.quæſt.quinta. ¶Com.d. cap.num.82.

Circunſtantia, quæ mutat ſpeciem peccati non in infinitum, vt, una actione in aliam venialem, non eſt neceſſario confitẽda, quia ad ſola mortalia tenemur confiteri.cap.omnis, de pœn.& remiſſ. ¶Vbi ſupra.numer.14.

Circunſtantia, quæ mutat de una in aliã ſpeciem mortalem eſt neceſſario cõfitẽda, vt furtum factum in loco ſacro: alioquin nõ confiteretur ſacrilegiũ peccator. Rõ autẽ, q̃ teneamur eſt non, quia Metaphiſica rõne in genere morum, iſte alius ſit actus: ſed q̃a noua malitia inuenitur cũ qua præcedẽs coniuncta multum, & inſigniter eſt maior. ¶Vbi ſup.num.13.Et Com.cap. inter verba.concl.6.nu.456. Ideo D. Tho. 4.d.16 q.3.decernens, quæ ſit talis circunſtantia ait; Talem eſſe illam, quæ ultra principalem malitiam actus; ſpecialem cuius ratione repugnantiam habet.

Alij autem cum Soto, dicunt eſſe illam, quæ ſpeciali prohibitione vetatur; vt Exod.20. Occiſio hominis prohibetur, cap.ſi non licet.23.quæſt. 5. At ſpecialiter mandatur, ne in eccleſia fiat. cap. eccleſijs. De conſecr.diſtinct.1. Et etiam ſi illa actio non eſſet mala cum ratione prohibitionis mala euadit, talem circũſtantiam inducit, vt noue determinant Pariſienſes. 4. d.17. ¶Ibid.nu.14.& 15.

Circunſtantia hæc reiicenda eſt, quando ſine reuelatione perſonæ, non poteſt exprimi, quę eſt opin.Innoc. in ca. omnis. de pœn.& remiſſ.& Hoſtienſ. Ibidem. Et ratiõ eſt, quia contrariatur legi de non infamando, quæ cum ſit naturalis, & diuina præponderat, & magis obligat, quã lex de integritate cõfeſſionis. quæ eſt diuina, ſed poſitiua. Et præcipue quando pœnitẽs nõ habet confeſſorem, qui magis prodeſſe poſſit, quàm obeſſe, vel non poteſt cõfiteri transformatus. Vel tertio non poteſt obtinere licentiam alteri confitendi, cui talis perſona ſit ignota. D.Thom.4.d ſtinct. 16. contrarium tenet, cum quo Palud. diſtin. 21. quæſt.3.Gabr.quæſt.2. Maior. quæſt.3. qui hanc opinionem aſſerit eſſe communem. Idem Silueſt.verbo confeſſio. 1.q.24. At prima opinio magis eſt tenenda, quam Auctor fulcit multis fundamentis, ubi ſupra à nume.95.vſque ad nu.104.& in Manual.c.27.nu.2.

Circunſtantia finis prohibita per aliã legem ſpecialem diuerſam ab illa, qua principalis actus prohibetur, eſt confitenda, vt qui furatur ad fornicãdum, occidẽdũ, &c. ¶De ora.ca.7.nu.4.

Circunſtantia virginitatis ſimiliter, nõ ſolũ cũ peruenit ad actum, ſed etiã ſi non peruenit contra Sotum 4.d.18.q.2.ar.4. q̃a peccatum mentis non differt à peccato operis, niſi inquantum eſt minus perfectũ. ¶Manual.c.6.nu.8.

Circunſtantia diei feſti non eſt neceſſario confitẽda, quia non facit eſſe mortale, quod ſine illa non eſſet tale, niſi eſſet opus ſeruile in feſtis prohibitum, quale non eſt peccatum D.Thom.4.d.17.ar. 5. quæſt. 2. & eſt

& eſt op.Caie.1.2.q.7. & 2.2.q.122. art.4. quol.10.q.10.Silueſt.verb.circunſtãtia.q.3. & ver.dic Dominica q.fin. Aurea Roſ.caſ. [illegible] nu.17.

Circunſtantia diei ieiuniorũ non eſt neceſſaria, niſi peccatũ fiat cũ propoſito uiolandi illud. ¶Ib.nu.32.

Circunſtantia conſcientiæ contra quam quis facit, quoties id ſibi faciendum eſſe putat, neceſſaria eſt. Adrian. 4. de confeſſ. q.4. quia quicquid fit contra conſciẽtiam ædificat ad gehennam.glo.Roma.14.& ca. final.de præſcr. D.Thom. 1.2.quæſt.19. ar. 5.Gerſon de natura, & qualitate conſcientiæ in ſecunda par.ſuorum operum. ¶Ibid. nume.52.

Circunſtantia dubietatis animi neceſſaria eſt.Adrian.vbi ſupra, quia ſpecialem repugnantiam cum ratione habet. Eccleſ. 3. Qui amat periculum peribit in illo, quare, qui facit aliquid, quod iudicat mortal. mortaliter peccat.D.Thom.quol.8.art.13. Vera autem eſt iſta opin.quando id ob nullam aliam legem erat peccatũ, niſi quia contra conſcientiam erroneam factũ eſt. ¶Ibid.num.66.

Nota, ꝙ ſupradicta circunſtantia ſciẽ, vel dubietatis,nunquam mutat ſpeciẽ,ſed frequenter peccatum inducit,tunc.ſ.quando eſt erronea, & ideo non eſt neceſſario exprimenda; & ſi eſſet exprimenda ſatis implicite exprimitur cum explicatur peccatum, niſi addatur ignoranter, & ſine dubio eſſe id factum.¶Ib.nu.79.

Circunſtantia ſcandali, eſt confitenda duobus caſibus. Primò, quando qui publice peccat ea mente id facit, vt alterum ad mortale inducat. Secundò,quando qs opere,quod ſuo genere bonum eſt, aut indifferens, ſpeciem tamen mali habente ruinæ occaſionem præſtat. additur Tertius caſus, ſed dubius,quando quis publice peccat, ſine mente tamen, vt alijs delinquendi anſã præſtet. In quo tenent partem affirmatiuã Adrian. 4. de confeſſ.q.4.Maior. 4.diſt. 38. quæſt.3.Silueſt. verb. Scandalum. quæſt.3. Palud. 4.diſt.38.quæſt.6. Anton.2.par.titu. 17.cap.4. Quia parta ſunt facere aliquid, vt alium ad mortale ducas, & facere aliquid ſuapte natura ad id inductiuum, & quia ſcandalum per accidens, cum inde ſequitur ruina alterius, ad ſcandali ſpecies reducitur. Contrarium tenent Thom. 2.2. q.34.art.1.Caiet. Ibi.& in Summ.ver. Scandalum.Pro concordia dic: veram eſſe ſententiam aliorum,quando qualitas illorum, coram quib. actio mala fit,veriſimilem facit uiro prudenti occaſionem cadendi. ¶ Com. dicti capitul. conſideret. de pœnit. diſtinct. quinta. §. Animaduertere à num.7.& deinceps.

Citatio.

CItatio, eſt fundamentum totius iudicij.§.final. Inſt.de pœna temere litigant.cap.1.de cauſ.poſſeſſ. & propr. ita ut requiratur iure naturę, ideo neque à Principe tolli poteſt. clement.paſtoralis. §.cęterum.de re iudicat. Quod omnium præſtantiſſime probat Ioann.Monac.in extrauag.rem non nouam, de dolo,& contum. ¶ Com.cap.cum contingat.8.cauſ. nullita. num.3. tom.3.

Citatio,& ſi iure naturæ requiratur, ex cauſa tamen omitti poteſt.gl.l. ante.ff.ex q̃bus cauſ.maior.&c.Caſus eſt in c.cũ olim. cum ibi annot.de re Iud.Fel.in c. eccleſiarum.de conſt.nu.66.

¶Com.de ſpol.cle.§.18.nu.5. & Com.4. de Regul.nu.18.tom.1.

Item omitti poteſt, quoties conſtat non eſſe abſenti defenſionem. Iſte eſt caſus d. cap.olim, vt ſentit Panorm.Fel.& citati ab eis. Item Dec. & ab eo citati in cap. cauſã. de reſcript. ¶ Conſil. 25. de ſentent. excommun.num 6.

Citatio requiritur ẽt in notorijs gloſ.ca. ad viam. el 3. De Iureiurand. quæ ad id allegat cap. Deus omnipotens. 2. quæſt.1. Quia citatio ad defenſionem pertinet,quę debetur iure naturæ. ¶ Conſil.12. de Hæretet.nume.3.

Citatio legitime intimanda eſt parti,ante declarationem. ¶Conſil.25. de ſenten. excommun.

Per ſolam citationem nemo grauatur, immo citatus, licet habeat exceptiones fori declinatorias poteſt allegare per ſe,

vel per procuratorem.l.ſi quis ex aliena.ff. de iud.& l.2.ff.ſi quis in ius uoca. nō ierit: niſi notorium ſit titulum ſubeſſe citanti, vel alias citationem eſſe nullam iux.gloſſ. recep.ca.ſi epiſcopus.3.q.2. ¶Com.c.cum contingat.6 cauſ.nullit.nu.6.to.3.

Citatio generalis cum ſcitur,vel ſciri poteſt non valet.c.ſi. de elect.li.6. ¶Cap.inter verba.concluſ.6.nu.814.

Ciuitas.

Ciuitatis appellatione non includūtur ea,quæ ſunt extra murum ſita,niſi quā do alioqui diſpoſitio redderetur eluſoria, iuxta c.Rodulphus.de reſcr. & c.ſi ciuitas. de ſent.excommunic.lib.6. ¶Com. de iubil Not.33.num.4.

In ciuitate libera maioris pars videtur poſſe eligere ſibi Regem,qui omnib.etiam minori parti inuitæ imperet, quia omnes uiri ſæculari poteſtati ſubiacent,ideo nolēte minori parte, modo legitime fuerit vocata poteſt maior pars ſtatuere,quicqd poſſet tota. In diuerſis autem ciuitatibus non eſt ſic, quia diuerſas habent poteſtates diſparatas, ideo nulla tenetur ſtare electioni alterius,neque minor electioni factæ à maiori parte.l.fi.ff.de iuriſ.om.iu. ¶Relect.ca. nouit.dē iud.Notab.3.n.165.

Ciuitatis vnius facit,quos ciues origo.l. ciues quidem.C.de incolis.& l.10. & l.Aſſumptio.ff.ad Municip.

Ciuitatis ciues ſunt ſinguli de capitulo in qua eſt eccleſia,ut tradit Bart.recep.d.l. ad Municipal. quod & affirmat dicendum de Abbate, Prælato, & Rector. Eccleſiæ. ¶Conſi.2.de conſecr.eccl.nu.3.

Ciuile eſt quandoqūe inciuilem eſſe renuendo tempus conterere in vrbanitatib. & honeſta conuerſatione, vt Deo ſeruiamus. ¶Conſi.de ora.c.12.n.6.to.2.

Clauis.

Clauis eſt ſpiritualis poteſtas ligandi, atque ſoluendi, qua iudex eccleſiaſticus dignos ſuſcipere,& indignos excludere debet à regno Dei. Ioan.22. in extrauā. Quia quorundam.de uerbo.ſignific. refert Mag.in 4.diſt.18.¶Com.cap.uoluiſſent.de pœn.diſt.1.nu.2.

Et licet vna tātum ſit realiter duæ tamē dicuntur ratione duplicis effectus;Nam ſacerdos, quia prius debet diſcernere peccatum, ideo dicitur habere clauem ſcientiæ ad diſcernendum.Deinde debet abſoluere vel ligare, ideo dicitur habere clauem poteſtatis.¶Ibid.num.6.

Claues iſtæ, ſeu iſta poteſtas duplex appellantur duæ claues metaphorice, ut declarat glo.ſingul.in dicta extrauag. denotatur enim poteſtas ſpiritualis auferēdi impedimenta regni cæleſtis, id eſt peccatū. ¶Ibidem num.3.

Claues iſtę, quo ad auctoritatem ſunt in ipſa ſanctiſſima Trinitate, in Chriſto autē per excellentiam merito ſuæ paſſionis. In Sacerdotibus per miniſterium,quod dedit illis Chriſtus. ¶Ibid.num.7.

Claues igitur has dicendum eſt eſſe in eccleſia,quod tradit Gratian.d.cap.uolniſſent. De quibus implicite mentionē facit Ambroſ.c.verbum.ead.diſt.1.& ca. quodcunque.24.quęſt.1.& expreſſius tradit Gratian.c.1.diſt.20.Conc.Trident.ſeſſ.14. c.8. Fundamentū autem illarum ſunt illa Chriſti uerba.Ioann.20.Matth. 18. Paſce oues meas.Accipite ſpiritum ſanctum. Ibi.nu.2.

Claues has nō habuerunt ſacerdotes veteris legis,niſi in figura.¶Ibi.n.8.

Clauium harum poteſtas ordinatur ad remiſſionem culpæ aliquo modo, non ſicut cauſans, ſed ſicut diſponens ad eam. Vnde ſi quis non fuiſſet perfecte diſpoſitus ad gratiam ſuſcipiendam ante abſolutionem. In ipſa cōfeſſione,& abſolutione ſacramentali gratiam conſequeretur, ſi obicem non poneret. ¶Ibi.n.9.

Clauium harum poteſtas non eſt habitus, aut actus infuſus, ſed ipſemet character Sacerdotalis per quem datur principaliter poteſtas ſuper corpus uerum, deinde ſuper myſticum. ¶Ibi.nu.5.

Claues iſtas, qui negant hæretici ſunt, & Lutherani. Vvitcleff, &c. contra quos Ioan.Vualdenſ.de ſacrament. primi.c.144. ¶Ibidem nume. 4.

Clau-

Clauſula.

Clauſula poſita in aliqua diſpoſitione ſiue in principio ſiue in fine regulariter ad omnia ſe prætēdit. c.ſecūdo requiris. de appellat.cū concordantijs citatis ibi à gl.& l.talis eſt ſcriptura §.fi.ff.de leg. Sed fallit, quando nō eſt eadem ratio vt referatur ad remota, quæ ad proxima ſecundum Panorm.in d. c. recep. ab omnib. & præſertim à Decio, qui reſolutius alijs loquitur. Et antea dixerat Bald.in l.in actionibus.ff.de his qui not.infam. Fallit etiam quando clauſula inſeritur proximiori acceſſoriè, cauſa demonſtrationis, vel à ſimili, vt Panorm.ibi.ait. ¶Com.de ſpol.cler.§. 10.nu.2. Et conſi.1.de maio.& obed.nu.2. Vbi dicitur, quòd fallit ſimiliter quando non ponitur per ſe, ſed acceſſorie ad aliquod capitulum, quia tunc ad illud ſolum refertur, ut poſt Panormit. & alios tradit Dec.vbi ſupra.nume.2.

Clauſula generalis de non contraire legi non excuſat Notarium à peccato ponēdo clauſulas contrarias legi, niſi adſit iuſta ignorantia facti, vel iuris. ¶ Conſil.39. de vſur.num.2.lib.5.

Clauſula vni acceſſoria non refertur ad aliam. ¶Com. cap. ſi quando. de reſcript. except.2.num.1.tom.3.

Clauſula ſupplens defectus non extenditur ad naturales.Hoſtien. in c.1.de tranſact.¶Ibid.excep.10.num.4.

Clauſula generalis in Bulla poſita maiora expreſſis non includit. ¶Conſil.82. de regular.numer.5.

Clauſula apponi ſolita pro appoſita habetur l.fi.C.fideiuſſ.c.cum M.de conſ.& c.2.de reſcrip.¶Conſi.1.de homic.nu.4.

Clauſula habens rem pro infecta maioris eſt uirtutis,quàm illa,quę ceſſat.¶Trac. oppo.fol.opp.8.num.42.

Clauſula (Dummodo non ſint plura) in illegitimorum diſpenſatione operatur, ut diſpenſatus unum, uel alterum retinere poſſit beneficium.¶Conſi.23.de præb.

Clauſula (Te abſoluentes ad effectum) tollit tantum impedimenta ex cēſuris prouenientia, quod ſatis colligitur ex Rebuffo in Praxi Benef.1.part.Rubr.de declar.Bullæ.num.15.Et probatur in cap.frugabiliter per illa uerba (Ad effectum.) ¶ Conſi.28. de ſent.excom.nu.21.lib.5.

Clauſula (Non obſtantibus) (Etiam ſi talis) Quorum tenores. Tollit neceſſitatē inſerendi tenorem contentorum. Etiamſi caueatur in illis contrarium. Etiam ſecūdū contrariam opinionem,quando in lege ponitur,uel ſtylus uariè id haberet. ¶Com.c. ſi quando.de reſcr.excep.nu.1.& 2.to.3.

Clauſula. (Quouis alio modo uacante) per hunc modum uacationis comprehendit. iux.glo.memorab.in ca. ſuſceptum. de reſcript.lib.6.modo uacatio ex perſona cōtigerit expreſſa, ſecundum Lupum ibid. ¶Com.c.ſi quando.excep.2.n.1. 10.3.

Clauſula (Sicut aſſeritur,& ſicut aſſeris) differunt, quia per ſecundam ei onus illud probandi incumbit Rota deciſ. 74. ¶ Vbi ſupra.except.3.nu.2.

Clauſula (inuocato ſi opus fuerit brachio ſæculari) tacitè ineſt in litteris Papæ : quia communis ſententia eſt: Delegatum à Papa id implorare poſſe. Innoc.c.ſignificaſti.de off.deleg.¶Ibid.

Clauſula (vitæ ac morum honeſtas) quæ eſt procemialis in Bullis, quia inſtructionē continet, nullam dat formam procedendi executori,neque imponit neceſſitatem inquirendi, uel uerificandi contenta in procmio.per Doctor.Innocēt. communiter recept.in c.ſi.de præſumpt.glo.magna.in clement.1.de offic.deleg.

Secus autem ſe habet per illam clauſul. de futuro (Si reperetis idoneum, aut dignum) quia iſta gratiam efficit conditionatam, quod palam docet Alber.in d.diction.vita.& Panor.in d.c.ſi.nume.16. ¶Relect.c.ſi quando.excep.15.nu.9.to.3.

Clauſula (cæterum) Ad uaria relata, varie operatur. ¶Com.cap.cum contingat. 2.cauſ.nullit. num.7.

Etiam laicos aliquos facit ſubdelegatos. Ibidem num.2.tom.3.

Clauſula (Vocatis vocandis) ſubintelligitur in omnibus commiſſionibus, quas cum cognitione cauſæ oportet expedire. ¶Ibidem num.14.

Clauſura.

CLauſura religionum non quidē naturali, aut diuino, ſed humano tātū iure eſt indita ſicuti probatur ex multis. Nam primo ſi eſſet de iure naturali penderet ex aliquo præcepto noto, aut ex notis illato. Secundò, ſi eſſet de iure diuino contineretur in ſacra ſcriptura c.humanum genus.d.1. Tertiò, ſi ex vtroque nulla eſſet vnquàm facultas exeundi. c.ſunt qui dam. 25.q.1. Et licet religioſi tria ſubſtātialia vota emiſerint, & tuta ſeruare ſit de iure diuino, non propterea tamen dicēdum eſt illis vetaſſe clauſuram. Quod intelligitur tam de viris, quàm de mulierib. ¶Conſi.75. de Regularibus, ſed melius Com. 4. eo.tit.nu.29.& 30.

Clauſura videtur habuiſſe originē à Monachis, ante inſtitutores quatuor principalium Religionum. Roborata fuit à Nicena Syn.de qua Rug.in cap.placuit.16.q.1.& à Calced.de qua Alex.2. in c.iuxta. ead.cauſ. & q. Et conſequenter robur, & firmitatem habet à lege humana, & continet ne vllus Regularis cuiuſcunque ordinis ſaltem ſimplex exeat monaſterium, vel ſepta, aut limites ad id deſignatos ſine ſuperioris licētia, neque cum illa niſi iuſta neceſſitate, aut vtilitate ſuadēte, vt efficaciter probatur in d. c.placuit.¶Ib.nu.30.

Acta deinde fuit à Carthuſianis, ita vt illorum clauſura videatur carcer perpetuus. ¶Ibid.num.31.

Quo ad Moniales aūt eam auxit Bonif. 8.c.1.de ſtat.regul.li.6. Et ſtrictiorem fecit cuius conſtitutionem renouauit Cōc. Tri. ſeſſ.25.c.5.De Reg. ſed mitiorem eā reddidit, quia permittit exitum, quacunque de eā ab epiſcopo approbata. Deinde Pius V. eas innouauit mitiorem ite. um ipſam reddendo, & excipiendo cauſas incendij, lepræ, à epidimmæ, laxauit aūt illam Cōcil. ne eſſet odioſa, præſertim ſexui ita fragili. Nā illa Boniſ. non fuit recepta in Gallijs, vt dicit Io. Andr. in Nouel. & Venetijs non ſeruatur. Pontif. verò Max. Pius 5.& Greg.13. perpendebant decorem Religionis, & augumentum per ſponſarum Chriſti munditiam, famam, & puritatem. ¶Vbi ſup. à nu. 39.& deinceps.

Clauſura impoſita fuit Monialibus profeſſis, quia illæ per profeſſionem regularem renunciauerunt voluntati ſuæ. cap. Religioſis.de electiõ. lib. ſexto. Et quia cum ſint ſponſæ Chriſti, magna ſuper illis debetur cuſtodia circa earum continentiam. Primam rationem reddit Ioan. Monach. defenditur à Decio in capitu.ad noſtram. de appellation. ¶ Conſil. 81. de Regular.nume.ſexto.& dicto Com.4. eod. titul.num.40.

Clauſura includit omnes moniales tacite, vel expreſſe profeſſa, quorumcunq; ordinum etiam militarium, & ēt cōuetſas modo ſint profeſſæ. Etiam in Monaſterijs, in quibus nunquàm fuit ſeruata, nec violata, quia nunquàm fuit cępta ſeruari. Etiā mulieres tertiarias cuiuſcunque ordinis in cō gregatione viuentes, ſi ſunt ſolemniter profeſſæ. ¶Vbi ſup.nu.44.

Clauſuram Monialium Epiſcopi, & alij, quib. præcipitur non publicantes peccant, quia tranſgrediuntur præceptum Papæ. de maio. ¶Ibid.nu.46.

Clericus.

CLericus omnis eſt perſona cuius portio eſt Deus. ca. cleros. 21.diſt. quia nullus poteſt poſſidere aliud à Deo. Idem verificatur ſi dicatur clericus eſt qui habet pro ſua ſorte Deum, vt dicitur 21.d. c.ſequenti. ¶Com. 1. de Regul.num.6. Sed potiſſimum verificatur de Regularib. qui expreſſe, vel tacite renuntiarunt omnibus. Et de ſæcularibus voto paupertatis ſimplici aſtrictis, quia per ſolum clericatum, nec ordinem ſacrum, neque Epiſcopatum, neque Papatum perditur capacitas quęrendi, & retinendi dominium, & poſſeſſionē temporalium. ¶Ibid.

Clerici autem nomine venit, etiam is, qui prima tantum tonſura inſignitus eſt, dicto cap.cleros, & cap. perlectis. 25. diſt. Licet ſit coniugatus, modo cum unica, & virgine, & geſtet habitum, atque tonſuram. cap.1. de cler. coniugat. libr.ſexto.

Etiam

Etiam quacunque cenſura, & inhabilitate innodatus, præterquam degradatus realiter. iuxta Panormitan. in capitu. cum non ab homine de iud. ¶ Manual. capitul. 27. numer. 78.

Clericus non tantum humano, ſed etiá diuino iure exemptus eſt à poteſtate laica, etiam quo ad ea, quæ illi ſunt communia cum eis, qui non ſunt Chriſtiani. i. temporalia ob multas, & varias cauſas ob quas potuerunt eximi à Rom. Pont. perſuadente id conueniri regimini, & ſaluti animarum. ¶ Relect. cap. Nouit. de iudic. Nota. 6. numer. 29.

Coram laico citatus comparere non debet, niſi ſit dubium, an ſit clericus. gloſſ. recepr. in cap. conuenior. 23. q. 8. ¶ Conſi. 10. de Regul. num.

Non poteſt ab aliquo percuti ſub pœna excom. ver. Percuſſió.

Si iuriſdictionem habet temporalem illam exercere poteſt in criminalibus per Vicarium, & licet ſequatur mors, nó incurrit irregularit. c. epiſcopus. ne cle. vel mona. li. 6. ¶ Conſi. 1. de conſt. nu. 85.

Clericus collectas ſoluere non tenetur, & ſi ſponte ſoluat peccat, nullam tamé cenſuram incurrit, exigens autem ſic. ca. Non minus. de immun. eccleſ. ¶ Conſi. 1. de cenſibus. nume. 2.

Neque tenetur gabellas ſoluere ſi res ſuas in territorio vendit. clemen. vltima. de cenſib. Secus autem ſi illas negotiandi cauſa tranſmittit. ¶ Conſil. 1. de immunitate eccleſ. num. 2.

Eius iuramento ſtatur cum ignoratur, an de rebus eius negotietur. glo. notab. d. clem. ¶ Conſi. eo. nume. 4.

Ius ciuile etiam ſine diſpenſatione legere poteſt, etiam ſi ſit beneficiarius, etiam in dignitate conſtitutus, quia auditio tantum, non autem prælectio prohibetur. ca. de multa. de prebend. Quinimo, & materias criminales legere poteſt ſine incurſione irregular. quę non contrahitur niſi ex homic. & mutilatione. ¶ Conſi. 1. ne cler. vel Mon. per tot. lib. 3.

Patrocinari, & aduocare poteſt, modo non ſit in ſacris, vel beneficiarius, vt dictæ glo. in ſumma 15. quæſt. 2. & cap. 1. de poſtulat. Et etiam quando eſt talis in quibuſdam caſibus permiſſis. ſ. per defenſioné pupillorum, & miſerabilium perſonarum. In criminalibus autem idem dicendum eſt de clerico in minoribus, & non beneficiarib. quia eadem ratio idem ſuadet, nec tenetur abſtinere ob periculum irreg. quam incurreret ſi ſequeretur mors, vel mutilatio, cũ non teneatur ordinem ſacrum, vel beneficium ſuſcipere. ¶ Com. 2. de Regul. nu. 66. Conſi. 5. ne cle. & Mon.

Alere filios ſuos illegitimos et ã ſpurios poteſt, & debet contra Auct. ex complexu. C. de inceſt. nupt. Ex iure autem contento in cap. cum haberet. de eo, qui duxit in matrim. eam quam poll. per adulter. & communis opin. in illo cap. poſt Panor. & Bartol. in dicta Auth. & Dec. in ca. clerici. nume. 2. de Iud. Et Lupus in Reper. cap. per veſtras. de donat. inter viuos, §. 23. nu. 12. Poteſt etiam dotare filias etiam ſpurias quia dos ſuccedit loco alimentorum ſecũdum communem. & Bar. in his terminis. l. vxorem. §. Pater naturalis. ff. de lega. 3. Et iſ. de redditibus eccleſiaſticis. arg. tex. & glo. c. omnes. 31. d. Sed hæc omnia intellige de filijs, qui aliunde non habent ne ſe alant. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. & §. ſolent. ff. de libe. agnoſcen. ¶ Com. de ſpol. cler. §. 19. nu. 10. tom. 1.

Inſequi poteſt malefactores ſuos. ca. ſignificaſti. el 2. de hom. & poteſt procurare, ut capiantur, & indicare iudici eſſe ſibi paratas inſidias. c. de occidendis. 23. qõ. 5. Modo ne petat, vt puniantur criminaliter. ¶ Conſi. 35. de hom. nu. 10.

Clerico illicitum eſt matrimoniũ contrahere, & contrafaciens peccata mortal. & ſit excommunicatus, ſi eſt ordine ſacro inſignitus.

Peccat, ſi cohabitat cuicunque mulieri credens, aut credere debens ſe uoluntate, aut opere peccaturũ. Eccl. 3. Qui amat periculum. cap. ſi quis autem. de pœni. diſt. 1. capitul. 1. de cohab. clericor. & mulierum. Neque obſtat cap. interdixit. 32. diſtinct. & cap. volumus. 81. diſtinct. quia intelliguntur, quo ad forum exterius, & quando mulieres non ſunt ſuſpectæ, aut habeant famulas ſuſpectas, iuxta Com. dicto capit. 1.

de

de cohab.cleric. & mulier. ¶Manual.cap. 23.num.109.

Si monaſteria Monialium,ſine cauſa frequentat poſt prohibitionem ſibi factã. ca. monaſteria.de vit.& hon.cle.¶Ib.n.110.

Si habitum non geſtat, & tonſuram nõ deferat, aut arma offenſiua portet,capi. ſi quis.& cap.clerici,i.de vita & hone.Ib.

Si ingrediatur tabernas præterquàm in itinere. cap.Non liceat. 44.diſt. Si ſit Mimus,iocularis, hiſtrio ludens, mendicans, Tabernarius,Macellarius,&c.ca.cleri.7.de vita & honeſt.& cle. 1.eo.ti.

Omnia autem ſupradicta peccata non ſunt pluſquàm venialia cum tranſgreſſiones ſint legis humanę, niſi adſit contemptus,vel notabile ſcandalum. iuxta Caietanum, ſed Felinus tenet id uerum eſſe cum lex non vtitur verbo præceptiuo. in tit. de tregua,& pace. ¶Vbi ſupra.num.111.&in Manual.cap.25.

Peccat ſimiliter clericus,qui cũ ſit vnius eccleſię admittit ad officia tempore interdicti clericos alterius eccleſię. argum.cap. Alma mater. de ſen.excomm. Et qui interdictum non ſeruat, aut ad ſepulturam admittit excommunicatum, aut manifeſtum vſurarium, & eſt excommunicatus. clem. 1.de ſepul.¶Ibi.num.95.

Qui abſoluit illos,quos non poteſt prę terquam in mortis articulo, ſi commutat vota,ſine auctoritate, aut etiam diſpenſat. ¶Ibi.num.96.

Qui omittit, aut vult omittere horas canonicas, aut partem earum. Qui male eas recitat, non attendens ad eas.Ibid.à nume.99.vſque ad 103. Qui in peccato mort.miniſtrat.Et longum eſſet omnia clericorum peccata adnotare. Quorũ multa tamẽ impunita remittit eccleſia. Quod demonſtrat Auct.de red.eccl.q.3.n.26.

Clericus tria bonorum genera põt habere. Primò,patrimonialia,ſeu ſæcularia.c. epiſcopus.12.q.2.c.cum dilectus.de iur.patron.Secundò,eccleſiaſtica.c.veſtra.& cap. Quoniam.Ne prælati vices. Tertiò,quaſi patrimonialia,quę ſunt quæſita ratione clericalis ordinis,vel officij,vt puta miſſando prædicando, aut alios ſpirituales actus exercendo.Innoc.& Hoſtien. c.Quia nos, vt Panorm.in cap.cum olim officiis.de teſtamen.De primis,atque vltimis poteſt diſponere velut laicus.cap.epiſc. 12.q.1.& cap. Fixum.12.q.1.¶Com.de red.eccl.Mon.19. Vide ver.Beneficiarius.

Si habet bona laicalia ab eccleſia ali nõ debet, ait Dec.in c.poſtulaſti. de reſcr. pro quo eſt tex.à c. clericos,1.q.2.Sed ita id intelligi debet,ꝙ clericus eo ſolo,ꝙ clericus eſt, non eſt dandum quicquam de fructib. Eccleſiæ ſi habet aliunde, quo viuat, quia inquantum beneficiatus poteſt viuere de fructibus beneficij, vt dictum. eſt Verbo Beneficiarius. ¶Conſil. 46. de præbend. num.5.& 6.lib.3.

Si habet bona eccleſiaſtica præter neceſſaria ſuæ perſonæ, ac ſtatui, cætera in vſus pauperum conferre debet. c.res eccleſiæ.17.q.1.c.ſi.16.q.1.ca.Quod.autem.23. q.7.¶De red.eccl.q.1.Mon.42.Et tenentur ad hoc etiam extra caſum extremæ neceſſitatis ex lege iuſtitiæ ſibi hoc imponente ſub reatu mort.cum obligatione reſtitutionis,& non poſſunt illa ſeruare, vt mutent ſtatum.¶De eleem.nu.5 [illegible]

Quæ ille acquirit ex officio clericali,aut ex beneficio curato, vel non curato, cum adminiſtratione, vel ſine, bona ſunt, quaſi caſtrenſia iure communi. Authen. presbyteros.C.de epiſ.& cle.ſecundum Hoſtien. & Panorm.& communem in ca.quia nos. de teſtam.& c.reſtitutus. de reſt.in integr. In quib. nihil plus iuris habet pater, quàm in caſtrenſib.l.Non ſolum. C.de bo.quæ libe. ¶Man.ca.17 nu.142.

Clericatu indignus eſt ſi legere neſcit. Com.de ora.c.2.nu.24.Plurimum enim illi expedit latinam linguam intelligere,cuius,in diuinis officijs eſt vſus.Ib.ca.19.n.9. Per ſe,& pro populis orationib.pugnatur. cap.18.num.2.

Illius munus,eſt maxime proprius horas canonicas recitare.Ibidem. cap.21. nu.29. Iubetur enim illi horas dicere,& laicis eas audire.¶Ibi.c.11.num.8.

Si eſt tantum in minoribus, ad id iure non tenetur, niſi habeat eccleſiaſticum beneficium,licet gl.quędam contrarium ſentiat,& nonnulli alij illi inniteutes. Qui ſi tenent id de omnib. errant cùm nullo iure

id appareat. Si autem illa glo intelligat de ſacris ordinib. initiatis uerum dicit. Ib. ca. 7. nu. 12. Niſi adſit aliquo loco conſuetudo id faciendi ſiue aliquam aliam orationem recitandi, puta ſeptem Pſalm. vt Gradual. Tenentur tamen ad mature gratias Deo agendi. ¶Ibid. num. 13.

Clericos inſtituere, & decens, & neceſſarium fuit, qui inter Deum, & populũ eſſent medij, quod munus cum omniũ Reip. ſit maximum, & ad alia omnia certos habet miniſtros deputatos, maiore profecto ratione ad hoc debuit aliquos deputare. ¶Ibid. cap. 20.

Clericis omnis ornatus vltra neceſſitatẽ, & honeſtatem prohibetur. c. 1. 21. q. 4. Cõcil. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. de reform. ¶Com. 4. de Reg. num. 17.

Clerici tam regulares, quàm ſæculares poſſunt damnari ad triremes per conſuetudinem, quæ iam inualuit. ¶Com. 3. de Regular. num. 52.

Clerici etiam minores ſuſcipientes ordinem in peccato mortali ſine præuia confeſſione mor. peccant ſi talia ſunt ſacramẽta. Secus ſi ſacramentalia. ¶Com. de ora. ca. 7. n. 15. & in gl. ſumm. de pœ. d. 5.

Clericus, qui contrahit cũ corrupta non renuntiat priuilegio clericali, quia non poteſt per c. ſi diligenti. de foro comp. Priuatur tamen illo per c. 1. de bigam. lib. 6. Et ſi diu ingeſſit ſe enormib. dimiſſo habitu, & tonſura clericali perdit illud ſine alia monitatione ſecundum Ioann. Andr. vel cùm illa ſecundum Panorm.

Qui contrahit, vel deliquit in territorio epiſcopi alieni eius iuriſdictioni ſubijcitur quo ad ea, ſed non per prorogationem expreſſam, quam nec facit, nec facere poteſt ſine conſenſu ſui Epiſc. cap. ſignificaſti. eo. tit. Neque à fortiori per tacitam, quam nõ intendit, neque facere poteſt. ¶Tracta. opp. fol. 8. opp. num. 5.

Clericum eſſe, quem nec dicto unius, neque pilei geſtatione probare quis poteſt, quia dictum vnius qualiſcunque ille dignitatis exiſtat in præiudicium tertij nihil valet. c. cum à nobis. de teſt.

Clericus, quæ ob tacitam fidem datã de reſtituendo incapaci damnatus fiſco eccleſiæ tenetur reſtituere. l. 3. ff. de iu. fiſ. & Bal. in d. l. ſi quis presbyter. C. de epiſco. & cler. Quia fiſcus eſt factus dominus eorum. ¶cõ ſi. 8. de reſt. num. 5.

Clericus ſimplex omnia, quæ laicus gerere poteſt. Panorm. c. 1. de poſtul. Et ſi eſt in ſacris poteſt exercere exercitia aliàs honeſta ad ſe, ſuoſque ſuſtentandos. gloſſ. ca. Peruenit. 87. diſtinct. ¶Conſi. 3. de ſucceſſ. ab inteſtat.

De acquiſitis illicite teſtari non põt. Et per illicite acquiſita intelligunt plurimum illa, quæ veniunt per negotiationem illicitam, ſed multi ſunt, q de illis teſtantur. Cõſi. 10. de teſtam. nu. 5. & 10.

Clericis licet bellare iure humano prohibeatur, non autem diuino. ¶Conſi. 1. de his quæ vi. nume. 2. Poſſunt tamen hortari ad iuſtum bellum. ¶Ib. nu. 16.

Et non agunt contra ius diuinum, neq; ſententiam ſanguinis deferentes. Ib. n. 17. Sed cohortatio debet eſſe in generali, non autem in particulari ad hunc, vel illum occidendum. ¶Conſi. 37. de hom. nu. 2.

Arma portare illi interdicitur, & ſi illa noctu portet ſolet capi, quia arma portans uelle delinquere præſumitur. ¶Conſi. 44. de ſent. excomm.

Si inueniatur cum vxore, matre, vel ſorore, & occidatur, non eſt q occidit excõmunicatus: ſecus ſi id cum maturo iudicio faciat. ¶Conſi. 41. eo. ti.

Poteſt à laico retrahi ne futurum ſcãdalum committat. ¶Conſi. 38. eo. ti.

Si azima Hebræorum comedit pęna depoſitionis punitur. ca. Nullus. 28. quæſt. 1. ¶Conſi. 2. de Iudę.

Clericus concubinarius. Verbo concubinarius.

Clericus Sacerdotalis ordinis, etiam poteſt denunciare præparatas inſidias, aliaque ſimilia delicta, ſine timore irregularitatis, modo proteſtetur ſe ea tantum de cauſa id agere, ut impediantur mala imminentia. Caietanus. 2. 2. quæſt. 33. articu. ſeptimo. per capitul. Epiſcopi, & cap. cler. uel Monach. libr. ſexto. ¶Capitul. inter verba, concluſio ſexta, numer. 620.

Coadiutor, & Coadiutoria.

COadiutor Archiepiſcopi cũ futura ſucceſſione Palio vti non poteſt, dnm eſt talis.arg.c.niſi,& c. ex tuis. de auct.& vſu pal.Et ſi ſit epiſcopus eo abſente, vel connuente benedictionem dare poteſt. Beneficia tamen conferre, vel alia exercere non valet,quę is, cuius eſt execu tor per ſe valet,& poteſt exercere. ¶Conſi. 2.de cler.ægrot.

Ad onera ad quæ datur, & ad id, quo is cui datur,tenetur Innoc.c.niſi cum pridẽ, de renunc.num.4.Et probatur per c.de ſectorib.de cle.ægro. & debet ſubſtentari ex fructib.beneficij.c.eo.li.6.

Et ſi eſt cum futura ſucceſſione, vt ſit ꝑpetuus, & irreuocabilis, & ꝙ nihil poſſit petere,vel exigere de fructib. ob cuius regimen datur; datio talis eſt extraordinaria, Et ſi nihil percipit ex beneficio ei nõ tenetur ſeruire,quia nemo.iux.Apoſt.Gal.5.tenetur ſuis ſtipendijs militare.¶Cõſ.1.eo.ti.

Et ſi eſt datus cum facultate ſubeundi onera de conſenſu, eo abſente, & contradicente poteſt ſubire.Ibid.

Tenetur recitare officium iux. obligatio nem quam habet ex titulo ſuæ coadiutoriæ puta ſemper, vel aliquando: nõ autem habet beneficium cum coadiutoria nõ ſit beneficium.¶Com.de ora.c.20.ꝟ.18.

Coadiutoria,licet non ſit beneficiũ.Suf ficit tamen ad ordinandum. ¶Com.de ora. ca.20.num.18.

Non videſ tamẽ eſſe minor,ꝗ titulus cõ mẽdæ cũ ẽt virtute illius poſſeſsio capiaſ. vt patet in c.poſsõ cõmẽdæ.Cõſ.1.eo.ti.ſ cl.ęgr.

Si eſt quo ad vnã cãm nõ extenditur ad aliã, quæ non ſaperet alienationẽ ſecũdum Old.in cõſi.44.tex.c.1.de cle.ægro.li.6.vbi ponitur dña inter coadiutorẽ dandum ob vnam cãm,& aliam. ¶Conſ.2.de cle.ægro.

Cæcus.

CÆcus, qui nullo modo poteſt dicere horas nulla ad hoc indiget diſpenſatione.c.quando.de conſe.diſt.1. ¶Conſil. 15.de celeb.miſſ.& de ora.c.2.num.14. Si poteſt habere ſocium,qui ſibi auxilio ſit tenetur cum ſocio; ſi commode illum habere poteſt,ſi ſecus non tenetur; & ita intelligendi ſunt.Silu.Angel.Caiet.& alij.¶Ibid. & ca.21.num.14.

Si poteſt recitare maiorem partẽ officij conſultius aget,ſi recitet oẽs partes, quas poteſt, diceręq; totum alterius diei,ſi nouit memoriter dicere.¶Ca.2.nu.23.

Cæcus non ſurdus,non excuſatur à choro,& minus à capitulo, neque credendum eſt ſatisfacere audiendo penſum alterius,& ſui chori,niſi cante ſui,qua parte poteſt iuxta determinationem.Caie.lib.1.6.Reſp.8. ¶Ibid.ca.19.num.81.

Hinc ſequitur cæcitatem non eſſe infirmitatem ſufficientem ad lucriſaciendũ diſtributiones non eundo ad chorũ.Ib.n.82.

Cæcitas mentis eſt filia luxuriæ, iuxta Greg.li.31.moral.ca.250.& Thom.2.2.qõ. 153.ar.5. & per hanc peccat mor. qui non proponit explicite Deum pro vltimo ſinẽ. ¶Manu,c.23.nu.114.

Coeundi Potentia. ver. Potẽtia.

Cognatio.

COgnatio eſt eccleſiaſticum impedimẽtum matrimonij contractũ dirimens, vel non dirimens.

Eſt autem triplex, ſcilicet ſpiritualis, carnalis,atque legalis. ¶Man.c.22.

Cognatio ſpiritualis eſt attinentia ex ſacramenti datione prouenìens.glo.receꝑ.c. 1.de cogn.ſpirituali.li.6.¶Conſi.2. eod.ti. num.3.Vel eſt attinentia duarum perſonarum, quæ ex ſtatuto eccleſiæ oritur per Baptiſmum,& confirmationis adminiſtrationem,& ſuſceptionem baptizati, vel confirmati iuxta [illegible] ium in Rub.de cogna.ſpir.& Theol.4.diſt. 40. quę impedit, & dirimit matrimonium. ¶Manu.& conſi. 2.de cogn.ſpir.num.5.

Hæc olim ſecundum iura antiqua erat triplex.ſ.paternitas, compaternitas, fraternitas.Duæ primæ, quo ad baptizantem, & ſuſcipientem, baptizatique patrem,& matrem

item durat. Ceſſat autem nunc per Conc. Trid.c.2.de reform.ſeſſ.24. Fraternitas; & compaternitas, quo ad baptizantem, & Patrinos.

Tranſibat olim ex marito in vxorē, vel concubinam ante uel poſt cognitam, nūc autem nō,ſed tantum remanet inter ipſos, qui baptizant,vel ſuſcipiunt, & inter ſuſcipientem,ac patrem, & matrem ſuſcepti. ¶Manu.c.22.n.36.& 37.

Contrahitur per actum proprium, non autem per actum alterius, q̃a requirit leuationem,vel tactum.c.vlt.30.q.4.Et quia canones antiqui habent, quod patrinus offerat, reſpondeat,geſtet,profiteatur. c.illud. & ſequen.de conſe.diſt.4.quod tenet Archid.cap.1.de confign.ſpir.lib.ſexto.¶cōfi.2.eodem tit.num.3.& 7.Contraria conſuetudo poteſt induci.¶De ſpol.cler.§.14. nu.7.An autem conſuetudo id habeat dubitari poteſt,& Bal.inclinat ad affirmationem.l.1.§.ne autem,de caduc.tollend. Sed credendum contrarium per multa fundamenta ibi adducta.nu.8.

Contrahitur ab eo, qui puerū nondum integre natum ad baptiſmum ſine ſolemnitate datum in caſu neceſſitatis tenet. ¶Cōſi.1.de bapt.nu.1.

Et ab illo, q̃ ēt nondū eſt cōfirmatus baptizādo,vel tenendo.Silo.ver.matr.q.7.q̃a habet vitam ſpūalem. ¶Conſi.3.de bapt.

Non contrahitur ex ſolemnitate ſupplēte baptiſmum,quia talis ſolemnitas nō eſt ſacramentum, ſed ſacramentale per quam nō imprimitur character. Man.c.22.n.40.

Neque contrahitur ex baptiſmo ſolēniter dato ſub cōditione, quādo primus fuit verus, quia iſte non eſt ſacramentum, vel interueniat cathach.& exorciſ. conſi.1.de baptiſ.nu.2.

Poteſt contrahi ſimiliter, & ſponte, & coacte, ſed quæ ſponte contrahitur maior eſt illa,quæ contrahitur coacte,puta pp neceſſitatem,errorem,vel ignorantiam facti. Ideo prima aufert coniugi ius petendi debitum. Secunda autem non,ut colligitur ex quodam dicto Alex.ca.ſi vir. de cogna. ſpi.¶Manu.c.16.

Quæ oritur ex catechiſmo, vel exorciſmo aliquod affert impedimentū.c.per catechiſmum.de cogn.ſpir.lib.6. Impedit.n. matrimon.contrahendum,ſed non dirimit contractum.¶Man.c.22.n.72.

† Addit.ſed hodie p declarationem Illuſtriſs.DD.Card.Congreg.ſup. Conc. Neq. iſta cognatio impedit matrimoniū contrahendū, q̃a ex ſacramētalib.nulla orit. Quæ ſuperuenit matrimonio nō diſſoluit illud, ſed tantum exactionem debiti in coniugatis impedit.de cognat.ſpir. libr.6. Manual. cap.22.num.40.

Cognatio carnalis,quæ alio mō dicitur cōſanguinitas eſt ꝓpinquitas duarū perſonarū,quarū vna ex altera,vel ambæ ex eadē deſcendunt.gl.recep.in arb.conſan.l.6. Affinitas vero,q̄ eſt eius ſpecies,quid ſit vide ver.Affinitas.nu.1. Ex hac oritur impedimentū vſque ad 4.gradū.c.non debet.de conſan.& aff.In copula aūt illicita non ꝓcedit, niſi vſque ad ſcd̃m incluſiue p Cōc. Trid.ſeſ.24.c.4.de refor. In alijs autē, nec dirimit,neque impedit, ut declarauit Pius V. conſanguinei igitur,& affines peccant contrahentes ſine diſpenſatione, & ſunt excōicati per clem.1.eod.titu. niſi excuſet ignorantia.¶Man.nu.41.

Iſta cognatio ad aliquos effectus nocet in rerū Eccleſiaſticarū tractatu.iux.c.hmōi §.Nā hoc uſus præſtatio.10.q.2.plurimum tamen prodeſt ad præſumendum, ꝙ ibi ſit maior affectus. ¶Conſi.1.de feu.n.7.li.3.

Cognatio legalis eſt ꝓpinquitas ex adoptione prouenīens ſcd̃m mentem omniū. glo.c.1.de cogn.leg.Eſt aūt triplex.Prima, aſcendentium, aut deſcendentium. ſ.adoptantis,& adoptati, atque deſcendētes ex eo,quæ neque diſſolutione adoptionis,neque emancipatione tollitur.c.ita diligere. 30.q.3. Secunda,quaſi tranſuerſalis inter adoptatum,& filium naturalem in poteſtate patris,ca.1.eo.titu.& l.quæ per adoptionem.ff.de adopt. Tertia eſt,quædam legalis affinitas inter vxorem adoptantis, & adoptatum, & inter uxorem adoptati, atatque adoptantem: quæ durat perpetuo. l.adoptiuus.ff.de ritu nupt. Quamlibet autem harum impedit, & dirimit matrimonium, iux.omnes in d.cap.& Theol.4.diſt. 42. Et impedimenta extendunt uſque ad quartum gradū. Differūt autem ſpūalis, &

carnalis à legali, quia in his nulla eſt anne xa excommunicatio.gl.recep.cle.j.de cog. ſpar.¶Man.c.22.n.44.& 45.

Cogitatio.

Cogitatio eſt actus proprius potentiæ cognitiuæ, quæ de ſe, nec bona eſt, neque mala, ſed indifferens.

Quando autem eſt actus malus eſt potẽtiæ appetitiuæ, & in ſola mente conſiſtit non exeundo ad extra. Et tunc non eſt punienda lege humana, ſed ſola lege diuina, quia ſoli Deo eſt cognita.ca.cogitatio. de pœn.diſt.1.cap.erubeſcant.32.d.glo.clem. 1.§.verum.de hære.num.2. & num.125.& Com.c.ne quid cain. ea.d.n.51.

Cogitare de peccato, neque illud ꝑ cogitationem cognoſcere peccatum eſt, ꝙ paſſim fit in audiendo, uel in differendo. Com.d.c.cogitationis.

Cognitio.

Cognitio rerum modo debito facta, non eſt ſecundum ſe mala: modo autem indebito, ſic, puta habere illam a Dæmone, & cum obſeruationib. uanis. ¶Cõſ. 1.de ſacrileg.li.5.nu.7.

Cognitio futurorum, quæ non pendent à cauſa naturali, vel diuina, Deo eſt reſeruata.Iſa.41.Dicite, quæ ventura ſunt, & dicemus, quia Dij eſtis uos.¶Ib.n.3.

Cognoſcere an hoc, vel illud iuſtum ſit, vel iniuſtum pertinet ad naturalem rationem, & leges ſecũdum eam factas. Cognoſcere verò an ſit peccatum mortale extinguens gratiam pertinet ad legem euãgelicam, & alias leges, ſecundum illam factas. ¶Relec.c.nequit.de iud.Not.6.n.10.to.3.

Collatio.

Collatio beneficij facta in fauorem ignorantis ſimoniam factam cũ tertio valida eſt, & fructus dum ignorat facit ſuos, ſed dum reſcit tenetur beneficium ſtatim dimittere.¶Conſi.30.de ſim. num.3.lib.5.Eſt enim reprobanda.¶Conſ. 60.eod.titu.num.3.

Valida eſt facta à Papa illi, qui primam tonſuram in excommunicatione accepit, quia nullo iure prohibetur contrarium. ¶Conſi.28.de ſen.excom.n.18.

Item ſi facta eſt etiam ſine cauſa de beneficio ſimplici valet. ¶Conſi.55.de Regular.num.4.

Item facta à capitulo ſuſpenſo, & non declarato, eſt ualida. ¶Conſi.23.de ſenten. excomm.nu.1.

Item facta ab Epiſcopo valet, quia nullo iure id videtur prohibitum, & per cap. ad ſupplicationem contrarium videtur probari, & communis opinio in ca.cum noſtris. de cõceſſ.præb.& d.ca. Ad ſupplicationẽ habet, poſſe conferri beneficium epiſcop. ex cauſa legitima, puta ob neceſſitatẽ.Cõſ. 21.de præben.nu.3.& 4.

Item facta tonſurato à non ſuo eſt valida, quia talis non eſt ipſo iure ſuſpenſus, & per conſequens non eſt irregularis, neque excommunicatus. ¶Conſi.24. de tẽp. ord.nu.4.conſ.25.n.1.24.

Item facta criminoſo, crimine non inducente irregularitatem, aut inhabilitatẽ valet non facta mentione de illo crimine. Licet expreſſio illicita difficiliorem reddidiſſet Principem ad conferendũ, vt ſentit Innoc.in c.propoſuit.de conceſ.præbẽ. & reſoluit Fel.poſt alios in c.2.n.14. de reſc. ¶Conſi.1.de conſt.nu.51.

Collatio beneficij facta cum pacto, vt dimidij fructus alij dentur ſimoniaca eſt, & conſequenter inualida.conſ.20.de ſim. & hoc inductum eſt in odium ſimoniæ. ¶Conſi.60.eod.tit.

Item facta indigno.conſi.15. eodem ti.

Item facta irregulari, vel inhabili eſt ipſo iure nulla.conſi.35. eod.tit. Item facta excommunicato. ¶Conſi.3.de cleric. excommu.miniſtr.

Collatio beneficij literis non expeditis, non valet.Conſi.33. de temp.ord. num.4. Item ſi taceatur beneficium fuiſſe iam collatum.glo.ſing.in c.eum qui.de præb. li.6. ¶Conſi.1.de fil.presb.num.4.Item facta bigamo, quia ille eſt irregularis. Inno. communiter recep. c.cum noſtris. de conceſſ,

præb.

præb.¶Conſi.3.de bigam.Item facta regulari iniuſta eſt, cum ſit incapax beneficij. c.cum de beneficio.de præb.li.6. ¶Conſil. 40.de præb.num.6. Item facta illi,qui non habet ordinem,quem beneficium requirit cap.1.de regul.iur.libr.6. ¶ Conſil.46.eo. titul.num.3.

Item facta ab Epiſcopo virtute alternatiue, ſi alternatiua nondum eſt accepta. Cõſi.18.de præb.nu 6.

Item facta ab Epiſcopo, & minore parte, quando ad illum, & capitulum ſpectat. conſi.1.de his quę fi.à ma.o.par. n.3.

Collatio benefic j non cadit in laicum. c.2.de inſt. c.ex literis.de tranſa.¶Conſi.9. de temp.ord.nu.6.

Non irritatur ab intentione reciproca ſine pacto, quia inordinata reciprocatio videtur ſolum illicita.¶Conſi.5.de renunciat.nume.2.

Collatio beneficij,quando eſt nulla,videtur tacite refecta ſi collatores uident, & tacent. vtait Fel.poſt Panorm.in ca.cum ex officij.de præſcr. ¶conſi.9.de temp.or. nu.7.& Com.c.ſi quando.de reſcr.exc.17.

Collatio Papæ cęteris parib. ordinariæ collationi præualet. ¶conſi.18.de præb.

Collatio canonicæ pœnitentialis, ſi ad ſolum Epiſcopum ſpectat ad eundem etiã prouiſio ſpectabit.¶Conſi.20.de præb.n j.

Collatio Manualis fit a Papa perpetua per eius confirmationem.ca.ad audientiã. & ca.porrecta.de confi m.vtil. ¶conſi.20. de regul.num.16.

Collatio beneficij poteſt fieri,& probari abſque ſcriptura,ſecundum omnes in c. 2.de reſt.ſpol. ¶conſi.41. de ſponſal. Videlicet literis Notarij ſigillo epiſcopi munitis,& etiam teſtibus. ¶ Conſi.1. de probation.num.1.

Collatio beneficij non poteſt grauare collatarium,aliter eſſet id ſimonia,quia beneficia ſine determinatione ſunt conferenda.ca.1.vt eccl.benef. Epiſcopus nullum pactum poteſt facere in collatione.argum.ca.quam pio.1 q.2.& cap.ſi. de pact. ¶conſi.1.de conceſ.præb.n.1.

Collatio pura conditione facta iure antiquo non poterat eſſe pendens,ſed ſtatim aut valebat,aut erat nulla.argum.cap. 2.de elect.& late Fely.in ca.conſtitutus. de reſcrip. At iure nouo per extrauagan. 2. de ſimon.& per ſtylum curiæ, per quod tollitur ius antiquum.c.1.de conſt.lib.6. Talis collatio poteſt eſſe pendens.Si enim adeſt pactum dandi centum in fine anni pẽdet, quia ſi non ſoluantur valet,ſi autem ſoluãtur, non valet.¶Manu.c.23.nu.104. Vide Com. in c.ſi.de ſim.n.30.

Collegium.

Collegium omne particulare illicitũ eſt.Rub.l.1. & 3. §. in ſumma. ff. de colleg. illicit.Bart.in l.hoc ius. ff. de iuſt & iur.Fallit autem hoc in collegiis cũ Religionis conſtitutis.iux.Mart.l.j.ff.eo.ti. Et tunc tale dicendum eſt, quando ſine ſuperioris auctoritate irritum eſt. Et ſi in eo maior pars laicorum eſt, vocatur laicũ, & tunc in temporalib. epiſcopo non eſt ſubiectum.¶Conſi.5.de off.iud.or.

Si habet onus dandi, quid annuum pro miſſis dicendis minorib. incapacibus ſatiſfacit ſi mentem teſtatoris adimplebit faciendo celebrare Miſſas in locis ab ipſo teſtatore reiectis. ¶conſi.19. de teſta. n.10.

Sine iuſta cauſa ab illius ſingulis obligari nequit. ¶Conſi.4.de teſtam.n.5.

Poteſt agere actione inim citiatum etiã nolente canonico offenſo. Et ſi eſt Regulare, poteſt remittere iniuriam factã Monacho eo nolente.c.vulgatis.de pœ.d.1.

Commenda.

Commenda beneficiaria, eſt titulus canonicus, cuius contrarium pręſupponit Medina. Qui tamen ſi per titulum intelligit ius ob quod beneficium ſit habentis excuſatur, quia cõmenda non eſt talis cum non eſt perpetua. Quare obligat ad horas pro eo tempore, quo durat. ¶Com.de ora.c.20.nu.16.

Eſt autem duplex,una perpetua, per quã ſedes Apoſtolica confert beneficium, quo ad vitam commendatarij,de qua in cap.illud.& c.qui plures.& cap.relato. 21.qõ.1.

Panor.

Panor. in cap. Quędam. de elect. Gomeſ. in Reg. de infirm. reſign. q. 13. Et Reg. de trié. poſſeſſ. q. 51. vbi reſoluit, quod huiuſmodi commendę habentur pro titulis legitimis.

Altera eſt temporalis, de qua diſponit c. Nemo deinceps. de el ct. lib. 6. & ét illa, pro qua beneficium Religioſum commendat ordinarius alicui, vt ſeruiat ei lite pendente, iuxta notata in c. 2. vt li. penden. lib. ſexto. Et etiam illa per quam hodie commendatur eccleſia Parochialis per viam vicarię, donec de Rectore prouideatur Côc. Triden ſeſſ. 24. ca. 18. De reform. Et hæc nô dat titulum in beneficium, neque cômendatarius facit fructus ſuos, ſed eſt procurator. ¶Conſi. 4. de fil. presb. per to.

Commêda etiam manualis deuoluitur, ſi infra ſex menſes non conferatur. clemé. j. de ſuppl. negl. prael. iux. c. 2. de conc. pręb. ¶Conſi. 20. de Regu. nu. 5.

Commenda ceſſante commendatū beneficium ſic vacat, ac tempore commendationis vacabat, quod Gomeſ. aſſerit in reg. de infir. reſign. q. 5. & reg. de veriſimi. notitiæ. quæſt. 4. ¶conſi. 3. de reg. nu. 43.

Cômendæ. & vniones ad vitam eodem iudicio iudicantur, quo pulchra beneficia in titulum data, ſentit Maior. 4. diſt. q. 23. ¶De ſim. nu. 24.

Commendatarius.

Commendatarij Religionum gaudent omnibus priuilegijs Eccleſiaſticis, quare non iudicantur à laicis, & ſunt verè religioſi, aiqu eorū commendæ ſunt beneficia ſecularia. ¶Tract. de red. eccl. q. 3. Mon. 27. & q. j. Mon. 55.

Multa peccata poſſunt committere, & præſertim in expendendo ſuos prouentus in vſus profanos, ac ſi bona ſæcularia eſſent. ¶Ib. q. j. Mon. 39. Mon. 55.

Quotannis ſe expoliant, id eſt tradunt magiſtro, ſeu alij prælato inuentarium bonorum, quæ tenent in ſignum paupertatis voluntariæ. ¶Ib. Mon. 55. nu. 7.

Non poſſunt teſtari quoquomodo voluerint, ſicut quidam teſtantur, videlicet, relinquendo bona ſua diuitib. in uſus profanos, quia ſunt Religioſi. Et ideo oportet ſi voluerint teſtari, habere intuitum paupertatis. Et quia nihil habent proprium, quoniam quæcunque habent, ſunt bona ſuæ commendæ. Cum priuilegio, aut teſtari poſſunt, modo relinquant pauperib. ſal tem non habentibus ſufficientia ad decenter viuendum. Immo & Pius V. edidit Bullā reuocationis quorundam priuilegiorū quo ad facultatem militib. teſtandi. ¶Tract. de red. eccl. q. 3. Mon. 12.

Cômendatarius & prælati in executione adminiſtrationis proprietatis æquātur. Panorm. in c. quædam. de ele. quem ſequitur Domin. & citati à ſe in cap. te docendis ſub finem, de reſcript. ¶conſil. 11. de Regular. num. 6.

Male ęquiparantur clericis, quo ad bona têporalia, qui iſti omnino admittunt votum paupertatis, ſicut milites commêdatarij. ¶De red. eccl. q. 1. Mon. 76. n. 1.

In Hiſpania habent eccleſias ſeparatas commendatas, quę alijs non conferuntur. ¶Ibid. Mon. 30.

Non ſunt bonorum capaces. cap. in pręſentia. de probat. & c. 2. de teſta. & ideo nô poſſunt magiſtratus inſtituere. Ibi.

Commendatarij Hoſpitalis S. Spiritus in Saxia ſuperflua non d bêt reddere Magiſtro hoſpitalis, ſed de illis poſſunt diſponere ad libitum, quo ad pia. ¶ Conſi. 70. de Regular.

Commendatarius Abbatiæ. Verb. Abbatiæ. nume. 2.

Commiſſio.

Commiſſio ad diſcernendum, niſi ea ſecuta non operatur, cum expiret per mortem committentis. c. Relatum, & c. Gratum. de off. deleg. ¶conſ. 39. de tempo. ord.

Ad diſpenſandum ad eccleſias, ita operatur, vt commiſſarius poſſit vnico actu ad omnes diſpenſare. ¶ conſi. 77. de Regular. num 2.

Facta alteri expirat re integra per mortem committentis. l. mandatum. C. mand. Etiam ſi ſit iudicialis. c. Relatum. de off. deleg.

leg. & ibi per omnes. Si verò gratiam cōtineat, non expirat, & hoc voluit intelligere Dec. in d. c. nu. 5. Et eſt ſententia Panor. in c. ſi ſuper gratia. de off. dele. li. 6. ¶ Manu. c. 27. nu. 253. & 254.

Commiſſo vno cenſentur commiſſa ea ſine quib. id expediri non pōt. l. 2. ff. de iur. omn. iud. & c. præterea. de of. deleg. Immo & ea ſine quib. id expediri quidem poteſt, ſed non commode. l. pe. ff. de vſufru. l. quicunque. §. ſi ei qui ad uendendū. ff. de inſt.

Commiſſo arbitrio ſuper ſtatu pacifico Reip. non cenſetur data poteſtas cōpellendi ad concordiā ciues etiā particulares vt ait Are. c. de teſtib. & gl. ſing. in c. ſolet. de ſen. excom. li. 6. Bart. in l. Ambitioſum. ff. de ſtat. & ord. faciend. ¶ Releɫ. in cap. nouit. de indic. Notabil. 3. numer. decimo octauo. tom. 3.

Commiſſi pœnam. ver. Pęna.

Commodare.

COmmodans, qui commodatū ante tempus conſtitutū à cōmodatario contra eius voluntatē, & cū eius dāno notabili repetit, peccat, cū obligatione reſtituendi. l. in commodato. §. ſicut. ff. comm. & c. 1. de commo. vbi tex. & lex indiſtinɫte loquitur, quare non videntur eſſe admittendæ conditiones poſitæ ab Ange. ver. Commodum. §. 4. & Silu. neq; vlla ratio in vno foro potius, quā in alio concludit. Man. c. 17. nu. 182.

Commodans ſua volūtate ꝓpriæ rei vſū alteri concedit, & ſuam fidē ſeruare tenetur. l. 1. ff. de pac. & c. qualiter. eo. ti. Si facta eſt commodatio precarij. i. non ad certū tempus, & vſum, poteſt cum libuerit repetere, niſi id fiat abſque cauſa, & cū magno damno alterius. Silu. q. 1 ¶ Ibi.

Commodatarius, q ad præfinitū tēpus nō reddidit, aut deterius factum ēt ſua culpa leuiſsima reddit, quo commodans non fuit contētus peccat. arg. c. 1. de com. cū ei adnot. idem ſi in aliū uſum ea ſe utitur, aut diutius quā conueniſſent, tenetur ad reſtitutionē, & non excuſat caſus fortuitus, q a furtū committit. l. qui inuenta. ff. de fur. l. ſi cut certo. ff. comm. ſecus accidit ſi probabiliter credit eum qui commodauit contentum fore. l. qui rē. ff. de fur. nec tenetur de damno, ſi nullam habet culpam. l. ſi cōmodatum. ff. com. ¶ Vbi ſup. nu. 183.

Similiter peccat ſi cū notab. damno alterius rē commodat. l. qui uas. §. ſi ergo. ff. de fur. Et ſi ſui tantū gratia accepit, & ſua culpa perit, reſtituere tenef, ſicut ſi ob cauſā, & vtilitatē commodantis. l. contractus. de reg. iu. Sot. contra tenet. libr. 5. De iuſt. & iu. q. 7. ar. 3. de culpa leui ſi illa ad peccatū mor. in foro conſcientiæ non puenit: ſed tenenda eſt communis op. Panor. in ca. 1. de commo. ¶ Vbi ſup. nu. 184.

Similiter peccat ſi mittit rē commodatā per nunciū, qui illā non reddit ſi non habebat illum per fideli. & amittitur dolo, & culpa, & tenetur ad reſt. ar. c. ſignificante. de pign. & Bar. l. eū qui. ff. de commo. ſcias ſi habebat pro fideli. leg. qui argentum. ff. commo. ¶ Ibi. nu. 185.

Similiter peccat ſi rem ſibi commendatam, non vult reſtituere, niſi ſalutis prius impenſis, quas ipſe iure facere tenebatur. l. in reb. §. poſſunt. ff. commod. & Bart. in l. diuortio. §. impedit. ff. ſol. matrim. pro compenſatione tamen debiti poteſt retinere. ¶ Ibid. nu. 186.

Communicare.

† PLacet primū annotare, ꝗ cōicare (& ſi nullibi Auɫtor id dicat expreſſe) ſignificat, primo ſacrā Euchariſtiā præbere alicui. Deinde cū aliquo in aliqua re participare, idq. colligitur ex Auɫto. prout quo ad utranq. ſignificationem aliquæ expreſſe tradit, ſub verb. communicans, & communio. Cōicari aūt eandem eſt ſacratiſsimam Euchariſtiam accipere, & eandem etiā ſignificationem habet infinitam communicare, vt paſsim apud Auɫtorem legere eſt.

Cōicare ſemel in uita iure diuino tenetur, humano verò ſemel in anno. conſ. 16. de poe. & rem. ſemel in menſe tenetur monachus benediɫtionis. cle. ne ſ agro. §. ſane ď ſta. mo. & monialis cuiuſuis ordinis. Cō. Tri. ſeſ. 25. c. 10. de reg. ¶ Man. c. 21. nu. 59.

quotidie proculdubio de ſe licitum eſt, & mel us quam contrarium, quamuis aliqua circunſtantia fieri poſſit, vt hoc ſit melius illo per accidens, iuxt. Auguſt. mentem in c.quotidie.de conſ.diſt.2.Thom.3.part.q. 50.ar.16.& in 4.diſt.12.

Quare vnuſquiſque feruorem propriũ, atque guſtum ſpiritualem, quando cum pſectu ſequi debet.¶Ibidem. Hoc autem ſacere ſolebant omnes intellentes diuinis in primitiua eccleſia.c.peccata. de conſe. d.5. Ad communicandum autem ſaltẽ ſingulis dominicis diebus, hortatur Auguſtinus.¶Ibid.

In Paſcha omnes tenentur ſub pœna peccati mort.c.omnis.de pœn.& rem. vel ante, vel poſt octo dies.iuxt.conſt.Euge.4. ignorata à Panor.& alijs in d.c. citata autem à Maior. 4.d.17.q.2. Niſi de licentia confeſſoris in plures dies differenda ſit cõmunio. d.c.omnis. Et niſi ſit aliqua cẽſura innodatus, à qua nequeat peccator ob impotentiam abſolui. Si autem vigeat cõſuetudo, vt quolibet die quadrageſimæ communicet, ſatisfacit.¶Vbi ſup.n.45.

Quod ſi quis in Paſcha non communicauerit, communicet, quam citius poteſt, vt ſatisfaciat præcepto, & non peccet nouo peccato mort. quia nõ ceſſat obligatio de communicando intra annũ, quæ præcipitur ab eccleſia determinante ius diuinũ. Ideo contraria ſnĩa Anton. 2.p.ti.9.c.9.§. 3.Silu. ver.Eucharistia.3.q.5.Medi.c.de pœnitentia.trac.de conf.non eſt ſecura.¶Ibi.

Communicare abſque confeſſione põt quis quando non habet copiã confeſſoris gl.fi.recep.c.de homine.de cel.Miſ.¶Man. c.7.nu.6.c.21.nu.49.

Communicare, qui deſiſtit, quando tenetur propter odium, vel voluntatẽ de nõ parendi, aut non faciendi, id quod tenetur, peccat, quia nemini malitia ſua debet patrocinari.capit.primo.§. nos igitur. De poſtulat.

Et qui communicat contra prohibitionẽ eccleſiæ eo, ꝙ eſt aliqua cenſura innodatus, niſi quando illa ex ſe nulla eſt, uel ſaltẽ ſiniſta coram Deo, & ille ſecreto coicat, aut in terris, vbi id ignoratur Felin. & alij in c.fi.de teſtib.

Et ille, qui in mortali communicat, etiã ſi id facit ignorantia affectata, ſeu procurata, aut craſſa. Idem ſi credit, aut credere debet ſe in peccato eſſe mor. Manual.nu. 46.47.& 48.

Qui communionem accipit à non proprio Parocho abſque licentia ſaltẽ tacita etiam extra Quadrag. & Paſcha etiam in articulo mortis, iux.Card.in clem.1.de priuil.q.11.niſi ignorantia excuſet. Et niſi accipiat à Religioſis priuilegiatis a Leon X. præter diem Paſchatis.¶Ibi.n.52.

Qui communicat ex propoſito poſt cibi, aut potus ſumptionem eodem die poſt mediam noctem, præter caſum importunitatis.c.liquidò.& c ſacramenta. de conſe. d.2.¶Ibi.nu.53.

Qui communicat pluries codẽ die ca. ſufficit.de conſ.d.1.c.conſuluiſti.de celeb. Miſſ.Ibi.nu. 54.

Qui communicat ſub utraque ſpecie, etiam ſi ſit Sacerdos, ſed non celebrat. gl. 2.c.comperimus.de conſ.d.2. Conc.Trid. ſeſſ.21.¶Ibi.nu.58.

Non peccat autem, qui intra unũ diem naturalem poſt habitam copulã carnalem, aut pollutionem etiam illicitam contritus vere, & confeſſus cõicat, quia nullus eſt tex.aut ratio, quæ contrariũ probet. modo adſit humilitas, & nullus contẽptus ſecundũ Palu.4.d.9. Silue.euchariſtia.3.q.3. & præſertim ſi id agat ex officio neceſſitate ductus, & magna deuotione, iux.Th. & communem 4.d.9.3.p.q.80.ar.7. neque ẽt cõiugati debitum reddẽdo niſi venialiter. Albe.arg.c.uir cũ propria.33.q.8.Ib.n.51.

Neque peccat communicãdo infirmus, qui in ſequenti die commode expectare non poteſt.¶Ibi.nu.53.

Neque Sacerdos, qui ob infirmitatẽ ſine ſtola, & ſuperpelliceo communicat, q̃a c.eccleſia.23.d.ſolum loquitur de illo; qui celebrando communicat, ut ſentit Silueſ. verb.Sacerdos.q.4.loquitur.n.de ſumente corpus, & ſanguinem, ꝙ non cõtingit de infirmo communicante.¶Ibi.n.54.

Communicare cum excõicato denũtiato in his, quæ ad ſalutem pertinẽt, excõicationem non inducit. ¶Conſi.13.de ſent. exc.nu.3. Neque etiam peccatũ eſt in alijs

com-

cõmunicare cũ eo, qui non eſt denuntiatus per extrau. Ad abolendam. de hære. Cõſi. 61. e. ti. Siue ille viuus ſit, ſiue mortuus. conſi. 24. eo. ti. olim autem ſecus erat, quãdo ſcienter quis cum excommunicatis cõmunicabat. conſi. 57. eo. ti. Si autem iſta cõmunicatio fiat in diuinis peccatũ eſt mor. alias veniale. conſi. 15. de hære. nu. 9. Man. c. 27. nu. 28. Neque etiam qui cõmunicat cum ſuſpenſo ab oratione aliquam excommunicationem incurrit, quia id nullo iure cauetur. conſi. 4. de pœn. & rem.

Communio.

COmmunio duplex eſt, quædam tẽporalis, quædam uerò ſpiritualis. Prima rerum cõmunio diſcordiam parere ſolet. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de lega. Et per alia citata ibi. à glo. & Doctor. & per illud Genẽ. 13. Facta eſt autem rixa inter paſtores Abraham, & Loth. ¶ Tract. de red. eccl. q. 1. Mon. 50. nu. 3.

Facta à Catholicis cum Hæreticis in Germania, & Gallia licita eſt, quia non poſſunt non habere cum illis conſortium propter contractus. ¶ Conſi. 16. de hære. nu. 2. Manual. cap. 27. num. 35. & in Miſcell. 47. de oratione.

Communio uerò ſpiritualis triplex eſt. Prima interior charitatis. ſ. & gratię, qua efficimur membra Chriſti, quã tollit peccatum mortale. Secunda exterior. ſ. ſacramentorum, quę coniungitur cum interiori, quatenus inducit communionem ſuffragiorum generalium ab eccleſia factorum, uel preceptorum. D. Th. in expoſ. ſimb.

Communionem ſubdito peccatori occulto, publice, vel ſecrete petenti tempore quo iure communicare tenetur, qui dene gat, peccat, eo quod illud nouerit in confeſſione, cum id ſit detractio, vel peccati reuelatio. Manu. c. 21. num. 55. & Com. ca. Sacerdos. de pœn. d. 6. nu. 84.

Secus ſi peccatum eſt notorium, quia debet denegari communio, vſque quo de pœnitentia, & emẽdatione conſtet publice. iuxta Bonauent. & Palud. 4. diſt. 9. q. 4. ¶ Ibidem & vbi ſupra. nu. 103. & nu. 101.

Si autem extra confeſſionem audiuit, & publice petat, non poteſt denegari. Secus ſi ſecrete petat etiam debito tempore. In alio autem tempore ſemper poteſt, & debet, cum tunc non teneatur ad præſtandum, neque ille ad petendum. ¶ Ibi. nu. 56.

Quinimmo poſſit, vel nõ poſſit negari, vel concedi damnatis ad mortem. Verbo damnatus. nu. 1.

Commutatio.

COmmutatio contractus eſt priorem optione, quo hoĩes vtebantur ante inuentã pecuniam. Inuenta deinde pecunia ſecuta eſt cõmutatio pecuniæ pro pecunia quæ eſt ars cambiandi. De qua in ver. Cãbium. Man. c. 17. nu. 287.

Cõmutatio omnis æqualẽ ualorem cõmutatorũ requirit, ita ꝙ tanti valeat acceptũ, quãti datũ, ſecũdũ oẽs præſertim Sco. 4. d. 15. q. 2. ar. 2. ¶ Ibi. ꝙ res, quæ accipitur pro cõmutatione debeat eſſe in rerũ natura ꝙ in dominio eius cũ quo fit cõmutatio exiſtat, non eſt neceſſe, ut ſibi perſuaſit Sotus, atque Silue. quia id nullo iure cauetur. Immo contrariũ oſtenditur, quia id ꝙ nõdũ eſt cõmutari põt pro eo quod eſt. ¶ Ibi. Commutatio voti. ver. votum.

Commutatio beneficiorũ auctore epõ fieri poteſt. c. quæſitum. de rer. permu. & c. 1. eo. tit. li. 6. Immo & commutatio poſſeſſionis vnius eccleſiæ, cum alia alterius. c. ad quæſtionem. eo. tit. ¶ Conſi. 2. de reb. eccle. non alien. nu. 21.

Commutatio benef. & vẽditio fructuũ alterius, ſimul fieri nequeunt ſine licentia Papæ, qa id eſſet ſimonia, ſed ſi fiat diuerſo tẽpore, ita ꝙ alterũ ſit permutatio de licentia, & alterum venditio fructuũ auth. ꝓpria valet, niſi adſit antea promiſſio, qa eſſet ſimonia. Conſi. 41. de ſim. nu. 2.

Commutatio pluriũ benef. ꝓ vno ſi nihil aliud obſtet, licita eſt, vt late reſoluit Fed. Sen. q. 12. de perm. benef. facta aũt ut ſuũ benef. detur tertio per ordinatiũ, non eſt licita ſcdm Io. And. cõiter recep. in ca. 1. de rer. perm. lib. 6. & Feder. q. 40. ¶ Conſi. 22. de ſim. nu. 3. p. 2. li. 5.

Compenſatio.

COmpenſatio, quæ fit pecunia ꝓ vita, & ſama, nõ fit ideo, quia fama ſit ſua natura ęſtimabilis, ſed quia alio modo fie rit nequit. Et quia pro vita, & ſalute idem fieri iubetur. l. 1. §. 1. & l. final. ff. de his qui deie. vel effud. & leg. ex h.c. ff. ſi quadru paup. Et quia id datur pro compenſatione damni. ¶ Man. c. 17. n. 90.

Compoſitio.

COmpoſitio facta cũ camera Apoſtolica ſuper incertis iuſta eſt, & valet, modo illa ſint vere incerta, quæ aũt talia ſint, vide ſup. ver. Bonum.

Primò, quod compoſitio non ſit indiſcreta, vt dixit Caie. 2. 2. qõ. 100. ar 1. ad 7. quia Papa adminiſtrationem habet omniũ generaliter. Et ita iuſta de cauſa poteſt illa applicare ad pia, & condonare. ver. Papa. ¶ Man. c. 17. nu. 93.

Compoſitio pro gratia reformatiua, in vtroque foro licita eſt. Secus in foro conſcientiæ tantum, quia pænitenti arius maior tenetur expedire gratis, quod non fit ſi petitur compenſatio. ¶ Conſ. 50. de ſpõ.

Qui compoſuit ſe inualide ob fructus male perceptos, tacito nomine debet in prætorio pœnitẽtiariæ petere, vt ſua Beatit. approbet talem compoſitionem, atteſtando, quòd fuit petita per procuratorẽ credentem ſufficere expreſsionem ualoris iuxta taxam Cancellariæ. ¶ Conſ. 73. de ſimon. num. 3.

Conatus.

COnatus, iuxta verbi ſignificationẽ, & ſecundum iura, quæ de conatu diſponunt importat uoluntatẽ delinquendi per aliquos exteriores actus factos ad delinquendum, & non meram uoluntatem. Quare regulariter pœnam meretur, etiã non ſecreto delicto. Primo in quib. caſib. lex id exprimit. Secundo ẽt in caſu dubio, quando punit aliquid nulla facta mentione de conatu. ¶ Com. c. ſi quis non dicam. de pœn. d. 1. n. 5.

Regula iſta fallit octo caſib. ſecundum Fel. in trac. quando conatus, &c. Laudatus ab omnib. & præſertim ab Hippo. in l. qui falſam ad leg. Cor. de falſ. Primò, quãdo qui hẽt affectũ delinquẽdi, addit ei conatũ, ſed ductus pænitentia, aut qui nõ potuit, illũ non perfecit. Sed dic ꝙ hoc verificetur, quo ad pęnã legis ordinariã; dẽt tamen pœna extraordinaria puniri iudicis arbitrio ſcd͂m quantitatẽ præparamẽtorũ, & ęqualitatem ipſius conatus ¶ Ibi. n. 6.

Secundo fallit, quando conatus tendit in delictum, quod factum nemini nocet. l. Damus. iuncta gl. C. ad leg. Corn. ſed limita vt prius. ¶ Ibi. nu. 7.

Tertiò fallit, quando conatus non habuit actum exteriorem: ſed ſtatim in ſola voluntate etiam conſentiente ratione. l. cogitationis. ff. de pœn. Quod uerum eſt in ſe, ſed ineptum, quia exceptio apta dẽt eſſe de contentis in Regula, vt ait Dyn. de reg. iur. Et ſatis probat. l. nam quod liquidum. ff. de penu. leg. Et quia nemo ob ſolã mentem dicitur conari, ut faciat illud. ¶ Ibid. nu. 8.

Quartò fallit, quo ad incurrendã pænã ipſo iure, quia ad eam incurrendã non ſufficit conatus. ca. cum in cunctis. §. pen. De elect. Quod verum eſt, ſed debet puniri pęna extraordinaria. ¶ Ibi. nu. 2.

Quintò fallit, in delictis atrocib. iuxta Bal. l. ſi quis non dicam. C. de epiſ. & cler. Dic ut prius. Ibi. nu. 2.

Sextò fallit, regula in cenſuris, quia in cenſuris incurrendis non ſufficit conatus ſed requiritur factum, ſecundum Cardi. c. præterea, de app. Ibi. nu. 15.

Septimò fallit in ciuilib. in quib. conatus non punitur per gl. in l. conſitent. C. ſin. regun. ſed gl. & lex non eſt ad ꝓpoſitũ qa loquitur de ſua volũtate interiori. Iõ limita ut prius de pęna ordinaria. Ib. n. 100.

Octauò fallit in ſtatutis punientib. delicta, quia ſemper intelligantur de delictis conſumatis. iuxt. Bald. l. 1. ff. ad leg. Cor. de ficar. & Imo. c. 1. de præſcription. Sed limita ut prius. Ex quibus omnib. conclude quod

quod conatus ad delinquendum, non ſecuto effectu debet puniri pœna ordinaria legis humanæ, ſi hoc exprimatur in illa. Sin autem pœna extraordinaria, quatenus eſt per ſe actus malus. ¶ Ibid. & Conſ. de datis, & promiſſis Not. 8. nume. 14. & 15. Conſi. 8. de tempo. ord. num. 2. Conſil. 37. de ſen. excomm.

Conatus facere pœnam contra facientē poſitam non incurrit, vt qui tentauit percutere clericum, & nō percuſſit, non excō municatus eſt. gl. Panor. & alij in ca. 1. de ſen. excom. ¶ conſi. 12. de ſen. num. 4.

Concedere.

COnceſſum in materia permiſſiua cenſetur, quod non eſt prohibitum. c. cōſuluiſti. 2. q. 3. reſoluit gl. c. 2. de tranſl. præ lat. ¶ conſi. 51. de ſponſal. nu. 2.

Conceſſo vno, & id conceditur, ſine quo id fieri etiam commode nequit, l. 2. ff. de iuriſd. om. iu. & c. præterea ēn. de off. deleg. l. penul. ff. de vſufruct. l. quicunquid. §. ſi ei quem ad uendendum. ff. de inſtit. act. ¶ Conſi. 12. de elect. numer. 3. conſi. 4 de offic. iud. ord. numer. 4.

Concilium.

COncilium œcumenicū, ſeu vniuerſale, non poteſt congregari ab Imperatore neque in caſu neceſſitatis ob temporalia, quia in tali caſu poteſtas Eccleſiaſt. extēditur ad illa, q̄ exprimit ca. mandaſti. 2. q. 5. & c. ſi imperator. 96. d. Et multa adducit Alu. 3. li. 2. de planctu eccle. ar. 22. Relect. c. nouit. de iud. No. 3. nu. 79. to. 3.

Eſt ſuperius ſingulis de Concilio. ¶ conſ. 7. de off. iud. ord. nu. 3. Et concedere poteſt indulgentiam plenam. Panor. in ſerm. ſuper Concil. Baſil. quem ſequitur Feli. ſer. de indulg. ¶ De Iub. No. 31. nu. 2.

Nihil tamen poteſt ſtatuere Papa refragante, quia ille omnibus præeſt. arg. c. ſignificaſti. de elect. & Anton. à Roſel. de concil. quæſt. 7. multa congerit ad hoc propoſitum. ¶ Conſil. primo. de his, quæ fiunt à maior. par. numer. 1. Quare niſi Papa illius conſtitutiones confirmet, illæ non ligant, quod ſatis probatur in ultimo decreto Cōcil. Trid. & confirm. à Pio 4. & ex ſtylo omnium conciliorum abſente Papa, & præſentib. eius legatis. ¶ conſ. 1. de conſt. n. 4.

Concilio non derogatur, niſi expreſſe. Archid. c. 1. de conſt. lib. 6. Et late Fel. in ca. nonnulli de reſcrip. ¶ Manual. capitul. 22. num. 265.

Neque contra illum episcopus diſpēſare poteſt. glo. memorab. & ſing. cap. cum dilectus. de elec. Immo neque legatus. ſecundū gl. ſingul. cap. dilectus. de præbend. facit gl. cap. ponul. de filiis presbyteror. ¶ Relect. cap. ſi quando. De reſcrip. excep. 16. num. 9. tomo 3.

Concilium Tridentinum. cap. 4. ſeſſion. 24. qualitates in beneficiario potentia tantum, & non actu requirit. ¶ conſi. 66. de tēpo. ord. nu. 2. Illius decreta, vbi recepta nō ſunt, non ligant. conſi. 1. de conſt. n. 32. Ius præſentandi vicarias vnitorum non tollit. ¶ conſ. 9. de præb. nu. 7.

Concilium Prouinciale congregatur de iure ab Archiepiſcopo, in quo ille habet primam ſedem, non eſt tamen maior eo congregato. ¶ conſi. 7. de offic. iud. ordinar. num. 4. Quare ab Archiepiſcopo ad ipſum concilium datur prouocatio, vt ait Paulus de Eleazar. recep. à Card. & alijs clemen. 1. §. quod alia non interdictis, de ſent. excommunic. ¶ Ibid.

Sed poteſt etiam congregari à Papa, & Patriarcha Card. dicta clemen. 1. & eſt tex. Iſid. in can. Reg. §. porro. d. 3. ¶ conſil. 4. de verb. ſign. ſi. nu. 2.

Eſt autem conuentus Epiſcoporum coactus ab habente poteſtatē congregandi vocatis vocandis. argu. c. quoniam quidem. & c. placuit. 18. diſt. etiam ad aliquas particulares cauſas in cōgregatione ipſius expreſſa, ſecundum Inn. in ca. graue. nu. 7. de præbend. ¶ Ibid.

Poterat olim de cauſis Epōrum crimina lib. cognoſcere. c. quamuis. 3. q. 6. cui cōcordat. cap. multum, & aliquot alia capitula eiuſdem cauſæ, & quæſt. & glo. ca. biduum. 2. quæſt. 6. Hodie verò non per Conc. Trid. de reforma. ſeſſion. 24. ¶ conſi. primo. de

ſoro comp.nu.1.& 5.& Com.c. verecunde, de poe.1.diſt. 1.

Iure tamen poteſt contra epiſcopũ procedere, niſi ſit depoſitione dignus. Ibi.

Non tenetur illum, qui non eſt de concilio admittere. ¶Conſ.3 de of.del.n.1.

Concordia.

Concordia vt ſeruetur multum conuenit, vt vnus dominetur, ſed debet ille ab alijs adiuuari. ¶ Com.3.De regul.num.10.

In beneficialibus debet eſſe honeſta ſiue beneplacito Papæ probata, & confirmata veritate neceſſaria. ¶Cõſi.58. de ſib.

Cõcordia vt unus iuri ſuo renũtiet, & alter pecunias det iure fori ſimoniaca iudicabitur, quia ex ea naſcitur obligatio ad tradendum ſpirituale pro temporali. Secus in foro conſcientię, quando verè corã Deo non aderat, niſi voluntas recipiendi impenſas, & beneficium uere nõ erat ſuũ. ¶Conſi.69.de ſimonia.

Concordiam honeſtam in lite ueteri, & intricata, licite poteſt quærere iudex Fel. & citati ab eo in Rub.de treg.& pace. ¶de orat.c.19.nu.93.

Concordiam in iurib. quærenda eſt limitando legem priorem per poſteriorem magis quàm contra, licet nonnunquã contrarium fiat, iuxt.l.ſed & poſteriores. ff.de leg. ¶Relect c.ſi quando. de reſcr. in Auct. nume.7.to.n.3.

Concubinarius.

Concubinarius clericus, aut fornicarius notorius ſi ante pœnitentiam celebrat cum ſit ſuſpenſus ipſo iure. ca. præter.diſt.32. donec pœnitentiam agat. ca.ſi quæ ſunt.71.d.ſt. Irregularis efficitur. ¶Manual.ca.25.num.76.

Poſt autem verò pœnitentiam ſi ſine diſpenſatione celebrat peccat mor.ca.fin. de temp.ord. non autem nouam irregularitatem incurrit. ¶Ibi.nu.77.

Hunc inducere ad celebrandum ſine iuſta cauſa mortale peccatum eſt illius autẽ miſſam audire conſcius legem id prohibẽtem, aut illam ſcire debens, peccatum eſt mort.c.præter, & ca.nullus.diſt.32.Thom. quol.2.art.8.Turrecrem.d.cap. Panorm.& omnes in c.veſtra.de cohab.cler.& mulie. Theol. omnes.4.diſt.9. Quicquid dicant Maior.Gabr.& Adrian. Quia Conc.Trid. ſeſſ.25. c.14. renouauit prædictas pœnas, & grauiores addidit Manual. c.25. nu.80. & nu.109.Conſi.6.de ver.ſig.

Concubinarius uerus, aut pro tali habitus, non debet abſolui antequam à concubina ſeparetur, cum propoſito nunquam ad eam amplius redeundi, quia illius non eſſet uera pœnitentia propter peccãdi occaſionem. ¶Manu.c.16.nu.20.

Concubinarij, non ſolum peccant, ſed communiter excommunicantur per cõſtitutiones ſynodales. Immo vbique prius monendi ſunt, deinde excommunicandi, & concubinæ in exilium mittendę. Conc. Trid.ſeſ.24.c.8.de refor. ¶Ib.n.22.

Concubina, & ſi gaudere poſſit de filio habito per fornicationem; non tamen de ipſa fornicatione, neque de conuictu et caſto cum fornicario. Idem die de concubinario, ſeu fornicario. ¶Com.c.inter verba.concl.2.nu.14.to.1.

Concupiſcentia.

Concupiſcentia ſi eſt inordinata, & rei notabilis mortalis eſt. Eſt autem inordinata cum eſt contra iuſtitiam. Si autem eſt ſolum contra liberalitatem, & parũ cõtra iuſtitiam, non eſt niſi uenialis.glo. notab.in c.quando.de conſ.d.1.Thom.2.2.q. 59.ar.4. ¶Manu.c.20.nu.1.

Non omnis eſt prohibita in nono præcepto Decalogi, ſed ſolum uoluntaria. Quare illud verbum (concupiſces) intelligendum eſt cum hoc aduerbio (male) Mala igitur concupiſcentia, ibi prohibetur, qualis non eſt primus motus. ¶Com. cap.ſuperioribus.de pœn.d.1. nume.8. & conſi.7.de conſt.nu.10.

Concupiſcentia, ſeu fomes peccati in baptizatis remanet, & non eſt peccatum,

ſed ex illo oritur, & ad illud inclinat. cap. omnis ætas. 12. q. 1. Conc. Trid. ſeſ. 5. Com. c. cogitationis. de pœn. d. 1.

Condemnatio.

CONdẽnatio ſine accuſatione, vel alia uia æquipollente facta eſt nulla. ca. ſuper his. & c. qualiter, & quando. de accuſa. Et quidam putant hoc eſſe de iure naturæ. Conſi. 1. de ſent. & re iud.

Similiter lata ſine monitione. glo. ſolemn. & ab aliquibus putata ſing. ca. ex parte el primo. de verbo. ſignific. & l. de pupillo. §. meminiſſet. ff. de non oper. Et conſequẽter ex commiſſione neceſſaria eius, ſecundum Innoc. & alios ibi cit. ¶ Conſi. 4. de ſenten. excomm.

Condemnare qui poteſt in vita abſoluere, etiam poteſt, & contra. l. qui condemnare. ff. de regu. iur. Non potens autem condemnare, neque ualet abſoluere, vt ibi tradit gl. ¶ Com. c. verbum. de pœn. d. 1.

Condemnatus de crimine inhabilitante ad honores, non debet promoueri ad illos pendente appellatione. l. reus. ff. de muner. & honor. quia infamia forte impedit ab exequendo. iuxt. l. 2. C. de dignitat. cap. infamias. de reg. iur. lib. 6. ¶ Conſi. 3. de accuſat. num. 2.

Ad condemnationem iudicialem definitiuam, & interlocutoriam requiritur plena probatio iudicialis. ¶ Com. Rubric. de Iudic. num. 52.

Conditio.

COnditio quatenus eſt impedimentũ matrimonij, eſt ſuſpenſio alicuius diſpoſitionis, quouſque aliquid futurũ fiat. glo. in Rubr. ff. de cond. & demonſt. ¶ Manual. ca. 22. nu. 61.

Eſt autem triplex. Altera turpis, & contra ſubſtantiam matrimonij, aut contra bonum quodcunque illius. & hæc annullat. cap. aliquando. & cap. ſolet. 32. quæſt. 2. Altera turpis, aut in facto impoſſibilis, ſed non contra ſubſtantiam, id eſt ſi ſaturatus fuerit, ſi occiderit, &c. hæc non annullat, ſed habetur pro non appoſita, in fauorem matrimo. Tertia eſt honeſta, ſi pater meus voluerit, &c. Quæ ſi eſt vera ſuſpendit, vſque quo impleatur. cap. de illis. cap. ſuper eo. cap. per tuas. de cond. appoſ. modo ponatur a principio, & ſuſpenſiue, ſecus ſi reſolutiue, non poſt contractum ſuſpenſiue. cap. 1. eod. titu. modo omnes partes cõſentiant, uel expreſſe, uel tacite. ¶ Adrian. 4. de matrim. quæſt. 4.

Conditio vera illa eſt, quæ non eſt de præterito, vel de præſenti, & non ſuſpẽdit, ſed ualet matrim. l. illa inſtituto. ff. de inſtit. condit. Si autem eſt falſa, matrim. eſt nullum, quia cauſa, modus, & demonſtratio nunquam ſuſpendunt, annullant tamen quando ſunt contra ſubſtantiam, aut bonum matrim. ¶ Ibi. nu. 63.

Conditio de præterito vel de præſenti, ſi adhibeatur, facit ceſſare actum. l. cum ad præſens. ff. de reb. cred. cum gl. & citatis in ea. ¶ Manu. c. 27. nu. 246.

Conditio impoſſibilis modo non ſit contra eſſentiam matrim. uitiatur, & nõ vitiat. ca. fin. de cond. appoſ. ¶ Conſi. 2. de eo qui duxit in matrim.

Conditio neceſſario euentura, vt ſi Sol cras orietur, facit matrim. purum non conditionale apud Eccleſiam. Thom. & Bonauent. 4. d. 24. q. 3. Hoſt. Panorm. in cap. per tuas, de condi. appoſ. In foro autem conſcientiæ, aliter eſt, ſi vere erat animus ſuſpendendi actum, vſque ad ſolis ortum. ¶ Manu. ca. 22. nu. 66.

Conditionis implementum in his, quæ ex uoluntate ſolius diſponentis pendent, nõ retrotrahitur ad tempus diſpoſitionis. iux. gl. recep. c. ſi pro ſe. de reſcr.

Conditionis impletæ tẽporis capacitas ſufficit ad hoc, ut ei debeatur, quicquid ſub conditione promittitur. l. eum qui. ff. de cõdit. & demonſtrat. ¶ Com. de Iubil. notab. 32. num. 37.

Conditionis impedimentum eſt de illis quæ impediunt, ſed non dirimunt. Tunc autem dirimit, ſi uergat in errorem perſonæ, de quo agit. eo. cap. nu. 33. præcipua autem conditio perſonæ eſt ſeruitus. de qua Verbo Error.

Condonatio.

Condonatio ex vna cauſa, non extenditur ad alias. argum. ca. ex parte de offi. ord. & ca. cum pro cauſa. de ſen. excom. & vtrobique gl. ¶ conſi. 67. de præb. num. 1.

Condonatio fructuum ad cauſam expreſſam videtur reſtricta. ¶ Conſi. eodem. nume. 3.

Conductor.

Conductor regulariter, niſi de culpa lata, & leui non tenetur. ¶ Conſi. 33. de. vſur. num. 2.

Conducere iuriſdictionem ſpiritualem, ſimonia eſt, quia talis iuriſdictio annexa eſt rebus ſpiritualibus. ¶ conſi. 68. de ſimonia, num. 1.

Conductor iuriſdictionis ſpiritualis priuatur officio clericali, quę priuatio debet fieri per ſententiam, iux. gloſſ. recep. cap. in pœnis. de regu. iuſ. li. 6.

Et ipſa iuriſdictio, & officium conductū perditur ipſo iure cum talis conductio ſimoniaca ſit facit. cap. quam pio. 1. quæſt. 2. & cap. fin. de pact. 2. ¶ Conſi. 68. de ſimonia. num. 2. Et cum non teneat iuſto titulo tenetur officium dimittere Panorm. cap. de iure. de iure patro. quare non eſt abſoluendus, niſi dimittat, vel efficaciter proponat dimittere. argumen. cap. ſi res aliena. 16. q. 3. Non incurrit tamen excommunication. ipſo iure cum non ſit ſimonia in ordine, & beneficio. Ibid. num. 3.

Confeſſio.

Antea, quàm Auctoris ſummam, de confeſſione colligam noto prius quod confeſſio delicti, de qua intendimus omiſſa confeſſione laudis eſt duplex. Altera iudicialis, de qua prius agemus. Altera ſacramentalis, de qua poſterius.

Confeſſio iudicialis, inducit notorium iuris. cap. ſi fin. al. de tempo. ordin. ca. veſt. 2. de cohab. clericorum, & mul. etiam ſi fiat coram paucis, id eſt Notario, & iudice. ¶ Con. in Rubr. de iudic. nume. 83. Quod verum eſt etiam de illa, quæ fit extra iudicialiter coram multis ſecundum Sotum, de Ration. deteg. ſecr. mem. 2. quæſt. 6. ita vt ſufficiat ad inquirendum. Sed limita id eſſe verum, quando ob hoc inſurrexit fama populi viciniæ, vel collegij, & tunc inquiretur, non ex confeſſio, ſed ex infamia. ¶ Ibid. nu. 86.

Facta timore tormentorum, non inducit tale notorium ſecundum Barth l. pe. ff. de quęſt. & clarius Imol. l. qui in aliena. §. Celſus. ff. de acquir. rerum dom. modo reus illam reuocet tanquam timore factam iux. Ancharan. conſil. 24. Niſi viſa inquiſitione. ¶ Vbi ſupra.

Facta ſine tormentis præcedente iuſta captura inducit illud. Idem de facta incidenter. l. ſecunda. §. ſi publico. ff. de adul ter. Ibidem.

Confeſſio iudicialis facta per tormenta probatio eſt minus legitima. ¶ Conſi. 1. de foro comp.

Et eſt potior, quàm ſine tormentis. l. recepti. & l. nimis. ff. de quæſt. l. fi. C. de teſtib. Conſ. 1. de confeſſ. n. 3.

Facta ſine tormentis, etiam ſi ſit extrajudicialis præferenda eſt illa, quæ fit per tormenta, & etiam iudiciali iurata Bartho. l. eos. ff. ad leg. Corn. de falſis. quem ſequuntur plurimi, & in his Panorm. in conſi. 56. ¶ Ibidem fallit tamen hoc cū ſecunda eſt per tormenta extorta, vel iurata iuramento, quod eſt quædam tortura. Et ſecundo cum prima eſt facta metu ſaltem reuerentiali, & in loco non libero, ſecunda verò ſine vllo metu, & in loco libero. ¶ Ibid. nume. 6.

Facta præcedente proceſſu non cenſetur omnino ſpontanea, quare vt ait Panor. iſte habendus eſt pro conuincto. Neque habetur pro confeſſo, qui confitetur crimen, ſed negat qualitatem: vt ſi fur dicat ſe accepiſſe alienum, ſed vt amicus, & non doloſe, ſine quo non fit furtum. ¶ Com. capitul. Facilius. de pœnit. diſtinct. 1.

Con-

Confeſſio criminis tollit, vel minuit pœnam.cap.ſerpens.de pœniten. diſtin.1. cap.presbiterum.50.diſtin.cap.ſi quis presbyter.15.q.8.

Fallit quando non eſt omnino ſpōtanea ſed timore probationis facta cap fin. 15.q. 8.& reſoluit gl.communiter recep. in dict. c.presbyter.50.d.

Et etiam iſta debet aliqua ex parte minuere, vt ſentit Panormit.cap.At ſi clerici, de adulter.quia eſt ſemiſpontanea, & ideo ſi tota ſpontanea leuat ſemiſpontanea debet imminuere. ¶Com.cap.facilius. de pœniten.diſt.1.

Confeſſionem delicti non tenetur facere ille, qui illud negauit, & nihilominus damnatus ad ſupplicium ducitur, niſi magnum inde, aut notabile damnum ſequatur, qui illi ſufficit confeſſio Sacramenti, & quod iudicialis ſit, tūnc neceſſarius nul lo iure probatur. ¶ Manual. capitul. 25. nume.38.

Confeſſio mulieris in his, quæ pertinent ad matrimon. ſpirituale, vel carnale debet fieri in loco libero, & plene libertatis.cap.cum locum. ¶Conſil. 1. de confeſſ.num.5.

Confiteri crimen ſuum occultum poteſt ille, qui ſcit ſe denuo tormentis tentandum quouſque exhalet animam, Sotus de iuſt. teg. ſecr. in tertia quæſtione final. quia id eſt euitare multas mortes pro vna. ¶ Capitul.inter verba. concluſione ſexta. nume.558.

Confiteri tenetur delictum ſuum ille, cui oſtenditur eſſe iam diffamatus, de eo, quod eſt ſemiplene probatum. Et eſt opinio communis Thom. ſecunda ſecundæ quæſtio.69. Panormitan. cap. ſecundo. de confeſſ.num.744.

Non autem tenetur, ſi illud eſt occultum, niſi adſit alia iuſta cauſa, quæ videtur talis, cum uidet, quod ei probabitur delictum, & non confitendo plus æris inſumet, & plus patietur in carcere. ¶numer.753.

Et ſi teneatur, & non confiteatur illud, non poteſt ab confeſſore abſolui, quia ſecundum Sotum in 2. qō.2. eſt impœnitens. ¶num.728.

Confeſſio extraiudicialis, id eſt facta ante multos, non ſufficit ad inquirendum, & de hac intelligenda eſt limitatio. Soti vbi ſupra quæſtione ſexta. Bene tamen ſufficit infamia inde orta. ¶ numero 672.

Confeſſio Sacram.

CONfesſio Sacramen. quæ etiam auricularis dicitur eo, quod voce, & in aure ſecrete fiat. Eſt peccatoris accuſatio ſecreta de ſuis peccatis coram proprio Sacerdote, ut ab illis ſacramentaliter abſoluatur. ¶ Manual. cap. ſecundo.num.primo.

Non fuit inducta iure Naturæ, neque in Paradiſo terreſtri inſtituta. Neque à Ioſue. Neque à D. Iacobo. Neque à conſuetudine, vt videtur innuere glo.in ſumm.de pœniten.diſtinct.5.Sed poſt D. N. aduentū incepit immediate à Chriſto inſtituta. Thomas quarta diſtinctione decima ſexta.Et præcipue poſt reſurrectionem.Ioan. 20.Accipite Spiritum ſanctum, vt decernit Concil. Tridentin. ſeſſio. decima quarta. capitul.primo. ¶ Com. capitul.Lachrimæ. de pœn.diſt.5. & Com. in principium. de pœn.diſt.5.

Eſt pars Sacramenti pœnitentiæ, ut concludit Diuus Thomas, tertia part. quæſtione ſexageſima prima, articulo ſecundo. Et communis opinio in quarta diſtinctione decima ſeptima. Concilium Tridentinum ſeſſione decima quarta, capitul. quinto. ¶ Manual. capitul. ſecundo. & in ſumma de pœniten. diſtinctione quinta.nume.14.

Confesſio nulla eſt facta excommunicato ſuſpenſo, uel interdicto, publico denuntiato, & declarato, & debet iterari, quia ille non habet poteſtatem ad ſententiam ualidam proferendam.capitul. ad probandum.de re iud.

Idem de manifeſto clerici percuſſore, etiam non denuntiato per extrauagant. Martini quinti. Ad euitanda. Et etiam facta illi, qui eſt notorie talis licet

non

non denunciato.¶ Manual.cap.9. nume.8. Et cap.1.De pœnitent.diſt.6.§.laboret nu me. 14. Secus ſi erat talis per ſententiam à Iure uel ab homine latam, & pœnitens id ignorabat quia non erat is publice denuntiatus quia cenſuræ occultæ non ligant uerſi. Cenſ.¶ ibi.num. 9. Et etiam ſi id ſci bat modo illum pœnitens non inducat ad confitendum, & taceat illud pec catũ,quia ratione publici.Off.quem ſacerdos habet poſt dictam extrauag. poteſt illi pœnitens confiteri legitime:non autem ante poterat, & in hoc ſenſu tenenda eſt Sent.Calder.d.cap.Ad probandum.ibi.

Itẽ Facta Parocho qui nullum tit. bonũ nec malum habebat à ſuperiore. Panor.in cap. Nihil De Delicto cap. Dudum el.2. eod.tit. Roſel. Sila. Caiet. in ſum. verſicu. Abſol. ſecus ſi habet titulum ſaltem colo ratum.¶ Vbi ſupra num.11.Com.cap.Placuit de Pœn.d.6.nu.177.

Itẽ facta ſacerdoti, qui neſciuit, aut ut noluit forma ſubſtãtiali ad id neceſſ. Arg.i c.De homine De celebr. miſſ. qđ apparet uel quia pœnitens id nouit, ve lex diſcurſo confeſſionis id colligit.¶ibi.nu.12.

Itẽ quę fit ſine propoſito in futurũ uitandi peccata quia non cõfitendo tale propoſitum eſt mutila,ac ſi illud confiteť incapax eſt abſol.Arg. cap. peccati uenia De Reg. Iur.libr. 6. licet quidam uoluit ꝙ iſte ſatisfaciat præcepto eccleſię de cõfitẽdo,at cõtrariũ eſt vero ſimilius & Com. cap. placuit de pœn.d.6.nu.183.

Itẽ quando non eſt Integra,quia pœnitens quacunque de cauſa retinuit aliquod peccatũ mor. vel de quo dubitabat eſſe tale,vel aliquã circunſtantiam neceſſ. confitendam,vel qui ſtudioſe confeſſus eſt ſacerdoti à quo non bene intelligebať, aut qui dormiebat.¶ ibi.nu.14. Si autem Iuſta de cauſa id fecit uel ex ignorantia probabili non teneť iterare iuxta Gerſonem & Adrian.Ibi.num.15.Manual.cap.9.

Item ſi in illa nõ fuit adhibita debita diligentia pro reuocãdis ad memoriã peccatis iuxta humanam prudentiam & ęſtimationem neceſſariam.¶ Ibi.nu.16.

In oĩb. igitur iſtis Caſib. eſt iterãda confeſſio,ꝙ oẽs reducať ad res ueꝫ.Ad defectũ confeſſarij,confeſſionis,& Pęnitentis. De quibus vide Com. cap. Fratres De Pœni. diſt.5.Com.ca.1.§.laboret.De pœn.diſt.3.

Sunt qui addunt illam eſſe talem ob pęnitentiam non peractam uidelicet Silueſt. & Angel.decepti ab Anton. qui iuxta mentem Thomæ id tenet. At contrarium uerũ eſt vt patet per eundem Tho.Quol. 1.art. 12.Caiet.In ſumma verſic. Confeſſ. Iteratio.Maior.4.d.17.q.6.Palud.q.5.¶Com.ca. Qualitas de pœn. d.5. num. 19. Eſſet uera opinio Anton. ſi pœnitens contemneret penitentiam iniunctam ante abſol. & non confitereť illum contemptum,quia confeſſio eſſet mutila.

Similiter non eſt inualida confeſſio eius qui non credit ſe habere tantam virtutem, vt de cætero abſtineat à peccato mor. Immo etiam ſi credat ſe ante mortem peccaturum, quia nullum habet defectum eſſentialem,neque accidentalem. Manu.cap. 9.num.18.

Confeſſio, vt ſit valida multas requirit conditiones, quarum quædam eam reſpicit, prout eſt virtutis opus: quædam prout eſt actus pœnitentiæ. Quædam prout eſt confeſſio, quædam vt eſt pars Sacramenti. Thom.4.diſt.17.q.3.ar.3.qõ. 4. Anton.3.p. titu.14.c.1.vnde ver. Sit ſimplex, humilis confeſſio,pura,fidelis,atque frequens, nuda,diſcreta,libens,verecunda,fortis,& accuſans,& ſit parere parata.¶Com.c.fratres de pœn.d.5 1.to.1.

Simplex, id eſt taliter facta, quod clare quatenus materia patiť à confeſſario intelligantur peccata. Sine plicis generalitatis, aut diſiunctionis verborum,ita ut ſcire poſſit,an ſit veniale,uel mortale. Nam peccati confeſſio alternatiua,vel generica, quæ de veniali æque, ac de mortali poteſt intelligi, non eſt ſatis ſimplex, quo fit ut à cõfeſſario ſit interrogãdus pœnitens ſpecifice. ¶Ibid.nu.9.& 10.

Humilis, id eſt cum ſignis exterioribus, ita manifeſtis, vt appareat animus ſubmiſſus, atque modeſtus; alioquin non abeſſet peccatum, ſaltem veniale.Sed ſi cætera adſint neceſſaria vera erit confeſſio.¶Ib.n.11.

Pura, id eſt ſine admixtione rerum impertinentium, & præſertim peccatorum alie-

alienorum, quia ſi id adverteret pœnitens, & de hoc peccato non confiteretur confeſſio eſſet inutilis. nu.12.

Fidelis, id eſt ſine mendatio, quod in cō feſſione grauisſimum eſt propter irreuerē tiam Sacramenti ſecundum Palud. 4. diſt. 21.q.2.ar.1.¶nu.13.

Et ſi eſt de mortali.mortal.peccatum eſt. num.15. Idem de veniali, quòd pœnitens confiteri propoſuit, quia per tale propoſitum factum eſt,ſecundum Caie. iuſta confesſionis materia,niſi confitendo propoſitum mutet. 18.

Et ex hoc infertur, quòd qui confitetur, quæ non peccauit, aut de quibus dubitat, an peccauerit noue, atque capitaliter peccat,niſi ſimplicitas, & bona fides illum excuſet, vt quando non erat animus Sacerdotem decipere,licet enim tunc falſum dicat, non tamen mentitur pernicioſe. arg.c.animaduertendum.22.q.3.nu.26.& 27.

Frequens primo ab illo, qui ſæpe cadit, & eſt de conſilio,& conditio de bene eſſe, ſecundum Tho.vbi ſupra, prout confesſio eſt medicamentum Dei, timorē conſeruās. Secundò, quo ad eadem peccata, ut pœna ex verecundia minuatur.Caie. 2.tom. q.4. de confeſſ.¶Ibi.n.28.& 29.

Quod quidem laudabile eſt,& utile quā do quis ex deuotione cum quieta conſciētia, ſine ſcrupuloſa inquietudine id facit. ¶ numer.30.

Nuda,id eſt ita aperta, vt peccati grauitas non occultetur,quare qui circunſtātiis, ambagibus, & verborum obſcuritate peccatum ita regit, vt confeſſ. non ſatis intelligat,non ſatisfacit.¶nū.52.

Diſcreta verbis honeſtis, & debite circunſtantiatis: præſertim, quo ad venerea modum ſeruans narrandi conuenientem, non inutilum,neque ſuperfluum, & confeſſorem eligens idoneum.¶nu.53.

Libens, id eſt uoluntarie facta propter Deum principaliter, non ex verecūdia,aut quauis alia humana cauſa. Si tamen hæc adſit ad mouendum tamen principaliter illa ſit ob veniam peccatorum à Deo impetrandam valet, quia ſecundum id quod principaliter proponitur res eſt iudicanda. iux. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi certum petatur.& cap.Nondum.de ſen.excom. ¶à nu. 54.55. & 56.

Verecunda, id eſt non ita, vt narret hiſtoriam, aut cum iactantia, alioquin non ſatisfaceret pœnitens,quo ad ſe'c. quem pœnitet.de pę.d.1.¶Ib.nu.57.

Integra, ita vt nullum crimen mortale, cuius adhibita diligentia recordatur, aut circunſtantiam aggrauantem taceat. Manual.cap.2.nu.7.

Confitenda enim ſunt peccata omnia, etiam interiora cordis.Conc.Flor.& Flor. ſeſſ.14.cap.5.mortalia.ſ.& alias non confeſſa,uel confeſſa,ſed non legitime. Integritatis autem iſtius ratio legitima, nulla reddi poteſt,ſed lege id iuſta, eſt cautum à Chriſto manata.¶Com.cap.conſideret.de pœn. diſt.5.§.cautus.& Com.cap.fratres. eadem diſt.nu.62. Modo de illis memoriā habeat. vt habetur in Conc.Flor.& de quibus aduertit eſſe talia,alias ſecus,ſecundum Gerſon 2.p.nu.64.

Si tamen debitam adhibuit diligentiam & ignorantia non fuit craſſa, iux. determinationem Ricard.4.d.17.ar.2.q.6. & Con. Trid.¶Ib. nu.65.

Quo igitur integra ſit confesſio eam debet peccator ſufficientem adhibere diligentiam, vt ſibi peccata in memoriam redeant: qualem in re ardua pœnitens adhiberet.iux.Sco.4.diſt.17.q.1.Palud.quæſt.1.ar.1.Gabriel.quæſt.1.Maior.q.3. ¶nu.66.

Quod & ſi nullo iure id caueatur, expreſſe ante Conc.Triden. ratio tamen naturalis id admonet,quia ſecundum Cice.lib. primo.offic.iuſta cura,& neque maior,neque minor, unicuique negocio adhibenda eſt.Ratio autem iſta pro lege habetur.c. conſuetudo. diſt.1. l. cum ratio. ff. de bon. damna. ¶num.69.

Ad hanc autem adiuuatur pœnitens cōfeſſarij interrogationibus, vt confesſio integra ſit.¶num.76.

Quare ſi eſſet inſufficiens diligentia pœnitentis ſi propoſuit obedire confeſſario interroganti fiet ſufficiens. ¶nu.80.

Ad integritatem confesſionis pertinet, quod illa non diuidatur,ita ut quædam maniſeſtētur huic, quædam illi confeſſario,& hoc determinat.§.cautus.ca. conſideret.de pœn.

pœn.diſt.5. Sed omnia debet manifeſtare vni etiam reſeruata, à quibus non poteſt abſoluere confeſſarius. ¶Com. d.§. cautus. num.9.& com.c.fratres. eadem diſt.nu.61. de confeſſ.reſeruatorum, vide Auth.in illo §.cautus ad longum.

Secreta primo, quod nemo tenetur ad confitendum ſua peccata palam alio audiẽte tex.in cap.quis aliquando, de pœn.diſt.1. Facit cap.lachrimę.iuncta gloſ.eadem diſt. c.omnis.de pœn.& remiſſ. Quare nemo tenetur per interpretem, licet posſit ſecundum Scot.4.q.17. quæſt.1. Caie. conſentit Thom.& Maior.ubi ſupra. ¶Com.d.ca.fratres.num.86. Neque ad ſcribenda ſua peccata, vt ſuæ memoriæ ſuccurrat, licet tamẽ id fieri cautisſime tamẽ, quod vr̃ intelligẽre.cap.qualis.30.quæſt.5.licet aptius intelligatur hoc cap.r.de pœnitentia fori exterioris, ſi tamen veriſimile ille eſſet ſe illa poſtea non recordaturum, & iuſta quadrageſima videtur teneri, vt ſentit Caietanus. ¶Ibid.nu.88.

Secundò, quod non poteſt quis licite publice confiteri etiam ſi velit facit cap.quis aliquando.de pœn. d.1. quia peccatum eſt infamare ſeipſum. Dicendum tamen hoc non licere, non quod Chriſtus id prohibuerit ſpeciarim, ſed quia regulariter nõ licet publicare propria peccata, niſi aliquo bono fine. Ideo cum magna humilitate ob ſcelerum deteſtationem licebit, ut declarat Conc. Triden.ſeſſ.14.c.5. ¶Manual.cap.2. num.8. Et hoc intellige de occultis, quia de publicis licet ſecundum Ioan. Andr.in cap.omnis.de pœn.& remiſſ.¶dict.cap.fratres.num.91.

Tertio intelligitur, quòd debet fieri ab eodem penitente, non autem per alium, caſus eſt in cap.quem pœnitet. de pœn. d.1. quod patet ex forma abſolutionis, qua dicitur, Abſoluo te. Eſt ideo actus perſonalis, qui non poteſt fieri per procuratorem, nuntium, vel alium negotiorum geſtorem, neque per epiſtolam. Si tamen fieret valeret.Palud. 4.diſt.17.q.1. quia non eſt de ratione confesſionis, ut ſit ſecreta, alioquin ſi quis ſtudioſe peccata alterius, dum confitetur audiret confesſio nulla eſſet.¶com. c.quem pęnitet.de pæn.d.1.n.4.

Lacrimabilis, id eſt, quæ ſecum gerat cõtritionem, vel ſaltem attritionem debitam. ¶Manual.c.2.nume.octauo. diſplicentiam peccatorum præteritorum cum propoſito uitandi, quia Deum à ſe repulit, ut ultimũ finem, quo ad factum, licet non quo ad effectum. ¶Com.cap.fratres.de pœn.diſtin. 5.nume.97.

Accelerata, & eſt conditio de bene eſſe ſecundum Thom.4.diſt.17.q.3.art.3. quæſtion.4.Et conſilij, vt.ſ.poſt peccatum commiſſum ſubito fiat.

Pro quo ſciendum, quòd iure diuino nullum eſt diffinitum tempus confesſionis eſt autem definito iure humano ſemel in anno.cap.omnis.de pænit.& remiſſ.quare peccato commiſſo, non tenetur peccator ſtatim confiteri, licet fuerit Sacerdos, aut Monachus, aut peccatum ſit notorium ſecundum Panorm.in dicto capit. omnis. & Thom.4.d.7.q.3.ar.1. Quicquid dicat Inn. in dicto cap.omnis. & gloſſ. in ſumm. De pœnit. diſt.5.

Tenetur autem cum vult ſacram cõmunionem accipere.glo.ſing.cap.de homine. de celebr.miſſ.Conc.Trident.ſeſſ.13. ca.7. contra nouam opinionem Caiet.3.part.q. 80. ar.4. Idem quando quis accedit ad aliquem ordinem ſacrum. Thom.quot.1.

Item quando inſtat ueriſimilis mortis articulus. De quo ſupra.

Item quando quis probabiliter credit ſe per totum annum, non habiturum opportunitatem confitendi, uel quando conſciẽtia dictat.argum.c.fina.de præſcrip. Quidã addunt, quando ſtatim poſt confeſſ. uel cõmunionem Paſchatis recordatur ſe de aliquo mortali in confesſione oblitum, ſed nullus eſt tex.qui hoc contineat, neque ulla ratio, ideo non eſt aſſerendum.argum.c. legatur.32.quæſt.2.¶Manual.c.2. num.101. & com.cap.fratres.de pœnit.diſt.5. nu.98. 99.& 100.

Fortis, vt præ timore, pudore, aut uerecundia, vel neceſſario dicendis omittatur. Manual.ubi ſupr.& dicto cap.fratres.num. 101. Ideo qui præ talibus propoſuerit abſtinere à dicendo tali peccato, ſi deinde interrogationibus confesſionarij pulſus peccatum detexerit, debet etiam tale propoſitum

ſitum, ꝙ erat peccatũ mor. propulare ſi id aduertit, ad ꝙ admonere eũ debet confeſ. eſt.n. ſacrilegium capitale dimidiatã velle facere confeſſionem.c.ſunt plures. de pę. ¶Vbi ſupr.nu.102.

Accuſans. ſ.ſeipſum non diabolum mũdum, ac carnem, vel ſaltem æque principaliter, ac ſeipſum.c.non eſt. 15.q.1. Si quis tamen diabolum, aut ſenſualitatẽ accuſat, qui ſaltem bonam dederunt peccandi occaſionem ſufficienter ſe accuſat. dicto ca. fratres.num.104.& 105.Manual.dicto ca. 2.numer.8.

Parere parata, id eſt vt habent animum ſatisfaciendi Deo pro ſuis peccatis per pęnitentiam, vel à Sacerdote impoſitam, vel à ſe aſſumptam, vel in purgatorio. Manu. & c.fratres.locis,&c.

An verò teneatur acceptare ipſam pœnitentiam ſibi à confeſſario impoſitam dicetur.verb.Pœnitens.

Confeſſionis miniſter, quatenus eſt ſacramentũ, laicus eſſe non poteſt. Er licet tex.c.1.de pœn.li.6. dicat propter carẽtiã ſacerdotis in caſu neceſſitatis confitendũ eſſe proximo.ſ laico pro quo facit, ꝙ laicus in neceſſitate poteſt baptizare etiam mulier,& infidelis. Et id tenet etiam Hoſtien.ti.de pæn.& rem. §.cui confitendũ, & addit etiam mulieri fieri poſſe ſi viri non adeſſent. Tamen dicendum eſt, ꝙ illa confeſſio non eſt ſacramentalis, ideo ille laicus abſoluere non poreſt, quod tenet glo.memorab.in c.paſtoralis.§.præterea. de off.ord. Ideo talis confeſsio non eſt de neceſsitate, ſed tantum de conſilio, iuxta Scotum 4.di.17.q.1.& Card.in cap. quem pœnitet.de pæn.diſti.1. & eſt communis opinio. Et nullus eſt tex. aut ratio qui hanc neceſsitatem confitendi conuincat licet adductus tex. poteſtatem tantum id faciendi ſuadeat. Et de congruitate eſt intelligendus ſecundum Ricar. 4. d. 17.ar.2.q.1.Cui Scotus, Palud.& Gabriel. conſentiunt.licet Thom.ad 17.q.3. ar.3.q. 2.contra ſentire videatur, & contrarium teneat Dominicus, & Cardinal. Alexan. in §.criminis, 25.diſtinct.Sed verior eſt prima ſententia.

Laicus autem cui de conſilio in mortis articulo, quis confitetur, debet eſſe perſona prudens,& taciturna, alioquin, qui ipſi confiteretur detraheret ſibi ipſi. Quare ſecundum Scotum melius faceret, qui in tali caſu Deo ſolo confiteretur potius, quàm viro non prudenti, & graui.

Qui tamen ex ignorantia iuris diuini quidem, ſed poſitiui,& obſcuri putaret ſibi neceſſario laico eſſe confitendum, & beneficium abſolutionis accipiendũ, idq. acciperet non peccaret ſaltem morta. Qđ ſenſit Sco.& Gabriel. locis citatis. ¶com. c.1.de pœn.d.6.à nu.72.

Confeſsionem, qui fecit laico in caſu neceſsitatis, ſi poſtea ſuperuixit, tenet iterum confiteri presbytero.gl.ex.paſtoralis. § prærerea.de offi.ord.& glo.vlt.in c.2.de pænit.& remiſſ.lib.6. ¶Ibid.nu.83.Manu. ca.2.num. 4.

Confeſsionis igitur miniſter erit ſacerdos. In mortis articulo quilibet, quia quilibet poteſt abſoluere,& ab omnib.Verb. Abſoluo.nume.20.præter verò mortis articulum eſt proprius parochus, olim in primitiua eccleſia confiteri licebat cuicũque omnes affirmant idq. iure diuino, & licet ante Vrban.2. decreta fuiſſent Calixti,& Dion.de diuiſione Parochiarũ, nõ tamen illa fuerunt vſu recepta: à ſtatuto, igitur Vrbani hoc amplius non licuit. ca. placuit. de pæn.diſt.6. pro quo facit capit. de pæn.& remiſs. quod ſcilicet non licet confiteri alieno Parocho.Et ca.quod aũt. eo.ti.& tota q. 2. Cauſæ 9. Et præſertim cap.1. Et ratio eſt, quia alienus non habet actualem iuriſdictionem ſuper meum Parochianum.ca. Adijcimus.§.Ecce. 15.q.1. Conc.Flor. ſub Eugen.4. Conc.Trident. ſeſſ.14.c.6.Ideo concludit Adrian.4.dub. 8. De confeſſ. ꝙ in nulla parte anni alij, quàm proprio Sacerdoti confiteri licet. ¶Com.cap.placuit.de pœn. d.6.à num.1. vſque ad 8 Neque tenetur quis confiteri proprio Parocho prius, vt alieno deinde confiteri poſſit, vt ſentit gl.1.d.c.qa nullo id iure cauetur, & conſuetudo eccleſiæ huic eſt contraria. Ibidem nume. centeſimo ſexto.

Alieno tamẽ licet de licẽtia proprij, vel ſuperioris iuſta de cauſa habita qñdo.ſ.

pro-

proprius eſt inhabilis, vel ob ignorantiā, vel excommunicationem aut ob aliā cauſam. Quod ſi talem licentiam, quis non poteſt habere, poteſt ſine periculo ab alieno audiri, de mente Hoſtien. in ca. omnis. de pœni. & rem. ¶Ibi. à nu. 141. Et etiam id ſentit Panorm. dicto cap. omnis, quem ſequitur Adrian. 4. de confeſſ. quæſtio. 5. ¶Ibid. num. 143.

Sine autem iuſta cauſa, qui uult alieno confiteri debet petere, & obtinere. nume. 149. Fratribus tum mendicantib. & alijs habentibus priuilegia licet. n. 184.

Confeſſio peccati mortalis, neceſſaria eſt, vel habitualis ſi non adeſt copia confeſſoris, vel actualis, quando adeſt. Primo ſemel in anno. c. omnis. de pœn. & remiſſ. Secundò, quando quis vult ſacram cōmunionem accipere. gl. ſing. c. de homine. de celebr. Miſſ. Conc. Tride. ſeſſ. 13. cap. 7. ¶Com. cap. fratres. de pœn. diſt. 5. Tertiò, quando quis vult indulgen: plen. accipere, quæ datur pœnitentibus, & confeſſis. glo. 8. extrauag. vnigenitus. De pœn. & remiſſ. ¶Com. de Iubil. Not. 18. nu. 1. vbi contrariam ſententiam multis argumētis improbat. Quartò, in articulo mortis ſi adeſt peccatum mort. nondum confeſſum. ¶Conſi. 16. de pœn.

Confeſſio præſidium eſt ſingulare conſeruandi, premuniendi, & recuperādi gregis. ¶Com. cap. placuit de pœn. d. 1. nume. 155. Quare illam deberemus facere ante quadrageſimam. Ibi. 159.

Confeſſionis ſigillum, &c.

Confeſſor.

Confeſſor, quis poſſit eſſe, & debeat iam diximus præcedenti trac. de cō feſſ. num. 44.

Nunc de illius qualitatibus eſt agendū: Nam vt officium ſuum recte exercere poſſit, debet habere quinque conditiones. Quarum prima eſt poteſtas. Secunda ſciētia. Tertia prudentia. Quarta bonitas. Quinta ſigillum. Sed de hoc ſuo loco. De quibus Auctor. Com. cap. 1. de pœnit. d. 6. to. 1. & Man. c. 4. n. 1.

Confeſſoris legitimi, prima conditio eſt poteſtas iuriſdictionis, non ſolum habitualis, quam recipiunt omnes ſacerdotes in ſua ordinatione. Ver. Iuriſdictio.

Sed etiam actualis, ſine qua nulla eſſet abſolutio. Caie. 1. tom. Tracta. 7. qō. vnica. Conc. Trid. ſeſſ. 14. clem. 1. de offic. deleg. etiam extra Quadrag. Adrian. 4. de confeſſ. dub. 8. Neque ſufficit accipere illam à confitente. Com. c. placuit. de pœn. diſtinct. 6. Debet enim eſſe confeſſario ſubiectus ille, qui ab illo vult abſolui auctoritate ordinaria, vel delegata. cap. Adijcimus. §. ecce 16. quæſt. 1. & cap. generaliter. eadem cau. & quæſt. ¶Com. cap. 1. eadem diſt. num. 6. Man. c. 4. nu. 2.

Hanc iuriſdict. habet quilibet Sacerdos etiam Religioſus in articulo mortis à Papa ſibi conceſſam expreſſe, vel tacite ſaltē. ¶Manual. cap. 4. num. 3. Quo ad venialia, vide Verbo Iuriſdictio. num. 3. Verbo Religioſus.

Confeſſor veram habet iuriſdictionem ſuper pœnitentes ſibi confeſſos, & qui cōtrarium tenet clare damnatur per Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. ¶Com. c. porro. de pœn. d. 1. Poteſtate autem à Deo ſibi collata abſoluit. cap. 1. Quem pœnitet. de pœn. d. 1. ¶Com. de lege pœnali numer. 22. 2. part. Concil.

~~Confeſſoris ſecunda conditio eſt ſciē~~tia. Hanc iuriſdictionem habere nō poteſt ille, qui eſt ab eccleſię vnitate diuiſus, quare confeſſor eſſe non poterit, primo Hæreticus, neque in extrema neceſſitate. c. præter. d. 32. iuncta glo. ſuper ver. Manus. Cuius intellectum ſequuntur Panorm. & præpoſit. in c. Non eſt ſub finem, de ſponſal. Idem de ſchiſmatico, qui putat eccleſiā alibi eſſe, vel eſſe poſſe, quàm penes Petri ſucceſſorem.

Secundò Sacerdos, qui non ſeruat Canones. gl. c. Sacerdotes. 2. q. 7. Si id facit ex contemptu credens Pontif. non habere poteſtatem eos condendi. Panor. in ca. ego N. de iureiur. Fel. in c. 1. de conſt.

Tertiò, Notorius fornicarius. c. præter. 32. d. c. veſtra. de cohab. cler. & mulier. Intellige hodie ſi eſt eius ſuſpenſio publicata. Anton. 2. par. ti. 9. ca. 10. Maior. 4. diſt. 9.

Silu.

Silu.verb.Miſſa.1.q.3. per extrauag. Mart. V.Ad euitanda.¶Com.cap.1.de pœn.d.6. §. Laboret à n.1.vſque ad 10.De Notorio non denuntiato diſputat pro vtraq; parte.Ibid.num.12. Et tandem concludit, ꝙ ſic,num.23.quia ratio,quæ militat in denũtiato,idem concludit de illo,qui ita notorie eſt talis, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit.

Cenſuratus verò non denuntiatus, & ſi peccet valet abſolutio, peccat tamen, qui ſcit eum eſſe talem, & ad videndũ trahit,& ille audiens peccat.¶Ibi.n.25.

Confeſſarij prima conditio eſt ſciẽtia, pro quo ſciendum, quòd vt ſit perfectus, & ſolus poſſit de omnibus diſcernere, debet callere omnem moralem,& ſacramentalem Theologiam, & vtriuſque iuris peritiam,& conſtitutiones Synodales.¶Com. ca.1.de pœn.d.6.§. caueat.num.9. Manual. cap.4.num.8.

Vt autem ſit ſufficiens,neceſſarium eſt vt libros latinos,græcos, vel vulgares relegens intelligat,cognoſcatque, quæ peccata mortalia, vel venialia ſint regulariter, quæ reſeruata, quæ non, quę circunſtãtiæ ſint neceſſario confitendæ, quibus criminibus annexa ſit excommunicatio,quæ reſtitutionem expoſtulent, vel ſaltem ſciat peritiores conſulere.¶Man.ibi.& d.§.cancar.nu.21.& 22.

Sed quinque ſcire debet confeſſ. ſecundum Caietan.Primo,an peccator ſit excõmunicatus. Secundò,an teneatur ad reſtitutionem. Tertiò,an ſit in damnationis ſtatu.ſ.cum voluntate perſeuerandi in peccato. Quartò,an peccatum habeat reſeruatum.Quintò,an ſit,quo ad hoc illi ſubditus,adde quod ſi audiat clericos, debet cognoſcere.Sextò,illos caſus quibus inducitur irregularitas, quia & ſi peccarum ſine irregularitate tollatur, tamen tenetur confeſſor monere, & ille à celebrãdo abſtineat,beneficium relinquat,&c. quod facere non poſſet,niſi id ſciret.¶d.§.caueat. nu.27.contra Caie.

Confeſſarius audiẽs ex præcepto minori ſcientia indiget, quàm audiens ſponte, non autem tantam,quantam putat Dur.4. diſt.17.recept.à D.Anton.3.p.ti.17.c.16. Debet attamen,& ille habere ſufficiẽtem, quia obedientia non liberat à peccato cõfeſſarium,qui intelligens ſe non cognoſcere, quod opus eſt ad audiendum confeſſ. eas audit.Sed ſolum excuſat illum,qui dubitat. argum.cap.quid culpatur. 23. qõ. 1. ¶Man.ca.9.

Confeſſ. unius loci maiori, vel minori indiget ſcientia, quàm alterius loci, iuxta conditiones,forum,qualitates perſonarũ, vel contractuum,facit c.oportet.8.q.1.¶d. §.caueat.nu.17. Man.n.2.

Confeſſarius inſufficiens peccat, audiens confeſſ.licet polleat vitæ,atque conſcientiæ puritate,ſubtilitate, & naturæ ingenio vigeat ad alia munera obeunda. argum.c.non eſt putanda. 1.quæſt.1. & qui illum exponit, aut tolerat, multo grauius affirmant Alber.Thom.Bonauent. & alij. 4.diſt.17.& diſtinctius D.Anton.3.par. ti. 17.c.16. ¶Man.nu.12.

Confeſſarius hmõi imperitus audiẽdo excuſatur tribus caſibus. Primò, quando ille qui confitetur ſibi ſufficiens eſt.Secundò, quando eſt perſona ſpiritualis, & ſolita ſæpe confiteri. Tertiò in articulo mortis, vel quando ſunt in terris infidelium, vbi non adeſt peritior confeſſor. ¶ Ibid. nume.13.

Ad ſcientiam confeſſ. pertinet non iudicare moriale, quod eſt controuerſum, & ideo abſolutionem non deneget pœnitenti,tenenti alteram partem. Et ſi tamen ipſe forti ratione, & euidenti tex. Credit contra pœnitentem, aut dubius eſt,non abſoluat.Si ambo dubitant, vel ijſdem rationibus mouentur, poteſt abſoluere. Adrian.4. de confeſſ.dub.7.quæſt.5.¶Com. cap.ſi quis autem.de pœ.d.7.n.66. cõſi.1. de conſt.q.12.n.37.li.1.

Sciat non eſſe abſoluendum illum, qui actualiter non reſtituit ſi poteſt, quando ab alio confeſſ. Iuſſus eſt reſtituere Caiet. Verb.Reſtitutio.cap.6.Anton.2.par. ar.2. cap.octauo.niſi adſit aliqua circunſtantia, quæ ſolum propoſitum reſtituendi requirit.¶Manu.c.17.nu.59.ca.26.n.5.

Neque dilationem dare poteſt ſi ſciret illum poſſe reſtituere, niſi adſit cauſa à reſtitutione excuſans.¶Ib.nu.65.

Quod

Quod ſi abſoluat quando non debet, aut reſtitutionem omittat imponere iam parato, tenetur ille ad reſtitutionem, quia cauſam damni dedit, neque illum ignorantia excuſabit, quando videt, aut credit, quod niſi præciperet non reſtitueret. ¶Ibidem num.22.

Sciat inſtruere pœnitentem de pœnitentia à ſacris canonibus pro ſuis delictis impoſita, quia quæ vera ſit ſolus Deus nouit ad hoc, vt ſi velit eā pro ſe adimpleat & imponere illam, quæ ſibi iuſta videbit habitu ad illam reſpectu. ¶Man. c.26.nu. 19.& Com.de Iub.no.32.n.24.

Sciat ſe poſſe diſpenſare circa canones pœnitentiales diminuendo pœnam ſibi confeſſo. Panorm.in c.ſi clerici.§.de adulteris.n.5.de iud.ꝙ probat Fel.in c.ſi dignū de homic.¶Com.cap.quem pœnitet.de pœnit.d.1.num.6.

Sciat, quod virtute Iubilæi ab omnibus reſeruatis, & cenſuris abſoluere poteſt. conſi.12.de pœnit.nume.7. Sed non extra confeſſionem.conſil. 8.de ſen. excommu. nume.19.

Quod non debet facile denegare abſolutionem iniuriam paſſis ob hoc. Ibidem conſi.quinto.num. 4.

Quod electus per Bullam cruciatæ poteſt ex cā pœnitentiam à primo confeſſario impoſitam mutare non auditis peccatis pro quibus impoſita fuit.¶Ibidem conſil. 21.num.1.

Quod ſi pro occulto crimine pœnitentiam publicam imponit, eſt deponendus per c. ſacerdos. de pœn. d.6. & c.omnis. de pœn.& rem.¶Ib.conſi.13.n.3.

Et ſimiliter ſi inceſtum committit cum filia ſpirituali per cap.ſi ſacerdos. 30. q.1. ¶conſi. 1.de hære.nu.6.

Quod non poteſt iuſte abſoluere indicentem bellum iniuſtum defectu auctoritatis, aut iuſtæ cauſę, nec bellantem in eo, niſi deſtiterit, & damna reſtituerit, niſi excuſet ignorantiam. ¶ Rubrica de Iudic.num.104.

Confeſſoris tertia conditio eſt prudentia, quæ apparere debet primo in pœnitētem ſuſcipiendo. Secundo, interrogando. Tertio in attendendo. Quartò in admonendo. Quo ad ſuſceptionem pœnitētis, ita ſe debet exhibere confeſſor, qualē illum requirit D.Thom.4.d.17. in expoſitione literę.in fine. vt omni dulcedine, affabilitate, ſuauitate, alliciat peccatorem ad ſua vulnera detegēnda, & ſpem de ſanitate concipiendam. Septimò, inducat illum ad faciendum actus exteriores confeſſioni conuenientes ſignando ſe, genuflectendo, &c. Quæ non ſunt neceſſaria in pœnitente cognito.¶Man.c.10.n.1.

Quo ad interrogationes ſciendum neceſſe eſſe confeſſarium debere pœnitentē interrogare tum in principio, tum in proceſſu confeſſionis: in principio quidem, vt ſciat an illi ſubditus ſit, an valeat ipſum audire, atque abſoluere de concubina, vſuris, odio, &c.¶Ib.nu.1.

In proceſſu vero cum contingit pœnitentem, vel ex obliuione, vel ex verecūdia omittere aliquod peccatum, aut quando ſua conſcientia illi dictat eum eſſe interrogandum. ¶Com.c.1.de pœn.d.6.§.Diligens. num.1.

Interrogationes autem, ſunt faciendæ de peccatis, non autem de fabulis, vel alijs mundanis facit c.de teſtib. de teſtim.glo. l.ſi quis.§.ſi.ff.de pet.hær.¶Ibid.num.2. De peccatis conſuetis, & communiter notis, de alijs vero à longe.nu.3.

Non deſcendendo nimis ad particularia, præſertim de carnalibus, quia id illi noceret, & ſufficit habere vltimam ſpeciem. numer.4.

Interrogare debet clericos de pluralitate beneficij, an habeant iuſta de cauſa, & licite illa retinere ſecundum Caie. verbo Interrogatio.argum.c.nihil. de præſcr. ¶Conſi.15.de præb. Sed hanc opinionem dereliquit in Man.ca.10.num.2.quia id eſt pertrahere pœnitentem ad ſuos defectus manifeſtandos. Illos qui putant ſe iuſte retinere, non tenetur interrogare. ¶Conſi.1. de conſt.nu. 54.

Interrogare etiam debet, an debitam diligentiam fecerit in reuocando ad memoriam peccata. Quod ſi peccator dicat ſe non adhibuiſſe debitam, & id credit confeſſarius eum dicere ex humilitate, quia vt bonus timet, & quia non omnia etiam

venialia vere recolit audiat,& abſoluat. Si autem coniectat eum vero eam non adhibuiſſe, quæ nec eſt, & tempus inſtat cómunicando, vel confitendi, ac morb. periculo ſus, naufragium, bellũ, &c. audiat, & abſoluat. Si verò nullam adhibuit, ſpectat tamẽ confeſſ. ſuis interrogationibus ſupplere, quod deſit ex neceſſitate, audiat ſimiliter, & abſoluat. Si tandem id non ſperat, ſed videt omnino eũ imparatum acceſſiſſe, ita vt cum interrogationibus etiam, & reſponſionibus confeſſio non ſit integra, non audiat, neque abſoluat, ſed blãde perſuaſum dimittat. ¶ Com. in cap. fratres. de pœn. diſt. 5. num. 83. Cancellarium, & Adria. ex parte ſecutus.

Quo ad attentionem primo à principio vſque ad finem cõfeſſarius attendat, an ꝓpter aliquam cauſam teneaẽ pœnitens reiterare confeſſionem, de quib. dictũ eſt. verbo Confeſſio. nu. 18. non tamen cogat ruſticum confeſſiones præteritas reiterare, cũ dicit ſe nunquam fuiſſe interrogatũ ab alijs de numero peccatorum, ſed obliget tantũ ad dicendũ veriſimilem numerũ peccatorum mortalium à ſe non confeſſorũ. ¶ confi. 3. de pœn. & remiſ.

Interrogare etiam debet confitentem paſſiones animi, & non declarantem bene eas an ordinatas, inordinataſve fuerint, ita ut peccauerit ne mortaliter, an tacitę fuerint, ut mouiſſent eum ad legis tranſgreſſionem mortalem, niſi ex qualitate perſonæ, uel modo confitendi coniiciat magnitudinem malitiæ, uel uanitatis earum. ¶ Manual. prælud quinto. numer. 2.

Debet attendere an pœnitens debitam contritionem gerat, dummodo illum in tẽtationib. non coniiciat. & ſi eſt contritus ad maiorem inducat. Si non teneẽ ad ueram contritionem inducere Dei amorem peccati deteſtationẽ, vel ſaltem ad concipiendum dolorem de eo, quod non perfecte doleat. ¶ Man. c. 10. nu. 4.

Debet prudenter attendere. Ne audiendo peccata quantumcunque grauia oſtendat pauorem, aut ſtuporem, aut admirationem in turpibus, ſiue abominationem per aliquod ſignum ſpuendo, aut faciem coarctando, &c. diſſimulando uſque ad finem. Et tunc ſolum grauitatem delicti exponat, neque ſine nomine complices. Et excuſantes ſeſe, & uolentes publicare benigne repræhendat. ¶ Ibidem numer. ſexto.

Quo ad Monitionem. Tenetur admonere pœnitẽtem, qui uotum uiolauit non liberari ab obligatione, poſtea adimplẽdi illud propter pœnitentiam iniunctam ob uiolationem, niſi ille factus ſit impotens ad ſatisfaciendum uoto. ¶ Manual. cap. 12. num. 33.

Et generaliter omni pœnitenti tenetur admonere ea, quæ, nouerit expedire, iux. illius conditionem. ¶ Ca. 26 nu. 52.

Illum qui non vult acceptare tantã pœnitentiam quantam illi offert minuendo illam, teneẽ admonere, quod illi neceſſe ſit totam pœnam in purgatorio perpeti, & quanta ſit declarare. Maior. 4. d. 20. quæſ. 2. admoneat ut fugiat peccandi occaſiones, & quod plures in anno confiteaẽ, audiat conciones, &c. ¶ Ibid. nu. 25.

Confeſſoris quarta conditio eſt bonitas, ita vt ſit ſine crimine, quod docetur in §. Sacerdos. cap. 1. de pœn. d. 6. qui enim aliorum crimina iudicaturus eſt, immunis debet eſſe ab omni crimine, quia turpe eſt Doctori cum culpa redarguit ipſum: ad quod alludit l. 2. §. Seruius. ff. de orig. iur. Luc. 6. Quid vides f. ſtucam, &c. cap. Qui ſine peccato. 3. quæſt. 7. ¶ Com. d. t. num. 1. Hoc autem requiritur, ne confeſſor ipſe audiẽdo peccet, ſed confeſſio tamẽ ſecuta tenet, & neque peccat, qui illi confitetur. Tho. 3. p. q. 64. ar. 6. ad 2. dum tamen illum non inducat, quando ille nõ tenetur, cum nõ ſubeſt articulus neceſſitatis. vt alibi dicetur. Ibi. nu. 6. ver Sacerdos.

Confeſſoris quinta conditio eſt Sigillũ, ita vt non reuelet, quæ in confeſſione audiuit. ver. Sigillum. pro quo ſciendum eſt, ꝙ Confeſſor raro ſine peccato de his, quę per ſolam confeſſionem nouit loquitur, & nouiſſime, ſi leuis eſt opinionis ca. penul, de pœn. diſtinct. 6. num. 81.

Sine tamẽ periculo reuelationis dicere põt hæredib. teſtatoris id mandantis, quod reſtituant id, ad quod obligatus monebat

contrar ium tenet Maior.4.diſt.21.quæſt.3. Quia ſequitur Scot. tenentem confeſſorem, neque de licentia pœnitentis poſſe reuelare confeſſionem. ¶Manual.cap.17. num.23.

Qui tamen non poteſt confiteri ſuum peccatũ niſi confeſſionem reuelet tenetur tacere, ſecundum omnes. Man.c.8.nu.6.

Confeſſarius audiens multos pueros, ſimul iam rationis vſum habentes peccat, quia ſine vlla neceſſitate pœnitentię ſacramento abutitur iniuriam illi faciens. Ibidem num.13.

Audiens Reges, & Principes, ſi nõ obliget illos reſtituere, quicquid per ſimoniã acceperunt peccat. ¶conſi.2. de ſimonia. nume.1.& 4.

Audiens periclitantes in naui, niſi integre confiteantur, non debet abſoluere, & ſi abſoluit peccat. ¶conſi.10.de pœnit.& remiſ.num.2.

Confidentia.

Confidentia in genere eſt certa ſpes de re aliqua, quod ita fuit, eſt, vel erit, & interdum ſonat in bonã partem, interdum in malam quare datur quædam licita, quædam illicita, illa eum quis ordinate, hæc autem cum quis inordinate ſperat. Man.c.23.nu.109.

Confidentia beneficialis licita eſt eum ordinate ſpero, quod collator conferat fratri meo digno beneficium, & illa non eſt prohibita per extrauag. Pij V. de confidentia. Ibidem.

Et cum quis impetrat beneficiũ alicui ſperans, quod ille ſit renuntiaturus in ſuũ fauorem, quando nullum peccatum interuenit. conſi.33. de ſimonia.

Et quæ in reſignationib. quæ fiunt per permutationes iuridicas interuenit. ¶conſi.26.num.100.

Confidentia beneficialis illicita item illa, qua quis confidit, quòd collator cõferet beneficium renunciatum illi cui renũtians volet poſt renuntiationem libere, & ſine vllo pacto, ac modo, aut quòd patronus præſentabit ad illud ita renunciatum. Neque ſimiliter conferre beneficiũ, neque procurare, vt conferatur alicui ea intentione, ꝙ ille aliquando cedet in fauorẽ alterius à ſe nominandi, uel ſuperioris conferentis, aut nominantis ſine vllo pacto, modo, aut conditione expreſſa. Man.cap. 23.num.109.

Cõfidẽtia illicita duplex eſt, altera nõ ſimoniaca cũ ſpero, ꝙ collator cõferet beneficiũ indigno ob cognationem, vel amicitiam ſine tamen pacto. Altera ſimoniaca quãdo ſiue ille dignus, ſiue indignus ſit cõfido de collatione interueniente pacto expreſſo, vel tacito. Et cõtra utramque diſponũt extrauag. editæ à P.o 4 & 5. renouantes antiquas omnes de confidẽtia. Quare quę nũc eſt illicita erat & tunc, & contra licita tunc & nunc licita, & non prohibita cenſetur. ¶Vbi ſup.

Illicita præſumitur, ſi quis renũciãs poſt collationem ex beneficio aliquid percipit, & hoc in foro exteriori. per extraua. P j V. ¶conſ.1.de renunc.nu.1.

Illicita cenſetur per retroceſſionẽ beneficij intra breue tempus ſecuta, & nõ alias. Et ex promiſſione reſignãdi beneficij. ¶cõſi.66.de ſimo.n.6. Item quando reſignans à reſignatario penſionem, vel fructus cupit. conſi.29.eod.ti.

Committitur in beneficiorum ſimplicibus reſignationibus. ¶conſi.27. eodem titul. dicto tamen vnius non probatur. ca. à nobis. de teſtibus. conſ.66. eodem. Et ſine pacto expreſſo, aut tacito conſiſtere non poteſt. Ibid.

Et per verba generalia iactatoria nõ inducitur, quia talia non obligant. conſ.29.

Confidentia ſuper beneficiis reſignatis, ſi eſt illicita, omnia inde ſecutã annullar, per extrauag. Pij V. conſi. 16. De ſimonia. numer.3.

Plus noces ſimoniaca, quàm ſimonia etiam realis, quia ſimul ac quis accipit beneficium in cõfidentia prædicta antequàm adimpleat, ꝙ promiſit ipſo iure excommunicatus eſt, & collatio eſt nulla, & tenetur ad reſtitutionem omnium fructuum. ¶Manual.cap.23.num.109.

Inducit nouam reſeruationem omnium beneficiorum ſic collatorum, & acceptorum,

ſum, & excommunicat ipſo facto omnes mediatores cum ſit ſimonia beneficialis, de qua extrauag.c.de ſimo.¶Ibi.

Confirmatio.

Confirmatio ſacramentum, vocatur manus impoſitio.c.1.§.per frontis. de Sacram.Vnct.Et ex mente oīum in 4.d.7.Thom.3.p.q.72. Canon. in Rubr. de Sacram.non iter.Et eſt Sacramentũ Vnctionis, chriſmatis cõſecrati, quo epiſcopus frontẽ baptizati inungit ſub certa verborum forma.Man.c.22.nu.8.

Eius miniſter ordinarius epiſcopus eſt. ca.quanto.de conſecrat. Ex diſpenſatione autem Apoſtolica poteſt eſſe presbyter. c. peruenit.95.diſt.Ibid.

Si autem ille inungeret oleo non conſecrato,aut ſine balſamo,aut nõ ſeruata forma grauiter peccaret. Quare male miniſtrata, & ſi teneat, ſupplendum tamen eſt, quicquid illi defuit.Ibid.

Materia eius eſt chriſma ex oleo,& balſamo ab epiſcopo benedictum. conſ.1.de ſacra vnct.num.3.

Si omittatur ex contemptu cum poteſt quis ſumere,vel dare,& omittit,peccatum inducit mort.iux.Palud.4.d.7. ꝙ verũ eſt, quo ad præſumptionem fori exterioris, vere autem ille contemnit, qui ideo omittit, quia parui facit.D.Tho.2.2.q.186.ar.9. Ex negligẽtia autem eſt veniale peccatũ.Sco. 4.d.7.vbi ſup.Vide ver.contemptus.

Confirmatio Papę ſubſequẽs facit actũ valere, ac ſi in principio fuiſſet ab eo factus,per ea quæ citat Dec.in Rub.de confir.vtil.¶com.3.de regu.nu.9.

Confratria.

Confratria à verbo fratria deducitur, quod conuenticulum, vel pagum eorum, qui uno publico communi vtũtur ſignificat. Et rectius, quàm à uoce frater, à quo fraternitas nominatur ſecũdũ Budæum l.1.ff.de offi.quæſt.¶com.de Iub. Notabil.28.numer. quinto.Miſcellan. numer. vigeſimo quarto. De oratio. numer. 17.& 18.

Alio nomine dicitur congregatio. Et proprie debet dici corpus magis, quàm collegium,quod efficitur ab his, qui ſimul habitant. Hoc autem etiam à ſeparatim commorantibus. Bartol. in Rubric. ff. de colleg. illic.Sed contra nominat gloſſ.ibi. in verb.collegium, vbi dicit, quod corpus eſt genus ad collegium ꝙ ait eſſe ſimul habitantium: & ſocietatem, quam ait eſſe illorum tantum, qui ſeorſum habitant, ſed omnis congregatio proprie ſocietas, collegium,& corpus vocari poteſt, dum illi ad aliquem finem uniuntur. ¶conſi.5.de offi. iud.ord.nu.1.

Confratria poteſt facere ſibi ſtatuta abſque ſuperioris auctoritate, modo illa legi non ſint contraria, quod expreſſit Cauil.l. fi.ff.de colla.illic.¶dicto Miſcell. 24.de oratio .num.20.

Confratria Roſarij,& ſi pia ſit,quærit tamẽ cõfirmationem ſuorum ſtatutorum ad maiorem auctoritatem.Ibi.Fuit inſtituta à quodam Prouinciali Domin.vocato Iaco. Spẽger. in vrbe Coloniæ Agrippinæ, cõfirmata ab Alex.Legato. 1476.

Hanc qui ingreditur nihil dare tenetur, neque qui accipiunt poſſunt petere, ſiue exigere,gratis tamẽ datum poſſunt accipere,quia aliud eſt gratis dare, & gratis datum accipere,aliud exigere, ut annotauit gloſſ.notabil. capit. exigit.De cenſib. lib. ſexto.num.22.

Tenetur dicere vnum pſalterium integrum ſingula hebdomada,id eſt 150. Aue Mar.& 15.Pater.qui tamẽ morbo laborãt, excuſãtur, nec tenẽtur ſupplere alios cum minor ſit hęc obligatio,quàm illa,quã habẽt clerici ad dicendum horas, qui tamen illo caſu non tenẽtur, & hoc ad effectum fruendi communicatione bonorum ſpiritualium totius cõfratrię. Ib dem num.24.

Quo autem ad effectum fruẽdi indulgẽtijs cõceſſis dicẽti cõtrarium eſt dicẽdum: non enim conſequitur ſi per ſe non dicit, quia indulgẽtia conceſſa, faciẽti aliquid, non conſequitur ab eo,qui id non facit, etiam ſi à faciẽdo iuſto impedimẽto arceatur.Verb.Indulgẽtia.Miſc.37.de ora n.24.

Qui omittit dicere quacunque de cã, non peccat, ſed perdit fructus. Miſce. 25. nu. 24. Et qui recitat per aliũ tantũ lucratur, quantum ſi recitaret per ſe, & hoc quo ad quærendam Indulg. 40. dierum à Legato illo conceſſa, non autem generaliter, quia id non potuiſſet ille concedere, quia & ſi potuiſſet imponere modum rei ſuæ à iure non improbatum, non autem ſi à iure improbetur. l. à traditionibus. ff. de pact. & c. verum. cum gloſſ. de condict. apposit. à contrario ſenſu.

Contrarium autem eſt dicere, quòd bona, vel mala per alios facta cæteris paribus tantum generaliter proſint, vel noceant quantum facta propria, licet quo ad aliquos effectus id faciant. Ibi.

Confratria Roſarij liberat a peccato illos, qui non adimplẽt ea, quæ illa præcipit, qui tamen etiam non adimplendo fruũtur gratijs omnibus confratrib. communicatis. Miſc. 37. nu 60. Gaudent igitur confratres communicatione omnium bonorum Confraternitatis exceptis his, quæ fratrum in illis actib. quibus debent intereſſe ſine iuſta cauſa, quis non intereſt. Ibi.

Congregatio.

Congregatio ad aliquẽ finem unita, & corpus, & collegiũ dici poteſt, vt ſupra patuit. Si aũt tales confraternitates quæcunque ſub quacũque inuocatione, quæ & ſi abſque auctoritate ſuperioris ſint coactæ, legitimæ ſunt cum adſit cauſa religionis, tali enim de cauſa erigi poſſunt ſine auctoritate. l. 1. ff. de colleg. illic. ¶ Ibi.

Quæ congregationes, & confraternitates, licet ſint piæ, ſunt tamen collegia laica, & voluntaria non Eccleſiaſtica, quia maior pars congregatorum eſt laica. argum. l. quod maior pars. ff. ad municip. & cap. cum omnes. de conſtitut. Ideo ſubiiciuntur Iudici laico, & coram eo conueniri debent, quo ad temporalia. Epiſcopo autem, quo ad actus Eccleſiaſticos, & ſpirituales, videlicet, quo ad confeſſ. communionem, ordinem incedendi in proceſſionib. quo ad habitum, vt illi etiam conuenit eas viſitare, quo ad hæc, non autem quo ad alia. ¶ Conſi. 5. de off. iud. ord. per to.

Congregatio clericorum Regularium Romæ inſtituta à Clem. 7. confirmata, ibi cępit habitare. Cuius priuilegia maxima ſunt. ¶ Conſi. primo. de conſecrat. eccleſ. num. 104.

Congregatio Lateranenſ. de hæreſi cognoſcere non poteſt de iure, quo ad ſuos canonicos abſque conſenſu ſedis Apoſtolicæ. ¶ Conſ. 10. de here. nu. 5.

Congregatio Concilij, non habet facultatem concedendi Regularibus, vt maneãt extra clauſtra ſine habitu de iure. ¶ conſil. 54. de Regul.

Coniectura.

Coniecturę in claris non eſt locus. l. cõtinuus. §. cum ita. ff. de ver. ob. ¶ com. de ora. Miſce. 60. nu. 132.

Coniugium.

Coniugio regulariter ineptus eſt, q̃ debitũ redere nequit. c. quod ſedẽ. de fri. & mal. ¶ Conſ. 39. de ſpon. n. 1.

Similiter inepti ſunt mulier ante annũ duodecim, maſculus ante 14. completos. leg. 4. ff. de ritu nupt. l. ſancimus. C. de nupt. cap. Puberes. & cap. de illius. & cap. final. De ſponſal. impuber. Leges tamen iſtæ non ſunt naturales, ſed de iure gentiũ. ¶ conſi. 39. de ſponſ. nu. 1.

Coniugium, & religio Papæ diſpẽſatione compatibilia ſunt, iux. communem ſententiam Inno. & aliorum c. cum ad monaſterium. de ſta. monach. ¶ conſi. 13. de Regul. num. 2. Manu. cap. 12. nume. 7. Com. 2. de Regul. num. 17.

Coniux.

† Coniux tam pro marito, qui & coniugatus dicitur, quàm pro uxore, qui coniugata appellatur, accipit: ideo ex

ſen-

ſententia conijciendum eſt, de quo intelligantur verba, an ſcilicet de vno, de altero, vel de vtroque verificentur.

Coniux infidelis ad hoc, quod conuerſus cum alia contrahat, debet prius moneri, vel eius obſtinatio alias probari debet. ¶conſi. ſecundo. de conuerſ. infidel. num. quinto. Neque poteſt aliam ducere vnde conuerſa, alium ducat, & cõtra, quia nondum eſt ſolutum prius matrimonium gloſſ. cap. gaudemus. de diuort. Thom. 4. diſtinct. 39. quæſt. 1. ar. 5. ad 3. ¶conſi. 1. vbi ſupra. num. 5.

Coniux conuerſa, ſi vir non vult ſe conuertere, vel ſine creatoris contumelia illi conuiuere, alij nubere poteſt. cap. ſi fidelis. 28. quæſt. 2. & cap. gaudemus. de diuor. ¶Dicto conſi. 1.

Similiter ille, qui eſt conuerſus, neque continentiam vouere, neque aliã irrequiſita vxore ducere poteſt. ¶Ibi. n. 4. conſ. 2.

Coniux catholicus poteſt ſe ſeparare à cohabitatione cõiugis Lutheranæ, ſi illa eum in ſuam hæreſim inducere conet. c. 2. de diuor. Non tamẽ noue contrahere. Idẽ de illo, aut illa, quę inducit ad aut, dũ nõ poteſt ab eo inducendo retrahi. Palud. 4. diſt. 39. quæſt. 1. Neque tenetur ei cõuiuere cum periculo vitę corporalis. c. litteras, ſub fin. de reſtitut. ſpol. ad quod reducendũ eſt. c. 2. de diuort.

Non autem propter morbum gallicum, argum. cap. ſi uxorem. 32. q. 5. & Alexan. in l. cum dotem, ſi maritus. ff. ſolut. matrimo. Neque ob lepram. capit. 1. de coniug. leproſ. Neque ob amentiam, niſi adſit probabile mortis periculum. ¶Manual. capit. 22. num. 21.

Coniux ob fornicationem alterius per ſolam Euangelij auctoritatem abſque alia iudicis ſententia, quo ad thorum tantum poteſt ab altero ſeparari, & eſt communis ſententia. gloſſ. cap. noſſe. 32. quæſt. 1. ¶Ibidem.

Coniux poteſt religionem ingredi primo antequam conſumet matrim. per copulam carnalem. ca. ex publico. de cõuerſ. coniugat. & tunc liberũ eſt alteri cõtrahere cum alio, quod eſſe de fide declarauit Cõc. Trid. ſeſſ. 24. can. 6. ¶Man. Ibid.

Secundò, poſt conſummationem ſi ſua quoque coniux ingrediatur. ca. cum ſic. & c. vxoratus. de conuerſ. cõiug. ¶conſi. 5. eo. tit. Tertiò, quando alter coniux adulterat etiam ſine eius cõſenſu. c. Agatho ſa. 27. q. 2. quia per illius adulterium ab omni ſeruitute liberatur, quam illi debet ratione coniugij. conſi. eo. nu. 4. Etiam in foro exteriori, ſi adulterium eſt manifeſtum. c. ſignificaſti. de diuor. ¶Manu. c. 22. nu. 21.

Coniux religionem profitens ſine conſenſu alterius, niſi repetatur, debet in ea permanere. ¶conſil. tertio. de conuerſ. coniug. num. ſecundo. Si autem reuocetur ea mortua peccat aliam ducendo, ſed valet matrimonium. cap. ex parte. de conuer. coniug. ¶conſi. 4. eodem titul. Eius enim profeſſio de ſolo coniugis conſenſu valet. conſi. 5. eod. tit.

Coniux debitum negando ſine cauſa legitima loco, & tempore idoneis petitum, peccat, ſecundum omnes in 4. d. 32. Man. ca. 16. num. 24.

Coniux negare poteſt debitum legitime illi, qui adulterauit ſine aliqua Iudicis ſententia, iuxta illud frangenti fidem, fides frangatur eidem. leg. cum proponas. C. de pactis. & capitul. Peruenit. de iure iurand.

Sed ſi poſtea, & illa adulteretur, non poteſt negare, quia per compenſationem tollitur, quo ad potentiam negandi. capitul. intelleximus. De adulterijs. ¶Manual. capitul. vigeſimo ſecundo. numer. decimo. Com. in capitul. diuortium. de poenitent. diſtinction. prima. numer. decimo.

Coniux poſt uotum continentiæ miſſum, petere debitum non poteſt. Neque ſimiliter reddere, ſi alter de ſuo continentiam vouit, & ſi contrafaciat peccat. Thom. quarta diſtinction. 38 & capit. primo. de offic. delegat. non tamen ſi petit. iuxta Innocent. recepr. à Panormitan. & alijs capitul. primo. de conuerſ. coniug. & Silu. uerb votum. 5. quæſt. 2. ¶Manu. ca 12. num. 59.

Neque petere illum poteſt cõiux adulterans ab uxore innocente, tanquam ſibi debitum iure, ſed ſolũ tanquã licitũ, ſiue oc-

cukum, ſiue publicum ſit adulterium, & ſiue innocens ſciat id, ſiue neſciat, quia ꝑ id non perdit ius rogandi, quod perdurat non obſtante coniugum adulterio, vt tan quam de fide. Conc. Triden. determinat. ¶Com. in c. diuortium. de pœn. d. 1. nu. 9. Man. c. 22. nu. 23.

Neque petere illum poteſt ille, qui ſuæ vxoris cognouit conſanguineam, niſi ex diſpenſatione, ideo peccat. c. qui dormiuit. 27. q. 2. ¶Man. c. 16. nu. 35. conſi. 44. De ſponſal. nu. 3. conſi. 45. nu. 1.

Petere illum mutuo non poſſunt coniuges, quando ob impedimentum perpetuum ſunt ſeparati, quia vt frater, & ſoror viuere debent ſi volunt, non autem vt cõiuges. ¶ Conſi. 5. de frig. & Mal. numer. quinto, & 10.

Coniux non tenetur credere cõiugi cũ iuramento affirmanti ſe non conſenſiſſe. argum. c. per tuas. de proba. quia præſumere poteſt tunc mentiri: ſi leuiter credit, nõ debet petere, nec reddere debitum durante illa credulitate, quam deponere poteſt reuocante coniuge ſuum dictum. Ricard. 4. d. 27. ar. 1. q. 4. Ang. matrim. 2. §. 14. Silue. matrim. 4. q. 2.

Neque tenetur credere ſubeſſe impedimentum eo, quòd vnus teſtis fide dignus iurat, aut eius proprius Parochus id ei aſſereret. ¶Man. c. 22. nu. 82.

Coniux niſi certo ſciat coniugem mortuum, alij nubere non poteſt. c. in præſentia. de ſponſ. Et ſi nupſit donec ſciat eum viuere, non ſeparetur. arg. c. fin. de ſecund. nup. & c. inquiſitionem. de ſent. excomm. ¶Conſi. 15. de ſponſ.

Si autem nupſit alij bona fide, credens ſuum coniugem eſſe mortuum, & adhuc id credit, non eſt monenda. ¶Conſi. 19. eodem titul.

Coniuges, peccata multa committere poſſunt pertinentia ad coniugium, quoad actum, quando ſe impudicis tactibus polluunt, quia ſecundum Caie. ver. Matrimonialis vſus, impudici actus per matrimonium liciti non euadunt. Inſuꝑ ſi alia via, quàm ordinaria, & naturali extra vas, vel in vaſe, ita vt conceptio impediatur, copulam habent. ¶Man. c. 16. nu. 42.

Si in cognoſcendo ſe carnaliter ad aliũ animum habent, ita vt ſuum, vel ſuam, vt non ſuum, vel non ſuam cognoſcant, vel cognoſcere velle proponant. ca. origo. 32. q. Palud. 4. d. 32. q. 7. Anton. 3. p. tit. 1. c. 20. ¶Man. c. 16. nu. 23.

Quo vero ad alios actus peccat coniux vetando coniugi miſſam, vel ieiunium de præcepto, & peccatum, eſt mor. Anto. 2. p. titu. 6. cap. 10.

† Intellige ſine iuſta cauſa. Percutiendo immoderate, quia neque ſeruum ita cędere debet. l. 1. ff. de his. Prouocando ad magnam iram, vel ad blaſphemandum, vel notabiliter coniugem contemnendo. ¶Manual. ca. 14. nu. 19.

Non diſcedendo à coniuge adulterante, quando adulterium eſt manifeſtum. c. a. 1. & c. ſi quis. 32. q. 1. niſi ſpes ſubeat emendationis, aut id faciat ad euitandum adulterium cum alia. ¶Man. c. 16. nu. 28.

Conſcientia.

Conſcientia, prout definit D. Thom. 1. p. q. 79. ar. 13. non eſt potẽtia, neque proprie habitus animæ, ſed actus eius iudicatiuus, interdum teſtificãs, quod fecimus, vel non fecimus, interdum accuſans, vel excuſans declarando aliquid bene, vel male factum, & interdum dirigẽs dictando aliquid faciendum, vel non faciẽdum. cap. per tuas, ſecundo. de ſimonia. ¶Conſi. 5. de emptione. num. 3. Manu. cap. 27. num. 280.

Eſt duplex vera, quæ iudicat vere aliquid eſſe faciendum, uel non faciendum. Certa quæ pro certo iudicat. Dubia quæ nullatenus iudicat. Scrupuloſa, quę contra id, quod iudicat habet argumenta. Altera eſt erronea, quæ falſe iudicat. c. inquiſitioni. de ſẽ. excomm. Et quęlibet certa lege ligat habẽtem. ¶Man. c. 27. nu. 280.

Conſcientia ſcrupuloſe oritur ex uitio naturali, vel acquiſito, & gignit multa mala, videlicet inconſtantiam, augumentum peccatorum, animi paruitatem, nebulas intellectus, inquietudinem mentis. Illius cauſæ ſunt ſecundum Archiep. 1. p. titul. 3. cap. 10.

cap.10. Complexio timida, melancolica, mania, dęmon, vigiliæ, ieiunia immodica, & conuerſatio cum ſcrupuloſis. ¶Manua. c.27.nu.282.

Conſcientiæ ſcrupuloſæ medicinæ ſũt decem: Deus, pharmaca contra melancoliam, & maniam. Tertiò, auerſatio cogitationis à re ſcrupuloſa. Quartò, ſubmittere ſe aliorum iudicio. Quintò, contrauentio ſcrupulorum. Sextò, vſus æquitatis. Septimò, rectus intellectus illius Regulæ tutior pars eſt eligenda in dubio. cap. ad audientiam. de homic. in eo quod eſt proprie dubio, id eſt ſine ratione ſufficienti, aut auctoritate. Octauò, rectus intellectus illius cap. ad eius. diſt.1. Bonarum mentium eſt ibi culpas agnoſcere, vbi non eſt, id eſt in generali, non autem in ſpeciali. Nonò, electio bona ex varijs opinionibus, & quieſcere in ea. Ver. Electio. Decimò, conſiderare, quod nemo ex ſolo libero arbitrio, ſine Dei auxilio ſpeciatim poteſt bene agere. ¶Ibidem.

Conſcientia erronea ſemper ligat, vel ad ſui depoſitionem, vel ad ſui executionem. ¶Com. cap. ſi quis autem. de pœn. diſt.7. num.120. Ideo deponenda eſt; deponitur autem primo per aduentum iudicij contrarij. Secundò, per ſolam illius iudicij depoſitionem contrario iudicio nõ concepto. ¶Ibid. nu.115. Si autem non deponatur nemini vnquam contra illã agere licet vllo caſu etiam prælato præcipiente. ¶Ibi. nu.85. & 95.

Qui contra ſuam conſcientiam, vel animi dubietatem agit, legem tranſgreditur naturalem, quia qui ob amorem alicuius, etiam ſuperioris præcipientis facit aliquid quod dubitat eſſe mortale, plus illum diligit, quàm Deum. ¶Ibi. nu.85.

Contra ſuam conſcientiam iudex nunquàm iudicat, licet receptius videatur iudicem aliquando iudicare ſecundum ſcientiam publicam, quàm iudicare ſecundum ſcientiam priuatam. ¶Ibi. nu.128. & 129.

Contra illam non facit, quando eſt generalis, qui bona fide contra illam operatur in ſpecie. ¶Com. cap.1. de pœnit. diſt.5. §. tanto. nu.22.

Conſcientiæ offenſæ, vel dubietatis ante executæ, circunſtantia eſt confitenda ſecundùm Adrian.4. de confeſ. q.4. vide ſupra ver. Circunſtantia.

Conſecratio.

Vide in ver. Poteſtas conſecrandi.

Conſenſus.

Conſenſus tripliciter pręſtatur, gloſ. ca. notum, 2. q.1. Primò, cooperando. cap. ſi quis Epiſcopus. 2. quæſt.1. Secundò, non corrigendo cum quis ex officio tenetur, & poteſt. ca. error. 83. diſt. Tertiò, cum ſit illius auctoritate. cap. quid aliorum. 24. q.3. non tamen pœna incurritur quotieſcunque conſentitur in malum, licet adſit peccatum mor. ca. cum quis. de ſen. excomm. li.6. ¶Conſi.54. de ſenten. excomm num.5. & 7.

† Hinc colligitur, quod conſenſus põt eſſe duplex, alter tacitus, alter expreſſus, & vterque poteſt eſſe vel verus, vel fictus. Si eſt verus operatur, ſi vero fictus non operatur in foro conſcientię, licet in foro fori præſumatur, ut colligitur ex multis locis Auctoris.

Conſenſus ad aliquem actum requiſitus poteſt poſt illum interuenire cap. cura. de iure patro. & Panorm. ibid. ¶Conſil.2. eo. titu. nu.10.

Conſenſus alicuius, ad aliquem actum interueniſſe per immemorialem præſumitur. ¶Conſi.1. de ſim o.

Conſenſus tacitus potius fictus, quàm verus cenſendus eſt. Dec. l. cum quid. ff. ſi certum peta. poſt alios. ¶Conſi.5. de Regul. num.14.

Conſenſus tacitus Prælati colligitur ex communi vſu ab eo ſcito, & non contradicto. Card. in c. non dicatis. 12. quæſt.1. ¶cõſi.25. de regu. num.64.

Conſenſus tacitus difficilius colligitur, quàm expreſſus, quare & actum non valere ex defectu illius, quia quicquid habet propoſitum in propoſito, habet ſimiliter oppoſitum in oppoſito. capitul. ſciendum.

8.q.1.¶conſi.5.de Reg.num.14.

Cōſenſus ad Religionem in habitus ſu ſceptione requiritur, in profeſſione autem non niſi poſt annum nouiciatus completū per Conc.Trident.c.15.de Regu.ſeſſ.25. Ibidem nume.17. Nec ſufficit qualis qualis, ſed requiritur, vt ſit liber à metu.cap. primo. De his qui ui. etiam reuerentiali. cap.præſens.20.q.3.& ibi gl.Ibi.

Ad matrimonium requiritur verus.con ſi.3.de ſponſ.num.3.liber, & ſpontaneus. ¶conſi.1.de cond.app. conſi.36. de ſponſ. ver. matrim.

Conſenſus in malum, vt præſumat quatuor faciunt. Primò, poteſtas impediendi. Secundò, obligatio id faciendi. Tertio, cōmoditas eiuſdem. Quartò, delicti notorietas.c.quanta.de ſent.excom. ¶Manu.c.24. num.19. Et ſi illud malum peccatum mort. eſt, & conſenſus pariter eſt mortale. Conc. Agath.c.presbyter.34.diſt. c.oportet el 2. de conſec.d.5. ¶com.cap.inter verba.con clu.2.num.6.

Conſenſus defectus annullat tacitā pro feſſionem viro magis.arg.l.t.5.fin.iuncta l. Labeo.ff.de pact.¶Conſi.5.de regu.nu.14. Et iſte defectus colligitur ex proteſtatione.¶conſ.16.de ſponſ.nu.2. Errans tamen atque deceptus conſentire non uidentur. l.ſi per errorem.ff.de iuriſ.om.iud. ¶conſi. 24.de Regul.

Conſenſus omnis in peccatum alterius peccatum eſt. & tale, quale eſt illud, quo conſentitur Rom.& c.1.de off.deleg.¶De prox.de ſenſ.nu.9.

Conſilium.

CONſilia Chriſti ſub peccato ad ſui obſeruationē non ligant.5.ſi.4.diſt. c. quod præcipitur.14.q.1.¶conſi.4.de emp. & vend.num.9. Quare qui illa non implet ex contemptu peccat mortaliter, talis autē ille eſt, qui ea parui facit.¶Manu.c.20.nu. 21. Requirunt autem, vt ſeruentur quātum ad animi præparationem, vt dicit Auguſt. relatus in cap.paratus.23.q.1. Thom.2.2. quæſt.124.ar.3.ad 1.cum propoſito actuali, vel virtuali ſeruandi illa. ¶ Ibidem.

Seruari etiam illa ſic, non eſt aliud, quàm eſſe paratū ad ſeruandū quoties caſus occurrerit neceſſarius ad ſalutē. Seruare aūt illa mentaliter eſt velle id, quod ea conſulunt.¶De red.eccl.q.1.Mon.5.n.4.

Conſilium niſi ſit fraudulenter datum, non obligat ad reſarciendum damnum ex eo proueniens.l.conſilium ff.de reg.iur.c. Nullus ex conſilio.eodem tit. li.6. ¶conſi. 2.de pact.nume.7.conſil.primo. de fideiuſ ſor. num.4. Si autem tale eſt ex culpa lata, mortale eſt. Manu.c.24.nu.2.Com.de dat. & promiſ.nu.12.

Conſilium male dans ſcienter, & doloſe peccat, immo etiam ſi bona fide non ad hibitis ſtudio, & diligentia debitis ad veritatem aſſequendam. Quare caueant, qui conſulunt, ne nimis ſua ſcientia, & prudentia fidant. ¶Manual. capitul. 17. numer.132.

Qui autem dat bona fide, non tenetur conſulenti, quando ſua non intereſt.l.2.§. final.ff.manda.& capit. nullus ex conſilio. de regul.iur.lib.ſexto.tenetur attamen tertio, cui ex tali conſilio damnum peruenit, quando fuit cauſa ſine qua non. argumen. cap.fina.de iniur.l.g. qui occidit.ff.ad leg. Aquilia. Si culpa eſt grauis, & non leuis. conſi.ſecundo.de pact.ſcilicet, Tale conſilium licet in contractibus non noceat, nocet tamen in delict s ſecundum omnes. d. c.nullus.& præſertim Dec.in l. conſilij. ff. de reg.iur.¶Ibid.

Conſilium datum principaliter punitur non ſecuto effectu, ſecus autem ſi acceſſorie. ¶ com.de datis, & promiſſis.num.43. Et etiam punitur, quando ſpecialiter prohibetur conſilium dare. Ibi.nu 15.

Si effectus ſequatur acceſſorie, videtur excommunicari. ¶ conſ.5.de ſentent. excommunic. num.2. Et ſi dat cōſilium, quod ſit appellādum ad futurum conciliū etiam ſi non ſequatur appellatio excōmunicatur.¶Ibi.nu.3.

Conſilium, qui dat ſecundum Deum illum conſulere ſemper deberemus. ¶ Com.capitul. inter verba.prælud.tertio. num.primo.

Conſilium dare dicitur, qui monet, perſuadet, aut precatur, vt illud; quis faciat, ſecun-

ſecundum Bar.l.non ſolum. §.ſi mandatū. ff.de iniur. Item qui inſtruit,& qui propo-nit utilitatem inde ſecuturam. Inno. rece. ca.ad audientiam.de homic. ¶Manual.cap. 27.num.62.

Conſilium non eſt opus ſeruile, ideo ēt diebus feſtis dari pot eſt ob lucrum. Man. cap. 13. nu. 12.

Conſilia, quæ pro tempore ad ſui obſer-uationem ligant præcepta ſunt. De red.ec cle.q.1. Mon.5.nu.4.

Conſiliorum omiſſio.ver.Omiſſio.

Conſilium petens ab eo, qui cōmuniter reputatur bonus ſatisfacit. ¶Ib. n. 4. Et ſi il le eſt ſufficienter peritus excuſatur ſi facit id ꝙ etiam lege humana eſt illicitum text. cum gl.2.& doctr. Panor. in c. capellanus. de fer. tradit Anto. 1.p. lit.3. c.10. conſ.16. de ſimo.& Man.c.25.n.284. Inn.c. ꝑ tuas. el 2.de ſim. & confirmatur per multa cōge ſta à Fel.c.1.de re iu. ¶conſ.8.de pœn.n.3.

Conſilium petens à diuerſis doctoribus vel ab vno, vbi ſunt diuerſæ opiniones co gitur ſequi illa, quam doctor definit. ¶De red.eccle.quæſt.1.Mon.5.nume.6. Et ſimi-liter qui conſilium requirit ab aliquo, vt collega cogitur illud ſequi ¶conſ.1.ut lite pend.num.13.

Conſtitutio.

Conſtitutio Papæ poſterior, licet de-roget priori eidem contrariæ, non tamen derogat conſuetudinib. contrarijs, ſi rationabiles ſunt.c.1.de conſt. li.6. ¶cō. de ſpo.cle.§.24.nu.7.

Pij Quinti de confidentia ad inducen-dos modos confidentiæ probandæ tendit. ¶conſi.36.de ſimo num.3.

Concilij generalis ante Papæ confirma tionem non ligat. ¶conſ.1.de conſt.n.5.

Eccleſiæ militantis ligat crimen omni-no occultum, quo ad pœnas ſuſpenſ. & ex communicationis.glo.ſing.& celeb.clem. 1.§.reus.de hæret. ¶com.in Rubr. de iud. nume.65.

Epiſcopi regulares exemptos nō inclu-dit.c.2.de conſt.li.6.& l.fi.ff.de iuriom.iu. ¶conſ.2. de ſepult.nu.2.

Loci prouinciæ, vel diœceſis ſeruanda eſt.arg.c.fi.de conſuet.l.2.C.quæ ſit long. conſuet.& notatur in c.cum omnes. de cō ſtit.& l.omnes populi.ff.de iuſt.& iure. & l.de quibus.ff.de legib. ¶conſi.61.de præ-bend.num.4.

Conſtitutio noua non extendit ad præ-terita, niſi cum agitur de effectu futuro, q poteſt ſtare ſine effectu præterito. glo. ſole-mn. putata ſing. clem. Vt hi qui. de ætat. & qualit.& etiam clem. 2.de vita,& honeſt. cler. ¶conſi. 2.de conſtit. num.1.& Relec. capit.ſi quando.de reſcript. exceptio. 21. num. 40.

Pœnalis non extenditur.l. interpreta-tionis.ff.de pœn.& cap. pœna. de pœn.di 1.¶conſi.1.de Bigam.conſi.42. de temp.or. nume.3. Et ſemper benignius interpretan da eſt.cap.in pœnit.de reg.iur. libr. ſexto. cum ei concordantibus. ¶Conſi.1.de cler. non reſid.num.2.

Canonica noua, & exorbitans de regu larib. diſponens, non extenditur ad im-proprie regulares. cap.indemnitatibus. de electio. ¶conſ.82.de regul.nume. ſexto. Et nulla aptatur illis, quibus verba ipſa nō aptantur, dicto cap. indemnitatibus. & l. quarta.§.toties. ff. de demonſt.& ibi Bar-thol. Felin.capitul. Nonnulli. de Reſcript. ¶Ibidem.

Quæ interpretatur, aut roborat aliam conſtitutionem verbis illius includitur.au then. conſtitutio, quæ innouat. §. Vnde. & gloſſ. in clem. ſtatutum. de electio. quàm Cardinal. reputat ſingul. addens, quod interpretationes, & limitationes quas re-cipit interpretanda, recipit etiam conſtitu tio interpretans, eūm ſequitur Feli.cap. 1. de iureiurand. nume. 5. ¶Com.de datis, & promiſſis.num.7.

Conſtitutio, ne ignorātia hæreſis excu-ſet iuri cōtraria eſt, quia ius probabiliter ignorantem excuſat.c. Apoſtolicæ, de cle. excom. ¶conſi.10.de hære.nu.7.

Conſuetudo.

1 Antequā digerā, quæ Auct.de cōſue tudine varie refert placet annota-re

re primum, quod conſuetudo ius quoddā eſt moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cum deficit lex. cap.Conſuetudo. Diſtinct.1.

Eſt autem duplex quædā generalis, quæ vniuerſaliter conſenſu omnium approbata eſt,& omnes aſtringit, & hęc tanquàm canon, aut lex ſeruanda eſt. c.quis neſciat. diſtin.2. Altera eſt ſpecialis, quæ homines alicuius loci aſtringit,& in eodem loco vigorem legis habet.c.catholica.eadem diſt. Niſi ſit onerosa. ca.omnia.diſtin.12. gloſſ. cap.1.diſt.11.

Generalis ab omnibus eſt ſeruanda. ca. contra morem.diſt.100. ¶Conſi.4.de offi. iu d.ord.num.3. Eſt enim lex quędam cap. conſuetudo.diſt.1. Non naturalis, neque diuina, ergo dicenda eſt humana.argum.à ſufficienti partium enumeratione.¶Com. in ca.fraternitatis.12.quæſt.2. De lege pœnali.num.6.Eſt etiam optima legum interpres.¶Conſi.1.de maior.& obed.nume.3. ¶Conſi.3.de cler.non reſident. numer. 5. Manu.c.25.nu.68.

Immemorialis ſine cauſa mutari nō debet, cum cauſa autem ſic, quod videtur factum, à ca.non debet. de conſangu. Cum mutauerit conſuetudinem de non cōtrahendo matrim. uſque ad ſeptimum gradū, & à Conc.Triden.ſeſſ.24 cap.1. de valore matrim.clandeſt. ¶Conſi.1. de reſtitutio. ſpoliat.num.8.

Hac conſuetudine lex humana, igitur tolli poteſt.c. ſuper quibuſdam. de uerbo. ſignifi.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quot.& æſtiu.¶Com.4.de regu. nu.42.

Hæc ſimiliter conſuetudo habet vim ſtatuti, & per illam probatur priuilegium. d.l.hoc iure,& c.& d.ca.ſuper quibuſdam. ¶Com.de vſur.nu.34. conſi.45.de ſimo.3.

Legem diuinam,vel naturalem,aut quę ex illis conſequuntur non tollit, quòd ſi contra illam eſſet corruptela dicenda eſſet.¶Com c.non dico.de pœn.diſ.1.& ca. mala diſt.8. Minuit tamen, auget, uel diſtinguit Innoc.c.fin.de conſue.receptus à Panorm.& alijs. ¶Conſi.10.de uſur.num. 286.de ſpol.cler.§.14.num.1. Conſi.1. de iur.patron.núm.2.conf.4. de offi.iud.ord. Quando igitur conſuetudo eſt contra legem naturalem, aut diuinam irrationabilis dicitur,& corruptela. ¶Conſi.13.de vſur nu 7.conſi.41.de ſent.excomm. num.2. & etiam illa dicitur irrationabilis, quæ non poteſt præſcribi. ¶Conſ.7.de cenſ. n.3.

Conſuetudo autem contra ius humanum, vt ipſum tollat debet eſſe rationabilis, ut autem talis ſit ſufficit, vt aliquem habeat reſpectum boni, alioquin nulla eſſet, ſi igitur erit rationalis in omnibus rebus erit attendenda.l.minime.ff.de leg.¶Conſi.1.de ele.non reſi.nu.3.conſi.2. de rebus eccl. non alien.nu.4.

Non eſt autem talis amplificanda, quando eſt contra ius.c.ad audientiam.de deci. c.odia.De reg.iu.li.6.

Debet etiam eſſe præſcripta.ca.fina. De conſue.¶Conſi.1.de maio.& obe. num.3. Et tunc poteſt facilius introduci, vt vtentes alienis fructibus ſponte naſcentib.ſint immunes à culpa ſoluta pœna ſi deprehēdantur. ¶Com.de lege pœn.num.34.

Ad præſcriptionem autem requiritur quadraginta annos.c.fin. de conſuet. cum eis ad not.Si autem ... ſit præter ius per decē annos præſcribitur. Panorm.recep.In d.c. ſi.nu.2.¶conſi.1.de con ue.

Debet eſſe maioris partis ſecundum Panorm.recep.in c.ſi.de conſue.nu.18.¶Cō. de red.eccl.q.1.Mon.52.n.3.

Ex his multa tumultuaria conſequuntur, quæ difficiliter ad ordinem poſſunt redigi.

Conſuetudine multa circa ſacramenta lia induci poſſunt.l.de quibus. ff.de legib. capit.final.de conſuetu. ¶Manual.cap.22. nume.83.Exempla.

Quod detur aliquid pro ſubſtentatione ratione adminiſtrationis ſacrament.& eſt obſeruanda.c.ad apoſto icam. de ſimonia. cap.14.de reform.ſeſſ.24. Concil.Triden. ¶Conſi.66.de ſimonia.

Quod cognatio ſpiritualis per aliū contrahatur, ſed an ſit inducta dubitatur.¶conſi.2.de cogn. ſpir.nu.73.

Quod negetur Euchariſtia damnatis ad mortem, quia iſta legi Diuinæ non refragatur.¶Conſi. 16.de pœ.& rem.n.6.

Vt ille etiam, qui non eſt in ſacris prędicet. ¶Conſil.ſecundo. de tempor. ord.

† Quod

t. Quod paſſim fieri videmus.

Vt Eps partem vnam bonorum mobiliũ beneficiarij morientis, aliquo loco inducta, optet, valet, quia cedunt illa bona operibus pijs, quod conſuetudine induci poteſt. ¶Com. de ſpol. cle. §. 16. nu. 1. Sed multas limitationes hæc conſuetudo requirit, de quibus ibi. Capiendi unum ſcutũ pro ſubſcriptione prouiſionis, non excuſat ſecretarium. ¶Conſi. 7. de ſim.

Quod nullo caſu abſenti dentur fructus, iniuſta eſt, & contra legem naturalẽ, humanam, & diuinam, quæ dictat neminẽ ſine culpa ſubijciendum eſſe damno. ca. 2. de conſt. ¶Conſi. 4. de conſt.

Vt dimidium fructuum beneficij vacantis fabricę, vel ſucceſſori, uel alij debeantur. Clemen. ſuſceptinne ſede vacante, &c. ¶Conſi. 1. de ſimo. num. 3.

Vt teneri poſſint duæ capellaniæ cũ theſaurarij ſub eodem tecto, & valet, ſi illa non eſt ſufficiens ad decenter viuendum, quia eſt rationabilis & præſcripta. ¶conſ. 36. de præbend. num. 2.

Ne beneficia ſimplicia, præſertim reſidẽtiam requirerent, quod poſt gloſſ. in cap. conquerenti, de cler. non reſid. tenuit Panorm. & reſoluit Fel. in c. cum omnes. de conſtit. ¶conſi 29. de præbend. nume. 4. conſi. 1. de cler. non reſid. nu. 13.

Vt fructus primi, vel ſecundi anni beneficiario præmortuo, & tunc non debẽt cedere ſæcularibus quo ditiores fiant, ſed tãtum ad alia. ¶De ſpol. cler. §. 15. num. 1. de red. eccl. q. 1. Mon. 52. nu. 6.

Conſuetudo teſtandi pro libito, quo ad clericos, non poteſt eſſe nota Papæ, quia non eſt. ¶De red. eccle. q. 1. Mon. 54. nu. 2. Et ſi adeſſet nihil operaretur contra hæc. quæſt. 2. Mon. 52. num. 1. Quia eſſet contra legem naturalem. q. 3. Mon. 2. nu. 2.

Non reſidendi in ſimilibus, excuſat à reſidentia à fundatore impoſita. Simplicia enim regulariter reſidentiam non requirunt perſonalem, vt late diſputant Panor. cap. extirpandæ. §. qui uero. de præbend. & Fel. in c. cum omnes. de conſtitution. Et in ſimilibus idem eſt iudicium. cap. dudum, el ſecundo. de electio. ¶Conſi. 7. de cler. non reſid. num. 1.

Conſuetudo, quòd intereſſens certis diuinis officijs, aut certis diebus accipiat diſtributiones pro illis, & alijs officijs, & diebus iuri contraria eſt. cap. 1. de cle. non reſid. lib. 6. Conc. Trid. c. 12. de refor. ſeſſ. 24. ¶conſi. 8. eo. tit. nu. 1.

Conſuetudo, quod ſoli prudentiores vocem habeant in capitulo, ab octo annis inducta, inualida eſt. ¶conſi. 1. de conſuet. Et ſimiliter, quòd profeſſus, & ſubdiaconus non habeat vocem, eſt contra ius. Ib. Et quòd pauciores habeant uocem in electione, non eſt bona, quia illi facilius ſubornantur. ¶Ibidem.

Tolerandi inualide profeſſos nõ facit eos profeſſos, niſi tolerantia ſequatur, & ratificetur, ut no. Caie. 2. 2. q. 185. ar. 5. ¶cõſi. 44. de regu. nu. 5.

Conſuetudo ad obſeruationem feſtorũ magnam habet vim. argum. c. fi. de conſue. ¶Man. ca. 13. nu. 1.

Vt in illis Miſſa non audiatur excuſare poteſt, quia cum ſit præceptum humanũ, poteſt humana conſuetudine moderari. d. cap. fin. ¶Conſi. 5. de feriis. Si eſt interrupta à feſtorum violatione, non excuſat, cũ non ſit præſcripta. ¶Conſi. 1. de fer.

Conſuetudo Hoſpitandi gratis, ubi aliquando fuit debet ſeruari. Vendendi vero ius hoſpitandi, cum priuilegio vendendi vinum carius ipſis hoſpitibus, iniqua eſt, & contra ius. ¶Conſi. 2. de empt. & vendit. num. 3. & 4.

Vendendi obſonia nimis care, eſt irrationabilis, dandi autem aliquid ultra taxã, ſine malis artib. licita eſt. ¶Conſi. 3. eo. tit.

In ſoluendis decimis ſeruanda eſt. Tho. 2. 2. quæſt. 87. art. 3. cum glo. cap. cum contingat, de deci. ¶conſi. 2. de decim. nu. 1.

In ſoluendo tributum Epiſcopo, an reuocari poſſit conſiderandum eſt, ſi ipſa cõſuetudo eſt rationabilis, & præſcripta, & pro Epiſcopo indicandum ſi verò eſt irrationabilis, & contra ius commune non præſcripta, & contra illum ſentiendum. ¶Conſi. 7. de cenſib.

Conſuetudo inducere poteſt, ut filij ex matrimonio putatiuo orti bona fide aliquo tempore continuato legitimi ſint. ¶conſi. 3. de ſponſ. nu. 7.

Conſuetudo dictans, ne quis ſine mēdacio, & periurio occultans aliquas merces ad aliud, non teneatur niſi vt deprehenſus ſoluat ſolitum vectigal, cum auctario dupli, vel quadrupli, cum non tollat Regiam ſubſtentationem, ſed moderet eam tātum poteſt valere. ¶Com.de lege pœnali. in c. fraternitatem. 12.q.2.n.42.

Conſuetudo inducere poteſt, vt quis ſine culpa alienis paſcuis vtatur, quo ad herbas ſponte naſcentes, non autem ſatas. ſoluta ſi depræhendatur pœna. ¶dicto Com. nume.33.

Conſuetudo de teſtib. repetendis à culpa, & à pœna excuſat. ¶conſil. 4. de accuſat. num.5.

Conſuetudo contra decretum irritans, nō valet. Archi. & Io. And. in c. cum de beneficio de præb. li.6. ¶Com. c. cum contingat. & cauſa Nullit. num.12. Com. de ſpol. cle. §.14. nu.3.

Conſuetudo interrogandi reum ſine indicijs corruptela eſt, quia eſt cōtra legem Naturæ. c. mala, & c. fruſtra. 8 d. c. fi. de conſue. ¶com. Rubr. de iudi. nu.56. Et ideo nō excuſat à peccato. com.3. de reg. nu.25. Licentia verò ob eam præſcripta, ſic. ¶Ibidem num. 28.

Conſuetudo poteſt inducere quicquid inducit priuilegium. ¶conſ.1. de reg. n.13.

Poteſt interpretari legem naturalē, aut diuinam dubiam. ver. Lex.

Poteſt inducere quicquid inducit lex. ¶conſi.1. de cogn. ſpir. nu.8.

Non ſolum auget, ſed etiam dat iuriſdictionem. c. duo ſimul. de off. ord. c. cum cōtingat. & gl. de foro comp. ¶conſi.3. de re.

Conſuetudo etiam irrationabilis ab excommunicatione excuſat, licet non à peccato. ¶conſ.42. de ſen. excom.

Conſuetudo tolli poteſt & moderari per legem humanam. ¶com. de leg. pœ. nu.42.

Excuſat à pœna humanitus impoſita. ¶conſi.20. de vſur. nu.4.

Conſuetudo quando longa eſt, magna eſt auctoritas. ¶conſ.1. de præſcr. nu.3.

Conſuetudo contra ius probanda eſt. Alex. l. poſt dotem. ff. ſol. matrim. Bal. l. ſi qs. §.1. ff. de pignor. Eſt enim quid facti in quo, & Princeps errare poteſt. c.1. de cōſti. li.6.

Conſuetudo tranſgrediendi aliquam legem multum incitat ad eam contemnēdā ¶Manu. c.23. nu.42.

Conſuetum, vel ſolitum dicitur, quod ſaltē bis eſt factum. Secundum omnes per l.3. C. de epiſc. audien. Dec. Rubr. de conſuet. in l. item mala. ff. de alim. & cib. ¶conſi.4. de ſucceſſ. ab inteſt. nume.3. & conſ.4. de adulte. ait, quòd ille ſolitus, ſiue conſuetus eſt, qui ſaltem bis aliquid fecerit.

Conſueta, quæ ſunt fieri tacite intelligū tur. c. cum M. de conſt. l. fin. C. de fideius. l. quod ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de ædil. Rele. c. ſi quando. de reſcr. excep.20. n.2.

Conſueta non ſunt ob quamlibet vtilitatem maiorem mutanda, ſed ſolum ob maximam, & euidentem. l.2. ff. de conſtit. cap. ridiculum. diſtinct. 2. ¶Com.3. de Regular. num.30.

Conſuetudo ſi interpretatur quid eſſe iuris poſitiui, cum eſt dubium, an ſit iuris diuini, vel naturalis, ita cenſendū, nec peccat, qui talem conſuetudinem ſeruat. Bart. l. quid ſi fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ædil. edict. Nam conſuetudo reddit probabile dubium, etiam circa ius diuinum, & naturale, quando in aliquo caſu ſuper eo ſunt opiniones Doct. tex. iunct. gl.2. c. licet. de ſpon. duorum. ¶De incomp. benef.

Conſuetudo non probatur per dictum Doctoris, etiam ſi ſit Illuſtris ſecundum cōmuniem contra Bar. in l. de quibus. ff de legib. ¶ca. inter verba. concl.6. n.589.

Contemptus.

Contemptus verus legis eſt, quando quis propterea legem non ſeruat, quia parui eam facit. Thom. 2.2. q. 186. artic. nono. & Dominic. in ca. nullus. 55. diſtinct. quicquid inuoluat Fel. ca. cum quidam. de iureiur. ¶Manu. ca.20. num.20. cap.23. num.42.

Præſumptus verò eſt conſuetudo peccandi, quo ad forum exteriorem, ſecundum Caietanum ſuper illud art.9. D. Tho. quicquid dicat Ricard. quol.1. q.19. quem ſequitur Ange. ver. Inobedientia. §.1. ver. Feriæ. §.42. ¶Manu. Ibi.

Et quod dicitur de vero, & præſumpto idem dicendum de formali proprio, atque expreſſo, & tacito. ¶Com. cap. inter verba. concl. 5. nu. 56. & in Com. c. tres ſunt anté. de pœn. d. 1. nu. 9.

Contentio.

Verbo Gloria vana.

Continentia.

COntinentia non eſt de eſſentia ſacri ordinis, neque tam ei connexa, vt euelli nequeat, quia id nullo iure cauetur, & quia per ſacras literas inuenitur ab eo ſeparata iuſte in Petro, iniuſte vero in multis in Eccleſia Latina, qui poſt coniugium legitime contractum abſque diſpenſatione ſunt ordinati. ¶conſi. 10. de ſponſal. num. 10.

Contractus.

† ANtequam digeram, quę ab Auctore collegi ĩ hac materia placet notare ex Silu. & alijs. Q. nomen contractus ex con, & traho ductũ eſt, quoties diſtantia in vnum adunantur. Et eſt nomen iuris quoties ea, quæ adunãtur ſunt voluntates, & ad id in quo adunãtur eſt aliquid pecunia menſurabile, & cũ obligatione: eſt vero nomen facti, quando obligatio nulla oritur.

Eſt añt contractus vltro, citroq. i. hinc inde obligatio ex voluntate partiũ ſurgẽs proprie. l. Labeo. §. contractum. Et ſi vna pars tantum obligatur dicitur contractus improprie, vt donatio. Et ſi ex nulla oritur obligatio, ſed potius diſſoluitur, vt in trãſactione, dicitur contractus impropriiſſime.

Cõtractus præterea alius eſt bonę fidei, vt emptio, venditio, &c. in quibus ſi dolus cauſam dedit non tenent. Iuris quidam nominati, & qui habent nomina propria. Quidam innominati, quorum nomina poſſent alijs contractib. conuenire, vt do, vt des. Do, vt facias. Facio vt Des. Facio, vt facias. Et appellatione contractus ueniunt tam nominati, quàm innominati.

Cõtractus vltro citroq. obligatorius æqualitatẽ requirit. ¶conſ. 1. de loca. & cõd. nu. 2. Man. c. 17. nu. 183. Conſi. 6. de cẽſib. Com. in Rub. de iudic. Not. 6. n. 47. Atq; ex conuentione partium legem accipit. Ibi. Et hinc ſequitur, ꝙ licet ab initio ſit volũtarius, poſtea tamen ſit neceſſarius. l. ſicut ab initio, C. de ac. & obl. Cõſ. 20. de re. n. 7.

Contractus nominati, atque innominati in commutatione pares ſunt, ẽtſi in alijs multum differant. ¶Man. c. 17. n. 294.

Contractus quidam ſũt per quos dominium tranſit in alium. Quidam vero per quos non tranſit, & de horum nume. ſunt depoſitum, & commodatum. Ibi. n. 180.

Contractus omnis metu factus valet regulariter ſecundum glo. & communem in c. Abbas. de his, quæ vi præter matrim. ca. veniens. de ſponſ.

Contractu in omni par virtus eſt tacite, atque expreſſe. l. cum quid. ff. ſi cer. pet. & eſt Reg. 5. quam ſentit gl. in l. expreſſa. ff. de reg. iu. ¶conſi. 5. de Reg. nu. 14.

Cõtractus omnis ex iuſta cauſa tolli poteſt à Principe. ¶Relec. c. ſi quando. de reſcrip. excep. 21. nu. 1.

Contractus ſimulatus ex eo, qui eſt, & non ex eo, qui fingitur iudicatur. c. illo vos de pignor. ¶De camb. n. 12.

Contractus de ſe licitus factus in fraudem vſurarum fit illicitus. ca. Ad noſtram. de emptio. & cap. illo. de pignor. c. in ciuitate. de vſur. ¶Cap. 1. de vſu. num. primo, & decimo.

Si eſt illicitus, aut dubius, qui eum diu exercuit tenetur libros reuiſere, peritos conſulere, & certa certis dominis, incerta verò pauperibus reſtituere. ¶Conſi. 22. de vſur.

Si putatur licitus, qui bona fide eũ exercet, non peccat. ¶Conſi. 20. eo. ti. nu. 8.

Si eſt vſurarius, qui eum bona fide exercet, cum nõ tenetur ſcire, neque credere illum eſſe illicitum, quando credit probabiliter licere, ſicut non peccat, ita non tenetur reſtituere totum lucrum, ſed

poteſt

poteſt retinere illud, vel tantam portionẽ, quantam acquiſiuiſſet. ¶conſil. 20. eodem tit. num. 12.

Contractus vſurarius, qui exercet cum ſcit, vel ſcire deb[e]at eſſe talem, peccat, & tenetur ad reſtitutionem lucri. ¶Ibidem. Et talis eſt nullus tanquàm contra naturæ legem factus, nullamque parit actionem. l. iuriſgentium. §. pacta, quæ turpem. ff. de pact. l. generaliter. de verborum obligat. & c. 1. 14. q. 3. ¶conſ. 10. de vſu. n. 1.

Contractus mutui, ſi optio detur petendi certum precium cenſendus eſt. ¶conſi. 4. eodem titu. Et ſi habet clauſulam, vt teneatur ad aliquid propter moram licitus eſt. ¶Ibidem.

Contractus famulandi aureo menſtruo, non iuſtificatur ſi famulus valorem operæ ignorat, vel egens omnino facit. ¶conſi. 1. de locat. num. 2. Vbi etiam monſtrat, quis contractus inter Dominum, & ſeruũ ſit licitus aſſeruandus.

Contractus cenſitici ſine alia ſuperioris licentia ab omnibus iniri poſſunt, quia omni iure ſunt permiſſi. ¶conſi. 4. de cenſ. & Man. c. 17. nu. 234.

Contractus in quo plus, ant minus ob anticipatam, aut dilatam ſolutionem datur, aut accipitur vſurarius eſt. De camb. nume. 14.

Contractus omnis, in quo æqualitas nõ ſeruatur iniuſtus eſt. Ibi. nu. 24.

Contractus fraudulenter initus lucrum nullum pręſtare poteſt. lege ait prætor. & lege ſecunda. §. penultim. ff. eodem. ¶conſil. ſecundo. de contract.

Et magis obligat eum cuius gratia ſit: & ſi in vtriuſque gratia ſit, uterque tenetur de dolo, & lata culpa, etiam leui. lege contractus. ff. de regul. iur. ¶Manual. cap. 17. num. 179.

Contractus omnis cum eccleſia, ſi illi vtilis eſt iniri poteſt. c. ſine exceptione. & capit. ſi qua. 12. quæſt. 2. quando eſt legitimus. ¶conſ. quinto. De depoſ. Etiam non factus valet. Felin. & Decius in cap. conſuluit. de offic. delega. ¶conſ. ſecundo. de electio. num. 1.

Contritio.

Contritio, eſt pænitndo voluntatis cum dolore maximo actuali, vel virtuali peccati proprij iam commiſſi, quatenus eſt offenſa Dei ſuper omnia dilecti, cum ſpe veniæ, & propoſito amplius non peccandi ſaltem mortaliter, confitendi, & ſatisfaciendi, vt minimum virtuali ¶Man. ca. 1. nn. 1.

Poteſt eſſe duplex, ſecundum Scotum 4. diſt. 14. q. 2. ar. 1. Ex Caieta. tom. 1. opuſc. 5. q. 2. & 4. Altera formata per gratiam, altera vero informis, ſine gratia iuſtificante, quæ poteſt concipi proprijs viribus naturalibus, cum non ſit vltima diſpoſitio ad gratiam, alioquin poſſet ſcire peccator ſe eſſe in gratia abſque reuelatione. Sed iſtã non dari videtur verius iuxta eruditiſſ. Catharin. lib. 5. adnotat. in Caie. Quia contritio non poteſt dari ſine amore Dei ſuper omnia. Thom. 1. 2. quæſt. 109. ar. 3. ¶Manu. ca. 1. num. 26.

Sed melius eſt, vt vocetur iſta attritio, quàm contritio, de qua uide verb. Attritio. nu. 1. ¶Man. c. 1. n. 33.

Contritio agitur formata ſola erit contritio, quæ debitis eſt uallata circũſtantijs & tunc valet ad culpam dimittendam, & pœnam commutandam ſecundum Maio. 4. diſt. 27. q. 1. & diſt. 14. q. 1. Etiam in inſtãti, & quantumcunque remiſſa contra Scotum. 4. d. 4. q. 2. ¶Ibi. nu. 31.

Sed ſi careat debitis circunſtantijs, non eſt contritio. num. 32.

Contritio requirit has conditiones. Primò, vt ſit voluntaria non violenta, qualis damnatorum Sco. 4. d. 17. q. 3. Neque repẽte, & naturaliter ſine deliberatione. Secundò, cum dolore. De quo ver. Dolor. Ibidem num. 3. & 4.

Tertiò, de peccato proprio, & non alieno. Ex quo colligimus, ꝙ materia contritionis, eſt peccatum tam mor. quàm veniale, præteritum, & futurum, quantũ ad propoſitum pręteritum ad hoc, vt non repetatur, futurum ad hoc, vt non admittat. ¶Ibidem num. 7.

Contritio pro mortali, ita extenſa eſſe

de-

debet, vt ſaltem virtualiter prætendatur etiam vniuerſa tam, quæ meminit, quàm quæ non meminit, quocunque tempore il la concipiatur,iux.Maior.4.d.17.quæſt.5. Caie.tom.1.par:4.q.2.3.p.q.87. art.primo. Non autem debet eſſe ſingulariter de quo cunque, vt cenſuerunt Rutu.in ſumma.& Ang.contritio.4.§.3. & Landulph.de Vita Chriſti.p.1.ca.20. Alioquin contingeret caſus, in quo quis ad huc viuens priuaret potentia conſequendi gloriam: contra ex preſſa canonum teſtimonia.cap.3. de pœ. diſtinct.7. Ibid.nu.5.

Vt autem de maiori ſit maior hoc bonum eſt, ſed non eſt de præcepto neceſſarium.arg.ca.tempora.26.q.7.Tho.4.diſt. 17.q.1.ar.1.Ibid.nu.31.

Contritio pro venialib. non eſt neceſſa riam,vt ſit tam perfecta,quàm illa definita pro mortalib.quia ſufficit quicunq; dolor. Th.3.p.q.87.ar.1.ad 1. ¶Ibi.n.24

Contritio de peccatis,de quib.iam fuimus contriti,ſiue de quib. æſtimamus nos fuiſſe contritos, licèt vere non fuerimus, vel quia dolor fuit ſine gratia, vel non ſufficiens ex parte noſtra, non eſt neceſſaria, alioquin ſequeretur omnes, qui vnquam peccauerunt, ſemper teneri ad contritionem omnium etiam contritorum. ¶com. in princi.De pæn. d.5.n.10.

Quarta conditio eſt,ut recolatur pecca tum, quatenus offenſa Dei, quia ſi concipiatur principaliter metu pœnæ,infamię, mortis,&c.Non eſt vera contritio. Sicut fuit illa Iudæ,Antiochi,&c.ca.ſceleratior. de pœn.d.5.¶Manu.cap.1.num.7.

Quinta eſt, vt habeat propoſitum non peccandi amplius,ſaltem mortaliter, quia ſine illo non ſuffic t ſecundum Ambr.rela tum in cap.pœnitentia.& 1.de pœn.diſ.4. Adrian.4.de pœn.quæſt.1. Palud. diſt.17. q.1.Ibid.num.9.

Sexta propoſitum confitendi, quia con tritio non tollit hanc obligationem, quæ remanet remiſſis peccatis per contritioné Adrian.4.de confeſſ.quæſt.1. Thom.4.di. 17.q.2.ar.1.Conc.Trid.ſeſſ.14.cap.1.¶Ibi. num.10. & com.cap.ſacrificium, de pœn. diſtinct.1.nume.1. & com.cap. Ecce. ead. diſtinct. num.1.

Non tamen requirit, vt ſtatim confeſſio ſequatur,neque vt quàm primum facultas eam faciendi adſit per Conc.Trid.vbi ſupra.¶Ibid.nu.8.

Septima,propoſitum ſatisfaciendi, vel hic,vel in Purgatorio, vt dicetur verb.Satisfactio.num.1.

Contritio ſemper fuit neceſſaria ad ſalutem,etiam iure naturæ, nullaque neceſſi tas excuſat ab ea: nam qui poſt lætale cri men commiſſum ante mortem non eſt vere contritus, licet non detur ei ſpatium ad recolendum, & deteſtandum peccata ob id potiſſimum, ꝙ in ipſa peccati perpetratione moritur, vel ſubitanea morte corripitur abſque dubio damnabitur, licet ſi q confiteri non potuit,ſi contritionem habuit excuſetur ab obligatione confitendi, vt poſt alios aſſerit D.Anton.3.p.ti.13.ca. 18.§.2.¶Man.c.2.n.25.

Contritionem habere ſtatim poſt peccatum magni intereſt ob gratiæ acquiſitionem,& ne bonorum operum, quæ ante cõ feſſionem fiunt,iacturam faciamus, id autem eſt de conſilio, non autem de neceſſitate.Man.c.2.n.29.

Neque eſt neceſſaria, tunc cum peccata obiter menti occurrũt,vt Doc.docét. alioquin actiones diuerſæ confunderentur cõ tra illud, quod in agendis ordo ſeruandus eſt. ¶Ibidem num.15.

Neque tunc cum nihil nobis agentibus peccatum ſpeculatiue occurrit, ſicut non teneor diligere Deum, cum de illo ſpeculatiue recolo.Palud.4.diſt.17.q.1.Sed tantum tunc teneor abominari. Ibi.

Neque quando occurrit practice eſt ne ceſſaria ſub pœna peccati mortal.noui: alioquin multa abſurda conſequerẽtur, de quibus ibid. Sed ſufficit, vt non placeat. ¶Ibi.& Man.c.2.nu.27.

Sed tunc tantum eſt neceſſaria,quando occurrit periculum mortis.Adria.4.de cõ feſſ.quæſt.3.Caie. quol.7. Quicquid Cathar.dicat de Caie.vbi ſupra. Manu.cap.2. nume.27.glo.ſumm. de pœ.d.5.n.10.

Septimò, tempore Quadrageſimæ ob neceſſitatem confeſſ.¶Com.de Iubil.Nor. 18.num.7.Tertiò,quando quis iamiam eſt communicaturus, aut alia ſacramenta admini-

miniſtraturus, ſeu ſuſcepturus. ¶Com.in Grat.princip.de pœn.diſt.5.Vbi vide lega ta diſputationem concludit, ꝙ ſi diuinam tantummodo legem attendemus, nullũ da tur tempus determinatum ad contritionẽ faciendam. num.28.& 29. Ideo ſequitur, vt tunc tantum teneamur cum adſunt neceſſitates, de quibus dictum eſt.¶Ibi.à nu. 30.& deinceps.

Contritionis cauſa ex parte Dei eſt eius gratia,& miſericordia, ex parte aũt noſtra ſex ſunt, quæ ſecundum Raymundum rela tum à D.Anton.3.p.tit.14.c.18.exp.5. diſponunt ad gratiam. Memoria .ſ. peccati. Pudor ex peccato proueniẽs. Vilitas eius timor iudicij diuini. Meditatio diuinæ offenſæ,& gratiæ am ſſionis. Et ſpes veniæ conſequendæ.¶Man.c.2.nu.39.

Contritionis effectus eſt non ſolum delere peccatum, quo ad totam culpam, ſed etiam remiſſio alicuius partis pœnæ tẽporalis.Thom.3.p.q.76.ar.4.& in 4. d.17.qõ. 3.ar.1.Et quandoque totam, vt ait glo.cap. menſuram.de pœ.d.1.Et cap. Deus qui.de pœn.& remiſſ.Thom.3.p.diſt.19.ar.3.q.2. Regulariter tamen totam non tollit. Neq. obligationem confitendi peccatum. ¶Ibi. num.40.& Com.de Iubil. Notab.12.

Et licet id faciat ante confeſſionẽ in re, & propterea non requirit, ut neceſſario confeſſio ipſa ſequatur, neque ut quamprimum facultas illam faciendi adeſt per Cõcil.Trid.ſeſſ.14.& Panorm.in c. Deus qui. de pœ.& remiſ.Thom.3.p.q.86.ar.2.¶Com.c.omnis,el 2.eadem diſt.nu.10.com. c.conuertimini.ead.diſt.à num.7. Et clare com.c.Ecce.ead.diſt.num 1. ¶Manual.ca. 2. num 34.

Contritionis ſigna externa in dubio faciunt preſumptionem, vt quis in Cæmeterio ſepeliatur. Hoſtien.in c.à nobis.de ſen ten. excomm. & præcipue in fine vitæ, vt ait Auguſtin.relatus in c.ſi quis autem. de pœn.diſt.7.¶Manual.cap.1.num.15.conſi. 4.de ſepul.num.3.

Contritionem habere non præſumitur, qui in crimine moritur. ¶Ibidem nume.1. Neque ille eſt vere contritus, qui non odit peccatum pluſquam omnia mala. ¶Manu. cap.1.num.16.

Contritio qualis

Contritionem habere probabiliter credere poteſt, qui cum Gerſone Deo hæc tria vere dicere poteſt. Primò, Domine omnium peccatorum meorum, ſaltẽ mortalium me ex animo pœnitet, & propono ad ea amplius non redire, & ab alijs in poſterum cauere. Secundò, propono ea omnia congruo tempore confiteri. Tertiò,& hoc tuo amore, quia te offendi. ¶Manual. ca.21.num.47.

Contritionem rari aſſequuntur iuſtam, atque legitimam, niſi cum confitentur, aut ſtatim ad confitendum ſe præparant. ¶Cõ. de Iub.Not.18.nu.15.

Contradictoria.

Contradictoria eſſe ſimul vera non poſſunt, neque talia iudicari. l. vbi repugnantia.ff.de regul. iur. cap.ſi enim. de pę.diſt.2. Quare dicere aliquid eſſe validum, quo ad quid, & non eſſe validum, quo ad aliud non eſt dicere contradictoria.¶conſ 5.de priuil.nu.2.

Reſpectu eiuſdem rei ſunt oppoſita, atque eiuſdem qualitatis.¶Ibi.nu.9.

Contraria.

Contraria duo diuerſo reſpectu eidẽ inſunt, ſed non eodem ¶Com.cap. inter verba.concl.1.num.5. & con cluſ.5.num.74.

Neque poſſunt eſſe vera, quatenus ſunt vere contraria, nec ſe compatiuntur. Talia autem non ſunt mereri pœnam, & mereri gratiam, quia mereri vitam animę, id eſt gratiam, non mereri vitam corporis, & pœnam non ſunt talia. ¶Ibi.concl.5.n.74.

Contrarietas ſemper vitanda eſt, ſed tamen illa in æquiuocis non reperitur, vt canis latrat, canis non latrat.¶Com.3.de Regular.num.28.

Conuentio inter monentem vacationẽ beneſ.& aulicũ, vt alter impetret, alter con ſentiat penſioni imponendæ à Papa illicita eſt, & ſimoniaca, niſi fiat de conſenſu Papæ, ¶conſ.45.de ſimo.nu.2.

De faciendo, quid temporale pro ſpirituali eſt ſimiliter ſimoniaca, quia ill. cõuenit diffinitio ſimoniæ. ¶Ibid. vt ſimiliter qua ſibi, vel alteri quis ſpiritualia quærit. ¶Ibidem.

Conuẽtio dandi cẽtum, ſi quis honeſte vixerit vſque ad certum tempus intelligit, quod prudenti viro videbitur iuſtum. ¶cõſi. 21. de ſponſ.

Conuentio tacita inter belligerantes Principes quando colligatur. ¶Conſi. 2. de iniur. nũ. 6.

Conuentus.

CONuẽtus in his, quę ad illũ ſeparatim pertinent, ſine conſenſu prælati, pcuratorem conſtituere poteſt. Inn. c. edoceri. de reſcr. ¶Conſi. 12. de elec. nũ. 1.

Eſt aliud à Prælato, adeo q̃ prælatus nõ eſt proprie de illo, ſecundũ gl. cõmuniter recep. cle. vt ij. qui de ęta. & qual. ¶Ib.

Cum ipſo Vicario, qui ſolet appellari ſu perior in monaſterio, quod regit per priorem in his, quæ pertinent ad ipſum, poteſt legitime conſtituere Procuratorem obligando etiam redditus Monaſterij. ¶Ibid. mortuo tamen Priore, vel Abbate.

Conuerſus.

COnuerſus in Religione ille eſt, qui habitum Religionis ſuſcipit, & pro feſſionem emittit, vt ſeruiat extra chorum colligitur ex clem. 1. de deci. adiſi cta gl. c. vt lex continentiæ. 27. q. 1. & glo. Dominici, & Franchi. c. ex eo. §. 1. de elect. li. 6. & c. per exemptionem. de priuil. Quo modo, & in quo differat ab oblato. Vide ver. Oblatus. nu. 1. ¶conſ. 81. de reg. n. 16.

Iſte emittit tria ſubſtantialia non dicto cap. ex eo. de elect. lib. 6. & dicto ca. ut lex continentiæ. ¶conſi. 2. de reg. nu. 4.

Et regulariter ad tantam clauſuram tenetur ad quantam moniales, ſi eſt Monialis conuerſa. Fallit tamen in illis, quæ ad colligendas eleemoſynas deſtinantur, quę tamen non debent exire, niſi de licentia ordinarij per extrauag. Greg. 13. ¶Com. 4. de Regul. num. 56.

† Nota, quod illæ debent manere extra clauſtra in domibus ad hoc deputatis per dictam extrauag. ſed non ſeruatur.

Copula carnalis.

COpula carnalis eſt duplex, altera quidem imperfecta, cum ſcilicet fit ſeminatio in loco non debito. Altera perfecta, quando ſemen viri in vas fœminæ naturale ad generandum fit. capitul. extraordinaria. 35. q. 3. Prima ſemper eſt illicita, altera poteſt eſſe illicita ſi fiat ad non ſuam, vel ad ſuam, non ob debitum finem. Licita verò, quando fit ad ſuam, & ob debitum finem.

Copula tam licita, quàm illicita, modo ſit perfecta affinitatem inducit, capitul. diſcretionem de eo, qui cognouit conſanguin. vxor. Non autem eam inducit imperfecta, neque actus Sodomiticus. Tho. 4. diſt. 41. Anton. 3. p. tit. 1. c. 12. ¶Manu. cap. 22. num. 43.

Corpus.

COrpus Chriſti manere, donec ſpecies digerantur verius eſt, quã dicere cũ glo. in cap. tribus gradibus. de conſ. diſt. 2. illud deſinere eſſe, ſimulatque ſpecies ore ſumuntur. ¶Conſil. 16. de pœniten. & remiſſ. num. 3.

Corporum traditio ſine actu carnali facit verum matrimonium. ¶Conſil. 39. de ſponſ. nu. 19.

Corpora Sanctorum ſepulta, ſine licẽtia de loco ad locum transferenda non ſunt. c. corpora. de conſ. diſt. 1. l. ſi necdum. C. de relig. & ſumpt. fune. ¶Conſi. 2. de reliqu. & ven. Sanct. nu. 4. Si verò non ſunt in perpetuum ſepulturæ tradita, poſſunt transferri per locum à contrario. Ibi.

Corporalia facilius deſtruuntur, quàm conſtruuntur, ſpiritualia verò contra. ¶cõſi. 1. de conuerſ. infidel. nu. 14.

Cor.

COr, ſecundum Hugonem probatũ ab Archid.& Card.ſignificat cogitationem, at cautius ſecundum S. Tho.ſignificat intentionem. ¶Com.c.nun quid Cain.de pœ.d 1.

Corda in Deum eſſe eleuata, dupliciter intelligitur.Primò,actualiter.Secundò,virtualiter, atque actualiter eccleſia ſemper, & aliqua eius membra habent eleuata, licet non omnes Chriſtiani Miſſam audientes.¶Com.de ora.c.15.nu.2.

Correctio.

COrrectio iuriũ per tacitos intellectus fieri non debet.gl.ſolem.& recep. in c.corripientes §.quod ſemper.de elec. lib. 6.¶Conſi.34.de præb.nu.2.

Correctio Monachorum ad Abbatem etiam exemptum pertinet, etiam ante benedictionem.Panor.communiter recep.in cap.quanto. de offi.ord. ¶Conſi.2.de foro compe.num.8.

Correctio fraterna eſt ſecreta monitio proximi, aut coram teſtibus, ut à peccato emendetur.arg.cap.nouit.de ind. & cap.ſi peccauerit. 2. quæſt. 1. ad quam præcepto naturali tenentur omnes etiam infideles ex præcepto nos Euangelico. Matth. 18. ¶Manu.c.24.num. 12. Vel dicamus,quòd eſt admonitio fratris,ne peccet,neve maneat in peccato ex charitate facta. ¶Relec. c.ſi quando.de iud.Not.4.num.1.Et eſt de iure diuino ſecundum Panor.Ibi.& ſecundũ alios in d.c.ſi peccauerit. & Theol.4.d. 19.Abulen.Matt.18.q.1. Ibi.nu.4.

Ad hanc quatuor neceſſario concurrere debent.

Primò, quod certiſſimus proximũ peccaſſe mortaliter.Nam de ſolis mortalib.eſt facienda,non de venialib.Anto.2.p. tit.12. c.6. Et non de confeſſis, vt recte meminit Sotus.libro de Ratione tegend.ſecr.quæſt. 1. artic.13. Niſi veniale peccatum ſit periculoſum, quia tunc cadit ſub præcepto correctionis.

Secundò,quod ſperetur emendatio,vel probabiliter non timeatur deterioratio. Tertiò, opportunitas non ſolum perſonæ, ſed et temporis.S.Tho.2.2.q.33.& in4.d. 19.Et Sot.ubi ſupr.mem.2.q.2.omnes Canoniſt.d.ca.ſi peccauerit. 2.q.1. Turrecre. d.c.ſi peccauerit.2.q.1. Quartò,quod cõmode fieri poſſit abſque damno notabili perſonæ famæ,aut fortunæ corrigentis. ¶Manu.ib. c.inter verba.concl.6.n.627.

Correctionis ordo eſt, vt primo monitio ſecreto fiat,ſed hæc non habet locum in publicis,& notoriis,& euidentis iuris, vel facti,aut ſaltem fama. 2.2.q.33.ar.7.& c.fin.de cohabit.cler.c.fama, & c.presbyter.2.q.5. Secundò,vt fiat coram teſtibus. Tertiò,cum delatione ad iudicem, niſi dãnum,aut periculum eſſet in mora, & non eſſet certũ eum ob ſuam monitionẽ ceſſaturum ab eo.¶ibi.nu.14.

Correctio iſta debet fieri bona intentione ob fratris emendam, quod ſi fiat mala intentione, aut de peccato occulto coram illo qui eſt ignarus, non ſeruando ordinem peccat. etiam reuelando ſuperiori, ut prouideat ne illud iteret. Sotus vbi ſupra Memb. ſexto. quæſtion. ſecunda. Adrian.4. de correct. frater.9. Ricard.in 4.diſtinct.19.art.8. ¶Manual.cap. 18.num.56.

Correctione fraterna, qui poteſt corripi,poteſt etiam denuntiari. ¶Relect.cap.ſi quando.de reſcrip. Not.6.num.2. Quare corripi poteſt omnis Chriſtianus tã clericus,quàm laicus, immo,& infidelis,ut oẽs ſentiunt licet quo ad iſtos Panor. & Dec. aliter ſentiant.¶Ibid.nu.3.

Hæc non habet locum in quolibet ſimoniaco,neque in quolibet peccatore.¶Con ſi.2.de ſim.4.

Correctio fraterna ob tria requirit teſtes.Primò, ad demonſtrandum eſſe peccatum id,quod corripit.Secũdo,vt conuincatur de illo,ſi negauerit ſe id facere. Tertiò,ut uideat iudex denunciatorem feciſſe, quod potuit ad emendationem delinquentis,antequam ueniret ad eum. ¶ Cap.inter uerba. concl.6. nu.625.

Correctionẽ fraternã, qui per ſeipsũ facere nequit,vel certo credit, nihil ſe per futurum

torũ poteſt repropalare peccatorẽ alij qui ſit magis aptus ad corripiendũ, non tamen iudici quatenus iudex Sot. de ratio. tegen. 2.q.2. Caie. 2.2.q.73.ar.2. nu.572.

Correctio fraterna ſuffert, vt adhibeant etiam prima vice duo teſtes, vt definit Abulens. ſuper Mat. 18.q.72. licet iux. ordinem Euangelii, ut ait Sot. ubi ſup.q.4. vbi non eſt emendatio, debeat prius manifeſtari vni, & poſtea duob. ¶nu.575.

Corripere nos ipſos fraterne debemus fideles, & infideles, prælati, & ſubditi, iuſti, & peccatores trib. concurrentib. Primo, ꝙ peccatum ſit certum mortale, vel venia le periculoſum. Secundò, adſit ſpes emendationis. Tertiò, opportunitas perſonæ, loci, & temporis, quod omni fatetur. n.626.

Corripere non debent Confeſſarij multum extra confeſſionem, nec ſecrete, nec publice ſuos pœnitentes ob ea, quæ ipſi confeſſi ſunt. Sot. ubi ſupra. quæſt. prima. Niſi à pœnitentibus ipſis ad hoc moueantur. ¶nu.627.

Correctio publica dedecus affert, quare correctores poſſunt ob id peccare. Adrian. 4. de correct. ¶nu.574.

Corripiens publicũ peccatorẽ ſi ſe non emendet non tenetur ad eum denuntiandum. Palu. 4.d.19.q.4. ¶nu.720.

Corripiẽdi ſunt ſubditi verbis honeſtis ne ſi per alia corrigant ſequatur iniuria. ¶num.525.

Corona.

Corona D.N. nouum inuentũ eſt, & optima precandi forma, & conſtat 33. Paternoſter. & 5. Aue mar. ¶De ora. c.10. nu.30.

Tam iſta, quã illa de B. Virg. ita forte appellatur, ꝙ repræſentat annorũ numerũ vitæ eius, licet non ſit certum B. Vir. nõ plus vixiſſe. ¶Miſcel. 24. de orat. nu.26.

Obligatus ad eam dicendam, & ſi rationes ſint, ꝙ nõ poſſit eam dicere diuinis horis, tamen pars affirmatiua videtur potius tenenda. ¶de orat. c.10. nu.38.

Alternatim eam dicere vtile admodum eſt, quia optimam præbet occaſionem conuerſandi. Ibi. nu.31.

Credere.

Credere eſt firmiter adhærere alicui iudicio, non eo ꝙ vidit, ſed ob alienã relationem. Bar. l.2.§. antep. ff. de àqu. plu. arc. & glo. ibi. ¶Com. c. ſi quis autem. de pœ. d.7. nu.10.

Credit autem firmiter, qui nullam habet hæſitationem, aut formidinem de contrario. ¶Com. in Rubric. de iudic. nume.50.

Credenda ſunt realiter, quę communiter accidunt, non autem inſolite. l. ſi poſſidetis. C. de proba. & gl. l. neque natales. eo. c. quia non eſt veriſimile. de præſump. ¶cõſi. j. de ęta. & qual. nu.2.

Credenda iuſte ſunt veriſimilia, cũ non conſtat de contrario. eod. ca. quia non eſt. & l. non eſt veriſimile. ff. eo. ti. ¶conſi. 1. de ſil. presb. nu.4.

Credere quis poteſt vnũ, & eius contrarium diuerſo reſpectu. ¶ibi. Et ſimiliter aliquid ad vnum effectum non credendo, idẽ quo ad alium, quod multis exemptis monſtrat Auctor. ¶Com. cap. ſi quis autem. de pœ. d.7. nu.103.

Credulitas de bonitate morũ etiam perſonæ per ſe, non eſt mala, niſi cum concipitur ad effectum conferendi indigno, vel ſaltem minus digno, quod conferendũ eſſet digno. Ad quam non requiritur euidentia, ſiue ſcientia: nec ſufficit dictum unius etiam legalis, neque fama, neque uſus communis ita credendi, niſi teſtimonium hiſtoriæ ſacræ. ¶Com. in Rubric. de Iudic. numer.52. Idem confirmat gloſ. in lege Titio fundus. ff. de condict. & demonſtr. Ibi.

Credi tamen debet ſaltem iuráti in his, quæ ab animo pendent iuxta duas gl. quarum vtraque eſt recepta, & reputata ab aliquibus ſing. §. aliter. qui alias incipit; ſed iſte. Inſtit. de Hiſtrion. & cap. ſignificaſti. de homicid. ¶Conſi. primo. de cler. non reſid. num.2.

Credulitas tituli ex facti errore proueniens, etiam ad ipſam rem præſcribendam prodeſt. Confirmat id Felyn. cap. de quarta. de præſcriptio. numer. 24. Baldus

l.2.in princip.ff.pro emptore. ¶ Conſil.8. de reb eccle.non alie.nume.2.conſil.6. de offi.iu l.or l.num.4.

Cre lulitas iuſta à peccato excuſat.cõſi. 1.de pact.num.12.

Credendi præceptum à præcepto diligendi differt, quia illud ad fidem hoc ad charitatem pertinet.¶ Manu.c.2.nu.21. Frangit autem illud, qui credit non eſſe catholicum, quod tenetur credere eſſe tale. ¶Ibid.nu.22.

Credendi ſunt explicite articuli fidei, qui continentur in ſimbolo Apoſtolorũ, & qui negligit id peccat, quo ad perſonas diuinas diſtincte cognoſcendas. ¶Ibi. Illaque docere tam latino, quàm vulgari idiomate utile admodum eſt. ¶ de orat. cap.19.num.196. Quorum veritas meditatione renouatur, quando conſiderantur, quæ in illo ſimbolo continentur.¶Ibidem num.197.

Credere quecunque bene moraliter uiuentem in ſua fide poſſe ſaluari, peccatum eſt.c.1.§.fi.de ſum.trin. & fid.cath. ¶Man. c.2.num.22.

Credere diuinos ſcire longe, vel ſecreta facta ſine ope diuina, ſtultum eſt, & ſtultius ſcire illos futura. ¶Com. c.non quid Cain.de pœ.diſt.1.nu.4.

Credunt dæmones, atque damnati pro quanto habent fidem informem, nõ quod dæmones habeant fidem infuſam, vt tenet D.Thom. 2.2.q.5.ar.2. Sed quod habent quandam coactam ex perſpicacia intellectus, & miraculis acceptam: credunt tamen per cognitionem antiquam naturalẽ, vel quæſitam.¶Com.c.ſi enim. de pœnit. diſt.2.num.3.

Creditor.

Creditor antiquior reuocatoriã habet in fraudem rei alienatæ. ¶conſi.2.de ſolut.nu 1.

An teneatur accipere debiti partem diſputat.Authent.com.de vſur. a num. 101. vſque 103.& concludit pro parte affirmatiua.

Creditor, & debitor unius, & eiuſdẽ rei & eadem ratione nemo fit. ¶conſil.1. de vſur.num.3.& 8.

Creditorum maior pars debita in præiudicium minoris remittere valet, quando debitor non eſt ſoluendo. Liuriſgentium. §. fin.l & ſuum.& l. maiorem.& leg.reſcriptum.ff.de pact s.vt annotat Iaſon num.3. ¶ conſi.6.de pac.nu.1.

Creditor per conuerſationem cum debitore debitum non remittit. l.cum de indebito. ff. de probatio. ¶Manual. cap. 18. numer.47.

Non eſt cogendus in aliam formam nũmos accipere, ſi ex ea re damnum paſſurus eſt.l.Paulus.§.1.ff.de ſolut.quando dat pecuniam mortuo, vel in depoſitum pacto expreſſo, vel tacito, vt reſtituat ei illa, vel alia æque bona.l.cum quid.ff.de rebus creditor. ¶Conſil. 3. de ſolut. nume.4. part. 2.libr.3.

Creditum duplex eſt neſu commodatũ & mutuum.¶Com.de vſu.nu.3.

Crimen.

Crimen quadruplex poteſt dari dictũ, factum, ſcriptum, conſultum, & omnia puniuntur. ¶Com. c. Aut facta.de pœ. diſtinct.1.

Occultum ſi quis detegit peccat, & magis, qui falſum nomen imponit. ¶conſ.29. de hom.nu.3.Manu.c.18.nu.31.Quod autem tale ſit.Ver.Occultum.

Neque tale inquiri poteſt, quia nemo ſine accuſatore eſt damnandus cuius rationem aſſignat. Diuus Thom.ſecunda ſecundæ quæſt.ſexageſima ſeptima.artic.3. quia ſequeretur infamatio, & detractio inordinata, & proximi ſcandalizatio, & quia diſſimulatio eſt utilior Reipublic. quàm punitio, qua Reſpubl. turbatur. ¶Com. in Rubric. de iudic. numero trigeſimo tertio.

Crimen hoc proprie occultum, neq; in foro exteriori pandere tenemur.c.ſi peccauerit.2.q.1.argum.quis aliquando. de pœ. d.1.immo tenemur lege naturali, & diuina tacere ſub pœna peccati.c.non ſunt audiẽdi.2.q.3.quia id eſſet ſeipſum infamare & con-

& conſequenter peccare, iux. D. Anto. 3. p.ti.8.cap.quarto.§.1.& Caie. 2.2.q.73.ar. 2. ¶Ibid.num.53.

Crimen notorium, & ſi non omnem irregularitatem cõtrahit, inducit tamen infamiam. Illa autem, quæ irregularitatẽ inducunt multa ſunt, quę licet uidere in ca. N. ſi cum pridem.§.1.de renunciat. Aluar. lib.1.ar.48.d. planct. eccle. Relec. in cap. ſi quando.de reſcr.excep.17.nu.7. ¶Manual. ca.27.à nu.191.

Crimen, ut dicat̃ mixti fori non ſufficit, vt ſuper illud poſſit adiri utriuſque fori iudex quacunque uia, ſed oportet; q̃ poſſit adiri uia directa ea ratione, qua eſt crimen nullo habito reſpectu. q̃ ſit lethale. ¶Relẽ. c. nouit. de iudi. not. 6 num. 23.

Criminis punitio principaliter pertinet ad utilitatem publicam. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. c. vt famę. de ſen. exc. ¶Com. in Rubr. de Iudic. nu. 80.

Punitur autẽ crimen cauſam principalẽ contingens aliter, quàm illud, q̃ illam non contingit, quia primo põt caſtigari in eodẽ iudicio. In ſecundo autem oportet ordiri nouam telam Iud. ex officio, ut omnes docent in c. 2. de confeſs. & c. 1. de excep. ¶Com. in rub. de Iudi. nu. 86.

Crimina depoſitione digna ſunt adulterium, & omnia alia maiora illo concubinatus diu continuatus. Stuprum virginis, & ſimilia. de quibus Panor. & alij in ca. At ſi clerici. §.1. de Iud. gl. in ſumm. 15. q. 8 & d. 81. cap. 1. Ibi.

Crimina non ſemper eſtinguuntur morte præſertim, quo ad pœnam bonorũ, quæ ob ipſum confiſcantur. l. ex iudiciorum. ff. de recuſ. gl. l. 1. c. ne ex delict. defunct. ¶Dicto Co. nu. 35.

Cruciata.

Cruciata, ſeu Bulla Cruciatę irregularitatem non aufert. ¶ Conſil. 35. de temp. ord. nu. 2.

Suſpendens priuilegia piorum locorũ, vt ſuſpendat conceſſa in ordine ad proximos. ¶Conſi. 24. de pœn. numer. 1. Non autem ſuſpendit priuilegia eorum, qui accipiunt Bullas.

Cruciato Commiſſarius ſuſpendit tãtũ gratias, quæ bullæ receptionem aliquo reſpectu impedire poſſunt. ¶Conſi. 25. de pę. & remiſſ. num. 2.

Cruciatam pręſentis anni ſuſcipiẽs gaudet etiam gratijs in pręcedentis anni bulla conceſſis, quo ad illas clauſulas, quæ per poſteriorem non ſunt ſuſceptæ: quia gratia ſemel facta durat, donec, uel reuocetur, uel ſuſpendatur. capit. ſi ſuper gratia. de officio delegat. ¶Conſi. 22. eodẽ titu. nume. 1.

Culpa.

Culpa generaliter ſumpta eſt inordinatio voluntarij actus, vt dicit S. Tho. 1. p. 48. ar. 5. & 1. 2. q. 21. ar. 2. 2. 2. q. 128. ar. 8. Vel deuiatio a bono ſecundum Panor. c. 1. de commod. c. fin. de depoſ. poſt Bar. l. quod nerua. ff. de poſ. ¶Manual. cap. 17. num. 177.

Culpa diuiditur in dolum, qui eſt culpa ex induſtria, & culpam ſimplicem, & incõſiderate factã, quæ dicitur culpa lata ¶Manual. cap. 17. nu. 177. Dolus quid ſit. verbo Dolus. nu. 1.

Culpa ſi lateat tolerabilior eſt ca. Nemo 32. q. 2. ¶Com. cap. inter uerba concluſ. 1. nume. 6. Si autem dolo coniuncta eſt ad tantam reſtitutionem obligat ad quantam, & illa quæ eſt coniuncta. ¶Manual. cap. 15. num. 27. Sed iſta debet eſſe lata, & non leuis per dictum ſing. Innocen. cap. ſunt digni. de homicid. ¶Conſi. 1. de fideiuſſ. num. 3.

Parit maculam animæ, q̃ a nõ ẽ effectus peccati, ſed ipſum peccatũ. ¶Com. de ſub. No. 10. nu. 3. Eſt tamen aliud à pœna peccati. arg. c. de. ... §. 1. de priuil. & cle. 2. de pœnis. Tho. quol. 2. ar. 6. ad 3. Quare culpa ipſa remiſſa, non ſemper remittitur pœna tota cap. libenter de pœna. d. 1. ¶Com. ſuper ipſum c. Sed & quandoque culpa ignoſcit, & pœna indulgetur. Ibidem.

Culpa caret interdum, qui in culpa fuit, ut qui ſua culpa cadit in foueam, à qua non poteſt exire, excuſatur à recitatione officij, ſi caret eo. ſicut capitul.

Quia diuerſitatem. de conceſſ. præbend. cap. veniens. De ſponſal. ¶ De oratione, cap. 2. num. 21.

Culpæ, & pœnæ ſubditos à legiſlatoribus, ſimul poſſe obligari dubium eſt. Quod demonſtrat Alphonſ. de Caſtro, de lege Pœn. lib. 1. c. 8. ¶ Com. in c. fraternitatem. 12. q. 2. de lege pœn. nu. 22.

Cultus.

CVltus diuinus eſt, quem Deo impartimur per tres virtutes Theolog. quibus colitur Deus, licet aliter, quàm per latriam, aut Religionem virtutum moraliũ primum. D. Thom. 2. 2. q. 8. ar. 5. ¶ Com. de redimen. eccl. q. 1. Mon. 26. nu. 2. & de ora. cap. 17. nu. 36.

Cultus Dei principalis, non in cantu, neque in ornatu precioſo conſiſtit, licet iſte ſit exterior, ſed in interiori, quo Deũ anima fide firma, ſpe certa, & caritate feruida eum colit. Thom. 2. 2. q. 91. ar. 1. extra uag. Ioan. 22. de uita, & honeſt. cleric. ¶ De orat. ca. 17. num. 35.

Cupiditas.

CVpiditatis nomen generaliter ſumptum, licet ſolum malam, & inordinatam, ſiue immoderatam ſignificet, vt in ca. bonorum. 47. diſt. & in cap. quia radix. de pœn. d. 2. Interdum tamen ſolum moderatam, iux. illud Apoſtol. Rom. 15. Cupiditatem habens veniendi ad vos, & c. cupientes. de elect. lib. 6. & clem. cupientes. de pœnis importat. ¶ Com. c. ita quorundam, de Iudæ. Not. 2. nu. 1.

Cupiditas mala, genus eſt ad omne malum deſiderium, & malum amorem gloriæ, voluptatis, diuitiarum, & cuiuslibet alterius rei. ¶ Ibi. nu. 2.

Quandoque dicitur idolorum ſeruitus. ca. Auaritiæ. de præbend. non quòd ſit idolatria, ſed quia ſubiicit hominem creaturæ ad eam concupiſcendam, appellatur ſerua, fera, beſtialis, quia eſt peior, quàm crudelis, iux. D. Thom. 2. 2. q. 59. ar. 2. quia fine vllo culpæ reſpectu ob vtilitatem, uel delectationem tendit ad cruciandum, &c. quia iudicium obtenebrat. ca. auaritiæ. De elect. li. 6. ¶ Ibi. nu. 4.

Cupiditas igitur quædam eſt mala, de qua dictum eſt: quædam bona, vt quæ eſt ordinata, ſiue moderata cuiuſcunque boni honoris, famæ, laudis, &c. ¶ Ibi. n. 9. hæc enim poſſunt bene appeti. Ibi.

Cura.

CVra iuſta cuique rei gerendæ eſt adhibenda, iuxta Tull. libr. 1. offic. nec maior, nec minor, quàm illa res requirit. ¶ Com. in cap. prædixerat. de pœnit. diſt. 1. nume. 4.

Cura, quam innatus affectus promouet, vt plurimum maior eſt ad faciendum orationem Latinam, aut aliquid aliud, quàm ad recogitanda peccata, quia illam promouet deſiderium honoris, & diuitiarum, iuxta procemium Decret. & ſexti. & ca. omnis ætas. 12. quæſt. 1.

Curam vero recogitandi peccata minuit concupiſcentia, quæ fugit in iuſtitiã, atque dolorem ex tali cogitatione naſcentem. ¶ Com. c. fratres. de pœn. d. 5. num. 74. Hanc tamen Scotus, Maior. & Gabriel. cum illa adæquant, ſed eſt opinio dura. ¶ Ibidem num. 73.

Curam, qui habet pupillorum tanquam Pater honorari debet. ¶ conſi. 36. de ſponſ. nu. 5. Manu. c. 14. nu. 3.

Curioſitas.

CVrioſitas eſt uitium, mouens ad nimis, vel immoderatè ſciendum, & eſt filia inanis gloriæ. Thom. ſecunda ſecundæ. quæſt. 167. Anton. 2. par. titul. 7. cap. 7. §. ſecundo.

Peccatum eſt veniale ſemper cap. Nonne. 37. diſtinctio. Mortale verò cum ei aliqua circunſtantia mortalis adiungitur Caietanus in ſumm. Quod multis modis contingit. ¶ Manual. cap. vigeſimo tertio. numer. 24.

Cuſtos.

CVſtodes omnes, qui veniunt contra ſuum iuramentum non denuntiando, quos debent peccant mort. cum obligatione damnum interdum reſtituendi. ¶Man. cap. 25. num. 34.

Qui ex officio non tenentur, & ſi peccant, non tenentur ad reſtitutionem. ¶Ibid. num. 36.

Ad pœnam, quam accuſati deberent ſoluere non tenentur. ¶ Conſil. 1. de iniurinum. 1.

Cuſtodes venatus, aut piſcatus iuſtè prohibiti conſtituti cum iuramento, aut ſola fide adſtricti ad fideliter ſeruandum, ſi non ſeruant peccant. cap. 1. & cap. qualiter. de pactis. Niſi ſciant eos, qui aſpectant neceſſitate compulſos feciſſe, quę à peccato excuſabat, aut illos eſſe Domini conſanguineos. ¶Man. c. 17. nu. 122.

Cuſtodia rei conuenit ei ad quem eius emolumenta principaliter conueniunt. ¶Com. de vſur. nu. 61.

Clauis.

CLauis eſt ſpiritualis poteſtas ligandi, atque ſoluendi, qua iudex Eccleſiaſticus dignos recipere, & indignos excludere debet à Regno Dei. Ioã. 22. in extrau. Quia quorundam. de verborum ſignificat. Magiſter in 4. diſtinct. 18. ¶Com. cap. voluiſſent. de pœn. d. 1.

Iſta poteſtas non eſt habitus, aut actus infuſus, ſed ipſemet character Sacerdotalis, per quem datur principaliter poteſtas ſuper corpus Chriſti verum, id eſt conſecrandi: deinde ſuper myſticum, quod eſt Eccleſia ad ſoluendum, & ligandum peccatores: & propterea licet ſit una tantum, quia diuerſam habet rationem aperiendi, & claudendi dicuntur duæ claues. ¶ Ibidem num. 5.

Clauis poteſtatis dicitur, prout habet Sacerdos facultatem ſoluendi, & ligandi. Scientiæ autem, prout habet facultatem diſcernendi, qualia ſint peccata, an ſcilicet digna abſolutione ſint, vel non. ¶Ibidem nume. 6.

Hæ claues in Sanctiſſima Trinitate reperiuntur per auctoritatem. In Chriſto autem per excellentiam, merito ſuæ paſſionis. Sed etiam in Sacerdotibus per miniſterium. ¶Ibid. num. 7.

Claues igitur iſtæ, quas non habuerunt Sacerdotes veteris teſtamenti, niſi quo ad figuram in cognoſcendo lepram, & admittendo dignos in templum Domini. ¶Ibid. nume. 8. Sed ſolum Noui teſtamenti, vt dictum eſt; Reperiuntur in Eccleſia, quod probat non ſolum dictũ cap. voluiſſent. & de illis implicite facit mentionem Ambroſ. cap. verbum. eadem 1. diſtinct. & cap. quodcunque. 24. quęſtio. 1. & expresſius cap. 1. diſtinct. 20. tradit Concil. Triden. Seſſio. 14. cap. octauo. & Cano. 3. & vltimo, de pœniten.

Quarũ fundamentum ſunt illa Chriſti verba. Matth. 18. Tibi dabo claues, &c. quam promisſionem compleuit Ioan. 20. Et Matthæo decimo octauo. Paſce oues meas: Accipite Spiritum ſanctum. ¶com. d. c. voluiſſent. nu. 1.

Claues iſtæ ordinantur ad remisſionem peccatorum, ſcilicet culpæ aliquo modo non ſicut cauſans, ſed ſicut diſponens ad eam, & miniſterialiter, & hoc contingit, quando pœnitens accedit ad confeſſionem ſine contritione quidem legitima, ſed cum tali attritione, quæ ſufficit ad hoc vt per ſumptionem Sacramenti remittatur ei culpa per ipſum clerici miniſteriũ, & diſpoſitionem. ¶Ibi. nu. 9. & 10.

Claues iſtas, qui negant, vt Vvicleſitæ Hæretici ſunt, quia id eſſe de fide declarat Concil. Triden. Contra illos autem agit Vuald. de Sacram. c. 244. ¶Ibi. nu. 4.

Creditor.

NOlens capere debitũ a debitore, uel ab alio pro illo ſoluere uolẽte videt eſſe in mora capiendi, & ita ſibi id debet imputari, & ſua culpa deſinit eſſe ſatisfactus. arg. c. mora. de reg. iu. li. 6. ¶Com. c. noli putare. De pœn. d. 1.

De Litera D.

Damaſus.

DAmaſus Papa legem de alternatim canendo Pſalmos in choro indixit, ſed ipſa non inuenitur, licet fuiſſet diligentiſſime inquiſita. ¶ De ora. cap. 10. num. 24. Illum attamen id iuſſiſſe recitat Plat. in eius vita. ¶ Ibi. nu. 18.

Non fuit autem inuentor huius cantus alterni, quia de illo ante ipſum fuiſſe inuentum Theodor. libr. 2. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 14. citat Athanaſ. hæc dicentem: Iſti duo admirabiles viri Flauianus, & Diodorus, quamquam Sacerdotij adminiſtrationem, nondum ſint conſecuti, ſed annumerati laicis, tamen & nocte, & interdiu pietatis ſtudio omnes ſedulo excitarunt. Hi primi, pſallentium choro in duas partes diuiſo, hymnos Dauidicos alternantim canendos tradiderunt. Quæ res incepta Antiochiæ, vbique peruaſit, & ad vltimas orbis terræ oras peruagata eſt. Socrates etiam libro ſexto Hiſtor. Eccleſiaſtic. cap. octauo. Id à Beato Ignatio Antiochiæ fuiſſe inſtitutum commemorat excitatione ab Angelis excepta, ita alternis vocibus concinentibus, vnde (inquit) illa traditio omnibus eccleſijs recepta eſt. Hunc eundem morem, uidetur innuere Beatus Dionyſ. Areopag. cap. 3. par. 3. de Eccleſiaſtic. Hierarch. Nicephor. libr. 13. cap. primo. hunc morem B. Ioann. Chryſ. tribuit. ¶ Ibid. num. 27.

Damaſus autem non induxit licentiam cantandi pſalmos alternatim, ſed neceſſitatem id faciendi in choro determinauit. Quare extra chorum id ipſum facere licet ab omnibus etiam in alijs orationib. ¶ Ibidem num. 28.

Damnatus.

DAmnatis ad mortem, an liceat cõmunionem, & pœnitentiam denegare? Si ad ius ſcriptum attendimus dicendum, ꝙ non, quia cũ illis non ſit neganda pœnitentia, vt decreuit Conc. Vien. clem. de pœ. & rem. Neque viaticum pariter negandum eſt, vt aſſerit gl. quia ex Innoc. 3. c. quod te. eod. ti. Illis viaticum non eſt negandũ, quibus conceditur pœnitentia. Immo nulla eſt ratio, quæ id prohibeat. Sed eſt tex. qui id decernit. l. c. quæ ſitum. 13. q. 2. Et poteſt illi tradi communio poſt legitimam confeſſionem, dum eſt ieiunus, non ſolum pridie eius diei, quo occidendus eſt, ſed etiã ante tres, vel quatuor horas, & forſan etiã ante vnam, eodem mane. Et propterea Romæ ſolet intimari ſententia mortis ante mediam nocte ad hoc, vt poſſit puniendus confiteri, communicare, & teſtamentum condere.

Ibi autem conſuetudo in contrariũ eſt legitime præſcripta, id non licet in Hiſpanijs, & Gallijs. ¶ Manual. de ora. cap. 22. num. ſecundo. & conſ. 16. de pœn. & rem. per totum. p. 2. lib. 5.

Damnatus ad carcerem perpetuum, cũ victu quatuor unciarum panis, & totidem aquæ licet Medici ſit iudicare, an ſufficiat ad pertrahendam vitam diu, licet taxatio illa non ſit vltimum ſupplicium: attamen damnare ſic aliquem, eſt damnare ad ultimum ſupplicium, quia nihil refert, quid de æquipollentibus fiat. l. final ff. mandat. & cap. licet ex quadam. De teſtibus. Et propterea aſſerit Panorm. recep. in cap. cum non ab homine. de iudic. numer. 31. quòd ſi cui imponẽda ſit pro culpa aliqua pœna, non tantum per hoc vita eius debet attenuari, vt citius moriatur, concordant. Dec. qui citat Abba. & Fel. &c. ¶ conſi. 2. de pœnis.

Damnandus non eſt, qui nocentẽ etiam extra iudicium infamat. Paul. lege etiam qui. ff. de iniur. & gloſſ. ibi recep. per multa iura, qui ibi illa colligit. ¶ Conſil. decimo. de Homicid. numer. 3. & Manual. cap. 18. numer. 31.

Damnum.

DAmnum ſignificat aliquando iniuſti detrimenti illationem. Quandoque etiam iniuſtam receptionem

nem, prœſertim in materia de reſtitutione. ¶Manual.capitul.decimo ſeptimo. numer. vigeſimo octauo.

Infertur autem dupliciter, uel primo conferendo iuxta ſecundam ſignificationem, vel primo auferendo, & tunc debet fieri reſtitutio ad æquale. Vel ſecundo impediendo lucrum, & tunc non fit ad æquale. D. Thom. 2.2.q.62.ar.4. ¶Conſil.25. de vſur.num.6.

Damnum famæ notabile eſt illud, quod eſt cauſa, ut infamato aliquod bonum notabile animæ, corporis uel pecuniarum inferatur, aut putetur tali bono indignus. Cajetan. ſecunda ſecundæ quæſt.73. ar. 2. ¶Manu.cap.18. num.20. ¶Cap. inter verba.concl.6.nume.493.

Acceptum á male infamante durante infamia eſt reſtituendum ad arbitrium boni viri Sotus de iuſti.& iure. lib.4.quæſt.4. artic.3. Si eſt de bono quærendo, argum. cap.fina.de iniur. ¶Manual. capit.18.numer.43.

Neque tollitur per reciprocam infamiam, ſicut debitum unius per reciprocum debitum alterius. l.1.ff.de compenſa. bene per condonationem earum iniuriarum, ad quas ſe extendit mens condonantis, & non aliarum. argum. l.cum Aquiliana.ff.de tranſa. Per conuerſationem autem videtur remitti iniuria, non aſit obligatio reſtituendi infamiam. l.non ſolú.§.1. ff.de iniur.¶Manu.c.18.nu.47.

Damnum infamiæ principaliter tangit infamatum, ſecundo verò bonum publicum, quare ſufficit condonatio principalis.cap.quamuis.de pactis.& gloſſ. lege de uno. de re iudica. ¶ Manual. capit. decimo octauo.no.46.

Damnum quorumcunque bonorum poteſt omnis condemnare.gl.recep. ver. Reſtitutio.cap.peccatum.de regu.iur.libro 6. ¶Manu.ibid.

Damnum iniuſte datum, per acceptione iniuſtam ab eo, qui iuſte dedit cum turpitudine accipientis tantum reſtituendum eſt danti, ſiue damnificato cap. non ſane. 14.quæſt.5. Adrian.4. de reſtitu. quæſt.19. vt Iudex, Miles, Notarius. ¶Manual.cap. 17.nu.33.

Damnum qui dat aliena bona adminiſtrando nomine ſui principalis ad reſtitutionem in ſolidum tenetur, ſi principalis non reſtituat, quod ille poteſt facere ex eius bonis, ſi eorum habet adminiſtrationem. Si non habet, illum moneat ut reſtituat, quod niſi fecerit tenetur ipſe ſi poteſt alioquin poterit occulte ſurripere ſeruatis debitis conditionib. tantum quod ſatis faciat.¶Ibi.num.137.

Damnum, qui eſt iuſta cauſa illud dediſſe uidetur, quare tenetur reſtituere.ca. final.de iniuriis. & lege qui occidit. ff. ad leg.Aquil. ¶Conſil.primo.de iniur.nume. primo. Qui autem damni cauſam ignorat, aut doloſe dat, illud requirere debet per eandem legem. & tex. ¶ Conſi. 3. de donation.

Damnum, quod alicui ſua culpa venit, ſibi debet imputari.c.damnum. de reg.iur. li.6.¶Conſi.51.de præb.nu.4.

Damnum, quod credimus probabiliter obuenturum creditori ob reſtitutionē ab illa excuſat, & magis ſi Reipub. ¶Manual. cap.17.nu.63.

Damnum dandum, qui impedit volentem illud impedire, & qui mittit ad tenendum ioco ſe per incuriam damnum dat tenetur ad reſtitutionem. Medin.C. de reſtitution. & vnumquodque damnum datū cum impenſis eſt reſtituendū. l.qui per tabulas.& l.is cui.§.fin. ff.de fur. ¶Manual. cap.17 nu.145.

Damnum tenet reſtituere, qui tenetur impedire, ſi poteſt id facere ſine periculo vitæ, & ſtatus perſonalis etiam alterius, ſecus autem cum periculo. Thom.2.2.q.62. ar.6.ad 5.& Silu.in Aur.Rol.caſu 50. ¶Manual.ca.17.nu.21.

Datum á multis diuiſis, uel unitis ſub vno duce, vel ſine illo, peccatum infert. l.1.ff.ſi famil.fur.feciſ.dic. & l.ita uulneratus.ff.ad leg.Aquil.mort. quidem ſi eſt notabile. Et reſtitutionem, vel partis, vel quo ad totum ſi illius fuit cauſa. ¶Ibidem num.130.

Damnum magnum propriorū bonorū non dicit quis perpeti in reſtōne, eo ꝙ res reſtituendæ ſint magnæ, quia id iux. Caie. non eſt ſuorum bonorum iacturam face-

re,ſed aliena relinquere. Neque non lucrari eo, quòd reſtituturus eſt, quia id eſt alienum, non vti, & non ſuum amittere. Quare tale damnum à reſtitutione non excuſat. ¶Ibidem num. 59.

Dare.

DAre, vel accipere munus à manu, lingua, obſequio, de quibus capit. ſunt nõnulli. 1. q. 1. pro pretio ſinonima eſt. Manual. cap. 23. num. 102.

Dare etiam pro pretio, pro obligatione concionandi, miſſandi, &c. non eſt ſimonia, quia iſta obligatio non eſt neceſſaria illis actibus. Innoc. in c. quoniam. Ne prælati vices. Neque Notario epiſcopi pro inſtrumento ordinis. ¶Ibid.

Dare pro ſubſtentatione miniſtri, neque pro impenſis, vel pœna impoſita. cap. venerabilis. §. porrò. De ſenten. excommu. Neque ob redimendam vexationem. cap. Dilectus. el ſecundo. de ſimon. ¶Man. cap. 23. num. 102

Dare, vel promittere miniſtris, ut pro gratia concedenda preces interponant, pœna eſt vetitum, quam incurrit, qui dat, vel promittunt, non autem qui ſolicitant, aut ad memoriam reducũt. ¶conſi. 46. de ſen. excomm. num. 1.

Dare nemo poteſt id, quod non habet. cap. quod autem. de iure patron. & l. ſi uniuerſis. C. de legat. ¶Conſil. ſexto. de Regular. num. 3.

Dare licet miniſtris indictum, ob aditũ faciliorem, non autem pro gratia, aut iuſtitia impetranda. ¶Com. de datis, & promiſſ. nume. 53.

Dare theſaurarijs, & debentibus ſoluere ad reſtitutionem obligat. ¶Ibid.

Datio omnis ex promisſione, vel pactione illicita, etiam poſt obtentam iuſtitiam, vel gratiam meretur pœnas. ¶Ibi. nu. 25. Si tamen tunc non adeſt intentio principalis, quæ ad aliam obtinendam dirigatur nihil nocet. ¶Ibid. nu. 30.

Datio non omnis, etiam ſi ſit talis illicita puniẽ, neque pariter ulla licita. ¶n. 33.

Datio, & acceptio punita per Gregor. XIII. Bullam etiam extra ſedem Apoſtolicam, non licet pro ſpiritualibus, nec pro his quæ iure naturali, & diuino ſunt inuendibilia. ¶Ibid. num. 46.

Neque pro officiis malis, vel præſtitis, vel præſtandis, vel bonis, ſed debitis modo mediocri præſtitis, vel præſtãdis. n. 49. Neque pro bonis tanquam de iuſtitia debitis. Ibidem.

Debitor.

DEbitor debet prius ſoluere creditori, poſteriori prius petenti, & exigenti debitum in iudicio, vel extra illud, quàm priori nullatenus priuilegiato propter diligentiam, quam in petendo adhibet. l. pupillus. ff. quæ in fraud. cred. ¶Manual. cap. 17. nume. 53.

Quoties recordatur ſe debitum habere, & poſſe reſtituere, non proponens actualiter, vel virtualiter id facere peccat. ¶Ibid. num. 55.

Similiter ſi ſciens ſe taliter debitorem, etiam non condemnatus, & proponens non reſtituere antequam condemnetur, peccat mor. Maior. 4. diſtinct. 16. queſt. 26. quia ſine iuſta cauſa alienum retinet. ¶Ibidem num. 64.

Similiter ſi non vult, niſi certam partẽ reddere cum totum poteſt, & non eſt abſoluendus. Adrian. 4. de reſti. quod Maior. ubi ſupra. quæſt. 18. ait procedere non ſolum in debito ex delicto. ſed etiam in aliis ex mutuo, aut alio iuſto modo cõtractus. ¶Ibidem num. 66. & conſi. 81. de tempor. ordin. num. 3.

Non eſt ſecurus à peccato, etiam poſt debiti condonationem, quando habebat animum non ſoluendi cum poſſet, etiamſi debitum illi remitteretur. ¶Ibi. nu. 78.

Neque excuſatur à peccato ex eo, quod creditor non petit ſibi debitum ex timore etiam reuerentiali, aut ob ignorantiam, ſi iudicio boni uiri ſoluendo erat. ¶Ibi. n. 79.

Nec liberaſ à reſtitutione, ſed etiam in ſpecie perempta. leg. incendium. C. ſi certum peta. leg. quod ſe mihi. ff. de rebus cred. ¶Ibid. num. 80.

Si

Si autem res ſine ſua culpa pereat ad eā præſtandam non tenetur, immo nec à communi commercio eximitur. l. inter ſtipulātem. §. ſacram. ff. de verb. obliga. ¶ conſ. 50. de præbend.

Debitor moroſus iure fori tenet̃ ad intereſſe conuentum in contractibus bonæ fidei. l. bonæ fidei. ff. de uſur. At iure poli ad omne damnum, quod ſua mora creditor ſentit. 2. 2. quæſt. 62. ar. 4. ¶ Conſil. 25. de vſur. num. 5.

Moroſus autem non dicitur, niſi ſit interpellatus. glo. ſolemn. in cap. Mora. de re gul. iur. lib. 6. Neque ad intereſſe tenetur Angel. l. 3. ff. de eo quod certo loco, niſi creditor ſit mercator. Inn. in ca. fi. de uſur. ¶ Conſ. 3. de vſur. num. 3.

Tenetur ſoluere creditori ſponte, & nō expreſſe exactus ſi ſciuit, quod creditor non vult ſibi debitum detineri, licet ob metum, vel alia cauſa non petat. argumē. cap. ſæpe. de reſtitu. ſpol. ¶ Conſil. 2. de diuor. nume. 2.

Tenetur autem ſoluere debitum lege naturali & diuina, iuxta ſeptimum præceptum Decalog. quo non ſolum vetatur receptio alieni, ſed etiam iniuſta detentio. cap. ſæpe. de reſt. ſpol. Quare non poteſt intrare Relig. niſi prius debitum ſoluat ſi poteſt, quia ab iniuſta detentione Religio non abſoluit. ¶ Conſi. 1. de regul. numer. 8. & 9. & latius Com. 1. de regular. nume. 8. niſi Religio ipſa velit pro eo ſoluere. verb. Religio.

Tenetur etiam debitor ex æquo ad omnia neceſſaria rei debitæ, iuxta §. in bonæ fidei. Inſt. de act. & per citata à Iaſon. Ibid. ¶ Conſi. 2 de vſur. nu. 6.

Cùm eſt ſoluendo, eius creditores non poſſunt repetere ab eo, qui a debitore aliquid quacunque ex cauſa accepit. l. ex his & l. ait prætor. §. præterea. ff. de fraud. ¶ De red. eccl. q. 2. Mon. 26. nu. 1.

Qui duobus diuerſas res debet, non liberatur ſoluendo uni, ſi ſoluat id quod alteri debet. cap. ætate. de iniur. ¶ Manual. cap. 15. num. 25.

Cum prouenit ad pinguiorem fortunā minori parti, quæ recuſauit debita ſua remittere, reſtituere nō tenet̃. Cōſ. 6. de pa. n. j.

Debitum.

Debitum aliud eſt Antidotale, quod non habet vim precij, ut colligitur 2. 2. q. 78. q. 2. ad 2. ¶ Conſi. 9. de ſimonia. num. 2. Aliud legale, & eſt duplex, alterum quod debetur de honeſtate liberalitatis, gratitudinis, ad quod non datur actio, neque officium iudicij. Et illud frangens, nō tenetur reſtituere. Alterum quod debetur de præcepto, & eſt duplex. Primum lege iuſtitiæ ſpecialis, ad quod ut plurimum datur actio, ſaltem de iure canonico, ut debitum ex contractu, uel ex quaſi debito, uel ex ultima uoluntate. Alterum lege alterius uirtutis, ut debitum quo, quis debet indigenti extreme, & ad hoc non dat̃ actio, ſed officium iudicis nobile, quo poteſt ad id compelli. ¶ De redimend. eccleſ. q. 3. nume. 4.

Debitum facilius remittitur, dum res ſoluenda præſens non eſt, quia multo facilius quod habemus, quàm quod poſſidemus condonamus. l. cum hi. ff. de Tranſac. ¶ Manu. c. 17. nu. 46.

Debitum qui remittit, interdum peccat. c. quid dicam. 4. q. 4. & Archid. ca. ſicut hi. 47. diſtin. ¶ Manu. ca. 18. num. 46. remiſſio tamen valet.

Debitum non remittit creditor, & ſi familiariter cum debitore conuerſat. ut l. cum de indebito. ff. de proba.

Neque per reciprocum alterius debitū compenſatur. l. 1. ff. de compenſa. ¶ Manu. cap. 18. num. 47.

Debitum ex contractu, vel quaſi contractu ibi ſoluit̃, vbi dictum eſt, vel ubi petit̃. l. 1. ff. eodem. Quod certo loco. cap. P. & G. de offic. deleg. Ex delicto autem, vel quaſi delicto, ubi damnum paſſo fiat ſatis. ¶ Manu. c. 17. num. 47.

Debitum omne ſoluendum eſt, iux. illud Roman. 13. Reddite omnibus debita. Si adeſt poſſibilitas. Ibidem. Si autem non adeſt prius certum, quàm incertum ob quatuor rationes. Anton. 2. par. ti. 2. cap. 7. Ibidem 48. In certis ſeruandus eſt ordo Baldi lege pro debito, C. de bon. auctor. iudic. poſſ. Vt primo res ſuo domino reſtituatur

tuatur. Secundò, vt venditori precium eius rei, quam vendidiſſet. Ibi.49.

Tertiò, ſecunda ſunt ſtatuta Regionis, ſi qua ſunt ſpecialia ſuper hoc. Ibi.50.

Quartò, ſequuntur ij quibus ſunt tacitè hypothecata ſuo ordine, poſtea depoſitarij. Quintò, qui habent priuilegium perſonale, & vltimum locum tenent alij creditores. Et ſi debitor hunc ordinem nõ ſeruat ſuæ conſcientiæ non ſatisfacit. Hoſtien. & Silu. Reſtit. 6. q6. 7. niſi ignorantia excuſet. ¶Ibi.nu.51.

Debitum, quo ad certum locum eſt vere debitum. ff. de eo quod ccrio loco. Et debitum, quo ad certum tempus. ſimiliter. leg. in diem. ff. de condict. indebit. ¶Com. cap. ita quorundam. de Iudæ. Notabil. 10. nume.36.

Debitum, & intereſſe citra condẽnationem, immo & poſt iniquam abſolutionem debetur Inno. cum com. in cap. quia pleríque. de immunit. eccleſ. ¶Manual. cap. 18. num.49.

Debita prçceſſoris, quæ pro neceſſitate eccleſiæ contracta ſunt, tenetur ſoluere ſucceſſor. c.1. de ſolu. iux. glo. ¶Conſil.14. de regular. num.3. Et intelligitur hoc capitulum de ſuccedente in beneficio, & eccleſia, & bonis, quæ non ſubſunt diſpoſitioni ſolius beneficiarij. Ibi.nu.14. Addit. ad c. 1. T,

Debita beneficiorum debent ſolui creditoribus de redditibus ſuorum benef. ſi non habent alia bona patrimonialia, vel quaſi vnde illa ſoluãt, vt habet c. peruenit. de fideiuſ. ¶Ibi.nu.7.

Debitum contractum nomine eccleſiæ, & contractum à Rectore nomine ſui, longe differunt ſecundum omnes in capit. t. afficit redditus eccleſiæ, quorum diſpenſationem Rector habet, & quos poteſt alienare ſine alia iuris ſolemnitate. cap. veſtra. de loca. Primum autem afficit bona eccleſię immobilia, & mobilia precioſa, & redditus pertinentes ad fabricam Eccleſiæ, quæ ſuæ ſoli diſpoſitioni non ſubſunt, quæ ideo non poteſt alienare, aut obligare ſine iuſta cauſa, & ſolemnitate. ca. ſine exceptione. 13. q. 2. & c. nulli. de reb. eccle. non alie. ¶Ibi.nu.10.

Debitum, qui habet cum vno, nõ poteſt ille ſoluere alteri. cap. ea te. de iureiur. qui autem ſoluit debitum beneficiarij, nulla alia bona habẽtis, quàm beneficiaria, ſoluit debitum pauperis, & non alteri, etiamſi illius creditor diues ſit. verbo Solutio. Ibidem num.15.

Debitum Religioſi contractum ab illo ex mandato Monaſterij, tenetur monaſterium ſoluere, non autem ſi eſt contractũ à ſimplici Religioſo, & ſine mandato, niſi illud conuerſum fuerit in utilitatem prius monaſterij. c. quod quibuſdam. de fideiuſſ. ¶Ibid.nu.16.

Debita poſteriora in fraudem priorum, qni ſoluit peccat. ¶Conſi. 1. de fideiuſſ. nu.2. & conſi. 1. de ſolu. nu.1.

Debita in vnum pium uſum, in alium etiam pmm ſine Papæ auctoritate, conuerti non poſſunt. clem. quia contingit. de religion. dom. N. quę relicta in vſum prophanum poſſunt conuerti in alium, ſine Principis auctoritate. l. 1. & l. legata. ff. de adm. rerum ad comm. pertin. ¶Conſi.43. de uoto. num.6.

Debita contracta durante ſocietate, ſũt ab ipſa ſocietate ſoluenda. Conſi.3. de procurator. num.4.

Debitum à Capitulo, non eſt à ſingulis de capitulo ſoluendum. ¶Conſi.20. de ſen. excom. nu.6.

Debitum collegio inter illos, qui cũ ſoluitur ſunt de collegio diuidendũ eſt. iux. ea, quæ citat Calder. conſi.21. de prębend. ¶Conſi.1. de crimi. falſ. nu.4.

Debitum, qui ſoluit pro alio, liberat illũ ab eo ſoluendo. l. ſoluendo. ff. de neg. geſt. & l.3. C. de ſolut. ¶De ora. c.20. n.44.

Debitum in Indiam, petitum cãbiis eſt minuendũ & ſi ſoluatur Romæ, ꝙ in India fuit contractum, ſoluendum eſt etiam deductis cambijs. ¶Man. c.17. nu.43.

Debitum triticum, qui non petit, ꝙ ſibi debet uſque ad annum, aut tempus, in quo carius erit, non peccat, niſi directe, aut indirecte ſolutionem debitoris impediat. Manual. c.17. nu.225.

Debitum ex contractu, & ex delicto, & ſi quo ad originem differant, quo tamẽ ad effectum ſolutionis, ſaltem in foro cõſciẽtiæ paria ſunt. ¶Ibid. num.58.

De-

Decima.

Decima triplex eſt: prædialis, quæ prouenit ex fructib. prædiorum perſonalis, quæ ex ſacris ex ſola induſtria, aut labore perſonæ quæſiti prouenit. c.paſtoralis; cum gl. & ei adnotatis de decim. Mixta quę partim ex prædiis, partim ex induſtria capitur, qualis eſt fœtus pecudum, & pullorum auium. ¶Man. c.21.n.19.

Decima prędialis debet ſolui, vbi eſt prædium glo. ca. ad apoſtolica, vbi eſt expreſſa de hoc Papalis deciſio. ¶Conſil. 1. de decimum. 8.

Decima perſonalis debet ſolui, vbi quis Eccleſiaſtica recipit ſacramenta, ut ibi eſt deciſum. Sed oportet, vt ibi ſit conſuetudo ſoluendi, præſcripta legitime. Et nō ſoluitur de lucro illicito, neque de illo, quod acquiſitum eſt ex peccato notorio gl. communiter recep. c. ex tranſmiſſa. de dec. Neque deducendę ſunt impenſę in ſolutione omnium decimarum ſeminum, ſatorū, aut penſionum ſoluendorum Dominis, cōtra c. tua nobis. & c. non eſt. de decim. ¶Conſ. 2. de decim. nu. 31.

Decima mixta eſt diuidenda inter eccleſiam Parochialem, & eam, vel eas, cuius, vel quarū paſcua depaſcunt animalia, ita vt ſequatur naturam perſonæ, & prædij, ut colligitur §. omnium, & §. quædam. Inſtit. de act. Quare ſequitur, vt decima animaliū inter plures ſit diuidenda. ¶Conſi. 1. de decim. num. 10.

Decima iſta animaliū, quæ eſt mixta, iuxta Hoſtiē. in ſumm. de decim. §. quot ſunt ſpecies, & Ang. ver. decima, pro quib. facit quia induſtria domini, & cuſtodis multū operaſ circa fœtus, lac, & lanam pecodū, quare, & fœtus dicitur induſtrialis ſecū ſt Bal. l. ancillæ. C. de fur. & tamen à gl. appellatur prædialis. ¶Ibi. nu. 8.

Decima ouium, ratione paſcuorū multis deberi poteſt, ut ait Card. in clem. 1. de decim. q. 16. & Imol. ibi. nu. 20. Ioan. And. in Mercurial. reg. qui prior. de reg. iu. li. 6. ¶Ibid. num. 6.

Dimidium autem huius decimæ debet ſolui, vbi illæ ęſtate paſcuntur, ſi adeſt conſuetudo; non debetur autem eccleſijs, per quarum territoria tranſeunt, licet paſcantur, quia de minimis; non eſt de præcepto decimandum, ſecundum Sanct. Thom. ¶Ibi. nu. 1.

Decimas ſoluere iure communi, ſiue humano, ſiue diuino omnes tenētur, præſertim prędiales ſecundū omnes. ¶Ibi. n. 1. At qui non ſoluit, non poteſt parochus eum à ſacramentis arcere auctoritate propria, quia non poteſt ſine cauſæ cognitione aliū iuris ſui uſu priuare, quia id eſſet auctoritate priuata id facere, quod nemini licet. c. in literis. de reſtit. ſpo. ¶Ibi.

Decima, quo ad congruam ſuſtentationem perſonis eccleſiaſticis, diuino cultui dedicatis, debita eſt de iure naturali, & morali, iux. illud Luc. 10. Dignus eſt mercenarius mercede ſua, & conſequenter diuino tam in noua, quàm in veteri lege. Tho. quol. 2. ar. 8. & quol. 6. art. 4. & 2. 2. q. 87. art. 1. Quæ verò ad quotam in lege veteri, erant quidem de iure diuino, ſed iudicialia tantum, quia neque ante Moyſen, neque poſt illum ante Chriſtum, nulli eam ſignific præter Hebræos, quod feciſſet ſi eſſet de iure diuino. arg. c. ius gentium. diſt. 1. Ideo ceſſaſſe verum eſt à ſide de Chriſto paſſo. 4. d. §. fin. & contrarium eſt hæreſis ſecūdū Maio. 3. d. 37. q. 36. licet cōtrarium teneat Innoc. Rubric. de decim. aliàs capit. final. de paroch. & gloſſ. in cap. 1. de decim. lib. 6. In noua lege ſunt de iure eccleſiaſtico, quare cui debetur iure, & integre ſoluenda eſt. cap. decimæ, & cap. reuertimini. 16. quæſtion. 1. ¶Manual. cap. 21. nume. 28. & Com. cap. ſup. notabili. distinctio. conſil. 1. de decim. nume. 6. de redim. eccleſ. q. 1. Mon. 59. nu. 1.

Decima ſolita ex conſuetudine tota ſoluenda eſt cui debetur, & de quib. debetur, inſolitam autem non imperat Papa. Man. ubi ſup. nu. 31. Niſi quantum ad ſuſtentationem miniſtrorum, quia hæc ſatis debet dari, & cum ſit de iure naturæ illi ius humanum non derogat. ¶Conſil. 2. de decim. nume. primo.

Decimas, qui ſubtrahit, aut impedit excommunicetur, neq; abſoluat, niſi plene ſatisfecit Conc. Trid. ſeſſ. 25. ca. 12. intellige

de

de illis, qui ſatiſfacere poſſunt, antequam ſacrum corpus Domini accipiant, aut remiſſionem ab his, qui dare illam poſſunt, non fuerunt conſecuti. iux. glo. cap. peccatum de reg. iur. libr. 6. ¶ Manual. c. 21. n. 71.

Decimas, qui non ſoluit ſi fuerit Religioſus regularis non tranſlatus ad eccleſiam ſæcularem, dum illas ſibi vſurpat, appropriat, vel impedit, non credens pertinere ad ſuum beneficium ex priuilegio, aut conſuetudine præſcripta legitimè, excommunicatur per cle. 1. de decim. ¶ Man. ca. 27. nu. 138.

Decimę permutari non poſſunt pro re temporali, ſine conſenſu Papæ, quia id eſſet ſimonia. Panor. c. 2. de tranſact. ¶ Conſi. 1. de rer. permu. nu. 2.

Onus alendi pauperes habent, ſicut cætera bona eccleſiæ ex inſtitutione. ¶ de redimen. eccl. q. 2. Mon. 7. num. 12. quia cum hoc onere eccleſiæ datæ ſunt, vt teſtatur B. Clemens libr. 2. Conſti. Apoſtolicarum. cap. 25. ¶ Ibid. & queſt. 1. Mon. 21. nume. 6. per multas rationes. Hinc ſequitur, q

Decimæ cum ſint de iure naturali, ac diuino pijs operibus debitæ pro libito clericorum, vt poſſint in vſus prophanos cõuerti, neque eccleſia, neque Papa facere poteſt. Licet poſſit inducere, vt quo ad quotam, nullo modo ſoluatur, ſi aliunde miniſtris prouideat. ¶ Ibidem quæſt. 1. Mõ. 59. num. 2.

Et quo ad hoc etiam ſi ſunt legitime præſcriptæ, non debent ſolui modo miniſtris de ſubſtentatione debita prouideatur. nume. 1.

Decimæ ante Conc. Lateran. conceſſæ laicis, quarum conceſſionem iura probant fuerunt iuſta de cauſa conceſſæ, & illas ſolas poſſunt iuſte habere Principes, quis ſed Apoſtolica ex iuſta cauſa illis conceſſit. ¶ de redim. eccl queſt. 1. Mon. 52. nu. 1. qui autem ſine iuſta cauſa, & ſolemnitatę debitas illas poſſident, indebite poſſident. ¶ Ibid. nu. 3.

Decipere.

Decipere alium notabiliter contrahendo etiam citra dimidium iuſti precij peccatum, & mortiferum, iuxt. S. Thom. 2. 2. quæſt. 77. ar. 1. & quol. 2. ar. 10. 4. diſt. 15. quæſt. 3. ar. 2. In quo nihil eſt dubij, ſecundum Gabr. 4. diſt. 15. quæſt. 10. Anton. 4. ti. 1. cap. 16. §. 3. receptus à Summiſtis in verbo Emptio. & à Conrad. de contract. 3. p. quæſt. 7 Innocent. ca. in ciuitate. de vſur. & multis alijs ab Auctore hic citatis. ¶ Relec. cap. nouit. de iudic. Not. 6. nu. 43.

Quod & naturales rationes perſuadēt, fundatæ in illo præcepto iuris; Alteri ne feceris, quod tibi non vis fieri. Et quia fundamentum iuſtitiæ commutatiuæ ęqualitas eſt precij. 44. Et quia cum omnis commutatio pro communi vtilitate ambarum partium introducta ſit, vt ait Ariſto. 1. Polit. non debet vni eſſe grauior, quàm alteri, quod eſſet ſi precium excederet valorē mercis, aut contra. 45. Et quia contra videntur multæ leges ciuiles. l. in cauſæ. §. 1. ff. de iniur. l. item ſi precio. §. fina. ff. locati. cap. cum dilecti, & cap. cum cauſa. de emptio. cap. cum cauſa, de teſtib.

Dicendum, quod per hæc iura videt. id licitum non ſimpliciter, ſed quo ad promiſſionem tantum. Nam & ſi malum ſit decipere etiam citra dimidiam ſecundum ſe, non tamen punitur, ſed toleratur lege ciuili, ſicuti lupanaria, & multa alia, quæ permittuntur ad tollenda peiora. nu. 49.

Quare qui decipit citra dimidium iuſti precij cum peccet agendo contra diuinam & naturalem legem, poteſt via denunciationis Euangelicę iudicialis, vel miſtæ admoneri, & ſi opus fuerit per cenſuram Eccleſiaſticam cogi ad reſtituēdum decepto, tantum quantum ſecundum legem Euangelicam opus eſt ad hoc, ut illa inæqualitas deſinat eſſe peccatum, ſaltem mortalę, quia eccleſiæ poteſtas ad hoc ſe extēditur. ver. Poteſtas. ¶ Ibi. nu. 42.

Decipere proximum ſic contrahendo, non ſolum eſt peccatum illi, qui id ſcit: ſed etiam illi qui bona fide putat iuſte contrahere, ſi poſtea cognita ueritate non reſtituat læſo, quod debet. Scotus receptus ab omnibus. 4. diſt. 15. quæſt. 2. Anton. 2. p. titu. primo. cap. 16. §. 3. Adrian. quol. ſexto. q. 1. ar. 3. Panorm. Conrad. & alij. & eſt ſententia communior, atque tutior. Et licet

con-

contrà teneat Aretin.in cap.cum cauſa,de teſtibus.& Anton.Burg.illum ſecutus, tamen illa eſt doctrina noua, & non tenenda.¶Ibi.num.52.

Deceptor talis, non ſolum peccat, ſed etiam tenetur ad reſtitutionem, ut expreſſe tenet D.Thom.2.2.q.77.ar.1.ad primo. Anto.vbi ſupra.Scot.Gabriel, &c. & ratio eſt, quia omnis inæqualitas commutationum reducenda eſt ad iuſtam æqualitatẽ. nume.54. Et ſicut decipiens ultra dimidiũ tenetur reſtituere rem, vel totum illud, quod deeſt iuſto precio, nec ſatisfacit reſtituendo id per quod precium creſcit ultra dimidium ſecundum Cynum l.2. C.de reſcind. vend.quæſt.8. Ita & decipiens citra dimidium tenebitur ad reſarciendum illud vſque ad iuſtum.¶Ibi.nu.55.

Deceptor talis,quod poſſit trahi via denunciationis coram iudice eccleſiaſtico, tenet Innoc.d.c.nouit.de iudic. numer.4. quem ſequitur Hoſtien.& Ioann. Andr. & clarius Petr.ab Anchar.nu.14.Cardin.Io. And.& Panorm.& eſt communis opin. in genere approbata per Barth. in extrauag. ad reprimendam.verb.denunciationẽ, quẽ ſequitur Fel in procem.Gregor.nume.26. & in c.quæ in eccleſiarum.de conſt. num. octauo.Omnes enim hi tenent,quod quãdo contra etiam laicum, nullum eſt remedium agendi coram iudice ſæculari,poteſt ille trahi per viam denunciationis ad iudicem eccleſiaſticum,quo pœnitere, ac reſtituere teneatur, idque maxime exprimit Panorm.in cap.final.de præſcript. numer.22. ¶Ibid.nu.61.

Deceptio iſta, quod non liceat in foro animæ,& in foro canonico,quia deceptor talis peccat lethaliter, præterquam, quod euidentiſſimum eſt clamantibus Euangelio.Concil.Rom. Pontificib. Doctoribus omnibus, quòd qui perſeuerat in peccato mort.debet corripi,& ſi ſe non emẽdauerit,debet denunciari eccleſiæ, quæ debet cum cenſura eccleſiaſtica caſtigare, ni ſi blande monitus, non ſe emendauerit,tenet Almainus.4.d.15.q.2.& repetit clarius in lib.de auctoritate eccleſiaſtic. columna pen.& Panorm.c.in ciuitate.de vſu. num. 6. ubi ait laicum conueniri poſſe in foro Eccleſiaſtico, ſuper hac læſione. & in cap. cum cauſa.de reſti. nu.4. præſupponit cõtra talem lædentem poſſe procedi in foro contentioſo canonico,quando peccat. Idem Ioann.de Anan.dict. cap.in ciuitate. & Sotus libr.6. de Ratione deteg.ſecr.nu. 2.q.3.¶ibid.nu.63.

Deceptio citra dimidium, non eſt crimen ciuile, ideò nil mirum,ſi nullus ſuper hoc in eo foro puniri non poteſt.¶ibidem nu.70. Non tamen ab eo iure approbatur, ſed toleratur eo modo, quo præſcriptiones cum mala fide introductas Auctor. Codicis,in quo lex illa ciuilis ſita eſt, tolerabat non dando vllam actionem, vel remedium ciuile læſo,immo tollendo, quod alias per legem ipſam ciuilem competere poterat,quæ eſt ſententia S.Thom. & omnium Theolog. Non tamen tollit remediũ denunciationis Euangelicæ, quia nec voluit,neque potuit.arg.c.ſunt quidam.25.q. 1.¶Ibi.nu.72.

Deceptio notoria datur, ſed non oportet eam eſſe talem, ut de illa noſcat eccleſia, quia id non inuenitur cautum. ¶ibid. num.77.

Deceptor vltra dimidium,qui non reſtituit in peccato perſeuerans, trahi poteſt ad iudicem eccleſiaſticum, non autem ita efficaciter, ut ille, qui decipit citra dimidium notabiliter, quia ille nõ poteſt declinare forum,ille autem ſic.¶Ib.nu.80.

Declarare.

Declarare nil eſt aliud, quàm idem clarioribus verbis exprimere,non autem aliquid addere. leg.hoc res palàm. §. ſed ſi notam cum ei adnot. ff. de teſtam.¶Conſi.4.de his quæ vi,num.3.ille enim qui declarat, nihil de nouo inducit, ſed aliquid inductum eſſe denuntiat.d.leg. hæres palàm.¶Conſi.3.de cler.excom. miniſtr.nu.2. & declaratio nil noui inducit, ſed palam facit, quod erat obſcurum d.l. ¶Conſi.7.de here.nu.3.

Declaratio de inualiditate matrimonij nõ requirit vllam extraordinariam poteſtatem, quia illa nihil prodeſt, quo ad forum con-

conſcientiæ; & multum prodeſſe poteſt, quo ad forum exterius. ¶Conſil. 4. de his quæ vi.nu.4.

Declaratio excõmunicationis facta cũ citatione partis, valida eſt, niſi per viam attentatorum annihiletur. ¶Conſil.30.de ſen.excom.nu.3.

Declarari nemo poteſt excommunicatus, niſi citatus audiatur, & niſi ſit notorius. gl. celebra. adiecto tex. clem. præſenti. de conſil.& clem.2.de pœnis. Felin.ca. Rodulphus. de reſcr. Quare declaratio facta ſine citatione, eſt nulla. ¶Conſi. 20. eod. titul. num. 4.

Declaratus iniuſte excommunicatus poteſt allegare ſe non eſſe excommunicatũ, vel declarationem non fuiſſe iuridicã, immo fuiſſe nullam, ſi non fuit citatus, vel appellare à præfata declaratione, vel implorare officium iudicis competentis ad cognoſcendum de cauſa. ¶Ibi.nu.7.

Declaratoria excommunicationis non continet, ſed quod factũ eſt declarat. ¶Conſi.10.de pœ.nu.1.

Declaratio legitima requiritur ad incurrendum pœnas ipſo iure impoſitas. gloſſ. ſing.in clem.1.de cenſ. quam, & multa alia citat Fel.in ca. Rodulphus. de reſcr. nu.41. ¶Conſi.23.de ſen.exco.nu.5.

Declaratio capituli minimorum Auinioni factũ, ſi derogat Priuilegijs Monaſterij vrbis eſt nulla. ¶Conſi.1.vt lite pendent.num.1.

Decretum.

DEcreti irritantis, efficaciam ponit Gulielmus à Monte Laud.in clem.1. Romanus, ſuper verb.Cora. de præbẽ. relatus à Sarnen. in Regu. de Anal i. quæſtio. 23. & in tract.gratiarum expect.nu.16. vbi dicit, quod decretum irritans eſt penetrabilius omni gladio ancipiti omnia interiora, & occultiſſima afficiens, & aſtringens, eſt enim tam malignioris naturæ, quod quicquid inuenit deſtruit, & oppoſitum inducit. Vnde neque conſenſu partium contrarium induci poſſe videtur in quàcunque lege diuina, naturali, aut humana illud ſit, neque conſuetudo contra ipſum valet, iuxta l.1.& 2. C. ne fid.dot. dentur, vt tradit Bald. Noue. de dot. 6. par. 2.1. priuileg.13. lim. facit lex non dubium. C. de legib. cum traditis ibi à Iaſon. col.4. ¶Com. de ſpol. cler.§.4.nu.51.

Decreta Capituli Minimorum Auinioni facta, an ſint contraria Priuilegio Monaſterij eiuſdem ordinis in urbe. ¶Conſi.1. vt lite pend. num.5.

Defendere, & Defenſio.

DEfendere proximũ à damno, magis eſt præceptum, quàm ſubuenire ei ad lucrum; quia plus fauent iura agenti de damno uitando, quàm agenti de lucro captando. l.2.§.portio. ff. ad l. Rhod. de incend. ¶Man.c.24.nu.22.

Defendere tenentur prælati iura ſua. verbo Prælatus.

Defendere tenetur ſe, & ſuos ſubditos Reges, & omnes alij ſuperiores de lege iuſtitiæ, & ſubditi pariter tenentur defendere ſuperiores. argum. cap. Regum. & cap. Adminiſtratores. 28.q.5.& cap.ego. de iureiur. ¶Ibid.nu.18.

Defendere tenetur quis magis Remp. atque Eccleſiam, quàm priuatum commodum, & proximum. argum. ca.licet. de voto.& l.veluti cum eis adn. ff.de iuſt.& iur. ¶de orat.c.19.nu.12.

Defendere, quem non tenemur cũ damno honoris exiſtimationis, aut pudoris. Felin.cap.2.de hæred. niſi ille, qui defendendus eſt in extrema neceſſitate exiſtat vitã perdendi iniuſte. ¶Man.c.24.n.17.

Defendere ſe nemo tenetur; neque licet in bello iuſto. Bart. l. vt vim. ff.de iuſti. & iur.nu.4. ¶de orat.cap.6.num.3. † Intellige in bello iuſto contra illum pro quo geritur illato.

Defendere, qui omittit peccat ſi conſentit. cap.1.de offic.de leg. Thom. 2.2. quæ. 60. ar.8. 2.2.q.154.ar.4. quando ſcilicet, quis tenetur. 2.2.quæſt.62.ar.7. Ideo non poteſt diſſentire, neque etiam cum incommodo. ¶Com.4.de Regular.num.49.

In iſta autem omiſſione, non omnes con-

conſentiunt, niſi forte præſumptiue, nam qui tenetur, & commode poteſt defendere ſi non defendit præſumitur omittere. ¶Man.ca.24.nu.18.

Defenſionem omittens opitulãdo peius facit, quàm ille, qui ſimpliciter omittit, qa peccat contra præceptum iuſtitiæ, & tenetur reſtituere. ¶Ib.nu.19.

Defenſionem omittere opitulando ille dicitur, & conſentire quando quatuor cõcurrunt. Poteſtas impediendi, obligatio id faciendi, commoditas, & delicti notorietas, id eſt, quod manifeſtum ſit illud eſſe delictum, & manifeſte fiat. capitul. quanto. de ſentent. excommunication. ¶Ibidem.

Defenſionem omittens peccat ex eo, quia omittit facere, quod ei præceptum eſt de lege charitatis, vel iuſtitiæ. ¶Ibid. num. 20. Et ſi de lege iuſtitiæ id omittit punitur in foro exteriori, & regulariter cenſuras incurrit. Non verò ille qui omittit de lege charitatis. ¶Ibidem nume. 21. & vigeſimo ſecundo.

Defenſio iure naturæ debita nemini de neganda eſt. Clemen. Paſtoralis. §. cæterũ. de re iudicat. lege vt vim. ff. de iuſt. & iur. ¶Conſi.4. de appellat. Com. quarto. de Regul. nume. 49.

Defenſio inculpatæ tutelæ eſt, ut id ſolum faciat, ſine quo non poteſt iniuria vitari. glo fina. capitul. olim. de reſtitut. ſpoliato. quam obſeruare debent, qui ſe defendentes alios occidunt, quare maiorem uim adhibere non debent. leg. prima. C. vnde ui, neque aliis armis. ¶Manual. capit. 15. num. 3.

Defenſione propria licere occidere, ꝙ omnes aſſerunt, non eſt licere intendere animum in mortem alterius, quia id peccatum eſt, ſicut probat c. de occidendis. 23. q. 5. Sed intendere tantum in ſuam defenſionem, etiam ſi ex eo præter intentionem alterius mors ſequatur, vt videtur ſentire. D. Tho. 2.2. q. 64. ar. 7. Caie. ibi Abul. ſuper c. 5. Matt. q. 46. ¶Com. c. ſi quando. de Iud. Not. 2. num. 13.

Defendere, qui omittit ſi conſentit, & delectatur, vt iniuria fiat, peccat ob cõſenſum peccati. Rom. 1. & ca. 1. de offi. delega. 1.2. q. 60. ar. 8. & 2.2. q. 154. ar. 4. ¶de defenſ. proxim. num. 9.

Defendere, qui omittit cum ad id teneatur. 2.2. quæſt. 62. ar. 7. & Caiet. ibi. non autem tenetur quis cum ſuo damno. Felin. cap. 2. de hæret. Niſi ille conſtitutus ſit in extrema neceſſitate, quia tunc, & cũ damno rerum externarum tenemur. iux. Ambr. c. Non ſatis. 86. d. ¶nu. 10.

Defendere, qui non tenetur gratis, ſed ſimpliciter tantum accipere poteſt pro defenſione mercedem. Et hoc modo debet intelligi. l. Metum. §. ſed licet. ff. de eo quod metu cauſ. ¶nu. 2.

Defendere tenetur quis alterũ, uel primo ex charitate, ſecundo ex iuſtitia, & ex charitate quidem obligamur ad defenſionem vitę proximi cum quis ei illam iniuſte adimere vult, neque ſit alius, qui poſſit, aut velit defendere, & cum amiſſione facultatum, & honoris citra tamen uitæ diſcrimen. ¶num. 12.

Defenſionem debitam, qui fugit, præſumitur conſentire iniuriæ factæ, quando ſine aliquo damno defendere poteſt. ¶numer. 5.

Defenſionem prætermittere cum conſenſu, vel ſine conſenſu in iniuriam opus eſt odij inuidiæ, contentionis, & diſcordiæ, & per conſequens contra charitatem. Conſentire verò, & auxilium præbere iniuriam inferenti contra Iuſtitiam. ¶numer. 16.

Defenſio prætermiſſa cum delectatione offenſæ, non inducit fauoris præſumptionem, neque pœnam in foro exteriori, neque cenſuram, neque irregularitatem incurrere facit. ¶num. 17.

Inducit tamen præſumptionem ſi quatuor concurrant.

Primò, poteſtas ad impediendum. Secundo, obligatio ad defenſionem. Tertio, ut ſine ſuæ perſonæ, honoris, & bonorum damno facere poſſit. Quartò, ut d elictum ſit notorium, his. n. concurrentibus pręſumitur, nõ ſolum conſenſus, ſed etiam auxilium. ca. quantæ. de ſenten. exc. Innoc. 3. ¶nu. 18.

Defenſio proximi, quandoque omittitur ob timorem mortis, aut alterius damni

quandoque pudore, & ne gratia hominum amittatur, contra legem fortitudinis, quæ præcipit, vt nullo metu prætermittatur, quod ratio præcipit. ¶num. vigeſimo primo.

Defenſio proximi, quandoque lege cõmutatiuæ iuſtitiæ inducitur, vt patet in Prælatis, Principibus, Iudicibus, &c.numer.22.

Defendere nos ipſos, cum occiſione proximi nos interficere volentis communiter non tenemur. capitul. non eſt noſtrum.23.quæſt.5.Thom.lib.primo.de Regim.Princip.cap.6. ¶numer.23.Interdum autem aliquis teneri poteſt. c.24.

Defendi proximus debet, etiam citra extremam neceſſitatem, quoties eſt in periculo alicuius damni notabilis accipiendi etiam cum tanto damno, quantum ſuſcipiendum bonus quiſpiam iudicauerit, ſeruato tamen iure ſibi à defenſo recuperandi, quod in eo ipſo adhibitum fuerit. ¶ nume.25.

Defenſio commiſſa non punitur in foro exteriori, nec iure ciuili, nec canonico, quia regulariter non eſt contra præcepta iuſtitiæ, ſed charitatis.numer.33. Ideo nullam cenſuram inducit.

Deferre.

DEferre Saracenis, quædam prohibet. capitul. ita quorundam, de Iudæis, non videntur autem deferre illi, qui uendunt tantum, quare non comprehenduntur in illo cap. ut ſingulariter approbat.capitul.ad deliberanda.eo. tit.¶Comitillus c.Notab.8.nu.1.

Sed ſolummodo includuntur illi, qui mortaliter peccant deferendo, quacunque mente id faciant.nu.2.

Deferunt autem, qui in aliud delata transferunt 21. etiam donando 22.& permutando 23.cooperando 24.

Deferre Saracenis ferrum ſponte cum circunſtantijs loci, temporis, quantitatis, & finis, quibus vir prudens pro comperto habere deberet nullum unquàm ex eis fructum bellicum habiturum cum cui traditur, neque alium Saracenum non inducit cenſuras, quia lex fundata in præſumptione, ſicut non ligat in foro exteriori, ſi non eſt præſumptio iuris, ita minus in foro conſcientiæ, & coram Deo, ut dicitur Ver.Lex. ¶Ibi.Not.10. nu.29.

Deferre alias merces, quàm bellicas, niſi id fiat mala intentione, non facit incurrere, etiamſi fiat tempore belli, quia non includuntur in bulla prohibitionis. Ibidē. num. 38. Sed ſi illæ pertinerent ad bellum ſubminiſtrandum, & malo animo id fieret induceret excom.nu.39.

Deferre Saracenis, quæcunque animo formali, vel virtuali iuuandi illos contra Chriſtianos in bello, inducit excom. bullę Cœnæ.Ibid.nu.40.

Deferrere arma ad alios, quàm Saracenos, non includitur in bulla Cœnę, male tamen facit, qui defert, & puniri poteſt aliis pœnis.l.ſecunda.C.quæ res expor.nō deb.¶Ibi.Not.2.nu.1.

Deferre habitum Religionis deſertum ab Apoſtaſia, non excuſat. ¶Conſi. 1.de Apoſt.num.7.

Deformare.

DEformare ſignificat occidere, vel aliquo membro principali aliquē mutilare, quare qui deformat, ita ut tollat formam rationalem, qua tollitur uita humana, uel accidentalem, qua inducitur dedecus humanæ uitæ per mēbri principalis defectum irregularitatem incurrit. ¶Conſil. vigeſimo. de Homicid.num.ſecundo. Et in Manual. ca.27. numer.205.

Eſt autem deformatio triplex vna mere uoluntaria, quæ eſt intenta, ſeu uolita in ſe iuſte, uel iniuſte per ſe, uel per alium ſuo nomine, quocunque modo procurata.

Alia eſt mere caſualis, quæ non eſt intenta, ſeu volita in ſe, neque in ſua cauſa ad eam ſufficienter ordinata, vt mors, quam fulmen infert.

Tertia eſt mixta, quæ eſt intenta in ſua cauſa ad eam ſufficienter ordinata, ut teſti

ficatio in cauſa ſanguinis, nollens illam Tho.2.2.q.64.ar.8.¶Ibi.

Defunctus.

Defuncti tales in Paradiſo ingredi debent, quales hinc diſceſſeront. c.quales. 25.d.Tho.4.d.35.q.1.ar. 1.¶de orat.c.20.nu.43.

In Purgatorio multoties detinentur ob negligentiam hæredis, quia eius animæ ſe cundum Ange.& c.in litteris de raptor. à pœnis non liberantur, niſi debita perſol-uantur.¶Conſi.26.de pœnit.& remiſ. n.4. Hinc ſequitur, quòd

Defuncto, & ſi aliquid non officiat hæredis negligentia, vel executio in diminuẽdo meritum gratiæ, vel pœnæ meritæ iubendo aliqua opera pia: officere tamẽ poteſt diminuendo, vel tardando opẽ, quæ ei ſuperuẽtura eſt illorũ operũ executione, quã miſſantes, vel alias preces fundentes per eum ordinatas eſſent laturi.cõſ.c.n.6.

Defunctus aliquod detrimentum ſentire poteſt ex retardatione eleemoſinarum à ſe iuſſarum, dum retardantur orationes, & ſacrificia.Thom.quol.6. art. 13. ¶Ibidem num. 7.

Poteſt tamen quandoque non retineri in Purgatorio, donec eius debita perſol-uantur, vt quãdo moritur martyr, vel poſt baptiſmum ſtatim ſuſceptum euolat. Aut poſt abſolutionem uirtute alicuius Iubilei receptam. Poteſt tamen aliàs eius euolatio retardari ob dicta ſuperius.¶Ibidem nume.10.

Defunctorum commemoratio, non vetatur fieri in Miſſa de aliquo feſto priuata, immo expreſſe permittitur, & aliquando præcipitur, quia in qualibet debet fieri cõmemoratio.ca.viſum.de conſec.d.1. ¶conſi.6.de celebr.Miſſa.num.6. Vide Verbo Mortuus.

Degradatio.

Degradatio eſt actus ſpiritualis, id eſt ablatio ordinis, vel vſus eius. Et ideo precio fieri iuſte nequit, ſicut neque promotio ad illos.c.nouimus. de verb.ſignifi. cap.degradatio.de pœn. & remiſs. lib. 6. ¶Conſi.66.de ſimo.nu.1.

Delectatio.

† Delectatio mala, & bona datur, quæ virtutis fit abſque uitijs, vt ex ſubiectis patebit. Eſt autem delectatio quies appetitus in bono cognito, ut colligiẽ ex innumeris locis S.Tho.& quandoque large ſumitur pro omnĩ conſenſu voluntatis. Siluest.verb. delectatio.

Delectatio de bono obueniẽte ob mortem alterius licet, non autem de illius morte.¶Manual.cap.15.num.10.& Com.cap. inter uerba.concl.5.

Delectatio de malo alterius ad hoc, vt ille conuertatur ad dominum, vel ne tot, tãtaq.ille facinora committat, uel in alium finem honeſtum, & ſanctum licita eſt.Tho. 2.2.q.36.ar.2.& Sot.lib.3.de iuſt.& iur. q. 12.ar.2. ¶Ibid.

Delectatio deliberata de cogitatione peruerſi homicidij, quia uidet ſibi aliquod bonum peruenire poſſe peccatum eſt. Bonauent.2.d.24.in ex.litteræ. q.4.Ale.de Ales. 2.par.tract.de pecc.veniali.Caie. Ver.delectatio moroſa.¶Ibi.

Delectatio præſens de copula carnali præterita, uel uentura admiſſa, cum gaudio ſenſibilis, cum periculo pollutionis incurrendæ, uel conſentiendi in eam, & non expulſa peccatum inducit. Gaudere tamen ſe habuiſſe talem delectationẽ, & uelle illam habere ſi fieri poſſet licitum eſt.Caietan.tom.1.opuſ.14.quæſt.1. ¶Manual.capit.16. num.10.Com.cap. ſi cui. de pœn.diſtinct.prima.numer.1. Vide verbo Vidua.

Delectationi malæ reſiſtere uirtus eſt, conſentire autem uitium. ¶Manu. cap. 2. num.14.

Delectatio oĩs venerea inordinata, & cõſenſus in ipſã prohibetur per 6. præceptũ decalog.9.Th.2.2.q.154. ar.1. Et ſimiliter oĩs delectatio nõ ordinata in generationẽ prolis eſt inordinata.Cõ.c.ſi cui.de pę.n.4.

Delectatio moroſa à mora dicitur, non ratione temporariæ delectationis, ſed propter moram, quam facit ipſa ratio in ea non expellenda, vel quia non acceptat, &c. eſt peccatum mortal licet opus exterius non procedat, neque adſit propoſitum faciendi. Et id verum eſt in omnibus peccatis. Bonauent. 2. diſt. 24. in exp. lit. ¶Manual. ca. 3. num. 13.

Delectatio moroſa, vt ſit peccatũ mort. quatuor debent concurrere primum, vt id de quo ſumitur tale ſit. 2. 2. q. 74. ar. 8. Secũdum, vt ille aduertat ſe delectari. ſecũdum Greg. c. 2. Interrogat. Aug. relatũ c. ſed penſandum. diſt. 6.

Tertium, vt nõ obſiſtat illi, eam à ſe expellere contendens. Quartum, vt abſque rationabili cauſa omitteret à ſe illam reijcere. ¶Man. c. 2. nu. 12. & Com. c. cogitationis. de pœ. d. 1. nu. 12.

Delegatus.

Delegatus Papæ, qui poteſt excommunicare intra vnum annũ poſt ſententiam definitiuam, eo tranſacto non poteſt abſoluere. c. Querenti. de of. deleg. ¶Manu. c. 27. nu. 40.

Delegatus ab inferiori Principe ſubdelegare nequit. l. à Iudice. C. de iud. à ca. fi. de off. deleg. ea tamen, quæ ſuo iuri competunt delegare poteſt, etiam ſi illi priuilegio, uel conſuetudine competunt. cap. vltimo. & glo. ſolemn. approbata. ibi per Panorm. & F. l. de offi. ord. ¶conſi. 2. de foro compet. num. 3.

Subdelegare etiam poteſt, quando illi ſubdelegandi eſt conceſſa facultas. glo. 5. potata ſing. cap. is cui. de offic. delegat. non ſolum ſi illa ſit expreſſa, ſed etiam ſi ſit tacita, quod colligitur ex vſu, vel coniecturis ſufficientibus. ¶Com. ca. placuit. de pœnit. d. 5. nume. 71.

Delegatus procedens in exẽptos, nõ videſ contrauenire exemptioni, cũ non procedat vt ordinarius, à cuius iuriſdictione ille eſt exemptus. gloſſ. commendata in hoc à Panorm. cap. graue. de offic. ord. ¶Conſi. 21. de Regul. num. 4.

Delegatus cũ clauſula (appellatione remota) non poteſt ſubdelegare cum illa. cap. ſuper quæſtionum. §. nos autem. de of fic. delegat. & §. ſi vero. ex quo. Panormit. receptus ab omnibus in ſecundo notab. id adnotauit. ¶Com. ca. cum contingat. ſexta cauſ. nullit. nu. 3. tom. 3.

Delegatus etiam poſt inceptam cauſam reuocare poteſt ſecundum Barthol. l. ubi ceptum. ff. de iudic. ¶Conſil. nono. de electio. num. 6.

Delegare poteſt poteſtatem abſoluendi qui habet illam ex officio. c. fi. de of. or. Sec. verb. Abſolutio. nu. 22.

Delictum.

Delictum in dubio nõ præſumitur. cap. 1. de reg. iu. & l. merito. ff. pro ſocio. ¶Conſi. 14. de cenſib. num. 3. conſi. 6. de teſtam.

Delictum committens debita pœna puniri debet, non tamẽ tali ut citius quis moriatur. Panor. recep. in c. cum non ab homine. de iud. nu. 31. ¶conſi. 2. de pœnis. nu. 2. Neque quis excuſatur ex eo, quod alius id feciſſet. ¶Manu. c. 17. nu. 20.

Delictum committentem, qui iuuat cooperando, aliquando tenetur ad reſtitutionem totius damni per facientem delictum illati, ut cum fuit in cauſa, ſine qua non. Ad partem uero ſi fuit in cauſa quoad partem. Ad id quod ſibi prouenit, ſi non fuit cauſa, ſine qua non. Ad nihil autem quando ſine ipſo fuiſſet damnum perpetratum. ¶Ibid.

Delictum cõmittendi nemini cauſa danda eſt. l. conueniri. ff. de pac. dot. c. ex parte, de conſue. ¶conſ. 15. de vſu. nu. 3.

Delictum ex ludo ſecutum, in eo foro punitur, in quo eſt illicitus. Quare occidens in haſtiludio non eſt irregularis, in torneamentis ſic. ¶conſ. 7. de hær. nu. 3.

Dæmon.

Dæmõ diuini honoris auidiſſimus eſt iõ omnia facit, quo ꝑ Deo habeaẽ. c. ſecun-

ſecundum 28.q.2. diuinum autem illi honorem tribuimus, quoties ab illo diſcere futura quærimus. Relec.c nouit. de iudi. nu.30.not.2.

Dæmon multa futura prænunciauit,atque prænunciat.c.ſciendum.26.q.3. Quare 1. Reg. 8. quidam dicuntur Prophetæ Dæmonum, ſeu Baal.Sic.n.de Chriſto Sybillæ multa prænunciando, vt aiunt Aug. atque Lactan.Quod quidem facere poteſt Dæmon per intellectus ſui præſtantiam ex longa.n.experientia, quã hẽt ſcire multa poteſt, vt late docuit Aug. li.de nat.dæmo. ideo & hominib. poteſt illa manifeſtare, non quidem illuminando intellectum, ſed per aliquam imaginationem,& ẽt per ſenſibilem locutionem. vt ait D.Thom.2.2.q. 172.ar.5.poteſt etiam multa futura contingentia ſcire diuina permiſſione.Et etiã cogitationes hominum ſine ullo ſigno exteriore.Ibid.nu.25.

Dęmon non hẽt fidẽ infuſam informẽ. 2.2.q.5.ar.7.Sed tantũ quandam coactã ex experientia,& perſpicacia intellectus,atq; miraculorum, quæ illi perſuadent ita eſſe. ¶Com.capitul.ſi enim.de pœniten. diſtin. prima.nume.3.

Dæmonis in hac uita familiaritas initium eſt quoddam ęternæ damnationis, & quæ perpetua eſt inferorum cohabitationis.¶Com.cap.nunquid Cain.de pœn. diſt.1.num.5.

Dęmon dupliciter inuocatur primo expreſſe cum aperte inuocaẽ, vel aliquid fit, ꝙ creditur opera ipſius dæmonis eſſe perficiendum.2.2.q.95.art.3. Secundò,tacitè quando quis enititur aliquid facere ꝑ cauſas,quę nec virtute ſua naturali, neque ex diuina, aut eccleſiaſtica diſpoſitione poſſunt illud efficere, vel quando huiuſmodi cauſæ tanquam neceſſariæ adiunguntẽ aliis quæ poſſunt talem eff.ctum producere. 2. 2.q.6.ar.1.Manu.c.2.nu.25.

Dæmonem habere familiarem,& illius opera uti peccatum eſt maximum. Ibi.nu. 26.& Relectione.c.nouit.de iudic.nota.2. num.29.

Dæmon mille habet vias,& artes nocẽdi.c.uiſis.16.q.2. & ſi quid dicit, aut facit, quo ſuis cultorib. vel parum commodet, non tamen id facit,vt proſit,ſed ut grauiſſime aliquo modo poſtea obſit,iux. Athanaſ. apud S.Tho.2.2.q.75.ar.41. Vbi ſupr. nume. 31.

Dęmoni dexteram porrigit,quiſquis ille eſt,qui ab illo diſcere quicquam quęrit. ¶Ibid.num.6.

Dęmon indirecta cauſa eſt omnis mali inquantũ induxit primũ hominem ad peccandum ex cuius peccato labilis facta eſt humana natura,& facile cadit.1 22.qõ.80. ar.4.non autem eſt cauſa directa,& particularis,ut ait Orig. li.3.Periar.c.2. quia ẽt ſi ille non eſſet homines appeterẽt aliqua, quæ niſi eſſent per rationem ordinata peccata forent. Eſt igitur cauſa non ſufficiens ſed inſufficiens per ſuggeſtionem mouendo phantaſiam non uoluntatem. Com.ca. ſi enim.de pœ.d. 2.nu.1.

Dæmon per patientiam frequenter illuditur, quia hæc ad uirtutes multum cõducit, ſicut multi ex deſperatione pereunt. ¶Com.ca. poteſt fieri.de pœn. diſt. 1. nume.6.

Denunciatio.

Denunciatio multiplex. Quædam Euangelica, per quam non intenditur peccati punitio, ſed emendatio. Quædam verò eſt iudicialis priuata, per quam non damnatur denunciatus pœna criminis, ſed tantum intereſſe denunciati reſtituitur.

Tertia eſt Canonica, per quam intenditur ceſſatio à Crimine, non autem punitio.

Quarta eſt iudicialis publica,quam aliqui denunciam vocant,quæ nõ admittitur niſi ſuper notorijs, vel famoſis.l.ea quidẽ. C. de accuſat. quia eam debet præcedere infamia, vel notorietas,quæ habet locum accuſationis. Sed non debet credere iudex denuncianti, etiam ſi ille eſſet officialis publicus, niſi aliter ei crimen probauerit Sotus libr. de ratio. tegend. ſecret. men. 2.quæſt.2. ¶Com.in Rubric. de Iudic.nume.95.

Denũciatio euãgelica, eſt nouũ Chriſti

inuentum,& indelebile,& non minuit laicam poteſtatem, quia cognoſcere de peccato, vt impeditiuum cęleſtis gratiæ,& ad illius pœnitentiam agere non pertinet ad laicam poteſtatem.¶Ib nu.*69*.

Per quamcunque denũciationem cum manifeſtum eſt crimen iudici, poteſt ille per viam inquiſitionis procedere ad ponendum incepta noua tela iudicij. ¶Ibi. num. *95*.

Denunciationem facere non debet qs, niſi quod denuntiat poſſit probare, etiam ſi iurauerit ſe dicturum,quod ſit,qa occulte ſibi detecta, vel à ſe viſa in occulto fieri neſcit,ut reuelet. Henr. Gandau.quol.*9*. in prin.Adrian.4.de correct.frater. §.eſtenſis. niſi ſint præparationes ad alijs nocendum. ¶Com.cap.Inter verba. concl.ſexta. num.25.& num.578. Et qui habet vnum teſtem licitur poſſe probare,ita ut debeat denunciare.¶*779*.Et in Manual.ca.25.nu. 33.Conſi.quarto.de hæret.num.3.& conſi,nono.num.2.

Quod ſequitur etiam ſi Epiſcopus ſub pœna excommunicationis præciperet. ¶Manu.cap.17.num.137.

Quæ autem vergunt in damnum publicum,aut particulare,corporale, aut ſpiritualę,vt proditioni,: Hæreſis, &c. Sunt denuntianda, & ſi adeſſet iuramentum de non denuntiando.Innocen.in cap. qualiter,& quando.el primo.de accuſatio. Et Panorm.in cap.dilectus. de exceſſ. prælat. Manu.vbi ſup.

Denunciatio, quam nullus ſequitur effectus non eſt expectanda. ¶Conſil.8. de hęret.num.5.

Denunciare hæreticum alibi, quàm in Hiſpania,aut Italia,nemo tenetur. ¶Conſi.nono. eod.t.t. Seipſum autem hæreticũ prodere,nemo tenetur, quia nullus generaliter tenetur id facere de quocunque delicto. capit. quis aliquando. de pœnitent. diſtinct. 1.

Qui autem poteſt ſine manifeſtatione ſui debet omnes manifeſtare quicunque illi ſint.¶Conſi.8.nu.3.

Denunciare delicta non tenetur, niſi q ſciunt per uiſum,vel alium ſenſum corporeum, vel per confeſſionem illius q fecit, uel quod habetur pro indubitato, ſecundum Inn.c.cum cauſa.de iuram.vel ſaltem audiuit ab aliquo fide digno, qui ſciebat illud.gl.ſing.l.Titio fundum. ff.de cred. & demon.¶Conſi.*9*.de hær.nu.1.

Denuncians de aliquo crimine pendente cauſa denunciationis, non eſt promouendus ad aliquam dignitatem. capit. omnipotens.diſtin.81.¶Conſi.3.de accuſat.num.3.

Denunciandus non eſt correctus ad futurum lapſum cauendum, niſi expreſſe caueatur. ¶Conſi.75.de reg.nu.*29*.

Denunciationes matrimoniorum omnis ordinarius dimittere poteſt.Conc. Triden.ſeſſ.24.c.1.de reform.matrim.¶Conſ. 5.de ſponſ.nu.1.

Denunciationem Euangelicam, fraterna correctio præcedere debet.c.ſuper his. de accuſ.¶Conſi.3.eo.ti.nu.4.

Denuncianda ſunt delicta cum minori damno poſſibili famæ delinquentium. Ideo non debet denunciari delictum pręparatum etiam fururum,cum pro certo habetur emendatio. Quod tamen raro contingit in proditione,& prædicatione hæreſum. ¶Cap.inter verba.concl.*6*.n. *622*.

Denunciatus non eſt puniendus ante delictum probatum, nec poſtea ſi promittit emendationem, licet illi poſſit iniungi aliqua pœnitentia ad cauenda futura. Si ſperatur emendatio,nec ipſe vult obedire præcepto Eccleſiæ poteſt puniri ob contumaciam.Caietan.2.2.q.33.ar.8.Sot.de rat. teg in 2.q *6*. ¶nu.*628*.

Denuncians mala intentione, peccat. Tho.quol.15.ar.13.¶*633*.

Denunciandus non eſt peccator ſecretè correptus, & emendatus Sot.ubi ſupr. Adrian.4.de corr.ct.frat. Ricar.4. diſt.1*9*. art. 3.¶Ibid.

Denunciare debemus cum nobis præcipitur ante, & res,quas non teneremur, niſi nobis eſſet præceptum, ut delicta iam emendata,de quibus ſumus iuſſi, ut teſtes non autem,ut denunciatores. Abb.c.dilectus.de exceſ.præl.Fel.c.intimauit.de teſti. ¶num.*720*.

Denunciari cum mandantur delicta magna diſcretio, neceſſario eſt adhibenda.

num.

num.775. Et ratio eſt, quia aliquādo nobis iubetur id, quod ſciuit de fama, vel notoritate, aliquando de eo, quod audiuimus dici, vel loqui de delicto, vel fama eius: aliquando omnia ſupradicta. Et ideo aliqui obligantur ad magis, aliqui ad minus. ¶nume. 776.

Vide verbo Reuelatio.

Depoſitum.

DEpoſiti contractus eſt per quem ſola rei cuſtodia alteri committitur. l. 1. & l. licet. ff. depoſ. Et regulariter fit in fauorem eius, qui deponit, & commēdat, & ſi conſiſtit in rebus numero, pondere, & menſura, conſiſtentibus facta facultate depoſitario, vt eis utatur incipit eſſe mutuum ſimul, ac depoſitarius incipit eis vti. l. Quintius. ff. depoſ. & l. certi conditio. §. fin. cum l. ſequenti. ff. de reb. cred. ¶Manual. c p. 17. nume. 180. Conſ. 1. de depoſ. nu. 10. conſ. 12. nu. 1.

Depoſiti contractus vere eſt gratuitus. l. 1. §. ſi veſtimenta. & ſequent. ff. depoſ. Ideo non licet deponere, neque apud Mōtem pietatis cum ſpe lucri, ideo ſola rōne eius non poſſunt tales quicquam a Monte accipere, quia eſt uſura, neque poſſunt excuſari ratione vtilitatis ipſius Montis. ¶Conſi. 17. de vſur. num 102. conſ. 1. de depoſ. nu. 7. conſi. 5. nu. 1.

Depoſitum rei conſiſtentis in numero, pondere, & menſura, non poteſt iuſte fieri, niſi gratis, ita ne depoſitarius poſſit ea vti, quia ſimul ac vti cœperit tranſit in mutuum. ¶Com. de ſpo. cle. §. 16. nu. 3.

Depoſitum apud Montem Pietatis fieri poteſt cum lucro, quatuor per centum, quatuor concurrentibus. Primò, intentio iuuandi montem, & pauperes ab eo mutuo accipientes, non autem fœnerandi: & tandem, quod accipiunt quatuor pro centum, ratione lucri ceſſantis, cum erant veriſſimi, licet tantundem ex mercibus, ex pecunia emptis, lucraturi. Sic enim determinauit Iulius 3. In fauorem Montis Vicentini. ¶Conſi. 17 de vſur. nu. 3.

Depoſitum, qui deponenti reddere non vult cum illud petat, peccat. c. bonæ fidei. de depoſ. niſi in ſui damnum, aut alienum petat, ſicut furioſus. c. ne quis. 22. q. 2. Et niſi talia bona eſſent fiſco dicata, qui illi reddenda eſſent. d. c. bona fides. ¶Conſi. 6. de iniur. num. 2.

Depoſitum commiſſum dolo, vel lata culpa, qui non vult reddere, peccat. l. 1. §. vult. ff. depoſit. ſi culpa leui non tenetur, ſecus ſi ob cuſtodiam mercedem accipiat, non autem ſi leuiſſima fuiſſet culpa, aut caſu fortuito, niſi præceſſerit mora in reſtituendo. ¶Ibid.

Depoſitum poteſt fieri cum pacto, quod pro cuſtodia detur aliquid. ¶Conſil. 5 de depoſ. nu. 4. & conſ. 4. nu. 1.

Deponens pecunias cum pacto, aut intentione lucrandi, vt ſit vere mutuum peccat, quia eſt illicitum lucrum. ¶Manual. ca. 17. num. 181.

Deponens ſcuta aurea, & poſtea illa mutatim repetens triplici ratione aliquid plus recipere poteſt. Primo, tanquàm ſpōte donatum.

Secundò, tanquàm debitum ratione cambij per minutum facti.

Tertiò, ratione maioris valoris, quia quando dant ur minuta habet ſcutum aureum. ¶Conſi. 12. de vſur.

Deponens pecunias cum pacto nihil ſoluendi depoſitario iniuſte facit, & vſuram committit, quia vult accipere ultra ſortem id quod iuſte illi deberet pro cuſtodia. ¶Conſi. 3. de teſtam.

Deponens nihil à depoſitario exigere poteſt licet poſſit accipere ſponte oblata. ¶Conſi. 4. de depoſ. nu. 3. accipiendo autē iniuſte facit, & vſuram committit. ¶Conſi. 2 de procur. nu. 3.

Depoſitarius tenetur de leui ſi depoſitū factum eſt in fauorem eius, & quando ipſe ſe obtulit cuſtodem præcipue ob ſuam vtilitatem. ¶Conſi. 3. de iniur. contra tamen uoluntatē deponentis vti non poteſt re depoſita ſine peccato. ¶Conſi. 5. de depoſ. num. 4.

Contra naturam contractus ad aliquid ſoluendum oneratur. ¶Conſi. quarto. de depoſit. numer. octauo. & conſil. tertio. num. primo.

Depoſitarius rei furtiuæ, ſi fur non eſt ſuſpectus dę fuga, vel de veriſimili volun tate non reſtituendi tenetur reddere depoſitum furi. ¶ Conſi. octauo. de furtis. num.quarto.

Depoſitaria non eſt res ſacra, & tamen non eſt vendibilis. Conſ.1.eo.tit.nu.3.& 16. Neque eſt æſtimabilis eo, quòd ob eam depoſitarius honoratur. Ibi.nu.12.

Detractio.

DEtractio, murmuratio, & infamatio, pro eodem frequenter accipiuntur; & eſt ſignificatio alicuius mali cuiuſpiam hominis nō canonizati inordinata expreſſa, vel tacita, qua lęditur, vel periclitaſ eius fama, vel gloria. ¶ Man.c.18.n.17.& Com. c.inter verba.concl.6.nu.3.

Diuiditur in ſeptem ſpecies, ſecundum Alex. Ales 2.p.q.1.& 6.Tho.2.2.q.73.arti. 3.ad 3.Sed ſecundum Scotum 4.d.15. q.4. in tres tantum, quæ reducuntur ad duas, q̄ ſunt ſignificatio mali falſi, & mali veri ſecreti. Secundò, diuiditur in formalē tātum & materialem tantum.& formalē, ac mate rialem ſimul. Prima, qua ſignificatur bonū putatū malum: altera, qua ſignificaſ malū putatum bonum. Tertia malum putatū malum. ¶ Vbi ſup.nu.6.& 21.

Detractio, quælibet eſt peccatū mortale ſuo genere, quia fama maius bonū ē, quā pecunia. Prou.22.¶Man.nu.22.dict.Com. nu. 6. Aut eſt mortale quoties fit animo famam proximi notabiliter lædendi, aut talis lęſio ex illa ſequitur, etiamſi non erat animus: aut cum dat cauſam talis læſionis aduertens, aut aduertere debens ad illam.num.23.

Detractor eſt, qui non ſolum alienū, ſed ſeipſum etiam infamat.Anton.3.p. titul. 8. cap.4.§.1.& ſentit Caiet.2.2.q.73. artic.2. Et eſt talis, qui peccatum mortale ſibi, vel alteri falſo imponit, niſi per aliquā circun ſtantiam damnum, famæ notabile, & periculum eius probabiliter excuteretur.n. 24. vel ſuum crimen detegit. Ver. Infamia.

Detractor eſt inuentor libelli famoſi, quia illum diuulgat. l eg.prima. C.de libel. famoſ. ¶Manual. capit. decimo ſeptimo. numer. 35.

Qui audiens refert mala. Et qui bona tacet, animo notabiliter lædendi. nu.36.

Qui audiens detrahētem mortaliter, & conſentit, vel non reſiſtit, dum id facere tenetur, & poteſt, & qui incitat illum, ut detrahat Adria.quol.2.q.2. ¶Ibi.nu.37.

Iudex inquirens, interrogans, vel iubēs denūciari, dum viſitat, aut procurat occul ta, ſine vlla præcedenti infamia.c.ſuper his & c.qualiter, & primo.de accuſat. Ibidem nu.39.40.& 41.

Detractor non eſt accuſator, aut iuſte cum debet crimen detegens. Anton. 3. p. tit.8.cap.quarto. ¶Manual.capit.17. num. 30. & 31.

Detractor famā proximi notabiliter lædens, non ſolum peccat, ſed etiam ad reſtitutionem tenetur Adria. d.quol.2.Tho.2. 2.q.73.ar.1.Palud. 4. diſt. 19. aliud ſentit. Verb. Fama.

Qui detrahit, ſine animo detrahendi ſi videt, aut videre debet, q̇ notabiliter lędit & à detrahendo nō ceſſat peccat, & ad reſtitutionem tenetur.Caie.verb. Detractio. Th.vbi ſup.& probatur per princip. d.43. ¶Com.c.ita quorundā.de Iud.not.10.n.8. Verb. Murmuratio.

Deus.

DEus eſt natura naturans. l.reſpiciēdum.ff.ſi cer.pe. Com.c.nouit. de Iud.n.1. Ille eſt quicquid in eo eſt quia ſeipſo ſolo ſimpliciſſime cognoſcit, & amat ſe, & omnia alia. 1. p.q.3. per tot. ¶Man. c.4.nu.7.

Eſt omnino ſimplex nullatenus compoſitus, neque pars compoſiti, neque mens mundi.c.firmiter.de ſumm.trinit. 1.p.q.3. Dion.c.2.de diu.nom. ¶Com.ca.libenter. de pœn.d.1.nu.10.

Deus eſt totus in toto orbe, & totus in qualibet eius parte.Magiſt.ſen.d.37. Tho. 1.p.q.8.ar.2.3.com.Gen.cap.68. ¶Manua. prælud.1.num.2. quare illius conſpectum nullus pōt fugere, neque latet eū etiā cogitationes. ¶Com.c.nouit. de iud.nu.1.

Eſt

Eſt omnia in omnibus non realiter,ſed eminenter,& cauſaliter cauſando omnia, quæ homo naturaliter deſiderat. Tho. 3. con. Gent.c.63.¶Com.c.non reuertebantur.de pœ.d 12.nu.3.

Deum eſſe demonſtrat quadruplici iure.ſ.Pontificio.Inno.in c.nobis.el ſecōdo. de ſen.excommu.cap.erubeſcunt. 32.diſt. iure Cæſareo.l. ſed & ſi.§.fina. ff.de iudic. l.1.in princ.C.veter.iur. Iure diuino.1.Regum 2.Hebr.4. Et iure naturali, ut patet per omnes philoſophos. ¶Com.ca.nouit. de iud.not.1..nu.1.

Deus omnia nouit facta ne dū per ſeipſum.¶Cō. c.nunquid Cain. de pœn. diſt. 1.num.2. Quædam tamen ſcit in ſuis cauſis ſecundum præſentem iuſtitiam, & ex meritis humanis,alia autem ſecundū æternam pręſcientiam.2.2.q.17.art.6. Com.c. nouit.de iud.not.1. num.20.

Quare non interrogat, quandoque ut diſcat, ſed vt doceat aliquid interrogatus. Abulenſ.in Matt.c.16.q.19. ¶Ib'.nume.18. Cognoſcimus autem nos illum incipiēdo à creaturis, quarum ille eſt cauſa, uel per viam negationis.Thom.3.d.37.q.4.Com. cap.charitas eſt,de pœn.diſt. 1.numer.4.

† Cognoſcere illum per viam eminentiæ eſt illi attribuere omnes perfectiones,quę in creaturis reperiuntur, quæ in illo eminenter continentur. Cognoſcere autē per viam negationis eſt ab illo remouere oēs imperfectiones,quæ rebus creatis exiſtūt. Eius autem ſcientia nullam imponit neceſſitatem rebus futuris. Mag.1.d.38. Thom. 1.p.quęſt.14.ar.13.¶Com.cap.nouit.Not. 1.nume.1.

Non cognoſcitur, vt finis ſupernaturalis,ſine dono fidei, ſed bene,vt finis naturalis.¶Com.cap.charitas.de pœn. diſtinc. 2.nume.8.

Deus magnus eſt, cuius magnitudo ſemper eſt ſuſpicienda.de oratione, c.18. num.19. Nunquam tamen augetur. Magi.d. 39. Neque diminuitur, ſed ſtabilis eſt, atque inuariabilis.Com.d.c.nu.13. Nullius figuræ eſt quatenus Deus: quatenus autē homo gratioſiſſimæ, atque benigniſſimæ. ¶Manu.c.27.nu.291.

Et licet ſit, immutabilis pōt tñ precib. flecti ſecundum Hier.ad Damaſ. non q ſententiā mutet,ſed quia, quæ fieri debent ſecundum præſentem iuſtitiam mutat. ¶ de orat.c.19.nu.51. Immutabilis eſt ſecūdum iuſtitiā, quam meremus, iuxta præſcientiā æternam:mutabilis autem ſecundum iuſtitiam,quam meremur,iux.præſentē ſtatum. Thom.4.diſt.46.q.1.ar.2. ¶Com.c.importuna.de pœ.d.1.nu.2.

Dei attributa,quæ ſunt potentia,ſapientia,iuſtitia,bonitas, & alia in ſeipſa quidē ſunt omnino idem, & cum eſſentia, licet ſint ratione diuerſa, vt patet ꝑ omnes Theol.in 1.ſent.¶Com.c.libenter.de pœ. d.1.nu.13.Cū ſit natura bonus bonos vltra cōdignū remunerat, licet ſit iuſtus malos, tamē citra condignū punit. Tho.4.d. 46.q.2.ar.3.¶Com.c.1.de pœ.d.7.n.2.

Quia bonus pronior eſt ad ueniā, quā ad uindictam. ¶Com.cap.quia diuinitatis de pœ.d.1.Miſericordia.n.illi prius ratione conuenit,quàm iuſtitia punitiua,& qa pietas attribuitur bonitati, quæ præcedit iuſtitiam.¶Ibid.num.9.

Ex quolibet attributorū Dei effectus ꝓcedūt, ſed tamen vnuſquiſque ad illud reducitur, cum quo habet maiorem conuenientiam ſecundum propriam rationem. Sicut ordinario rerū ad ſapientiam. Iuſtificatio ad miſeric.oratio ad potentiam,&c. ¶Com.ca.libenter ead.d.nu.16.

Dei potentia eſt ſumma, & apparet in creatione omnium.Non creauit autē prius ſpiritualia,quàm corporalia.ca.firmiter.de ſumm. trin. Sed ſimul ab initio tēporis utramque de nihilo condidit creaturā, quā ſententiam ſequitur Thom.opuſc.25.licet non damnet contrariam.1.p.q.61.ar.3. Ob auctoritatem Grego. Nazianz. & aliorum Patrum, quas ibi citat Auctor. ¶ In dicto cap.libenter. num.15. Et licet de illo dicatur, quod ille non poſſit effecta iam infecta reddere: Attamen dicendum eſt, q etiam id facere poteſt in ſenſu diuiſo, quia poſſibile eſt ex eo, quod hoc tantum conſideratum, ut poſſibile contingens ſine qualitate factionis præteritæ, non ſit factum: hic ſenſus. habetur à D. Thoma opuſcul.40.& in 3.diſtinct.ſecunda. quæſ. 1.ar.1.& 1.par.quæſt.25.art.4.glo. ſubtilis

in

in capitul. Nabucdonoſor. §. vaſis iræ. quæ alias eſt in cap. in verbo quamuis. 23. q. 4. ¶Com. c. quis iratus. ead. di.

Deum nunquàm licet, neque ore negare metu, aut alterius paſſionis cauſa, ſicut fecit Petrus. c. fidelior. 50. diſt. Et mare illius Pont. ca. nunc autem. 21 diſ. Tho. 2. 2. q. 3 ar. 2. ¶Com. cap. Poteſt fieri eadem diſtinct. num. 1.

Deum diligere debemus, at ſine dilectione ſuper naturali diligi a nobis nõ poteſt, ut conuenit noſtræ ſaluti propter defectum virtutis noſtræ. ¶Cap. charitas. de pœn. d. 2. nu. 8. Illum autem diligere eſt illi copulari animo, concipere fruendi eius viſione affectum, peccati odium, Mundi faſtidium. ¶Ibi. nu. 7.

Hac charitate ab homine exiſtenti in peccato mortali, poteſt quidem diligi ſuper omnia, vt ait Caiet. tom. 2. tract. 4. & 1. 2. quæſt. 112. ar. 1. quia ſicut intellectus ui ſua naturali poteſt illum cognoſcere, ut eſt ſuper omnia, ita & uoluntas ui ſua naturali poteſt illum diligere ſuper omnia. Non autem vt eſt finis ſupernaturalis, & noſtram ſalutem cauſans, quia tunc eſt neceſſaria dilectio ſupernaturalis, ſed tantum, ut finis naturalis. ¶Ib. nu. 9. & 10.

Deus ſolus Dominus eſt uitæ. Deuter. 32. Ego occidam, & ego uiuere faciam. ¶ Com. cap. inter uerba. 2. q. 3. concluſ. 4. nume. 20.

Deus maior, & melior finis eſt, quàm uirtus cum ſit finis ultimus, & propter ſe tantum amabilis, non autem uirtus, niſi propter ſe, & aliud. Ochan. 1. ſentent. diſt. 1. quæſt. 1. Gabriel. 1. diſt. 38. quæſt. 1. ¶Ibi. concl. 5. nu. 25.

Deo mentem noſtram offerre debemus. Non enim munera, ſed corda noſtra requirit. ¶Conſi. 40. de præbend. num. 1.

Eſt autem id cognoſcere eum noſtræ creationis principium, & beatitudinis finem, atque ideo illi noſtram voluntatem omnino ſubiicere. 2. 2. quæſt. 83. art. ſecundo. ¶Com. cap. primo. de pœnit. diſt. 5. §. ponat. num. 1.

Deo quis offenſus eſſe dicitur, primo ob peccatum originale, ob quod priuatur ſolum beatifica viſione.

Secundò, ob mortale, actuale, ob quod meretur etiam pœnam ſenſus. ¶Com. cap. quomodo. de pœ. d. 2. nu. 2.

Deuotio.

DEuotio voluntas eſt Deo prompte famulandi. 2. 2. quæſt. 82. ar. 1. Et oritur ex triplici fonte, videlicet ex Deo tãquam ex cauſa extrinſeca, iuxta illud Ambroſ. ſuper Lucam cap. 9. Deus facit Religioſum, quem vult. Secundò, ex meditatione diuinæ eius bonitatis, quæ eſt prima cauſa intrinſeca, quæ gignit amorem. Pſalm. 34. In meditatione mea exardeſcet ignis.

Tertiò, ex conſideratione defectuum Naturæ, & culpæ. Et ex hac mulieres ſunt deuotiores: ſimiliter afflicti, atque infirmi, neceſſitatibus preſſi & ſimplices. ¶de ora. cap. 20. num. 58.

Ad hanc acquirendam tria requirũtur. Primo oratio, quę illam à Deo impetret. Secundo, conſideratio ſuæ bonitatis, amoris, omniumque beneficiorum tam generalium, quàm ſpecialium. Tertio, reputare noſtros omnes naturæ, & culpæ defectus. ¶Ibid. num. 63.

Deuo tio à verbo deuouere emanat, ꝙ ſignificat quandam magnam rei deditionem, & poteſt reperiri ſine ſpirituali dulcedine animam reficiente, quam Sotus li. 10. de iuſt. & iur. q. 5. art. 5. Deuotionem improprie appellat. ¶De oratione. capit. 21. num. 33.

Deuotio, quam quis ſe deuouet ſperans opem ab aliquo, continet quandam petitionem tacitam illius, quam ſperat operis & adiutorij. De ora. c. 1. nu. 16.

Diaconus.

DIaconus præſente Parocho, ſi ad pacem inter parentes firmandam baptizauit irregul. non eſt faciẽs id non, vt presbyter, ſed tanquam Diaconus putans ſibi ex officio licere Abba. in cap. de cler. non ord. & Hoſtien. ibi, quod deducunt ex Panorm. ibid. Et non ſufficit,

quod

quod vſus fuerit ijſdem cæremonijs, vt colligitur ex Lappo alleg. 28. Et id totum intelligitur, quo ad forum Dei. In foro au tem Eccleſiaſtico exteriori præſumitur ba ptizaſſe tanquam presbyter, niſi vere probauerit id non feciſſe doloſe, ſed bona fide. ¶Conſi. 70. de ſen. exco.

Religionem S. Ioannis profitendo non deſcendit, ſed aſcendit propter tria uota ſubſtantialia. cap. geſta victa. gl. recepta. d. 72. ¶Conſi. de his quæ ui. nu. 6.

Dicere.

Dicere de vno, de altero negare videtur. cap. Nonne. de præſumptio. l. cum prætor. ff. de iud. ¶Conſi. 5. de emp. & vend. nu. 8.

Dictio (Niſi) poſt negatiuam orationẽ, niſi accedat affirmatio, nihil ponit, neque in odioſis, & pœnalibus. Couaruu. in epi. 2. par. cap. 4. num. 6. ſequutus Adrian. Dec. l. Actionem. C. de tranſact. ¶Conſi. 23. de ſimonia. num. 4.

Dicta teſtium de rumore, vel fama deponentium reo parum nocent, ſi fama à maleuolis orta ſit. cap. Qualiter el 2. de accuſ. ¶conſ. 66. de ſim. nu. 4.

Dicti pars vna per aliam declaratur. l. 1. ff. de rebus. ¶ Conſil. 27. de rempor. ordin. num. 2.

Dicto illius ſtandum eſt cui voluerit is, cuius ſolius dicto ſtandum eſſet. l. Theopompus. ff. de dot. prælat. ¶Conſi. 2. de teſtam. num. 2.

Dictum in iudicio, & cum iuramento, attenditur, non autem extra illud, & ſine iuramento. cap. cum cauſa. de teſtib. ¶Conſi. 66. de ſimonia. nu. 4.

Et ſi nitatur falſa narratione, aut falſum ſignificet, infirmum eſt. ¶Conſil. 5. de emptio. num. 8.

Dictum ſatis directum in alicuius mor tem ea ſecuta, facit irregul. ¶Conſi. 10. de homic. num. 4.

Quod probatur alicuius dicto, tribui poteſt ei licere non concipiatur ab eo eiſ dem verbis. ¶de redimen. eccle. quæſt. 1. Mon. 2. num. 2.

Dies.

Dies multipliciter accipitur, ſiue multipliciter dicitur. Primo, eſt Dies Naturalis conſtans ex horis 24. & ſecundum Roma. Hiſp. & Gallos incipit à media nocte. l. More Romano. ff. de feriis. Athenienſ. ab occaſu, ſicut & nos Veneti, Babilonij, & Bohemi ab ortu. Arabes, & Aſtrologi à meridie. glo. c. Herueſij. dict. l. more Romano.

Secundo, dies artificialis, & eſt tempus quo Sol manet ſuper noſtrũ Emiſphæriũ, id eſt ab ortu, vſque ad occaſum, quem Aſtrologi diuidũt in duodecim horas æqua les. Attamen dies ipſi in ſe maiores, vel mi nores exiſtunt. argum. cap. cum M. in prin. de conſt. ¶De orat. c. 3. nu. 34.

Iſte dies artificialis, & ſi regulariter finiatur occidente Sole: attamen verius vi detur durare vſque ad tenebras ſecundum Card. c. ſi perfodiſſent. quæſt. 2. de homici. Quia etiam ante ortum Solis dicitur dies quando iam albeſcit, hunc ſequitur Felin. in cap. conſuluit. de offi. delega. nume. 18. Conſi. 2. de elec. nu. 3.

Dies quo ad horam recitationis officij, ſecundum S. Thom. quol. 5. art. 18. incipit à ſua ueſpera pro quo eſt. capit. 1. de fer. & glo. quam commendat Felin. in dicto cap. conſuluit. & durat vſque ad mediam noctem diei ſequentis ſecundum Caietan. in ſumm. ver. Hora, quo ad 4. ¶De oratione. cap. 3. num. 60.

Dies cœptus habetur pro completo regulariter. l. qua ætate. ff. de teſtament. Non autem annus. clem. generalem. de ætat. & qual. Conſi. 6. de ęta. & qual. nu. 1.

Dies termini non computatur in termino, quando illi additur præpoſito à, uel ab. glo. memorab. adiuncto tex. clem. ſicut. de appellar. Conſi. 18. de præb. num. 3.

In reſeruatione autem alternatiue ex mente Papæ, & conſuetudine computat. Ibidem num. quarto. Et etiam tunc, quando illæ præpoſitiones certo tempori adiũ guntur, ut ſing. & ſingulariter no. Præpoſ. ca. ſuper eo. el 2. nu. 21. de appel. ¶Ibidem vide verbo. A.

Dies conditionis adimplendę retrotrahitur, quando pendente conditione non ſuperuenit aliquid, quod illius diſpoſitionis conditionalis effectum impediat. arg. l. bonorum. ff. rem vt haberi. cap. ſi pro te. de reſcript. ¶ Relect. c. ſi quando. de reſcri. excep. 21. nu. 22.

Diffamatio. Verb. Fama.

Dignitas.

Dignitatem, qui habet eiuſdem ordinis, & nominis ille præfertur alteri in honoribus, qui prior ad eã eſt aſſumptus. l. 1. C. de conſul. libr. 12. & l. prima. ff. de alb. ſcrib. ¶ Conſi. 1. de maior. & obed. num. 12.

Inter dignitates eiuſdem ordinis præcedit illa, quæ eſt maioris loci ex mente Innocent. in capit. Sedes Apoſtolica. de reſcrip. ¶ Ibi. nu. 6.

Dignitatem æqualem qui habet, habẽti aliam, & qualitatem aliam notabiliter conſiderabilem ad præcedendum de iure, pręcedit alium habentem aliam ſimilem ſine tali qualitate tex. in l. 2. C. vt dig. ord. ſec. lib. 12. ¶ Ibid.

Dignitas inſignibus Epiſcopalibus decorata maiori honore videtur digna, quã alia ſimilis eis deſtituta. d. cap. vt Apoſtolicæ. de priuileg. lib. 6. &

Dignitatis maioritas præpõderat prioritati promotionis. §. Iſidorus. in ca. placuit. 16. diſtinct. ¶ Ibid. num. 9.

Dignitas iuriſdictionem Epiſcopalẽ habens minori 25. annis habenti non confertur, in quo æquiparatur parochiali. ¶ Conſi. 2. de æta. & qual. nu. 2.

Dignitas etiam prima poſt pontificalẽ cum canonicatu eſt incompatibilis. cap. de multa. de prębend. ¶ Conſi. 29. de prębend. nume. 1.

Dignitas cum Canonicatu poſt Conc. Tridenr. in eccleſiis diuerſis eſt incompatibilis 2. generis. ¶ Ibidem num. 6. Si ſunt autem beneficia difformia etiam in vna eccleſia compatibilia ſunt poſt prædictũ Conc. ¶ Ibi. nu. 7.

Dignitas dicentis ad perſuadendũ multum confert. ¶ Com. de redimen. eccl. q. 1. ¶ Mon. 4. num. 1.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio eſt relaxatio legis cauſa cognita, iuxt. glo. ſolem. §. niſi. 1. q. 7. ¶ Manu. prælud. 9. nu. 15.

Differt à commutatione, & irritatione, quia diſpenſatio cauſam iuſtam, & rationabilem requirit, neque qui diſpenſat tenetur aliquid diſpenſato iniungere. Commutatio requirit, ut id in quo notum commutandum eſt æque bonum ſit, ſi ex cauſa fiat, uel melius ſi ſine cauſa, iuxta mẽtẽ omnium præcipue Caietan. 2. 2. q. 88. ar. 12. Irritatio verò, non aliam cauſam expoſtulat, quam voluntatem illius, qui ad irritandum habet facultatem. cap. puella. 20. q. 2. Palud. 4. d. 38. q. 4. Anto. 2. p. ti. 2. ca. 2. §. 6. ¶ Manu. c. 12. nu. 63.

Diſpenſatio à ſolis prælatis fieri poteſt circa vota ob rationem S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12. Et etiam circa alia. ¶ Ibi. nu. 64.

Et regulariter omnis Princeps diſpenſare poteſt circa legem ſuam, quod facere videtur, quando contra illam agit. l. Vlpianus. ff. de excuſ. tuto. & l. quidam conſulebant. ff. de re iudic. Conſi. 13. de cleric. non reſid. num. 3.

Qui autem Authore caret, & diſpenſat peccat, & nihil facit. argum. capi. 2. de conſtitut. Caietan. 2. 2. q. 88. ar. 12. ¶ Manu. cap. 12. num. 72.

Diſpenſatio uoti continentiæ perpetuæ, Religionis peregrinationis in Hieruſal. Ad limina Apoſtol. Et Compoſtellæ ſolius Papæ eſt, vel illius, cui ille ſpecialiter commiſerit. Ibidem num. 75.

Quo ad caſtitatem ex cauſa, poteſt etiã ordinarius. Conſi. 25. de voto.

Diſpenſatio ſuper voto paupertatis, nõ eſt neceſſaria Religioſo ad teſtandum, qa dando illi hanc facultatem eſt facere illũ diſpenſatorem. ¶ De redim. eccleſ. quæſt. 3. Mon. 2. num. 3.

Voti mortaliter non peccandi, concedi poteſt, ut minus peccet peccando illud

ſine

ſine fractione voti, quare per illam non ex cuſatur à mortali,ſed tantum à maiori pec cato. ¶Conſil.16.de voto.num.5.de cauſa diſpenſandi infr.nu.3.

Diſpenſatio ad ſacros ordines, datur à ſolo Papa, & cum intrante Religione ad omnes ordines.ca.1. de fil.presb.li.6. Manual.cap.25.num.69. Qui autem eſt ſic di ſpenſatus per Religionis ingreſſum, non cenſetur diſpenſatus ad beneficium perpe tuum, quia tale capitulum ſolum prob it ta lem poſſe recipere ordines, nihil autem di cit de beneficio. Neque etiam ad beneficiũ manuale, ſi illud eſt curatum ſecũdum An ton.& Card.in dicto c.q.8.& 9.¶Conſi.4. de fil.presb.num.7.

Quo ad minores datur ab epiſcopo.ca. 2.de fil.presb.lib.6.¶Manu.c.25.num.69. & conſi.2.eo.l.tit.nu.5.

Cui ſuperior ex Papæ commiſſione licẽ tiam ordines aſſumendi dedit, ad illos di ſpenſatus cenſetur.

Diſpẽſatio, quo ad beneficium ſimplex ad epiſcopum pertinet.Arch.cap.1. de fil. presb.lib.6.quod debet fieri expreſſe,etiã quo ad canonicatum Cathedralis eccleſię, ad quem non intelligeretur diſpenſatus il le cum quo diſpenſat, & epiſcopus ad mi nores,& ad illum,niſi exprimeretur. ¶Cõ ſi.2.eod.titul.

Quo ad duo beneficia,ſimplicia,& diſ formia, ſub eodem tecto, vbi illa requirũt reſidentiam perſonalem, ſimiliter eſt ne ceſſaria diſpenſatio epiſcopi. ¶conſil. 29. de præbend.num.9.

Data ad beneficium non extinguiſ per commendam temporalem, aut perpetuam. Gomeſ.Regul.de trien.q.5.per cap.1.de fi. presb.lib.6.conſi.quarto.de fi.presb.nu.3. Ad Parochialem non includit talem col legiatam.arg.c.ſtatutum.de elect.li.6. Con ſi.3.eod.titu.nu.8.

Diſpenſatio contra Concilium à Lega to dari non poteſt.gloſſ.cap. penult. de fil. presb.& c.dilectus.el 1. de præbend. ¶de orat.cap.2.num.24.

Data de contrahendo, ſi erat iam con tractum ad hoc,ut facilius haberet eã nul la eſt.Relect.capitul.ſi quando. de reſcrip. cap.5. nu.4.

Diſpenſatio de contracto matrimonio ſcienter difficilius datur,quàm de contra hendo.Conc.Trid.ſeſſ.24.c.5.de refor.ma trim. ¶Manu.c.22.nu.86. Quando autem datur debet dari gratis, cum aliqua huius cauſarum,videlicet, defectusdotis compe tentis extinctionis magnæ litis. Locorum anguſtiæ eo, quòd maior pars eſt ſibi affi nis,aut cõſanguinea, neque cum illa datur in ſecundo gradu.nu.87.

Hunc requirit etiam ille, qui in gradu prohibito ſponſalia contraxit ſi ei erat a nimus illam quærere obligando ſe ad ma trimonium, & promiſit illam procurare. ¶Conſi.25.de ſponſ.per tot.

Dare illam ſuper affinitate, vel cõſangui nitate ad Papam pertinet. Super inceſtum etiam ad epiſcopum. Data ſuper conſan guinitate tacito inceſtu, ſi inceſtus com miſſus eſt ad facilius eam habendam non valet. Similiter ſi contractis ſponſalibus publice habuerunt ſcienter copulam, aut ſi ſecrete habuerunt etiam ignoranter. ¶Conſi.5.de conſang.nu.4.

Diſpenſatio ſuper affinitate ſi datur, & tacito impedimento publicæ honeſtatis non vitiatur.Panor.& præpoſit.ca.non de bet.de conſanguin.Rota deci.32. in nouiſ. de reſcript.¶Conſi.4.eod.tit.num.2. Man. cap.22.nu.86.

Data ſuper unum impedimentum, non tollit alterum.gloſſ. communiter recep. in Rubr.de Affin. quando non fit de illo men tio tacita,vel expreſſa, & hoc modo intel ligitur.gloſſ.3.capitul. Non debet.eodem. ¶Vbi ſupra.

Super impedimentum inceſtus põt dare epiſcopus,quando timeť incõtinentia.ca. antiquũ.33.q.2.Palu.4.d.34.q.1.Anton.3. p.tit.1.c.15.§.4.¶Man.c.22.nu.75.

Diſpenſatio circa celebrationẽ officij ab epiſcopo dari non põt, ſecundũ Archi. & utrunque Card.in ca.eleutherius.d.95. qa eſt cõtra Conc.¶de orat.cap.2.nu.24.

Diſpẽſatio ſuper formulam horarum ca nonicarum olim dare poterant epiſcopi per gl.ca.1.diſt.91.

Et per multa fundamenta relata ab Au ctore ubi ſupra.nume.27.ubi ad contraria reſpondit. n.29. Nunc autem quia omnes

tenen-

tenentur legi Papæ, poſt editionem Breuiarij Pij V. non poſſunt diſpenſare. ¶Ibidem num. 30.

Data ob febrem, vel alium dolorem, nõ valenti recitare, non extenditur ad cæcũ, quia ſola cæcitas non inducit dolorẽ, aut febrem. ¶Conſi. 7. de priu. nu. 2.

Diſpenſatio Bonorum eccleſię Papę cõmiſſa eſt, non autem Dominium, quod eſt de fide ſecundum Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. primo. de reform. Et non eſt in omnibus eiuſdem naturæ, quia aliæ diſpenſationes, videlicet ordinum, beneficiorum, legum humanorum factæ tenent, non autem iſta. 2. 2. q. 95. Et 2. 2. q. 88. ar. 12. ¶de red. eccle. Mon. 18. nu. 21. 40. & 42.

Diſpenſatio mala bonorum temporalium ipſo iure, non tenet licet aliquem eſſectum ſortiatur. c. fine exceptione. 13. q. 2. ¶de Iubil. Not. 15. nu. 10.

Diſpenſatio indulgentiæ ad Rom. Pon. ſpectat, & poteſt fieri generaliter multis, vel omnibus particulariter vni, vel alteri pro remiſſione totius pœnę, & partis et ã ſine Sacramenti applicatione. de Indulg. Not. 14. num. 1.

Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum depoſito à ſe verbaliter ſub crimine ſuper quo poteſt diſpenſare. cap. at ſi clerici. § de adulterijs. de Iudic. ſpecul. titu. de accuſ. nu. 4. & Panormitan. ibi quem ſequuntur Felin. ibidem. ¶Conſil. 1. de his quæ ui. nu. 1. Et in criminalibus adulterio duplici minoribus, & in inceſtu adulterio maiori. Panorm. vbi ſupra. num. 10. Fel. Dec. & communis. per cap. virginem. & cap. ſi quæ virgo. 27. q. 1. ¶Ibid.

Diſpenſationem irregularis quęrere debet, vt priuilegio gaudere poſſit. ¶Cõſ. 34. de homic. num. 2.

Diſpẽſatio ſuper irregularitate ex occulto crimine proueniente ab Epiſcopo, recipi poteſt, etiam ipſo ſciente, & conſentiente ſuper factum. Conſ. de ſimo. nu. 12.

Diſpenſatio data ad unam irregularitatem, aut excommunicationem, non extenditur ad aliam, neque ſuper vno homicidio ad aliud. c. ex parte. de offi. ord. ca. cum cauſa. de ſen. excomm. ¶Conſi. 1. de cleric. excommun. per tot.

Diſpenſandi facultas ſuper irregularitate ex delicto occulto proueniente conceſſa epiſcopis à Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. de reforma. æque extenditur ad irregularitates incurſas ob violationem ſuſpenſionũ, ac ob alias cauſas, per quod ceſſat ſententia. cap. 1. de re iud. lib. 6. & ibi Innocẽt. ab omnibus recepti, quòd talis diſpenſatio ex violatione ſuſpenſionis Papæ competat ſoli. ¶conſi. 40. de temp. ord. no. 8.

Diſpenſatio epiſcopi cum ſimonia occulta in ordine, & beneficio, qui eſt irregularis operatur ſublationem irregularitatis, poſt quam poteſt in ordine miniſtrare ad ſuperiora aſcendere, & poſtea, ſi nil aliud obſtet, beneficio canonice collato vti quia res extrinſeca nihil operatur. l. qui rei ff. de ſolut. cap. ferrum. 50. diſtinct. Conſil. 61. de ſimon. nu. 14.

Diſpenſatio illius, qui presbyterum occidit, ſi dicat ſe ſimpliciter hominem occidiſſe nulla eſt: quia tacuit verum non exprimendo ſatis delictum ſpecialiter. Iura enim mandant exprimi delictum, ex quo oritur irregularitas. ¶conſ. 4. de homic.

Diſpenſatio facta ſuper illegitimatione à Comite Palatino, ad ordines non extenditur, neque ad beneficia eccleſiaſtica, quare illegitimus indiget Papæ diſpẽſatione. Conſi. 5. de fil. presb. nu. 2.

Diſpenſatio transferens Monachum, quando ille propter eam prius dimiſerat habitum, neque fraudem detexit ſubreptitia, & nulla eſt. argum. ca. poſtulaſti. Rele. capitul. ſi quando. de reſcript. except. quinta. numer. 4.

Diſpenſatio ſæpius data eſt ab eccleſia, vt liceret etiam Monachis uxorem ducere Medina. li. 5. de ſacrorum hominum cont. capitul. 100. & cap. 28. vbi late confutat id negantes. & cap. 32. ¶Conſ. 10. de ſponſal. nume. 2.

Diſpenſatio ad petendum debitum valet tacito inceſtu, quia id non eſt neceſſarium exprimere ad diſpenſationem. Cõſil. de ſponſ. num. 4.

Diſpenſatio ad comedendum pluries in die ieiunij non valet, quo ad carnes, neque contra. ¶Manual. capitul. vigeſimo primo. num. 22.

Diſpen-

Diſpenſatio comedendi carnes diebus piſculentis ſecrete, & ſine ſcandalo, non operatur ne ille facere id poſſit coram domeſticis, & exteris aduenientibus, quia mens diſponentis, videtur eſſe ne modo conſueto carnibus veſcatur, & obediētiā, quam poteſt pręſtet. ¶Conſi.3. de obſeru. ieiun.num.1.

Diſpenſatio ad acceſſoria ſe extendit in materia mandatorum, iuxt. cap. cui. de præbend.lib.6. ¶de redimen.eccl quæſt.3. Mon.10.num.2.

Diſpenſatio à reſidentia, & promouendum iuſta de cauſa data excuſat. ¶Conſil. 12.de cler.non reſid.nume.1.ob cauſas dictas in Man.ca.83.nu.40. & prælud.nono. nume.14.

Diſpenſatio limitata, quo ad forum interius ad exterius non extenditur, quia à diuerſis non fit illatio. cap.ad audientiam. de decim.& l.Papinianus.ff.de maio.¶con ſi.5.de priu.nu.7.

Diſpenſatio, quo ad omnia iura poteſt prouenire à Papa ſi illa humana ſint. Cōſ. 1.de cleric.ægrotante.nume.7. Conſi. 20. de ſponſal.num.1.

Diſpenſatio, vt bigamus ad ordines aſcendere poſſit ſolius Papæ eſt. ¶Conſil.2. de conuerſ. coniug. & facilius cum bigamo laico,quàm clerico. ¶Conſil.2.de bigam.num.2.

Diſpenſatio, vt clericus ordine ſacro inſignitus poſſit contrahere matrimon. & Papa dare poteſt, ut omnes fatentur cōtra Clethoneum.l.de continua ſacerd.cap.13. Maior.4.diſtinct.38.quæſt.3. Medin.lib.5. de ſacrorum homin.contin.cap.7. Valet enim diſpenſare ſuper omnem legem humanitus datam ſiue in ſcriptis, ſiue ſine ſcriptis.argum.capit.cuncta per mundum. 9.q.3.cap.propoſuit. de conceſſ. præbend. ¶Conſi.10.de ſponſ.nu.1.

Diſpenſationes circa diuerſa, licet vna de alia non faciat mentionem non uitiantur,ſecus cum fiunt circa idem, in quo caſu intelligendæ ſunt.l.2. C.de epiſcop.audiend.& ca.2.de fil.presbyt.lib.6.¶Conſi. 12.de priuileg.

Diſpenſationes Signaturæ, etiam litteris non expeditis proſunt in totum, quo ad quid quando.ſ.agitur de tertio, non de incompatibilibus. Et etiam quando agitur de illis modo præſententur litteræ ante ſētentiam.Gomeſ.in Regul.53.q.5.¶Tractat. oppoſ.ſol.octaua op.num.30. Ideo tali diſpenſatione non eſt vtendum. ¶Conſil.6. de priuil.num.1.

Diſpenſationes ſe contingentes vna de alia meminiſſe debet.¶Conſi.5.de priuile. nume 6.

Diſpenſatio ſeruata forma facienda eſt. ¶Conſi.1.de priuil.

Diſpenſatio omnis, aut odioſa eſt,vt dicitur cap.1.de fil.presb.li.6. aut cautiſſime facienda eſt.iuxt.glo. ca. non eſt de uoto. & ca.quando.de iureiur. ¶Com.de Iubil. Not.9. num.9.

Diſpenſationes exorbitantes, odioſæ ſunt, & reſtringendæ. cap. ea quæ, & ca. odia.de reg.iur.lib.6.¶Conſi.4.de obſeru. ieiun.num.3.

Diſpenſandi facultas generaliter conceſſa excepto homicidio uoluntario, & bigamia non extenditur ad irregular. prouenientem ex iuſto homicidio, ſeu mutilatione, quod patet ex conſuetudine totius orbis,& per multa alia.¶Conſi.33. de homi. & Man.c.27.nu.209.

Diſpenſatio omnis cauſam iuſtam requirit, ita ut ſi innitatur cauſæ iniuſtæ ſubreptitia eſt, & inanis.ca. ſuper litteris. & ca. ad audientiam.de reſcript.Quare non tollit diuinæ legis obligationem. gloſſ. communiter recep.in ca.non eſt de voto. & c. quando.de iureiur.argum.ca.ſunt quidam. 25.quæſt.1. Et peccat,qui dat,& qui accipit.iuxta Caie.12.q.96.ar.5.licet Adrian.4. de Reſtitu.contrarium dicat de eo, qui diſpenſatur. Non eſt tamen mor.niſi aliquid graue damnum inde ſequatur, vel ſcandalum.¶Man.c.t 2.hom.57. Et de Papa ſuper voto, aut iuramento diuino iure obligante.Conſi.13.de ſponſ.nu.2.

Idem accidit in diſpenſatione conditionali ante expletam conditionem. ¶Ibidem num.4.

Diſpenſationis iuſta cauſa poteſt eſſe leuitas, uel facilitas in vouendo. Panormit. cap.1.de uoto.Anto.2.par.titu.2.cap.1. Et multa alia de quibus certa regula dari

non poteſt, & ideo arbitrio ſuperioris definiri debent. Sufficit autem in ſumma, vt ſit neceſſitas, vel vtilitas, aut publica, aut priuata. argum. cap. 1. de voto. ¶Manual. cap. 12. num. 7.

Similiter iuſta cauſa eſt dubitare, an votum teneat. ¶Conſi. 4. de voto.

Leuitas vouendi, & animi perturbatio ſimiliter. ¶Conſi. 1. de voto. & cum votum eſt maioris boni impeditiuum. ¶Conſi. 10. de ſponſ. num. 1.

Et vt Regularis extra clauſtra maneat eſt neceſſitas parentum, & prædicādi munus. Conſi. 55. de regul. num. 1. Scandalū, atque occaſio peccati. ¶Conſi. 8. de æta. & qual. ord. nu. 5. Et maior requiritur cum eo, qui Religionis habitum detulit. ¶Conſi. 4. de conuerſ. coniug. nu. 5.

Diſpenſandi iuſtā cauſam, multa ſimul præſtant, quam ſingula non præſtarent. ¶Conſi. 49. de ſponſ. nu. 4.

Diſpenſandi ſuper cognationem dātur ſeptem cauſæ. Prima ignorantia rigoris cōſtitutionis id prohibentis. Secūdo, proles iam habita. c. ſi. 35. q. 8. Tertiò, diuturnitas matrim. male contracti. Ibi. Quartò, ſcādalum inde oriundum, argum. c. qui circa. de conſang. Quinta, miſericordia Papæ, quia puella eſt pauper, & eam vult iuuenis patruelis honeſte dotare. l. 1. ff. ſolut. matrim. Et quinque iſtæ non ſufficiunt ad gradum ſecundum cognat. Sed præter has requiritur. Sexto, maior ætas 18. annorum, quę miſerationem ad pœnam diminuendū inducit. l. Auxilium. ff. de minor. Septimò, ut ſint Principes, & ob publicam vtilitatem id fiat. Conc. Tridē. cap. 5. ſeſſ. 24. de refor. matrim. ¶Conſil. 6. de conſang.

Diſpenſatio ſuper vno impedimēto matrimonij tacito alio tenet. Conſi. 1. de conſtitut. num. 52. conſi. 2. de ſponſal. 1. cōſi. 1. de conſanguin. 2. 4. & 5. ¶Conſi. 1. de cler. excommun.

Diſpenſatio ad beneficium conſequendum, vel retinendum expreſſa vna irregularitate, & tacita alia, nulla eſt, ſed eſt velut ſubreptitia. arg. c. poſtulaſti. de reſcrip. & ibi Fel. Conſi. 43. de præb. nu. 1.

Diſpenſatio licet ſit ſtricti iuris, vel annexum, atque inſeparabile extenditur. glo. notab. in c. ſi quis in clero. 7. q. 1. ca. quia in tantum. de præbend. Quare ab vno coniugum impetrata, alio etiam ignorante valet cum diſpenſatio abſque mandato impetrari poſſit, vt probat c. innotuit. de elect. contra glo. in c. nulli. §. ſunt, & alij. de reſcript. ¶Conſi. 4. de ſponſal. & conſil. 4. de priuileg. num. 7.

Diſpenſatio ſine cauſa, & circunſtātia honeſtante, nec cauſa ſine diſpenſatione proſunt ad faciendam licitam beneficiorū pluralitatem. ¶de incompat. benef. nu. 26. Verb. Beneficium.

Diſpenſatio quamuis reſtringenda. ca. 1. & 2. de fil. presb. Non tamen facultas diſpenſandi cum ſit res fauorabilis. gl. clem. 1. de offic. vic. Niſi perſonę exprimantur. Panorm. c. fin. de ſimo. & ſenſit glo. ca. litteras. de fil. presby licet neutrum ad defectum naturalem extendatur. ¶Com. de ſimonia. num. 3.

Diſpenſare, qui permittit cū monachis, permittit etiam cum Abbatibus, colligit ex c. ſi. de ſimo. ¶Ibi. nu. 1. Ver. Abbas.

Diſpenſatio cum Monachis vnius Monaſterij, Abbatem, Monachum includit. ¶num. 2. Verb. Abbas.

Diſpoſitio.

Diſpoſitio generalis, eſt generaliter intelligenda. Et ſi ad alicuius inſtantiam concedatur. ca. ſolitæ. de maio. & obe. ¶Conſi. 5. de Iud. nu. 8.

Diſpoſitio ſpecialis attendenda eſt, & non generalis contraria. c. generi. de reg. iur. lib. 6. & l. in toto. ff. de reg. iu. ¶conſi. 3. de frig. & maleſ.

Diſpoſitio conditionalis impleta conditione purificatur, & perinde ab eo tēpore videtur perfecta, ac ſi à principio pure fuiſſet contracta. §. omnis ex conditionali. Inſtitut. de verbor. obligat. ¶Conſi. 1. de cond. appoſ. nu. 6.

Hæc non ponit in eſſe, donec adimpleatur cōditio. l. obligationū. ff. de act. & obl. & d. §. omnis. de ver. obl. c. ſi pro te. de reſcr. li. 6. cum iurib. ibi per gl. citatis cōſi. 2. de cond. appoſ. num. 1.

Di-

Diſpoſitio pœnalis, quam minimum pę næ continere in dubio interpretanda eſt. argum.l.ſi de interpretatione. ff.de pœnis. ¶Tract.oppoſ.ſol.opp.8.nu.37. Talis enim diſpoſitio eſt reſtringenda.§.pœnæ.de pœnitent.diſtinct.1.¶Conſil.25.de temp.ord. nu.2. Extenditur tamen ad omnia ad quæ illius verba ſignificant proprie tex. & glo. Franc. Aret.l.cum lege.ff.de teſta. ¶Conſi. 21.de Regul.

Diſpoſitio odioſa ob rationis identitatem extenditur ad contēta ſub verbis eius large acceptis.iux.doctr. Dominici & Frāci in ca.1.de temp.ord.libr.6.¶Conſil.75. de Regular.num. 23. Si autem loquatur de ipſis regularibus ad eos, qui tria uota nō emittunt non extendenda eſt.Panor.communiter recep.in Rubr.de regular. ¶conſi. 81.eod.ti.nu.8.

Diſpoſitio captatoria ad pias cauſas valet.ca.cum tibi, & ei adnot. de teſtament; Barth.in l.Theopompus. ¶Conſil.2.de teſtam.nu.3.

Diſpoſitio beneficialis per ſimoniā ignoranti facta non eſt nulla,ſed eſt reprobāda. cap.penul.de elect. ¶Conſi.60.de ſimonia, nu.3 & 5.

Diſpoſitio copulatiua vtramque partem veram requirit,niſi ad illius eſſentiam operta ſufficiat.leg.ſi hæres plures. ff.de hæred. inſtitut.cap.inter cæteras.de reſcrip. Cum vero vtrumque per ſe ad ac non verificandam ſufficit ſat eſt, vt verificetur, quo ad alterum copulatum.gloſſ. cap. ex parte. de reſcript.Quam Felin. late ibi exornat. à numer.23.¶Conſil.vigeſimo tertio.de præbend.num.1.

Exorbitans à iure communi reſtringenda eſt.cap.qui a iure.de regu. iur. lib.ſexto. ¶Conſi.19.de pœnit.nu.1. Ad æquiparanda extenditur per glo.ſolem. recep.cap. ſi poſtquam de elect.li.6.¶Conſi.34.de tempo.ord.nu.4.

Diſpoſitio, quæ aliam declarat ſecundū terminos declaratos intelligēda eſt. gl.reputata ſingularis a Card.in cle. pen.de ele. ver.Conſuetudine.¶conſil.5.de Iudæ.n.5.

Diſpoſitio, quo ad unam perſonā cēſetur ēt,& quo ad alias ſi illud, de quo diſponit de iure ſit.ca.miremur.diſt.61. Materia enim diſpoſitionis eſt attendenda, ſuper qua illa ſit.argument.leg.in continentibus. §.final.C.de non numerat.pecun. l. ſi uno. ff.locat. ¶de redimend.eccleſ. quæſtion.3. Mon.9.num.2.

Diſpoſitio diminutiua non debet inducere augumentum.l. legata inutiliter. ff. de adim.leg.& c.fin.de uerb.ſigni. ¶Ibi.Mon. 50.num.3.q.1.

Diſpoſitio bona cenſetur, vbi in bonā, vel malam partem intelligi poteſt. l.ſi procurator.ff.de condict.indeb.¶Conſi.66.de ſimon.num.7.

Diſpoſitio iuſta teſtatoris pro lege habenda eſt. Auth.de Nupt.§.diſponat teſtator,& erit lex,&c. ¶Conſi.3.eodem tit.de teſtam.fallit quando eſt iniuſta,& cōtra bonos mores, & legem. l. filius. ff. condict. inſtit.¶Ibid.

Diſpoſitio tantum extenditur quantum eius ratio principalis.capit. ſuggeſtum. de appellat.quod valet etiam quando ratio nō ſolum exprimitur, ſed etiam quando ſubintelligitur, ut notat ibi Panormita. quam extenſionem laudat Francus, & defendit Decius. ¶Conſi.76.de Regul. num.5.

Et eos includit quos uerba eius, neque eos comprehendit, cui eius verba non aptantur.capit.indemnitatibus. §.penul. de elect.lib.6.& l.4.§.toties.ff.de damn. infec. Felin.cap.non ſuffic. de reſcript. ¶Conſil. ſecundo.de offic.iudic.ordinar.conſil. 81. de Regular.

Diſpoſitio, ut quis honeſte celebret intelligenda eſt ſi honeſte, & deuote poteſt. capitul. ſignificatum. de præbend. ¶Conſi.ſeptimo.de præbend. nu.ſecundo. & conſil.25. nume.tertio. Quia diſponendo per uerbum ſingularis numeri ei ſatiſfit faciendo unum.Ibid.

Diſpoſitionis cauſa impleta, impletur diſpoſitio. conſi.trigeſimo quarto. de tempor.ordin.

Diſpoſitio omnis poteſt fieri uerbo, niſi ſcriptura ad actuum ualorem requiratur, quę requiritur ad illum facilius faciendū. l. contrahitur. ff. de pignor. ¶ Conſil. 41. de ſponſal.

Diſtributio.

DIſtributio inuentum eſt nouum.c.1.de cler.non reſid.lib.6.Clem. hi qui.de æta.& qual.Clem.1. de reli qui.& ven. r. ſanct. tanquam ſtimulus,vel cauſa impulſiua,ut beneficiarij diuinis interſint. & licet aff rat multis occaſionem peccandi, attamen inuenta eſt principaliter ob fauorem cultus diuini, & ideo non deſinit inuentum eſſe iuſtum, quicquid dicat Fel.d.c.fi.de conſt. ¶Manu.c.18.num. 10.de orat.

Diſtributiones quotidianæ, non differunt ab aliis fructibus eccleſiaſticis, quo ad onus diſtribuendi pauperib. ſuperflua, & in honeſtos vſus expendendi, quicquid dicat gloſſ.Gulielmi in extrauagant. ſuſce pti.ne ſede uacant.¶de red.eccle.q.j.Mon. 30.nume.2.

Diſtributiones quotidianę horis intereſſentib.debent,quib.accreſcũt ex defectu aliorum.c.1.de cler.non reſid.li.6. ¶conſi. 62.de præb.nu.2.

Debentur etiam non potentibus intereſſe diuinis ob iuſtum impedimentũ infirmitatis,& vi detentis ne vadãt ad diuina. d.ca.1.& habentibus iuſtam neceſſitatem corporalem.¶conſi.9.de præb.

Non debentur autem abſentibus d.c.1. & Conc.Trident.ſeſſ.24.cap.12. de refor. ¶Conſi.8.eodem titul. Neque illis,qui animo non attendunt.¶De orat.cap.13.num. 17. & qui illas ſic amittunt, non propterea excuſantur à peccato. ¶Ibidem capit. 5.nume.18.

Quę ſano non ſunt ſolitæ quæri, neque ægroto quęruntur.Panorm. c.1.de cleric. ægrot.& Dominic.communiter recep c.j. §.qui uerò de cler.non reſid.li.6.¶de orat. cap.2.num.10.

Poſſunt aſſignari certis locis, & non aliis: & horis quibuſdam,& non aliis. Conſi.9.de præbend.

Diuiſio.

DIuiſio non omnis transfert dominiũ, quia paſſuum fiunt diuiſiones, quo ad adminiſtrationem tantum, & non quo ad alios effectus, quàm conſtituendos do minos plenos.cap. edoceri. & ibi notat id latius.Panormit.¶De red.eccle.q.3. Mon. 24.nume.2.

Diuiſio bonorum monaſterij facta per Abbatem,& Conuentum valet. d.c.edoceri.de reſcript. Sed ſi Papæ non adſit cõfirmatio reuocari poteſt per ipſum Abbat. ut omnes ibi tradunt. ¶Conſi.9. de rebus eccl.non alien.num.1. id autem eſt valere remiſſiue. Quare non erit irreuocabilis talis diuiſio.¶conſi.20.de reg.nu.9.

Diuiſio bonorum eccleſiæ, non auxit clericis dominium.de red.eccle.q.1. Mon. 22.nu.3.Neque facti inter prælatos, & beneficiarios auxit poteſtatem diuidentiũ: quia intimatio eorum,qui eam introduxerunt, non fuit exonerare eos ab onere, quod inerat illis alendi pauperes, quod conſtat ex duodecim coniecturis. ¶Ibid. Mon.50.num.1.

Diuiſio bonorum beneficij inter præſẽtem, & ſucceſſorem facienda eſt, ut inter vſufructuarium,& Dominum, non autem, vt inter maritum,& uxorem,iux ſen.communem,quam tenet gl.ca.ſi propter.de reſcript.lib.6.& c.precium. de offic.iud.ord. lib.6.Card.Imol.& Hoſtien.ca.fi.de pecul. cler. Contrarium tenet epiſcopus Segob. lib.1.variarum reſolut.ca.15.contra quem multa allegat Auctor de red.eccl. quæſt.2. Mon.13.num.1. Ita etiam facienda eſt diuiſio inter commiſſarium & eum cui reſtituendum eſt fideicommiſſum. ¶Ibi.nu.2. & conſi.61.de præb.nu.1.

Diuiſio rei communis parit dominium inter diuidentes partium ſuarum. l.1.& 2. C.communia utriuſque. & l. cum pater.§. hæreditatem. ff. de leg. quod intelligitur de dominio, quale habebatur in communi, non autem de diuerſo, quale eſt in rebus eccleſiaſticis. ¶De red.eccle.quæſt.j. Mon.51. nu.1.

Diuortium.

DIuortium ſignificat ſeparationem matrimonij, quomodo accipitur titu. de

de diuort. & repud. in pandect. eodem tit. & in Decretalibus. Et deducitur à verbo Diuerto, vel diuertor, quod eſt a uia declino. Cic. Philip. 6. De hoc multæ leges ſingulares parum ſeruiunt eccleſiæ Chriſtianæ. ¶Com. c. diuortium. de pœ. d. 1. & in Man. c. 22. num. 22.

Diuortium licèt raro fiat ſecundũ iura Põtificia, fit tamẽ aliquando tripliciter. Primo, in totum etiam quo ad vinculũ ante matrim. conſummationem per profeſſionem ſolemnem Religionis approbatæ. ca. ex publico. de conuerſ. coniug. & capitul. commiſſum. de ſponſal. quod eſſe de fide definit Concil. Tridentin. ſeſſion. 24. can. ſexto. Et per diſpenſationem Papæ iuſta de cauſa. glo. fina. dicto cap. ex publico recept. ab omnibus puris Canoniſtis, & Theolog. Canonum peritis contra puros Theolog. excepto Caietano opuſcul. 28. quem ſequitur Medina libr. quinto. de ſacrorum hominum continentia, Sotus tamen contra minus bene tenet li. 7. de iuſt. & iure. At diſpenſauit Paul. 3. & Pius 4. ¶Ibidem.

Similiter fit poſt conſummatum matr. inter infideles, quando altera pars ad fidẽ conuertatur, & altera non uult cohabitare ſine contumelia Creatoris. ¶Ibid.

Secundò fit, quo ad thorum, & cohabitationem remanente uinculo propter fornicationem alterius, iudicis auctoritate, Luc. 6. relatum capit. Dixit Dominus. 32. quæſt. 1. & cap. dominus. quæſt. 7. & etiam ob ſæuitiam coniugis, & ob aliquas alias cauſas notatas in cap. litteras. de reſt. ſpol. §. fin. ¶Ibid.

Tertiò, fit ſeparatio, quo ad thorum, tantum propter fornicationem ob ſolam Euãgelij auctoritatem, ſine alia iudicis ſententia glo. cap. noſce. 32. quæſt. 2. quare poteſt Catholicus diſcedere à coniuge lutherana per capit. ſecundo. de diuort. Idem de illo uel illa, quæ inducit ad aliud peccatum mortal. & non poteſt ab inducendo retrahi. Palud. 4. diſtinct. 39. quæſt. 1. Nõ autem propter morbũ gallicum. capit. horrendus. 32. quæſt. 5. Alexand. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſolut. matrimo. Neque ob amentiam. ¶Ibidem.

Doctor.

Doctor, qui doctoratum ſine ſufficienti ſcientia ſuſcepit peccauit. gl. 2. clem. 2. de Magis. Sed non incurrit ullam cenſuram. Ant. 3. p. tit. 5. cap. 2. §. 10. Et etiam ſi eſt idoneus, ſed petit principaliter ob honorem, uel propriam utilitatem. Quod tamen non eſt tenendum ſecundum Silueſt. ver. Doctor. q. 4. ¶conſi. 2. ne cler. uel mon. nu. 2.

Legens non tenetur docere legẽ, quæ prouinciales ſuos non ligat, quia id nulla lege probatur, ſed ſi vult poteſt ſimul docẽdo tõnem dicere, qua eos ibi non ligat, quia id nulla eſt ſibi lege prohibitum, & conſequenter ita dicendum. arg. c. conſuluiſti. 2. q. 4. & c. 2. de translat. prælat. ¶Conſi. 1. de conſt. nu. 36.

Legens in ſcholis in peccato mort. notorio peccat, ſecundum Anton. vbi ſupra, quod intelligendum eſt de ſacra ſcriptura, ſecundum S. Thom. 4. d. 19. q. 2. art. 2. ad 4. ¶Manu. c. 25. nu. 55.

Dum admittit ad ſuam ſcholam excommunicatos, aut prauis moribus uitẽtes. Anton. Ibi. quod eſt intelligendum ſi illi participant cum ipſo Doctore, iux. c. ſtatuimus. de ſent. excom. li. 6. Ibi.

Admittens ad ſuam ſcholam Religioſos aut clericos in dignitate conſtitutos, dum eſt legum, aut Medicinam docens; & eſt excommunicatus. c. ne cler. uel mon. lib. 6. ¶Man. ca. 25. nu. 56.

Legens die feſto, ita vt auditores, Miſsã amittant, ſeu faciens ſeruare nouum feſtum cum præiudicio ſui auditorij. Stipendium priuatum accipiens cum habeat publicum: accipiens beneficium cum pacto agendis, peccat. ¶Vbi ſup.

Docens pecunia, non vendit ſcientiam, ſed laborem, & onus eam docendi. ¶Com. de dat. & promiſſ. nu. 46.

Doctor conſulens aliquid tenetur ſeruare illud contra ſe, ſecundum Angel. Areti. & Alexand. in l. prima. ff. quod quid iur. Quod tamen falſum videtur, quia conſulens ſi contrarium, poſtea cum ueritate inuenit illud, debet conſulere ſecundum

Bald. cap. non inuitatis, de conſtit. ¶Com. cap. Hæc autem verba. de pœnitent. diſt. 1. num. 8.

Doctoris dictum ſecundum iura, quæ aſſegat intelligendum eſt, iuxta illud Bartol. l. non ſolum. §. ſi liberatio. ff. de libe. legat. quod ante ipſum notat Ioann. Andr. capit. cum nudius. de teſti. & c. qualitas. de pœni tent. diſt. 5. ¶Com. cap. ſi quando. de reſcri. excep. 18. nu. 1.

Doctoris inſignis ſcientia, & conſciētia dictum excuſat, etiamſi non eſſet iuſtum, & alij contrarium tenerent. capit. capellanus, de fer. cuius glo. putatur in hoc ſingul. ab Alex. conſi. 1. & commendatur ibi à Panor mit. Fel. & Imol. cap. nouit. de conſtit. con firmat id Anton. 1. par. tit. 3. capit. 10. Excuſat etiam à violatione cenſurarum, ſecundum Ioan. And. & Domin. c. alma mater. §. pen. de ſent. excomm. lib. 6. ¶Com. ca. cum contingat. Rem. 2. nu. 30.

Doctori etiam illuſtri affirmanti de con ſuetudine non creditur. Alex. in l. poſt do tem. ff. ſolut. matrim. & Aret. conſi. 132. Et ratio eſt, quia ille non iuratus teſtatur, & non iurato non creditur. cap. tuis. de teſti. Secundò, quia per ſcripturam deponere non licet. c. teſtis. 3. q. 8. ¶Com. ca. placuit. de pœnit. diſt. 6. numer. 188. & conſi. 2. de cogn. ſpirituali. nu. 8.

Doctores hallucinati ſunt circa ſuſpēſio nis materiam, quia veram non conſtituerunt ſuſpenſionis diffinitionem. ¶Conſil. 40. de temp. ord. nu. 5.

Dolus.

DOlus eſt circuitio mala ad decipiē dum adhibita. l. 1. ff. de doli. glo. in Reg. ſcienti. lib. 9. ver. Culpa. nu. 1. ¶Manu. c. 17. nu. 77.

Diuiditur in fallaciam, quę fit verbis, & fraudem, quæ fit factis. ¶Manual. ca. 17. nume. 177. Et eſt dolus verus ſi ſigna per quæ probatur ſunt manifeſta, nō enim poteſt probari, niſi per illa, uel partis confeſſionem in foro exteriori. gloſſ. capit. ſecundo. de renunciat. lib. ſexto. & l. dolum. C. de dolo.

Si autem ſunt indicia manifeſta, & con iecturę appellatur pręſumptus. ¶Ibid.

Dolus, & fraus nemini patrocinatur. c. ſedes apoſtolica. de reſcript. ¶Conſi. 1. de parochiis.

Dolus, & deceptio non reddunt profeſ ſionem nullam. ¶Conſi. 20. de Reg. nu. 3.

Dolus profitentis dicentis ſe diuitem, cum nihil habeat facit, ne monaſterium eum alere teneatur, licet profeſſio teneat. ¶conſi. 20. de Reg 3.

Dolus ex parte prælati, uel conſenſus eſt ficit ne monaſterium debeat habere bona ingreſſi, licet profeſſio teneat. c. conſtituit. 20. quęſt. 3. ¶Ibid.

Dolus, & falſa cauſa uitiant inſtitutionem hæredis. l. final. ff. de hæredit. inſtitut. quia dolus, & fraus nemini debet prodeſ ſe. leg. itaque fūrem. de furt. Fallit in ſpiritualibus. capitul. conſtituit. 20. quæſt. 3. neque immediatè proſunt doloſo, ſed me diate ſic. capitul. quia diuerſitatem. de con ceſſion. præbend. ¶Conſil. 3. de conuerſ. coniug.

Dolor.

DOlor in definitione contritionis à Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. poſitus intelligendus eſt cauſatiue. i. quod cauſatur ab ipſa contritione, ita vt contritio non ſit doloris eſſentia, ſed cauſa tantum. ¶Manu. c. 1. nu. 14.

Dolor iſte eſt duplex rationalis, atque ſenſibilis, rationalis eſt actus uoluntatis, id eſt diſplicentia peccati, id eſt nolle peccaſſe. Ibid. num. 3.

Dolor iſte debet eſſe maximus, non intenſiue, quia ille forſan non datur, neque taliter, vt ſuperet omnem dolorē, quia dolor damnatorum excedit omnes. c. fina. de pœ. diſ. 7. Sed appreciatiue, & quo ad firmitatem. Ibidem nu. 4.

Doloris ſigna externe immiſſa, valent quo ad pręſumptionem. Hoſtienſ. commu niter recept. in cap. a nobis. de ſentent. ex-comm. & præcipue in fine ualent, ait Auguſt. relatus in cap. ſi quis autem. de pœn. d. 7. ¶Ibid. num. 15.

Do-

Dolor ſenſibilis non eſt de eſſentia con tritionis, neque neceſſarius, quia ſecũdum D. Thom.4.diſt.17.q.2.art.1. Non eſt in manu noſtra, eſt tamen vtilis, quare & debemus illum deſiderare. Palud.4.d.19.q.1. ar.5.¶Ibidnu.40.

Dolor iſte ſi ex pœnitentia oriatur, non debet proprie, quis ob illum pœnas, & exercitia afflictiua aſſumere, quæ modum excedant ira, vt humani corporis habitudinem corrumpant, & amorem Dei, quo ille nititur huius nimietatem reijcit. capitul. non mediocriter. de conſecratio. diſtinctione quinta. Thom. quarta diſtinct. 17.quæſtion.ſecunda.artic.3 opuſcu.115. ¶Ibid.num.21.

Domicilium.

Domicilium originis eſt immutabile.leg.Aſſumptio.ff. ad municipal. & non perditur per acceſſionẽ dignitatis, quæ non auferr, ſed conſeruat illud,& cumulat.l.Senatores.ff.ad Senator. ¶Com.2.de Regul.num.34.

Neque per domicilium habitationis alibi quæſitæ.c.cum nullus.de temp.or.lib.6. ¶Conſi.2.de teſta.nu.4.

Poteſt quis habere duobus locis ſi vtrobique ſe collocauerit.l. Aſſumptio. §.uiris prudentibus.ff.ad Municipal.¶Conſi.ſecũdo.de decim.

Quæritur quando quis trãſit aliquo ani mo ibi perpetuo habitandi. l.ciues adiũcta gl.magna.ver.laicum.C.de incolis.libr.10. etiam ſi ibi manſerit per momentũ,ut poſt alios tradit Francus.c.cum nulla. de temp. or.li.6.¶Conſi.eod.tit.

Vt quæratur per habitationem animum & factum requirit.l.Domicilium. eod.titu. ¶conſi.2.de temp.ord. Et perditur per translationem in alium locum.¶Com.2.de Regul.num.34.

Quæris hoc nullibi peregrinus. l.hæres abſens.§.2.

Domicilium profeſſionis, non eſt originis, ſed officij. Et ita per aſſecutionem epiſcopatus tollitur, & etiam per. aſſecutionem eccleſiæ ſæcularis. capit. 1. 18.quæſt. 1.& capit.cum olim,el ſecundo. de priuil. glo.ſingul.recep.clem.1. §. adhæc. de ſtatu mon.quæ citat tex.id optime probãtem.c. ne per cuiuslibet.15.q.j.¶cõſ.2.de teſt.n.4.

Quæſitum per officium eo amiſſo, uel dimiſſo perditur. Bar.l.j. ff.ad munic.n.14. ¶Ib.n.2.Iõ quæſitũ per Abbatiã, vel aliud beneficiũ eſt talis naturę.¶Cõ.2.de reg.n.34.

Dominium.

† Dominium (definit Sot.poſtquã ſuperq. ſatis de noĩe diſputauerat.4. li.de iuſt.& iu.q.j.ar.j.) vt ſit propria cuiuſque facultas,& ius in rẽ qualibet, quam in ſuum ipſius cõmodũ uſurpare põt quocunque vſu lege permiſſo; dicit facultas propria, vt diſtinguat à mera poſſeſſione, vſu, & vſufructu, nã qui tantũ habet vsũ, aut uſufructũ, non habet facultatẽ propriã, ſed dependentem à vero Domino. (Ad proprium ſuis cõmodum) quo differat ab alijs iuris ſpecieb.quib. ſuperior inferiores ob ſuum ipſorũ bonũ gubernat. (Quocunq; vſu) vt diſtinguat ab vſu,& vſufructu. Quia cõtinet et facultatẽ diſtrahendi, donandi, vẽdẽdi, negligẽdi,&c. (lege permiſſo) quia multi ſunt uere domini, qui tamen lege impediẽte non poſſunt ſuis uti ad libitũ, vt pupillus, ſeruus, habens bona vinculata,&c.

Dominium, & proprietas eiuſdem rei ſunt idẽ iuriſperitis.l.naturaliter.§.differentia.ff.de acq poſ. Eſt autem ius perfecte diſponendi de re, niſi lege prohibeat, ſaluo iure alterius.Bart.& Anto.in d.§.differentia.¶de red.eccl.q.1.Mon.12.

Dominium directũ, dicitur habere is, qui proprietatẽ rei ſine uſufructu habet.gl.cle. 1.de reb.eccl.non alienan. allata per Dec. conſ.204.¶Man.c.17.nu.174.

Vtile habet dominiũ, qui ſine proprietate habet ius fruendi re perpetuo, vel ad tempus.d.gl.¶Ibi. Non dicit autem ſimpliciter dominium.leg.1.§.1.ff ſi ager vectigal. uel emphyt.& capitu. ita quorundam.de iud. Nor.10.nu.34.

Dominiũ duplex, alterũ deſpoticũ, alterum regale. ¶Com.c.a.ſuper tribus.de pœ. d.1. eſt diſt.Ariſt.1.polit.c.3.

Dominium rerum omnium generale habet Deus, Eccleſiaſticarum autem ſpecialiter,& priuatiuè. ¶de redim.eccleſ.q. 1.Mon.41.nu.1.& Mon.20. & qõ.3. Mon. 31.nu.7.Com.2.de reg.nu.3.

Dominium quæri, & amitti non poteſt ex pluribus cauſis.l.3. §.ex plurib.ff.de acqui.poſ.¶Conſi.67.de præb.

Dominium rei plenum tanti valet,quãti penſio in uiginti annis.tex cum gloſſ.re cep.ver.iuſta.in Auth.perpetua. de ſacroſ. eccleſ.¶Conſi.24.de vſur.nu.2.

Non perditur ob peccatum mortale. ¶Com.t.houit.de iud.not.3.num.59. Neque fundatur in charitate. Ibidem nu.60. Neque repugnat paganiſmo.Ibi.nu.61.

Dominium rei quæſitæ per vſuras quęrit vſurarius. gloſ.c.ſi quis vſuram. 14.qõ. 4.Et rei emptæ ab vſurario quęrit emptor. Panorm.cum com.in cap.cum tu. de vſur. ¶Manu.c.17.nu.265.

Rerum perditarum per naufragium, ſeu bellum quando proiectæ ſunt animo non recuperandi acquiritur capienti eas, iuxt. dicta in Manu.c.17.nume.98.& 99. quando ad periculum mortis ille, qui capit ſe exponit,quo eas conſeruet,& illa per dere licta habentur.l.falſos.§.ſi factũ. ff.de furt. Man.c.17.nu.170.

Dominium bonorum temporalium eſſe neceſſarium prælatis omnibus, falſum eſt,vt patet de prælatis Dominicanorum, & Franciſcanorum.c.nimis.de exceſ.prælat.c.exijt.de verb.ſignif.libr.6.Cle.exiui. eod.titu.Auth.ingreſſi.C.de ſacroſanc. eccleſ.ca.in præſentia.de probat.¶de redim. eccleſ.q.1.Mon.2.nu.1.

Talium non ſunt capaces prælati ex monacis aſſumpti etiam facti Epiſcopi.c.2.de teſta.& d.Auth.ingreſſi.¶Ibi.

Neque illum habent adminiſtratores ciuitatis, licet poſſint prouidere illius neceſſitati,atque utilitati,ſicut & tutores, & curatores.ca.grandi.de ſuppl.negl.præl. li.6. ¶Ibidem num.2.

Neque rerum donatarum poſſunt habere Franciſcani,vt illis veſcantur,& induãtur, & qui contra dicit inſolens eſt, quia nullus eſt text. in lege Eccleſiaſtica, qui hoc probet, neque vlla glo. id ſignificat, neque vllus claſſicus Auctor,qui hoc aſſerat,& inſolentiæ, quo ad fieri poteſt cauẽdæ ſunt. ¶Ibi.q.j.Mon.12.nu.1.

Dominium immobilium rerum temporalium eccleſię eſſe penes prælatos eius nullus eſt,qui dixerit præter N.¶de red.eccle.Mon.2.q.1.nu.1.

Dominium omnium bonorum patrimonialium, quæ ante profeſſionem habebat religioſus perdit per profeſſionem, & capacitas ſimiliter habendi. ¶Conſil. 2. de donat.num.1.

Dominium rei ſola periculi receptio, non facit transferre in alium. ¶ Com. de vſur.num 36.

Dominium regulariter non perdiſ per peccatum mort. l quiſqu's. C. ad lege Iul. Maieſtat.& cap.vrgent s. de hęret. dicere contrarium eſt hæreticum.Conc.Conſtãt. ſeſſ.21.¶de elec.nu.44.

Dominus.

Dominus, non quilibet etiam verus alicuius rei poteſt de illa pro libito diſponere, ſed ſolum ille, qui eſt integer, & abſolutus, ſine onere ullo. ¶de red.eccl.q.1.Mon.51.nu.3.

Non omnis de ſuo pro libito diſponit, id enim locum non habet, quando cũ aliqua reſeruatione,& onere utendi in certũ finem, vel modum tranſit. ¶Com.de vſu. număr.37.

Dominus verus,nemo eſt illius rei, qua eget ad liberandum ſe ab extrema neceſſitate,licet poſſit eam iuſte accipere, etiam auctoritate propria,& ea vti, quæ eſſet ad id neceſſaria, quia quod dicitur in neceſſitate omnia communia eſſe,intelligitur eſſe communicanda.¶Manu.c.17.nu.60. de red.eccl.q.2.nu.4.

Dominus non fit verus illius rei, quæ vſu conſumitur eo, quod iure eam conſumat,vt contra cenſet Sotus.lib.4. de iuſ.& iur.q.7.ar.1. Qui tamen lib.4.quæſt.1.loquens de illa extrauag. Ad conditorem.de verbor.ſignific. tenet, quod Franciſcanus eius, quod licite comedit,& conſumit Dominus non eſt.iuxta capit.exijt.de verbor. ſigni-

ſignificat.lib.ſexto. ¶Manual.capitul.17. numer.62.

Dominus nullus eſt ſuorum membrorũ l.liber homo.ff.ad leg.aquil. & ca.contingit.el.primo. de ſent.excomm.nec etiã ad ea perdenda ob confeſſionem contra ius. ¶Ca.inter verba.concl.6.nu.557.

Dominus rei in dubio non præſumitur velle, vt illa alteri tradatur l.inter omnes, §.recte.iuncta gloſſ.magna.per Barthol.& communem recep.ff.de for.iuxt. l.qui uas. §.vetere.eodem ti.¶de ſpo.cle.§.2.num.4.

Dominus, qui notabiliter negligit ea, quæ pertinent ad ſeruorum ſuorum conſcientiam,non curando,ne aſſueſcant male iurare, aut præcepta Dei, vel eccleſiæ violare, vel non monet eos confiteri, & communicare tranſgreditur quartum præceptum.ca.duo ſunt.23.quæſt.1. & totum quintum. Similiter ſi negligat noſcere peccata eorum manifeſta ad arguendum peccat. Anton.2.p.titu.5.cap.9.§.2. Et niſi ſe emendant tenetur eiicere illos a domo, negligens peccat. ¶Man.c.18.nu.21.

Conſentiens matrimonio ſui ſerui debet etiam illi concedere locum ad debitũ reddendum alioquin peccat,& liberat eũ, at ſi contra ſuam voluntatem matrimoniũ eſt contractum,licet poſſit ſeruum vendere,non tamen in tam remotas regiones,vt vſum impediat, iuxta communem in ca.1. de coniug.ſer.Manu.c.23.nu.34.

Dominus poteſt naturaliter obligari ſeruo per pactum,vel contractũm. l.naturaliter.& l.ſi ad aliquid.ff.de cond.inde.¶Cõſi.20.de reg.nu.13.

Dominus cui res reſtituenda eſt, intelligitur eſſe etiam cuſtos,creditor,depoſitarius,commodatarius. ¶Manu.c.17.nu.28. Si autem cuſtos eſt ſuſpectus uero domino eſt reſtituenda.¶Ibi.

Domini terrarũ à Saracenis cultarũ eis decimantibus, tenentur dare congruam ſuſtentationem Parochis eccleſiarum. argum.cap.de monachis. de præbend. & ad denunciandum inquiſitoribus illos, quos nouerint cæremoniis Mahometicis uti. ¶Manu.ca.25.num.27.

Donare.

DOnare qui poteſt, poteſt & donãti conſentire. ¶Conſi. 75.de Regul. num.23.

Donare poteſt ſancte quis ei, qui ſuo amore delinquit in compenſationem dãni quod ſuſtinet per aſſerta in Manu. c.17. nu.41. ¶Conſi.10.de ſimo.nu.8,

Donare poteſt reus criminis, ob quod bona, vel adminiſtratio eorum non perdũtur antequam in iudicium deducantur,donec reuocetur donatio, tanquam in fraudem fiſci facta.l.poſt contractum.ff.de donatio.¶Conſi.3.de donat. inter uirum, & vxor.num.2.

Donare poteſt, quis eccleſiæ ſub modo vt cenſus aliquis ei tribuatur.ca. Eleutherius.15.q.2.& c.præterea.de iur.pat. ¶conſi.5.de depoſit.

Donare poteſt beneficiarius ad pia,etiã illa,quæ ad cultum ille deſtinauerat.Conſ. 4.de dona. nu.2.

Donare poteſt, quis inter viuos, vt donatarius ei dum vixerit centum quotannis ſoluat,dum mille dedit.Quia iſta eſt licita donatio facta ſub modo iuſto, aut contractus innominatus do, vt des, ut dicitur in Manual cap.17.num.222.¶Conſil.primo. de donat.num.1.

Donare cenſetur de reſiduo,qui de alio expreſſe diſponit.¶Conſi.6.de dona.pto.

Donare non videtur omnis, qui male emit,uel uendit, ſed male cõtrahere, quia in dubio nemo præſumitur donare. l.cum de indebito.ff.de proba. ¶Relec.ca.nouit. de iud.Not.6.nu.51.

Donatio.

DOnatio ſimpliciter, & abſolute ſecundum intentionem Magiſtr. 1. Senten.diſt. 18. & aliorum ibi eſt datio liberalis,ſiue irreddibilis,id eſt compenſationem non intendens, vel ſecũdum Azon.in ſumma. Eſt rei licite nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio.

Eſt aũt duplex.prima inter viuos,quando rem,quam dono malo habere eum cui

dono, quàm me. Secunda, eſt cauſa mortis, quando rem, quam dono malo me habere quàm illum, & eũ magis, quam hæredem meum.

Donatio inter uiuos, eſt duplex vna modalis.i.facta ob cauſam cũ dono, vt aliquid fiat, vel non fiat. Alia ſimplex, ſiue mera, quæ nullã continet cauſam ſequẽtẽ. Et hęc eſt duplex ſ. imperfecta, ſiue conditionalis, quãdo dominium rei datæ ſtatim, & non niſi ſub cõditione transfertur, vel ſub modo, vel in diem. Alia eſt perfecta, id eſt abſoluta, quãdo ſtatim mera liberalitate dominium rei datæ transfertur. Silu.ver.donatio.in prin. & alij Summiſtæ.

Donatio facta alicui, vt poſt aliquod tẽpus perueniat illud ad eccleſiam poteſt ille, qui donauit onus remittere donatario, ſiltem in id conſentienti non obſtante, quod eccleſiæ quæſita ſit vtilis actio minus principaliter, per l.quoties.C.de dona.quæ ſub modo.Bar.ab omnibus recep.l.qui Romę. §.Flauius.ff.de verb.oblig. ¶de red.eccleſ. q.1.Mon.60.nu.2.

Facta eccleſiæ animo tumultuario valet & qui eam reſcindit ſacrilegiũ committit cap.ſunt qui opes.17.quęſt.4. ¶conſil.7.de uoto. nu.1.

Donationes quędam factæ à quibuſdam Summ. Pontif. obreptitiæ cenſendæ ſunt, quia fuerunt ſine vllo pietatis intuitu in finem abutendi eis in vſus etiam non pios ſine iuſta cauſa.¶Com.de ſpol. cleric. §.2. num.ſecundo.

Donatio epiſcopi, ſiue ſani, ſiue infirmi inter uiuos, & ad pia valet, quo ad ſuperflua, quia ea debẽt in pios uſus erogare, & per infirmitatem, non amittunt epiſcopi ſuos uirulos, ſicut ne beneficiarij. verb.Beneficius.num.2.

Et id illis conceditur ab Alex. 3. cap.ad hæc. de teſtam. & per multa alia fundamẽta. ¶conſi.5.de dona.nu.1.& tracta.de red. eccl.q.1.Mon.34.nu.81.

Facta à beneficiario in ſolutionem debiti eſt irreuocabilis. ¶Conſi.3. de donatio. nume.12.

Facta à patre filio ſub poteſtate cõſtituto, non valet.l.donationes, quas parentes. C.de dona.inter virum, & uxor. l. pater à patre.ff.de cond.indeb. ¶Man.cap.17.num. 145.Et ſi pater eſt Rex, non valet ſimiliter niſi exprimat ſe id facere de plenitudine Regiæ poteſtatis.Bald cap.primo.§.itẽ ſacramenta, de pace iuramento firm.eolum. penultim.num.19.quem ſequitur Fel. cap. qualiter, & quando.el primo. de accuſat. Atramen contrarium eſt verum, ut dicit ipſemet Bald. & multi alij quos allegat Tiraquell.de nobilitat.cap.37. ¶de redim. eccleſ.quæſt.3. Mon. 7. numer.7. Et ratio eſt, qu a quando Rex donat filio, præſumitur id facere de plenitudine talis Regiæ anctoritatis. ¶ Manual. capitul. 17. numer.145.

Valet tamen quando filius ex ſuo laborẽ merita habet in patrem, ob quæ teneretur ei dare, etiam ſi eſſet extraneus. Bartol.l.prima.§. Caſtrenſia.ff. de caſtrenſ. pecul. & leg.ſi donatione. C.de collat. ¶Manual.cap.17.nume.144. Sed debet pater proteſtari ſe id facere ad hoc, alioquin nõ valeret.¶Ibi.nu.148.

Valet etiam quando facta eſt in dotem vel matrimonium.leg.Pomponius. ff.fam. erciſcun.de collat.dotium per totum.Tertio, facta de mobilibus pro bello.libr.4.C. fam.erciſ.Quartò, pro uſufructu, quẽm in bonis aduentitiis filij habẽt a patre.l.cum oportet.& l.non ſolum.§. ſin autem. C. de bon.quę lib.

Quando autem pater donat filio pręſumendum eſt illum donare pro meritis ſi ea anteceſſerunt alias ob liberalitatem.iux.gl. communiter recep.l.ſi donatione.C.de collat.dot.¶Man.c.17.nu.146.

Donatio patris & matris facta filio ſi nõ ſit remuneratoria, & non eſt reuocata per mortem, ſi excedat quantitatem, quam donare poteſt, & legitimæ filiorum præiudicet reuocanda eſt, quantum opus fuerit ad præiudicium.leg.1.C.de inoff.dona. ¶Ibid.nu.147.

Facta à Marito uxori, vel contra, non valet, niſi eſſet iurata Barthol. recept. l. ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſor. ¶Conſil. primo.de diuort. numer.2. Quare donator cum libuerit ante mortem reuocare eam poteſt. leg. 1. de donat. inter vir. & uxor. quamuis ſit per tertiam perſonam per modum

dum remiſſionis debiti.leg.ſi ſponſus.ff.eo dem.Excipitur Imperator,& Rex.C.eod.l. penultim Valet pro reſtaurandis r. b. igne conſumptis.ff.eod.l.quod ſi uis. cauſ.mortis cum ſit.leg.ſed interim.ff.eo.Cauſa conſequendi aliquem honorem. l.quod adipiſcendę.ff.eod.& ibi Cyn.& Bald.l.ſi conſtãte.de donat. ante nupt. ¶Manual. cap. 17. nume.149.

Facta ab ægroto non cenſetur teſtamentum, ſi fiat inter uiros, quia id non eſt teſtari, quia datum per talem donationem reuocari non poteſt.l.ſicut ab initio. C. de act & oblıgat. Datum autem ex teſtamenſic. ca.cum Morte.de celebrat.miſſ.& cap. vltima uoluntas.13.quæſt.2. ¶de red.eccl. q.1.Mon.34.nu.1.

Donatio facta ab ęgroto,præſumitur fieri timore mortis,etiam ſi nullam de morte ille faciat mentionem. l.apud Labeonē. §. Julianus.ff.de doli mali excep.Sed talis nõ debet appellari cauſa mortis, ſi in illa non fiat de morte ſpecialis mentio. Sed donatio inter uiuos.leg.Seia. §.cum pater.& ibi Bar.exiſtimat hoc eſſe ſingulare.ff. de donat.cauſ.mort.Imol.& Alex.nu.7. & Iaſon num.26.l.quæ dotis.ff.ſolut.matr. ¶conſil. 5.de dona. num.6.

Donatio cauſa mortis reuocari poteſt. leg.Senatus.§.primo.ff.de donation. cauſ. mort. Si autem apponatur clauſula ne reuocari poſſit incipit eſſe donatio inter uiuos.leg.ubi ita donat.ff.eo. quæ nõ poteſt fieri à muliere ſine licẽtia mariti in regno caſtellæ per leg.55.Tauri.¶conſ.3.de don. nu.1.& conſi.5,nu.5.

Donatio non præſumitur,ubi alia etiam leuis cadit coniectura.Bal.l.1.C.ad Tribel. quem ſequitur Dec.l.cuius per errorem.ff. de reg.iu.¶conſi.5.de uſu.nu.2.

Donatio ficta, & ſimulata, eſt ipſo iure nulla,quando ſcilicet facta eſt ſine vero animo donandi.l.prima.& toto titu. C.plus ualere,quod agitur talis cenſetur illa, quæ fit uxori poſt delictum commiſſum, ꝑ quo bona fuerunt confiſcata.¶Conſi.14.de donatio.inter uir.& uxo.nu.1.Et talis tanquã fraudulenta cum facta ſit poſt delictum reuocari poteſt.l poſt contractum. ff.de donat. ¶Ibi.num.3.

Donatio uera etiam in fraudem facta ipſo iure tenet, niſi per actionem reuocatoriam reſcindatur. iuxt. §. item ſi quis in fraudem. Inſtitut. de actio. Reuocata autem per iudicem tenetur donatarius ad relaxationem bonorum ſibi donatorum, in foro conſcientiæ. gloſſ. celebr.in c.fraternitas.& q.2.& D.Thom. 2.2.q. 62. artic.4. ¶Ibid.num.4.

Donatio pia ad hoc, vt talis ſit principaliter ob Deum fieri poteſt. ¶conſil.60. de pręben.nu.3.

Donatio non deſinit eſſe vera inter uiuos,& irreuocabilis eo, ꝙ ſit conditionalis,& conditio non impleatur ante mortẽ. Sed per mortem magis purificatur: vide caſum in c.omnis inſt. de verb.oblig.& in c. ſi pro te.de reſcript.lib.6.¶Conſi. 5. de donat.num.7.

Donatio facta ſub modo pœna caducitatis non reuocatur, quia habet onus impoſitum, vt donatarius faciat aliquid. l. ea lege.C.de condict. ob cauſ. & ibi Salicet. ¶Conſi.primo.de pact.num.6. de oration. ca.21.num.48.

Facta ſub modo iuſto eſt licita, toto tit. de donat. quæ ſub modo,talis eſt, quando donantur mille cum pacto,vt redonent ſingulis annis vitæ 100.ob periculum mortis & perdendi omnia.l.1.& 2. C. de nautico fœnore.cap.fin.de uſur.¶conſi.1.de dona. nume.primo.

Donatio ob aliam cauſam,quàm ob meram liberalitatem, nõ eſt proprie donatio. ¶Com.de dat.& promiſſ.nu.35. Neque deſinit eſſe talis eo, ꝙ fiat ob cauſam mortis principaliter.Ibi.nu.52.

Donatio eſt ualida ante traditionẽ,quãuis donentur res ad uſus profanos, ergo multo magis ad pios.Innoc. & ca.ad hoc. de teſtament. allegando tex.in l. ſi quis argentum C.de donatio. Et ualet etiam,quo ad regulares donantes, quia qui donat, licet non tradat, debitor tamen conſtituitur per dict. leg. ſi quis argentum. ¶de redimend.eccleſ.quæſt.prima. ¶Mon.34. nume.primo.

Donatio in quinque caſib. reuocari poteſt,qui ponuntur.l.fin.C.de reuoc.donat. quorum unus eſt, quando donatarius non

ſeruat

ſeruat conditiones appoſitas. Panor. c. fin. de dona. Conſi. 1. de pac. nu. 18.

Dos.

† DOs, vt colligitur ex legibus, & Canon. & Doctor. Eſt quod datur uiro ab vxore, vel ab aliquo nomine eius pro oneribus matrimonij ſuſtinendis, & ita notatur per cap. Raynutius. de teſtament. & per Legiſtas in Rubr. ff. ſolut. matrimon. Et eſt dos proprium mulieris patrimoniū. ff. de minor. l. 3. §. ſed utrum tam diu durās, quàm matrim. & eo ſoluto ſoluitur, quia ſine eo eſſe non poteſt. l. 3. ff. de iur. dotiū. de iure non de facto, contracto de præſenti, vel preterito, non de futuro. Silue. Verbo Dos.

Dotium alia eſt profectitia, quę à patre vel alio tanquam patre. l. auo, uel alio ſuperiore de linea patris proficiſcitur, vel de mandato illorum conſtituitur.

Alia Aduentitia, quàm dat mulier ipſa per ſe, vel quilibet alius à prædictis. l. profectitia, in princip. ff. de iure dot. Et vtraque poteſt eſſe æſtimata, & tunc periculū pertinet ad maritum; ſiue inæſtimata, & tūc pertinet ad mulierem. l. plerunque. ff. de iure do. Silue. Ibi. q. 1.

Dotem, qui promittit, & non ſoluit videtur promittere emolumētum, quod mediocriter ex illa quæri poteſt. ¶ Com. de vſur. nume. 66.

Dote promiſſa, & non ſoluta poteſt gener recipere loco pignoris fundum fructiferum. cap. ſalubriter. de vſur. l. pater. ff. de doli mali except. non ratione damni emergentis, aut lucri ceſſantis, nec ratione cuſtodiæ dotis, nec ratione donationis, nec pro alimentis, ſed pro oneribus matrimon. ſuſtinendis, quod dos ſecum videtur afferre. ¶ Com. de vſu. nu. 64.

Dotis pro ſolutione certum quid, pro lucro capere poteſt maritus, iuxta ſtatuta terrarum. Et mulier poſt mortem mariti ab eius hęredibus, vel à dante, qui non eſt ſoluendo. Poteſt etiam gener paciſci, vt locet tantum perdat ſingulis annis, quātum aliquis medio inter induſtrias ex illa dote ipſa ſalua capere poſſet. Panor. c. ſalubriter. de vſur. Sot. li. 6. de iuſt. & iu. l. 1. ar. 2. Couarruu. c. 1. lib. variarum reſolut. quicquid dicat Lupus in repert. ca. per ueſtras. not. 6. de dona. inter uirum & uxo. ¶ Man. c. 17 num. 213.

Dos traditur in uxoris patrimonium ad onus ſuſtentationem. l. pomponius. ff. fam. erciſcund. cum intentione, vt illa ſeruetur. l. vbi adhuc. C. de iure dot. & inſeruiat oneribus matrim. c. per ueſtras. de dona. inter vir. & uxo. ¶ Com. de vſu. nu. 65.

Dos magis propria uxori eſt, quàm feudum vaſallo. ¶ Rubr. de iud. num. 10. Succedit loco alimentorum, iuxta communem, præſertim Barth. l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. ¶ Com. de ſpo. cle. §. 19. nu. 2.

Dotem, qui capit a ſocero vſurario, cuius bona ad ſoluenda debita non ſufficiūt peccat, quia capit ab eo, qui nec donare, nec dotare poteſt ſine peccato, & tenetur ad reſtitutionem. ¶ Manual. capit. 17. numer. 271.

Dotem totam poteſt uxor repetere marito mortuo, etiamſi ille multa ſuperflua impenderit in ea alendo, & ornando, quia erat ille dominus cum onere eam conſeruandi. l. doce ancillam. C. de rei uendit. ¶ Ibidem num. 155.

Dotis partē vidua pauper lucratur, quando coniux diues ante copulam obiit. Authen. præterea. C. unde uir & vxo. Felin. in Rubr. de ſponſ. ad utramque partem multa coniungit. ¶ Conſi. 29. de ſponſ.

Dubitare, Dubium, Dubietas.

† DVbietas, vel dubium, iuxta S. Tho. 3. diſt. 17. Eſt contrariarum rationum ęqualitas, vnde proprie homo dubitat de aliquo, quando habet rationes ad vtramque partem æqualiter, aut quaſi æqualiter mouentes, itaquod non magis ad hoc, quàm ad illud notabiliter inclinat. Silu. ver. dubium. in prin.

Dubietatis ratione non peccat, qui credit opinionem, quam ſequitur aliquis inſignis doctor eſſe ueram, licèt in alia ille ſit. ¶ Com. ca. ſi quis autem. de pœnit. diſt. 7. num.

num.52. Et quando illa in ſpecie, & in ipſa operatione occurrit, non tamen refert, an ex parte rationis, an ex parte appetitus naſcatur. ¶Ibi.nu.61.

Dubietatem non excuſat ſuperioris pcę ptum ſi dubietatem cum credulitate non commutat, quia agit contra diuinum præceptum naturæ, contra conſcientiã agens. ¶Ibid.num.81.

Dubietas animi ęque, ac conſcientia erronea deponi poteſt, immo cæteris parib. facilius iſta, & ideo non excuſat à præcepto ſuperioris implendo, licet illa durante non poſſit illud iuſte impleri. ¶Ib.nu.96.

Dubitans partem tutiorem eligere tenetur, ſi vere dubitat, aut tenetur dubitare. ¶Conſi.21.de homic.num.1. & Manu.cap. 27. num.193. Quod an verum ſit in foro conſcientiæ, vel in foro exteriori, vide Auctorem Com.cap ſi quis autem. de pœn.d. 7.à num.35.vbi Panorm.& aliorum ſentẽtiam examinat. Et concludit verum eſſe in caſibus, quibus iura exprimunt. Et extra hoc præceptum eſt etiam duobus concurrentibus, alterum quando res vere eſt dubia. ¶eodem Com.nu.42.

Dubitans agere nequit, niſi ex aliquib. rationib. in alteram partem inclinat. ¶conſi.8.de pœ.& rem.nu.7.

Dubitando an bene, vel male agens, aliquid facere, ſemper eſt peccatum Adrian. quolib.2.quæſt.1.¶Cap.inter verba.concl. 6.nume.600.

Dubitare, uel dubitare debere paria sũt argumẽ.eorum, quæ ignorantur in l. uentre. ff.de acq.hær.cap.illud.de cleric.excomm. ¶Com.cap.cum contingat. ſecunda cauſa nullitat. num.4.

Dubium de fide, non facit ſcrupulus, neque ſubreptio, maxime ſi contra uoluntatem euenire ſolet. Ioann.And.ca.dubius. de hæret. Maior.3.d.25.q.4. ¶Manual.c.2. nu.20.& Com.c.inter verba. concl.6.

Dubia in re ſuperiori parendum quidẽ eſt, ſed niſi dubietate relicta, ſaltem ad illũ effectum, non iuſte parere poſſumus credẽdo id, quod nobis præcipitur bonum eſſe. ¶Com.cap.ſi quis aut. de pœnit. diſtinct. 7.num.114.

Dubio peccandi, qui ſe exponit peccat. Thom.quol.8.ar.13.¶dict.Com.num 4.

Dubius deponat dubium, antequàm iudicet, cõſulat, aut operetur alioquin pec cabit.¶Man.c.27.nu.288.

Dubius in fide non eſt, qui habet ſcrupulum, id eſt aliquid motiuum contra fidẽ modo credat eam. Maior.3.diſtinct.25. qõ; 4.vbi pulchre declarat illud cap. 1. de hæret. dubius in fide infidelis. ¶Conſil.5. de emptio.nu.12.

Dubius de iuriſdictione ſua, non iudicat ſecundum Barthol. l. multum intereſt. ff.de condict. & demonſtr. quem ſequitur Felin.& Aneharan. per illum tex.cap.2. de offic.deleg.gloſ.ſingul.cap.ſæpe.ver.perẽptorie.de app. ¶Tract.opp.ſol.8.op.nu.21.

Dubius an licite agat unum de duobus contrariis, de quorum quolibet dubitat, an liceat agere non poteſt, niſi prius dubietatem deponat. ¶Com.cap.ſi quis autem. de pœn.d.7.nu.93.

Ducatus.

DVcatus aureus plus quàm ex argẽto, nec metallo valet, quia melius ſeruari, aut in longinquum putari poteſt ob penuriam minutæ pecuniæ commodioris ad expẽdendum, quod docet experientia rerum magiſtra.c.quam ſit.de ele.li.6.¶de cãbijs.num.44.

Ducatus ex eo, quia eius pretium accreſcat, cum ſit quid extrinſecum, non deſinet eſſe idem, quod antea, quia non mutat naturam, nec materiam, aut formam. ¶Ibidem num.49.

Ducati duo per legem eodem precio æſtimati in eadem regione pluris, aut minoris ualent ex inęqualitate bonitatis metalli.¶num.44.

Ducati in uno regno, ſiue prouincia, plus quàm in alia ualent. nu.60.

Ducatorum, ſeu ſcutorum duo ſunt genera, vnum quo mercatores in ſuis cãbijs vtuntur, quod creſcit, & decreſcit, iux.multitudinem, aut paucitatem pecuniarum.

Alterum eſt populare, quo omnes utuntur ad impendendum, & eſt communiter eiuſdem precij. Silu.verb.vſura. 4.quæſt.6.

Caiet. Tractat. de Camb. cap. 6. Sotus lib. 6. de iuſt. & iur. Sed hoc eſt nouum commẽtum, & non probandum. cap. quis neſciat. diſt. 2. ¶num. 53.

Ducatos centum præſentes cæteris paribus plus valere, quàm centum abſentes, non eſt negandum, & cẽtum abſentes minoris, quàm præſentes emi poſſe, modo abſentes, non tantum plures valeant in ſuo loco, ut æquẽt præſentes, vel ſuperent. ¶nume. 73.

Duellum.

† Duellum dicitur, quaſi duorũ bellũ, & appellatur Monomachia. c. Monomachiam. 2. quæſt 5. id eſt ſingularis pugna. Et ſi generaliter definiatur: Eſt ſingularis pugna ab utraque parte ſponte ſuſcepta. Si vero proprie, prout de illo iura loquuntur; Eſt pugna duorum facta ad alicuius rei probationem. Ita vt ibi uincens probaſſe credatur, & victus in probatione defeciſſe, vt ſi per teſtes quis intentionem ſuam fundaſſet. Silueſtr. Verbo Duellum. in princip.

Duellum etiam priuatum hodie excommunicat, & priuat bonis. Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 16. de reform. vbi agit de duello ſolemni, ſed extenſum id fuit, poſtea à Greg. or. 13. ad omnia etiam priuata. ¶Conſil. 1. de Purgat. vulgar. num. 2. per quem priuantur non mentalia, ſed realia tantum duella per tex. c. fi. de ſim. ¶Ibi. conſi. t 22.

Duella, quæ inter particulares milites offeruntur, vel acceptantur cauſa oſtentãdarum uirium, & artis pugnandi, & gloriæ uanæ quærendum damnanda ſunt. iuxta ſententiã Caietan. extra duellum. Quæ autem principaliter ad commendandam belli uictoriam honoris, reputationis, ac fortitudinis licita ſunt. ¶Man. c. t 5. n. 27.

Duella mala, vel torneamenta iniẽs, vel illis aſſiſtens, aut conſulens peccat mortaliter, immo inducens, uel non impediens cum poteſt, pariter peccat. cap. Monomachiam. 2. q. 5. c. 1. & 2. de cle. pug. in duel. c. 1. de torneam. ¶Man. c. t 5. nu. 9.

Duo.

Duorum vicem vnum hominem ſuſtinere difficile eſt, quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Matthæ. 6. & c. 1. 21. queſt. 1. & clamat ratio naturalis. Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus. ca. diuerſis fallatiis. de cle. coniugat. l. fina. C. de offic. aſſeſſ. ¶de incomp. benefic. num. 9.

Duorum officium poteſt quis ſubire, quando neque materia, neque forma diſpoſitionis repugnat. l. ſi cõſul. ff. de adopt. ¶de eleem. num. 72.

Dux.

Dux militum minorem numerũ conducens, uel aliquo precio introducens, iniuſte operatur, quia in dãno rei militaris minuendo numerum, & ſine ullo iuſto titulo accipiens ſtipendia abſentium. ¶conſi. 1. de pac. nu. 1.

Ducem, qui non habent ipſimet ſibi sũt Dux. Bald. tit. de Allodiis. ¶Relect. c. nouit. de iudic. Not. 3. nu. t 14.

Dux Mediolani ſuperiorem in temporalibus nõ cognoſcit. ¶cõſ. 4. de emp. ũ. 2.

De Littera E.

Eccleſia.

Eccleſia proprie ſignificat Cõcionem id eſt multitudinem conuocatã ad audiendum. i. uocationem fidelium. ca. Eccleſia. de conſecr. diſtin. 1. Improprie uerò multa alia, ut colligitur glo. cap. ultimo. ne prælati uices. Et ſunt præcipue q̃ndecim ſignificationes relatæ à Turrecrem. lib. 1. de poteſtat. eccl. cap. 2. Continet tan quam partes triumphantem, & militãtem. Et hęc omnes fideles bonos, & malos, illa vero iuſtos tantum, ac beatos, & eſt inuiſibilis, macula, ac ruga carens. ¶Com. c. eccleſia. de pœn. d. 1.

Eccleſia Romana caput eſt aliarum, & nun-

nunquam vacat, Papa etiam mortuo. gloſſ. ſingular. recept. cap. Ne Romanum. verbo Non conſonam. de elect. ¶ De Iubil. nota. 32. num. 13.

Eccleſię Monarchia nõ requirit, vt eius ſubditi nullam accipiant poteſtatem immediatè à Deo, alioquin non eſſet vera, neq; Papa verus Monarcha, quoniã alia multa ſuſcipiunt Chriſtiani à Deo immediatè virtutes gratiam, &c. ¶ Relec. c. nouit. de re iudic. Not. 3. nu. 136.

Eccleſiæ non ſubiiciuntur Iudęi, Pagani, vel infideles, iuxt. illud, De his qui foris ſunt, nihil ad nos relatum. cap. gaudemus. de diuort. ¶ Conſi. ſecundo. de Hæret. nu. 1. quod intelligitur, quo ad obſeruantiam legum illis contrariarum, non autem quo ad alias. Quare poteſt illos ſi fiant trãſgreſſores punire. ¶ Ibid. num. 4. Illis tamen permittit exercere actus ſuos bonos, & malos. ¶ Conſi. 2 de Iudæ.

Eccleſia ſimplex eſt columba. cap. loquitur. 24. quæſt. 1. & ſimplicitatem columbæ cum ſuo ſponſo laudat. capit. ex merito. 6. quæſt. 1. Neque eſt alieni uſurpatrix. cap. ſi filius. de teſtam. & cap. fina. 17. quęſt. 4. Neque vexare illum cupit, quę omnes leuare deſiderat. cap. final. de dolo, & contum. & cap. vt debitus de appell.

Fraudem ve plurimum odit. capit. ſedes. & c. ex more. de reſcr. ¶ Relect. ca. nouit. de iudic. Notabil. ſexto. numer. 22. Iuſtitiam etiam contra viduas ſeruare debet. capitu. ex tenore, de foro comp. ¶ Conſil. 46. de præb. nu. 4.

Eccleſia poteſt iuſte petere pœnam. c. ſi ſæculi leges. 12. q. 2. & ca. ſcientia, de pœnis, quòd deficiẽs in probatione iuris ſui poteſt iuſte petere edictum monitoriũ ab eccleſiaſtico iudice. ¶ conſi. 3. de cenſ.

Poteſt cognoſcere contra laicũ de mortali tam notorio, quã non notorio, de quo tamen poteſt probari eſſe tale. ¶ Com. de Iudic. not. 6. nu. 35.

Et ſimiliter contra decipientem citra dimidium. verb. Decipere. num. 4. ¶ Ibidem nume. 61.

Non punit interiora, neque exteriora ſola intentione mala. ¶ Matt. c. 13. nume. 103. Excommunicat quandoque trãſgreſſores canonis pure humani. ¶ Com. de lege pœnali. num. 20.

Eccleſiæ facies in Luſitania dicit ianua tẽpli. In Belgia ipſa eccleſia, ſeu tẽplum. Alibi præſentia multorum ſecundum Maior. 4. d. 17. q. 1. vbi eſt cõſuetudo ut adſint cognati, & teſtes. iuxt. Panor. c. cũ inhibitio. de clau. deſp. Nunc aũt per Conc. Tri. capi. ſeſs. 24. de reform. matr. Facies eccleſiæ, in qua contrahitur matrim. intelligitur præſentia parochi, & duorum, vel triũ teſtium. ¶ Manu. ca. 22. nu. 70.

Eccleſia Cathedralis nõ cenſet viduata, eo ꝙ epũs ægrotet, vel fiat inutilis, neq; donec priuet ob ſuam culpam, licet ex iuſta cauſa dari ſibi poſſit coadiutor. c. cum percuſſio. 7. q. 1. c. 1. de cler. ægrot. lib. 6. ¶ Com. c. hæc autem verba. de pœ. d. 1. nu. 4.

Eccleſia, & eius bona laicis, tanquã Dominis ſubmitti non debet. c. 1. de reb. eccl. non alie. li. 6. ¶ conſi. 5. de depoſ. Succedit in bonis ſuorũ beneficiorũ ad cultum diuinũ deſtinatis. ¶ conſ. 4. de dona. nu. 3. In ſuos colonos eodem iure, quo laici uti licet cõſi. 1. de conſt. nu 84. Decet illi bona ſua furata recuperare, non tamẽ cum augumẽto pœnæ ſtatutę in §. pœnæ. inſtit. de obligat. quæ ex delicto naſcit. & §. duplũ. & §. Quadruplum. Inſt. de act. ca. fraternitas. 12. q. 2. facit cap. 1. 23. q. 3. ſub finem. Poteſt tamẽ illam & pœnam petere de iuſtitiæ rigore, de quo intelligẽda ſunt. c. in antiquis. 12. q. 2. c. dicetur. 89. d. c. dilecti. de arbitr. & eſt concl. communis, & in praxi ſeruata. decet tamen illi magis non petere illam, ꝙ probat d. cap. fraternitas. ¶ Com. de lege pœnali ſuper d. c. in princ.

Eccleſia pro tempore. Si ædificet, fundet, vel ditetur ab aliquo ille non acquirit aliquod ius præter patronatus. Conc. Toleta. relatum c. 1. 10. q. 1. Quod etiam de collegiata uerum habet, licet contrarium videatur. ca. nobis cum eis adnot. per omnes. de iure patr. Quia illud intelligitur ſic, ut non quærat ius præſentandi prælatum ipſius. ¶ conſi. 2. de iur. patr. nu. 16.

Eccleſiam regularẽ fundare melius eſt cęteris paribus, quàm ſæcularẽ, quia ſtatus religionis eſt melius cum ſit in uia perfectionis. 22. q. 10. ¶ conſ. 52. de reg. nu. 1.

Eccleſia non tolerat contractus propha- nos, de orat. opp. 5. num. 35. Non rixas clamores, tumultus, ſtrepitus, num. 25. Non cantum, neque choreas ſæculares. capit. 18. nume. 76.

Eccleſia prophanata per illationem in ea alicuius infidelis pagani, vel excommunicati etiam ſine ſepultura, non admittit orationem publicam, priuatam vero ſic, quia id nullo iure cauetur. In illa igitur, neque miſſa, neque alia publica diuina officia celebrari poſſunt. cap. eccleſia. 1. & ca. eccleſiam, el ſecundo. de conſecrat. diſt. 1. c. ſacris. de ſepult. cap. conſuluiſti. de conſ. eccleſ. c. adhuc. de priuil. clem. 1. de ſepul. ¶ Conſi. 5. de hæret.

Eccleſiaſticus.

† QVæ ad eccleſiam pertinent eccleſiaſtica appellantur, & poſſunt eſſe tam perſonæ, quam res, ſeu bona, de quibus colligendum, quæ Auctor docet varijs in locis.

Eccleſiaſticæ perſonæ dicuntur, & ſunt fori Eccleſiaſtici Deo donati, conuerſi etiam ſi non ſint clerici. cap. duo ſunt. 12. q. prima. Dec. cap. eccleſia. de conſt. nume. 7. cap. alia. cap. legi. 16. q. 1. ¶ De ſpol. cle. §. 1. de redim. eccleſ. q. 1. Mon. 55. Omnib. autem eccleſiaſticis perſonis onus, qui imponit incidit in bullam Cœnæ. ¶ Conſil. 32. de ſent. excom. nu. 4.

Eccleſiaſtici miniſtri uocari poſſunt, quo ad orationem omnes clerici tam ſæculares, quàm regulares, maiores, & minores donati, donatæ, & omnes recitantes orationes ab eccleſia inſtitutas, eo quod ſint illius, licet ſint laici, quia cenſentur id facere nomine eccleſiæ. ¶ de oratione. capit. 20. nume. 40.

Eccleſiaſtico ſtatui non repugnat Bigamia, & irregularitas, licet ſic clericatui: poſſunt eſſe enim eccleſiaſticæ perſonæ, non tamen clerici. cap. duo ſunt. 12. quæſt. 1. de redim. eccleſ. quæſt. 1. Mon. 55. nu. 13.

Eccleſiaſtici reditus magni, minus boni ſunt eos habenti, quàm parui victui tamen ſufficientes, magno enim habere opus eſt ad eos recte diſpenſandos, difficilemq. rationem, ac ſubtilem de illis reddere oportet. ¶ Ibi. Mon. 24. num. 5.

Hi non exonerantur oneribus antiquis propter noua, quibus grauantur. Sunt. n. tam nunc, quàm antiquitus bona eccleſiaſtica conceſſa eiuſdem naturæ, id eſt patrimonium Chriſti. cap. cum ſecundum. de præbend. Et omnia eiſdem ſumuntur priuilegijs. cap. quamquam. de cenſibus. l. ſunt ſacra. 2. 2. quæſt. 5. ar. 4. Et ſacrilegus eſt, qui ea ſumpſit. cap. prædia. 2. q. 1. ¶ Vbi ſupra. Mon. 23. Eorum autem adminiſtratio plenaria ad Rom. ſpectat Pontif. cuius res omnes eccleſiæ ſunt, quo ad hoc. ¶ de ſpo. cle. §. 2. nume. 2.

Eccleſiaſticum prædium in emphyteuſim perpetuam dari non poteſt, neque in vſumfructum ad longum tempus. clem. 1. de rebus eccleſ. non alienand. & extrauag. eod. titu. declarata in glo. ſummæ tractat. 1, & eodem num. 14. Quod neque à Papa fieri poteſt. cap. nulli. eod. tit. ¶ de ſpol. cleric. §. 14. nume. 1.

Edictum.

EDictum monitorium, vbi deficit probatio iuſte peti poteſt. cap. ſua. de pœnis. ¶ Conſi. 3. de cenſibus. num. 8.

Non ligat tamen poſſidentem rem præſcriptam. Et cauſam iuſtificantem continere debet, ſicut etiam cenſuræ per præcepta lat et.

Edictum Papæ de reſidendo, an omnes liget conſulendus eſt ipſe, qui illud dedit. Conſ. 1. de cler. non reſid.

Edictum ne Bulla Cœnæ publicetur reuocandum eſt, & ne iterum fiat ſerio cauendum, qua peruenit à non habentibus iuriſdictionem in epiſcopos, & ideo eſt iniuſtū. ¶ conſi. 23. de ſen. excom. nu. 5.

Edictum de euitandis excommunicatis non includit communicantes ſine præiudicio. cap. quoniam multi. 2. quæſt. 3. & Innocent. 3. cap. inter alia. de ſen. excom. ¶ cōſi. 58. eo. tit. nu. 3.

Edictum monitorium generale pro reuelandis delictis. Ver. excommunicato.

Ele-

Electio.

† Electio prout ex S. Thom. 2. 2. qō. 3. colligitur. & Ariſtot. 5. ethicor. & ex ipſo ſuo nomine eſt multorum placentium in ordinem ad finem unius præacceptio. Electio autem Canonica ſecundum Hoſtienſ. eſt idoneę perſonæ ad dignitatem, vel ſocietatem ſeruata forma canonica facta uocatio. ¶Siluest. Ver. Electio. in princ.

Electio metu facta eſt ipſo iure nulla. cap. vbi periculum. §. cæterum. de electio. lib. 6. gio. memorab. quæ eſt 4. in capit. bonæ. el primo. eodem titul. ¶Tract. op. ſolu. op. 5. num. 5. Et ſimiliter illa, quæ facta eſt, non uocatis habentibus ius ſuffragandi, quia non eſt canonica. ¶conſ. 12. eo. tit.

Electio mali miniſtri culpabilis eſt. l. ſi ſeruus. §. proculus. ff. ad leg. Aqui. ¶Relect. c. ſi quando. de reſcr. excep. 16. nu. 4.

Electione agitur de iure, quærendo ad rem. trac. op. ſol. op. 5. nu. 6.

Electus cum eligitur, & confirmatur, debet eſſe habilis. cap. dudum. de elect. & ca. ut circa. eodem titu. li. 6. ¶Relect. c. ſi quando. excep. 8. nu. 8.

Electus tantum non poteſt agere poſſeſſorio cum non habeat ius in re, iuxta deciſionem Rotæ 6. de electio. alias 192. neque capere poteſt poſſeſſionem ante confirmationem. ca. auaritię de elect. li. 6. ¶Tractat. op. ſol. op. 1. num. 3.

Electus confirmatus, & prouiſus ęquantur. cap. tranſmiſſam. de elect. Thom. 4. diſ. 20. Panormitan. communiter recep. capit. fin. & cap. accidentibus. de exceſſ. prælat. de Iubil. Not. 31. num. 5.

Electus electione iure naturali ualida, licet inualida iure humano per defectum ſolemnitatis bona conſcientia retinet dignitatem, donec elect o caſſetur. Innocēt. cap. quia plerique. de immu. eccle. ¶Com. de ſpo. cle. §. 2. nu. 6.

Electus per conuentionem beneficium dimittere tenetur, & eſt excommunicatus per extrauagant. 2. de ſimonia. ¶Conſi. 21. de ſimonia. num. 6.

Electores digniorem omni reiecta exceptione eligere tenentur ad animarū curam. cap. licet. 8. quæſt. 1. ca. vnum. 26. diſt. Thom. 2. 2. q. 63. ar. 3. ad 3. alioquin peccāt peccato acceptionis perſonarum. ¶conſi. 22. de ſimonia, nume. 1. Si dignum tamen eligunt, non tenentur ad reſtitutionem ſecus ſi indignum. Ibid. num. 2. & ſi conueniunt alium non eligere, niſi ex ſeipſis peccant ſimoniaçe. Ibi. nu. 3.

Electores indignum eligentes, & ſi pœnam legis humanæ euadunt, non tamen euadunt pœnam legis naturæ. cap. perpetuo. de election. lib. 6. ¶Conſi. 3. de empt. & vendit. num. 6.

Eligendus ſemiplena probatione defectus repellitur. argum. cap. præterea. el 2. de ſponſal. Electus vero plena. arg. cap. ſuper his. de accuſat. Pro utroque dicto ſatis facit cap. Quemadmodum. de iureiurand. quatenus probat, ꝙ turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. ¶Conſil. 1. de Iudæis. num. 6.

Eligere tenemur tutum, quod eſt, & non quod eſt tutius, quo ad vtrumque forum. Licet eligere tutius melius ſit, quia id eſt de conſilio, non autem de præcepto. ¶Com. cap. ſi quis autem. de pœnit. diſt. 7. à num. 35. & Com. c. cum contingat. de reſcrip. remed. 2. nu. 19.

Eligere in confeſſorem quemcunq; Sacerdotem cuilibet Chriſtiano licebat ante Vrbanum 2. & in primitiua eccleſia cuilibet Sacerdoti erat facultas quemcunque audire iure diuino. cap. placuit. diſtinct. 6. quia licet ante illum præceſſiſſet Caliſtus, & Dionyſ. decernentes, ne quis iudicaret alienum poſtea, quàm Parochias diſtinxiſſent, illorum attamen decreta non fuerunt vſu recepta, vt patet tempore Auguſtini, & ideo ab Vrbano 2. renouata ſunt. ¶Com. d. c. placuit. de pœ. d. 6. nu. 4.

Eligere autem iure poſſunt. Primò, qui tantum venialia habent, quia iſta non ſunt materia iuriſdictioni ſubiecta, ut quidam exiſtimant: nullus tamen eſt text. qui id contineat, quod ſi id fuit vſu receptū, non tamen ſequitur talem Sacerdotem non habere iuriſdictionem, immo habet habitualem, quæ ad actualem reducitur per legitimam pœnitentis ſubiectionem. Eſt autem

legi-

legitima, quando de licentia expreſſa, vel tacita illam facit, quam habet ille, qui uenialia tantum exprimit. ¶Id. Com.nu.22.

Eligere ſecundo poſſunt paſſim omnes ſacerdotes: & electus per legitimam ſubiectionem habet in illos iuriſdictionem. Sed qua facultate id faciant difficile eſt iudicare. Quia conſuetudo non uidetur ſufficere, quæ talem poteſtatem dare non poteſt. cap.2. de pœnit.& remiſſ. lib.ſexto. Lex nulla eſt, quæ illam concedat. Dicendum ergo eos id facere poſſe. Primo, quo ad venialia. Secundo, de licentia expreſſa, vel tacita ſuperiorum, quia vident, & tacent. Et tandem electio debet fieri, quoad approbatum ab ordinario, vt decernit Cõcil. Tridentin.& non quo ad quæcunque. Ibid.num.28.

Eligere tertio poſſunt epiſcopi, & ſuperiores prælati, necnon, & inferiores ſedi Apoſtolicę immediate ſubiecti.c.fi.de pœ. & remiſ. ¶Ibi.nu.29.

Eligere quarto poſſunt peregrini, quib. à parocho, uel ab epiſcopo facta eſt facultas peregrinandi, quia ſine ſacramento cõfeſſ. & refectione commode peregrinari non poſſunt. ¶Ibid.nu.62.

Non tamen illis eſt conceſſa facultas, vt abſoluantur a caſibus reſeruatis, quia nec tacitam, neque expreſſam licentiã habent. contra Palud.4.diſt.17.q.4. Anto.3.p.titu.17.cap.4.¶Ibid.

Eligere quinto poſſunt ſecundum Caietan. qui habent licentiam tacitam, vel expreſſam id faciendi, ſed eſt differentia, qui habent expreſſam, poſſunt eligere quẽcunque idoneum curam, & animarum nõ exercentem. Qui autem tacitam minime. Et talis licentia ualet tantum eo tempore, quo ad id tenentur, vel ſolitus eſt id facere, non autem pro alio tempore, ſed pro hac differentia. Caietan. nullus eſt textus, nullaque ratio, quæ id conuincat.

Eligere ſexto poſſunt vagabundi, ſecundum Palud.& Anto. vbi ſup. quia nulli parocho ſubiacent, quare nullus tenetur eos audire, niſi qui uolet. ¶Ibid. nume.80.81. & 82.

Eleemoſinam.

ELeemoſinæ verbum interdum accipitur pro re ſpirituali, vel temporali, qua neceſſitate alicuius ſubuenitur ca.nunc.diſt.45. Interdum pro actu virtutis quo fit illa ſubuentio.2.2.quæſt 33. arti.1. Bonauen.& alij 4. diſtinct.15. Sonat autẽ idem quod miſeratio. Quare datur eleemoſina corporalis, & ſpiritualis. ¶Manu. cap.24.num.3.& 4. ¶Com.de eleem.nu.1.

Eleemoſina ſecundum S. Tho. vbi ſupr. eſt actus, ſeu opus in quo datur aliquid indigenti ex compaſſione propter Deum. Et oritur ex miſericordia, & niſi fieret ob Deum, licet opus bonum morale eſſet, nõ tamen eſſet meritorium ſaltẽ de congruo, & ſufficit tacite, vel virtualiter propter Deum dare. ¶Com.ca.quam ob rem. de pœnit.diſtinct.1.

Eſt autem actus diuerſarum uirtutũ miſericordiæ propriè charitatis, quando fit propter Deum. Iuſtitiæ ſi impendatur propter debitum legale. Pœnitentiæ ſi fuit impoſita, aut ſuſcepta ad ſatisfaciendum pro peccatis. ¶Ibid.nu.8.

Eleemoſina ſpiritualis præſtat corporali. cap duæ ſunt. diſtinctio.45. quare arctius præcipitur, quàm corporalis, & ideo ad eã tenemur etiam illi, qui non eſt in extrema neceſſitate conſtitutus ſine noſtræ uitæ periculo: & etiam cum illo, quando ille extreme eget, docet Adrian.4.de correct. fraterna. ¶De red.eccl.q.2.Mon.3.nu.23.de eleem.nu.13.

Eleemoſina vtraque regulariter eſt de conſilio, vel ſaltem non de præcepto obligante ad mort. niſi duobus caſibus. Primus, quando quis habet ſuperflua naturæ, & petitur eleemoſina ab eo, qui eget extreme. cap. Paſce. diſt.83.& l.Necare. ff. de lib.agnoſc. Secundò, cum quis habet ſuperflua naturæ, & ſtatus, & occurrat egenus, quo ad ſtatum. Auguſt. relatus in ca. quod dicam. 14.quæſt.4.cap.hoſpitales.25. diſtinct. Tho. vbi ſupra. & quol. octauo. art. 12. Oppoſitum tenent Panor. cap. ſi verò. de iureiuran. Anton.2.pat.ti.1. cap.14. & Roſel. quorum opinio ſimpliciter vera nõ eſt,

eſt,ſed tantùm,quo ad talem egenũ, quem ipſe elegeris.Ibi.& c.17.n.61, de red.eccl. q.2.Mon.3.nu.4.& Mon.4.

In quibus tamen caſib.non eſt neceſſaria donatio,ſed cõmodatio, vel mutuatio. ¶Manu.c.24.nu.5.

Eleemoſina corporalis tripliciter poteſt conſiderari, ſecundum S.Thom.ubi ſupra. Primò,ſecundum propriam ſubſtantiã, & ſic habet corporalem effectum. Secũdo,ex parte cauſæ, ſicut datur pro amore Dei,& proximi, & ſic habet effectum ſpiritualem. Tertiò,ex parte effectus,& ſic etiam habet effectum ſpiritualem .ſ. mouere pauperem, ad orandum.¶Com.c.medicina.de pœnitent.diſtinct.1.

Eleemoſina maxima eſt inter partes ſatisfactionis,ut omnes affirmant in 4.d.15. quia uirtualiter videtur alias continere. Hæc excitat inopẽ ad orandum licet non obliget.cum nullo iure id probetur, immo qui daret eam in precium orationis ſimoniam committeret,vt ait Sot. ¶Com.c.medicamentum.de pœn.d.1.

Eleemoſinam gratiſſimam ſibi eſſe teſtatus eſt Chriſtus.Luc.14.& Matth.15.quare potius in uita,quàm poſt mortẽ elargienda eſt.¶Man.c.24.nu.4.

Eleemoſina maior eſt omnia ſimul dare, quàm minutatim, qui enim minutatim dat offert ſacrificium,ille uero , qui totũ offert holocauſtum ſecundum Greg. ſuper Ezec, & contrarium dicere eſt error Iouin.quem damnat Augu.de dogm.eccl. ¶Com.1. de regul.num.30.

Eleemoſina bona fit mala cũ principaliter fit ob bonũ honorariũ , vel pecuniarũ, nõ aũt ſi minus principaliter.de elee.n.74.

Eleemoſinam maiorem , qui largitur publice , quam fuiſſet largiturus ſecretè modo minus principaliter maiorem laudem de illa requirat actu , vel virtute in finem debitum referens , bene meretur. ¶Com.ca.inter uerba. concluſ.5. num.36. & Com.de eleem.nu.75.

Eleemoſinam maiorem pauperi abſenti pro quo petit amicus, aut vir egregius largiri,quàm dediſſet ſi pauper ipſe, aut alius homo gregarius eam petiſſet meritum affert, modo minus principaliter , & non principaliter aſpiciat perſonam. ¶Ibid.de eleem.num.76.

Eleemoſinam largiri ſacrifico , vel pauperi pro Miſſa , uel oratione, niſi detur in precium non eſt ſimonia. ¶Manu. cap.23. num.102.

Eleemoſinam poteſt largiri regularis. Primò,quando pauper extreme eget. Secũdo, cum a monaſterio longe degit cum debita licentia.Tertiò,cum aliquid de ſua pacſimonia detinet. Com.2.de reg.nu.8.

Eleemoſinæ , quæ fiunt a religioſis honeſtius fiunt in frumento , & aliis bonis, quàm in pecunia. ¶Com.3. de Regul.numer.19.

Eleemoſinæ elargiendæ in perſonas incertas,& uſus noue à Pio Quinto Monialibus ſunt applicatæ. ¶Com.4 de Regular. num.54.

Eleemoſina liberius quæritur, quàm redditus beneficij,quia illa ſine vllo onere, illi uero cum onere dandi ſuperflua pauperibus quæruntur.¶De redim.eccle.quæſt.1. Mon.46.nu.4.

Eleemoſinas quærere fratribus S. Antonij,etiam poſt Concil. licet, quãuis omnes quęſtores eleemoſinarij prohibeãtur, quia accipiunt per Bullam Pij quarti ante Cõc. publicatam. & Pij quinti poſt, & multæ ẽ rationes occurrunt per quas debent excipi a lege generali , quia ægroti ad eos confugientes, non habent unde ſe alant. Secundo,quia ſunt domus mendicantium quibus licet. Tertiò , quia lex naturalis & diuina permittit eos mendicare, dum tamen non prędicant , neque indulgentias publicant ad locos.¶Conſi.79.de regular. per totum.

Eleemoſinas quærere prædicãdo,& indulgẽrias publicãdo non licet per Cõc. Triden.ſeſs.1.c.9.ubi eleemoſinarũ quęſtores interdicuntur quæſtuari.Pro infirmis,& religioſis quærere, licet,quia lex naturalis permittit,& quãdoq; pręcipit.Conſ.79.d reg.

Eleemoſinas pro certo paupere quærẽs, ac ſibi illam retinens bis peccat,& mentiẽdo,& rem alterius retinendo , ſecus ſi pro paupere in generali , quia eius appellatione,& ipſe continetur.argum.c.ne quis.22. quæſt.2.¶Ibid.

Eleemoſinarij ſunt beneficiarij, qui reditus, beneficiorum cum pacto dandi ſuperflua pauperibus acceperunt. ¶ De red. eccl.q.2.Mon.7.nu. 2.

Eleemoſina danda eſt indigenti, uel ei, qui probabiliter putatur indigere.gl.nota. c.quieſcamus.42.diſt.¶Com.d.cap.de elee moſ.num.5.

Eleemoſinam facit, qui ſoluit creditori pauperi,non tantum, quo ea reddat ſuum, ſed etiam quo prouideat eius egeſtati. n.6.

Eleemoſina quadruplex eſt vna mētalis tantum,ut uoluntas nuda ſubueniendi: altera uerbalis tantum,ut ſubuētio ſolis verbis facta ſine animo ſubueniendi. Tertia, realis tantum,vt cum datur aliqd ſine verbis,& animo ſubueniendi. Quarta mixta, qualis eſt vera eleemoſina animo, verbis, & re exhibita.nu.8. Primo prodeſt ſine aliis,ſed non aliæ ſine ipſa.cap.non ſatis.86. diſt.num.9.

Eleemoſinam facere poteſt tam pauper, quàm diues,& circa illam mereri, vel peccare,prout uolunt ſubuenire,vel non. cap. duæ ſunt.45.diſt.nu. 10.

Et ad faciendam obligantur ipſi pauperes,quo ad actum interiorem,nu.11.

Eleemoſina uera eſt, quando quis ſibi retinet, quod debet pauperibus, ſi uere eſt pauper.num.12. & quando datur propter egeſtatem ueram,vel ſaltem reputatā, aut propter Deum fiat,& tunc eſt melior. Ibi.

Eleemoſinam corporalem facere aliquā do eſt præceptum obligans ad mor.Luc.2. quia quidam ob id condemnabūtur in die iudicij.nu.14.

Eleemoſinam facere de omnino neceſſariis uitæ ſuæ, nemo tenetur, & id faciens mortaliter peccat, idē de neceſſarijs illorū quib.prouidere debet.ca.ſi non licet.23.q. 5.l.ſi præſes.C.de ſeru.aqu.nu.15.

Eleemoſinā facere de ſuperfluo naturæ tantum non eſt præceptum, ſed regulariter uetitum,& peccatum.c.quæ contra mores. 8.diſt.¶nu.18.

Eleemoſinam, ut quis faciat etiam extreme egenti,non licet indecenter uiuere, neque ob humilitatē, cū eleemoſina præſtantioris ſit uirtutis,quam humilitas. ¶nu.19.

Eleemoſinam quilibet ſuperfluū naturæ tantum habens tenetur in extrema neceſſitate facere, cum ei proximus occurrit ſub pœna peccati mort.c.in ſingulis.86.diſt.& lex naturalis ad id obligat.ca.ius naturale. 1.diſt.alioquin eſſet homicida.c.paſce.86. diſt.nu.23.

Eleemoſinam cæteris parib. largiri tenemur potius pſonaliter petentib. quā nolentibus præ pudore petere, quia magis tenemur occurrentib.quàm aliis S.Th. quol. 8. ar.13.& qui petunt uirtuoſius faciūt. n.35.

Eleemoſinā facere tenetur habens ſuperfluum naturæ, & perſonæ pauperib. extra extremam neceſſitatem, quos ipſe delegerit,non autem occurrentibus.nu.52.

Eleemoſina tunc prodeſt cū dans eſt in ſtatu gratiæ, non aūt ſi ſit in peccato, quia eſſet mortua.c.nihil.de conſ.diſ.5.[illegible] tamen tunc, & ſi non ualet ad meritū, ualet ad multa alia.nu.57.Vide ver.opera.

Eleemoſinam quilibet facere poteſt cuilibet egenti, de quolibet re dummodo ſine præiudicio alterius, uel ꝓprio, cui renūciare nequit, quia cum illo de nullo poteſt. c. denique.14.q.5.¶nu.59.

Eleemoſinā facere non poteſt monachus de bonis monaſt.de licentia ſuperioris.60. Non aūt hæres etiam de ſuis, quæ ſunt reſtitutioni ſubiecta.l.fœminæ.C.de ſecū.nup.

Neque qs de illicitè acqſitis ad effectū, ut reſtitutioni maneat obnoxius, & ſic intelligendus eſt.S.Th.2.2.q.32.ar.7. ¶Ibi.

Neque quis de licitè acqſitis quando ob id maneret impotens ad reſtituendū id ꝙ neceſſario alteri debet.nu.62.

Eleemoſinam extreme egenti facere qs poteſt de alieno,ſi non habet de ſuo,qa & dominus ſi præſens eſſet, ad id teneretur l. 2.§.cū in eadem.ad l.Rhod. deiact. nu.63.

Eleemoſinā potentib.laborare q faciunt reputādo eos pauperes nō male faciūt. 67.

Eleemoſina plus dari iuſte pt ī opus piū amore Dei ſi petat ex ſuggeſtu, uel altari, ut etiā pro eo circunſedentes orent. nu.77.

Emphyteoſis.

Emphyteoſis uocabulum græcum eſt,& latine dicitur melioratio propter hoc, quod

quòd olim per iſtum contractum ſolum vi les quædam terræ, & ſteriles concedebant, vt accipiens melioraret, & fertiles reddetet. Sed deinde permiſſus eſt de rebus fertilibus, & fertiliſſimus emphyteoticari poſſe. Vnde emphyteoſis iuxta vulgares dicitur datio ad liuellum. Et eſt contractus medius inter emptionem, & locationem. Vnde emphyteota eſt, qui rem immobilem hęreditario iure meliorandam, vel colendam ſub certis pactis, vel conditionibus, & precio accipit perpetuo, uel ad tẽpus. Siluest. Ver. emphyteoſis. in prin.

Emphyteoſis perpetua ſuper bona eccleſiaſtica fieri non poteſt. c. nulli. de reb. eccl. non alie. ¶De ſpo. cle. §. 4. nũ 1.

Emphyteoſim perpetuam, vel temporariam de bonis eccleſiæ perdit ille, qui pet duos annos penſionem ſoluere ceſſat. ca. potuit. de locatio. niſi celeritate ſolutionis mora purgetur, quæ purgatur ſi ante citationem, vel poſt ſine alia dilatione ſoluit. Innocen. & Ioann. Andr. in dicto cap. potuit. Bal. & Spec. titu. eod. Cardin. tamen ibi arbitrio iudicis reliquit, quod verius videtur ¶Manu. c. 17. nu. 192.

Emphyteoſis bonorum requirit moram trium annorum ad ſui amiſſionem, ſed mora non poteſt purgari ob minoris temporis ſpacium. l. fin. C. de iur. emphyteotico. ¶Ibid.

Emphyteoſis amiſſio, ipſo iure incurſa pendet a uoluntate Domini cui acquiritur ſi petat ante mortem ſuam, uel ipſius emphyteotæ, ob multa, qui Caſtaneus adducit in deciſ. 2. & 3. de locat. ¶Manu. cap. 25. num. 104.

Emphyteoſis ad tres, uel plures uitas in Luſitania frequens eſt. ¶Conſi. 43. de ſimonia. num. 5.

Emphyteota poteſt locare emphyteoſim ad paruum tempus. leg. non ſolum. ff. de locat. leg. nemo prohibetur. C. de locat. & tradit Specul. ibi quem ſequitur Iaſon. leg. fina. C. de iure emphy. ¶Conſ. 4. de emptio. nu. 5.

Emphyteoſis pro uacante non habetur ſine Domini uoluntate. ¶De ſimonia. numer. triginta.

Emptio.

1 EMptio alienatio, eſt qua Dominium, & poſſeſſio rei venditę tráſfertur per traditionem ipſius Domini. Vel ſi non eſt Dominus vſucapiendi conditio in ementem pro iſto ſoluto precio. Neque poteſt eſſe ſine precio pecuniæ, ſcilicet numeratæ. Inſtitut. de empt. & venditio. §. item precium. Quia vbi aliud pro alio datur permutatio eſt, & non venditio. l. 1. ff. de contrah. empt. Silueſt. Verb. emptio. in prin.

Emptionis nomine in materia, de ſimonia omnis contractus non gratuitus venit ſecundum omnes. ¶Conſ. 39. de ſim. nu. 2. Man. c. 23. nu. 100.

Emptio contractus eſt licitus, honeſtus, & iuſtus, vt colligitur. tit. de contrah. emp. & de act. emp. ¶conſ. 15. de emp. n. 3.

Emptio non deſinit eſſe, licet preciũ nõ detur in numerata pecunia. Bald. Salicet. & Angel. §. in precium. Inſtitu. de emptio. eſt tamen precium de eſſentia uenditionis, licet non ſit de eſſentia ſolutionis, quod aliqui Theol. doct ſs. non conſiderarunt. ¶cõſi. 2. de vend. nu. 13.

Emptio illicita eſt cũ ſit ſimulata animo ſ. mutuandi, & tũc, vel eſt vſuraria, vel iniuſta. ¶Conſ. 1. de conſt. nũ. 21. Man. c. 17. nu. 103. de vſur. nu. 78.

Emptio iniuſta eſt cum precium maius notabiliter iuſto datur, uel accipitur, capit. 122. de emp. & l. 1. de contrahend. emptio Thom. 2. 2. q. 27. ar. 1. Conſi. 6. eodem titul Man. c. 23. nu. 77.

Emptio in qua precium maius, vel minus iuſto interuenit peccatum eſt. Scot. 4. diſt. 15. quæſt. 2. Et eſt communis opinio. ut ait Conrad. 3. p. q. 57. Almainus 4. diſ. 15. q. 2. Veniale autem quãdo exceſſus eſt paruas vltrà latitudinem oẽm iuſti precij. Mortale uero ſi eſt notabilis etiam citra dimidium, non tamen punitur a lege ciuili. ¶Relect. c. nouit. de iudic. Notab. 6. nu. 47.

Emptio minoris dimidio iuſti precij iniuſta eſt, & reſciſſibilis. l. 2. C. de reſcinden. uendition. cap. cum dilectus. de emption. ¶Conſi 3. de vſur.

& Greg.ca.nónir.diſ.12. modo non mutet formam eccleſiæ Romanę nouã inducendo contra Bull. Pij Quinti in Breuiar. Romano per Conc.Trid. reformato. ¶Com. de ora.c.2.nu.27.

Diſpenſare poteſt cum depoſitis a ſe verbaliter. ca.at ſi clerici. §.de adulterum. de Iudic.¶Conſ.2.de ſent.excommu.verb. Diſpenſatio.

Diſpenſare põt ſuper omnibus irregularitatib. ex delictis occultibus prouenientibus ex Conc.Tri. Conſ.51.de temp.or.nu. 3. Non autem ſi non perueniat ex delicto. ¶conſ.33.de homic.nu.2. Neque quando prouenit ex homicidio uoluntario. Conſ. 17.eod.tit.

Diſpenſare poteſt in impedimento matrim.&t dirimenti.dũ impedimenti eſt occultũ, & non põt haberi recurſus ad Papã, vel Legatũ pp paupertatem,aut alia legitima impedimenta. Sed de hoc nõ poteſt dari certa regula ¶conſ.4.de ſponſ.

Diſpenſare poteſt ut beneficiũ per ſimoniam ignoranter adeptum collatario,iterũ conferatur. Conſi.61.de ſimon.

Diſpenſare põt cum ſuſpẽſo à ſe minoribus initiato. Conſi.33.de temp.ord.

Diſpenſare põt ſuper qualitate ad tenendũ beneficiũ requiſita de conſenſu patroni Fel.in c.cum acceſſiſſent. de conſti. nu.14. ¶conſ.7.de cle.non reſi.nu.3.

Diſpenſare poteſt in uoto cõtinẽtię perpetuo, quando timetur magnũ damnũ incontinentiæ, & non põt adiri Papa Silueſ. ver.votum.4.q.4. In voto vero continẽtiæ ad tempus poteſt ſimpliciter. Palu.4.d.38. q.4. Et circa votum de nunquam contrahẽdo ſecundum Ant.& alios. Caietan.tamen tom 2 op.2.quęſt.1.contrarium tenet, Manual.c.12.nu.76

Diſpenſandi facultate a Cõcilio ſibi cõceſſa cum ſuis ſubditis tantum uti poteſt, quia verba diſpoſitionis alijs non conueniunt.c.indemnitatib.§.pe.de ele.li.6. & l. 4.§.toties.ff.de damn.infect.¶Conſ.8.de offic.iud.ord.

Eps ordinare poteſt familiarem ſuũ triẽnalem,non aũt diſpenſare ſecũ ſup tẽporũ interſtitijs, niſi adſit utilitas,aut neceſſitas ſuæ eccleſiæ,quia facultas illi data ad ordinandum,non extendit ad diſpenſandũ contra Conc.Trid. ſeſ.23.c.1.de refor. ¶Conſ. 27.de temp. ord. & minus ſi ille eſſet illegitimus.Ibi.Conſ. 28.

Ordinare non poteſt laicũ alienũ. Conſ. 30.eo.tit. Neq; bigamũ,quem ſi ordinat ſuſpenſus eſt per annũ ad conferendũ eundẽ ordinem, & a celebranda Miſſa per Conc. Trid.¶Conſ.3.de bigam.nu.1.

Ordinare indignos nõ dẽt,ſed ſi faciat, & ſciat illos eſſe tales peccat.c.1. de of.dele.non tamen ſi intendat ordinare ſimpliciter.Conſ.7.de temp.or. & ſi illi sũt indigni pp aliquem defectũ occultũ,quem ipſe neſcit, uel oĩno pbari poteſt ſi ordinare non intendat peccat.c.ſi tãtũ.& c.placuit.6.q.2. & facit contra conſtitutionem oĩum ſãctorũ epõrum,& contra c.uenit,& c.quo iure 8.dist. Inducit grandia, & grauia crimina contra c.nihil cum ſcandalo.de pſcri. Nec pertinẽt ad ipſum peccata occulta cũ non ſit ſecretorum iudex.c.erubeſcant.32.diſt. ¶Conſ.5.de temp.or.nu.2.& 3.

Ordinans alienũ Parochianũ, aut ſuũ ſine titulo ſuſpendit per annum ab exercitio Pontificali Conc.Trid.ſeſ.23.c.9 ¶conſi.14.eo.tit.nu.1.

Ordinando non poteſt accipere quicq̃ etiã ſponte oblatũ p ipſa ordinatione, aut litteris dimiſſorijs,aut pro ſigillo ſeſ.21.c. 1.Neque dimiſſorias concedere poteſt niſi examinatis,& approbatis,ead.ſeſs. cap.3. ¶Manu.c.22.nu.18.

Epiſcopus abſoluere poteſt ab omni ſuſpenſione a iure lata & pręcipue non reſeruata. ¶Conſi.53.de temp.or.& in omnib. caſib.& cenſuris ante & poſt Conc. Papæ reſeruatis in foro conſcientiæ. ¶conſ.23. de ſent.exc.nu.1.

Eps abſoluere poteſt ab excommunicatione ab homine, uel a iure reſeruata eum, qui iuſte impeditus eſt.c. eos qui. de ſent. exc.li.6. ¶conſi.18.de ſent exc.

Abſoluere poteſt ex priuilegio ſuæ auctoritatis ex officio ab hęreſi uirtute canonũ.Conc.Trid.c.fori.dę of.ord. & hoc caſu poteſt committere abſolutionem,ut aũt Papæ delegatus non poteſt committere,niſi nudũ miniſterium abſoluendi, non autẽ arbitrandi poenitentiam. ¶conſi.15. eo.tit.

Epiſcopus reſeruare ſibi poteſt reſtitutionem, id eſt peccata commiſſa ob nō factam ipſam reſtitutionem, vel committere confeſſarijs ne ſine ſui licentia abſoluāt tales, vel diſponant de illis rebus.

Non poteſt tamen iubere, vt qui reſtituere tenetur per ſeipſum ſine illo non reſtituat, neque regulariter poteſt in eo contra debitoris voluntatem ſe interponere, ſecundum Ange. verbo. Reſtitutio. § 6. Gabriel. 4. d. 19. q. 1. Ioan. de Ligna. & Calder. capit. cum ſit, de Iudæ. & alios, quos refert Silu. Reſtitutio. 8. quæſt. 5. & conſuetudo in contrarium non valet, quia cōtra legem naturalem eſſet, & ideo irrationabilis.

Poteſt tamen, quo ad hoc ſe intermittere in quatuor caſibus. Primò, cum ille qui reſtitutioni eſt obligatus, moritur abſque hæredibus, vel executoribus. Secundò, cum ille non vult reſtituere. Tertiò, cum ille nō recte diſtribuit. Quartò, cum eſt manifeſtus vſurarius. ¶Man. c. 17. nu. 92.

Epiſcopus capellaniam perpetuam reddere poteſt temporalem, quia poteſt, vt ordinarius vnire, diuidere, de nouo creare, & extinguere beneficia ſui epiſcopatus. c. ſicut vnire. de exceſ. prælator. & cap. plures. 16. q. 1. ¶Conſi. 6. de offi. ord. nu. 1.

Vnire capellaniam beneficio curato. cōſi. 37. de præb. nu. 2. & beneficia deuoluta & reſeruata. ¶Conſi. 64. eod. tit. & eccleſias ipſa ex cauſa. Conſi. 2. de rebus eccleſ. non alienand.

Epiſcopus poteſt concedere licentiam permutandi vnam eccleſiam cū altera duobus habentibus illas. cap. quæſita. de rerū permut. & poſſeſſionem vnius eccleſiæ cū poſſeſſione alterius. c. ad quæſtionē. eo. tit. ¶conſi. 2. de reb. eccl. alien.

Epiſcopus beneficia perpetua mouibilia reddere, & extinguere poteſt Conſi. 8. de reb. eccl. &c. Imponere penſionem ſuper beneficium vnius ad ſuſtentandū alienum clericum pauperem. cap. niſi de præbend. ¶conſi. 2. eod. titu. Augere præbēdas pauperes ſuorum canonicorum applicādo eis aliquos redditus beneficij ſui epiſcopatus c. expoſuiſti. de præb. ¶Ibi. nu. 3.

Beneficium ſi coniugato ſcienter conferat, illud ei auferre nequit. cap. ueniens. de fil. presbyt. ſecus ſi ignoranter. ¶conſil. 61. de ſimo. nu. 12.

Beneficiarios cogere poteſt ex officio ad exhibendos titulos ſuorum beneficiorum. gl. vlt. c. 1. de reg. iur. li. 6. ¶conſ. 14. de off. iud. ord. nu. 1.

Epiſcopi ſoli olim vniuerſa bona ſolebant adminiſtrare clement. lib. 2. cap. 28. & Anch. c. præcipimus. 12. q. 1. Neque beneficiarijs congruam, quam debebant portionem exhibebant. ¶De redim. eccl. quæſt. 1. Mon. 50. nu. 2.

Iuſta de cauſa bona eccleſiæ alienare poteſt, & à fortiori de licentia Papæ. ¶Cō. de ſpol. cler. §. 2. nu. 5.

Epiſcopus de reditibus epiſcopatus teſtari non poteſt. c. 1. & q. 5. c. relatum. de teſtam. Auth. licentia. C. de epiſcop. & cler. ¶Conſi. 15. de Regul. num. 1. & hæc eſt ratio cur Papa in Hiſpania per ſuos collectores omnia epiſcoporum ſpolia recipit reiectis teſtamentis. ¶De red. eccl. q. 3. Mon. 4. num. 1.

Mutare non poteſt teſtatoris voluntatē. Clem. Quia contingit. de Relig. dom. cōſi. 5. de præb. nu. 3.

Epiſcopus licentiam celebrandi in alieno epiſcopatu concedere non poteſt. ¶cōſi. 5. de celebr. Miſſa. nume. primo. In ſua autem diœceſi poteſt, non ſolum ipſe extra locum ſacrum Miſſare, ſed etiam licentiam Miſſandi concedere, & non eſſet contra Conc. Trid. ¶conſil. 16. de priuil. nu. 3. Debet autem habere ad hoc iuſtā cauſam iuxta ſtatutum. ca. concedimus, de conſecrat. diſt. 1. Ibid. Et per hoc concorda, quæ Auctor dicit hic. & in conſi. 1. de conſtitu. num. 76. Vide Manual. c. 25. nu. 81. & 82. Ideo non poteſt talem licentiam concedere alicui, vt celebret in aliquo loco ſacro ante infirmum. Conſi. 1. de conſt.

Epiſcopus viſitare poteſt capellanos triremium, ſi aliàs exempti non ſunt. Verbo Capellanus.

Viſitare poteſt collegium laicū, quo ad ſpiritualia. Verb. Collegium.

Epiſcopus ſtatuere nō poteſt cōtra ius nouum illud ad antiquum deducens. ¶cōſi. 3. de reliq. & vener. Ss. nu. 2.

Iure antiquo, ſicut nec conferre poterat,

ſtat, nec confirmare, nec corrigere, ita neq; ſtatuere poterat ſine conſilio capituli. cap. quanto. de his quæ fi. à prælat. ¶Conſi. 9. de offi. iud. or. nu. 1. & conſil. 76. de Reg.

Statuere poteſt ne quid in exorciſmis inordinatè, uel immodeſtè fiant, quia id eſſet non ius nouum condere, ſed legem actualem ampliare. ¶Conſi. 5. de maior. & obed. num. 5.

Epiſcopus vrgente neceſſitate ſubſidiũ charitatiuum petere poteſt. ¶conſil. 7. de cenſib. nu. 2.

Contra blaſphemos poſſet procedere melius per viſitationem, & inquiſitionem generalem, iux. c. 1. de offi. or. & l. congruit. ff. de offic. præſid. Et poſtea ſine turbatione populi per inquiſitionem ſpiritualem procedere contra eos. iuxt. cap. inquiſitoris. de accuſa. Poſſet tamen de rigore iuris ferre monitorium temperatum, & modificatum ne includeret ſecreta, neque excluderet correctionẽ fraternam. ¶conſi. 6. de accuſ. & inquiſit. nu. 4.

Epiſcopus poteſt omnia præter ea, quæ ſunt ordinis, quando non eſt conſecratus. Conſi. 30. de ſponſ. nu. 4.

Dare poteſt facultatem Religioſo administrandi eucharistiam, & extremã vnctionem omnibus ſuę Diœceſis. ¶Conſil. 47. eodem titul.

Cognoſcere poteſt de inhabilitate Vicarij exempti, non obſtante priuilegio. ¶Conſi. 4. de temp. ord ina. num. 6. & de illius inhabilitate ad curam animarũ exercendam: immo & corrigere, & punire ẽt extra uiſitationem, per cap. 3. de reformat. ſeſſ. 14. Concil. Trid. ¶Vbi ſupra.

Immo poteſt id etiam facere contra Capitula ſeruato moderamine, quando, ſ. adiungunt ſibi alios canonicos, ¶Ibidem vide num. 59.

Examen à Papa ſibi commiſſum cũ clauſula (ſuper quo conſcientiam tuam oneramus) poteſt ille alteri committere. Conſ. 2. de offi. deleg. nu. 1.

Contra concubinarios, & alios peccatores ex officio procedere poteſt. ¶conſ. 2. de offi. iud. ord.

In quolibet loco ſibi ſubdito ius dicere poteſt. ca. cum epiſcopus de offic. ord. li. 6. etiam in ſua camera, ut dicit Francus. Ibid. ¶Conſi. 3. eod. tit.

Vocatus ad Concilium ſi legitime eſt impeditus, poteſt ſe per procuratorem excuſare. c. eccleſia Sutrina. de cauſ. poſſeſ. & prop. ¶Conſ. 10. de off. iu. or.

Epiſcopus poteſt tenere duos Canonicos in ſuum obſequium, alij vero prælati ſaltem vnum. c. de cætero. de cle. non reſi. ¶conſ. 2. eod. tit.

Monialium clauſtra ſibi ſubiecta ex iuſta cauſa, ſine alia licentia intrare poteſt, per Concil. Trid. ¶Conſ. 6. de ſtatu Monachor. num. 2.

Monaſteria autem omnia de iure communi illi ſubijciuntur. ¶Conſil. 6. de Regul. num. 5.

Si vult abſolui virtute Iubilei confeſſorem approbatum eligere debet. ¶Conſ. 12. de pœnit. num. 1.

Extra ſuam Diœceſim particularis pſona cenſetur ſaltem, quo ad exequendum ſuam poteſtatem. l. 3. adiuncta gloſſ. ff. de offi. pręſid. & glo. adiuncto tex. de rap. Cõſ. 47. De ſponſ. nu. 4.

Quare non poteſt in aliena Diœceſi Põtificalia exercere, quod ſi faciat bona fide, id eſt ſine contemptu, & ſi ſententiam ſuſpenſ. incurrat per Conc. Trid. ſeſſ. 6. capit. 5. impoſitam, & irregularitatem ſi celebrat: abſolutionem humiliter ſi petat eſt abſoluendus impoſita ſibi ſalutari pœnitẽtia. ¶Conſ. 69. de ſen. exc.

Extra ſuum epiſcopatum concedere indulgentiam non poteſt, ſed quomodo poſſit, vel non poſſit. verb. Indulgentia.

Dare facultatem non poteſt excommunicato intereſſendi diuinis, quando excõmunicatio eſt reſeruata, & excommunicatus eſt declaratus. ¶Conſi. 16. de ſent. excommun.

Procedere non poteſt contra officiales, vel Nuncios Papæ, extrauagant. cum Matthæ. extra de Hæret. ¶Conſi. 19. de ſenten. excommunicat.

Excommunicationis ſẽtẽtiam nõ incurrit verba iniurioſa ſi dicat, etiãſi conetur percutere. Conſi. 37. eod. tit.

Si ille eſt Dux, non omnia prætereà illi licet, quæ duci, quia non poteſt occidere,

uel mutilare.cap.final. ne cler.vel monac. lib.6.quia uenit Caietan. poteſtas eccleſiaſtica modificat laicam in vna,& eadẽ perſona cum ſimul concurrunt. ¶Relect.c.nouit.de iud.Not.6.nu.26.

Epiſcopus retento epiſcopatu aliud beneficium incompatibile, ad ſe ſuſtentandum acceptare poteſt.argumẽ.cap.ad ſupplicationem. de renunciat. & eſt communis opinio.c.cum noſtris.& d.ca.ad ſupplicat.& intelligit de epiſcopo titulari, qui neque poſſeſſionem, neque fructus habet ſui epiſcopatus. Nam alij per conſecrationem, immo per monitionem Papę perdũt omnia beneficia, quæ habent ſi quæſiuerunt fructus epiſcopatus, ut probat capit cum in cunctis.de electiõ.§.cum uero. ¶Conſi.21.de præbend.& conſi.3. de conceſ.præb.

Epiſcopus ſua eccleſia priuari nõ poteſt propter morbum,aut alteram qualitatem, quæ reddunt illum impotentem, licet poſſit illi dari coadiutor.c.cum penſio. 7.q.1.j. ¶Com.c.hæc autem veiba. de pœ.d.5.n.4.

Epiſcopus, rectius faceret ſi caſtigaret perſeuerantem in malo ſtatu, etiam illos,qui ſunt confeſſi, & communicarunt, quàm ſcrupuloſe quærere cui ſint cõfeſſi, qui in bono manent ſtatu. ¶Com.cap.penultim.de pœnitẽ.diſtinct.6.§. ſacerdos. num.86.

Cogere poteſt curatos inhabiles ad coadiutores aſſumendos per Concil.Triden. ſeſſ.21.ca.3. ¶Conſi.4. de temp.ord.nu.3. vide nu.44.

Epiſcopi de depoſitione, ſolus Papa cognoſcit,& definit.cap.dudum.3.q.6. Cõc. Triden. ſeſſ.24. cap.5. per quod ſtatutum ſublata eſt facultas Conc. Prouinciali cognoſcendi de delict.s epiſcoporum.c.quãuis.3.q.6.Conſ.1.de for.comp.

Epiſcopalis ſtatus perfectior eſt Monachali, vt ait S.Thom.2.2.q.185.ar.7. ¶conſi.15.de regul.num. 10.

Epiſcopatũ tamen deſiderare etiam illi, qui eſt idoneus abſolute malũ eſt c.qui epiſcopatum.8.q.1.Tho. ibi.q.185.ar.1.Ant.2. p.tit.2.c.5. ¶De orat. c.6.nu.7.

Epiſcopus,qui ſentiat epiſcopatui occaſionem peccandi tacitè quærit, Innocẽ. 3.c.Niſi. §.verum.vbi Pontifex, ille neque ob ſenium licentiam concedere uoluit epiſcopo id obnixe roganti. de renun.cõſi. 4.eod.tit.vbi multa argumenta adducit Auctor ad demonſtrandum id non licere præſertim ei, qui eſt corpore uegetus, & robuſtus.

Epiſcopus charitatiue hoſpicio receptus à monaſterio eleemoſinã dare nequit de ſibi appoſitis: & ſi ex debito uiſitationis procurantur,põt id facere de fragmẽtis non autem de panib.integris.cle.2.de cenſib.cum gl.¶de eleem.nu.80.

Epiſtola.

Epiſtolã obſerratã aperire,& legere animo lædendi aliquẽ notabiliter,aut aduertẽs, aut aduertere debens aliud inde graue damnũ ſecuturũ peccat mortaliter,niſi ex cõſenſu expreſſo, vel tacito attinentis faciat,vel legitima auctoritate. argu.l.iuſte.ff.de acq.poſ.ut prælatus,quo ad ſuos monacos. ca.non dicatis. 12.q.1.Quĩ autem id facit ex curioſitate, vel imprudẽtia uenialiter peccat.¶Man.c.18.nu.53.

Epiſtolã decet pręter manuũ oſculũ cõtinere preces.¶De ora.c.38.nu.37.Si breuis eſt,& in ea bis oretur,in prin.& fin.ſapit hypocriſim.Ibid.nu.38.

Epiſtolã alienã aperiens iniuſtitiæ peccatũ cõmittit,& violat legatos mutos capitaliter peccat, ſi vt noceat id agat. ¶Com. c.1.de pœ.d.6.§.pen.nu.13. Si eius tenorẽ neſcis,& deferas ſtultus es aliquádo, ſi autem aperias perfidus.Ibi.nu.22.

Epiſtolam in eccleſia cantare ſine manipulo,quilibet clericus poteſt. ¶Conſi.1. de celeb.Miſ.nu.2.

Error.

Error iuris ad percipiendos fructus prodeſt ſed nõ ad rem præſcribendã nunquam.ff.de vſuc. quo ad primũ & l.ſed & ſi §.ſicut.ff.de pet.hære.& gl.l.ſi fuit.ff.de vſuca.¶conſi.28.de reb.eccl.non alienan.num.1.

Et

Et ſi illud eſt ius dubium perinde ꝓdeſt ad præſcribendum, ac ſi eſſet error facti. Abb.in c.cum dilectus.nu.12. de conſuet. & gl.memorab.c.1.ver.de cætero.de poſtu lat.prælat.Ibid.num.4. Et ſi ius eſt obſcurũ licet non proſit ad rem ipſam uſucapiendam prodeſt tamen ad fructus capiendos, modo ille nõ ſit malæ fidei poſſeſſor.Con ſi.6.de off.iud.ord.nu.3.& 6.

Error iuris non excuſat.cap.ignorantia. de regul.iur.lib.6. ¶Conſil.3.de his, quæ ui.num.ſecundo. Intellige, quando ius eſt clarum, quia ſi eſt dubium ius, & a culpa, & à pœna error excuſat. Felin. ca. primo. de re iudica. Idem quando ius eſt obſcurum,& difficile, quia tunc ſi peccatum nõ eſt mortale ſecundum Innocent. cap. per tuas.de ſimon. ¶Conſi.octauo.de ſponſ.& Bal.l.ab eo. C quomodo, & quando iudex Felin.ubi ſupra, & Innocent. loco citato quando ius eſt ſubtile. Conſ.8.de ſentent. excom.nu.3.

Error facti proprij, niſi alia concurrant non excuſat.cap.ignorantia. de regul. iur. lib.6.& cap.ab excommunicatione. de reſcrip.& leg.quiſquis.C.de reſcindend. vendition. niſi concurrentibus aliis circunſtantiis,vt tradit cap.præſumitur.de regul. iur.lib.ſexto. ¶Conſil.3. de frigid. & maleſ.num.19.

De tali errore etiam nullus tenetur alterum admonere.argumen. §.notandum. 1. quæſt.4.Et eorum,quæ tradit Adria. Quartus.de confeſſ.quæſt.quinta. dub.ſeptimo. ¶Manual.cap.22.nume.83.& Com. cap.ſi quis autem. de pœniten.diſt.7. numer.66. Quod uerificatur etiam de iuris errore, quando in alterius præiudicium non tendit. Ibidem.

Error male intelligendi priuilegia, ſeu leges excuſat, quia non eſt peccatum mortale ſecundum Innocen. in cap. per tuas,el ſecundo.de ſimonia. ¶Conſ.42.de ſen.excom.nu.7.

Error perſonæ matrimonium impediẽs eſt credere de una perſona, quod ſit alia, uel quod ſit libera cum ſit ſerua, & hic eſt error conditionis, ſed redundans in perſonam.¶Manu.c.22.nu.32.

Et talis error annullat: ad quem multum accedit error uilitatis, ſiue plebeitatis, vt poſſit eſſe iuſta cauſa dirimendi, iuxta gloſſ.celebrem.cap.ex publico. de con uerſ.coniugat. ¶Conſi.49. de ſponſal. nume.tertio.

Error aliarum fortunarũ (& hic eſt proprie error conditionis)ut nobilitatis,virginitatis,&c.non dirimit matrim.c.1. 29.q.1. & §.iis ita,ſub c.ſi quis.ead.cauſ.& q. ¶Manu.c.22.nu.34.

Errans non conſentit. leg. ſi per errorẽ, de iuriſd.omnim iud.¶Conſi.3.de his quę ui. nume.8.& conſil. 24. de Regular. nume.ſecundo.

Erratum non videtur, quod emendatur. Verb.Factum.nu.6.

Euagatio.

EVagatio mentis interior facit, ut fugiendo, ſancta diuertamus ad illicita,& tunc eſt peccatum mortale, nõ tamen eſt circunſtantia neceſſario confitenda, ſed ſufficit dicere ſe ad illicita diuertiſſe.Manu.c.23.nu.115.

Euagatio aliquando peccatum mortale eſt.Thom.4.d.15.q 4.art.5. Silue in Aurea Roſa caſ.9.& ver.Hora. quæſt. 2. quod intelligendum eſt, quando ille,qui recitat neſcit, quid recitat: Alioquin non eſt mort. etiamſi illa ſit deliberata. ¶Com. de orat. c.13.num.20.

Euchariſtia.

EVchariſtia ſacram. eſt Polynomium, dicitur enim Euchariſtia,id eſt bona gratia.4.d.4.quia Ieſus Chriſtus, qui eſt fons,& origo omnis gratiæ in ea continetur. Vocatur Hoſtia. Sacrificium.Cõmunio.Sacramentum altaris. Viaticum ob eas rationes,quas tradit S.Tho.3.p.q.73. ar.4. Manu.c.22.nu.10.

Eam accepturus bona conſcientia accedere debet.c.quotidie.de conſecr.diſtin.2.

Neque decet illam accipere eo die, quo confeſſus eſt, ſi ſemel tantum in anno id quis faciat. ¶ Com. capitul. con-

conſideret.de pœnit. diſtinct. 5.§.Caueat. num.primo.

Sumere non licet eam ab hæreticis, qua re Hermelgildus Rex maluit mortem oppetere, quàmè manibus epiſcopi Ariani accipere.c.ſi.24.q.1. ¶Com.c.1.de pœ.d.6. §.Laboret.nu.3.

Adminiſtranda eſt ægroto etiam poſt cibi ſumptionem D. Thom.& communis in 4.diſt.9.& 12.cap.presbyter.de conſec. diſtinct.2.cap.ſane.de celebr.Miſſ.c.Quod in te,de pœn.& remiſſ.

Non autem illi bis dare licet,niſi diu ægrotaret,vel voto, aut alias teneretur cõmunicare.¶Conſi.10.de celebr.Miſſarum. conſi.16.de pœn.& rem.

Negatur impenitenti in articulo mortis, etiam ſi contritionis aliqua ſigna oſtẽdat, modo per alia eius uerba,vel ſigna eũ non omnino,vel non amore Dei pœnitere appareat.¶Com.c.idcirco.de pœ.d.7.

Euchariſtiæ delatio, & proceſſio publica omitti poſſet, ubi ab hæreticis dehoneſtatio timeretur. ¶ Conſi.1. de conſtitut. numer. 79.

Euchariſtia, an debeat miniſtrari dãnato ad mortem. Vid.verb.Damnatus.

Euentus.

EVentus circunſtantia adeo conſideratur in puniendis delictis, ꝙ quandoque illo ſecuto, facta etiam demẽtiſſimorum puniantur, quæ alias non punirentur, quamuis multa ſapientium facta puniatur etiam illo non ſecuto, ut in exẽplis.c.cogitatio.de pœ.d.1.

Euentus præuiſus, vel qui præuideri potuit non excuſat.l.ſi putatur.ff.ad l.Aqu. conſ.51.de præb.nu.4.

Euentus fruſtra expectatur,quando nullus ſequitur effectus. cap. cum contingat. de offi.dele.l.ad probationem.C.de prob. ¶Conſ.75.de regu.nu.28.

Exceptio.

EXceptio dicitur quaſi extra captio, & ſic regulam firmat. Dicitur etiam defenſio, quæ reo competit contra actionẽ; quæ eſt in eum: & dicitur quaſi actionis excluſio. Vt ſi petis à me debitum, & ego excipio, quod remiſiſti illud. Silueſt. verbo exceptio.

Exceptio peremptoria, quæ non ſolum gratias, ſed etiam litteras perimit,ante litẽ conteſtatam opponi poteſt.glo.memorab. ca.1.de lit.cont.li.6.¶Com.ca.cum contingat.prima cauſ.nullitat.num.2.

Eadem proponi poteſt poſt probationẽ intentionis actionis,iuxta cap.de teſtibus. glo.fin.recept.de teſtib.non autẽ cum intẽtioni actoris contraria eſt. ¶Tracta.oppoſ. in Proœm.nu.5.

Exceptio renunciationis etiam ſpontaneę non impedit reſtitutionem. ¶Ib.nu.4. Obſtat autem agenti de ſpolio. Innoc. ca. ſuper hoc.de renunciat. ¶Ibid. num.6. Cum autem præſumitur malitioſa, uel malitioſè proponi non admittitur cõtra ſpolium. num. 2. Neque ſi præſumatur coacta.num.13.

Exceptio renũciationis vnius tituli non repellit agentem ſuper ſpolio ratione duorum titulorum. ¶Tractat.de oppoſ. 3.oppoſ.num.2.

Exceptio in uno delatoriæ oppoſita, ſi poſtea in uim peremptoriæ opponi poteſt non admittitur, niſi opponens ſe offerat eam incontinenti probaturum. i.intra modicum tempus arbitrarium, & intra illud probet eam clarè,& liquidè. Petrus ab An charan.conſi.372.¶d.Com.c.cum contingat.1.cauſ.nullit. nu.6.

Exceptio omnis, & ſola, quæ reſpicit poſſeſſorium admittitur contra petẽtem reſtitutionem.¶Tract.opp.op.1.nu.9.

Exceptiones multæ admittuntur cõtra petitorio agentem, quæ non contra poſſeſſorio. opp.1.num.3.

Exceptio tractata ante ſentẽtiam coram uno iudice non poteſt coram eodẽ poſt illam iterum tractari.¶Opp.3.nu.1.

Exceptio qua in antiquum ius redditur amplianda eſt,& fauorabiliter interpretanda.cap.ab exordio.35. diſtinct.l.ſi unus. §. pactus ne peteret.ff.de pactis. Com.cap.1. de pœnit.diſtinct.6.§.laboret. num. 16.

Talis uidetur omnis exceptionis vera ex-

ceptio

ceptio, quia ſub antiquiore regula continetur. ¶Ibid.nu.17.

Exceptio apta debet eſſe de contẽtis in regula Dynus in rubric. de iur. iur. & ſatis probat.l. Nam quod liquidæ. ff. de penu. leg. ¶Com.cap.ſi quis non debet. de pœn. diſt.1.nu.2.

Excommunicatio.

EXcommunicatio cenſura eccleſiaſtica, quę priuat communione ſacramẽtorum, & hominum. Minor priuat participatione Miniſtr. Maior vero tã actiua, quàm paſſiua, tam ſacram. quàm hominum, iux. Can. Rubric. de excommunic. & Theolog. in quarta diſtinct. 18. ¶Manual. ca.27.num.1.

Excommunicatio duplex eſt generalis, ſcilicet, atque ſpiritualis. cap. A nobis el 1. eod.titul. & c.conſtitutionum.lib.6.

Generalis ſimiliter dupliciter eſt. Quædam lata à iure, quædam vero lata ab homine, ca.2. de conſt.libr.6. Secunda auferẽ mortuo illo, qui eam tulit, vel cum ab officio eſt remotus, vt omnes ſentiunt. Prima autem non. c.ſi.de of.leg. ¶Ibi.nu.2.

Diuiditur etiam iſta, ut quædam ſit iuſta, quædam autem iniuſta. gloſſ. in ſumma. 2.q.3. Prima eſt, quam fert ille, qui poteſt propter quod, & quomodo debet, quæ nihil operatur, quo ad eccleſiam triumphantem, & quo ad Deum. iux. gloſ. ſingul. cap. quodcunque.24.q.1.

Secunda eſt illa, quàm fert ille, qui non poteſt, & aliter, aut aliud, quàm debet. ¶Ibid. num.2. Talis eſt illa, quæ lata eſt ſine admonitione. ¶Conſ.24.eõ.tit.

Excommunicatio iniuſta, quędã eſt valida. Primò, quando continet defectum rectitudinis animi ipſius ferentis, & defectum formæ, quæ non eſt eſſentialis, aut defectum iuſtæ cauſæ, & hoc ligat, ac ſi eſſet iuſta in utroque foro. Secundo uero parum plus nihilo, niſi in foro exteriori, & ideo Caietan. tracta. 10.q.2. ait illam non eſſe proprie excommunicationẽ. Eſt tamẽ excommunicatio, & timenda, quia aliquẽ operatur effectum cum ſeparet à cõmun. Sacram. & hominum in foro exteriori.

Altera eſt excommunicatio iniuſta, & inualida, ſeu nulla, quæ in nullo foro aliqd operatur, obligat tamen excommunicatũ ad ſeruandam eam, quo ad populus ſibi perſuadeat cauſas nullitatis ad euitãdum ſcandalum. ¶Ibid.nu.2. & 3.

Talis erit excommunicatio lata a Legato, qui ſuæ commiſſionis copiam non dedit, ſecundum Innoc. in ca. venerabilis. de cenſibus. Felin. cap. cum iure peritus. De offic.deleg. ¶Conſi.nono.de tempo.ordi. num.1. Item illa, quę lata eſt in capitulum, ſeu collegium, nihil addito de ſingularib. ¶Conſi.22.& 24.

Item lata à Legato, ſine admonitione cum poteſtas excommunicandi ablata fuit ca.cum dilectus.de reſcript. ¶Com.c.cum contingat.5.cauſ. nullit.nu.8.

Lata poſt iuſtam appellationem.cap.per tuas.de ſent.excomm.& c.ſolet. eod.titul. lib.6.Ibid.6.cauſ.

Lata ab executore in contradictorẽ iuris, quia in talem non habet iuriſd ctionẽ. Imol.argum.ca.ſignificantibus. de offi.deleg. ¶Ibi.7.cauſ.nullit.

Lata in participante, niſi prius ille monitus ſit nominatim. per tex.ſingular.in cap. ſtatuimus.de ſent.excommun.lib.6. ¶Ibid. Remed.2.nu.34.

Talis excommunicatio, non eſt excommunicatio, neque timẽda, ut definit Gelaſ. Papa.cap. erit enim.2.quæſt.3. & ante illũ Gregor.in cap.non debet.ead.cau.& quæſtion. ¶Ibid.Roma.2.num.3. Et publicata nullitate non legit. Palud. 4.diſtinct. 18.q. 1.quod probat Anton.3.part.ca.24.ca.73. & Maior.4.diſtinct.18.q.2.Ibi.nu.4.

Præter illos caſus particulares dantur quinque caſus generales, in quibus ipſa excommunicatio iniuſta nulla ſit, quos ponit glo.celebr.in cap.præſenti. de ſentent. excomm.lib.6. Primus, quando ille, qui excommunicat, non eſt iudex ſaltẽ excommunicati.cap.nullus.de Paroch. & ſi eſt iudex non eſt tamen toleratus, qualis eſt excommunicatus, ſuſpenſus, &c.

Secundus, quando illa eſt contra tenorem priuilegij. cap.quanto. de priuileg. Tertius, quando poſt legitimam appellationem

tionem fertur.cap.per tuas. de ſen.excom. Quartus, quando illa continet intolerabilem errorem.c.venerabilibus.§.fin.de ſen. exc.li.6.c.qui præeſt.2.q.3.

Quintus, quando excommunicator excommunicat eos, qui participant cum excommunicato à ſe, non nominando eos expreſſe præuia trina monitione cũ interuallo aliquot dierũ.c.præſenti.de ſen.exc. li.6.¶Man.c.27.nu.4.

Præter igitur hos caſus omnis excommunicatio ſiue generalis, ſiue ſpecialis, ſiue iuſta,ſiue iniuſta ualida eſt, & producit ſuos effectus ligando,vt patet de his caſibus particularib. Papalis denunciata per epiſcopum, ita ligat eum, atque alios. ¶Conſil.45.de Regul.num.42.Manual.ca. 27.num.6.

Lata per ſtatutum contra ſubditos ligat eos,ſed non prælatos.¶Ibid.nu.43.

Lata in capitulum, & in ſingulos de capitulo culpabiles ligat,quo ad culpam mortalem.¶Conſil.20.22.& 24.De pœnitent. & remiſſ.

Excommunicatio generaliter poteſt ferri regulariter ab omni, qui habet iuriſdictionem eccleſiaſticam, vel delegatam in foro exteriori, quam habent omnes etiam electi,confirmati,& prouiſi,licet non ordinati,neque benedicti.c.transmiſſi.de elect. ca.cum ab eccleſiarum.de offi.ord. Quæ poſſunt excommunicare Papa, epiſcopus, Abbates,Præpoſiti,& Priores eccleſiarum collegiatarum regularium, & ſecularium, & omnes,qui conſuetudine præſcripta ſibi comparari in iuriſdictionem.c.duo ſimul. de off.ord.¶Man.c.27.nu.5.

Non poſſunt autem excõmunicare epiſcopus extra ſuum epiſcopatum, etiamſi eſſet ab illo vi pulſus.ca.epiſcopum. 2.qõ.3. niſi de conſenſu epiſcopi, vbi manet.Rota de conſuet.in antiqu.

Neque mulieres.arg.c.fin.de pœ. & remiſſ.Neque laicus ſine priuilegio Apoſtolico.Neque quiſquam ſeipſum. l.qui iuriſdict.om.ff.de iuriſd.omn.iud. Nec conſuetudo ſolo abſque ſententia, aut conſtitutione aliquem excommunicat ſecundum Roſel.verb.excommunicat.7.§.10. niſi legitime præſcripta ſit,atque approbata à Papa, aut à Prælato, quantum ad ſuos ſubditos. Neque excommunicatus, quamuis occultus.cap.Audiuimus.25.quæſt.1. attamen ſi non eſt denunciatus,poteſt iuxta communem,& Panor. in c.ab excommunicato. de reſcri ¶Manu.c.27.nu.6.

Peccat igitur mortaliter omnis,q. ſciẽs, vel ſcire debens,ſe non poſſe excommunicare id facit, quia uſurpat ſibi alienam iuriſdictionem.2.2.quæſt.60.art.6.& qui excommunicat iniuſte etiam ob ignorãtiam craſſam,& ſupinam.Ricard.4.d ſt.18.ar.4. quæſt.4. Et qui ſine canonica admonitione.ca.ſacro.de ſent.excommu. & eſt ſuſpẽſus per menſem. Non tamen ſi eſt epiſcopus, cum de illo particularis non fiat mentio,quod requiritur ad hoc. ¶Manual.nu. 7.& 127.

Excommunicatio maior non fertur,niſi ob culpam mortalem.ca.nullus.& cap.nemo.2.q.3 c.1.de iudic.c.ſacro.de ſent.exc. ¶Manu.c.27. nu.9.

Et culpa debet eſſe propria, licet quãdo que feratur pro culpa aliena.¶conſi.40. de temp.ord.n.6. Quare pro ſe licui nõ debet ferri ex Conc.Trid.ſeſſ.25.c.3. de reform. & loquitur de ferendis ab homine, & non intendit alterare illis,quæ à iure ſunt latę. ¶Conſ.75.de reg.nu.41.

Lata ob culpam præteritam debet continere canonicam monitionem,quæ debet eſſe trina,vel vna pro trib.concedendo ſex dies pro illis, quando non eſt periculũ in mora.c.conſtitutionem.

Excommunicatio ferri poteſt ad effectũ reuelandi furta,uel alia delicta intra certũ tempus,& iure.Accurſ.gloſſ.l.ciuile.C. de furt.quam ibi Barthol. & alij ſequuntur.& text.c.p.qui cum fure.de fur.& ibi Panor. & alij. ¶Cap.inter uerba.concluſ.6. num. 775. Sed talis excommunicatio generalis non poteſt ferri,niſi ab epiſcopo ſolo. Cõcil.Trident.ſeſſ.25. c.3. ¶Manual.cap.27. nu.2.ſen.excom.li.6.adiuncto.ca.ſacro. de ſen.excom.

Et debet etiam continere clauſulam iuſtificatiuam,ideſt terminum ad allegandas cauſas ſi quas habuerit contra huius mandatum,iuxta Innocen.in c.propoſuit.de cõceſſ.præbend. ¶Manual.ibidem numer.2. Conſi.

conſi. 75. de reg. nu. 9. c. cum contingat. 5. conſ. nullit. nu. 4.

Lata pro culpa futura non requirit talẽ monitionem. ¶ dicto conſi. 75. de regul. & cap. cum contingat. Tunc autem fertur quando nondum illa præceſſit, & quando non monẽ quis deſiſtere ab ea culpa, quã iam admiſit, vel admittit, ſed fertur ob eã, quæ omnino futura eſt. ¶ d. Com. & eo loco ſup. cit. nu. 5.

Lata ſub conditione ante complemẽtũ eius non ligat. ca. præterea. el 4. de appellã. Quare citatus, ut ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ compareat ad allegandum, aut vt ſoluat, tunc reſponſurus, &c. non ſoluendo uel comparẽdo iuſte incurrit. ¶ Conſi. 6. de pœn. & rem. n. 2.

Neque ſi qui illam fert, non habet intentionem ligandi, uel qui eam petit non intendit, ut ille ligetur, quia omnem ſuum robur illa accipit à uoluntate excommunicantis. ¶ Man. vbi ſup. nu. 2.

Pro illius forma nulla ſunt præſcripta verba, ſed ſufficit, vt iudex declaret uoluntatem ſuam. Hoſtienſ. in ſumma. de ſenten. excommunic. §. qualiter. colum. 1. Neceſſe tamen eſt, vt contineat ſententiam latam ¶ Ibid. num. 12.

Excommunicationi, vt ſit locus non ſufficit grauitas, & perfectio delicti, ſed poteſtas, & mens excommunicandi requirit, quæ quia interiora non attingunt, ideo excommunicatio non inficit illa, etiãſi ſint completiſſima. ¶ Com. cap. cogitationis, de pœ. diſt. 1. nu. 10.

Lata contra facientem non includit mãdantem, neque conſentientem, niſi alia via id declaretur. Conſi. 34. & 54. de hære. n. 4. Man. ca. 17. nu. 51.

Lata contra impedientes executionem litterarum apoſtolicarum non includit quoquo modo contrauenientes. Conſ. 29. eod. titu. nu. 2.

Excommunicatio ex vi verbi ꝓprie maiorem, & minorẽ includit. ¶ Com. de datis, & promiſ. nu. 8. Sed ſi abſolute proferatur interdum pro minori. Anathema vero ſemper pro maiori intelligitur. Ibid. nu. 9.

Differt vero excommunicatio ab anathemate ut genus a ſua ſpecie. ¶ Ibi.

Abſolute lata, & ſine conditione nõ poteſt eſſe in pendenti, neque poteſt ſuſpẽdi ſecundum cõem in ca. ad hæc quoniam. de appel. ¶ Com. c. ita quorundam. de Iudæ. in glo. vlt. nu. 9.

Excõicari põt ſolus homo baptizatus, & mortalis habens ſuperiorẽ. ca. Romana. §. in uniuerſitatem. de ſent. excomm. lib. 6. & c. omnis Chriſtianus. 2. q. 3. ¶ Man. vbi ſup. nu. 13. & Com. c. ita quorundam. de Iudæ. Not. 8. nu. 7. & not. 2. nu. 2. in gl. ultimam. inſequitur quod.

Excommunicari non poteſt diabolus. Anima à corpore ſeparata, collegiũ, aut vniuerſitas, quia nõ ſunt homines. c. in quadam. de celeb. miſ. ¶ Man. ibi.

Non Iudæus, neque Ethnicus etiã ſi ſit Cathecumenus. argu. cap. veniens. de preſbyt. non bapt.

Non qui denuo eſt reſuſcitatus, non moriturus. argument. capit. firmiter. de ſumma trin.

Non Papa, qui nulli homini, aut legi humanæ ſubiicitur. cap. propoſuit. de concel. prębend.

Neque quiſquam à ſeipſo, ut ſupra dictum eſt. nu. 10.

Non locuſta, aut cætera inanima. ¶ Vbi ſupra.

Excõicationi aũt non ſubeſt ille, qui parerẽ non põt, aut iuſta de cauſa ad id nõ tenetur, vt qui non põt reſtituere, aut denũtiare furtum, modo adhibeat remedium, ꝙ commode poteſt. ¶ Ibi. nu. 14.

Neq; ſpecialiter excõicatus ſub cõdõne, vt ſoluat ad pręſcriptũ terminũ, ſi terminus ꝓroget antequam incurrat ſcdm Pan. & Deci. Mõ ꝓrogatio fiat de cõſenſu iudicis, q eam tulit. Silu: excom. 2. not. 1. caſ. 13. ¶ Ib. n. 15.

Neque excommunicationi ſubeſt ignorans ignorantia facti ſecundũ omnes, vel iuris quando lata eſt pro opere alias licito, ꝙ ipſe ignorabat, neque tenebatur ſcire illud eſſe prohibitũ. Neque ſi opus eſt illicitũ, quando lata eſt ab inferiori à Papa ignorante illo, tale opus eſſe illicitum. §. fin. de conſti. li. 6. ¶ Ibi. nu. 16.

Excommunicatio tollit communionem interiorem, exteriorem, & mixtam, de quibus ſup. Ver. Communio.

quo

Quo fit, vt qui excommunicationem incurrit dicat poſſideri a Diabolo. c. audi. 2. q. 3. Qui excommunicato vtitur ſicut ſuo iumento. Quando ille non eſt contritus vere, & abſolutionem ab illa quærit. arg. c. magna. de pœ. d. 1. ¶ Man. ibi. nu. 18.

Excludit a ſacramentis eccleſiæ actiue, & paſſiue, ita ut nec poſſit recipere, neque dare. c. engeltrudam. 3. q. 4. ¶ Ibi. n. 18.

Priuat ſuffragiis generalibus eccleſiæ, adeo ut nulla re intendat illa ei ſubuenire per illa quod maximum damnũ eſt. ¶ Ibid.

Excludit a diuinis officiis, & aliis precibus. c. quod in te. de pœn. & remiſſ. ab omnibus orationibus communibus, & omnibus contentis in illo verſiculo.

Os, orare, vale, communio, menſa, negatur. glo. ca. ſtatuimus. de ſen. excomm. li. 6. Theol. 4. d. 18. ¶ Vbi ſup. nu. 19.

Reddit hominem infamem, quando ille eſt manifeſte talis ca. infames. 6. q. 1. quod verum eſt, quando cauſa affert infamiam iuris, aut contumacia illam incurrit ſecundum Ludo. Rom. conſ. 289. ¶ Ibi. nu. 21.

Annullat collationem beneficiorum, vt non conualeſcat per abſolutionem, niſi renocetur. c. bonæ. de æta. & qual. ¶ Ibi.

Priuat facultate actiua, & paſſiua eligendi. c. conſtitutus el 1. de app. Ibi.

Excommunicatio ſuſpendit ab officio, & beneficio. c. paſtoralis. §. verum. de app. Facta tamen ad officium publicum ualent, quamdiu toleratur. c. approbandum. de re iudic. ¶ Ibid.

Eximit ſubditos ab onere ſeruiendi ratione fidelitatis, aut ſubiectionis iuriſdictionalis, quandiu durat. ca. vlt. 15. quæſ. 6. ¶ Ibid. nu. 22.

Priuat eccleſiaſtica ſepultura c. ſacris. de ſepul. & multas alias pœnas inducit de quibus videre eſt apud Auctorem. vbi ſup.

Excommunicatio à iure lata, & non reſeruata alteri tollitur à proprio Prælato, q. eſt Papa, epiſcopus, capitulum ſede vacante, & aliis quiuis exemptus eccleſiæ regularis, aut ſæcularis, qui habet iuriſdictionẽ, quaſi epiſcopalem. glo. recep. clem. 1. de rebus eccl. non alienan. & quiſquis alius nõ exemptus habens iuriſdictionem in foro exteriori. Et etiam parochus, & ſimplex ſacerdos, qui habet iuriſdictionem abſoluendi à peccato mortali, ſecundum Innoc. & Hoſti. in cap. nuper. de ſent. excomm. & eſt communis opin. Theol. 4. d. 18. & Summiſtarum, quos latè citat Silu. verb. excomm. 1. nota. 2. intelligendo tamen, quod id faciat, ut commiſſarius. ¶ Manual. ubi ſupra nume. 39.

Lata vero ab homine ab eo tollitur, qui eam tulit, aut ab eius ſuperiori, a ſucceſſore, vel delegato. ca. paſtoralis. §. preterea. de offi. deleg. Fallit in incendiario excommunicato, & denunciato, quia poſt denunciationem abſolutio eſt Papalis. cap. tua. de ſent. excomm. quod eſt ſingulare, ſecũdum Cardinal. Ibidem.

Secundò, in eo, qui poſt latam excõmunicationem excommunicatur excommunicatione maiori, & denuntiatur. ca. audiuimus. 24. quæſt. 1. Tertiò, quando excommunicat inferior à Papa, ſed illa confirmat ex certa ſcientia à Papa. Secundum Io. Andr. recept. in c. ex frequentibus. de Inſtitutio. ¶ Ibid. num. 40.

Quarto, quando ille, qui eam tulit nõ eſt ſacerdos, quo ad forum interius, quando concurrit abſolutio, & à peccatis. Nam quo ad exterius forum, & etiam quo ad cõſcientiæ, à ſola excommunicatione poteſt abſoluere, etiam non ſacerdos, mõ ſit prima tonſura initiatus, vt affirmat S. Th. 4 d. 18. recep. à S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 77. & Tabien. Verb. Abſolutio ab excommunicatione, licet melius faciat ſi committat ſacerdoti ſecundum Maior. ¶ Ibi. nu. 41.

Quinto fallit in executore mandati Papæ, quo iubetur excommunicare certũ hominem ſine cognitione cauſæ, non. n. poſt latam excommunicationem poteſt abſoluere. num. 44.

Qui poteſt abſoluere ab excõicatione lata à iure, poteſt etiam à lata generaliter ab homine, iux. deciſionem ſingularem Ioan. Imol. in cap. graue. de præbend. & qui põt id facere uirtute iuriſdictionis delegatæ à Principe, aut conceſſæ in priuilegium perpetuum ratione dignitatis, aut alterius ordinariæ poteſtatis, poteſt etiam illam committere alteri, iux. glo. recep. in ca. fina. de offi. deleg. ¶ Ibi. nu. 45.

Excommunicatio ſublata à ſimplici ſacerdote in articulo mortis, ſiue in aliquo graui impedimento, ſine quo ab illo auferri non poterat, denuo operatur effectum, niſi ille ſi conualuerit, aut ab impedimento liberatus ſe præſentauerit, quam cito commode poteſt ei, qui iure poterat abſoluere. c.eos.de ſen.exc.li.6.¶Ibi.46.

Excommunicatio non tollitur etiã in articulo mortis, niſi excommunicatus ſatisfecerit, aut dederit cautionem de ſatisfaciẽdo, iurauerit que ſe obtemperaturum mãdatis eccleſiæ.¶Ibi.nu.47.

† Sed quoniam excommunicationes latæ à iure multę ſunt tam in Bulla Cœnæ, quã in aliis per corpus iuris ſparſis, ideo uideo illas tam apud Summiſtas quam apud ipſum Auctorem in d.c. 27. incipiendo a nu. 49. quoniam illas ſummatim referre eſſet operis præaſſumpti intentionem tranſire.

Excommunicatio minor ſolã participationem paſſiuam ſacram.tollit, non autem actiuam, quare poteſt ſic excommunicatus abſoluere ab vtraque, & à peccatis, atque Miſſam audire. ¶Man.c.27.n.24.

Poteſt ferri à iudice per ſententiam, ſed communiter non fere, niſi in octo caſibus relatis ab Innoc.ca.1. de ſent.exc. quorum vſitatus ſolus eſt participatio cum excõicato maiore excommunicatione, in caſibus prohibitis, de quibus ſupra num.30. ¶Ibidem nu. 25.

Tollitur iſta excommunicatio ab omni ſacerdote facultatem abſoluendi à peccatis habente.cap.nuper de ſent.exco.quanuis non ſit parochus, ſi non habeat, niſi venialia.¶Ibid.n.39.& 25.& Com.c.placuit. de pœ.d.6.nu.35.contra Caiet.

Excommunicatio iſta non incurrĩt participando cum excommunicato maiori in quibuſdam caſibus poſitis à glo.cap.cũ deſideras.de ſent.exco.Vtile, lex, humile. Res ignorata neceſſe, id eſt participando ad vtilitatem eius.cap.reſponſo. vel ad vtilitatẽ propriam.cap. Intelleximus. de iudic. per legem coniugij vxor. Per humile filij, & ſerui Vrbani, & Ruſticani. cap.quoniam multos.2.quæſt.3.& contra. Pater cũ filio. Maritus cum vxore. Dominus cum ſeruo, &c.quod ſentit Adrian. 4. de clauibus. quæſt.3.Sed potius per uerbũ vtile, quam per verbum lex.

Ignorans ignorantia facti, aut iuris dubij cap.ignorantia. de regu.iur. lib.6 Neceſſitas magna propria, aut aliena. ¶Ibid. num.26.& 27.

Præter hos caſus, qui participat ipſum incurrit, & peccat, ſed non pluſquam venialiter ſecundum Hoſtienſ. in ſumma. de ſent.exco.præterquam in ſex caſibus, videlicet, primo in ſacramentis. Secundò, cum eſt participatio frequens. Tertio, cum ſit in contemptum clauium. Quartò, contra præceptum iudicis impetrantis id. Quinto, cũ excommunicato à Papa. Sexto participando in peccato mortali. ¶Ib.n.28.29.& 30.

Excommunicatio lata ipſo iure contra penſionarium in caſu non ſolutionis faciẽdæ in certo termino eo elapſo non cenſetur incurſa, donec is, cui illa debetur declaret fuiſſe incurſam, & ſi nunquam declaret nunquam cenſetur incurſa, vt ſtylus Curiæ habet, & affirmat Caſſiodo.de eis. 1.& 3.de loca.¶De ſim.nu.31.

Excommunicatus.

Excommunicatus eſt, qui tranſlatum intra triduum licentia petita nõ reſtituit. Conſi.39.de reg.nu.3.

Qui per ſe, vel per alium litterarum executionem impedit, vel ratum habet. Conſ. 30.de ſen.exc.nu.1.

Percutiens clericum aliter, quàm pro defenſione propria, vel proximi, & cum moderamine. Conſi.39 eo.ti.

Qui res eccleſiaſticas alienat, & deputato æquiparatur. ¶Conſi.14.de ſent.excom. num primo.

Excommunicatus eſt, quandoque ille, q iuuat, licet non ille, qui facit, ut qui defert arma ad Saracenos, vt cum Chriſtianis bellum gerant, cum tamen Saracenus illã non incidat.¶Com.c.ita quorundam.de Iudæ. Not.9.nu.4.

Excommunicatus nõ eſt, qui alia de cauſa, quàm faciendi hæreticum aufugere permittit Conſ.3.de hære.

Qui non reuelat monitus, quando ſit pe-

petentem in re nullum habere ius. ¶Conſ. 7.de ſen.exc.

Qui tangit epiſcopum abſque mala intẽtione. ¶Conſ.38.eo.tit.

Qui ſuper decimis, & ſimilib. inuitus, ad iudicem laicum trahitur. ¶Conſ.1.de conſt.nu.81.

Excommunicatus poteſt communicare cum vxore, filijs, famulis, & non eſt euitandus, donec denuncietur. ¶Manual.capitul. 27.num.27.

Poteſt agere nomine eccleſiæ, & Reip. ca.dilecti.de except.cum ei adnot.licet generaliter non audiatur in iudiciis. cap. intelleximus.de iudic. ¶Conſi.1. de corpor. viciat.num.8.

Poteſt contrahere, & teſtari, niſi ſit hæreticus. ¶Conſi.53.de ſent.exco.nu.3. Neque impeditur adminiſtrare, ſi non eſt denunciatus, licet repelli poſſit a debiti petitione, ſolutio tamen facta illi tener. ¶Ib.

Poteſt gaudere ſuffragiis eccleſię generalibus ſi contritionem habeat. ¶conſi.17. de pœnit.

Excommunicatus iniuſte ad omnia eſt reſtituendus. Fel.in c.cum omnes.de conſtitut. ¶Conſ.9.de cler.non reſid.lib.ſexto. & ſi excommunicatio fuit nulla euitandus non eſt etiam præcipiente prælato. ¶conſ. 16.de hæret.nu ne.13. & collatio illi facta valet. ¶Com.c.ſi quando.de reſcri.remed. 3.nu.3. & qui illum euitat peccat, tam in actibus extraiudicialibus, quàm ſacramentalibus. ¶Ibi.remed.2.nu.27.& 29.

Excommunicatus euitari debet, quare illi communicare nemo poteſt, & non excuſat metus etiam iuſtus. ¶Conſ.16.de hæret.nu.4. Quando id fit in contemptum. Com.ca.inter uerba prælud.3.num.4. Quod etiam ſeruari debet poſt eius appellationem, quando ſcitur illam eſſe illegitimam. ¶Com.cap.cum contingat. remed.2. Poſt appellationem uerò a iudice procedente appellatione remota, quando euitandus. ¶Ibid.nu.21. Qui autem illi communicat in crimine ob quod eſt excommunicatus, in eandem incidit excommunicationem. Rem.3.nu.3.

Eccleſia autem non communicat ei ẽt ſi ſit abſolutus, quo ad Deum. ¶Com.cap. fratres.de pœnit.diſt.5. nu.39. euitandus non eſt ſuper declaratione durante lite. ¶Conſ.12.de ſen.exc.

Excommunicatus, niſi prænia ſatisfactione etiam per Bullam Cruciatæ abſolui nequit. ¶Conſ.75.de Regu.nu.36. conſ.6. de ſent.exc.nu.3.

Abſolutus in mortis articulo, non eſt exhumandus, ſed cogendi heredes ad debitum ſoluendum. ¶conſ.26.de temp.or.

Abſoluendus ex multis cauſis ex vna nõ cenſetur abſolutus ab omnibus. ¶conſ.67. de præbend.nu.1.

Non abſoluitur, quis antequam pro notoria offenſa caueat. Conſi.17.de ſentent. excommu.nu.5.

Abſolutus cum iuramento Romam veniendi illi, qui vere non erat excommunicatus, prudenter faciet, ſi impetrauerit à Summ.Pontif. abſolutionem ad cautelam. ¶Conſ.38.eo.tit.nu.4.

Qui ob inaduertentiam non petit abſolutionem, ſicut ſuſpenſus, & depoſitus de victu prouidetur. Conſ.7.eo.tit.nu.2.

Abſolui poteſt per priuilegium parte ſatisfacta, etiam ſi erat denunciatus. Cõſ.22. de pœn.& remiſ.nu.2.

Abſolui ſe ſi permittit a peccatis, antequam ab excommunicatione abſoluat, peccat niſi ignorantia excuſet. ¶Com.cap.fratres.de pœn.diſt.5.nu.45. Si tamen ſe poſſe abſolui putet abſolutus eſt.num.47.non autem ſi putat contrarium.nu.48.

Excommunicatus iumentum eſt diaboli, vt ſupra dictum eſt. nu. 27. & infamis. Ibid.n.31. Perdit debita ſeruitia, & omnia alia incurrit, de quibus ſupra de excommunicationis effectu a num.27. In loco ſacro non reponit, etiam ſi ſigna contritionis oſtendat ante abſolutionem obtentam. Cõſ. 3.de ſepult.nu.1.

Irregularitatem incurrit ſi ingerat ſe diuinis. ¶conſ.28.de ſent.exc. Etiam collectã in choro, ut hebdomadarius cantans.conſ. 7.num.9.

Non incurrit ſi bona fide celebrat. ¶cõſi.18.De ſimonia, nu.5. Neque minores ordines ſuſcipiens. ¶Conſi.28.de ſent. exco. nu.2. Neque ſi celebrat poſt appellationẽ, quam putat iuſtam, etiamſi poſtea declaretur

tur iniuſta. ¶Com.c. cum contingat. Reme. 2.nu.ſexto. Neque diuinis intereſſens pſallendo etiam in choro, niſi faciat aliquid particulari ordini deputatum. ¶Conſi. 26. de temp.ord.

Excommunicatus, antequàm abſoluatur beneficium acceptare non debet. ¶Conſi. 6.de ſen.exco.nu.4.

Si tamen ignorat ſe eſſe excommunicatum impetratio valida eſt. ¶Com.c.fratres. de pœn.diſt.5.nu. 46. Vbi abſolutio non tenuit fructus beneficij non facit ſuos. ¶Conſil.6.de ſen, excom.10. fructus beneficij legitime obtenti perdit. ¶Conſi.2.de cle.exco.nu.2.

Executio, & Executor.

Executio pœnæ fieri nequit, niſi iuſta declaratione præuia. c.cum ſecūdus. de hære.lib.6.Oldr.conſi.20.nu.58. ¶Cōſi. 30.de ſen.exco.n 8.

Executionem literarum apoſtolicarum auctoritatiue impediens excōmunicatur, facit autem id, qui quærit conſeruatorem aliquam auctoritatem ſuper ipſis literis. Cōſ. 29.de ſen.exco.

Executio cum clauſula iuſtificante incipit, & ſi incipit ſine illa nulla eſt. ¶Com. cap.cum contingat, nona cauſ.nullita. numer. 4.

Executor, qui meram executionem habet, circa ea, quæ fieri poſſunt, tenetur abſtinere ab executione, quando res eſt contra legem diuinam. Conſi. 1. de corpo.vitia.nu.3.

Quamuis poſſit ad collationem procedere parte non vocata, tamen ad miſſionem in poſſeſſionē non procederet, niſi parte vocata.c.licet.de præb.li.6.Oldr.con ſi.227.eod.ti.

Non tenetur ad partes iudicis aſſumendas, quando poſſeſſio eſt vacua, vel tantū ad collationem vult procedere, ſecus ſi poſſeſſionem ab alio occultatam vult tradere. Imola in clem.1. de offic. delega. nu. 38. Petrus ab Ancha.conſi.240. Fely. cap. fin.de præſcrip. ¶Com.ca. cum contingat, 3.cauſ. nul.nu.6.

Non probat omnia, quæ debent eſſe vera. ¶Com.cap.ſi quando.de reſcrip. excep. 8.num.10.

Multa debet audire iuxta ea, quæ colligit Felyn.in cap. de cætero. de re iudica. ¶Com. cap. cum contingat. nona cauſa. null. nu. 2.

Executoris meri iudicialis actus fortior eſt, quàm extra iudicialis. ¶ Ibid.2.cauſa. null.num.18.

Illi non conuenit clauſula (contradictores) quamuis poſſit intimare excommunicationem in proceſſu fulminato. Ibid. nu.20.

Neque poteſt excommunicare, ſaltem nominaliter, niſi vt qualificatus propter iurisdictionem, quam requirit talis actus. Ibid.nu.21.

Neque poteſt tradere beneficium poſſeſſiū. Ibid.3.cauſ.null. nu.4. Neque poteſt figere terminum ad excommunicandū eū noua excommunicatione, qui non paruerit. Ibid.4.cau.nul.nu.1.

Executor Mixtus, ſine cognitione non poteſt tollere alicuius poſſeſſionem, quam habet, quis alicuius rei, Innocen.cap.1.de conceſſ.præbend. Conſi.1. de reſt. ſpolia. nume.7.

Si eſt Sedis Apoſtolicæ, debet eſſe canonicus, alioquin nihil facit. cap.ſtatutum.de Reſcrip.lib.6.quia eſt merus iudex, ſecundum gloſſ.cap.1. Paſtoral.s. §. Quia vero. de offic.delega. & debet habere qualitates delegatorum prædictæ Sedis. Corrad. con ſil.103. & eſt deciſio Rotæ 30. de reſcript. in nouis. ¶Com.cap. cum contingat. ſecūda cau.null.nu.1.

Executor gratiarū poteſt ſibi aſſumere partes Iudicis, & habet iuriſdictionem, & poteſt fulminare ſnīas, iux.gloſſ.clemen. Iudices.de offic.delega.cum nota.per Innoc. c.dudum.de præſcrip. Ibi.n.5. Quare omnis executor debet eſſe qualificatus. Ibi. Et qui non habet qualitates illius.c. ſtatutum. Non poteſt iuriſdictione vti, etiā quando illi in actu non eſt neceſſaria. Ibi.nu.16.

Is etiam ſi contradictores appellatione remota procedat, non tamen id poteſt facere eius ſubexecutor. Ibidem 6.cauſ.null. numer.7.

N Per

Per cauſam (Contradictores) iudicare poteſt omnes etiam extraneos, dummodo de facto contradicant, non de iure. Innocent. capitul. pro illorum. ¶Ibidem ſeptimo. can. null. num. 4.

Executor teſtamenti non ſoluens legata defuncti preſertim pia, atque ut ſoluat legata, non ſoluit debita, credens bona non ſufficere vtriſque peccat mortaliter. argu. l. ſcimus. §. at ſi prefatam. adiuncta. gloſſ. C. de iur. deliberand. & Anton. 3. par. titul. 10. capit. 3. §. 2. Debita autem ſunt etiam vota realia ipſius defuncti. ¶Manual. capitul. 25. num. 65. Et etiam ſi ſoluat, ſed poſt moram notabilem. argum. capit. nos quidem. de teſtamet. Ibid. Si non ſeruat bona pupilli, vel ſine neceſſitate, aut vtilitate alienat. nu. 66. vel illius pecuniam iniuſto lucro deputat. num. 67.

Executor, qui grauare non poteſt, recuſari poteſt, capitul. nouit. de appellat. non aũt ille, qui grauare poteſt, & cui aliquid arbitrij ultra nudum factum mandatur ſecundum Præpoſitum, & Decium cum cõmuni in illo capit. nouit. & Panormit. cap. ſuper queſtionum. de offic. delegat. ¶Com. capit. cum contingat. decima cauſ. nullit. num. 9. Item accuſari poteſt ille, qui modũ excedit. Stephanus. libr. de recuſat. caſ. 73. Etiam ſi datus eſſet de conſenſu partium. d. c. ſuper queſtionum. ¶Ibid. nu. 6.

Exemplum.

EXempla regentium, & maiorum recti, atque minores imitantur. gloſſ. capit. magnæ de voto. ¶ Com. de datis, & promiſſ. nu. 3.

Exempla mala prælatorum ſcandaloſa ſunt, & præcipue quando dant facultatem perſonis eccleſiaſticis ad relinquẽdũ bona eccleſiaſtica propter filios fornicarios, quęrendo illis, quæ debent diſtribuere pauperibus. Conc. Trid. c. 1. de refor. ſeſſ. 25. ¶De ſpol. cler. §. 19. nu. 3.

Exempla non reſtringuunt legem. ¶Manual. c. 17. nu. 33.

Exemptio.

† EXemptio videtur importare collationem libertatis, ſeu eductionem ab aliqua ſubiectione. Et in propoſito noſtro eſt liberatio à poteſtate ordinarij inferioris Papæ ſtante ſubiectione immediata ad Rom. Pontif. ¶Silu. verb. exemptio. in princ.

Eſt autem exemptio quędam perſonalis, quædam localis, quædam vniuerſalis, id eſt cum vniuerſalitate iuris, quædam particularis, qua quis eximitur in parte, & in certis caſibus tantum. Idem q. 1.

Exemptio in caſibus non exceptis firmat regula. lege quæſitum. §. denique. ff. de fundament. iuſtit. & Bartholus. capit. Dominus. 32. quæſtion. ſeptima. & Felin. cap. fin. vt lit. non conteſt. ¶ Conc. 1. de feudis. num. 13.

Exemptio per quaſi poſſeſſionem quadraginta annorum præſcribitur. capitul. de quarta cum ei adnotat. de præſcription. ¶Conſi. 2. de reſcrip. nu. 3.

Exemptio per accidens religionibus cõuenit. ¶Ibi. nu. 4.

Exempti in cauſis mercedum, & alijs ciuilibus ſubſunt ordinarijs, vbi nullus eſt iudex deputatus à Sede Apoſtolica, Concilium Tridentinum ſeſſion. ſeptima. capitul. ~~ſeptimo.~~ ¶ Com. ſecundo. de Regul. num. 63.

Executor ad diſtribuendum aliqua pauperib. poteſt deligere cognatos ſuos, & familiares pauperes, immo & filios, mõ nõ ſibi quærat. Bal. l. id quod. q. 22. C. de ſacroſ. eccl. Cald. cõſ. 31. de teſta. ¶de eleem. n. 70.

Executores duo ad elargiẽdũ pauperib. deputati, ſi alter eorũ eſt pauper põt ab altero accipere ſi quid ille elargiat, ꝙ & facere ille põt. Paul. Eleaz. quẽ ſequitur Anch. cõſ. 84. & Card. clem. 2. q. 22. de teſta. ¶Ibi.

Exorciſmus.

EXorciſmus dicitur omnis abiuratio, atque increpatio dæmonum. capit. cleros. §. exorciſtæ. diſtinction. vigeſima

prima,

prima, & Sanct. Thom. quarta diſtinctio. ſexta. quæſtion. ſecunda. articul. quinto. Et generaliter comprehendit omnem adiurationem Dæmonis increpatoriam.

Et omnis Chriſtianus poteſtatem habet Dæmones adiurandi increpando. Marco vltimo. In nomine meo dæmonia eiicient. Thom. 2. 2. quæſt. 90. artic. 2. ¶ Conſi. quinto. de maior. & obedient. nu. primo. part. ſecunda. lib. 5.

Quatū ad arreptitios exorcizādos, quo ad poteſtatem generalem inferior a Papa prohibere non pōt, quia videtur cōtrauenire poteſtati a Chriſto collatæ, quo auīt ad poteſtatem particularem, quā habēt qdam particulariter deputati ab epiſcopo pōt ipſe epiſcopus reſtringere, & ampliare, vt ſibi placet, quo ad aliqua obſeruanda, & nō obſeruanda. ¶ vbi ſup. nu. 5.

Exorciſmos oēs neque inferior Papa, neque ipſe Papa forsā prohibere poteſt, quo ad increpationem. ¶ Ibi. nu. 2.

Exorciſmus baptiſmum præcedens reſeruatus eſt de conſuetudine ſacerdotibus vt ſignificat D. Tho. vbi ſup.

Expectatiua.

Expectatiua omnis eſt gratia cōditionalis, ſecundum Dom. Rotę Deciſ. 857. q̄ in nouiſſimis. Rubr. eſt 10. de concel. pbē. per l. 3. ff. qui, & a quib. ¶ Relec. c. ſi quādo. de reſcrip. prętud. 3. nu. 6.

Trahitur ad diem venditionis, & ante illum impletam ſolum ius ad rem dat. gl. memorab. c. ſi ſoli, in gl. magna, circa medium. de præb. li. 6. ¶ Ibi. nu. 7.

Perditur quęſito alio incompatibili tex. ſingul. in Clem. gratiæ. de reſcrip. quod procedit etiam ſi ſecundum beneficium per ordinum collationem fuerit quis conſecutus, ſecundum glo. illius Clem. Etiam ſi illud eſſet Manuale, & ad nutum reuocabile ſecundum Cardin. Ibi. quæſt. 4. Etiam ſi eſſet Vicaria perpetua ſecundum eundem per Clem. 1. de offic. vic. Immo etiam ſi tale beneficium incompatibile per permutationem obtinuiſſet. Similis fere text. eſt in cap. ſi pauper. de præbend. lib. 6. ¶ Vbi ſup. Excep. 7. nu. 1.

Expirat per inhabilitatem perpetuam ſuperuenientem per temporalem autem ſaltem ſopitur, atque inefficax redditur pro eo tempore, quo durat, neque reuiuiſcit, quando per illam reuocatio tacita expectatiuæ reſultat. ¶ Ibidem exceptio. decima, & duodecima.

Perditur etiam per matrimoniū ſed nō per ſponſalia, quia matrimoniū inhabilitas eſt perpetua. ¶ Ibi. nu. 2.

Conceditur ſoli clerico, quo ad beneficium eccleſiaſticum. capitul. cum adeo. de reſcriptis. facit capitul. ſecundo. de iuſtit. & iur. & cap. ex litteris de tranſactio. ¶ Ibid. num. 8.

Expectatiua generalis ante Clem. de fil. presb. non prodeſt ad acceptandum beneficium, quod Patris eius immediate fuit, ita ſi poſt illam vacaſſet, quia per illā Clement. factus fuit inhabilis ad illud. ¶ Ibid. except. 21. nu. 26.

Expectatiua dicentis ſe eſſe ſcholaſticū cum non ſit nulla eſt, quia ſubreptitia eſt cenſenda. ¶ Ibi. excep. 9. nu. 1.

Expectatiuę debet mentionem facere ille, qui impetrat diſpenſationem ſuper inhabilitate ad beneficium eccleſiaſticum. ¶ Ibid. excep. 10. nu. 14.

Expectatiuas, & ſimiles gratias, qui habent, non tenentur ad horas. ¶ Conſil. 14. de celebr. Miſſ.

Expreſſio.

Expreſſio falſa eius, quod faciliorem principem ad concedendum reddit vitiat gratiam. l. & ſi legibus. C. ſi contra ius. & cap. ſuper litteris. de præſcript. ¶ Conſ. 3. de homic. nu. 3.

Non autem uitiat gratiam, niſi quatenus falſi cauſa eſt. dicto cap. ſuper literis. ¶ Conſil. 38. de Regul. num. 2.

Illius autem, qđ principem difficiliorem reddit, non uitiat ſecundum Fel. ibi. ¶ Ibid. Neque ſi eſt facta per ignorantiam, vel ſimplicitatem, & non eſt cauſa illius conceſſionis. Ibidem.

Facta etiam per Procuratorem, non tātū nocet, quantum ſi per ſe facta fuiſſet. Ibi.

Expreſſio qualitatis iure inhærentis, non eſt neceſſaria. arg. Regul. Cum quis probetur. de reg. iur. lib. 6. Com. 3. de Regula. num. 13.

Expreſſio eius, quod tacite ineſt ſecundum ius non inducit ſimoniam. capitul. ſignificaſti. de elect. Conſi. primo. de feud. nume. 3.

Expreſſi, & taciti non modica differentia eſt. Com. de lege pœn. nu. 28.

Expreſſa tamen, & tacita, regulariter ſunt eiuſdem naturæ. lege cum quid. ff. de rebus creditor. cap. cum olim. de cenſibus. Sed frequenter ſunt maioris virtutis expreſſa, quàm tacita. iuxta leg. expreſſa. ff. de reg. iur. ¶ conſil. 4. de his, quæ vi, num. 3. Verb. Factum. nu. 7.

Extrauagans.

EXtrauagans vnam Sanctam, octo modis inducta pro communi. Com. in Rubr. de Iud. No. 2. nu. 1.

Iniūctæ tenor, & cauſa finalis, & expreſſa, & tacita. Tract. opp. nu. 13.

Olim cum creditur eſſe. Com. c. ita quorundam. de Iud. No. 10. n. 51.

Pij V. de officio recitando. de red. eccle. q. 3. Mon. 35. num. 20. De electione Superiorum. conſi. 7. de conſt. nu. 1.

De publ. reſig. conſ. 14. de ſimo. n. 5. Itē De cenſib. verus tenor. Man. cap. 17. nu. 234. Gregor. XIII. qua induxerit Iubil. De Iub. Not. 32. nu. 1.

Extrema Vnctio.

EXtrema vnctio eſt Sacram. quo presbyter vngit oleo conſecrato certas corporis partes infirmis probabiliter periclitantis, certa verba debita intē tione proferēdo. ca. 1. de ſacra Vnct. & Theol. in 4. diſt. 23. Man. cap. 22. nu. 11.

Huius Sacramenti Miniſter eſt presbyter, & nullus alius, vt definitur Conc. Triden. & omnes ſentiunt, qui cum debita intentione ſimul inungere debet, & verba proferre. Ibid.

Subiectum cui adhibenda eſt Vnctio, eſt infirmus de cuius morte timetur, quia non ſufficit, vt homo ſit in quolibet vitæ periculo, ſed in periculo tali ex infirmitate proueniente. Partes autem ſunt, Oculi, Aures, Nares, Os, Manus, Pedes, Renes.

Infirmis autem morientibus, aut ſenibus etiam decedentibus adminiſtratur, quia illis iudicium rationis turbatur, & ſenſus omnes imbecillitate præmuntur. cap. Nullus. de pœniten. diſt. 7. & Dæmon acrius in illa hora illos affligit. Ibidem num. 14.

Materia eſt Oleum ab Epiſcopo benedictum. Forma verò ſunt quędam præſcripta verba, Per iſtam Sanctam vnctionē, &c. vt determinat Conc. Floren. non autem nocet verborum diuerſitas in eundem finem tendentium, quia Chriſtus Dominus verba formalia non præſcripſit.

Effectus eſt remiſſio peccatorum venialium primo, deinde, & mortalia oblita, uel ea, quæ confiteri infirmitatis cauſa, non poſſunt, vel de quibus eſt alias confeſſus ſine contritione, uel attritione ſufficienti. Et tunc tantam habet attritionem, quæ cum illo ſacramento ſufficit ad eorum remiſſionem, ſecundum D. Thom. 3. parte qō. 39. ar. 1. Secundus eſt ſanitas corporis ſi ad animæ ſalutem videbit Deus hoc illi expedire. Ibi. nu. 13.

Omnes ueritates à Conc. Triden. & aliis Conc. de hoc Sacramento decretas, qui negat hæreticus eſt. nu. 13.

Qui in infirmitate poſitus illud non petit ex contemptu, uel pro ſuis in illo periculo conſtitutis, peccat mor. nu. 16. Similiter, & qui in mor. peccato illud ſuſcipit.

De Litera F.

Factum.

FActū aliqđ non pſumitur, niſi probetur c. in iure peritus. de of. dele. & l. 1. ff. de mand. principū. Tract. de red. eccl. Mon. 5. n. 2. & cōſ. 1. de pſcri. n. 2. conſi. 41. de ſpōſ.

Factū legitime regulr̄ nō perit, q̄uis ad eū caſū ueniat, unde incipere nō poſſet. Reg.

Factum

factum.de regul.iur.lib.ſexto.& l.in ambiguis.§.primo.ff.eodem.& cap.furioſus.32. quæſti.7. Quod intelligitur,quando actus fuit perfectus. Si autem non eſt conſumatus deſtruitur, quando deuenit ad caſum à quo inchoatur cum poteſt.l.pluribus.ff.de verb.oblig. ¶Relect.capi. Si quando de reſcrip.except.2.t.nu.23.

Factum legitime pœnam non meretur. Gracchus.C.ad leg.iul. de adult.l.ſancimus. C.de pœnis.cap. 2.de Conſtitut. ¶Conſil. 33.de ſent.excom.

Factum non committit proprie, qui mãdat,cõſulit,& c.n.ſi, quo ad peccatum mortale, ideo non punitur ſic vt principaliter operans,niſi lex exprimat,aut illum includat.de pœn.diſtinct.prima.

Factum cum qualitate vetitum non vetatur ſine illa, vt prohibitus ius dicere extra teritorium, vel diebus feſtis, non eſt prohibitus ſimpliciter ius dicere.l.fi.ff.de iuriſd. om.iud.& cap. 5.de conſtit.capi.fi. de fer. ¶ De iubil. not. vigeſimo octauo. numero 10.

Facta ſine perſeuerantia non habentur pro facta in malis, ſed in bonis, ſic ſecundum Bald.pro quo facit cap. diuortium cũ glo.de pœn.di.1. quæ habet non dici quid factum, niſi reperiatur in illo perſeuerãtia cum non videatur erratum, quod emendatur capitu.apud miſericordem.32. q.1.quæ reſolutio Baldi in l. ſi non conuicij. C. de in iur. vbique fuit recepta. Sed tamen refutatur ab Auctore ob multa allegata in ca. ſi quis iratus. de pœn.diſt. 1. quia melius eſt dicere, quod vere facta, quandoque ficte ſunt facta, quàm fictione iuris, vt in §. ficiat.Inſtit.de actio.& l.1.ff.de rei vxor.act. Et quod multa facta,& omiſſa tam in delictis, quam in contractibus, habentur pro non factis per conſenſum partium, ſolutionem, pœnitentiam, abſolutionem, & ob alias cauſas,quo ad omnia,vel partẽ,prout in diuerſis materiis ſtatuta diuerſimode inueniuntur.¶d.Com.nu.2.

Facta aliqua tacite valent expreſſe non, & aliqua contra expreſſe valent, tacite nõ regulariter tamen ſi alterum valet, vtrunq; valet, niſi aliqua ratio particularis obſtet, ut omnes ſe ſoluunt in l.expreſſa.ff.de reg. iu.¶Conſ.5.de reg.n.15.ver.expreſſio.n.4.

Facta turbatione animi, vt calore iniuiæ,vel ſunt nulla, vel reuocanda ſecũdum glo.cap.ſunt qui opes.17.quæſt.4. cap.dudum.de conuerſ.coniugat. Iaſon l.ſi filiam. C.de inof. teſtam.

Intellige tamen hęc cum infamia, quia citra infamiam valent, vt ſpecialiter de voto dicunt Theologi, & Archid. & Turrecrem.locis ſupra dictis. Habent tamen maiorem cauſam diſpenſandi, vel commutãdi.cap.primo.de uoto. ¶Conſi.7.de vot.& Manu.c. 12.nu.24.

Facta per metum omnia ipſo iure valẽt. gloſſ.ſolemn.cap.Abbas.de his, quæ ui.recep. ab omnibus præterquam a Fortunio. libr.de vltimo fine iur. illat. 21. Fallit tamen in matrimonio,& voto ſecundũ undem per cap.veniens.de ſponſal.¶Conſ.2. de his,quæ vi.nume.ſexto. Et hæc dicuntur voluntaria ſimpliciter, inuoluntaria verò ſecundum quid.1 2.quæſt.6.art. 6. licet quidam & magni Theol.contrariũ dicant, & ſpecialiter Dec.¶Conſ.41.de temp.ord. Manu.prælu.6.nu.4.

Facta contra formam pręſcriptam præſertim ab homine datam ſunt ipſo iure nulla.c.cum dilectus.de reſcrip.c.piſanis.de reſtitut.ſpol.Immo etiam facta citra formam c.quando.de of. deleg. & per late congeſta à Fel.& citatis ab eo d.c.cũ dilectus. Cõſi. 13.de ſponſal.nu.5.

Facta in fraudem legis nihil valent, etiã ſi turba non offenderetur.capit. penult.de regu.iur.li.6 & l.non dubium. C.de legib. Conſi.4.de appoſ.nu.8.

Facta vſque ad aliquem terminum illo adueniente expirant.Inno.c.cum bonæ.de ætat.& qual.Conſ.1.de ſequeſ.poſ.

Facta prouidorum recta, præſumenda ſunt etiam impropriando aliqua ex parte litteram.c.niſi eſſent.de præb.cum ei adnotat.Conſi.25.de ſimo.nu.2.

Facta ad augmentum diminutionẽ operari non debent.l.rem legatam.ff.de adimpt.leg.cap.fin.de verbo.ſignific. ¶Conſil. 21.de ſponſ.nu.5.

Facta ad unum finem contrarium operari non debent.dict.cap.fin.& d. leg. Conſi. 1.de hæret.

Facta ratione publici officij ab eo, qui caret titulo valent.l. Barbarius.ff.de of.prætoris ¶Conſ.1.de cauſ.poſ.nu.2.

Facta in foro ſori, prout probantur ſic iudicantur.l.illicitas.§.veritas.ff.de of. præſid.¶conſ.71.de ſim.nu.4.

Facta puerorum, non ſunt pœna ordinaria punienda.l.auxilium.§.de delictis. ff. de minoribus.& glo.1. de delict. puerorũ. ¶Conſi.c.aut facta.de pœ.d.1.

Factum contra ſuum nemini uenire, licet c.quod ſemel placuit.de regu.iu. lib.6. ¶conſ.1.de corp.vitiat.

Facere aliis non debemus, quod de præcepto tenemur non facere.conſ.4.de emp. & vend. Vide ver. Geſta.

Facultas.

Facultas faciendi al quid à præcepto plurimum diſtat.ca.cum aliquib. de præſcript.lib.6. & annotatis per Panormit.& Fel.ibi.licet.de of.or. ¶Com.de Iubil.Nor.28. nu.3.

Facultas omnis facta quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis,& ſæcularibus, ſcolaribus,& collegiis prophanis, ac piis ad diſponendum de rebus quibuſcunque ſæcularibus, & eccleſiaſticis in filios illegitimos à quibuſcunque Rom.Pontif.eſt inutilis,& annullata per extrauag.Pij V. Quo ordine,&c. Non eſt tamen reuocata facultas diſponendi iure communi conceſſa in fauorem illorum, reuocantur enim priuilegia contra ius,non autem ius commune. ¶De ſpol.cle.§.19.nu.7.

Commutandi uota, non ſe extendit ad pœnitentiam iniunctam, quæ eſt alia à prima,& à diuerſis non ſibillatio. l. Papinianus.ff.de minor. Secundam autem habet quilibet confeſſor legitimus etiam a ſuperiore, iuxt.glo.cap.tempora. 26.quæſtio.7. Ex iuſta cauſa, vt dicetur. Ver. Pœnitentia. Conſi.6.de uoto.nu.2.

Edendi carnes diebus ieiuniorum dicẽti ſe nobilem,& infirmum valet, licet non ſit nobilis de æquitate, quia datur nõ propter nobilitatem, ſed propter infirmitatẽ. ¶Conſi.20.de pœ.& rem.nu.1.

Non reſidenda in ſcriptis facienda eſt, vt maiori cum iudicio detur. argum.capit. final.de re iudic.lib.6.conſil.13. de cleric. non reſid.nu.6.

Facultas relinquendi bona eccleſiaſtica data perſonis eccleſiaſticis eſt ſcandaloſa, quia per illam datur occaſio manendi in peccato.¶De ſpo.cle.§.19.nu.3.

Facultas ex delegatione propter induſtriam competens eſt delegabilis, ſecus ſi priuilegio ex dignitate conceſſo.Conſ.15. de ſen.exco. nu.4.

Facultas Diœceſanis conceſſa intelligitur de ſolis Epiſcopis,conceſſa vero ordinariis,intelligitur conceſſa etiam aliis inferioribus prælatis.glo.ſolemn.recep.cle.de iur.patr.¶conſi.5.de ſponſ.nu.2.

Facultas condendi leges contra ius cõmune ſpecialis requiritur.Authent.de monachis.colum.1.§.1. ¶Conſi.13.de elect.n. 2.in addit.ad 2.part.

Facultas etiam poſt mortem concedentis durat,donec reuocetur.argu. c.ſi ſuper gratia,de offic.deleg.lib.6.& glo.communiter recep.c.licet.¶Conſi.4.de cleric.non reſiden.num.2.

Facultas teſtandi. ver. Teſtamentum.

Abſoluendi.ver.Abſol.nu.22.

Vide ver.Poteſtas.Licentia.

Falſarius.

Falſarius Numorum eſt ille, q numos quo ad ſubſtantiam, aut formam falſificat, & iſte,& ille etiam, qui falſis numis ſciens utitur, peccat mort.iux.mentem omnium cap.quanto.de iure iur. cum obligatione reſtituendi damnum,quando falſitas eſt circa ſubſtantiam.l.paulus. ff.de ſolut.aut circa pondus. l.1.ff.de contrahẽ. ẽmpt. non autem circa formam. leg. fine nomine,& l.quæ nomine. ff.ad leg. Corn. de falſ.¶Man.c.17.nu.167.

Falſarius, qui numos circuncidit, aut aquis attenuat, aut alio artificio, ſimiliter peccat,gl.recep.d.c.quanto: ſi id facit auctoritate priuata.Ibi.

Qui pondera, uel menſuras falſificat, aut falſis utitur, ſimiliter peccat cum obli

gatione

gatione reſtituendi. capit.1. de emptione, & uendit. Ibid.

Item qui falſificat ſubſcriptionem, aut inſcriptionem, aut ſigillum prælati, aut alterius. Antonin.2.part.titu.10.capitul.18. §.ſeptimo. Ibid.

Falſarius litterarum.ver.Littera.
Bullarum.ver.Bulla.
Reliquiis falſis, qui utitur.ver.Reliquia.

Fama.

FAmam ſecundum Caliſtratum Iuriſtam leg.cognitionem. §.æſtimatio. ff de var.& extraord.cogn.eſt digni tatis illæſæ ſtatus legis, ac moribus approbatus, & in nullo diminutus ſecundū g o. Bernard.ca.veſtra.de cohab.cleric.& mul. Sed quia ſecundum hanc diffinitionem de nulla alia re haberetur fama, præterquā de virtute, & tamen etiam de aliis rebus habetur. Ideo dicendum, quod fama eſt multorum de aliqua re voce prolatam opinionē ❡Com.cap.inter verba.2.quæſt.3. concl.4. nu.6.& concl.6 nu.46.

Non eſt autem fama quilibet rumor, ſed opinio, quæ colligitur ex eo, quod maior pars populi ſcit.❡Conſi.4.de hæret. nu.4. Et ſi ſumatur in bono, ſicuti ſumi debet eſt bona ex ſtimatio de aliquo, id eſt opinio, & communis, & particularis, qua qu is putatur bonus, vel utilis ad aliquem bonum uſum propter prudentiam, & alias virtutes intellectuales, vel dotes animi, aut corporis inditas, vel quæſitas. ❡Manual. cap.18. nume.19.

Ex dictis ſequitur, quod fama eſt duplex alia, qua quis putatur eſſe bonus moraliter, altera qua quis putatur vtilis ad aliquē finem.❡Ibid.

Fama non exiſtatur pluſquam vita, licet ſic, atque ille compenſetur, illā mulier proba pluſquam libertatem æſtimat. arg. l. iſti quidem. ff.quod metus cauſa. ❡ Manual. cap.17.num.99.

Famæ conſeruatio utilior Reipub. eſt, quàm criminis punitio, quia plus nocet exemplum delinquēdi, quod ex delicto reuelato per punitionem probatur, quàm cō donatio delicti ſecreti præteriti facta pœnitentia.c. magnæ, de vot.c.præcipue.2.q. 3.❡Rub.de iud.nu.56.

Famam ſuam multi honeſti viri defenderunt Paulus, Hieronymus, & alij, qui honeſtas Apologias ſcripſerunt. ❡Com.c.inter verba.concl.2.nu.2.& ideo

Famam quiſque ſuam, ſaltem ſi eſt perſona publica, ſeruare debet. Eccl.41.curam habe de bono nomine. ❡Conſil. 4. de renunciat.num.4.

Famam, qui negligit faciendo opera bona ſpeciem mali habentium gerendo pſonę publicæ officium, propter quod diminuitur ſua auctoritas credens infamantem ſe emendari, ſi corripiatur ſecretè, aut publicè negligens ulciſcendi ſe cauſa, vt infamator magis iraſcatur, negligendo, vbi, & quando non oportet, crudelis eſt, iuxta dictum Sapientis, & Auguſtini relati in c. Noto.12.quæſt.1. ❡Com.cap.inter uerba. concl. 2.nu.10.

Fama, quæ capitur de rebus, quæ nō habentur, vel de maioribus, quàm habeant pro maiori, & rectiori teſtimonio uirtutū, quàm re vera ſint, ſiue non in debitum finem relata, malum eſt.1.2.q.131.arti.1. de malo.quæſt.9.& Abul.c.6.Matt.q.3.Anto. 2.p.tit.3.c.5.§.1.❡De orat.c.6 nu:35.

Famę ablatio non compenſatur ablatione reciproca, ſicut nec debitum.l.1. ff. de compenſat. Neque eius debitum tam facile tollitur, ſicut actio minorum.l. non ſolu to.§.1.ff.de iniur.❡Man.c.17.nu.47.

Famæ damnum poteſt eſſe duplex, vide licet leue, & notabile, eſt aūt tale illud, qđ eſt cauſa, vt infamato aliquid bono notabile animæ, corporis, vel pecuniarum inferatur, aut putetur tali bono indignus, ſecundum Caietan.2.2.q.73.artic.2. leue autem illud eſt, quod non eſt notabile. ❡Manu. Ibid. num.20.

Famæ damnum notabile neceſſario reſtituendum eſt à ſe, vel ab eo cuius hæres eſt alteri ab eo non condonati.❡D.cap.inter verba.conclu.4.per cap. qu ſquis, 5.q. 1.& 2.2.q.62.ar.2. Anto.2.p.tit.2.ca.2.§.3. & omnes in 4.d.15.

Fama per æquiualens nequit reſtitui ſecundum S.Tho.2.2.q.2.ar.2.ad 2.

Famæ damnum condonari poteſt meritoriè, ſicut alterius debiti remiſſio cum ſit iuſta de cauſa, & aliis circunſtantijs. gl. ca. Peccatum de reg. iur. li. 6. ¶ Manu. cap. 18. nu. 46. Sentit Anton. 2. par. titul. 2. ca. 1. §. 3. Adrian. 4. de Reſtitut. q. 33. & quol. 2. Sotus de ratione tegen. ſecre. memb. 1. q. Caieta. 22. q 73. art. 2. Maior. 4. diſtin. 15. Idem de omni damno. Verb. Damnum.

Famæ reſtitutionem excuſat vitæ, vel ſalutis periculum, atque obliuio, quia bona inferioris ordinis, nemo tenetur reſtituere cum iactura bonorum ſuperioris ordinis Caietan. 2. 2. quæſtion. 62. artic. 6. ad. 3. & li. 17. reſtitut. reſp. 14. Quo autem ad obliuionem. Antonin. vbi ſupra. cap. ſecundo §. 3. quia reuocaretur infamia, ſed obliuio debet eſſe totalis, quod eſt difficile. ¶ Manual. vbi ſupra. nu. 47.

Famę reſtitutionem facere non tenetur ille, qui non læſit, licet tentauerit lædere famam alterius ut ait Adrian. quol. 2. Quia uolèns nocere peccat quidem, ſed ad nil tenetur. ¶ Ibi. num. 44.

Famę qui mendacio læſit debet reſtituere aſſerendo ſe eſſe mentitum, aut falſum dixiſſe immo teſtes adducere ſi opus fuerit, quo eis diſſuadeat, quibus contrarium perſuaſit. Sotus. libro quarto de iuſt. & iur. quæſtion. ſexta. articul. tertio. Sed meo iudicio ſufficit tali caſu iurare. ¶ Ibidem numer. 45.

Famæ non creditur etiam ſemiplenæ in criminalibus, quamuis ſic in ciuilibus. glo. frequentius recep. cap. final. de appellation. quia fama, neque in ciuilibus, neque in criminalibus probat, niſi legitime fuerit probata, vt notat Bartol. l. de minore. §. plurimum. ff. de quęſtio. Et raro probatur quia, ut ipſe dicit oportet, quod duo teſtes deponant reddita ratione, quod audierint à maiori parte populi, vel vniuerſitatis, vbi fama illa eſt. ¶ Com. rubric. de iudic. num. 52. Quod ſi oriatur à maleuolis nocere nemini debet. ¶ Conſil. 66. de ſimonia, numer. quarto.

Fama excommunicationis cum denunciatione ſufficit ad hoc, quod denuntiatus excommunicatos, euitare debeamus. ¶ Conſil. 61. de ſent. excom. nu. 7.

Fama in iure multis modis ſumitur primo in titul. qui de infamia tractant, capitur eo modo quo Caliſtratus eam definit.

Secundò accipitur, vt definit Bald. l. l. de minore. §. plurimum. ff. de quæſt. nu. 7. Vt ſic communis opinio voce manifeſtata ex ſuſpicione proueniens. Sed hæ acceptiones non faciunt ad noſtram materiam.

Tertiò accipitur ſecundum Adria. quol. 2. & 4. de reſt. q. 32. pro æſtimatione habita, quam homo habet penes alium de præſtantia virtutis, artis, vel doctrina. Sed melius poteſt dici quod eſt opinio habita de aliquo, vtilis ei ad aliquid, cui communis cõtraria non reclamat. ¶ Com. cap. inter uerba. concl. 6. nu. 462.

Fama etſi teneat locum accuſatoris nõ propterea tamen perdit ſuam virtutem probandi tamquam teſtis ut recte not. Aret. c. quol. 2. de accus. nu. 51. ¶ nu. 692.

Fama adeſt debita ad inquirendum cum teſtes ad id neceſſarij aſſerunt coram iudice iudicialiter deponentes, ut conuenit ſuper illa. ¶ 697.

Fama amittitur coram alijs peccando, & non eam tollit qui peccatorem accuſat. Scotus. 4. d. 15. q. 4. ar. 1. ¶ 840.

Famam non auſert, qui diffamat in alio territorio diffamatum in vno, ſed ſolum publicam eum perdidiſſe illam, & licet ille videatur acquiſiuiſſe nouam famam, non tamen verum eſt, licet de illo habeatur bona opinio, quia fama non eſt opinio bona, cui communis eiuſdem territorij, vel alterius ei repugnat. ¶ 843.

Famam reſtituere non debet, qui leuiter eam læſit cum non peccat mort. ob paruitatem. ¶ 865.

Neque, qui nequit reſtituere ſine periculo vitæ, aut ſalutis, licet teneatur ad recompenſationem alia via honeſta ſecundum Adrian. 4. de reſtitut. q. 34. ¶ Ibid.

Neque tunc cum infamia iam eſt obliuioni mandata ne reſtituendo renouet infamiam. iuxta Antonin. ſecunda part. titul. ſecundo. capitul. ſecundo. §. tertio. Faciat tamen aliquam compenſationem ad arbitrium boni viri. 868.

Fama non debetur ab eo, qui iuſta de cauſa, quamquam cum mala intentione in

famat Adrian.quol.15.¶871.Neque ab eo, qui abſtulit reuelando delicta vera, poſtquam alia via publicata ſunt, licet ille teneatur ad intereſſe intermedij temporis Adrian.4.de teſt.q.32.

Neque ab eo,qui retulit mala,quæ audiuit, quia iuxta Scotum. 4. diſtinction. 15. quæſt. 4. ille non eſt communiter murmurator.¶876.

Famulus.

FAmulus, qui fideliter pecuniam Domini precio iuſto impendit ſatisfacit, neque tenetur ad auctarium reſtituere. ¶Conſil.3.de donat.nu.4.

Neque ille, qui acceptat mille à Domino, & illa permutando lucratur. ¶ibidem.numer.1.

Famulus,quidam quinquaginta minutatim accepit, deinde animo recompenſandi illa fecit ne Dominus ſibi ducenta, ſed tantum centum & quinquaginta ſibi relinquent,tenetur illa quinquaginta clam accepta hæredi reſtituere, quia voluntas Heri volentis per teſtamentum illi ducenta relinquere effectum non fuit ſortita.¶Conſil. 1.de teſtam.per totum.

Famulus pro conuento ſalario ſeruire tenetur cum cognoſcit precium, & eſt potens donare operas ſuas, quando id poteſt facere, vel in totum, vel in partem argument.leg.qui de toto.ff.de rei uendit, & argum.leg.illud.ff.ad leg. Aquil. ¶Conſil.1.de locat.

Famulus ignorantia, vel neceſſitate pro minori precio ſeruiens,quam par eſſet,ſibi compenſari occulte poteſt, id autem arbitrabitur confeſſor.gloſſ.celebri.capitul.ius gentium diſt.1.¶Conſil.1.& Manual.capit. 17.numer.114.

Famuli artificum in feſtis laborantes etiam cauſa diſcendi artem peccant mortaliter, niſi neceſſitas artificum, vel propria excuſet. ¶ Conſil. tertio. de ferijs.numer.1.

Ferrum.

FErri infectum nõ ſignificat venã ſerri vt putat Silueſt. materiam omnium armorum,vt ſentit Caiet. ſed maſſam, vel laminam ferri extenſam. factum vero, illud ex quo aliquid factum eſt. ¶Com. in capit. ita quorundam de Iudæis. notabil. ſexto. numer.5.

Ferri delatio ad Saracenos prohibita eſt per dictam extrauagant.ita quorundam, & cap.ad liberandam, & per Bulla Cœnã, ſiue ſit factum, ſiue infectum.l.2.C. quæ res exſpenſ.non deb.¶Ibi.nu.1.

Non ſunt autem prohibita arma,quibus in belli non apte vtuntur.

Feſtum.

FEſti dies omnes etiam Dominici ſolo iure humano, non autem diuino, aut naturali præcepti ſunt in eccleſia.c.licet.de fer.& c.1.de conſ.diſt.4. ſentit Card.Turrecrem.ibi. & clarius Archid. in c.ieiunia.de fer.Thom.2.2.q.122.art. 4. Anton.1.p.tit.9.c.7.Maior.3.d.27. qõ. 23. Quo ad dies Dominicos contrarium tenent Panorm.d.cap.licet.Angel & Silueſ. Verb.Dominica.q.1.§.7. Sed non obſtant, quia dies, quo tenemur Deo ſeruire non eſt à Deo ſtatutus,ſeptimus autem dies ceremoniale erat,ideo ceſſauit in noua lege, & de conſuetudine obſeruata ab Apoſtolis introductus eſt dies Dominicus. ¶Manual.cap.13.nu.1.Com.in prin.c.de pœn. diſtinct.5. Ideo

Feſti obſeruatio nunc non eſt tam ſtricta, vt olim erat, quia neque ſunt tot prohibita, & facilior eſt diſpenſatio circa prohibita, vt ſentit D.Thom.ubi ſupra. artic.4.¶Ibid.

Feſtis diebus præcipitur diuinus cultus exterior,qui conſiſtit in audienda Miſſa.cap.Miſſas.de conſec. diſtinct. 4.& abſtinentia ab operibus ſeruilibus exterioribus.c.ieiunia.cum glo.& Archid.de conſ. diſt.3.¶Ibid.nu.2.

Feſtis dieb.prohibẽtur oĩa opera ſeruilia

& quia

& quinque opera non ſeruilia, vt mercatus, iudicium ciuile, iudicium criminale. Iuramentum, & formatio proceſſuum, niſi ꝑ pace, uel pietate præſtentur. c. 1. de fer.

Septem verò non prohibentur. Primò, illa quib. in diuino cultu Deo ſeruimus. Secundò, quibus ſpiritualia exercemus. Tertiò, quæ ad ſalutem propriam neceſſaria ſunt. Quartò, quæ ad ſalutem proximi etiam corporalem conducunt. Quinto, omnia ad uitandum damnum. Sexto, præparatio ciborum per conſuetudinem eccleſiæ. Septimo, Piſcari quandoque, & quædam alia ad recreationem ex conſuetudine eccleſię. ¶Ibi. nu. 3.

Feſtum autem diem conſumere in uenationibus, bellorum ſimulachris, torneamẽtis, luſibus, choreis, aut otioſe vagari, & ſi non ſit peccatum mortale ex ſe, eſt tamen grauiſſimum veniale, quia etiam in his occurrunt multa mortalia ſecundum Ant. 2. p. tit. 9. c. 9. §. 5. ¶vbi ſup. nu. 15.

Feſtum, qui uiolat ſemper peccat mortaliter, niſi iuſta neceſſitas, cauſæ pietas, operis exiguitas, aut licita conſuetudo excuſet. ¶num. 5.

Feſtum uiolat mort. qui emit, & uendit commutat multum temporis inſumendo. Qui nundinas adit, non audita Miſſa cum audire poſſit, Qui autem audiuit, pòt vẽdere, & emere etiam die Dominico, vbi eſt conſuetudo præſcripta, & non adſit noua Epiſcopi prohibitio. ¶nu. 7.

Etiam qui id facit ex metu, vel præceptũ Dominorum, aut coactione, quandoque vt ſi illi id prçciperetur in contemptũ, qa tunc famulus, & inferior obedire non tenetur, etiam ſi illi eſſet mors certa propoſita. arg. cap. ſacri. de his quę ui. & ca. ita ne. 30. q. 5. ¶Ibi.

Non violat autem feſtum, qui ob ſacrũ ea exercet, quæ etiam gratis fieri liceret, qa intentio lucrandi, non uitiat opus de ſe alias licitum. Caietanus. 2. 2. & in Summa. Etiamſi Ricard. 3. diſtinctio. 37. contrarium ſentiat. ¶Ibi. nu. 5.

Feſta potius relaxantur ob neceſſitatẽ, quàm ob pietatem, non enim ob ſolam miſericordiam licent in feſto prohibita, niſi adſit neceſſitas. ¶nu. 3.

Non uiolat operis paruitas, illa enim in omni materia excuſat. iuxt. S. Tho. opinionem. 2. 2. q 88. ar. 5. Ant. 2. p. tit. 4. ca. §. 7. & Adria. quol. 8. ¶conſi. 1. de fer.

Feſta inducunt, tollunt, atque moderantur lex, & conſuetudo recepta, & non abrogata, & præſcripta. ca. fin. de conſuetud. quæ conſuetudo eſt etiam contra ius commune ab omnibus, qui ibi degunt ſeruari poteſt, etiam ſi ſint alterius diœceſis. Man. cap. 13. nu. 5.

Feſtorum, ac ieiuniorum obſeruantia in locis diuerſis, diuerſa eſt propter diuerſas locorum conſuetudines. ¶conſi. 1. de conſtitut. nu 31.

Feudatarius.

Feudatarius, omnis uidetur teneri ad præſtandum fundamentum fidelitatis Domino, à quo habuit feudum. ca. 1. de forma fidel. & mel ius c. 1. de noua for. fidel. in uſib. feudor. & cap. de forma. 22. quæſt. 5.

Qui non petit inueſtituram, perdit feudum. cap. 1. in princ. & cap. 1. quo tempore miles in uſibus feudo. ¶Conſi. 1. de feud. nu. 8. Et hęc intelliguntur quando ad feudum habet ſubiectum, vt eſt caſus in dicto cap. 1. Poteſt enim feudum concedi ſine onere petendi inueſtituram, & præſtandi iuramentum fidelitatis, ut tradit Panorm. ¶Ibi. nu. 13. & conſi. 82. nu. 7.

Feudum perdit nouo modo, ſi diſponit de illo virtute facultatum apoſtolicarũ in filios illegitimos proprios, aut extraneos, vel cognatos eorum, quæ eſt annotatio addenda. cap. potuit. de locat. & leg. 2. de iur. emphyt. & cap. 1. de feud. ¶Com. de ſpolia. cler. §. 19. nu. 8.

Fides.

Fides, ſeu credulitas conuenit cũ ſciẽtia, quia utraque eſt certa, ſine vlla vacillatione. cap. firmiter. de ſumma trinit. Sed differunt, quia ſcientia eſt clara, fides obſcura cum ſit ex auditu. 1. Cor. 13.

facit

facit ca. in domo. de pœn. diſt. 4. iuxta glo. Conuenit cum opinione in obſcuritate, differt, quia habet firmitatem. Barthol. leg. admonendi. ff. de iureiur. & probare uidetur ex l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſtibus. ¶Com. in Rubr. de iudic. nu. 43.

Fidei dantur diuerſi gradus minores, & maiores, euidentiores, & minus euidētes. Nam gradus habitus per præſumptiones etiam ſufficientes ad damnandum minor eſt, quàm habitus per legitima teſtium dicta. ¶Ibi. nu. 50.

Eſt autem fides, ſeu credulitas, ſine hæſitatione duplex. Altera, quæ neque actu, neque virtute illam habet, ſed habet rem pro indubitata. Et hęc ſufficit ad faciendū reū dignum morte. Altera, quæ licet non habeat eam in actu, habet tamen in uirtute, & hæc non ſufficit. ¶Ibi.

Fides vxoris de aliquo impedimēto matrimonij alicuius gradus, ſufficit ad arcendum eam a debito exigendo, & non a reddendo. Et ſi eſt maioris gradus ſufficit ad vtrunque, per text. ſingul. cap. fin. de ſecundis nupt. & cap. inquiſitioni. de ſentent. excomm. ¶Ibid.

Fides confitenda eſt, non obſtante metu mortis. 2. 2. quæſt. 3. ar. 2. Roman. 10. Corde creditur ad iuſtitiam. fidei autem confeſſio fit ad ſalutem. ¶Com. cap. inter verba. prælud. 3. num. 3. & conſi. 3. de claud. diſpoſ. nume. 19.

Fidei Chriſti defectus animas mactat, & corpora eneruat. de red. eccl. Mon. 38. n. 5.

Fides etiam hoſtibus ſeruanda eſt. 23. quæſt 1. Noli eſtimare. ca. innocens. 22. q. 4. Conſi. 5. de pact.

Fideiuſſor.

Fideiuſſor non obligatur pro non obligato ſaltem naturaliter. l. 1. & 2. ff. de fideiuſſ. ¶Com. 2 de reg. n. 52.

Ad ſoluendum cenſum dari non poteſt. conſi. 9. de cenſib. nu. 5.

Licite recipit uſuras, quas creditori ſoluit, quia non eſt ibi lucrum ſed intereſſe ſecundum Innocent. recep. per cap. 2. de uſur. quem commendat Iaſon. leg. Numis. num. 3. ff. de in litem iurand. ¶ Conſil. 7. de cenſib. num. 6.

Obligationes ſuas rogatus præcipue in certo tempore minoris præſenti pecunia redimere poteſt. ¶Conſi. 18. eod. tit. nu. 2.

Aliquid pro ſua fideiuſſione capere poteſt. l. Hoc iure. ff. de donat. ¶Conſil. 21. eo. tit. & Manua cap. 17. nu. 285.

Fideiuſſorem dare poteſt venditor cenſus pro eius iuſta impoſitione. ¶Conſil. 9. eod. tit. nu. 5.

Fideiuſſor principalis non obligato ſaltē naturaliter non poteſt accedere. l. 1. & 2. ff. de fideiuſſ. ¶Conſi. 2. de regul. nu. 42.

Fideiuſſor, ab eo cui ſecuritatem pręſtat aliquid accipere poteſt, modo fraus non interueniat, ut ex conuentione cum mutuante de patiendo lucrum, uel alias lucrandum ¶De cambiis. numer. 7.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſum conditionale non tranſmittitur ad hæredes, nec etiam ad liberos iux. gloſ. in l. 1. C. de fil. qui ante aper. tab. ¶Conſil. 7. de teſtam.

De reſtituendo incapace tacita fide debetur iudicari relictum illi. l. 3. de iure fiſci. Et l. in tacitis de leg. ¶ Conſil. 8. de teſtam. numer. 1.

Fideicōmiſſarius, qui occulte incapaci reſtituere promittit debet priuari non autem qui palam. ¶Conſi. 8. de teſtam. nu. 3.

Iuſte tenet fideicommiſſum quod incapaci reſtituere rogatus eſt donec, eo priuetur. ¶Ibi. nu 4.

Agnoſcendo legatum caducum eius onera adimplere debet. ¶Conſ. 14. eo. tit. nu. 9

Fidei profeſſio.

Fidei profeſſionem, quam tenetur facere beneficiarius poſt duos menſes ab obtentione beneficii pro Conc. Trid. Si tunc non fecerit nihilominus tenetur facere. arg. l. Celſus. ff. de recep. arbit. capit. Id dilecti. de dol. & contu. ¶Conſil. 4. de ſumma trin.

Tenea-

Tenentur eam facere etiam regulares poſt duos menſes per extenſionem Pij 4.c. 1 ·.de refor.Conc.Tride. ſeſſ.2. ¶Conſi. 2. eodem titul.

Per alium poteſt facere beneficiarius ar gum.l. 1. ff.de prætor.cap.qui per alium de reg.iur. libr.6.¶Conc.4.nu.2.

F. ɑ· poſt duos menſes in fututum tan tum proficit, quo ad faciendum fructus ſuos, quia regulariter ipſo iure perdita nō quæruntur ipſo iute. l.qui res. §. arcam. ff. de ſolut.ibid.nu.13.

Qui illam omittit Regul. de trien. non iuuatur, quia cū talis reg.a iure communi. exorbitet non debet ad extranea trahi.ver bo.ius. ¶Conc.1.de ſumm.trinit.

Qui omittunt per ignorantiam, incogi tantiam, inaduertentiam non peccant mort. quia lex eſt pœnalis, ideo non ligat in foro conſcientię. ¶Conſi.3.eod.

Filius.

Filius qui patrem odit, uel ſigna amoris,ac dilectionis non oſtendit, ſed tor ue aſpicit, ac ſi odiret, peccat mortaliter Aug.verb. Filius. ¶30.Silu.q.22. Tabiena. ¶16 ¶Manual.cap.14.nu.2.

Qui percuſſit etiā leuiter Ricard. 3. d. 37.uerbis contumelioſis prouocat Alex. 3.par.de 4.pręcept. Maledicit corde.Exor. 21. Contemnit grauiter. Mortem optat. Non liberat à carcere,vel ſeruitute. Accuſat de aliquo crimine præter proditionem in Regem ad quam non tenetur ſecundum Dec.cap.1.nu.7.de off.deleg. poteſt tamen arg.l.minime de relig.domib.¶ Ibi.nu. 12.

Qui non ſubuenit parentibus magna neceſſitate oppreſſis.arg.cap. inter cætera. 22.q.4.& cap.non ſatis. 86. diſtin. Et propterea non poteſt tunc ingredi religionē, ſed debet egredi ſi vider poſſe illis ſuccur rere.cap.paſce.86.diſt.Tho.2.2.q.101. art. 4.Maior.4.d.38.q. 16.& Lyranus Matt. 2. qui contrarium uidentur innuere debent intelligi de neceſſitate non extrema, licet aliquo modo egeant, & tunc debet filius ut poteſt adiuuare non egrediendo.¶Ibid. num.13 & 14.

Qui non ducit vxorem,quam pater vult cauſa ſedandæ diſcordiæ, uel ſe minime dignam vxorem ducit contra præceptum paternum.arg.cap.al.ter.30.q.5.cap. hono rantur.32.q.1.cap.1.de deſponſ.impub.Ita & filia contraueniens uoluntati paternæ in hoc fine cauſa rationabili.¶Ibi. nu. 15.

Qui parentum male parta non reſt.tuit cap.Michael.de vſu. Et debita ex auaritia aut negligentia diu differt, uel legata non implet. Anton.2.parte. titul. 2.cap. 7.§. 3. ¶numer.16.

Qui de bonis paternis contra eius voluntatem accipit, quia non eſt Dominus illorum niſi quo a d vſum. l. ſi quis à liberis.§.Idem.ff.de liber.agnoſc.Ideo niſi pater viuēs illa condonauerit tenetur ad reſtitutionem Anton.2.parte.titu. 1. cap.15. etiam ſi ſint aduentitia, aut profectitia, et ad eleemoſinam dandam extreme egenti ſi aliter ſubuenire poteſt.¶Man.c.17. n. 156.

Qui fruitur fructibus, aut pecunia ſui patris id neſcientibus cæteris fratribus. ¶Ibid.num.158.

Qui ſtudiorum impenſam à patre factam,non diuidit cum alijs, antequam fiat doctor,aut emancipatus,quia illa non ſunt facta quaſi Caſtrienſia,non tamen tenetur accipere illa ſecundum æſtimationem,qua empta fuerunt.l.illud.C.de collat.¶Ibidem numer.158.

Filius ſub patris poteſtate conſtitutus, dum in ſcolis ſtudet, aut in curia uerſatur licite poteſt de ſuo comeatu quatuor, aut quinque de centum,quę ei dantur ludo im pēdere modo honeſtæ, recreationis cauſa id faciat.arg. gl. clem. 2.de vita, & honeſt. ¶Manua.cap.20.nu.12.Sotus.4. de iuſt. & iur.q.1.articul.1.

Filij legitimam non minuit, quæ illi à patre ad ornatum data ſunt,niſi daretur a.i qua ſumma,de qua pro libito diſponeret, & ille in illis impendit.¶Cap.17.nu. 160. Neque datam pro alimentis, niſi ille habuiſſet quaſi caſtrenſia, quia pater cenſetur illorum adminiſtrator ſecundum Bar. l.1.C.de dot.promiſ.¶Ibi.

Tenetur filius computare in legitima, quæ de pecunia patris lucratus eſt, præter ſuam iuſtam laboris mercedem,quæ debet

eſſe dimidium lucri ſecundum Batth. l. 1. §. Caſtrenſe. ff. de col. bon. ¶nu. 161.

Idem de eo, quod ſibi donatum, aut relictum eſt patris intuitu, quia eſt peculium profectitium, quod conijciendum eſt ex qualitate perſonarū, & modi relinquendi. ¶numer. 162.

Filius tenetur computare in ſua legitima ſumptus, quos pater in ſua bona aduētitia, neceſſario fecit, aut qui in eorum perpetuum emolumentum redundabant cum obligatione reſtituendi. Secus ſi pater non habebat animum recuperandi, aut emolumentum in patre redundabat. ¶nu. 163.

Et quod in ludos, & luſus malos, ac vanos inſumpſit cum obligatione reſtituendi. gloſſ. l. illud C. de col. ¶nu. 164. Et pœnā quam ſoluit pro ipſius filij delicto ſtatuto ad id compellente.

Filius clerici nothus incapax beneficij patris, & omnium, quæ ſita ſunt vbi pater fuit beneficiarius. Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 15. Si autem eſt legitimus non perdit acceſſus, & regreſſus, neque coadiutorias ante Conc. habitas. cap. ad extirpandas, & cap. litteras. de fil. presbyt. ¶Com. ca. ſi quando. de reſcript. nu. 1. & 3.

Illegitimus, qui habet beneficia paterna ante Conc. de rigore iuris, tenetur dimittere poſt Concilium patre mortuo. Sed de æquitate præſtaret, vt Summus Pontif. vel diſpenſaret, vel diſſimularet cum illis. ¶numer. 12.

In Eccleſia, in qua pater beneficiarius eſt, nullo modo miniſtrare poteſt, neque tanquam aduena. ¶Conſil. 1. de conſt. n. 46.

Filius ſpurius non perdit facultatem ſuccedendi in bonis à iure commune conceſſā propter extrauagant. Pij V. verb. facultas. numer. 2.

Filij, & filiæ clericorum iuſte poſſunt ab eis etiam hodie ali, & dotari. Licet in illos non poſſint diſponere de bonis. ¶Com. de col. cler. §. 19. nu. 40.

Filij ex damnato coitu parentibus ab inteſtato, neque ex teſtamento ſuccedunt, Authent. quibus modis nat. ei ſuff. §. illud Panorm. cap. tanta. Qui fil. ſint leg. Niſi ſint ita legitimati, quod ſint reſtituti natalibus, quod eſt difficile. ¶Ibid.

Filius adulterinus per ſubſecutū matrimonium non legitimatur. ca. tanta. qui fil. &c. ¶Conſil. 22. de ſponſ. nu. 6.

Natus ex matrimonio nullo, neque legitime contracto, & durante amborum, aut alterius coniugis ignorantia legitimus eſt. cap. 2. & cap. apparente, qui fil. &c. Modo matrimon. ſit vere factum ſecundum formam Conc. Trid. ¶Conſi. 3. de ſponſal. nu. primo. Natus ex matrimonio in peccato contracto legitimus eſt. ¶Conſil. 2. eodem titul. num. 3.

Natus ex coniugio per commiſſionem de diſpenſando bona fide contracto, licet eius forma ſatis ſeruata non fuerit cenſetur legitimus. argument. cap. ex tenore, & gloſſ. communiter recept. qui fil. &c. ¶Conſil. 7. de conſanguin.

Natus eo tempore, quo inter parentes impediebatur matrimon. legitimatur per clauſulam. (Prolem ſuſceptam, & ſuſcipiendam.) Conſil. 1. qui fil. ſint leg. nu. 1.

Natus cum vxore viuente marito cenſetur legitimus. l. filium. ff. de his quæ ſunt. ¶Conſi. 3. de conſangu. nu. 18.

Natus in figura matrimonij credens dicto Matris ſe non eſſe legitimum, debet deponere iſtam credulitatem, ſi vult ordinari ſine diſpenſatione, & non ponere ſe in ſtatu dubij, ſed certo credere ſe eſſe legitimum, & habet motiuum ad hoc faciendum, quia neque Adulter illud ſibi affirmauit, & populus credit eum eſſe legitimum, & Matres ſæpe in ſimilibus decipiuntur, & ſæpe mentiuntur ob multos reſpectus. ¶Conſi. 1. de fil. presbyt. per tot.

Filius non tenetur creddere matri ſe ex adulterio natum, eo quod tutius ſit ſuæ conſcientiæ credere id, quàm contrarium ne lædat in ſuccedendo alios fratres legitimos, vt ait Bar. communiter recep. l. filius ff. de his qui ſunt. ¶ Conſil. 21. de homicid. numer. 2.

Filius matrimonij putatiui, ſi ignorabatur primum matrimonium legitimus eſt. c. ex tenore. iuncta. gloſſ. qui fil. &c. ¶Ca. 22. Manual. num. 53.

Filius ſpem tantum ſuccedendi in boni paternis poſt illius obitum habet. l. 1. §. ſi impubem. ff. de collat. bonor. gloſſ. notab.

cap.

cap. Rainutius. §. legitima de teſtam. ¶Cōc. 13. de uoto. nu. 1.

Filiusfamilias pubes domicilium ſibi cō ſtituere poteſt. l. placuit. ff. ad municipalem. ¶Conſil. 2. de remp. ord. nu. 2. Si autem in domo patris manet ſepeliendus eſt, vbi pater, ſi factus pubes non elegit ſepulturam. cap. licet. de ſepul. lib. 6. ¶Ibid. nu. 4.

Impubes autem neque patre mortuo poteſt eligere domicilium habitationis cum conſtitutio domicilij animum requirat perpetuo ibi manendi. ¶Ibid. nu. 8.

Filius naturaliter poteſt patri obligari, etiam lege ciuili. l. frater cum fratre. ff. de condict. indeb. ¶Conſil. 3. de pœn. & remiſſ. num. 5.

Filius poteſt iuſte patrem occidere pro defendenda Republ. ¶Com. c. fraternitatē de lege pœnali. nu. 19.

Filij ſchiſmaticorum ad ſcholas catholicorum admitti poſſunt non contra. ¶Cōc. 3. de conſt. 64.

Filij hæreticorū, & iudæorum per bullā Pauli. 4. non ſunt ordinandi. ¶Conſil. 1. de Iudæis. num. 1.

Filij Iudæorum, & Maurorum ſi ſponte conuertantur ordinari æquum eſt. ¶Ibid. nu. 4. ab ordinib. tamen arcentur. Ibi. nu. 1.

Filij infidelium ægroti baptizari poſſūt de conſenſu parentum. 2. 2. q. 10 ar. 12. Non autem ſi adulti ſunt, & nolint ab infidelitate recedere, licet morbi cauſa id faciant. ¶Conſi. 3. de cland. deſpon. nu. 20.

Nullo iure à religione arcentur. ¶Cōſil. 5. de regular. nu. 4.

Filius non tenetur alere patrem, quando ille habet aliunde, vt ſeipſum alat, neque contra. ¶De ſpol. cle. §. 19. nu. 12.

Filiusfamilias profeſſus tranſmittit hæreditatem potentia ſuitatis. ¶ Conſil. 3. de regul. num. 49.

Filios habens etiam legitimos non poteſt in epiſcopum eligi. Authē. quomodo oportet epiſcopos. colum. 1. l. iuriſconſultę. ff. de grad. cogna. ¶Com. de ſpolia. cler. §. 19. numer. 2.

Filia renuntians legitimam patris, ipſi ius de illa diſponendi dat, & non matri. Conſi. 13. de voto.

Poſt annos vigintiquinque ſtuprū cōmittens exhęredari nequit, quia pater fuit in mora tradendi eam marito. Auth. ſed ſi pater. C. de inofficioſ. teſtamen. Conſil. 31. de ſponſal. nu. 1.

Filius ſeruiens patri, quod ex ſuo labore, & induſtria quęrit mixtum eſt peculiū, & eius eſt ſecundum Bar. l. 1. §. nec caſtrenſe. ff. de coll. bonorum. Et ſi plus alijs ſeruit, plus alijs poteſt habere, iuxta mentem omnium ſi proteſtatur ſe velle, iuxta ſuum laborem. Manu. c. ei nu. 144. & 148.

Finis.

Finis (ſecundum intentionem Ariſt. 2. Phyſ. cap. 3. & Theol. 2. d. 38. D. Th. 1. 2. q. 2. ar. 1.) eſt bonum, vel apparēs quod propter ſe appetitum facit, vt aliud propter ipſum appetatur. ¶Com. cap. inter verba concl. 5. nu. 25. Manual. prælud. 4. nu. 2. com. de finibus. nu. 3.

Finis eſt duplex. Vltimus, qui propter ſe ipſum tantum amatur, & eſt vel vere vltimus, ut Deus, qui ſolus propter ſe tantum amabilis eſt, vel falſo vltimus quem homines ſecundum ſuam falſam imaginationē imprudentiſſime tacite, vel expreſſe fingūt, & adorant. Phil. 3. Quorum Deus uenter eſt, &c. Alius eſt Medius, qui propter ſe, & propter aliud amatur, & iſte ſimiliter, vel eſt vere medius, vt virtutes, & honeſtū ſecundum Ambr. vel falſo medius, qui nō poteſt eſſe amabilis propter ſe vt pecunia, vel non eſt amabilis propter aliud, qualis eſt Deus. ¶Ibid.

Finem vltimum humanæ naturę aliquē eſſe, non ſolum fide catholica tenere, ſed etiam humana ratione probari poteſt ſicut efficaciter probat D. Tho. 1. 2. q. 1. ar. 4. & præcipue, quia finis habet rationem boni, quæ infinitum tollit, vt tradit Ariſt. 2. Metaph. illa autem, quam ponit Ariſt. quia omnia, quæ homo agit ob finem vltimum operatur non videt ſolida, quicquid Caiet. ibi dicat cōtra Scotum. 4. d. 49. q. 10. quoniam peccata non ſunt reſcripta in vltimum finem. Et quia licet operari propter id, quod eſt propter ſe amabile non referendo illud in vltimum finem. ¶Com. de finib. nu. 15.

Ope-

Operoſa illa inquiſitio de vltimo fine, quam Ariſt. fecit. 10. Ethic. & verboſa illa Ciceronis. li. 5. de finibus, & aliorum philoſophorum nō eſt multum magnificanda cum certe conſtet Theol. Finem noſtrum vltimum Deū eſſe, & beatitudinem Dei. ſ. fruitionem Eſa. 64. 1. Cor. 2. ¶ Ibidem. numer. 1.

Ad hunc vltimum finem omnium mouentur propter illum agentes homines quidem libere, alia vero naturaliter tamquā à natura, quæ Deus eſt. Ab illo quoque actiones noſtræ ſuam ſpeciem ſortiuntur, vt bonæ vel malæ ſint, iuxta Auguſt. libr. de ſtatibus Eccleſiæ. ¶ Ib, nu. 10.

Finis vltimus non eſt idem apud omnes: quare multi peccant mortaliter illum non cognoſcentes, & quidam etiā cognoſcentes illud quod pro fine vltimo eligunt non eſſe tale licet tentatione victi id agāt. ¶ numer. 21.

Fines duos vltimos falſos nemo vno, & eodē tēpore habere pōt, q̄a ſecū pugnat, & pugnātia conſtare nequeūt verb. Repugnantia. Et tot iſti ſunt, quot falſæ opiniones putant eſſe, quare pro diuerſitate temporū, & ipſę ſunt mutatę. ¶ Ibi. n. 20.

Finis item, alius dr̄ finis cuius in quo eſt ratio boni, alius finis quo, & eſt adeptio, ſeu poſſeſſio, aut vſus, ſeu fruitio eiuſdem rei, in qua eſt rō boni. Vt auari finis eſt pecunia. 1. 2. q. 1. ar. 8. & q. 2. ar. 7. & totius humanæ naturæ eſt Deus, q eſt beatitudo noſtra obiectiua. Et eius poſſeſſio eſt beatitudo eſſentialis. ¶ Vbi ſup.

Fines, & ſcopi vltimi in quos uiatores omnia referūt duo ſunt. i. cuius. ſ. Deus, & quo. i. ipſa beatitudo eſſentialis, qua ipſe Deus beatus, & infinitus finite ab perfectam ſatietatem apprehenditur. ¶ nu. 25.

Finis item, Alius eſt operationis, & eſt obiectū in qd ſuapte natura dirigit. Alius operantis, & eſt in quem per operantem dirigitur operatio, vt fabricatio domi eſt finis operis, bonū autem inde eueniens eſt finis operantis. Hac diuiſione vtitur D. Thō. ad multas difficultates diſſoluendas. ¶ Com. cap. inter verba. concl. 5. num. 22. & 29.

Finis operantis licet ſit poſterior operationis, ſecundum ordinem executionis eſt tamen prior inietione, & ita principaliter iuxta illud Ariſto. qui furat, ut adulteretur magis eſt adulter, quam fur. ¶ Com. de finibus. numer. 27.

Finis item alius eſt bonus, id eſt bonū verū aptū medio, quo quærit, id eſt obiectū actus in quod ille ſua natura dirigitur. Alius eſt malus, vt malū culpę, vel bonum medio, quo q̄ritur ineptū, vt ſi inferiora ſuperiorib. pręponimus, q̄a finis inquantū huiuſmodi ſuperior eſt medio.

Finis bonus non ſufficit ſi aliæ circunſtantiæ deſunt. ¶ Com, 3. de regul. nu. 15.

Finis malus, qui eſt malum culpæ non poteſt eſſe neque minus principalis in opere, qui autem eſt ineptus ſic. ¶ Manual. cap. 14. num. 33.

Finis malus, facit actum malum eiuſdē generis cuius eſt ipſe. 1. 2. quæſt. ſeptima. ¶ Com. de veritate reſponſi. quæſtion. tertia. num. ſecundo.

Finis item. Alius eſt principalis, propter quem ſolū eſt opus. Alius eſt ſecūdarius, id eſt diſpoſitio, ſeu impulſio ad aliqd faciendum propter aliud ſine ſine illa id fieret, ſiue non. ¶ nu. 9.

Finis principalis poteſt eſſe duplex. Alius totalis, vt ſi q̄s diligit caſtitatem amore Dei, q̄a recta rō præcipit. Amor. n. Dei, & rectę rōnis præceptū illius partes ſunt, & ambo ſūt fines principales, q̄a etiamſi vn° non occurreret alter fieret: & quælibet pars pro ſe eſt finis partialis. Amaret eñ caſtitatem quis ob Dei amorem, etiamſi non occurreret recta rō dictantis præceptū, & contra amaret, q̄a rectum, etiamſi nihil de Deo occurreret actualiter, vel uirtualiter expreſſe, vel tacite. ¶ Vbi ſupra, & de ora. c. 6. nu. 13. & 14.

Definit autem eſſe principalis ob relationem in aliud, ut q̄ ieiunat propter Deū ad ſanitatem quęrendam, ſanitas eſt finis principalis, ſi autem illa quæritur, ut melius Deo ſeruias, non eſt amplius principalis. ¶ De oratione cap. ſexto. numer. 23.

Fines multi poſſunt eſſe principales vnius, & eiuſdem actus, & contra §. affinitatis inſtit. de Nupt. & l. Librorum. ff. de his quæ

quæ notantur. ¶Com. cap. inter verba. conclu. 5. num. 34.

Finem principalem non arguit ceſſatio operis illo ceſſante, ſed ex animi æſtimatione id colligitur. ¶Ibi.

Finis principalis nullius actus virtutis poteſt eſſe bonum temporale, immo ſi fiat, ita erit malum:, minus tamen principalis ſic, quare poteſt quis ita Deo ſeruire, & mutuare. ¶Ibi. nu. 39. & 23.

Finis principalis actus virtutis nequeſit eſſe bona honoris alioquin eſſet peccatū. Mat. 6. attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, ob quod dicit Auguſt. l. 5. de Ciu. dei. c. 14. Amorem gloriæ humanæ fidei Chriſti obuiare. ¶Ibi. num. 10. & Com. de dat. & promiſs. nume. 44.

Finis præcepti non præcipitur, vt ſubtiliter determinat S. Tho. 1. 2. q. 100. art. 9. q. 96. ar. 2. ad. 2. 2. 2. q. 44. Palud. 3. diſt. 37. q. 1. ¶De oro. cap. 20. nu. 29. Man. ca. 13. nu. 2.

Finis diuerſus diuerſitatem ſpeciei inducit Th. 1. 2. q. 7. & 19. ¶Conſ. 10. de ſimo.

Finis vtilis animæ, & bonis Domini excuſat a furto, vt cū quis furatur fucos mulieris prouocantis ad peccatum, & gladiū furioſo, modo magnum ſcandalum non ſequatur. ſecundum Anton. 2. p. tit. 1. cap. 14. §. 2. ¶Manual. cap. 17. nu. 5.

Finis legum ſecularium, & Canonicarum diuerſus eſt, nam illę emanant à poteſtate vnica, hæ vero à ſpirituali, & eccl. hic igiť eſt vita eterna, ille autem vita bona, ac pacifica gloſ. 2. cap. cum contingat. de iur. iur. ¶Com. cap. nouit de iudic. Not. 3. nu. 9.

Finis conſideratio ſecum habet, & conſiderationem mediorum ad illum tendentium, quia ratio illorum ex fine ſumitur. ¶Ibi. No. 6. nu. 14.

Fine prohibito omnia media ad illum ducentia cenſentur prohibita. cap. tuæ de Procur. cap. nam de conſtit. l. oratio. ff. de ſponſal. ¶Relec. cap. ſi quando de reſcrip. excep. 7. nu. 6.

Finis recipiendi aliquid in dubio ex effectu conijcitur. ¶Conſ. 3. de Procur. iuxta. l. ſed iulianus. §. pro inde ff. ad Mace.

Fiſcus.

Fiſcus per confiſcationem non ſuccedit prohibito alienare. l. ſtatius. §. Cornelio. ff. de iure fiſci. Et cum concurrunt fidei commiſſum, & prohibitio alienandi etiam reo viuente nil allegui poteſt, tradunt Barthol. Alexan. Angel. l. filius famil. §. diui. ¶Conſi. 5. de accuſat.

Fiſco nihil tenetur reſtituere teſtis id quod falſe teſtando impedit, ne conſequatur. ver. teſtis.

Forma.

Forma eſt, quæ dat eſſe rei. l. Iulianus. §. ſi quis rem fecerit. ff. de exhib. ¶Conſ. 1. de feud.

Forma ſubſtantialis actus eſt, quæ habet clauſulam irritantem, arg. l. non dubium, & l. final. C. de leg. tradit Fel. & quos ille citat cap. cum dilecta. de reſcrip. ¶Conſi. 7. de donat. nu. 5.

Forma cum clauſula irritante, vel ſub conditione, æquiparantur. l. præter. ff. de coll. bon. ¶Ibi. nu. 4.

Forma data de teſtamentis faciendis nō comprehēdit iam facta, etiam ſi teſtatores viuant. l. iubemus. C. de teſtam. ¶Conſi. 2. qui fil. ſint leg.

Forma orandi præcellens Pater noſter. Aue Mar. Salue Regina. ¶De orat. cap. 19. num. 188.

Fornicatio.

Fornicatio ſpecies eſt luxuriæ, quæ eſt inter ſolutos non ſolum à vinculo matrim. ſed etiam à conſanguinitatis, affinitatis, ordinis, religionis, infidelitatis, &c. ¶Manu. cap. 23. nu. 113.

Matrimonium præcedens vxori, neque eius hæredi obeſt, iux. notata in c. quemadmodum. de iureiur. ¶Conſi. 2. de donat. nu. 2. Neque eſt iuſta cauſa repudij, quia nō continet iniuſtitiā contra matrimonium. ¶Conſi. 2. de diuor. nu. 1.

Cum

Cum amica patris peior eſt, quam cum alia, ideo Amos pro grauiſſimo peccato improperat quod pater, & filius ad eandem puellam accedebant. ¶ Conſil. 7. de ſponſal.nu.1. & 4.

Facta etiam cum multis non facit quem bigamum ſecundum omnes. ¶Conſil.2.de frig.& malefi.nu.5.

Permittitur ab Eccleſia, ſi fiat in lupanaribus, inquãtũ illam non caſtigat, ſed non ideo approbatur. cap.meretrices. 32. q. 4. ¶De red.eccl. q.1.Mon.54.nu.2.

Fornicandi propoſitum, vel deſideriũ deliberatum, vel delectatio moroſa de illa tacita, vel expreſſa habita, vel non impedita, peccatum eſt mort. toties quoties. Antonin.2.p.titul.5. cap.1. §. 6. ¶ Manual. cap. 16. nume. 9.

Fornicationis euitandę ratio, non ſolũ eſt educationis prauæ prolis euitatio, ſed etiam abuſus corporis, & ſeminis iuxta illud Theſ.4. Abſtinete vos à fornicatione, vt ſciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in paſſione deſiderij. ¶Com.in rub.de iudic.nu.76.

Fornicationem quoties, quis noue committit, toties illi imponenda eſt noua pœnitentia. gl. ſolem.cap. irritare. 6.quæſt.1. ¶Com.in cap.conſideret.de pœniten. diſt. 5.nume.121.

Fornicationem notoriam ſi clericus cõmittit ſuſpenſus eſt, & niſi prius pęniteat ef, ficitur irregularis.cap.præter.31.diſt.cap.ſi qui ſunt.81.di. ¶Conſil. 1. de cohabit. cle. & mul.Man.cap.25.nu.76.

Et iure antiquo ob vnicam fornicationem deponebatur.¶Conſ.4.de adult.nu.5. Sed hodie ob fornicationem continuatã, non autem ob momentaneam deponitur. gloſſ.memorab.cap.presbyter.81. diſtinct. ¶Com.cap.conſideret. de pœ.d.5.

Pnĩa aũt, quæ illi debetur, debet eſſe ſecreta ꝓ foro interiori, vt colligitur ex Turrecrem.d.cap.ſi qui ſunt. Quo ad forum vero exterius, exterior eſt, qa in illo de non apparentibus, & non exiſtentibus idem eſt iudicium.l.duo ſunt.ff.de teſta. ¶d.conſ.1. de cohabit.cler.

Forum.

Forum duplex eſt, alterum ſæculare, alterũ eccleſiaſticũ, qa ita etiam, & poteſtas diuiditur, quare poteſt quis in vtroque foro ob vnum delictum puniri, quando illud eſt mixti fori ob diuerſos reſpectus. Vt pro vulnere illato in eccleſia, vt videre eſt apud Felyn.& citatos ab eo. ca. de his. de accuſa.nu.13.¶Rele. c. nouit.de iudic.num.70.

Forum conſcientiæ veritate, & vera iuſtitia nititur. ¶De ſpol.cler.§.1.nu.3.

Forum exterius multa ad euitanda maiora mala permittit, quæ conſcientiæ non permittit. ¶Ibi.& red.eccl.q.1.Mon.54.nu.2. vt dictum eſt ſupra.de fornica.nu.5

Forum animæ ſeparatę, aliud eſt à noſtro, quia noſtrum eſt mite quaſi canonicũ, vel ciuile, illum vero rigoroſum, & quaſi ſanguinis, & criminale. ¶ De Iubil. nota. 22 nume.17.

Fortitudo.

Fortitudo habet immediatum officiũ ut refrenet audacias, & timores, ne ad aliqd ſuſcipiendum, aut omittendum inducant, quod tũ iubet. ¶De neceſſatia proximi defenſ.nu.21.& nu.27.

Fortitudo animi, & magnanimitas eſt iniurias depellere.¶nu.2.

Franciſcanus.

Franciſcanus nihil ſibi aut ſuo ordini quęrere poteſt, quia ſuus ordo eſt incapax Dominij, & poſſeſſionũ omnium bonorum.cap.ex his.§.ad hæc.de verbo.ſign.li.6.& clem.exiui.§.proinde eod. tit.¶Conſi.73.de regul.nu 1. Ideo contrahendo Papæ ſoſũ, quęrit iuxta prolata, qua re credita, & debita contrahens debet Papam admonere.Ibi.nu.4.

Nullum Dominiũ habet rerũ donatarũ ad veſcendum, & induendum, & qui contradicit inſolens eſt, quia ille ſeruo comparatur in hoc, qui nullum dominium habet.

verb. Seruus,& maior eſt illius paupertas, quam ſeruorum damna. Clem.ex'ui. §.porro.de verb.ſignif. ¶ De red.eccl. q.1.Mon. 12.numer.1.

Franciſcano relicta ex teſtamento, vel ab inteſtato caduca manent ob dicta.dict. Conſil.73.

Franciſcani alij præter cappucini, & illi de obſeruantia poſſunt habere bona immobilia in communi, nō tamen in ſpeciali. c. 1.& 2.Conſi.Trid.ſeſſ.25.de regul.

Frāciſcani omnes ſicut, & alij religioſi multa habent in ſingulari, abſque vllo tamen dominio per ſolam tantum detentionem naturalem, quam aſininam aliqui uocant, iuxt. verum intellectum illius cap. exijt in clem.exiui.§.cupientes. de verb. ſignif.¶De red.vbi ſupra.

Illorum templa, & omnia ornamenta præ ſe ferre debent paupertatem. Conc. Vien. Clem.exiui.&c.Relec.cap.nouit. de iudic.not. 1.nu.2.

Frater.

FRatres ex damnato coitu nati, non ſibi mutuo ſuccedunt Vbald. trac. de ſucceſ.ab inteſt.1.p.nu.45. Panor.c. tanta nu.13. Qui filij,&c. Non autem hoc valet in ſpurijs vulgo quæſitis.gl.recep. in Auth. ſi quæ illuſtris. C. ad orficianum. ¶Conſi.1.de ſucceſ.ab inteſt.nu.2.

Fratres nos omnes eſſe credimus, quia per orationis Dominicæ præcationem, quam facere debemus, ita admonemur. Paul.ad Phile.1.& Chriſtus. Mat.6.omnes vos fratres eſtis, ſed tamen parum nos de hoc cogitamus.¶De oratione.c.19.n.103.

Fraus.

FRaus eſt ſpecis doli generaliter ſumpti. iuxt.l ius gentium. §. ſed ſi fraudandi.iūcta glo.ff.de pact.¶Manual. cap.17.nu.177.

Fraus ſua, aut turpitudo nemini commodare debet ſeu nemini patrocinari. cap.ſedes apoſtolica.de reſcr.& l. itaque fullo. ff. de fur. ¶Conſ.2.de ſent.excom.nu.3.Conſ. 47.de temp.ord.num.2. Conſil.1.de Paroch.nume.3.

Fraus, & dolus vicini contraria prudentię ſunt. 2. 2.qō.75. art.1. quę in emptione,venditione, & alijs contractibus committantur, quare & peccatum mortale eſt, niſi ex rei paruitate excuſetur. ¶Conſil.3. de emptio.nu.4.& Man.cap.23.nu.77.

Fructus.

FRuctus dicuntur,qui deductis expenſis ſuperſunt.l. fructus. ff. ſolut. matrim. ¶Conſi.9.de donat. numer.3. Quos cum ferre res apta ſit frugifera dicitur etiamſi non ferat arg.cap.quid per nouale de verbo.ſignif.l.ſilua cædua. ff. eod. ¶Com.de vſur.nu.113.

Fructus ſoluere,& alleuamentum oneris fideiuſſorem præſtandi diſparia ſunt.¶Cōſil.1.de vſur.

Fructus rei venditę precio non ſoluto ex conuētione retipi poſſunt.¶Ibi.

Fructus vſufructuarij nomine à ſolo ſeparati illius ſunt. iuxt.leg.ſi quis. ff.de rei uend. & ſecundum veriorem intellectum. l.arboribus.§. iulianus.alias eſt.l. ſi fur.ff. de vſufruct.& l. ſi vſufructuarius. ff. quibus modis vſusfruct.amit.¶Conſil.9. de donat.

Fructus induſtriales, & non naturales dicuntur ſætus, lac, lana,&c. ¶Conſil. 2. de decim.nu.8.

Fructus pignoraticij fundi niſi maneant debitoris, vel in ſortem, aut intereſſe computentur, male capiūtur.¶Man.c.17.n.217.

Fructus beneficiorum, vt tales poteſtati laicæ non ſubiacent, quia dependent à re ſpirituali, ſine qua non poteſt eſſe illorum, quis capax.cap.cum adeo de præſcrip.& c. ex litteris de tranſlat. ¶Conſil.69. de præbend.num.1.

Qui illos capit tamquam creditor non eſt excommunicatus: ſecus,qui capit tamquam Dominus, auctoritate propria cōtra legem extat.ff.quod metus cauſ.& l.ſi quis in tantam. C. vnde vi.Non tamen incurrit excom.Bullæ Cœnæ. ¶Conſil.35.de ſent. excom.nu.1.

Vendi,& locari poſſunt.cap. via. de locat.& cap.querela. ne prælati vic.quia non

ſunt

ſunt quid ſpirituale. ¶ Conſil. 52. de præbend. nu. 2.

Fructus eccleſiæ vacantis ipſi, vel ſucceſſori debentur, cap. cum vos. de offic. iud ord. & cap. quia ſæpe. de elect. libr. 6. ¶ Conſi. 1. de reſcrip. num. 2. de ſpol. cler. §. 12. nume. 2. intellige de vacatione plena. verbo vacatio. nu. 2. Non autem debentur, ei qui ius non habet. arg. c. 1. de reg. iu. li. 6. ¶ Conſ. 7. de ſen. excom. nu. 2.

Obuenientes tempore vacationis. ſ. non plenæ, etſi poſſint in vtilitatem eccleſię expendi, vel reſeruari futuro ſucceſſori, ante quā tamen id fiat pertinent ad Papę diſpoſitionem, vt Rom. praxis indicat. ¶ De ſpo. cler. § 12. nu. 3.

Fructus benef. per ſimoniā quæſiti potius debentur ſucceſſori, quam eccleſiæ, licet in eius vsū conuerti poſſint. ¶ Conſil. 46. de ſimonia. nu. 2.

Cedentes Beneficio, poſt eius mortē conuertendi ſunt in vtilitatem aīæ defuncti, vel in ſolutione nominum, aut debitorum eius, neq; valet cōſuetudo, ut deferantur perſonis laicis diuitibus. Zenzelinus in gloſſ. extrauagant. ne ſede vacan. de elect. ¶ De red. eccl. q. 1. mon. 57. nu. 6.

Fructus male percepti reſtitutioni obnexij ſunt. Modus autē reſtituendi eſt triplex. 1. per compoſitionem cum Camera. 2. expendendo illos in utilitatem eccleſię tertio reſtituendo illos Domino beneficij. ¶ Conſi. 1. de reſcrip. nu. 3. Conſi. 61. de prębend. nu. 1. Conſil. 62. de ſimonia. num. 1. Quo ad tertium autem modum ſi cū Dño ſe componat, ſatisfacit ille, qui reſtituere tenetur. ¶ Conſi. 7. de præbend. nu. 2.

Fructus bona fide perceptos Capellanus ad nutum Patroni poſitus reſtituere non tenetur. l. bona fide. ff. de acquir. rerū dom. & §. ſi quis à non Domino. inſtit. de rer. diui. Panor. & alij in cap. graui. de reſtitut ſpol. ¶ Conſi. 6. de off. iud. ord.

Fructus ad quærendos ſufficit, ut mala fides abſit, licet bona fides poſitiue non adſit, ſecundum Bart. Felin. & alios. ¶ Conſi. 8. de reb. eccl. non alien. nu. 6.

Fructus ſuper quibus imponitur penſio exprimuntur cauſa taxationis, & non demonſtrationis. Paul. de Caſt. conſi. 338. n. 3. Felin. in ca. ad audientiā el. 2. de reſcrip. nu. 7. Gigaſ. tract de penſio. q. 62. ¶ conſil. 49. de præbend. nu. 3.

Fructus quibus Canonicus ob abſentiā priuatus eſt, poſſunt operi pio iudicis arbitrio applicari, eo qđ nihil in iure de illis decernitur. argu. l. 1. ff. de iur. delib. cap. de cauſis. de offic. deleg. ¶ Conſil. 63. de præbend. num. 1.

Fructus benef. per datam piccolam per mortem impetrata[?]j uacantes, non cedunt eius hæredi, ſed remanent renuncianti. Sed pro vtraque parte arguit Author in Auct. prælect. cap. ſi quando de reſcrip. nu. 23.

Fructus capitulo obuenientes etiam ante capitulariam promotionem inter illos diſtribuendi ſunt. Calder. titu. de prębend. ¶ conſi. 20. & 21. de ſen. excom.

Fructus decimandi cauſa à ſolo ſeparati beneficiatijs debentur etiam nondum triturati, quia ille vſufructuario, æquiparatur. ¶ Conſi. 9. de donat. nu. 1.

Fructuum pars groſſa dicta, quam vnus lucratus non fuit, cedat alteri. ¶ Conſi. 52. de præbend. nu. 3.

Parochiales eccleſiæ ob abſentiam perditi fabricæ cedunt, uel pauperibus per Conſi. Trid. ſeſſ. 23. c. 1. de refor. ¶ Ibi.

Fur.

Fur, qui paruā quantitatem furatur, vt ad magnam perueniat, & notabilem actibus continuatis, tenetur ad reſtitutionem. ¶ Manual. cap. 17. nu. 289. Conſil. 75. de regul. nu. 25. & 27.

Fur actione furti, & condictione furtiua conueniri poteſt in foro exteriori. ¶ Conſ. 8. de vſur. num. 4. & licet tentauerit, vt res ablata ad Dominum rediret, ſi iam non redijt, tenetur iterum reſtituere. ¶ Ibi. nu. 3.

Fur, qui ad ſeminandum diſcordias furtum committit, bis peccat. Ibi. nu. 1.

De lucro rei furto ſublatæ, non tenetur reſtituere ſi illa non eſt fructuoſa, & ſi creditor illud acciperet vſutam committeret. cap. ſin. 14. q. 3. niſi ex alia cauſa id faceret vt lucri ceſſantis, aut damni emergentis. ¶ Manu. ca. 17. 24.

Fur homicida, & latro a Iudice puni-

ti ad ſoluendum damnum, quod parti intulerunt, tenentur, quia lex naturalis, & diuina eos obligat, & pęna quæ illis à iudice iungitur eſt recompenſa iniuriæ publicç. l. ita vulneratus. ff. ad. l. aquil. & cap. vt fa mæ de ſent. excom. per quam non obligantur ab altera actione. Verbo debitor. num. vltimo. Et hoc ſentit Innoc. ſi bene perpendatur. in cap. odoard. de ſolut. & licet ob pœnam corporalem excuſetur, quia à pecuniaria, iuxt. illam reg. Qui non habet in ære luat in corpore, vt Felin. cap. ad liberandam, de Iudæis. Nō tamen excuſatur ab intereſſe partis, niſi ipſa conſentiat, quod & Iaſon ſentit. §. pe. nu. 45. de actio. ¶ Manu. cap. 15. nu. 25.

Furioſus.

FVrioſus, & mentecaptus, æquantur. l. 2. & ibi. Bald. C. de curat. furio. & tex. iunc. gloſ. Verb. extra mentem. c. ſicut de regul. ¶ Relect. cap. ſi quando de reſcrip. excep. 10. nu. 5.

Furioſus, & maior curatorem habens æquantur. l. fulcinius. §. plane. ff. ex quibus cauſ. in poſſ. eat. & l. furioſi. ff. de reg. iur. nulla enim illorum eſt voluntas, & l. is cui. ff. de verb. oblig. ¶ Ibi. excep. 19. nu. 3.

Talis eſt incapax beneficiorum. ¶ Ibi. excep. 10. nu. 6. quare à furoris dementia expectatiuam tollit. Ibi. & furioſitatis exceptio etiam electo in Papam obijcitur. per c. licet de elect. Ibi. nu. 4.

Furioſus non poteſt baptizare, vt ait Hoſtien. in ſumma de Bapt. §. quæ ſit eius forma. ¶ Conſi. 7. de temp. ord. nu. 3.

Furioſum ad quem probandum valere. primo fama. Alex. conſi. 3. per l. 7. & conſi. 54. l. 1. nu. 3. poſt Bal. §. item furioſi. inſtitu. quibus modis eſt permiſ. facere teſt. Tertio, ꝙ pro tale hab̄etur apud cognatos. argu. l. octauum gradum. ff. vnde cognati. ſecundo, quādo neſcit exprimere ſuū conceptū. cap. 1. §. ſi vero de cler. ægrot. lib. 6. Quarto quando habet memoriam confuſam. cap. ſilij de hær. li. 6 Quinto, quādo fatua loquitur. cap. legimus. 43. diſt. Sexto. quando abſconditus tenetur à curatoribus, & non admittunt aliquem ad eius congreſſum. Alex. l. ſi cui dotem. §. ſi maritus. ff. ſolut. matrim. ¶ Vbi ſupra excep. 10. nu. 1. & 2.

Furtum.

FVrtum eſt doloſa contrectatio rei alienæ inuito Domino ad proprietatem eius, aut poſſeſſionem, aut vsū acquirendum. l. 1. ff. de fur. & §. 1. inſtit. de obligat. quæ ex deb. naſcunt. Et diuiditur vt aliud ſit reale, aliud mentale. i. voluntas committendi illud, quæ prohibetur, & etiā omnium rerum alienarum vſurpatio. cap. pœnale. 14. q. 5. ¶ Manu. cap. 17. nu. 1. & de furto notab. nu. 1. voluntas autem furādi, & furtum reale eiuſdem ſunt malitiæ, ut dicit D. Tho. 1. 2. q. 20. ar. 3.

Furtum autem non eſt acceptio de volūtate Domini præſumpta. ¶ Com. 3. de regul. num. 28.

Furtum, & ſi humana lege, aut cōſuetudine introduci non poſſit, vt licitum ſit, poteſt tamen introduci ne in certis caſibus rei alienæ vſus non ſit furtum, nec illicitum. ¶ Com. cap. fraternitatem de lege pœnali. nu. 40.

Furtum ex ſuo genere peccatū mortale eſt. 2. 2. q. 66. ar. 6. ca. fin. 14. q. 6. cap. fures. cum tribus ſeq. de fur. excuſatur tamen primo ob rei paruitatem ne ſit mort. etiam in Carthuſiano conſi. 75. de regu. numer. 10. Secundo per inde liberationem, ſurreptionem, aut defectum iudicij. Tertio per ignorantiam probabilem. Quarto per extremā neceſſitatem. capitu. ſi quis propter de fur. Quinto per probabilem præſumptionem, qua quis credit Dominum rei, æquo animo laturum. l. inter omnes §. recte. ff. de fur. Sexto per impotentiam recuperandi ſuū ſine ſcandalo. gloſſ. in cap. ius gentium, & cap. olim de reſt. ſpol. Septimo per propoſitum reſtituendi Dño proprio. Octauo per iuſtam voluntatem proficiēdi, ſiue adiuuādi Dominum in ſpiritualibus, aut temporalibus. ¶ Manu. cap. 17. nu. 2. 5 6.

Furtum committit mortale, qui furatur pro valore dimidij Iulij ab eo qui minus habet, non autem ab eo, qui abundat, & qui accipit hædum, caponem, etiam vnam gal

linam

nam mediocrem, quia pro his dari poteſt actio furti. §. gallinarum. inſtit. de rerum di uiſ. ¶ Ib. nu. 10. conſi. 75. de regul. nu. 18.

Furtum admittit, qui ſe aliena in alium vſum, quam conceſſum vtitur. §. furtum. in ſtit. de obligat. quæ ex delict. naſcuntur, & qui furtum realiter committit tenetur reſtituere. 14. q. 5. c. ſi res. ¶ De red. eccl. q. 2. Mon. 7. nu. 5.

Furtum paruum, quod non attingit cul pam mortalem differt à magno, quantitas, aūt quæ inducit mortale, debet penſari ad arb. boni viri. arg. l. t. ff. de iur. delib. & ca. de cauſis de offic. deleg. ¶ Conſi. 38. de præ bend. conſil. 75. de regul. conſi. 3. de empt. & com. de furto notab. nu. 5.

Furto auferens rem parui momenti etiā cum moleſtia Domini, ex qua damnum etiam maximum ille conſequitur, ſed neſcit, vel neſcire tenetur, ideo non peccat mortaliter. ſi autem id ſciat, vel credere de beat peccat, & tenetur ad damni reſtit. ca. fin. de iniur. l. qui occidit. ff. ad leg. aquil. ¶ Manu. cap. 1. num. 6. Conſil. 72. de regul. num. 2. & 17.

Furtum paruum factum ab eo, qui multum volebat furari inducit peccatū mort. c. fin. 14. q. 6. ¶ De furto notab. nu. 6.

De Littera G.

Gabella.

GAbella appellantur tributa à Principibus, & Gubernatoribus impoſita ſuper rebus ad victum, vel veſtitum pertinentibus, ſiue pro facultate aſportandi, vel vehendi currus, mulos, equos, & alia iumenta vacua, vel onuſta. ¶ Manu. cap. 17. numer. 203.

Dicuntur tributa a tribuendo, vectigalia à vehendo, pedagia, & guidugia, quæ abſque au horitate Pontif. aut regia impo ni non poſſunt, neque veteres augeri, & qui imponit peccat, & ad reſtitutionem te netur. Panor. cap. ſuper quibuſdam de verbo. ſignif. & excommunicantur per bullam Cœnæ. Idē de illis, qui exigunt. arg. cap. 1. de off. deleg. etiam ſi dubitent an ſint licitæ. Secus ſi iuſſu ſuperioris id faciat ob obedientiā, quæ in dubio excuſat. ¶ Ibid. numer. 202.

Gabellæ de rebus ad familiæ, vel perſonæ neceſſitatem pertinentibus, ſecūdum ius commune non ſunt ſoluendæ, & conſuetudo contraria ſcdm Angel. ver. pedagium. §. 3. non excuſat. At contra tenet An ton. 2. p. tit. cap. 14. & melius ob ea, quæ di cta ſunt ſupra de conſuetudine. ¶ Ibi.

Gabellas etiam licitas à clericis exigere peccatum eſt mort. & qui id facit eſt excōmunicatus ipſo facto. capit. quanquam de cenſ. li. 6. nec valet contraria conſuetudo niſi ipſi ferant ad negociandum. Cuius erroris tota ferè Italia eſt infecta. ¶ Ibidem num. 203.

Gabellas, qui ob merces debet, tenetur pandere verum, ſi iuramentum illi offertur cum obligatione reſtituendi, ſi ſecus fa cit. Medina de Reſt. q. 23. ad iuramentum autem non tenetur. Ibid.

Gabellæ ſi per Chriſtianos exigantur in fidelib. etiam locari poſſunt, c. ex ſpirituali. de Iudæ. ¶ Com. 1. de conſt. nu. 57.

Gabella, & datia noua poteſt imponere Marchio Mantuæ ex Priuilegio Federici, & Maximiliani, quæ ſi ſunt iniuſta peccat quidem, non autem cenſuras incurrit. Conſi. 13. de cenſ. per tot.

Gabellas nouas, imponit Superior vetans, extrahi triticum integrum non molitum. ¶ Conſil. ſecundo. de cenſur. nume. primo.

Gabellas perſonales, vel de rebus ſuis non debent clerici, Neque pro frugibus ex prædijs ſuis collectis, & amico dono tranſmiſſis. ¶ Conſi. primo. de Sacrament. Eccleſ.

Galea.

GAleæ verbum latinum eſt cum pro ca pitis munimento accipitur, iux. illud Plin. lib. 7. cap. 56. gladium galeam, haſtam Lacedemonij inuenerunt: & habet ſillabā penul. breuem. Si autem habeat penul. product. accipitur pro genere Nauigij, quod remis agitur, quales ſunt biremes, triremes, quadriremes, & quinqueremes, ſiue

ue duodecim ordinum, quales habuit Alexander Magnus, vel quindecim, quales Ptolom. Solus. Vel triginta, quales Demetrius Antigoni. Vel 40. quales Ptolomęus Philadelphus. Vel 50. quales Ptolom Philopater. auth. Plinio lib. 7. cap 59. Sed eſt verbum Barbarum. De vtroque autem eſt gloſſ. Singul. cap. ad Apoſtolicę. de re iud. lib. 6 Vnde verſus.

Armo capui Galea, Pelagus percurro Galea. ¶Com. in c. ita quorundam, de Iudę. No1.7. num. 5.

Galeæ ad Bellum Nauale in Mari Mediterraneo, in quo ſolo tempore Concil. Lateranenſ. Chriſtiani cum Saracenis pugnabant, aptiores ſunt, quàm Naues onerariæ. Ibidem nu.15.

Galeæ materiam omnem, neque in illo Concilio, neque in proceſſu Bullę Cœnæ prohibent Patres, ſed ſolum ligna galeis fabricandis apta, & quibuſcunque machinis bellicis inſtituendis ad offendendum, vel defendendum mari, vel terra. ¶ Ibidem numer. 16.

Galeas deferri Saracenis prohibitum cũ excommunicatione lata per hoc. cap. ita quorundam, & per cap. Ad liberandam, & per Bullam cœnæ. ¶Ibi. nu. 20.

Gaudium.

GAudium, ex tribus coniunctis cauſis naſcitur alicui. Primo, ut cognoſcat aliquod eſſe ſibi bonum. Secundo, vt illud ſit adeptus. Tertiò, vt ſciat ſe illud adeptũ eſſe, vt dicitur ab Ariſto. in Rhet. & 7. eth. & declarat D. Thom. 1. 2. q. 32. ar. 2. ¶ com. cap. inter verba. concl. 2. nu. 3.

Gaudium poteſt quis ſumere, atque triſtari de vna, & eadem re, quæ non eſt inor talis diuerſo reſpectu, vt diſcipuli B. Martini faciebant de morte, & vita illius. ¶Ibid. nu. 13. Thom. 1. 2. q. 35. ar. 4. 3. p. q. 46. ar. 8. ¶Ibid. concl. 1. nu. 5.

Gaudere de falſo uituperio nobis illato debemus extra illud. Gregor. cap. in cunctis. ſecunda quæſt. 3. Quem conſcientia defendit, liber eſt inter accuſationes, & liber eſſe non poteſt, ſi ſola, quæ interius addiſcit conſcientia accuſat.

Cui conſonat illud Auguſtinus capitul. ſenti eadem cauſ. & quæſt. ſenti de Auguſtino, quicquid libet ſolum me in oculis Dei conſcientia non accuſet. quod multis, & exemplis, & rationibus probat Auctor. concl. 2. num. 1. Et quia multa opponuntur, tolluntur per ea, quæ de fama ſupradicta ſunt.

Gaudere debemus de iniuria, non quatenus peccatum, ſed quatenus ex illa bonum naſcitur, & ſic intelligitur auctoritas Gregor. ¶Ibid. nu. 9.

Gaudere poſſumus de impedimentis faciendi aliqua bona opera, ut dolẽdo, quod ſit excommunicatus, gaudet quis, quod eſt ſolutus ab obligatione faciendi aliquid, quod teneretur facere, niſi eſſet talis. ¶Com. cap. ſunt qui. de pœnitent. diſtinct. 1. nume. 3.

Gaudere debet, quis qui meminit ſe in magnis periculis verſatum non periiſſe, iuxta illud Aeneid. 1. Hæc olim forſan meminiſſe iuuabit. ¶D. Com cap. inter verba. concl. 2. num. 4.

Gaudere de peccato non ſolum ob malum inde proximo obuentum, ſed etiã ob bonum finem, vel honorem etiam iuſtũ, non licet ſine mortali. Licet tamen gaudere de bono conſecuto ex peccato mor. deteſtando ipſum peccatum. ¶Ibid. nu. 12. & hęc non ſunt contraria.

Gaudere de falſa laude, & inordinata, vana, & mala ſaltem uenialiter non debet quis, ſic autem quatenus quoddam bonũ eſt naturaliter. ¶Ib. concl. 1. nu. 4.

Generalis.

GEneralis ex cauſa poteſt ſubditos de vno loco transferre ad alium. ¶conſi. 1. vt lite pend. Solus non poteſt profeſſos in vno monaſterio, vt tales in alio recipere. Ibidem.

Iubere poteſt, ut tacite profeſſus pro tali habeatur. ¶conſi. 62. de Reg.

Generales, nec Diffinitores cum maiore parte capituli, modum eligendi iure cõmuni conformem, nec in parte, neq. in totum tollere poſſunt abſque expreſſa Papæ facultate. ¶conſi. 13. de elect.

Ge-

Generalis minimorum non poteſt immediate fieri Vicarius, vel procurator generalis, quia non poteſt eſſe Superior, ſed debet eſſe ſubiectus alio triennio. per capit. Regulæ tuæ.

Generalis Vicarius, quatenus Vicarius nulli eſt ſubiectus, quia eandem habet iuriſdictionem, quam & generalis. c. non putamus, de conſuetud. lib. 6. & finito triennio non poteſt fieri generalis, quia illi prohibetur accipere eandem iuriſdictionem, quã habebat. d. cap. non putamus. ¶conſil. 9. de elect. nu. 3. & non ſubijcitur correctori, ſed illi præeſt. ¶Ibi. nu. 4.

Generalis Vicariatus eſt minor proſectura quàm generalatus, non eſt autem incõpatibilis alij benef. incompatibili. Clem. 2. de reſcrip. ¶Dicto conſi 9. nu. 1.

Geſta.

Geſta à Capitulo ſuſpenſo, vt à perſona publica valent, donec toleantur. l. Barbarius. ff. de offic. prætid. cap. ad probandum, de re iudic. ¶Conſi. 23. de ſenten. excom. num. 4.

Geſta ratione publici officij valent, quãdo conſtat illud officium commiſſum auctoritate Superioris bene, vel male ſine notorio defectu, & tolleratur, & hoc mõ intelligitur illa lex Barbarius, & ca. nonne. 8. quæſt. 4. Et alia iura concordantia, vt reſoluit Barth. poſt alios in cap. Dudum. el 2. de elect. & latius in cap. nihil. eodem tit. ¶conſi. 9. de temp. ord. nu. 5.

Geſta à Vicario Epiſcopi cenſentur geſta ab Epiſcopo, quo ad ea in quæ ſua poteſtas Vicaria extenditur. capit. Non putamus. de conſuet. lib. 6. & cap. Romana el 1. de appella. lib. 6. & ſimiliter geſta a capitulo Sede vacante in eis, in quibus ſuccedit Epiſcopo. ca. cum olim, de maior. & obed. ¶conſi. 75. de Reg. nu. 62.

Geſta à poſſeſſore beneficij eo ipſo iure priuato, ſimiliter tenent per eandem legẽ Barbarius. Et à Prælato, q habuit titulum à Superiore, & adeptus eſt poſſeſſionem, etiamſi titulus ſit inualidus, vel perditus ipſo iure. ¶conſi. 23. de ſen. excom.

Geſta metu ceſſante illo, qui ſciens illa eſſe nulla exercet ratificare videtur. Barth. l. 2. C. quod metus cauſa. ¶Conſi. 2. de his, quæ vi. num. 9.

Geſta per eum, cui adminiſtratio libera Eccleſiæ conceditur, perinde valent, ac facta per eum cui eſſet illa collata, præterquam in alienatione rerum immobiliũ. c. is cui, de elec. li. 6. & c. relatio. 2 1. q. 1. ¶conſi. 75. de Reg. nu. 62.

Geſtus.

Geſtus, aut corporis habitus nullus præponitũ nobis iure diuino, aut naturali, vel ſupnaturali nouo, quo orare, aut recitare teneamur. Et licet Paulus. 1. Timoth. 2. dixerit, Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus, ſine ira, & diſceptatione. Id tamen præcipere non intendit, vt exponit D. Thomas. Sed puritatem tantum operum intelligit, & deuotionem indicit. Idem dicendum, quo ad genuflexionem, de qua ad Galatas meminit. ¶De ora. cap. 4 num. 2.

Geſtus exterior, & corporalis, & ſi per ſe Deo, neque placeat, neque diſpliceat, multũ tamen valet ad mouendum affectũ, ut ait Auguſt. & D. Tho. 2. 2. q. 84. ar. 2. quia naturale eſt per res ſenſibiles peruenire ad intelligibilia. ¶Ib. nu. 3.

Geſtus tales non videntur nobis præſcripti iure Pontificio præter paucos, quorum vnum eſt, vt dum legitur Euangelium, Stemus erecti. cap. Apoſtolica. diſt. 5. Secũdo, quod inter Paſcha, & Pentecoſt. non geniculemur. c. quoniam, de fer. & c. quoniã. diſt. 3. de conſec. Tertio, quod ad eleuationem Sacramenti. vel delationem eum veneremur. cap. ſane. de celeb. miſſ. Genua flectendo ſecundum gloſſam.

Quarto, quod aſſurgamus ad gloria Patri. Conc. Baſil. ſeſſ. 21. Quinto, quod caput inclinemus ad nomen IESV. Conc. Baſil. Ibi. Reuocando ſtatutum. Conc. Lugdu. c. decet, de immun. eccl. li. 6. ¶Ibi.

Geſtus, multos introduxit conſuetudo pia vniuerſalis, ut orare ad Orientem. Signum Crucis fronti imprimere. cap. eccleſtico.

ſtícorum, decima tertia diſtinctione. Pectus tundere ad eleuationem corporis Chriſti, ad Agnus Dei, Mea culpa, & quia creditur per Apoſtolos ſtatuta. ¶Ibi.n.4.

Genicularī.

Genicula mur ad Te Deum in illa verba. Te ergo quæſumus, &c. Ad. Et homo factus eſt, etiam inter Paſcha, & Pentecoſt. quia iura hanc nõ includunt. Loquuntur.n.dé oratione, ac Credo, & Te Deum, non eſt oratio. Ad Ver. Et verbum caro factum eſt. Ad verb. Et procidentes adorauerunt eum Ad Verb. Ecce Ancilla Domini, &c. Et ſemper quando adeſt cõſuetudo. Ad Aue Maria Mane, Meridie, Sero, ſemper etiam inter Paſcha, & Penteco. quia nullo iure apparet contrarium, hoc tempore magis, quàm alijs Dominicis diebus, & feſtis præcipuis, licet malum nõ ſit ſeruari conſuetudinem loci, ſi qua ſit.

Geniculatio prohibita inter Paſcha, & Pentecoſt. & omnibus diebus Dominicis, ac feſtis præcipuis per c.ſcire debet.76.diſtinct. & cap.2.de Fer. & cap. quoniam de conſec.diſt.3. & cap.ſi quis presbyter. diſt. 30. Non eſt intelligenda, niſi de oratione, & non de omni, ſed de collectis, quas ferè ſolas Miſſale, ac Breuiarium orationes vocat.num.10.

Geniculatio, ſemper debet fieri vtroque genu, ſiue oratio ſit publica, ſiue priuata. Phil.2. In nomine Ieſu, omne genuflectatur. Et Eſa.45. Mihi curuabitur omne genu. ¶De orat.c.4.

Gloria.

Gloria ſecundum Ambroſ. quem ſequitur Diuus Thom. 1. 2.quæſt.2. art.3. & melius.2.2.quęſt. 103. art. 1.3. contra Gent. cap.29. Eſt clara cum laude notitia. Vel ſecundum communem. Frequens de aliquo fama cum laude. Vel ſecũdum Auguſtinum lib.15.de ciu. Dei.ca.12. Iudicium hominum bene de hominibus opinantium. ¶Com.c.inter verba.Conclu. 4.num.3. Large autem accepta eſt bonum teſtimonium, id eſt, notitia approbatoria, etiam paucorum, & unius tantũ, & ſolius conſcientiæ propriæ. Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. cap. gloria.12.q.2.Ibi.nu.28.

Gloria filia, quędam eſt laudis, atque honoris ex laude enim alicuius extenta venitur in illius bonitatis cognitionẽ. Hanc Rom. pro fine vltimo, & ſua beatitudine habebant, ut teſtatur Auguſtin. vbi ſupra. ¶Ibid.nu.13.

Gloriam bonus, atque ignauus æque exoptant, ſed ille vera via nititur, hic vero, quia bonę illi artes deſunt de his, atque fallaciis contendit. Saluſt. in Catilin. relatus a D.Thom 2.2.quæſtio.131.ar.1. ad 3. ¶Ibidem. Quæritur etiam ab humili, ut ſentit Valer. Maximus. libr.8.cap. 151. i.abiecto, atque vili, ut exponit Anto.2.p.tit. 4.c.1. quod mult s exemplis probat. vbi ſupra. Concl.5.nu.3.

Gloriæ obiectum debet eſſe Dominus, ideo, ut in Domino gloriemur notuit Apoſt.7.Cor.10.q eſt vel cognoſcere, vel diligere eum, vel gaudere de rebus, quatenus eius ſunt, vel referre omnia ad eum, ut exponit D.Tho. ¶Ibi.n.5.

Gloriam autem, qui appetit de re, quæ ſit peccatum mort. ut ex duello, occiſione, &c. peccat mor. uel conſtituit finem in aliqua gloria, fama, vel laude, uel pro ea adipiſcenda, uel non amittenda proponit frangere aliquam legem ad mort. obligantem. ¶Manual.cap.23. num.12. Et hæc eſt gloria vana.

Gloria vana capitur, quando de re, quã homo non habet, uel de maiori ſe, quam homo meretur exoptat. Secundo, quando pro certiori, & maiori teſtimonio uirtutis, quàm re vera ſunt. Tertio, quando neque actualiter, neque uirtualiter in finem debitum refertur.

Gloria vana eſt vitiũ inclinans ad inordinatũ gloriæ appetitũ Et eſt vitium capitale habens ſub ſe filias, Iactantiam, inuentionem nouitatum, hypocriſim, pertinaciã, diſcordiam, contentionem, & inobedientiam. Ideo appellatur a Gregorio, Dux primarius ſuperbiæ. ¶Ibi.nu.2.

Gloriæ vanę, Amor hoſtis eſt maxime inſidioſus, ſecretus, nam ſecundum Chryſoſt.

ſoſt. ſuper Matth. Occulte ingreditur, & omnia,quę intus ſunt ſubtiliter auſert,etiã charitatem,faciens hominem ſeruum Diaboli, ſi eſt mortalis. Habet autem locum etiam in ſeruis Chriſti, quando eſt venialis. ¶Ca.inter verba.Concl.6.nu.70.

Gloriæ amor parit timorem infamiæ vehementerque repugnat fidei Chriſtianæ, ut ait Auguſt.libr.quinto.de Ciuitate Dei. cap.14. ideo perimendus eſt.¶Ibidem concluſ.5.num 5.

Gloriam ſtrenuitatis, & exiſtimationis, quæ ad faciendum fructum in animas fidelium auget actionem, lege naturali, atque diuina tenemur conſeruare.1.Cor.9.¶conſi.4.de Renunc.nu.3.

Gloria non paucis nocuit.Nam Phocionem, & Socratem duro veneno necauit, Epaminundam, & Scipionem capitaliter accuſauit M. Catonem quadragies depellendi oppoſita ſibi crimina in neceſſitatem adegit, quod multi referunt. ¶ dicto Com.Concl.5.nu.5.

Gratia.

Gratia, quandoque capitur pro auxilio Dei generali,vel ſpeciali,de quo ſupra. Aliquando pro gratia gratũ faciente. Et eſt qualitas infuſa inhærens,ut dicitur Clem.1.§.fin.de ſumm.Trin.& can. 7.ſeſſ.6.Conc.Trid.¶Com.ca.conuertimini,de pœn.diſt.1.

Eſt aũt donũ ſupernaturale infuſũ a Deo creaturæ rationali,quo eſt illi ad vitã æternam accepta.1.2.q.100.Scot.& alii 2.ſent. d.26.¶Man.prælu.7.nu.2.

Gratia eſt duplex. Altera operans,altera vero cooperans,iux. illud Auguſt.libr.1.de gratia,& lib.arb,cap.17. Operans eſt illa, qua ſine merito noſtro, de congruo Deus operatur in nobis iuſtitiam. Cooperans vero eſt,quę primo operatur nobis ad merendum de congruo augumentum gratiæ primę.qua iuſtificamur. ¶Com.c.Non poteſt,de pœ 1.d.1.nu.3.

Gratia item eſt duplex præueniens, & ſubſequens pſal.58.Miſericordia eius præueniet me,miſericordia eius ſubſequetur me. Sunt autem iſtæ diuiſiones diuerſæ ꝑpter diuerſos effectus gratię,vt dicit D.Th. 1.2.q.111.ar.3.¶Ibi.

Gratia,quoniam,vt dictum eſt,eſt habitus, & qualitas, & conſequentur accidens non poteſt eſſe Spiritus ſanctus contra Magiſtr 1.diſt.17.& 2.diſt.26. ¶Man. prælud. 5.num. 12.

Gratiam non eſſe animæ inhærentẽ hæreſis eſt Lutherana contra Clem.1.§.fin.de fide Cathol. id eſt tradita per S.Tho. communiter recep. 1.2.q 100. contra Doctores omnes locis ſupra citatis ſupra Magiſtrũ, & contra Conc.Trid ſeſſ.6. Inhæret autem eſſentiæ animæ ſecundum D. Tho. qua generatur,& ſit conſors diuinę naturæ.2.Pet. 1.1.2.q.50 ar.12.¶Ibi.

Gratia a charitate,an ne diſtinguitur, ut tradit S.Thom.1.2.q.100.ar.3. An vere ratione tantum,ut ſentit Scot. cum ſuis in 2. diſt.26. & eſt res ad animæ ſalutem parum pertinens. ¶Ibid.

Gratiam primam,qua per baptiſmũ, vel pœnitentiã iuſtificamur, nemo ſuis operib. de condigno mereri poteſt, ut definit Concil.Trident.cap.5.ſeſſ.6. docet S. Thomas 1.2.quæſt.112.art.5.quol.114.art.2.¶Man. prælud.1.num.8.Contradicere error eſt Pelagij damnatus a Concilio Mileuitano relato,de conſec.d.4.in tribus ultimis cap.& Triden.ubi ſupra,& Aug.li. de hæret.c.88. ¶prælud.3.nu.2.

Gratiam, uel gloriam poſſe arbitrio quærere præſumptio eſt, & ideo peccatum.cap.placuit,de conſecr. diſtinctio.4. Et qui ſe confidit non priuari ea quantumcunque peccator ſit peccat, ut dicit Ricardus 9.diſtinctio. 31. ¶Manual.cap. 23. nume.14.

Gratia datur facienti,quod in ſe eſt, iux. illud Zachar. Conuertimini ad me,& ego conuertar ad vos. Iacob.4.Appropinquate Deo,& appropinquabit uobis.¶De Iubil. Not.17.nu.12.

Gratiam facienti,ꝙ in ſe eſt, non datur a Deo neceſſario, & abſolute: eſt.n.homo ad Deũ, ſicut lutum ad figulum. Hiere. 18. Et quia id gratis a Deo fit, & conſequenter ex libertate. De neceſſitate autem benignæ promiſſionis, debet id facere. Pſalmo 88. Quæ procedunt ex

labiis

abſis meis non faciam irrita.& ex ſua promiſſione obligatur.Bal.l.j.ff.de pac.quē ſeq; tur Dec.c.1.de proba.¶Com.ca.conuertimini,de pœn.d.1.nu.4.

Gratia non poteſt haberi à peccatore, niſi prius purgetur a crimine,vt dicit Chryſoſt.libr.de compunctione, quod fieri non poteſt,niſi per remiſſionem peccati.cap.firmiſſime.15.q.1. & c.legatur. 24.q.2. Non tamen ex hoc ſequitur, quod peccatorum remiſſiō diuerſum, quid ſit a iuſtificatione, & quod debeat præcedere gratiæ infuſionem. ¶Com. cap. non poteſt. de pœn. diſt.1.num.1.

Gratiam diuinam habere ſe,aut ſine illa ſe eſſe,niſi diuina,& ſpirituali reuelatione, nemo ſcire poteſt.cap.fin.de Purg. Canon. Sed ſufficit id probabiliter credere, quod facere poteſt, qui ſe probabiliter credit eſſe contritum.¶Manual.cap.21.nume.49. Com.cap.Inter verba.Conclu.3. num. 12. Concl.5.num.49.

Gratiam ſe habere, qui naturaliter ſcire vult peccat, quarto modo curioſitatis, quem de illa loquens,ponit Sanct.Thomas 2.2.quæſt.113.artic.1. Nempe uelle ſcire id quod intellectus naturaliter non poteſt contra illud.Eccle.3.Altiora te ne quæſieris.¶d.Com.concl.5.nu.49.

Gratia gratum faciens in genere cauſæ efficientis, & formalis iuſtificationis eſt principiū motus liberi arbitrij in Amorē Dei, licet iſte in genere cauſæ materialis, & diſpoſitione poſſit præcedere. ¶Com. cap.conuertimini.de pœn.diſtinct.1.nu.5. & cap.Ecce.num.3.

Gratia præſtantior eſt omni naturali bono.cap.ex merito.& cap. deteriores. 6.q.1. & Thom.1.2.q.113.art.9. ad 2. ¶ Com. de finibus.num.9.

Gratiæ magnus fructus eſt relatio boni actus in Deum. Maior. 3.diſtinctio. 46. ad quod inclinat.D.Thom.Ibid. artic.quinto. & Caietan.2.2.q.21.ar.3. ¶Com.cap.inter verba.concl.5.nu.40.

Gratiæ effectus ſunt quinque in nobis. Primo facit, vt anima ſanetur. Secundo,vt bonum velit. Tertio, vt bonum efficaciter operetur. Quarto,vt in bono perſeueret. Quinto, ut ad gloriam tandem perueniat, ideo gratia ſecundum quod cauſat in nobis primum effectum dicitur præueniens reſpectu ſecundi, & quod vt cauſat ſecundum vocatur ſubſequens reſpectu primi. ¶Com. cap.non poteſt. de pœnitent. diſt 1.nume.3.

Gratiæ magnus effectus eſt,quod omnis actus moraliter bonus factus dum ſumus in illa,cenſetur ſufficienter relatus in Deū. ¶Com.de finibus.nū.19.

Gratia.

† GRatia quandoque ſumitur per humano fauore ab aliquo homine accepto,ideo de illa dicendum, Quod

Gratia beneficialis tacita etiam bona fide beneficio obtēto non valet,vt late Fely. cap.ſuper litteris.& cā.ad audientiā. de reſcript.el.2.& lex irrefragabili. capi.ſi motu proprio de præbendis. libro. ſexto.¶Conſil.13.de præbend.

Gratia exprimenti falſum, ſimiliter eſt nulla c.poſtulaſti, & c. ſuper literis. de reſcrip.¶Conſi.49.de præbend

Gratia tacito eo,quod ius exprimi iubet eſt nulla.¶Conſil.2.de conſanguin.& conſil.5.num.2.

Gratia cuius cauſa fuit impetratio nulla dolo ad id facta, eo tacito eſt nulla. ¶Com.cap.ſi quando excep.6.nu.2.

Gratia qua condonatur delictum non facta mentione de delicto ſibi condonato eſt nulla.facit tex.in l.3.C.de epiſcop.audien. vbi ait Bald.Nota.4. qui geminat delictum veniam ſperare non debet. & Fel.in c.poſtulaſti.col.4.de reſcrip.¶Com.c.1. de pœ. diſt.5.§.tanto.nu.1.

Gratiam impetratā taciturnitas veri annihilat,quando duo concurrāt alterū, ꝙ iure caueatur eius expreſſio, alterū, ut quod taceiur ſit tale, ꝙ expſſum retraheret principem a concedenda gratia. ¶ conſil.1.de feu.nu.1.conſi.1.de conſt.nu.48.conſil.1. de Reſcrip.nu.5.

Gratiā non vitiat expreſſio eius, ꝙ Principē difficiliorē reddit ad concedendum. ¶conſil.78.de Reg.nu.2. Neque expſſio falſi,niſi quatenus eius cauſa eſt.Ibi. & Manu. c.22.

c.22. nu.86. Neque taciturniras beneficij quęſiti, quando datur gratia ad beneficia victui neceſſaria. ¶conſi.3.de hom.n.2.

Gratiæ reualidationem petere dēt, qui ꝑ ea obtinenda aliquid dedit, ſeu promiſir. ¶conſi.48.de ſen.exco.

Gratia per ſolam ſignaturā perficitur, iuxt.dictum originale. Arch.in procem. lib.6. ſuper ver.per Apoſtolica ſcripta. ¶Com.c. ſi quando, de reſcr.in auct.nu.23. Et quoad vtrunque forum data gallis perdurat. ¶cōſi.33.de temp.or.nu.3.

Gratia per mortem concedentis non expirat.c.ſi ſuper gratiam.de off.deleg. lib.6. & c.ſi cui.de præben.lib.6. Mandatum vero ſit.c.relatum.eo.tit. ¶Conſi.1.de priuile.& de red.eccl.q.3.Mon.8.nu.1. Neque etiam ſi ſit Papæ, donec aliud decernat, quia per mortem non videt aliquid decernere. ¶cōſi.2.de Priuil.num.2. Si vero eſt data ad illius beneplacitum per mortem expirat. Non autem ſi fiat ad beneplacitum Sedis Apoſtolicę.c.ſi gratioſe, de reſcr.li.6. ¶conſi.18.de præb.nu.2.

Gratia Principis ſine pIudicio Tertij intelligenda eſt.l.3.§.ſi quis à Principe. ff. ne qd in loco pub.fiat.c.ſuperior, de of.dele. ¶Conſi.17. de præb.n.4. Intellige in dubio quando de morte eius non cōſtat. ¶cōſi.1. de maio.& obe.nu.2.conſ.5.de teſta.n.3.

Gratia, quando ſapit priuilegium non eſt extendenda, vt not.in prin.Inſt.de ac.& alibi ſæpe. ¶conſi.5.de teſta.nu.5.

Gratia, quo ad valorem nō requirit ſcripturam. ¶conſi.4.de ſponſ.

Grauatus.

GRauatus ab inferiore omiſſo medio, poteſt recurrere ad Papam. ¶conſi.1. de for.comp.nu.4.

Grauatus reſtituere alicui de familia poteſt grauare illum, vt reſtituat alteri eiuſdem familiæ. ¶ Conſi. ſeptimo. de teſtament. num.4.

Gulla.

GVlla eſt vitium, inclinans ad comedendum, atque bibendum, & actus eius eſt cib.& potus inordinatus, vel voluntas id faciendi.2.2.q.148.artic.1. & 2.ſenten.diſt.42.

Gullæ filiæ ſunt quinque poſitę a Diuo Gregorio.lib.30.Moral.relatæ in ca. quinque.de conſec.diſt.4.declaratæ a D.Thom. vbi ſup. Vnde Verſus.

Prępropere, Laute, Nimis, Ardenter, ſtudioſe.

Et propter hoc dicitur vitium capitale. Ex quo naſcuntur Mentis hebitudo, immoderata lętitia, Multiloquium, ſcurrilitas, & Spurcitia.

Gulla regulariter veniale peccatum eſt, etiamſi abſque vtilitate, quis ſe ingurgitet etiam vſque ad vomitum, etiam cū intentione. Sentit id Caieta. in Summa, quicqd dicat Angel. Verbo.Mundicia. & Silueſtr. Ver.gulla.incaute allegando Anton. 2.par. tit.6.cap.4 §.6.

Gulla eſt peccatum mortale, quando in ea ponitur vltimus finis, violando aliquod præceptum obligans ad mortale. Vel cum adeſt notabile damnum ſalutis propriæ, vel alterius. Vel cum debita lege iuſtitiæ ob eam non ſeruantur. ¶Manual. cap. 23. num.119.& 120.

De Litera H.

Habere.

HAbere, & habere debere paria ſunt, vt tradit Barth.l.penul.§.cum ita.de Au. nu.9. Similiter habere, & habere poſſe. Angel. in leg. Item veniunt.§. petita.de peti. hæred. ¶Com. cap. cum contingat. 2.cauſ.null.num.3.

Habitatio.

HAbitatio ad tēpus animo redeūdi, nō mutat domicilium. Ver.Domiciliū.

Habitatio bona fide, & non fraude ſuſcepta facit Parochianum.glo.ſingu.Clem. 1.de priuileg. Alioquin Mercatores, & ſtipendiarii degentes in terris longinquis, carerent proprio Parocho. ¶Conſi. 1. de Parochiis.nu.3.

Habi-

Habitus.
Pro Qualitate.

Habitus animæ eſt qualitas ſtabilis inhærens eſſentiæ ipſius, vel alicui potentiæ eius inclinans eam,ad aliquid agendum. Et eſt quoddam accidens, quod poteſt ſubiecto adeſſe,& abeſſe ſine illius corruptione.Ex quo infertur falſum eſſe illud Magiſtri in 1.diſt.17.Et in 2.diſt.26.dicentis gratiam eſſe Spiritum ſanctum. Et hæreſim lutheranam dicere gratiam non eſſe animæ inhærentem, vt ſupra dictum eſt. Verb.gratiam.nu.4.& 5.

Habitus eſt duplex infuſus,quem Deus benigniſſimus ſolus infundit, vt ꝓbat Cle. j.§.fi.& c.minores.de bapt.& Thom.1.2.q.51.ar.4.Alter acqſitus productus ab actib. frequentatis bonus, vel malus. ¶Manual. prælud.5.num.12.& 13.

Habitus.
Pro Veſte.

Habitus Religionis alicuius deuotionis cauſa delatio non facit, quem Religioſum.¶Conſ.41.de Reg.nu.1.

Si eſt Nouitiorum illum deferre, non impedit matrimonium contrahere,q̃a non arguit mutationem voluntatis ad effectũ, neque ratificationem voti ſolemnis ex traditis ab Abbate. cap. Significaſti. de regul. Neque per illum obligatur quis Religioni in genere,neque in ſpecie, & poteſt redire ad ſęculum.Innocen. cap. ex parte, quem ſequitur Ioann.And.& multi alij.¶Conſil. 25.de voto.num.12.

Si eſt diſtinctus ab habitu Profeſſorũ qui illum defert non præſumitur profiteri, neque ullatenus vouere Religionem,etiãſi decem annis illum geſtaret.capit. ex parte. de Regul. cum ibi annotatis per Innocẽ.& Clem.eos.eod.tit.Neque vllam inducit profeſſionem voti emiſſi, etiamſi deferatur per duos annos,& vltra. Ideo poteſt exire è Monaſterio.cap.1.in principio.& §.1. de Regul.lib.6.¶Ibi.

Habitus delatio poſt profeſſionem expreſſam non inducit tacitam, quia non præſumitur habere animum profitendi in fine anni Nouitiatus cum expreſſe ꝓfeſſus fuerit.¶conſi.5.de his quæ vi.nu.9.

Non facit tacitam profeſſionem,niſi tria concurrant. Primo,ꝙ non ſit diſtinctus ab habitu profeſſorum.c.1.§.qui verò. de reg. lib.6.Secundo,ꝙ deferatur in Monaſterio Clem. eos.de Reg.adiuncta gloſſ. Tertiò, quod hoc faciat per annum continuum.c. 1.eodem titu.lib.6. tenet Archidia. & alij. ¶Conſi.41.de Regul.

Habitum Religionis extra Monaſteriũ deferens ex licentia cenſ.ē intra deferre. Abb.antiq.c.cum illorum. de ſent. excom. quem ſequitur Abb.Iunior.Panorm. & Archid.in c.ex reſcripto,de iureiur.¶Conſil. 41.de reg.nu.2.

Eiectus deferre non poteſt, nec debet. Licet non poſſit dimittere authoritate propria etiam deſtructo Monaſterio. Tranſlatus vero ad aliud monaſterium, iuſta de cauſa portare tenetur.

Qui illum intendit non portare à Papa, debet licentiam petere.¶Conſi.85. de Regul.num.5.

Qui illum dimittit ſine cã, eſt excommunicatus.Ibi.Si aũt illũ eſt cito reſumpturus eſt quidem excommunicatus, non autem Apoſtata.ca.2.ne Cler. vel Monaci, libr.6. ¶Conſi.1.de Apoſt. Sed ſolum Apoſtatá eſt,quando illum dimittit,vt nõ ſit amplius Religioſus.Ibi.nu.7.

Habitu dimiſſo regularis extra Monaſterium habitare non põt ſine licentia Papæ, etiam cum cauſa.c.2.ne clerici. ¶conſi.55. de reg.nu.3. Com.3.de reg.n.48.

Hæres.

Hæres ſcriptus cuius negligẽtia mortuus fuit teſtator nõ põt illi ſuccedere.l.2.ff.de his quib.¶conſi.2.de diuor.n.j.

Hæres eius,qui moritur abſolutus a peccatis,& ſuſceptis aliis ſacramentis, & in loco ſacro ſepultus, licet poſteà credat eum obiiſſe excommunicatum,non tenetur petere abſolutionẽ.Quia mortuus ꝓprie,quo ad Deum, neque excommunicari, neque abſolui poteſt.¶Manu.c.27.nu.271.

Idem

Idem dicendum de hærede eius, qui cum ſignis tantum contritionis in excom municatione occulta moritur. argument. cap.fina.de ſepul.non autem de hęrede excommunicati, & denunciati. Ibidem numer. 271.

Hæres teſtatoris confeſſario, non tenetur, niſi in ueriſimilibus credere. Vnde Barthol.in leg. ſi ita ſcripſero.ff.de condic. & demonſtra.dixit hæredem non teneri ad ſoluendum legatum inuentum ſcriptũ in manu guardiani, ad quod ſe remittebat teſtator, niſi conſtaret illam ſchedulam eſſe teſtatoris. ¶ Conſil. ſecundo. de teſtament.num.1.

Tenetur ad dandum illud, quod iuſſit teſtator ei, de quo coniectura conſtat illum locutum.leg.quem hæredi.ff. de rebus dub. Et iuſtam etiam teſtatoris diſpoſitionem ſeruare tenetur, quia illa pro lege habenda eſt. Authentic. de nupr. §. diſponat.¶conſi.3.eo.tit.n.3.

Si omittat ſeruare illam diſpoſitionem poteſt compelli, cap. ſi hæres, & capit. Ioannis. de Teſtament. Etiam per cenſuras eccleſiaſticas, vt notat Couarruias di cto capitul. ſi hæres. quod probat capitul. licet, de uoto.¶Conſi.primo.de emptio. & vend. num.15.

Hæredis negligentia cauſare poteſt, vt anima teſtatoris in Purgatorio, detineatur minuendo, uel tardando opera, quæ ei ſuperuentura eſt illarum operum executione, quàm miſſantes, & alij ei eſſent laturi, ſentit D. Thom. quolib. ſexto. artic.13. ¶ Conſil. 13. de pœnitent. & remiſſ.numer.1.

Hæres clerici quæſitorum per negociationem de re licitam titulum acquirit, modo non ſit contra legem iuſtitiæ ſpecialis, & ſi illicita eſſet ob circunſtantias perſonæ loci, & temporis. ¶Conſil. 10.de reſtam.nu.2.

Hæres, & non macera ſuccedit clerico in Curia mortuo per Bullam Iulij, quæ in hoc conſonat iuri communi.Auth. de hæredib.ab inteſtat. ¶conſi.2.de ſucceſſ.ab inteſt.nu.1.

Hæreſis.

HÆreſis peruerſũ ẽ dogma fidei chriſtianæ contrarium,iux.gl.ſi. & memo rab.clem.1. de hære. quam cõmendat Pan. in Tracta.de Concil.Baſil.dub.2. ¶Relect. cap.Nouit.de Iudic.Notab.3. nume.42.

Differt autem à ſchiſma, vt ibi. dicetur proprio loco. nu.1.

Hæreſis omniũ infidelitatũ peſſima eſt. 2.2.q.10.ar.6. ¶Conſi. 1.de Iud.num.2. & Com. in cap.ita quorundam. de iud.nota. 4.nu.20.aduerſatur autem fidei Catholicæ ſicut inceſtus Pudicitiæ, vt patet per eius definitionem relatam in Manu. cap. 2. nu. 22.cap.Hæc eſt fidei.23.q.1. ¶Conſi. 1. de Hæret.num.2.

Hæreſum cauſæ omnino ſpũales sũt, & à iuriſdictione laica omnino exemptæ, ca. Vt inquiſitionis.§.prohibemus, de hære.li. 6.¶com.in Rubr.de Iud.nu.69.

Hęreſim admittere,vel committenti fauere paria ſunt. cap.Excommunicamus. §. credentes, de hæret.& ca.1. Bullæ Cœnæ. ¶conſi.16.de hære.

Hæreſis per ſolũ actum mentalẽ interiorem perfecta eſt,& completa. ¶Com.ca.cogitationis,de pœ.d.1.n.10.

Hæreſim,qui imponit cui non debet, & qui omittit imponere cui debet excommunicatus per Clemen. 1.§. verum. de hæret. ¶Ibid.nu.6.

Hæreſeos ĩ crimine inqritur ſpecialiter, ſine accuſatore etiam ficto,non tamen ſine aliqua ſuſpicione, c. excommunicamus.§. adijcimus,de hære.leg.Apoſtolorum.C.de Apoſt.c.vt officii.de hære.li.6.¶Com.in Rubr.de Iud.nu.93.

Hæreſis ſubreptitia, quæ ſine ſufficienti deliberatione oritur,non eſt mortalis.Ioã. And.cõirer recep.c.1.de hær. Maior.3.diſt. 25.q. 4. ¶c.inter verba.concl.6.n.490.

Quando ad illam requiratur inquiſitio. Verb.Inquiſitio.

Hæreticus.

HAereticus eſt, q credit aliquid, quod S.R.E.cõtrarium eſt, c.arecta.24.q.1. Rubr.

Rubr. de hæret. Alph. Caſtren. l. 1. aduerſus hęres. cap. 9. Et eſt excommunicatus. cap. excommunicamus, de hære. per Bullam cę næ. Anton. 3. p tit. 23. cap. 27. Dummodo errorem illum verbo, vel ſcripto expreſſerit, quia nullus ob actum interiorem incurrit excomm. Caie. in ſumma. ¶Manu. cap. 2. num. 22. Relect. cap. noua. de Iudic. Not. 3. num. 4. Com. ca. coniunctionis. de pœn. d. 1. Com. ca. inter verba.

Item qui dicit peccata omnia eſſe mortalia, vt Lutherani iudicant. ¶conſi. 75. de Regu. num. 15.

Item cenſendus eſt ille, qui negat eccleſiam poſſe de omni peccato mort. noſcere ad effectum reuocandi peccatorem, quia eſt contra Euangelium. Matth. 18. atque inductionis ex Euangelio, & iuri naturali ei adiecto. ¶com. de Iud. not. 6. nu. 35.

Hęreticus non eſt, qui per ſimplicitatē, vel ignorantiam, credit aliquid Eccleſiæ contrarium, quia ſibi videtur eccleſiam id tenere, & paratus eſt errorem deponere, quandocunque veritatem fuerit edoctus. Innocen. in cap. firmiter, de ſumma trinita. ¶Locis ſupr. citat.

Neque coram Deo ille eſt, qui credit dogma contrarium eccleſiæ ſciens paratus ad corrigendum, dum ignoranter vere id facit, licet ab eccl. vt hęreticus iudicetur. Caie. 2. 2. q. 11. ar. 4. ¶Ibi.

Neque ille, qui hæreſim ſine pertinacia tenet, Clem. 1. iunc. gloſſ. in Verb. Pertinacia. de vſur. & Cleui. 1. de ſumm. Trin. Pertinaciter autem id tenet, qui adeo affirmat impudenter, vt ſit irreuocabilis, indocilis, & obſtinatus. ¶Dicta Relect. No. 3. nu. 42. Hæreticus occultus per accidens excōmunicatur, cap. excommunicamus, de hęretic. glo. recep. in ſumm. 24. q. 1.

Non autem ille, qui per ſe ſuapte natura, nullo effectu, aut ſigno exteriori ſuā hæreſim manifeſtauit. ¶Com. ca. cogitationis. de pœn. d. 1. nu. 8.

Neque ille, qui facit aliqua iure diuino prohibita, niſi credat illa licere, vt vſuram. Clem. 1. de vſu. ¶conſi. 1. de hęre. nu. 3.

Hæreticus in foro exteriori à ſolo Papa abſoluitur, in interiori autem etiam ab Epiſcopo. Concil. Trident. ſeſſion. 24. capit. 6. ¶conſi. primo. de conſtitut. numer. 88.

Non autem poteſt abſolui, neque in articulo mortis, niſi omnes deteſtetur hæreſes & errores ſaltem implicite. nu. 170.

Hæretici fautor cenſetur iudex, qui illū auferri permittit per cap. vt inquiſitionis, §. prohibemus, de hæret. lib. 6. ¶Conſil. 2. de hæret. num. 2.

Hæretico, vt tali fauere prohibitum eſt, non autem alio reſpectu, vt quatenus ęgrotus morti proximus, vel indiget extremo cibo: decet enim illum paſcere tunc. capit. paſce. 86. diſt. quia lege naturali, & diuina, licet hominibus communicare cum ſuis proximis propter naturalem cognationē. l. vt vim. ff. de iuſtit. & iur. ¶cōſ. 16. de hær.

Hæreticos non denunciatos ducere ad ſepulturam profanam, ſemper licet ſolo affectu humanitatis, ſine intentione fauendi hæreticis. Secus ſi eſt denunciatus, & deducunt in loco ſacro, quia peccant, non quod fauent hæretico, ſed quia vetitum eſt ſepeliri in loco ſacro. cap. eccleſiam. de conſecra. diſt. 1. ¶Ibid.

Hęreticorum oblationes, dum non ſunt denunciati accipere licet. ¶Conſil. primo. de conſtitutio. numer. 65. Neque illos clerici in ſuis Eccleſijs uitare debent. ¶Ibidem.

Hæreticos admittere in Patrinos non licet, immo eſt mortale propter periculum fidei, quia contrahunt ſpiritualem affinitatem, ad quam non ſunt admittendi cū ſint excommunicati. ¶Ibi. nu. 66.

Non licet cum illis cōtrahere matrimonium, licet contracta valeant. Sanct. Thomas quarto diſtinctio. 39. quæſt. prima. art. primo. ¶Ibidem.

Hæreticorum liberi deſcendentes ab eis per lineam maſculinam, & fœmininam in primo gradu inhabiles ſunt ad ſuſceptionē ordinum, non autem vltra primum gradū. ca. ſtatutum, el 2. de hæret. libr. 6. Conſil. 8. de temp. ord. nu. 2. bona hæreticorum

Hæreticorum bona confiſcata cedunt fiſco eccleſiæ, ſi ſunt ſita in territorio eccleſiæ, vel fiſco temporali, ſi contra. cap. vrgētis, de hære. cap. cum ſecundum, eodem tit. lib. 6. ¶conſi. 12. de hæret. nu. 4.

Her-

Hermaphroditus.

SI factus eſt regularis, & conſtet potentiam virilem eius, non prędominari potentiæ muliebri, poteſt expelli è Monaſterio, quia eius profeſſio non valuit, neq. potuit valere, neque Monſtaerium illum acce piſſet, ſi id ſciuiſſet. argum. cap. fin. de ætat. & qual. cap. illiteratis. 36. diſt. Idem de illo cuius potentia virilis eſt maior in monaſterio mulierum. ¶Conſi. 8. de æta. & qual. n. 6.

Iudicandus eſt vir, vel mulier, iuxta magnitudinem potentiæ. l. quæritur. ff. de ſtatu homi. de qua conſtare poterit, vel per eius dicta, vel experiméto medicorum. Ideo ſi erit par profeſſio, erit nulla. ¶Ibi. per tot.

Homicidium.

HOmicidium duobus modis ſumitur. Primo improprie, & figurate pro eo per quod tollitur hominis vita, improprie quæ eſt fama, uel amicitia, & illud eſt detractio, atque odium, quæ præbent occaſionē occidendi hominem. 1. 2. q. 73. ar. 4. ad 2.

Homicidium large, & improprie etiam poteſt appellari omnis iniquitas, & iniuſta oppreſſio, qua quis proximum inducit ad ſui ſanguinis veram effuſionem. Et uniuerſaliter omnis actio, & voluntas eam faciendi, quia inducit mortem ſpiritualem. ¶Com. cap. omnis, eadem diſtinct. & ſimiliter ſuaſio hominis ad malum, quæ animi mortem inducit. ¶com. cap. Noli putare. eadem diſtinct.

Homicidium ſecundo, & proprie pro occiſione, vel interfectione accipitur, qua ferro, uel alia vi illata tollitur vera hominis uita, ſiue quá homo cæditur, necatur occiditur. l. vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Et hęc homicidia pari pœna debent puniri, quia ſunt ſuo genere peccata mortalia. Th. vbi ſupra, & priuant interius diuina gratia æqualiter. ¶ Com. capit. Homicidiorum. de pœniten. diſtinct. 1.

Homicidium eſt duplex uoluntarium, & caſuale, caſuale appellatur illud, quod non eſt uoluntarium, id eſt, quod non eſt volitum in ſe. Voluntarium autem eſt illud, qđ eſt intentum, & volitum, uel in ſe, & ſimpliciter, & eſt illicitum ſimpliciter, vel in ſe cauſa defenſionis, & eſt illicitum non ſimpliciter, ſed propter exceſſum inculpatæ tutelæ. ¶Man. c. 27. nu. 239. & 240.

Homicidium uoluntarium, eſt quadruplex. Primum, quod nullatenus eſt peccatum, neque vllam penitus irregularitatem infligit, quale eſt commiſſum à furioſo, vel ab infante, uel ab eo, qui aliter mortem ſuam uitare non valet. Clemē. 1. de homic. ¶conſi. 38. de temp. ord.

Alterum homicidium Voluntarium eſt illud, quod committitur a iudice à Miniſtro, a Milite in bello iuſto. 51. diſtinct. cap. 1. & cap. ſententiam ſanguinis. ne cler. uel Monac. ¶Ibid. Et dicitur factum de voluntate legis, & iuſta de cauſa, & non eſt peccatum, neque irregularitatem indiſpenſabilem parit, Concil. Triden. ſeſſ. 25. ca. 5. Niſi ſit iniuſtum ratione alicuius circunſtantię. ¶com. in Rub. de iud. nu. 109.

Homicidium tertium eſt illud, quod cōmittitur ſine uoluntate occidendi, ut quando quis defenſionis cauſa ſine moderamine inculpatæ tutelæ occidit, uel alias iniuſte, de quo Conc. Triden. ſeſ. 14. c. 7. & illud eſt peccatum, & inducit irregularitatem.

Homicidium quartum eſt, quando quis per inſidias uoluntate directa occidit, & eſt peccatum grauiſſimū, & inducit irregularitatem indiſpenſabilem. ¶Conſi. 38. de tempo. ord. & eſt depoſitione dignum. ¶cōſi. 58. de Regul. nu. 5.

Homicidium caſuale ex ludo licito ſecutum non facit hominem irregularem. cap. Ioannes. de homic. Secus ſi ſequatur ex opere illicito. ca. continebatur, & c. presbytero, eo. ti. ¶conſi. 7. de homi. nu. 2.

Tale non punitur pœna legis Corne. de ſicar. per dicta Anchar. conſil. 283. & cap. cum venerabilib. de conſuetudin. quem ſequuntur plures, quos refert Hyppol. leg. 1. num. 101. ff. ad leg Corn. Punitur tamen pœna legis ſpiritualis ab eccleſia, quando talis conſuetudo ludendi non eſt licita. ¶Ibidem num. 3.

Commiſſum a presbytero curato ob delictum commiſſum in omittendo ex negligentia facere, quod debebat, puta non flectendo

ſtendo rotam archibuſij, quod depoſuerat, ex quo occiſus fuit puer, cauſam habet maximā ſuæ diſpenſabilitatis. ¶ Conſi. 68. de ſent. excom. nu. 2.

Homicidium, qui commiſit voluntariè debet patienter ſufferre mortis pœnam ſibi. iux. legem inflictam, non autem eam ſibi conſciſcere. Scotus 4. d. 15. quæſt. 3. arg. gl. ſing. cap. frater nitatis. 12. quæſt. 2. Neque tenetur ſe vinculis, carceribus, aut morti inferendæ offerre, etiam ſi hoc facere ſalu ti ſuæ valde conduceret. Et ſi pœnam mortis non ſubeat, ait Scotus, expediret ei, ut reliquum vitæ ſuæ contra infideles tranſigeret, aut ad iudicium boni viri, homicidiū compenſare ſatisfaciēdo, operibus ſpiritualibus. ¶ Man. c. 15. nu. 23.

Homicidium committens liberum hominem occidens, non tenetur ad ſoluēdū, quicquam pro vita, quamuis ſic, quod in medicādo ſe impendit, antequam ille obiret. Et pro damno filiorum, & hæredum, & quod in moderato funere, iuxt. patriæ morem expenſum eſt, quia cauſa fuit damni, & ſumptus. argum. cap. fin. de iniu. & damno dato, & leg. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. ¶ Ibid. nu. 22.

Tenetur etiam ſatisfacere filijs, parentibus, & cognatis occiſi quamcunque iacturam, quam illi ratione necis perpeſſi ſunt, quod iuſtum eſt. Immo ſecundum Panor. cap. 1. de iniur. poſt Specul. titu. eod. §. ſequtur, nu. 26. tenetur tantum hęredibus reſtituere, quantum ille viuens ſuo labore, aut arte lucrari poſſet, quod quidem videtur iure quinquaginta aureis æſtimatum eſſe. l. 2. §. r. ff. de his qui deiect. vel effud. ¶ Ibid. nu. 24. Neque excuſatur à reſtitutione, & compenſatione ob id, quod a Iudice etiam in corpore puniatur, quia id fit pro compenſatione publicæ vindictæ, & iniuriæ Reip. irrogatę. ¶ Ibi. nu. 25.

Homo.

Homo eſt imago Dei. Primo, quo ad naturā intellectualē, qua pſtat cęteris animantibus ſecundum d. Auguſtinum lib. 83. quęſtion. q. 51. Secundo, quo ad potentias. Tertio, quo ad actus, quia non ſolum inquantum habet potentiam ad agnoſcendum, vel amandum Deum eſt illi ſimilis, ſed etiam quatenus vim memorandi, intelligendi, atque amandi habet. ¶ Manua. præluđ. 9. num. 16.

Optima via peruenit ad Dei Trini, & Vni, cognitionē ex exteriori, & vaga ad interiorem ſui ſtabilem penetrando, vt ait Auguſtin. lib. Soliloqu. cap. 31. & Bernard. cap. 1. lib. Meditat. Conſiderando Vnicam animæ eſſentię & potentiarum Trinitatē. ¶ Ibidem nu. 19.

Homo, vt homo licet peccator ſit, eſt ſemper iuuandus ab homine, quatenus homo, licet caſtigandus, quatenus peccator. cap. duo iſta nomina. 2. 3. q. 4. ¶ Conſil. 16. de hære. nu. 4. Fallit autem regula, quando lege iuſta id nobis vetatur, vt cum iuſſu iudicis trahitur ad ſupplicium. arg. c. nō eſt crudelis. 23. q. 5. ¶ Ibi. nu. 10.

Homo liber, dari non debet in pignus ob debitum ciuile. cap. 2. de pigno. l. ob æs alienum. C. de obliga. & act. l. 2. C. quæ res pigno. obl. poſſ.

Et qui tale pignus accipit pœnam incurrit. Auth. Immo C. de obliga. & act. §. quia vero. ¶ Com. de vſu. nu. 81.

Homo non eſt infans, nondum natus. Verb. infans.

Hominis liberi emptio illicita eſt, niſi ille ſit conſtitutus in extrema neceſſitate ſe uendendi, uel niſi quis credat illum eſſe poſſeſſum pro ſeruo, uel eſſe captū in bello iuſto. ¶ Man. c. 23. n. 95.

Honor.

Honor ſecundum Ariſtot. in Ethic. & S. Thom. 1. 2. q. 2. ar. 2. & 2. 2. q. 63. ar. 3. & alios quos refert Anton. 4. par. titu. 5. cap. 10. §. 10.

Eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimoniū alicuius excellentiæ, adde, ſine eius in aliū finem relatione. ¶ Com. c. inter uerba. cōcl. 4. n. 5. & Man. c. 18. nu. 2.

Poteſt ſumi large pro quocunque ſigno exteriori ſiue uerbis, ſiue alio modo exhibito. Et tūc, vt ait S. Thom. 2. 2. q. 103. ar. 1. ad 3. Complectitur ſub ſe laudem. Et magis large complectitur publica munera, &

Reip.

Reip.adminiſtrationes, vt in multis legib. Romanis.Rubr.& ff.de muner. & honor.l. & l.honorem,mercedem,aut præmium. l.Remunerandi,in princ. cum gl. ff.manda. Pulchritudinem Aeneid.1. & lætos oculis afflarat honores.Caſtitatem.Ibi.

Raptos Ganimedis honores. Funus.Aeneid.6.Mortis honore carentes,& aliquando ſolam interiorem reuerentiam, quam mente ſola ſine exteriori ſigno Deo,vel alteri exhibemus.

Differt à laude,quia conſtat ex ſignis exterioribus alijs, quàm verbis, ex quibus ſolis conſtat laus. Secundo,quia laus ē teſtimoniū alicuius rei referendo eam in aliū finē. Honor verò eſt teſtimoniū abſoluti boni, abſque vlla relatione in alium finē, q̃ bonū illud conſequatur. ¶Ibi.nu.2.

Honor deberi poteſt multis, etiamſi illi non ſint virtuoſi, non quidem propter ſe, ſed propter multos ad uirtutem reſpectus. Quidam.n.honorantur propter Deū, quē repræſentant,vt præſules tam eccleſiaſtici, quàm ſæculares,& ſenes. Alij propter apparatum, & inſtrumenta exercendę virtutis,putà nobilitatem, potentiā, & diuitias. Quam honor,vt alieno deferatur iuſte,debet ſemper deferri ob uirtutem,vel ꝓpriā, vel propter maiorem aptitudinem, aut apparatum ad illam exercendam. ¶Ibid.Con clu.5.nu.63.

Honoris appetitus de re inepta Nobiles,& Monachi ſic reformare debent,vt ſe honoratos per ſe non putent,ſi non habēt virtutes,ſed ſic ob aptitudinem, quam habent ad illam, quia referunt maiores ſuos, qui uirtutibus claruerunt. Thom.2.2.q̄ō.63.ar.3.& quol.decimo.ar. 12. & Caietan. Ibidem. & ſuper capit. 3. Epiſtol. Iacobi. ¶Ibid.num.64.

Honor non eſt quærendus à clero, ob ſtaturę bonam habitudinem pulchram,vultum honorabilē. Neque ob veſtes ꝓcioſas, aut exteriorem ornatū,ſed ob interiorē virtutum ornamentū. Et qui contrariū faciūt peccant,& multo magis Monachi, & Moniales,qui ob iactātia,ſeu hypocriſim honorem quærunt.¶Ib.nu.65.& 66.

Honor bene quæritur, ſi ob gloriā Dei. Secundò,ob bonum ſui,aut proximi. Tertiò,ſi ob bonum & corporale ſui,vel aliorū, dummodo referatur actualiter, uel virtualiter in obſequium Dei, aut honeſtā vitam. Quartò, ob humilitatem,obediētiā, charitatem, ne.ſ. laudantem exuperet, aut fiat illi ingratus ¶De ora.c.6.nu.36.

Honore duplici,quo honorandi ſūt preſbyteri ſecundum Apoſt.1.Tim.5.Et ſi intelligatur de ſtipendio,& reuerentia, recte tamen intelligi poteſt de ſalario, vel maiori,vt Gelaſ.in cap.conſuluit.74.d.¶De 1e ſ. eccl.q.1.Mon.29.

Hora.

Horarum nomine orōnes quædā principales Eccleſiæ, ſeu ꝓces horariæ intelligunt,quę certis horis ſunt deputatę. ¶De ora.ca.3.nu.27.& cap.21.num.5.Seu, vt inquit Card.S.Crucis.§.1.91.d.

Horæ,quæ Canonicæ dicuntur,ſunt oratio publica ſub certo numero pſalmorū, lectionū,& aliorum huiuſmodi a ſanctis Patrib. ad Dei laudem ordinata. Et per ſeptē horarum interſtitia diſtincta. ca. 7.num.1. Ideo ab illis horis ſua nomina deſumpſerunt,quæ ſunt.

Matutini,Prima,Tertia, Sexta,Nona,Veſpera,Completorium,dicunturq. Canonicæ,ſeu Regulares, vel quia ſunt inuentum Canonum, vel quia omnes, qui Canonib. recitare obligentur ad eas recitandas tenentur. Determinanturque numero Septenario, iuxta illud pſalm. Septies in die laudem dixi tibi. Quarum miſteria, ita exprimuntur.

Hæc ſunt ſeptenis, propter quæ pſallimus horis. Matutina ligat Chriſtum,qui crimina purgat.

Prima replet ſputis, Cauſam dat Tertia mortis.

Sexta Cruci nectit, Latus eius Nona bipartit.

Veſpera deponit,tumulo Cōpleta reponit.

Siue ſeptē ſūt,ut repræſentent creationē Mundi ſeptē dieb.completā,& Redemptionis ſeptē horis conſummatā.¶Ib.c.3.n.27.

Aliqui uolunt eas eſſe octo, ꝓp laudes, quæ annectūtur ad Matutinum,de q̄bus dr̄

 pſalm.

pſalm. Media nocte ſurgebam ad confitẽdũ tibi. Conc. Agath. c. presbyteri. 91. d. & c. 2. de celebr. miſſ. quod & ratio dictat. Nam laudes differre a Matutino patet, quia incipiũtur per Deus in Adiutorium, &c. Sicut oẽs aliæ horæ incipiunt. Et Miſſa in nocte Natiu. interponitur matutino, & Laudib. Et olim tres nocturni, in tribus vigilijs ſolebant dici in quarta autem laudes. vt teſtatur Iſid. l. de off. eccl. c. 19. & Vvaldenſ. de ſacramen. altar. cap. 24. Duran. in Rational. li. 5. Anto. 2. p. c. 12. ti. 9. ¶Ib. nu. 28.

Horarum Canonicarum, inſtitutionem fuiſſe antiquiſſimam, pariterve decentiſſimam, tradit D. Sot. lib. 10. de Iuſt. & iu. q. 5. ar. 1. Munuſq hoc eſſe munus præcipuũ, ac geminum. ¶Ib. c. 20. nu. 31.

Horæ ſtatæ, quę ſint, in quib. teneamur recitare, non eſt facile determinare, ꝓpter varietatem Doctorum, & præſertim nocturnæ, vt colligitur ex Iſido. lib. de offi. eccl. c. 24. Innoc. c. 1. de celeb. miſſa. Differentiaq. maxima reperitur inter Antiquos, atq. modernos. ¶Ibi. nu. 30.

Intelligũtur aũt ſic, per medium noctis, pro matutino, hora duodecima horologij Hiſpani: pro prima vna hora poſt Solis ortum, quando dies ſunt pares noctib. paulo plus, vel minus, prout ſunt longiores, aut breuiores. Pro tertia, Sexta, & Nona, illud tempus, quod iuxta antiquam conſuetudinem obſeruatur. nu. 39.

Horæ iſtæ ſtatæ, etiam quo ad horas priuatas ſeruandæ ſunt, quia id ita fieri iubetur. Clem. 1. de celeb. miſſ. Et ſatis probaſ cap. 1. eod. ti. vbi Innoc. Hoſtienſ. & alij id notant. Et quia id præcipitur in fauorẽ, nõ tantum recitantium, quam cultus diuini. Et quia dictum illud Hugonis de S. Victor. cap. 3. Reg. S. Auguſt. relatum a Paluda. 4. d, 15. q. 5. Ante horam orare prudentiæ, poſt negligentiæ, debita obedientiæ intelligendum eſt de eo, qui præuenit iuſta de cauſa. ¶nume. 45.

Horæ iſtę ſtatæ mutari poſſunt etiam ob ludos publicos, quando illi, qui ſolent eas audire, non venirent ad audiendum, ſi alia quam debita hora non celebrarentur. ſine aũt iuſta cauſa non licet eas mutare. cap. cum decorem, & cap. penul. De vita & honeſt. cap. 1. de Torneam. ¶Ib. num. 50.

Non licet autem id facere ob interdictũ. Neque etiam ſi nullus adeſſet, qui audiret ſecundum opin Innocen. c. 1. de cele. miſſ. per tot. & Io. And. ¶Ib. nu. 53.

Horæ ſtatę poſſunt præueniri, nõ vt mollius dormias, vel vt ſine moleſtia luſibus, aut alijs vanis occuperis, quia id peccatũ eſt, iux. S. Thom. quol. 5. ar. 28. Anto. 2. p. tit. 14. cap. 4. nu. 54.

Sed non, ſi fiat iuſta de cauſa etiã in horis publicis in choro, vt probatur per ca. 1. de celebr. miſſa. & cap. presbyteri. 91. diſt. quod ſolet fieri, quando faciendæ ſunt publicæ ſupplicationes, aut concionem inſignem. 66. Regis aduentum, &c. Sed ſemper debet adeſſe auctoritas Superioris. ¶n. 55.

In priuatis autem licita cauſa poteſt eſſe litterarum ſtudium, aut alia negocia, qbus Religioſus iuſte ſolet occupari, quare vſq. ad veſperas, quia tunc præſumitur eas dicere maiori cum attentione. ¶nu. 56.

Statas horas prælatus, qui obſeruare nõ facit in recitando, lethaliter peccat, ſecundum Ang. Ver. hora. §. 2. & Silueſt. quæſt. 9. Caie. in ſumma id non concedit, cuius opinio de rigore poteſt procedere: tamẽ ex æquo reprobatur per Conc. Baſil. ſeſ. 21. ca. presbyter. d. 91. ¶nu. 61.

Horas ſtatas mutare ad recitandũ publice maiorem cauſam requirit, quã priuatim quia maior effectus, maiorem cauſam requirit. Similiter, vt mutet perpetuo de vna hora in aliam, quam vt mutetur ſemel, aut iterum. ¶num. 71.

Horarum ordinem inuertere iuſta de cauſa peccatum non eſt, vt quando chorus incipit horam, quam nondum dixi. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 4. §. 4. Si aũtem id fiat per negligentiam, vel incuriam etiam ſcienter, non eſt etiam veniale, & non inducit obligationem iterum recitandi. Angel. §. 18. Silueſt. quæſt. nona. §. 3. Et ſatis colligitur ex cap. Dolentes, de celebra. miſſar. ¶Ibid. nũm. 66.

Horæ ſtatæ, ſiue debitæ recitandi aliqua latitudo eſt, poſſet enim paulo ante, vel paulo poſt recitari, iuxta Angel. §. 22. Et Silueſt. quæſt. nona.

Si autem labatur hora, reſtat obligatio, donec

donec durat dies vſque ad mediam noctẽ, & non parit peccatum mor. Contra vero ſi labatur dies, quia, & tollitur obligatio, & peccatum incurritur. nu. 78.

Hora publica publice dicenda ſacrũ locum reqrit regulariter, neque ſine cã, aut diſpenſatione, vel commutatione legitima temporaria, vel perpetua iuſte contrarium fieri poſſet. Clem. 1. §. ne igitur, de celebra. Miſſ. & cap. 1. adiuncta glo. eod. ti. ¶De ora. cap. 5, num. 2.

Horas dicere pro quæſtu ęque, ac ꝓ Deo malum eſt. Principaliter autem ob Deum, licet ſecundario ob lucrum, non eſt peccatum, ſecundum Maior. 4. d. 15. q. 2. ¶Ib. c. 6. num. 16. & Com. cap. Miniſter, de finibus. nume. 36.

Horas recitare tria genera hominũ obligantur. Primo, ſacris Initiati. Deinde beneficia Eccleſiaſtica obtinentes. Tertio, Religioſi profeſſi. Palu. 4. d. 15. q. 5. Anto. 3. p. ti. 13. cap. 4. §. 4. Abulenſ. cap. 6. ſuper Matth. Maior. 4. d. 12. ¶Ib. cap. 7. num. 1. De presb. eſt tex. cap. presbyter. 91. diſt. Diaconi verò, ac Subdiaconi, non tam iure humano ſcripto, quam naturali, & diuino per cõſuetudinem determinato. num. 2. De beneficiarijs eſt tex. in Conc. Martini Papæ. cap. fin. 92. d. cap. diuerſis fallacijs. de cler. coniuga. num. 3. De Religioſis, non eſt tex. Sed ratio Paludani, vbi ſupra id perſuadit quia ſunt miniſtri Eccleſiæ, atque vt tales ſubſtentantur. Hunc refutat Caie. in ſumma. Sed ſolidiorem affert Anton. 3. p. titul. 14. cap. quarto. §. 1. quia ſunt ordinati ad vitam contemplatiuam. numer. quarto. Ver. Monacus.

Horas recitare tenentur excommunicati, immo, & degradati, quia non liberantur ab oneribus ordinum; cum ſemper habeant characterem, iuxſt. glo. cap. licite. 32. q. ¶Ibid. num. 17.

Tenentur beneficiarij, quantumcunque ſimplex ſit beneficium, qa & ſi inſufficiens ſit, eſt tamen beneficium ca. ſi motu ꝓprio. De præben. lib. 6. & per illud deputãtur ad laudandum Deum, & ei inſeruiendum. ¶nu. 27. Etiamſi non percipiant. Si autẽ neque per ſe, neque per alios percipiunt ceſſat cauſa recitandi. Anton. 3. p. tit. 13. ca. 4. §. 1. Albericus cap. 1. de celeb. Miſſa. ¶Ibid. nume. 28.

Horas recitare non tenentur Nouitij. Anto. vbi ſupra. Etiamſi gaudeant priuilegio. cap. ſi quis ſuadente, ſicut etiam clerici Minores. Ib. num. 23.

Similiter, neque Tertiarij. ſ. Franciſcani. Quia illorum Regula non eſt Religio, ſed modus viuendi. num. 24. Neque Penſionarij. Quia penſio non eſt beneficium. c. quãuis. de præbend. Niſi habeant omnes fructus beneficij reſeruatos loco pẽſionis. nu. 26. Neque Magiſtri Grammaticę, aut aliarũ facultatum accipientes præbendam, aut penſionẽ pro docendis clericis ſecundum ius commune. cap. 1. de magiſt. Non bideli, non clauigeri, non campanarij, non Sacriſtæ. ¶num. 26.

† Intellige niſi ſint clerici in ſacris, quia tunc tenerentur ratione ordinum.

Neque prouiſi, q nondum poſſeſſionem beneficij acceperunt. Neque q expectatiuã habent, de qua Clemen. 2. de reſcrip. ¶conſil. 14. de celebra. miſſar.

Horę integræ ſunt dicendæ, & non interrumpendæ, faciunt multa argumenta c. Miſſas, & cap. cum ad celebrandum. d. 93. l. plane. ff. fam. erciſcund. l. tutior. §. laicus. ff. de viſit. de orat. cap. x. nu. 2.

Quare quoties Breuiarium ponit offici Beatæ Virg. vel Defunctorum dicendũ, chorus tenetur ad illud, quia tunc eſt pars Horarum, non autem priuati. ¶Ib. n. 3. & infr. Et qui recitat anticipando, ſincopando, interrumpendo, peccat. cap. Dolentes, de celebr. miſſar. nu. 30.

Et qui tarde ad chorum veniunt, & cito abeunt ſine iuſta cauſa, tenentur ſupplere. num. 2. Si partem etiam notabilem non dimittant, licet nõ peccent, qualis eſt primus pſalmus. Peccant autem ſi non ſupplẽt, & multo magis ſi partem notabilem dimittãt etiamſi ſuppleant. nu. 44.

Horarũ dimidiũ in choro dicere ſufficit qa & ſi id nullo iure ꝓbetur, valet tamẽ cõſuetudo recepta. Et ſufficit audire orõnes, ca. antiphonas, qa cõſuetudo hẽt vim legis. Etiam in hac materia. c. eccleſia. 2. d. & ita ſentiunt Gandau. quol. 29. q. 30. Ant. 2. p. ti. 9. c. 22. Palu. 4. d. 45. q. 2. ¶Ib. n. 14.

Horas publicas, nón expedit dicere ſecrete, reputando id eſſe melius cum cōtrarium verum ſit, id.n. ab Eccleſia pro meliori ſemper habitū eſt, & quia deuoti ſua deuotione calefaciunt frigidos, & per ſanctā illam cōionem creſcit amicitia. Vnanimiter ēt orabant Apoſtoli, & per multas alias orationes relatas.c.17.de ora.n.24. vbi etiā tollit argum.in contrarium adducta.

Horæ in choro clare, non ſubmiſſe, dicendæ ſunt, quia diſtributiones quotidianę recitantib.conceduntur, non autem aſſiſtentib.tantum: pſallendi.n.gratia ibi cōueniunt etiam Canonici, & maiores chori, & quod dicit Caie.li.17.Reſp.2.

Illos non debere cantare, ſed meditari cantata, eſt expreſſe contra Conc.Baſil. & contra ſeipſum in ſumma. Quod ſi ſtatuto aliquo alicuius Eccleſiæ cōtratiū fiat, ita vt ob ſolam pręſentiam illi diſtributiones lucrentur, ſtatutum illud nulla iuſtificatione poteſt obſeruari. ¶ Id.c.17.nu.47.

Horæ dicendæ ſunt attente infra nu.34.

Horas, qui omittit, non ob iuſtā cauſam ſemper peccat mor. Gandau.quol.19.q.30. & omnes: idem dicendum de eo, qui omittit partem notabilem, ut ſentit Palud. ¶ Capit.7.num.5.

Et non peccat pluries, ſed ſemel tantum, vt ſentit Nicolaus de Ploue in Tract.de horis.quæſtio.8.quia ſunt una tantum oratio grauius tamen peccat, qui totum, quam qui dimidium, vel tertiam partem, & intelligitur de illo, qui non pronunciat, non autem de illo, qui proponit non pronunciare, quia iſte toties peccat, quoties id proponit omittere totum, uel partem, licet intra tempus propoſitum remouet. ¶ Ibidem num.6.

Omittere per ignorantiam, incogitantiam, obliuionem, veniale tantum peccatum eſt, etiamſi omittatur pars notabilis, & grauius, uel leuius, prout illa magis, vel minus culpabilis eſt.

Per negligentiam autem, & contemptum mortale eſt, ſi omittatur pars notabilis. Anton.3.par.titul.12.cap.4. Angelus §.16. Silueſtr. quæſt. duodecima. ¶ Cap. 10.num.48.

Horas omnes, vel partem, qui vno die omiſit, non tenetur lapſo die amplius dicere illas. Tho.quol.3.ar.29. quem ſequuntur omnes Theol. Inno. probat ab omnib. Canoniſtæ.c.1.de celeb.miſſ. Cuius veram rōnem tradit Anch.in d.c.num.20. quia illud præceptum; ita eſt annexum diei, vt eo elapſo non poſſit impleri. ¶ nu.52.

Qui omittit in choro ſufficit, vt ſuppleat extra chorum, licet ſatius eſſet, ſi ſine ſcandalo id fieri poſſet, ſupplere in choro conuentualitet, iuxta deciſionem Cardin. in cap. Clerici victum.d.91. ¶ nu.58.

Et non poteſt quis dicere horas alterius Breuiarij in choro, etiam ex diſpenſatione, quia non diſpenſatur ad formam ſui chori. ¶ nume.60.

Horis a dicendis cauſę, quædam ſunt, quæ excuſant. Prima eſt aduerſa ualetudo. Inn.cap.1.de celeb.miſſ. Conc. Carthagin. 91.diſt.quia Ægrotus non poreſt, & nemo ad impoſſibile tenetur. l.impoſsibile. ff. de reg.iur.cap.nemo.eodem ti.li.6. Illa.ſquæ notabilitet obeſt plus, uel minus, ptout infirmitas plus, uel minus durat. ¶ De ora. ca. 11.num.1.

Et talis non tenet audire, licet beneface ret ſi audiret, contra tamen, & male tenet Gerard.Tract.de Aſſiduit.orandi.q.4. nō n. obligamur ad omnia, quæ poſſumus, ſed ad quæ iubemur.num.6.

Neque ad aliquid aliud tenetur de rigore iuris humani. ¶ nu.t9.

Neque talis indiget diſpenſatione ulla ob hoc. ¶ conſi.15.de celeb.miſſ.

Infirmitatis autem cuiuſcunque impotētia excuſatve a toto, uel a parte, prout talis infirmus non pōt, neque ſolus, neque cum alio dicere. Qui.n.non poteſt ſolus, ſed bene cū alio, tenetur dicere cum alio ſi illum commode habere pōt, vt cęcus, qui habet redditus ſufficientes, ita ut poſſit ſecum adhibere ſocium, ſecus ſi non habet tales redditus, uel ſufficiens Patrimonium, ad quod ſit ordinatus, licet habeat alios redditus prophanos. ¶ Cap. decimo. numer. 13. & 14.

Qui autem excuſatur a parte, qui etiam dicere nequit, uel ob defectum Breuiarii, vel ob caligine oculorū, aut alterius impotētia, non propterea excuſaſ a dicēdo illud

quod

quod memoriter dicere poteſt. Qui autem excuſatur a parte, quam dicere poteſt excuſatur a toto. Quia impotentia dicendi maiorem partem tollit totũ, quia regulariter maior pars trahit ad ſe minorem. ¶nu. 15.

Altera cauſa excuſans eſt diſpenſatio. Non epiſcopi, vt male ſentit Gerardus cõtra Archidiac. & Card. in cap. Eleutherius. 91. diſt. & Panorm. in cap. 1. de celebr. miſ. Multa præſupponendo falſa, ut deducit Auctor cap. 10. nu. 24. & 25.

Licet iuſta de cauſa, potuiſſet olim diſpenſare ſuper formam horarum in ſuis Eccleſijs, & illam mutare facit. gloſſ. ca. 1. 91. diſt. & Conc. Lugdunenſ. in cap. pronunciandum. de conſecr. diſt. 3. Gregor. in cap. Nouit. 12. diſtinct. Quod, & nunc facere poſſet, vbi Conc. Trident. non eſt receptũ, vel ab his, qui formas proprias ante 200. annos inſtitutas habent. ¶Ib. a nu. 25.

Poteſt autem diſpenſatio Papæ, quia id eſt ius humanum. cap. propoſuit. de conce. præb. num. 31.

Tertia cauſa, ſecundum Gerardum de Aſſiduitat. orand. quæſt. *6.* Eſt ſtudium, ſed non acceptatur, immo ab ea opinio communis diſſentit, quia melius eſt orare, quam ſtudere, iuxta glo. in cap. licet. 8. q. 1. ¶nume 32.

Quarta cauſa ſecundum aliquos eſt iuſta a beneficio abſentia. Sed eſt contra cõmunem, quia onus recitandi, eſt perſonale. ¶num. 33.

Quinta, ſubita occupatio, quæ nec põt omitti, neque illi aliter prouideri. Henricus Gandau. quol. 15. q. 10. Maior. 4. d. 12. qõ. 2. Silue. q. fi. nu. 34.

Sexta, neceſſaria occupatio circa recitationem in choro, vel cantum. Anton, 2. par. titu. nono. cap. 12. Limita, quando deputatus non potuit ante præparare ea, quæ canenda erant, aut id facit ille, qui non tenebatur, propterea quod omiſſum fuerat a deputato. num. 3*6.*

Horæ initium requirit propoſitum attendendi, quia nullus actus eſt meritorius, niſi fiat animo deliberato. ¶ca. 13. nu. 13.

Attendendi propoſitũ hẽt, qui aĩo deliberato accipit Breuiariũ, vt Deo vacet ſiue ad Eccleſiã ſe confert. Et q tale aĩum nõ habet, aut cũ prius habebat actualiter, uel virtualiter mutat, tenetur ad reſtitutionem fructuum, ſeu diſtributionum. c. 13. n. 17.

Horas, qui dicit ſine attentione tenẽ repetere, quia nõ facit id, ꝙ pcipit Eccleſia, c. dolentes, de celeb. miſſ. & opinio cõis habet hunc peccare mor. & expreſſe ſic determinat Palud. 4. d. 15. q. 5. Gabr. in Can. lect. *62.* Gerſon 3. p. Alph. b. Verb. oratione. Maior. 4. d. 12. q. 7. Adria. quol. 8. Medina tenet contrarium in Man. de ora. q *26.* ¶cap. 20. nu. 31. Vide in Ver. Recitare.

Hoſpes.

Hoſpita, quæ ſolet pollui ſecrete cum quodã ad hoſpitiũ ſuũ ueniẽte, põt abſolui mõ polliceatur ſe in poſteiũ, nunq̃ recepiurũ eũ, & ſine cautione, quod ſi non poſſet ſine maximo ſuo detrimẽto, aut ſcãdalo eũ ab hoſpicio ſuo prohibere poſſet, ſine tali propoſito abſolui trib. concurrentib. Primo vera delicti pœnitudo. Secundo verum propoſitũ non peccandi cũ ſe inuenerit cũ eo. Tertio, credulitas, qđ Deo adiuuante non peccabit tunc. Quarto rõnabilis cauſa non prohibendi eum ab hoſpitio. Man. c. 3. nu. 15. & 20.

Hoſpitans gratis peccat ſordide hoſpitãdo. com. de ſilent. in diu. off. n. 23.

Hoſpites gratis recepti, & oẽs inuitati & copioſis ferculis amicis mittentes ob inanem gloriam bis peccant, & quia uana gloria eſt peccatũ, & quia noceat alijs. ¶nu. 80.

Hoſpitale.

Hoſpitale iudicetur beneficiũ, uel ea fundatione, vel ſi p electionẽ, & cõfirmationẽ prælati dr̃. Clem. quia contingit. §. qđ aũt, de rel. dom. Eſſe, & nõ eſſe benef. ex multis conijcitur ex copia conceſſionis. Qđ aũt clericis, & laicis ſolet cõmẽdari nõ eſt benef. ¶conſi. 1. de rel. dom. per tot.

Hoſpitalarius, q̃ reditus hoſpitalis, non inſumit in ea, ad quæ ſunt deſtinati, & qui ſciuit eos perdi, aut in alia inſumit peccat, d. Clement. Quia contingit, Archiep. 3. p. titu. ſecundo. Et ſi minus tarde recuperat

alienata.cap.quicunque.12.q.2. Et q adeo negligit reficere edificia, quòd ob id cadāt cum obligatione reſtituendi Hoſpitalium, onera debeat implere per Conc. Trid. ſeſſ. 25.cap.8. Et poſſunt ab Epiſcop. ad id compelli, etiam ſi ſint laici, non autem quando ſunt clerici Regularibus ſubiecti. ¶Manu. ca.25.nu.61.

Humilitas.

VErbum hoc latinis Ethnicis non ſignificat virtutem humilitatis, quæ etiā Ariſtot. fuit incognita, ſed abiectionem, & vilitatem. ¶Com.cap.inter verba. Concl. quinta.num.3.

Virtus eſt Deo præclara, & dilecta, præſertim in Regularibus cum ſine illa parum in Religione illi proficiant. argum. ca.1. de pœ. d.1. ¶Com.4.de Reg.nu.8.

Ad ſui exercitium non requirit expreſsā ad Deum ſubiectionem, ſed ſufficit ſubiicere ſua bona naturalia minora maioribus, & minora diuina maioribus donis diuinis alterius. Et bona animi naturalia diuinæ gratiæ alterius. (2.2.quęſt.162. art. 1. ¶Manu. cap.23.nu.6.

Humilitas, ſeu modeſtia exterior non videtur ſubſtantialis compaſſioni. ¶Com.ca. Fratres, de pœ.d.5.

De Litera I.

Ieiunium.

† IEiunium duobus modis poteſt ſumi ſcilicet improprie, & ſic ſignificat abſtinentiam à vitiis, & dicitur ieiunium ſpirituale. Eſa.58. Nonne hoc eſt magis ieiunium, quod elegi, diſſolue colligationes impietatis.

Secundo Proprie, & ſic eſt ſubtractio, vel priuatio cibi, & potus.

Diuiditur autem dupliciter, primo, ſecū dum cauſam, & eſt duplex, primo ieiuniū luctus, vt quando fit talis ſubtractio ad ſatisfactionem pro peccatis præteritis, vel cauendum pro futuris. Secundo, ieiunium exultationis cum fit ad leuandum mentem in diuinorum contemplatione. Secundo diuiditur ſecundum modos. Et ſic eſt duplex, ſcilicet ieiunium Naturæ, quo quis ieiunus dicitur ante cibum ſumptum illa die, etiāſi poſtea pluries comeſturus ſit. Et ieiunium Eccleſiæ, quo quis ieiunat ſecundū modū ab Eccleſia præſcriptum ad carnis afflictionem. ¶Silue.Ver.ieiunium, in prin.

Ieiuniorum dies ſunt quadraginta quatuor temporum vigiliarum, in quibus à media nocte, in mediam noctem non licet pluries comedere, quàm ſemel, & non cibosū vetitos, ſine cauſa vera, aut putatiua, vel cū diſpenſatione. Thom. & communis in 4. diſt.15. Innoc. & communis in Rub. de obſeru.ieiun. ¶Man.c.21.nu.2.

Inter dies ieiunij de præcepto eſt vigilia Pentecoſtes, cap. noſce, & cap. de ieiunio, diſt.76. & gloſſ. cap. ſcire, eadem diſt. reprehendit Gratianum, qui eodem cap. videtur tenere contrarium. Cum conſuetudo generalis ſit ieiunandi. ¶conſi. 10. de obſeruat.ieiun.

Ieiunia omnia Chriſtianorum ſunt de iure poſitiuo humano, nō autem diuino, nec naturali, & hæc eſt communis opinio, quicquid dicant nonnulli. ¶Man.c.21. n.12.

Ieiunium Eccleſiaſticum iure communi inductum, aliud eſt à ieiunio ex voto, & aliud ieiunium à Confeſſore in pœnitentia iniunctum, & aliud alio reſpectu ſuſceptū, & diſpenſatum ab vno, non cenſetur diſpē ſatum ab alio. ¶conſi.4.de obſer.ieiu.n.4.

Ieiuniorum obſeruantia ſicut, & feſtorū locis diuerſis, diuerſa eſt. cap. pronunciandum. de conſecr. diſt.3. & argum. ca. concilium. de obſeruat.ieiun. ¶Conſil.1. de conſtitut.num.31.

Ieiunium frangit, qui horam præuenit notabiliter abſque iuſta cauſa, iuxta gloſſ. cap.vnum, 25.d. Palud. 4.d.15.q.4.art.5. Scias, qui iuſta cauſa ſecundum Innocē. in Rubr. de obſeru.ieiun. Quam horam differre ſemper licet, modo non fiat cum ſuperſtitione l. iuxt. S. Anton. 2.par. titu.6. cap.2. ¶Man.c.21. Frangit ſecunda comeſtio, nō autem tertia, aut quarta, ſecundum Duran. 4.d.16. Angel.§.22. Silueſt.q.4. quicquid dicat Maior.4.d.15.q.6.

Non frangit potus etiam frequens vinū, aut

aut aqua quacunque hora, & quocunque reſpectu ſecundum Thom.2.2.q.147.ar.6. quamuis ad famem,& ſitim ſedandam, qcquid dicant alij ſine tex.aut iuſta ratione. ¶Ibid.num.12.

Neque guſtare etiam carnem ad guſtandum, nec præſumere medicinas, modo nõ ſumat quis tãquam cibum. Neque collatio in ſero facta, iuxta morem regionis, etiam ad ſuſtentationem,ſecundum Innoc. & Caiet.modo non fiat in fraudem ieiunij. Non autem licet ſumere illam in mane: differendo prandium vſque ad ſero, quia eſſet contra ius.¶num.13.

A Ieiunio excuſant primo impotentia, vt pueri vſque ad annum 21. Senes ſexagenarij iuxta communem; de quibus tamẽ D. Thom.nihil dicat. Mulieres grauidæ lactantes. Pauperes non valentes quærere cibum ad vnicam comeſtionem ſufficientem. nu. 15.Secundo,Neceſſitas, vt quoties quis tenetur facere aliqd incompatibile illi ad uitæ, vel ſui ſtatus decentem conſeruationẽ neceſſariam, aut alia, quæ à ſeruando feſto excuſant.¶num.16.

Tertio,maius bonum,vt hi,qui non poſſunt ieiunando ſanctioribus, & melioribus operibus vacare,quibus non ieiunando vacarent,argum.cap.non mediocriter,de conſec.d.5. Intellige de illis, qui ex charitate, & non ex mercede ea faciunt principaliter,ſecus ſi minus principaliter.¶nu.17.

Ieiunium tollit peregrinatio cum ꝑpter perſonæ auctoritatem aliorum deuotionẽ illa auget,& ille,qui peregrinatur,non poteſt vtrunque adimplere. Caiet. in ſumma. Et etiam quando eſt præcepta, aut voto ſuſcepta,aut iniuncta, non poteſt commode differri,Gabriel.4.d.15.q.3.ar.1.¶nu.18.

Secundo,tollit illud cauſa, non tantum iuſta,ſed etiam,quæ putatur talis. Palu.4. d.15.q.4.ar.1.Anto.2.p.ti.6.cap. 2. Silueſt. & Caiet.vbi ſupra. Et qui credit non poſſe debet experiri, & ſi non eſt plene reſolutus,debet diſpenſationem petere. Quod ſi noluerit, non eſt abſoluendus tanquã non contritus. Et qui non poteſt quo ad totum, tenetur quo ad partem,quam poteſt,& qui non põt totam Quadrageſimam,teneť ieiunare illos dies quos poteſt. ¶nu.20.

In ieiunio generali diſpenſat ſolus Papa abſolute,argum.Clem.ne Romani.de elec. & cap.ex inſinuatione.de appellat.in diurnalibus videtur poſſe Epiſcopus,& eo abſente parochus, & quilibet prælatus cum ſuis Religioſis.¶nu.21.

Ieiunium,qui cauſam dat,vt aliquis frangat peccat,vt qui inuitat ad cœnam ſine iuſta cauſa,aut conſentit ad actum cænandi, uel cum cauſa,quatenus eſt peccatum. Caietan.2.2.q.146.ar.4.¶Ibi.nu.25.

Et qui cibos vetitos miniſtrat, niſi appareat eos teneti ad non ieiunandum,aut diſpenſatione, ſiue conſuetudine id permittente.¶num.26.

Et Dominus, q famulis ieiunare petentib.cænam tribuit. ¶conſi.2.de ob.ieiu.

Ieiunare tenetur iure naturali, qui probabiliter credit ſe victum iri a tentatione carnis,niſi ſe ieiunio communicat. Thom. 2.2.quæſt.174.art. 3. ¶Conſi.1.de pœn.& remiſſ.num.6.

Et qui mane edit ob incogitãtiam, ignorantiam,inaduertentiam.Paluda.4 d.15.q. 4.ar.5.niſi comeſtio fuerit talis, quæ ieiunium fregerit, quia tunc non poteſt reparari.¶Man.c.21.nu.27.

Ignorantia.

IGnorantia triplex eſt, prima eſt affectata,ſiue optata, qua quis ignorat, quæ ſcire tenetur,& non vult ſcire, vt liberius peccet,iuxta illud pſalm.Noluit intelligere vt bene ageret: relatum in cap.Ideo. 37.d. auget autem hęc peccatum ex circunſtãtia mali deſiderij. Altera eſt craſſa,ſeu ſupina, qua qs ignorat id, quod communiter oẽs ſui ordinis ſciunt, quod contingit ex culpa lata.Excuſat hæc a toto, ſed non a tãto. Tertia eſt iuſta, quem Theologi inuincibilem, Canoniſtæ autem probabilem appellant.Et eſt qua quis ignorat, quod nõ oporteat eum ſcire.1.quæſt.4.§. no.andum, & qua communiter omnes eiuſdem ordinis adhibita debita diligentia laborant. Tho. 2.2.quæſt.79.ar. 3. Hæc omnino excuſat, quando eſt cauſa actus. i.quãdo nõ fieret ille,niſi ignoraretur, ſi autem ſit Comes nõ excuſatur.¶Man.c.23.nu.45.

Ignorantia iuris obſcuri excuſat, tanquã ignorantia facti, iux.gl.ſolemn.ca.1.de poſtulat.li.6.recep.per Dominicũ, & alios, & per Fely.& citatos ab eo in cap. de quarta. de præſcript. num.27. ¶ Conſil.2.de his, quæ vi.num.ſecundo.Iuris dubij diuini, & naturalis.d.conſi.20.de vſur.nu.2.

Iuris non frequentati, quia dicitur ꝓbabilis.cap.ignorantia, de reg.iur.li.6.Ib.n.7. Et iuris probabilis, quia çquiparatur ignorantiæ facti, iuxta glo.recep.cap. vnico, de poſtul.prælator.lib.6.¶conſi.42.de ſenten. excom.num.8.

Ignorantia probabilis excuſat male ordinatum a ſuſpenſione, quia lex imponit pœnam præſumenti facere, & conſequẽter dolorẽ agenti.¶Conſi.9.de temp.ord. n.3. Et in Repet.cap.Accepta, de Reſtitut. ſpolia.oppoſ.8.

Ignorantia iuris excuſat Religioſos, qui illud ſcire non tenentur, & maxime ſi ius ſit obſcurum, & non multum frequentatũ. ¶Conſil.42.de ſenten.excomm. Conſi.20. de vſur.

Ignorantia extrauagantis in foro tantũ conſcientiæ, quo ad pœnas excuſat.¶conſ. 52.de ſent.exc.Et quo ad peccatũ mor.Innoc.c.per tuas, el 2.de ſim.¶conſi.32.eo.ti. & in foro fori excuſat eos, qui extra Curiã à pœnis grauib.& excedentib.delicti natu ram. ¶Conſi.47.

Ignorantia iuris naturalis, diuini, vel hu mani clari, quod quis ſcire tenetur non excuſat.c.ignorantia.de reg.iu.lib.6.cum ſuis concordantijs. ¶conſi.8.de pœn.& remiſ. num.2.conſi.42.de ſen.excomm.num.2.Et quando eſt cauſa peccati tollit, vel minuit in totum, vel in partem, prout tollit, vel minuit uoluntar.um.1.2.q.76.ar.1. ¶conſi. 5.de ſumm.trin.

Ignorantia probabilis iuris diuini naturalis non datur, tamen iuris diuini poſitiui dari poteſt, vt probat Caie.to.1.opuſ.tra.5. q.5.¶Com.c.1.de pœ.d.6.n 92.

Ignorantia excõicationis excuſat ab ea, licet nõ a peccato.cõſ 50.de ſen.exc. nu.4. cõſ.48.n.1.Et licet nõ excuſet à tanto excu ſat a toto.Et quę excuſet a pœna nõ intelli gitꝰ de ordine, ſed de extraordinaria ſecun dum Anto.c.a nobis, de ſen.excom.& ca.2. de conſt.lib.6.¶Conſi.54.eodem.

Ignorãtia facti excuſat a pœnis.c.ita quorundam.de Iud.omnes. Iuris vero quoſdã ſic, vt paruulos, & rudiores, quoſdã nõ, iux. ea, quæ habentur.c.ignorantia.de reg.iu.li. 6.¶Com.d.c.ita quorundam.No.8.n.25.

Ignorantia probatur, quo ad forum exterius primo ꝑ pſũptiones iuris, qa regulariter præſumitur, donec ſcia probetur.c.præſumit, de reg.iu.li.6. Secundo, per iuramentum.c.paſtoralis, de excep.Tertio, probãdo aliq̃d, quod neceſſario cõſequitur illam, vt ꝙ erat infans, vel furioſus.c. indutus. 3.q. 9.Quarto probando aliquid, quod veriſimilis ignorantia conſequitur, ut probando abſentiam.c.ſi qui matrimoniũ accuſa.non poteſt.¶conſ.1.de conſt.n.6.

Illegitimus.

Illegitimus ille dicitur, q defectũ nataliũ patitur, quocunque mõ, & ad defectũ corporalẽ reducitur, & includit oẽ illegitimorũ genus.gl.c.niſi cũ pridẽ.de renunc. Et ſi eſt occultus, & credit legitimus dẽt legitimationẽ ꝓcurare occulte, q̃ facile illi conceditur ſcdm Ant.& ſecũ ſolus Papa diſpenſat ad ordinẽ ſacrũ dignitatem, & beneficium Curatum.¶Man. c.27.n.201.

Credens ſe eſſe talem ex dicto matris debet deponere ſuam credulitatem, ſi vult ordinari, alioquin contra conſcientiam ageret, & conſequenter peccaret, cap.fina. de præſcrip.

Nec ſufficit deponere illam, & ponere ſe in ſtatu dubij, quia etiam contrairet propriæ conſcientiæ. c.ad audientiam. de hær. D bet igitur credere firmiter ſe eſſe legitimum, & præſertim quando habet iuſtum motiuum, tum quia lex iuſta præſumit illud.l.filium.ff.de ſtatu hominum, tum quia adulter, nihil unquam ei dixit, & populus credit eum eſſe legitimum, & matres in ſimilibus caſibus ſæpe falluntur, & mentiuntur ob multos reſpectus. ¶Conſi.1.de fil.presb.nu.1.& 5.

Illegitimus irregularis eſt c.1.& ſi. de fi. presb.non eſt tamen ſuſpenſus, quia nemo ſuſpenditur ſine culpa propria, ſecundum omnes.¶conſi.40.de temp.or.

Cu-

Cupiens beneficium ſine diſpenſatione, vel penſionem, peccat mort. c. 1. de fil. pſb. li. 6. & acceptio eſt nulla, ideo tenetur relinquere, niſi ſecum diſpenſetur. Conc. Trid. ſeſ. 28. c. 15. ¶Man. c. 25. n. 17.

Ordinatus ordinib. minoribus non eſt ſuſpenſus, põt autem ſuſpendi. c. vel non com poſ. de temp. ord. ¶conſi. 5. eod. tit. Nec valet illi legitimatio a Comite Palatino facta quo ad hoc. Ibi.

Illegitimus ordinatus in ſubdiaconum, & ſuſpenſus, ideo ſibi conſulere debet in vtroque foro. ¶Conſi. 39. de tempo. ord. Si autem bona fide credit ſecum diſpenſatũ, & ordinetur cum dimiſſoria ſua prælati, non eſt ſuſpenſus, quia non ſumit præſumptuoſe, & cum dolo. ¶Conſi. 3. de æta. & qual. nu. 1.

Factus Canonicus Regularis, & regulariter factus Religioſus, poteſt ordines ſacros ſuſcipere, ſed non prælaturam. ¶conſi. 3. de fil. presb. nu. 2.

† Intelligo de illegitime nato aliter, quã ex ſacrilegio, & inceſtu, quia iſte poteſt quidem fieri religioſus, profeſſus, laicus, ſed non clericus, vt decernit Sixtus V. in ſua extrauagan. quæ incipit, Cum de omnibus, lata anno 1587. Et conſequenter non poteſt ordines ſuſcipere, niſi ſecũ fuerit ſpecialiter diſpenſatum.

Diſpenſatus ad ordines per religionis ingreſſum, non cenſetur diſpenſatus ad beneficium perpetuũ, quale eſt dignitas officiũ, vel perſonatus perpetuus. Neque ad beneficiũ curatũ, etiamſi ſit manuale Card. cũ cõmuni. c. 1. de fil. presb. q. 8. ¶Vbi ſup.

Cum promoto ad Subdiaconatum ſine Papæ diſpenſatione, poteſt epiſcopus originis diſpenſare ſecundum Gratianum. cap. non irritari. 9. q. 2. §. his authoritatib. Quia poteſt abſoluere ab omni ſuſpenſione lata a iure regulariter, & poſt alios reſoluit Silueſt. Verb. Suſpenſio. q. 8. ¶Conſi. 3. de æta. & qual. num. 2.

Poteſt liberari a ſuſpenſione p̃ virtutem Iubilæi, quo ad forum conſcientiæ tantum non aũt quo ad forum exterius, neque quo ad irregularitatem incurſam. ¶Ibi.

Illiteratus.

Illiteratus appellatur ille, qui licet ſciat vtrunque legere, neſcit tamen latine. c. illiteratos. 36. d. & c. ſi. de temp. ord. lib. 2. Intelligitur imperitus ille. ſ. qui & ſi ſciat latine, parum tamen de illo ſcit, & nõ competenter, ut d. Archid. ſuper illo cap. Tertio ſignificat illum, qui penitus illiteratus eſt, vel mediocriter caret litteris, ut gl. illius cap. ſentit, & Card. Quarto, ſignificat illum, qui non nouit penitus ſacras litteras. Card. S. Sixti. ¶Relect. c. ſi quando, de reſcrip. excep. 13.

Illiteratus non eſt penitus, q. Grammaticam quidem non didicit, ſed ex vſu perfecte loquitur litteraliter Card. Alex. in ca. 2. d. 38. facit cap. cum in cunctis, de electon. Bartho. in Authent. ſed nõuo iure. C. ſi certum petat. dixit, quod qui legere, uulgariter nouit; ſed non callet latine litteratum dici imperitus, quamquam Fe. in cap. ſciſcitatus, aliter ſentiat. Et Rebuff. in libro de pacific. poſſeſſ. num. 214. ait, illiteratũ eſſe, qui nullas ſcit litteras, aut qui ſcit modicas, ut pote, qui ſcit legere, ſcribere, ſermone vulgari. ¶Ibi.

Illiteratis non poſſe, neque ordines, neque beneficia conferri, ſatis probat. ca. p̃dictus illiteratos. 36. d. & c. ſi. de temp. ordin. l. 5. Eſt enim irregularis ſecundum Alua. li. 1. de planctu Eccleſiæ. ar. 48. & affirmat Innoc. & recep. ab omnibus in c. cum miniſter, de conceſſ. præb. Quod intelligitur de illo, qui nullas didicit litteras. ¶Vbi ſupra. except. 12. Et eſt beneficij incapax. Qui autem ſcit legere, & ſcribere reponẽdus eſt in numero litteratorum, quo ad hoc ſecundum ius nouum. Conc. Trid. & de conſuetudine, & praxi noua Vrbis. ¶Ibid. except. 13. num. 8.

Imago.

Imago Dei in homine eſt. Gen. 1. Creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. cap. Hæc imago, 33. q. 5. Thom. 1. p. q. 93. ar. 1. Atque ut tradit ibi artic. 4. Illa eſt triplex, iuxta gloſſ. pſalm.

pſalm. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui. prima creationis, qua homo ſecundum intellectualem naturam eſt aptus ad cognoſcendum, & amandum Deum. Secunda recreationis, qua diligit Deum in hac vita imperfecte tamen, & dicitur imago gratiæ. Tertia appellatur gloriæ, non primam, ſed ſecundam homo perdidit per peccatum. Tho. 1. 2. q. 85. ar. 1.

Imago Dei non eſt mulier, ſecundum Apoſtol. 1. Cor. 2 Quod intelligitur ſecundum Auguſt. vt declarat D. Thom. vbi ſup. quia ex illa non procedunt omnia, ſicut ex Adam, qui fuit origo omnium hominum, ſicut Deus omnium abſolute. ¶Com. c. primus. de pœn. d. 2. per totum, & in Man. præl ud. 3. per totum.

Imago deficit à ſimilitudine, quia hæc tantum attenditur ſecundum iuſtitiam, & bonam operationem, & in ſolis iuſtis inuenitur. ¶com. c. Sed nec Adam. ea. d.

Imago differt à veſtigio, quia illa inuenitur in ſolis creaturis rationalibus. Hoc autem in omnibus abſolute ſecundum Magiſtr. & D. Thom. & alios in 1. ſenten. d. 3. Idem Thom. 1. par. q. 45. ar. 7. ¶Com. cap. princ. eadem d.

Impediens.

Impediens aliquem à conſequendo officio, beneficio, aut alio bono, ita ei debito, vt haberet in eo ius perfectũ, appellatum ius in re, quæſitum per diſpoſitionem inter viuos, aut vltimam voluntatem, collationem, aut alterum modum legitimum, vel etiam ſi eſſet ius imperfectum, & ad rem per iuſtam promiſſionem, emptionem, electionem, expectatiuam, & c. tenetur reſtituere regulariter damnum paſſo ſecundum Adrian. 4. de reſtitut. quæſt. 4. Alias non niſi impediat per modos iuſtitiæ contrarios, videlicet per uim, dolum, metum, mendacium, aut aliam fraudem & ſi dolo, aut alia mala intentione impediat, quia per alios modos impediens tenetur ſecundum omnes per l. 1. & 2. C. ſi quis aliquẽ & l. fina. ff. de hæred. inſt. ¶Manual. cap. 17. num. 69. & 72.

Impediens curſum cauſarum ad curiã, vel in curia excommunicatur. Et executionem litterarum Apoſtolicarum, & impetrationis gratiæ, uel iuſtitiæ litterarum, etiam ſi impedimenta fiant auctoritate priuata laica, vel Eccleſiaſtica, & eſt excommunicatio Bullæ Cœnæ. ¶Man. c. 27. n. 68.

Impedientes ſimiliter Archiepiſcopos, Epiſcopos, aut alios prælatos Superiores, vel Inferiores, & quoſcunque iudices Eccleſiaſticos ordinarios, quo minus ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica, vtantur contra quoſcunque, ſunt excommunicati per dictam Bullam. ¶Ib. nu. 69.

Impedimentum.

Impedimenta matrimonij. Verbo matrimonium.

Impedimentum dirimens matrimoniũ imponere non poteſt Synodus, aut Conc. Prouinciale. ¶Conſi. 5. de Reg. nu. 8.

Impedimentum nullum iuſtius, quàm facti, per quod non poteſt quis facere et de facto, quod ei iubetur, argumen. cap. nemo, de regul. iur. lib. 6. ¶Conſ. nono, de cle. non reſid. num. 7.

Impedimentum, quod præuideri nõ potuit, non præiudicat, ſed excuſat promittẽtem. cap. communiter. 35, d. ca. quemadmodum. de iureiurand. ¶Conſi. 51. de pb. n. 3.

Impedimentum non præſtat, quod eius non ſortitur effectum per regulam. lib. 6. ¶conſi. 5. de conſt. nu. 19.

Impedimento uno de duobus ſublato, nõ cenſetur ſublatum alterum. l. ſi domus. ff. de ſeruit. vrb. prædio cap. ex tuarum de vſu, & auctor. palij. ¶conſi. 28. de temp. or. conſi. 2. de conſangu.

Impedimento uno, ex dependentibus ſublato remanet alterum. cap. ex tuarũ, de vſu palij. ¶conſi. 4. de conſang. nu. 3.

Impeditus.

Impedito legitime non currit tempus cap. Quia diuerſitatem. de conceſſion. præbend. Legitime autem impeditus dicitur, qui ex obedientia paterna id facit. Conſi. 3. de Renunciat. num. 3. conſi. 6. De his, quæ ui, nume. 2.

Im-

Impeditus reſtituetur ad tantum tẽpus, ad quantum lex ſtatuit, aliàs ſolum ad illud in quo fuit impeditus. ¶Conſi.17.de temp. ord.num.3.

Impedito propter ſuam culpam non cur rit præſcriptio.conſi.50.de ſpon.n.6.

Impeditus non dicitur, qui impedimentum rollere poteſt.argum.c.ap.fina. de elec. li.6.¶Miſc.de ora.c.22.nu.132.

Impenſa.

IMpenſa omnis inordinata. id eſt facta contra rectam rationem naturalem, diuinam, vel humanam, peccatũ eſt ſaltẽ veniale, quia eſt prodigalitas, ut probaꝫ D. Thom.2.2.quæſt.118.ar.1. Er magis peccatum eſt facta a clerico, quàm a laico. Et ſi clericus eſt regularis, magis peccat faciendo illam de bonis eccleſiaſticis acquiſitis ante. Et quæ ſint illa. ¶De red. eccleſ. q.1. Mon.10.56.& 62.& de Reſt eorum.quæſt. 2.Mon.20.

Impenſa facta a Clerico ſęculari de bonis patrimonialibus, vel quaſi patrimoniali bus, vel etiam eccleſiaſticis ex illa parte, quę illi ad decentem uitam ſunt deſtinatis non magis peccatum, quam facta a laico In ducit.¶Ibi.q.1.mon.30.& mon.77.

Impenſa bene eſſe intelliguntur bona, quæ data ſunt pauperibus, quibuſcunque & alienigenis, & locis piis, etiam extra parochiam.¶Man.c.17.nu.94.

Impenſa maior facienda non eſt, quam ipſa res valet.leg.meditare. C.de uino, & tribu.libr.ſexto.¶Conſi.ſecundo. de Decimis.nume.3.

Impẽſas, quas commodatarius facere in re tenetur, ut victus, & curationes exigui p̃ cij petere non poteſt ſine peccato. l.in reb. §.poſſunt.ff.commod.& Barthol.in leg.Diuortia.§.impẽdia.ff.ſolut.matrimo.¶Manu. ca.17.num.186.

Imperator.

IMperatorem etiam Romanorum, eſſe Dominum, & Regem totius mundi, q̃ dicit errat, & ſtulte dicit contra Barthol.in extrauagant.ad reprimendum. ¶ Com. capit.Nouit.de Iudic.Not.3. numer.156.

Imperatorem omnia, quę habet iniuſte quæſiſſe, aut tenere falſum eſt, teneretur.n. reſtituere.argum.c.ſi res aliena.14.quæſt.6. & Reg.peccatum.li.6.quod falſum eſt, neque id aliquis diceret. Secundo, quod Romani multa bellis ſuis iuſtis, ſuo Imperio adiecerunt. Tertio, quod multi eorũ, quos cum ſibi ab initio ſubiecerunt Imperio, vt ex Liuio colligitur, uere, & libere, & ſponte coram Deo eis conſenſerunt, quod ſuffi cit ad hoc, ut male occupata iuſte poſſint teneri, ut expreſſe determinauit Ioann. Pariſ.de poteſtat.reg.& Papæ. cap.5. & multi Impe.Roman.in cathalogo Sanctorũ relati ſunt, vt Carol.Magnus.¶Ib.nu.158.

Imperatorem eligere Ius habent ſeptem Germaniæ magnates, qui recenſentur a gl. ſingul.& recep.in cap.Ad Apoſtolicæ, ſub finem, de re Iud.lib.6.quod ius habent a Sũ mo pontif.De cuius electione an recta nec ne ſit, vel cenſenda ipſe iudicat, confirmat, aut caſſat per cap.Venerabilem. de electio. Et ipſe Imperator fidelitatem iurat. capit. tibi.63.d.Clement.1.de iureiuran.& iuſtis de cauſis ab illo deponitur per d.c.ad Apo ſtolicæ.¶Vbi ſup.nu.3.

Imperator infulam, ſiue diadema a Papa accipit.leg.bene a Zenone.C.de quadr.præ ſcrip.l.omnes dies.C. de fer.& iure, quia quando coronarur Imperium oritur, ut probat glo.fina.uerb.ortus.¶Ibi.nu.7.

Diſcere, & non docere debet, quæ religionem tangunt.c.ſi Imperatur.d.96.¶cõſ. 25.de ſen.exco.nu.2.

Imperium.

IMperia celeberrima, quatuor fuerunt primum Aſſiriorum, & Caldeorum. Alterum medorum, atque perſarum. Tertium Gręcorum. Quartum Romanorũ. Sed ut ait Auguſtinus 18.de Ciuitat. Dei. cap.7.per uiolentiam ceperunt. Non tamen propterea ſequitur ea non fuiſſe talia. Relect.capitul. Nouit. de Iudic.notab. 3.numer.132.

Imperium laicum unum eſſe, ſicut & Imperium Eccleſiaſticum, qui credit errat, quia primo id nullo iure diuino ſupernatu raliter

raliter dato, ſiue reuelato probatur. Secũdo, nulla ratione naturali concludi poteſt. nu. 153. Neque id probat. cap. in apibus. 7. q. 1. vt multi exiſtimant, ſed tantum probat vni Ciuitati, ſeu vni genti, vnum debere praeeſſe. num. 155.

Imperium translatum fuit à Grecis ad Romanos a Papa anno Domini 776. ſecundum gl. ſing. & recep. cap. Venerabilem. de elect. nu. 158.

Impetratio.

IMpetratio beneficiorum poteſt fieri pro aliquo, ſine mandato eius, vt eſt caſus in cap. ex ore, & glo. cap. ſed aures, & cap. Nonnulli. de reſcrip. Idem de impetratione priuilegiorum, & immunitatum, ſecundum Ludo. Roman. quem ſequitur Fel. Idem de omnibus litteris gratiç, quæ non dantur ad lites, vt definit Rebuff. in prax. benefic. tit. de diff. inter reſcrip. Gratiæ, & Iuſtit. ¶ conſi. 4. de priuil. nu. 3. 4. & 5.

Impetratio diſpenſationis tacita copula inceſtuoſa videri poteſt ſubreptitia; at tenendum eſt contrarium ex Deciſion. Rotæ 32. de reſcrip. in nouis, quam ſequitur Fel. ¶ conſi. 5. de conſang.

Impetratio diſpenſationis ſuper vno impedimento tacito alio, valet, quo ad hoc, vt illud ſublatum ſit. Si autem copula eſt facta ad finem, vt facilior ſit diſpenſatio nihil valet per Conc. Triden. cap. 4. de refor. matrim. ſeſſ. 24. niſi de illa fiat mentio: & ſi fiet non dabitur hodie. ¶ conſi. eo.

Impetratio eius, quod iure conceditur fruſtratoria eſt. l. 1. ff. ad municipalem, tradit glo. recep. cap. 1. de Reſcrip. Vtilis tamẽ eſt ad tollendo dubia, & ſcrupulos. ¶ conſi. 48. de Reg. nu. 2. & 5.

Impetrare quis non poteſt diſpenſatio nẽ pro alio ſine ſpeciali eius mãdato, vt videtur expreſſum in cap. innotuit. de elect. quod ad hoc putat eſſe ſingulare Panorm. ibi, & in cap. ſubſtituta, de reſt. in integrũ. Idem de reſcripto, vt patet in ca. Nonnulli. §. ſuni & alij. de Reſcript. ¶ conſi. 4. de priuileg. num. 2.

Impetratum à quo ſit, modo a Principe ſit conceſſum, nihil refert ſecundum Bald. communiter recep. in l. vniuerſis. C. de precib. imp. off. ¶ Ibi.

Impotentia.

IMpotentia à reſtitutione excuſat, quando quis omnia ſecit, quæ potuit ad reſtituendum iuxta conſilium Confeſſoris. cap. odoardus, de ſolu. & l. nam & is. ff. de dolo, & doli excep. & tradita per D. Th. 2. 2. q. 62. ar. fi. conſi. 4. de iniur. n. 4. Man. c. 17. n. 75. c. 75. de Reg. nu. 25.

Inaduertentia.

QVando eſt cauſa actus excuſat a peccato, ſicut & incogitantia. ¶ Conſi. 34. de Homic. nu. 1.

Incapax.

CVi aliquid tacita fide relictũ eſt illud renunciando luctatur dimidiam, alij vero tertiam, iuxta l. Senatus. §. Seruatus. ff. de iure fiſc. Et tradita ibi per Bald. ¶ conſi. 8. de teſtam. nu. 6.

Incantatio.

INcantationes, qui adhibet ad animalia ſeruanda, vel inuenienda vtendo verbis ſacris, aut prophanis, vel aliqua vana obſeruatione peccat mor. S. Tho. 2. 2. q. 96. ar. 4. ad 2. ¶ Man. c. 2. nu. 31.

Inceſtus.

INceſtus quid. Verb. Luxuria.

Cum matre, & filia carnali crimẽ eſt maius adulterio. cap. Adulterij malum 32. quæſt. 1. Alius tamen in gradu remotiori, vel cum cognata ſpirituali, non videtur eſſe tam grandis ſicut adulterium. argum. l. ſi adulterium. §. 1. ff. ad leg. Iul de Adulter. & D. Thom. 22. quæſt. 154. art. 9. ad 3. quicquid gloſſ. dixerit. in dicto cap. & §. de adulter. ¶ conſi. 1. de reſt. in integ. nu. 1. & 2.

Inceſtus ſpiritualis, non eſt proprie inceſtus, quia ſola coniunctio conſanguineorũ talis eſt, aut affinium. 36. q. 1. Ibi.

Non

Non eſt hæreſis, neque quid illi annexũ eſt enim contra uirtutem caſtitatis, non autem fidei. 2.2.quæſt.154.ar.9.¶Conſil.1.de hære.num.2.

Inceſtus impedimentũ eſt matrimonij, nõn aũt ex his, quæ dirimunt ſecundũ oẽs præcipue Palu 4.d.34. quem ſequit Archiepiſcopus.3.p.ti.1.c.15.§.4.¶conſi.2.de cõſangu.& affin.

Tale autem impedimentũ adducit inceſtus cũ affine admiſſus duráte matrimonio ita vt non poſſit contrahere cũ quacunque alia.c.1.& 2.& c.tranſmiſſę,de eo q cogn. conſang.vxo.Man.c.22.nu.74.

Inceſtus.

INceſtus cum conſanguinea, nõ impedit matrimonium contrahendo cũ quacunque alio ut impedit inceſtus cum affine, ita tenent Theol.in 4.d.37.Tho.Ibi. Archiepiſ.3.p.ti.1.c.16.Siſu.verb.Matrim.7.imp. vlt.Primo,quia nullo iure id cauetur.Scdo, quia videtur hoc inductum,non ob criminis grauitatem ſed ob iniuriam facta matrimonio per coitum cum eius cognata, vt ait Ricar. Sed contrarium tenent Canoniſ. Panor.& Præpoſ.c.1.& 2. de eo,qui cogn. conſang.vxo.Ang.verb.inceſtus.§.5.& ſtilus Curiæ id ſeruat,facit ca.ſi duo. 35.q.6. & c.ſi.35.q.8. ¶Man.c.22.nu.74.& conſil. 17.de ſponſ.per tot.

Inceſtus impedimentum tollere poteſt Epiſcopus ex iuſta cauſa. ca.ſi duo.35.q.6. ¶conſi.5.de conſang.Et ſi eſt ſecretus non debet reuelari in literis Apoſtolicis cũ grãdi opprobrio volentiũ contrahere,ſed ſufficit impetrare diſpenſatioñé clam a ſacra Pœnitentia,vel à ſuo epiſcopo.¶Ibi.

Inceſtus occulte poſt commiſſionem ad diſpenſandũ coram ſſus commiſſario interroganti cõtrahentes fateri non teneñt, quia eius manifeſtatio non eſt ad ſubiectam diſpenſationis neceſſaria per iura vulgata. ¶Conſi.2.de ſponſ.nu.5.

† Videant tamen ne mẽtiantur,& magis ne ſint periuri ſi iuramento interrogentur, an inceſtũ commiſerint. Quia aliud eſt ſe non teneri ad non propalandum occultum inceſtum,aliud mentiri dicendo ſe non admiſiſſe.Colligitur ex eodem conſilio.

Inceſtuoſus ordine naturę fit,qui cognoſcit à cognato cognitam. c.nec eam. 35.q. 3.¶conſi.7.de ſponſ.& non poteſt cõtrahere,neque cum illa,neque cum alia.conſ.5. de conſangu.

Indicium.

INdicium dupliciter ſumitur. Primo,cõmuniter ,vt frequenti caſu ſigna indicia vocamus. Secundo proprie, vt ſumunt Iuriſtæ,& eſt duplex,perfectũ, & imperfectũ. Perfectum ad quod duo requiritur teſtes,neque ſufficit unus , niſi ſit omni excẽptione maior,uel niſi teſtificetur de maleficio ipſo ſecũdum Bar. communiter recep. in l.ſi.ff.de quęſt.nu.7. Cum autẽ teſtificatur de aliquo iudicio non ſufficit, ſed debent eſſe duo,vt no.in l.ſi.C.fam.erc.

Imperfectum autem indiciũ eſt, quando teſtis eſt ſingularis.Caie.2.2.q.69.ar.2. ¶Cõ. in Rub.de Iud.nu.38.

Indicia ad interrogandum reũ requiſita debent eſſe non qualia , qualia , ſed perfecta.¶Ibid.

Indicia ad inquirendũ non ſufficiunt extraiudicialia.c.inquiſitionis.de accuſ. licet Sot.contra ſenſerit de ratione reg.ſecr.mẽ. 2.q.6.& Caie.2.2.q.60.ar.4. Iudicialiter autem probata ſufficere poſſent,quia ęquipollent infamiæ, quatenus pariunt quandá delicti notorietatem, & ideo poſſunt loco accuſatoris haberi per quod ſaluatur Caieta. non autem Sot. qui negat ſemiplenam probationem in id ſufficere. ¶Vbi ſup.nu.79.

Neque ſufficiunt leuia ad inquirendum de hæreſi, quia ex tali occaſione magnum, & acerbum præiudicium fieret. ¶conſil.1. de hęre.num.8.

Indicia ſufficientia faciunt capturam iuſtam, quo ad hoc, ut iudex capiens excuſetur a delicto,& culpà male capiendi , non tamen ſufficiunt,vt ſit iuſta, quo ad id , ob quod eſt captus , alioquin nemo diceretur captus iniuſte, cum non capiatur ſine indicijs.¶Conſi.9.de cler.non reſid.nu.9.

Indul-

Indulgentia.

INdulgentiæ verbum æquiuocum eſt, & varia ſignificat. Apud Latinos enim importat mollē permiſſionem, & educationem, vt apud Quinct. lib. 1. Inſt. & in cap. cum ad monaſterium. de ſta. monac. Secundo, ſignificat dare operam, & fere ſemper præſumitur in malam partem indulgere gulæ, ventri, &c. vt apud Caton. de Amic. Tertiò, ſignificat ignoſcere apud Barbaros tantum ſecundum Vall. li. 4. ca. 18. Quartò, ſignificat remiſſionem pœnæ in foro exteriori, vt l. fina. C. de Aboli.

Quintò, gratiam, priuilegium, & diſpenſationem. cap. 1. de Reſcrip. Clem. 2. de celeb. miſſa.

Et tandem apud Theolog. & Canon. importat remiſſionem pœnæ, in foro pœnitentiali.

Eſt igitur Indulgentia remiſſio pœnę tēporariæ debitæ actuali peccato pœnitētis extra ſacramentalem abſolutionem, facta à prælato Eccleſiæ ob rationabilem cauſam, eam de Theſſauro ſatisfactionum Eccleſiæ compenſante. ¶ De Iub. not. 20. & not. 5.

Indulgentię inuentum non eſt nouum, vt Hæretici ſomniant, vt patet in extrauag. Antiquorum, quæ condita fuit anno 1300. Et ante illam Honor. 3. in cap. noſtro. de pęnit. & remiſſ. Ante Honor. Innoc. 3. ca. cum ex eo, eodem titu. Sed pręcipue Greg. Magnus anno 619. ſtationes, ſeu ceremonias ſtatas ad Indulgentias quęrendas Romæ ſtatuit, ſecundum Sanct. Thom. 4. d. 20. q. 1, ar. 3. Et licet nullum ſit in Sacris ſcripturis de illis teſtimonium apertum, nullū ſacrorum Doctorum, Græcorum, aut Latinorum antiquorum, expreſſum verbum, vt ait D. Anton. 1. p. ti. 10. cap. 3. Ratio fuit, vt exprimit Roffenſis ar. octauo. contra Luth. quia non forte conſtat a quo ſtatui cæperint, & quod non fuit illarum fides explicita, tā neceſſaria in Eccleſia, atque nunc eſt propter charitatis ardorem, & criminum raritatem, quia tunc magna canonica vindicta puniebantur.

Poſtquam igitur de Purgatorij pœnis cœperunt homines trepidare, Indulgētiarum vſus, qui tunc rarus erat, cæpit in Eccleſia frequentari. Notab. 7.

Indulgentia peccati, & remiſſio eiuſdē, idem ſignificat, facta tamen ſine ſacramento, iux. extrauagan. 2. de pœn. & remiſſ. & pro remiſſione pœnę ponitur, quicquid dicat Valla lib. 4. cap. 8. l. final. C. de abol. crj. differt tamen indulgentia plenaria à remiſſione omnium peccatorum, cum ſit genus ad hanc. Quare ſequitur, quod ſignificat remiſſionem per translationem ſaltem.

Neque ſunt piæ Chriſtianorum fraudes, vt ſomniant Hæretici impij damnati à Cōcil. Lugdun. c. fin. de pœ. li. 6. & Conc. Conſtan. ſeſſ. 8. & Trid. ¶ notab. 8.

Indulgentia eſt duplex: prima, non plena illa. ſ. quæ partem pœnitentiæ iniunctæ, vel iniungendæ per ſe condonat, vel etiam per accidens condonat totam, vt indulgentia decem dierum applicata ei, cui non eſt maior iniuncta, neque iniungenda.

Secundo plena, quæ per ſe totam pœnā pro peccatis confeſſis iniunctam, vel iniūgendam, uel pro omnibus etiam lætalibus non Confeſſis venialibus, tollit.

Et per has tres particulas, tres Indulgentiæ plenæ ſpecies diſtinguuntur, vt quædā ſit plena, quędam plenior, quædam pleniſſima, quæ quidem membra aliter definit Palud. 4. d. 20. quęſtio. 4. aliter Archiep. 3. par. ti. 10. cap. 3. & Adrian. de indulg. & Maior. Ibid. quęſt. ſecunda. Qui etiam contra ſeipſos pugnant.

Plena conceſſa, non cenſetur conceſſa pleniſſima, neque plenior, quia cum ſit ſtricti iuris, ideo ſtricte eſt interpretanda. & plenaria conceſſa viſitantibus certum locum non eſt pleniſſima, eſt aūt talis, quādo datur ad inſtar Iubil. no. 3.

Indulgentia veniam peccati dat, nō quo ad culpam, ſed quo ad pœnam non æternam, ſed temporalem, quia conceditur ſine ſacramento. Ideo nulla indulgentia proprie appellatur a culpa, & pœna, ut ait Anton. 3. par. ti. 10. cap. 3. niſi improprie, quod colligitur Clem. 1. §. 1. de priuileg. & Clem. 2. de pœn. & remiſſ. q2. remiſſionem præſupponit maculæ, ac culpæ ui contritionis aut ſacramenti habitæ.

Quod verificatur etiam de illa, quæ eſt

unius diei,quia directe aliquam pœnã tẽporariam, quæ ſaltem imperfecta pœna ẽ, tollit.Non tamen verificatur de omni,quia non totam pœnam condonat, talis autem remiſſio differt ab ea, quæ in ſacramento fit cum fiat per compenſationem ſoluendo de Theſauro Eccleſiæ,tantum quantum remittitur,quærenti: ſacramentalis autem remiſſio per diuinam liberalitatem.no.10.

Indulgentiam vnam, & eandẽ alius plenius,quàm alius quærit, licet partem tantũ cauſę eius impleus,nihil conſequatur, put plura,uel pauciora fecerit requiſita.Et hoc prouenit non prout ait gloſſ. propter maiorem meritum,quia efficacius indulgentiam conſequi non eſt mereri,ſed propter maiorem deuotionem,qua ad iuſtam cauſam indulgentiæ magis accedit aliquis, quã alius. Indulgentiæ enim eiuſdem cauſa iuſta ab vno impleta, cum maiore deuotione erit ſufficiens,& alia inſufficiens.

Et quod plus, vel minus propoſuerit qs ſatisfacere ſecundum Caie. Tract. de Indulgen.& prout quis plus, vel minus eſt in ſtatu gratiæ,dum adimplet ea, quæ faciẽda ſunt ad illam quærendam.

Indulgentias tantum valere,quantum ſonant communis eſt ſnĩa, & recepta ſecũdũ Raymund.in ſumma de pœn.& Ioan. And. in cap.quod autem. de pœn.& remiſſio. & Theolog.4.d 20. Et intelligitur ſecundum ſe,quia ſi tantum non ualet, id ſequitur ex defectu alicuius requiſiti.

Et ſi abſolute ſine mentione iniunctionis pœnitentiæ conceduntur, intelligũtur etiam de iniungendis,concedere autem illam pro vno die,vel anno eſt remittere tantam pœnam Purgatorij, quanta remitteretur per pœnitentiam vno die, vel anno factam.Innocen.in cap.quod autem. de pœ. & remiſſion.quem communis ſequitur. Sentit in contrarium Caie. Tract.ſecundo. de Indulgen. cap.7. ſed fallitur, quoniam etiam Epiſcopi poſſunt concedere Indulg. de iniungendis, cum ſit difficilius tollere iniunctam,quæ iudicio Dei,& hominis debetur, quam iniungendam, quæ iudicio Dei tantum: ergo poterit,& iniungendam, argum.cap.cui plus.de reg.iu.li.6.

Neque obſtat, quod Papa ſolet condonare iniunctas, & quod ſecundum Durandũ ſonat, Indulgen.de iniunctis,quia hoc non tollit, quod quando abſolute dantur, ac ſine aliqua expreſſione de iniunctis tantum,non poſſint intelligi etiã de iniungendis in defectu ſaltem iniunctarum, quo ad peccata.

Verum tamen eſt, quod quæ dantur expreſſe de iniunctis, non ſunt extendendæ ad iniungendos,quia ſtricte interpretanda eſt talis conceſſio. Et cui verba diſpoſitionis non conueniunt, neque ipſa diſpoſitio ſimiliter conuenit cap.indemnitatibus.§.ſu pradicta.De elect.li.6.

Neque eſt eadem ratio de vtriſque, quo ad hoc.Ex quo ſequitur, quod ſi detur plena de iniunctis, de illis tantum intelligenda eſt, ſi vero detur plenaria ſimpliciter tã de iniunctis, quam de iniungendis debet intelligi. Plenarias vero olim conceſſas in dubio credendum eſt, comprehendiſſe tantum iniunctas,& de his uerificatur ſententia Caie.

Si autem detur Indulgentia certi temporis quo ad varios, varie eſt intelligenda, vel de iniunctis quo ad eos, qui iniunctas habent.Vel ſi non habent de iniungendis, quia in dubio interpretanda eſt, vt valeat. l.quoties.ff.de reg.iur.

Et ei plus prodeſt cum maior fuerat pœnitentia iniuncta, tam quo ád hoc ſæculũ, quam quo ad futurum, niſi ille cui minor fuerat impoſita,fuerit magis in gratia, quia ſua fuiſſet magis ſatisfactoria,licet leuis ſecundum Palu.4.d.20.q.4.

Indulgentia non tollit pœnam fori exterioris, quare caſtigari poteſt per Iudicem ſæcularem ille, qui quamlibet etiam pleniſſimam Indulgentiam delicti eſt conſecutus, quia illa reſpicit tantum forum interius.cap.Admonere.32.quæſt.2.glo. cap.2. de ſciſm.& glo.in cap.gaudemus.de diuor. ¶Notab.11.

Indulgentiæ Theſaurum, vnde Prælati ſumunt.quo pœnas,quas relaxant compenſent, aliud non eſt, quam merita Chriſti,& Sanctorum, quatenus ſatisfactoria ſunt, quidem monſtratur ex eo, quod eodem actu poteſt quis mereri pro ſe præmium,& pro quouis altero ſatisfacere, abſque vllo

ſui

ſui præmij diſpendio, omne enim opus, & meritorium, & ſatisfactorium poteſt eſſe, quod & ſi quatenus meritorium non excedat præmium merentis, excedit tamen quatenus eſt ſatisfactorium, vt dictum eſt. ver. Actus. Notab. 13.

Eſt autem diſpenſabile per prælatos Eccleſiæ aliter, quam per Sacramenti applicationem vni, vel alteri, vel generaliter multis. Si fiat autem per Sacramenti applicationem non pendet à voluntate applicantis, ſed Dei, & quantitatis contritionis. Si aũt ſine pendet ex ea, & per illam condonatur obligatio exequendi pœnitentiam iniunctam, & remittitur pœna Purgatorij per eiuſmodi pœnitentiæ executionem remittenda. Notab. 14.

Eſt vere Theſaurus diuinę Sapientiæ, quia Chriſtus eſt diuina ſapientia, quo qui perſeueranter, vbi ſunt participes amicitię Dei conſumatæ ſunt effecti, tanto citius, quanto tardius fuiſſent effecti, ſi eo Theſauro non fuiſſent adiuti. No. 23. nu. 7.

Indulgentia ſine cauſa non eſt concedẽda, ſed cum cauſa, & rationabili, quia id fuit Petro, & alijs à Chriſto impoſitum. facit extrauagan. Vnigenitus. de pœn. & Remiſſ. & cap. cum ex eo. eodem ti. & quia relaxatio voti, & iuramenti ſine cauſa nõ valebit, vt affirmat Auguſt. de Anchon. de poteſt. Eccleſ. q. 3. & 29. Felyn. in ſumm. de Indulgen. Gabr. in Can. lect. 57. Contrarium videtur tenere Anton. 3. p. ti. 10. c. 3. Dion. 4. d. 20. q. 3. Tabien. Verbo Indulgen. §. 10.

Cauſa iſta non oportet, vt ſit ęquipollens, ſed ſufficiens, quæ autẽ ſit talis Deus ſolus nouit. Et licet papa pro eodem opere minorem aliquando concedat, id tamẽ fieri poteſt pro cauſa merente maiorem. Et quando grauiſſimam concedit pro leuibus rebus mens eſt, quod quilibet quærat tantam ad quantam concedendum implementum illius paruæ rei ſufficiat, ita quod licet vulgaris impletio illius rei leuis, nõ ſit cauſa tantæ indulgentiæ, tamen cum tãta peccatorum contritione, & tanta in Deũ reuerentia, & tanto charitatis feruore poſſet illam rem paruam facere, quod efficeret iuſtam cauſam tantæ indulgentiæ ſoli concedendæ. notab. 15.

Non omnis autem cauſa, quæ iuſtificat vnam indulgentiam ſufficit ad iuſtificandũ aliam etiam maiorem, & cauſa, quę non ſufficit ad iuſtificandum totam, ſufficiet tamen ad iuſtificandum partem, reſpectu cuius ſufficiens eſſet. Et paruitas pœnæ debitæ efficere poteſt, vt quæ cauſa tibi iuſta fuerit ad quærendam Indulgentiam, quæ tibi erit pleniſſima, mihi vix erit ſemiplena. Quare Indulgentia etiam magna pro re leui eſt vtilis.

Vt ſi detur Indulgentia liberandi aliquã animam ex Purgatorio quamcunque voles etiamſi leuis ſit res, quæ per illud agitur, et tamen poſſet eſſe animæ illius, tam leuis pœna, vel tanto charitatis ardore opus pro ea liberanda fieri poſſet, vt anima illa liberaretur. Et ideo Indulgentiarum denunciatores, nedum indulgentiæ valorem, ſed modum etiam illas acquirendi debent proponere. ¶Notab. 15. & de oratione. cap. 19. num. 163.

Indulgentiæ omnes vere pœnitentibus conceduntur, quia venia non conceditur, niſi correcto. cap. venia. de reg. iur. lib. 6. Ideo de iure diuino requiritur contritio, & de iure humano confeſſio, ſecundũ Caietanum de indulg. q. 10.

Et ideo nihil proſunt infecto culpa mortali. Palud. 4. d. 20. Calde. & alij. Neque etiã pro tempore, quo ſunt in gratia contra Silueſt. q. 7. Neque ratio ex ſatisfactione ſumpta ex Scoto 4. d. 15. quæſt. 1. & D. Thomas 4. q. 16. id probat, quia alia eſt ratio de Indulgen. quibus applicatur ſatisfactio Chriſti, & Sanctorum, quam non vult Chriſtus applicari, niſi iuſtis, & amicis. Requiritur igitur vera pœnitentia, quæ difficile attingitur, & ſecundum aliquos vera confeſſio.

Tertiò, quod opus pro quo conceditur in gratia fiat, & bene moraliter infr. nu. 20.

Quarto, quod pœnitentiam condonatione dignam a Confeſſore iam acceptauerit, uel agere propoſuerit. infr. nu. 23.

Quare facile credẽdũ eſt multos eſſe Indulgentias quærentes, qui nullas ſibi acquirant. notab. 17.

Requiritur etiam Cõfeſſio actualis, quãdo conceditur cum hac particula vere pœnitentibus, & confeſſis. tenet glo. 8. in ex-

trauag.

tradag. Vnigenitus. Caiet. Tract. de Indulg. cap. 10. E qu ia diſpoſitio copulata vtriuſq; copulatæ veritatem exigit. num. 51. Verbo Diſpoſitio.

Et forma diligenter ſeruanda eſt. l. diligẽter. ff. man inda. cap. pıſanis. de reſt. ſpol. Sed præcipua ratio, quia cum debeat quis neceſſario eſſe vere pœnitens ſunt multi, qui non niſi raro iuſtum de peccat s accipiunt dolorem, niſi cum actualiter conſi ntur. Tutior eſt hæc opinio, & maiorem pietatẽ præſefe t. Neque iuuat dicere ꝙ qui eſt cõfeſſus ſemel in anno, intelligitur vere confeſſus ſecundum iuris interpretationẽ, qa id valet tantum, quo ad iuris communis effectum, non autem, quo ad effectũ priuilegiorum ſuas priuatis formas habentium, & qa, qui non eſſet confeſſus præterita quadrig. ſima, Iubi ẽum poſtea conceſſum nõ poſſet accipere, quod eſt abſurdum. no 18.

Contrarium tenuit Palud. 4. d. 20. qõ. 3. Card. clem. t. de reliq. & vener. s. Panorm. in cap. omnes. de pæn & rem. Poteſt tamen Papa concedere eam contrito tantũ, & niſi exprimat, & confeſſis dicendo vere pœnitentib. de contritis tantum nondum actualiter confeſſis intelligere videtur.

Fallit confeſſio actualis in eo, qui nõ potuit iuſto impedimẽto detentus, vel ob defectũ Confeſſarij, vel ob ægritudinem, vel ob excõicationem, vel ob aliam legitimam cauſam. poteſt. n. acquirere indulg. dum voluit confiteri. Idem dicendum de eo, qui ꝓbabili ignorantia Iuris, vel facti, putat ſe legitime confeſſum, cum tamen non ſit ob occultum, ob aliquam illi occultam cauſam. Idem de illo, qui in art. mortis, ex defectu vocis, memoriæ, vel iudicij non potuit confiteri ſi indulgent. eſt ſimpliciter conceſſa, non autem ſi fuit data facultas eligendi Cõfeſſorem, qui eum plenarie à peccatis abſoluat. ¶ Ibid.

Sufficit aũt confeſsio peccatorũ mortal. de quib. alias confeſsio facta non fuit, cuius defectus aliquãdo, vt diximus, valet: nõ autem defectus contritionis. ¶ Vbi ſup.

Tertiò, ad indulg. acquirendam requiritur vt ſubeat quis opus per quo conceditur, & onus pium. ꝙ imponitur. Palu. 4. d 20. q. 4. Et non ſufficit partem implere, vt partẽ cõſequaris. Ant. 1 p. ti. 10. c. 3. Etiam ſi impotentia, paupertas, aut aliud impediret, niſi expreſſe caueatur in forma conceſsionis. R car. 4. d. 20. ar. 3. q. 3. Palud. q. 4. Maior. c. 2. Anto. vbi ſup. Fel. in Indulg. N c ſufficit illud quocunque modo facere, ſed requiritur vt fiat bene moraliter, ita vt nullum interueniat peccatum, neque veniale ſecũdum Adr. Et debet in ſtatu grę fieri. Caie. Tract. de Indulg. c. 9. quia tale opus debet eſſe viuum, & meritorium. Et quoniam opera requiſita plurima ſunt, eſt magna altercatio inter Caie. & alios, an omnia fieri debeant in gratia, an pars illorum. Cuius rõnes ponit Auctor ad longum cum annotationib. & reſponſionibus. & tandem reſoluit, ꝙ illa tantum opera, & illo modo. i. in gratia facta ſufficiunt quæ, & quomodo illa neceſſario ad Indulg. quærendam voluit concedens eſſe facta: modo illa moraliter ſaltem bene fiant. Et perfectio eorum vltima per quã eſt quærenda Indulg. in bono ſtatu fiat. Quare qui per hebdomadam ieiunauit, eleemoſinas erogauit, Eccleſias viſitauit, orationes fecit, & poſtquam legitime confeſſus eſt die Dominico, non peccauit mortal. ſed in bono ſtatu communicauit, Indulgẽ. fructũ conſequitur. notab. 19.

Maxima eſt difficultas inter Doctor. An Indulgen. ſit abſolutio, an vero ſolutio. i. liberatio à pœna per viam cauſæ iuſtificantis principalis, vel ſolutio per compenſationem factam ab alio.

Quod principalis ſit abſolutio, ſuſtinet Caie. pro quo facit cap. quod autem. de pę. & remiſſ. quatenus probat, quod Indulgentiam concedere, cũ non ſit ligare, eſſet abſoluere, & quòd concedere illam ſit actus iuriſdictionis, ſoluere autem non eſt actus talis. l. ij iuncta. C. de ſolu.

Neque eſt actus Iuſtitiæ diſtributiuę, ſed Iuriſdictionis non condemnatio, ergo abſolutio, & iuriſdictio talis cum ſit uoluntaria, etiam redditur in inuitum, &c.

Quod vero ſit ſolutio, tenet Palud. vbi ſupra, quia niſi eſſet, non concederẽt aĩab. Purgatorij. Neque ille, qui eam concedit poſſet eius fieri particeps ſi eſſet abſolutio, quia nemo poteſt ſeipſum abſoluere, vt dictum eſt Verbo Abſolutio.

Verum concordantur illę opīones extremæ dicēdo, ꝙ aliquæ indulgētiæ ſunt cōpēſationes illæ.ſ.per quas principaliter, & immediate tollitur pœnitentia iniuncta, & acceptata, ita vt ad eam implendam nō teneatur ſiue pœna in foro Dei debeatur, ſiue non, licet mediate, & conſequenter etiā cōdonetur ei pœna correſpondens pnīæ iniunctæ in Purgatorio luenda, ſi ea debetur, & alia neceſſaria concurrant.

Aliqua vero indulg. eſt principaliter abſolutio illa.ſ.per quam immediate, & principaliter condonatur pœna in purgatorio luenda, licet mediate, & per conſequutionem tollatur, quandoque ēt pœnitētia iniūcta. Et hæc differentia ēt oritur ex dict. Caiet. licet illam nolit ille admittere. Hinc ſequtur, ꝙ verbum abſolutio, non eſt genus ad indulgentiam contra Caie. verbum vero remiſſio tantum valet, atque hoc diſiunctum, abſolutio, vel compenſatio, & cōprehendit omnes indulgentias. Verbum pœna ſignificat tam iniunctam, quàm in Purgatorio luēdam. Ideo indulg. vno reſpectu, poteſt dici abſolutio, alio reſpectu compenſatio. Quare definitio Caiet. non erit bona, quia non omnem comprehendit. Et definitio Calderini eſt nimis redundans. ¶Not. 20.

Quartum, & quintum ad indulgentiam conſequendam, eſt acceptaſſe a Confeſſionario, aut animo diſpoſuiſſe agere tantam pnīam, quantam illi pœnę delendæ ſufficeret, aut velle per opera pia Deo in hoc ſæculo ſatisfacere. hæc eſt opin. Caie. vbi ſupra. & multis defenſa, quia indignus ē aliena ope, quia ſibi non curat opitulari cū poſſit. l. bonafides. ff. depoſi. Neque Chriſtus iuuaret ſuis ſatisfactionibus eum, qui ſibi ſubuenire negligeret. Et eſſet irrationabile velle Chriſtum, & ſeruos eius pro ſe pati, reſpuendo laborem perferre pro pœna perſonaliter luenda.

Neque debet ex publico Theſauro Eccleſiæ fieri ſolutio pro illo, qui nolit cùm poſſit pro ſe ſoluere. Et indulgentia videt̃ conceſſa illis diligentibus, qui non contenti diuina gratia proponunt in hac vita ſatiſfacere diuinę iuſtitię, & hi propriè dicuntur vere pœnitentes.

Neque obſtat dicere, quod non reperitur aliquis Canon, qui pręter gratiā pœnitentiam, & operis executionem aliqđ aliud requirat. Quia extrauag. vnigenitus cū dicat dari vere pœnitentibus totum, hoc etiā innuit. Et antiquiores Canones, qui de relaxatione iniunctarum pnīarum ſecūdū formam antiquam agunt id videntur ſignificare. Et hæc ſententia ſuum honorem indulg. ſeruat, homines Chriſtianos ad pœnitētiæ opera ſubeunda excitat, obſtruit ora in indulgentias debacantium dignaque eſt ſatis, quæ ab omnibus defendatur. ¶Notab. 21.

Indulg. nulla conceditur ad mortuos, niſi concedens expreſſe illam ad illos extendat. Tho. 4. d. 45. q. 2. ar. 3. Non poſſunt dari per illos, qui ſunt in cœlo. cap. cum Marthæ. de celeb. miſſ. cap. tempus. 13. q. 2. Neque per illis, qui ſunt in Limbo, quia nō habent charitatem. Neque damnatis, quia in inferno nulla eſt redemptio. Sed conceditur tantū exiſtentibus in Purgatorio, extenſio autē iſta, non poteſt fieri ab alio inferiori à Papa: argum. cap. cum ex eo. de pœn. & Remi.

Et nunquam videtur factum. Neque à Papa per modum auctoritatis iudiciarię poteſtatis abſoluendo illos directe Calderin. Card. & Ricard. collect. recep, quia illi de iure non ſunt Papæ ſubiecti. Et contrariū directe ſecundum Maior. 4. d. 20. q. 2. Scandaloſum eſt, atque de ueritate ſuſpectum. Prodeſt autem ſolum per modū ſuffragij, & ſic ſemper fuerunt indulgētiæ pro mortuis conceſſæ a Summ. Pontif. & hodie conceduntur. Quia non eſt negandum illis prodeſſe, vt ait Innoc. cap. quod autem, de pœnit. & Remiſſ. Et quia illi communicant cū Eccleſia militante in ſuſtinēda pœna, ideo poſſunt iuuari etiam per Theſaurum Chriſti, & Sanctorum, quorum meritū maius eſt quàm merita ſingularis perſonæ, per quæ communiter iuuantur. ¶Not. 22.

Verbum autem per modum ſuffragij, quo iuuantur animę per indulgen. intelligitur uarie. Calderin. Quod viuus prodeſſe mortuo, poteſt per acquiſitionem indulgentiæ, ac per aliud opus pium applicando, ſcilicet eam illi.

Sed hoc falſum eſt, quia nimirum reſtringit. Primo, quia nulla indulgentia plena pe-

deſſet

deſſet mortuis contra conceſſionem multorum Summ. Pont.

Tertiò, quia indulg. plena conceſſa ꝑ modum ſuffragij tam grandis eſt, atq. conceſſa directè per modum auctoritatis, quò ad effectum ſecundum Gabr. in Can. lect. 57.

Et Caie. intelligit per modum ſuffragij. Quod indulg. auxilium deducitur ad defunctos non via iuſtitiæ, ſed gratiæ tātū, atque miſericordiæ. Primo, quia ſic ſemper eccleſia orat Deum pro defunctis. Secūdò, quia pœnæ huius ſæculi alterius generis ſunt à pœnis alterius ſæculi, ideo non redimūtur niſi ſecūdū diuinæ miſericordiæ acceptationem. Tertiò, quia illud eſt forum rigoroſū, quaſi ſanguinis, & criminale, non ut ciuile, aut canonicum, quare pœnæ noſtræ non ſufficiunt ſecundum iuſtitiæ rigorem. Hæc eſt opinio noua contra mentem omnium, ideo relinquenda. Et maxime, quia D. Gregor. c. animæ. 13. q. 2 & Aug. ca. tempus. ea. cauſa, & quæſt. & omnes fatentur animas defunctorum, poſſe multis modis a pœnis releuari, & Caie. ipſe fatetur, ꝙ vnus viuus pōt pro alio ſatisfacere, ergo & ꝓ mortuo, cum in utroque ſit eadem rō charitatis, & amicitiæ. Verum tamen eſt, ꝙ ſuffragia ſecūdum ſe conſiderata de condigno, & uia iuſtitiæ non ſatisfaciunt, ſed tantum ex diuina acceptatione, prout tamen emanant ex gratia via iuſtitiæ ſatisfaciunt.

Tertiò, igitur dictum, ꝙ Indulg. proſunt defunctis uia iuſtitiæ per modum ſuffragij, i. eo modo, quo ſuffragium eccleſiaſticū ſatisfactoriū prodeſt. ſ. ſatisfaciendo pro debito illorum, & ſoluendo pœnas illis debitas Chriſti, atque Sanctorū ſatisfactionibus in Eccleſiæ Theſauro reconditis. Non tamen vt abſolutio iudiciaria, ſed ut compēſatio extraiudiciaria.

Et hinc eſt, ꝙ Summ. Pont. addit in ſuis conceſſionib pro defunctis, illam particulā (Per modū ſuffragij,) ut innuāt ſe nō poſſe concedere illis auxiliū Indulg. per modum abſolutionis iudiciariæ, ſicut viuis, ſed per modū compenſationis extraordinariæ, per quem poſſunt et viuis ſi volunt indulg. cōcedere, quod & cōīter faciunt, dum liberāt à condemnatione Dei, damnantis ad tantā Purgatorij pœnam, id. n. eſt principaliter cō penſare, & ſoluere, licet conſequenter, & ſecundario ſit abſoluere. ¶Vbi ſup.

Indulg. defunctis conceſſa, vt per Miſſæ celebrationem liberent à Purgatorio ꝑ q̄libet Miſſam de Sancto, & de feria, & de defunctis pōt quæri, quia beneficium principis late interpretandum eſt. L. 1. ff. de conſt. Et quia omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris ex opere operato. ca. infra. 1. q. 1. ¶conſ. 14. de priuileg.

Mortuis conceſſa ad viuos, non extenditur, quia rariſſime conceditur cuiquam, vt ſuo ſolo facto quærat Indulg. animæ alterius adhuc viuentis, & huiuſmodi rara, neque lex ipſa reſpicit. l. 3. ff. de leg. ¶Conſi. 8. eodem titul.

Indulgentia plenaria ad inſtar Iubilei cōceſſa pleniſſima eſt, cum ad ſimilitudinem illius cōcedatur, quæ in alio non pōt aſſignari, quam in plenitudine. Ideo maior eſt indulg. plenaria ad inſtar Iubilei, quā plenaria ſimplex. ¶Not. 26.

Indulgentiarum plenarum formæ, variæ ſunt. Alia. n. conceditur viſitantib. certū locum, quocunque tempore. Alia viſitāti certum locum, certa die anni. Alia omnibus ſacientib certum opus pium. Alia ut extra mortis articulum fieri poſſit. Alia uero in mortis articulo tantum.

Hac poteſt vti probabiliter moriturus, & lucrabitur eā, quamuis non moriat, ſed poſtea vti non poterit, niſi in priuilegio exprimatur, ꝙ toties vti poſſit, quoties in articulum mortis deuenerit. Sed ſi daretur pro articulo mortis vero, nihil prodeſſet uſus in articulo mortis præſumpto, neque cōſumeret gratiam, quę ēt vtilis eſſet cū peruenerit ad articulum mortis verum. Quare nihil refert, vt Cōfeſſor dicat (Si nō morieris reſeruo tibi indulg. &c. ¶Not. 30.

Indulg. plenariæ forma illa eſt, quam cōcedens indulg. de creuit, quia mandati firma ſeruanda eſt. l. diligenter. ff. manda. cap. Paſtoralis. de reſt ſpol.

Neque eſt neceſſarium, vt faciens hanc remiſſionem ſit Sacerdos, niſi exprimatur in conceſſione ſecundum Tho. 4. d. 20. Io. And. Panorm. & alij in c. accedentib. de exceſ. prel. Sicut non oportet, ꝙ concedēs, ſit Sacerdos, ergo neque exequens. Et ſi con-

ceſſio diceret, quòd ſit idoneus confeſſarius, niſi poſſet haberi ſacerdos ſufficeret alius clericus, vel eo deficiente laicus. Et eſt concluſio quotidiana D. Anto. quam omnes ſequuntur; Niſi quis contenderet, quod per idoneum Confeſſorem Papa intelligat ſacerdotem, cui tamen poſſet reſpō deri illum eſſe idoneum, qui ad hoc, licet minime, quo ad alia. ¶ Ib.

Indulgentia hęc extenditur ad peccata oblita, neque vnquam detecta, modo adſit debitus dolor de illis. Et poteſt abſolui ēt mentecaptus, & freneticus, ſi cum eſſet ſana mente declarauit ſe velle abſolui, quando huiuſmodi caſus contingeret, ſecundum Anton. Fel. y. 1. & Silueſtr. Quod etiam fieri poteſt, ſi id non declarauit, ſed tamen tali mente fuit virtualiter.

Quare illam indulgentiam non videtur conſequi poſſe ægrotus, qui vſum loquelæ iam amiſit, & intimare ſua peccata non valuit: quę concluſio non eſt vera ſecundum communem, quia ceſſat obligatio confeſſionis cum adeſt impotentia, vt dictum fuit impotentia.

Indulgentiarum harum beneficium petere debent illi, qui diplomata habent, qđ niſi petant tempore mortis amittunt, ideo Confeſſores debent infirmos interrogare, an talia diplomata habent. Et abſolutio eo erit vtilior, quo tardior collata fuerit, & tempore morti propriore, ne contingat poſtea eum peccare mortaliter, vel uenialiter & deinde teneatur in Purgatorio pœnam ſubire. ¶ Vbi ſup.

Indulgentias concedere pertinet ad prę latos Eccleſiæ, hi autem ſunt principaliter Papa, qui ſummus eſt Theſauri diſpenſator, ſoluſq. poteſt plenam indulgen. concedere. cap. quod autem. de pœn. & remiſſio. non excluſo tamen Concil. Oecumeno legitime congregato. iux. Panorm. quem ſeq. tur Fel. Alij inferiores prælati poſſunt concedere non plenam, infra fines ſuarū Diœceſum, modo non excedant ſummam dierum 40. vel anni in Baſilicarum dedicatione ēt ſi illa fiat à pluribus. c. cum ex eo, & c. noſtro. de pœn. & remiſſ. quod facere etiam poſſunt, licet non ſint conſecrati, etiam non presbyteri, modo ſint electi. iux. text. & oēs in cap. tranſmiſſa. probat Thom. in quarta d. 20. & Panorm. in cap. Accedentibus. de exceſſion. prælato. Et etiam prouiſus per literas Apoſtolicas cum præſentatione, vel abſque illa, quia æquatur electo, & confirmato. gl. c. 1. de elect. & li. 6. Not. 31.

Et ſi ſunt extra ſuum Epiſcopatum poſſunt concedere illam exiſtentibus intra illum etiam nō ſubditis primo exemptus ſui Epiſcopatus. Palud. 4. d. 20. q. 4. Secundò, quibus à ſuperiorib. ſuis facta eſt facultas illas quærendi cap. quod autem. de pœn. & rem. Tertiò, ſaltem immediate ſubiectis, quales non ſunt ſubditi ſuffraganeorum reſpectu Archiepiſcopi. cap. paſtoralis. de offic. ordin.

Sed ſi concedant vltra modum non valent per c. fi. de pœ. & rem. lib. 6. niſi quo ad id, qđ concedere potuerunt, ſecundum glo Arch. Io. And. & communis. ¶ Vbi ſup.

Indulg. autem non poſſunt cōcedere inferiores Epiſcopis, vt patet per c. accedentib. de exceſ. præl. Neque Vicarius generalis epiſcopi, neque capitulum ſede vacante ſecundum Calder. in d. c. noſtro. de pœn. & rem. Etiamſi conſuetudo haberet contrarium. Neque parochus etiam cum pœnitē tem à peccatis abſoluit ſecundum omnes. Neque Epi excōmunicati, ſchiſmatici, vel hæretici, quia tamquam ſuſpecti omni carent iuriſdictione. c. contradicimus. 24. q. 1. Vbi ſupra.

Indulg. nō reuocaſ p morē concedentis ſecūdn Innoc. qđ tranſlationē. de reg. iu. li. 6. p quo ibi eſt regula. & c. fi ſup gratia. de of. deleg. li. 6. & gl. fi. g. in c. fi. de of. leg. cōiter recepta. Deſtructo tamē loco cui concediſ, cenſetur reuocata ſecūdn Palud. 4. d. 20. q. 4. Reuocatio vero expreſſa ſuſpendit illā. ar. Clem. dudum. § his etenim, de ſepult. Non tamen nocent, donec ſcit, vt ſecundū Domin. c. 1. de conceſ. præb. li. 6 ¶ Ib.

Indulg. proſunt ēt perfectis, & p conceſſionem ēt Religioſis q de prælatorum ſuorum licentia, dicunt, faciunt, ſubeunt id, qđ pro ea quærenda, ſecundum tenorem Bullę neceſſarium eſt, pp quas tamen quęrendas non eſt dimittenda obſeruantia regularis. Proſunt concedentib. proſunt vni viuo per miniſterium alterius viui ſi id cōtinet gratia,

ſed nunquam id credimus, aut audiuimus factum, quare malefaciunt illi, qui per alios illas ſibi quærût, vt ait Abul. ſuper Mat.ca. 16.q.60.licet meritum ſibi acquirat. Non proſunt peccato mor. infectis, quo ad remiſſionem pœnæ ſecundum oẽs, immo neque quo ad acquirẽdam gratiã ſcdm S.Th. Proſunt danti, vel faciẽti, ꝙ bulla præcipit, & ſi illũ indeterminatum eſt, prout danti, qđ ſuæ perſonæ congruit. Et qui minus, quam decet dat, minus de illa quærit. Ib. nullo habito reſpectu laboris magni, aut parui. ¶Ib.

Indulgentia perennis, pcta 40. dierũ conceſſa alicui loco ſæpius quæri põt, cõceſſa verò pro certo tempore, & determinato ſemel tantum acquiritur ſecundum Th. 4.di. 20.q.3.ar.2.& eſt opinio, quæ vſu recipiſ, quem ſequitur Palu. vbi ſup. Domi. & Frãc. c.ſi.de pœn.& remiſſ. libr. 6. licet Arch. ibi, & aliqui alij contradicant. Et licet prima bis eodem die quæri nequeat ſecundũ Palud. ne ludibrio ſit, & ſine vlla cauſa conceſſa videatur: attamen contrarium eſt verius ſecundum Fel. poſt Lyranum, non tamen tali modo, & toties, vt fraus quædam, & irriſio videatur.

Indulgentia certi numeri dierũ ſimpliciter conceſſa tollit pniãm totidem dierũ, ẽt ſi illi dies pniç non eſſent continui. Indulgentia aũt vnius anni non tollit pniãm, niſi vno anno implendam, etiãſi ſolis quinquaginta dieb. eſſet pœnitendum in eo. quare plurimum differt, an indulgentia vnius anni ſimpliciter concedatur, an vero de iniũctis pœnitentiis, quia hæc poteſt continere plures, vel pauciores dies, prout pluribus, vel paucioribus diebus anni iniunctũ fuiſſet a Confeſſario pœnitẽdũ. Illa verò videtur continere 365. dies, quia totidem continet annus. ¶Ibi.

Indulgẽtiã, q recte eſt conſecutus, nõ tenetur explere pniãm certorũ dierũ, aut annorum ſibi iniunctorum, ſi totidẽ illa fuit, qa indulg. ęquipollet ſatisfactioni pœnitẽtiali. c. cũ ex eo. de pœn. & rem. Et licet neſciat hõ vtrum amore, an odio dignus ſit. Eccl. 9. & q non eſt in charitate, nõ quærit indulg. valet tamen, quo ad tollendũ ſaltem obligationẽ faciẽdi pniãm ſibi iniunctã, & ſi non quo ad pœnam Purgatorij. ¶Ibi.

Indiſcretæ Indulgentiæ dicuntur. Primo, quando non ſunt conceſſæ. glo. clem. Vnigenitus. de pœn. recepta per omnes. Secundò, illæ quæ concedi non potuerunt ab eo, qui conceſſit. cap. cum ex eo. eodem ti. Tertiò, quæ probari non poſſunt, vel litteris Papæ ſi ab eo ſunt conceſſæ, aut alterius concedentis, vel teſtibus. Quarto, quæ ſine cauſa conceduntur per ſupradicta. nu. 15. Has indiſcretas Indulgentias, qui prædicat peccat mortaliter, præterquam in tertio caſu ſi in conſcientia ſua, ſeu illas eſſe conceſſas, aut iudicijs probabilibus id credat. Et in quarto, quia Religioſi de Superiorum ſuorum facto iudicare non debent. ca. inſtitit. 4.21. ¶eod. not. 31.

Indulgentia vt ſit valida quinque requirit. Primo, auctoritatem in conferente. Secundo, habilitatem in quærente. Tertio, pietatem in fine. Quarto, vtilitatem in opere. Quinto, congruitatem in tempore. glo. extrauag. 1. de pœn. & remiſſ. Thom. 4.d. 20. q.1.ar.1. Tria tantum requiſita ponit. ſ. auctoritatem ex parte dantis. Charitatem ex parte recipientis. Pietatem ex parte cauſæ, quæ comprehendit amorem Dei & proximi vtilitatem. ¶No. 32.

Indulgentia cõceſſa pro peccatis, includit etiam illa, quæ poſt conceſſionem omiſſa ſunt, nam cum diſpenſatio generalis ſit oẽs ſpecies includit. Et eſt beneficiũ Principis ob magnam cauſam, ad magnum gaudium conceſſum, & ideo late, & alacriter eſt ſuſcipiendum. ¶Not. 34. nu. 4.

Indulg. qui quærit ſeruare debet formã in Bulla præſcriptam. extrauagant. Vnigenitus, de pœn. Quare ſi bulla continet, ut quis tribus diebus oret, ieiunet, eleemoſinas eroget non ſufficit unam facere pro tribus, etiam ſi tanta ſit, quia tempus non eſt additũ in fauorem illius, ſed animæ, & conditio debet adimpleri in forma ſpecifica, & non in ęquipollenti. l. qui hæredi, ff. de cõdict. & demonſt. ¶Miſcel. 58. de oratione. nume. 128. & conſi. nono. de priuileg.

Et eo præcipue, quia indulgent. conceſſio eſt reſtringenda, maxime quando non exprimitur quantitas.

Indulgẽtiæ quęſtuariæ oẽs in quib. adeſt particula porrigentibus manus adiutrices

reuocatum fuerunt per Pium V. ¶ Conſi.2. de pœ.& rem.nu.7.

Indulgentia Iubilęi quærenda ab eo, qui prima hebdomada, poſtquam ſciuerit conceſſionem, vel publicatam per illa, & illa pietatis opera. Id non intelligitur de prima hebdomada, quæ ſequitur quamlibet primam ſcientiam illius conceſſionis, & publicationis, ſed de illa, quæ eſt prima, poſtquam ſciuit per publicationem factam iuſſu Epiſcopi ſui in Ciuitate, vel oppido, in quo manet, ſeu inuenitur. ¶ Conſi.1.de conſt.nu.9.

† Sed ego dico, quo ad hoc, quod obſeruanda eſt forma conceſſionis, vt etiam dicit Auctor in multis alijs caſibus. Quare ſi Bulla habet poſſe quem quærere illã prima, vel ſecunda hebdomada, poſtquam horum notitiam habuerit, vt legitur in Iubil. Pap.Gregor. 14.dato anno 1590.de menſe Ianuar. ſufficit quæcunque notitia ad quærendum etiam particularis, modo illa ſit certa, id eſt talis, quæ poſſit inducere credulitatem, nec requiritur generalis publicatio facta in Ciuitate, aut oppido iuſſu Epiſcopi. Quia verba generalia conceſſionis, generaliter intelligenda ſunt. cap.ſolitę.de maior. & obed. Si autem forma conceſſionis habet aliter, vt in Iubil. Clem 8. apparet conceſſum anno Domini 1595. aliter dicendum eſt.

Infamia.

† INſamia eſt læſæ dignitatis, qualitas, vita, & moribus deprauata. Et eſt dupliciter facti proueniens ex communi hominum locutione, & iuris tam canonici, quam ciuilis. Silueſtr. Verbo Infamia.in princ.

Infamia non eſt, idem cum inſinuatione clamoroſa, quia ponuntur pro diuerſis cap. qualiter, & quando. de accuſ.& ibi Ioann. And. ¶ Com.in Rub.de iud.nu.82.

Nata poſt capturam non ſufficit ad inquirendum, neque antea nata, ſi non habet ortum à perſonis honeſtis. Neque tunc ſola ſufficit ad torquendum ſecundum Petr. de Anch. conſi.253. Non tamen amiſit uiam probandi eo ſolo, quod fuit cauſa inquirendi, & quandam accuſatoris perſonam geſſerit, vt annotauit Aret.d.c.qualiter.nu.51. contra Panor. ¶ Ib.nu.91.

Non omnis cogit reum ad reſpondendum iudici interroganti, ſed talis, vt apud probos, & prouidos viros reddatur Reus perſona de tali crimine rationabiliter ſuſpectus. ¶ Ib.nu.58.

Infamiæ cauſam præbens infamare cenſetur, & peccat, etiam ſi ſit iudex inordinate, ſine præuia infamia procedens ad inquirendum, vel alio æquipollente. ¶ Ib.nu.77.

Infamans alium, qui alias famam ablatã reſtituere non poteſt, tenetur infamare ſe ipſum, vt illam reſtituat Sco.4.d.15. qõ.4. Caie.2.2.q.72.ar.6.ad 3.& ĩ.17. Reſp.14. tom.1.Tract vlt. ¶ Rub.de iud nu.61.Com. cap.inter verba.concl.6.cortol.12. nu. 16. Manu.c.18.nu.47.

Infamantes ordines approbatos Religionis ſunt excommunicati. Caie.in ſumma. Anton.3.p.ti.24.ca.7. non tamen comprehenduntur illi, qui infamant perſonas particulares dictorum ordinum. Et ad illam incurrendam, non ſufficit infamare indirecte, ſed directe infamia debet redundare in ipſos ordines. ¶ Com.ca.inter verba.concluſ.2.num.16.

Infamat ſe ille, qui peccatum mortale ſibi falſo imponit, niſi per aliquam circunſtantiam damnum famæ notabile, & periculum eius probabile excuſetur. ¶ Manu. cap.18.nu.24.

Infamare ſe, quis non poteſt ſine peccato mortali. c. p. non ſunt audiendi. 2.qõ.3. Anton. 3.p.ti.8.cap.1.Caie.2.2.q. 73. ar.7. Etiamſi faciat metu tormentorum. ¶ Com. cap.quis aliquando.§.non ſibi dico. de pœniten.diſtinct.1.cap.inter verba.Conclu.6. nume.428.

Infamis, & criminoſus non permittitur ad accuſandum.l.accuſare ff.de accuſ. cap. prohibeantur.2.q.1.gloſſ.cap. 1.de accuſa. Etiam ſi ſit infamis infamia facti. & ibi Panorm.communiter recep.& Goffred. cap. omnipotens. de accuſat. ¶ Conſi. primo. de accuſat.

Infamia eſt actu perſonalis, & ſequiẽ infamatum quocunque vadit, vt lepra leproſum, iuxta gloſſ.ſingular. leg.ex ea.ff.de poſtulat.Scotus 4.diſt.15.quæſt.quarta.ar.1.

¶ Cap.

¶Cap.inter verba.Concluſ.6. nume.843.

Infamia probata, poteſt probari bona fama, & ita duæ contrariæ famæ, per ca. cũ tua. de ſponſalib. ¶De fama, & infamia. numer.10.

Infamare alios, ſecundum ius, non eſt peccatum, ſed meritum. Anton. 2.par.titul. octauo.cap.quarto.¶Cap. inter verba.Cõcluſ.6.num.427.

Infamare latine, dicitur detrahere, & infamator detractor, quia ſemper intẽdit aliquid de fama auferre, quæ ad aliquid vtilis eſt.¶num.473.

Infamatus de vno delicto, nõ propterea poteſt interrogari de alio occulto. Adrian. quol.2.q.1. in quo frequenter peccant prælati Religioſorum, ut ait Caietan. 2.2.quæſtion.69.ar.1.

Infans.

INfans nondum natus, non eſt homo, ſecundum Bald. quem multi ſequuntur, & præſertim Dec.conſil.335. l. cum inter veteres.C.de fideicomm. liber. trahit autẽ hoc ex illa lege, videlicet, non ſolum naſũ non eſſe hominem re, ſed ſolum ſpe. Et ideo ſtatutum loquens de homicida, nõ includere eum, qui occidit nondum natum, ſed ſine diſputatione dicendum eſt, quod fœtus ante animæ rationalis infuſionem, q fit in mare die quadrageſimo, in fœmina die octuageſimo, non eſt homo.ca.quod uerò non informatum.32.quæſt.2.

Poſt verò ſic, quare error eſt dicere contrarium per cap.Moyſ-s.37.q.2.quia eſt cõpoſitum ex anima, & corpore.ca. in quadã.de celeb.miſſ. Et qui hmõ fœtũ occidit eſt vere homicida, vt tractat Panorm.d. cap. ſicut. ¶Com.cap.ſi quis n ecandi.de pœnit. diſtinct.1.

Infans præſumitur imprudens doli minime capax.§.pup llus.Inſt.de inut.ſtipula. Ideo ſtipulari nequit, quia iudicio caret. glo. Ibid.& Angel.num.8.& communis opinio atteſtantibus Socino, & Iaſone, in princ.l.1.ff.de verb.obliga.& probatur per l.mulier.ff.eodem. Legitimari quidẽ poteſt non tamen poteſt legitimationi conſentire Azon.in ſumm.de emancip. liber. quod alij aiunt non requiri, vt Bar. in l.iubemus. eiuſdem tit. Al j vero dicunt requiri, ſed ſufficere ratificationem. Auth.quibus modis nat.effic.ſui.§. & generaliter, quæ ratificatio colligitur cum primum infans grãdior effectus eam reſcierit, neque contradixerit.Dec.conſi.55.per glo.ſing.in l.in adoptionibus.ff.de adopt on.Verbo.non contradicendo. ¶Relect.cap.ſi quando.de reſcrip.excep.7.nu.5.

Infans iure communi ab omni ordine, etiam Primæ tonſuræ arcetur. cap. final.de temp.ord.lib.6. Quare, & illi expectatiuam concedere erit contra ius humanum, & ſi illi eam concedit Summ. Pontifex, ſciens illum eſſe talem, videtur cum illo diſpenſare.¶Ibid.

Infans, & amens ſi ordinetur ſine vllo conſenſu characterem ſuſcipit.¶conſil.41. de temp.ord.nu.2.

Licet non præſumatur doli capax, & cõmuniter non ſit talis, frequenter, tamen eſt talis, quia multi in quinto, ſexto, & ſeptimo anno multas malitias exercent hodie, vt recitat B. Gregor.lib.4.Dialog.Panorm. & alij.cap.1.de delict. puerorum.

Et ſi ſit talis peccat, & aſtringitur iuramento, & voto, quia iudicium ſufficiẽs ad obligandum diabolo, ſufficit etiam ad obligandum Deo, iux.glo.celebrem.cap.mulier.32.quæſt.2.Et ideo ſi occidit peccat, ſi efficitur regularis, ſecundum Ioann.Andr. vbi ſupr.& eſt communis opinio recepta per Didacum.Clemen.t.3.par.relect.§.1.à num.5.¶Conſi.primo.de cogna.ſpirituali. per totum.

Infans, qui non eſt doli capax occidens aliquem, non incurrit pœnam legis Corneliç, de ſicar.neque irregular.Clemen. 1. de Homic.quia cum careat ratione, & iudicio comparatur Furioſo. l.infans.ff.ad l.Corn. & d.clem. 1.Neque talis poteſt eſſe patrinus, neque contrahere ſponſalia. Thom.4. d.27.q.2.ar.2.non obligare ſe voto etiã iuramento, &c.¶Vbi ſup.

Infans mortuo patre apud matrem infidelẽ eſt educandus. Et ſi qui contra voluntatem parentum, & cognatorum uolũt, vt baptizetur illis de alimentis prouideant. ¶Conſi.4.de bapt.paruul.

Si exponatur hoſpitali ille tenetur ſolue re expenſas, qui fecit illum exponere, niſi paupertas excuſet.c.de Xenodochio.& Lupus in Repertorio.de relig.dom.¶Manual. cap.16.nu.48.

Infantem tenellum ante anni ætatẽ ſecũ in lecto tenere cum periculo ſuffocandi, ſiue id accidat,ſiue ſecus, peccatum eſt.arg. c.conſuluiſti.2.q.4.& c.fi.de his qui fil. occid.ſi non eſt tale periculum veriſimile,nõ peccat ſaltem mortaliter,etiamſi ſuffocetur caſu.iux.Panor.in d.c.fin.& Tho.2.2.q.64. ar.8.¶Man.c.15.nu.13.

Infidelis.

INfidelis, quis dupliciter dr. Primo,poſitiue,& eſt omnis,qui non vult credere poſt fidem ſibi ſatis notificatam. Secũdo,negatiue, vt qui non credit eo,ꝙ nõ eſt fides ſibi ſatis notificata. Primus peccat peccato infidelitatis per quod damnatur. Secũdus non peccat non credendo, damnatur tamen ob alia peccata commiſſa.D.Tho.2. 2.q.10.ar.1. ¶Man.c.2.nu.21.

Infidelis legib. Chriſtianis non ſubditus non cõprehenditur in c.ita quorundam, de Iud.Quia non eſt capax excõicationis Qui aũt ſub ſubiecti Catholicis,& talia ſibi prohibita fecerunt, poterunt puniri à Cæſare in ſuis terris pœnis inductis per l.2.C.quę res expor.non deb. & ab alijs regib. pœnis legum ſuarum,per ea quę dicit Cald.conſ. 2.& Fel.c.5.de conſt.limit.5. ¶Com.in ca. ita quorundam.Not.8 nu.8.

Infideles coniugati ſi conuertantur ad fidẽ ambo, non debent cõtrahere denuo cũ ſolẽnitate eccleſię,neq abſque illa,quia illud matrimonium ex libero conſẽſu, & alia ad eſſentiam eius requiſita fuit vere , & realiter ualidum,& indiſſolubile. Et nõ redditur nullum ob,alias requiſitas ex eccleſię auctoritate ſolemnitates. ¶conſi.4.de pact. nu 6.Manu.c.27.nu.48.

Infidelis ſi vxore conuerſa ducat aliam , & poſtea cum illa conuertatur , ſi prior vxor alicui non nupſit ad illam redire debet relicta Secunda , quia matrimon non diſſoluitur per conuerſionem ſola, ſed per illum actum cum contractu alio matrimoniali cum fideli. Quare ſecundum matrim. non fuit ualidum.Sot.4.d.39.q.1.ar.5. ¶cõſi.1.de conuerſ.infid.

Infidelis,qui plures vxores habet, & cõuertitur antequã cũ vna aliarũ cõtrahat primam monere dẽt,qa aliæ nõ ſunt legitimę c.gaudemus.de diuor.monita autem ſi non vult ſe cõuertere poterit accipere vnam ex alijs, quæ velit ſe conuertere, niſi aliud obſit impedimentum.¶conſi.2.eo.tit.

Non requiſita aũt prima, neque uotũ cõtinentię emittere, neque ad aliud matrim. tranſire poteſt,ſecundum Tho.4.d.39. q.1. ar.5.ad 4.& Sot.vbi ſup ¶Ib.nu.3.

Infideles ſponſi, qui ſe carnaliter cognouerunt, ſi conuertantur matrimonium contrahere debent ſecundum formã Cõc. Trid. ¶conſi.46.de ſponſ.nu.1.

Infidelitas præcedens ordinationem regulariter non impedit,hoc habet c.j.de reſcrip.¶conſi.8.de temp.or.nu.2. Etiamſi illa ſit propria,niſi ſit hæreſis.conſi.5.de regu. num.5.

Baptiſmum præcedens non nocet , niſi fuerit hæreſis,vel conuerſio recens. ¶conſi.1.de Iud.nu.1.

Infideles infirmi uolẽtes permanere in infidelitate, non erunt baptizandi.1 .p. q. 68. ar.8. Secus ſi uolunt cathechizari, & credunt.Si autem ſunt paruuli poſſunt de conſenſu parentum. 2.2.q.10.ar.2. ¶conſ. 2.de cland.deſpon.

Infidelium terras inhabitantes poſſunt eis uendere equos ad vſum licitum.¶conſ. 13.eod.tit.

Infirmitas.

INfirmitas iuſta cauſa eſt diſpenſandi,vt Monialis extra monaſterium maneat , ſcd'm ius commune naturale diuinũ,& humanũ, de quo c.1.de ſtat.mon.quod innouat Conc.Trid.ſeſſ.25.c 5.de regu.Non tamen uidetur talis,iux. ius nouum editũ in extrauag.Pij V.& Gregor.13. ¶Conſil. 24.de Regul.

Infirmitas ad mortem eſt iuſta cauſa cõmunicandi poſt prandium.Th.4.d.9 & 12. c.presbyter.de conſecr.d. 2.c.ſane,de cele. miſſ.

miſſ.c.quod in te.de pœ.& rem. ¶conſ.16. de pœn.& rem.nu.7.

Infirmitas, quando manifeſtum periculum parit ad recitandum officium auctoritate propria poteſt quis illum omittere. Si autem eſt dubia conſilium Medici requiritur cum auctoritate prælati ſecundum Sot. Sed etiam ſine iſta poteſt per ca. contraria. de conſecr.diſt.5.de oratione.cap.21.num. 16.¦Non eſt talis cæcitas, aut ſurditas pro diſtributionibus lucri faciendis. ¶cap.19. nume.82.

Ingratitudo.

INgratitudo omnis peccatum, ſaltem veniale eſt, vt docet S.Thom. 2.2.q.107. ar.3.¶Tracta.de redim.eccle.q.1.Mon. 36.num.2.

Ingratus omnis malus, ſed ille, qui malũ pro bono reddit peior eſt omnibus.¶conſi.4.de Renunc.nu 7.

Ingreſſus.

INgreſſus appellatione pro religione intelligitur ad habitum, & profeſſionẽ. conſi.56.de ſen.exco.nu.3.

Ingreſſus Religionis, & habitus datio, quid ſpeciale eſt. c.quoniam. de regulat. & cap.ex inſinuatione, de ſimo. ¶conſi.71.de ſimo.num.2.

Inimicus.

INimicum generali, non autem ſpeciali amore diligere tenemur extra caſũ neceſſitatis extremæ docet D.Thom.2.2. quæſt 25.art.8.Et niſi ſcandalum generetur ſecundum Caietan. ibidem. ¶Conſil.5.de pœniten.& remiſſ.num.3. & Manual. cap. 14.num.25.

Inhabilitas.

INhabilis ad beneficium non eſt talis ad penſionem, quia penſio non eſt beneficium. ¶conſi.1.de reſcr.nu.3.

Si ſacramenta adminiſtrat, grauiter peccat.c.1.38.d.conſ.4.de temp.or.nu.7.

Qui talis eſt ad vnum, eſt inhabilis ad ei annexum.cap.tranſlato.de conſtit.glo.cap. ſtudeat. 50. diſtinctio. ¶Manual. cap. 27. num.251.

Iniuria.

INiuriam inferre imbecillitas eſt, propellere autem virtus. ¶Manual.ca.24. num.16.

Iniuriam contemnere ſilendo, vt eo magis iniurius iraſcatur, & fremat peccatũ eſt quia conſentire eſt, & cooperari peccato alterius.¶Ib.c.14 nu.18.

Iniuriam dimittere tenemur, alioqn orationem Dominicam, dicere non poſſumus ſine errore: Et ſi illam dicimus, non dimittendo mentimur ſecundum Caie.& Chryſoſt.ſuper Matt.cap.6.Cyprian.ſermo.6. de orat.Dominica.& Aug. in Enchirid.At D, Thom.in contrarium docet. 2.2. quæſt.83. articul. 16. quia illa particula uerificatur, ſaltem in perſona Eccleſiæ, & ob multa alia. Quod intelligendum eſt, quando ille, qui orat non eximit inimicum ab oratione communi. Qnia ſi id faceret vera eſſet prima opinio. ¶Com.de oratione.cap. 19.num.119.

Iniuriam dimittere, qui non vult poſt oblatam ſatiſfactionem monendus eſt, ne decipiat ſemetipſum, & ne in tentationem inducatur.¶Com.c.ſi quando. de reſcr.Remed.7.num.43.

Iniuria affectus odium tenetur dimittere, aut rancorem, & quale, & quomodo. Verb.Odium.

Iniuriæ veniam petere ille debet inter offenſos, qui in offendendo fuit prior ſi iniuriæ ſunt pares, ſi vero ſecũda eſt grauior tenetur ſecundus. Silue.Roſa Aur. caſu 56. ¶Man.nu.25.c.14.

Iniuriæ actionem dimittere ex decentia non autem ex præcepto tenemur, neque ſalutare inimicum niſi ob ſcandalum. ¶conſ. 5.de pœ.& rem.nu.1.

Iniuria perſonæ redundans in ordine ferenda non eſt, neque diſſimulanda, ſed illi pro poſſe eſt reſpondendum ſin minus ſancte poteſt diſſimulari.¶Com.cap. inter verba. Concl.2.nu.15.

Iniu-

Iniuria illata clerico, filio, vel Monaco adeo principalis eſt pro alijs, vt pro eis.ca. Parochianos,cum annot.per iniuria. gloſſ. Panorm.& F. l.de ſen.excomm.¶cap.inter verba.concl.6.nu.884.

Iniuria facta Canonico,vel Monaco alicuius collegij in collegium redundat regulare,vel ſæculare.glo.1.cap.vulgaris.de pœnit.diſt 1.glo. cap.parochianus.de ſen. excomm. Quam non poteſt ille Canonicus, aut Monacus remittere in præiudicium collegij. Sed bene collegium poteſt etiam nolente illo.¶Com.dict.cap.vulgaris. de pœniten.diſt.1.

Iniuria perſonæ maior eſt,quàm fortunarum. leg.in ſeruorum.ff. de pœnis. ¶Man. cap.15.num.fin.

Iniuriæ falſo nobis iniectæ vtiles ſunt,faciunt enim nos carere ſuperbia,vt teſtatur D.Greg.relatus.c. ſunt plurimi. 6. quæſt. 1. ¶Com.c.inter verba.concl.2.nu.3.

Iniuriarum actione tenetur ille, qui excommunicat iniuſte.glo.2.cap. non in perpetuum,quæ citat tex.cap. Temerarium.2. quæſt.3.¶Com.cap.ſi quando. de Reſcrip. Remed.7. num.43. & de oration. cap. 19. numer.119.

Iniurianti pauci ſunt,qui modo debito, & propter finem debitum reſpondeant, ut impleant illud Sap. reſponde ſtulto, iuxta ſtultitiam ſuam,vt abunde docet cap.quamſic.de elect.lib.6. ¶Com. cap. inter verba. concl.2.nu.18.

Iniuriam, qui à proximo non repellit peccat.Ambroſ. cap. vnico. de Reliqu. & Vener.Sanct & Auguſt. ca. fin.23.q.3.Tho. 1.2.q.74.ar.8.2.2.q.145.ar.4. ¶de neceſ.defend.prox.nu.4.

Iniuſtitia.

INiuſtitia communis eſt peccatum, non omnis autem eſt mortalis,videlicet, qñ eſt rei paruæ.2.2.quæſt.19.ar.4. ¶Com.ca. inter verba.concl.5.nu.55.

Genere tamen ſuo eſt mortalis omnis. Manu.cap.23.num.73. Et ſecundum hanc maxime peccat, Epiſcopus tertiam partem fructuum ſibi ſoluere faciens pro litteris collationis.conſi.13.de ſim.nu.3.

Inquiſitio.

generalis & ſpecialis

INquiſitio duplex eſt, altera generalis,ſiue præparatiua, qua generaliter Epiſcopus, ſeu Viſitator requirit crimina neminem nominando. Altera ſpiritualis, ſiue,ſolemnis, qua procedit ſpecialiter contra aliquem,quem per generalem inquiſitionem, infamiam, aut aliam viam inuenit culpabilem ſecundum Specul. De inquiſ.§.quando, receptus communiter ab omnibus cap.1.de off.ord.& l.congruit.ff. De off.præſid.generalis nemini nocer, ſpecialis autem ſic.¶conſi.3.de accuſ.nu.4. & in Rub.de iud.nu.85.

Inquiſitio generalis fit ad tranquillandã Rempub.puniendo mala,quibus turbatur. dict.l.congruit.& d.cap.1. de off. ordinar. ¶Com.d.Rub.nu.86.

Inquiſitio generalis ſi occulta quærat,illa non ſunt reuelanda, quia eſt contra ius naturale,& diuinum,ſi autem reuelata fuerint caſtigantur.¶Ib.nu.87.

Inquiſitio ſpecialis criminis occulti, nõ permittitur ob ſolam eius atrocitatem,neque requirit partium præiudicium. ¶Ibidem num.88.

Inquiſiturus ſpecialiter virtute infamiæ, vel alterius ei æquipollentis debet in primis ſuper ipſam informationem ſuſcipere. Quod tenuit Auguſt.contra Angel.in libr. de Maleſ.probatum ab Alc.in cap.1.de off. ordin.Sed melius reprobatum per Decius conſi.120.¶Ibid.nu.91.

Inquiſitio regulariter in Criminalibus vtroque iure prohibita eſt. Et quibus caſibus licet iure Pontificio, licet, & iure Cæſareo,& contra.Quare parum,aut nihil refert tenere opin.gl. cap. de manifeſtis. 2.q. 1.& l.Reſcripto.§.ſi quis.de minor. & multis alijs locis, quæ aiunt communiter non licere.vel Barthol.in leg.ſi maritus. §.ſi autem.num.3.ff. de adult. qui ait regulariter permitti. Vel opinionem communem,quæ eſt Bald. qui ait,permittitur iure canonico, ſed prohibetur iure ciuili. Licita igĩ eſt in publicis decretis,prohibita in occultis,quia nemo ſine accuſatore damnandus eſt, vel vero, uel ficto, qui eſt notorietas, infa-

infamia,vel aliud quid æquipollens. ¶dicta Rubr.num 80.

Inquiſitio criminalis fit de crimine manifeſto criminoſi occulti, ſed generalis de ip ô criminoſo per qđ conciliantur. Caie. 2.2. quæſt.69.ar.7.Et Sotus de Rat. tegend. ſect.in 2.q.6.& Innocen.cap. bonæ. el primo.de elect. ¶Com. cap.inter verba. conclu.6.& concl.50.

Inquiſitio præſertim contra Regulares ſine infamia fieri non poteſt, nec debet, neque in atrocibus,neque quoties iudex præſumit calumnioſe id facere. Quare in hoc errauit Alcia.cap.1.de offi.ord.& ante ipsũ Angel.Rubr.de iud.num.91. Et qui ſine infamia inquirit peccat,vel ſtatuendo, vt procedatur.¶Ibi.nu.89.

Inquiſiti taciturnitas, vel conſenſus præſentis,& non opponentis , & ſi ſufficit ad valorem proceſſus , non tamen ſufficit ad excuſandum.¶Ib.nu.91.

Inquiſitionis omiſſio , etiam à Principe ſimpliciter facta non tollit neceſſitatem infamiæ, vel alicuius ei æquipollentis, licet contradicat Bald.l.nullus. C.ad leg. Iuliam Maieſt.Et ſi fiat motu proprio, vel aliter nihil refert.¶Ibi.nu.90.

Inquiſitio, quæ fit ſuper electo, poſtulato,vel præſeruato ad ordines,vel beneficiũ non eſt exceptio Regulæ de non condemnando ſine accuſatore,nec generalis inquiſitio, neque vlla alia, quæ fit ad vtilitatem priuatam, aut miſerabilium perſonarũ, vel piorum operum , neque ulla facta ex officio.¶Ibi.nu 85.

Inquiſitio generalis eſt iudicium præparatorium,& non deciſorium, neque per dict: teſtium in illa poteſt quis condemnari, ſi poſt ſpecialiter non ratificabuntur in eodem colligitur ex Bald.l.ea.num.42. de accuſ.facit cap.veniens 2.de teſtib. ¶Cap.inter verba.concl.6.nu.654.

Quando permittatur ſunt opiniones quædam, quod non permittitur, niſi in quibuſdam caſib.Bald.quod permittitur regulariter. Alij,quod non communiter pmittitur, ſecundum ius ciuile, ſed tantum ſecũdum ius Canonicum. & eſt communis Decius Rubr.de Iudic.num.7.Aret.cap. qualiter 2. de accuſ.& tandem alij, quod eſt differentia inter vtrunque ius.Saly.l.ea quidem. C. de accuſa. Et videtur magis vero proxima, quia regulariter ſecundum utrunque ius inquiſitio ad puniendum, non permittitur.¶num.650.

Inquiſitio ſpecialis dicitur illa, quæ nominat per nomina ſpecialia appellatiua, & communia perſonas,ſeu ipſa delicta.vt quãdo inquiritur ſi Petrus, & eius filius grandior occidit aliquem. Poteſt tamen dici aliqua ſpecialis, quo ad perſonam , & aliqua, quo ad delicta.iuxt.Bartho.l.2.§.ſi publico. ff.ad leg.Iul.de adul.

Non poteſt tamen dari communiter regula de generali, quia qualis ſit iudex , hẽt determinare.l.1.tit.de iur.delib.& c.de cauſis.de off.deleg.ſecundum Fel. in ca. eccleſia.de conſt.¶nu.646.& 647.

Inquiſitio ſpecialis fit cum ſolum ſit crimen apertum per generalem inquiſitionẽ. Bar. d.l.2.recep.communiter per Canon.c. qualiter 2. de accuſa.& Anton.2. p.ti.9.ca. 1. alioquin inquiſitio generalis maneret inutilis,quo ad caſus inuentos in ipſa, debet tamen præcedere infamia , alioquin ſi debita ſint occulta, non eſt abſurdum inquiſitionem generalem manere ſine effectu, quo ad illa.¶648.

Inquiſitio ſemper fieri poteſt ad impediendã mala futura , & auferendi occaſionem illorum.iux.Innoc.4.ca.1.de poſtul.& valet in omnibus publicis, & priuatis , ſecretis, & famoſis, quando publicum lædũt Sotus de rat.reg.ſect.in 2.quæſt.6. ¶663.

Primo, quando eſt fama,vel magnus rumor de crimine.d.cap.qualiter,& a fortiori,quando eſt notorium. cap. euidentia. de accuſa.ne populus ſcandalum patiatur, & ne infirmorum corda de mala fama percutiantur.¶665.

Inquiſitio particularis interdũ ſine probatione infamiæ integra fit ob ſolam ſuſpicionem populi , vel illorum , ad quos eius ſapientia pertinet.iux.Innocen.ca.cũ oporteret.de accuſa.dilatatus ibi per Anton. & Abba. ¶nu.669.

Inquiſitio poteſt fieri ad denunciationẽ officialis publici.l.e g.ea quidem. non tamẽ ille debet,niſi crimen ſit famoſum.¶666.

Poteſt fieri contra captiuos de eo, qui in-

fnuenitur mortuus in domo. l. 1. §. occiſorum. ff. ad Sillan. ¶667.

Super crimine incidenter in iudicio reperto. ¶675.

Quod limitatur à Soto, quãdo illud crimen eſt circunſtantia aggrauans delictum, de quo principaliter agitur, quę limitatio ē contra omnes Can. & Legiſtas. ¶676.

Similiter poteſt fieri ex dicto teſtium, q̃ dicere non debuerunt. Sot. de rat. teg. in 2. q. 3. facit c. 1. de accuſ. ¶679.

Similiter ex delicto in iudicio ante iudicem commiſſo. Specul. de inquiſ. §. quando. Anton. 3. p. titul. nono. c. 7. Vel ex eo, quod ſit atrox, vt ait Sot. vbi ſupra, vel ob offenſam, quæ tunc iudici ſit Barth. in extrauag. ad reprimendum. ¶680.

Super crimine hęreſis, & Apoſtaſiæ ſine fama. C. ad leg. Iul. Maieſt. l. nullus. & ca. excommunicamus. de hær. §. adijcimus. 683.

Contra complices detectos per reũ maleſactorem. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtio. ¶684.

Et eſt licita etiam contra iniuriam inferentes ſcolaribus. Bald. in Auth. habita. C. ne fil. pro patr. & perſonis miſerabilibus, vt viduis, pupillis, orphanis, peregrinis. Ange. in l. mulierum. C. ſi mancip. alioquin magnæ præberentur occaſiones peccati. 685.

Et tamen ſuper crimine lęſe maieſtatis, ob vindictã peccati præteriti per dictam extrauag. ad reprimendam. Et ex commiſſione Principis, licet non pręcedat fama modo, non ad inſtantiam, ſed motu proprio mandet. ¶686.

Inquiſitio non debet fieri propter famã, niſi ante de illa informatio capiatur. Ange. lib. de malef. approbatum per Alcia. c. 1. de off. ord. ¶687.

Non poteſt fieri contra Religioſos, pluſquam contra alios ſine infamia, ſi illa eſt ſpecialis, & ſi contra minus bene dicat Alciat. vbi ſupr. quia cap. in ſingulis, de ſtatu monac. citatum a Ioann. Anan. in cap olim. de accuſ. loquitur tantum de generali. 689.

Neque verum eſt, quod dixit paulo infra poſſe fieri ſine infamia, in omnibus criminibus atrocibus, quia & Ange. in l. ſi vacantia. C. de bon. vacantibus, qui id tenet confutatur efficaciter per Fran. Are. c. qualiter. ſecundo, de Accuſation. ¶690.

Inquiſitio exigit infamiam ortam antę ſuum exordium, & carcerem, & à perſonis hon ſtis. ¶691.

Et ſi fiat ex mero officio, non differt ab ea, quæ fit ad inſtantiam, quia in vtraque reus iurat de calumnia, vt probat Anan. d. cap. qualiter. ¶693.

Inquiſitor.

INquiſitor hęreſis ſuper inceſtu procedere non tenetur, attento ſolo iure cõmuni, quia tale crimen non eſt hæreſis, neque illi acceſſorium ſuper quod tantum habeat inquirere. cap. accuſatus. de hæret. lib. 6. & tradit Dict. inquiſ. 3. p. qõ. 45. cap. excommunicamus. §. credentes. de hære. De nullo igitur delicto præterquam de hæreſi, etiam ſi ſit ſuperſtitio inquirere debet. ¶conſi. 1. de hæte.

Punire poteſt iudices conuerſorũ perueſionem procurantes. cap. contra Chriſtianos. de hæretic. libr. 6. ¶Conſi. ſeptimo. eodem tit.

Cognoſcere poteſt de nepharijs Monachi, vel ſacrati geminatis nuptijs, quia id ſapit manifeſtam hæreſim, & de hoc loquitur Epiſcopus Pucenſis in Ench. viola. Relig. titu. de nephar. nupt. ¶conſi. 1. de hær.

Non poteſt procedere contra hæreticos niſi communicata re cum Epiſcopo Diœceſano. cap. per hoc. de hæte. lib. 6. & clem. 1. §. verum. eodem ti.

Neque poteſt illos aliquis, quo ad officium ſuum impedire. cap. ſtatutum. & cap. inquiſitionis. §. prohibemus. eodem titul. ¶Conſil. 10.

Eſt delegatus à ſede Apoſtolica, ſecundum receptiorem ſententiam, & notat Frãcus. cap. ne alicui. de hæret. lib. 6. argum. ca. vt officium. eod. tit. Archid. autem ibi diſſentit. ¶conſi. 1. de off. Vic.

Inſolitum.

INſolita, qui facit dolo agere uidetur gl. in leg. ſi quis ſub conditione ff. de condit. ¶Conſi. 4. de Renunc. num. 7. Conſi. 1. de Homic. num. 3.

Inſo-

Inſolita fieri non præſumuntur. Conſi. 9. de temp. ord. num. 5. In generali conceſſione non veniunt. cap. fin. de offic. Vic. libr. 6. Conſi. 1. de homic.

Inſtitutio.

INſtitutio poſt præſentationẽ diutius differri poteſt, quàm collatio libera, q̃a hãc non poteſt quis facere poſt ſex menſes à vacatione. cap. 2. de conceſſ. præbend. Illa autem ſic, niſi terminus præfigatur à Superiore ſecundum Panor. communiter recep. d. c. 2. ¶ conſi. 29. de Reg. nu. 2.

2 Relicta in alterius voluntate, non valet, & dicitur captatoria. l. illa. Inſt. cum gloſſ. & l. Captatorias. ff. de hæret. inſt. ¶ Conſil. 7. de teſtam.

3 Inſtitutio prælatorum, & beneficiorum communi iure perpetua eſt, ita q̃ ſine culpa graui, non poteſt quis ab ea deponi, iux. c. ſatis peruerſus. d. 56. & c. inuentum. 16. q. 7. ¶ conſi. 4. de iur. pat.

4 Inſtitutio fieri poteſt ab illo, qui poteſt, & deſtituere, & contra. cap. cum ex iniuncto. cum glo. communiter recepta. de hære. Secus autem cum iure particulari priuilegij; fundationis, præſcriptionis, vel conſuetudinis pertinet ad alium. ¶ Conſil. ſexto. de ſimo. nu. 3.

Inſtitutus in parte bonorum ſine cohærede in omnibus eſt inſtitutus. l. 7. §. ſi ex fundo. de hær. inſt. c. ſi pater, cum gl. de teſta. li. 6 ¶ conſi. 6. de teſta. nu. 4.

Inſtitutus in aliqua hæreditatis parte vnus eſt hęres. l. Iulianus. ff. de hæred. inſt. ¶ conſi. 76. de Reg. nu. 3.

Inſtrumentum.

INſtrumenta antiqua caſu inuenta, ſi alicuius res tangunt tutius eſt reuelare, quàm occultare. ¶ conſi. 1. de rebus eccl. non alie. num. 5.

Inſtrumenta artis, quibus aliquis victũ ſibi parat ſtatim reſtituere non tenemur, iuxta Sanct. Anton. ¶ Manual. capitul. 17. numer. 59.

Intellectus.

EſT potentia animæ, qua illa cognoſcit, & potior eſt uoluntate inquantũ illam mouet præſentando obiectum, & rationem, quæ illud velle, vel nolle debeat, vt exprimit S. Thom. 1. 2. q. 9. ar. 1. ¶ Manu. prælud. 3. num. 7.

† Intellectus diuerſorum capitulorum legum, auctoritatum, Concilij, & Sanctorũ continetur in locis diuerſis, vbi materiæ eędem pertractantur, & forſan fiat à nobis ſpecialis ſumma.

Intentio.

INtentio Miniſtri in conficiendis Sacram. neceſſaria eſt ſecundum omnes vt determinat Conc. Trid. ſeſ. 7. can. 11. Ita ratio concludit, quia, quæ ſunt apta ad multa, non videntur efficacia, niſi determinentur ad unum quod fit per intentionem. Secundò, quia faciat per inſtrumentũ animatum rationale, quod requirit intentionem ſaltem uirtualem, de qua loquitur D. Thom. 3. p. q. 64. ar. 8. Cui concordat Caiet. ibi, & Sotus. 4. d. 1. q. 5. ar. 8.

2 Tertiò, quia ſacramenta fiunt per actionem humanam, quæ ſine intentione eſſe non poteſt. ¶ conſi. 4. de tempo. ord. Eſt igitur maxime attendenda in ordine. Et ſi eſt contraria proteſtationi præualet. Conſi. 7.

Intentio diſponentis, attendenda eſt, quæ ex proœmio colligitur, capitul. quia propter, de electi on. & leg. final. de hære. Inſtitut. ¶ Conſil. quinto. de teſtamen. conſi. 16. de ſimon. num. quarto. Com. de datis, & promiſſ. numer. 7. De obſeruat. Ieiun. nume. 5.

Intentio Reſignantis, vt reſignatarius poſt adeptam poſſeſſionem hoc, vel illud faciat coram Deo, non nocet, niſi exprimatur, vel deducatur in pactum. capitul. tua. de ſimonia. ¶ Conſil. primo. de Iureiurand. numer. ſecundo. Manual. cap. vigeſimo ſeptimo. nu. 107.

Neque etiam ſi ſit vt beneficium tali, vel tali detur. ¶ Conſil. 28. De ſimonia. numer. tertio.

Inten-

Intentio Papę ſeruanda eſt. c. ſuper literis, ſub fin. de reſcr. c. ſi. de pręb. ¶conſi. 49. de præbend. num. 4.

Intentio minus principalis, non inducit ſimoniam. cap. quid prodeſt. 6. r. d. c. ſi officia. d. 59. ſing. gl. ſing. c. 1. de cle. non reſi. li. 6. ¶conſi. 30. de ſimo. nu. 4.

Intentio in emptione, duplex poteſt eſſe, prima, vt dominium acquirat, alia vt dominium, & fructus. Et intentio generalis, quæ multipliciter intelligi poteſt, ita vt nõ comprehendat animum donandi, nõ debet trahi ad donationem. l. cum de indebito. ff. de proba. & c. ſuper hoc. de renunc. ¶conſi. 6. de vſur. nu. 2.

Intentio principalis lucrandi ex mutuo ſufficit ad conſtituendam vſuram, etiam ſine pacto expreſſo, vel tacito, contra impiũ Molinæum: non autem minus principalis contra Sotum lib. 6. de iuſt. & iur. q. 1. ar. 2. quia id tenet gloſſ. & Innoc. cap. conſuluit, de vſu. & colligitur ex c. officia. 59. d. ¶Man. c. 17. num. 209.

Intentio tam actualis, quàm virtualis ſufficit ad horas dicendas, vt ſatisfiat quis ſuo debito. ¶De ora. c. 13. nu. 17. & Com. ca. inter verba. concl. 6. nu. 309.

Intentio nocendi, aut malum iniuſtum inferendi reſtitutionem non inducit, licet peccatum ſit, niſi opus procedat exterius. ¶Man. cap. 17. num. 70. Eſt enim tãtummodo contra charitatem, non autem cõtra iuſtitiam commutatiuam. nu. 73.

Intentio reciproca ſine pacto collationẽ beneficij, non inficit, aut irritat, q quando non interuenit cõuentio tacita, vel expreſſa, etiamſi interueniat intentio mentalis; non propterea renunciatio fit illicita; ut poſt glo. ſingu. cap. condemnationes. 1. q. 2. Anto. tradit. ¶conſi. 5. de pæn. & rem. conſi. 65. de ſim. nu. 20. Man. c. 23. nu. 107.

Interdictum.

INterdictum generaliter ſignificat quamlibet prohibitionem. Inſti. de interd. in princ. Ab eccleſiaſticis autem accipitur pro vna trium cenſurarum Eccleſiæ. Et ſic deſcribitur, ut ſit cenſura Eccleſiaſtica, qua prohibentur diuina officia, ſacramenta, & ſepultura actiue, & paſſiue exceptis aliquibus. Conuenit cum excommunicatione, & ſuſpenſione in multis, vt ait Cald. Trac. de eccl. interd. primo, prout eſt cenſura. ca. quærenti, de verbo. ſign. Secundo, prout in ſcriptis debet ferri, & cum cauſa expreſſa. cap. 1. de ſent. excomm. lib. 6.

Tertio, quod non ſuſpenditur appellatione ſubſecuta. cap. is cui. eodem tit.

Quarto, illum debet præcedere monitio. cap. reprehenſibilis, de app. & in multis alijs. ¶Man. c. 27. nu. 164.

Triplex eſt autem interdictum: Primum locale tantum, quo locus ſolus interdicitur, vel vniuerſalis, vt Regnum, Prouincia, Ciuitas, Pagus, Parochia, vel ſpecialis, quo interdicitur Eccleſia, neque definit eſſe tale, eo q comprehendat multa loca, iux. Cald. vbi ſup. receptus communiter cap. præſenti. de ſent. excom. libr. 6. Angel. addit, quòd interdictum ſingulare eſt ſpecies interdicti ſpecialis. Alterum eſt perſonale tantum, vel generale, quo interdicitur vniuerſitas. cap. ſi ſententia. Vel ſpeciale, quo interdicuntur perſonæ ſingulares vna, aut multæ.

Tertium eſt mixtum, exemplũ quotidianum eſt in interdicto, q appelĩat ambulatoriũ, quo interdicitur aliqua perſona, & locus, vbi eſt, vel fuerit, quandiu ibi fuerit. De quo iudicandum eſt, vt de locali quatenus locale, vel perſonali quatenus perſona le. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vend. ¶Vbi ſupra. nu. 166.

Interdictum locale generale, non includit populum, nec perſonas eius. Et ſi eſt generale, perſonale includit illum. Si eſt cleri alicuius loci nõ comprehendit locum, aut populum, & habitatores eius laicos.

Neque contra ſi eſt populi comprehẽdit clericos. Si tamen eſt cleri, videtur comprehendere Religioſos tam conuerſos, quàm nouitios, ſecundum Dominicum in d. cap. ſi ſententia. Item ſi eſt Ciuitatis includit ſuburbia. cap. ſi Ciuitas. de ſentent. excommun. ¶Ibid. num. 167.

Interdictũ vniuerſaliter fertur ab illo, q poteſt ſuſpendere, & excommunicare, & includit tam ſontes, quàm inſontes, quia poteſt vnus interdici ob culpam alterius, licet non excommunicari. Non tamen ſufficit

ſit culpa non ſoluendi debitum, vt ſerta-tur interdictum generale auctoritate ordinaria, vel delegata, ſine ſpeciali mandato Papæ. Extrauag. inter. prouidas. de ſent. exco. Particulare tamen ſic ſecundum Calde. vbi ſup. ¶Ibi. nu. 168.

Generale interdictum fertur contra vniuerſitatem, quæ facit ſolui pretoria illicita clericis. cap. quanquam. de cenſib. libr. 6. & contra eum, qui facit, vt capiatur, percutiatur, vel in exilium mittatur ſuus Epiſcopus. Clem. 1. de pœn. & eam, quæ impedit ingreſſum Nuncij Apoſtolici. ¶160.

Perſonale, ſolum includit perſonas nominatas, & actus in ea expreſſos. Si verò nulli exprimantur, omnes qui vetantur interdicti cenſentur incluſi. ¶Ib. nu. 70.

Interdicto vetantur omnia ſacramẽta diuina, officia, & ſepultura, præter expreſſa, vel tacite permiſſa. cap. non eſt. de ſpon. ca. fin. de exceſſ. prælat. cap. quod in te. de pœ. & rem. ¶num. 71.

Interdicto non prohibentur multæ benedictiones, quæ non ſunt officia diuina. 172. Neque vna Miſſa in hebdomada ad renouandum ſanctiſſimũ Sacramentũ Eucharistiæ. cap. permittimus. de ſen. excomm. Neque officia diuina in loco generaliter, interdicto, quæ debent fieri a clericis ianuis clauſis, voce ſubmiſſa non pulſatis cã panis excluſis excommunicatis, & interdictis. cap. fin. §. adijcimus. de ſen. excommu. lib. 6. Et excluſis illis, qui non habent priuilegium iuris communis, vel ſpecialis, quare non poſſunt admitti clerici coniugati contra Margaritam Confeſſ. omnes igitur non priuilegiati, non poſſunt admitti, neq; ad oblationem in medio Miſſæ, neq; ad pacem, &c. ¶Ib. nu. 173.

In loco interdicto, ſeu eccleſia, poſſunt clerici recitare horas priuatas, ita tamen ſubmiſſe, vt ab alijs non audiantur: non autem hoc licet in loco ſpeciali interdicto.

Non prohibetur lectio ſacræ Scripturæ. Non oratio priuata. Non adoratio Crucis. Non cantus laicorum, etiamſi eſſet Litania. Non confeſſio generalis.

Poſſunt recipi oblationes pro defunctis, & funeralia, & clerici poſſunt etiam ſepelliri in loco ſacro ex permiſſione. cap. quod in te. de ſen. excommu. Campanæ poſſunt pulſari ad Aue Maria, ad oſtendendas Reliquias, & prædicandum, vel ad aliud, quod non ſit officium diuinum. ¶Ibidem vſque ad num. 78.

Sacrum baptiſmi pro paruulis eſt pmiſſum. cap. non eſt. de ſpon. & pro adultis. ca. quoniam. de ſen. excom. li. 6.

Confirmatio. cap. reſponſum. eodem tit. Conſecratio chriſmatis, & olei Cathecumenorum. Pœnitentia morientium. Et etiã pro ſanis, dum non ſunt cauſa interdicti. Euchariſtia pro infirmis. cap. quod in te ſolum in articulo mortis, ſecundum gloſſ. & matrimonium etiam inter interdictos perſonaliter ſecundum Calderin. non tamen cum benedictione, ſecundum Hoſtienſẽ ¶Ibi. num. 178. & 179.

Item omnia diuina officia in ſolemnitatibus Nat. Dom. Paſchę, & Pentecoſtes, & Aſſumpt. B. Mariæ, non autem in eorũ octauis. Excluſis excommunicatis, & admiſſis interdictis. In die Corpo. Chriſti, & per octauam Mart. 5. & Eugen. 4. In die Concep. Beatæ Virg. & per octauam, vbi dicitur eius officium ordinatum pro eius Miſſa egredimini. ¶De ora. c. 19. nu. 88.

Interdictum ſi ſuſpendatur ſimpliciter, omnia licent, quæ ante licebant. Si autem non eſt ſuſpenſum, ſimpliciter videndus eſt tenor ſuſpenſionis, vt ſciatur, quo ad quæ ſit ſuſpenſum; quia illa tantum licebunt. ¶Ibid. numer. 183.

Interdictum non denunciatum, nõ obligat. Neque ſimiliter, quando eſt nullum, & nullitas eſt ſufficienter publicata. Eſt autem nullus in omnibus illis caſibus, in quib. & excommunicatio nulla eſt. ¶187.

Interdictum etiam validum, non violat laicus Miſsã, aut alia diuina officia, audiendo in loco interdicto, etiam ab eo, qui dicẽdo peccat, licet audiat à ſpecialiter interdicto. Caiet. in ſumma. Peccat tamen in quatuor caſibus.

Primò, quãdo eſt interdictus pſonaliter.

Secundò, quando illius eſt euidens cauſa expreſſe, vel tacite.

Tertiò, cum dicit talia officia, qualia dicendo violarent, & clerici.

Quartò, cum mentiendo aſſerens ſe eſſe cle-

clericum minorum ordinum, vel habere priuilegium intraret ad audienda diuina ueritá, vbi dicebantur clauſis ianuis. Peccant etiam Monachi, & Moniales, qui nullū ordinem habēnt, & faciunt, quæ clericis prohibentur. ¶Vbi ſup.

Interdictum generale, non relaxatur ad cautelam, ſed ſimpliciter ſic dato data cautione de parendo Iudici, etiam antequàm de cauſa nullitatis conſtet, ſecundum Rot. deciſ. 77. in nouis. Rubr. eſt 19. de ſen. exco. in antiqu. Et videtur caſus. cap. qua fronte. de appell. ¶Com. cap. cum contingat. Remed. 6. num. 3.

Pro ſpeciali interdicto habendum eſt id quod Eccleſiæ omnes alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ interdicuntur, ſecundū Calder. de Eccle. Inter. quod tamen intelligendum eſt in dubio, quando ſimpliciter interdicuntur Eccleſiæ non exprimendo, ꝙ ſit interdictum generale. ¶Ibidem Remed. ſecundo. num. 38.

Interdictum ſiue ſit validum, ſiue inualidum, ſeruandum eſt ab omnibus Religioſis tam exemptis, quàm non exemptis, quā do ſeruatur ab Eccleſia Matrice. Clemen. j. de ſent. excomm. Non tamen à laicis per eandem Clem. adiuncta glo. neque ab alijs clericis ſæcularib. ¶Ib. nu. 39. & 40.

Interdicta, etiam ſi ſint perſonales actiones, cum tamen competunt ad beneficia cauſam proprietatis, quodammodo habent annexam. ¶Tract. opp. opp. 1. ſol. nu. 6.

Interdicto Capitulo non continentur ſinguli de Capitulo nominatim. cap. Romana. §. Vniuerſitatem. iux. glo. de ſen. exco. lib. 6. Idem de Clero, & Populo. Et ratio eſt, quia poteſt quis habere ſpecialiter priuilegium, vel poteſt eſſe particulariter abſolutus. Et ideo niſi quis ſit nominatus particulariter, poteſt in loco ſacro ſepeliri. ¶Conſi. 15. de pœnit. & remiſſ.

Interdictus ab Epiſcopo poſſeſſore, non poteſt eo præſente, etiam in mortis articulo, ab alio abſolui. ¶Ib. num. 4.

Et non poteſt denunciari, niſi citetur. gl. clem. 1. verb. Conſtiterit. de cenſib. Ib. n. 8.

Interdictus ab officio minores ordines exercendo, incurrit irregularitatem, vt not. Panorm. per tex. in cap. 2. de cler. excomm. miniſt. & latius in cap. fin. de excel. prælā. num. 6. & Arch. cap. ſi quis presbyter. 2. qō 3. Angel. Silueſt. Tabien. At contraria opinio longe verior eſt, quia in nullo loco corporis iuris inuenitur talis pœna.

Neque loca allegata id affirmant de ordinibus minoribus, & pœna illorum, qui male, uel ſuſcipiunt, vel vtuntur ordinibus Sacris, non eſt extendenda ad minores. Cō ſi. 28. de ſen. exc. nū. 10.

Intereſſe.

INtereſſe in genere, eſt damnum emergens, & lucrum ceſſans, eo ꝙ aliquid ceſſatur, ſecundum glo. in verbo Poſſibile. C. de ſent. pro eo quòd. Et ideo intereſſe eſt id, quod mutuans perdit de ſuis rebus, aut deſinit lucrari eo, quod mutuat, aut eo quòd ob præſtitum dié illi non ſoluitur. ¶Com. de vſur. num. 40. Conſil. 2. de vſur. num. 2.

Vtrumque horum contingens ob mutuū peti poteſt duobus caſibus. Primo, cum culpa, aut mora in ſolutione præceſſit. glo. celeb. cap. conqueſtus. de vſu. per cap. delicti, de foro compe. cap. peruenit. de fideiuſ. Secundò, cum ante, aut poſt moram cōtingit mutuum, tamen datum fuit per aliquā vim Regis, aut Ciuitatis.

Tertio etiam poteſt peti, etiamſi nec vis, nec mora aliqua interueniat, modo mutuatius admonitus fuerit tempore mutui damni, quod interuenire poterat, & fiat aſſenſus. 2. 2. q. 78. ar. 2. ad primum. Et in omnib. iſtis caſibus poteſt etiam a principio cōuenire pactum de ſumma, &c. Sot. li. 6. de iuſt. & iur. ar. 3. ¶Ib. nu. 42.

Intereſſe lucri ceſſantis ex mutuatione pecuniæ, expoſitæ negociationi ſponte ſacta accipere, an liceat, negauit Innoc. cap. fin. de vſur. tamquam Doctor. quem laudat Sotus, vbi ſupra. Contra tamen tenent multi, vt Conrad. de contract. quæſt. 30. Silueſt. Verb Vſura. q. 19. Caie. 2. 2. q. 62. ar. 4. Adri. 4. de Reſtit. quæſt. de vſur. Panorm. cap. fin. de vſur. Hoſtienſ. cap. ſalubriter. eod. titu. & multos alios Auctor adducit a num. 43. Cum hac tamen limitatione, vt deſit dolus, & fraus pallians vſuras, atque non tanquàm

quàm res acquiſita, ſed tanquam in ſpe poſita, & quæ impediri multis modis poſſit extimetur. nu 52.

Intereſſe, vt iuſte capiatur ſeptem requirit Corrad. quæſt. 30. Primò, vt talis modus non tantum placeat, quantum negociationis, ſed hęc non eſt neceſſaria, quia modus lucrandi non poteſt fieri iuſtus, ex ſola voluntate, nec ſimiliter iniuſtus Sotus, vbi ſupra. q. 1. art. 2.

Secunda, vt intereſſe ſit verum eſt neceſſaria, iux. mentem glo. & omnium. Satis tamen eſt, ut tempore mutui lucrum ſit veriſimile, quamuis poſtea non ſubſequatur, M. pi. C. de reſtit.

Tertia, quòd mutuatio, vel non ſolutio ſit cauſa amiſſionis lucri, ſecundum omnes. Sed fallit, ſecundum Caiet & Medin. quando mutuans habet aliam pecuniam, quàm negocietur, niſi haberet eã ad alios fines.

Quarta, vt mutuans non ſit dandis vſuris aſſuetus. Sed hæc non procedit in foro conſcientię, in qua veritas pręualet præſũptioni. cap. tua. de ſponſ.

Quinta, vt non recipiat intereſſe priuſquam labatur tempus, intra quod veriſimiliter lucrum factum fuiſſet. Et ſecundum Medin. ſi lucrum veriſimile fuit conuẽtum à principio poteſt capi, etiamſi in fine factum non ſit. arg. c. in ciuitate. de vſu.

Sexta, vt mutuatarius non egeat extremè. Sed non videtur hoc neceſſarium, quia non tenetur etiam in tali caſu mutuare illi gratis, &c.

Septima, vt mutuans propter hoc non incurrit famam vſurarij apud ſimplices ar. c. 5. ad Theſſ. Ab omni ſpecie mãli abſtinete vos: quæ cõditio omnino eſt neceſſaria ad euitandam vſuram, bene ad euitandum ſcandalum.

Octauò, ꝙ cauſa principalis mutuãdi ſit ſubſidium neceſſitatis, vitæ, ſalutis, honorum proximi. hæc eſt honeſta.

Nona, vt non paciſcatur, neque capiat totum intereſſe. ꝙ veriſimiliter ſperatur ceſſantibus impedimentis caſualib. ſed ſolum tantũ, quantum valet illa veriſimilis expectatio conſideratis impedimentis ¶ Ib.

Intereſſe, qui cogitur ſoluere poteſt licite à mutuatario expetere, qui ſtato die nõ ſoluit. c. 3. ¶ Innocent. de vſur.

Intereſſe, quomodo licite petatur, vide conſi. 2. de vſu. nu. 15. conſi. 19. nu. 3. conſi. 7. nu. 5. conſ. 25. nu. 6.

Intereſſe, & damnum intrinſecum, non remotum reſtituendum eſt. ¶ Conſil. 1. de iniur. num. 5.

Intereſſe ex lite proueniens ob debitum non ſolutum iuſte petitur, ¶ conſi. ſecundò. de vſur, num. 1.

Intereſſe ꝙ verum, vel veriſimile non eſt etiam poſt mortem, peti non poteſt Ibid. Et ſi per ſententiam adiudicatum arbitrio boni viri penſandum eſt. Ib.

De his omnibus uide Manual. ca. 17. nu. 211. & 212.

Interpretatio.

INterpretatio continens delictum in dubio reijcienda eſt. c. 1. de regu. iur. & l. merito. ff. pro ſoc. ¶ cõſi. 25. de ſim. n. 1.

In dubio ita eſt facienda, vt actus valeat. l. quoties. ff. de verbo. obliga. & l. quoties. in actionib. ff. de reb. dub. & cap. Abbate, de verbo. ſign.

Interpretari eius eſt, cuius eſt condere. l. final. C. de legib. ¶ conſi. 1. de cleric. non reſiden. num. 5.

Interrogatio.

INterrogatio dupliciter poteſt fieri, vel primo, vt diſcat interrogans, & hoc modo nunquam id facit Deus, qui omnia nouit. Secundò. ut interrogatus diſcat, aut agnoſcat, aut aliqua inde utilitas illi adueniat, quod frequenter feciſſe Deum in ſacris literis nouimus. Abulenſ. in Matth. 16. quæſt. 19. ¶ Com. cap. nouit. de iud. notab. 1. num. 18.

Interrogatio facta ad diſcendum, videtur procedere ex ignorantia rei, de qua procedit. cap. iudicanteni. 30. quæſtione quinta. & leg. prima. ff. de interrog. act. rũ. vbi Barthol. ait interrogationem fieri ad certificationem, & ideo non uidetur fateri quiſquis interrogat. quod obſeruat Panormit. in cap. final. columu. 5. De confeſſ.

quicquid glo. & Archid. dixerint. in cap. ſi. 30. quæſt. 1. Quorum opinio poſſet procedere in interrogatione facta interroganti. iuxta leg. 1. §. ſi quis. ff. de verborum oblig. Vel cum ſit perdictionem, quæ rei veritatē præſupponit. Et eſt illa: Nonne ? c. nonne. de præſump. ¶Ibi. nu. 14.

Interrogari non debet Reus à iudice iuramento delato, antequàm de delicto habeatur plena, vel ſemiplena notitia.

Et vſus contrarius corruptela eſt naturalis, & diuini iuris. ¶ Com. in Rubrica. de iudic. nume. 56.

Neque obſtat poſſe iudicem vbicunque interrogare partes. leg. vbicunque. ff. de interrogat. actio quia hoc non habet locum in Criminalibus, vt ait Bald. & lectura allegans in id Inno. in c. dudum. el 2. de elect. ¶Com. ca. quis aliquando. §. non tibi dico. num 19. de pœn. diſt. 1.

Interrogari quem poſſe de crimine, de quo non ſit infamatus, qui aſſerunt, malefacit, licet ille ſit diffamatus de alio crimine immo, & conuictus. Caietan. 2. 2. quæſt. 69. artic. primo. Angel. de Maleficijs. Verb. Fama publica. Hyppol. Marſil. in lege Repete. num. 91. ff. de quæſt. Et hoc Alexā. pro certo præſupponit. conſil. 52. ¶Manu. cap. decimo octauo. nume. 41. Com. cap. inter verba. conclu. 6. num. 15. Com. ca. Rub. de iud. num. 62.

Interrogari poteſt quis de crimine, de quo non eſt indiciatus ſi illud ſit præparatorium alterius, de quo eſt infamatus, vt caſus dari poteſt in furto. ¶Ib. nu. 64.

Interrogatus in Notorijs, & famoſis tenetur reſpondere Innocent. in capitul. dudum. el ſecundo. de electio. quia interrogatur à iudice de his, quæ aliquo modo, ſibi nota ſunt, & ſecundum iuris ordinem. Thom. ſecunda ſecundæ quæſtion. 69. atticul. ſecundo.

Non autem tenetur id facere in alijs, & præſertim in occultis, quia Poteſtas publica, quæ ſcientia publica dicitur, non poteſt dici occulta. Et iudex non poteſt interrogare, niſi facta ſibi probatione ſufficiente in acta publica valde, & recte deducta, & ita ſolum præcedente notorietate. ¶Vbi ſup. nu. 59.

Interrogatus, an poſſideat duas Eccleſias, non cenſetur interrogari de crimine, quia illud non ſonat directe crimen. ¶Ibidem num. 60.

Interrogatus à iudice incompetente, vel alios ſine iuris ordine legitimo: An tale quid furatus fuerit, & poteſt ſecura conſcientia reſpondere ſecure, & ſimpliciter ſe non feciſſe, intelligendo tacitè, de tali die, menſe, vel anno per fundamētum, irrefragabile. Palud. contra Gabr. & Adria. ¶Manu. ca. 13. nu. 88.

Interrogatus iuridice in viſitatione, de peccatis publicis, aut ſatis generaliter, de peccatis nulla expreſſione facta de occultis, occulta reuelare non debet, ſi non erant præparationes ad nocendum alijs, neque debet renunciare, quæ probare non poteſt. Prouerb. 11. Qui ambulat fraudulenter, reuelat amici commiſſum. cap. qui ambulat. quinta quæſt. quinta. D. Thom. ſecunda ſecundæ. quæſt. 70. ar. 1.

Et poteſt iurare ſe illa neſcire abſque periurij metu intelligendo intra ſe, ſe illa neſcire ita, vt dicere teneatur. Gandau. quolib. nono. Adrian. quarto. de correctio. fraterna. Quicquid dixerit Genneſius à Sepuelda. lib. de Ratione red. teſtimon. capit. 13. & Sotus. ¶Manual. cap. 18. numer. 61. capit. 25. nume. quarto. Com. cap. inter verba. Concluſ. ſexta. num. 3. Com. de veritate. Reſp. per totum.

Interrogatus quis dicitur ſecundum iuris ordinem, quando tria concurrunt. Primò, quòd iudex ſit competens. Secundò, quòd delictum ſit probatum, uel plene, vel ſemiplene. Verbo Probatio. Tertiò, quòd huiuſmodi probatio reo ſit notificata vt ſciat in quo ſtatu ſit. Thom. 2. 2. q. 99. ar. 1. ¶Manu. c. 18. nu. 57.

Interrogandus non eſt, quis ob aliquod crimen, niſi præcedant indicia. leg. prima. & l. maritus. & l. final. ff. de quæſt. & l. ſicut. C. de falſis. Cum autem eſt indiciatus poteſt interrogari, quia illud eſt iam aliquo modo iudici notum. ¶ Com. in Rubrica de iudic. num. 62. Vide Verbo Reus. Et Verbo Iudex.

Intimatio.

INtimatio facta Canonicis capitulariter non congregatis, non eſt legitima, nec pro tali habenda, niſi oppoſita clauſula (Si non patet acceſſus.) Confil. vigeſimo primo. de ſenten. excommunic. num. primo.

Intimatio propriæ Perſonæ, facienda eſt, vt ei pariat præiudicium: Vel Procuratori habenti mandatum ſufficiens, vt dicitur in Clement. cauſam, quæ. de elect. ¶Ibidem num. tertio. Extra capitulum autem facta non ſufficit ad pœnas incurrendas. num. ſexto.

Intruſio.

INtruſionis, & fructuum perceptorum mentionem facere tenetur male promiſſus, quando petit à Papa confirmationem Beneficij. Felyn. ca. in noſtra. de reſcript. ¶Confi. 8. de iur. patr.

Remedium autem primum intruſionis, eſt pœnitere ponendo Vicarium. Deinde ſupplicare Sanctiſſimo Domino noſtro, vt confirmet collationem ab Epiſcopo factam data diſpenſatione de fructibus male perceptis. ¶Ibid.

Intruſionis à vitio ignorantia iuris poteſt excuſare, quando illiteratus eſt paruulus, uel maior, ſed ruſticus, aut ſi virorum grauium, ac Doctorum auctoritate beneficium acceptauit. Collatio tamen nulla manet. argument. eorum, quæ notantur. leg. Athletæ. §. de Ruſticis. de excuſation. tutor. & curator. ¶ Relect. capitul. ſi quando, de Reſcript. exceptio. 18. nume. ſeptimo.

Intruſus in beneficio eſt ad illud, licet non ad aliud inhabilis, Panormitan. cap. iamdudum. de præbend. Felyn. cap. in noſtra. de Reſcrip. Et talis cenſetur, qui minus vigintiquinque annis præſentatus, & inſtitutus ab ordinario fructus de beneficio Curato, recipit Felyn. vbi ſupra. ¶conſi. octauo. de iure patr.

Inuentio.

INuentio Nouitatum filia eſt inanis gloriæ, ideo peccat, qui adinuenit nouas epulas, veſtes, exercitia, lucos, & alia noua de ſe mortali, aut ad finem mortalem directa, aut ad iacturam notabilis cultus Dei, aut boni alieni, publici, aut priuati. ¶Man. cap. 27. nu. 17.

Inueniens aliquid ui fluminis in ſuum fundum nactum, & ſibi accipiens peccat, niſi eſſet aliquid, de quo iure præſumeretur eſſe pro derelicto. argument. leg. qui leuandæ. ff. ad leg. Rhodiam. de iact. Gab. quarta diſtinct. 15. quæſt. octaua. ¶Manual. cap. 17. num. 176.

Inueniens autem, & feram in laqueo etiã alieno accipere poteſt. leg. in laqueum. ff. de acquirend. rerum dominium. §. illud quę ſitum. Inſtitutio. de rerum diuiſ. Etiam ſi contraria eſſet conſuetudo eſſe uit. 4. diſt. 15. quęſt. 10. ¶Ibidem.

Inueniens aliquid generaliter, & ſibi retinens, quam cito poteſt, ſi non reddit illi, qui perdidit cum illum cognoſcat, aut ſi non fecit, quæ poteſt, vt eum cognoſceret, peccat. Sotus 4. diſt. 15. Modo res illa ſit notabilis quantitatis, & vere aliena. ¶Ibid. num. 170.

Inuidia.

INuidia eſt vitium inclinans ad inordinate triſtandum de bono alieno eo, quod ſuam excellentiam miſcuit, iuxta Ariſtotol. 1. Rhet. & S. Thom. 2. 2. q. 36. quem putere Caiet. ibi defendit.

Eſt mortalis, primo quando quis deliberate dolet de bono notabili proximi ea ratione, quòd ſua per illud excellentia minuitur. Secundò, quando quis triſtatur eo, quod illi non ſunt tanta bona temporalia, quanta alijs ob finem mortalem.

Tertiò, quando quis deliberate triſtatur eo, quod Deus bona malis largiatur diuinam in diuidendo prouidentiam incuſando. quod late explanat. Caietan. 2. 2. quæſt. 46. artic. ſecundo. ¶Com. cap. ſi quis. de pœnitent. diſt. 2.

Inuocatio Dæmonum.

Verbo Dæmon.

Ira.

IRa primo accipitur pro paſſione animi ſita in potentia iraſcibili, quæ non habet contrarium, vt aliæ paſſiones eiuſdem. Secundò, pro habitu vitioſo. Et eſt vitium animæ ad appetitum inordinatũ vindictæ. 2.2.q.158. Peccatum autem iræ eſt actus inordinatus nolendi vindictam. Et eſt vitium capitale eo, quia inde naſcitur Indignatio, Timor, Clamor, Blaſphemia, Contumelia, Opprobrium, & Rixa. alij addunt, Maledictionem, ſeditionem, Bellũ Vindictam. Sed vindicta eſt proprius eius actus. Maledictio, & Contumelia, Seditio, & Bellum ad Rixam pertinent. Quomodo verò circa iram contingit peccare, Vide in locis proprijs, vbi agitur de iſtis filijs.

Irregularitas.

IRregularitatis nomen eſt parũ latinũ, & ſignificat generaliter id, quod aliquem extra Regulam ponit. Sed in hac materia eſt impedimentum inductũ à iure canonico directe impediens ordinum receptionem, aut aliquem vſum eorum quatenus ſunt ordines, etiam poſt pœnitentiã. Innocen. cap. Niſi de renunciat. Et hæc definitio melior eſt, quàm illa ſpecular. de diſpenſ. §. iuſta. Anto. 3. p. tit. 28. & Aluar. li. 1. de planctu Eccleſ. attic. 46. Inducta autem eſt omnis irregularitas à iure canonico humano, quamuis aliqua eius origo in veteri teſtamento fuiſſet ſecundum mentem glo. §. 1. de conſecr. diſt. 1. Innoc. cap. ad audientiam. de homic. Non eſt autem cenſura eccleſiaſtica, ſed ſpecies pœnæ multum differens ab illa. ¶Man. c. 27. nu. 191.

Irregularitatis ſpecies quinque ſunt, manantes ex quinque defectuum generibus, videlicet, Sacramenti, corporis, animæ, lenitatis perfectæ, & delicti: & hoc accipiendo illam ſpecialiter.

Non enim incurritur, niſi in caſib. iure expreſſis. ca. is qui. de ſent. excomm. libr. 6. At ſi accipiatur generaliſſime poteſt habere infinitas ſpecies. Et hoc modo verificatur ſententia Aluar. li. 1. de planc. eccl. cap. 24. ¶Ibid. num. 192.

Irregularitas nulla eſt mentalis, quia nõ incurritur, niſi faciendo id, pro quo imponitur. Neque de illa iudicatur, quis in dubio in foro exteriori, ſecundum Panorm. dict. cap. ad audientiam. Secus in foro exteriori. cap. ſignificaſti. el 1. De homi. ¶Ibi. & conſi. 1. de cler. non ord. & conſi. 32. de homic. A celebrante irregulari noua non incurritur. Innoc. cap. ſi celebrat. de cler. excommun. quia id nullo iure cauetur. Et potiſſimum, quia non eſt cenſura. conſi. 71. de ſent. excommun. peccat tamen, qualiter ille, qui celebrat. argum. cap. fin. de tempor. ord. ¶num. 194.

Irregularitas, ſi eſt occulta tantum nocet, quo ad forum conſcientiæ, quamũ publica, & æquæ acceſſoria eſt diſpenſationi vtraque licet Caſtren. libr. 2. de lege pœn. contrarium teneat ſine textu, & ratione efficaci, contra omnem vſum eccleſiæ hactenus obſeruatum. Et colligitur ex Conc. Trident. cap. 6. ſeſſ. 24. Et diſpenſatio occultæ ex delicto prouenientis, ad Epiſc. pertinet ex illo Conc. præterquam ex homicidio voluntario. Ibid.

Prima irregularitatis ſpecies incurritur ex bigamia, de qua ſupra dictum eſt. Verbo Bigamia.

Secunda ſpecies ex defectu corporis inducitur, ſ. ex defectu cuiuslibet membri principalis ob culpam contingente. cap. 1. & cap. ſi euangelica. 55. diſtinct. quamuis membrum ſit occultum, neque facultatem vtendi ordinem impediat, ut ſunt pudẽda. cap. ſi quis abſciſſerit 55. d ſtinct. Hoſtien. in ſumm. corpor. vitiat. § & qui. & in cap. ex parte. eod. titu. Et ſimiliter ſi ſit defectus partis membri, quam quis ſibi per indignationem abſcidit. cap. qui partem. ead. diſt. Quod intelligitur, quando id eſt notoriũ, Et tunc reducitur ad quintam ſpeciem. Et in hoc conciliantur Anton. & Cardin. capitul. final. de corpor. vitiat. ¶Ibidem nume. 198.

Si autem defectus contingit abſque propria culpa, & celebratione non impedit eam non inducit, vt caſtratus per vim. macula oculi, quæ non priuat viſu.

Si autem priuatur quis viſu oculi ſiniſtri cum difformitate apparenti eſt irregularis. Non autem ſi ſine tali deformitate. Et ſic intelligendum eſt. cap. ſi euangelica. quamquam. contra gloſ. ſentiat. cap. ſecundo. de verb. ſign. ¶nu. 199.

Irregularitatem inducit etiam quilibet defectus, aut imbecillitas membri, quæ inhabilem ad celebrandum facit, ſaltem ſine notabili horrore, deformitate, aut ſcandalo, ſiue incurratur ex culpa, ſiue ſine illa. cap. final. de corpor. viciat. quæ eſt Regula Panorm. cap. ſecundo. de clerico ægrot. Talis autem deformitas, quæ ſit, debet Epiſcopus determinare, ſecundum Innocen. cap. ad audientia, de hom.

Et ſi inhabilitas eſt ad aliquod officium, non tamen cenſetur eſſe ad aliud. iuxta Panorm. ubi ſupra. quod uerum uidetur quãdo illam non incurrit ſponte, aut ſua culpa. In tali autem ſpecie irregul. ſolus Papa diſpenſat. Inno. cap. 1. de re iud. libr. 6. ¶Ibid. num. 200.

Hanc irregularitatem incurrunt, illegitimus.

Defectum ætatis patiens, quamdiu ille durat, & ſolus papa diſpenſat. Card. Clemen. final. de ætat. & qual. quamuis ſit Religioſus, non obſtantibus priuilegijs, quæ videntur excluſa per Conc. Triden. ſeſſion. 23. cap. 12.

Leproſus, qui nec poteſt ordinari, neque ordinibus ſuſceptis uti. cap. cum percuſſit. 7. quæſt. 1. Idem dicendum de qualibet infirmitate, quæ notabile ſcandalum ordinum vſui præbet. arg. l. illud. ff. ad leg. Aqu. cap. 2. de transl. præl.

Epilepſiam, ſiue morbum caducum patiens cap. in literis. 7. quæſt. ſecunda. & ſolus papa diſpenſat, per notata in cap. & ſi clerici. §. 1. de iud. Ita vt qui ſemel tantum tali morbo fuerit infectus non poſſit amplius ordinari, quamuis omnino ſanus appareat. argum. §. fin. 15. quæſt. 1. Et ordinatus ſi raro etiam cadit modo ſpumas ex ore emittat celebrare non poteſt: alias ſic, vt colligitur. c. communiter. 32. d. Idem de lunatico, & furioſo.

Arreptitius nũquam debet celebrare ſecundum Anton. 3. par. tit. 28. cap. 5. quia eſt irregularis, ſecundum Alua. vbi ſup. c. 48.

† Eſt autem Arreptitius, qui à Dæmone poſſidetur.

Eandem inducit ſeruitus, ita ut non poſſit ſine facultate ſui Domini ordinari, & ſi cum illa ordinatur ſit liber. Si ſine, manet ſeruus perpetuo, ſi ſumpſit ſolum minores, ſi autem maiores liberare ſe poteſt dãdo æquiualens. Si autem non habet exhibeat ſeruitia, quæ decent.

Eandem inducit infamia tam facti, quã iuris. cap. infamibus. cum glo. & ei adnotatis per Francum. de regu. iur. lib. 6. & in infamia iuris ſolus papa diſpenſat, niſi quando epiſcopus diſpenſet ſuper delicto, ad quod ſua facultas ſe extendit, quia tunc etiam acceſſorie infamiam demit, iuxta gloſſ. ſingul. cap. euphemium. §. 1. ſecunda quæſt 3. cui ſimilis eſt in cap. Domino. 50. diſtinct.

Eandem incurrit, qui uinum non poteſt bibere, ita vt non euomat. gloſſ. ſingular. cap. ipſi Apoſtoli. 2. quæſt. 7. Cum quo neque papa poteſt diſpenſare. ¶Ibidem num. 204.

Tertia ſpecies irregularitatis ex defectu Animæ continet.

Primò, illiteratos, id eſt penitus literarum ignaros. cap. illiteratus. 36. d. Verbo Illiteratus. quos Conc. Triden. ſeſſion. 23. cap. quatto. videtur facere inhabiles etiam ad primam tonſuram, qui neſciunt legere, & ſcribere. Et ad minores ordines, qui ſaltẽ Latinũ linguã non intelligunt. In quo defectu, aut nunquam, aut raro papa diſpẽſat.

Secundò, continet infideles, id eſt non baptizatos, & ca. ueniens, de presb. non baptizat. Licet ſint cathecumeni, & ſancti.

Tertiò, hæreticos, aut fautores hæreticorum, quamuis ſint iam conuerſi. c. ſi q̃s eſt. 1. q. 7. c. 2. de hæret. lib. 6. & filios eorum vſque ad ſecundã generationem per lineam virilem. Quattò, Saracenos, Iudæos paganos, neophytos, cap. 1. 84. d. cap. conſtituit. 17. q. 4. ¶Ib. num. 205.

Quarta ſpecies ex Defectu lenitatis pſecꝫ,

oritur autem hæc irregularitas ex occiſione, aut mutilatione membri licita, quia viſum eſt talem mutilantem, non ſatis referre lenitatem Domin. Noſt. Ieſu Chriſti. per dicta S. Thom. 2. 2. q. 40. ar. 2. ¶Ib. nu. 206.

Quare irregularitatem hanc incurrit, q iam baptizatum ho minem deformat in caſu licito alio, quàm infirmitatis, aut dat cauſam propinquam deformandi aliquem, aut ſaltem, vt citius deformetur. quã alias fuiſſet deformatus extra neceſſitatem ineuitabilem ſuę vitæ defendendæ. Quid ſit deformare. Vide verb. Deformare. Quid ſit dare cauſam propinquam. Verb. Cauſa. Ib. nu. 2.

Hanc irregularitatem non incurrunt infraſcripti. Non baptizatus. cap. ſi quis viduã 50. diſt. ſecundum Panorm. & præpoſit. Ib. cap. Gaudemus. de diuor. & Innoc. Ibidem. Card. clem. 1. de hom. Et ratio eſt, quia iura ſolum loquuntur de actibus baptizatorum d. c. ſi quis viduam.

Qui non deformat, aut deformant corpus iam mortuum, vt portando ligna ad cõburendum hæreticum, qui iam expirauit. Anton. 4. p. ti. 28. c. 3. Qui deformat in caſu infirmitatis. cap. ſi quis à medicis 55. diſt. Vt chirurgus, & eum adiuuans, & ratio eſt, quia nihil eſt in iure præceptum, & quia mouetur virtute pietatis ad ſanandum. Nõ autem ad uindicandum, vt iudex, qui propterea illam incurrit ex iuris præcepto. ¶Num. 217. aut ſi eſt cauſa remota. cap. de occidendis. 35. q. 5. gloſſ. cap. de cætero. de Hæret. num. 209.

Qui in neceſſitate id facit. Clem. 1. de Homic. quamuis ante illam oppoſitum tenuit S. Thom. 2. 2. q. 64. ar. 7. ad 2. Talis autem eſt, qui neque fuga, neque vllo alio modo, niſi interficiendo, aut deformando aggreſſorem eum uitare poteſt, iux. glo. Clemen. 1. & cap. ſuſcipimus. eodem titu. Dixi fuga, quia ad vitandam irregularitatem tenetur fugere aggreſſus, ſecundum Panorm. cap. olim. de reſt. ſpol. quoniam hæc ſine peccato incurritur. Si tamen fuga eſt periculoſa ſibi non tenetur, ſecundum communem, quam ſequitur Fel. d. ca. ſuſcipimus. ¶Ibid. numer. 219.

Neque clericus, qui in bello iuſto hortatur alios ad occidendum ob victoriam generaliter, neque ſi ipſe percutiat, modo non deformet. num. 215.

Hanc irregularitatis ſpeciem incurrunt Iudex, Accuſator, Fiſcalis, Teſtis, Notarius, Procurator, Aſſeſſor, & quilibet alius officialis, qui ad deformationem concurrit. c. aliquantos. 51. diſt. & Clemen. 1. de hom. Et pariter denunciatores eorum, qui pœnam mortis, vel mutilationis merentur, ſi capientur, dummodo non proteſtentur ſe id facere, vt impediant, ne mala fiant. ¶Ibidem num. 212.

Qui deformat aliquem ob defenſionem iuſtam vitę alterius, etiam patris, aut matris etiam in bello iuſto, etiam in caſu, quo niſi ipſe id faceret ciuitas obſeſſa caperetur. ¶numer. 213.

Qui arma miniſtrat valenti ſe ſine illis defendere ſi inuadentem occidat. Et generaliter, qui præbet ad deformandum cauſam, auxilium, fauorem, &c. ſi deformatio inde ſequitur.

Quinta ſpecies irregularitatis, vocatur ex delicto: oritur autem ex multis. Primus caſus eſt ex homicidio voluntario, ſolus autem ille hanc incurrit, qui diſcretus, & baptizatus ſeipſum, aut alium hominem deformat illicite, aut cauſam propinquam illicitã illius, aut ſuæ anticipationis præbet. Hanc autem intellige, ſicut in proxime dictam, & in iiſdem caſibus, & regulariter deformatio intenta, & volita illicite illam ſemper inducit. nulla autem Caſualis deformatio illam inducit. ¶Ibid. num. 220.

Omnis, & ſola deformatio mixta ſequuta ex opere illicito lege iuſtitiæ, quod eſt cauſa propinqua eius inducit illam. ca. tua, & c. ſuſcepimus. de hom. & c. ſi. eo. ti. lib. 6.

Neque ſufficit, vt ſequatur ex opere illicito, niſi ſit cauſa eius propinqua: qualis eſt deformatio iactu fulminis facta, ab eo qui male iuſſus aliquo ibat.

Hinc apparet, quid dicendũ ſit de Monaco, Chirurgico, abortiente, vulnerante, & deformante, Miniſtrante arma, iuuãte, hortante, accuſante ſine proteſtatione, detinente furem, alente ferã, magiſtro caſtigante, ludente illicite, clerico venante, cordigero equitante, & de adulterãte, & de multis alijs caſib. qui formari poſſunt. Quare huius ſpe-

ſpecies irregularis erit, qui occidit, aut aliquo modo adiuuat, cauſa, vel teſtis eſt. conſi. quinto. de homic. conſi. decimo quinto, & vigeſimo quinto.

Qui occidit inuaſorem, etiam cum moderamine ſi ſua culpa ſit aggreſſus. Conſil. 31. de homic.

Percutiens enſe in capite, etiam contra intentionem occidendi, ſecuta morte. cõſi. 28. eodem tit.

Qui peccato mortali aliquid dicit, vnde præter intentionem ſequitur mors alicuius. conſil. 29. eodem titul. vt qui dicit N. cum reis ex delicto damnatis ſolitum eſſe incedere, & propterea comprehenditur, & occiditur.

Qui reum ad durum carcerem, vel inediam nimiam damnat, ſi mors ſequatur. conſi. 2. de pœn.

Qui ſibi commiſſa criminali iuriſdictione, alteri criminalem cauſam committit. Conſi. 37. de homi.

Qui ſaltat cum prægnante ſecuto aborto ſi ſcit, vel ſcire debeat, ꝙ abortiuit, vel ſi fœtus erat animatus anima rationali, aut ſaltatio fuit immodeſta. Conſi. 24.

Multos alios caſus hinc inde ſparſos reperies. Vide Tractat. de homicid. caſuali. Tomo quarto.

Secundus caſus eſt delictum capiendi ordines male, aut male exercendi. Ideo ille incurrit, qui ordinatur ſciens, aut ſcire debens ſe eſſe excommunicatum ſuſpenſum, interdictum. cap. 1. de eo, qui furtim ord. ſuſcipit. ¶Ib. num. 241.

Qui ordines minores, & ſubdiaconatũ eodem tempore ſuſcipit. cap. 2. eodem titu. Conſuetudo excuſat, ſecundum Anto. 3 p. titul. decimo quarto. cap. 10. §. 15. & a fortiori, qui ſuſcipit duos ſacros. Ibi. & conſi. 36. de præbend.

Tertiò, qui ordinatur ab Epiſcopo, qui renunciauit loco, & dignitati. cap. 1. de eo qui ordinatur, &c. Si hoc ſciat, & licet habeat facultatem a ſuo Epiſcopo ſe ordinandi. cap. 2. 19. d.

Quartò, ordinatus ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, &c. charitatem tamen ſuſcipit. capitul. per gratiam. 1. quæſtion. prima.

Quintò, ordinatus ante legitimam ætatem, vel extra tempora ſtatuta, uel abſque literis dimiſſorijs, ſi ante diſpenſationem celebrat, quia eſt ſuſpenſus per extrauagã. Pij Secundi. Cum ex Sacrorum. ¶Ibidem numer. 241.

Sextò, promotus per ſaltum, ſi abſque diſpenſatione in illo ordine miniſtrat, qui eſt ſuſpenſus.

Septimò, qui ordine, quem non habet vtitur. ea. 1. de ele. non ord. modo vtatur ſerius, & non ioco. arg. c. illud. 15. q. 1. & non vt laicus. ¶Ib. nu. 242.

Tertius caſus eſt per violationem interdicti, aut alterius cenſuræ celebrando, aut actum ordini proprium exercendo. Secundum omnes cap. ſecundo. de cler. excommun. minor. ¶Ibidem num. 243. & 244. Conſ. 7. de temp. ord.

Quartus caſus eſt, ex reiteratione Baptiſmi tam actiue, quàm paſſiue. cap. eos. de conſecr. diſt. quarta. Niſi ignorantia probabilis excuſet. Idem de reiteratione ſacrorum Sacramentorum imprimentium characterem, ſecundum Anto. per c. dictum. de conſ. d. 5. ¶Ib. nu. 246.

Quintus caſus eſt, ex delicti Notorietatem. Notorium quid ſit, Vide verbo Notorium. Crimen autem debet eſſe dignum depoſitione, atque enorme. cap. final. de tempor. ord.

Non autem ſufficit, vt probari poſſit, aut ſit de illo fama, aut confeſſum extraiudicialiter. Anton tertia par. titul. vigeſimo octauo, cap. 6. §. 7.

Enormitas autem ſine notorietate non ſufficit, licet contradixerit gloſſ. in capit. final. vigeſimaquinta diſtinction. & in capitul. ex tenore. de tempor. ordinat. quo ad ſodomiam. Angelus, & Siluestr. poſt. Diuum Anto. vbi ſupra. Contra quos eſt dictum capitul. ex tenore. vbi explicite hoc habet Innocentius, & Gregorius Nonus declarauit: nulla occulta crimina, præter homicidium inducere irregularitatem. probat hoc etiam cap. is qui. de ſen. excommun. lib. 6.

Et eo magis, quod Hæreſis mentalis enorme crimen eſt, ſecundum Thomam ſecunda ſecundæ quæſt. 2. ar. 3. Et ſimiliter

de hoc Ioann.Friburg.in Tracta. de Iub.q. ſexta.dicat nihil ſe certi interuenire, pterq̃ ꝙ vulgatum eſt, centeſimum quemque annum à Nat. Chriſti fuiſſe talem.Et Plat. De Viris Pontif. nulli eorum ante Boniſac. octauũ.relationem Iubilæi aſcribat) gloſſ. tamen extrauagan.1. de pœn.& remiſſion. affirmat fuiſſe tunc prædictam opinionem, vel fidem vulgatam. ¶Com.de Iub.not.1.

Iubilæi anno in veteri lege, quinque remittebantur, videlicet, ſeruitus, debita, p̃dia denendita,exilium,& delicta, ut dicunt Arch.Dom. & Alexand. in ſumma.d.3. ſed tex.le.u.c.23.id non aperit.¶Ib.not.2.

Iubilæi annus Veteris legis, Iubilæum nouę legis præfigurabat,id eſt remiſſionẽ ſpiritualem ſub lege gratiæ concedendam. Clem.ſexta. in extrauagan vnigenitus. de pœn.& rem.Anton.par.1.cap.10.§.7. ideo fuit in Abrahamo inchoatus, in veteri lege præfiguratus, tempore gratiæ conſumatus à Summ. Pontif. plenaria indulgentia decretus.¶Ib.notab.3.

Iubilæi annum credibile eſt magis fuiſſe in multis ſimilem Iubilæo. Hebræorum, quàm præfiguratum ab illo. De primo con ſtat diſcurrenti,de ſecundo patet,quia Boniſac.octauo.hunc annum in ſcriptis redegit, nihil de illo ueteri penitus uerba faciens. Et illum non ſtatuit quinquageſimũ quod poſtea fecit.Clem.6. Sed centeſimũ. Immo 130.ann. ab orbe redempto nullus fuit annus quinquageſimus, qui illum antiquum referret. Et hodie non eſt quinqua geſimus,ſed uigeſimuſquintus, & Paul.2.à Vig.Nat.Dom.incæpit.¶Ib.not.24.

Huius anni non fuit inuentor Boniſac. vt credit Polyb.octauo.cap.1.de rerum inuent.quia Ioannes Monach Card.ait fuiſſe tunc uulgata opinio, centeſimo quoque anno Indulg. concedi ſolitam, & floruit eo tempore.Quare fuit Boniſac.renouator ¶Notab.7.

In anno Iubilæi quinque ſuſpenduntur. Indulg.plenaria. Commutatio votorum. Diſpenſatio eorundem. Poteſtas componẽ di ſuper morte ablatis incertis, vel certo modo remiſſis.Poteſtas deputandi confeſſarios,&c.¶notab.28.

Iubilæi Indulg. introducta fuit ad hoc, ut fideles ex toto orbe Romam inuiſerent, quam princeps Apoſtolorum,& alij Martyres proprio ſanguine decorarunt.

Iudæus.

IVdæus poteſt ſuas uſuras certo modo exercere ex permiſſione, ita ut non peccet accipiens,licet peccet ille, qui dat.argum.l. illud.ff. ad leg. Aquil. ¶Conſil.2. de Iudæ.

Poteſt licite ex permiſſione emere à noſtris pro uictu neceſſaria, & multo magis pro ſpirituali, quem credit ſe habiturũ pro obſeruatione ſuorum feſtorum.¶Ib.

Non ſubijcitur legibus Eccleſię; iuxta illud Apoſtol.de his,qui foris ſunt,&c. relatum in cap.gaudemus. de diuor. Intellige, quo ad obſeruationem legum contrariarum ſuæ legis, non autem quo ad alias, quare poſſunt puniri tanquam fautores hęreticorum, licet non tanquam complices. ¶Ibidem.

Permittere illis, ut ſub maioribus uſuris extraneis magis, quam indigenis mutuent non eſt tutum.Ibi. Et ad vſuras reſtituẽdas debent compelli.Ib.

Iudæus poſtulare poteſt pro ſe coram iudice Chriſtiano,quia & ſi iura a glo. cita ta ibi id non probent,ratio tamen conuincit,quia quilibet prohibitus poſtulare, poteſt pro ſemetipſo id facere. l.1.ff.de ijs igi tur.ff.de poſtulau.¶Com.in gl. cap.nemo. de pœn.diſt.1.

Si publice cum conuerſis conuerſatur cedendus eſt.cap.ſępe. 28.quæſt.1. ¶Conſil.1.de hęret.

Si conuertatur licite contrahit cum ea, cum qua pater eius ante conuerſionẽ coiuit, quia ex tali coitu, nulla naſcitur Affinitas ante ius Pontificium.¶cõſi.7.de ſpõ.

Iudæis licuit occidere Maleficos, ante quam ſceptrum ab illis auferretur a Romanis,& etiam poſt ex lege Diuina ſibi tradita, non autem ex lege humana à Romanis ſibi ablata. Permittebatur autem illis occidere ictu lapidum, non propter crimina ſæcularia, ſed propter illa tantum, quę erant contra ſuam legem peculiarem. ¶Com.ca. periculoſe.de pœ.d.1.nu.4.

Iudæo-

Iudæorum Synagogas, qui ædificat peccat mortaliter, licet ſine aliqua intentione mouendi ad peccatum id faciat. Et ratio eſt, quia iſte occaſionem mortaliter peccandi præbet. ¶Manual.cap.14.num.33.& 36.Verbo Occaſio.

Iudæorum ſignum ferre, vel habitum in loco, vbi in veſte, vel alio quouis charactere vnuſquiſque ſuæ legis profeſſionem indicat mortale peccatum eſt. Angel. Verbo infidelitas.§.nono.Silueſtr. & Caie. in ſum. Quia id facere nihil aliud eſt, niſi ob timorem ſe Iudæum eſſe oſtendere. ¶Man. cap.13.num.27.Com.cap. Humanæ aures. quæſt.3.num.16.cap.inter verba. præiu. 3, numer.3. cap. poteſt fieri. de pœnitent. diſtinct.1.num.1.

Iudex Eccleſiaſticus.

Differt à ſæculari in hoc, quod ſæcularis tenetur iuuare eccleſiaſticū, non oſtenſa illi ſententia iuſtitię. Eccleſiaſticus autem non tenetur ſuis cenſuris iuuare ſæcularem, niſi præmiſſi monitione Canonica. Innoc.cap.1.de off.ord. ¶Com.ca.cum contingat.Remed.1.nu.6.

Iudex Eccleſiaſticus Sodomitam Curiæ ſęculari tradere non debet, ſed ſatisfacit caſtigando eum canonice, non requiſito iudice ſæculari.conſ.1.de iud.

Poteſt procedere contra concubinarios & concubinas alijs vijs, & ad alias poenas, quàm quæ conſtituuntur in ca.octauo. Conc. Triden. ſeſſion. 24. id eſt per uiam accuſationis, & denunciationis, iux.cap. ſuper his. eodem titul. ¶Conſil. tertio. de Adulter.

Poteſt reuocare maritum Religionem ingreſſum ad euitandum vxoris incontinentiæ peccatum. Panor.cap.1.de conuerſ. coniug.¶conſi.2.eod.tit.

Poteſt ex vera cauſa examinare ſententiam ſuper matrimonio, licèt in rem iudicatam tranſiuerit. ¶conſi.8.de ſpon.nu.5.

Si declaret aliquem citatum ſub excommunicationis pœna, excōmunicatū prius, tacite excommunicare cenſetur. ¶conſ.10. de ſen.excom.nū.2.

Pœnas à iure impoſitas, non niſi a parte requiſitus incidit. per glo.recep.in cap.fin. de reſcrip.& per alia multa, quæ tradit Fel. in cap.ſi autem.eodem tit. ¶conſil.4. de accuſa.& inquiſi.nu.3.

Eſt ſuperior etiam laicorum, quo ad actus ſpirituales, & Eccleſiaſticos, ut confitendi peccata, communicandi, &c. ¶conſi. 5.de offi.iud.ord.nu.4.

Si contra ius, & ſuam conſcientiam aggrauat partem gratia, vel ſordibus, precio, amore, timore, uel odio, modo non ſit Eps, ſuſpenſus eſt.cap.1. de re iud.lib.6. ¶Man. cap.27.num.157.

Infideles punit in criminib. pertinentibus ad ſuum forum, etiam ſi ſint iniati fori, vt reſoluitur in cap. cum ſi generaliter. de foro comp. & per Fel.in c.poſtulaſti.de iudæis.¶ Conſi.7.de hære.

Iudex.

Iudex iuſtitia eſt animata de cauſa aliorū duorum cognoſcens, ſecundū Tho. 2.2. q.67.ar.3.ex Ariſt.5.Ethico. ¶Com.Rubr. de iud.num.80.

Iudex fieri non debet, qui caret animo reſiſtendi Magnatibus. Eccl. 7.cap. non eſt. 1.q.1.¶Com.cap.inter verba.conclu.1. nu. 19.Man.cap.15.nu.12.

Iudex ſupremus, ſi non præcipit, ſed rogando petit ab Epiſcopo monitoriū Concilio non contrauenit, quia Concilium intelligendum eſt eo modo, quo c.2.de iudicib. decernit, videlicet, ne iudices Eccleſiaſtici ſpiritualia negocia iudicio laicorum expediant.¶Conſi.59.de præb.

Iudex ſuperior poteſt compellere ad teſtificandū illos, qui ſciunt aliqua ſecreta extra ſacram confeſſionem, etiam ſi conuenerint inter ſe, ne reuelent, & iurauerint illa non reuelare, etiam iudici iubenti, ſecūdū Tho.2.2.q.70.ar.1.ad 2.& Panor. in c.dilectus.de exceſ.præl.ſub fin. Et intellige de ſecretis, quę vergunt in notabile damnū aliquorum.¶conſi.1.de elect. nu.7.

Iudex debet iudicare ſecundū allegata, & probata.L.illicitas.§. veritas.ff.de of. præſid.cap.paſtoralis.§.qui uero.de offic.deleg. ¶Conſi.6.de tempor.ord.num.2.Conſil. 2. de off.iud.ord.nu.2.

¶ Iudex debet eſſe doctus, quia nõ poteſt, quis iudicare de eo, quod ignorat. l. de qua re. ff. de iud. Et experientiam debet habere cauſarum. l. certi iuris. C. de iudic. & cap. 1. de conſang. & Affin. ¶Com. ca. 1. §. caueat. de pœn. diſt. 1.

Non tenetur credere ius illi ſemper eſſe pro quo iudicat, ſed ſatis eſt credere pro illo eſſe iudicandum. ¶Com cap. ſi quis. de pœn. diſt. 7.

Iudicare debet ſecundũ veritatem, quã nouit, vt iudex, non autem ſecundum priuatam. Et licet iudicare poſſit crimen cõtra ſuam conſcientiam priuatam, & contrariũ ſecundum conſcientiã, quã habet, vt iudex: non tamen poteſt ſecundum eandem iudicare contraria. ¶conſi. 5. de priuil.

Iudex in dubio bene fauere prǽſumitur ca. in præſentia. de præſcrip. & l. merito. ff. pro ſocio. ¶Conſi. primo. de accuſation. & inquiſit. num. 3.

Præſumere non debet actorẽ delinquere maleq; agere. d. l. merito. & ca. fi. de præſum. ¶conſi. 1. de off. iud.

Iudex non abſoluit directè à ſententia ſuperioris, licet pro eo ſoluendo indirectè poſſit. ¶De Iubil. not. 25. nu. 26.

Si fungatur duplici poteſtate, præſumit ſemper vti efficaciore, & illius ſententia iuſtificatur ex alia cauſa ſufficienti. ¶De red. eccl. q. 3. Mon. 7. nu. 3.

Iudex caſtigat crimina coram eo incidẽtia. argum. cap. cum dilectus. de ord. cogn. & cap. 2. de confeſſ. Et prouidere debet omnibus de quibus conſtat indicium. cap. fin. de verbo. ſignif. ¶Com. cap. humanæ aures. queſt. 2. nu. 4.

Iudex debet inquirere de veritate, quæ occulta eſt. l. congruit. ff. de off. pręſid. ca. 1. de off. ord. Non tamen de occultis per ſe. ¶Vbi ſud. nu. 14. & Com. ca. aliquando, de pœn. d. 1. §. non tibi dico.

Inquirere non poteſt contra aliquem, niſi pręcedat fama. c. ſuper his, & c. inquiſitionis. de accuſ. conſi. 58. de Regu. nu. 5.

Iudex fatuus eſt, ſi vltra petita prõũciat l. fi. C. de fidei liber. Nec tenetur prouidere honori accuſati, vel teſtium, qui læditur ex eo, ꝙ iuſte renuit confiteri id, quod illi opponunt, uel teſtantur contra. ¶Com. capitul. Humanæ aures. quæſtion. ſecunda numer. 24.

Non poteſt excuſare partem à violentia, ſecundum Bal. l. iuſte poſſidet. ff. de acquir. poſſ. Com. c. cum contingat. 7. cauſ. nul.

Iudex quibus caſibus extraiudicialiter procedit debens procedere iudicialiter, & cũ cauſæ cognitione, & de facto, & indebite procedit, de facto, & indebite partem moleſtat. Caſus eſt memorabilis in c. conquerenti. de reſtitut. ſpoliato. Panorm. recept. in cap. cum cauſa. de offic. delegat. ¶Com. cap. cum contingat. ſeptima cauſa nullit. à num. 19.

Contra notaros generali inquiſitione procedere valet, nouum iudicium inchoando contra inuentum particulariter ſecundum omnes, & omnia iura. ¶conſi. 1. de of. iudic. num. 6.

Iudex per iuſtam præſumptionem de crimine conuictum credit, & iudicat feciſſe illud, ad eum condemnandum pœna extra ordinaria; non autem pœna mortis. Innocen. recep. in cap. quia ueriſimile. de pręſũ. per cap. Afferte. eod. tit.

Et per ſummariam informationẽ credit alicui intereſſe, quo ſatis ſententia, non ita daretur ad effectum admittendi eum ad appellandum. c. ſuper eo. de offic. delega. Non autem ad effectum adiudicandi eum, quod petit. Et ſimiliter ſententiam ſuper matrimonio latam credit fuiſſe iniquam ad effectum admittendi partem ad agendum: nõ autem ad effectum pronunciandi pro illo. c. lator. de re iud. ¶Com. cap. Si quis autem. de pœn. d. 1. num. 105.

Ad vtilitatẽ priuatam neque etiam publicam non poteſt in damnum tertij officium ſuum impartiri. l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infect. niſi procedat forma iudicialiter probata, uel ſaltem ſemiplena probatio adſit iudicialiter facta. ¶Conſi. primo. de offic. iudic. nume. 5.

Iudex, quando inquirit de criminibus ſui territorij, generaliter id facere debet nulla expreſſa perſona. leg. congruit. ff. de off. iud. ¶Ibid. num. 3.

Atque vt Actorem repellat, non ſufficit, quod Reus non audeat quicquam opponere. ¶Ibid.

Ex

Ex officio nõ debet repellere inſtrumentum, quo centum mutuo data, & quinque pro intereſſe petuntur, quia non eſt certũ actorem male petere præſuppoſita opinione, quæ habet, mutuantem, & mutuatarium poſſe conuenire ſuper intereſſe probabile. ¶Ibidem.

Iudex à quo appellatur poteſt cognoſcere de attentatis per appellationẽ, ut aptius expediatur cauſa principalis à iudice appellationis. per cap. cum teneamur. de app. Cõſi. 1. de ſo. comp. nu. 2.

Et licet poſſit aſſiſtere cauſæ appellationis ob ſuum honorem, non tamen eſt citãdus in cauſa tali. ¶Conſi. 1. de ſenten. & re iud. Et legitimę appellationi deferre debet, aliâs punitur. cap. de priori. de appella. & per totum. eodem titul. libr. ſexto. ¶Conſi. ſecundo. de appel.

Iudex ad quem grauatus accedit eum à grauamine leuare dẽt. l. 1. ff. de ap. ¶Ib. n. 5.

Si bona fide iudiciorum copiam nõ dedit, non peccat, nec reſtituere tenetur, quia tranſgreditur legem humanam, ſub obſcuram, ſecundum Innoc. cap. per tuas. el ſecũdo. de ſimonia. quem commendat Bald. in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex. ſequ tur Felyn. in cap. 1. de re iud. limit. ſecunda. ¶conſi. 4. de accuſ. & inquiſ. nu. 1. & 4.

Non poteſt iubere aliquid extra ſuum territorium. l. vl. ff. de iur. om. iud. & c. 2. de conſt. li. 6. ¶conſ. 15. de priuil. nu 1.

Iudex ad vnum contra impedientẽ, eius procedit. cap. 1. de offic. delegat. ¶Conſil. 7. de Hæret.

Iudex in cauſa propria, nullus debet eſſe. l. extat. ff. quod metus cauſ. & l. ſi quis in tanta. C. vnde vi. Etiamſi alias ſit iudex. l. qui iuriſdictionem. ff. de iuriſ. om. iud. ¶conſ. j. de Decim. num. 2.

Iudex laicus extrahens, quem ab eccleſia exempta, incurrit pœnam monitorij, niſi reſtituat. ¶conſi. 3. de immu. eccl.

Punire nequit clericum, niſi ter monitus ille ſit incorrigibilis. cap. cum non ab homine, de iud. Etiam ſi habitu clericali dimiſſo id faciat. cap. ſi iudex. de ſen. excomm. li. 6. ¶conſi. 17. de priuil.

Nullam poteſtatem habet ſuper rebus, & actionibus ſpũalibus, & eccleſiaſticis. cap. ſecundo, de iud. & cap. benequidem. 96. d. ¶Conſi. 5. de offic. iud. ord. nu. 5.

Iudex Arbiter, in quolibet honeſto loco ſententiam ferre poteſt. l. ſi non dies. §. ſi arbiter. ff. de recep. arb. ¶Conſi. 3. de of. iud. Iuriſdictionem habet à partibus eligentib. iux. Caie. Tom. 1. Tract. 7. q. 1. per leg. ſi ſocietatem. §. Arbitrorum. ff. pro ſocio. At id non eſt verum, ſed habent tantummodo notionem. l. ait prætor. cum gloſſ. ab omnibus recep. ff. de re iud. & l. notionem. ff. de verbo. ſign. ¶Com. cap. placuit. de pœniten. diſt. 6. num. 15.

Iudex incompetens iuris etiam ordine ſeruato auferens poſſeſſionem alicui, videtur ipſum ſpoliare, & perinde, atque pars ſpolians tenetur, ut clare ſentit Panorm. in cap. cum cauſa. de reſt. ſpoliat. & clarius poſt glo. poſtremam. in cap. cum in matrimon. de offic. deleg. ¶Com. cap. cum contingat. 7. cauſ. Null.

Iudex ſi ab hæreticis pecunias, pro precio officij recipiat excommunicatus eſt. Secus ſi alio reſpectu. ¶Conſil. 13. de ſenten. excomm.

Iudicis præceptum, ſine clauſula iuſtificante (ſi ſe ſenſerit grauatum) ante latam ſententiam, eſt ipſo iure nullum. Barth. l. 1. C. de excuſ. rei iud. Et illius mandatum de mittendo aliquem in poſſeſſione non præcedente cauſæ cognitione, non ualet. Idem in l. iudex. & Bald. in leg. 1. C. quomodo, & quando iudex &c. ¶Com. in c. cum contingat. 8. cauſ. null. nu. 1.

Iudici reſpondendum eſt, non vt vult; ſed vt velle debet, id eſt quando procedit, iuxta iuris ordinem. ¶Com. in ca. humanæ aures. q. 2. num. 6.

Iudex in ſuo officio multa poteſt committere peccata. Primò, ſuſcipiens munus gubernandi, & iudicãdi cum eſt indignus, ita vt veriſimile ſit, inde notabile aliquod damnum populo euenturum. cap. non eſt putanda. 1. quęſt. 1. per ea quæ allata ſunt. in Com. cap. inter verba. concl. 1. num. 19. Manual. cap. 23. nu. 12.

Ferens ſententiam iniuſtam ſcienter, vel craſſa, aut ſupina ignorantia, aut iuſtam facere, ſi negligat pro precio precibus, &c. cap. ſi quis dixerit. ſecunda quæſtion. 3.

Cum

cum obligatione reſtituendi. ¶Ibid.

Pecuniam accipiens, vt bene, vel male iudicet, aut iudicare omittat. cap. iubemus, cum quatuor ſequen. 1. quæſt. 1. ¶Ibid. & cap. 18. num. 18.

Iudicans ſine iuriſdictione, & quia reus eſt exemptus, licet aliquando contra eum ordinario concedatur. cap. 1. de priuileg. libro ſexto. renouatum per Conc. Trid. ſeſſ. 7. cap. 14. & ampliatum.

Iudicans ſine probatione ſufficienti, quia teſtes ſunt ſuſpecti, aut iniuſte torti, aut non vidit totum proceſſum, aut probationem legitimam non admiſit. ſecunda ſecundæ q. 60. art. 3. cap. ita. 2. quæſt. 3. cap. ſecundo. de probat.

Iuris ordinem non ſeruans clem. ſæpe. de verbo. ſign. Admittens appellationem, quam non debebat. Anto. 3. p. tit. 9. ca. 14. §. 2. ¶Ib. num. 13.

Pœnam legis adaugens, vel diminuens cum non habet facultatem id faciendi. 2. 2. quæſt. 67. num. 4. Alexan. 3. p. de leg. iud. quæſt. 4. ar. 4. Non faciendo ea in ipſa ſententia, vel faciendo in ea, ſed ſine iuſta cauſa. leg. reſpiciendum. ff. de pœn. ¶Ibidem num. 14.

Non obediens Eccleſiæ ſeruando interdicta excommunicationes, vt debet. cap. 2. de maior. & obed. & cap. 1. 2. quæſt. 3. Vel minuens libertatem Eccleſiaſticam, vt res intra Eccleſiam exiſtentes capiens. cap. quoſcunque. de ſent. excomm. lib. 6. & ca. indigne. 12. q. 1. ¶Ib. nu. 16.

Extrahens quem a loco ſacro per vim. cap. definiuit. 17 q. 4. Et quis ille ſit. Vide verbo Locus.

Approbans falſitatem ſui officiarij, in notabile partis damnum. cap. 1. de of. dele. & Clem. 2. §. Notarij. de hæret. Aut non ſeruans ſtatuta, quæ iurauit ſeruare. cap. 1. de iur. lib. 6. ¶num 23.

Negans damnato ad mortẽ confeſſionẽ, neque excuſatur per conſuetudinẽ. cle. 1. de pœ. & rem. Idem de cõione, vt ibi tenet gl. cõtra rece. quam late Rauẽnas defendit quæ tamẽ in Gallia non obſeruatur, neque in Hiſpania. Vide ver. Communio. ¶Ib.

Qui non aſſignat pauperibus æqualis Aduocatos, quando adeſt notab. damnum alterius. leg. prouidendum. C. de poſtulat.

Qui non prouidet de illis perſonis miſerabilib. l. nequicquam. §. ſi. ff. de of. proc.

Qui non viſitat carceres, aut de neceſſarijs ad uitam illis, qui ſunt in carceribus conſtitutis cum illorum notab. damno. argum. l. iudices. C. de epiſcop. aud. & cap. paſce. 86. diſtinct.

Qui excommunicatum admittit in Aduocatum, aut teſtem contra ſuperioris iuſſum, aut iuſtam partis requiſitionem. cap. decernimus. de ſen. excom li. 6.

Qui clericum ſuo iudici non reddit. ca. ſi iudex de ſent. excomm. libr. 6. quando tamen illi conſtat de illius clericatu. ¶numer. vigeſimo quarto.

Iudicans in die feſto, aut actum iuriſdictionis exercens. cap. 1. & fin. de fer. niſi ex neceſſitate excuſetur.

Fingens aliquid, quo eat, aut mittat ad accipiendum teſtimonium alicuius fœminæ, & eſt excommunicatus. cap. Mulieres. de iud. libr. 6.

Procedens ex officio ſine petitione partis ad utilitatem priuatam, aut etiam publicam in delictis ſine accuſatore. ¶numer. 25.

Non inquirens delicta ſui territorij. argum. l. congruit. ff. de off. præſid. & ca. 1. de off. iud. ord. De modo inquirendi dictũ eſt ſupra hic, & verb. Inquiſitio.

Peccat item ſi auxilium non præbet contra hæreticos, & eſt excommunicatus. c. inquiſitionis, de hære. lib. 6. nume. 26. & cap. 27. nume. 135.

Reus de ſe, & ſocijs contra iuris ordinẽ interrogans, aut loquens, quia dat cauſam notabilis infamiæ. Vel inquirit cõtra ſuam poteſtatem. contra l. fin. ff. de iur. omn. iud. ¶Man. c. 18. num. 59.

Non cogens reſtituere Reip. aut etiam alicui priuato damnum ſibi datum, cum obligatione reſtituendi iuxta Scotum 4. diſ. 15. q. 2. ¶cap. 17. nu. 135.

Accipiẽs plus ab una parte, q̃ ab alia cõtra conſtitutum. §. inſuper. de teſcr. li. 6. ¶Cõ. c. cum contingat. 10. cauſ. nulli. nu. 8.

Et generaliter peccat, vel cũ omittit facere quod debet, vel cum aliquid facit, quod ille non debet.

Iudex

Iudex non debet ſtatim præbere iuramentum Reo vincto de dicenda veritate ſuper ſuo Crimine, quia ei occaſionem offert peierandi contra cap. clericos. de cohabit.cleric. ¶Cap. inter verba. concluſ.6. nume.736.

Poteſt interrogare Reum res, quas non poteſt ei præcipere, vt dicat, neque ille ad id iuſte tenetur.¶nu.762.

Qui bona, vel mala intentione uia licita,vel illicita cupit detegere delicta ſiti quadam inordinata, puniendi grauiter peccat interrogando maximeq; reos modis valde exquiſitis aliquando minus tormentorũ intentando,&c.¶nu.755.

Non poteſt punire delicta, quæ iniuſte detegit ſaltem ob grauem timorẽ. ¶n.596.

Debet eſſe diſtinctus à partibus, quia poteſt ex officio procedere ſine parte ob vtilitatem Reipub. non tamen communiter. num.657.& 659.

Iudex,vt iudex nõ dicitur perſona, quæ poſſit prodeſſe, & non obeſſe, ſed bonus vir iux.Adrian.6.¶nu.784.

Interrogans Reum de ſuis complicibus vel iubens eos ſimpliciter reuelare de illis tantum v detur interrogare,vel iubere, de quibus ſecundum ius poteſt,& nõ de alijs, iux. Caie.li.17.opuſ.reſp.5.¶832.

Si autem contra faciunt peccant. & ẽt quando in caſibus permiſſis, non dant facultatem conſultandi confeſſarios, vel viros ſcientiæ,& conſcientiæ cum Reus non ſit prudens. ¶833.

Peccat etiam cum deſiderat vel bene, vel male comparare ſibi famam relatoris iuſtitiæ.¶834.

Iudicare.

IVdicare in cauſa ſua nemo poteſt. l.1. C.ne quis in ſua,&c. & c.1.4.q.4.

Neque ſuum ſuperiorem. cap. cum inferior. de maiorit. & obedient. & cap. inferior.diſtinct.21.

Neque generaliter quando dubius eſt, de ſua iuriſdictione. Bartho. l. multum intereſt.ff.de cond.& demonſt. Felyn.in cap. 2.de offic.deleg.glo.ſingul.in cap. ſæpe. de appel.¶Com.in cap.accepta.opp.8. nu.21. & Relect.in c.nouit.de iud.not.3.nu.47.

Iudicare aliquem actum eſſe mortalem, non ſemper eſt peccatum, quia iudicium intellectus ſaltem elicitum non eſt peccatum, ſed tantum imperatum certo modo. 1.2.quæſt.17. Et cum eſt de rebus fidei, vel morum neceſſariò credendorum, quia tũc poteſt eſſe hæreſis, vel infidelitas. At iudicare facientem talem actum mortaliter peccare,mortale eſt. ¶Rub.de iud.nu.44.

Iudicare aliqua eſſe iuſta ea ratione præcipua, quod expediunt, multorum malorũ eſt cauſa.ideo qui iuſte iudicare vult debet prius deliberare,an liceat,& deceat, quàm ea expediat.¶Ib. nu. 102.

Iudicare aliquem,qui dicit non eſſe licitum in hæreſi eſt Vualdenſium, vt refert Caſtrenſ.lib.2.contra Hæret. Verbo Iudex. quibus conſentiunt, & Lutherani dicentes non puniendos eſſe hæreticos. ¶Ibidem num.42.

Iudicare de lege, niſi tota perſpecta incivile eſt.l.in ciuile.ff. de leg. ¶Com.in c.Humanę aures.q.1.nu.2.

Iudicium.

VOx iſta quindecim habet apud iuriſperitos ſignificationes,ſecundum Io. Monac.ſuper Rubric.de Iudic.Titul.ſexto. Vnde verſus.

Actio, Lis, Auctor, Forus, Arbiter, Vltima, Velle.

Quæſtio, Differre, Sen, Inſtan, Diſcuſſio, Poſſe.

Pernicies, Pœna, Proceſſus iudicialis. Vide, Declarationem vnà cum allegatiònibus apud Auctorem dictæ Rub.nume.12. Originaliter autem, & proprie ſignificat actum,quo iudex ius dicit, & deducitur à iudico,quaſi ius dico, exerceo, vel decerno: vt minus proprie videtur ſignificare omnem exiſtimationem, ſeu opinionem, vel actum, quo quicquam etiam ab alio, quam a iudice definitur,ut Aeneid. 1. iudicium paridis,&c. ¶Ib.num.39.

Et tunc pẽdet potius à virtute iuſtitię,q prudentię,licet & prudẽtia requiratur:hæc tãquã proferentis,illa tanquam inclinãtis ad recte iudicandum.2.2.q.6.ar.1. ¶Ib.nu.40.

Iudi-

Iudicium metaphorice accipitur pro diſcuſſione, vel proceſſu iudiciali. Et eſt actus trium perſonarum iudicis: Actoris, & Rei in diſcutiendo contendentium, vel contendere parantium, iux. deciſ Bar. in l. ſi pluribus, ſub fin. de lega. ¶nu. 13.

Iudicium inquiſitionis proprie dicitur iudicium, & quodlibet aliud etiam ante litem conteſtatam, licet quoad quædam dicatur incipere à litis conteſtatione. l. vbi ceptum. ff. de cautio. Vnde à nullo cautiones, & prætoriæ ſtipulationes præſtitæ ante litem conteſtatam proprie dicuntur iudiciales. l. prima, & ſecunda. ff. de pretor. ſtipul. ¶Ibid. num. 16.

Iudicium duplex eſt aliud ordinarium, aliud extraordinarium. Ordinarium eſt in quo proceditur mediante actione, vel accuſatione uera: actio comprehendit ciuilia, accuſatio criminalia, hæc eſt enim legitima eorum differentia. iuxta gloſſ. recep. in princ. Inſt. de act. & in Rubr. & C. de act.

Extraordinarium eſt in quo ſine actione, vel vera accuſatione proceditur, vel officio iudicis expeditur. l. pecuniæ verbum. §. perſecutionis. ff. de verb. ſignifi. Vel contra regulas iuris communis conceditur. leg. in cauſæ. ff. de minor. Ex quibus definitionibus deducitur.

Iudicium inquiſitionis, eſſe ſimpliciter extraordinarium, vt dicit Inn. in c. cũ oportet. de accuſ. ¶Ib. nu. 17. & 18.

Iudicium omne habet tres partes, vt ait Barthol. l. 2. ff. de fur. principium, medium, & finem. In principio inquiſitionis, ſine accuſatione vera proceditur. cap. qualiter. de Accuſat. quod eſt contra corticem regulæ. l. Reſc. §. ſi quis accuſatorem. ff. de mune. & honor. In ſecunda teſtes recipiuntur lite non conteſtata. ca. quoniam. §. ſunt, & alij. Inſt. vt lite non conteſt. In vltima non imponitur pœna determinata à iure, ſed condemnatio alteratur, & arbitrio iudicis pœna imponitur. c. inquiſitionis. de accuſ. ¶Ib. nu. 18. Secundò, infertur, quod

Iudicia ſuper Benef. Vſuris, patrimonijs, Decimis, &c Sunt ordinaria, licet procedatur de plano ſine ſtrepitu iudicij. Clement. 2. de Iud. Tertiò, quod iudicium per viam denunciationis, vel officij iudicis ſine accuſatione, vel actione contextum eſt extraordinarium. Quartò, quod ſtatutum loquens de iudicio ordinario, non habet locum in iudicio inquiſitionis, & alijs præfatis. ¶Ibidem num. 19.

Iudicium inſuper eſt duplex, aliud ſpirituale, in quo tractatur de reb. ſpiritualibus. cap. exhibita infra eod.

Aliud temporale, in quo agitur de temporalibus. cap. venerabilibus. infra eodem. ¶Ibidem num. 20.

Iudicium pariter, aliud eſt criminale, in quo agitur principaliter de crimine ad vtilitatem publicam. gloſſ. l. 3. ff. de ſepul. viol. Aliud ciuile, in quo non agitur de crimine ſaltem principaliter, ſed vel de illo agitur incidentaliter, vt cum agitur de crimine via exceptionis. cap. ſuper his de accuſat. Vel cum agitur de illo ob vtilitatem priuatam, vt cum agitur ciuiliter de furto ad duplum, vel quadruplum parti applicandum. ¶Ibid. num. 31.

Ex quo ſequitur intelligentia gloſſ. quæ ait, quod cum pœna pecuniaria applicãda eſt fiſco, iudicium eſt criminale, cum autẽ parti eſt ciuile, eſt iſta, videlicet, quod quãdo in iudicio principaliter agitur de crimine, etiamſi ageretur ad pœnam ex contractu partium eſt iudicium criminale. ¶Ibidem nume. 32.

Iudicium mixtum, etiam poteſt dari, in quo agitur de crimine principaliter, tam ad priuatam, quàm ad publicam vtilitatem leg. Cornelia. §. final. quam Decius citat in hac Rubr. ff. ad Sillan. de iud. In quo quis agit populari actione aduerſus eum, qui aperuiſſet teſtamentum occiſi, antequam de familia quæſtio haberetur, in quo dimidiũ pœnæ applicatur parti, & aliud dimidium fiſco. ¶Ib. num. 34.

Iudicium, qua parte omnem determinationem ſignificat, eſt multiplex. Primum ſcientiæ, quando quis veritatem viſu percepta in mente retinet.

Secundum credulitatis, ſeu fidei, quãdo quis ob aliorum relationem aliquid verũ, aut falſum exiſtimat.

Tertium opinionis, aut dubietatis, quando adhæret vni parti contradictionis, ſed cum formidine.

Quar-

Quartum dubietatis, quando quis ſe applicat ad plura, & nihil inde eligit.

Quintum ſcrupuloſitatis, quando habet apparentiam contra id, quod ſcit, credit, opinatur, aut dubitat ¶Ib. nu. 43.

Iudicium aliud eſt de re, aliud de perſona. 2.2. quæſt. 60. ar. 4. ad 2.

Iudicium de re, eſt credere aliquid eſſe malum.

Iudicium de perſona, eſt credere malum eſſe eum, qui rem, ſeu actum fecit, qđ an l ceat, vide ſup verb. Iudicare. ¶Ib. n. 44.

Iudicium ſuſpicionis, vt frequentius accipitur de malo eſt ſpecies opinionis. Et eſt opinio, quam quis opinatur aliqđ mali citra certitudinem, l. abſentem. ff. de pœn. Sed ſecundum propriam ſignificationem, includit etiam ſuſpicionē de bono, in qua etiam poteſt interuenire peccatum, ut ſi collator iudicaret aliquem dignum ob leuem ſuſpicionem bonitatis eius ad effectū illud ei adiudicandi. Iudicare etiam ob grauem opinionem, & vehementem peccatū, eſt d. l. abſentem. ff. de pœn. & l. final. ff. de quæſt. & cap. literas, de præſcriptio. ¶Ibidem num 45.

Eſt autem hoc iudicium temerariū, quādo quis per leuia, & minus idonea iudicia iudicat firmiter de proximo aliqđ mali in eius damnum notabile, vel quod peccet mortaliter, vel quod ſit in mortali. ¶Manu. cap. 18. num. 9.

Iudicium ſuſpicionis, in leuibus hominum generib. peccatum eſt. Primò, in illis, qui ſuſpicantur de quoquam malum eo ſolò, quod ipſi mali ſunt. Eccleſiaſt. 10. In via ſtultus ambulans, cum ipſe ſit inſipiens, omnes ſtultos exiſtimat.

Secundò in illis, qui ſuſpicantur malum ex eo, ꝙ aliquis male afficitur ad alterum.

Tertiò in illis, q ob magnam, quā habēt de aliorum defectibus experientiā facilius quàm par ſit, ſuſpicantur malum, quales ſunt ſenes, quos Philoſophus 2. Rhe to. Suſpicioſos vocat. Primi magis peccant, quia non ſolum deſtituuntur iuſta probatione, ſed etiam peruerſo affectu, in id adiguntur. ¶Numer. 46.

Iudicium per actus iudicandi pro dictione iuris, vel determinatione iudicis, aliud eſt competens, aliud vſurpatum. Competēs eſt, quod fertur ab illo, qui poteſtatē habet iuridicam, ut præſupponitur l. 1. & quinq. ſequ. de iuram. iud. & toto tit. de for. comp.

Iudicium vſurpatum eſt, quod fertur ab eo cui non eſt poteſtas illud ferendi, iuxta mentem Thom. 2. 2. quæſt. 60. ar. 6. & Iuriſconſ. in l. cum qui. & l fin. & toto tit. & C. & ff. de iur. omn. iud. & cap. 2. de conſt li. 6. Et eſt peccatum, quia vſurpare alienū communiter peccatum eſt, & non ſolū peccat, qui uſurpat, ſed etiam pars, quæ id procurat. ¶Ib. num. 68.

Iudicium pro actu iudicandi aliud eſt iuſtum, aliud iniuſtum. Iuſtum eſt, quod ſecūdum iuſtas leges fertur. Iniuſtum contra leges tam humanas, etiam conſuetudines ꝑſcriptas, quàm diuinam, & naturalem. cap. conſuetudo. diſt. 1. cap. fin. de conſuetud. 2. 2. quæſt. 120. ar. 1.

Non autem eſt iniuſtum, quando fertur ſecundum mentem legiſlatoris ſecundum quam ille iudicaret, ſi ab eo, quæſitum fuiſſet, licet ſit contra ſonum verborum legis. Thom. b. & glo. recep. reputata ſing in l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. quod & docet D. Tho. 2. 2. q. 120. ar. 1. ¶Ib. nu. 71.

Iniuſtum eſt etiam, quando eſt inordinatum ſeu contra iuris ordinem datum, q2 etiam ſic eſt contra leges. cap. cum dilecti. de reſcr. & cap. prudentiam. de off. delegat. Et hoc frequentius incurrit nullitatem per in cap. 1. de re iud. & leg. 1. ff. de appellat. ¶Ibid. num. 77.

Indicium, & lis pendentia ſine citatione eſſe non poteſt. §. fina. Inſt. de offic. iud. Clement. ſecunda, ut lite pend. conſil. 3. de accuſat. & inquiſit.

Iudicio carens non poteſt obligari, neque iniuriam facere, licet pati ſic. leg. illud. ff. de iniur. conſil. primo. de cognation. ſpirit.

Iudicium idem ſemper faciendum eſt in ſimilibus. l. illud. ff. ad l. g. Aquil. ca. dudum. el ſecundo. de elect. de orat. Miſcel. 60. nu. 132. Et ſimiliter de non exiſtentib. & non apparentib. l. duo Titij. ff. de teſtam. tutella. cap. ſi Sacerdos. cum gloſſ. de offic. ordina. ¶conſi. 2. de pact.

Iura-

Iuramentum.

IVramentum, ſiue iurare eſt affirmare, vel negare, aliquid adducendo tacite, vel expreſſe Deum in teſtem, tanquam infallibilem veritatem. Tho. 2.2.q.79.art.2. & in 3.diſt.39.q.1.& Anton.2. p.ti.10.c.3. Expreſſe, vt dicendo per Deũ: Teſtis ſit mihi Deus, &c. tacite, vt dicẽdo: Viuit Deus. Vel per Euangelia, vel per Sanctos, &c in quantum in illis reſplendet diuina veritas. ca. & ſi epiſcopus. de iureiu. glo.ſing. cap. quoties.7.q.7.

Idem facit, qui nominat creaturam, aliquam à ſe dilectam, ut in ea diuina exerceatur iuſtitia, ſi uerum non ſit, quod iurat, & qui iurat per vitam ſuam patris, aut filiorum, uel adiuncta execratione, niſi qđ iurauerit uerum fuerit. Et tunc ſi ſubeſt mendacium, ille dupliciter peccat, ſecundum Caie. ¶Man.c.12.n.1.

Iuramentũ eſt actus per ſe bonus, quia eſt actus latriæ, vel Religionis, quo diuinum honorem illi per quem iuramus exhibemus. ¶Ibid.n.2.

Iuramentum, tres cõiter requirit ad hoc ne peccatũ adſit ueritatem, ſcilicet iudicium, atque iuſtitiam, vt uidelicet id, ꝙ iuratur, & uerũ ſit, & iuſtum, & cum reuerentia debita Dei. Si quid ex his deſit, peccatum eſt. Hierem.4.relatus.2.2.q 1.

Et eſt mortale regulariter cum illi veritas deeſt, uel multum de iuſtitia. Veniale autem cum deeſt iudicium tantũ, vel eſt leuiter contra iuſtitiam. ¶nu.3.

Eſt aũt duplex Aſſertorium, quo præterita, vel præſentia aſſeruntur. Promiſſorium, quo futura promittuntur, iuxta Goſfred. in ſum. ¶Ibid.

Iuramentũ omne promiſſorium, quod ſine intertitu ſalutis æternæ ſeruari poteſt, ſeruandum eſt. iuxta cap. ſi uero. de iureiu. & ca. ſi aliquid. 22. q.4. Etiam de non petendo, & non contrauenıendo actui pro ſe facto, cap. cum contingat. de iureiurand. & cap. quamuis. de pact. lib.6. ¶Com. cap. accepta. oppoſit.5.n.10.

Iuramentũ factum in fauorem alicuius, non debet illi ob aliquem reſpectum præiudicare. leg. quod fauore. C. de leg. cap. ꝗ ob gratiam. de reg. iur. lib. ſexto. ¶Man. cap.12.num.29.

Iuramentũ meticuloſũ regulariter eſt ualidũ ſecundum communem per cap. Verum, de iureiu. Fallit tamen quando interponitur ſuper actu nullo, & a iure, & probato per cap. cũ contingat. de iureiuran. & cap. quamuis. de pact. lib.6. ¶Com. cap. accepta. oppoſit.5. nu.12.

Iuramentũ æque, obſtat agente poſſeſſorio, ac agenti petitorio. iuxta gloſſ. cap. ex inſinuatione. de procu. & Innoc. in ca. ſuper hoc. de renunc. Et agenti ſuper iure quærendo, ac agenti ſuper iure quæſito. ¶Ibid. oppoſ.6, nu.1.

Iuramentũ de non petenda abſolutione illicitũ eſt. Fel. in c. conſtitutus. de reſcrip. n.9. & ca.1. de ſponſ. ¶ibid.n.9.

Iuramentũ confirmans renũciationem beneficii uidetur factũ poſt perditam poſſeſſionem illius. ¶ibid.n.5.

Factum in præiudiciũ ſuperioris, quo ad ea in quibus eſt Superior ſine illius conſenſu eſt illicitũ. Thom.2.2. qõ.89. art.8. quia iuram. quo quis promittit alteri ea, quæ ſunt alioꝛũ peccatum eſt, & ea promittens facit quoddam furtum. c. ſi res aliena. 14.q. 6. ¶conſi.5. de pact.

Iuramentum deciſorium requirit ſpecialiſſimum mandatum ſecundũ omnes. ¶conſi.2. eod. tit.

Iurament. de non ludendo, ſaltem ad ludos malos ſeruandũ eſt, ſed poteſt relaxari ſaltem cũ cauſa ab Epiſcopo, iuxt. notata in Manual. cap.12. numer.76. de Voto. & numer.11.

Quod ſi habet annexã certam pœnã ad illam tenetur, ſi ludat ludo malo. Si habet annexam pœnam adeũdi Hieroſolymam, poteſt Epiſcopus relaxare, quia talis relaxatio non eſt Papæ reſeruata, ſicut relaxatio Voti. ¶conſi.3. de iureiu.

Intelligitur ſemper de ludo illicito. Manual. ca.12. nu.2.

Iuramentum abſolute in præciſa factũ vix poteſt dari, quia uoluntas hominis non poteſt cogi uiolente, ſiue cum præciſa ad eliciendum actum immediate prodeuntem ab ea. prima ſecundæ quæſtion.8.

Iuraturum credit, peccat mor. cap. ille. 22. q. 3. Niſi ille ſit iudex ſecundum Ricard. 3. diſt. 36. qui debet iuris ordinum ſeruare. ¶Man. c. 12. nu. 20.

Iuramentũ non eſt deferendum illi, de quo magna habetur præſumptio, quòd nõ obſeruabit, vt clerico dé non redeundo ad ſuam concubinam. Alex. 4. in c. clerico. de cohab. cler. & mul. Niſi ſe ille ſponte ad iurandum obtulerit. ¶Ibid.

Exigere à famulis, vel alijs ad declarãdũ auctorem alicuius facti in omnibus caſib. eſt illicitum. In caſib. autem conceſſus licitum eſt. Ant. 2. p. tit. 10. ca. 5. §. 6. Ang. Silue, Tab. in ver. Familia. ¶Ib. nu. 21.

Exigere illud ab infideli, ut per falſos ſuos Deos iuret peccatum eſt, quia occaſionem peccandi dat. ¶Man. cap. 14. nu. 39. cap. 21. num. 25. & Com. cap. 1. de pœ. diſt. 6. §. Sacerdos. nu. 7.

Iuramentum falſum ſuper mendacio, quamuis iocoſo, ſeu officioſo eſt peccatũ. ¶Mann. cã. 18. nu. 3.

Iuramentum de ſoluendis vſuris valet, & obligat. c. debitores. de iureiur. licèt a iudice poſſit relaxari. c. 1. eo. tit. & ſolutas repetere, eodem cap. debitores. ¶Manu. cap. 12. nu. 23. & c. 20. nu. 17.

Iuramentum calumniæ non datur ſaltẽ in caſu, uſque lis non eſt conteſtata per reſponſum, neque poteſt cogi reus, ad illud ante. Cyn. l. 2. C. de iureiu. prop. calum. Panorm. c. 1. de iur. calum. ¶Cap. inter verba. Conclu. 6. nu. 248.

Iurans.

IVrans per Dæmonem, vel Mahometũ, vel idolum, aut Deum falſum peccat mortaliter, ſimulq. blaſphemat. c. mouet. 22. q. 1. Et ſimiliter per aliquam creaturam nullo habito reſpectu Dei, ſiue tacite, ſiue expreſſe per cap. clericum. 22. quæſt. j. ¶Manu. cap. 12. nu. 4.

Iurans ſoluere ludo perdita poteſt petere abſolutionem, qua obtenta nõ tenebitur ſoluere, ſicut de vſuris idem patet. ca. 1. de iureiu. ¶Man. c. 20. nu. 17.

Iurans captus a latronibus ſe illis cẽtum daturum ſub tacita in ſe conditione, ſi forſitan illis debet, non tenetur perſoluere ſi alias non debet. Silu eſt. verb. Iuram. 4. q. 7. ¶Cap. 12. nu. 14.

Iurans falſum exiſtimans eſſe falſum, & aduertens id eſſe tale, & ſe iurare peccat mor. c. animaduertendum. 22. q. 2. Siue ſit vir, ſiue puer, dummodo annos diſcretionis attigerit. c. 1. de delict. puer. ſiue ex leuitate, ſiue ioco, excuſatione, aut timore id fecerit. Item ſi non aduertit eſſe tale, dum tamen ita erat diſpoſitus, ut tamen etiam iuraſſet. ¶Ibi. nu. 6.

Iurans uerum credens tamen illud eſſe falſum, & aduertens ſe iuraret, etiam ſi ioco id faciat, peccat. cap. homines. 22. quæſt. ſecunda. Si ſine conſideratione id facit venialiter Bonau. 3. d. 39. quęſt. 3. ar. j. Niſi inconſideratio ex conteinptu oriatur Ang. ver. Periurium. §. 1. ¶nu. 7.

Iurans falſum, quod credit verum per ignorantiam falſam, vel ſupinam, ſi debitam non adhibet diligentiam. Ioann. Andrea. cap. tua. de iureiur. Ang. & Silu. verbo Periurium. ¶Ibid.

Iurans, & neſciens id eſſe uerum. Aureol. 3. diſtin. 39. Angel. ubi ſupra. §. quarto. peccat. ¶Ibid.

Iurans id, quod eſt verum, ſecundum mentem ſuam, non autem ſecundum mẽtem illius, cui iurat, cum eſſet iuſſus iurare à iudice competente, & ſecundum ordinem iuris, uel ſe offerendo ſponte ad iurandum. cap. quacunque arte. 22. q. 5. Et Thom. 2. 2. quæſtio. 89. ar. 7. ad 3. peccat mort. Qui verò inique interrogare poteſt optime reſpondere, quod neſcit, intelligendo, non eo modo ſe ſcire, quo illud dicere teneatur. ¶nu. 8.

Iurans ex quadam boni occaſione ſe amplius non luſurum, aut non tranſiturum per illum, aut illum locum, eadem occaſione manente ſi pertranſit, peccat mortalit. ¶Ibid. num. 12.

Iurans ſophiſtice, aut doloſe, aliter intelligendo, atque ille cui iurat, nulla intercedente cauſa, aut iuſta aliqua ratione, peccat mortaliter tam iurando, quàm non adimplendo. cap. quacunque arte. 22. q. 5. ¶Ibid. num. 13.

Iurans aliquid facere, credens nō poſſe illud adimplere peccat. Silueſt. iuram. 3.q. 25.¶ib. nu.22.

Iurans ſe non habere rem aliquam ſibi ab alio petitam ſi non tenetur ad præſtandum, neque ad reſpondendum ſecundum mentem petentis, non peccat ſi ea mente iuret. ¶ibi.nu.18.

Iurans ducere aliquam in vxorem, ſi deinde mutato propoſito, vult ingredi Religionem, debet prius illam ducere, deinde intrare Religionem, ea ratione, quia debitor debet prius, quàm intret ſoluere debita.cap.commiſſum. de ſponſ. ¶Com.1. de Reg.nu.8.

Iurans aliquid facere ante ingreſſum religionis, ſi non fuerit liberatus a creditore tenetur explere in Religione, niſi ſit actus incompatibilis Domin.in cap.præterea.91.diſt.& gloſſ. ¶Com. ſecundo. de Reg.nu.42.

Iurans dicere quidquid ſcit, intelligitur quod licite poſſit dicere. Vide verbo Reuelatio.& Verbo interrogatio. ¶Manua.cap. 18.nu.61.

Iurans ſeruare ſtatuta Eccleſiæ, iniuſta tenetur ſeruare illa ſi iuſta fiant.

Et iurans non intrare talem domum amplius, ſi id fecit nulla adiecta cauſa non tenetur, niſi occurrat cauſa, ſeu occaſio peccandi ingrediendo.¶Ca.12.n.89.

Iurans aliquid illicitum facere, cum animo id faciendi, bis peccat, vt dictum eſt ſupra.Ver.iuram.ibi. nu.13.

Iurare.

IVrare quid ſit, dictum eſt ſupra in principio.

Iurare licet, quia ſuapte natura bonū eſt,& qui contrarium tenet, hæreticus eſt, ſi pertinaciter id faciat. cap. & ſi Chriſtus. de iureiur,Thom.2.2 q.89.art.2.Caſtrenſis li.2.contra Hæres.Verbo iuramentum.Manual. ca.12.nu.4.

Iurare ſe non accuſaturū de peccato patrato,non eſt mor.g!.c. quemadmodum.de iureiu.ſecus de nondum patrato. l.ſi vnus. §.pacta.ff.de pact.¶Ca.25.n.32.

Iurare poteſt latro abſolute ſe furtum non commiſiſſe, abſque periculo periurij quando interrogatur a iudice incompetente, intelligendo ſe non eſſe furatum illo die,menſe,anno, &c cap.12.numer.88. ob allegata cap.18.nume.61. & cap.vigeſimoquinto.nu.43.

Iurare per veſtes,barbā,capillos,vel alia ſimilia, in quib. nihil diuinæ bonitatis reſplendet,non eſt iuramentum. ca.12.n.5.

Iuriſdictio.

IVriſdictio eſt poteſtas de publico introducta cum neceſſitate iuris dicendi,& æquitatis ſtatuendæ.glo. ab omnibus recep.l.1.ff.de iuriſd.om.iud.¶Com. de dat.& prom. nu.47.

Iuriſdictio ordinaria fauorabiliter, & delegata.glo.ſingul.clemen.2.de offic.ord. Conſeruatoria autem, & omnis alia delegata eſt odioſa, quatenus præiudicat ordinario.Et eſt reſtringenda. iuxt.Regul. odia ¶conſi. 1.de off.deleg.

Non tamen tollitur inferiori epiſcopo, quo ad cauſas matrimoniales, & criminales per Conc.Trid.cap.20.de reform. matrim.ſeſſion.24. Si eſt legitime præſcripta. ¶Ibid.nu.5.

Iuriſdictio ordinaria quocunque iure q̄ſita eſt proprie ordinaria, cum ſit ſpecies ordinariæ, & conceſſa videtur inferiori Epiſcopo in dubio cumulatiue,& non priuatiue.Fel.c.paſtoralis.de off.ord.¶conſ.2.de foro comp.

Iuriſdictio prælatorum Regularium, hodie in multis caſibus reſtricta eſt. ¶Conſil, 76.de Regul.

Iuriſdictio vendi poteſt ab inferiori, ſi illa eſt ſæcularis, & temporalis cum ſit pecunia æſtimabilis, immo,& permutari, & in præmium rerum bene geſtarum,& in dotem dari poteſt,& feudū, quia hoc nulli legi eſt contrarium,ſed conſonū.ff.de iuſt. & iure.& cap.ius gentium.di.1.argum.l.1. ff.de contrahend.emp. Non tamen poteſt vendi officium iudicandi. ¶Com.de dat.& prom.num.47.¶Manu.ca.25.nu.7.conſi.1. ne prælati,&c.

Iu-

Iuriſdictio contentioſa redditur in inuitum.l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de verb.obl. Non tamen voluntaria ſaltem, ut plurin.ſi ad quam videtur pertinere Indulg.conceſſio.¶De Iub.Not.20.nu.7.

Iuriſdictio nulla ſeruatur à partib. cõtra Caietanum per l,priuatorum. C. de iuriſd. omn.iud.glo. in c.P.& G. de off deleg. Sumitur.n.à lege,uel ab homine, qui publica fungitur auctoritate. ¶Com.ce.placuit.de pœn.d.6.uum.6.

Iuriſdictio alicui competit dupliciter ſecundum Caiet.tom.1.opuſc. tract.7. q.vnica.Primò, ex parte principij iudicandi, ita vt poteſtas ipſa iuriſdictionis ſit principiũ iudicij, ſicut in naturalib. color eſt principium excommunicandi.cap. uiſis.16.q.2. Secundo modo ex parte eius, qui iudicandus eſt ſicut contingit in iudicio arbitrum a partib.tantum poteſtatem habentibus ex hoc ipſo, quod illis ſe ſubmittunt in illa cauſa.l.ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſocio.In Miniſtro pœnitentiæ inquit,ſufficit iuriſdictio ſecundo modo, quia principium abſoluendi, non eſt poteſtas iuriſdõnis,ſed ordinis.Illa verò iuriſdictiò concurrit ad hoc,vt faciat de peccatore, ſubditũ, vel ſimpliciter,vel quo ad talia peccata.

Quare in illo,qui poteſt ſe ſubijcere cui vult, non eſt neceſſaria Iuriſdictio miniſtrantis hoc Sacramentum. Et hic modus ſpectat ad Iuriſdictionem delegatam.

Et per hæc vult Caiet.Iuriſdictionem illius,cui Papa ſe ſubmittit pendere, non à Chriſto,non ab Eccleſia,non à Papa, tanquam à Superiore,ſed factam illi eſſe,quaſi delegatam per hoc,quod Papa ſe illi ſubmittit. Sed reprehenditur in hoc Caiet. Primò,quia Arbitri nullam habent iuriſdictionem,ſed Notionem tantum, vt dictum eſt verbo Iudex.

Secundò, quia Iuriſdictionem dare non poteſt priuatorum conſenſus ei, qui nullã habent.l.priuatorum.C.de iur.om.iu. Vbi ſup.num.16.& 17.

Iuriſdictionis omnia iure Canonico delegantur,iuxta gloſſ.recept. in cap. Peruenit. diſtinct.56.Et notata in cap Quod ſedem.de offic. ordinar. ¶ De Iubilæo. Notab.31.num.9.

Iuriſdictionem temporalẽ precio emens peccat mortaliter, non quia illa ſit inuendibilis, quia ſupra contrarium determinatũ eſt, & infra dicetur de officio iudicandi. ver.officium: Sed quia contrauenit Auct. vt iudices,ſiue quo. Et Authen. de mandatis Principum.§.illud.colla.3.l.2.C.de muri.legatis.lib.2.N:ſi emat à Rege cum certa modificatione, aut etiam ab inferiore de licentia illius, vel poſt conſuetudinem legitime præſcriptam. ¶Conſil.primo.ne prælati vices,&c.

Iuriſdictionem pertinentem ad perſonas Eccleſiaſticas, qui vſurpat excommunicationem Cœnæ incurrit, modo illa pertineat ratione Eccleſiaſticæ dignitatis, non autem patrimonij, quia tunc eſſet temporalis.¶Conſil.32.de ſenten.excomm.& Manual.cap.77.nu.69.

Iuriſdictionem ordinariam,& delegatã, qui habet videtur procedere illa, qua magis firmatur proceſſus,vt reſoluit Innoc.in cap.cum ex officij. de præſcript. & Felyn. Ibid.¶Conſi.eod.

Iuriſdictionem, qui ſibi vſurpat, peccat mortaliter,ut reſoluit D.Tho. 2.2.q.60.ar. 6.¶conſi.1 de off.vic.

Iuriſdictionem auget conſuetudo, quã non habet iure communi, prælatus inferior in eos, qui ſunt ſui Collegij, quo ad extraria, quæ non tangunt regulam, neque regularia ſtatuta, ſiue ſint ciuilia, ſiue criminalia. ¶Com. ſecundo. de Regular.nume.63.

Iuriſdictionem abſoluendi, quo ad omnes, qui ſibi ſubduntur recipiunt in habitu omnes Sacerdotes. pro quo facit. §. ecce. ſub cap.Adijcimus.16.quæſt.1.& §.Ecce. ſub ca.generaliter.eadem cau.& quæſ. Et tradit ſpecialiter Panor.in cle.j.de priu.

Quę iuriſdictio à Chriſto immediate recipitur miniſterio tamen Romani Pontif. vel Epiſcoporum ab ipſo, uel ipſius auctoritate conſecratorum.

Et ex hoc poteſt dici a Summo Pontif. emanare per quam & ipſe Summus Pontifex, cum confitetur abſoluitur. ¶Com. capitul. Placuit. de pœnitent. diſtinctione 6.nume.16.

Et per hanc abſoluuntur hi qui venialia

tantum habent,dummodo adſit conſuetudo,vt cui voluerint ſe ſubijciant,per quam ſubiectionem ex habituali in actualem iuriſdictio ipſa deducitur.¶Ib nu.23.

Iuriſdictio abſoluendi à mort lib.debet eſſe actualis ordinaria, ex ſuſceptione beneficij,vel delegata ab habente poteſtatē. Manu.c.4.nu.3.

Ius.

† IVs dictum eſt,quaſi iuſtum. diſt.50. cap.ius autem,& ſecundum Iſidor. lib.5. Ethymolog. Cuius multas ſignificationes ponit Ioan.And. in princ. de re iud.lib.6.& S.Thom.2.2.quæſt.57. ar.1. In propoſito ſumitur,prout eſt ars boni,& æqui,& eſt quid medium inter æquitatē, & rigorem.Diuiditur in Naturale,Gentiū,Ciuile,& Publicum Silueſt.ver.Ius.

Ius Naturæ,obligat nos ad benefaciendum benefacientibus.l.ſi non ſortem. §. libertus.ff.de cond.indeb.l.ſed & ſi.§. conſuluit.ff.de pet.hær.c.cum in officijs.de teſta. ¶conſi.5.de renunc.nu.3.

Dictat vt legem,qui iuſte ignorat,ea nō ligetur. ¶conſi.1.de conſt.nu.22.

Non patitur,quem duas ſimul uxores habere.cap.gaudemus.de diuor.& docet Th. cum commune.li.4.d.33.q.1. ¶conſil.1.de conuerſ.infid.nu.8.

Ad matrimonium contrahendum prudentiam requirit, ſed ius humanum determinat,quando illa ſoleat inueniri,quod ait Celſus in l.4.& 5.ff.de leg. ¶Conſil.39. de ſponſ.num.12.

Ius ſpirituale non cadit in laicum, niſi ex priuilegio Papę,iuxt.gloſ.celebrem, in cap.imperium.d.10.& in ſumma. 16.qō. 7. ¶Conſi.6.de offic.iud. Et propter hoc ius pręſentandi ad Abbatiam cadit in laicum ¶Conſi.49.de reg.

Ius Eccleſiaſticum, ſpacio quadraginta annorum pręſcribitur.capit.de quarta. de præſcript.& ibi gloſſ.¶Conſi.octauo.de ſtatu Monach.num.5.

Ius Canonicum omnia,quæ ſunt iuriſdictionis delegabilia eſſe concedit.gl.ſingul. recep.in c.peruenit. diſt.95.¶ Conſil.2.de tempo.ord.

Ius antiquum relinquere nō debemus, niſi quatenus eſt nouo contrarium, & per nouum deſtructum.l.præcipimus.C.de appellat. Etiam ſi in vtroque eadem ratio inueniretur,vt ibi annotat Bart. & probatur per l.ſi vero.§.de viro.ff. ſolut. matrimon. ¶Conſi.34.de præb.conſi.6.de iur.pat. conſi.12.de offi.iud.ord.

Ius ad antiquum reditio eſt fauorabilis. cap.16.Exordio.36 diſt.l.ſi unus.§.pactus, ne peteret.ff.de pactis. vbi hoc dilatat Iaſ. & ante illum Fel.in c.cum omnes. de cōſt. ¶conſi.4.de iur.pat.nu.5.

Ius perfectum, quod dicitur in re acquiritur per diſpoſitionem inter viuos, vltimā voluntatem,Collationem,Confirmationē, vel alium modum legitimum. Imperfectū vero, quod dicitur ius ad rem acquiritur p iuſtam promiſſionem,emptionem, ſtipulationem,electionem,præſentationem, concurſum,expectatiuam, &c. ¶Manual. cap. 17.num.69.

Ius in beneficio per ſolam ſignaturā acquiritur.cap.penul.de conceſſ.præb. lib.6. & ca.ſi tibi abſenti.de præb.lib.6.& pręſuponit Rota deciſ.27. De reſcr. quæ eſt 20. De conceſſion.pręb end. in antiquioribus. Felyn. & Dec. in Rubr.de Conſtitut. Verbo Signatura.

Ius pœnale vltra, quàm verba patitur, non eſt extendendum,etiam ex ſimilitudine rationis.cap.pœnæ.de pœ. d.1.& l.interpretationem.ff.de poen.¶conſi.81.de regul.num.5.

Ius pænale eſt, quod beneficia incompatibilia ex ſua natura per alterius adeptionē vacent.¶conſi.26.de præb.nu.7.

Ius ſemel extinctum, non poteſt tractu temporis conualeſcere.l.inter ſtipulantem. §.ſacram.ff.de verb.oblig.quæ habet illum, qui ſtipulatus eſt ſibi dare rem ſacram, nō poſſe illam petere,licet fiat prophana.¶cōſi.5.de ſtatu monac.nu.5.

Ius ſuum defendere, & alienatum recuperare tenetur prælatus, non deſtruere,aut alienare.c.ſine exceptione. 12.q.2.c.nulli, & c.ſi quis,de reb.eccl.non alie.¶conſ.27. de præbend.nu.6.

Ius non debet inuerti ſine graui cauſa, alioquin multorum eſt origo malorum, vt mul-

multi graues Auctores docent. ¶Conſil. 8. de præb. num. 2.

Ius loquens de aliquib. Religioſis, ut talibus ad alios etiam extenditur, quia eadē ratio eſt idem ſuadet in omnibus. l. illud. ff. ad l. Aquil. c. dudum. el 2. de el. ct. & c. 2. de poſtul. ¶conſi. 5. de his quæ ui.

Ius vnde emanat iniuria prodire non debet, l. meminerat. C. unde ui. ¶Conſi. 20. de ſent. excom. nu. 9.

Ius petendi debitum per pollutionem alterius non amittitur, nec recuperatur. Conſil. 1. de diuort.

Ius nullum habet Regium Auditorium in Eccleſiaſticis. ¶conſi. 25. eo. ti.

Ius dicere ſine iuriſdictione, nemo pōt. l. vlt. ff. de iuriſd. omn. iud. & eſt determinatio iuris naturalis per ſe noti. ¶Conſi. 25. de ſent. excom. nu. 2.

Ius clauſuram indicens oblatos tantum non comprehendit, quia lex non comprehendit eum, cui verba legis non poſſūt adaptari. Et quia, Nemo poteſt cogi creſcere, neque inuitum obligari ad auſteriorem vitam, quām non vouit. c. geſta. 74. d. ¶conſi. 81. de reg. nu. 2.

Ius à communi exorbitans, non eſt ad alium caſum extendendum. ca. quę à iure, de reg. iu. li. 6 ¶conſi. 1. de conſt.

Iura omnia ſi non iam vetantia, per non vſum tolli nequeunt, quia ſunt conformia iuri diuino. & naturali, cōtra quod præſcribi non poteſt, vt late notatur per omnes in c. fi. de conſuet. ¶conſi. 13. de ſim.

Iura iuribus cōcordare opere precium eſt. c. cum expediat. de elect. li. 6. cum ei cōcord ¶conſi. 1. in li pend.

Iure ſibi conceſſo, qui utitur nō peccat, etiam quòd inde alteri malum eueniat, imo do abſit animus nocendi. ca. cum eccleſia Vulat rana. de elect. & l. iniuriarum §. 1. ff. de iniur. & per multas alias leges. ¶Com. c. fraternitatis. de leg. poe. nu. 39.

Iuri duplici vna, & eadem res cēteri nō deb. r. cap. cognouimus. 12. quæſt. 1 ¶conſi. 1. de Magiſtris. Quando eadem res ſuadet. & idem reſpectus. ¶conſi. 5. de offic. iudic. ord. num. 5.

Ius naturale per nullam legem humanā, aut diſpenſationem tollitur, neque per indulgentiam glo. memorab. in princ. diſt. 5. ¶Com. c. ſi quando. de reſcr. exce. 10.

Ius publicum pactis priuatorum, nō eſt diminuendum. l. ius publicum. ff. de pac. cap. ſi diligenti. de foro compet. ¶Conſil. 3. de pact. num. 3.

Ius humanum tranſgrediens bona fide, non peccat ſaltem mort. Si illud non bene intelligit Innoc. in cap. per tuas. de ſimon. quem commendauit Bald. l. ab eo. C. quomodo, & quando iudic. & Felyn. in cap. r. fall. ſeptimo. de re iud. ¶conſi. 85. de Regu. num. 4. in 2. part.

Ius ſpirituale facilius tollitur, quàm cōmune. leg. eius militis. §. militia miſſus. ff. de mil. teſta. & l. ſi quando. C. de inoff. teſtam. ¶Com. de ſpo. cle. §. 19. nu. 9.

Ius in re quærendum, non eſt acceſſoriū iuri in re, c. fi. de conceſ. præb. ¶Relect. c. ſi quando. de reſcr. excep. 21. n. 68.

Ius quod filius habet in bonis patris ſui diſtinctum eſt à filiatione. Bartho. communiter recep. leg. is poteſt. ff. de acquiren. hæred. ¶Ib. num. 60.

Ius ad rem facilius perditur, quā ius in re. c. quemadmodum. de iureiurand. & leg. ſeruus, cum ei adnotat. C. de pact. ¶ibidem excep. 6. num. 2.

Perditur tale ius per inhabilitatem ſequentem, vt dicit Petrus Rebuff. in concordant. de mandat. Apoſt. Petr. ab Ancha. conſi. 58. ¶Excep. 10. nu. 10.

Leuius tollitur etiam, quàm ius in re tradit Ioan. Monach. & poſt eum Probus, qui alios citat in cap. ſi pauper. de præben. li. 6. ¶Ibid. nu. 13.

Ius per expectatiuam quæſitum non fit tam fauorabile, ac ius per electionem habitum, immo tanto magis odioſum, ac extraordinarium, quanto ſpecialior eſt illa, & magis ad ius in re accedens. c. 2. iuncto c. conſtitutus. de conc. præb. ¶Ib.

Ius ad rem per acceſſum, & regreſſum, & coadiutoriam de conſenſu, cum futura conceſſione quæſitum, eſt multo fortius, quàm ius ad rem peralios modos expectādi habitum, ut ait Gomeſ. in Regul. de non tollend. iure quæſit. quæſt. 1. ¶Ibid. excep. ſecunda. num. 7.

Ius ſemel extinctum non reuiuiſcit extincta

tincta cauſa extinguendi. Pet. ab Anch. quē ſequitur And. Sicu. de elect. ¶Com. c. ſi quādo. Excep. 6. nu. 4.

Iure humano inducta eſt forma alienandi Eccleſiaſtica bona, cui ſine cauſa Papa derogare poteſt. ¶Com. de ſpolia. clericor. §. 18. num. 1.

Iura multa conſuetudinis auctoritatem fouent. c. conſuetudo. d. 1. & l. minime. & l. de quib. ff. de leg. ¶Ibi. §. 14. n. 4.

Iurium correctio, vitanda eſt cum ratio nabiliter poſſunt conciliari. cap. cum expediat. de electiõn. libr. ſexto. & l. prima. C. de inoffic. teſtam. ¶Conſil. 14. de tempor. ordinar. num. 4.

Iuſpatronatus.

IVſpatronatus, cum ſit ius conferendi, vel eligendi, vel præſentandi ad Eccleſiaſtica beneficia, quæ ſunt ab Eccleſia inuenta, & conſtituta poteſtate ſupernaturali, eſt quid ſpirituale, & eſt annexum ſpirituali antecedenter, & ideo cum illo eſt idē ſi non in ſpecie, ſaltem in genere. ¶Com. in Rubric.

Iuſpatronatus quærit, & non præſentandi, qui fundat collegiatā Eccleſiam. capit. piæ mentis. & cap. frigentius. 16. quæſt. 7. cap. nobis. de iure patro. ¶conſil. 2. de ſim. num. 2. & 16.

Qui illud vendit, ſimoniam committit, ſed non incurrit excommunicationem, iuxta notata in cap. de iure uero. De iure patrona. modo non fuiſſet commiſſa in præſentando. ¶Conſil. 16. de ſimo. numer. 3. & conſi. 67. nu. 1.

Per pręſcriptionem quæri, augeri, & tolli poteſt. cap. conſultationibus. & cap. cura. de iure patronat. Et præſertim, dum conſtat eſſe quæſitum & formatum. præſcribitur autem ſpacio quadraginta annorum per glo. recep. d. c. cura. & per tex. cum ei concordant. cap. de quarta. de præſcript. ¶conſi. 4. de ſimo.

Si conſiſtit in vniuerſitate bonorū, illis emptis, vel permutatis tranſit, ſi nulla eius mentio fiat. cap. ex literis, & cap. cum ſæculum. eod. tit. ¶Conſi. 4.

Iuſpatronatus clericorum tantū reſtringitur per Conc. Trid. cap. 18. de refor. ſeſſ. 24. quantum eſt neceſſe ad bene prouidendum Eccleſiæ Parochiali. ¶conſi. 6. de iure patronat. num. 5.

Iuſtificatio.

† IVſtificationis Nomen primæ gratię receptionem importat, per quam in conſpectu Dei iuſtus homo efficit. Eſt autem iuſtificatio translatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur, filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorū Dei per ſecundum Adam Ieſum Chriſtum, quam acquirimus per baptiſmum. Concil. Trid. ſeſſ. 6. ca. 4.

Iuſtificatio maximum opus Dei eſt, pſa. 144. Miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Auguſt. ſuper 14. ca. Ioan. Maius opus eſt vt ex impio, quis iuſtus fiat, quàm creare Cœlum, & terram. Thom. 2. 2. q. 113. art. penul. & 3. p. q. 43. ar. 4. ad ſecundum. Quę tamen magis attribuenda eſt potentiæ, quā miſericordiæ. ¶Com. cap. libenter. de pœnit. diſt. 1. num. 2.

Iuſtificatio regulariter in Adultis requirit motum illorum, quo diſcedant à peccato per deteſtationem eius, & ad Deū accedant per amorem ipſius, & veniæ deſideriū Ezech. cap. 18. & 33. In quacunque hora ingemuerit peccator, &c.

Nam cum Deus dederit homini liberum arbitrium, & omnia regat ille ſuauiter, & ſapienter. pſal. 103. & Sap. 8. Conuenit, vt per motum liberi arbitrij, ſoluat peccatorem. Thom. vbi ſup. art. 1. & 3. & 3. p. q. 86. at. 6. ad primum. Qui quidem motus debet præcedere, ſaltem natura, propter eos, qui ſubito conuertuntur, & de lege ordinaria, ex eo, quia de potentia abſoluta poſſet Deus peccatorem, abſque pręfato motu iuſtificare. Quod & facit in eo, qui ad Martyrium ducitur. capitul. Bapt. ſini vocem. de conſecration. diſtinctio. quarta. in quo tamen dolor peccatorum concipitur, ſaltem tacite, ſiue uirtualiter in voluntate moriendi pro Chriſto. ¶ Com. capitu. Conuertimini. De pœnitent. diſtinctione prima.

In iuſtificatione quatuor requiruntur ſimul tempore, ſed naturali ordine ſe præcedentia. Primum eſt gratię diuinæ infuſio. Alterum eſt mens liberi arbitrij in Deum. Tertium deteſtatio peccati. Quartũ remiſſio culpæ. Thom. vbi ſup. & idem eſt iuſtificatio, & remiſſio, quam præcedit auxilium diuinum, ſiue habitualia dona, & gratia, tã quam initium conuerſionis, & veluti præparatio. ¶Com. in glo. eiuſdem cap. conuertimini. num. 3.

Iuſtificationis beneficium, non poteſt quis poſt mortem ſuſcipere. cap. qualis. diſt. 25. Eccleſ. 2. Vbi ceciderit lignum, illic ſtabit, & ibidem Hieron. ¶Com. ca. multiplex ead. diſt. nu. 4.

In iuſtificatione tam miſericordia, quã iuſtitia inuenitur, quare Gregorius. cap. Diſciplina. 45. diſt. per multa probat etiam, gubernatores humanos, qui non ſunt adeò miſericordes, vt Deus in omni ſuo gubernationis opere miſericordiam iuſtitiæ miſcere debere. pſalm. 24. Vniuerſæ vię Domini miſericordia, & veritas. Thom. 1. par. quæſt. 21. ar. 3. ¶Com. cap. Vide benignum. eadem diſt. 1.

Iuſtitia.

IVſtitia generaliter ſumpta genus eſt ad iuſtitiam ſpecialem. ¶Com. Rub. de iudic. nu. 71. Et verſatur in referendo omnes actus virtutum in commune, bonũ humanum. ¶De red. eccl. q. 2. Mon. 1. n. 2.

Iuſtitia ſpecialis verſatur principaliter, & immediate circa actus exteriores, & ponens æqualitatem circa commutationes, & debita, quę ſunt ad alterum, vt reddatur æquale totum. Alię autem virtutes circa actus interiores. 2. 2. q. 81. ¶conſi. 10. de teſtam. nu. 13. Hinc ſequitur, quod

Iuſtitia ſpeciali non tenentur hi, qui per iudicem cogi poſſunt. ¶De red. eccle. q. 2. Mon. 1. num. 2.

Huius legem, qui frangit, tenetur ad reſtitutionem ſecundum æqualitatem. Alex. de Ales. 2. par. quæſt 87. Adrian. 4. de reſti. quæſt. 1. Sotus lib. 5 de Iuſt. quæſt. 2. art. 4. ¶Ibid. Mon. 7. num. 6.

Iuſtitiæ ſpecialis debitum à debito aliarum virtutum maximè differt, quia eius actus verſatur circa actus exteriores ad reponendam in eis æqualitatem eius, quod formaliter, uel virtualiter datur, & accipitur, &c.

Aliæ autem circa actus interiores in mouendo, vel moderando paſſiones animi, licet minus principaliter, & conſequenter moueant etiam ad actus exteriores, ut ſingulariter ſentit D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 122. art. 1. ad quartum. ¶Ibidem Mon. 2. nu. 1.

Iuſtitia ſpecialis præſtat miſericordię, & omnibus alijs virtutibus moralibus in his, quæ ad proximum ſpectant, ideo dicitur maxima omnium. 2. 2. quæſt. 183. ar. 3. Ariſtot. lib. 5 Eth. Cicer. lib. 1. off. ¶De Redim. eccleſ. quæſt. 3. Mon. 3. nu. 8.

Et ratio eſt, quia eſt ſita, & radicata in ſubiecto nobiliori, quod eſt voluntas rationalis. ¶Com. cap. libenter. de pœn. diſtin. 1. num. quarto.

Iuſtitiæ commutatiuæ fundamẽtum eſt æqualitas precij, & mercis, vel aliorũ rerũ commutandarum. ¶Relect. c. nouit. de Iud. Notab. 6. nu. 44.

Iuſtitia diſtributiua, quo ad officia, & beneficia publica, multum differt à ſe, quo ad diſtribuendas pecunias communitatis in ſingulos, quia illa (ſecundum Sotum) non ſunt ita debita ciuibus, inter quos ſunt diuidenda cum ſint inſtituta principaliter in ſeruitium Eccleſiæ, vel Reipubl. Non autem hæc, quæ ſunt inſtitutæ propter eos, qui Communitatis ſunt, ſuntq. illis debitæ. ¶Manual. c. 17. nu. 72.

Iuſtitia eſt inuendibilis, & inæſtimabilis, cum ſit virtus ex 5. Eth. & Tho. 2. 2. qõ. 58. ar. 3. ¶Com. de dat. & prom. nu. 47. Quare, qui illam vendit, etiamſi ſit Monarcha peccat. ¶Ib. nu. 48.

Iuſtitia originalis erat quoddam donum ſuper naturale inditum à Deo Adamo pro ipſo, atque pro ſuis poſteris, quo vires inferiores ſubijciebantur ſuperioribus, & ſuperiores Deo, armoniam quandam miram conſtituens, cui per peccatum ammiſſæ ſucceſſit diſcordia, atque rebellio deploranda, & potentia concupi-

ſcendi

ſcendi tam ſenſualitatis, quàm voluntatis ſuperioris effrenata in omnes. Manua. præ lu. 18. nu. 8.

Iuſtitiæ non contrauenit, qui uult, quod ſuum non eſt, modo non ſit alienum, & nò ſit id cum præiudicio alterius. Et per hoc pariet falſitas omni. Abul. ſuper Matt. cap. 6. quæſt. 3. Qui uult, quod omnes appetitus laudis, aut gloriæ humanæ, de re falſa, puta excellentia, quam quis non habet ſit peccatum mort. ¶Com. de finib. n. 83.

Iuſtitiæ actus ad hoc, vt ſit bonus moraliter, non requiritur, ut fiat propter Deum. ¶De eleem. num. 8.

Iuſtus.

IVſtus non eſt, qui facit iuſtitiam, niſi id faciat, quia hoc iuſtum eſt. Ariſtot. 5. Ethico. cap. 13. ¶Com. ca. inter verba. Concl. 5. nu. 13.

Iuſtus ſit nullus, niſi ob merita Chriſti, neq; ie per illa lege priuata, niſi per baptiſmum communicata eam conſequatur, Manual. prælud. 1. nu. 8.

Iuſtum, vt aliquid ſit, debet tria habere. Primò, debet eſſe licitum ſecundum æquitatem. Secundò, decens ſecundum honeſtatem. Tertiò, expediens ſecundum vtilitatem. iuxta cap. magnæ. de uoto. ¶conſi. 4. de appell. num. 7.

De Littera L.

Laborare.

LAborare manibus non tenetur, qui uitare otium, & ſe ſuiſque alere poteſt, neque contrarium, probat Paul. ad Eph. 4. & ad Phil pp. 4. cum dicit: Qui non laborat non manducet: ſed tantū pro bat hoc, ut tollat otium vitioſum, ut ſuſten tet ſe, & ſuos ſine alterius iniuria. ¶Com. 2. de Reg. nu 37.

Laborare diebus feſtis. Vide ver. feſtum.

Lachrimæ.

LAchrimæ exteriores propriæ lachrimæ ſunt, interiores uerò contritio, ſcilicet, & dolor peccatorum, de quib. Chryſoſt. ſuper Lucam cap. 22. Lachrimæ lauāt delictum, quod pudor eſt confiteri translatiuè tantum lachrimæ appellantur. ¶Com. c. lachrimæ. de pœ. d. 1. nu. 14.

Lachrimæ exteriores non ſunt neceſſariæ ad contritionem. ¶Man. c. 1. n. 23.

Lactare.

LActare proprijs uberibus tenetur Mater. Vide verb Mater.

Lacticinia.

LActicinia, qui comedit, & ſimul pa-ſtum piſcium virtute Cruciatæ, veri ſimiliter peccat, ſi id faciat in eadem Cœna, uel prandio: quia ſi non poteſt veſci piſcibus ſine ſuo damno peccat comedendo. Si verò poteſt veſci, non habet neceſſitatem comedendi carnes, quare ceſſat ratio Bullæ. Peccatum autem erit veniale, ſi comedat in parua quantitate piſces, quæ illis non noceat. ¶Conſi. quinto. de conſeruant. ieiun.

Lacticinia in prandio comedere, & in cœna piſces, vel contra, ſi excuſarur a ieiunio liceret, quando in vltima comeſtionū id ex neceſſitate faceret. ¶Ibi.

Lætitia.

LÆtitia nimia, quæ ex obſcœnis cautilenis uerbis, aut geſtib. oritur mortalis, uel uenialis eſt, prout hominē ducit ad mortale, uel ueniale peccatum. Caietan. 2. 2. quæſt. 184. art. 6. ¶Manual. ca. 24. num. 123.

Laicus.

LAicus pro conuerſo Religionum. verb. Conuerſus.

Laicus poteſt admitti ad canendū in choro, & inſeruiendum diuinis, vt dicit Abbas in cap. 1. de celebrat. miſ. Dec. ca. 2. nu. 23. de iud. ¶conſi. 21. de vot. nu. 6.

Laicus, ſi non ſit perſona Eccleſiaſtica differt a clerico, quare non licet illi diſputare

tare de fide.cap.quicunque.de hęret.lib.6. §.inhibemus Neque poteſt prædicare.cap. ſicut eod.titu.quia illis, etiam ſi ſint docti, non licet tractare ſpiritualia, ſicut licet clericis etiam indoctis.cap.bene quidem. diſt. 96.&cap.eccleſia.de conſt. ¶Conſi.37.de hære.Mon.c.2.nu.27.

Laicus non poteſt excommunicare. ver bo Excommunicato.

Poteſt vſu capere, & præſcribere libertatem ab obligatione ſoluendi decimas, quo ad quotam, & quo ad illud, vel illud prædium, dummodo Rector habet ex aliis Eccleſiæ iurib. congruam ſubſtentationē. ¶Conſi.1.de decim.nu.4.

Poteſt conferre beneficium ex priuilegio Papæ contra ius commune, ut cōceſſū Regi Apuliæ, iuxta gloſſ.16.queſt.ſeptima. Regi Galliæ.cap.dilectus.de præben. Quare, & id poteſt induci conſuetudine immemorabili. ¶Conſil.17.de hære.n.10.& 17.

Poteſt audire Confeſſionem. Verb. Confeſſio.

Poteſt eſſe procurator rei ſpiritualis, ſed non iudex.c.1.de Procu.li.6. cap.2. de Iud. ¶Com.3.de reg.nu.20.

Poteſt conueniri coram iudice eccleſiaſtico, vbi per legem non prohibetur renūciare ſuo foro, Panorm. contra communē. cap.P.& G.num.6.de offi.deleg.¶Conſi.1. de ſent.exco.nu.2.

Laicus, dum laicus eſt beneficio Eccleſiaſtico eſt indignus.cap.ex literis.de tranſact.& cap.cum ideo, de reſcript. Neque illi licet deſiderare clericatum, vt per illum conſequatur reditus Eccleſiaſticos, quia deſiderat rem ſpiritualem, quæ cū ſit dignior, quàm temporaria præuertit ordinem in optando. Indigniora enim ad digniora referri debent, non contra. cap. illud. de maior. & obed.Caiet.2.2.quæſt.163.art.1. ¶Conſil.1.de præben.

Laicus poteſt deſiderare bona temporalia clericatus pro tempore quo erit clericus, quia illi licet mutare ſtatum, propter Deum principaliter, ſecundario autem propter beneficium, vnde honeſte viuat. ¶Vbi ſupra, &c.

Laicus, quando non uiolet interdictum audiendo ſacrum. Ver. Interdictum.

Laicus in mortis articulo ab excommunicatione abſoluere non poſſe, tenet gloſſ. in cap.paſtoralis.§.præterea, quam omnes ſequuntur ibi.& Imo.dixit eam eſſe, quoad hoc ſingularem.l.1.col.3.ff.de publ. iudic. Facit quod laicus non habet claues.ca.verbum, de pœn. diſt.1.

Neque efficaciter probatur contrarium, Nam ca.ſanctum.de conſec.diſt. 4. de pœnitentis abſolutione, & non de abſolutione ab excommunicatione agit. & glo.cap. à nobis.2.de ſentent.excomm. quæ id dicit nullo iure probatur, & habet gloſſ.contrariam.cap.fin.24.q.1.¶Com.in princ.cap.1. de pœn.diſt.6. à num.84.Manu.cap.26.nu me.cap.27. nu.272.

Laicus iure diuino capax eſt eccleſiaſticæ poteſtatis, quod patet ex eo, quia uti poteſt ea per ſpecialem Papæ commiſſionē. cap.præter, cum gloſſ. communiter recept. 32.diſt.Eſt autem incapax tantum iure humano.cap.bene quidem.96.d. ¶Com.in c. nouit.de Iud.Not.3.num.143. de red.eccl. q.1. Mon.55.num.1.

Laicus etiam coniugatus iuſtis de cauſis licite poteſt habere penſionem. Verbo Penſio.

Laicorum prodigalitas, quando mortalis, vel venialis.ver. Prodigalitas.

Lapis.

Lapides, & ligna Eccleſiæ prophanare non poteſt Epiſcop. ca. ligna. & c. veſtimenta.de conſ.d.1. ¶Com.de ſpo.cle. §.12.Vide Verb.Sacrum.

Latria.

Latria eſt actus religionis, q. inclinat, & iuuat ad ſuſcipiendum, & venerādum Deum uti principium, & finē ultimum, in quem tendimus, & in quo requiem ſperamus.Th.2.2.q.83.ar.4.

Latro.

Latro quo ad reſtōnē. ver. Reſtitutio Quando poſſit iurare ſe furtum nō feciſſe.verb. Iuramentum.

Furando ne timidus videatur bis pec cat. Primò, furando. Secundò, ſe exponendo directe, & per ſe periculo perdendi vitam. ¶Manu. c. 15. nu. 8.

Tenetur reſtituere impenſas factas, & intereſſe propter ablata. Vide ver. Fur.

Latronem occidens ſi poteſt illũ apprehendere peccat mort. ver. Occidens.

Latro diurnus, & nocturnus differunt, quo ad forum fori, quia nocturnus præſumitur occidere velle, non autem diurnus. Sed quo ad forum conſcientiæ nullum eſt diſcrimen, in quo veritati cedit præſũptio. ¶Manu. cap. 15. nu. 5.

Laudare.

LAudate ſe, vel aliquem alium de aliqua re mortaliter mala, vel falſa, aut vera, & nõ mortaliter mala, ſed cauſam præbens alicuius damni notabilis corporalis, vel ſpiritualis mortale peccatũ eſt in obligatione reſtituendi. arg. c. fi. de iniu. & l. qui occidit. ff. ad leg. Aqui. ¶Manu. ca. 23. nu. 13. & c. 17. nu. 132.

Laudare parum aliquando peius eſt, quàm multum vituperare, quia illi, qui vituperat non creditur tanquam inimico, qui autem laudat credimus, tanquam amico parum illum, quem laudat dignum laude eſſe. ¶Com. c. inter verba. concl. 6. n. 6.

Laudare mendaciter licet officioſe, aut iocoſe peccatum eſt, ſicut facit Medicus ægrotum, aut Magiſter diſcipulum. argu. cap. 2. de mendat. cap. primum. 22. q. 2.

Non autem ſi id fiat verbis generalibus, vel amphibologicis, vt ægrotus, vel diſcipulus credat id, quod ei conuenit. glo. cap. Nec quis 22. q. 2. recepta ab omnibus, & præcipue à D. Tho. 2. 2. q. 126. art. 3. ¶Ibidẽ Concl. 1. nu. 8.

Idem dicendum de illis, qui laudant aliquos indignos apud Magnates de fide, prudentia, &c. ad beneficia conſequenda, quia id eſt contra charitatem proximi, & notabile damnum inferunt. ¶ Ibidem numer. decimo ſeptimo.

Laudatus.

LAudatus falſo Panegirico Princep. lętari poteſt de pulchra laudatoris arte, ingenio, elegantia, & ad hoc, vt ſubditi deſinant ſcandalizari. ¶Com. ca. inter verba. concl. 1. nu. 6.

Laudatus falſo per literas commendatitias tenetur primum, ne ſibi placeat laus. Secundò, ne re, vel ſigno oſtendat id ita eſſe, ut laudator ait, quia aliter eſſet mentiti. 2. 2. quæſt. 7. Tertiò, contradicere, ſi credit per illas alicui aliquod damnum iniuſtum obueniri aliter non. Quartò, iuſte reſpondere poteſt non refellendo, aut approbando, ſed gratias agendo laudanti. ¶Ibidem num. 20.

Laudatus falſo de aliqua virtute, ſtatui ſuo neceſſaria cuius defectus eſt occultus tenetur ad non approbãdum, neque reprobandum laudem illam. ¶Ib. nu. 24.

Laudemium.

LAudemium ad ſummum eſt, quinquageſima pars rei venditæ iuxta l. 3 C. de iur. emphyt. Quod ob rem cẽſuariam venditam debetur cum ad id ſoluendum alia ratione teneatur vẽdens. ¶Com. de vſur. num. 93.

Laudemium non tenetur ſoluere, qui vere donat emphyteuſim in conſcientia, neque in foro exteriori per allata à Iaſone l. 2. C. de iure emph. Vendens autem tenetur, vtroque foro, quia videtur eſſe pars precij, ob quod emphyteoſis fuit in minori precio conceſſa. Quòd non videtur eſſe tam pœna, quàm intereſſe, quod in vtroque foro debetur per leg. 3. ff. eo quod cert. loco. & l. 1. C. de ſent. quæ pro eo quod erit, &c. glo. cap. conqueſtus. de vſur. ¶Manual. cap. 23. nume. 65.

Laurea.

LAurea honoris triplex eſt, quarũ prima dicitur Baccalaureatus. Altera licentiatus. Tertia doctoratus. ¶Com. de finibus. num. 45.

Quamlibet licet appetere, atque petere

ei,

cti, qui eſt meritus ſecundum D.Tho.quol. 3,ar.13.& cap.ſcripturis.8.q.1.& cap.quanto.de Magiſt.& qui illam non meret, peccat tam petendo, quàm appetendo cum cupiat laudari de eo, quod non habet: quod eſt mortale ſecundum Atchiep. 2.p.titu. 3. cap.5 §.6. Immo, qui eam cupit ob honorē ſuum principaliter, vel lucrum temporale, cui faciet quoddam dictum Venerab. Bed. in c.non ſolum.1.q.3.¶Com.c.inter verba. concl.1.num.2.

Conceditur quælibet Scholaſticis, ut laudis,& gloriæ cupiditate,atque infamiæ, & ignorantię metu, plus diſcant, vehementiuſque laborent. ¶ibidem concluſio. 5.nume.4.

Laus.

Laus (ſecundum Auguſtinum,& D. Thom.) eſt ſermo elucidans magnitudinem virtutis, quatenus in aliquē finem ordinatur. Vel. Eſt ſermo elucidās magnitudinem alicuius boni, quatenus eſt ad aliud ordinatum. ¶Com. cap.inter verba. concl.4.num.4.

Quę quidem definitio videtur intelligēda de laude ſtricte ſumpta, vt ab Ariſto.capitur, non aut large, vt à vulgo accipitur, quia Angeli laudant Deum ſine exteriori ſermone, Pſalm.148.Sol item Luna, & alia Aſtra,& creaturæ omnes ipſum collaudāt. Et maior eſt laus animæ interior ſine ullo ſermone, quàm exterioris ſermonis ſine interiori mente. Coloſſen.3. Laudantes,& pſallentes in cordibus veſtris. ¶ Ibidem nume.12.

Laus eſt duplex, vera, & falſa. Vera eſt, quando elucidat magnitudinem veri boni, id eſt quod vere eſt in aliquo, quodcunque illud ſit animę, corporis, uel fortunæ. Falſa autem ſi illud bonum non ſit in illo. ¶ibidem nu.10.

Laus etiam non cadit in Deum, ſi illius ineffabilem eſſentiam conſideremus, quæ maior eſt omni laude, & non pōt in alium finem referri cum ſit altiſſimus. Cadit autē in illum ratione illius operum, atq. affectuū iuxta illud Iſa.63. laudem Domini annunciabo ſuper omnibus, quæ reddidit nobis. D.Tho.2.2.q.91.art.5.ad 2.Anto.4.p.tit.5. cap.10.¶ibid.n.12.

Laude falſa, non debet quis gaudere, ſed contriſtari. cap.cum multa.86.diſtinc. & eſt dictum Grego.dicentis: In uno ore laudes iouis cum laude Chriſti ſe non cupiunt.Laus Iouis dicitur laus falſa, quatenus eſt laus mendacij, cuius pater eſt Diabolus,& Gerſon libro de vitioſa verecundia, ſecunda part. titul. primo. Qui ſua vitia celat, vt falſe laudetur quique ore, aut geſtu uitium, quod amat execratur, quo illud odio habere videatur. ¶ibid.concluſ.1.num.1.

Et hoc intelligitur, quando laus vana eſt inordinata, & mala ſaltem uenialiter, vt cum mendacio, aſſentatione doloſa, aut captatoria cuiuſcunque muneris, aut officii pro ſe, vel alio indigno, uel cum iniuria, aut damno alicuius: non autem de illa, quatenus eſt quædam res, ſiue ens naturaliter bonum.¶ibid.n.4.

Laude falſa, qui gaudet ſimilis eſt coruo illo Eſopico, qui caſeum amiſit ob laudem à vulpe ſibi falſo allatam. ¶Ibidem numero decimo.

Laudem falſam capere, vel ambire de bono, quo caremus, peccatum eſt, non ſemper mortale, niſi adſit notabile præiudicium diuini cultus, vel proximi. Et ita intelligenda eſt opinio Abulenſ. ſuper capit.ſexto. Matthę. quæſtione tertia. ¶Ibidem numer. ſecundo. & Concl.quinta.numero 55. & Com. de Finibus. numero 63.

Laude vera, licet gaudere, eandemq. appetere, quod conſtat ex illo Pauli.Gloria noſtra, hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quæ ut ibi Grego. ait, non diuina, ſed humana fuit: quare tum de humana, tum de diuina, tum de noſtra interiori & exteriori, tū de aliorum, etiam licet gaudere, quia omnia hæc ſunt bona, precioſa, & magna, modo maiora, quàm pecuniaria. ¶Com. capit. inter verba. Concl. 5.nu.primo.

Laus vera debet appeti recte, & ordinate, id eſt in ordine ad Deum, alioquin eam appetere nō liceret, vt patet per Au-

Auguſt. de Ciu. Dei, cap. 3. & Paul. 2. Cor. 10. quare Auguſtinus ibi carpit Romanos, qui vane laudari cupiebant. ¶Vbi ſup. n. 5.

Laudem veram non appetere ordinate, quandoque dedecus eſt. cap. non ſunt audiendi. 2. q. 3. ¶Ibi. nu. 2.

Laudem, & alia bona honoraria, recte expetere eſt illam ob ſuos fines appetere. Sunt autem fines laudis multi. Primò, ad Dei gloriam. Secundò, ad ſpiritualem vtilitatem proximi. 2. 2. quæſtio. 132. art. 1. Tertiò, ad noſtrum ſpirituale bonum, quò concitemur ad perſeuerandum in bonis operibus. Et ratio perſuadet, quia vt meæ laudis amor rectificetur fine perficiendi al teri temporaliter, iux. S. Auguſt. cap. ſi non licet. 23. quæſt. 5. & Thom. 2. 2. quæſt. 26. articul. 4. magis debemus diligere nos ipſos, quàm alios. Quartò, ob bonum aliorum temporarium, vel noſtrum, dummodo ordinetur ad Deum, virtutem, vel ad uitam benegerendam. Et non ſiſtendo gradum in illud bonum, quia eſſet peccatum.

Quintò, quod ſit debitum, atque vt tale expectetur. vt ſentit Caiet. 2. 2. q. 132. ar. 1. & diffuſe probat. Etiamſi non transferatur in Deum, tanquam in finem, quia ſufficit, vt referatur in aliquod bonum finē humanum, licet non referatur in omnes.

Sextò, ſi recipitur, vt donum gratis datū, & cauſa humilitatis, charitatis, &c. abſque alterius præiudicio. ¶Ib. nu. 45.

Laudem ſui operis in finem honeſtum, licèt quærere, quia hoc non eſt de ſe malum, imo bonum ſi ordinetur appetitus actu, vel virtute in aliquem bonum finem. Secus ſi contra. ¶Ibid. num. 50.

Quod & ſi eueniat cum alterius aliqua iactura per accidens tamen cum illa nō ſit intenta, peccatum non inducit, quia, quę per accidens occurrunt non attenduntur. l. ſi quis nec cauſam. ff. de reb. cred. ¶Com. de red. eccl. q. 1. Mon. 3. nu. 2.

Lector.

LEctor Sacrę Scripturæ ponendus eſt in Eccleſia Cathedrali, non tantum ſęcularì, ſed etiam Regulari, vbi eſt certus numerus Canonicorum habentium præbendas, vel portiones priuilegiatas, quę habentur pro prębendis. de quibus Inno. & alij in cap. dilectus. el primo. de præben. Concil. Tridenr. ſeſſ. 5. cap. 1. de reformat. ¶Conſil. 1. de Magiſtr. Cui vbi præbendæ non ſunt de aliquo ſtipendio prouidendum eſt. ¶Ibid.

Lector alicuius facultatis non debet legere illis horis, aut tandiu, vt probabiliter credat auditores ſuos miſſam commiſſuros in die feſto. alioquin peccat. ¶Manual. cap. 25. num. 57.

Lector Theolog. vel Canonum, gaudere debet priuilegijs omnibus de quinquēnali perceptione fructuum, in abſentia à iure communi conceſſis. Fely. cap. fina. de Magiſt. ¶Ibi. nu. 58.

Lector Theolog. vel Canonum excuſatur à reſidentia, etiamſi nullam habeat licētiam Pręlati, quia eam illi concedit. capit. fina. de Magiſt. Ad alias ſcientias requiritur licentia Epiſcopi, idem dicendum de addiſcente. ¶Ibi. num. 121.

Lector, qui per viginti annorum ſpacio legit, comitatus dignitatem acquirit. l. j. C. de profeſſorib. ¶conſi. 3. de cle. non reſ.

Legatum.

† LEgatum eſt donatio, quædam à teſtatore relicta, & ab hærede præſtanda: debetur enim poſt mortē teſtatoris, & poſt aditam hæreditatem. vt colligitur. Inſt. de legat. §. 1. Et hodie legatum, & fideicommiſſum ſunt ferè idem, & quicquid iuris eſt in vno, eſt etiam in alio. ff. de leg. 1. l. 1. Silu. Ver. legatum.

Legatum rei temporariæ fratrib. minoribus de obſeruantia factūm, regulariter valet modo fiat per modum, per quem liceat eis legata capere ne. ſ. fit contra. cap. exiji. §. porrò. de verbo. ſign.

Neque contra Clem. exiui. eodem titul. Quare non poteſt quis ex legato relinquere illis domum, vel prędium, vt eā locent, vel colant, neque pecuniam tanquam partem hæreditatis, ſed bene, vt expēdatur in neceſſitatib. ſuis præteritis, vel præſentib. dūmodo non ſint relicti, tanquam annui reditus ad finem, &c. ¶conſi. 24. de teſta.

Lega-

Legatum Carthuſiano relictum, donec prælatus eius co'vti permiſerit, non eſt repudiandum. Sed ad hoc, vt id permittant prælati debent bene penſare. ¶Conſil.75. de Regul.nu.52.

Legatum relictũ cuilibet Monaco valet generaliter cum permiſſione prælati, ut reſoluit Barth. in l. Lucius. §.tres hæredes. ff. ad Trebel. Neque vlla lege naturali, aut diuina vetatur, cum non ſit uoto contrarius talis vſus. Neque lege humana, cum non teneat occulte, vel contra uoluntatem prælati. ¶Ibid.num.49.

Legatum ad pias cauſas, qui non ſoluit tempore, & modo debitis peccat. cap. quia oblationes. 15.qõ.2. quod iuxta Canonica iura valet, etiamſi fiat coram duobus teſtibus. cap. Relatum. de reſcrip. ¶Manua.cap. 17.num.117.

Legatum pro dote, vel alimentis relictũ diuiti in foro exteriori, non iudicatur piũ etiamſi legans, dicat aperte ſe illud amore Dei ſiue pro anima ſua facere. gl. ſolem. in l. illud. C. de ſacroſanct. eccleſ.

Contra verò ſi legatur in pauperes, etiã ſine illis verbis, & etiam ſine animo id faciendi, quia in hoc foro, quicquid pauperi legatur ob miſericordiã fieri præſumitur. ¶De red.eccl.q.1.Mon.26.nu.4.

Legatum pium id iudicatur, quod fit ad animæ ſalutem. gl. l. ſi quis Titio. ff. de leg. 2. Et tale eſt etiam, quicquid relinquitur ad opera miſericordię directa. Bal. l. 1. col. 4. C. comm. de leg.

Legatum rei alienæ non valet. glo. in c. Filius. de teſtam. per text. Fallit ſecundum communem in d. cap. filius. & leg. cum res aliena. C. de legat. Quando eſt ſcienter factum ad hoc, vt hæres eum redemptũ ſoluat, aut illius ęſtimationẽ legatario. ¶Com. de ſpol.cler.§.16.nu.2.

Legatum relictum a patre filię, cui dos debetur, debet recompenſari, q2 uidetur relinqui in ſolutionem. cap. qui abſtulerit. 12.q.2. quia illud eſt debitum, quod lege debetur. ¶Man.c.17.nu.150.

Legatum ſi non ſit onere grauatum illo poteſt vti legatarius, ſicut reditibus bonorum ſuorum, quia eſt donatio quædam. l. legatum. ff. de leg. & c. requiſiſti. de teſtam. Si autem habet onus relictum, ſecus eſt. ¶Conſi.4. de teſta.

Legatum decem Amphorarũ vini, quod ex tali prædio naſcetur, non obligat ad plus, quàm naſcetur. l. cum certus. ff. de tritic. vino, oleo, &c. Et

Legatum, quod ſine culpa pert debitoris, non tenetur debitor ad ſoluendum, immo nec ſi à communi commercio eximatur. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de ver. obl. ¶Conſi.51. de pia b. nu. 2.

Legatum vxori relictum contra ſtatutũ non valet. Ideo relicta debent reſtitui hæredi, iuxta leg. ſi alienum. §. fi. & l. hæreditas. ff. de hęred. inſtitutio. ¶ Conſil. ſecundo. de teſtament.

Legatum factum de vſufructu pecuniæ licitum eſt. leg. 1. & 4. ff. de vſufruct. earum rerum, quæ vſu conſumuntur. ¶Manual. cap.17.nu.157.

Legatum relinquens pro quibuſdã miſſis celebrandis, quotannis in tali altari, nõ eſt eccleſiaſticum onus, licet eccleſiaſtico oneri ſit ſubiectum. ar. c. ex parte. de cenſ. ¶Man.c.23.nu.8.

Legatum pium ſi relictum ſit fœminæ pro ſe, & una pro famula ſi fœmina ingrediatur religionẽ debetur monaſterio, quo ad partem ſuam, non autem, quo ad famulam, quia per Religionem perdit facultatem habendi eam. ¶ Com. ſecundo. De Regul.num.38.

Legatus.

† Legatus ille eſt cui certa patria, vel Prouincia gubernanda committitur. Et is per litteras de ſua legatione fidem faciet ſi exigatur, vt C. de Man. Princ. l. vnica. Goffred. in Rubric. de offic. leg. in princ.

† Legatorum duo ſunt genera. Quidam ita appellantur impropriè. i. Nuncij, ſed non iudices, vt qui à Papa pro ambaſciata mittuntur, vel ad aliquod nudum miniſterium exercendum, de quibus in c. ius gentium. d. 1. & c. nobiliſſimus. 97. d.

Quidam verò ſunt legati iudices, quos Papa facit ordinarios in certa Prouincia, de quibus loquitur præmiſſa definitio,

finitio. & titulo de officio legato.

Legatorum proprie, tria ſunt genera, vt not. gloſſ & Panorm. cap. excommunicatis de offic. leg. Quidam laterales, ſeu de latere miſſi, qui ſecundum Bernard. in ca. excõmunicatis, de ſent. excomm. gloſſ. in ca. pe. de offi. leg. de cauſa Papæ mittuntur etiam ſi non ſint Cardinales. Sed verius dicit Io. And. & Panorm. in d. capit. pen. quod ſunt ſoli Cardinales maxime hodie.

Quidam ſunt locales, ſeu nati, qui dicũtur legati ratione ſuæ dignitatis, in qua naſcuntur ratione Priuilegij Eccleſiæ ſuæ. vt Archiep. Cantuar cap. 1. de of. leg.

Quidam tandem dicuntur temporales, ſiue communes perſonæ, vt omnes miſſi à Curia, vel ab extra, qui non ſunt Cardinales. Silue. Ver. legatus. q. 2.

Legatus Card. & legatus à latere paria ſunt, ut probat Dec. conſi. 143. facit l. in teſtamento. ff. de cond. & demonſt. Cuius poteſtas partim eſt ordinaria, partim extraordinaria. cap. 1. de off. leg. iuncto cap. 2. & fi. eodem tit. lib. 6. clem. 2. de offic. ordin. ubi glo. ſing. & Card. q. 17. & Panor. cap. cæterum. de iudic. Sentit illius iuriſdictionem licet ſit ordinaria, modo tamen extraordinario inductam ait. ¶Com. c. cum cõtingat. Remed. 5. per tot.

Legatus de latere ex priuilegio ſpeciali de appellatione ad Papam interpoſita, poteſt cognoſcere, quo eam inſtruat, & inſtructam ad eum mittat. ca. conſtitutus. de appell. quod nedum facere, ſed etiam committere poteſt, vt fiat. ¶Ibi.

Legatus Cardinalis reuerenter recuſari poteſt per cap. Nouit. de appell. ex quo Panorm. & Dec. id colligit, & per alia multa quæ adducit And. Sicul. tracta. de præſtan. Cardinal. quæſt. 3. in ſeptima part. ¶Conſi. 2. de appel.

Legatus Card. iure cognoſcere nequit, de appellatione ad Papam, & ſi Panormit. multa minus bene teneat in c. conſtitutus. de app. ¶conſi. 1. de for. comp.

Legatus, quæ facit, ut legatus auctoritate ordinaria facit. ca. 2. de offic. ord. quæ autem facit virtute facultatum ſpecialiter ſibi conceſſarum extraordinarie facit.

Ordinariè igitur abſoluit ab excommunicatione. cap. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. cap. excommunicatis. de off. legat. ¶De Iubil. Not. 28. nu. 28.

Legatus in qualibet parte ſui territorij, & legationis ſuæ, poteſt expedire, quæ ad illam ſpectant, etiam negocia vnius Prouinciæ in alia ſuæ legationis, ſi ad multas eſt miſſus. ca. nouit. de off. delega. ¶conſi. 3. de off. iud. ord.

Legatus Reuerendus dare poteſt, accedente teſtimonio idoneitatis. ¶conſil. 19. de tempor. ord Et ſi dicat habere facultatẽ abſoluendi à quibuſdam excommunicationibus eſt ei credendum. ¶Conſil. 27. de ſenten. excom.

Legere.

Legere librum vetitum. Verb. liber. Legere alienas literas. Ver. Litera. Legere ſchedulam repertam cõtinentem alicuius peccata, & diuulgando illa per quod nocet famæ illius norabiliter. mortale eſt. Et ſimiliter ſi non diuulgat, quando ex principio poterat colligere nolle illum, qui ſcripſit, vt ſchedula legeretur, quia dat iuſtam lædendi cauſam. ¶Man. ca. 18. nu. 34. & Com. ca. Sacerdos. de pœn. & diſt. 6. num. 8. & Com. cap. inter uerba. concluſ. 6. num. 14.

Legitima.

† Egitima portio eſt pars hæreditatis aliquibus per legem decreta. Et eſt triplex. Prima, quæ ſimpliciter dicitur legitima. leg. omni modo. C. de inoff. teſta. Et debetur iure naturæ filijs, & illis mortuis debetur nepotibus ex eis legitime natis. Cui nullum grauamen poteſt imponi per legata, vel fideicommiſſa, ſed per debita tantum. Secunda, dicitur Falcidia, & eſt quarta pars debita iure inſtõnis. Tertia, dicitur Trebellianica, quæ debetur iure etiam inſtitutionis illi, qui accipit hæreditatem alteri reſtituendam. Silu. Ver. legitima portio. in prin.

Legitima filiorum in varijs Regnis, varia eſt. Nam in Regno Caſtellæ eſt tertia, vel quinta. l. 7. & 8. adiũcta l. 15. tauri. in Regno

gno Portugalliæ. Tertia in Regnis Nauarræ, de omnibus excepta minima, &c. In terris verò, in quibus ius commune ſeruatur de ſemiſſe, aut triente. Authent. Nouiſſima. & in Authent. Vnde ſi parens. C. de inoffic. teſtam. ¶Manual. cap. 16. nu. 50. cap. 17. nu. 158.

Legitima debetur filiis Iudæorum conuerſis viuis parentib. contra ius regulare, ſaltem ſi remaneãt in ſęculo, & non profiteantur religionem, iux. not. in c. cũ ſimus. de reg. ¶conſi. 5. de teſta.

Begitima etſi non debetur filijs ante mortem parentum, quaſi tamen debetur. glo. recept. in cap. Raynutius. de teſtament. ¶Ibid. num. 4.

Legitimatio.

LEgitimatio Imperatoris ad ſpiritualia non ſe extendit. cap. lege diſt. 10. & ibi expreſſæ gloſ. recep. & in cap. per venerabilem, qui fil. ſint legit. ¶conſil. 2. Qui filii, &c.

Nuncii ad quæcunque beneficia non intelligitur ad regularia. arg. cap. cum de beneficio. de præb. li. 6. ¶Ib. nu. 2.

Religionis valet quo ad ordines, nõ autem quo ad dignitates, niſi ipſi prælati habeant ſpecialem facultatem. ¶Ibi. nu. 3.

Legitimatio extra terras Eccleſiæ ſpectat ad poteſtatem ſæcularem. ¶conſi. 3. de ſponſ. num. 12.

Legitimatio Primogeniti non tollit ius Primogenituræ quæſitum, ſecundo legitime nato. Io. And. in Mercurial. Regular. ſine culpa. lib. 6. ¶Relact. cap. ſi quando excep. 20. num. 10.

Quæ reſolutio vera non eſt tribus concurrentibus. Primo conſuetudo contraria. Secundò, quando facta eſt per ſubſequens matrimonium. Tertiò, ſtatutum loquens de primogenito in cõi, & non de legitimo in particulari. Io. Cinet. De primogen. p. 1. q. 14. ¶Ibi. excep. 21. nu. 7.

Legitimatio extantibus filijs legitimis exoſa eſt, & qui eam facit ſine cã legitima, ſecus eſt ſecundũ Bal. ca. filij nati. de feud. fue. controuer. in vſib. feu. ¶Ib. nu. 10.

Legitimatio licet non præiudicet legitimo quo ad Primogenium, vel prothogenium, in quod lege aliqua particulari ſucceditur, quo ad bona tamen, in quo iure cõmuni ſuo patri ſuccedit præiudicat. Authent. quibus mod. natur. effic. legitim. in princ. collat. ſexta, cum glo. & ibi Barthol. tradit Specul. recept. de ſucceſ. ab inteſtat. §. 1. Ripa. q. 30. l. ſi unquam. C. de reuocan. dona. ¶Ibid. nu. 9.

Legitimationi conſentire nequit infans vide Verbo Infans.

Lex.

LEx dicta eſt ſecundum Bar. Tho. 1. 2. q. 90. à ligando quod omni legi conuenit. Vel à legẽdo, quod congruit ſoli ſcriptæ. Eſt autem lex ordinatio actiua rationis practicæ ad bonum commune ab eo, qui curam habet de iure, & non de facto promulgata. Eſt autem multiplex, vt colligitur ex Theol. & Canoniſt.

Prima, æterna. Secunda, naturalis, quæ dicitur illius æternæ participatio quædã. Tertia, Moſaica. Quarta, euangelica, iſtæ quatuor ſunt diuinæ. Quinta, eſt canonica ad bonum commune eccleſiaſticum. Sexta, ciuilis, & humana. Silueſt. Verb. lex. in princip.

Lex æterna ſecundum Auguſt. lib. 1. de lib. arbit. cap. 6. & Tho. 2. 2. q. 91. arti. 1. Eſt ſumma Dei ratio, quæ iam inde ab æterno cuncta ordinauit, & poſt mundũ creatum cuncta gubernat. ¶Man. præ. iu. 7. n. 4.

Lex naturalis vere, & proprie diuina eſt cum ſit à Deo naturaliter indita. ff. de iuſt. & iu. l. 1. §. ius naturale ad dicta. gl. q̃ p naturã intelligit Deũ, q̃ Pau. Ro. 5. Iuſtitiã Dei appellat. Caſtr. li. 1. c. 4. contra Gerſ. li. 2. de ſpir. vit. animæ. c 5. ¶De leg. pœnal. u. 15.

Lex naturalis ſicuti ẽt diuina põt interpretari ab humana cõſuetudine, & tũc eius interpretatio ſeruanda eſt iuxt. Panor. c. 1. de Iudic. ¶Manu. cap. 27, nu. 285.

Lex naturalis ſicut a diuina, & humana à ſcandalizando prohibet c. nihil. de pict. & ſimiliter detractionẽ, & infamationẽ, quia pcepta Deca. leges naturales, & diuinæ ſũt.

Thom.1.2.q.94.artic.2. ¶R br.de iudic. nu.ne.54. Et hac lege poteſt quis ſe defendere.l.vt vim.ff.de iuſt.& iu.¶nu.55.

Prohibet ne quis, quæ ignorat, exerceat ¶Com.cap.inter verba.Concl. prima. numer.17.

Lex diuina fuit neceſſaria, quia homo nulla lege naturali vel humana, poteſt ſatis bene inſtrui de actibus interioribus, vt requiritur ad conſequendam beatitudinem.¶Com.cap.cogitationis.nu.3. de pœniten.diſt.1.

Lex naturalis minus fortis, debet cedere fortiori, deo quæ eſt de ſeruanda fama, cedit illi de ſeruanda vita. ¶ Com. in rubric.de Iud.nu.92.

Hanc neque tollere poteſt princeps, neque limitare ſine iuſta cauſa.¶Ib.nu 81.

Lex humana, ita definitur ab Alphonſ. de Caſtr.l.b.1. de lege pœn.lex eſt recta uoluntas eius, qui vicem populi gerit voce, aut ſcripto promulgata cum intentione obligandi ſubd.tos ſuos ad patendum illi. Quæ definitio reprehenditur.

Primò, quia ponit uerbum lex ſumptū ſimpliciter cum de humana intendat.

Secundò,quia verbis nouis vtitur.

Tertiò quia facit illam actum uolūtatis, cum ſit rationis, ſecundum Tho.1.2.q.90. & Sotus nerboſe probat.lib.1.de iuſt.& iure.q.1.ar.1.per legem. Regis virtus. ff.de legibus.

Quartò, quia non videtur includere legem à populo latam, quam Iſidorus ponit in cap.lex. 2.diſt.

Quintò, quia non comprehendit cōſuetudinem,quæ eſt altera humana lex. capit. conſuetudo.diſt.1.

Sextò, quia non comprehendit conſultoriam, quam Iuriſperiti legem appellant. Et Theolog.Chriſti conſilia legem vocant. Ideo dicendum,quod lex humana eſt ordinatio rationis ad bonum commune ab eo qui curam communitatis habet promulgata.¶Com.de lege pœ.nu.14.

Lex humana (ſiue ſit Eccleſiaſtica, ſiue ſæcularis, aut ciuilis)triplex eſſe poteſt.Prima moralis tantum,quæ præcipit, vel prohibet aliquid ſine adiectione pœnæ. capit. quod in omnibus.32.q.2. Secunda,pure pœnalis,quæ nihil præcipiendo, ſiue prohibendo ſolum pœnam ſtatuit. leg.prima. C.de mend cont.valid.libr.10.

Tertia mixta, quæ prohibet aliquid cū pœnæ adiectione.capit. cum in cunctis.§. cum vero de elec.¶Ib.nu.24.

Lex fere omnis videtur eſſe mixta, ſi, eſt obligatoria,quia expreſſe, vel tacite cōtinet culpam,& pœnam. Moralis enim videtur obligare ad mortale, vel veniale, & ideo continet pœnam æternam, vel temporalem. Et pœnalis tacite obligare videtur ad uenialem, uel mortalem culpam, propter quam pœnam imponit. ¶ Ibidem nume.27.

Lex humana tolli, & modificari poteſt per conſuetudinem. cap.fin. de conſue. & l.2. Quæ ſit longa conſuetudo. ¶Ib.nu.42. & Com.de ſpol.cler.§.14.n.8.

Lex humana male intellecta, non ligat in foro conſcientię. Inno.in cap. per tuas. de ſimon. Fel.in cap.fin.de re Iud.

Neque qui bona fide eam tranſgreditur. ¶Conſi.3.de ſumma num.2. & Manu cap. 23. num.43.

Non ligat ante lapſum temporis, quia obligatio non inducitur, niſi ab intētione legislatoris. arg.cap.final. de reg.iur.lib.6. & leg.contra.§.fraus.ff.de leg.¶Conſi.1. de con ſt.num.14.

Non debet facile mutari niſi vtilitas maxima inde obueniat. Thom. 1.2.q.97.ar.2. ¶conſi.1.de teſtit.ſpol.nu.14.

Lex humana multa Iuris diuini indeterminata determinat,ut quod delicta puniantur ius diuinum eſt. Lita uulnerantur, ff.ad leg. Aqu.cap.vt famæ.de ſent.excomm.At quod tali pœna, vel tantâ,Ius eſt humanū. ¶conſi.39.de ſponſal.

Non poteſt tollere legem diuinam.¶Comen.de ſpol.cler.§.19.nu.10.

Quam qui frangit ex cauſa, quam putat iuſtam non peccat, neque cum illam male intelligit ¶Ibi.§.6.n.16.

Lex humana,quæ punit voluntatem intelligenda eſt de voluntate exterius per aliquem actum, vel conatū expreſſa.¶Cō.ca. quiſquis.de pœnit.diſt.1.

Non poteſt homine obligare ad omnia, ad quæ voto ille poteſt teneri.¶Com cap. pla-

placuit. de pœn. d. ſtinct. 6. numer. 116.

Poteſt obligare ad mortale, iuxt. cap. 2. de maior, & obed. modo ſit promulgata, recepta, & non derogata in totum, vel pro parte contra quam agitur. §. legibus. diſt. 4. ¶ Man. in præl. 9. nu. 8.

Non ligat ſubditum in foro conſciétiæ, quando illi conſtat rationes legis, in illis ceſſare.

Neque in foro exteriori, ſi in eo foro idem conſtaret: quod multi ſentiunt citati à Felyn. cap. tua. de iur. iur. nu. 3. Quia legem implet, qui mentem eius ſeruat, & eã infringit, qui illa omiſſa verba eius, ſeruat d. cap. fin. de reg. iur. lib. 6. ¶ Com. in rubr. de Iud. nu. 75.

Non extenditur ad præterita, cap. fin. de conſt. & l. leges. C. de legibus, quod pro eo, dicitur etiam quando ratio legis ante ceſſent legem, quia per hoc prohibitio legis futurum reſpicit. Bal. not. 6. & Salicet. in l. teſtium. C. de teſtib. quos ſequitur Fel. cap. fin. de conſt. de Relect. cap. ſi quando. excep. 21. nu. 3.

Non obligat ad finem, quam intendit, ſed ad aliud, quod in illum præcipit, nec legis fine ſeu cauſa ceſſante, ceſſat. ¶ De red. eccleſ. qui Mon. 48. nume. 4. eſt contra Caietan. ſecunda ſecundæ. q. 120. Manu. cap. 26 nu. 36.

Lex humana poſita contra præſumenté, non includit illum, qui bona fide contra illa in facit. iuxta Card. in clem. r. quæſt. 39. de priuileg. ¶ Com. de alien. bonorum eccleſ. nu. 16. Si infetta decreto ſit habet vim canonis. ¶ Ib. nu. 5.

Si habet vnam partem dubiam per aliã debet declarari. l. 1. ff. de reb. dub. ¶ Conſi. 2. de apoſt. nu. 10.

Quæ aliam interpretatur iuxta terminos interpretatæ intelligẽda eſt Auct. hæc conſtitutio. §. Vnde collatio. 3. gloſſ. ſingu. ſecundum Card. recep. ibi ¶ Conſi. 4. de hære. & in Manu. cap. 27. nu. 51.

Quæ apte varios pot. ſt recipere ſenſus pro firmo fundamento citari nequit, niſi pro parte vitio carẽte. l. in non ligno. ff. de rebus dub. & l. in ambigua. ff. de legib. ¶ conſi. 25. de ſimo.

Non poteſt de vno ad aliud trahi, ſeu extendi, niſi vbi adeſt rationis ſimilitudo. leg. non poteſt. ff. de lege. capitul. dudum. de electione.

Idem dicendum de legib. pœnali, & exorbitante. ¶ conſil. 3. de conſanguin. & affin. nu. 3. & 10.

Etiã in odioſis extenditur, quando eius verba id patiuntur. l. cum lege, iuncta glo. ff. de teſtament. Extenditur autem, & limitatur ſecundum mentem legiſlatoris, & rationem. cap. ſuggeſtum. de app ¶ Conſ. 18. de celebr. miſſ.

Non recepta ſpatio decem annorũ tollitur, recepta autem ſpatio quinquaginta ſecundum Calderinum, & Imol. cap. primo, de tregua, & pace, approbati à Felin. Ibi. ¶ Conſi. 83. de pœnit. Modo legiſlator id ſciat, & toleret. ¶ Conſil. 8. de ſententi. excom. nu. 4.

Lex humana poteſt tolli, quo ad vnam partem, & manere, quo ad aliã. l. derogatur. ff. de verbor. ſignif. cap. auditis. de præſcription.

Tollitur etiam pro diſſuetudinem, ſeu per non vſum. l. de quibus. ff. de legib. & 4. diſtinct. §. leges. & glo. ſing. cap 1. de treg. & pace. Quando ſcilicet non vſus eſt implicans actum contrarium legi.

Si autem eſt, non vſus pure negatiuus non præiudicat legi, vt ſentiunt Ioannes And. ut Panor. & alij recep. in ca. Ioannes. de cle. coniug. ¶ Conſi. 2. de conſuetu. & cõſi. 3. de celebr. miſſ.

Poteſt obligare tam ad ueniale, quàm ad mortale in foro conſcientiæ, per cap. 13. ad Rom. ſecundum Alphonſ. de Caſtro. lib. primo. de lege pœnal. Et præcipue ſi legiſlator hoc intendat. Non autem ſi non intendat, cum nec diuina conſultiua id faciat, & aliquæ præceptiuæ ad ueniale tantum legent, ſecundum Caietan. 1. tom. tract. 25. q. 1: quia actus agentium non operantur vltra intentionem ipſorum. Verbo Actus. cap. 23. Manual. nu. 48. Hinc ſequitur, quòd

Legem humanam iuſtam promulgatam receptam, & non abrogatam, qui tranſgreditur, peccat mortaliter ſi illa obligat ad mor. Et tranſgreditur ſcienter elapſo tempore, quod ad obligandum requiritur, &

ex contemptu cap. 2. de maior.& obed. & cap.1.14.q.1. Thom.2.2.quæſt.49.ar.9. Archidiac.cap.quicunque. octaua diſt. Felin. cap.cum quidam de iur.iur.

Nec valet contra hoc conſuetudo peccandi, ſecundum Thom. ſecunda ſecundæ q q.186.ar.9. quicquid dicat Ricard.quol. 19.q.1. quem ſequitur Angel. Verbo Inobedientia.§.1.& Verbo Feriæ.§.42.

Licet iſta conſuetudo multum faciat ad præſumendum in foro exteriori. Venia licet vero peccat, ſi ad veniale obliget.cap. vnum.§ criminis.25. diſtin. ¶Manual.cap. 23.num.40.

Lex Canonica, non habens verba præceptiua, vel prohibitiua, ſed ſolum ordinatiua, uel conſtitutiua, etiam ſi ſint imperatiui modi, vt dicite, facite, clemē.exiui. de verbor.ſign.

Non obligat ad mort. niſi materia eſſet talis, quæ mortale induceret ex ſe. ¶Man. ca.23. nu.49.

Excommunicans facientes, regulariter conſentientes non includit. iuxta gloſſa clement.prima.de conſanguin. ¶Conſ.41. de hæret.Manu.c.27.n.51.

Iubens, nec prohibēs aliquid clericis ſolos beneficiarios comprehendit, & ſacratos. ¶Com.cap.inter verba.Concluſ.quarta.nume.28.

De continentia Sacerdotum honeſtiſſima eſt.¶Com.cap.fratres.de pœnitent.diſtinct. 5.num.10.

A lege naturali non deuiat, ſed illi ſemper conſonat. cap.qualiter,& quando, de accuſation. & capit. Deus omnipotens.2. quæſt.prima.¶Com. cap.qualitas de pœni d.5.nu.42.

De contrahendo in quarto gradu poteſt à Papa cum ſuis effectibus reuocari. ¶conſi.3.de ſponſal.nu.14.

Lex ſæcularis de ludo non videtur obligare ad mortale, quia non fuit talis mens legislatoris, vel quia ad hoc non fuit recepta, vel quia eius materia non ad iuſtitiā, ſed ad temperantiam pertinet. ¶Manu.ca. 20.num.2.

Lex Imperialis generaliter loquens, ſi eſt rationabilis,& fauorabilis cui non cōtradicant Canones, etiam habet locum in clericis, ſecundum Panor.ca.Eccleſiæ.§. Marc.de conſtit.& Felin.ibi a numer. 37. per 20.quæſtion. & Dec.a numer.24. Et eſt communis deciſio. Secus autem ſi eſt præiudicialis.arg.ſi adiutorium.10.diſtinc. ¶Conſi.4.de conſt.

Lex ſuperioris quatenus id commode fieri poteſt intelligenda eſt ſine præiudicio tertii cap.ſuper eo.de off.deleg.l.3.§.ſi quis à Principe.ff.ne quid in loco pub. ¶conſil. 2.de off.iud.ord.

Lex illius, qui Superiorem recognoſcit facta in damnum alicuius particularis, ſaltem ſine cauſa rationabili, eſt ipſo iure nulla.Panormitan.in cap. cum omnes, de conſtitution.¶Conſi.primo.de ſentent. & re Iudic.num.4.

Lex Principis non præiudicat alicui niſi quo ad ſummum in eo, quod exprimit.l. 2.§. ſi quis à principe. ff. ne quis in loco publico.& c.ſuper eo.de of.deleg. ¶Conſi. 6.de iure patr.

Lex ſuperioris poteſt à iudice inferiori transgredi ex maxima aliqua cauſa. Innocent.recept.cap.ſecundo. de conſtitutione. Cuius dictum declarat Felyn. à num. quadrageſimo octauo. confirmando per leg. ſi homine. ff. mandat. ¶Conſi.quarto.de celebrat. Miſſ.

Lex poſita a patrono in fundatione beneficij, non eſt firmior, quàm lex poſita a Papa in gubernatione Eccleſiæ, quia à potentiori cauſa maior producitur effectus.l.cum multa.C.de bon.quælib.¶conſi. 1.de iure patron.

Lex generaliter loquens, generaliter eſt etiam intelligenda.leg.de precio. ff. de public. in rem act.

Generalis verò, prout non tollitur, ſed limitatur per ſpecialem.leg.ſed & poſteriores.ff.de leg & glo.ſolemnis recept. in leg. ſciendum.ff.quę ſatiſdat.cogant.¶conſil.2. de cler.non reſiden.conſil.79. de Regul.& conſi.34.

Limitatur per aliam, & etiam per rationem ſuperuenientem, ut notat Baldus dicta lege de precio. Limitatur autem, quando ſequitur aliquod abſurdum. l.ubi repugnantia.ff.de regul.iur. ¶ Conſil. 79. de Regul.

Re-

Reſtringitur ne procedat in aliqua eius ſpecie in qua non eſt eadem ratio Card.& Panor.in cap.ad noſtram.3.de iur.iur. declarando gloſſam illam celebrem in ca.vt circa de elec.lib. 6.¶Com. cap. accepta.in princ. num.2.

Similiter extenditur, quando eſt eadem ratio ad alium caſum, etiamſi ſit pœnalis. ¶Com.capitul.ita quorundam.de Iudi.Notab.6.num.6.

Lex generalis ligat omnes ſpecies etiam ſi ſit maior ratio in vna, quàm in alia.leg. prima. §. quod autem. ff.de alieno luſu. ¶Com.de datis,& promiſ.nu.10.

Non addit malitiam peccato ſpeciali lege prohibito, vt lex de declinando a malo non dat ſpecialem deformitatem homicidio.¶Com cap.1.de pœnit.diſt.5. nu.74.

Omnem ſpeciem comprehendit, etiam ſi non ſit tanta ratio.l de precio.ff. de publ. in rem act. cap.ſolitæ.de maior. Sed fallit, quando ex aliquo notab. accidente alicui ſpeciei additur notabilis ratio diuerſi candi. ¶Com.cap.lachrimæ. de pœnit. diſt.1. num.quinto.

Lex pœnalis non ſolum illa eſt, quæ im ponit pœnam propter culpam, ſed etiam quæ imponit priuationem alicuius boni ſi ne ulla culpæ ratione propriæ, vel alienæ, ob aliquam tamen cauſam, quæ legislatori viſa eſt in id iuſta. ¶Com. de lege pœnal. numer. 14.

. Hæc prout eſt pœnalis non tollit obligationem ad culpam per priorem legem inductam.cap.quo quis exterius.de uita & honeſt.cler. & cum inducta ſit ad argumẽtum cuſtodię legis prioris, ideo nõ poteſt operari diminutionem. cap.fin.de verb.ſigni.¶num.27.

Hæc non egreditur propriam cauſam.l. præſes.ff.de pœn.& cap.pœnæ. eo.pœnit. d.1.¶Conſi.16.de temp. or.n.4.

Comprehendit omnes, & omnia, quæ ſub propria verborum ſignificatione continentur.l.cum lege. ff.de teſtam. ¶Conſil. 79.de Regul.

Quod non habet locum,quando eſt limitata per aliam legem. ¶Conſil.2.de pœnitent. & remiſ.

Non punit ſolam voluntatem,neque attentationem ad deliquendum pœna temporali ordinaria,ſed extraordinaria, quod diuina tamen facit. ¶ Com.cap.pœnæ.de pœn.d.1.num.22. Quæ autem puniant conatum pro facto hodie abrogatæ ſunt.Ibi.

Et ſi communiter non extendatur vltra proprium caſum cap. pœnæ.de pœn. d.1. fallit hoc tamen quando continet ius commune compoſitum in vtilitatem publicã, quia illud poteſt extendi, iuxta omnes Doctor.Bar.in l.quemadmodum.C.de agric.& cenſit. li.11. quando eſt facta in ſalutem animarum,iuxta quandam gloſſ. recep.in cap. ſciant cuncti.de elect.lib.6.¶Com.de orat. cap.20.nu.32.

Non obligat ad mortale, quamuis pęna generaliter præſupponat culpam, niſi illa pręſupponat culpam mortalem, vel tranſgreſſionem aliarum legum diuinarum, naturalium,aut ſupernaturalium. ¶Manu.ca. 23. nu 59.

Lex iniuſta, qualis eſt in non habente poteſtatem, vel facta ob bonum priuatum, aut contra diuinam,vel naturalem, nullam obligationem inducit. argu. cap.2.de conſtitut.lib.6.& l.fina. ff. de iuriſd. omn iud. Thom.1.2.quæſt.90.ar.3. ¶Manual.ca.23. num. 40.

Lex in confidentiarios, & omnis alia in odium alicuius lata odioſa eſt, & reſtringenda. argument. leg. Qui exceptionem. ff.de condict.indeb.

Quæ autem partim fauorabilis eſt, partim odioſa, ſi principaliter in odium lata eſt,odioſa eſt reputanda. argu. l.quæritur. ff.de ſtatu hom.

Similiter,quę lata eſt ad arcendũ dolum Bald.communiter recep.l.pe.nu.5.C.de pactis. & non omnis, quæ reſpicit vtilitatem publicam eſt fauorabilis, ſed, quæ principaliter, & immediate. argum.l.ſi quis nec cauſam.ff.de reb.creditor. ¶Conſil.tertio. de conſtitut.

Lex prohibens laicis, foro ſuo renunciare iuſta eſt,& libertati eccleſiaſticæ nõ contraria. ¶Conſi. primo. de ſentent. excomm. num.5.

Lex ſubſidiaria regulariter parit actionem. de redimend.eccleſ. quæſt. 3. ¶Mon. 31.nume.5.

Lex diſponēs contra ius commune, vt pœnalis reſtringitur, & pœnalis oſtendit per eandem, vel parem rationē. ¶Com.cap. pœnæ.de pœ.d.r.

Lex puniens homicidium, non punit infamantem, quia cum ſit odioſa, non extenditur ad ea, quæ improprie ſignificat, ni ſi aliqua occurrant, quæ poſita ſunt in cap. pœnæ.de pœn.d.r. ¶Com.c.homicidiorū. ead.diſtinct.

Lex ita debet ſtringi, & ampliari, quā am pla, & ſtricta eſt ipſius ratio. c.ſuggeſtū. & c.Meminimus.de appe. ¶Com.c.placuit.de pœn.d.6.nu.23.

Lex correctoria in fauorem animarū, & cultus diuini lata, extendenda eſt. arg.tex. iuxta gloſſ.ſing. cap.ſic ut cuncti. de elect. Nihil eod.tit.lib.6. ¶Com.cap.ſi quando. Excep.21.n.9.in confut.

Lex, quæ punit preſumentem facere ali quid, non includit illum, qui bono animo facit, iuxta Card.cle.r.q.32.de priuil. ¶Cō. de dat.& promiſſ. nu.38.

Lex noua remedium adducens, non cēſetur tollere aliud per alias leg s inductū. leg.Quoties.de actio.& obligat. ¶Conſi.3. de Adulr.

Corrigens antiquam, non extenditur ad vllum caſum, quem continet.l.præcipimus C.de app llat.Bartn. Auth. quas actiones. C.de ſacroſanct.eccl. ¶Com.in cap.verbū de pœnit.d.1.n.4.

Non comprehendit futura, quando ea comprehendendo inuolueret, præterea ad quæ non extenditur. argu.cap.ſuper eo.1. de appel.& eſt gloſſ.memorab.2. Clemē.1. de teſtam.quam Cald.Panor. Imol.Rauen. ibi. & Fely. commendarunt pro ſingulari. ¶Com.c.ſi quando Excep.21.nu.8.

Non reſpicit effectus etiam futuros actus præteriti, & perfecti. cap.fin. de conſt. coniuncto.cap.ſtatuimus.de maior.& obe. ¶Ibid.num.9.

Neque ad rem perfectam ratione formæ ſi ſimpliciter lata eſt, extenditur ſecūdum Batt.in .l.omnes nu.44.ff.de iuſt.& iur. & affirmat Panor.cap.fina. de conſuetudine. ¶Ibidem nu.43.

Si prohibet vſum, & exercitiū alicuius rei futuræ, vel actus, comprehendit etiam vſum, & exercitium rui præterite. ¶Ibidem nu 45.Reſol.igitur eſt, quod lex noua non excludit præterita ſi de reipſa, & non de vſu, aut executione loquatur.Ibi.

Quæ punit extendentem repreſalias, punit præteritas.gloſſ.cap.1. de iniur. libr. 6. ¶nume.46.

Quæ ſtatuit vt bannitus centum ſoluat, quo à banno eximatur, includit bannitum antea, qui potuiſſet ex mi quinquaginta ſol uendo, & ita fuit deciſum Paduæ a Guillel mo de Suza.& Iaco.de Aren. vt Cynus refert.l.2.de leg. ¶nu.47.

Quæ formam procedendi, & referendi ſententiam inducit, includit etiam præteritas, qua parte non ſunt finitæ Archid.in ca. deliberatione de off.leg.li.6.gl.ca. licet canon.de elect.li.6. ¶nu.48.

Quæ ſtatuit, vt maritus lucretur medietatem dotis, comprehendit dotem vxoris ante ſtatutum mortuæ Barttho.leg omnes populi.ff.de iuſt.& iur. à quo non licet diſcedere, licet Imola diſcedat in c.ſi de cōſtit.alioquin multa innouarentur prius recepta per multos. ¶Ibi.nu. 50.

Quæ ſtatuit, ne fœmina veſtes ſericas veſtiat includit iam factas Bald. d.l. omnes populi.

Quę ſtatuit ne mulier ſuccedat dotata, præteritas includit, etiam illas, quibus delata fuit hæreditas. Barthol.in l.illam. C.de donatio. ¶num.52.

Multa alia exempla ad idem ibi collegit.

Lex noua de facto aliquo, uel actu loquens comprehendit actum, & factum antiquum, quando ſuam perfectionem ab actu futuro expectat. Felin.Panorm Card.& Imol.in Clemen.vt hi qui. de ætat.& qual. ¶Ibid. nu.64.

Non includit executionem rei præteritæ cum illa eſt acceſſoria, & cum finis, & ratio legis, ei non congruunt exemplum primi, vt augumentum portionis præbendæ ad eam iam quæſitam.cap.fin.§.r. de cōceſſ.præbend.li.6. ¶nu. 66.

Exemplum ſecundi. gl ſing. in Clem.1. de teſtam.determinante illam clem. nunā, quæ iubet executoribus teſtamentorū rationem de ſua adminiſtratione reddere locorum ordinarijs, non incluſiſſe rationes antea

antea non redditas de præteritis executionibus cum tamen id, quidàm vſus, & executio ſit rei præteritæ, & officij iam commiſſi. ¶nu. 69.

Quæ excludit filias ab hæreditate comprehendit iam natas, quod verificatur etiã de emphiteuſi. arg. eorum quæ not. Bartho. in l. vt iuſiurandum. §. ſi liberi. ff. de op. lib. Bald. in Auth. ſi quas ruinas. C. de ſacroſanctis eccleſ. Ripa. ibi. 3. Reſpon. 16. ¶Ibidem numer. 14.

Lex ſua natura reſpicit futura. cap. ſiua. de conſtit. l. leges. C. de leg. Cum tamen indulget aliquid eſt reſtringenda ad præterita, uel præſentia, ne det occaſionem delinquendi. l. cum lex. ff. de leg. ¶Com. de ſpol. cle. §. 19. nu. 4.

Lex interpretans, vel corroborans aliã intelligenda eſt in omnibus, & ſolis illis caſibus in quibus eſt lex interpretata. glo. recep. in cap. vt circa. de elec. lib. 6. ¶Com. de orat. c. 20. nu. 32.

Lex vbi non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere. gl. in l. de precio. ff. de public. in rem act. ¶Com. de datis, & promiſſ. num. 31.

Lex vt iudex non procedat ſine accuſatore humana eſt, & non diuina ſupernaturalis, nec proprie naturalis, ſaltem talis, vt nequeat limitari per humanam ex aliquib. iuſtis cauſis. ¶Cap. ſuper verba conclu. 6. num. 587.

Legis mens magis eſt attendenda, quàm verba. cap. marchion. 1. p. r. cap. fin. de reg. iu. li. 6. l. cum pater. ff dulciſſimis. ff. de leg. ¶conſi. 41. de præbend.

Leges fundatæ in religione de Monachis diſponentes regulares includunt, niſi earum verba illos excludant. ¶conſ. 5. de ſtatu Monach.

Leges generales, non ſolum ueræ, & ſpecialis iuſtitiæ, ſed etiam charitatis, & aliarum uirtutum determinare poſſunt, ſed etiam re ipſa determinatæ ſunt legibus ſpecialib. De red. eccl. q. 2 Mon. 28. n. 2.

Leges multæ remittuntur arbitrio viri prudentis. vt. l. 1. de iure delíberã, & cap. de cauſis. de oſt. deleg. ¶Ibid. Mon 18. num. 1. Et omnes de uirtutum actibus ſunt. ¶Mon. 1. nume. tertio.

Si tractent de alendis pauperibus, vel liberis non ſunt de iuſtitia ſpeciali. ¶Ibid. Monial. 2.

Leges antiquæ, pertinentes ad nuptias tanquam iudiciales, vel cerimoniales abrogatæ ſunt. 6. diſt. §. fin. cap. 1. de purific. poſt partum. Tho. recep. 1. 2. quæſt. 103. artic. 3. & in ſpeciali Sotus. 4. diſtinct. 39. ¶Conſil. 4. de pactis.

Legis nullum vnicum verbum originario ſignificatu ſignificat mor. licet accidentaliter ob ritum eccleſiæ, & communem Doctorum interpretationem, præceptiua, & prohibitiua id ſignificet in dubio, & maxime ſi pœnam excommunicationis includat, non autem ſponſationem, quæ aliquando innuitur ſine culpa. Secus dictum de lege ſæculari, quæ tamen non tollit pœnam per illam ſtatutam, vt multi Catholice dicunt Imo. in repet. cap. cum contingat. de iureiu. Fel. cap. 1. de ſponſal. nu. 18. Caie. in ſum. ¶Manu. nu. 53. & 55.

Legis anima ratio eſt. Bald. l. ſi quis. C. de fur. cap. marchion. 1. qõn. 1. qua ceſſante lex debet ceſſare cum eius finis ſit. Panor. in vlt. notab. cap. quoniam contra. de probat. Ex quibus apparet æquitatem excludere a lege omnes caſus in quibus deficit ratio legis, cum ipſa ſtatuat generaliter contra. Caiet. 1. 2. q. 120. quem ſequitur Sotus de iuſt. & iur. lib. 5. q. 10. ¶Rubr. de iudic. numer 75.

Legi, qui bona fide authoritate ſui prælati contrauenit non peccat, neque qui legẽ humanam frangit ſi male illam intelligat. Innoc. cap. per tuas. 2. de ſimon. ¶Conſil. 38. de præb.

Legem conſultoriam, vel exhortatoriam, qui frangit non peccat, neque venialiter. ¶Man. cap. 23. nu. 41.

Legem publicatam, ſicut peccant nõ obſeruantes, ita qui illam neſciunt cum ſcire teneantur, quia coæquantur ſcientibus. l. quod te. ff. de rebus cred. ¶Ibi.

Leges, quæ generaliter delicta puniunt non exorbitant à iure communi, quod habet delicta eſſe punienda. l. ſi ita vulneratus ff. ad leg. aquilia. cap. vt fertur, de ſentent. excom. ¶Com. cap. pœnæ, de pœnitent. diſt. 1. nume. 1.

Legem Superioris inferior non poteſt tollere.cap.cum inferior.& clem.ne Romani. de eccleſ. ¶Conſil. 1. de conſt.tutione numer.75.

Legislator legi ſuę vi directiua ſubeſt, non autem vi coactiua. D.Tho. 1.2. q. 96. ar. 5.¶Conſi. 1.de his,quæ vi.nu.3. Verbo. Princeps.

Legislatoris intentio, & cuiuslibet alij diſponentis eſt in primis attendenda. l. in conditionibus.ff.de condit.& demons. ca pit.fin.de regul.iur.lib.6. ¶Conſil. quinto. de teſtam.

Legislatorum omniū maximus fuit Chriſtus, qui optima ratione gubernandi ſuam rempubl c. inſtituit, & Papam illius Principem ſtatuit. relect.capit. nouit. de iudic. Not.3.num.15.

Vide multa. Verbo Ius.Verbo Conſtitutio.Verbo Statutum.

Libellus.

† Libellus diminutiue dicitur, quaſi paruus liber. Et ſumitur dupliciter,& primo, vt deſcendit à liba, libæ,vel à libum, libi,& eſt panis azimus, ſiue ſubcinericius, de quo in l.iudices.C. de App.aud.Secundo prout deſcendit à liber,bri. Et multa ſignificat, primo generaliter omnem paruum librum,quicquid contineat.Secundo,ſcripturam demandatoris. Tertio,ſcripturam accuſatoris. Quarto, ſcripturam, quam dat vir vxori repudiatæ, qui etiam dicitur libellus repudii.Quinto ſcripturam appellationis.Sexto ſcripturam oblatam Principi. Septimo,ſcripturam infamatoriam. Silueſt. Verbo libellus in principio. Et in hac tantum ſignificatione inuenimus ſumptum apud Auctorem.

Libellum famoſum componens, vel diuulgans,in quo contineantur aliena peccata, peccat mortaliter, cum obligatione reſtituendi famam. 5.q.1.capit.1. & l.1.C. de libellis famoſis. ¶Manu.cap.18.numer. 35.& Com. in cap. ſacerdos de pœnitent. diſt.6.num.6.

Liber,bri.

† Liber proprie ſignificat arborum cortices,quæ antiquis carthæ vſum præbebant: nunc libri dicuntur, qui ex pluribus concinnati ſunt chartis,ex quacunque materia præparatis, qui & codices appellantur Calepinus.

Libros amatorum,& geſtorum, laſciuorum credens, vel credere debens ſe, vel alium conſenſurum, ſaltem alicui delectationi moroſę,qui legit peccat. iuxta mentem Iſidor.c.p.id o.37. diſtinction.& Anton.2.p.tit.3.cap.ſeptimo.nu.2.¶Man.cap. 23.nu.30.

Libros prohibitos ſcienter legēs,etiam ſi ſuæ arti ſint vtiles, excommunicatus eſt, quia oporret obedire Superioribus.capit. ſecundo.de maior.

Neque poteſt à ſimplici Sacerdote abſolui, etiam ſi illos combuſſiſſet, vel reddidiſſet officio Inquiſitionis, quia abſolutio eſt Papæ reſeruata per Bullam Cœnæ. ¶Conſi.1.de conſtitution.nume.74.conſil. 8.de hæret. Etiam ſi illos legat ſtudio noſcendi errores hæreticorum, & populi docendi.¶Ibi.nu.75.

Libros hæreticorum de fide tractantes Epiſcopus legendi licentiam dare nequit, niſi habeat facultatem ex ſpeciali delegatione Papæ, quia legem Superioris non poteſt inferior tollere. Verbo lex ¶Conſil.1. de conſt.nu.75.

Libros de Sacris rebus tractantes, abſque nomine Authoris, nemo poteſt imprimere, vendere, vel habere, ex decreto Concil.Trident.& liber imprimendus debet eſſe examinatus, & approbatus ab officio Sacræ Inquiſitionis.

Eadem fuit prohibit.o Conc. Lateranē ſi ſub pœna excommunicationis, quam Conc.Triden.renouat, in regula decima libr.prohibit.in indice. ¶Manual. capit.27. numer.148.

Libros fabuloſos legere, vt Amadis de Gaula, & alios tales ſtultum eſt, & inutile. Et quibuſdam malum, atque peccatum, ut his, qui occupare ſe deberent in vtilioribus, & neceſſarioribus ſtudiis, iuxta

ſtu Sanct. Anton. 3.p.ti.4.cap.5.& D.Tho. quæſt.167. vbi decernit curioſitatem eſſe peccatum. Et Grat.37.diſtinct. cap.ſecundo. ¶Relect. in capit. nouit. de iud c.not. 2.nume.14.

Librum vetitum, an quis legere poſſit extra territorium, quando ſimpliciter habet legendi licentiam dubium eſt, quia habet rationes pro utraque parte à ſimili acceptas. Nam iudex non poteſt iubere extra territorium. Verbo iudex.

Neque epiſcopus excommunicare. Neque curatus exercere actus ſuos, &c. contra. Qui habet licentia confitendi poteſt id facere extra Parochiam concedentis, & ſimiliter ſtude e quis pot ſt, extra territorium. & Verbo licentia. ¶Conſil. 15. de Priuileg.

Libri amorum Ouidij, Propertij, Tibulli, Catulli, & Martialis, Iuuenalis, Terentij, Plauti, &c. niſi purgati à lib dinis incẽtiuis, non deberent legis pueris in ſcholis, ſed eorum loco Homeliæ Sanctorum, & Eccleſiæ Hymni. ¶Manu.cap.23.nume. trigeſimoprimo, de orat.cap.decimonono. num.172.

Liber,a,um.

LIber homo, pro facienda reſtitutione poteſt ſe alteri vendere, quia nulla eſt lex diuina vetus, vel noua, immo neque vlla Romana, quæ id prohibeat. Quam & ſi lege liberi homin s. ff. de contrahend emptione. Terminet emptionem non valere, non tamen concludit venden tem ſe ob grauem neceſſitatem peccare. ¶Manual. cap.17.nu.88.

Poteſt etiam id facere multis alijs de cauſis: ſicut contingit in terris Antropophagorum. ¶Ibidem cap. vigeſimo tertio. num. nonageſimo ſexto.

Vide Verbo emptio. Idem de illo, qui venditur ab alio.

Liber, homo dari non debet in pignus, ob debitum ciuile. Vide Verbo Homo, &c.

Liberalitas.

LIberalitas virtus eſt inclinans appetitum ad dandum ordinate pecuniam cui, vbi quomodo, & quando oportet ex Ariſtot. quarto Ethicorum. & Thom. 2. 2. quæſtion.117. & ſtat in medio inter Auaritiam, & prodigalitatem, & eſt pars potentialis iuſtitiæ. ¶Manual. c. vigeſimo tertio. numer.69.

Liberare.

LIberare proximum à mortis periculo, vel à quouis damno notabili tenemur, ſub pœna peccati mor. quãdo cognoſcimus eum non poſſe liberari, aliter niſi nos ipſi ſuccurramus. ¶Manu.c. 14.nu.10.& cap.15.nu.16. Verb. Mors.ca. 24.num.17. Verbo defenſio. Com.in prin. de pœn.d.5.nu 14.

Liberare, qui poteſt ſuo teſtimonio aliquem ab iniuſta morte, pœna, vel infamia, & non vult teſtimonium ferre peccat, niſi faciat; quod in ſe eſt denuncians veritatem. Thom.2.2.quæſt.70.art.1. Gabr. 5.d. 35.quæſt.ſexta. Etiam ſi ille neceſſe eſſet ſuum teſtimonium retractare, cum periculo etiam perdendi vitam. ¶Manual. cap. 15.nume.17

Liberare falſo accuſatum de crimine, quod ego commiſi cum meo periculo, nõ teneor ex iuſtitia ſecundum Sotum libr.4. de iuſtitia & iure. quæſt.6. art. 3. Et contra tenet Medina Cod. de Pœnit. fundans ſe in charitate. ¶Ibid.

Libertas.

LIbertas bonum eſt altioris ordinis, quam bona fortunæ, & ſua natura inæſtimabile ſicut vita, & ſalus. l. libertas. ff. de reg. iur. & ideo non eſt danda pro illis. ¶Manu.cap.17.nu.88.

Libertas hominis liberi, non eſt nimis oneranda. l. Titin. §. Titio centum. ff. de condict. & demonſtrat. & l. liberi hominis. ff. de contrahend. emption. ¶Com.4. de regul.num.78.

Non tam

Notam blanditijs, quam minus adimitur. ¶Manual.cap.17.nu.16.& prælu.6. nu. ſeptimo.& Com.capit.accepta. opp.5. nu. 5.de pœnitent. diſtinctio.7. cap. ultimo.§. quod quamuis.nu.8.

Libertas eccleſiaſtica eſt, quam habet eccleſia vniuerſalis, quatenus eſt talis in ſpiritualibus, & temporalibus conceſſa a Deo,vel a Papa,vel Imperatore iuxta Inn. ca.nouerit. de ſent.excom. Quam violat, qui facit ſtatuta,vel ordinationes contra illam,vel qui conſuetudinem inducunt, vel qui antiquam faciunt obſeruare,vel qui eorum obſeruantiam non impediunt intétione illi derogandi.¶Manu. cap.27. nu.119. & nu.120.

Libertas arbitrij eſt facultas voluntatis,& rationis vt docet Magiſter cum omnibus ſuis comm.2.ſent.diſt.24. ¶Com.ca. ſciendum. de pœniten.diſt.2.nu.6.

Qua quidem facultate, & bonum eligitur gratia aſſiſtente vel malum ea deſiſtente. Non eſt autem proprie habitus, id eſt Qualitas diſtincta ab anima ſecundũ Tho. d.24.q.1.art.1.

Nec ſufficit ad bene merendam gratiã de condigno abſque gratia gratum facien te.iuxt.cap.vlt.de conſec. diſtinction.4. & canon.2.Conc.Trident.ſeſſ.6. ¶Com.cap. ſi enim.ead.diſt.2.

Libertas arbitrij ineſt Deo,Angelis, & hominibus, ſed cum differentia: Dei eſt immutabilis omnino. Angeli eſt immutabilis ante electionẽ, ſed non poſt. Hominis autem eſt mutabilis, & ante, & poſt, intellige de mutatione, durante ſtatu, uiæ tam in homine, quàm in angelo. Quod Autem Angeli tam boni, quam mali habeant liberum arbitrium, ſicut homines, probat cap.ſi enim.de pœn.diſt.2. ¶Com. cap.principium. ead.diſt.2.nu.4.

Libertatem arbitrij,quandoque omnino perdit homo ægrotus in illo ſtatu habet illam impeditam,quando uiolentia morbi auertit, & retrahit. Quare, qui illo caret, nec bene,nec male de Deo meretur, & adeo debile poteſt eſſe, vt mortiſere peccare nequeat,ut ait Adrian.quol.2. ¶Com.cap. vltimum.de pœn.diſt.7.

Libertas arbitrij ineſt animæ, non qua parte eſt ſenſitiua,ſed quã eſt intellectiua. Eccleſiaſt.5. Deus ab initio inſtituit hominem,&c.Tho.1.p.q.21.ar.2. & 2.2 q.104. artic.primo.

Neque eſt actus,aut habitus naturaliter acquiſitus alicuius potentiæ, ſed eſt ipſa potentia animæ non diſtincta ab eius eſſentia.¶Manu.prælu.3.nũ.9.

Libertatem arbitr. qui negat, hæreticus eſt & Luther. Conc.Trid.Seſſ.6. & qui affirmat poſſe, quem per illum tantum iuſtificari abſque gratia hæreticus eſt, ſimiliter ex Pellagianis, vt ait Auguſt.lib. de Hære. cap. 84.damnatis à Concil.Mileu. cano.4. & Trident.vbi ſupra. Quare talis libertas ſufficit, per ſe ad cadendum, ſed non ad ſurgendum.¶Ibid.nume.10. De Indulgen. Nota.17.num.6.de pœnit.diſt.7. c.ſi quis. numer.24.

Licentia.

† Licentia facultas eſt, & conceſſio aliquid faciendi, ideo vide Verb.Facultas.& Verbo Poteſtas, præter infraſcripta.Et Verb.Gratia.

Licentia tacita ſufficit, quo Regularis retineat aliqua propria,quo ad vſum,modo ſubſit cauſa.2.2.q.32.ar.8.quia taciti,& expreſſi eadem virtus eſt. l.cum quid.ff.de rebus cred.& glo.l.ex quo.ff.de regul. iur. & cap.2.de reſcript. ¶Com. ſecundo, de Regul. num.20.

Ingrediendi monaſterium monialium duobus concurrentibus datur uiris. Primo ſi perſona ſit honeſta. ſecundo ſi cauſa adſit rationabilis, & manifeſta, & ſcripta. ¶Com.4.de regu.num.59.& debet dari ab Epiſcopo, ſi moniales ſunt ſibi ſubiectæ, vel Papæ immediate, alioquin à prælatis, quib.illæ ſubiectæ ſunt.¶ibi.n.60.

Non reſidendi morte concedentis, non expirat, poteſt tamen per ſucceſſorem reuocari.¶De redimend.eccle.quæſt. 3. Monial.8.num.4.

Licentia de eligendo Confeſſore, de te ſtando,morte concedentis, non expirat. glo.cap.Cum ex eo de elect.lib.6. & reputatur ſingularis.

Neque indulgentia, quamuis aliqui con

tra-

trarium tenuerint vt Marianus, Socinus iunior, quia ſunt gratiæ. Verbo gratia. Con ſi.1. de priuileg.

Neque illa, quæ eſt conceſſa fratribus præſentatis glo. memorab. in Clement. dudum. de ſepul. §. ſtatuimus, & text. in extrauagan. inter cunctis. de priuil. §. duos.

Neque ordines accipiendi à quocunq. Epiſcopo, ſecundum Card. recep. in Clem. fin. de elect. q. 5. ¶Conſi. 49. de temp. ordin.

Neque ſi poſt illam ſubſequatur excommunicatio. cap. pia. de excep. lib. ſexto, cum glo. eius. & glo. cap. 1. de reſcrip. lib. 6. Et quæ conditur et ab ordinario excommunicato valida eſt. ¶Conſi. 28. de ſent. exco.

Manendi extra clauſtra dimiſſio habitu, non debet dari, vbi decentem habitum regularis retinere poteſt. ¶Conſi. 55. de Regul. nume. 3.

Quam neque poteſt dare congregatio. Cardinal. ſupra Concil. quia illa habet facultatem ſolum declarandi, non autem diſpenſandi. ¶conſi. 54. de regul. nu. 4.

Dandi ſuperflua pauperibus, regulari virtutis, ac vit j, poteſt eſſe occaſio. ¶conſi. 75. de regul. nu. 47.

Transeundi ad ſtrictiorem regulam, nō eſt contra ius. cap. licet. de regul. ad laxiorem, aūt ſic, & contra. Conc. Tridē. ſeſſ. 25. c. 2. de reg. ¶Conſi. 57. eod. tit.

Licentia, quam dat Parochus, alicui Sacerdoti, vt interſit matrimonio celebrando ſufficit, ut ſit verbalis, & probari poteſt per teſtes, qui quo ad effectum probandi inſtrumentis æquiparantur Verbo Teſtis. Et quia Scriptura regulariter non requiritur ad probationem, ſed ad illum facilius faciendam. Verbo Scriptura. ¶conſi. 41. de ſponſal.

Licentia ordinarij ad contrahendū matrimonium extra ſuam Diœceſim non ſufficit, quia ille cenſetur tamquam priuata perſona, quo ad exercendum officium ſuū Verbo Epiſcopus.

Et in hoc requiritur præſentia perſonę, & non ſufficit conſenſus, ſicut à confeſſario, & ordinario. ¶conſi. 47. de ſponſal.

Licentiam confitendi, qui habet poteſt id facere extra parochiam concedentis. argum. cap. Placuit cum gloſ. de pœn. diſt. 6. Et ſimiliter, qui habet licentiam ſtudendi poteſt ſtudere extra territorium concedentis. arg. cap. cum ex eo. de elect. libr. 6. Quia licentia faciendi aliquid non expirat morte concedentis. d. c. placuit. ¶conſi. 15. de priuileg.

Licitum.

Licitum, quod publice putatur, qui facit non cenſetur male facere. l. quis ſit fugitiuus. §. apud. ff. de ædil. ædi. ¶Conſi. 20. de vſu. nu. 5.

Licitū aliquod exiſtimatē in foro fori, quod in foro poli eſt prohibitum, & contra. Conſi. 5. de emp. & vendit. nu. 3.

Lignum, & Lignamen.

Ligni verbum latinum eſt, vnde fit ligneus, & ligneolus pro eo, quod ex ligno eſt, Lignarius pro eo, quod ad lignum pertinet.

Lignale pro eo loco, quo ligna ſecātur. Lignoſus pro eo, quod duritiem ligni fert. Lignari pro ire ad ſecanda, & deferenda ligna, unde lignatio, & lignator.

Lignamen autem nuſquam uidetur eſſe apud emendate loquentes. Apud Alexand. autem. cap. ita quorundam. de iud. & Innocen. cap. ad liberandam infra eod. Et Clemen. 1. in extrauag. Ad multa. eodem titul. Et in proceſſu cœnę, & apud com. omnes vſurpatur pro materia lignea galeris fabricandis idonea, quo verbo vſus fuit. Clem. 1. in extrau. de iudæis. ¶Com. in dicta extrauag. ita quorundam à nu. 1.

Quorum lignaminū latio, & prohibitio datur tam in Bulla Cœnæ, quam in iſto ca. ¶Ibid. num. 12. Et ibi omnia intelligantur abſolute, ſiue ſint apta ad galeas fabricandas, ſiue non. Hic autem reſtringitur ad ea, quæ ſunt ad hoc apta tantum, in quo bene dicit Angelus, ſed bene Siueſtrus, & gloſ. extrauagant. copioſus, de iudic. ¶Ibidem num. 14.

Ligna ſecantes in montibus non ſuis ſi ſunt ſponte naſcentia, quę olim erant communia. l. 1. de acquir. rerum domin. eſt nūc etiam

etiam talia ſunt, quo ad vſum, nõ peccant, neque tenentur ad reſtitutionem, licet pœnam legis ſoluere teneantur ſi deprehendantur contra Alphonſ. Caſtrenſ. li. primo. cap. 10. de lege pœnali. ¶Com. de lege pœnal. num. 33.

Ligna fraſſinea, & corylea oblonga, & ſimilia, & alia trunca, qui defert Alexandriã & ad alias terras Ægypti, & alia loca Soldani, vel Turcæ incidit in cenſuram Nicolai 4. Si autem defert ad alios Principes Saracenos, incidit in Bullam Cœnæ. Et ſi nõ ratione lignorum Truncorum ad bella inutilium, ratione tamen aliorum, ex quibus arma lignea effici potuerunt. ¶Ibid. notab. 7. num. 23. Notab. 10. nume. 38. in Manu. cap. 27. num. 63.

Ligna Eccleſiæ. Verbo lapis. & Verbo Sacrum.

Lis infra.

Literæ.

NOmen literæ, etſi multa ſignificet apud grammaticos hic tamen, tum pro ſcriptura publica, tum pro epiſtola ſumitur.

Literæ Apoſtolicæ in materia odioſa nõ includunt ſupplicationes, à Papa ſignatas, quas ſignaturas vocant. Et illas qui falſat eſt excommunicatus.

Non autem ſi ſint epiſcopi, Nuncij, uel Pœtentiariæ. Neque qui ſubreptitie illas impetrat, aut falſis vtitur. Neque qui aliquam lineam, aut punctum corrigit, nõ mutans illarum ſubſtantiam ¶Manu. cap. 27. nume. 62.

Literæ Apoſtolicæ illæ ſolæ dicuntur, quæ bulla munitæ ſunt. cap. licet, & cap. quam graui, de falſis. Felyn. cap. ex diligenti. colum. fin. de ſimo. ¶Com. cap. accepta. opp 8. nu. 27.

Literæ, vt expediantur requirunt extenſionem, vt vacet beneficium poſt ſex menſes ab impetratione. ¶Ib. nu. 4.

Literis Apoſtolicis contrauenire, & earum executionem impedire, diuerſa ſunt. Impedit enim, qui non promittit intimare, vel vetat dari fidem de intimatione. Et ille ſolum excommunicationem incurrit. ¶Cõſi. 29. de ſen. excom.

Literarum apoſtolicarum executor, ſeu defenſor i r ſ 'iſtionem habet ad n onendum ſub excommunicationis pœna. ¶Cõſi. 37. eod. tit.

Literæ Pœnitentiariæ, quo ad forũ contentioſum non ſuffragantur, & ideo in illis ponitur clauſula. Et actu confecto, dilanientur ſine teſtibus, quod fit vel ſecundũ Sarnenſem quo '. 14. in regula de non iudi. ſecundum ſupplicat. vt euitetur neceſſitas componendi, & neceſſaria ad hoc, vt foro contentioſo iduaret. Vel melius ne ſecreta peccata, de quibus occultandis, grauiſſimum iuramentum in Pœnitentiariæ prætorio præſtantur, in infamiam eorum, pro quibus fiunt, pandantur. ¶Conſi. 5. de priuil. num 5. & 12.

Literis Epiſcopi ſigillatis, & non ſubſcriptis in his, quæ eius officium tangunt creditur. Deci. poſt alios in ca. decifionem. de proba. ¶Conſi. 1. de probat.

Literæ monitoriales ad reuelandũ certo caſu impetrandæ. ¶Conſi. 2. de pac. n. 6.

Literas ad Papam ſimpliciter directas aperiens, non eſt excommunicatus. argu. ca. cum olim. el 2. de off. deleg. ¶Conſi. 32. de ſent. excom.

Literas alienas, qui aperit iniuſtitiam cõmittit. gloſſ. d. cap. cum olim, probata per Panorm. qui appellat talem falſarium, ideo peccat mortaliter, quia tollit ius aperiendi alienum. Quod intelligitur quando notabile damnum inferre intendit. cap. cum miniſter. 23. q. 5. Et ſimiliter ſi damnũ eueniat ſine tali intentione. Non tamen peccat, quando id facit de conſenſu mittentis tacito, vel expreſſo, bona fide credens id ratũ habitum iri. Vel ſi auctoritate publica id faciat iuſta de cauſa. l. item vulneratum. ff. de rei vend. Innoc. per omnes reeep. cap. quæ in eccleſiarum, de conſtitu. ſicuti prælatus, cap. non dicatis. 2. qõ. 1. maritus. Pater, &c. Si autem facit ob curioſitatem, peccat venialiter. ¶Com. cap. 1. §. penul. de pœnitent. diſt 6. num. 2. Manu. cap. 18. nu. 53. Com. c. inter verba. concl. 6. nu. 19.

Literas nec dare, nec recipere poteſt regularis

gularis ſine Superioris conſenſu, quia ſunt res pecuniariç, ideo contra uotum paupertatis peccat. Et cum ſit occultum præceptũ obędientiæ infringit.

Et licet literę çquentur nunciis. cap. Vbi periculum. §. nulli de elect. lib. 6. nõ autem quo ad hoc, quia nuntium non eſt pecuniã æſtimabile. ¶Com. 2. de regul. num. 13. & conſi. 35. de ſent. excom. nu. 3.

Literæ monitoriales ad reuelandum nõ comprehendunt cognatos, & affines, qui nequeũt compelli ad teſtificandum in caſibus in ipſis contentis, vt colligitur ex Ange. Verbo Denunciatio. §. 13. ¶Cap. inter verba concl. 6. nu. 808.

Literas mittere ad Moniales, ſeu etiam virgines ſæculares degentes in monaſterio ſi adſit prælati prohibitio. ¶Com. 4. de regu. num. 67.

Literis non expeditis adminiſtrare poſſunt etiam hodie aliquot prælati, & prælatæ ſuper electionis confirmatione non incurrendo pœnas extrau. iniunctæ ¶Com. c. Accepta. opp. 8. nu. 31.

Literatura.

LIteraturæ, & nobilitatis gradus multi ſunt, vt colligitur ex Reg. Cancel. ult. & ex gl. eiuſdem in tertia parte. ¶De Horat. c. 22. nu. 71.

Literatus.

LIteratus in materia proferendi ſententiam a Felin. is appellatur, qui legere ſcit, & ſcribere vulgariter. In materia ſciẽ literarũ vulgariũ, ita dr, qui nouit illas. In materia ſciẽ literarum ſacrarũ. reſpectu diuinorũ officiorũ literatus dicetur, qui nouit idioma, quo utitur Eccleſia.

In materia iuriſperitiæ, qui iura nouit in quo ſenſu videtur accepiſſe. Felin. in ca. ſcitcitatus. de reſcrip. ¶Relect. cap. ſi quando. de reſcript. exception. decimatertia. numer. ſexto.

Lis.

† LIs a cõteſtatione limitis dicta eſt iuxta illud Virg. limes erat poſitus, litem, vt diſcerneret agri. c. forus. de ver. ſig. & eſt idem, quod litigium, ut innuit. S. Th. 2. 2. qõ. 96. & de mente eius ibi ſic definiri poteſt. Lis eſt contradictio verbalis oppoſita amicitiæ, ſeu affabilitati .i. facta animo contriſtandi. Et ſi fiat ratione perſonæ, cui non vult conſentire, pertinet ad diſcordiam. Si autem fiat ratione perſonæ, quam non contriſtari ueretur, ſic opponitur amicitiæ. Vnde ſemper conſiſtit in hoc, quod quis alicui malum infert, vel aufert bonũ. Eſt autem duplex lis; quædam priuata. i. q̃ vertitur inter aliquos nullo præſente, aut præſente aliqua perſona priuata, vel publica tanquam priuata. Quædam publica, ſeu iudicialis, quæ vertitur inter aliquos corã perſona publica, tamquam publica, de qua glo. in dicto cap. forus. dicit quod importat cauſam ciuilem. Sed nihilominus, iuxta principia S. Thomæ. Talis etiam poteſt appellari agitatio criminalis. Silueſt. Verb. lis. in princ.

Lite conteſtata, multa licent, quæ antea non licent. cap. quoniam frequenter, vt lite pendent. & contra, nulla licent antea, quæ non poſtea leg. poſt litem. ff. de Procurato. ¶ Com. in rubric. de iudic. numer. 16.

Lites ſi ex auaritia oriuntur reipub. nocent, & ſimiliter, quando ſunt fraudulentes.

Sed ſi pietatis, & miſericordiæ cauſa fiant ad leuandum pauperes, & oppreſſores arcendos, laudandæ ſunt, & fouendæ. ¶Relect. capitul. nouit de reſcript. nota. 6. numer. 78.

Bitibus finem imponere, & earum initia arcere debemus. capit. finem litibus de dolo, & contum. ¶Conſi. 2. de rebus eccle. non alien.

Litis beneficiariæ compoſitio auctoritate iudicis fieri poteſt argum. capitu. niſi eſſent viri. de præben. capitul. interpretandæ eodem titul. ¶Conſi. ſexageſimo quarto. de ſimonia.

Boca-

Locatio.

† LOcatio eſt perſonę, vel rei ad vſum facta conceſſio, mercede in pecunia numeranda conuenta. Et contrahitur quibuſcunque modis, contrahitur emptio, & poteſt fieri in perpetuum, & ad tempus. ff. de agr. & vectigalis. l. prima, & 2. Goffred. in ſum. titu. de locat, & conduct.

Locatio iniuſta eſt, ſi penſio eſt maior æquo, vel à principio ſoluenda, vel conductor ad quæ non debet obligatur. ¶Conſil. 34. de vſur.

Locatio facta ad decennium, dicitur ad longum tempus. C. de longiq. temp. præſcr. glo. putata a multis ſingu. in clem. 1. de reb. eccl. non alienand. recep. per communem opin. Quę tamen ſimilem habet l. 2. ff. ſi ager. & communiter ita tenetur ſecundum Barth. l. 1. §. quod autem. ff. de ſuperficieb. & conſuetudo id ſeruat ſecundum Bald. l. iubemus. 2. colu. 3. C. de ſacroſanct. eccleſ. ¶Com. cap. 5. §. pęnali de pœnit. diſtinct. 5. nume. 120.

Locatio bonorum Eccleſiæ, vltra triennium vetita eſt per clem. 1. de reb. eccl. non alienand. & per extrauag. 1. Paul. 2. Et ſeruatur quidem in terris, vbi prædia iuſtum fructum ferunt. Secus autem, vbi non, ſicut in Luſitania. ¶Com. de reb. eccl. non alien. nū. 21. & in Summ. c. 25. nu. 130.

Locatio fructuum ad triennium non eſt alienatio. ¶Com. 3. de regul. nu. 2. Non autē poteſt fieri ultra triennium, ſi ſunt beneficiales. Conſi. 57. de præb.

Locationis penſio, aut prouentus nō eſt augenda ob fertilitatem, quæ euenit ex eo, quod fructus per conductoris induſtriam excreuerint. Sed ſic, quando fortuito. Panorm. in cap. propter ſterilitatem, de loca. & Silueſt. Verbo locatio. q. 14.

Quia contrariorum eadem eſt diſciplina. cap. hoſpitiolum. 32. diſtinct. ¶Manual. cap. 17. num. 191.

Locatio facta ad uitam alicui dicitur locatio ad longum tempus, vt probat Decius conſi. 124. ¶Conſi. 4. de reb. eccle. non alie.

Locare.

LOcare domum meretrici, quam ſcis, vel probabiliter credis in ea meretricaturam peccatum eſt, quia peccato conſentis arg. cap. 1. de offic. dele. ¶Manu. cap. 16. nu. 15.

Locare domum, ſiue quācunque rem ad aliquem uſum ſum peccar, quia dat auxiliū ad peccandum mortaliter. argu. cap. fin. de iniur. & d. cap. 1. de offic. deleg. ¶Ibi. n. 195.

Idem de locante dolio uitioſo, non patefacto uitio, & tenetur ad damnum ſi euenit. l. ſed adde §. ſi quis. ff. locati. Idipſum de omnibus aliis vitioſis rebus. Secus ſi ſimpliciter locauit. Angel. Verbo locatio. §. 24. Silu. q. 1. ¶Ibi. nu. 196.

Locator.

LOcator dicitur, qui re ſua alium vti permittat mercede ſibi conuenta, & ille qui accipit dicitur conductor. c. propter, de locat. & conduct. & l. ſi tibi. ff. eodem. & l. ſi fundum. & C. eod. tit. l. nemo & l. conductores. Goff. in ſum,

Locator non reddens pro re locata de perdita penſionem peccat, tenetur. n. reddere, vel in totum, vel in partem ſecundum omnes in leg ſi fœdus. ff. locat.

Item qui cogit conductorem ſoluere, ſi conatur domum relinquere ob peſtem, vel aliam iuſtam cauſam cap. propter ſterilitatem. de locat.

Item de eo, qui non vult deducere partem agricolæ debitam ob ſterilitatem fortuitam, quam nec fertilitas anni præcedentis, nec ſequentis compenſare poteſt. dicto cap. propter, & l. ex conducto. §. ſi uis. ff. locat. Item de quolibet alio, qui non ſeruat, vel non vult ſeruare leges locationis expreſſas, vel tacitas. ¶ Manual. cap. 17. nume. 187.

Locator inquilinum, vel colonum amouere poteſt, quatuor caſibus. Primo, quando duobus primis annis penſionem non ſoluit, aut non celeriter ſatisfecit, leg. eadem. C. locat.

Secundo cum neceſſitatem habet de illa di-

la dicta lege. vt cap. propter.& commode ſibi prouidere non poteſt de alia. Silu.q.9. Tertio, quando domus indiget refectione quæ tempore locationis non indigebat: debet tamen deducere penſionem pro rata temporis. Quarto, quando conductor abutitur ea, etiam abſque damno illius. & tunc nihil remittere tenetur de penſione, locus ſi in damnum abutitur. Panorm. Inno. & alij in d.cap. propter. ¶Ib.nu.193.& 194.

Locus.

† LOcus hic ſumitur pro humana habitatione in vita, vel poſt mortē. Et eſt triplex prophanus, ſeu priuatus, Religioſus, ſiue Publicus, & Sacer. Priuatus ſecundum Panormit. dicitur, qui non eſt deputatus ad vſum publicum. Religioſus, ſed non Sacer eſt, ſicut ille, in quo ſepultus eſt aliquis de voluntate Domini. C.de Relig.& ſumpt fun.l.2. ſed dicitur religioſus large, ſecundum Panor. Religioſus & Sacer, de quo infra. Siluestr. Verbo locus.quaſt.1.

Locus ſacer eſt eccleſia, & alius ſpeciali auctoritate Epiſcopi conſtructus, ſine qua deſtrui non poteſt. Card.conſi.2.

Item Cæmeterium.cap.quiſquis.17.q.4. Item Dormitorium.argum.cap. cum cauſa de ſent.excom.ianua, & porticus eccleſiæ, aut Cæmeterij d.ca.quiſquis. Clauſtrum, & Pauimentum, licet paſſus pluſquam triginta ſpacij contineat. Domus Epiſcopalis, licet ab eccleſia diſiuncta. cap. id conſtituimus.17.q.4. Domus eccleſiæ ad habitandū intra 40.aut 30.paſſus conſtructa.

Spacium quadraginta paſſuum in circuitu eccleſiæ maioris. Et 30.minoris. c.ſicut. antiquitus.17.q.4. Sed hoc non ſeruatur.

Item Hoſpitale Epiſcopi auctoritate cō ſtructum. Panor.in c.penult. de immun.eccle. ¶Man.c.25.nu.17.& 18.

Locus inſignis, etiam dicitur locus non muratus.cap.ſtatutum.adiuncta gl. Verbo Ciuitas.de reſcr.libr.6. Et habetur pro tali, qui vulgo habetur pro tali.l. labeo. ff.de ſepel.leg.& cap.ex literis.de ſpon.¶Conſil. 3.de verb. ſignifi.

Locus orationis. Verb.oratio.

Locus purgationis. Ver.purgatorium.

Locus obſcurus ad cognoſcendam noſtram paruitatem, & vilitatem prouocat. argum.cap.in capite.50.diſt.& ca.1.40.diſt. ¶De orat.cap.18.n.5.

Loquutio.

LOquutio ſecundum ſe dignior eſt ſilentio, quod ſignificatur per illa verba. Pſalm.33. Benedicam dominum in omni tempore. Et per Apoſtol.1.Cor.12. quia loquendi gratia eſt data hominibus, &c. ¶Com.cap.inter verba. præl.2.n.3.

Locutio monialium dicitur frequens, ſi fiat bina, & oſtia in cap.& monaſteria. de vita & honeſt.cleric.& eſt attendendus.l.labeo.ff.de ſuppel.legat. & cap. ex literis. de ſponſal. ¶Com.2.de regular. nu.61. Verbo Monialis.

Loquendum, vt plures: ſentiendum, vt pauci.d.l.labeo, & d.cap.ex literis. ¶De Iubil.not.32.nu.6.

Lucrum.

† LVcrum quæſtus eſt, ſeu vtilitas ex re aliqua proueniens, ſecundum Calepin.

Lucrum ſecundum ſe non eſt neque bonum, neque malum, niſi accedat finis honeſtas, vel inhoneſtas. 2.2.q.77.ar.4. ¶De oratione.cap.6.nu.4.Com.cap.qualitas.de pœ. diſt.5.num.15.

Lucrum temporale, in ſpirituale intentum definit eſſe finis. ¶ De oratione. cap. 18.num.17.

Lucrum ex pecunia in ſocietatem collata accipi poteſt quia manet res cum periculo conferentis.l.ſi vbi arg. ff.de piglor. & S.Thom.2 2.q.78.ar.2.ad 4. ¶Man.cap. 17.nume.15.

Lucrum pro depoſita pecunia à depoſitario accipere non licet, ſi grata eiuſtantum fiat depoſitum; quia cum ſapiat mutuum grauis eſſet vſura.l.Lucius. ff.depoſi. ¶Conſi.2.de procurat. Si autem condonetur licet. ¶Conſi.3.de reſtit.nu.3.

Lucrum acceptum pro ſolutione debiti alterius ſuper officio licito, non debito accipere

cipere licet.¶Com.de datis, & promiſſ.nu. 51. Et datum propter officia bona præſtita, vel præſtanda, non tamen in quantum debita lege iuſtitiæ.¶Ibi.nu.52.

Lucrum factum ex ludo ab eo, qui donare non poteſt, vel à metu coacto, aut dolo, & fraude, debet reſtitui, quia accipitur contra iuſtitiam. ¶Manu.cap.20.n.19.

Lucrum mutui accipientem mutuum, vltra ſortem capientem non excuſat. cap. 1. 14.quæſt.3.

Lucrum notabile, amplius iuſto ob expectationem, & dilationem ſi quis ob cambia accipiat, peccat mor.cum obligatione reſtituendi.¶De cambijs.nu.75.

Lucrari poſſit in permutatione qui. Verbo permutatio.

Lucrum ex amicitia, vel gratitudine principaliter ſperare, non eſt vſura.¶Manua. cap.17.numer.206. Com.de Vſur. numer. 20.& 23.

Lucrum, quærere ex fœdis meretricum operibus impurum, deteſtabile eſt, atque mortale. Nicephor.libr.16. cap.20. hiſtor. eccl ¶Man.cap.17.no.195.

Lucrum certum in ſocietate capitali, ſecuro, poteſt quis accipere ineundo ſuos contractus aſſecurationes ſortis, & lucri cum tertio, & qua ratione poteſt cum tertio, poteſt & cum ſocio ceſſante omni fraude, & ſimulatione.¶Ibi.nu.255.& Com.de vſur.num.32.

Lucrum, vel fructus pignoris fructiferi traditi ſibi à ſocero, poteſt genere accipere, &c. Vide Verbo Dos.

Ludus.

LVdus, & iocus eſt actus principaliter factus ad recreandum animũ pro voluptate ſecundum Ariſt. 4. Eth. & D.Tho.2.2.q.168. Quod ſi fiat ob lucrũ aut alium finem, quam ob recreationem non eſt ludus, ſed alius virtutis, aut vitij actus. Differunt autem inter ſe ludus, & iocus, quia ludus in factis, iocus autẽ in verbis conſiſtit. Et eſt duplex bonus, qui fit ad honeſtam animi recreationẽ ſine vlla mala circunſtantia, ex quo frequentatio generatur habitus ludendi honeſte, & iocandi, qui eutropelia dicitur. In quo tam per exceſſum, quam per defectum peccatur, nam Ludo, & ioco æque condienda eſt vita, ac Sale cibi, vt ait Cicero. Malus eſt, qui lege vetatur, vel circunſtantia mala veſtitur, vt plurimum autem, & ſuo genere eſt venialis.¶Man.cap.20.nu.2.

Ludus exercitatus principaliter ob lucrũ negociatio potius, quam ludus eſt, quod ſemper fere eſt malum, quia per illum auffertur amicis, quod illis potius erat dãdũ, & quia fit aſſuetudo ſubijciẽdi bona aliis & tempus terendi. Et quia eſt occaſio multorum malorum.¶nu.9.

Ludus non fit mortalis ex ſola circunſtantia animi lucrandi. iuxta Caieta.2.2.q. 168 num.3.

Neque ex nimio ludendi appetitu nisi cum extenditur ad violationem alicuius legis obligantis ad mortale.

Neque ex circunſtantia loci Sacri, quia id nullo iure cauetur, niſi ſit comœdia. c. cum decorem.de vita & honeſt. aut fiat cũ ſcandalo, & irreuerentia cap.decet. §.ceſſent.de immun.eccl.lib.6. Sine cauſa autẽ rationabili id facere, eſt ſaltem veniale.

Neque ratione temporis, niſi Miſſa dimittatur, aut aliud diuinum officiũ præceptum, vel uotum.

Neque ratione fortunæ, aut euentus, niſi alioquin lege prohibeatur, quia quo ad recreationem ludus fortunæ aptior eſt.

Neque ratione perſonę, quia clericus ob honeſtam cauſam poteſt aliquando ludere aleis talis, & chartis luſoriis, modo nullam frangat legem ad mortale obligantem, de qua Verbo lex.¶Ibi.

Ludus mortalis, multis modis accipit. Primò, cum adeſt Dei irreuerentia: cap. cum decorem. de vita, & honeſtate. & ca. decet.de immun.eccleſ. Conc.Trid.ſeſſ.4. vbi præcipit ne quis ſacræ ſcript. locis vtatur ad ſcurrilia, fabuloſa, vana, &c. Secundò, cum dicta, vel facta ſunt ex ſe mortalia arg.cap.nec ſolo. 35.quæſt.5.

Tertiò, cum aliqua mortali circunſtantia veſtitur, vt ratione ſcandali, vel periculi probabilis nocumenti alterius. argu.cap. nihil cum ſcandalo.de præſcrip. & cap. ad audientiã, de homic.& cap.1.de torneam. ¶Ibid.

¶Ibid.nu.4.Quartò,cum quis ludit rem notabilem ludo prohibito, lege obligante ad mortale, uel ludo licito cum eo, qui donare non poteſt uel cum potente donare ad id metu coacto,uel per dolum, & fraudem decepto.¶nu.5.

Ludus lege prohibitus, ſaltem venialiter eſt omnis, qui magis nititur fortunæ, quàm induſtriæ, & arte, qua luditur ob lucrum principaliter.cap.Epiſcopus. 35.diſt. & l.1.ff.de Aleæ luſu. Auth. Alearum luſus. C.de relig. ¶ibi.n.6.

Secundò,ludus induſtriæ innixus, quoque,vel principaliter luditur cauſa lucrandi, quàm laxandi animum. Eſt enim actus inordinatus.cap.fin.de verborum ſignificat. & l.legata inutiliter.ff.de alien.leg. ¶Ibid. num.octauo.

Tertiò,omnis ludus fortunę,etiam ſi ſit mortalis prohibetur clericis in ſacris, & beneficiariis,quo ad eius quantitatem,& preſertim de fructib.benefic.j,ideo c.inter dilectos.de exceſ. præl. Iubet clerici ob aleæ luſum deponi ab officio, uel beneficio, quare præſupponit culpã mor. arg.ca. non afferamus. 24.q.1. ¶nu.9.

Ludus ob lucrum principaliter, q laicis prohibeať ſub mortali non eſt aſſerēdum, quia prodigalitas de ſe non eſt talis.uerbo prodigalitas.Nec uidentur ſubmitti illis cationib prohibentibus.Nec leges ſęculares, quo ad hoc uideni obligare ad mort. cum uel mens legiſlatoris non fuerit talis, uel non uideni,quo ad hoc receptæ. Eſt autē uenialis, ſed grauis culpa,cum multa mortalia in luſibus prodeniant.¶Ibi.n.10.

Luſus ob lucrum principaliter dr cum ille,qui ludit tãtum, aut pluris facit lucrũ, q̃ animi recreationē. Non ãt ſi eo ludit, niſi ga lucrum proponitur,ut uult Silu.uer.Ludus.q.2.§.6. quia tunc ē cauſa ſine qua nõ, non autem principalis.¶Ib.n.2 & de orat. c.6.nũ.14.Et Gom.c.cum miniſter.n.73.

Ludos ſpectare, ſi illi ſunt mortal. mali clericis,uel monacis prohibetur.c.clerici, de uit.& hone.Auth.interdicimus.C.de epiſ.& cle. quando in id multum tempus in ſumunt.I ē delectari de ludo uenialiter malo, quando perinde delectatur, ac ſi eſſet mortaliter talis.Gabr.4.d.15.q.2.ar.3. Item ſi illorum præſentia eſt cã illius ludi.argu. gl.ſing.clem.Archiepo.de priuil. Itē ſi non phibent id,quãdo tenetur.Ang.§.6.nu.14.

Ludorum inſpectores,uidentes luſorem aliquē in computando calculos errare,aut in capiendo priorem locum, quem iactum appellant,niſi ſpecialiter promiſerint, legē iuſtitiæ non frangunt,licet poſſint peccare contra legem charitatis.¶nu.16.

Ludendo,qui iuſtitiam frangit dolo, fallaciis,& mendaciis lucrando,peccat mort. & ad reſtitutionem lucri tenetur. & qui ludit non appoſita pecunia cum iuramento de ſoluendo tenetur ſoluere. Qui uerò ludit ſub mala fide ſua non iurata,non peccat,non ſoluendo, quia iure cōi non tenetur ſeruare ſecundum Adrian.4.de reſtitu. q.12. quod efficaciter uidetur probare Didacus Couar.in c.peccatum.de reg. u.li.6. §.4.nu.8.licet contra tenuerit idem Adria. q.12. Et Caſtr.de lege pœn.li. 2.c.2.concl. 3. Qui autem iurauit,& ſi tenetur ſoluere poteſt tamen repetere ſoluta inſtar ſolum promittentis ſoluere vſuras. ¶Ib.nu.17.

Luſorib. mortaliter, qui ſubminiſtrat domũ,menſas, candellas, aut alia ad ludũ neceſſaria,peccat mort. arg.ca.error. 83.diſt. Et per tres leges.ff.de aleæ luſu,& aleatoribus,quibus graues pœnæ proponuntur cõtra huiuſmodi ſuſceptores.¶nu.15.

Ludo quæſita non ſunt reſtituenda, etiã ſi luſus ſit prohibitus,niſi ab eo, q donare non poteſt, aut dolo, fallacia,ſimulatione, metu, &c. ſint extorta. Quia nihil accidit contra iuſtitiam.Thom. 2.2 q 33.artic.3.ad 2.Maior. & Adrian. vbi ſupra. Caietan. in ſumma.Panor.in cap. clerici. el primo, de uita,& hone.& in cap.plerique.de immun. eccl.¶nu.19.

Ludis honeſtis ēt paulo laxius, quã animi reuocatio requirit uti eo die, quo cõfeſſus,& cõicatus quis eſt,non eſt peccatũ rõne,vel conuiuij vel ſocietatis. ¶Com.cap. conſideret.§.caueat. de pœni.d.5.n.4.

Ludere iuſte poſſunt filijfamilias, & religioſus vſque ad quinque per centũ ex his,quæ ſibi dantur ad ſtudendum, vel negociandum, modo ad animi recreationem id faciat,quia pater, & prælatus ſaltem tacitam facultatem illis facere uidentur,

argu. gloſſ. clem. de vita & hon. & de filio, Sotus id aſſerit. lib. 4. de iuſt. & iu. q. 5. ar. 1. ¶Manu. c. 20. nu. 12.

Luxuria.

LVxuria generaliter ſumpta ſignificat omnem nimiam diſſluentiam circa cibum, potum, veſtitum, & venerea. Sed ſpecialiter eſt vitium inclinans ad inordinatum venereorum vſum Et actus in quo illud gignitur, & augetur. Qualis eſt omnis, excepto vſu matrimonii. Et eſt prohibitus. 6. Decal. præcepto. ca. nemo. & c. meretrices. 32. q. 4. ¶man. c. 13 nu. 132.

Luxuria eſt vitium principale, ſeu capitale à quo oriuntur octo filiæ infernales iuxta Greg. 31. moral. & Tho. 2. 2. q. 153. ar. 5. Cæcitas mentis, præcipitatio, inconſideratio, inconſtantia, amor ſui, amor mundi, horror futuri, & odium Dei, quia delectatio venereorum, cum ſit omnium vehementiſſima, occupat partem animæ inferiorem in appetenda, & procuranda illa, & ideo trahit ſuperiorem, ita vt non permittat illam, circa vltimum finem, & alium debitũ intendere, nec media in illum dirigere. ¶Ibi. numer. 113.

Luxuriæ reſiſtitur maxime fugiendo. 1. Corin. 6. declinando occaſiones, ut legitur apud Caſſian. de Inſt. mon. c. quo fit, vt maxime caueant hi qui ſtatuunt ſecum vna, uel altera uice experiri, & nunquam amplius. ¶Ibid. nu. 112.

Luxuriæ peccata omnia tam cogitationum, & delectationum, quam verborum, & operum, vt plurimum ſunt ex vna ſex ſpecierum, aut generum, vt notat Grat. ca. 2. 5. cum ergo 26. q. 1. adiuncto. cap. mulier. 16. q. 1. & S. Tho. 2. 2. q. 154. art. 1. & Panor. ibi ad 7. Quarum omnium.

Prima dicitur fornicatio ſimplex, quam committit ſolutus cum ſoluta. de qua Verbo Fornicatio.

Secunda, adulterium cum alter eſt coniugatus. Verbo Adulterium.

Tertia, inceſtus cum ambo ſunt conſanguinei, uel affines. Verbo Inceſtus.

Quarta, ſtuprum cum fœmina eſt virgo eſt enim hoc peccatum ſpeciale, ratione ſigilli virginitatis, quod frangitur.

Quinta, Raptus Verb. Raptus.

Sexta, peccatum contra naturam, ſeu contra naturæ ordinem. verbo Sodomia. ¶mann. ca. 16. nu. 3.

Luxuria, quæ admittitur cum religioſa appellari poteſt tam adulterium, quam inceſtus, iuxta glo. ca. virginibus. 27. q. 1. quia illa eſt ſponſa ſpiritualis Dei. Vocatur etiã ſacrilegium ab eadem glo. Nec refert, an peccans ſit Religioſa, uel Religioſus, quia Deus tam verus ſponſus eſt animarum uirorum, qui ſuam caſtitatem diuino cultui dedicarunt, quàm fœminarum, quæ idem faciunt. ¶Ibid.

Luxuria non ſolum ratione perſonæ, ſed etiam ratione loci ſacri ſacrilegiũ eſt. ¶Ibi. Verb. Sacrilegium.

De Littera M.

Macula.

† MAcula in ſpiritualibus dicitur ad ſimilitudinem maculæ in corporalibus: macula autem in corporalibus dicitur, quãdo aliquod corpus perdit nitorem ſuum ex cõtactu alterius corporis. Ideo anima ex adhęrentia, quã facit reb. caducis contra lumen rationis, & gratiæ diuinę perdendo nitorem ſuum, & refulgentiam dicitur macuata, & talis amiſſio nitoris dicitur macula, viguerius, in Inſti. Theolog. tract. de lege peccati. de effect. pecti. §. 3. Ver. 1.

Macula peccati eſt defectus luminis rationis naturalis, vel diuinæ legis, ex receſſu gratiæ diuinæ proueniẽs. Et ſic dicitur metaphorice, quia ſicut corpus ex cõtactu rei ſordidæ inficitur, ita anima ex inhæſione rei tẽporalis per amorem inordinatum, qui eſt velut quidam contactus, perdit lumen rationis, diuinæ, ſapientiæ, & gratiæ. Tho. 2. 2. q. 86. ¶Com. de Iub. not. 10. nu. 4.

Macula nõ eſt aliqua qualitas fœda producta in anima ex peccato: ſed ſola priuatio diuinæ gratiæ. ¶Ib. nu. 7. Manet ẽt poſt tranſitũ peccati, quia cum ſit abſentia gratiæ tandiu

andiu durat, quandiu illa redeat. ¶nu. 8.

Non cauſatur propriè ex peccato veniali, quia per illud non perditur gratia, quo ad habitum, licet quo ad actum impediatur. ¶nu. 10. Illa ſublata per contritionem remanet, vt plurimum obligatio ad ſatisfaciẽdũ per pœnam aliquam maiorẽ, vel minorẽ, prout peccatũ fuit maius, vel minus. nu 1.

Macula Peccati venialis dici poteſt obfuſcatio nitoris animæ gratiæ diuinæ, & reatus peccati eiuſdem. Et dicitur macula imperfecta, quæ non tollitur per Indulgentiam, quia per illam nulla culpa, neque macula perfecta; vel imperfecta condonatur, ſed ſola temporalis pœna. Neque eſt dicendum maculam Venialem, & pœnam temporalem idem eſſe, vt ſentire voluit Maior. 4. d. 45. q. 1. quia ſequeretur non debere nos potius præeligere mortem, quã peccare venialiter, quia mors omne malum pœnæ præcellit, quam rationem tangit ipſe Maior ad aliud propoſitum 4. d. 49. q. 25. quod eſt ſumpt. arg. ca. ſuper eo de vſur. & per ea, quę tradit D. Th. 2. 2. q. 110. ar. 3. ¶Ibi. n. 12.

Maculam imperfectam, & culpam venialem dicimus, quæ remittitur per Indulgentiam indirecte, quatenus pœna peccato veniali debita ſublata ipſa quoq; macula p̃ſupponitur ſublata. Et hoc modo poteſt intelligi opinio contraria. Palud. in 4. diſt. 20. q. 4. Et D. Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. ¶Ibi. n. 37.

Magi.

MAgi, qui dicantur. Et an ſint excõmunicati, vide in Verb. Ars magica.

Magiſter.

MAgiſter prælegens libros, vel fabulas gentilium poetarum, & aduertere debens, quod diſcipuli incipiunt credere illis, ſi illos de veritate nõ admonet peccat. ¶Manu. cap. 1. nu. 42.

Magiſter caſtigans diſcipulum ſi circunſpecte id faciat etiam ſi ille moriatur nõ fit irregularis, alias ſecus. cap. presbyterum. de homic. ¶Ibi. cap. 27. nu. 235

Magiſter facri Palatij eſt à ſua religione exemptus. cap. 13. de itinerantibus ¶Conſil. 7. de teſtamentis. numer. 3.

Cætera vide in Verb. Doctor. Et Verb Lector.

Magiſtratus.

MAgiſtratus malum tutorem nominans ſicuti tenetur pupillo, ita beneficium indigno conferens tenetur Eccleſiæ. ¶Conſi. 15. de ſimonia.

Magnanimitas.

† MAgnanimitas, quæ à Cicerone vocatur fiducia, iuxta ſui nominis ſignificationẽ importat animi extenſionem ad magna cuius obiectũ ſunt res magnæ in omni genere virtutum materia eſt magnus honor. Actus eſt magna operari, qui cum ad honorem tendat debet illũ moderari, atque iuxta rationis normam dirigere. D. Th. 2. 2. q. 129. & Viguer. lib. inſt. Theolog. tract. de fortitud. §. 3.

Magnanimitas, quæ nos ad honores magnos rationabiliter ſubeundos confirmat, & compellit virtus egregia eſt. ſecundum Ariſt. lib. 4. Eth. & D. Th. vbi ſupra. ¶Com. cap. ita quorundam. de Iudæis. not. 2. nu. 9.

Hanc virtutem, qui habet cõtemnit laudem; & alia bona honoraria, quando ſunt vana, vel prophana, & non diriguntur in alium finem, quam ornamentum ſuæ perſonæ, & bonum particulare tẽporariũ. ¶Cõ. c. inter verba. Concl. 5. nu. 58. Et ſimiliter parua reputat omnia bona honoraria, & oĩa illa ſubiicit oĩb. donis à Deo datis. Ibi.

Maior.

MAior pars non poteſt minori præiudicare in re, quæ communis eſt pluribus, vt ſingulis. l. per fundũ. ff. de ſeruit. Ruſtic. prędiorum. & l. Sabinus. ff. cõi diui. ¶de red. eccl. q. 1. Mon. 50. nu. 8.

Maiores in choro cantare debent, qa ob hoc dantur diſtributiones quotidianæ. Et hoc eſt determinatũ in Cõc. Baſil. ſeſſ. 21. Id tradit Caie. li. 17. reſp. ſeſſ. 8. qui tamẽ cõtra ſe aliud dicit in sũma. Verb. Hor. Et licet aliq Canonici dicãt habere priuilegiũ, ut p ſolã aſſiſtentiã lucrifiant diſtributiones, neſcio qua ratione cõtra prædictum Conc. id fiat

¶De oratione.cap.10.nu.47. & ca.2.num. 41.vide verb. Cantare.

† Nota, quod Caietan. non loquitur ſpecialiter de canonicis, ſed generaliter de exiſtentibus in choro, ideo non eſt ſibi contrarius.

Maiora minorib. ex cauſa aliquãdo poſt ponuntur.c.niſi.de preb. & c. ygdunenſis. 9.q.2.& l. ius ſingulare. ff.de leg. & D. Th. 1.2.q.7.& 8.ar.7.& 10. ¶Com.c. inter verba.prælu.2.nu.1.

Maledictio.

† Maledictio (vt ipſum nomen ſonat.) Eſt prolatio mali, ſiue per linguam exterius, ſiue per intellectum in corde, à qua deſcendit maledicere, ꝙ fit tripliciter. Primò, enunciatiue detrahendo Secundò, cauſaliter, & imprecatiue.ſ.iubendo, vt fiat alicui malum. Tertiò optatiuè, ſeu imprecatiuè optando alicui malum. Et hoc dupliciter, vel primo per accidens ſub ratione boni iuſti, vel utilis, vel ſecundo per ſe ſub ratione mali, & hoc eſt peccatum. Quare maledictio proprie eſt imprecatio mali alicui, ſub ratione mali.i. intendendo ipſum malum. Th.2.2.q.76.Silueſt. verb. maledictio.

Maledictio ſui, Diaboli, vel alterius ſi fiat animo deliberato imprecando malum notabile, ſub ratione mali, peccatum eſt.1. Cor.2. Maledici regnum Dei non poſſidebunt. Et eo grauius, quo maiorem reuerentiam cui maledicit debet, & ſufficit, etiamſi fiat momentanee, & illico pronunciet. De Diabolo intelligitur, quando illi maledicit ratione ſuę naturę, non autem ratione culpæ. ¶Man. c.23.nu.117.

Maledictio ſubreptitia, & ſine deliberatione, rationis non eſt pluſquam venialis, licet ipſa ex ſuo genere ſic mortalis. Gal.5. ¶Ca. inter verba.concl.6.n.489.

Maledictio creaturæ ratione carentis in quam creatura Dei eſt, blaſphemia eſt, q̃a eſt maledictio Dei, qui illam creauit. Si tamen ſimpliciter quis maledicit non intendendo aliquid amplius. eſt verbũ otioſum & vanum, & peccatum veniale. Tho. 2.2.q. 13.ar.1.¶Man.c.12.nu.86.

Maleficium.

† Maleficium à malefaciendo dictũ, vt eius nomen ſonat, importat malum illatum alicui, & conſequenter damnum iniuſtum. Quæ tripliciter ſumitur. Primò, pro damno iniuſto voluntario rerum. Secundò, pro damno iniuſto perſonæ, vt ſi quis vulneretur, aut occidatur voluntarie. Tertiò, pro damno iniuſto perſonæ illato à Diabolo, à quo quis ſecundum uſum loquendi dicitur maleficiatus, qui illud patitur. Et maleficus, qui illud alicui procurat pacto expreſſo, vel tacito. Ad hoc pertinet ſignum fœderis inter diabolum, & maleficum, quod etiam dicitur maleficiũ. Et ad hoc reducitur omnis diuinatio, incantatio, &c. Silueſt. verbo maleficium. in prin.

Maleficium genus eſt ad omne peccatũ & delictum. Nam delicta omnia maleficia vocantur nomine generali. l.ex maleficiis. ff.de actio.& obligatio. & ſ.primo.de obligatio.quæ ex delicto naſcitur. ¶Com.cap. Aut facti.5.euentus.de pœnitent.diſtinct. prima. nu.3.

Maleficium alio maleficio diſſolui non poteſt, quare peccat, qui id facit, vel procurat, vt fiat, licet ille eſſet ad id faciẽdum paratum, ſecundum D.Tho.4.d.34. q.1.ar. 3.& Maior.ibi.q.2.Silue.ver.maleficium.q. 8.argu. l.nullus.& leg. nemo. C.de malefic. & mat.& cap.non obſeruetis. 26. quæſt.7. Quicquid dicat Angel. verbo ſuperſtitio. ſ.decimo tertio.

Licitis autem modis illud diſſoluere fas eſt, ut puta exorciſmis approbatis, aqua benedicta, & aliis piis operibus. Maior.4.diſ. 35.quæſt.3.

Et etiam poteſt diſſolui à malefico, ſine tamen ulla inuocatione Dæmonum tacita vel expreſſa, ſed ſolum ſoluendo vinculum capillorum, vel aliarum rerum, quib. incantatio continetur. ¶Man.c.2.n.29.

Maleficium facere, uel procurare rebus ſacris, puta aqua baptiſmali, oleo ſacr. &c. mortale eſt. Anto.2.p.tit.12.c.1 ſ 12. ¶Ibi. num.32.

Malitia.

† Malitia priuatio eſt abſtractiue à qua dicitur aliquis malus, ſicut mors eſt malitia corporis, & cæcitas oculi. Et diuiditur ſecundum priuationes formarum, & perfectionem: ſed tamen inquantum ex malitia dicimur peccare tripliciter apud S.Thom.1.2.quęſtio.78. ar.1.ad 3.& de malo. q.3.ar.2.

Primò, habitus vitioſus ex quo, qui peccat ex malitia dicitur peccare.

Secundò, ipſa mali electio actualis.

Tertiò, culpa præcedens ſicut cum quis ex inuidia impugnat gratiam fraternam. Verbo malitia.

Malitia facilius præſumitur contra excipientem aduerſus agentem poſſeſſorio, quàm petitorio. ¶ Com.cap. accepta. oppoſ 1.nu.12.

Malitia in dubio præſumenda non eſt.l. merito. ff.pro ſocio. c.eſtote miſericordes. de reg.iu.¶Vbi ſup.opp.4.nu.7.

Malitia leuius præſumitur contra opponentem abiurationem agẽtem poſſeſſorio, quam petitorio.¶Ibi.nu.2.

Malitijs hominum obuiandum eſt.¶conſi.t. de paroch.nu.3.

Malum.

† Malum priuatio eſt cuiuſcunque perfectionis debitum ſecundũ Dur.2.ſent.diſt.22.q.3. Eſt autẽ duplex iuxta eiuſdem 2.d.37.q.3.Culpæ,& pœnæ.malum pœnę, eſt malum naturæ.i. priuatio boni debiti naturaliter. Malũ culpæ eſt malum moris. i.priuatio boni tõnis, culpa conſiſtit in actione pœna in paſſione. Ex malo autem culpæ, non autem pęnæ dicimur mali. ex eod.Ib.d.15.q.2.

Malum nullum fuiſſet, niſi extaret peccatum, vt ait Tho. in quæſt. de malo. ¶Com. cap.ita quorundam not.13.nu.9.

Malum proprie ſumptum in culpam, & pœnam ſcinditur, & ſumptum in genere carentiam etiam boni comprehendit.¶Cõ. de lege pœn.nu.10.

Mala, quæ ſunt ſuapte natura nullo fine bono, fiunt bona. ¶De red.eccle.q.1. Mou. 45.num.4.

Mala multa ſunt non ſecundum eſſe, ſed ob ſolam circunſtantiam perſonæ, loci, tẽporis, &c.¶Com.ca.qualitas.de pœnitent. diſt.1. num.23.

Malum facere, vt inde eueniat bonũ nũquam licet. Rom.3.& cap.ſuper eo.de vſu. c.forte.14.q.5. Licet tamen permittere, & non impedire ob bonum quid inde ſperatur.cap.nec mirum.26.q.5. ¶Ca.inter verba.concl.6.nu.630.

Malus, nemo in dubio p̃ſumendus eſt.l. ſi procurator.ff.de cond.ind.& c.2.de reg. iur.¶Conſ.8.de temp.or.nu.14.

Malus nec pro ſe, nec pro alio niſi miniſterialiter ſatisfacit. Tho.4.d.15.q.1.art.3. Palud.ib.q.4.N. ſi eius mandato aliquid boni faciat.¶De Iub.Not.22.nu.31.

Mali omnes pari pœna durationis priuationis Dei intuitiuæ viſionis puniẽdi ſunt, non autem, quo ad grauitatem, & intenſionem.¶Com. cap.homicidium.de pœnitẽt. diſtinct.1.nu.5.

Mali quidam dicuntur eſſe in conſpectu Dei. Pſ 50. Tibi ſoli peccaui, quidam non, ſed ab eo fugere, vt Adam. Gen. 4. Quod vario modo à multis exponitur, qui talem diuiſionem conantur ſaluare, & omnes cõtra ſe maximas habeat difficultates. ¶Cõ. cap.venit.de poen.diſt.1.nu.2.

Mandatum.

† Mandatum dicitur quaſi manu datum, vt per alium proprie fiat, & Theologice loquendo. Eſt Iuſſio facta de bono meliori, ad quis non obligatur ex neceſſitate, ex D.Thom. 2.2. quęſt.99. ar.5.

Sed loquendo cum Iuriſtis ſecundum Azo.Eſt officium ideſt obſequium, ſeu miniſterium ab eo, qui gratuitum gratis ſuſcipit exhibendum. Vel eſt Imperium, quo quia aliquid iubet ad ſatisfactionem ſuæ voluntatis, nulla data pecunia. Silueſt. Verbo mandatum, in principio.

Mandatũ ſuperioris ut talis, factũ ſubdito,

to,vt tali præceptum eſt.l.1.ff.quod ius,q a mandare proprie eſt committere. Raba.ff. de offic.eius cui mand.eſt iuriſd.& cap.1. de offic.deleg. Quod in vna parte præcipitur in altera appellatur mandatum. & Verbum mandamus inducit præceptum. iuxta Imol.in cap.nam.de conſtitut.quem ſequitur Felynus. ¶De Iub.not.35.n.51.

Mandatum de prouidendo triplex eſt,vnum præceptorium alterum monitorium. Tertium executorium iuxta doctrinam Panorm.cap.mandatum.de reſcrip. & eſt tex. in cap.ex inſinuatione.inf. eo. ¶Relec.ca.ſi quando.de reſcr.præl.2.nu.4.

Perditur tale mandatum ob irregularitatem ſecundum Petrum ab Anchar. conſi. 58.& Ioan.And.in c.inter dilectos. de exceſſ.prҫl.& ante illum Innoc.ibi.¶Vbi ſup. excep.10.nu.10.

Mandatum regulariter re integra morte mandantis expirat. clem.ſi.n.de procura. ¶conſi.2.de iur.iur.n.1.

Mandatum de conferendo beneficium reſignatum, non continet beneficium vacans per mortem reſignantis. c.ſuſceptum. de reſcr.li.6.¶conſi.1.eo. ti.n.1.

Mandatum ne illegitimus diſpenſetur diſpenſatos non comprehendit,quia lex non trahitur ad præterita. ¶Conſi.2. Qui filii ſint legitim.

Mandatum generale ad illicita, non debet extendi. leg.ſi procurator. ff. de cond. indebit.cap.primo.de iureiurand.li. ſexto. ¶Conſi.1. de cenſib.

Mandatum neque ad priuilegia, neque ad reſtitutionem impetrandam requiritur tex.ſpecialis.l.quidam relegatus.ff. de reb. dub ¶conſi.51.de ſponſ.nu.4.

Mandatum ſpeciale, ad diſpenſationem impetrandam non requiritur.Imo. & Fely. & omnes. ¶Vbi ſup.

Mādatum generale,quod de natura verborum poteſt intelligi de re bona, & mala, debet de bona intelligi. leg. ſi procurator. de condiction.indebit. ¶ Conſil. ſexto. de Hæret.nu.1.

Mandatum alicui ratione qualitatis, ſeu dignitatis,magis reſpicit dignitatem,quam perſonam.l.penul.ff.de reb.dub.¶Conſi. 3. de procur.

Mandatum factum alicui gratia illius tātum habet vim conſilii. l.2. ff. mandat. Et tunc non obligat, donec acceptetur, & mandans, ac mandatarius conſentiant. l.1. & l.diligenti.toto tit.& l.mandat. ¶de Iub. not.32.num.51.

Mandatum ſcd̄m Archi.in cap.quod prҫcipitur.4.q.1. tenet medium inter præceptum,& conſilium,& non ligat ad pœnam tantum quantum præceptum.¶Vbi ſupra.

Mandatum datum ad renunciandum beneficium in manibus ordinarij libere, & ad petendum ab eo poſt renunciationem liberam ne prouideat illi,vel illi non eſt ſimoniacum,ſed valet.

Et renunciatio virtute illius facta, atque collatio ſunt validæ. ¶ Manual. capit. 23.nume.107.

Mandatum,qui dat, vt aliquis deformetur eſt irregularis ſecuta deformatione ſiue cito, ſiue tarde.cap. ſi quis viduam. 50. diſt.& ſi fuit reuocatum expreſſe antequā fieret,aut tacite,ita tamen , vt in notitiam mandatarii veniat.iux.Innoc. c.ad audiendam.de homic.

Item incurrit, quando mandatum datur citra deformationem,ſi ea ſequitur. cap.ſequitur.cap.ſequuta.& c.ſi.de homic. lib.6. gl. recep.ibi.¶Manu.c.27.nu.233.conſi.27. de homic.nu.1.

Mandatum vniuerſitati non obligat ſingulos de illa, vt illud mandatum dato primo humano generi creſcite, & multiplicamini non fuit datum ea mente, vt ſinguli obligarentur, ſed toti vniuerſo. iux.D.Th. 2.2.q.152.art.1.ad 1. ¶Com. de orat.cap. 10.nume.60.

Mandatum de denunciando, ut de teſtificando differunt, vt notat Ripa de poſter. fol.15.quæſt.ſecunda. numer. 124. ¶Cap. 124.verba.concl.6.nu.777. Vide Ver.præceptum.

Mandatum de denunciando ſibi delictū extra iudicialiter, vt proſit includit etiā ſecretum, quod etiam nequit probari cū fraterna correctio ad emendandum non ſufficit etſi ſuperior eſt manſuetus, qui nihil agit niſi iuſtū, & rationabile. ¶Cap. inter verba. concl.6.nu.782.

Manducare.

MAnducare ea, quæ incitant ad peccandum mortaliter, ſi fiat tali, fine mortale eſt, & non poteſt abſolui niſi proponat deſiſtere.

Si verò ſimpliciter manducet, ſine tali intentione poteſt abſolui ſine tali propoſito concurrentibus vera pœnitudo de actu preterito, & propoſitum non peccandi, & credulitas, quod Deo iuuante non peccabit licet comederit. ¶ Man.c.3.nu.25.

Manducare aliquid, vel manducandum præbere cognoſcens inde notabile nocumentum euenturum mortale eſt. Innoc.ca. tua de homic.arg.cap.fin.de iniur. & l. qui occidit. ff.ad leg.Aquil. ¶ Manual.capit. 15. numer. 13.

Manducare pluſquam oportet, quo magis luxuriæ peccato delectetis, peccat mortal. niſi ſis coniux, qui id facias ad debitum commodius præſtandum. Ang. interrogat. gullæ. §. 17. ¶ Man.c.16.nu.15.

Manducare de re furtiua non licet, & qui facit bona fide tenetur ad illud, quod ob illam manducationem domeſtico ſumptui ſubtraxit.

Qui vero mala fide, tenetur ad totũ, quod comedit. ¶ Man.c.16.n.9.

Manducare cum excommunicato in eadem menſa non licet, neque in eadem domo aliena, quando cum illo fuerat ad cõuiuium inuitatus, quia id eſſet cum illo comedere, licet commeſtio fieret in diuerſis menſis. ¶ Manu.cap.27.nu.20.

Manducare mane in die ieiunij ignoranter, vel per incogitantiam, ſi comeſtio ſit talis, quæ frangat ieiunium, a ieiunio nõ excuſat. ¶ Manual.cap.21. numer.27. Verbo Ieiunium.

Manducare carnes in diebus ab Eccleſia vetitis, etiam ob cauſam licitam, ſed occultam, peccatum eſt mortale, niſi certiores reddat videntes, propter ſcandalum datum, & occaſionem peccandi. ¶ Manual. capit. 14.

Manducare cibos vetitos non licet illi, qui à ieiunio excuſatur, quando poteſt cõmode ſine talibus cibis ſubſtentari. Anto. 2.p.tit.7.cap.2.§.7. ¶ Man.c.21.nu.23.

Manducare cibos vetitos in altera regione eo tempore, quo liceret eoſdem comedere vetitos in ſua, licet in aliena, in qua non vetatur. ca.illa.12.diſt.& gl. quicquid dicant ibi quidam, vt ſentit Panor. in cap. conſilium. de obſeru.Ieiuni. ¶ Manual.cap. 23. num.120.

Mãducare carnes humanas. Verb. Caro.

Manducare carnes vetatur monacho, ſed non canonico regulari.cap. carnem.de conſec.diſt.5. ¶ De regul.com.3.nu.42.

Manifeſtare.

Vide Verbo denunciare, & Verbo Reuelatio.

Manus.

MAnus impoſitio ſuper capite nõ eſt de neceſſitate abſolutionis, immo neque de neceſſitate præcepti, id eſt faciendum.iux. D.Th.3.p.q.84.ar.4.

Immo aliquando facere malum eſt, vt quando pœnitens eſt fœmina pulchra, & molliter ornata. Quod annotauit Palud.4. diſtinct.22.quæſt.3. ¶ Com.in princ.de pœniten.diſt.6.num.29.

Manus leuans ad percutiendum, etiamſi non percutiat, tenetur iniuriarum.l.item apud labeonem. §.ſi quis pulſatus. ff. de Iniur. ¶ Com. cap. ſi quis pulſatus.de pœnit. diſtinct. 1.num.1.

Maria.

MAria Virgo, & mater D. N. Ieſu Chriſto debet à nobis venerari, eo modo, quo veneranda eſt citra præiudicium ſanctæ Fidei, eiuſque Filij, & inuocari ſub nominum titulis, qui illi attribuuntur, vt via errantium, ſalus in ſe ſperantium, &c. credendo, quod illa non eſſentialiter talis ſit, neque quod per ſe miſericordiam, aut ſalutem dare poſſit, ſed quod efficacius, quam aliæ omnes puræ creaturæ impetrare poteſt. ¶ De oratio.cap. 18.num.23.

Eſt nomen Hebræum, vel ex Hebræo deductum, & ſecundum Hieronymum ſonat ſtellam maris, vel mare amarum. Vt autem eſt Syriacum, ſonat Dominam, quę nō illi congruant cum ſit ſtella illa orta ex Iacob. Nume. 14. ſecundum Bero. hom. 1. ſuper miſſus eſt, quia ſine ſui corruptione parturiuit filium, ſicut ſtella emittit radium, emicat meritis, & illuſtrat exemplis. Fuit mare amarum in paſſione Filii: quod autē ſit Domina teſtatur Eccleſia. ¶ Vbi ſupra. cap. 19. num. 134.

Maria ſtās iuxta Crucē Domini, vt Deo Patri ſe conformaret volebat morti filii ſui, quam ſummè abhorrebat. ¶ Ibid. capi. 19. numer. 34.

Mariam ſalutando non nominauit Angelus nomine proprio, ſed tantum in explicanda ſua legatione, & ideo illam in ſalutatione nominat Eccleſia, vt appellatione illa facile ſimus memores, quantum illa egeamus. Ant. 4. p. ti. 15. c. 14. ¶ Ib. n. 132.

Maria plena fuit virtutum Theologaliū atque moralium, & omnium gratiarum ſpiritualium. D. Tho. 1. 2. quæſt. 3. art. 4. ¶ Ibid. nume. 138.

Plena etiam fuit gratiis particularibus, quas duodecim numerat. Anton. vbi ſupra. cap. 20. quia eſt mater Dei, & hominum, porta cœli, Regina miſericordiæ, &c. reſuſcitata ante diem Iudicii vniuerſalis. Et exaltata ſuper omnes cælos, & Angelos. ¶ Ibid. num. 139.

Mariæ benedictiones nullus eſt, qui poſſit explicare. Benedicta fuit concipiendo ſine verginei pudoris iactura, ſine grauedine prægnans, ſine corruptione, & dolore pariens. ¶ Ibi. nu. 141.

Maria fuit operibus Æuæ contraria, cuius maledictionem ſua benedictione deleuit in ſe flumina vertit impeccabilis gratię, prius ſancta, quam nata, non tantū quātum poſteaquam nata, prius concepta, quo ad corpus, quam quo ad animam, prius infans ſine iudicio perfecto, quàm diſcreta cum eo, ſecundum Thom. 3. p. q. 27. art. 3. ¶ Ibid. nu. 143. & 146.

Vndecūque audir ſincerique cordi, quā ſum lacſique benigne ſuſcipit. ¶ Com. 1. de regul. nu. 5. Næuo quoque ac labe omni caruit, innumeraſque ac acerbiſſimas paſſa eſt moleſtias. ¶ De iubilæ. notabil. 13. numer. octauo.

Maritus.

Maritus accuſare vxorem adulteratam non poteſt, ſi ipſe adulterium perpetrauit. capit. nihil iniquius. 32. quæſt. 6.

Neque ſi illa fuit vim paſſa. cap. ita ne ea dem cauſ. q. 5.

Neque ſi quis illam ſub mariti ſpecie ſeduxit. c. cum per bellicum. ead. cau. & q.

Neque ſi illi occaſionem adulterandi præbuit. cap. diſcretionem, de eo, qui cognoſc. conſi. 25.

Neque ſi tollerauit poſtquam illius adulterium cognouit. capit. ſi quis vxorem. 32. queſtion. 1.

Neque ſi ante baptiſmum ſe fecit. capit. gaudemus de diuor. ¶ Manu. cap. 16. nu. 29.

Maritus adulteram uxorem occidere nō poteſt ſine peccato mor. c inter hæc. 33. q. 1. Et ſi in foro exteriori minime puniatur. ¶ Man. c. 15. in fin.

Maritus ob vxoris adulterium licitè religionem profitetur per cap. agathoſa. 27. q. 2. quia per adulterium liberatur coniux ab omni ſeruitute coniugij. cap. Dixit Dominus. 32. quæſt. 2. ¶ Conſi. 19. de ſponſ. & conſi. 29. & conſi. 2. de conuerſat. coniug. & conſi. 5.

Maritus cum ſolo conſenſu vxoris religionem ingredi nequit, niſi ipſa quoque eam ingrediatur, profeſſio tamen facta tenet. Sed poſt adulterium illius, ad eam redire non tenetur. cap. Agathoſa. 27. qō. 2. ¶ Conſi. 6. eod.

Maritus diu abſens ab uxore nō dat cauſam adulterandi, & ideo eam dimittere, & Religionem ingredi poteſt. Panorm. & Felyn. & Prępoſ. in capit. Diſcretionem, de eo qui cognoſc. cauſa vxor. ¶ Conſi. decimo nono. de ſponſ.

Maritus tentationi de occidenda uxore adultera orationibus reſiſtere poteſt, & debet, & non illam deſerere ob fornicationem, aut eſt præcedentem ſi dimittat,

debet

debet denuo ad illam redire, & debitū reddere, licet illa ob metum non petat. ¶Conſi.2. de diuort.

Maritus Sodomiticum actum cū vxore tentans abſque animo conſumandi, peccat tactu illicito. ¶Conſi.7. de pœnitent. & remiſſ. num.2.

Maritus ſi accipit ſibi, aut alteri aliquid notabile ex bonis, quæ præter dotem vxor habet, peccat. l. vlt. C. de pact. ¶Manua. c.17. nu.153.

Maritus tenetur reſtituere, nedum dotem integram, ſed etiam ea, quæ bene, vel male impendit de illius bonis Paraphernis, non tamen, quæ de lucris communibus: & ea ſola, quæ tempore diuortij inueniuntur lucrifacta cenſentur lucra. Lapus in Rubric. de donation. inter virum, & vxorem. ¶Manual. capit. decimo ſeptimo. numer. 155.

Maritus cui non ſoluitur dos promiſſa poteſt expellere vxorem Panor. per tex. in cap. per veſtras. num.4. de donat. inter vir, & vxor. qui habet ſimilem in l. final. C. ad Celleia. & gloſſa. iuncto text. in Auctor. de non eligend. ſecundo nub. §. final. ¶Conſil. vigeſimo quarto, de Reg. nu.3.

Maritus dubitans de vxoris ſeruitute, non tenetur, neque ſi Eccleſia præcipiat illi debitum reddere. Thom. quarta diſtinction. trigeſima ſexta. Innocent. Panormit. & Præpoſit. in cap. propoſuit. de coniuga. ſeru. ¶Com. cap. ſi quis autem. de pœnit. diſtinct.7. nu.84.

Mariti adulteri pœnitentia cum petitione vxoris, & vxoris pertinacia, & qui pollent, quo ad diuortium ſecundum Goffr. titul. de donatio. nu.15. & Hoſtienſ. in ſumma nume. tertio. & Turrecrem. in capit. Nihil inquires. 32. quæſt.6. Summ. Confeſſ. li. quarto. titul. 22. de diuort. q.15. Palud. 4. d. 35. quæſt.1. quia vltima moranocet Anton. 3. p. c.31 §.6.

Non autem æquipollent, quo ad religionis ingreſſum, quia petitio diuortij nulli præiudicat: ingreſſus autem Religionis, grauiter præiudicare poteſt monaſterio. Et quia non poteſt dicere vere, quo ad forum conſcientiæ ſe non habere vxorem, quæ non poſſit ſuo ingreſſu præiudicare cum illa poſſit probare mariti adulterium. ¶conſi.3. de diuort.

Maritū habere inutilem, quo ad ea, quo ad quæ ille ob ſuam culpam, vel aliam cauſam eſt inutilis, eſt illum non habere. gloſſ. in l. fin. C. ad leg. Flau. de plagiar. Quod intelligendum eſt non ſimpliciter, ſed quo ad ea tantum. Conſummatum enim matrimonium eſt indiſſolubile, teſte Ambro. in examin. libr.5. capitu.7. relato à Grat. cap. horrendus 32. quæſt.5. & capitu. quoniam. de conuerſ. lepros. ¶Com. capitul. Hæc autem. de pœnitent. diſtinction. prima. numero quarto, & quinto.

Maritus adulter veteris paribus magis peccat, quam vxor. cap. indignatur 32 q.6. quia fœminæ ſexus fragilitate attenta maior eſt tentatio illius, quàm viri. ¶Com. capit. primo. de pœnitent. diſtinct. quinta. numer. 88.

Maritus non potens cum vxore habere copulam perfectam, vt quia non poteſt fundere ſemen, poteſt eniti, & vti vxore ad habendam eam. Caietan. prima 2. q6. 154. ar.1. ¶Manu. cap.22. nu.60.

Maritus etiam ſi non ſit gener illius, qui pignus dedit, poteſt fructus eius percipere, non computando eos in dotem promiſſam, modo adſit obligatio ſoluendi dotem ad præſens.

Et poteſt etiam paciſci cum eo, qui dotem promiſit, & non ſoluit, & quoad ſoluatur in ſingulos annos pro ſubſidio onerum matrimonii pendat tantum, quantum aliquis alius induſtrius ex illa dote, ipſa ſalua capere poſſet. Quod Panormitan. capit. ſalubriter. de vſur. & Sotus tenent quicquid dicat Lupus in repetitio. cap. per veſtras. notab. ſexto. de donat. inter virum, & uxorem.

Et tenetur ſi dotem recepit, & hæredes eius in caſu diuortij vxori viduæ, aut ſeparatæ ad alimenta præbenda, quæ ſalua dote dari poſſunt, quo ad illa perſoluatur Sotus libr.6. de iuſtitia, & iure. quæſtion. prima. articul. ſecundo. ¶Manual. cap. decimo ſeptimo. numer. 213. & tractat. De vſur. à nume. 64.

Maritus quem tenetur actione in factū p furto vxori, facto in ſubſidiū actionis furti quæ

quæ non datur contra maritum, perinde te netur reſtituere rem ſublatam, acſi teneretur actione furti. l. ſi quis vxori. ff. de furt. ¶De redimend. eccle. quæſtio. 2. mon. 5. nu. 2. & Com. 2. de regul. nu. 62.

Cætera ad hoc pertinentia, vide in Verbo coniux.

Martyrium.

† MArtyrium idem eſt, quod teſtimonium, ſeu teſtificatio Chriſtianæ veritatis, ſicut & martyr Græce, Latinæ teſtis dicitur, ad quam teſtificationem, ſecundum S. Thom. 2. 2. q. 124. Tria requiruntur pœna, cauſa, & volũtas. Silueſt. ver. martyrium.

Martyrium, vt perfectam ſui ratione obtineat mortem requirit propter Chriſtum ſuſceptum, vt ad ſit teſtimonium non ſolũ verum, ſed ſummum veritatis catholicæ ꝑ contemptum ſummũ bonorum temporalium, quod eſt vita. Quod ſi non adſit mors eſt martyrium tantum inchoatiuè non perfectum, de quo loquitur Cyprianus relatus in cap. nunquid Cain. de pœniten. diſt. 1. contingere autem id poteſt etiam ſiue ſanguinis effuſione per afflictiones in lõgum protractis, vt ait Caiet. ſicut accidit B. Marcello. ¶ Com. cap. importuno. de pœniten. diſt. 1. per totum.

Martyrium pati maius eſt, quam velle pati. cap. nullus. de pœn. d. 7. & cap. baptiſmi vicem. de conſecr. diſt. 4. quia per illud remittuntur omnia peccata, & peccatorum pœnæ, non autem per aliud. Thom. 3. part. q 68. ar 2. ad 2. & q. 87. ar. 1. ad 2. ¶Com. c. magna. eo. diſt. nu. 7.

Martyrium, qui pro Chriſto obierunt appellantur ab eccleſia verborum genus optimum. ¶Com. cap. inter verba. Conclu. quarta. nu n. 75.

Martyrio ſe temere offerre infideles eui tando, & occaſiones ſuggerendo ad ſe occidendum ſine aliqua cauſa, quæ ui præcepti, aut ſaltem conſil. j, ad idipſum obliget tentatio Dei eſt, & peccatum. argum. cap. fi. de Iniur. Thom. 2. 2. q. 124. artic. 1. ad 3. ¶Manu. cap. 12. num. 40.

Martyrium eſt in præcepto, primo quo ad animi præparationem, quia tenetur potius mori, quam fidem deſerere. Tho. quol. 4. ar. 10. Secundò, quo ad effectum cum eſt neceſſarium ad fidem, aut bonitatem multorum conſeruandam, vel euitandas blaſphemias. De conſilio autem eſt, quando nihil aliud, quàm Dei gloria, aut fidei exaltatio conſequitur. Thomas 2. 2. quæſt. 126. artic. 3. ad 1.

Ad quod perferendum non eſt neceſſaria perfecta charitas, quoniam etiam in ſtatu peccati mortalis poteſt illud, quis ſubire. Tho. quol. 4. ar. 19. ¶Manu. vbi ſupra.

Martyrio, qui ſe offert, aut intentionem habet ad ſe illi offerendum ob vitę tædiũ principaliter, aut alium finem indebitum peccat, ſecundum Silueſtr. ¶Manual. capit. 15. nume. 12.

Martyrium non pęna, ſed cauſa facit. Th. 22 q. 124. ar. 4. ¶Com. capit. importuna. de pœn. diſt. 1.

Martyres extrahi venaleſque exponi, ꝓhibitum eſt. l. 3. C. de ſacroſanct. eccleſ. Et non excludantur eorum reliquiæ, iuxta ea pſam, vbi ſunt repoſitæ. cap. 2. de reliqu. & ven. ſanc. ¶Conſ. 1. eod. tit. nu. 1.

Mater.

MAter peccat circa filios ſi negligit exhibere, quæ neceſſaria ſunt animæ, vel corpori, cum nulla illam neceſſitas excuſet paupertatis, aut alterius cauſæ rationalis. cap. duo iſta, & cap. non poteſt. 23. q. 4. tex. ſing. in cap. ſi quis relinqueret. 30. diſt.

Si filium proprio lacte nõ nutrit, vel negligit notabiliter deligere nutricem bonam, vel vſque ad triennium non miniſtrauit neceſſaria, quia deinceps Pater ipſe tenetur.

Si ex auaritia exponit ad hoſpitale, vel alia loca. l. nec ne. ff. de liber. agnoſcend. Et c. 1. & 2. de infan. expoſ. cum gl. & ibi annotat. ¶Man. c. 14. nu. 17.

Si tenellum infantem ne eiulet, aut ne ipſa ob frigoris intemperiem aliquid patiatur in ſuo lecto noctu ita collocat, vt periculum immineat ſuffocandi, ſiue id accidat, ſiue non. argum. cap. conſuluiſti. 2. q. 1.

Non

¶ Non autem peccat, ſi non adſit vllum periculum, etiam ſi eo caſu ſuffocauerit. Panorm.in cap. final. de his, qui fil. occid. ¶Man.cap.15.nu.13.

Mater negociorum geſtrix filiæ expenſas pro ea animo repetendi factas ſibi retinere poteſt arg.l.neſennius. ff.de negot.geſtis,&c,l.ſi quis liber.s.§.ſi mater.ff.de liber. agnoſc. Et cauere debet ne mentiatur,quo ad tale animum donandi, vel repetendi. ¶conſi.2.de dona.

Mater filię vota irritare poteſt, quando non adeſt pater. ¶Man.c.12.n.64.

Mater non valens reuelare filium ex adulterio acceptum, neque conſulere damno,tenetur ad competenter ſatisfaciendũ, iuxta prudentis confeſſ.arbitrium. capitu. officij de pœniten.& remiſ. ¶ manual.cap. 16.num.46.

Materia.

MAteria vetita, vetatur quicquid ex ea factum eſt, non autem cõtra,iuxta illud propter quod vnũquodque tale,& illud magis.Authent.multo magis.C.de ſacroſanct. eccleſ. & cap. cum in cunctis.de elect.¶Com.ca. ita quorundam. Not.7. num.21.

De materia ſacram. Vide locis proprijs.

Matrimonium.

MAtrimonium eſt ſacramẽtum,quo fit maris, & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. Colligitur ex l.1. ff.de ritu nupt. Magiſt.& alij in 4.diſt.26. Rubr. de ſponſ. & matrimon.

Eſt autem ſacram. inter fideles tantum. Inter infideles autem, eſt contractus ciuilis.Indiſſolubilis autem vſque ad mortem. Et per illum fit coniunctio animorum magis, quàm corporum. l.Nuptias.ff.de regul. iure. cap.ſufficiat.17.quæſt.2. ¶Manua.cap. 22.num.19.

Matrimonium prout eſt ſacramen. poſt Chriſtum natum incepit.iuxta omnes in 4. diſt.26.& cap.ita Dominus.19.diſt. & cap. in nouo diſt.2. ¶Relect. cap. nouit. de Iudic.Notab.3.nu.92.

Matrimoniũ confert gratiam ex opere operato niſi obex ponatur,ſecundum communem in Rubr.de ſponſal.& in 4.diſt.26. contra glo.ca.quicquid.1.quęſt.1.& contra nonnullos illam male approbantes. ¶Man. cap.22.nu.20.

Matrimonij materia, eſt conſenſus expreſſus,& legitimus perſonarum, ad contrahendum idonearum, ſiue ad ſe coniungendum.Verba autem ſunt ſigna, quib. ille conſenſus exprimitur, ſiue ſint verba, ſiue quid æquipollens.diſt.1. in prin. §. primo. ff.de verb.ſig.& c.cum apud.de ſpon.

Interdum etiam auditio, & taciturnitas ſecundum gl.communiter recep.in ca.honorentur. 32.q.2. pro qua eſt aptus. tex. ibi c.1.& in c.1.§.porro. de ſpon.impub.lib.6. ¶Man.cap.22.nu.21.

Matrimonium conſũmatum,nullatenus niſi morte diſſolui poteſt, quantalibet ſuperueniente malitia, furor, ægritudo, vel alia qualitas, quæ reddat alterum coniugũ inutilem,ſecundum Ambroſ. in exam.libr. quinto.cap.7.relatum. in ca. honeſtus. 32. quæſtio.1.cap.quoniam.de coniug. leproſ. Matth.19. Quos Deus coniunxit. c.Quos Deus.33.quęſt.2. cap.inter corporalia. de tranſlat.prælat. ¶Com.cap. Hæc autem.de pœn.diſt.1.nu.4.

Matrimonium diſſolui poteſt quandoq. primo antequam ſit conſũmatum per profeſſionem relig.approb.cap. ex publico.de conuerſ. coniug. quod eſſe de fide definiuit Conc.Trid.ſeſſ.24.Can.6.Secundò,per diſpenſationem Papæ iuſte factum. gloſſ. ſing.d.cap.ex publico recepta ab omnibus Can.eſt Theol.Canonum peritis cõtra puros Theologos excepto Caie.Tom.1.opus Tract.1.nu.28.tenet Medin.lib.5. de ſacra. nom.contineni.contra tenet Sotus.4.d.27. quæſt.1.ar.4.& l.4.de iuſt.& iur.q.2.ar.fin. Quia non eſt diſpenſabile,niſi diſpenſatione diuina.Et licet quidam Pontif.diſdenſarint Martinus V.Eugen.IIII. & ad ſupplicationem Reg.Nauarr. Paul.III. & Pius IIII. Attamen facta Pontificum, non ſunt articuli fidei.

Contrarium enim fecit Adria.6. & alij. An

An tales autem diſpenſati tuti fuerint in conſcientia videndum requirit. An talis diſpenſatio fuerit contra ius naturæ, vel diuinam. ¶Vbi ſupra. nu. 21. cap. 22.

Tertiò, eſt diſſolubile, poſt conſummationem inter infideles, quando alter coniugum ad fidem conuertitur, & alter nõ vult conuerſare ſine contumelia Creatoris, & ſine vſu ad præuertendum, & ad mortale trahendum. cap. gaudemus. De diuortiis. ¶Ibidem num. 4.

Diſſoluitur, quo ad Thorum, & habitationem non autem, quo ad vinculum, ob fornicationem alterius iudicis interueniẽte auctoritate. cap. dicit Dominus. 32. q. 1. Et propter ſæuitiam viri, & aliquas alias cauſas. nota. in tex. cap. ſingula. & cap. literas. §. fin. de reſt. ſpol.

Quintò diſſoluitur, quo ad thorum tantum ob ſolam fornicationem ſine iudicis ſententia, ſecundum communem. & gl. ca. noſce. 32. q. 2. Ibid.

Matrimonium nullũ eſt multis caſibus. Primò, quando eſt ficte contractũm coram Deo nullum eſt, licet copula ſequatur, tamen eſt ab eccleſia præſumptum, ſecundũ iura antiqua. cap. is qui, & cap. tua. de ſponſal. Silueſtr. Verbo matrimon. 4. q. 8. Non autem iuxta ius nouum Conc. Trid. debet tamen reualidari non per cohabitationem ſed per nouum conſenſum. ¶Ibi. nu. 76.

Matrimonium, qui ficte contraxit, tenetur in conſcientia per nouum conſenſum reualidare, ſecundum maior. 4. d. 27. qõ. 1. Quia tenetur verificare verba, quibus mulierem decepit, niſi multa ſit inter ipſos inæqualitas, & tunc tenetur ad reſtitutionem famæ, honoris, aut rei familiaris ſi quod mulier paſſa eſt. Thom. 4. diſt. 38. ca. 1. & 2. de Adult.

Et talis decepta non poteſt alteri nubere niſi arbitrio boni viri ex indiciis credit illũ vere dicere ſe decepiſſe, ut quando ſtatim aliam duxit, aut Religionem profeſſus eſt, uel iuramento id affirmat, vel ſacros ordines ſuſcepit. Roſel. matrimon. 4. §. 3. Silueſt. 4. q. 9.

Quod ſi ſine huiuſmodi inditijs contraxit, non poteſt reddere debitum, aut petere, ſi autem inditia non fuerint ſufficientia ad credendum in ſuum fauorem, ſed ad euitandum præiuditium mariti reddere debet, non autem petere. argum. cap. inquiſitioni. de ſent. excom. & c. Dominus, de ſec. nupt. ¶Ibid. nu. 77.

Matrimon. ſecundo nullum dicitur, quãdo eſt metu contractum. cap. cum locum. & cap. veniens. de ſponſal. ¶Conſil. 27. de Regul. Validatur autem tale matrimonium, quando ſuperuenit conſenſus liber patris coactæ, & perſeuerat in ſuo conſenſu pars altera. cap. ad id. de ſponſal. ¶Conſil. 24. de Regular. num. 1. Quis autem metus annullet, vide Verbo metus.

Matrimonium tertio nullum eſt, quando eſt clandeſtinum per Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim. Quare, & tali matrimonio vti peccatum eſt cum ſit vetitum. cap. Aliter. 30. quæſt. 5. ¶Manual. cap. 16. nume. 38.

Matrimonium clandeſtinum ſimpliciter appellatur cum contrahitur ſine Parocho, & ſine teſtibus, vel coram teſtibus, ſed ſine Parocho. Et hoc eſt nullum. Cum autem dimittuntur ſolæ denunciationes non legitime, id eſt, ſine licentia ordinarij tunc dicitur clandeſtinum, quo ad hoc & tale non eſt nullum. ¶Manual. cap. 22. numer. 70.

Neque eſt nullum, quando prius legitimè contractum ſed ob impedimentum occultum, quod ſuberat diſpenſatione obiecta denuo contrahitur ſine parocho, & teſtibus. Caiet. opuſ. 12. q. 2. Tom. 1.

Quod declarauit Pius Quintus, & ſeruat ſacræ pœnit. prætorium. ¶Vbi ſupra, & ca. 16. num. 37.

† Matrimon. tandem dicitur nullũ, quando fit contra aliquod ex impedimentis dirimentibus.

Matrimonij impedimenta ſunt duorum generum, quædam ſunt, quæ dirimunt contractum, quędam non.

Prioris generis ſunt duodecim, vnde verſus.

Error cõditio, votum, cognatio, crimẽ.
Cultus, diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas.
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis.

Alterius generis duo ſunt, vnde verſus.

Eccle-

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus Feriarum impediunt fieri, permittunt iuncta teneri, ad quæ omnia alia reducuntur, quę in his ſpecialiter non continentur. ¶ Ibid. nu. 30. & 31.

Primum impedimentum eſt error, per quem qui procurat, vt matrim. vel ſponſalia contrahantur peccat. 2. 2. q. 55. ar. 4. de quo Verb. Error. ¶ nu. 32.

Secundum impedimentum, eſt conditio ſecundum quam ſi matrimonium con trahatur à libero cum ſerua, quam putabat eſſe liberam, vel contra non valet, ſecus ſi contra accidat. 25. q. 2. capitu. ſi quis liber. Et tradunt omnes. 4. diſtinct. 36. & ſi vel fuit clandeſtinam propria auctoritate ſeparari poteſt, quo ad Thorum, & cohabitationem. Si autem publicum, quo ad Thorum tantum argumen. capitul. ſigni ficaſti. de diuor. ¶ Ibidem. Vide Verbo conditio.

Tertium, eſt votum ſolemne caſtitatis, quod celebratur profeſſione expreſſa, vel tacita religionis approbatæ, vel per ſacri ordinis ſuſceptionem poſt quem qui contraxit peccat mortaliter. capitul. 1. de voto libr. 6. & eſt excommunicatus per clem. 1. de conſanguin. ¶ Ibid. numer. 35. vide Verbo votum.

Quartum. eſt cognatio, quæ quid, & quotuplex ſit, & quomodo impediat. vide Verb. cognatio.

Quintū eſt crimen, ſunt autem duo crimina. primum, eſt occiſio coniugis facta cauſa contrahendi. Etſi an. bo machinantur perpetuo impedit, etiamſi alter ſit infidelis, & facta ſit ad procurandum eius conuerſionem. cap. laudabilem. de conuerſ. infidel. facta verò altero tantum machinante non ſufficit, niſi adulterium interueniat. cap. ſuper eo, de eo, qui duxit in matrimonium. &c.

Alterum crimē eſt adulterium commiſſum cum coniuge alterius data fide de illa contrahendo, & ambo requiruntur ſimul. cap. ſignificauit. de eo, qui duxit in matrimon. Et hoc debet fieri ſcienter.

Si putabatur autem vxor, & non erat hoc nihil impedit.

Neque ſi ob alium finem, quam contrahendi occidit. facit gloſſ. cap. ſuper hoc. de eo, qui duxit in matrim. Silueſt. Verb. matrim. tertia quæſt. nona. Thom. quarta diſtinctio. trigeſimaquinta. in expoſitio. literæ. & in quol. 5. ar. 15. licet non clare. ¶ Conſil. 1. de eo, qui duxit in matrim. &c. ¶ Ibid. numer. 46. & 47.

Sextū impedim. eſt, diſparitas cultus qua re matrimoniū contractum cū infideli nō tenet, etiamſi ille ſit cathecuminus. c. caue. vigeſimaoctaua. quæſtion ſecunda. neque tanquam ſacramentum, neque tanquam contractus ciuilis ſi fiat contra leges. arg. c. fin. de diuor. Et multo minus ſi fiat contra leges naturales, vt ſi contrahatur cum pluribus. capitul. gaudemus. de diuorr. Verbo infidelis.

Septimum, impedim. eſt violētia, ſeu metus cadens in conſtantem virum. l. metum. ff. Quod metu. vide Verb. metus.

Octauum, eſt ordo ſacer propter uotum ſolemne caſtitatis annexum. ca. 1. de clerico coniugato. cap. erubeſcant. 32. diſt. Verbo ordo.

Matrimonium tamen contractum à ſubdiacono metu legitimo ordinato validum eſt, & nulla eget diſpenſatione, aut declaratione, quo ad forū conſcientię, in quo ſola veritas attendenda eſt. ca. nemo epiſcopus. ſecunda quæſtione prima, & clement. prima. de priuileg. validandum eſt tamen coram hominibus per declarationem Epiſcopi propter illos, qui latrant de illo, vel de filijs ex eo ſuſceptis. Vel per diſpēſationem Papæ, vel per examē aliquorū teſtium per quos fiat probatio de timore illato ad perpetuam rei memoriā, iuxta caſum. ca. albericus de teſt. cum ſolemni. & cap. ſignificauit. eod. tit. ¶ Conſil. 4. de his, quæ ui.

Nonum impedimentum eſt ligamen nuptiarum, vt qui alteram duxit viuente prima etiam dari, ſed legitime ducta non debet abſolui niſi firmum habeat propoſitum non cognoſcendi ſecundam. toto titul. de ſponſal. duorum.

Et ſi credit primam mortuam, & contrahit habito nuntio ſi dubitat de vita red dere debet, ſed non petere. capitul. dominus de ſecundis nupt. Et tunc reddat

non

non dubitando, ſed credendo mortuam ad hunc effectum. Si rationes dubitandi ſunt graues neutram partem debet credere, & nec reddere, nec petere. Si leues ita, vt vtrã que credere poſſit dubietate ſublata petat, & reddat. Si mediocres ſia, vt ob eas in præ iudicium alterius non ſit credendum, ſed in ſuum ſic, tunc reddat credendo, ſed non petat dubitando Si certo ſcit viuere redi re debet ad primam, alias fornicaretur. d. cap. Dominus, quam ille ſuſcipere debet, niſi de vita certior facta cum ſecundo rem habuerit. cap. cum per bellicam 34. queſ. 2. ¶ Manu. cap. 25. nu. 53. vſque ad 56.

Decimũ impedimentũ eſt impoſſibilitas coeundi, quę ſi eſt perpetua, & ſine miracu lo, aut non niſi cum notabili periculo cor poris, aut animæ tolli poſſit, & eſt; vel naturalis, vel accidentalis eſt. cap. fraternitatis de frig. & malefic. Et ſignificatur per illa duo verba (frigidis, & maleficiatis) Ad frigiditatem reducitur omnis alius naturæ defectus, aut exceſſus, quę copulã impediunt. Ad maleficium, ſiue faſcinationem, quod libet impedimentum accidentale, quod ex abſciſione, caſtratione, vel alio artificio naſcitur. Temporale autem impedimentum non ſufficit nec ſenilitas, nec morbus nec ſterilitas gloſſ. recep. cap. quod ſedem eod. tit. de frigid. ¶ Ibi. nu. 59.

Qui ſcit tale adeſſe impedimentum puta perpetuum in altero, & contrahit non propterea effecit matrim. inſeparabile, vt male ſentiunt Palud. 4. d. 34. q. 2. & Anton. 3. p. titul. 1. cap. 12. §. 3. Cum matrim. fuerit nullum ex ſe, vt recte ſentit Silu. Verb. matrim. 9. q. 16. Immo iſte non poteſt vti tali matrim. quamdiu in illo perſeuerat ob delectationem venereã, licet poſſint cõuiuere, vt frater, & ſoror, vt declarat Celeſtinus, & eius gloſſ. in cap. laudabilem de frig. & malef. ¶ numer. 60.

Neque omnis impotentia eſt contra eſſentiam matrim. etiam ſecũdum legem humanam, vt patet de ſenibus, qui poſſunt cõtrahere. Et mulier ſi contrahit cum impotente, tenet matrimonium, vt declarat S. Thi ¶ Conſi. 39. de ſpon. u. 5.

Qui coire poteſt, & ſi generare non poſſit poteſt contrahere, vt ſpado, Thlaſia, vel Thlibia, qui erigere poteſt collem, & virgam. glo. cap. quis. 32. quæſt. ſeptima. & l. ſi ſerua. §. ſi ſpadoni. ff. de iure dotium. Quia etſi nihil ſeminis emittant, exercere tamen illum humorem poſſunt, qui eſt vtrinque ſeminarium, ita vt eo exonerentur & ſedant tentationem. Et ſimiliter, qui deflorare poteſt virginem, licet ſit ſpado, quare illi matrimonii definitio conuenit. ¶ cõſi. 3. de frig. & malef.

Vndecimum impedimentum eſt, honeſtas publica, quæ cauſatur ex matrimonia-li contractu, etiam ſine copula. iuxt. omnes in cap. ad audientiam. & capit. ſponſam. & Theol. 4. diſt. 41.

Et ſimiliter ex ſponſalibus, licet non eſſent legitima iure antiquo. cap. de ſponſal. lib. 6. At hodie non niſi ſint legitima, & valida, ex Conc. Trident. ſeſſ. 24. cap. 3. de Refor. matrim. Non tamen illud producit vltra primum gradum, vt declarat Pius V. in extrauag. ad Romanum. vide Verbo Sponſalia. nu. 57. c. 22.

Duodecimum impedimentum eſt, affinitas de qua vide in Verb. Affinitas.

Impedimenta matrimo. non dirimentia ſunt iſta. Primum eſt conditio, de qua uide proprio loco, vbi habebis, quando ſit impedimentum dirimens, vel non dirimens.

Secundum eſt impedimentum feriarum, & interdicti Eccleſiæ, vt cum alicui ne cõtrahat cum aliqua ob aliquod impedimentum Epiſcopus, Iudex, aut Parochus interdicit, donec conſtet non ſubeſſe illud, quod opponitur, & qui contra illud facit peccat mort. ſecundum Palud. 4. diſt. 28. quæſt. 2. Siluest. matrim. 7. quæſt. 1. Quicquid dicat Angel. Valet tamen ſi nullum eſt impedimentum oppoſitum. ¶ Manual. capit. 22. num. 68.

Tertium impedimentum eſt ſponſalium, de quo ſuo loco.

Quartum eſt cognatio ex cathechiſmo. capit. per cathechiſmum de cognat. ſpirit. lib. 6. ¶ Ibi. nu. 72.

Sed hoc impedimẽtum, vt audiui à Reuerẽdo admodum, & Excellentiſſimo I. V. Doct. D. Martio Rutilio Vicent. Diœc. decus, & ornamentum ab Illuſtriſſima congreg. DD. Card. ſup. Concil. fuit ſublatum.

Quin-

Quintum impedimentũ uotum ſimplex caſtitatis, quia peccat, qui ſic contrahit, ualet tamen contractum. cap. 2. 27. diſt. gloſſ. cap. ſi quis uotum. 27. q. 1. ¶ Ibi. nu. 73.

Sextum impedimentum, eſt crimen, & ſunt plura crimina, quæ matrim. impediunt, contrahendum. Primum eſt inceſtus. cap. 1. & 4. de eo, qui cogn. conſ. uxor. Secundũ uxoricidium. ca. admonere. 33. q. 2. idem dicendum de mariticidio ſecundum. Palud. 4. d. 34. quia pœna in correlatiuis extenditur et ultra proprium caſum, quando adeſt ſimilis ratio. Tertium eſt raptus ſponſæ alterius. c. ſtatutum. 27. q. 2. Quod per Cõc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. eſt de dirimentibus quã diu rapta in poteſtate raptoris fuerit. Vide Verb. Raptus. Quartum, eſt proprij filij de fonte ſuſceptio animo ne uxor exigere debitum à ſe poſſit. cap. eodem 30. q. 1.

Quintum eſt presbytericidium. cap. qui presbyterum de pœnit. & remiſ. Sed ſecũdum Panorm. locum non habet, donec in iudicio conuincatur.

Sextum matrimonium, cũ moniali ſciẽter contractum. cap. ſi ergo qui. 27. q. 1.

Septimum, Pœnitentia ſolemnis iniuncta, & facta. cap. de his. 33. q. 2. ¶ Manual. cap. 22. nu. 74.

Matrimonium, qui contrahit ob finem mortalem peccat. cap. cum miniſter. 23. q. 5. non aut ob pulchritudinem, delectationem, diuitias, nec contra, ſentit Palud. 3. diſt. 31. q. 3. ¶ nu. 79.

Item peccat, qui contrahit in peccato mortali, uel excommunicatione ualet, tamen, cap ſignificaſti. de eo, qui ducit in matrimon. &c. ¶ nu. 81.

Matrim. fere omnia impedimenta ſunt iuris naturalis, & ideo diſpenſabilia. argu. cap. cuncta per mundum. 9. qõ. 3. excepto impedimento conſang. inter aſcendentes, & deſcendentes erroris, & iudicii, quia nõ poteſt ille ſupplere defectum conſenſus. ¶ ibid. nu. 84.

Matrimonij impedimenta tenetur denũciare qui illa ſcit. arg. cap. 2. de maior. & obed. admonitione prius facta ipſis volentibus contrahere, & non deſiſtentibus propter hoc; etiam ſi probare non poſſit, & teſtimonium eius, etiam ſi ſit unius ſufficit. cap. præterea. de ſponſal. modo magnum ſcandatum non ſit ſecuturum, quia tunc etiam ſi probare poſſet non teneretur denunciare. iuxta Adrian. 4. de confeſſ. qõ. 7. dub. 7. ¶ manu. cap. 22. nu. 83. Et Com. cap. ſacerdos. de pœn. diſt. 6. nu. 27.

Poſt contractum autem ſi ſolus eſt, qui ſciat nulli parti dicere debet, etiam ſi ſit Parochus, quia tunc nullum commodum ſequitur, & magnum incommodum. ¶ Ibi.

Matrimonij uſum impedit ſcientia nullitatis eius ſuperueniens. arg. cap. per tuas. el ſecundo. de ſimonia. Si tamen dubitat perpẽdat rationes, an ſint leues, graues, vel mediocres, prout ſupra dictum eſt de matrimonio ficte contracto. ¶ nu. 82. & Com. c. ſi quis, de pœn. d. 7. nu. 89.

Matrimonium, quod fuit nullum ob aliquod impedim. ſuperueniente diſpenſatione debet denuo contrahi, quod poteſt fieri clam ſine denũciationibus, & parocho, ut dictum eſt ſupra de matrimonio clandeſtino, alioquin non eſſet legitimum, neq; propter diſpenſationem, & cohabitationẽ, niſi accederet nouus conſenſus. ¶ Manual. cap. 22. num. 86.

Matrimonij vſus ante benedictionem ſacerdotalem peccatum non inducit. Caiet. opuſ. 12. q. 3. tom. 1. Angel. verbo Debitũ. §. 1. Silueſt verbo Debitum. quæſt. 9.

Neque prima uice, vt male ſentiunt Tabien. verbo matrim. §. 3. & Anton. 3. p. titu. cap. 22. Quod nouæ confirmatur per Cõc. Triden. ca. 1. ſeſſ. 24. de refor. matr. vbi hortatur, & non præcipit coniuges, ne in eadem domo maneant ante benedictionem. ¶ Man. c. 16. nu. 38.

Matrimonium, qui contrahit antequam certior factus ſit de prioris cõiugis morte peccat. ca. Dominus de ſecund. nupt. ut dictum eſt ſupra impedimento 9. ¶ nu. 40.

Matrimo. contractum per errorem fortunæ, uel qualitatis ualet niſi error redundet in errorem perſonæ. cap. 1. §. ſicut ergo. 29. q. 1. Nec niſi conſentiatur in abſentem ratione illius qualitatis. de quo eſt caſus, Calder. in cap. 2. de coniug. ſeru. ubi ait, quod error, quo putatur aliquis primogenitus ſuccedens in primogenio viriat matrimonium, quem ſequitur Angelus. Verb. matr.

4.§.3.¶Conſi.24.de regul.numer.2.

Contractum contra ſtatutum alicuius ſynodi, vel concilij prouincialis valet.¶Cõſi.5.de tit.8.

Contractum à Profeſſo religionem in genere valet,quia ille non eſt vere religioſus.Verb.Religioſus.¶Conſi.59.eod.tit.

Contractum cum hæretico, etſi non liceat tenet tamen cap.cęnæ.28.q.r.¶Cõſi.1.de conſtit.

Mattim.nolle publicare peccatum eſt dũ periculum incontinentiæ imminet, & altera pars vult publicari,& nulla legitimã cauſa ſubeſt dilationis, quia officio ſuo deeſt, qui ſic facit.¶Manũ.cap.16.nu.38.

Matrimonio præſumpto,qui vtitur peccat,quia illud ceſſat per Conc.Trid.& qui vtitur clandeſtino ſimpliciter ſimiliter. ¶Cap.25.nu.144.

Matrim.infidelium nec ratum, nec verũ eſt ſacramentum licet ſit legitimum, & per conuerſionem alterius non ſoluitur etiam ſi ſit alter pertinax in infidelitate, quia inſeparabilitas eſt de iure naturæ.Tho. 4. d. 33.q.1.quæ per Baptiſmum non tollitur niſi matrimonium cum altera conſequatur. Tho.4.d.39.q.1. ar. 5. quia illud eſt verum ſacramentum.¶Conſ.1.de conuerſ.infidel. & conſi.3.de pactis.

Matrimo. infidelium mutuo conſenſu dato libere ſiue per litteras,ſiue per Procuratorem.iuxta.cap.ſufficiat.27.q.2.& l.nuptias.ff.de reg. iur. & multas alias.de ritu nupt.perficiebatur,& nullas requirebat ſolemnitates, neque apud hebræos. ¶Conſi. 4.de pactis.

Matrimonij eſſentia non requirit coitũ actualem, ſed potentialem ſcilicet conſenſum mutuæ habitationis.l.nuptias. ff.de reg.iur.& d.cap.ſufficiat,quare verum fuit matrim.inter Ioſephum,& B.Virg. cap. B. Maria.27.q.2.Tho.4.d.30.q.2.ar.2. contra Gratiarium.ca.quod autem.§.ecce ead.cauſa.¶Conſi.39.de ſponſal.nu.19. Scotus tamen in 4.d.34.q.1.videtur aliter, ſed male ſentire.Ibi.

Matrim.bona fide cõtra ius humanum contrahentes,& longo tempore continentes in illa bona fide ſunt relinquendi.caſus eſt in cap.quia circa.de conſang.ſecundum intellectum veriorem.Goffred.qui citat ibi Hoſtien.¶Conſi.47.de ſponſa.& com. ca. ſi quis autem.de pœnit.diſt.7. eod.nu. 68.

Matrimonium vt ſit validum nedum cõſenſum contrahentium, ſed præſentiã Parochi requirit per Conc.Trid.Verbo Parochus.¶Vbi ſupra.

Matrimonia impuberum iuris fictione ſponſalia cenſentur.cap. 1. de deſponſ.impub.lib.6.niſi illi ſint proximi pubertati,& malitia ſuppleat ætatem.¶Conſil.1. de deſponſ.impub.

Matrim.conditionale ſuperueniente legitima valet, & eius conſenſus debet eſſe liber.gl.ſing.cap.notificaſti.3.q.5.pendente autem conditione effectum eſt ſponſalia.¶Conſi.1.de condit.appoſita.

Matrimoniales cauſæ ad diſpenſandum in gradu cognationis ſunt ſeptem. Prima ignorantia rigoris conſtitutionis id prohibentis 1. Thim. 1. miſericordiã conſecutus ſum,quia ignorans feci. Secunda proles iã habita.cap.fin.35.q.8.& l. Qui iam prouincia.ff.de Ritu nupt. Tertia diuturnitas matrimonij male contracti d.cap. fin. Quarta ſcandalum inde oriendum.arg.ca. quia circa.de conſang. Quinta miſericordia ſũm. Pontiſ. quando puella eſt pauper, & eam vult ſuus patruelis honeſte dotare.l. 1.ff.ſolut.matrim. & iſtæ quinque non ſufficiunt ad gradũ ſecũdum, ſed præter has requiritur.Primo minor ætas annorum, quæ miſerationem ad pœnam minuendam inducit. l.Auxilium. ff.de minor. Secundo, vt ſint Principes. & ob publicam vtilitatẽ id fiat. Conci.Trid.ſeſſ.24.de refor.cap.3.¶Conſi. 6.de conſang.

Matutinum.

Matutino non recitato miſſam celebrare peccatum mortale eſt, quia eſt contra conſuetudinem generalem Eccleſiæ.

† Et contra conſt.Pij. 5. nouo Miſſali appoſitam. Noua repentina aliqua neceſſitas ſuperueniens, ad vitandum graue aliquod damnum,aut ſcandalum excuſat. ſecũdum Silu.Verb. Miſſa.quæſt.6. ¶manual.cap. 25. nu.83.de oratione.ca.3.nu.70.c.21.nu.30.

Matu-

Matutinum cum laudibus dicere ſero diei antecedentis poſt completorium licet, quia id conſuetudo habet, quod, & decidit d. Antonin. 2. par. titul. 9. cap. 2. §. 3. non autem alias horas, licet D. Thom. quol. 5. art. 28. videatur concludere de omnibus ex eo, quia dies, quo ad officium recitandum à veſpera incipiat; ſed tamen conſuetudo interpretatur id de matutino ſolum cum laudibus. ¶ Ib. nu. 61. & poteſt à laudibus diuidi. ibi. nu. 62.

Medicus.

Medicus, multa peccata committere poteſt & ſi abſque ſufficienti ſcientia medeatur, etiamſi ſit laurea donatus, etſi præcepta artis, quam callet non ſequitur.

Si notabiliter negligit ſtudere, aut infirmos viſitare. cap. tua de homic. & ibi Innocent. & omnes, quamuis infirmus ſanetur iux. S. Ant. 3. p. tit. 7. cap. 2. cum obligatione reſtituendi.

Si adhibet medicamenta, antequã morbum cognoſcat Caie. in ſumma. Quod nõ valet de illo, qui per diuturnam experientiam didicit curare morbum particularem, modo faciat abſque incantamento. l. 5. §. medicus. ff. de var. & extraord.

Si medicat, vt experiatur, aut vt lucretur aut vt non habeatur ignarus. Antonius de Butrio in d. cap. tua, & magis ſi rem præbeat, quam dubitat notabiliter nociuam Panor. ibi. ¶ Manu. cap. 25. nu. 60.

Si ægrotum deſerit antequam debeat, & mors, aut prolongatio morbi occurrit, eſt obligatus ad damnum reſtituendum. Aſten. lib. 6. tit. 14. ar. 8. q. 14.

Si abſcindit mẽbrum, minuit ſanguinẽ, cum neſciat id facere, aut cum periculo. Si non eligit incorrupta pharmaca, & quo plus ſtipendij accipiat morbi curam differt ſecundum eoſdem. Ibi. nu. 61.

Si ad confeſſionem non admonet antequam adhibeat medicinam. cap. cum infirmitas. de pœn. & remiſ. fallit hoc, quando morbus non eſt periculoſus Angel. Verbo medicus. §. 6. Et Roſel. quicquid dicat. Silu. q. 3. Et etiam excuſatur, quando monuit illius Parochum, aut illos, qui infirmi curã habent. Sed ſi infirmus non vult confiteri, nõ propterea deſerẽdus eſt, iux. mẽtẽ oĩum.

† Sed hoc eſt contra cõſt. Inn. 3. & Pij 5.

Si conſulit aliquid contra ſalutem animæ. d. cap. infirmitas etiamſi per ignorantiam faciat, etiamſi dicat ego non conſulo, ſed ſi id facies ſanaberis. Ioan. Andr. ibi.

Si abortum procuret etiam, vt mulierem ſeruet, quãdo fætus eſt animatus, quod diligenter debet animaduertere. Io. de Neap. quol. 10. Ant. 3. p. ti. 7. c. 2. §. 2. Silu. q. 4.

Si concedit aliquid debilibus ſine iuſta cauſa cõtra præcepta Eccleſiæ. Si nõ ad ponet mortem vicinam, quando id profuturum eſt ad exeundum à peccato mor. Ioan. de Nep. quol. 11. Anton. vbi ſupra.

Si nimium ſtipendiũ accipit, quando illo caret, aut mediocre, quãdo hẽt publicũ cũ obligatione reſtituendi, aut cõpẽſandi per viſitationes, &c. Si facit, quod infirmus plura, quam opus ſit medicamẽta emat cũ obligatione, &c. Aſtenſ. lib. 6. ti. 4.

Si non vult mederi pauperi ægroto gratis ſecũdũ oẽs in ſumma. d. 83. & Ant. & alios, quod intelligendum eſt, quando illũ credit probabiliter moriturum, & non eſt alius, qui medeatur, aut ſoluat ſalarium, & non vult mederi ſalario credito ad quod ſaltem tenetur.

Si diuiti ſoluere nolenti ſalarium ob auaritiã, & in extrema neceſſitate ob morbũ exiſtẽti non vult mederi ad quod tenetur iux. gl. in ſumma. d. 83. §. 1. & c. paſce. d. 86. Sed poſt illius mortem, aut curationẽ poteſt ſalarium petere. iux. mentem oĩum. ¶ Ibi. nu. 64. Et ratio eſt, quia nemo tenetur facere beneficium. de ſuo. c. precarie. 16. q. 2. & gl. c. nemo. 85. d. Et poteſt quis mercedem petere de ſuo labore. ¶ Com. de datis, & promiſſ. nu. 50. Si detrahit alijs medicis, idoneis, ne ad curationes ſe omiſſo accerſentur. ¶ Ibi. nu. 64.

Medicus, quãdo eſt contrarius alteri medico, & ideo nõ poteſt cõſulere infirmo, poteſt ei dicere ſine peccato ſe aliorũ opinioni adhærere poſſe ſecũdũ Adr. ¶ Com. ca. ſi quis autem. de pœn. d. 7. nu. 50. & 75.

Medicus poteſt deſiderare, vt ei cui me-

detur contra ipſius uoluntatem contingat pollutio modo illam non procuret illicite. ¶Man.ca.16.nu.7.

Qui medendis pulchris fœminis, pręſertim in locis ſecretiorib. ſæpe peccauit, poteſt abſolui, modo uere ſtatuat ſe amplius non peccaturum. ¶Man.c.3.nu.26.

Qui dolo, audacia, negligentia, ignorantia, deformat ægrotum fit irregularis. ¶cap. 27. num.228.

Membrum.

MEmbrum dicitur ſola pars hominis quæ habet officium per ſe diſtinctum, quare digitus eſt tantũ pars membri, iuxt. Bart. l.2. ff. de pub. iud. Caiet. contra. 2.2. quæſt.95. art.1. quem ſequitur Sotus lib.2. de iuſt. & iur. q.5. ar.1. Sed ſine tex. aut ratione efficaci. Imol. in lege item officiis. ff. de ædil. edict. habetur, quod habens abſciſum unum digitum, habet abſciſam partem membri. Et in l. non ſunt liberi. ff. de ſtatu hom. innuitur: habentẽ æquos plures digitos, non habere æquo plura mẽbra. ¶man.c.27.nu.106.

Membri apparentis amiſſio, irregularem facit, iuxta mentem omnium. Ib.

Membrum aridum, uere eſt mẽbrum. c. ſicut urgeri. 1.q.1. licet inefficax. n.107.

Membrum aliquod debilitans, non eſt irregularis. Ib. & nu.234.

Mẽbra pudenda, qui nuda oſtendunt, aut uident ſine circunſtantia iuſtificante, quãuis id faciant ſine intentione ducendi ad peccatum mortale, peccant mortaliter ob occaſionem, quam dant peccandi. ¶Man. c. c 24.nu.36.c.23.nu.28. & Com. cap. inter uerba. concl.6. nu.9.

Membra pudẽda Dei, & Sanctorum nominans, grauiſſime peccat, etiãſi iocandi gratia id faciat. ¶man.c.12.n.85.

Mẽbri imbecillitas, aut defectus cõtingẽs abſque culpa irregularitatem non inducit, niſi notabilem deformitatem non inducat, ut macula oculi. c.2. de corp. uitia. ¶manu. cap.27.nu.199.

Membrum unum corporis non capit ſuperfluum alimentum alio membro egẽte. ¶De incomp. benef. nu.9.

Mendacium.

MEndacium eſt ſignificatio falſi, uel putati falſi pro uero, ſecundũ Auguſtinum relatum in ca. homines. 22.q.2. Et eſt actus contrarius ueritati. Nõ autem eſt talis narratio fabularum, ſecundum Caieta. ¶ Com. cap. humanæ aures. q. prima. nu.3.

Eſt autem triplex formale tantum, quo ſignificatur uerum putatum falſum. Materiale tantum, quo ſignificatur falſum, putatum uerum. Et mixtum, quo ſignificatur falſum putatum falſum. Tho.2.2.q.110. art.1. pręterea diuiditur in iocoſum, quo tantum delectatio quæritur. Officioſum, quod nemini nocet, & alicui prodeſt, & hæc non in ducũt peccatum mortale, à quocunque dicantur, niſi iuramento firmentur, aut adſit magnum ſcandalum, aut animus non abſtinendi, etiam ſi eſſent mortalia, aut contra conſcientiam. Tho. Ibi. ar.3. Pernicioſum, quod alicui in rebus ſpiritualibus, aut temporalibus, aut corporalibus nocet. Et ad hęc tria reducuntur illæ octo ſpecies Auguſt. poſitæ in cap. primum. 22.q.2. quarum quælibet de ſe eſt mala cum ſit actus inordinatus etiam ſecundum Ariſtotem 4. Ethĩc. Ideo non poteſt dici abſque peccato ſaltẽ ueniali, etiam pro uita, aut anima alicuius ſeruanda. cap. ſuper eo. de uſur. ibem .2

Et ſi dicatur in iudicio ſemper eſt mortale, etiam ſi ſit leue, iuxta mentem S. Tho. 2.2. quæſt.69. ar.1. Quando, ſcilicet dicitur in re, quæ ad iudicium ſpectat, non autem aliter, ut ait Caiet. Ibi.

Quę quidem res, ſi ſit leuis etiam ſi ad Iudicium pertineat, non inducit mortale, quãdo extra illud mortale peccatum non indũceret, niſi adeſſet iuramentum, aut dãnum notabile, ut aſſerit Ledeſma, & Sot. de rat. tegen. ſect. memb. 2.q.7. ¶manu.c.18.nu.3. Com. cap. fratres. de pœn. diſt.5. nume.17. Repet. cap. inter uerba. conclu.6.nu.6. Et de ſimo. conſi.75.

Mendacio omne in confeſſione dictum peccatum mortale eſt, & præcipue de mortali, iuxta Anton. 3. part. titu. 13. cap.18. Quod uerum eſt de illo mortali, quod nõ-

dum fuit confeſſario apertum. Et de uenia li, quod confiteri quis proponit, quia conſitendi propoſito facit illud veniale iuſtam confeſſionis materiam. Idem de mortali iam patefacto, quod confiteri proponebat. Mendacia autem impertinentia, & circa venialia, quæ quis non propoſuit confiteri, vel ſi propoſuit reuocauit, non ſunt mortalia. Idem dicendum in iudicio ſuper impertinentibus. Et quod dicit D. Tho. intelligendum eſt ſuo genere, vt ipſe alibi dixit 2.2.quæſt.70.art.quarto. Et ſuper leuib. ſunt venialia tantum ſecundum Caietan. ¶Com.cap.fratres.à num.14. cap.inter verba. concl.6.nu.737.

Mendacium in factis dicitur ſimulatio ſi ſignificamus ſimpliciter eſſe, quod nõ eſt. Si autem ſignificamus bonitatem quam non habemus dicitur Hypocriſis ſecũdum Auguſtinum, & Iſidor. relatos à Thom. 2.2.queſt.11 . Et ſi id fit ſine notabili damno alterius ſolum eſt veniale. ¶Manu.cap.18. nu. 8. Simulare autem ſe eſſe bonum cum non ſit, peius eſt, quàm eſſe malum. ¶Com. c.inter verba.concl.6.nu.2.

Mendicare.

Mendicare lex naturalis, & diuina permittit, & quãdoque præcipit egentib. ægrotis, & ſanis, qui aliter viuere non poſſunt. c.quieſcant.diſt.42. & c.1.&.2.de relig.dom.li.6. ¶Conſil.78.de regul. Et tunc ſolum tenentur homines cũ non ſubeſt alia ratio conſeruandi vitã corpoream, aut illius, qui fidei noſtræ eſt creditus. Palu.4.d.15.q.5. ¶De ora.c.3.nu.10.

Qui autem ſanus eſt, modo ſit pauper, & intra latitudinem paupertatis maneat, & ſi mendicet cauſa ocioſitatis, aut cupiditatis, non peccat mort. ſecundum Caie.2.2. q.187.ar.1.ad 1. ¶De leg.pœn.n.2.

Mendicare volẽtes ex humilitate, laudat D.Th.opuſ.19.c.5.& 2.2.q.187.ar.3. Quare non peccant, qui ſic per grippando mendicant, etiam ſine uoto paupertatis, & ſine diſpẽſatione ſuorum bonorũ, & ſi ſint clerici, quia per talem mendicitatem, nihil honoris perit clero, quod tamen reprehendit Cald.in conſi.1.de vita & hon.cle. ¶Com. 2.de Regu.nu.37.

Mendicare corpore valido non licet. per l.1.C.de mend.val.li.2. Neque ſi ſit clericus, & præcipue ſacris initiatus.c.diaconus.di. 93. Quod tamen procedit, quando id facit, vt ocioſe, & vitioſe viuat. ¶Cõ.1.d. eg.n.2.

Mendicare in eccleſia, ſi mendicãdo turbat audientes, aut facientes ſacrum, & diuina, peccatum eſt. ¶De orã.c.32. nu.33.& miſcel.56.nu.2.

Mens.

Mens, atque intentio diſponent's in omnib. diſpoſitionib. eſt ſeruanda. l. in omnibus. ff. de cond.& dem.& c.fina de præb. ¶Conſi.3.de obſer.Ieiu.

Mẽte legiſlator's nemo melius, quã ipſe declarare poteſt. ¶conſ.38.de ſen.exc.n.1.

Mentecaptus, & furioſus exæquãtur.l.2. & ibi Bal.C.de cura.fur.vel prod.& eſt tex. coniuncta gl.ver.extra mentem.ca.ſicut.de regu.Alex.conſ.3.nu.2.li.7. Dec.conſ.112. Imo, in l.ex facto.ff.de vulg. n.17. ¶Relect. c.ſi quãdo.de reſc.r.exc.10.à n.1. vſq; ad 6.

Mentecaptum, vel furioſum eſſe aliquẽ probari poteſt fama, & ſufficit. Ale.conſ.3. li.7.& li.1.conſi.54.Dec.conſi.86.nu.7. Secundò, ſi detineatur apud ſuos.l.octaui gradus.ff.vnde cognati. Tertiò, ſi neſciat exprimere, quod valet dicere.c.1.§.ſi uero.de cle ræc.cog. Quartò, ſi non habeat memoriam ordinatam, ſed confuſam.c.ſiiii.de hęr. li.6. Dec.conſi.448. intellige quando eſt confuſa notabiliter. Quintò, ſi detur illi bonorũ curator. Phil.Corn.cõnſi.21.& Dec. conſi. 80. ¶Vbi ſupra.

Mercator.

Mercator ille proprie eſt, q emit, ut vẽdat, abſque mutatione eius, nõ autem, qui emit in ſuos uſus, & poſtea per accidens uendit, non mutãdo, neq; qui emit, vt vẽdat mutata in alia forma. iuxta Arch.& Com.in c.de relig.dom. facit c. eiciens.88.d. ¶Manu.c.27.nu.128.

Mercator decipiẽs hominem ẽt aſtutum

tenetur reſtituere, niſi ipſe ſciat iuſtum rei valorem, & ſaltem tacite velit donare. Et in hoc caſu intelligendus eſt Pantaleos in leg. 2. ¶Releɥ. cap. Nouit. de iud. Not. 6. numer. 64.

Qui in vendendo nocuit multis ſi poteſt meminiſſe quantum aliquibus certis perſonis nocuit reſtituere eiſdem debet. argum. cap. ea te. de iureiur.

Et ſi non poteſt, ad memoriam reuocare debet bona fide reputare quantum plus, vel minus potuit nocuiſſe, & reſtituere illud pauperib. vel impendere in alia opera pia. iux. tex. & gl. c. certum. de uſur. ¶conſi. 3. de emp. & vend.

Qui accipit aliqua ad mercaturam exercendam præſumitur vertiſſe in eam Bald. l. antep. ff. ad maced. ¶Côſ. 3. de proc. nu. 3.

Qui carius vendit precio rigoroſo peccat, & tenetur ad reſtitutionem, neque excuſatur ſi illud plus dederit proxonetæ. ¶Conſ. 30. de vſur. & manu. ca. 23. nu. 77.

Qui merces polluit mendacijs ac periurijs damnãdus eſt magis, quam qui precijs onerat illas. ¶Com. cap. 1. §. tanto. de pœnit. diſt. 5. num. 4.

Qui adit loca remota, & cum ſtudio emat, vt ſeruet cum periculo in tempora vẽditioni, & hominum neceſſitati conueniẽtia, & ſe mille quo hæc faciat ſolicitudinibus implicat, licite habeat pro mercede lucrum acquiſitum carius vendendo, quod ſi ad honeſtum finem puta ſuſtentationem ſui, domus, vel pauperum extendatur licitum id eſt. ¶Vbi ſupra. nu. 8.

Mercator poteſt vendere merces ad tẽpus precio rigido, & emere precio infimo pecunijs numeratis, dummodo ſit intra latitudinem iuſti precij. ¶manu. cap. 17. nu. 228. vide numer. 206. 210. 243. 247. & cap. 23. num. 81.

Non tenetur abſtinere ſe ab arte ſua licet multa illa in ſe cõtineat peccata. ¶Manu. cap. 3. nu. 11. & Com. cap. qualitas, & cap. contrarium. de pœn. d. 5.

Mercatorum campſarij, quod in male cõputando amittunt tenentur reſtituere. ¶cõſi. 8. de emp. & vend.

Mercatorum libris creditur ſaltẽ contra illos Bar. Iaſ. & alij l. 1. C. de edẽ. & l. admonendi. ff. de iureiurand. ¶Conſi. 3. de procurator.

Mercatura.

Mercaturam clericis exercere non licet. c. 1. & c. negotiationem. 88. d. ¶Man. ca. 25. nu. 111. Com. c. qualitas. de pœn. d. 5. nu. 23. & Com. 4. de regul. nu. 27. & conſil. 5. de depoſ.

Mercatura an liceat vid. verb. negociatio.

Mercenarius.

Mercenarius quilibet mercede ſua dignus eſt ex teſtimonio Chriſti. Lucæ 10. Deut. 24. Leu. 24. 13. q. 5. c. 1. ¶Com. de prẹlatis, & prom. nu. 40. conſi. 1. de depoſ.

Mercenario, qui male ſoluit tenet ad reſtitutionem puta ſi non ſoluit diariũ ſuum in ea re, quã debet, ſed alia contra eius voluntatem, & ille illam vendẽs non inuenit precium ab hero æſtimatum. Anto. 2. p. tit. 1. c. 17. §. 8. Diarium aũt tpe quo, ægrotauit de iure accipere nõ debet. gl. in l. vno. §. cũ quidam. ff. loca. ¶Man. cap. 17. nu. 108.

Mercenarius de mercede ſua ſoluere decimas debet Eccleſiæ, in qua habet domicilium, vel illius in cuius Parochia ſeruit, ſi nullibi habet domicilium, aut habet quidẽ, ſed ita longe habitat, vt non poſſit cõmode à Parocho domicilij ſacramenta ſuſcipere. ¶Com. ca. placuit. de pœn. d. 6. n. 94. & 95.

Merces.

Merces pluris vẽdere, q̃ valẽt, uſura eſt, & iniuſtũ, vt dicit Ariſt. 5. Eth. & Th. 2. 2. q. 77. ar. 1. ¶cõſ. 19. de vſu.

Merces aliquæ pluris valent, quam aliæ ẽt eiuſdem ſpeciei, & quantitatis. l. vbi aũt non apparet. ff. de verb. oblig. & in vno loco pluris, q̃ in alio. l. eod. tit. ff. de eo quod certo loco. Et pluris vno tempore, quàm alio. ff. de reb. cred. & minus cum rogatus emptor, quàm cum rogatur venditor. ¶Manu. ca. 23. nu. 78.

Merces,

Merces, qui in mare proiicit ob tempeſtatem, non videtur libere agere, ſecúdum Ariſt. & facit totus tit. Ad leg. Theo. de iac. ¶ Com. cap. vltim. §. quod quamuis. de pœniten. diſt. 7. nu. 2.

Meretrix.

MEretrix eſt mulier multorum libidini patens. 34. diſtinct. cap. uidua. id eſt, quæ quadraginta viros. admiſerit, ſecundum gloſſ. allegando cap. latores. de elect. ex vi. Vel eſt mulier cuius turpitudo venalis eſt publice. 32. quæſt. 4. cap. meretrices.

Et quoniam ex vſu, & more, loquẽtium colligi poteſt, tria faciunt meretricem. ſ. fornicatio publica 40. concubitus fornicarij, & precium. Sil.

Meretrix non tenetur reſtituere, de eo, quod acquiſiuit ex meretricio, de præcepto, Et in hoc communi Theolog. 4. diſ. 15. Thom. 2. 2. quæſt. 32. Legiſt. in l. quarta. §. ſed & quod meretrix. ff. de condict. o. ob turp. cau. Canon. ſuper glo. in ſumma. 14. quæſt. 5. Non primo, quia licet turpe eſt meretricari, turpe etiam non ſit turpe accipere ex meretricio. Cum vtrunque turpe ſit iure naturali & diuino. Non ſecundo ex eo, quod dicit Adrian, quod meretrix nil accipit alienum inuicto Domino, quia hoc habet locum in omnibus aliis delictis, in quibus datur ſponte aliquid. Et tamen contrarium ipſe tenet. Non tertio ex eo, quod dicit Caietan, 2. 2. quæſt. 32. art. ſeptimo. Videlicet, quod vſus meretricis eſt materia vendibilis. Cum æque, immo magis vendibilis ſit opera eius, qui ſe locat ad militandum in bello iniuſto, ad duellum committendum, & in aliis delictis, de quibus negat id Caietan. Non quarto ex eo, quod dicit Segobienſis ſequutus alios, videlicet, ꝙ lex permittit, & facit iuſtam operam meretricis, quod non facit de aliis. Quia acceptum à mulieribus, quæ non ſunt meretrices (ſicut ipſe affirmat) non eſt reſtituendum, licet illę ſint coniugatæ, vel monachæ, quarum tamen opera licita, aut iuſta, non ſunt ſecundum leges humanas, immo neque poſſunt eſſe cum contra legem naturalem, atque diuinam ſint, quæ tamen in foro conſcientiæ ſeruandæ ſunt. capitu. ſunt quidam. 25. q. 1.

Sed quinta ratio vera illa eſt, quia licet turpe accipiat, & in accipiendo peccet, quo ad forum conſcientiæ, in quo meretricari, eſt prohibitum, & non permiſſum. Quo tamen ad forum exterius, in quo permittitur ex lege humana eſſe meretricem, non turpe accipit. Et hoc habet locum in omnibus illis operibus, quæ permittuntur in hoc foro, iuxta cap. denique. 4. diſt.

Peccant autem accipiendo, ut ait Doctiſs. Medina. C. de reſtitutio. quæſt. 20. tanquam mercedem debitam. Nõ ex eo, quod opera illius ſit inuendibilis cum ſit peccatum, & conſequenter nullius precij, contra quod ait Sotus libr. 4. de iuſtit. & iure. q. 7. Quod immo eſt vendibilis, ſaltem prout eſt res quædam humano vſui accommodata. Sed ex eo, quod eſt inuendibilis in genere moris, tanquam actus intrinſece malus, pro quo nihil poteſt iuſte promitti, dari, vel accipi, vt uidere eſt in l. iuriſgentium, §. ſi ob maleficium. ff. de pact. Non autem tenetur ad reſtitutionem, neque in foro cõſcientiæ, (in quo non bene tenet ipſe Medina) quia retinere illa poteſt, tanquam donatum, vel derelictum ab eo, qui dat, vt dicit Anto. quare promiſſio meretrici facta valet in foro fori, de quo debet intelligi. Bar. l. 4. ff. de cond. ob turp. cau. Ideo poteſt illa petere tanquam quid debitum, non quidẽ legale, ſed tanquam ex animo grato. ¶ Manu. c. 17. à nu. 31. vſque ad 42.

Meretrix occiſa in domo amici, quia nõ præſumitur meretricando occiſa, & veriſimile eſt eam in Paſchate fuiſſe cõfeſſam, & cõicaſſe, & corde, vel ore pronunciaſſe Ieſum, non eſt priuanda eccleſiaſtica ſepultura. Nec valet argum. de fure, in ca. fures, & c. furtis, quia loqu. de fure, qui furando occiditur, & conſequenter in mortali moritur ſine ſigno contritionis.

Neq; iuuat dicere, ꝙ fuit adducta cũ intẽtione meretricãdi. Quia nõ apparet de mẽte amici, q occidit, imò forsã fuit adducta, vt occideret ob aliquã aliã cãm, & forsã, qa noluit cõſentire actui meretricio, de

quo ſe alias cõmiſiſſe pœnitebat,&c.¶Cõſil.4.de ſepult.per totum.

† Sed iſta determinatio eſt multum dubia,tum quia ſi fuit adducta in domũ amici etiam eo animo, vt occideretur ob aliquam ſibi factam iniuriam, attamen non poſſumus præſumere illum eam adduxiſſe niſi doloſe,& illam domum ingreſſum animo meretricandi,ſi enim talem animũ non habuiſſet,non permiſiſſet ſe adduci : tum, quia meretrix inquantum talis actu in peccato ſemper eſt,neque ſolet in Paſchate cõmunicare licet poſſit confiteri. Quare poſſum præſumere,quod fuerit ſalua, vt quod conceperit contritionem de peccatis,&c. Sed cum ſit meretrix,& non conſtet de pænitentia,neſcio an præſumptio ſufficiat ad ſepeliendam eam in loco ſacro, præſertim cum adſit pro meretricio, quæ nõ niſi per contrarios actus tolli poteſt.l. diuus. ff. de reſtit.in integr.& cap.accedens.cum gl. de crim.falſ. Et cum vna præſumptio elidat aliam circa idem factum, vt dicit eadem gl. per dictã l.diuus. cum illa ſit meretrix,non poteſt præſumi,quod fuerit confeſſa,& cõmunicauerit in Paſcha. Et cum non cõſtet de contritione, non ſufficit prꝫſumptio ad ſepulturam.

Meretrici domum,vel onera locare,&c. Verb.Locatio.

Meretricem publicam ducere,ut conuertatur à via mala, meritorium eſt.cap. inter opera.de ſponſal.¶Conſi.2.de diuor.nu.4.

Meretricis opera licet aliquid valeant in genere entis, nihil tamen valent in genere moris cum ſint peccata,& hoc magis reſpiciunt omnia iura.¶Manu.cap.17.nu. 40.

Meretrici vendere veſtes, & ſandalia, &c.non eſt peccatum modo id ſine vllo cõſenſu in peccato fiat, quoniam id non eſt inducere,aut directe ad peccatum iuuare. ¶Ibi.cap.20.nu.16.

Meretrices peccant non ſolum violãdo præceptum ſextum, & nonum, ſed etiam octauum pręſertim,quando ſe iactant, & illud vitæ genus flagitioſum laudant allicié do alios ad peccatum.¶Ibi.cap.11.nu. 40. Sat illis eſt, vt ſe accuſent in confeſſione tot annos ſe fuiſſe tales. ¶Cap.6.nu.15.

Meritum.

MEritum actio eſt cui debetur præmium modo ſit actio humana, & bona. iuxta S.Tho.1.2.q.14.art.6.

Eſt autem duplex alterũ ſimpliciter,ſeu de cõdigno,quod meretur gratiam, & gloriam,ac vitam æternam. Et eſt actus humanus bonus factus ab eo, qui eſt in gratia gratum faciente,gl.§.fin.in clem.2.de ſum. trin. Alterum dicitur ſecundum quid, ſeu de congruo. Et eſt actus humanus bonus factus ab aliquo extra gratiam, cui de quadã congruitate debetur aliqua merces ſpiritualis,vel temporalis.gl.ca.quidam de pœnit.& remiſſ.& Tho.vt ſupra. ¶Manual. prælud.7.nu.1.2.3.

Merita Chriſti fuerunt infinita tum rõne perſonæ merentis,quæ erat Deus:tũ ratione Dei acceptantis. Tho. communiter receptus. 3.diſt.19.¶Com.de iubil.not.12.

Merita ſanctorum quatenus ſatiſfactoria ſunt communia bona præſentis Eccleſiæ communicabilia aliter, quam per ſacramenta,ſicut ipſi poterant aliter communicare illa ſi voluiſſent alijs membris Eccleſiæ. Ricar.cum omnibus. 4.d.20.ar. 1.q.3. relatus in cap.animæ.13. q.2. ¶De iubil. not.14.nu.4.

Meritum poteſt quis ſibi acquirere, & pro alio ſatisfacere eodem actu bono, abſque vllo ſui præmij diſpendio. 26.q.7.c.1, & d. cap. animæ.eſt enim actus meritorius inquantum bonus,& ſatiſfactorius,vt pœnalis. Et licet quatenus meritorius non excedat perſonam merentis,eo quod non poteſt vllus mereri vitam æternam alteri ſaltem de condigno,iuxta.Tho.1.2.q.114.ar. 6.excepto Chriſto ob gratiam capitis ſibi datam, quatenus tamen ſatiſfactorius etiã de condigno perſonam excedit.¶De iubil. not.13.nu.3.

Meritum acquirere poſt mortem nemo poteſt. ca. qualis.25.diſt.¶Conſi.26.de pœnit.& remiſſ.nu.2.& 10.

Meritum, qui vult acquirere ex actu bono debet illum actu,& virtute in vltimum finem dirigere,vt eſt ſententia Aug. relata à Magiſt.3.d.38.¶Com.cap. inter verba cõclu.5.nu.38.

Merita, quo ad vim merendi nõ ſunt cõmunicabilia de condigno. Ideo Chriſti merita non poſſunt ſic à miniſtris eccleſiæ alteri applicari, niſi per ſacramenta.

Quo verò ad uim ſatisfaciendi ſunt cõmunicabilia, ideo eadem communicantur ſine ſacramentis. ¶De Iub. not. 14. n. 7.

Merita ſua poteſt laicus alteri communicare, etiam quo ad uim ſatisfactoriã, non ſolum ex ui charitatis, ſed etiam ex intentione operantis, ſingulariter ſi determinat pro iſto ſatisfacere. Et ſpecialiter cum orat pro congregatione, familiaribus, benefactoribus, & ad hoc ordinat opera ſua ſatiſfactoria pro illis ſpecialiter ſatisfacit. Et generaliter cùm ordinat opera eccleſiæ vniuerſæ applicando intentionem ſuã huic, vel illi. ¶Ibi. not. 31. nu. 19.

Metus.

† Metus eſt inſtantis, aut futuri periculi cauſa mentis trepidatio. ff. quod metu cau. l. 1. & eſt duplex vnus leuis quo timetur leue malum, vel graue, ſed leuiter illatum. i. ex cauſa leui, qui cadit in virum leuem timẽtem, vbi non oportet. l. metum. ff. eod. Alter grauis quo timetur graue malum, & grauiter, & dicitur metus iuſtus ſiue cadens in conſtãtem virum. Quam diſtinctionem innuit S. Tho. 4. d. 29. q. 1. ar. 2. Silu.

Metus iuſtus, qui cadit in virum conſtantem dirimit matrim. l. metum. ff. quod metus cauſ. & eſt ille quo minus malum, maioris euitandi cauſa eligitur. Tho. vbi ſupra. dicunt tamen alij, quod iſte Prudentis arbitrio eſt definiendus. iuxta. gl. cap. cum dilectus. de his, quæ vi. Quæ definitio eſt limitãda neceſſario, vt ſit ſuſcipiẽda, quo ad effectum excuſandi à culpa. ¶Manual. cap. 22. nu. 51. Iſte etiam à teſtificando excuſat Ant. 2. p. tit. 1. c. 19. §. 7. arg. cap. quisquis. 11. q. 3. Silu. Verbo. reſtit. 2. q. 7. ¶Manual. cap. 17. numer. 134.

Metus iuſtus neque reſcindit actum, neque actionẽ parit. l. ſi mulier. ff. de eo, quod met. cauſ. ¶Conſi. 22. de regul. nu. 2.

Metus minor iuſto etiamſi magnus fuerit, & cadere poſſit in virum conſtantem, & ſua culpa incidat cogit reſtituere in foro animæ. c. veniens. de ſponſ.

Non tamen ſi iuſte infiiciatur per iudicẽ. l. 3. ff. quod metu cauſ. aut per illum, qui iure damnum, quod timebatur inferre poteſt leg. nec timorem. & leg. ſi mulier. ff. eodem. Adrian. 4. de reſtitut. quæſt. 2. ¶Manu. cap. 17. num. 15.

Metus minor iuſto requiritur in fœmina ad annullandum matrimonium. iuxta glo. memorab. cap. cum locum. de ſponſal. ¶Conſi. 36. de ſponſal. nu. 3.

Metus non iuſtus non attenditur in foro fori, ſecus autem in foro poli. ¶Conſil. 30. de vſur. nu. tertio. Manual. capit. 17. nu. 4. & 29.

Metus minor iuſto in foro interiori attenditur, ut actus annulletur, ſi principaliter fiat ob illum metum. ¶Conſi. 5. de electior. nu. 13.

Metus reuerentialis ex ſola paterna præſentia, non annullat matrimoniũ. c. primo. §. puro. de ſponſa. impub. lib. 6. & Panor. in cap. nonne, de præſumpt. quod cõmẽdauit Fel. in cap. cum ex eo. de conſtitut. ſi aũt ſic cauſa actus annullat. ¶Conſil. 36. de ſponſal. num. 6. & 7.

Metus reuerentialis facit profeſſionem nullam, & excuſat à trangreſſione legis. ¶Conſi. 3. de renunciat. nu. 6. conſil. 5. de regul. nu. 16. & conſi. 2 nu. 67.

Metu conſentire, & blanditijs paria ſũt, quo ad forum conſcientiæ. Caieta. in ſum. verbo Reſtitutio. eſt tamen hoc contra expreſſam l. fin. C. ſi quis. de teſtamẽ. prohib. Et contra rationem. Actus enim conſenſũ diminuit blanditiæ, amoris augent. Et eſt noua doctrina nullo iure fundata illa Caie. ¶Manu. ca. 17. nu. 16.

Metu conſenſile in adulteræ diuortiũ vix marito aſſerenti credendum eſt. ¶conſ. 3. de Regul. nu. 2.

Metu agere bonum, vel abſtinere à malo ſimpliciter malum eſt, quia illud bonũ non bene facimus, vt dicitur 6. Ethic. bonum tamen cenſendum eſt, inquantum ſic paulatim incipimus ſponte a malis abſtinere, ut multis declarat Auguſtinus. cap. ad finem. 23. quæſt. 5. & cap. videis. quæſt. 6.

¶Co m.capitul.inter verba. Concluſ. quinta.numer.19.

Metus conditionalis facit, vt ordinato character imprimatur. cap. quod quidam. 1.q.1.cap.ubi iſta. 74. diſt. At talis poteſt matrimon.contrahere ob defectum conſenſus ad ordines. Ange. Verbo ordo. 3 §. vltimo. Sotus 4.d.25.q.1.ar. 2. ¶Manu.cap. 22.nu.51.Conſil.2.de his,quæ vi.

Metus diſplicendi hæreticis etiam cognatis,amicis,vicinis,Dominis, vel ſubditis,non excuſat à mortali ſi deducant animo faciendi hæreticis viuis, vel mortuis. cap. ſacris de his, quæ vi. Quia metus etiam iuſtus non excuſat à violatione legis naturalis,vel diuinæ. cap. final. cum ei ad nota. de conſuetud.¶Conſil.16.de hæret.nu.9.& 11.

Metus indicandi adulterium mariti, vxorem à reſtituenda hæreditate excuſat. Innocent. cap. officij.de pœnitent. & remiſſion. Quod intelligendum eſt de metu iuſto, & talis eſt etiam metus infamiæ. leg. iſti quidem. cum gloſſ.§. final.ff.quod metu cauſ. ¶Manual. capitul. decimoſeptimo.num.90.

Metus ceſſatio ſola, ideſt intra tempus conſtitutum non tollit reclamandi facultatem.per cap.1. cum 2. ad notit. de his, quæ vi.& per cap.ad id de ſponſal.¶Conſ. 4.de regul.nu.71.

Metu facta et ſi impulſionem habeant ab extrinſeco paſſum tamen,ideſt,qui compellitur,confert vim,& adiuuat,quia conſentit.leg. merito, & leg.2.ff. quod metu. cauſ. Et eſt actus humanus,ideo nocet,quo ad vtrunque forum, & prodeſt quamuis regulariter poſſit reſcindi. gloſſ.recept.cap. Abbas,de his, quæ vi.exceptis ſacram. characterem imprimentibus. cap. maiores.de Baptiſmo.¶Manu.prælud. 6.nu.5.

Metu inualida, & nulla per ratificationem ſequentem conualeſcunt. cap. ad id de ſponſa.capitulo.de illis. el ſecundo de de ſponſal. impuber.

Et ſufficit etiam ratificatio tacita. dicto cap. ad id, vt ibi hoc notat gloſſ. recepta per omnes.

Et metu ceſſante exclamet, qui liberare vult, & quia exercet metu ceſſante, metu geſta ratificare videtur. ¶ Conſil. 2. de his, quæ vi.

Metu mortis, qui famem patitur à furando excuſatur. cap. ſi quis ob neceſſitatem de fur.& cap. diſcipulos.de conſecr.diſt. 5.

Non tamen excuſat à præcepto de non occidendo,quia malo culpæ nunquam licet conſentire. cap. ita ne. 32.quæſt.quinta. & l.iſti quidem.ff. quod metu cauſ.¶Com. in cap.ita quorundã. de iudic. notabil.11. numer.12.

Metus mortis ab obſeruantia legum diuinarum nunquam, vel raro abſoluit. cap. ſunt quidam.25.quæſt.1. A lege autem humana frequenter, ſicut & alia magna neceſſitas, vt ait Fel. in cap. ſicut. de conſecra. diſtinction. 2. ex quo multa ſoluuntur dubia.¶Com.capitul.inter verba.prælud.tertio num. 2.

Metu tormentorum confiteri de ſe crimina falſa regulariter non eſt mortale,cum facere illud ſponte non ſit tale,quia pertinet ad prodigalitatem famæ, quæ non eſt mortale. Eſt autem mortal. in quatuor caſibus: de quibus Verbo Detractio. ¶Manual.cap.18.nu.29.Com.cap. inter verba. Concl.6.nu.13.

Miles.

† Miles ſecundum Azo. dictus eſt à militia propter labores,ſcilicet militares. Vel ſecundum D.Th. dicitur à mille quaſi milleſimus, quia vix vnus de mille eligebatur ad militiam. Vel quia primo electi ſunt mille à Romulo. Eſt autem duplex militum genus. Quidã enim dicuntur proprie milites a militando, de quorum inſtitutione,& priuilegijs. eſt.l.penult.ff.de quibus cauſ.ma.in gloſ. Quidam vero improprie dicuntur milites, vt milites noſtri temporis, qui licet non habeant inſignia obſeruantiæ veteris ſecundum Bald.in leg.prima. C.qui.bon.eccleſ.po. & allegat in argument. capitul. tranſlato. de conſtitut. non tamen gaudent priuilegijs militaribus. Silu.Verb.miles.

Miles dicitur emanſor,qui diu euagatus tardius ad caſtra redit. Fugitiuus autem, qui diu latuit,

ſtatuit,& poſtea redijt.l.3.§.emanſor.ff. de re milit.¶Com.cap.aut facta. de pœniten. diſt.1.numer.5.

Miles non debet aliquem concutere, & debet eſſe cõtentus ſuis ſtipendijs. Luc. 3. ¶Com.cap.qualitas.de pœnit.diſt.5.

Si militer in bello iuſto mala intentione peccat, ſed ad reſtitutionem non tenetur.¶Ibidem.

Si dubitat de iuſtitia belli, peccat ſecundum Adr.an.quol.2.q. 2. quia facit contra conſcientiam dubiam.ca. ſi quis autem. el 2.de pœn.d.7.Non autem peccat ſecundũ Victo.quia (inquit)debet in dubio ſuperiori obedire.Sed melius dicendum, quod debet deponere conſcientiæ dubietatem, & credere eſſe iuſtum eo, quod neſcit.Quod poteſt probabiliter credere propter auctoritatem ſuperioris. ¶Com. in rubr. de iudic.num.107.

Si militat in bello iniuſto niſi ignorantia excuſetur non poteſt abſolui, niſi deſiſtat,& damna reſtituat, quia venia non datur niſi correcto.cap.venia.de reg. iur. lib. 6.Neque niſi reſtituenti.cap. peccatum.eo. tit. Et ignorantia debet eſſe iuſta.1.q.4.Victor.in releɛt.de iure belli.nu.22.Maior.4. d.15.q.15. Quia cum contraueniat ſuæ cõſcientiæ peccat.cap.fin. de præſcrip. Idem de eo,qui militat ſub principe alieno indiſcuſſa cauſa belli cum eſſet in eo bellandi ratio;& obedientiæ ſecundum Adr. quol. 2.q.2.¶Com.in rubr.de iudic.nu.106.

Miles cui prohibetur emere prædia,ubi militat.l.milites.1.& 2.ff.de re milit.poteſt emere domum pro l.2.ff.eod. ob diuerſam rationem.¶Ib.nu.73.

Miles non tenetur neceſſario abſtinere ab arte ſua.¶Manu.cap.3. nu. 11. & Com. c.qualitas.de pœn.d.5.

Miles volens redire ad bellum, quando illud credit iniuſtum, non eſt abſolutus. ¶Man.ca.3.nu.18.

Miles errat, quando potius labores intollerabiles, & mortem oppetere vult pro honore, quàm pro uirtute, quæ in defendenda Republic. & obſeruando iuramento ſuo Principi præſtito conſiſtit. ¶Com.cap.inter verba. concluſion.quarta. num.vigeſimo.

Miles ſtipendiarius,non ſolum Turcæ, ſed etiam Principi Chriſtiano, ad iniuſta bella ſe obligans peccat.cap.quid culpatur, & cap.militare.23.quæſt.1. ¶Conſi.13.de ſponſ.num.3.

Miles ordinis Chriſti in Luſitania, de licentia Superioris, extra manens gaudet Canonis priuilegio.¶Conſil.13.de Regul. nume. primo.

Quia milites coniugati ſunt uere religioſi regulares.

Milites S.Stephani, quantumcunque beneficia obtinentes ſunt exempti per priuilegia illis conceſſa à Pio 4.& poſſunt ante finitum probationis annum profiteri.Et relicta quinta parte teſtari poſſunt. ¶Conſil. 23.de Reg.nu.7.

Milites Hieroſolymitani, & alij Cruciferi habitum probationis, extra monaſterium, ſæpius ferunt de mandato magnorum Magiſtrorum, niſi delationem habitus, concedat honoris gratia, vel decretionis, quia tunc non cenſentur annum Nouitiatus implere. ¶Conſil.41.de Regul. nume.tertio.

Milites de Alcantara vouent ſimpliciter caſtitatem. Illi autem Sanct. Iacobi coniugalem tantum,ideo his licet cum diſpenſatione contrahere.Illis autem non ſecundum Thom.& ſequaces ob cap.cum ad monaſterium. de ſtatu monach. Vel non niſi ob maximam cauſam, ſecundum alios, ut ſucceſſores Regnorum, &c. ¶Conſil.13. de ſponſ.num.3.

Milites ordinum militarium, quomodo poſſint,uel non poſſint teſtari: Verbo teſtamentum.

Militia.

Militia artem, ſignificat militãdi,quę de ſe non eſt peccatum. c.noli.23. q.1.& c.militare. eſt tamẽ multum periculoſa. ¶Com.c.qualitas.& ca.contrarium.de pœn.d.5.& Com. c.ſi quis autem. de pœn.d.7.nu.136.

Militia ſæcularis, omnino contraria eſt ordini clericali.¶conſi.55.de præb.n.4.

Minimus.

Minima non ſunt conſideranda præcipue ad reſcindendum magna. l. ſciendum. ff. de in integ. reſtit. et. l. ſenatus. §. Marcellus. ff. de leg. & cap. ex parte de fide inſtr. ¶ Conſi. 1. de feud. n. 5.

Minima non nocent ſi ex circunſtantijs perſonarum præſumatur contrarium. ca. 1. de appellat, & cap. etſi quæſtiones de ſimonia, & de illis non eſt curandum quando ratio legis de maioribus diſponens non militat proportionaliter in illis. Panor. in d. ca. de appellat. ¶ Vbi ſupra. nu. 6.

Minimorum regula vide Verb. regula.

Minimorum. cap. declaratio Verbo declaratio.

Minimorum decreta Verbo decretum.

Miniſter.

Miniſter Eccleſiæ ad orandum ita, vt oratio eius, quæ alias non prodeſſet proſit, dicitur eſſe omnis religioſus profeſſus, & nouitius, omnis clericus etiam prima tonſura inſignitus. omnis donatus, & donata alicui religioni, vel Eccleſię ſæculari arg. 12. q. 1. cap. duo ſunt, & cap. non dubium de ſent. excom. & cap. religioſus eo. tit. lib. 6. Et quicunque orationes ab Eccleſia inſtitutas eius nomine pſallit, vt ſeptem pſa. officium defunctorũ, &c. arg. ca. ſi apoſtolice de præbend. lib. 6. ¶ De orat. cap. 20. nu. 40.

Miniſter Eccleſiæ, qui ratione ordinis, vel conſecrationis aliquem actum ordinis conſecration i alicui peculiariter deputatũ agit in mortali mortaliter peccat. ¶ De pœnit. diſt. 6. c. 1. §. ſacerdos. nu. 20.

Miniſter Eccleſię reſpõdendo in miſſa, vel ad Horas, perſonam ipſius Eccleſiæ gerit, & ideo licet ſit ſolus dicit Dominus vobiſcum. Oremus, &c. ¶ De oratione. ca. 22. num. 84.

Miniſter confirmationis ordinarius eſt Epiſcopus, & quando poſſit eſſe præſbyter. Verb. confirmatio.

Miniſtri peccantium quando non directe adminiſtrant ad peccandum, vel non cõſentiunt peccato non peccãt ſecus, ſi aliquo modo conſentiunt. ¶ Manual. capit. 20. numer. 16.

Miniſtrum Iuſtitiæ, qui occidit quo ſe eripiat peccat quoties vis eſt iniuſta gl. l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. Scotus communiter recep. 4. d. 15. q. 3. ¶ Manu. cap. 15. nu. 8.

Miniſtrũ à reſtitutione non excuſat iuſſio Domini, vt ait Caietanus Verb. reſtitutio, & 2. 2. q. 62. ar. 2. quicquid contra innuat Palud. 4. q. 15. q. 2. ¶ Man. ca. 17. nu. 2.

Miniſtrans aliquid ei, quem ſcit, vel credit peccaturum ſi non conſentiat in peccatum directe, vel indirecte, expreſſe, vel tacite non peccat. ¶ Manu, cap. 23. nu. 10. cap. 20. nu. 16. quare, quod per ſe, & directe fit ob aliquod malum culpæ damnatur, nõ autem ſi per accidens, & minus principaliter ſine vllo ſine malo, quod euenit ſine volũtate actoris per. l. ſi quis nec cauſam. ff. de rebus cred. ¶ Conſi. 2. de ſolut.

Miniſtri miniſtros alios furari videntes ſi non corrigunt, neque impediunt peccant, non autem tenẽtur reſtituere ſi res illorum cuſtodiæ non eſt commiſſa. ¶ Conſ. 4. de furt. & Com. cap. non inferendo. 23. q. 5. ¶ Manu. cap. 24. nu. 22.

Miraculum.

† Miraculum à mirando dictum eſt, & ſecundum Auguſtinum poteſt definiri, vt ſit aliquid arduum excedens facultatem totius naturæ creatæ, ad oſtenſionem diuinæ gratiæ, veritatis, aut virtutis ad vtilitatem eccleſiæ factum. Viguer. lib. inſtitut. Theol. cap. 9. de gratia Dei.

Miracula falſa, qui ſciens illa eſſe talia prædicat, uel narrat. cum id ſit notabiliter pernitioſum, quia ex parte dicentis fides, & exiſtimatio miraculis Chriſti, & ſanctorum adimitur, peccat mortaliter. ¶ Manual. cap. 18. nu. 5. Et per Concilium. Later. ſub Leone x. ſeſſ. 1. eſt excommunicatus. ¶ Ib. cap. 25. nu. 42. Sed Caiet. in Verb. excommunicatione in fine, & Barth. Caranza Archiepiſcopus colet. dicunt cenſuras illas Leo. x. non fuiſſe receptas. ¶ Ibid. capitul. 27. numer. 3.

Miraculis falſis, qui utitur, aut nouis ab Epiſcopo non approbatis peccat mor. cap. 2. de reliq. & uen. ſanctor. l. nemo. C. de ſacros. Eccl. Conc. Trid. ſeſſ. 25. ¶ Manual. cap. 17. nu. 169.

Miſeria.

Miſeria eſt duplex. quædam eſt uera & eſt paſſio ueri mali. Altera uero apparens. i. paſſio mali apparẽtis, ut paſſio uinculorum frenetico, & fames eſurienti otioſo, quia ipſum ad bene operandum inuitat. cap. non omnis. 5. q. 5. Eſt autem miſeria paſſio carentiæ uiſionis, & fruitionis Dei. Et eſt duplex quædam perfecte ſumma. Quædam nõ perfecte ſũma.

Miſeria perfecte ſumma illa, quæ commitatur æterno ſenſus cruciatu, & omniũ malorum genere. Imperfecte ſumma eſt ſine cruciatu ſaltem ſenſus, qualis eſt decedentium cum ſolo originali, & eorum, qui exiſtunt in Purgatorio. Et etiam viuentiũ, qui nullam cognitionem Dei coniunctã, cum fruitione habẽt, qui ore, vel opere sũt de num. inſipientiũ. Hinc collige quatuor genera miſeriarum uerarum. Prima eorum, qui ſunt in Inferno. Secunda puerorum in limbo. Tertia eorum, qui ſunt in Purgatorio. Quarta eorum, qui sũt in hoc mundo ſine diuina cognitione. ¶ Manual. prælud. 4. nu. 20.

Miſericordia.

Miſericordia virtus moralis eſt inducens ad miſerendum ordinate patientis aliquod malum, vel defectum, & illi ſubueniendum. Auguſtinus de Ciu. Dei. Tho. 2. 2. q. 30. ar. 1. ¶ Manu. cap. 24. nu. 2. de oratione. cap. 22. nu. 19. & miſcel. 52. nu. 4. Com. cap. libenter de pœnit. diſt. 1. nu. 1. & Com. cap. diuinitatis eadem diſtinct. nu. 10.

Miſericordię actus, & opera dicuntur & opera charitatis. cap. inter opera. de ſponſ. & cap. Deus. 45. diſt. quia licet immediate procedant à miſericordia mediate tamẽ frequẽtisſime à charitate ꝓcedunt, quatenus Amor proximi immediate procedens eſt cauſa miſerendi, & volendi ſubuenire. Et nomine & Eleemoſinæ appellantur, quorum quædam ſuam corporalia, quædam ſpiritualia. ¶ Ibi. nu. 3. vide Verb. eleemoſina.

Miſericordia eſt de conſil o, vel ſaltem non eſt de præcepto obligante ad mortale niſi duobus caſibus. Primo cum quis habet ſuperflua, quo ad naturam, & occurrit, qui petat egens extreme. paſce. 86. diſ. & l. necare. ff. de liber. agnoſc. Secundo cum quis habet ſuperflua, quo ad naturã, & ſtatum ſuum, & occurrit aliquis egens neceſſarijs quo ad ſtatum. Aug. relatus in cap. quid dicam. 14. q. 4. & cap. hoſpitales. 25. diſt. & Tho. 2. 2. q. 32. ar. 1. & quol. 8. ar. 12. maior. 4. diſt. 15. q. 5. Quamuis Panor. cap. ſi vero de iur. iur. Anton. 2. p. titul. 1. cap. 14, Roſel. Verb. eleemoſina oppoſitum teneãt. In quibus caſibus non eſt de præcepto ſubuenire donando, ſed ſolum commodando, vel mutuando. ¶ Ibi. nu. 5. Quid ſint ſuperflua natura, & ſtatu. vide Verb. Superfluum.

Miſericordia à pietate differt, quia eſt virtus coniuncta charitati. 2. 2. q. 30. ar. 1. Pietas autem eſt coniuncta iuſtitiæ. 2. 2. q. 101. ar. 2. Hæc & impellit ad reuerentiam præſtandam Deo, & maioribus, illa autem ad opem ferendum miſerabilibus perſonis, vt ibi docuit Caietanus attamen a uiris doctis altera pro altera ſumitur. ¶ Man. cap. 14. nu. 1.

Miſericordia virtus eſt omnibus paupertimis communis. cap. in ſingulis. diſtin. 86. ¶ man. cap. 27. nu. 270.

Miſericordia accipitur duobus modis. Primò pro virtute, quæ mouet ad contriſtãdum ordinate de aliena miſeria, & hoc modo ſumpta ponitur à D. Tho. 2. 2. q. 30. ar. 4. inter virtutes morales circa paſſiones, & eſt ſubiectiue in appetitu concupiſcibili. Et tunc minor eſt iuſtitia legali, quæ præſtat tamquam virtus vniuerſalis, & particularis, quæ eſt in voluntate tamquam in ſubiecto nobiliori. Secundò ſumitur per virtute, qua voluntas rationalis mouetur ad miſerendum alteri, & tollẽdum malum, vel ſupplendum defectum eius. Et tunc eſt potiſſima virtutum moralium, quę ſunt ad proximum, quia quadantenus participat naturã diuinam, cius eſt proprium miſereri ſemper,

per,& parcere. Et ſuperat etiam iuſtitiam le galem quatenus ſaltem reſpicit commune bonum humanum. Et ſic opera miſericordiæ ſic acceptæ ſunt quædam ſacrificia. Et eſt filia charitatis. Et ad hoc ſignificandum tendunt auctoritates, quæ uidentur innuere miſericordiam maximum eſſe omnium virtutum, vt Oſe. 6. miſericordiã voto, &c. pſal. 114. miſerationes eius ſuper omnia opera. 1. Tim. 4. Pietas ad omnia vtilis eſt. 1. Ioan. 2. miſericordia ſuper exaltat iudicium, &c. ¶ Com. in cap. libenter. de pœni. diſt. 1. à nu. 1. vſque ad 10.

Miſericordia quatenus eſt dolor, ſeu triſtitia de aliena miſeria paſſio eſt animæ, vt declarat S. Tho. 2. 2. q. 30. ar. 1. & Ariſt. 2. Ethic. pertinet tamen ad virtutem, vt declarat Auguſt. li. 9. de ciu. Dei. cap. 5. ¶ Manua. prælud. 5. nu. 5.

Miſericordiæ opus tam ſpirituale, quam temporale debetur ẽt prẽter extremam neceſſitatem ad vitandum peccatum. Adri. 4. de correct. frater. coll. 12. ¶ Com. de eleemoſin. nu. 45.

Miſericordia quędam iniuſta eſt, vt illa qua vtitur iudex contra legem ſui ſuperioris, vt d. Ambr. relatus. in ca. eſt iuſta. 23. q. 4. ¶ Com. in rubr. de iud. nu. 99.

Miſericordia non eſt facienda relicta iuſtitię diſciplina, quam iudices in ſubditos pie ſæuiẽtes debẽt exercere, vt docet Gregorius cap. 6 lib. 20. moral. relatus in cap. diſciplina. 45. diſt. ¶ Com. cap. neminem de pœn. d. 1. nu. 2.

Miſericordia Dei immenſa non tollit illius iuſtitiam cum pari paſſu in omnia Dei opera concurrant, & conſequenter in maximo opere iuſtificationis, vt declarat D. Tho. 1. 2. q. 113. 9. ¶ Com. ca. vide benignæ. de pœn. d. 1. nu. 3.

Miſſa.

Miſſa eſt actio, qua ex inſtitutione Chriſti in memoriam eius paſſionis panis, & vinum in eiuſdem corpus & ſanguinem tranſubſtantiantur, & illa ſub eorundem ſpecie Deo offeruntur. Et eſt dictio nõ ficta, ſed ab antiquis patribus ex hebræo, & caldeo miſſa es deducta Deuteroi. 6. quod oblationem ſpõtaneam ſignificat, vt tradit Democh. res. cap. 1. de ſacrificio miſſæ. Quare miſſare ſignificat miſſã facere, vel dicere, vt tradit Felin. cap. ſufficit de conſecr. diſt. 1. & Greg. in cap. ſalernitanæ. diſt. 63. & Concil. Tolet. cap. nihil. 7. q. 1. & Caieta. in tract. de ſacrif. miſſę Innocent. autem lib. 6. cap. 12 de ſacrif. miſſę immemor illius loci Deu. 6. Verb. miſſa à mittendo deducit. ¶ Manu. cap. 25, nu. 11.

Miſſa publica oratio eſt, quare, & publice dicenda, & non ſecrete, & ita ſubmiſſe, ſed alte, vt ab intereſſentibus audiatur de oratione. cap. 17. nu. 38. Dicere autem illã ſubmiſſe abuſus eſt, vt declarauit Conc. Baſil. ſeſſ. 21. & ideo eſt peccatũ, quia eſt cauſa diſtractionis. ¶ Ibi. cap. 16. nu. 54. Licet tamen ſubmiſſe dicere ita, vt qui illam dicit ſeipſum audiat, quãdo non dicitur coram illis, qui tenẽtur illam de iure audire, quia id ſeruant doctiores, & pientiores. Et quia vt d. cit Caietanus. 2. 2. q. 87. ar. 12. oratio publica etſi de præcepto debeat eſſe vocalis, de decentia tamẽ debet eſſe alta, & clara, quæ decentia ceſſat cum ad non impediendum, aut offendendum alterum ſubmiſſe dicitur. ¶ Ib. cap. 20. nu. 14.

Miſſa poteſt conſiderari. Primò quatenus opus bonum ex opere operantis vim habens merendi, & ſatisfaciendi, non ſolum, vt actus miſſantis, ſed etiam, vt actus Eccleſię. Secundò quatenus oratio, & tunc habet vim impetrandi. Tertiò, vt ſacramẽtum, & tũc operatur ex opere operatio gratiam ſoli ſacrifico communicanti, & alijs circunſtantibus communicantibus. Quarto, vt oblatio, & ſacrificium incruentum repræſentans cruentum factum in cruce, & exiſtens omnino idem. Et tunc prodeſt ex opere operato, quo ad remiſſionem pęnæ offerenti, & facientibus offerre, & his pro quibus offertur, quod ſentit Tho. 4. d. 45. q. 2. Sotus. lib. 9. de iuſt. & iur. q. 2. ar. 2. Scotus implicite. quol. 20. maior. 4. d. 45. Qui gradus remiſſionis limitatus eſt, & certus ſoli Deo notus propter finitam applicationem, & vnicuique deputatur, vel vt orthodoxus, vel vt circunſtans, qui gradus nec creſcit nec decreſcit ob maiorem, vel minorem numerum circunſtantium, quia datur

tur pluribus, ut ſingulis. Vel eſt deputatus illi, ut ſacrificans, uel ut nominatus ab eo priuatim, uel ut porrigens pittantiam, uel ut faciens miſſam fieri. Et tunc creſcit, uel decreſcit, ꝑ nu nero maiore, vel minore, quia datur pluribus, vt vniuerſis propter vnitatem, quam habent cum miſſante. Et his pro quibus faciũt miſſam offerre. Et ex his conſequitur, vt quis poſſit quadruplicem miſſæ fructum conſequi, vt orthodoxus, vt circunſtans, vt nominatus ab Eccleſia, & vt faciens eam fieri. Et qui celebrat poteſt habere duas, vel tres portiones. ¶ Manual. cap. 25. num. 111.

Miſſæ valorem ſatisfactorium tenetur quis his, & eo modo applicare, quod debet, eſt enim eius valor triplex ſecũdũ Scotum vbi ſupra. Primus generalis, qui debetur toti Eccleſiæ. Secundus medius, qui debetur ei ꝑ quo dicit. Tertius ſpiritualis, qui debetur dicenti: ideo, qui non applicat vel generaliter, vel ſpiritualiter, vel medio modo peccat, quia iniuſtitiam committit licet valorem ſpecialem ſibi debitum poſſit iuſte applicare cui voluerit. Quare, qui ſe obligauit addicendum miſſam pro aliquo non poteſt dicere illam pro illo, & alio, quia partem ſatisfactionis vni debitã alteri iniuſte applicaret contra. ca. eam te. de iureiurand.

Neque poteſt pro vna miſſa habere duas pictantias, & paupertas miſſantis non excuſat, licet contra Sot. minus bene teneat. Ex quo ſequitur, ꝙ miſſa vna per multis dicta non tantum valeat cuilibet, quantũ valeret ſi pro eo ſolo diceretur. Et non ſatisfacit pro duo, qui pro uno dicit, niſi ille tacite, vel expreſſe conſentiat, tacite autẽ uidetur conſentire, quando conſuetudo habet, ut Parochus dicat miſſam publicam de defunctis pro Parochiano defuncto ſepeliendo, vt ſentit Scot. ubi ſup. ¶ Manu. c. 25. nu. 92. & 111. Enchir. de ora. c. 20. nu. 48. vide Pariſienſ. 4. d. 45. q. 2. Adrian. quol. 8. ar. 6. Inn. in ca. penul ne prælati. Imo. cap. ſignificatũ de præben. Alex. cap. ſacroſancta. 22. d. Caietan. de celebr. miſſ. tom. 3. q. 2. Roſel. ver. miſſa. §. 22. cum Nauarr. ſenſit. ſuper capit. non mediocriter. de conſecr. diſt. 5. glo. ca. fraternitatem. de ſepulturis. Angelus verbo miſſæ. §. 52. Siueſtr. quęſtion. nona. Tabien. verbo Reſtitutio. §. vltimo. Et hi tenent contra.

Miſſam celebrare extra locum ſacrum non licet, ideo peccat mortaliter, qui id facit. de conſecrat. diſt. 1. c. miſſarum.

Neque hodie id licet cum altare portatili cum licentia Epiſcopi, quia neque Papa id cõcedit familiaribus ſuis nõ Epiſcopis. Propter neceſſitatem tamen id poſſe fieri, credimus etiam ſine licentia Epiſcopi, ſicuti ante Conc. Tridẽ. fieri poterat, quia non videtur id per Conc. derogatum. l. præcipimus. C. de appell. ut in paruis heremitoriis ad quæ fieri ſolitæ ſupplicationes, præ quorum forib. ſolet dici miſſa, & in miſſis nouiciorũ Sacerdotum, ad quas ſolet cõuenire maxima hominum multitudo. ¶ Manu. cap. 25. num. 82.

Miſſam in eccleſia interdicta, q celebrat peccat mor. & fit irregularis, & qui in polluta ſanguine, vel ſemine peccat, ſed nõ fit irregularis. cap. is qui. de ſent. excom. lib. 6. Et qui ſcienter, vel per ignorantiam craſſam ſuper aram enormiter fractam, aut non conſecratam celebrat. ca. 1. cum 17. adnot. de conſ. eccl. ¶ nu. 83.

Miſſam qui tenetur dicere in uno loco, non debet dicere in alio, per multa iura. l. quæ conditio. §. cum ita. ff. de condit. & ca. nos quidam. de teſtam. & clem. quia contingit. de relig. dom. Et ita determinauit Bald. leg. ſi quis ad declinandam. in fine. C. de epiſcop. & cler. Imol. d. c. nos quidam. ¶ De orat. c. 5. nu. 2.

Miſſa in choro extante interdicto generali capitulariter celebrari debet ſub mi a voce, ita ut poſſit chorus capitulariter reſpondere celebranti, quod confirmatur per celebre cap. Alma. de ſenten. excom. libr. 6. ¶ Ibid. nu. 52.

Miſſa dici poteſt omnibus diebus. ca. viſum. de conſecr. diſt. 1. Excepto feria 6. & ſabbato hebdomadæ ſanctæ. cap. ſabbato. de conſecr. diſt. 3. Quæ autem per conſuetudinem, quæ irrepſit dicitur hodie in ſabbato eſt miſſa noctis reſurrectionis, ut dicit glo. recep. in d. cap. uiſum. & in capit. quod à patribus. diſt. 76. ¶ Vbi ſupra. num. 41. Et Conſil. 4. de celebr. miſſarum. nu. 3. de oratione.

tione.capitul.3.numer.42.

Miſſa, qui quotidie obligatus eſt dicere illam ſalua decentia dicere debet. Si autem locus id requirit, aut pro ſe, aut per alium ſupplere debet. ¶Conſi. 25. de præbend.

Miſſa una ſingula hebdomada tempore interdicti ſpecialis licita eſt ad renouandum ſanctiſſ. ſacram. cap. permittimus. de ſent. excom. Et etiam plures, quam una ſi neceſſitas infirmorum id poſtularet iuxta ſententiam Hoſtien. ibidem. ¶Manual. ca. 27. num. 173.

Miſſa ſtatis horis dici debet. i. ab aurora uſque ad meridiem, de iure communi, & ex præcepto Conc. Trid. ſeſſ. 22. Epiſcopus ex conſuetudine poteſt ante dicere ſecundum Palud. 4. d. 13. q. 2. poſt gl. cap. fin. de priuil. lib. 6. Et de eius licentia, quilibet etiam dicere eam poteſt ante lucem ad cõmunicandum infirmum morti proximum, in defectu Euchariſtiæ, ut ait Anton. 3. p. tit. 13. cap. 6. §. 4. quem Angel. Silu. & alij ſequuntur, & in eius abſentia poteſt id fieri ſine licentia. arg. cap. quod non eſt. de regulis iur. ¶Manu. cap. 25. nu. 85.

Miſſam non poſſe à ieiuno dici poſt meridiem uſque ad nonam ceſſante ſcandalo, nullo iure communi, aut efficaci ratione poteſt probari, quicquid dicat Sotus. li. 10. de iuſt. & iure. q. 5. ar. 4. poſt Ioan. Andr. communiter recep. in cap. primo. de celebr. miſſ. immo ratione inuerſa contrarium poteſt probari. Nam hora nona poſt quam prohibetur, ne celebretur, incipit à ſecunda poſt meridiem in vere, & à quarta in æſtate. Et ſecundo, cum miſſa ſit oblatio incruenta eadem hora poteſt fieri, ſcilicet nona, qua Chriſtus ſacrificium cruentum obtulit. Et in ieiunijs poſt nonam dici poteſt, quod per omnes ad id aptos conſuetudine ſatis receptum eſt. ¶*De oratione*. cap. 21. nu. 31. & Manual. cap. 25. nu. 85.

Miſſam celebrare ante dictas horas matutinas peccatum eſt mor. ob conſuetudinem generalẽ, & cõſtitutionem Pij v. Miſſali nouo adiectam. Niſi incidat aliqua repẽtina neceſſitas, quæ excuſet, ut euitatio ſcãdali, aut alicuius grauis damni. Silu. Verbo miſſa. q. 6. ¶Manu. cap. 25. nu. 83. & de oratione. cap. 21. nu. 30. ubi ſoluit rationes allatas à Soto. lib. 10. de iuſt. & iur. q. 5. ar. 4. contrarium tenentis.

Miſſam ſine illis, quæ neceſſario adhibẽda ſunt ex præſcriptione celebrare, peccatum mor. eſt. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 6. §. 6. etiam timore mortis ſecundum Caiet. 3. a. q. 66. ar. 4. Quod uidetur durum non tamen irregularitatem inducit. ¶Manu. cap. 25. nu. 84. Ut ſine lumine, aut aqua. cap. fin. de celebra. miſſ. In pane, & uino corruptis. Ricar. 4. d. 11. &c. in omphatio. ſacris, corporali, libro ſaltem continente canonem.

Miſſas plures, quam unam in die celebrare uetitum eſt. cap. ſufficit. de conſecr. diſt. 1. excipiuntur tamen ſeptẽ caſus, quos ponit Palud. 4. d. 15. q. 2. & Anton. ubi ſupra. Primus in die Nati. Domini. ca. nocte ſancta. ead. diſt. Secundo, ſuperueniente aliqua perſona notabili, aut peregrini ſi ex præcepto teneantur eam audire. Tertio, cum repente poſt dictam miſſam defunctus ſepeliendus eſt, & conſuetudo habet ne ſine miſſa ſepeliatur. Quarto, quando neceſſe eſt communicare infirmum. Quinto, cum quis præeſt duabus eccleſijs unitis, quæ duas miſſas indigent, & non eſt alius, qui ſupplere poſſit. Sexto, ob nuptiarum benedictionem. Septimo, cum occurrit cauſa, quæ iuſta uideatur ad hoc arbitrio boni uiri. per cap. conſuluiſti. de celebr. miſſ. debet autem ſacerdos in omnibus his caſibus eſſe ieiunus. ¶Ibi. nu. 87. & Conſil. 9. de celebrar. miſſarum.

Miſſarum numerus ſi fuerit exorbitans, uel eleemoſinæ pro illis dicendis impares poſſunt Abbates, & Generales ordinum de illis diſponere per conſcientiam in capitulis generalibus, & eſt ius nouum, quo ad Abbates, & generales. Conc. Trid. cap. 4. ſeſſ. 25. non autem quo ad Epiſcopos, qui poſſunt hoc facere. arg. cap. cum acceſſiſſent. & cap. ex parte. de conſtit. ¶De oratione, & cap. 3. nu. 138. Reductio autem cum cauſæ cognitione fieri debet. Conſi. 3. de priuil. num. 5.

Miſſam celebrare capite cooperto non eſt iure ſpeciali prohibitum, immo antiquitus capite amictu ſacro uelato celebrabãt, quod autem nunc detorqueatur ad collum conſuetudo induxit. Alio tamen amictu,

quam

quam ſacro non licet, quia à diuerſis non ſit il atio. l. Papinianus ff. de minor. ſi autē adſit honeſta cauſa, & neceſſitas alijs non ta, licet celebrare præſertim uſque ad conſecrationem aliquo uelamento honeſto, ad reſiſtendum frigori, vel dolore capitis inſtante etiam ſine diſpenſatione ob dictū S. Tho. 2. 2. q. 147. ubi ait, quod qui habet iuſtam cauſam, & manifeſtam non ieiunādi poteſt frangere ieiunium. ¶ Conſi. 4. de celebr. miſſarum. per totum.

Miſſam, qui nimis feſtine, aut nimis tarde celebrat peccat, quorum primi dicuntur uenatores, ſecundi cereorum conſumptores à Durando appellantur, & aliorum deuotionem minuant, dum ſuam ſortam augere ſtudent. ¶ De oratione. ca. 16. nu. 20.

Miſſa pro dicenda non debet ſtatui quid certum, quia non eſt pecunia æſtimabilis. cap. qui ſtudet. 1. q. 1. ¶ Manu. cap. 23. num. 106. Neque dari quid debet pro miſſis nouis, vt decernit Conc. Trid. ſeſſ. 22.

† Poteſt tamen nouellus ſacerdos ad altare ſtans eleemoſinas ab intereſſentibus accipere, vt declarauit Congr. Illuſtriſs. Card ſuper Concliū. ¶ Manual. c. 25. n. 82.

Miſſæ, qui interponit preces aliquas peculiares per miſſale non ſtatutas peccat, quia interrumpit eas, quæ ſtatutæ ſunt, licet tamen quæcūque ſancta, atque deuota myſteria meditari. ¶ De oratione. c. 16. n. 76.

Miſſa peculiaris non eſt in die feſto dicenda, ita vt impediat acceſſum ad ſolēne: de S. Maria poteſt quotidie dici, nemo autem pōt ad id impelli. ¶ Cōſ. 6. de cele miſſarū.

Miſſam, qui in mortali celebrat id aduertens, & non confiteatur ſi poteſt, aut ſaltē conterat ſi copiam confeſſoris non habet, vel miſſam iam inceperit, neque ab illâ poteſt ſine ſcandalo deſiſtere. ſecundum D. Tho. 3. p. q. 82. ar. 6. ad 2. mortaliter peccat. Silu. Verbo miſſa. q. 7. ¶ De oratione. cap. 3. nu. 76. & cap. 16. nu. 57.

Miſſam, qui celebrat cum ſit notorius concubinarius, aut fornicarius, & ante pœnitentiā celebrat ſit irregularis, qa eſt ipſo iure ſuſpenſus. c. præter. 32. diſt. donec pœnitentiam agat. cap ſi qui ſunt. 81. diſt. ſi autem celebrat poſt actam pœnitentiam nō eſt irregularis, peccat tamen celebrando ſine diſpenſatione. per cap. final. de temp. ord. ¶ Ibid. nu. 77.

Miſſa pro defunctis infantibus, aut pueris morientibus ante vſum rationis nō debet dici, tamquam remedium expiatiuum, bene ad agendum Deo gratias, vt ait D. Tho. 4. d. 45. in expoſitione literæ, aut pro alijs ſuis propinquis iuxta eundem. 4. d. 45. q. 2. ar. 2. Et Panor. cap. fraternitatem. de ſepult. facit gloſſ. in cap. non eſt. 23. q. 4. ¶ De orat. cap. 19. num. 65.

Miſſæ ſuffragium mortuis applicari poteſt intētione, memoria in canone, per collectas, & per applicationem totius miſſæ, cap. cum grauia, & ca. non æſtimemus. 13. q. 2. & cap. viſum. de conſecr. d. 1. ſed miſſarum de defunctis collectæ ſunt aptiores, quam de viuis. In miſſa tamen priuata non vetatur fieri commemoratio de defunctis, etiam in die feſto. Et in qualibet etiam ſolemni ſit ſpecialis commemoratio pro defunctis. ¶ Conſi. 6. de celebr. miſſarum.

Miſſæ celebrandæ duo de iure intereſſe debent. cap. hoc quoque. de conſecr. d. 1. cōſuetudo tamen generalis facit, vt ſufficiat ſaltem vnus per glo. eundem. cap. ¶ Conſil. 36 de tempor. ordin.

Miſſam celebrare tenetur etiam ſimplex ſacerdos ſaltem ter, vel quater in anno, & ſi non facit ſaltem in maioribus ſolemnitatibus peccat. ſecundum S. Tho. 3. p. q. 83. ar. 10. Ricard. 4. diſtinct. 13. ar. 2. ¶ Manual. cap. 25. num. 88.

Miſſam celebrare poteſt quis cum intentione rogandi Deū in illa, vt aliquis infidelis, aut excommunicatus conuertatur, non tamen applicando illi orationes miſſæ, aut eius valorem ad ſatisfaciendum pro illo, ſed tantum applicādo actum orandi, quod aliud eſt a prima applicatione, & ideò ab vno ad alterum non ſit illatio. l. Papinianus. ff. de maior. & cap. ad audientiam. de decim. ¶ De oratione. cap. 19. nu. 73.

Miſſam celebrans ſi ſit inuaſus poteſt armis ſumptis ſeſe defendere, & etiam occiſo inimico continuare ſi moderamē inculpatæ tutelæ non tranſgrediatur. Ioann. de Logna. de iuſto bello. Panor. in cap. clerici de vita, & honeſt. cleric. ¶ Con. 3. regular. numer. 51.

Miſ-

Miſſam iam inceptam, qui non finit pec- cat ſi non habeat iuſtam non finiendi cau- ſam, quia id eſt iure vetitum. cap. nihil. 7. q. 1. cap. illud. diſt. 30. cum iuſta autem cauſa poteſt relinqui. Tho. 3. p. q. 33. ar. 6. Palud. 4. d. 11. q. 1. vt impotētia facti ſuperueniēs, memoria impotentiæ iuris, vt comediſſe, eſſe excommunicatum, &c. Tho. 3. p. q. 52. art. 6. ad. 2. Ingreſſus excommunicati, & de nuntiati pro tali ſi non vult egredi, & non eſt peruētum ad canonē te igitur, vt innuit Cōc. viennens. clem. grauis de ſent. excōm. iuxt. gl. Sed intellige, quando eſt progreſſū vſque ad conſecrationem, vt intelligit D. Tho. 3. p. q. 83. ar. 6. Palud. 4. d. 12. q. 1. Archid. & vterque Card. in cap. ſicut Apoſtoli. 11. q. 3. & eſt ſent. Innoc. in cap. nuper. de ſent. excom. qui loquitur in tali caſu nō de eo, qui canonem incæpit, ſed qui communionem inchoauit. Quartò, quando ſuper uenit interdictum ſpeciale, vel generale, & non permitterentur valuæ occludi, quod eſt neceſſarium in tali interdicto. ¶De oratione. cap. 16. nu. 56.

Qui autem abſque cauſa rationabili eā non finit, videtur excōmunicatus ex Conc. Tolet. ca. nihil. 7 q. 1. & ca. nullus de conſ. d. 1. Sed tamen contrarium dicendum eſt, quia id nullo iure continetur, quare nō eſt aſſerendum iuxt. gloſ. ſolemnem & recep. cap. fin. de iure patron. in miſcel. 52. num. 124. de oratione.

Miſſam, qui celebrat iuſta de cauſa ſuper ueniente, quæ cum non ſit in iure determinata boni viri arbitrio poſſet determinari poſſet denuò à gloria in ecelſis, aliquando ab Epiſtola, & aliquando ab Euangelio ad introitum redire, quia per hoc non relinquitur officium imperfectum immo magis videtur perfici. de oratione miſcel. 53. numer. 125.

Miſſam ſolemniter cū Diacono, & Sub diacono, q. celebrat nō tenetur dicere Euāgeliū, & Epiſtolam, quia nullo iure id caue tur, neque miſſale id præcipit. ¶De orat. ca. 10. nu. 45. & cap. 22. nu. 99.

† Sed hoc eſt falſum, vt videre eſt in rubr. miſſalis. de epiſtola.

Miſſa ſicca appellatur illa, quæ continet omnia contenta in miſſa integra excepta conſecratione corporis, & ſanguinis Domini cū aliquot alijs ad eam pertinētibus, vt ait D urand. in ration. lib. 4. nu. 23. Et dicitur interdum ſine caſula cum omnibus alijs paramentis, interdum cum ſtola ſuper ſuperpellicium. Quod licet facere cum nullo iure id prohibeatur modo fiat ſine ſcandalo. cap. nihil cum ſcandalo de noui operis nunciat. Et ſine ſuperſtitione aliqua. ca. non licet. 26. q. 5. & ca. non obſeruetis. 26. q. 7. Et ſine interpellatione miſſæ integræ, ¶De oratione. vbi ſupra. Quare non licet illam immiſcere miſſæ integræ ante benedictionem, aut ante Euangelium ultimum, ſed poſt, ut continet ordo ſacerdotalis probati a Leo. x. 1. p. tract. 4. cap. 34. Et dicitur in mali, & in fluminibus ubi non licet celebrare. In qua tamen non debet dici poſt communio, quando in eo ſit mentio de ſacrificio, uel ſacramēto oblato, uel ſumpto, quia mendacium eſſet, quod nunquam licet. ¶Ib. miſcel. 56. Poteſt etiam dici corā infirmo: etſi id fieret in eccleſia non deberet ſacram. oſtendi, non tantum propter periculum, ut inquit ſacerdotale d. 4. tract. ca. 36. Sed maxime ne fiat irreuerentia ſacramento educendo illud ex cuſtodia ob leuem cauſam, & tempore, & modo inſolito. ¶Ib. miſcel. 57.

Miſsā audire in ſua Paroch a licet quis teneatur, attamen ſi ſine contemptu alibi audiat ſatisfacit. cap. 2. de Paroch. ſiue id faciat iuſta de cauſa, ut dicit Palud. & quia eſt conſuetudo generalis tolerata. Ideo ſecundum Silueſt. Verb. miſſa. 3. q. 8. Epiſcopus ſuis ſubditis contrarium præcipere nō poteſt, licet poſſit populum admonere, & teneatur hoc facere, ut ſaltem Dominicis diebus, & feſtis ſolemnioribus ad ſuas Parochias accedant Conc. Trid. ſeſſ. 22. de ſeruandis, & euitand. in celebr. miſſ. Et licet ibi dicatur, quod poſſit in his Epiſcopus ordinare quicquid opportunius illi uidebitur, dicendum tamen eſt, hoc non uideri opportunum, ut cum ſcandalo tot laicorum, & monachorum tam generalis cōſuetudo tollatur pſertim cū Leo x. & Pius 5. declarent, quod audientes diebus feſtis miſſam in monaſterijs mendicantium ſatisfaciant præcepto. ¶Manu. ca. 21. nu. 5.

Miſſam, quilibet Chriſtianus omni die feſto audire debet. cap. miſſas. de conſecr. diſtinct. 1. & cap. omnes fideles. eadem diſt. & ſi id omittit etiam abſque vero contemptu per ſolam negligentiam, peccat mortaliter, ſecundum Silueſt. verbo Miſſ. 3. quæſt. 2. quicquid dicat Angel. verbo Feriæ. §. 42. poſt Ricard. quol. 1. quæſt. 19. Et ſufficit, vt audiat vnam, & non plures etiam in die Natiuitatis Domini. Niſi ad id uoto, iuramento, aut alia lege ſpeciali teneatur.

Et debet audire integram, ita vt non deficiat pars notabilis per dictum cap. Miſſas. pars autem notabilis cum lex non determinet, quæ ſit, arbitrio boni viri determinada eſt, videtur quod ſit ab Introitu, vſque ad Euangelium. Et qui audit dimidium vnius, & dimidium alterius ſatisfacit, ſecundum Maior. 4. diſt. 45. quæſt. 2. Omittere benedictionem, & ſi prohibitum ſit per illud cap. exire ante, non tamen videtur mortale, quia in omni materia paruitas rei excuſat ſecundum Thom. 2. 2. quæſt. 88 ar. quinto. Anto. 2. par. titu. 4. cap. quinto. Excuſatur autẽ, qui non audit ex cauſa legitima, vt infirmitatis, aut alterius damni animę corporis, aut fortunæ. Nutrices, & negocij alicuius grauitas, aut officium, quod cum illa non põt cum dignitate exerceri, pauperes, q carent veſtibus, &c. Silu. vbi ſupra. De vidua. verbo vidua. Excuſatur nupta, quæ non ſine magno mariti ſcandalo, audire eam nõ poteſt. argum. cap. voluit. 33. quæſt. 5. ¶ man. c. 21. à nu. 1. vſque ad 6.

Miſſam audiens in die feſto, intendens animum his, quæ attentioni neceſſario repugnant in aliqua eius parte notabili, peccat mort. ſecundum Ange. verb. Ferię. §. 41. Silueſt. verbo miſſa. 2. q. 6. Caiet. ver. Feſtorum violatio. ¶Ibi nu. 6.

Miſſæ enim magis attendendum eſt, & præcipuè illi parti, quæ conſecrationem continet, ad quam hortatur eccleſia, vt nos præparemus per illa verba (Surſum corda.) De orat. ca. 14. nu. 4.

Quare, qui audiendo dormiit non ſatiſfacit. ¶De orat. cap. 9. nu. 6.

Neque qui audit ſine animo ſatiſfaciendi, quia non audit etiam de feſto, aut nõ ea deuotione, qua volent. ¶de ora. c. 13. n. 28.

Satisfacit autem, qui animo deliberato vadit ad eccleſiam, vt ſatiſfaciat obligationi. ¶Ibi. nu. 17. & ca. 21. nu. 6.

Et ſi non audiat die Dominico concurrẽte alio feſto de præcepto dupliciter peccat, quare tenetur dicere talem circũſtãtiã, quando confitetur, videlicet non audiuiſſe tali die, quo duob. diuerſis pręceptis ad id tenebatur. ¶man. c. 21. nu. 4.

Miſſam concubinarij audire, nõ eſt peccatum, niſi ſis cauſa, vt ille celebret, qui mortaliter peccat, qui peccandi cauſam dat: melius tamen eſt audire à bono, quàm à malo, quia licet quo ad effectum Sacramẽti, & operis operati idem ſit fructus. ca. intra. 1. q. 1. quo ad preces tamen, & opus operans efficacior eſt. ¶man. cap. 25. nu. 79. De ora. c. 19. n. 59. ca. 20. nu. 67. Si tamen legem non ignoras prohibentem hoc, & audis peccas mor. c. præter, & c. nullus. 32. d. & cap. ſi qui ſunt, cum multis alijs. 81. diſt. Thom. quol. 2. ar. 8. cum multis alijs. Turrecrem. in multis locis, & præſertim ſuper c. vbi ſupra. & Conc. Trid. canones antiquos ſuper hoc approbat adiiciendo pœnas grauiores c. 14. de refor. ſeſſ. 25. ¶manual. cap. 25. nu. 80. conſi. 1. de uerb. ſign. & conſ. 6. t. de ſent. excom.

Miſſam audiens ex præcepto ſi pces priuatas, vel publicas, ita recitat, vt attentioni neceſſarię repugnet peccat, ſiue preces ſint debitæ, ſiue voluntariæ, quicqd dicat Ang. §. 41. & Gabriel. Caie. Maior. & alij. Si autẽ in utrũque animum tantũ intendit, quãtum neceſſe eſt, non pecc. & ſatisfacit. Si aũt faciat hoc, ait Caie. ſine cã iuſta peccat venialiter, 2. tom. tit. de valore orat. quod poteſt eſſe verum, ſi id faciat, vt poſtea dicetur. ¶man. c. 21. nu. 7. De orat. cap. 19. nu. 178.

Miſſa ab audienda robuſtum, non excuſat trium milliarium diſtantia, immo neque ſenes in ſolemnioribus feſtis.

Quæ autem diſtantia excuſet cum non ſit determinatum in iure, arbitrio boni viri, eſt decernenda. ¶conſi. 2. de fer.

Inducta conſuetudo poteſt excuſare, quia audire eſt de iure poſitiuo. Conſilio ſecundo. de celebrat. miſſar. Audire ſecũdum morem Græcorum tenetur quis in eorum terris, quando non poteſt audire

more Italico, modo ritus ille non ſit contrarius catholicos. ¶Ibi.

Molendinis fluminum, vel ventorum in die feſto molere licet, quia ſine magna occupatione molunt, & maxime ſi adſit cō ſuetudo ab Epiſcopo ſcita, & tolerata. ¶ma nu.cap.13.nu.9.

Molendini reditus, ſi caſu fortuito creſcat, vel minuatur, debet etiam pro rata augeri, vel minui penſio. Idem de alia re. ¶ma nu.ca.17.nu.191.

Monacha. verbo Monialis.

Monachus.

† MOnachus a ſolitudine nomē accepit, ideo latine interpretatur ſingularis, id eſt ſeparatus a cōuerſatione ſæcularium. 16.q.1. ca.1. iuncta gl. Et nomine monaci venit omnis Religioſus. i. proprie, & ſtricte in omni materia. Silueſt. verb. religio 7. in princ.

Monachus æquatur ſeruo, quo ad dominium veſtimentorum quotidianorū, quia illa proprio nomine poſſidere nō poſſunt cum ipſi ab alio poſſideantur. leg. quod ſeruus. ff. de acq. poſſ. & Inno. c. cum olim. de priuil. & l. id veſtimentum. ff. de pecul. ¶De red. eccl. q.1. mon.10. nu 1.

Monachus quatenus talis non eſt clericus ſecundum Thom. 2.2. q.189. art.8. Et probatur per cap. alia. & cap. ſi cupis. 16. q. 1. Et conſequenter appellatione monaci non uenit Canonicus plus quàm alius clericus. ¶Com.3. de Reg. nu.40.

Monachus ſine ordine, & monaſterio inueniri poteſt, vt qui eiectus eſt per iuſtam definitiuam ſententiam. Et qui translatus eſt in Epiſcopum, aut in eccleſiam ſæcularem. cap. ſi quis iam translatus. 21. quæſt.2. & cap. ne per Dei. 16. q.1. glo. ſing. in clem. 1. de ſtatu monach. Tenetur tamen iſte ſeruare ſubſtantialia vota, non autem conſtitutiones, & alia. ¶Com.3. de Regul. numer. quadrageſimo ſexto.

Monachus præcedit Parochum. Primò, quo ad ſtatum, quia eſt Regularis. Secundò, quo ad officium ob contemplationem. Thom. 2.2. quæſt.188. ar. primo. ¶Conſ.5. de cler non reſid. num.7.

Monachus fit ciuis per monachationē, ſicut per filiationem, dum tranſit in poteſtatem capituli, & Abbatis, qui ſunt ciues. Bartol. l. prima. ff. ad municipalem. nu.14. ¶Conſi. ſeptimo. de teſtam. num.2.

Monachus nemo poteſt eſſe, niſi emittat profeſſionem validam. capitu. ſecundo. de Regul. libr. ſexto. quia monachum non facit habitus, ſed profeſſio. ca. porrectum. de Regul. gloſſ. in cap. vidua. eod. titul. & c. ¶conſi 17. de regul. nu.1.

Monachus ad prælatum ſe habet, vt ſeruus ad Dominum. Innocent. recept. in capitul. cum olim. de priuileg. Feder. in conſil. 259. Barthol. leg. prima. ff. de ſtipulatio. ſeru. Panormitan. conſil. 88. conſil. vigeſimo. de regul. nu.8.

Quare ſuo prælato, ſecundum regulam aliquid præcipienti parere debet. ſ. cunda ſecundæ quæſt.104. artic. quinto. ¶Conſil. 1. vt lite pend. nu.7.

Monachus creari debet a prælato, & cōuentu. glo. cap. fin. de regul. lib.6. Et eſt verum de conſuetudine, & de iure ad ſolum Abbatem hoc ſpectat, vt colligitur ex illo cap. ¶Conſi.76. d. Regu. nu.2.

Monachus profeſſus ad chorum tenetur ad horas, etiam non ordinatus, & beneficio carens, vel ex eo, ꝙ illi debetur debita ſubſtentatio ex obſequio Religionis, vt ait Palud 4. diſt.15. quæſt.5. Vel quia ordinantur Religiones, & approbantur ab Eccleſia ad uitam contemplatiuam, non ſolum ut pro ſe, ſed etiam vt pro aliis orent, ſecundum orationes ordinarias miniſtrorum eccleſiæ ſecundum Archiep. 3. p. tit.14. ca.4. §.1. Quod niſi monaci faciant peccāt mor. ſecundum Gandau. quolib.29. quæſt.30. Etiamſi extra monaſterium degant. Silueſ. ver. hora. q.12. Sot. li.10. de iuſt. & iur. q.5. ar.3. ¶de ora. c.4. nu.7. & num. 21.

Monachus profeſſus ad officium, etiā ordine ſacro non inſignitus, non poteſt ad ordinem laicorum à ſuo prælato transferri, quia non legitur factam fuiſſe illis licētiā a Summ. Pontif. dare licentiam tranſeundi ad laxiorem, quod eſt prohibitum. glo. cap.

cum

cum ſingula. §. fina. verb. Canonici. de præbend. lib. ſexto. Thom. 2. 2. quæſt. fina. quod tamen conſequeretur ſi poſſent, talem ad talem ordinem transferre.

Sequeretur etiam, quod ad triremes ob demerita damnatus abſolueretur à munere recitandi horas, quod falſum eſt, quia propria culpa nemini debet patrocinari, aut libertatem conferre, cap. primo. de poſtulat. prælato. contra Sot. vbi ſupra. ¶De orat. cap. 21. nu. 20.

Monachus ad plura obligatur per ſtatuta, quàm iure communi cauentur. ¶Conſi. 76. de Regul. nu. 26.

Monachus monaſterij deſtructi, non eſt liberatus, niſi quando à fidelibus recuperatur, quod ſentit Barthol. ¶Com. 3. de Regul. num. 46.

Monachus factus Epiſcopus, non poteſt teſtari de bonis acquiſitis poſt Epiſcopatus conſecutionem. cap. ſtatutum, 16. quæſt. 1. Eſt incapax bonorum temporalium, non tamen adminiſtrationis eorum. Neque bonorum ſpiritualium, ideo poteſt petere gradum doctoratus, qui eſt gradus ob ſpiritualia debitus. ſecundum Thom. opuſ. 19. contra impugn. relig. cap. ſecundo. ¶De redim eccl. quæſt. 1. mon. 9. num. 3.

Monacho vetatur vſus carnium. ca. carnem. de conſec. diſt. quinta. camiſas lineas. cap. cum ad monaſterium, de ſtatu monac. ¶Com. 3. de Regul. nu. 42.

Monachus habens arma intra clauſtra monaſterij eſt excommunicatus, ſi ſine facultate Abbatis illa habeat, clement. ne in agro. §. quia verò. non intelligitur de lapidibus, aut lignis. glo. 3. eiuſdem, quicquid dicat Panormit. Et non includit Canonicos regulares. ¶manual, cap. 27, nume. 139. Ignorantia iuris, negligentia obliuio excuſant Caieran. Et qui illa habet ad reſiſtendum Abbati, non includitur, quem probabiliter ſinum ſe inuaſurum. Ibid.

Monachus preſertim Benedictinus, tenetur confiteri, & communicare ſemel in mẽſe. ¶manu. c. 2. nu. 9. c. 21. nu. 59. de pœn. d. 6 c. placuit. nu. 100. & 122.

Monachus, qui nullum ordinem habet, faciens officia tempore interdicti, interdicta clericis peccat mor. Et licet nõ incurrat Irregul. fit tamen ineligibilis actiue, & paſſiue. iux. Cald. ¶man. c. 27. nu. 187.

Monachus vtens cirurgia etiam ob pietatem fit irregularis ſi infirmus deformetur etiam ſine ſua culpa, quia exercuit officiũ ſibi prohibitum, & conſequenter peccauit. ¶man. c. 27. nu. 222. Vide ver. Religioſus.

Monarcha. Verbo Rex, & verbo Dominus.

Monarchia.

Monarchia, iuxta omniũ Philoſophorum ſententiam, quæ eſt vnius regimen, optima eſt regnandi forma. ¶Relect. cap. nouit. de Iudic. Not. 3. num. 168. & de regul. Com. 8. nu. 15.

Monarchiæ celeberrimæ, iux. Auguſ. lib. 18. de Ci. Dei. ca. 2. fuerunt quatuor. Prima Aſſiriorum, & Caldæorum. Secunda Medorum, atque Perſarum. Tertia Græcorum. Quarta Romanorum, & omnes per violẽtiam ſumpſerunt exordium. ¶Vbi ſup.

Monaſterium.

Monaſterium eſt domus, ſeu ædificium monachis dicatum, & ſeptũ, aut neceſſarium ſe piendum, iuxta ꝙ ſit, aliqua eccleſia, vel capella ad facienda, ſeu ſuſcipienda ſacra incluſis neceſſaria. ¶Com. 4. de reg. nu. 44.

Monaſterio Ianitor, eſt neceſſarius per ſtatutum Conc. Aquiſgran. relati à Trullo li. 2. ca. 1. ¶Ibi. nu. 37.

Monaſterio acquiritur ius adminiſtrandi peculiare, & ſubalternum, vel vſum ſuorum miniſtrorum ſecundum Canones exercendum, ſupremum autem Papæ. ¶Com. 2. de regul. num. 3.

Monaſterium ſuccedit in bonis Profeſſi mortui ſine teſtamẽto, ẽt ſi haberet liberos dẽpta eorũ legitima, modo non ſit de mendicantib. Franciſcanorum, quia nihil capit. c. exiit. §. porrò. de verb. ſign. li. 6. Sed poſt Conc. Trid. ſeſſ. 25. non valet hoc niſi in illis de obſeruantia. ¶Com. 2. de reg. nu. 50.

Monaſterii non fiunt, quæ morientis erant ante profeſſionem, quia morientes dicuntur abeuntes, abiens autem quocũque modo debet rehabere, quæ dedit ante profeſſionem, quia ante illam non erant facta monaſterij. ¶conſi.1.de ſtatu mon.& Com. 2.de regu. nu.4.

Monaſteria omnia de iure cõmuni ſubijciunt Epiſcopis.c.Abbates.18. q. 2.niſi ſint exempta. ¶conſi.6.de reg.nu.4.

Tenentur pro debitis per prælatum, & cõuentum contractis.ca. quod quibuſdam. de fideiuſſ. ¶conſi.14 de regu.nu.8. Non autem tenentur ſoluere debitum a religioſo, ſine eius mandato contractum. ¶Ibidem num.quarto.

Monaſterium præter Abbatias, alia beneficia habere poteſt. cap. cum ſingula. & cap.cum benef.de præbend.lib.6. Et clem. prima. de ſuppl. negl.prelato.ad quæ omnis monachus profeſſus etiam illegitimus videtur habilis. ¶conſi.3.de præl.presb.nu.3.

Monere, Vide verbo Monitio.

Moneta.

MOneta Domini, ſine eius licentia uti campſario non licet. ¶conſ.8. de emp.& uend.nu.3.

Moneta transferri poteſt, ubi plus ualet, ſed non uendi pluris, quàm ualet. Conſil.28.de Vſur.& manual. cap.19. num.283. cap.23. num.77.

Monetæ precium illud eſt, quod a Principe conſtituitur.argum. cap. quanto.de iureiur.vbi id notat Panorm. nume.6. Illius augumentum, uel diminutio parum durãs, ſed attenditur.l.precium. ſub finem.ff ad l. Falcidiam. ¶Conſi.3.de ſolut.nu.3.& conſi.12.de Vſur.nu.5.

Monetam falſificans. Vide verbo Falſarius.

Monialis.

MOnialis corrupta, etiam occultè, nullatenus poteſt cõſecrari benedictione virginum. cap.Acutius.26. diſtinct.cap. Deuotis.& cap.Iuuenculas.70.quæſt.1. Etiam ad euitandum ſcandalum.Thom.recept. 4.diſtinct.38.quęſt.prima.ar.4.

Quare ſi occulte corrupta eſt, poteſt ſimulatè conſecrari, mutatis verbis virginitatem ſonantibus in uerba caſtitatem ſignificantia ad euitandum ſcandalum, vel infamiam. Thom.Ibidem. Sed hoc non uſitatur, quia apud intelligentes eſſet eam infamare. Tutius igitur erit uti uerbis virginitatem ſignificantibus, ſed intelligendo intra mentem caſtitatem. Si autem eſt corrupta aperte, Epiſcopus debet uti benedictione viduarum, & licet nõ ſit vidua, quaſi vidua, attamen conſecratur. ¶Conſil. ſecundo.de regu.

Hæc corrupta ſi congregationis ſuæ uelum accipit peccat, niſi diſpenſet Epiſcopus, aut cum aliqua iuſta cautela accipiat. Siluestr. verbo Conſecutio. Vt declarat D. Thom.2.2.quæſt.154.ar.1.ad 4. ¶manual. cap.16.num.3.

Monialis eſt ſponſa Chriſti, ideo nubendo bigamiam quandam contrahit. ca quicunque.27.q.1. ¶conſi.61. de regu.

Monialis per profeſſionem renunciat voluntati ſuæ.cap.quorundam. & ca.religioſus.lib.ſexto. Et ideo illi indicitur clauſura. ¶conſ.81.de reg.nu.6.

Quæ clauſura iure tantum humano introducta eſt, quia illa non ſeruabatur tẽpore apoſtolorum, iuxt. Caietan.2.2.q.88. Et ſecundum iura communia, uſque ad Boniſac.8. Moniales non tenebant ad alia, quã quæ ſuis regulis erant præcepta. Boniſac. autem ipſe plurimum auxit clauſuram.cap. 1.de ſtatu monac.li.6. cuius conſtitutionẽ nuper innouauit Conc.Trident.ſeſſ.25. & Pius V.in extrauag.circa paſtoralia. Com. 4 de regul.num.39.

Monialis omnis tacite, vel expreſſe pſeſſa ad clauſuram tenetur, ſiue ſit de numero, chori, ſiue de numero laicarum, etiãſi in illo monaſterio, in quo eſt profeſſa, nunquàm fuerit ſeruata, uel & ſi fuiſſet violata quia talis fuit mens Conc. quæ attendenda eſt.ca.Marchion.1.q.1.quam, & declarauit Pius V. ¶Ibi.nu.44.

Monialis eximitur a clauſura, quando

extra monaſterium profeſſa eſt. Et ſi quæ ſunt communiter viuentes ſine profeſſione non debent amplius aliquam recipere, vt finiatur illorum ordo. Ibi.

Moniales plures in monaſterio admitti non debent, quàm ex eorum reditibus abſque penuria earum ſuſtentari poſſint. Cõcil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. ſiue illæ ſint dotatæ, ſiue indotatæ. Quod ſi plures ſint non admittatur alia, donec, uel decreſcat numerus, vel augeantur prouentus. ¶ Manua. de redimend. eccleſ. quęſt. 1. mon 62. nu. 1.

Poſſunt tamen perfectæ monaſterij, alias ad Religionem anhellantes, & aptas ſine culpa admittere ſi ſint ſufficienter dotatæ, etiamſi expletus ſit numerus earum, quæ ali poſſunt ex reditibus monaſterii, melius tamen eſt non recipere ob periculum ſimoniæ propter extrauagan. Vrbani quinti. ¶ Ibid. num. 42.

Monialium neceſſitatibus prouideatur, ſine exitu monaſterij, quare conuerſæ, quæ olim mittebantur ad quærendas eleemoſinas, non debent amplius mitti ob extraua. Pij v. & Greg. 13. ¶ Ib. nu. 54.

† Sed ut apparet, non eſt uſu recepta in his partibus, quo ad hoc.

Monialis nulla etiam prælata, niſi tribus de cauſis extra monaſterium exire poteſt, videlicet incendij, infirmitatis puta lepręę, epidimiæ. Et poteſt de licentia extendi ad cauſas ſimiles, & ad quodlibet morbum, de quo medici periti, ac pij iudicarent aliquã morituram, quia defenſio naturalis minime eſt tollenda. clemen. paſtoralis. §. cæterum. de re iud. Et ideo Gregor. 13. per breue dedit facultatem ſanctimonialibus cuiuſdam Illuſtriſſimi monaſterij, ut exirent ¶ Ibid. num. 49. Ob cauſam infirmitatis etiam Bonifac. 8. Id dicit, ſed ob nullam aliam. Ideo Pius v. & Greg. licentiã relaxarunt etiã ad alias cauſas ¶ Ib. nu. 49.

Moniales exeuntes monaſterium, excõmunicantur excommunicatione Papali, & qui faciunt illis licentiam exeundi abſque illis cauſis, comitantes, recipientes, etiam ſi ſint conſanguinei eandem incurrunt, niſi adſit caſus extremæ neceſſitatis. ¶ Ibidem numer. 51. manual. cap. vigeſimo ſeptimo. nume. 150.

Monialium facultates exeundi oẽs ampliſſime reuocantur, etiam ſi conceſſæ ſint ad inſtantiam Imper. Regum, Reginarum, quare nulla hodie extra monaſterium manere poteſt. ¶ Ibi. nu. 53.

Monialium monaſterium nullus uir, uel fœmina rationis uſu pollens ingredi debet cap. periculoſo. & ex Conc. Trident. & ex extrauagan. Pii v.

Permittitur autem tribus concurrentib. primò, ꝙ ſit perſona honeſta. Secũdò, ꝙ cũ ſit rationabilis. Tertiò, quod adſit licentia Superioris ſcriptis obtenta. ¶ Com. 4. de regu. nu. 19. conſi. 6. de ſta. monac.

Monialis poteſt transferri de uno ad aliud monaſterium cum licentia Epiſcopi, ſeu alterius Superioris, dum cauſa eſt licita. conſi. 48. de regu.

Moniales non incurrunt ſimoniã ex receptione ob ingreſſum monaſterii, niſi quando interuenit pactum, aut quando recipiunt ineptas. iux. mentem Innoc. 7. Sed Archiep. 3. p. tit. 24. c. 70. & Silu. verbo excomm. caſu 44. aiunt, ꝙ Martinus 5. declarauit eas non incurrere vllo modo, & Clement. 7. dixit nolle ut ille ſimoniã incurrere ob pacta in dot b. monialiũ. ¶ man. c. 27. nu. 26. de red. eccl. q. 1. mon. 62. n. 2.

Moniales cũ ſint in ſtatu perfectionis à dandis, & recipiendis uanitatum occaſionibus multum cauere debent, licet nõ ſint niſi venialcs, quare non debent vẽdere fucos &c. ¶ manu. c. 14. nu. 43.

Moniales, an poſſint habere famulos laicos pro ſeruitiis neceſſariis, &c. diſputat Auctor ad utranque partem, & reformantibus conſulit, ut ſi id concedãt, non faciãt illis facultatem exeundi pluſquam ipſis monialib. &c. ¶ Com. 4. de reg. nu. 66.

Monitio.

Monitio, & citatio ex interuallo data perinde, ac ſi ſimul datæ fuiſſent operantur, quia paria ſunt duo fieri eadem die, vel duabus interpollatis per viam adiectionis, & acceſſionis. argum. ca. acceſſorium. de reg. iu. lib. 6. ¶ Conſi. 17. de ſent. excom. nu. 2.

Monitio extraiudicialis non debet eſſe neceſſario trina, & etiam illa, quæ fit in iudicio alteri, quàm partibus litigantib. gl. celebr. in cle. 1. §. 1. de pœn. & Panor. & Dec. in e. cum cauſa. de of. dele.

Monitio non plus complicibus in ſimonia, quàm alijs peccatis debita eſt: nulla enim adeſt ratio iure naturali, uel diuino fundata, neque vllus canon. ¶conſi. 2. de ſimonia. num. 3.

Monitionem facere, nemo tenetur illi, qui peccat ob ignorãtiam iuris, ſaltem humani, quæ ipſum à peccato excuſat, ſi in tertij præiudicium non vergit, immo aliquando monere malum eſſet ſecundum Adrian. 4. de confeſſ. quæſt. 4. ¶Com. in cap. ſi quis autem. de pœ. d. 7. nu. 71. & Manu. c. 22. nu. 83. c. 25. n. 79.

Monere tenentur de Ieiunio caupones, & Tabernatij, eos, qui diuertunt ad eos, quando volunt cibos vetitos, & nõ debent illis miniſtrare alioquin peccarent. ¶man. cap. 21. num. 26.

Monitionem, qui accipit ſub excommunicationis pœna, vt denunciet quicquid nouerit. de hoc, &c. Et metu tacuit debet puniri, facta prius admonitione fraterna. ¶Man. c. 17. nu. 34.

Monitionem, qui accipit, ut reuelet ad plus tenetur, quàm monitus ad denunciandum, quia ad denunciandum non tenetur niſi poſſit probare, vt dictum eſt Verb. Denunciatio. Ad reuelandum autem tenetur iuxta cap. ad noſtram. el ſecundo. de iur. iu. cum adnotat. à Panorm. & aliis. ¶man. ca. 27. num. 135.

† Intellige de reuelatione delicti, quæ fit Superiori non ut iudici, qui habeat procedere, ſed vt patri, qui debet prouidere non aliter, vt dicit Angelus Verbo Denunciatio. § final.

Monitorium.

Monitorium ſub variis formis dari, & varia continere poteſt. Poteſt enim dari ad denunciandum, ad teſtificandum, teſtituendum, &c.

Et ſi datur ad denunciandum intelligit de manifeſtis, & famoſis. Colligitur ex cap. inquiſitioni. & cap. qualiter, & quando. el ſecundo. de accuſ. & l. Diuus 2. ff. de cuſtodiis reorum. ¶Conſi. 6. de accuſ. & Com. ca. inter verba. concl. 6. nu. 331.

Dari poteſt ſeruata Canonum forma. gl. ſolemn. cap. ex parte. de verbor. ſignific. & tex. cap. qui cum. & ibi annotat. per Panor. de exceſſ. prælato. & dandum eſt magna cũ cauſa, & præſertim ad reuelandum, videlicet ne includat ſecreta, & quæ nõ poſſunt probari, ante perſonas, quæ ad id non tenẽtur. ¶conſi. 6. de accuſ.

Monitoria de aliquid edendo, nõ ligant partem aduerſam, neque eius patronos, & non comprehendunt, niſi eos, qui iniuſte detinent bona, vel iura impetrantis ea, & ſcientes, quod illa iniuſte detinentur. ¶conſi. 3. de cenſib. nu. 3.

Monitorium pro denunciandis furtis, & aliis delictis, dari iure poteſt. verb. excommunicato. num. 197.

Mons Pietatis.

Mons Pietatis, approbatur per Leonem X. in Concil. Latera. ſeſſ. 10. Quare licitus eſt, quod etiam ſenſerunt Sixtus 4 Innocent. 8. Iul. 2. quia nihil capit à pauperib. propter mutuum, ſed ob cuſtodiam. Et ideo, & ſi poſſet melius inſtitui, non propterea tamen definit eſſe licitus. ¶Com. de vſur. num. 59. Manu. cap. 17. num. 113. conſi. 17. de uſur. nu. 6. contra Caietan. opuſ. 2. tom. 2. & Sot. lib. 6. de iuſt. & iure. quæſt. 1. articul. 6. & Com. de Cambiis. num. 17.

Mora.

Mora duplex eſt, quædam regularis, quædam irregularis, quæ re ipſa ſine vlla interpellatione committitur, notat hoc Bald. communiter recept. in l. curabit. C. de comp. & act. Regularis vero ex interpellatione lapſus diei ſolutioni præfixæ oritur. leg. mora. ff. de vſuris. cum annotat. ibi per gloſſ. & in cap. mora. de regul. iur. lib. ſexto. ¶Conſil. quinto. de vſur. num. 6.

Mors

Mors.

Mors priuatio uitæ eſt. Et ideo eſt triplex, corporalis, ſpiritualis, id eſt priuatio gratię, æterna lis, priuatio gloriæ. Viguer. de peccato origin. lib. Inſt. Theolog.

Mors fortis eſt, quia omnia ſoluit. Auth. de nup. §. deinceps. ¶Com. c. valida. de pœnit. diſt. 2.

Mortis cogitatio utiliſſima eſt. Eccleſ. 6. Memorare nouiſſima tua. & Matth. 14. Vigilate, &c. Hieron. ad Marcellam. Auguſt. 2. de Doct. Chriſtiana. Senec. ad Lucil. epiſt. 25. & ep. 43. ¶Com. cap. ſi quis autem. de pœn. diſtinct. 7.

Mortis pœna cum in veteri, ſiue noua lege imponitur tranſgreſſori, ibi adeſt obligatio ad mortale. ¶Com. ca. fraternitatem. de lege pœnali. nu. 18.

Mortis articulus. verbo Articulus.

Quis ſit abſoluendus. verb. Abſolutio.

Mortem alienam, qui deſiderat deliberate, vel de illa delectatur, ob aliquam etiam vtilitatem, peccat mort. Bonauen. 2. diſtin. 24. Caie. in verbo Delectatio.

Non autem ſi delectetur de bono ſibi obueniente ob illam mortem. Neque ſi illam deſiderat ob bonum finem, puta ad hoc ne talis tot facinora perpetret. Alexã. tract. de maled. & Tho. 2. 2. q. 36. ar. 2. Sotus li. 5. de iuſt. & iu. q. 12. ar. 2.

Et qui eam ſibi optat animo deliberato ob impatientiam, Ira &c. cap. ſi non licet. 23. quæſt. 5. Auguſt. lib. 1. de Ciu. Dei. Tho. 2. 2. quæſt. 64. Quia uitæ ſuæ nemo eſt Dominus. Vt dicemus in verbo Vita. ¶manu. cap. 15. nu. 10.

Mortem oppetere pro honore, non eſt iuſta fortitudo, ſed falſa etiam ſecundum Ariſtot. 3. Ethic. Gregor. cap. omnes. diſt. 47. Thom. 2. 2. quæſt. 128. ar. 1. ad ſecundum.

Bene tamen eſt vera, quando oppetitur pro eo, cui honor debetur, id eſt pro virtute. ¶Com. c. inter verba. concl. 4. n. 25.

Mortem ferre potius debet quis, quàm conſentire ſtupro, vel adulterio, aut cuiquã peccato mortali, & hoc videtur velle Pau. Iureconſultus. L. ſi qui ſem. ff. quod metu cauſ. ¶Vbi ſupr. nu. 22. Et hanc mortem qui fert cum ſit id glorioſum præmium maximum conſequitur. ¶Com. ca. ita quorundam. de Iudæ. not. 11. nu. 17.

Mortem, qui obiit detrimentum ſentire non poteſt ob id, quia eleemoſinas, quas mandauit non ſoluantur, quia orationes retardantur, & ſacrificia, quæ fierent pro anima eius, ex quibus plurimum iuuaret. Th. quol. 16. art. 13. ¶conſi. 26. de pœnitent. & remiſſ. num. 7.

Mortem, qui obiit nec conſentire, nec diſſentire poteſt. cap. gratioſe. de reſcr. li. 6. ¶manu. c. 22. nu. 64.

Mortem, qui obiit proprie, quo ad Deũ, neque abſolui, neque excommunicari poteſt, quia non eſt homo mortalis, licet poſſit declarari, deceſſiſſe excommunicatum, quod voluit glo. cap. ſi quis. de hære. per illa verba. Dicatur mortuo anathema. Et declarauit id Caſtrenſ. libr. 2. de iuſta hære. pun. c. 19. ¶man. c. 27. nu. 271.

Mortem iuſtè infert iudex, publica authoritate iuridice iudicans. cap. ille. 23. qõ. 4. Exod. 22. maleficos non patieris uiuere. Et qui in bello iuſto militet. c. noli. 23. q. 1. Qui ſe defendendo aliud facere nõ poteſt. Caietan. 2. 2. quæſt. 64. art. 7. Anton. 3. part. titu. 4. cap. 3. Qui etiam ob defenſionem iuſtam proximi id facit. gloſ. penul. clem. 1. de homic. in ſumma. 15. q. 8. Innoc. Panor. & communiter. Et qui ob odium priuatum id facit, in omnibus iſtis caſibus peccat mortaliter. cap. cum miniſter. 33. quæſt. 3. ¶manu. ca. 15. nu. 2.

Mortem, qui obiit ſine confeſſione annua, vel ſi fuit notorius peccator, & ſigna contritionis non oſtendit, non eſt ſepeliendus in loco ſacro. cap. quibus. 13. q. 2. Et cap. omnis. de pœniten. & remiſſion. ¶manu. ca. 26. nu. 33. Et de pœn. diſt. 7. ca. ſi quis. num. 3.

Mortem ad iniuſtam, qui pergit, uel alium ducit, vel illam qui infert, qui iniuſte damnatum, qui non liberat, peccat mortal. cap. omnis. diſt. 45. & cap. 2. de re iudicata, præſertim ſi poteſt ſuo teſtimonio, vel alio modo. 2. 2. quæſt. 70. art. 2. Gabriel. 4. diſtin. 25. quæſt. 6. art. 2. ¶Manual. cap. 14. num. 10. cap. 15. num. 16. cap. 24. num. 17. & de pœnit.

nit.diſtinct.5.in princ.3.par.n.14. Et d.6.c.1.§.pen.nu.14.

Morte non punitur puer, qui gladio iratus occidit alium, ſecundum Alciatum lib. primo.diſput.cap.17. quia facta puerorum non ſunt pœna ordinaria punienda.leg.auxilium.ff.de minorib.§. in delictis.& gl.ca.1.de delict. puer. ¶Com. cap. aut facta. de pœn.diſt.1.

Mortem oppetere poteſt quis tripliciter ſcilicet mente, actu, & conſuetudine, & hi ſignificantur per tres mortuos, quos ſuſcitauit Dominus. ¶Manual.præ̃lud.nono.nume.3.& Com.cap.ſicut tribus. de pœniten.diſt.1.

Mortuo non tenemur exhibere, quo uitæ reſtituatur, etiamſi præſtare id poſſemus. Et ualet id tam de corporali, quàm de ſpirituali morte.¶Com.in princ. de pœniten.diſt.5.num.15.

Mortuos exempterantes ſunt excommunicati.per extrauagan.2.de ſepultur. Intelligitur de his, qui extempterant in terris fidelium, ut alio deferant ad ſepeliẽdum, non autem, qui ob alium finem, &c. ¶man. c.27.nu.105.

Mori, & ſi quis poſsit quolibet momento, non propterea dicitur in articulo mortis uerſari; quia probabiliter exiſtimare poſſumus non inſtare mortem. ¶Com. in prin.de pæ.diſt.5.nu.15.

Moriuntur multi iuuenes boni, ne fiant mali.Sap.4. Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius.ca.ſi ex bono.de pœ.di.4. ¶De ora.c.15.nu.26.

Mortua opera.Verbo Opus.

Motus Senſualitatis. Verbo Senſualitas.

Mulier.

Mulier fingens ſe prægnantem, & ſibi partum ſupponens, & quæ filium ſuſcipit ex Adulterio peccat ſed abſolui poteſt, non reuelando ſi timet de morte ſibi inferenda, uel maritum mortali odio peccaturum, ut reſpondet Innoc. in cap.officii.de pœniten.& remiſſ.& Panorm. per illum tex. Et ſufficit timor perdendi famam ſecundum Caietan. tomo 1. opuſcu.31.reſpon.14. Sotus 4.diſtinct. 15. quæſt.ſecunda. Anton.2.p.tit.1.cap.18.§.8. Fallit hoc, quando erat infamata de adulterio, & credit probabiliter abſque mortis periculo, quod tam à patre, quàm à filio fides adhibeatur, ut dicit ibi Innocent. & omnes, tenetur tamen in primo caſu ad reſtitutionem eo modo, quo poteſt, uel directè, uel indirectè augendo ſaltem mariti bona laborando, uel parce expendendo, uel relinquendo, aut donando ex ſuis bonis filiis legitimis, quæ in animæ ſuæ, uel extraneorum gratiam relinquere poteſt. Au hen.unde ſi parens. C.de inoffi.teſtam. Quod ſi nihil ex his poteſt, ſufficit, ut conteratur, & ſalua erit.

Teſtari etiam poteſt hæc mulier appellando filium, quem ex adulterio ſuſcepit legitimum, abſque intentione, uel intelligendo legitimum, ſecundum communem extimationem.¶manual.cap.decimoſexto. nume.45.

Mulier meſtrua patiens, non excuſatur ab audienda miſſa, niſi adſit debilitas alia in id ſufficiens. argum.cap.ad eius.diſtinc. quinta.& cap.1.de purific.poſt partum. manual.cap. 21.nu.9.

Mulier uiolata per uim abſolutam, non tenetur manus uiolentas in uiolatorẽ iniicere, neque clamore ſe defendere ob timorem infamiæ. Sed ſufficit ad non peccandum, ut non conſentiat in actum, & ſaltem, ut ſe ſu s propriis membris defendat reſiſtendo, ut non ſe præparando, ut ſẽtit Sotus li.5.de iuſt & iure.quæſt.1. art. 5. contra Caiet.2.2.quæſt.154.art.4.qui cenſet huiuſmodi mulierem debere clamare, eſt tamen uerior Soti opin. Quod ſi aliqd cooperatur ſe aptando ad actum, ueſtẽ eleuando, &c. peccat non ob reſiſtentiam nõ factam, ſed ob conſenſum in ipſum actum. ¶man.cap.16.nu.1.& 12.

Mulier crinibus alienis utens ad ornatum commodum non peccat ſicuti, neque aliena lana, aut lino ad ſe commode ueſtiẽdam, quia de ſimilib.idem eſt iudicium.ca.

du-

dudum.el ſecundo.de elect. & l.illud. ff. ad leg.Aquil. Quando tamen fingit illos, ut proprios,peccat uenialiter,quia mendaciū eſt officioſum in factis.iuxt.dicta ver. men dacium. ¶manu.c.23.nu.20.& Com.cap.ſi quis autē m.de pœ.d.7.nu.62.

Mulier iure eccleſiaſtico,& humano eſt incapax eccleſiaſticæ poteſtatis ſi ſit Religioſa.cap.dilecta.de exceſ.prælat.¶De Iud. Not.3.num.43.

Mulier,quę pro honeſta habetur potius ſeruitutem,cū bona fama, quam libertatē cum infamia eligere debet. argum.leg. iſti quidem.§.fin.ff.quod metu cau.¶man.cap. 17.num.90.

Mulier ſe in feneſtra exhibens conſpiciē dā ſine cauſa,illi de quo cogitat,quod pec. cabit,ſaltem deſiderio mortali peccat. Anton.2.p.tit.7.cap.quarto.facit cap.nihil.de præſcrip.¶mann. cap.14.nu.30.cap.16.nu. 13.Com.cap.conſideret.§.animaduertere. de pœn.diſt. 5.nu.6.

Mulier oſtendens pectus nudum, quo pulchrior uideatur non peccat,niſi habeat aliam malam intentionem, quia id ſibi nō uetatur aliqua lege obligante ad mortale. ¶man ca.23.nu.29.

Mulier dicens ſe eſſe Virginem, cum nō ſit, vel non fuiſſe cognitam,niſi à Nobili, & ideo maiora extorſit ab amico, tenetur ad reſtitutionem.¶man.c.17.n.41.

Mulier cuiuſuis conditionis ſit, etiam ſacrata accipiens aliquid pro turpi lucro, licet peccet,non tenetur ad reſtitutionem. ¶man.c.17. vide verb.Meretrix.

Mulier veſtiens ſe veſte uirili, iuſta de cauſa, ut puta ne ab inimicis cognoſcatur,&c.nullo modo peccat.Tho.2.2.quæſ. 169.ar.2.ad 3.manu.c.23.n.22.

Mulier, quæ vnius uiri contenta erat laurea à Romanis donabatur,ut narrat Valer.li.2.cap.1.de Areopag.¶Com.cap.inter uerba.concl.5.nu.4.

Mulier ingrediens monaſteria religioſorum excommunicatur per extraua. Pii V. ¶man.cap.27.nu.150.

Mulieres uiuentes in congregatione,& profitentes aliquē modum uiuendi, nō sūt verè Religioſæ. ¶Com.4.de reg.n.44.

Mulierem honeſtam inducens ad peccā dum tenetur ſuadere illi pœnitentiam, licet communis opinio id habeat Scoti 4. diſtinct.15.quæſt.3.art.primo.Adrian.4.de Reſtitution.quæſt.31.& alii alibi. quia, id eſt peccatum contra legem charitatis, & non iuſtitiæ ſpecialis.

Secundò, quia ſcienti, & conſentienti non fit iniuria. cap.ſcienti. de regul. iuris. libro 6. Et tandem nullus uidetur eſſe Canon,aut lex, quæ id iubeat,ergo nec conſequenter aſſerendum eſſe de præcepto. argum.cap.conſuluiſti, 2.quæſt.4.

Niſi quid aliud præter peccādi perſuaſionem interuenit.Cum ergo illa ſciat hoc eſſe peccatum, & poſſit libere abſtinere abſque ullo timore illius,qui induere tentat, niſi per ſe reſipiſcat id ſibi imputabiē. ¶Com.c.noli putare. de pœn.d.1. per tot. manu.c.16.nu.15.& c.14.nu.45.

Mulier, quæ officio tutelæ fungitur poſt ſecundas nuptias, vel poſt ſtuprum cōmiſſum peccat.l.fi.C.quando mul.off.tut. fun ge.¶man. cap.25.nu.67.

Mulieres tertij ordinis S.Franciſci,& Dominici verberantes,dum viuunt gregatim, & habitū geſtant Religionis ſunt excom. Fel.c.2.de foro comp. ¶man.c.27.n.79.

Mulierem cogere ad ingrediendum monaſterium & ſuſcipiendum habitū, uel profitendum, peccatum eſt mor. cum excommun.annexa.Conc.Trid.ſeſſ.25.c.18.de regul.¶manu.cap.27.nu.150.

Mulieres ſuſpectæ conſuetudine, aut familiaritate, qui utitur,& aduertit ſe ſcādalum præbere aliis peccat, niſi deſiſtat, quia paruifacit ſcandalum aliorum. Et qui mulierem in domo habet,de qua populus ſiniſtri quid ſuſpicatur, ſiue ſit cognata, ſiue extranea debet illam à ſe reiicere alioquin peccat.Maio.4.d.1.q.30.¶man.ca.14.n.31.

Mulier Abortum procurans.verbo abor ſus.

Mulier Adultera.verb.Adulterium.

Mulieri grauidæ abortum ſuadens, aut illam aboriri faciens,aut qui percutit, &c. Verbo Aborſus.

Mulier decepta quando poſſit, uel non poſſit contrahere, & an ſic detrahere, teneatur debitum petere, uel reddere. Verb.Matrimon.

Multi-

Multiloquium.

MVltiloquium eſt filia Gulę, & hoc eſt peccatum mortale, quando qs eo vtitur in notabilem Dei irreuerentiam, aut eo ita delectatur, ut paratus ſit id pręferre implemento alicuius pręcepti. Antonin. 2. part. titu. 6. cap. 4. ¶ Manua. capit. 23. num. 123.

Munus. Verbo Officium.

Murmuratio.

MVrmuratio, atque detractio non ſunt idem, ſed murmuratio eſt, quid magis generale cum multa comprehendat, q̃ non comprehendit illa, quia murmur latine propriè ſignificat ſtrepitum aquæ lenẽ, ac mitem, à qua murmuro, & ſtrepitum facio, & murmuratio actus, quo fit ſtrepitus, pręſertim obſcurus, atque obuolutus.

Et ideo non eſt ſpecies peccati diſtincta ab aliis, quia reperiri poſſit in omnibus generibus peccatorum, quare de illa ſpeciatim non egit D. Thom. ut ait Caiet. 2 tom. opuſc. lib. 17. Reſp. 13.

Quare murmuratio, & detractio differũt vt genus, & ſpecies, & tamen communiter pro eodem reputantur. Et ſic etiam nos de illis agemus. ¶ Com. c. inter verba. concl. 6. num. 415. 16. 17. & 18.

Murmuratio eſt uoluntas denigrandi, uel denigratio famæ, aut gloriæ hominis, nondum canonizati, contra ius directe, vel indirecte. ¶ Ibi. nu. 419.

Murmuratio inuenitur cum intentione infamandi, & ſine illa, vt ſi adſit inconſideratio, leuitas, &c. ¶ nu. 431.

Murmuratio reperitur aliquando venialis, aliquando mortalis ſine infamia, uel voluntate infamandi, ob periculum peccandi, quo ſe qui murmurat exponit. iux. regu. Gerſ. 2. p. tit. 1. ¶ nu. 432.

Murmuratio alia eſt formalis, quãdo ex propoſito damnificat famam, vel gloriam, alia materialis, quæ ſine propoſito infamat. ¶ num. 439.

Committitúrque non tantum loquẽdo, ſed etiam audiendo, & tacẽdo, per geſtus, atque ſigna. ¶ nu. 441.

Murmurationis modi iuxta Alexand. 2. part. quæſt. 146. & ſex ſunt. & iuxta Thom. 2. 2. quæſt. 73. art. 3. ad 3. Septem: quatuor directi, vt imponere alicui falſum, augere peccatum, reuelare ſecretum, bonum mala intentione factum eſſe fateri, & tres indirecti negare, retinere, aut minuere bonum aliorum. Qui omnes poſſunt reduci ad duos de tribus, quos Scot. ponit 4. d. 15. q. 4. videlicet imponere falſum, reuelare occultum, ac negare uerum, crimen ſibi ipſi impoſitum. ¶ Ibi. nu. 442.

Et hęc ſequuntur etiam, quo ad murmurationem, ſeu diminutionem famę ſuſpicius. ¶ num. 445.

Reperitur, & alius modo, qui fit laudando, quia ſi id fiat modice, ſequitur læſio famæ indirectè, quia ut ait Gell. libr. 19. Noct. At. cap. 3. Turpius eſt exigue, ac frigide laudare, quam grauiter uituperare. ¶ Ibid. 444. Qui modus uituperabilis uiſus fuit, ut ait Polib. in Aulis Principum, ibi alitur, ac quieſcit. ¶ nu. 447.

Datur, & alius modus callidiſſimus, qui eſt contradicendo murmuratori hac intentione, ut indignatus magis murmuret. 48.

Datur, & alius modus murmurandi reflectendo mala audita in tribus caſibus. Primò, addendo. Secundò, referendi mala intentione. Tertiò, ſuſpicando, ut audita relatione illi fidem adhibeat. ¶ 449.

Murmurant aliqui referendo, & non affirmando, dum addunt, non prodit fumus, vbi non eſt ignis. iuxta Ariſt. 7. Ethicor. ca. 13. Quam populi celebrant omnino fama perire nulla poteſt. ¶ Ibi. 450.

Murmurant, qui augent delictum, idem dicendum de illo, qui auget aliud malum, aut naturalem, uel accidentalem defectum, ut de illo, qui parum uidet dicere eſſe omnino cæcum. 451.

Murmurat, qui opera bona facta ab aliquo dicit facta eſſe mala intentione, quia infamaret notabiliter ſuum proximũ. iuxt. S. Ant. 2. p. tit. 8. c. 4. ¶ 453.

Murmurat, qui tacet uirtutes alienas, quas ſcit, ſi propter bonum illius interrogetur.

rogetur.c.1.de crim.falſ.¶454.

Murmurat, qui componit fabulas, paſquillos, aut libellos infamatorios, & qui de his ſcribit ſchedulas, vel publicat, & q. illas inuenit, & non dilaniat, ſed propalat, quia damnificare intendunt, & damnificant.¶num.455.

Murmurat, qui iniuria aliquem afficit ad hoc, vt infamet vocando adulterum, ſiue ad hoc, vt id credatur.¶nu.456.

Murmurat, qui reuelat etiam defectus naturales, & accidentales, & aliquando et virtutes, vt de Chriſtiano, quod eſt Chriſtianus ad hoc, ut occidatur à mauris. 458.

Murmurat, qui dicit de corrupta, quod eſt virgo, ut impediatur ingreſſus eius in monaſterium conuertitarum: & qui dicit Chriſtianum non eſſe maurum, nobilé nõ eſſe ruſticum ad effectum, &c.¶464.

Murmurat, quis contra nõ potentes peccare, ut contra infantes, mente captos, mortuos, qui omnes iniuriam, & ſi nõ poſſint inferre, pati tamen poſſunt.l.illud. ff.de iniur.& c illud. 15.q.1.¶456.

Sed murmurare contra mortuos eſt luctari contra laruis. Et ſi eſt Sanctus Canonizatus, id eſt blaſphemare. Non autem ſi id fiat, quo ad ea, quæ fecit antequam Sãctus eſſet, niſi fiat ad extenuandam Sanctitaté, quam habet nunc.¶469.

Murmurat, qui detegit alterius malũ vni ſoli.2.2.q.73.ar.1. ad ſecundũ. Et magis aliquando, quàm ſi detegat coram multis, ſi ille cui malum detegit ſit perſona Nobilis, aut Prælatus.argum.l.illud.ad leg.Aquil. & c.2. de tranſl.præl.nu.507.

Murmurat, qui reuelat delictum timore tormentorum, quod iniuſte ſciuit, ut ſi aperiat illius literas iniuſte, quia id nullo modo facere debet.nu,562.

Murmurat, qui denunciat Iudici, vt Iudici id, quod nullo modo probare poteſt, vt innuit Eugen.cap.ſi Sacerdos.de of.ord. Vel denunciat alicui viro bono ſummiſſa correctione fraterna, niſi ſperet ipſum bonum virum magis profuturum, ut recte ait Sotus.de rat.deteg.mem.2.q.2.Caie.2.2.q. 73.ar.2.nu.572.

Murmurat pater, & mater concedendo vitia ſecreta filiorum inuicem, licet non ſit communiter amplius, quàm veniale. 573.

Murmurat, qui reuelat per generalem monitionem delinquentem, qui reſtituit. ¶num.590.

Murmuratio communiter eſt peccatum mortal. quia eſt contra ſeptimum præcept. uel octauum. nu.474.

In quibuſdam caſibus tamen eſt venialis ſi intentio fuit parum lædendi, & non ſecuta eſt læſio.nu.477.

Secundò, ſi ſit ipſa, quam fecit.

Murmuratio ſubreptitia ſine deliberatione, non eſt pluſquam venialis.¶485.

Murmuratio ex ſui natura, nõ eſt minus peccatorum etiam illorum, quæ cõtra proximum committuntur, quia famæ, quæ læditur per hanc non eſt de potiorib. bonis. ¶494.& ſeqq.

Murmuratio non eſt maius peccatorum contra proximum ſolo uerbo commiſſorũ, ſed minus quàm iniuria, uel contumelia, & ſuſurratio.nu.500.

Murmuratio de paruo malo, venialis eſt, ut ait D.Thom.2.2.quæſt.73.ar.2. ad 3. Quod accidit ratione temeritatis, ac facilitatis, & intentione parum lædendi. 503.

Et ſimiliter ſi eſt de peccato veniali. Anton.2.par.titul.octauo. capit.4. & Siluestr. Verb.Detractor.¶514.

Et de hoc intelligitur, quando fit ſub uerbis generalibus dicendo, quem eſſe ſuperbum, iracundum, &c.¶515.

Modo non adſit intentio multum lædendi, & non fiat murmuratio coram illis, qui magis abominantur malum illud paruum, quàm aliud magnum.¶516.

Murmuratio materialis communiter venialis eſt, iux.Caie.2.2.q.73.ar.2. & colligitur ex D.Thom.Ibid. modo non ſequatur, uel læſio notabilis famæ proximi, uel ſaltem periculum, vt lędatur.nu.509.

Quod ſi illa ſit de peccato mortali, modo non pariat damnum notabile, erit etiã venialis, attento ſtatu, & conditione perſonæ de qua murmuralti.522.

Murmuratio eſt, non tamen communiter mortalis, detegere propria peccata, etiã cum notabili famæ iactura. iuxt. Sotum de rat.tegen.ſecre.num.1.quęſt.3. & Adria.4. de reſt.quæſt.35.& quol.2. qu a nõ eſt contra

trà iuſtitiam, neque contra charitatē proximi, cum non lædat alium, neque cōtra ꝓpriam, cum neminem obligetur illam ſeruare. Et quia prodigalitas de ſui natura non eſt naturalis. ¶nu. 565.

Contrarium tenet Caietan. 2.2.q.73.ar.3.& in Summa. Verbo Detractor, cuius ſententia vera erit, quando ex infamatione ſuiipſius ſequitur damnum animæ, uel vitæ propriæ, aut alieni honoris, aut fortunæ alienæ; quia tunc fit ſibi præiudiciū in rebus, quæ non ſunt in noſtra poteſtate, opinio verò Scoti uera eſſet præter hos caſus. ¶num. 568.

Murmuratio non eſt propalare in uno territorio vitia alicuius, quæ ſunt publica in alio, quia infamia eſt nota perſonalis, & ſequitur infamatum quocunque vadat, vt lepra leproſum. iux. glo. ſingul. l. ex ea. ff. eo. de poſtul. Et quia vt dicit Scotus 4. diſtinc. 15. quæſt. 4. ar. 2. publicatio illius, qui peccando ſeipſum infamauit, & aufert famā, ſed facit, ut quod de ſe erat publicum veniat in notitiam aliorum, qui illud neſciebant. ¶nu. 837. & 843.

Murmurator homicida eſt. Ioann. 3. non formaliter, ſed occaſionaliter priuando fama, qua homo viuit in animis alienis. iuxta S.Th. 2.2 q.73.ar.3.ad 2. ¶503.

Murmurator poteſt eſſe audiens detractiones, & quomodo videtur audire.

Murmurator eſt prælatus, aut viſitator capiens iuramentum à ſubditis dicēdi omnia delicta, quę ſciunt, non excipiendo occulta, quia præbent occaſionem infamandi. Secundò, quia prębere tale iuramen. eſt contra ius. ¶nu. 577.

Murmurator eſt teſtis, qui generaliter interrogatus per viſitationem reuelat ſecreta peccata, licet fuerit iuratus de dicenda veritate, etiam ſi ſpecialiter iuraſſet dicere veritatem de delicto occulto. iuxt. Adria. in 4. de correct ¶578.

Murmurator eſt Iudex, qui ſine infamia inquirit, quia lædit, vel lædere vult, aut ſe probabili periculo exponit, vt cōtra ius lædatur fama proximi. ¶579.

Murmurator eſt Iudex, qui interrogat confeſſum de ſuo delicto, de ſuis complicibus occultis, quia ſaltem dat magnam cauſam infamandi, ac ſtat in periculo faciens contra iura. cap. 1. de confeſſis. cap. nemini. 15. quęſt. 3. Et l. fina. C. de accuſat. Idem dicendo de reo, qui illos manifeſtat. ¶584.

Et ſimiliter ſi inquirit ſuper delicto notorio contra delinquentes occultos. iux. Caietan. 2.2. quęſtiou. 69. art. ſecundo. & Sot. de rat. teg. in 2.q.6.

Contraria tamen eſt communis opinio. Innocen. in cap. bona. de elect. Panorm. & Imol. & gl. ſingul. in cap. quidam. 5. quæſt. 1. Barth. §. ſi publico. l. 2. ad leg. Iul. de adul. pro qua faciunt multę leges. & per Caieta. etiam & Soto adſunt fundamenta plurima. Sed tamen communis, eſt potius ſequēda, quia non habet contra ſe vllum tex. expreſſum, & magna adeſt neceſſitas, vt detegantur delinquentes in delictis notoriis, & puniantur. cap. Romana. §. Notoria. de cenſib. lib. ſexto. Et conſuetudo ubique hanc ſeruat. ¶nu. 585.

Murmurator eſt quiuis, qui quando, vel quomodo non debet contra ius vult ſcire delinquentes, uel delicta occulta, & poteſt eſſe mente, verbo, re, & magis, qui cogit ad id, & magis adhuc ſi eſt Superior. ¶nume. 593.94.95.& 96.

Murmurator non eſt reuelans, iuſta de cauſa ſecundum ius ſua peccata, vel aliena, dum intentio bona eſt, quia non lædit contra ius. Et multi doctiſſimi, ac Sācti viri hoc fecerunt etiam in peccatis, carnis Auguſt. lib. ſecundo. confeſſ. Hieron. in epiſt. Non debet. Anſelm. in deplorat. virg. cōmiſſæ. ¶num. 602.

Neque reuelare ſuum delictum occultū Curiæ ſæculari ad hoc, vt de illo pœnas ſumat, quia hoc eſt magnam uirtutis, & pęnitentium opus. iuxta Scotum 4. diſtin. 15. quæſt. 3. ¶num. 603.

Murmurator non eſt, qui propalat ſuū aliquod peccatum, vt diminuat ſuam magnam famam cum uidet eius magnitudinē ſibi officere ad uitam ſpiritualem. iuxta Sotum de rat. teg. m. 1. quæſt. 3. facit illud Matthæ. 18. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum. cap. gloria. 12. quæſt. ſecunda. & multa alia. ¶num. 609.

Murmurator non eſt, qui publicum peccatorem publice repræhendit, quia non lædit

dit, & talis repræhenſio conſonat iuri diuino.1.Tim.5.& iuuat ad remouendum ſcandalum, quod proximo ob illud præbetur, iuxt.D.Tho.2.2.q.43.ar.7.Et habet locum in peccatis omnibus,quæ ſcandalizant, & inuitant ad alia ſimilia. Et in omnibus perſonis etiam particularibus.iuxt. Sot.de rat. teg.m.2.q.4.quia omnes debẽt habere ſummam curam eorum,qui pereunt. c.tam ſacerdotes.24.q.3.Ad quam tamen non tenetur,niſi qui habet iuriſdictionem, & imperium.nu.611.Vide Verb.Correctio.

Murmurãs non eſt, qui detegit delicta, quę parantur perniciosa Reip.vel proximo vt fecit Daniel, qui propalauit iniquitatem duorum ſenum.nu.619.verb. Reuelatio.

Neque etiam ſi non ſint perniciosa, modo ſeruet debitam formam denunciationis Euangelicæ.nu.629.ver. Correctio.

Murmurator non eſt,qui accuſat de peccato proximum, etiam ſecutum, quando, quomodo,& quare poteſt.¶nu.636. verbo Accuſatio.

Neque teſtis,qui reuelat mala aliena iuridice, quia iuſta cauſa id facit licitum.¶nu. 694.verbo Teſtis.

Neque qui publicat notorium, & quod paulo poſt eſt ſciendum ei, qui neſciebat, modo mala intentio abſit, aut alia circunſtantia mala.¶841.

Muſica inſtrumenta. Verbo Organa.

Mutatio.

MVtatio uitæ difficilis eſt, & cum magno labore fit.Authent. de Monachis.§.hinc autem.coll.1.Et glo.fina.in ca. Reperiuntur.de pœn.diſt.3.¶De indulgen. Not.17.num.10.

Mutatio eorum, quæ ſunt conſueta, nõ eſt facienda ob quamlibet utilitatẽ maiorem.l.2.ff.de conſtit.princip.& c.Ridiculũ. 2.diſt.Thom.1.2. q.97. art. 2. Ioann.Andr. cap.cum conſuetudinis.de conſuet. ¶com. 2.de regul.nu.30.

Mutuum.

† MVtuum eſt res ex ſuo uſu cõſumptibilis penitus, cuius proprietẽ,quis in alium transfert recepturus,deinde aliam rem non numero,ſed ſpecie,aut valore eandem.Silue.verbo Mutuum.in princ.

Mutuum dare non poteſt iuſte fieri, niſi gratis fiat.c.conſuluit.de vſu.¶Com.de ſpolia.cle.§.16.nu.3.conſi.12.de vſur.

Mutuum dare ſub vſuris Regib.etiam illos cogentib. non licet uiris pecunioſis non exercentib.mercaturam, aut nolentib.emere prædia. Secus ſi id faciant, & accipiant ſub veriſimile intereſſe lucri ceſſantes. Manu.ca.17.nu.302.

Mutuum dare triticum uetus cum pacto recipiendi nouum ad æquale, ſciens nouũ melius,atque maioris precij fore, q̃ ſuum tempore ſolutionis,non licet.Silueſ.verbo vſuris.1.q.17.¶Com.de vſur.nu.224.conſi. 7.de empt.nu.2.

Mutuum dare pecuniã argenteam,ut aurеam accipiat,ſi facit id, ut in æſtimatione lucretur,non licet.Hoſtien.in ſum. ¶Ibi.n. 226.& conſi.8.de emp.& uen.nu.4.

Mutuare ſub uſuris pro re pauperi dãda, uel pro remittenda iniuria,& damno,q̃ affectus iniuria paſſus eſt, & in conſcientia debetur,non licet.Secus ſemper remittenda iniuria ſimpliciter ſecundum Silu.vſur. 1.q.11.non ex eo,quia ſic illi liceat redimere ſuam vexationem,ſed quia pœna illa nõ debet in conſcientia antequam à iudice cõdemnetur.¶Ibi.nu.238.

Mutuum dare cum pacto, vt aliqui ſ det alicui operi pio non licet. capit. ſuper eo. ¶Conſi.7.de de vſur.

Mutuũ dare enſem, vel aliud q̃d ad occidendũ, aut ſurandum ſi ſequatur effectus inducit reſtitutionem. ¶man.c.17. n.295.

Mutuũ dare ea conditione, vt vbiq; terrarum poſſit ſua debita repetere, intelligitur deductis expenſis.tex.eſt in l.4. ff.quod certo loc.¶man.c.17.nu. 43.

Mutuũ dare ſola intentione accipiẽdi aliquid plus,& ſine pacto peccatũ eſt,& reſtitutionem inducit.¶Ibi.nu.208.& ca.23. num.103.& de vſur.nu.10.13.& 18.

Mu-

Mutuum dare principaliter,vt ſibi conferatur beneficium ſimonia eſt. ¶De vſuris.nume.17.

Mutuum dare cum ſpe habendi aliquid ex gratitudine tantum, vel ex amicitia minus principaliter,& ſecundario licet.¶manu.c.17.n.209.de vſu.19.de finib.nu.39.

Mutuum dare principaliter ad amicitiā comparandam non eſt vſura, licet ex illa beneficium ſequatur & id intendatur. 2.2.q.28.ar.2.¶Ibi.nu.209.de vſur.nu.20.& cō ſi.50.de ſimon.nu.4.

Mutuum dare cum pacto, vt quis molat ſuo molendino,vſura eſt pp obligationem ciuilem,quæ inde naſcitur.¶manu.cap.17. num.220. Idem cum pacto vt remutuet altera vice. num. 223.

Mutuum dare cum pacto, vt ſi mutuatarius moriatur intra certum tempus liber eſſet, & ſi viueret duplum redderet peccatū eſt, quia ex pacto lucratur illam obligationem ſoluendi duplum, quamuis illa ſit dubia. Silueſtr.à Tur.1.q.36. Et ſimiliter mutuare Magnatibus cum pacto, vt conferant beneficium pecunia æſtimabile. Et idē dic de quacunque tali pactione.¶manual.cap. 17.num.222.

Mutuum eſt duplex verum, & palliatū. Mutuum verum conſiſtit in reb. quæ vſu conſumuntur, & in pondere, numero, & menſura conſiſtunt.

Palliatum verò eſt illud, quod ſecūdum ſuam formam apertam,& verba contrahētium eſt alicuius contractus, quàm mutui, ſecundum verò formam latentem,& mentem contrahentium ueram,uel præſumptā eſt mutuum. Qualis eſt omnis contractus alius à mutuo, in quo quis minoris iuſto precio, quęrit aliquid propter anticipatam ſolutionem. ¶Ibi.nu.206.

Mutuum,qui non ſoluit æque bonum, & ſtato die, niſi conſenſu mutuantis excuſetur peccat. ¶nu.214.

Mutuum, quod uis cum pacto, ut mutuans aſſecuret uſura eſt propter obligationem.Non autem ſi ſine fraude,& pacto aſſecuratio præſtetur.¶nu.284.

Mutuum,& depoſitum pecuniæ cum facultate utendi, paria ſunt. ¶Conſil. 1. de depoſit.nu.10.

Mutuandi actus uendibilis non eſt, ſicq; locabilis.¶conſi.1.de depoſ.nu.13.

Mutuum natura eſt gratuitum, & eius intuitu nihil amplius, quàm quod datum eſt recipi poteſt.cap.1.14.quæſt.3. ¶Com de cambijs.nu.61.

Mutuans pecuniam, & amplius quid recipiens,licet ſecuritatem præſtet,pro uſurario habendus eſt, & ſi in foro Dei forſan non ſit,quia ſecuritatis intuitu accipere poteſt.¶Ibid.nu.5.

Mutuans pecunias alicui ſecuritatē depoſcenti, ut eas mari, uel aliis periculoſis locis transferat,& eidem ſine fraude ſecuritatem præſtans,precio quo ab alio eā acceptutus erat,ad reſtitutionem non tenet, ſecus ſi ob mutuationem n.6.

Quod ſi alias merces mutuet, & ſecuritatem præſtet, non cenſetur uſurarius per cap. fin.de Vſur. quod de pecuniis tantum loquitur.¶Ibid.

Mutuans tot aureos,ſi pactus fuit,ut totidem eiuſdem generis redderentur, augumentum ſi pluris ualeant recipere poteſt, ſi non erat certus de precio augendo. n.49.

Mutuans modium tritici alium æque bonum recipere debet, etiam ſi precium pluris,uel minoris ualeat,quia eſt ei id extrinſecum.¶num.49.

Mutuanti pecuniam, uel aliam rem, aliā eiuſdem generis,ac ęque bona, quo ad bonitatem intrinſecam reſtituenda eſt, etiam ſi non erat aſſetuaturus, (æquitas tamen cōtrarium) uel ſi expreſſerat, uel ſi inſumpta precio aucto. l.cum quid.& l.uinum. ff. de reb.cred.¶Ibi.nu.50.

Mutuatarius.

MVtuatarius ultra ſortem nihil ſoluere mutuanti tenetur. ¶Conſi.3. de Vſur.nu. 1.

Mutuatarius uſuras pro mutuo pmiſſas ſoluere non tenet.c.debitores.de iur.iur.niſi ad id iuramento ſe obligauerit, qa tunc teneretur iuramentum adimplere.d c.debitores. Sed poteſt ab Epiſcopo abſolui ob contractum uſuræ.cap.1.de iur.iur.¶conſi. 3.de Vſur.

De

De Litera N.

Natura.

NAtura, quandoque ſignificat naturalem propenſionem,& naturæ impulſum ex ſenſualitate prouenientem. glo. 1. cap. ius naturale. diſt. 1. ¶Com. c. qualitas. de pœ. d. 5. nu. 44.

Natura naturans Deus eſt, de qua Paul. Iuriſconſultus. l. ſed & ſi. §. fina. ff. de Iudic. ubi ait: In natura omnia certa eſſe, ut affirmat glo. l. reſpiciendum. ff. ſi cer. petat. ¶De Iudic. Not. 1. num. 3.

Natura eſt Dei uoluntas, Dei bonitas, ac Dei potentia, ut ait Plat. li. 2. Politic. ut refert Luc. l. reſtituere. C. ne ſiſ. rem quā uen. ¶Com. d. c. qualitas. nu. 26.

Nauis. Vide verbo Galea.

Naufragium.

† NAufragium nauis eſt fractio, uel ſummerſio. Cice. Pro Rege deior. Cum eſſet ei renūciatum Domicilium naufragio periiſſe. Sumitur metaphorice pro calamitate, ſeu rerum iactura. Cice. libr. 4. Epiſtol. Fam. Verſer in eorum naufragiis, & bonorum direptionibus. Cal. pin.

Naufragio res perditas capiens eſt excommunicatus, etiam ante monitionē reſtituendi per Bullæ Cœnæ. ¶manu. ca. 27. num. 60. Et hoc quo ad Deum, quia quo ad Eccleſiam debet præcedere monitio, ut declarat Panorm. cap. excommunicatione. de rapt. Fallit cum ſe periculo mortis exponit pro illis ſaluandis, & Dominus illarum non ſperat ſe recuperaturum, quia ſi id ſperat per aliquod medium tenetur reſtituere ſoluta ſibi ſui laboris mercede. Antonin. 2. p. tit. 1. cap. 15. §. 2. & Angel. Verbo Naufragium. §. 3. ¶man. c. 17. nu. 98.

Fallit etiam, quando bono animo accipit, modo non ſit in mora reſtituendi. ¶Capit. 27. num. 118.

Naufragio bona deperdita, quando lex particularis illi, uel illi tribuit, eſt iniquiſſima, quia afflicto addit afflictionem cōtra c. cum percuſſio. 7. q. 1. & l. Diuus. ff. de offic. præſid. ¶Vbi ſup. nu. 118.

Nauta.

NAuta appellatur, qui nauem agit: iſte tenetur de furto, & maleficio in naui etiam per alium facto, & etiam eius executor. §. exercitor. Inſtit. eo. tit. ¶manual. cap. 17. nume. 17.

Nautæ, & captiui per eandem legem habentur ſuſpecti, etiam ſi ſint liberi. leg. quoties. C. de naufragiis li. 2. & ibi ſcilicet. ¶Cō. c. inter uerba. nu. 668.

Neceſſarium.

NEceſſarium tripliciter capit̄ a iuriſperitis. Primo pro eo, ſine quo aliquid fieri non poteſt, qualis hæredis Inſtitutio reſpectu teſtamenti. §. ante. Inſtitu. de lega. Secundò pro eo, ſine quo res fieri quidem poteſt, ſed non ut oportet, qualis eſt Inſtitutio Poſthumorum reſpectu teſtamenti. leg. Gallus. ff. de liber. & poſthum. Tertiò pro eo, quod eſt utile, atque conueniens. l. prima. ff. ſolut. matrim. adiuncta gloſſ. probata per Barth. ¶Com. cap. ita quorundam. de Iud. not. 10. nu. 2.

Neceſſarium ad ſtatus decentiam non conſiſtit in puncto indiuiduo, ſed habet latitudinem eo maiorem, quo maior eſt ipſe ſtatus. Silueſt. Verbo. Eleemoſin. queſt. 1. Aurea. Roſ. 53. argumen. l. prima. ff. de iure deliber. cap. de cauſis. de off. dele. ¶Manu. cap. 27. num. 6.

Neceſſaria uitæ tantum habens non poteſt de illis licitè eleemoſinam facere, licet ſint ſua, quia id nequit ſine præiudicio uitæ facere, cui non poteſt renunciari. ¶Cō. cap. de eleemoſ. nu. 63.

Neceſſitas.

NEceſſitas extrema, ita dicitur cū quis iam non ſolum animam agit, ſed et cum indicia probabilia apparent eo deuenturum, niſi illi ſubueniatur, & rō ſe offert, neque expectetur probabiliter aliis, qui ei

ſub

ſubueniat. Thom. 4. diſtinct. 2. q. 2. art. 4. q. 4. ¶man. cap. 24. nu. 5.

Neceſſitate in extrema poſitis, omnes etiam Religioſi tenentur ſub peccato mortal. ſubuenire. nu. 11.

Neceſſitate extrema qui laborat, poteſt iuſte accipere furtim ad ſe, ſubueniẽdum etiam auctoritate propria. Non autem efficitur verus Dominus illius rei, qua indiget, & quam accepit, quare ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit, tenetur ad reſtitutionem: etſi communis opinio. 4. d. 15. cõtradicat, quam opinionem quidam recẽtiores ſequũtur, vt Armilla. Aurea Roſa, & cæ. nulla tamen lege, aut ratione ducuntur, ſine quibus nihil eſt affirmandum cõtra ius regulare. Quod habet id quod eſt vnius ſine illius conſenſu non effici alterius. l. id quod noſtrum. ff. de regul iur. neque obſtat lex illa, quam omnes per ſe adducunt, quæ habet. In neceſſitate omnia eſſe communia, & eſt lex 2. §. cum in eadem. ff. ad l. rhodiam. Quia ſi bene ponderetur non id aſſerit, ſed aſſerit in neceſſitate omnia eſſe cõmunicanda, & nõ fieri cõmunia. Hæc fuit etiam ſententia doctiſſ. Adrian. 4. de reſtit. q. 33. Si tamen ille non habet aliud, quam quod ad ſui ſuorumque ſuſtentationẽ eſt neceſſarium, non tenetur. ¶Manu. cap. 17. nu. 60. & 118. Com. 2. de regul. num. 28. de Red. eccl. q. 2. Mon. 4.

Neque obſtat pariter Sotus. 4. de iuſt. & iur. q 7. ar. 1. dicens hoc verum eſſe de eo, quod non eſt inſumptum, quia etſi licite vti poſſit eo, quod vſu conſumitur, non tamen efficitur eius Dominus, ſicut etiam affirmat ibi Sot. q. 1. de Franciſchano reſpectu illius, quod licite comedit. iuxt. c. exijt de Verb. ſignif. lib. 6. Quare concludẽdum eſt, quod quamuis neceſſitas extrema Dominum aliquem faceret, quo ad effectum ſe ab illa liberandi, non tamen tollit obligationem reſtituendi. argu. cap. ceſſante cum ei not. de appellat. Et quod tribuit tantum ius ad accipiendum, & cogendum, vt illi detur, quod ſufficit, vt ab ea liberetur, & non amplius, ſiue id fiat per mutuum, ſiue commodatum ſiue alio contractu. ¶Manu. cap. 17. num. 62. Com. 2. de regul. num. 29. de Red. eccl. q. 3. n. 210.

Neceſsitas extrema facit vt Regularis tẽneatur exire de monaſterio ad ſubueniendum parentibus in ea exiſtentibus cum licentia, vel ſine illa. argumen. cap. paſce. 86. diſt. et l. necare. ff. de liber. agnoſcen.

Quando autem non eſt talis, ſed adeo vrgens, vt obligaret filium ad ſubueniendum. Si præcedat obligat ad non intrandum, ingreſſum ad non profitendum, profeſſum ad non exeundum. Non autem ſi ſequatur. Tho. 2. 2. q. 101. ar 4. ¶Manu. cap. 14. num. 14. Com. 3. de Regul. nu. 48. conſi. 54. de regul. numer. 1. conſil. 52. nume. 1. & conſi 65. n. 2.

Neceſſitas extrema facit facultatem accipiendi ſi de ſuo non habeat à quocũque ſuperfluum naturæ habente ad ſuccurrendum ei. argu. cap. ſicut hi. 47. diſt. & hæc eſt ratio cur regularis poſſit facere eleemoſinam extreme egenti ſine licentia prælati. Et non illa, quam gl. 2. aſſerit. cap. non dicatis. 12. q. 1. ¶Com 2 de reg. n. 28.

Neceſſitas extrema illa dicitur, quæ tenet hominem poſitum in articulo ſtatim moriendi, niſi ei ſuccurratur. Si aũt oſtendat, quaſi euidentia ſigna illius accidẽtis futuri, niſi ſubueniatur ei, uocatur quaſi extrema. Tho. & Felin. cap. 1. diſt. 1. ¶Com. 1. de eleemoſina. nu. 26.

Neceſſitas talis tollitur, non ſolũ per gratuitæ, ſed etiam per non gratuitam ſubuentionem, vt equo, vel veſte commodatis ad traiiciendas niues alpium. ¶n. 24.

Neceſſitatem talem patientes non tenemur quærere ſi non occurrant, niſi ad id publico officio obligemur. ¶Ibid. & Manu. cap. 24. nu 9.

Neceſsitate in extrema omnibus etiam iufidelibus, & illis, quos iure occidere nõ poſſumus ſubuenire tenemur, quia alter occidimus eos. cap. paſce. 86. diſt. 1. nu. 26. & medicus tenetur curare, non autem gratis, ſed reſeruato iuſto ſalario. 16.

Neceſſitas extrema, non ita omnia facit communia, vt quis reſtituere non teneatur ſi habet alias facultates, vel ſi ei ſuperueniunt bona. nu. 27.

Quare qui extreme egenti elargitur alienum non excuſatur a reſtitutione, ut ait Maior. 4. d. 5. nu. 28.

Neceſſita-

Neceſſitatem extremam patienti, ſi longe diſtet, non tenemur ſubuenire, ſed nec ſi de propè, modo probabiliter notis non conſtet non adeſſe alium, qui illi ſuccurrat. ¶num. 30.

Neceſſitatem extremam ſi quis dicat ſe pati non tenemur credere: niſi id nobis ꝑ indicia conſtet, & teſtes de viſu adſint. 31.

Qui autem talia ſigna videt mortal. pec cat ſi non ſuccurrat. ¶nu. 32.

Neceſſitate ab extrema, qui ſe laborando, vel mendicando liberare poteſt, non eſt vere in illa conſtitutus. gloſſ. ſolem. in ſunt. 82. diſt. num. 34.

Neceſſitatem in extremam non tenetur quis ſe iniicere, vt alium ab illa ſubleuet. ¶numer. trigeſimoſeptimo.

Necromantia. Verbo Ars magica.

Negatio.

NEgatio talis eſt naturæ, vt omnia, quæ ſequuntur deſtruat, & contradictoriium eorum ponat. glo. ſolemn. in cap. cum dilectus. de conſuetud. quod ſentit Cõcil. in princip. cap. Monachi. de ſtatu mon. ¶Com. ſecundo. de regul. num. 15. conſi. 1. de feud. num. 12.

Negationi affirmatio cedit, quãdo cum illa concurrit. l. 3. ſ. liberti. ff. de ſuſp. tut. Et eſt vera ſaltem quando negatiua eſt ſpecialior. arg. c. generi per ſpeciem. de reg. iur. li. 6. ¶In Auth. c. ſi quando. de reſcrip. num. 8. & Com. 2. de reg. nu. 15.

Negatio veri criminis in Iudicio, quãdo ſit peccatum mort. aut non. Vide ver. reus. Si accuſator crimen non probauit, & ſi peccatum inducit, non tamen inducit famæ reſtitutionem, quando reſpondet accuſatorẽ decipi, vel ſi reſpondeat illum calumniari, vt illi non credatur. Caiet. 2. 2. q. 62. ar. 2. ad ſecundo. contra communem. ¶Manua cap. 18. numer. 49.

Negatio peccati in cõfeſſione quale peccatum ſit. Vide ver. Mendacium.

Negatio Dei, vel fidei, quamuis ore tantum fiat nullo metu vnquam licet, ſed excõmunicationem inducit Caie. 2. 2. q. 94. ar. 1.

Sed contrarium eſt verius cum iſte non ſit vere hæreticus, qui ſic negaret Silueſtr. verbo Hæreſis. qõ. 9. Tabien. Ibid. num. 2. & verbo Apoſtaſia. num. 3. grauiſſimum tamẽ peccatum eſt. Alex. Ales. 2. p. tit. 53. nume. 2. ¶Manu. cap. 2. num. 27. Com. cap. Humanæ aures. queſt. 3. nume. ſexto. Com. cap. inter verba. prælud. tertio. Com. cap. poteſt fieri. de pœn. diſt. 1. num. 2.

Negligentia.

† NEgligentia (propriè vtendo vocabulis eſt defectus circa interiorẽ actum voluntatis, qui eſt electio, nõ q̃dem actus, ſed circunſtantiæ. quare ſecundũ Iſido. negligens dicitur, quaſi nec eligẽs. Largè vero, eſt omiſſio alicuius rei, quæ fieri debet, & põt, quare ſine mora eſſe non poteſt. c. vlt. de elec. Silu. ver. negligentia.

Negligentia grauis, non autem leuis inducit peccatum mor. arg. gl. 1. ca. dictũ. diſt. 81. Fel. in c. irrefragabili. de of. ord. ¶Com. c. contrarium. de pœ. d. 5. n. 18.

Negligentia hæredis, vel executoris in ſoluendo debita, vel exequendo pia opera nocet defuncto, impediendo remedia accidentalia ſuæ liberationis à Purgatorio. ¶cõſi. 26. de pœ. & rem. n. 5. Man. c. 17. nu. 68. & Th. quol. 6. ar. 13. Adri. quol. 8.

Negligentia conſeruandi res eccleſiæ, peccatum eſt lethale prælato. c. in canonibus. 16. q. 1. c. irrefragabili. de of. ord. quãdo illa eſt magna. per gl. reputata ſing. in ca. & quæ. de off. Archi. ¶de Iud. not. 3. n. 22.

Negligentia nominati ad parochialẽ nõ debet Epiſcopo nocumentum afferre. ¶cõſi. 17. de præb. nu. 2.

Negociator. verbo Mercator.

Negociatio.

NEgociatio in gñe actus eſt ſua natura indifferens, & talis, q̃ ob ſuas circunſtantias

ſtantias poteſt eſſe bonus, & malus, & præſertim ex fine. Thom.1. 2.quæſt.7.& 118. Quare duplex erit, altera honeſta, altera turpis, ſeu illicita. Et hæc item duplex, altera contra Iuſtitiam ſpecialem, altera contra alias uirtutes. Prima inducit peccatum, & obligationem reſtituendi. ſecunda ſecundæ quæſt.62. ar.1. altera inducit peccatum tantum. ¶confi.10.de teſtam.

Negociatio omnis, qua emitur aliquid, ut carius uendatur propter lucrum, illicita non eſt quando lucrum eſt honeſtum, quia ut dicitur cap.Quoniam.diſ.88.

Negociatio non facit quem malum, ſed propria iniquitas. Et quia non propterea prohibetur in iure. Immo uidetur eſſe licita, quia dignus eſt operarius mercede ſua.Lu. 23.Et negociatio, qua quis res quib. abundat dat alteri, quo ab eo res, quibus eget accipiat honeſtior eſt, & iam inde ab exordio Mundi probata. l. r.ff.de contrahen.emption. Altera uero, qua uilius emptum carius ad lucrum uendit, & ſi præ ſe ferat aliquid cupiditatis, illi tamen lucrum poteſt præſtitui finis honeſtus, ut ſuſtentatio ſuæ domus, pauperi, &c. Thom.ſecunda ſecundæ q.77. art.quarto.

Quare tota Negociationis huiuſmodi laus ex fine illius pendet.¶Com.c.qualitas. de pœn.diſt.5.nu.1. uſque ad 25.

Nemeſis.

NEmeſis eſt quando quis triſtatur de eo, quod Deus bona malis largiatur incuſando maxime diuinam bonitatem, & prouidentiam in diuidendo. ¶Com.cap.ſi quis.de pœnitent.diſtinct.quinta. & Manu. cap.23.num.118.

Nobilis, & Nobilitas.

NObilem eſſe, & natum ex nobili, aliud eſt, ſicut duplex eſt Nobilitas altera quidem Naturalis, id eſt ſanguinis, quæ non poteſt perdi per Religionis ingreſſum, & profeſſionem.argumen.argum. l.ius agnitionis.ff.de puer.

Altera Politica, quæ perditur.iuxt.glo. uulgatum. cap.prima. de purgatio. Canon. & cap.& quæ. de ſtatu monac. ¶De redim. eccl.q.3.Mon.21.nu.1. & cap.inter verba. 5.conci.num.64.

Nobiles non bene diſcunt, niſi æquitate propterea. quod præceptores illorum illis ſuadeât ſe ſcire, quod neſciunt.¶Com.c.inter verba.concl.1.nu.23.

Nobilitatis gradus, & literaturæ plures ſunt, ut colligitur ex vltima reg.Cancell.& ex gloſſ.in tertia part. eiuſdem. ¶De orat. cap 22.num.71.

Nobiles viros artes duæ tantum decēt agricultura, & militaris ad exemplum Romanorum. ¶de eleem. nu.20.

Nobilitatem non tantum Chriſtianam, ſed & gentilicam non decet eum, qui talis eſt vocare cæcum, gibboſum, & etiam ſi communiter id non ſit mortale peccatum. ¶Com.cap.inter verba. concl.ſexta. numer.534.

Nobilis fœmina tenetur uendere veſtem ciuilem, & emere ruſticanam, vt ſubueniat extreme agenti, in quo errauit. Silueſtr.in Roſa aur.concluſion. quinquageſimaſeptima.contrarium tenens. ¶De eleemoſ.num.37.

Nomen.

NOmen ſibi mutare ſine fraude, licet niſi eſſet ſeruus. l. prima.C. de mutatio.nomin. Vel niſi ad fraudandum, aut damnificandum creditores, vel alios.l.falſi.ff.ad leg.Corn.de falſ.¶conſi.2.de crim.falſ.

Nominare perſonam cum qua peccauit, non tenetur pœnitens.ver.Pœnitens.

Nominatio cum onere nominandi facta ab eo, qui ſimpliciter nominare poterat valida eſt, & non captatoria. ¶conſil. 7. de teſtam.

Nominatus ad pſbyterale beneficiū peccat acceptando ſine propoſito efficaci aſſumēdi presbyteriū, & reſidendi, & mō, quo iuſſit teſtator. ¶conſi.5.de preb. Quare talis debet eſſe ętatis idoneę ad ſuſcipiendū presbyterium, non aūt actu presbyter.ca.ei cui.de preb.lib.6.¶conſi.6.eod.tit.

Nominatus per concurſum ad Parochialem, & ſi etiam poſtea neglexerit nullum monere tenetur. Neque per lapſum ſex menſium ius ſuum amittit, Et renunciādo ius ſuum in manibus Epiſcopi ſatisfacit. ¶conſi. 17. de præb.

Notarius.

† NOtarius eſt perſona habens publicum officium ſcribendi inſtrumenta ad faciendam fidem, alias dictus Tabellio. & Tabularius. lege generali. C. de tabu. de cuius multiplici nomine. nota. in cap. quoniam contra. de probatio. Silueſtr. verbo Tabellio.

Notarius ſi non ſeruet capitula à ſe iuratá, quando creatus fuit peccat mortalit. Hoſti. ſuſ. capit. ſicut. ne cleric. vel monach. Anton tertia par. titul. ſexto. ca. 3. §. 1.

Si facit inſtrumentum falſum, aut occultat verum, & vtile parti, ſi rumpit, ſi delet, vel per ignorantiam notabilem, aut malitiam male conficit, aut ſolemnitates requiſitas dolo, aut lata culpa omittit.

Si non tradit illud cui debet. Si non informat partem ignorantem renunciaturam alicui iuri. Antonin. Ibid.

Si conficit de re illicita. Si ſcribit ſtatuta vſuraria. Si non detinet protocollum. Si ſtipendium maius capit. Si literas ordinum carius vendit. ¶Manual. cap. vigeſimo quinto. num. 52.

Si accipit pro inſtrumento ordinis plus quam debet, modo id faciat ſine vllo pacto non eſt Simoniacus, & non accipiat pro precio ordinis. ¶Manual. cap. 23. nu. 102. & cap. 25. num. 54.

Si facit inſtrumentum vſurarium palliatum tamen tenetur ad reſtitutionem; ſi nō reſtituat ipſe principalis. ¶Manual. cap. decimoſeptimo. num. 276.

Cogi poteſt à Iudice ad edenda inſtrumenta, & acta publica coram illo geſta. l. 2. C. de edendo. & capit. quoniam contra. de probatio. cap. perpetuus. de fide inſtrumēt. ¶conſi. primo. de elect. num. 4.

Poteſt accipere iuſtum ſalarium à viſitatis. cap. ſtatutum. §. notarius. de reſcrip. li. 6. quia Luc. 23. Dignus eſt mercenarius mercede ſua. Niſi ille ſit de familia Epiſcopi, vel habeat ſalarium de publico. Panormit. communiter recept. cap. primo. de ſimon. Niſi adſit conſuetudo laudabilis, vt nihil recipiatur. Concil. Trident. ſeſſion. vigeſimaprima. cap. primo. de reform. ¶Conſil. primo. de cenſibus.

Notorium.

† NOtorium dictum à noto, quod eſt ſigno, vel monſtro videtur ſignificate euidentiam alicuius rei, ita vt ſine tergiuerſatione notari poſſit. Silueſtr. Verbo notorium.

Notorium dicitur tripliciter. Primò, illud ſuper quo lata ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam. Et dicitur notorium iuris. Secundò illud, quod eſt adeo manifeſtum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, vt publicus concubinarius. & ca. noſtra de cohab. cle. & mul. c. ſi. de temp. ord. Tertiò illud, quod ſcit euidenter maior pars populi, viciniæ, aut collegij, modo in eo ſint ſaltem decem. Quare cum ſex ſoli quid ſciūt poſſunt id facere notorium, quicquid dicat Silueſt. Verbo notorium. quæſt. 4. ¶Manual. cap. 25. num. 75.

Notorium aliquando accipitur à Iuriſperitis pro eo, quod eſt manifeſtum ſecundum Panor. in d. c. veſtra. ¶Com. c. cum contingat. Remed. 2. nu. 24. Quod ſi aliqua tergiuerſatione celari poteſt, notorium nō dicitur. ¶conſi. 15. de pœn & rem. num. 7.

Notorie etiā delinquens orationē requirit. iux. gl. c. euidentiam. de accuſ. & cap. ad veſtram. de iureiu. ¶Cap. cum contingat. 2. cauſa nullit. num. 13.

Notorie dignus non debet examinari. c. nullas. 24. diſt. ¶Ibid.

In notoriis nō eſt neceſſaria declaratio, ſecundum Fel. c. Rodulphus. de reſc. Quare notorie fornicarius excōicatus, & declaratus æquantur per extrauag. Mart. 5. Ad cuius tandem. ¶Conſi. 12. de Hære.

Notorius defectus proprietatis expellit, quem à petitione reſtitutionis beneficij. c. quoniam. de fil. presb.

Nouitas.

NOuitas multa commendat, cũ ſcriptis tamen antiquitas gratiam, nouitas inuidiam conciliare ſolet. ¶In procem. oppoſ.ſeptima.

Nouitates quidem fugiendæ ſunt, vt nõ omnia noua ſunt ſemper reprobanda, cum multa etiã ſint laudanda. Inutiles nouitates contra ſcripturam, & ſacros canones non ſunt inducendæ. cap. quis neſciat. 2. diſt. & cap. cum conſuetudinis. de conſuetũ. ¶de Iud. Not. 6. num. 68.

Nouitates præſertim aures hominum relaxantes inducendę non ſunt, cum non ſit præſtanda materia in omnibus relaxandis. cap. ex parte. de conſuetudin. ¶De redim. eccleſ. quæſt. prima. Mon. 48. nume. quarto. & quæſt. 3. Mon. 35. num. 5. & Concil. 2. de reb. eccl. non alien. nu. 5.

Nouiciatus.

NOuiciatus cum licentia extra mõnaſterium agi, & compleri poteſt. ¶cõſi. 52. de reg. & conſi. 41. nu. 3. conſ. 10. de cler. non reſid. num. 3.

Per exitum Nouicij ſine licẽtia per tres dies interrumpitur. ¶Conſil. 41. de Regul. nume. decimotertio.

Quia Nouiciatus omnis continuus eſſe debet. per ca. 1. de reg li. 6. ¶conſ. 49. eo.

Non tamen illum interrumpit latitatio in Monaſterio animo non profitendi. ¶cõſi. 45. nume. 2.

Nouicius.

† NOuicius dicitur, qui habitu Religionis accepto, nõdum aliqua pfeſſione aſtrictus, experitur Religionis caſtitatem. Silu. Ver. Relig. 5. in prin.

Nouitius auſteritates religionis experiẽdo in genere ſatisfacit. ¶conſi. 82. de reg.

Nouitius ẽt deputatus ad chorum, nõ tenetur ad horas canonicas, licet gaudeat priuilegio canonis, ſi quis ſuadente. Verb. Hora. De orat. cap. 19. nu. 13.

De eius delictis põt prælatus cognoſcere, etiamſi fuerit laicus. c. religioſum. de ſẽt. excom. ¶conſi. 58. de reg.

Il.ius acceptio ad conuentum, & plåtos ptinet immediate, & non ad ſuperiorẽ mediatum. arg. c. ad apoſtolicã. de reg. ¶Ibid.

Si act b. profeſſorum ſe imiſceat cõſẽtit profiteri tacite, ſi expreſſe non ſit profeſſus c. uidua. de reg. ¶conſi. 5. de his, quæ ui. n. x.

Infra annum probationis teſtari põt ſecundum Inn. communiter recep. in ca. 2. de teſta. quia non eſt uere religioſus. ¶Com. 8. de reg. nu. 44. Non tamen poteſt ita libere teſtari, ut miles. ¶Ibi. nu. 52. Et tenetur tenere in teſtando debitum ordinẽ relinquẽdo legitimam aſcendentib. ac deſcendentibus, quia ab hoc onere non liberatur. Authen. ſi qua mulier. C. de ſacroſanct. eccleſ. ¶Vbi ſupra.

Nouitij uota non irritat ſuperior. ¶Mau. c. 12. nu. 65. Vide Verb. Votum.

Numerus.

NVmerus peccatorum toties augetur quoties uoluntas renouatur Io. Andr. in reg delictum. de reg. iu. li. 6. in Memoria: ꝙ uetum eſt in internis, non autẽ in externis. ¶Man. c. 6. nu. 16. Vide Ver. Peccatum.

Numerus uerſimilis peccatorum confitendus eſt, quia qui aliquid de numero ſubticet prę pudore, aut hypocriſi mor. peccat, immo etiam ſi id ex culpa lata fiat. ¶Ibid. num. 15. & de pœn. diſt. 5. in princ. c. conſideret. num. 43.

Numeri circunſtantia, non eſt proprie circunſtantia, ſed peccati additio ad peccatum, quia frequentia peccati non circunſtat plus peccatum, ſed nouum conſtituit. ¶Ibidem nume. decimo quarto. Et de oratione. cap. ſeptimo. numer. octauo. & d. cap. conſideret. nu. 41.

Nuptiæ.

† NVptiæ dictæ ſunt, quaſi nube tectæ eo, quod nubentium capita uelabantur. 35. q. 5. c. noſtrates. Et idem ſunt, quod matrimonium. c. nulla. ead. qõn. licet aliquando ſumantur pro copula carnali, ſicut ſponſus Beat. Virginis dicitur

ad

ad eius nuptias non perueniſſe. Silueſtr. verbo nuptiæ.

Nuptiæ primæ nulli directè, vel indirectè prohiberi poſſunt, ut habetur toto titulo de Indictio. viduit. ¶Conſi.21.de ſponſal.num. quarto.

Nuptiæ ſecundæ, non debent benedici benedictione ſolemni Sacerdotali, quę intra Miſſam fit.per cap.primo. de ſecund. nuptiis. Primæ verò benedicendæ ſunt per cap.ſponſus.30.quæſtio. quinta. Vide verbo Benedictio.

Nuptiarum benedictio, prohibetur ab Eccleſia à die primo Quadrageſ. vſque ad Dominicam in albis incluſiue. Et à prima Dominica Aduentus, vſque ad diem Epiphaniæ incluſiuè. Et ſimiliter prohibetur illarum ſolemnitas ¶Manual.capit.vigeſimoſecundo. num.71.

De Litera O.

Obedientia.

OBedientia, prout eſt ſpecialis virtus, eſt virtus inclinans ad faciendum, ꝙ iubetur, eo quod principaliter iubetur. 2.2.q.104.ar.1. Prout autem eſt virtus generalis comprehendit omnes virtutum omnium actus, quibus fit quod iubetur ſiue faciendo, ſiue omittendo. Et contra inobedientia eſt non facere, ſeu omittere, quod iubetur, etiam ſi non obligat ad pluſquam veniale, vt probat Caie.ubi ſupr. ¶man.c.23. nu.35.

Obedientia in dubio excuſat.cap. Quid culpatur. 23.q.1. Modo dubietatem illam ex animo pellat virtute obedientiæ, & licitũ credat, quod à Superiore iubetur. ¶Ib. cap.17.num.102.& Com. c.ſi quis.de pœnit.d.7.nu.114.

Obediendum non eſt Superiori, quãdo quid præcipit contra legem.c.ſi Dominus. & cap.qui reſiſtit.11.q.3. Et quando iubet id, ad quod ſua poteſtas non ſe extẽdit, ut ſunt actus omnino interiores, & actus ſpirituales. Et ille eſt ſæcularis.cap.fin.de reb. eccl.non alienan. & c.eccleſia.de conſtit.& etiam reuelatio peccati occulti omnino. c. erubeſcant.32.diſtinct. ¶manu.c.23.n.38. & Com.c.cogitationis.de pœn.d.1. & Cõ. 2. de Regul.nu.3.

Obediendum eſt Superiori poſſidẽti, donec lis pendet ſuper proprietate. cap.2. vt lite pendẽnt.cap.cum non liceat. de præſc. ¶Conſil.primo.vt lite pend.num.7.Conſil. 13.de pœn.& rem.nu.4.

Obediendum eſt maiori, quando etiam contrarium iubet ei, qui minor eſt. Et minor præcipiens aliquid contra id, quod maior præcipit inobedientiam magnam incurrit.c.qui reſiſtit.11.q.3. ¶Com.3.de reg.nu. 12.& 18.conſi.2 de iu.pat.nu.18.

Obedire nolle, vel obedientiã nõ implere in conſultis non eſt peccat. in præceptis obligantib.ad mort.eſt mort.in aliis eſt veniale.¶Manu.cap.23.nu.36.

Oblatio.

† OBlatio eſt, quod Deo offertur immediate, id eſt ad cultum Dei, & dicitur ſacrificium, ſi inde fiat aliquod factum conſumendum. Et eſt triplex, ſcilicet Donatio inter viuos facta Deo, vel Eccl. Donatio cauſa mortis ꝓ anima, quæ dicitur etiam meritorium, & oblatio quotidiana, & eſualis, quam faciunt fideles quotidie ad Miſſam, vel huiuſmodi, vt immediate fit Deo, licet cedat in vſum Miniſtrorum. Et requirit tria, vt offerens ſit fidelis. Secundò, vt offeratur Eccleſiæ. Tertiò, quod ſit licite acquiſitus. Panor.ca. 1.de verbor.ſignifi. Silueſt. Verbo Decima. in princip.

Oblatio in Miſſa cum ſtat antichiſſima conſuetudo facienda eſt, & qui nil offert cum notabili ſcandalo, aut prębet occaſionem, vt maior pars populi non offerat in die feſto peccat.argumen.cap.omnis.de conſecr.diſt.1.

Conſuetudo autem ſufficit, vt à decem annis ſit introducta ſecundum Panorm. in c.ſuam.de ſimo.

Neque etiam infringit, qui cum non habet nihil offert, quia ſatis eſt offerre, quod libitum eſt ſecundum Silueſtr.vbi ſupra. §.primo. Niſi taxata ſit certa quota. De iure autem communi, nullus tenetur ad offerendum, ſecundum Diuum Tho.

2.2.quæſt.86.art.1. & Turrecrem.in d. cap. omnis.& Archiep.3.p.tit.2. Ioan.Andr.Panorm.& omnes in dict.cap.omnis. ¶Manu. cap.13.num.19.

Oblationes vendi,& locari poſſunt, qa ſunt de numero ſacrorum abſque benedictione dicatorum: ſed id debet tantum fieri cum ad ſuſtentationem miniſtrorum datæ ſunt. Quare gloſſ.cap.altare.1.quæſt.3. putata ſingul.à Ludo. Roman. in ſing. 664. fructus refutatur ab omnib. vt ait Archid. c.Sanctorum.10.q.1.

Oblatio maior poteſt fieri celebrāti primam Miſſam,vel baptiſmum eo, quod publice fiat,vel inuitatus,quia nemine vidente.modo principaliter ob Deum fiat. ¶De eleemoſ.num.77.

Non autem vendi poteſt ius accipiendi illas,quia cenſetur ſpiritnale, ca.quam pio. 1.quæſt.2. Et hoc intelligitur de oblationibus factis: nam de faciendis dubium eſt, propter ſcandalum,& occaſionem, qua diminui poſſet offerentium deuotio. Si autē id fieret ſecreto poſſet.¶Com.de ſpol.cler. §.18.num.8.

Oblationes ſolent facere aliquando Superiores ſine animo ſe obligandi. cap. cum veniſſent.de Inſt.¶conſi.70.de ſimo.

Oblationem faciens de ſe,& de ſuis rebus Monaſterio cenſetur vitam mutare,& voluntatem,ſed nō ſi ſua offerātur à parētib.¶conſi.25.de reg.nu.3.

Oblata, & oblatus.

OBlatus dicitur,qui ſe,& ſua offert monaſterio, nihil ſibi reſeruato, vt dicit Panorm. in cap. vt priuilegia. Ideo talis non eſt Monachus,quia eſſentialia vota nō emittit,ſed longe differt. cap.ex eo. §.1.de elect.li.6.& dicto cap. vt priuilegia. de priuileg. Immo minus eſt,quàm eſſe conuerſum,quia habitum non mutat, vt cōuerſus facit ¶Conſi.7.de regul.& conſi.81.num. 15.Vide Panorm.in cap.non eſt. de Regul. quem ſequitur Dec.in cap.eccleſia. de conſtitution.& Felin.in cap.præſentia. de probat.¶Ibid.num.16.

Oblatus plene proprietarius dici poteſt cum non emiſerit votum paupertatis: non autem ſtricto modo, quia ſua donauit.¶Cō ſi.75.de regu.nu.23.

Oblatus, ſi Matrimonium contrahit ualet,quia non eſt vere Religioſus. gloſſ.cap. vt lex continentiæ.27.quæſt.1. ¶Conſi.81. de Regu. num.15.

Oblata à parentibus in pupillari ætate, ad ſæculum redire poteſt. cap.ſignificatum & cap. cum verum. de regul. ¶Conſil. 25. de Voto.

Oblatæ perpetuam præſidentem,ſecundum conſuetudinem eligere poſſunt, non tamen tenentur ad clauſuram perpetuam, neque ligantur ſtatutis,& conſtitutionib. Pontificijs editis de Monialibus,quia non ſunt Monachæ,& non per Religionis ordinē, ſed pro Sancte viuendi modo approbatæ ſunt.¶couſi.82.de reg.

Oblatæ propriæ ſunt, quæ nullum ſumunt habitum Religionis, nullam profitētur Regulam, neque obedientiam monachalem permittunt. ¶conſ.81.de reg.

Obligatio.

† OBligatio eſt iuris uinculum, quo neceſſario adſtringimur ad aliqd dandum, uel faciendum. Inſtit. de obligat. in princip.adde,& faciendum, quod reducitur ad agere,& ſine conſenſu nulla eſt. l. prima.ff.de pact.Siluestr. Verbo obligat. in principio.

† Obligatio aliqua eſt Naturalis, continens tantum naturalem æquitatem, & per uinculum naturale,id eſt conſenſum contrahitur. Aliqua eſt ciuilis, ut cum quis ciuili tantum iure aſtringitur naturali æquitate diſſuadente, quę non obligat in foro conſcientiæ Tertia eſt mixta, ut cum quis potens ſe obligare cum iuris ſolemnitate obligat ſe ad aliquid æquum naturaliter. Siluestr. Ibid.

Obligatio naturalis, ex conſenſu etiam nudo nata, obligat in foro conſciētię.¶Cō. 2.de regu. nu.42.

Obligatio naturalis, quæ ex pacto nudo naſcitur, obligat paciſcentem ad implendam pactionem ſub pœna peccati mortal. ſecundum Panorm.communiter rece.poſt

Ho-

Hoſtienſ.& Ioann. And.in cap.1. de pactis. ¶conſi.2.de Regul.

Et ſi ex foro Cæſareo non ſeruaretur, in foro tamen conſcientiæ ſeruanda eſt, ut tradit Barth.communiter recep. in extrauagant.ad reprimendam. uerb. denunciationem.Si tamen ex cauſa licita oriatur. Con ſi.quinto.de emptio.nu.14.

Et qui illam non obſeruat peccat mort. ſecundum Innoc.cap. nouit. de Iud.nu.4. ut colligit Fel.in proœ n.Grego.nume.25. & in cap.quæ in eccleſiarum. de conſtitut. num.55.¶Conſil. 20. de Regul. numer.14. ¶man cap.18.nu.6.

Obligatio naturalis iure Canonico, ſaltem quo ad forum conſcientiæ, ſequitur naturali,& ciuili.cap.1.de pact. ¶Conſi.3. de pœnit.& remiſſ.

Obligatio antidotalis lege naturæ ineſt beneficiario erga beneficiantem pro loco, & tempore opportuno. iuxta leg. beneſacienti,beneſaciendum eſt..l.ſi non ſortem. §.libertus,iuncta gloſſ. uerbo naturaliter.ff. de condict.indeb.& cap.cum officiis.de teſtam.& Thom.2.2.quæſt.106.ar.3.¶Com. de dat.& prom.nu.21.

Obligatio eſt mater actionis.leg.licet.§. & obligatio.ff.de procur. ¶Manua.prælud. 7.nume.21.

Obligatio iuris,ſiue iure ad id obligante non eſt inducenda; argum.cap.conſului ſti.1.q.4.& cap.2.de tranſlation.prælator. ¶conſi.1.de conſt.nu.49.

Obligatio tempore, nec inducitur, nec tollitur. l.obligationum.§. placet.ff. de act. & oblig.cap.peruenit.de cenſib. quare longa uſurpatio præterita,non inducit obligationem in futurum.cap.quia cognouerim. 10.q.3.¶conſi.1.de pact.

Obligatio ex contractu ſecundum mentem contrahentium ligat,legalis autem ſecundum mentem legis.l.prima.§. ſi conuenit.ff.de poſit.& c. contractus.de reg.iu.ll. 6.¶Com.in prin.de pœ d.5.nu.21.

Obligatio de dando quantitatem eſt diuidua ſua natura,& effectu, ita ut præſtatio partis liberet debitorem à ſolutione illius, quo ad illam partem.l.ſecunda.§.etiã literarum. ff.de uerborum obligat. ¶Com. de Vſur.num.102.

Obligatio debendi cenſum minor eſt ſi oritur ex contractu cenſico,quàm ſi ex cõtractu emphyteotico. ¶Ibi.nu.109. & non tollitur ſecuritate adiecta. nu.38.

Obligatio in dubio eſt reſtringenda. l. quicquid reſtringendæ.ff.de uer.oblig. cap. cum iura par ium.de reg.iu.li.6.¶conſi.14. de celebr.Miſſ.nu.3.

Obligatio in forma Cameræ ad pœnas, & incommoda, in cenſibus non incurritur,quia extrauag.de cenſib. liberat ab illa irritando omnia pacta, & conuentiones. ¶De uſur.num.116.

Obligatio ad dicendum Miſſam quotidie de B.Virg.intelligitur de omnibus diebus quibus frequentius ſalua honeſtate, & deuotione debita poteſt.arg. c.ſignificatũ. de præb.¶man.c.25.nu.134.

Obligatio in dubio, quod minus eſt cõtinet, ut dictum eſt de obligatione cenſus. de uſur.num.109.

Obligatio antidotalis ſi ſubleuetur per collationem beneficij dati pro precio formaliter animo ſe ab illa ſubleuandi ſimoniam inducit.Et hoc modo intelligitur.In noc. cap. de ętate, & qualitate. Manual. cap.23.num.106.

Obligatio non inuenitur ex ſolo propoſito faciendi aliquid, licet illud ſit ardens. 2.2.quæſt.88.art.primo.& Archid. in cap. qui.bona.17.q. 1.Panorm. in cap. literaturam.de uot. quicquid uideatur aſſerere gl. celebris.in dict. cap.qui bona.¶Manu.cap. 12.num.26.de pœn.diſt.2.cap.non reuertebantur.nume.1.

Obligat ſæpius conſcientia,ad quod nõ compellit iuſtitia, etiam cum lex in falſa præſumptione non fundatur, quia coactio Iuſtitiæ,& obligatio conſcientiæ ſunt diuerſæ. ¶Com.cap. inter uerba. concluſ.6 numer.716.

Obligatio antidotalis ratione gratitudinis compenſationem remuneratoriam inducit,non tamen parit actionem, neq; ius petendi, ſecus de obligatione legali. per notata à S. Thom.2.2. quæſt. 58. & quæſt. 106. Et ab aliis in leg. ex hoc iure. ff. de Iuſtit.& iure.& l.ſed & ſi.§.conſuluit.ff.de pet.hær.¶man.ca.17.nu.113.

Obligatio,qua quis præceptum aliquod te-

tenetur adimplere, tali termino eo elapſo tenetur adimplere, quàm citius poteſt, vt patet. de confeſſ. & communione. per Anton. 2. par. tit. 9. cap. nono. Et Silueſt. verbo Euchar. 3. quæſt. 15. Quia licet, quando tẽpus ad finiendam obligationem præfinit, eo elapſo ea finiatur. cap. ſicut. de ſponſal. tamen quando præfinitur ad dilatandum ſolutionem non finitur per lapſum ipſius. cap. cum dilecti. de dolo, & contum. ¶manu. ca. 21. nu. 45.

Obligatus.

OBligatus ſimpliciter, ſtatim ſoluere debet. l. ratum. & l. quod dicimus. ff. de ſolutio. Debet tamen illi dare ſpacium competens à Iudice arbitratum. gloſſ. memorab. §. fin. Inſt. de inut ſtip.

Sed conſuetudo declarauit illud moderamen decem dierum eſſe, ut dicit glo. l. ſi debitori. ff. de Iud. facit l. promiſſor. §. 2. ff. de conſt. pecun. ¶Com. in princ. de pœn. diſt. 5. num. 17.

Obligatus ex delicto, damnum ſtatim reſtituere debet. cap. ſæpe. de reſt. ſpoliato. 2. 2. q. 60. art. fin. Nam & fur ſemper dicitur in mora eſſe in re furtiua. l. fina. ff. de cond. fur. Non autem tenetur ad pœnam in conſcientia, donec condemnetur. gl. putata ſingu. in c. fraternitas. 12. q. 2. Quæ ẽt locũ habet in pœna ipſo iure incurſa, ſecundũ Caie. Panor. & Fel. ¶Vbi ſup. nu. 22.

Obligatus religioni in genere, & ingrediens Carthuſiam ante ætatem, à qua ob id eiicitur, non ſatisfacit ſuo uoto, quia ingreſſus fuit inutilis, & conſequenter nullus, cum nullum atque inutile exequentur cap. ſecundo. de transl. prælat. & cap. Nicolao. de appell. Et quia exiuit non quod ingrata ſibi fuerit Religio, ſed quia ſtatuta ſibi repugnabant. ¶conſi. 21. de uoto.

Obligatus ad aliquid certo loco faciendum extra illum non ſatisfacit. capitul. nos quidem. & cap. Ioannes. de teſtament. & l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſ. & cleric. ¶conſi. 14. de celeb. Miſſ. nu. 1.

Obligatus ad aliquid intra certum tempus faciendum eo elapſo non liberatur, l. Celſus. ff. de condict. arbitr. cap. cum dilecto. de do. & cont. ¶conſi. 4. de ſum. tri.

Obligatus ad duo copulatiuè, non ſufficit ſi alteram tantum adimplet. leg. ſi hæredi plures. ff. de condiction. Inſtitut. & cap. ſecundo. de reſcrip. ¶conſi. 13. de ſponſ. nu. ſexto. Et ſi non poteſt utrunque debet præſtare, quod maius eſt. l. contra pupillum. § is qui ad maius. ff. de re iudic. cap. comparata. de appell. Conſi. quinto. de cleric. non reſid. num. 7.

Obligatus ad recitandum Roſarium ſatisfacit non meditando miſteria. De orat. miſcel. num. 42.

Obligati ſumus interdum euitare, quod magis directe proximo prodeſt, quàm qđ obeſt. ¶Com. cap. inter uerba. concluſio. 6. numer. 555.

Oblitus.

OBlitus alicuius peccati, uel cenſuræ, uel irregularitatis tempore Iubilæi, poſtea quouis approbato confeſſore abſolui poteſt, quia tunc deſinunt illa eſſe reſeruata, aut habere excommunicationem, aut aliam cenſuram adiunctam. ¶manual. cap. 26. nu. 12. & Com. cap. conſideret. §. cautus. num. 32. de pœnit. diſt. 5. & in cap. 1. diſtin. 6. num. 32. & 70.

Oblitus alicuius peccati mort. in ſpecie tenetur confiteri in genere. Maior. 4. d. 17. q. 3. ¶man. c. 10. nu. 7.

Obſcurum.

OBſcura, & dubia ita interpretanda ſunt, ut quam minimam obligationẽ inducant. ¶De Vſur. num. 109. probat id l. ſemper ſub obſcuris. & l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de regul. iur. Miſcel. 28. de optione. num. 39.

Obſeruantia.

OBſeruantia uirtus eſt ſecundũ M. Tul. 3. Rhet. & S. Tho. 2. 2. q. 102. ar. 1. quâ uiros in dignitate conſtitutos ueneramur tanquam principia gubernationis. Et ſæpe nomi-

nomine pietatis exprimitur. 2.2. quæſt. 101. ¶manual.cap.14.num.2.

Obſeruantia uana, & ſuperſtitioſa eſt uſus cuiusuis rei ad effectum, quem eã, nec uirtute naturali, neque iuſtitiæ diuinæ, uel humanæ eccleſiaſticæ operari poteſt.

Neque eſt cæremonia concernens reuerentiam Dei, & Sanctorum honorem. 2.2. q.36. ¶De orat.cap.6. num.45.

Obſeſſus.

OBſeſſus à Dæmone antequam ordinetur, nunquam eſt ordinandus etſi conualeſcat. Si autẽ ordinatus eſt, poſt conualeſcentiam ordinibus uti poteſt iuxta opinionem multorum doctorum; & intellectum. de ord. ſacramen. ¶Conſi.5. de ætat. & qualit.

Obſtetrix.

OBſtetrix, quæ ignorat formã baptizandi peccat. Palu.4.d.5.q.2. Ant.3.p.ti.14.c.13. ¶manu.ca.22.nu.6.

Obſtetrices Aegyptiæ non meruerũt domos propter mendacia, ſed ob reuerentiã, & timorem Dei, quem habuerunt. ut declarat Lyranus. Exod.1. & ibi Caie. Quicquid dicat Adrian. quol.8. artic.1. ¶De oratione. cap.20. num.36.

Occaſio.

† OCcaſio in genere nihil aliud eſt, q̃ cauſa inſufficiens data, uel accepta alicuius rei faciendæ, & dicitur ex Tho. quol.4. quæſt.12. Silueſt. Verbo Occaſio.

Occaſio peccandi, à qua pœnitens abſtinere debet, & nunquam amplius eam daturam ſtatuere, ut abſolutionis beneficiũ accipiatur eſt omnis, & ſola illa, quæ eſt ſcandalum mortiferum. i. quo qui eam dat mortal. peccat. i. illa ſola, quæ datur per peccatum mortale, aut intentione principali, uel minus principali inducendi ad illud, aut ad id iuuando; aut contemnendo ſalutem ſpiritualem proximi, aut in id ſaltem interpretatiuè conſentiendo. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt.43. ¶Manu.cap.14.nume.52. & cap.3. num.14.

Occaſio illa propinqua dicitur ad differentiam occaſionis remotæ, qualis poteſt eſſe bona ualetudo, infirmitas, diuitiæ, ars, &c. à qua non eſt neceſſarium propoſitum abſtinendi. ¶Manual.c.3.nu.10.

Occaſio propinqua ſecundum Gregor. in cap. negocium. de pœniten. diſt. quinta. illa eſt, quam non poſſumus, niſi cum magna difficultate uti ſine peccato.

Sed contra habet Leo in capit. qualitas, & cap. contrarium. eadem diſtinct. quia difficili eſſet militi, aut negociatori ſuam artem exercere, qui tamen non tenentur illam relinquere. Verbo Miles.

Et quia id, quod uni occaſio propinqua, non eſt talis alteri. Et non eſt ut plurimum talis occaſio habitanti cum matre. filia, ſorore, cap. uolumus. 81. diſt.

Et nulla eſt occaſio, quæ poſſit nos cogere ad peccandum cum peccatum ſit uoluntarium. Verb. peccatum. ¶Vbi ſup.n.11.

Occaſio peccandi propinqua, illa uere eſt, quæ ſupra eſt definita. Quam dat ille, qui coram alio mortaliter peccat. Et ſi tali modo non dederit, quod teneatur de tali circunſtantia confiteri. ¶Manual.cap. decimoquarto. num.34.

Secundò, qui intentione principali inducendi ad amorem inhoneſtum eleemoſinam præbet alloquitur, inuiſit, docet, conſulit, & fortius ſi uiſa, nutu, blanda, amatoria locutione, tactibus, munerib. in hunc finem directis præbet, etiamſi finis non ſequatur. ¶num.35.

Tertiò, Qui facit aliquid, cuius principalis uſus, peccatum eſt mortale, ut idola fabricare, reficere ſinagogas, &c. ¶nume.36.

Quartò, qui cantando, & pulſando, chereas ducendo, ſaltando, ludendo diebus feſtis alios à Miſſa de præcepto prohibet paruipendendo eorum ſalutem ſpiritualem, nec curando de illis peccatis. ¶Ibidem.

Quintò, qui pudenda oſtendit, nuda aliorũ uident, quia ſaltem delectationem moroſam mortalem habent. ¶Ibi.

Sextò,

Sextò, qui alicui obuiam procedit uidens illum ob ſuam infirmitatem in peccato mor. caſurum, & id aduertit. ¶nu. 37.

Septimò, qui imperat, conſulit, rogat aliquem, ut falſo iuret, iniuriam inferat, fornicetur ad irritandam uirtutem eius, licet non intendunt inducere ad peccatum. ¶numer. trigeſimo octauo.

Octauo, qui introducit in cubiculum alterius puellam noctu cum intentione tentandi eius caſtitatis uirtutem. ¶42.

Nono, qui ex cauſa occulta ueſcitur carnibus prohibitis, aut diebus præceptis non ieiunat, & eos, quos ſine cauſa ſcandalizari uidet certiores non reddit. ¶44.

† Et multi alij caſus ſunt, quos unuſquiſque per ſe formare poteſt. Occaſionē igitur illam propinquam peccandi, qui non relinquit, aut uult relinquere non eſt abſoluendus regulariter, niſi quatuor concurrant. Primò, uera de peccato prætermiſſo pœnitudo. Secundò uerum propoſitum non peccandi. Tertiò credulitas, ꝙ Deo iuuante non peccabit cum in ea occaſione iterum ſe inuenerit. Quartò, ꝙ ſubſit aliqua cauſa rationabilis non ſe ſeparandi ab ea. ¶Man. c. 3. nu. 15.

Occaſionem remotam peccandi, non tenetur pœnitens relinquere, vt abſoluatur, alioquin illi neceſſe eſſet ex hac vita migrare, quia quicquid ferè in mundo eſt occaſio peccandi, poteſt eſſe. cap. de occidendis. 23. quæſt. 5.

Neque tenetur ſtatuere ſe relicturū occaſiones peccandi uenialiter. iux. c. cum in cunctis. de elect. ¶Ibi. nu. 20.

Occaſionem peccandi dare nunquam licet. argum. l. conueniri. ff. de pact. dotal. & cap. ex parte. de conſuetu. ¶Tractat. opin. ſolut. ſeptima. num. 15. & Com. cap. inter verba. concl. 2. nu. 7.

Occaſionem peccandi dare prohibitum eſt omni iure. l. fin. C. de pact. cap. 2. de conceſſ. præbend. ¶conſi. 1. de procur. num. 3. Quia nulli danda eſt. conſil. 76. de Regul. num. 5. Et ſi eſt propinqua, qui dat illam peccat mor. ¶conſi. 76. de Iud.

Occaſio omnis peccandi eſt impedienda ne detur. Et ſi data fuit tollenda eſt, 1. Timot. 4. cap. nolo. 12. q. 1. & d. l. conueniri. ff. de pact. dotal. ¶De ſpol. cle. §. 19. nu. 4. Com. cap. inter verba. concl. 6. nu. 437.

Occaſio qualis qualis de mente alterius non ſufficit ad incurrendam irregularitatē. ¶conſi. 35. de homic. nu. 9.

Occaſionem peccandi dare poteſt, quis directè, & indirectè per ſe, & per accidens cum peccato, & ſine, cum ſcandalo actiuo, & paſſiuo. Et ideo iura prohibentia occaſionem peccati dare de omnibus his modis intelliguntur. Et ita colligitur ex D. Th. 2. 2. quæſt. 43. ar. 1. & cap. de occidendis. 23. quæſt. 5. & cap. nihil cum ſcandalo. de præſcrip. Quia ſpecies omnes continentur ſub genere. ¶De Iud. not. 34. nu. 5.

Occaſio remota, quam dedit uxor adulterando per viri abſentiam, non excuſat uxorem à perditione iuris petendi debitum. Panorm. & Prærpoſ. cap. diſcretionē. De eo, qui cogn. & c. & gloſſ. apra. in cap. ſi abſtines. 27. quæſt. 2. ¶Conſi. ſecundo. de conuerſ. coniug. nu. 3.

Occiſio.

Occidens, vel per ſe, vel per aliū, dum id iniuſte facit, peccat mort. 23. q. 4. in fi. ſumm. ¶Man. c. 15. nu. 4.

Occidens furem cum poſſet illum apprehendere etiam de nocte peccat, opinio communis in cap. ſi perfodiens. de homic. Etiam qui id facit ad tuendam ſuam caſtitatem, quam alio modo poterat tueri fugiendo, clamando, &c. Archiep. p. 2. titu. 4. cap. 8. §. 2. ¶Ibi. nu. 5.

Et qui caſu id facit, dum in culpa fuit non aduertendo. cap. ad audientiā. ca. presbyterum. de homic. l. ſi putator. ff. ad leg. Aquil. nume. ſexto.

Et ſi erat damnatus ad mortem, quādo occidit miniſtros, aut percutit, vt ſe eripiat, ſi reſiſtentia iniuſta eſt. gl. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. ¶Ibi. nu. 8.

Occidens etiam iuſtè, modum defenſionis excedens, multo minus peccat, quàm occidens voluntariè, & minorem pœnitentiam in foro interiori, & leuiorem pœnam in exteriori meretur. tex. ſingu. in cap. ſignificauit. de pœnit. & remiſſ. & l. ſi adulterium. ff. de adulter. non tantam tamen reſtituti o-

ſtitutionē tenetur obnoxius ſi culpā mortalis exiſtat.iux.l. ſi ex plagis.§. ſi.ff.ad leg. Aquil. ¶Conſi.8.de homic.

Occidens voluntariè iuſtè ſit irregularis,non tamen eſt indiſpenſibilis, licet incurreret peccatum ex defectu intentionis, aut alterius circunſtantiæ. ¶Rubric. de Iudic.num.109.

Occidens cl ricum caſu cum vxore inuentum, non eſt excommunicatus;ſecus ſi ex præcedente maturo Iudicio id faciat. Angel.verbo Excomm. 5.§.9. Non facit autem id maturo Iudicio, qui abſconditus domi, vt factum inueniat, dolore victus id agit ſubito impetu.¶Conſil.41.de ſentent. excomm.nu.5.

Occidens inuaſorem etiam cum moderamine ſit irregularis,ſi ſua culpa ipſe ſit inuaſus, vt puta ſi dediſſet alapam vindicãdo iniuriam auctoritate propria. ¶Conſi. 32. de homic. non autem ſi ſine culpa, neque tenetur reſarcire damnum.¶Rubr. de Iud. numer. 100.

Occidere aggreſſorem, licet cum moderamine inculpatæ tutellæ,id eſt cum id ſolum facit, ſine quo iniuria uitari non pōt. glo.ſina.in cap.olim.1.de reſtitutio. ſpolia. Ad quod requiritur primò,quòd fiat id nō interpoſita multa mora, ſed in continenti. Quare mulier pugione ſuppoſito ceruicali poteſt virum occidere, à quo cognouit ſe occidendam ſi fugere non poteſt.

Secundò, vt id non fiat maiori vi, quàm ſit neceſſaria ad propulſandam iniuriam. p d. cap.olim.& per leg. primam. C vnde vi, & Archiep.2.part.tit.7.cap.8.§.1.

Tertiò, quòd non adſit locus fugæ, niſi dedecus ſummum ob fugam conſequeretur: quia honor plus valet,quàm bona fortunæ cap.ſuum.iuncta gloſſ. verbo Modeſtiæ. de pœnis.¶manu.cap.15.nu.3.de Iud.nota.2. nume.13.& in Rubric.num.110. ¶Conſil. 12.de Homic.

Occidere inuaſorem,nō poteſt ſine peccato vulneratum,quando ipſe iam aufugit, quia illud eſt vindictam iam ſumere.Ricar. 3.diſtin.37. niſi id ſibi in magnum dedecus redundaret, & honoris iacturam plurimā faceret. ¶Ibidem.

Occidere armis,licet ſe defendendo inuaſorem, quando non poteſt ſine magno dedecore vitare alapam, quam ſibi molitur impingere.Bald.in Reperto.l.1.C. vnde vi.¶Ibi.& conſi.2.de homic.

Occidere hominem interdū licet, quia per pręceptum 8. Decal. non omnis occiſio, ſed inordinata tantum prohibetur. Et hæc eſt peccatum, quod extenditur ad conſulentem,præcipientem, exhortantem,cōcomitantem, adiuuantem. per cap. ſi quis viduam. 50.diſt. & cap.quanta. de ſentent. excomm. includit non defendentem.& gl. cap. ſi quis viduam. includit ratum habentem. Non tamen ſunt excommunicati iſti, ſi expreſſe non contineantur in lege, cum lex pœnalis non extendatur vltra propriū caſum ſecundum Caieta. verbo Excommunicat.Silueſt.& Tab. ¶Cōm.ca.periculoſe. de pœnit.d.1.nu.2.& 3.

Occidere, & adigere aliquem in locum ita anguſtum, vt ſe ille occidat, non ſunt paria,quod apparet ex hoc, quòd lex Aquilia in primo caſu dat actionem vtilem: in altero autem directam. l. ſi boues alienos. ff.de Relig.& ſumpt.¶Com.cap.fraternitatis.De lege pœn.nu.19.

Occidere infantem, & ſi ex eo,quod innocens eſt,maius ſit, quàm occidere adultum,quod innuit lex 8. Attamen,quia magis peccat. Et ex nocumenti magnitudine penſanda eſt magnitudo peccati. Verbo peccatum. ¶ Com.cap.ſi quis necandi. de pœn. diſt.1. num.2.

Occidere nunquàm licet ad comedendum etiam data extrema neceſſitate. ¶conſil.2.de ſortil.

Occidere in Haſtiludio,non inducit irregularitatem, in torneamentis autem ſic. In ludo vero licito,qui occidit euadit pœnam legis cau.de ſiccar.vt dicit Anch. conſi.283. ¶conſ.7.de hære.nu.3.

Occidere hominem ob honorem defendendum,an liceat.Vide ver.honor.

Occidere Iudæis quantum,& quando licebat.Vide ver.Iudæus.

Occidere, & bellare Sacerdotibus veteris legis, & Leuitis olim licuit etiam manibus proprijs.Excommun.32. Numer.25. 1.Regum 15. 1.Machab.2 ¶Conſil.primo. de his, quæ vi.

Occi-

Occidit alterum, quis ſæpe licitè, vt Iudex.ca.ille.23.quæſt.4.Exod.22. Maleficos non patietis viuere. Thom.2.2.quæſt.64. ar.2. Etiam ob furtum. iuxta Caietan.& eſt communis opinio.4.diſt.contra Sot.

Secundò, Milites in bello iuſto, quod ẽt auctoritate publica agitur.cap. Nſi.cap.militare.23.quæſt.1.

Tertiò, ob vitæ propriæ defenſionẽ poſt Caie. d.q.ar.7. Antonin.3.par. tit.4.cap.3. Silueſt.verb.Bellum.q.2.

Quartò, propter defenſionem proximi. glo.penult. clem.1.de homic. Et in ſumma 15.quæſt 8.Innoc. Panorm. & alij in cap. ſi verò.el primo.de ſentent.excomm. quicquid dicat Fortunius.leg.vt vim. ff.de iure iurand.num.24.In omnibus autem his caſibus peccar, qui occidit ob odium, aut vindictam priuatam. ca.cum miniſter. 23.q.3. Et in primis duobus caſibus poteſt quis habere propoſitum occidendi pro bono pacis.In alijs autem non poteſt, neque apprehendere mortem alicuius tanquam mediũ ad ſe defendendum, ſed ſolam ſui, aut proximi defenſionem, licet inde mors aggreſſoris ſequatur quod videtur ſentire d.Tho. vbi ſupt.& Cardin.Sanct.Sixti.d.cap.de occidendis.23.q.5. Abulenſ. ſuper Matt.cap. quinto. quæſt.46. Sed hæc limitatio videt ſubtilis, & noua, quare fugienda, vt dictũ. eſt. Verbo Nouitas.

Et quia occidere ſe petentem vnicuiq;. licet.l.ſed & ſi. ff.ad leg.Aquil. Et quia vix nullus occideret aggreſſorem ſine peccato, cum omnis inuaſus, vt plurimum concipiat animum occidendi, ſi aliter ſe tueri non poteſt. ¶inan.c.15.n.3.Com. de Iud. Nota.11.num.13.

Occidit qui ſeruum pignori datum, tenetur ad reſtitutionem vſque ad valorem ſerui, quod debetur creditori, ſi debitor non eſt ſoluendo. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil.¶Com.de dat.& prom.nu.45.

Occiſio placens, aut ratihabitio de occiſione non inducit irregularitatem, ſi non eſt meo nomine facta.ca. cum quis.de ſent. excomm.li.6.de homic.

Occiſio vxoris ſine iudicio, inducit impedimentum ad contrahendum matrimonium.cap. interfecto.cap. admouere.33. q. 2.Et eſt communis ſententia.4. diſtinc. 34. & Canon.cap. ſecundo. de pœn.& remiſſ. quod habet non dirimere contractum, qd probat.cap.quicunque.33.q.3.quatenus habeat occidenti ſuam vxorem, imponendã eſſe pœnitentiam publicam ſi cõtrahat cũ alia, non tamen ait matrim.non tenere. Et ratio eſt, quia multa prohibentur, quę facta tenent.glo.c. hoc ipſum.5.de pœnitẽtib.33.q.2.¶Confi.28.de ſponſ.n.4.

Occidere Tyrannum, nemo propria auctoritate poteſt. Concil.Conſtantin.ſeſſio. 15.in titulo Condemnatio. ¶Com.de oratione.cap.19.nũ.79.

Occidens aliquem pro pecunia ſibi promiſſa, non poteſt eam poſt factum repetere tanquam ſibi debitam, quia peccaret mort.ſed tanquam eleemoſinam ad leuandam ſuam inopiam, ſi quam habet non placens, ſed abominans factum. Manu.cap. 17.num.41.

Occidit qui aliquem iuſſu alieno ob ſolam vtilitatem præcipientis, tenetur ſatisfacere percuſſo, aut eius hæredibus. ¶ibidẽ. num.19. Et qui occidit animal domeſticum alterius.c.15.n.22.c.17. n.120.

Occidere hominem percutiendo, & nõ adiuuando extremæ egentem ęquiparatur, quo ad peccandum mortaliter, non autem quo ad æqualitatem peccati, & alias pœnas.¶de eleem.nu.38.

Occultum.

Occultum illud dicitur, quod non eſt publicum, de cuius eſſentia non eſt, vt non ſit probabile ſua materia, qualia sũt mentalia. cap.erubeſc nt.32.diſt.

Neque quod, licet ſua materia ſit probabile, nullateuus tamen probari poſſit; quia illud eſt contra.§ hęc ergo, iuncta glo.verbo ſecreta ſub cap.quis aliquando.de pœn. diſt.1. Quatenus habet dici occultum factum in præſentia quinque. Et contra.cap. 2.de appell.

Et occultum etiam dicitur, quod toleratur etiam ſi ab aliquibus ſciatur.

Hinc ſequitur, quod occultum dicitur tripliciter. Primò, quod ſua materia non eſt probabile.

Secun-

Secundò, quod nullo modo probari poteſt, licet ſit probabile cum coram nemine factum ſit.

Tertiò, quod probari poteſt, ſed adeo à paucis, quod inde nulla fama orta eſt, neq; eſt in iudicium deductum. Et hoc appellatur, quaſi occultum a gl. c. manifeſta. 2. q. 1: ¶Manu. ca. 27. nu. 55.

Occultum eſt duplex, alterum quidē per ſe, id eſt, id quod ſua natura non eſt probabile, alterum per accidens, eo qđ accidat illud tam clam fieri, quod nemo de illo teſtari poteſt. Primum non ſubiacet ulli cognitioni, neque legi humanæ. l. cogitationis pœnam nullus meretur. ff. de pœn. tranſlatum in c. cogitationis, de pœn. d. 1. ¶Cō. in Rub. de Iud. nu. 67.

Occultum per ſe poteſt eſſe duplex, alterum concomitatum actu exteriori, per quem, nunquam per effectum probari poteſt. Alterum uero non concomitatum, ut quando quis amorem, uel odium mēte conceptum affectu aliquo prodit. ¶Com. c. cogitationis. de pœn. d. 1.

Occultum per ſe caſtigari nullo modo poteſt, occultum autem per accidens bene ut latro furtum occultum manifeſtans. Paludan. 4. diſtinct. 17 q. 2. contra Thom. quolib. quarto. art. 12.

Occultum peccatorem à communione reiicere non poteſt Parochus, quando ille communicare tenetur, quia id eſſet confeſſionem reuelare. ¶Man. c. 21. n. 55.

Occultum peccatum, non licet reuelare ante correctionem fraternam, ſi eſt ſpes emendationis. cap. ſi peccauerit. 2. quæſt. j. cap. nouit. de Iudic. ¶ Manu. cap. 28. nu. 56. Rubr. de Iudic. num. 53. Com. ca. inter uerba. conclu. 6. num. 19.

Occulta exempta ſunt a cognitione, & Iudicio humano. Caietan. 2. 2. quæſtio. 89. art. primo. 2. 2. quæſt. 33. art. 7. ad primum, pro quo ſunt cap. erubeſcant. 32. diſtinct. ¶Com. de Iudic. num. 65. Poſſunt tamē per uiam iudiciariam cognoſci a Iudice. cap. j. de offic. ordin. & l. congruit. ff. de of. præſid ¶Ibidem num. 66.

Et inducunt pœnas à Iudice eccleſiaſtico impoſitas, ut excom. ſuſpen. &c. Quod Caietanus fatetur ſecunda ſecundæ q. 11. ar. ſeptimo. & q. 62. art. 3. ¶Ibidem.

Occulta, quod ſubiiciantur auctoritati eccleſiaſticæ tenet Adri. 4. quæſt. ſecunda. de confeſſ. per glo. putata ſing. clemēt. 1. §. uerum. de Hæret. quæ habet etiam ſola mēte Hæreticum excommunicatum eſſe ipſo facto. Cui ſimilis tamen eſt in Summa 24. quæſt. prima. & in cap. cogitationis. de pœniten. diſt. 1. Quæ gloſſæ uidentur receptæ à Canonibus, ut patet per Panor. ca. extirpandæ. §. qui uero. col. 8. num. 21. de præb. & Bald. l. ſi quis non dicam. C. de epiſco. & cler. Fel. in ca. nullus. de ſenten. excom.

At contra eſt omnis ſententia Theol. Tho. 1. 2. q. 100. ar. 9. Palud. 4. d. 17. q. ſecunda. Archiep. 3. p. tit. 24. cap. 4. Ang. Verbo Hæreticus. §. 2. Silu. Verbo Hæreſis. q. 8. verbo Excom. 7. q. 2. ver. Pœna. §. 25. Maior. 3. d. 25. q. 3. Almai. li. de aucto. eccl. ¶Com. in prin. de pœn. diſt. 5. nu. 22.

Occulta, quomodo ſint reuelanda. Vide verbo Reuelatio. verbo Interrogatio, &c.

Occultum peccatum alterius, uel uitium etiam naturale, ſiue uerum, ſiue falſum detegere peccatum eſt ueniale, ſi illud ſit ueniale, aut parum nocumentum inducit, alioqn mortale, & reſtitutionem famæ inducit. ¶Man. c. 7. nu. 1. c. 18. nu. 31. 45. & 54. com. ca. inter uerba. concl. 6. nu. 18. & 21. Com. c. pe. de pœ. d. 6. nu. 3.

Occulta nemo debet detegere inquirenti generaliter detecta, tamē punienda ſunt, ſiue detectio ſit facta incidenter, ſiue ex ꝓpoſito, nam perturbarent Rempu. niſi poſtquam detecta ſunt punirentur. niſi facta ſit proteſtatio à uiſitatore ſe nolle habere, ut decreta illa, quando de notoriis tant m inquirit, quo caſu poteſt intelligi opin. Soti, de ratione leg. ſec. m. 2. quæſt. 6. ¶De Iudic. in Rubr. num. 87.

Occulti criminis diſſimulatio, utilior eſt Reipub. quam punitio ſine querela, qua turbatur Reſpub. ¶Ibid. num. 56. & 81. & Com. cap. quis aliquando. de pœn. diſtin. 1. §. non tibi dico. num. 16.

Occulta peccata mortalia ſcire deſiderans, uel procurans peccat mortal. ¶Manual. cap. 12. numer. 23. cap. 18. numer. 41. cap. 23. num. 27.

Occul-

Occultus auctor delicti publici non poteſt compelli cenſura excommunicationis, ut ſe prodat. Bene autem ad reſtitutionem faciendam. cap. quidam. 5. quæſt. prima. Caiet. lib. 17. q. 13. reſp. & 2. 2. q. 69. art. 1. Vide Verbo Secretum, &c.

Odium.

† ODium ſecundum Diuum Thom. 2. 2. quæſt. 29. eſt diſſonantia appetitus animalis, aut rationalis ad apprehenſum, ut diſconueniens. Et differt ab ira, quia hæc appetit malum ſub ratione iuſti, & punitionis. Illud uerò abſolute. Silu. Verb. odium.

Odium Dei genere ſuo maximum eſt peccatorum. 2. 2. q. 34. ar. 2. & quæſt. 39. art. ſecundo. & 1. 2. q. 73. ar. 4. quia eſt actus oppoſitus ſummo bono, & conſequenter eſt ſummè malus. Et quia eſt contrarium præcepto maximo, Matth. 22. Diliges Dominum, &c. Tertiò, quia directè ſeparat à Deo. ¶ manu. c. 11. nu. 18.

Odium, & rancor duplex eſt, alterum eſt bonum, qui ortum habet ex ira, cum quis appetit, ut per Iudicem caſtigetur delictū. Et hoc quis aliquando tenetur concipere conſeruare, & oſtendere. cap. ſi is qui. & c. eſt iniuſta miſericordia. 24. quæſt. 4. Siluest. Verbo Charitas. q. 4.

Et maxime quando ad ſalutem corporalem, & ſpiritualem, aut ad Dei obſequium, uel Reipub. utilitatem conducit. Alterum uero eſt malum, ut puta ex iracundia mala, & Accidia. ¶ man. cap. 14. nu. 25. Conſ. 5. de pœn. & remiſſ. nu. 2.

Odium, & rancorem malum, qui offenſus eſt tenetur dimittere, immo, & non cōcipere, iuxta Gregor. dictum cap. fin. de pœniten. diſt. 5. ¶ Ibid.

Odium proſequi parentes malum eſt, & peccatum graue, & circunſtantia neceſſario confitenda. ¶ Man. c. 14. nu. 11.

Odium habere aliquibus nationibus ob aliquos illarum malos ſtultum eſt. ¶ De oratione. cap. decimo nono. numer. nonageſimoquinto.

Offerre. vide Oblatio.

Officium.

† OFficium ab efficiendo nomē habet, eſt autem id, quod quiſque efficere tenetur ſeruata locorum temporum, & perſonarum conditione. Calep.

Quo ad Eccleſiaſticos, aliquod eſt ſimplex, id eſt adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum ſine iuriſdictione, aliquod autem habet adminiſtrationem adnexam, & appellatur dignitas, aut perſonarum, de quib. ſuis locis. Vide Silu. Verb. officium.

Officium aliquod, qui ſuſcipit ad quos ſua ſcientia non ſufficit peccat. Innocen. & omnes. cap. cum in cunctis. de elect. glo. puta ta ſingul. quæſt. 3. clem. 2. de Magiſtr. pro quibus eſt tex. optimus. cap. non eſt putanda. 1. quæſt. 2. ¶ Relect. c. ſi quando. except. 16. nu. 4. & de ora. c. 2. nu. 20.

Officium, quando relinquendum. Verbo Ars.

Officia ſingula ſingulis ſunt committenda perſonis. cap. ſingula. 89. diſtinctio. cap. cum ſingulis. de præbend. libr. 6. ¶ Com. de ſpol. cler. §. 2. num. 5.

Officia etiam ſęcularia, qui male procurant ſibi, uel aliis cum indigni ſint, uel per modos illicitos peccant. ¶ Com. cap. inter uerba. concl. 1. nu. 13.

Officia ſęcularia, quæ ſine peccato uendi non poſſunt ſi quis emat, & uendit peccat quidem, & titulus non eſt ullus. ¶ Manu. cap. 17. num. 81.

Officia Eccleſiaſtica, de quibus in ca de multa. de præbend. & cap. cum ad monaſterium. de ſtatu monac. & clem. 2. de ſim. qui renunciat cum pacto cōmittit ſimoniam.

Officium iudicandi uendi, non debet. l. ſancimus. C. ad leg. Iuliam. relata in cap. ſancimus. 1. quæſt. ſeptima. Nam licet non ſit inuendibile iure naturali, uel diuino, non tamen expedit id facere. Sed iure humano gratis debet dari Ideo poteſt uendi à Principe, qui iuri humano non ſubeſt. l. Princeps. ff. de leg. Non autem ab inferiori. Authent. ut Iudices. cap. 1. ¶ Com. de datis, & promiſſ. nume. 47. conſil. primo. ne prælati

lati vices. ¶Manuel. cap. 27. num. 81. & cap. 25. nume. ſeptimo.

Officium cuſtodiendi depoſita, & ei ſalario honeſto conſtituto eſt iuſtum, atque honeſtum. ¶conſi. 1. de depoſit. nu. 12.

Officium Principis, non debet ſine ipſius licentia, vel ſine cauſa, quæ ipſum tangit tractare. argum. cap. primo. de poſtulat. ¶conſi. primo. de reſt. ſpol. nu. 1.

Officium Iudicis nobilis, non eſt pprie actio, vt frequenter detur contra obligatū alia lege, quàm iuſtitiæ. ¶Tracta. de redim. eccl. q. 3. Mon. 31. nume. 3.

Ad hoc officium ſpectat prouidere pauperi de aduocato, fratribus minoribus, de eleemoſina, & pauperi extreme egenti, & patienti. ¶Ibidem.

Officium aliquod eſt licitum, quod auctoritate priuata nequit exerceri, publica autem ſic. ¶De camb. nu. 18.

Officia duorum, nulli quantumcunque exercitato uno tempore committēda sūt. ca. ſingula. 89. diſtinct. ¶De incompatib. beneſic. num. nono.

Officium diuinum.

Officia diuina ſunt, quę in Miſſali, & Breuiario ordinata ſunt, aut in aliis legitime ad uſum ordinum, & aliorum ſacramentorum, aut ſacramentalium, aut ad horas Canonicas. ¶Manual. c. 27. n. 272. Quæ prohibeantur per quodcunque interdictum. Colligitur ex cap. non eſt. de ſpon. & cap. fin. de exceſ. præl. Ibid. nu. 11.

Cum cœpta ſunt integre, & ſine interruptione debent perſolui, & non debent relinqui incœpta. cap. nihil 7. quæſt. prima. Et intelligitur de publicis, & publicè in eccleſia celebratis. ¶De oratione. cap. decimo. nu. 38. & 42.

Non debet quis nimis longe, neque nimis feſtinanter recitare, ſed in mediocri, modeſta, attenta, deuota, humili, & tranquilla mente, & modulatione pſallere. ¶Capit. 16. nom. 53.

Ibi ſunt celebranda, ubi iuſſa ſunt. c. nos quidem. de teſtam. ¶Conſi. 14. de teſtam.

Officium Beatæ Virg. tenentur recitare Penſionarij ſub eadem pœna, qua beneficiarij horas maiores. Pius V. ¶De oratione cap. ſeptimo. nume. 25.

Officium Beatæ Mariæ de pręceptoa ntiquo tenebantur dicere omnes, qui tenebātur ad horas maiores, & hoc non ſolum ob conſuetudinem, ſed ob præceptum Vrbani Secundi. Sed obligatio hodie ſublata eſt per Pium Quintum. ¶De oratio. ca. 10. nu. 3. & cap. 22. num. 99.

Officialis.

Officialis nomen latum eſt deſcendēs à Verbo officium. Et ſignificat oēs, qui ſeruiunt alicui in aliquo officio, tanquam Iudices. Executores, uel Miniſtri alterius generis in miſterii. argumen. clemē. 2. de reſcrip. cap. ſecundo. de off. uic. c. 3. de ſēten. excom. c. cum prælati. de appell.

At reſtringitur per additionem genitiuorum, uel aliorum nominum æquipollentium, ut Papæ, Cardin. Datarij, Magiſt. &c. Et dicitur ille, qui ſeruit ei immediate, in aliquo officio. Hinc colligitur, quod uere officialis Papæ eſt ille, qui immediate ei ſeruit, non autem, qui ab alio inſtituitur, ut aliis præſit. Quare Rectores Ciuitatum in terris eccleſiæ, & ſi officiales Papæ appellātur, non tamen uere ſunt. extrau. de regiſt. de prælu. ¶conſi. 19. de ſen. exc.

Omiſſio.

Omiſſio eſt, qua quis poteſt, & debet agere agit. Et ad hoc, ut ſit puræ uoluntaria tria requiruntur. Primò, quod poſſit. Secundò, quòd debeat agere. Tertiò, ꝑ non uelit negatiue tantum, id eſt neque uelit, neque nolit. Thom. 1. 2. quæſt. ſexta. ar. 3. ¶Manual. prælud. 6. num. 3.

Quibus concurrentibus eſt actus humanus, malus, atque peccatum. Et dicitur factum negatiue, quia debet fieri. prælud. ſexto. numer. ſeptimo.

Omiſſio precum in ueſtiendis ſacris indumentis peccatum mort. eſt quando ex cōtemptu fit cum ſit præcepta, quia cum illo etiam omiſſio conſiliorum talis eſt. iuxta. gloſſ. ſingul. rece. in c. qui autem. d. 10.

Etiam quando omitterentur oēs, ſcienter,

ter deliberatè ſine cauſa, aduertendo ſe illa omittere, etiam ſi nullus adeſſet contẽptus formalis. Non autem per incogitantiam, obliuionem, aut aliam cauſam putatam iuſtam, etiam ſi non eſſet talis.

Neque ſi una, aut altera ſine contemptu omitteretur, quia paruitas excuſaret. ¶Conſi.2.de celeb. Miſſarum.nu.4.de orat. ca.10. nu.9 Man.prælu.9.à nu. 10.

Omiſſio publicationis reſignationẽ annullat cum non fuerit intra ſex menſes per regul.Cancel.publ.reſign. & extrau. Pij V. ¶Conſi.3.de renunc.

Omiſſio leuis ſolemnitatum, non uitiat actum.leg.prima.§.fina.ff.de uer.inſtru.tradit Bald.leg.prima. ff.de liber.& poſthum. ¶Conſ.ſeptimo. de donat.

Omiſſio conſiliorum non facit, quem religioſi nomine indignum. arg.c.fina.4.diſt. & Thom.2.2.quæſt.186.ar.2.

Omiſſio defenſionis non facit, quem incurrere cenſuras, aut irregul. niſi ſit debita lege Iuſtitiæ. ¶Man.c.24.nu.22.

Omiſſio illius, quod decentius eſt, peccatum non inducit, niſi id fiat, quod eſt penitus dedecens. ¶De leg pœn.nu.4.

Omnino.

Vox iſta ſignificat aliquid nonnunquã ſine aliqua pactione, conditione, uel modo. iuxta glo. memorab.cap.ex parte. el primo.de off.deleg. Nonnunquam ſignificat, ipſo iure. iuxta glo.in l.1.§.ſi pecuniã. ff.de depoſ. Nonnunquam ſignificat, totaliter, ſiue in totum. iuxta tex.iuncta expoſitione Archiep. quem alij ſequuntur in cap. ſi beneficia.de præben.libro ſexto. ¶Com. cap.primo.de pœn.diſt.5.§.ponat.nume.2. & cap.contrarium.num.7.

Onus.

Onus non debet eſſe alleuiatio. argu. cap.ad noſtram de appel. & l.legata inutiliter.ff.de adim.leg. ¶Com. cap.inter uerba.concl.6.num.819.

Onus, & modum inducunt diſtinctiones Vt, Ad, Ob, Pro, In, Ne.de redimend.eccleſ. quæſt.prima Mon.42.nume.7.

Onus impoſitum emptori præter naturã contractus diminuit precium cap.cum Ioãnes, de fide inſtrument.& leg.ſi fundi partẽ. ff.de contrahend. emption. ¶conſil.19. de Vſur.nume.ſexto.

Onus impoſitum laicis ſubditis. Idẽ cenſetur Abbati impoſitum, ſi onus compellit ſubire, quia qui uult antecedens, uult & cõſequens.l.illud.ff. de acquiren hæredit.& l. 2.ff.de iuriſd.om.iud. cum allatis per Iaſo. c.præterito.de off.delegat.

Onus inſolitum Eccleſiaſticis perſonis, qui imponit incidit in excommunicationẽ Cœnæ. ¶conſi.32.de ſen.exc.nu.5.

Onus perſonæ impoſitum illam nõ egreditur. argum.cap.odia.de regu. iur. li.ſexto. & l.1.in fine.ff.de conſtitutio.prin. ¶conſi. 5.de Iudæis. nume. 6.

Oneri ordinaria, extraordinario tamen modo inducta, non ſunt æque fauorabilia, nec naturaliter debita, ut ordinario impoſita modo. glo.ſingul.in clem.2.de off.ord. ¶De lege pœn.nume.49.

Opinio infra.

Opus.

Opera pia plurimi tangunt, ut Lup. Roman. Authen. ſimiliter.C. ad leg. Falcid. & alij de quibus dicendum, quòd ea ſola ſunt talia, quæ ad diuinum cultum, pietatem, & miſericordiam pertinent, quia & ſi pietas, ut uirtus moralis ſolum patrem & parentes contineat, tamen etiam pro religione accipitur per Auguſt.10. de Ciuit. Dei.cap.4.relatum cap. 1. 22. q. 2. Et pro miſericordia.cap.ſi quemlibet.22.q.2.c.legi.23.q.8. ¶De red.eccl.q.1.Mon.26.n.2.

Opera nulla ſunt meritoria abſque charitate facta.c.charitas.de pœ.d.2. ¶Com.c. ut cognouerunt ead.diſt.

Opera plurima uulgo cenſentur bona, quæ tamen ſunt peccata mortalia, aut uenialia, quamuis non omnia ſint talia, ut impie aſſerunt Lutherani. ¶ De oratione. cap.octauo.num.5.

Opera nulla bona facere poſſunt peccatores

ctores obſtinati, & infideles, licet non ſint meritoria, quia non poteſt malus in omnibus eſſe malus, ſed aliquid boni habet, vt teſtatur Chryſoſt.cap.quid ego. de pœn.d. 3. ¶Ibid.ca.20.nu.2.

Opera noſtra cæteris parib. tãto ſunt meliora, quanto minorem mixturam habent appetitus honoris, & gloriæ, & excellentiora, quæ nullum, ſed ſolo Dei amore, aut virtutis fiunt. ¶Com.cap.inter verba.conclu.5. num.25.

Opera ſuo genere bona, qui facit principaliter afflictionis vitandæ cauſa, aut temporalis proſperitatis acquirendæ peccat. Non autem ſi ea facit minus principaliter. Thom.2.2.quæſt.18.ar.4. & 2.ſent.diſt.38. ¶Ibid.nu.43.

Opera ſeruilia ea ſunt, quæ proprie ſeruis competunt, iuxta tex.Leuitic.23. Non autem ea, quæ communia ſunt ſecundum Thom.1.2.q.122.ar.4.ad 3. ¶Manual.ca.3. nume.tertio.

Quæ ſint prohibita, vel non. Vide verbo Feriæ.

Opera talia ſunt, qualis finis illorũ, ideo meliora, vel peiora, quo finis melior, vel peior eſt. iuxta illud. Cuius finis malus eſt, & illud malum eſt. ¶Manua. prælud. 19.nu. 28.cap.6.num.4.cap.14.nume.31.cap.Humanum aures.q.3.num.2. cap.inter verba. concl. 5.nu.25.32.42.53.ca.magna.de pœ. d.5.nu.13.c.1.de pœ.d.6. nu.41.

Opera ſatisfactoria ſunt ea, quæ fiunt non ad debitum perſoluendum, ſed ad ſatisfaciendum Deo pro peccato, vt ærumnę tribulationes, flagella à Deo inflicta, & patienter tollerata. Thom.4.diſt.15. q.1.ar.4. & eſt id de fide. Conc.Tridẽ. ſeſſ.14.cap.8. ¶Man.cap.3.nu.4.& cap.26.nu.24. de pœ. ad 3.c.ſatisfactio, nu.5.& d.6.c.1.nu.36.& d.7.c. ſi quis.nu.31.

Opera ad laudem Dei principaliter inducta, vt Miſſare, prędicare, &c. Si fiant principaliter ad laudem propriam, non inducunt ob id mortale, ſicut videtur ſentire, & ſentit Angelus verbo Vana gloria.§. primo.licet illum, & male excuſat Poſtillator eius. Quod & tenuit ante eum Abulenſ.ſuper Matt.6.q.3.

Sed tunc tantum, quando in illis conſtituitur vltimus finis, vt tenet Silueſtr.verbo Vanagloria.quęſt.tertia. ¶De oratione. cap.vigeſimoſecundo.num.12. Vide verbo Appetitus.verb. Gloria.

Opera propria plus regulariter proſunt, & nocent, quàm aliena. Ezech.18. Anima, quæ peccauerit ipſa morietur, relatum ab Auguſtino cap.iam itaque.prima quęſtion. quarta. Apocalip. Opera illorum ſequuntur illos.

Et licet quo ad effectum expiatiuum, vel ſatisfactorium pœnæ debitæ poſſint alicui applicari opera bona, non tamen quo ad effectum meritorium, neque præſeruatiuum à peccato futuro. Ricar.ᵈ.& Bonauẽ. quarta diſtin.prima. Et ſic intelligitur Th. quarta diſtinctio.45.quęſt.ſecunda.artic.1. ¶De oratione.cap.28.num.49. & Miſcell. nume.25.

Opera etiam alias debita pro pœnitentia eius poni, & ſuſcipi poſſunt. Verbo Satisfactio.

Opera non ſunt ſatisfactoria in peccato niſi per virtutem, quam accipiunt ex paſſione Chriſti. Conc.Trid.ſeſſ 14. c.octauo. Et non communicantur niſi ſuis amicis, ſibique gratis, quo ad gratiam, & gloriam æternam, nec conſequenter, quo ad remiſſionem æternæ pœnæ, ſed tantum, quo ad pœnam corporalem. ¶Man.c.3. nu.8.

Opera bona facta in peccato mort. proſunt ad multa. iux.gl.c.quod quidã.de pœ. & remiſ. Sunt enim præparatoria ad gratiã, & auxilium ſpeciale. ¶Ibid.& ca.27.n.220. De orat.c.6.num.22.c.20.nu.36. de pœ.d. 1.c.poteſt fieri.nu.9.

Opera bona in mor.facta, ſi qs dicat nihil prodeſſe ſimpliciter falsũ dicit, contra Conc.Tri.ſeſ.14.c.4. Si aũt intelligat, quo ad meritũ uitæ æternæ, uerũ dicit. ¶De ueritate Reſp.q.1.nu.3. & Com.c.quærat. §.qđ autem.nu.1.de pœ.d.3.

Opera bona mortificata per ſubſequens pecc.mortale per pœnitentiam reſurgunt. Th.communiter recep.4.d.22.ar.1.ad 6.& 3.p.q.89.ar. 5.tex.eſt aptiſſimus in c.pium. de pæn.d.3. quia ceſſante cã, ſcilicet peccatum ceſſat effectus. c.cum ceſſante.de app. Et licet opera mortificata, & mortua uideantur æquari, illud eſt uerũ de omnium

mortificatis. ¶Com.cap.quærat. de pœni. diſtinct.3.§. Quod autem.& cap.Diuina.d. 4. §.ſicut ergo.

Opera bona facere, ut uideamur, ſiue laudemur ab hominibus ſiſtendo ſolum in eo gradu non licet.Licet autem illa facere, quo Deus glorificetur. Et ſic magis intelliguntur illæ duæ auctoritates, quæ uidentur contrariæ.Matth.ſexto.Attendite ne faciatis iuſtitiam ueſtram coram hominib. & Matth.quinto. Luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant bona opera ueſtra, quàm ut intelligit Gerſon 3.p.Alphab.q.3. tract. de temper. ¶Com. cap. inter uerba. onclu. 5.n u.57.

Opera ſuo genere bona pro amore laudis,quo ad gratiam produntur cum ſit peccatum ueniale illa facere ob illam, & hoc ſufficit,quo ad hoc.Thom. 2.d.40. quæſt.1. art.quarto.Maior.diſt.17.q.12.Caie.Matth. ſexto.¶Ibid.

Opera bona nulla, quantumlibet magna damnato pœnam æternam differunt, mala uero quantumlibet parua gloriã differunt, & ratio eſt, quia bona omnia illius, aut mortua fuerunt ſemper, aut mortificata. Mala uerò uiuificari non potuerunt. Et ideo illa oportet abradi, & igne abſumi,quo pura,& niteus anima ingrediatur, ubi nil coinquinatum admittitur. ¶Com. cap.ultim.de pœniten. diſtinct.ſeptima. §. ſi quis.num.12.

Operum bonorum impedimentis gaudere malum eſt generaliter, ut quod lapſa ſit hora audiendi Miſſam,ſed aliquando licet.Verb.Gaudium.

Opus quodcũque bonum,etiã alias debitum, & pure mentale eſt ſatisfactorium pœnę peccati remiſſi. ¶Manu.c.3.num.4. cap.26.num.23.

Opus uoti melius eſt,quàm opus uoluntarium ſecundum Thom.2.2.quęſt.88. art. 6.& opuſc.17.cap.12. Ricard.& alios.4.d. 38.glo.ſingul.clemen.prima.de Reli.& uener.Sanct. Quia qui tale opus facit offert Deo arborem cum ſuo fructu.¶Manu.cap. 12. num.32.

Opus de ſe bonum factum à peccante uenialiter ſi illud eſt extrarium non impedit acquiſitionem Indulgentiæ.

Si autem eſt de eſſentia ipſius, & ad indulgẽt.acquirendam requiſitus impedit. ¶De Iub.Not.32.nu.45.

Opus alias ex genere ſuo non ſeruile, etiam ſi intentione ſolum lucrandi fiat, nõ fit ſeruile.Caiet.2.2.q.122.ar.4.Et ſi Ricar. 3.diſt.37.Angel.Verb.Feriæ.§.9.Tabien.§. 17.& Silneſt.uerbo Dominica.q.4.qui non ſatis rem perpenderunt contrariũ aſſerunt. ¶Manu.cap.13.nu.5.

Opus unum & idem non poteſt eſſe bonum,& malum. Thom.2.quæſt.40.ca.cum renunciatur.32.quæſt.1. ¶Com.cap.inter uerba. concl.5.nu.44.

Opus non dicitur bonum, aut malum, quia bonum,aut malum ex eo ſucceſſit,niſi id præuiſum fuerit,nel præuideri debuerit.Thom.1.2.q.20.ar.2.¶Cap.inter uerba. concl.6. num.436.

Opus aliquod, non ideo precio caret, quia ab aliquo gratis illud fieri contingat id ex accidenti ſit.¶De camb.nu.62.

Opinio.

OPinio eſt,quando adhæremus uni parti contradictionis, non tamen firmiter, ſed cum formidine ne pars altera ſit uera.facit glo.in leg.ſi duo. §. penult.ff.uti poſſit.Bald.leg. Admonendi. ff. de iureiur. num.21.Et cum obſcura ſit ſua natura conuenit cum credulitate. Sed differt cum nullam habeat firmitatem, quod docet Barth. ubi ſupra.& probare uidetur tex. in leg.3. eiuſdem.ff.de teſtibus.¶Rubr.de Iud.n.43. Man.c.27.nu.279.de pœn.d.7.c.ſi quis autem.nu.ſecundo.

Opinio communis non uidetur appellanda ad effectum præiudicandi alteri illa, quam plures ſequuntur. Sed illa, quam ſex, uel ſeptem Auctores claſſici rem ex profeſſo tractantes aſſerunt.

Quia opinio non ex numero opinantium, ſed ex pondere Auctorum communis fit, ut dicit Alexand. conſil.202. libro ſeptimo.numer.ſexto relatus à Gomeſ. q. ſecunda.in procem.Regul.Cancel.

Et quilibet poteſt dici communis cum habet octo, uel decem aſſertores graues,

& cum

& cum iudicio eam diligentes. ¶Man.cap. 27.num. 289.

Opinio communis circa fidem, & bonos mores, quã ſequuntur omnes catholici periculoſe relinquitur, niſi adſit, vel lex, vel ratio efficax in contrarium per cap. fina.20.diſtinct.& Ioann.Andr.recept.in ca. de conſt.¶De redim.eccl.quæſt.1.Mon.44. num.ſecundo.de pœn.d.7.cap.ſi quis. nu. 55.conſi.55.de preb.nu.3.

Opinio communis non facit ius, immo vnius ſententia meliori ratione fundata debet ei præferri.leg.ſecunda.§.ſed nec.C. de veter.iur. enucl. ¶Manual. cap. tertio. nume.octauo.

Opinio ſingularis fortiori ratione nixa præualet communi.cap.Capellanus.de feriis.Panorm.& Felin.in cap.1. de conſtitu. ¶Conſi.octauo.de conſangu.& affin.nu.7. conſi.17. de priuil.nu.8.

Opinio Canoniſtarum de Matrimonio conditionali melior eſt opinione Theolo. quia fortioribus rationibus nititur.conſ.1. de cond. appoſ.nu.7.

Opinionem eligens, quam putat rationi conformem ſatisfacit. ¶Conſi. 8.de pœniten.& remiſſion.num.5.

Et ſi illa opinio eſt alicuius grauis Auctoris in his præcipue, quæ ſunt iuris humani non peccat ſecundum Innocen. cap. per tuæ, el ſecundo.de ſimon.qui recipitur à Bald.& alios, quos citat Felin.ca.primo. de ſenten.& re iudic. ¶Conſi.ſecundo. de ſponſa.num.4.de pœn.d.7. cap. ſi quis autem.num.53. & 66.

Opiniones quando occurrunt variæ eligi debet illa, quæ nititur alicui textui, cui contraria, licet ſit communis nequit apte reſpondere, vel nititur alicui forti rationi. ¶Manual.cap.27.numer.286. de Vſur..numer.109.de pœn.diſtinct.ſeptima. c.ſi quis autem.num.52.

Opiniones Doctorum variæ, plus turbant, quàm illuſtrent veritatem. ¶Com.ca. accepta.oppoſ.3.nu 3.de red.eccl.quæſt.1. Mon.17.nu.1.

Opinionibus variis exiſtentibus cõfeſſ. allegat illam, quæ alicui text. nititur deficiente tex.rationi; deficienti ratione eligat cõmunẽ.C.ſtante communi eligat illã, quæ plures habet auctores plura fundamẽta ceſſantib.prædictis eligat fauorabiliorẽ. l.ſemper in dubiis. ff.de regul.iur. ¶Manu. cap.27.num.287.

Opus ſupra.

Oratio.

ORatio actus eſt eminẽtiſſimus, & omnium virtutum colophon, iux. B. Ciprian.actus latriæ, & Religionis verũ ſacrificium.iux.Oſeam 14. & Paul.ad Hebr.13. & Conc.Vien.clem.1.de celeb.Miſſ. Quare, & res eſt admodum neceſſaria, ut impiger nuncius ad Deum magnarum virium ad impetrandum: uincit.n.& cogit quadantenus Deum, qui orandi formam præſcripſit, & vt ſimus ad orandum ſolliciti grauiter adhortatus eſt.

Oratio difficile definitur ob opinionum varietatem. Nam quidam volunt illam eſſe actus intellectus, quidam voluntatis, qdam vero vtrunque, vt videre eſt apud Alexã.1. p.q.22.& D.Thom.2.2.q.83.ar.1.& 4.diſt. 15.quæſt.4.Gabriel.in can.lect. 61. Et aliter à Gram.aliter à Rhetor.à Theolo. & à Canon.accipitur.vt ait Abul.Matth.ſexto. quæſt.24.Quare dicendum pro concordia quod oratio tripliciter accipitur.

Primò generaliſſime, & comprehendit omnem bonam actionem, vt docet Ricar. 4.d.15.ar.4.q.1.iuxt.illud Luc.18. Oportet ſemper orare.& gl.ibi. Semper orat, qui bene agit.

Secundò generaliter, & ſignificat actum contemplandi, meditandi, & laudãdi Deũ, & Sanctos, gratiaſq.agendi.Innoc.3.c. niſi. de renunc.1.Tim.2. Obſecro primum fieri obſecrationes, orationes, &c.Thom 2.2.q. 23.ar.fin.ad 2. Et ſic accipitur definitio Damaſc.lib.3.c.42.

Tertiò accipitur ſpecialiter, & tunc eſt petitio Deo facta ſecundum omnes.Has ſignificationes tãgit Bonau.4 d.15. Archie. 4.p.tit.3. Et fere ſemper in hac ſignificatione accipitur ab his qui de ea agunt.

Eſt igitur petitio Deo aperte, vel operte

te facta, & ideo erit actus intellectus, ut neruoſe probat D.Thom.ubi ſupr. quia pe tere,rog re,impetrare,ordinare,loqui ſunt actus rationis.Deſiderium autem impetran di, aut orandi non eſt oratio, ſed cã eius, quare dicitur oratio per Methonimiam, & ſimiliter per talem figuram appellat putus affectus in Deum ab Aug.l.b. de modo orã di.Et ꝙ ſit deuotio, quędam ex cõpunctione procedens, ut dicit Hugo de S.V. Sequitur etiam, ꝙ definitio illa Neotericorum, uidelicet, quod oratio eſt erectio mẽtis in Deum cum ſtudio, quicpiam ab eo impetrandi,non eſt ſatis perpenſa,quia non conuenit orationi uocali, quæ eſt uerè oratio: & quia ſubſtantia orationis eſt petitio, & non erectio.Illa autem definitio Damaſc.1. Oratio eſt petitio decentium à Deo, non eſt bene aſſignata, quia etiam indecentia petit uera oratio, ut probat D.Tho.4 diſt. 15.q.4.art.1. quod non uidit Caietan. qui hoc negat.2.2.q.83.ar.4.

Idipſum dicunt Caſſiod.& Archid.in ca. presbyteris.95.diſt. & male, niſi aſſumant rationem pro ſola petitione bonorum. Sed datur etiam oratio mala, ut dicunt Hieron. & Grego. ſuper illud Malach.2.Maledicam maledictionibus ueſtris.cap. Maledicam.1. q.1.iuxta illud.Pſalm.108. Oratio eius fiat in peccatum, quare ut dicit Abul.Matth.6. q.27.quod Dæmones, & ſi poſſint nunquã orant, intelligendum eſt de oratione bona

Oratio eſt duplex alia mentalis, quando qui orat nulla exprimit uerba. Alia uocalis,ſeu uerbalis. Tertia mixta hanc addit. cap.18.nu.104.

Oratio uerbalis,& mixta eſt duplex una publica, quæ fit nomine eccleſiæ per illius Miniſtros pro populo. iux.gl.recep.clem.j. de reliq.& uen.Sanct. Thom.ubi ſupra. Alia priuata propria, & particularis, quam quis nomine ſuo,aut alieno, non tamẽ uti Miniſter eccleſiæ facit.

Orationis partes integrales ſunt obſecratio,oratio,petitio,& gratiarum actio 1. Tim.2.Caſſian.collat.9.c.2.Ex quo colligimus,quod in oratione quatuor quilibet tenetur facere. Primo oculos mentis in Deũ erigere contemplando Dei omnip.ſapientiam, & bonitatem. Deinde gratias agere pro beneficiis acceptis. Tertiò,poſtulare optata, & tandem dicere,ut ſui amore, aut Chriſti,aut B.Virg.id præſtet. ¶De oratio. cap.1 per tot.

Oratio bona eſt,quando caret malis circunſtantiis,& eo melior, quo purior eſt ab omni deſiderio malo. Non poteſt,aũt eſſe bona,& mala ſimul,iuxta ueram opinionẽ. D.Thom.ſecunda d.40.q.1.ar.4.& probatur per cap.renunciatur.32.q.5. & ca.fi.de pœn. diſt.2.

Oratio mala eſt ratione alicuius circunſtantiæ. Primò, quando fit a Miniſtro exiſtente in peccato mortali ſecundum Adri. quolib.octauo.quia ille indigne utitur ſuo miniſterio ſpirituali, quæ opinio procedit in illo,qui facit illam, ut Miniſter eccleſiæ publice cum apparatu Euangelium cantando,&c.non autem ſi priuatim dicat, etiam ſi ex ordine id illi incumbat.

Mala eſt oratio, quando fit ſine debita uigilantia, & ſolicitudine, & generaliter, quando petit quod, propter quid, à quo, ubi, quando, quomodo, aut pro quo non debet, quia nullus actus eſt bonus cũ illa requiſita deficiunt.

Quare talis erit, quæ uindictam petit, aut uictoriam illicitam in duello,lucrum illicitum.Mortem alicuius,&c.

Mala eſt oratio, quæ ſine debita attentione fit.de qua Verbo Attentio. Et illa, quæ cum riſu,cachinnis indebitiſque geſtibus fit, corpore fracto, & incompoſito, ita ut ſcandalum patiat. ¶Cap.20. per totum.ca.13.per tot.

Contra uerò tenet Medina.q.13. de oratione cuius rationes Author ponit. ca.20. num.26.Illiſque reſpondet,& quæſtionem ſoluit. num,27.

Oratio item mala eſt ſiue ſit publica, ſiue priuata ſi poſtquam cepta eſt uoluntarie relinquitur imperfecta, uel ſi illi aliqd alienum admiſcetur,quo interrumpatur,& cauſetur diſtractio mentis, ꝙ probatur in Conc.Vien.clem.1.de celebr.miſſ. Concil. Baſil.ſeſſ.21. Non autem hoc accidit ſi fiat cum cauſa, ut quando id ſpectat ad ipſum officium ſicuti ſi occurreret aliquod dubium, de quo uelimus nos certos reddere. ar.l.hæredes palam.§.fi.ff.de teſta Vel cum

id ſpectet ad eundem finem, vel ſaluti conſert. argumen. leg. cum antiquitas. de teſtament. aut commodo corporali, vel temporali proximi, aut ſui, modo id fiat ſine ſcandalo alieno, vel ſi id quod inſeritur breue ſit. argumen. leg. continuus. in principio. ff. de verborum oblig.

Et quo magis publica eſt oratio, eo minus fieri debet interruptio, quæ tamen nō inducit obligationem iterandi, niſi tam magna ſit, quod inducat veram diſcontinuitatem. ¶Cap. decimotertio. & cap. 16. per totum.

Oratio mala item eſt, quæ fit in peccato mortali, & non eſt meritoria. iuxta D. Tho. 2. 2. quæſt. 83. art. 15. Concil. de Colon. Nihil enim ualet niſi fiat fide viua, ſcilicet, quo ad gratiam, & gloriam, licet poſſit eſſe impetratoria ſuſtentationis corporalis, vel aliarum rerum. ¶Ca. 8.

Oratio item mala eſt, ſi fiat à dormiente, quia vigilantibus, & non dormientibus iura ſubueniunt. leg. pupillus. § final. ff. de his, quæ in fraud. credit. Quare ob hoc vocantur vigiliæ. diſt. 91. & capit. clericus. quia debent ſecundum ſolicitudinem vigilem recitari. Hoſtienſ. de celeb. Miſſ. cap. 1. Et quia dormiendo nemo meretur. clem. 1. de homic. Thom. 4. d. 9. q. 1. & 2. 2. q. 54. ar. 8. ¶Cap. 9.

Oratio item mala eſt ſi ſine attentione eſt, & ſi oratio eſt voluntaria peccatum nō eſt mortale, quia quod non præcipitur, vt faciamus, minus præcipitur vt attente faciamus cum non entis non ſint qualitates. leg. ſi ſeruus. § primo. ff. de act. emptio. cap. cum Paulus. 1. q. 1.

Et licèt adſit præceptum generale de bene faciendo, attamen cum non concurrat in ſpeciali non obligat ad mortale. ¶conſi. 2. de Sortil.

Si autem eſt præcepta, peccatum mort. inducit, quia ibi conuenit tam de orando, quod obligat ad mor. cap. quod præcipitur 4. quæſt. 1 quàm de bene orando, quod cōcurrens cū primo obligat pariter ad mor. ¶Cap. 21. nu. 41.

Oratio mentalis eſt, quæ nullo verbo prolato fit, quæ in omni loco fieri poteſt, dum adſunt circunſtantiæ, vt tradit Tho. c. 2. ad Tim. lect. 1. ¶Cap. 5. num. 6. Qui modus orandi eſt præclariſſimus, vt reputat Caſſian. col. 9. ca. 36.

Cui maxime intendere deberemus, cū tamen illa longa eſt patitur maiores euagationes, & interdum vertiginem capitis cerebro debilibus parit. Et hoc ſacerdotibus non præcipitur in vtroque memento Miſſæ, vt aliqui credunt, cum id nullo iure pbetur. Neque hac ſatisfacimus recitando horas nos clerici. Deberet tamen eſſe fundamentum omnium orationum vocaliū. ¶Cap. 18.

Oratio vocalis, quæ nomine eccleſiæ fit à priuata, differt in duob. Primò, quia ferè ſemper debet verbis, & non ſufficit ſi ſola mente fiat, etiam ſi fieret cum omni attentione. Th. 2. 2. q. 83. ar. 12. & Com. cle. 1. de rel & vene. ſanct. quam eleganter explicat Adria. quol. 8. Secundò, quia à publica non poſſes adimere vocem, nec verba, etiam ſi illa impediant deuotionem. Et hoc intelligitur de publica cum publicè fit, non autem quando priuatim, quia tunc verba tantum, non autem vox ſunt neceſſaria. ¶Cap. 17. num. 38. & 41.

Sufficit. n. formare verba intra labia, ita vt ipſe audire, aut intelligere queat, qui dicit. Non autem requiritur, vt alij audiant, quod & ſeruant doctiores, & pientiores, alioquin tenerent reſtituere fructus. Et, vt ait Caie. 2. 2. q. 87. ar. 12. Et ſi omnino publica de præcepto debet eſſe vocalis clara tamen, & alta dēt eſſe tantū de decentia, quę ceſſat cū non ad offendendū alteriū ſubmiſſe dicit. Et ſufficit ſi ſe mente in Deū moueat, qui recitat. ¶C. 20. nu. 14.

Oratio publica illa eſt, q publice fit, & eſt præſtantior, quàm priuata, id. n. à tēporibus vſq; Apoſtolorum pro melius habitū eſt. Idque faciebāt Monaci Aegyptij. Et deuoti ſua deuotione calefaciunt frigidos, p ſanctam illam cōionem conſeruat amicitia & charitas fratrum augetur. ¶Ca. 10. n. 46. c. 17. n. 24. vbi reſpondet aliquib. rationib. in contrariam partem adductis. à n. 26.

† Ex his omnes collige, quòd oratio, vel eſt Mentalis, vel Vocalis, & hæc vel publica, vel priuata. Et hæc, vel volūtaria, vel præcepta.

Oratio tres habet ſpecies. argument. ca. charitas de pœn. diſtinct. 2. Prima appellatur viua, & eſt illa, quæ bene, & virtuoſe fit abſque vllius circunſtantiæ defectu ab eo, qui eſt in ſtatu gratię.

Secunda dicitur mortua, quæ eſt quidẽ bona moraliter, & eſt illa, quæ fit ab eo, qui eſt in peccato mortali.

Tertia dicitur mortifera, quæ eſt vitioſa, & peccatum ex defectu alicuius circunſtantiæ, ſub qua includitur etiam illa, quæ eſt peccatum veniale, non quia mortem inferat, ſed quia diſponit ad illam, vel vitam æternam differt eo, quod nata eſt priuare nos pro aliquo tempore ipſa gloria, argu. l. fina. ff. de c. dim. & l. prima. ff. de publ. Iud. ¶Cap. 20. num. 33.

Oratio viua ad tria valet. Primò, ad merendum gratiæ augumentum, quod quidẽ non ineſt ei ex ſua natura magis, quàm aliis bonis operibus, ſed ex gratia in qua eſt orans. licet ex gratia ſola non dependeat magis, vel minus mereri. Medina, quæſtion. 17. de oratione contra Gerſon 3. par. Alphab. c. 76. poſt Adri. quol. 8.

Secundò, valet ad ſatisfaciendum, quod illi ineſt ex diuina promiſſione cum ſit bonum opus, atque pœnale, quia fatigat, & humiliat orantem, contra tamen inclinationem ſenſualẽm, non autem contra inclinationem actualem, vt ſibi perſuadet Medina. Tertiò, valet ad obtinendum poſtulata, quod ineſt illi ob promiſſiones nobis factis à Redemptore. Matth. octauo. Ioann. vlt. &c. ¶Cap. 20.

Debent autem ad hoc quatuor concurrere. Primò, vt orans pro ſe petat.

Secundò, vt petat bona intentione.

Tertiò, vt petat neceſſaria ad ſalutem.

Quartò, cum perſeuerantia debita. Concil. Baſil. Relatum à D Thom. 2. 2. quæſtio. 83. art. 15. ¶Cap. 19. num. 162. Et conſil. 5. de pœn. & remiſſ.

Oratio viua pp ſe, de iuſtitia meretur gratiæ augumentum, & gloriæ, & iuſtitiæ ſatisfacit, & Dei miſericordia impetrat ſi illa concurrant, ſi autem non concurrunt poteſt illa cauſare ex diuina liberalitate. ¶Ibidem num. 34.

Oratio mortua non meretur gratiam de iuſtitia, neque ſatisfactionem ſecundum D. Thom. Sed Scotus aliter ſentit vide Verbo Satisfactio. Quæ Scoti opinio videtur verior, ſed tamen opinio D. Thomas videtur vtilior. Impetrat tamen ſecundum omnes, non quidem de iuſtitia, ſed ex miſericordia promittentis. ¶Ibid.

Oratio hæc mortua, quæ eſt de ſe bona valet ad multa, ſicut alia opera mortua bona, quorum tria ponit D. Thom. 4. diſt. 15. quæſt. prima. art. 3. quæſt. 3. & gloſſ. in cap. quod quidam. de pœn. diſt. 3. & Adria. quolib. octauo. Silueſtr. verbo Charitas. qõn. 8.

Primò, ut detur inſpiratio, quæ diſponat ad gratiam.

Secundò, ad euitationem noui peccati mortalis.

Tertiò, ad obtinendum auxilium Sanctorum, & conſeruationem bonorum temporalium, ad aſſuendũ bonis operib. &c. ¶Cap. 20. num. 35. Com. cap. quod quipam. §. quod autem. de pœn. d. 3.

Oratio mortifera mala eſt, & non prodeſt, nec de iuſtitia, nec de liberalitate, qn potius nocet, & meretur pœnam, licet in malum orantis ſæpius audiatur ſecundum omnes. Satisfacit tamen de iuſtitia præcepto obligante ad dicendũ illam cõtra Adr. quol. 8. art. 18. quod probat Clem. 1. de Reliq. & ven. Sanct. & Thom. vbi ſupra. ar. 16. Id autem non facit, quando ei adeſt defectus attentionis, vel deuotionis. ¶Capit. 20. num. 36.

Oratio conuenit ſolis Angelis, & hominib. quia neque inanima, neque Bruta rõnis expertia poſſunt exercere actum rationi conuenientem.

Diuinæ autem perſonæ non poſſũt adire Superiorem, quod oratio requirit ſecundum omnes.

De irrationabilibus dicitur Pſalm. 176. quod inuocant, ſed hoc intelligitur de deſiderio naturali, quo bonitatem diuinã, modo ſibi apto participare cupiunt. Thom. 2. 2. q. 83. art. 10. Chriſtus item orauit ſed ut homo, & pro nobis interpellando nũc orat 1. Io. 2. Tho. 4. d. 15. q. 4. ar. 6.

Dæmones orare quidem poſſunt, ait Abul. Matth. 6. at nunquam id faciunt. quod verum eſt de oratione bona, non autem de

mala,

mala, quia etiam peccatores orant male frequenter, & damnati faciunt. ¶Cap. primo, & vigeſimo.

Exiſtentes in Purgatorio non orant, quia eorum oratio non poteſt eſſe meritoria cum ſint extra ſtatum merendi, neque ſatiſfactoria, quia non poſſunt ſatisfacere, niſi eo modo ſibi iam determinato patiendo. Et eſt doctrina communis D. Thom. 2.2.q. 83.art.4.ad 3.& 4.d.15.q.4.ar.5. Antonin. 4.par.titul.5. cap.8. Silueſt. verb. oratio.q.2. ¶Cap.1.a num.2.

Ex his ſequitur, quod oratio propria ad Homines pertinet in hoc mundo exiſtentes, quare omnes præcepto naturali, & diuino præfixo cum ad ætatem diſcretionis peruenerint tenentur aliquando orare, vt ſentit Thom. quarta diſtinct. decimaquinta quæſt. quarta. per illud Luc.8. oportet ſēper orare cuius verbi ſignificatio neceſſitatem importat, ſecundum Chryſ. & gl. communiter recepta cum ibi late citata à Iaſ. l.1.ff. de iuſt. & iur. quia tenemur ſalutis curam habere, & conſequenter quærere, & petere, quæ ad illam neceſſaria ſunt. ca. omnes de Cenſ. d.4. cap. firmiſſime 15.q.1. tale autem eſt diuinum auxilium, quod non poſſumus promereri niſi petamus Auguſt. de eccleſ. dogm. cap.56. ¶Cap.3.nu.8. Et conuenit tam peccatoribus etiam obſtinatis, quā iuſtis, quia etiam iuſti petūt rogando quod eſt proprie orare, vt probat Tho. vbi ſupra, & Caiet. 2.2.q.83.ar.4. ¶Cap.20.nu.12.

Oratio ad Deum ſolum proprie dirigi debet ad effectum, vt det, aut efficiat id pro quo oratur Apoc. 2. Quia oratio eſt actus latriæ, quæ ſoli Deo debetur Tho. vbi ſup. ar.3. Et quia ſola gratia, atque beatitudo petenda eſt, quæ à Deo ſolo prouenit pſalm. 83. ¶Cap.1.num.21.

Oramus autem non, vt noue velit cum ſit plane immutabilis, ſed vt det, quod decreuit nobis velle dare oratione mediante. ¶Cap.19.nu.54.

Angeli etiam, & Sancti orandi ſunt ſecūdario ad effectum conſequendi à Deo, quæ petimus. Iob. 5. voca ſi eſt, qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum cōuertere. Quare vſus eccleſiæ ab Apoſtolis emanatus habet, vt ad Deum orantes dicamus. Miſerere nobis ad Sanctos autem ora pro nobis. Conc. Trid. ſeſſ.25. in decr. 10 de Inuoc. Sanctorum contrarium autem dicere eſt hæreticum. ¶Cap.1.nu.21.

Oratio ad exiſtentes in Purgatorio non eſt dirigenda, vel quia, vt ſentit D.Th. non ſunt beati, vel quia adhuc ſunt in via. Sed rationes iſtæ ſunt inefficaces, quia exiſtentes in limbo ante Chriſtum nondum erant in patria beati, & tamen poterant orari. Niſi dicamus, quod viuus non eſt certus de ſua beatitudine, ſicut de illa ſunt certi illi. ¶Cap.1.nu 22.& cap. 20.nu. 10. Poſſumus autem illos rogare verbis, vel ſcripto, vt orent pro nobis, at id vulgo non dicitur oratio.

† Dicerem ego, quod exiſtentes in Purgatorio cum ſint in tormentis magis d. be re eſſe, ſoliciti pro ſe quā pro alijs, etſi poſſent magis rogarent nos vt rogaremus pro ipſis, ad hoc vt citius expiati, & in patriam recepti orarent ipſi pro nobis.

Oratio ad Deum directa non manifeſtat illi noſtrum deſiderium, atque neceſſitatem cum Deo omnia à principio cognita ſint. Non petit, vt noue velit cum noſtros cognoſcat defectus, & ſit immutabilis. Sed Dei nobis familiaritatem conciliat, & licet multiplicentur petitiones, nullum tamen illi faſtidium pariunt. Compendi Theol. ca. 257. Thom. 2.2.q.83.ar.9.ad.5.& 4. diſtin. q.4. ¶Cap.19.nu.57.

Oratio poteſt fieri pro ſe, & pro alijs amicis, & inimicis, viuis, & Mortuis, fidelibus, & infidelibus, iuſtis, & iniuſtis. Orare autē tenemur pro alijs, quia Saluator noſter id nos docuit dum orationem compoſuit cōmunem, & in numero plurali. Et quia illa, quæ fiunt pro pluribus cæteris paribus melior eſt. Secundum Adrian. quol.8. ¶Ca. 19.nu.97.& nu.118.

Oratio non eſt Deo dirigenda pro Beatis in Cœlo neque pro damnatis in inferno, neque pro relegatis in limbo, quia hi omnes oratione non indigent: illi, quia ſuū finem ſupernaturalem, & gloriam iam conſecuti ſunt. Alij quia ipſam conſequi minime poſſunt Tho. 4.d.25.q.1. ¶Ca.20.n. 37.

Pro obſtinatis peccatoribus exiſtentibus in mortali peccato non tenemur ora-

re licet id nobis non ſit vetitum. Tho.d. 45.in expoſ.li eræ. ¶Cap.19.nu.64.

Pro infidelibus,& excommunicatis poſſumus orare oratione priuata,licet illis nihil proficiat ad gratiam,& gloriam niſi cõuertantur Tho.4.d.18.q.2.ar.1.q.2.ad. 1.& 2.2.q. 31. Non autem id poſſumus facere oratione publica,quæ dicitur pro mẽbris eccleſiæ ſecundũ eũdem. Sed ſi ſigna darẽt contritionis,ob quæ poſſemus credere eos eſſe extra peccatum mortale, poſſemus pro illis orare oratione publica , ſed tamen ſecrete iuxt.cap.A nobis el 2. de ſen.excom. quia tunc fidei,& charitatis glutino vnirẽtur Eccleſiæ licet occulte.¶Cap. 19.n. 68. Quod ſi eccleſia facit id publiice in die veneris Sancti orando propaganis, Iudæis,atque hæreticis, ſciendum , quod illa id non facit orationibus compoſitis ad orandum pro ſuis membris, ſed orationibus peculiaribus ad orandum pro ſuis inimicis,quibus & quilibet, & ſimilib. poteſt quis vti non vt perſona publica rogando, v illi conuertantur,immo & applicando ualorẽ orationum publicarum illis , quib. debet ad effectum,ut Deus preces exaudiat. ¶ Capitul. 19.nume. 71.

Pro inimicis tenemur orare,ut fecit Dominus,& Stephanus. Matth. ſexto. Orate pro perſequentibus,& calumniantibus Ad hoc autem tenemur in generali, ita uidelicet,ut orando pro aliis orationib. publicis non eximamus illos.Thom.2.2.q.63. ar.8. Et habere uoluntatem in particulari orandi pro illis , ſi uideremus id eſſe neceſſarium ad eorum ſalutem. ¶Cap.decimo nono.nume 76.

Pro exiſtentib.in Purgatorio oratio fieri debet,& illis multum prodeſt . Primò,quo ad conſolationem,quam recipiunt cũ ſciũt nos pro ipſis id facere.Secundò,quo ad ſatisfactionem in totum,uel in partem debitam.c.Animæ.13.q. 2.Thom.4.d.q.55.q.2. ar.2.ca. 20.num.43.

Prodeſt autem illis uia Iuſtitiæ,& ſecundum communem ſententiam liberantur à pœna,quam debent ſoluente alio pro illis. Thom.4.diſt.45.q.3.ar.1. Et ſi Medina 4. de oratione. quæſt. 19. dicat non reperiri. tex.id probantem.

51 Oratio ſemper debet fieri aliquo loco. Circa qđ multæ irrepſerunt hæreſes, quas reprobat Vuald li.de ſacram.c.143.Dicendum tamen rectè, q̃ oratio uocalis, & priuata,& publica priuatim facta cum non eſt certo loco præcepta poteſt fieri quocũque loco modo aliæ circunſtantię concurrant. 1.Tim. 2. Volo uiros orare in omni loco. Et eccleſia canit in præfat. Nos tibi ſemper & ubique gratias agere.Bernar.relatus à gl. magna.in clem. 1.de reliq.& uen.ſanc.Vbicunque fueris intra teipſum ora. Si longe fueris ab oratorio non quæras locum,quia ipſe locus es. Quæ autem præcepta eſt certo loco fieri non ualet,ſi extra fiat. l.quę cõditio.§.cum ita.ff.de cond.& c.nos quidẽ. de teſta.clem.quia contingit.de relig.dom. Bald. in leg. ſi quis ad declinandum. C. de epiſcop. & cler. & omnes in cap. ſi patet. de teſtam.

Oratio cõgruentius fit in locis ſacris, & in eccleſiis,quàm alibi.Conc.Gangr.c.Parſimoniam cum gl..41.d. Conc.Lugdu.cap. decet.de Immun.eccleſ. li.6. Baſil. ſeſſ.21. Vuald.de ſacram.c.147. Primò,ratione uirtutis conſecrationis.Secundo,ob miſteria, quæ illi continentur, & concurſum oratiũ. 2.1.q.84.ar.3.

Poteſt etiam fieri in loco prophano, mõ ille ſit honeſtus ne loci circunſtantia uideatur deeſſe.Ambr.& Aug.ſuper illud 1.Tim. 2. Et id non intelligitur de mentali, neque de uocati in caſu neceſſitatis,quia nulla eſt lex contraria. Sed Aug.& Amb.reputat indecentiorem locum cõmunem,ubi multus ſit concurſus,ut forum. At multi pij uiri equitantes in ſtabulis apud ſua iumenta melius recitant , quàm in cubiculo diuerſorii clamoſo. Et quia tandem ceſſante ſcandalo,atque contemptu,& irreuerentia, nihil aliud obſtare uidetur,quo minus ibi poſſimus recitare. ¶Cap. 5.à num.1.uſque ad 9. Publica uero oratio in loco ſacro fieri debet. Vide verbo Hora.

Oratio fieri debet aliquo tempore, & in veteri teſtamento orabant tribus horis, Tertia,Sexta , & Nona, quo ſignificabatur eſſe vnus, & trinus Deus , qui adorabatur Daniel ſexto. Dauid ſepties in die. pſalm. 118.D.Iacobus centies in die , & toties in

nocte genua flectebat. De aliis aliter legitur in ſcripturis.¶Cap.3.nu.1.

At ſi Ius diuinum conſideremus, uel naturale poſitiuum, non decernitur nobis aliquod tempus ad orandum præfixum.Th. 4.diſtinct.15.quæſt.quarta.artic.primo.q.3. Palud.ibidem.quæſt.quinta. & Archiepiſ. quarta par.tit.quinto.cap.octauo.Abulenſ. Matth.ſexto.quæſt.32.

Et quamuis in ſcripturis de aliquibus legitur, Statis horis illos oraſſe, non propterea tamen id ex obligatione faciebant.

Quod ſi Chriſtus Luc.18. dicat, oportet ſemper orare, id de oratione generaliſſimè ſumpta, id eſt de bono opere omni, uel de oratione propriè, quo ad cauſam, id eſt, ꝙ cauſa orationis debet ſemper durare intelligitur ſecundum Thom.2.2.q.83.art.4. & Abul.ubi ſup.q.34.

Tenemur autem omnes cum ad annum diſcretionis peruenimus aliquo tempore orare, ut ſupra dictum eſt.¶Ca.3.n.6.

Quando autem quis teneatur ſub pœna peccati mortal. orare difficile eſt determinare attento ſolo iure naturali, ac diuino poſitiuo, ut dixit Palud.4.d. 15.quæſtio. 5. quia tūc tantum tenemur bona ſpiritualia petere, cum non ſubeſt alia cauſa in id, & quia alia remedia adſunt liberandi à peccato cum in illo ſumus, quàm oratio. Non tenetur quis ſemper orare pro proximo, cum uidet eſſe in peccato mortali. ¶Ibid. num.decimo.

Verum ſecundum mentem eiuſdem ubi ſupra, Videmur ad hoc teneri ſub tali pœna, quoties apparet non eſſe aliam rationē conſequendi noſtram proximiq; ſalutem, ut ſi aliquis iret ad duellum, neque ego poſſem illum aliter retrahere. ¶Ibidem nume. decimoquarto.

Tenemur etiam ad orationem cū adeſt uotum, aut iuramentum, pręceptū, aut pœnitentia iniuncta: c.Magnæ.ext.de uoto.c. ſi uerò.de iureiu.c.Admonere.33.q.2.Ibi. num.15.Abulenſ.Matth.6.quæſt.32. dicit nos teneri cum ad uſum diſcretionis peruenerimus, & hoc iure naturali. Sed non uidetur uerum, licet quis tunc teneatur de liberare de ſe, & de ſuo fine, quod docet d. Thom.1.2.q.89.ar.6.Et Caie. ibi cōprobat duabus fortiſſimis rationibus, uidelicet ꝙ tunc omnis debet ſe ordinare ad finem debitum, ut uirtuoſe uiuat, non tamen cōcludit, ꝙ neceſſe ſit orare, atque ad hoc auxilium petere à Deo.¶Ibi.nu.16.& 17.

Tenemur orare ceſſante impedimento legitimo cum ſumus in Miſſa, & aſſiſtimus Sacerdoti oranti.cap.Miſſas. de conſecrat. diſtinct.5.Diuerſi diuerſo tempore, deinde tenentur ſecundum ſtatuta diuerſorū Pontif. Abbatum, Regum, Confraternitatum. Ibidem num.18.

Reliqua ad hoc propoſitum de oratione publica.Vide verbo Hora.

Deberemus orare, ſaltem pauxillum in lecto à ſomno primo experrecti, in mane ſurgendo, in principio, & fine prandii, & cœnæ, ad quod præcipuè tenentur Sacerdotes.c.quando 44.diſt.A ſomno meridiano cum pulſatur, ad eleuationem Sacram. ad ueſperas, ad Auemaria. Sed nō eſt de pręcepto.¶cap.18.nu.40.

Quantum ad geſtus orandi dicendum, ꝙ nullo iure diuino, aut naturali, uel ſuper naturali nouo, geſtus aliquis nobis præcipitur, quo orare teneamur. Et licet Paulus 1. Tim.2.dixerit: Volo uiros orare in omni loco leuantes puras manus, &c.id tamē præcipere non intendit, ut exponit ibi D. Tho. Sed puritatem tantum operum intelligit. Et ſimiliter, quando dicit.Huius rei gratia flecto genua mea, &c. dat nobis exemplum orandi non præceptum. ad Epheſ.3. Qui quidem geſtus corporales, & ſi per ſe Deo neque placeant, neque diſplicecāt, multum tamen ualet ad excitandam deuotionem contra Lutheranos, ut ait Augu. Tho. ſecunda ſecundæ.q.84. artic.2. ¶c.4.n.4.

Oratio publica cum in Eccleſia publice fit, debet fieri cum illis geſtibus, quos ſua Eccleſia de conſuetudine obſeruat.

Oratio autem priuata, & publica cum priuatim recitatur poteſt fieri quocunque modo ambulando, ſtando, ſedendo, & procumbendo, modò nullum ſcandalum aliis pariat. Innocent. capit. primo. de celebratio. Miſſarum.¶cap.quarto.num. decimo quarto. Quoniam tamen geſtus adaugent deuotionem, debet quiſlibet experiri quos geſtus ſibi magis expediat, & illis

Hanc non poteſt conferre Epiſcopus alienus licite, neque familiari ſuo etiam cótinuo triennali, niſi ſtatim in beneficium conferat. Conc. Triden. ſeſſ. 23. Comprehē ditur generaliter in numero ordinum. cap. cùm contingat. de æta. & qual.

Quare eſt ordo ſimpliciter, ſecundum communem vſum loquendi, qui ſeruādus eſt. l. Labeo. §. quod tamen. ff. de legib. quæ requirantur. vide Conc. Tridē ſeſſ. 23. cap. quarto. ¶ Manual. cap. 25. num. 68. De orat. cap. 22. num. 109.

Ordines Minores ſunt quatuor, Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Acolitus. Et nō ſunt vere ſacramenta, vt omnes Theologi fatentur, quibus magis adhærendum eſt, quàm Canoniſtis. Ideo dicuntur non ſacri, & ſacramentalia potius Et qui illis ante ætatē legitimam ſuſcipiunt, non ſunt ſuſpenſi, licet ſint ſuſpendendi. cap. vel non eſt comp. ſ. de tempor. ordin. ¶ Conſil. 28. de ſent. excomm. nu. 14.

Debent ſuſcipi per temporum interſtitia, niſi aliter Epiſcopo videatur. Conc. Triden. ¶ Conſi. 48. de temp. ord. Abbates conferre poſſunt. Ver. Abbas.

Minores ordines recipere in pecc. mortali, non eſt mortale, cum non ſint vere ſacramenta. ¶ Man. ca. 22. num. 18.

Secus ſi ille erat excommunicatus. cap. ſi celebrat. de cler. excommun. Mino. Et ſi excommunicatio erat maior fit irregularis à ſolo Papa abſolu. Panorm. & communis in cap. cum illorum. de ſent. excomm. Neque Silu. ſt. Verb. Diſpenſatio. quæſtio. 10. §. 10. aliter ſentit, licet aliquibus id viſum it. ¶ Man. c. 25. nu. 72.

In primo etiam caſu dubium eſt an peccet, quia eccleſia indeterminatum reliquit, an iſti ordines ſint vera ſacramenta, vt videre eſt in Conc. Colon. & Conc. Trident. cap. 2. & 3. ſeſſion. 23. videtur inclinare in partem affirmatiuam.

Ideo qui ſine ſaltem contritione in mortali exhibet ſe inſigniendum, periculo ſe exponit ſuſcipiendi in ſtatu damnationis, & conſequenter videtur peccare lethaliter, iuxta illud Eccleſiaſt. 3. Qui amat periculum peribit in illo. ¶ Com. in princip. de poen. d. 5. nu. 40.

Minores ordines, recipere ſine animo clericandi non eſt mortale, quia id nullo iure prohibetur, immo & illegitimus Epiſcopi diſpenſatione, poteſt promoueri ad minores, & tamen non poteſt aſcendere plus vltra. ¶ Ibidem num. 109. & de oratio. cap. 22. num. 112.

Ordines minores, qui tantum habēt nō tenentur ad recitandum horas. Vide verbo Hora.

Maiores verò ordines, qui & Sacri dicuntur tres ſunt, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, quibus ſi addas Epiſcopatum erunt quatuor, quod magis tenendum videtur recedendo in hoc à Theolo. per cap. 1. iuncta glo. 3 2. diſt. & per Can. 7. Conc. Triden. ſeſſ. 23. vbi determinat Epiſcopos eſſe presbyteris ſuperiores, & habē re dignitatem diſtinctam. ¶ Manu. c. 22. nu. 18. de ora. c. 3. nu. 27.

Hos conferre non poteſt, qui non eſt Epiſcopus, etiam ex Papæ commiſſione. c. Manus. de conſecr. diſt. 5. cap. quanto, de cō ſuetud. Scot. Durand. Adrian. & Thom. 4. diſt. 7. Canoniſtæ. in cap. peruenit. 95. diſt. Quod videtur innuere Conc. Trid. ſeſſion. 23. cap. octauo. Dum ſtatuit vnumquenque à proprio Epiſcopo debere ordinari. ¶ Conſi. 13. de priuileg.

† Nota, quòd habere dignitatem diſtinctam, & gradum ſuperiorem, non eſt habere diſtinctum ordinem. Quare non ſequitur, quòd Epiſcopatus ſit ordo.

Maiores ordines ab alieno ſi conferantur, collatio non tenet. ¶ conſi. 30. de temp. ord. Et qui illos confert alere non tenetur ordinatum, qui ſe patrimonium habere ementitus eſt Dec. cap. Epiſcopus. de præb. ¶ Conſi. 47. eod. tit.

Et cum collatio iſta ſit actio humana, ideo requirit intentionem faciendi, quod facit Eccleſia. ¶ conſi. 7. nu. 3.

Si conferantur infanti, etiam vnius diei imprimunt characterem, modo ille ſit baptizatus. Guiler. clem. 1. de ſtat. & qualitat. communiter receptus. Sed cum non adſit conſenſus nō inhabilitat ad matrimonium, vt omnes tenent glo. in cap. vbi illa. 74. diſt. ¶ Conſi. 3 de his, quæ vi.

Ordines ſacros, qui recipere vult debet ha-

habere multa requiſita. Primò, requiritur ætas legitima, & qui illam non habet verũ quidem ordinem ſuſcipit, ſed eſt ſuſpenſus per extrauag. Pij 2. Cum ex ſacrorum. Ante illam tamen ſolummodo erant ſuſpenden di. cap. Sanctorum. diſt. 70. ¶conſi. 1. de tẽp. ord. conſi 7. 19. 20. 36.

Illam autem non incurreret, qui ordinaretur ante illam bono, & ſimplici animo, ſaltem quo ad forum conſcientiæ exiſtimans ſe legitime ordinatum, cum ibi non adſit præſumptio, quam requirit illa extrauagans, & conſequenter abſit dolus, iuxta doctr. Cardinal. in Clemen. prima. art. 38. de priuil. ¶Man. c. 27. nu. 155. & Com. cap. Accepta. op. 8. nu. 32.

Secundò, requiritur tempus ab Eccleſia ſtatutum, & qui extra illud ordinatur, eſt ipſo iure ſuſpenſus per eãdem extrauagan. Et ſi celebrat antequam abſoluatur fit irregularis. per eandem. & cap. primo. de re iudic. lib. 6. ¶Manual. c. 25. nu. 71. & c. 27. nu. 142. conſ. 40. de temp. or.

Tertiò requiritur, ne ſit corpore vitiatus ita ut ordines non poſſit exercere, vt mutilatus aliquo membro principali. titul. de corp. vitiat. per tot.

Qui ſeipſum caſtrauerit ex quo eſt effectus irregularis. cap. ſi quis abſcidit. & cap. Eunuchus. diſtinct. 55. ¶Conſi. ſecundo de frigidis, &c.

Quartò, ne habeat aliquem defectũ animæ, ut ſi ſit ignorans, aut illiteratus, aut ſimoniacus. de quo vide locis proprijs.

Quintò, ne ſit illegitimus, aut bigamus. Ver. Illegitimus, Ver. Bigamia.

Sextò, quod habeat titulum ſufficiẽtem, vel patrimonij, aut alterius beneficij, ſiue penſionis, ex quib. ordinatus neceſſaria recipere poſſit. cap. Sanctorum. 70. diſtinct. & cap. tua. & c. cum ſecundam. Ib.

Et qui non habet, non eſt iuſte ordinatus. ¶conſi. 18. de temp. ord.

Quare qui ordinatur ſine patrimonio, vel ad præſentationem alicuius beneficij, cum pacto de non petendi ab Epiſcopo victum, vel nihil petendo eſt ſuſpenſus. cap. penul. de ſimon. vel qui ordinatur cum patrimonio, vel alimentis promiſſis, vel donatis cum pacto non petendi.

Si autem retrodonauerit poſtquàm fuerit ordinatus ſine pacto præcedente, non videtur incurrere. argument. gloſſ. ſingul. cap. tuis. de præbend. ¶Manual. capit. 27. nume. 258.

Ordines, & eorum vſus impedit peccatum Notorium depoſitione dignum ante diſpenſationẽ, etiam peracta pœnitentia. cap. final. de tempor. ordinar. ¶Manual. capit. 25. num. 73.

Ordines aſſumere non impedit coeundi impotentia, niſi illam concomitetur aliqua irregularitas, vel inhabilitas alia. etiam ſi ſit Eunuchus, aut caſtratus. ¶conſil. 2. de frig. & malef. nu. 3.

Ordines accipere cum intentione illos accipiendi, licet cum ſcrupulo illos non accipiendi verè illos accipit, ſufficit. n. quòd velit accipere bene, vel male, etiam metu mortis, vt determinat Inn. c. Maiores. de Baptiſ. ¶conſi. 57. de temp. or. nu. 5.

Ordinis ſacrorum miniſterium, ſummã mundiciam requirit. Leu. 19. cap. propoſuiſti. 32. diſtinct. 9. & ſummam attentionem. cap. Quando. de conſec. diſtinct. 1. ¶conſi. 10. de ſponſal.

Ordines ſumere poteſt ille cuius vxor clam ducta alii nupſit. c. Agathoſa. 27. q. 2. ¶conſi. 1. de Adul.

Ordines aſſumere non debet, nec poteſt accuſatus, denunciatus, Inquiſitus, Inſamis, &c. ¶conſi. 3. de Accuſ.

Ordinatus ſcienter per ſimoniam eſt irregularis. Verb. Irregularitas.

Ordinatus ordinibus Sacris poſt Matrimonium præſumptum, poteſt ſeparare ſe, ſi illa adulterata ſit ſine auctoritate. ca. Agathoſa. 27. queſt. 2. & ſimiliter poteſt iuſte Religionem intrare, & profiteri, & ordinari cum matrimonium poſſit diuidi, quo ad Thorum, & cohabitationem in foro conſcientiæ. Et poteſt etiam ordinibus uti abſque alia diſpenſatioue. ¶ Conſil. 23. de ſponſal.

Ordinatus abſque ualidis dimiſſoriis publica diſpenſatione eget cum ſit ſuſpenſus per extrauagan. Pij 2. ¶Conſil. 51. de temp. ordinar.

Ordinatus ad titulum ſibi donatum, licet tantundem debeat ordinibus, non eſt ſu-

ſuſpenſus, quia verè habet titulum. ¶Conſ. 13. de temp. ord.

Ordinatus ſine titulo iuſto ſecundũ antiquos canones erat ſuſpenſus. cap. Neminem, & cap. Sanctorum. 70. diſtinct. etiam promotus ad Minores. Hodie per Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. de Reform. reſtringitur ſuſpenſio ad Maiores tantum, & ad titulũ non ſolum iuſtum, ſed extenditur ad titulum beneficij ſufficientem ad ſuſtentandũ ordinatum, quando ille, qui ordinatur eſt in culpa. Quia Innocen. 3. cap. cum ſecundum. de præbend. ſuſpenſionem abſtulit ag grauauitque Epiſcopum ordinantem ad ſuſtentandum ordinatum, ſi ſolus ille ſit in culpa. Si autem tam ordinans, quàm ordinatus in culpa ſint, & ordinatus eſt ſuſpenſus, & ordinans alere illum tenetur.

Per quæ reconciliantur ipſa iura vetera, & noua, quæ non ſunt corrigenda cum rationabiliter poſſint conciliari. Verbo Ius. ¶Conſil. quartodecimo. de tempor. ordinanum. quarto.

Ordinatus de licentia cap. ſede vacante, non poteſt habere beneficium. cap. ex literis. de tranſact. quia Concil. Trident. ca. decimo. ſeſſ. ſeptima. non vult hunc gaudere priuilegiis, &c. ¶Conſi. 20. de temp. ord.

Intellige, quando id facit capitulũ infra annum à vacatione. & quando non adeſſet cauſa iuſta, vt puta beneficium obtentum, ob quod neceſſe eſſet infra annum ordines ſuſcipere. Concil. Trident. ſeſſ. 7. capitu. 10. ¶Man. c. 25. nu. 68.

Ordinatus ad titulum patrimonij, tenetur ſeruare leges ſui Epiſcopi. ca. ſecundo. de maior. & obed. & Breuiarium recitare, iuxta morem eccleſiæ Cathedralis, etiam ſi nullum habeat beneficium. Et ideo Direct. lib. 1. tract. 8. qui contra dicit (poſſe, ſcilicet illum pro bene placito, iuxta quam malit formam recitare) errat. ¶De orat. ca. 19. nu. 214.

Ordinatus per ſimoniam commiſſam à tertio ſe neſciente, aut contradicente non peccat, neque eſt ſuſpenſus. Alex. in cap. ſtatuimus. & cap. ſi quis. 1. quæſt. 1. quicquid dicat glo. in cap. ſi quis. maxime poſt extrauag. Mart. 5. ad euitanda.

Neque poſtea ſoluẽdo promiſſum ſuſp. aut excomm. incurrit ſecundum Silu. verb. Simon. q. 8. §. 5. Nec peccat in foro cõſcientiæ, quicquid ille dicat, niſi pactum habeat id, quia nulla eſt lex, quæ id prohibeat quo ad illum fori. ¶Man. c. 25. nu. 68.

Ordinatus pro ſaltum ſcienter ſuſpenſus eſt Epiſcopus autem poteſt diſpenſare, antequàm miniſtret. Hoſtienſ. in ſumma. de cler. per ſalt. produto. §. & videtur Concil. Triden. approbare modo antequàm vtatur diſpenſatione ordinem omiſſum ſuſcipiat. ¶Man. c. 25. nu. 71.

Ordinatus omiſſo aliquo de neceſſitate præcepti, licet non de neceſſitate Sacramẽti peccat mort. Et ſi eo vtitur non ſuppleto defectu ſimiliter peccat, non tamen eſt ſuſpenſus, aut irregularis. Silueſtr. Verbo irregularitas. quæſt. 12.

Et qui duos ſacros ordines eadem die ſuſcipit, & eſt à ſuperiore ſuſpenſus, in quo ſolus Papa diſpenſat. cap. dilectus. adiũcta glo. de tempo. ord. Et qui Minores, & ſubdiaconatum ſuſcipit. cap. 2. de eo, qui fur. ord. ſuſc. non qui quatuor minores.

Conſuetudo accipiendi minores, & ſubdiaconatum valet ſecundum Anto. 3. p. tit. 14. c. 16. & Conc. Trid. illam non ſuſtulit. ¶Manu. ca. 25. nu. 21.

Ordinatus habens faciem, ac manus notabiliter deformes, vel oculo caret, vel habet naſum, aut digitos abſciſos, cõpactos, ſuperfluos peccat. cap. ſi Euangeliſ. §. diſt. non tamen efficitur irregularis, licet promotus celebret. Panorm. in c. ſi celebret. de cler. excomm. min. Idem de eo, qui fuit Arreptitius, aut Morbo caduco laborans. ca. Maulum. 33. diſt. ¶nu. 72.

Ordinatus ſine examine, etiam ſi ſit idoneus, poteſt à ſuo Epiſcopo ad tempus ſuſpendi. Concil. Trident. ſeſſion. decimaquarta. cap. 3.

Et qui ad titulum beneficij, ſeu Patrimonij ordinatus eſt, non poteſt illum reſignare, neq; Epiſcopus poteſt reſignationem admittere, niſi conſtet illum aliunde commode viuere poſſe. Conc. Triden. ſeſſ. 21. cap. ſecundo. de reform. ¶Manual. cap. 22. num. 18.

Or-

Organa.

ORganorum vſus, atque illorũ ſonus, non eſt tantifaciendus ad verum cultum diuinum, quanti vulgo facit. Tum quia non eſt res per ſe Deo grata. argum. cap. cum in cunctis. de elect. & Authen. Multomagis. C. de ſacroſanc. eccl. §. ſonus organi, aut fidium. Tum quia eſt noua cæremonia laudandi Deum in eccleſia catholica. Nam tempore S. Thom. qui obiit ann. 1274. talis vſus non erat inuentus, vt colligitur 2. 2. q. 91. ar. 1. ad 4.

Neque hodierno die coram Papa illis vtitur eccleſia. Tum quia inſtrumenta muſica ſecundum Philoſophum non conueniũt ſcientiæ adipiſcendæ, ſed magis mouẽt ad delectationem ſecundum Thom. quàm ad bonam diſpoſitionem. Tum quia multi organiſtæ cantilenas prophanas in illis pulſant. Tum quia ſunt cauſa, quòd multoties non canantur, neque audiuntur Gloria, & Credo à populo. Sunt etiam cauſa, vt multi colloquantur, & multæ aliæ inordinationes ob illa occurrunt. ¶De oratio. ca. 16. à num. 45.

Organorum vſus poteſt in eccleſia tolerari, quatenus poteſt eſſe occaſio ad excitãdam ſaltem eminus deuotionem auditoris, vel populi, aut alliciendum ad audiẽdum diuina officia à qu b. ob refrigeſcentem in eo charitatem auocatur.

Tum quia eſt res in vniuerſa eccleſia Chriſtiana recepta, & conſuetudine ꝑſcripta, quæ ob præfatum reſpectum dici põt rationabilis, & conſequenter ualida. Illis igitur non eſt vtendum principaliter ad delectandum ¶Ib. cap. 17. num. 32.

Et qui in illis miſcet prophana, diuinis peccat. cap. 12. nu. 87.

Originale peccatum. Verbo Peccatum.

Ornamentum.

† ORnamẽtum eſt res extrinſecus adiectam naturalem gratiam augẽs, vel minuens. Siluestr. Verbo Ornatus, in princip.

Ornamentorũ Eccleſiæ, quæ ſunt ſacra vſibus prophanis applicanda non ſunt. ca. ueſtimenta. & cap. ad Nuptiarum. & cap. Vaſa. de conſec. diſt. 1. & cap. ſemel dicata. de Reg. iur. lib. 6.

Ornatus.

† ORnatus in genere humano eſt applicatio ornamenti ad humanã perſonam. Silu. Ibi.

Ornare ſe eo animo, vt videatur, & carnaliter appetatur, aut ametur mortale peccatum eſt, non autem ſi id fiat in finem honeſtum, puta pro matrimonio. ¶Manu. cap. 16. num. 14.

Si crederetur id euenturum, ſed neſciret à quo, aut ſi ſciret à quo, ſed neſcit ei ob ꝓpriam malitiam, & malam habitudinem euenturum non peccat. c. 14. nu. 37.

Neque etiam peccat ſi continentiam in ſecreto nouiſſet, quia id nullũ eſt iure prohibitum. c. 23. nu. 22.

Ornare ſe ad augendam pulchritudinẽ, etiam ſi id fit mendacium operis, non eſt peccatum niſi fiat ob luxuriam mortalem, ſecundum D. Thom. 2. 2. quæſt. 169. ar. 2. ad tertium. Eſt tamen graue ueniale, niſi fiat ob deformitatem tegendam. ¶Ib. n. 20.

Ornare ſe, quouis ornatu ea mente, ut ab eo nullo modo deſiſtat, etiam ſi id ſibi aliqua lege uetetur, quæ obliget ad mortale, mortale peccatum eſt. ¶Manual. cap. 23. num. 27.

Ornare laſciue imagines Sanctorũ peccatum eſt, quando ob id ad libidinem inducant. ¶Man. c. 2. nu. 25.

Oſculum.

OSculum ſi fiat honeſte, & ad finẽ honeſtum dirigatur, puta ad debitã vrbanitatem, ad reconciliationem, aut aliũ amorem honeſtum, & etiam ad delectãdũ ſe caſte, & honeſte, non eſt peccatũ, immo virtutis actus, modo non fiat tali loco tempore, & modo, quo ſe periculo concipiendi

di mali propoſiti operis, vel delectationis luxurioſæ exponant.

Neque eſt pluſquam veniale dare oſculum ex curioſitate cognoſcendi, qua pulchritudine, aut quo inceſſu, aut geſtu ſit. ¶Manu.cap.16. nu.2.

Oſcula plura, qui dat poſt commiſſam fornicationem ſemel tantum peccat, ſi fiat ad delectationem, ſecus ſi ad iterum fornicandum. ¶Conſi.ſeptimo.de pœnitent.& remiſſ.num.3. & Manual.cap.ſexto.nu.18. Verbo Tactus.

Oſculari licitè inter ſe poſſunt ſpōſi de futuro, modo non ſe exponant periculo pollutionis, quia ſponſalia faciunt facultātem fruendi voluptate præambula voluptati matrimoniali. iux.Caie.2.2.q.154.art.4.¶Manu.c.16.nu.12.

De Litera P.

Pactio.

† PActio, & pactū à paciſcor dicitur. Et eſt duorum, pluriumve in idem placitum, ſeu conſenſus, ſcilicet ad aliquid faciendum, uel dandum, ut dicit tex.in l.1.ff. de pac. Vnde omnis cōtractus generali nomine pactum dicitur. Siluestr. Verbo Pactum.in princ.

Pactio omnis ſine beneplacito Papæ in ſpiritualibus vetatur. cap. quampio. 1. q.2. ¶conſi.58.de præbend.& conſi.6. de ſimo. conſi.43. eod.tit.

Pactio pro iuſtitia, vel gratia obtinenda ſi fiat. Primò ad corrumpendum Iudicem in criminalibus, ſeu in ciuilib. eſt contra Ius naturale ob detrimentum, quod credit eum fore proximo contra illud. Non occides, vel, Non dicas falſum teſtimonium, vel, Non furtum facies.

Si ſecundò, fiat ad citius procurandum Iuſtitiam ſine alterius præiudicio non eſt prohibita iure naturæ, quo ad fotum interius, neque quo ad exterius, quando cōſtat de omni eius ſinceritate, quia non eſt contra aliquod præceptum legis, ſed tamē præſumitur contra ius naturale, vel humanum. l.2. §.ſed ſi dedi.ff.de cond.ob tur.cau.

Si fiat tertiò ad perſuadendum Iudici, quod cupit non conſiderando iuſtum ne ſit, an ſecus, prohibita eſt iure naturali, quia facit contra illam regulam: In dubijs tutior pars eſt eligenda. cap. Iuuenis. de ſponſ.cap.ſi quis autem. de pœ.d.7.

Si fiat quartò ad redimendam vexationem, quam patitur ſuper iure quæſito non eſt contra aliquod præceptum diuinum, aut humanum.argum. cap. Dilectus, id eſt de ſimonia. Et quia conſeruatio ſui, & ſuorum iure naturali eſt licita. leg. vim vi. de Iuſt.& iur.quare, qui illam procurat non incurrit pœnas extrau.Grego.13. de datis, & prom.pro iuſtitia, & gratia. Præſumptiuè autem, ſecus ſi non conſtaret de illis recta intentione. ¶Com. in eadem extrauag. num.16. tom.3.

Pactio pro decreto arbitrario ad quod Iuſtitia Iudicem non obligat punitur in dicta extrau.nu.17.

Pactio pro Iuſtitia, & gratia facta cum Papa ſi eſſet peccatum contra ius naturale, aut diuinum eſſet peccatum, ſi autem contra ius humanū poſitiuum minime, & nullo modo punitur pœna in extrau. ¶Ibi.

Pactio de auferendo, aut differendo Iuſtitiam includitur ſub pacto de obtinēdo illam, quia obtinere, ut differatur, uel auferatur Iuſtitia unius, eſt obtinere Iuſtitiam ſaltem in aliquo.

Tum quia non ſolum ſententia, & qua appellatur Ius, ſed etiam iniqua. lege Ius pluribus modis. ff.de Iuſtit & iure. ¶Ibid. numer.19.

Pactum.

PActum, vel conuentio, qua quid ob maleficium datur non valet in illa forma, quam partes ſolæ prætendunt facere. Valet tamen, vt donatio quædam uirtualis, vel ut quidam actus habendi pro derelicto quod lex in pœnam male dantis interpretatur, taliter male dantem habere id pro derelicto, uel pro obtento ad hoc, ut hoc non debeat neceſſario reddi. ut alta mente dixit Anton.in leg.Iuris gentium.§ ſi ob maleficium. ff. de pact.relatus à Panormit. in cap.quia plerique. de immunita. eccleſ.

Ma-

¶Manual.capitul.17.nume.32.

Pactum perſonale ad alios non extenditur.l.iuriſgentium.§.pactum.ff.de pact.& c. de cætero.de tranſ.¶conſi.6.de Iudæ.

Pactum ſoluendi duplum ſi hoc,vel illud eueniat, valet propter incertitudinem rei. ¶conſi.25.de Vſur.

Et etiam de ſoluendo duodecim pro cẽtenario poſt ſolutam ſocietatem quouſque ſoluatur principale.¶Ibi.n.2.

Pactum vt caſtitas in matrimonium ſeruetur,vel debitum non petatur eſt cõtra illius fidem,& finẽ,quæ ſunt duo bona principalia matrim.ca. omne nuptiarum. 27.q.2.Et ideo vitiat eius valorem.ca.fin.de con dict.appoſ.& D.Thom.4.diſt.28.Adrian.4. de ſponſal.quæſt 9. Et eſt communis opin. & ſi Palud.d. 29.contra ſentiat. ¶conſi.18. de ſponſ.num.2.

Pactum, vel modus, qui iure non ineſt collationem vitiat,& ideo Epiſcopus non poteſt illud facere.argum. cap.quampio.1. q.2.& cap fina.de pact. ¶conſi.primo.de conceſ.præb.

Pactum de quota litis danda aduocato caſu quo vincat reprobatur à Iure.l.ſi qui. C.de poſtul.& ca.Arceantur. 3.q.7. Idem intelligendum de pacto dandi certam quãtitatem ſecundum gloſſ.in leg. ſumptus.ff. de pact. communiter recept. ¶conſil. 1. de procur.num.2.

Pactum lege naturæ diuinæ,& humanæ ſeruare debemus.l.1.ff.de pact.ca.Antigonus.eod.tit. ¶conſi.4.de renunc.num.6. Et hoc eſt intelligendum,quando eſt legitimum.¶conſi.5.de pac.nu.5.

Pacta regulariter valent.l.1. ff. de pac.

Pactum de dando aliquid pro palmario litis valet.l.1.§ & ſi nomine.ff.de var.& extraord.cogn. ¶conſi.1.de proc.

Pactum legis commiſſoriæ eſt, quòd id, quod mutuo datur, niſi ad præfixum diem redimatur ſit venditum addendo,ꝙ omnes fructus,aut pars eorum, qui vſque ad eum diem caperentur eſſent ſui. cap.ſignificante cum ei adnot.de pign.

Quod quidem pactum appoſitum in pœnam ſine fraude vſuratium valet. Et etiam appoſitum,vt lapſo die luendi pignus eſſet venditum iuſto precio.l.ſi fundus.§.fina. ff. de pignor. Et hæc ſunt de mente Panor. in d.ca.ſignificante.& Archiep.tit.1.ca.7.Silueſt.in Roſa Aurea caſu 28. Secus autem eſt ſi Dominus directus accipit in pignus prædium feudale.cap. Conqueſtus.de vſu. adiuncta gloſſ.final. ¶Manual. capitul.17. nume.217.

Pactum de retrouendendo eſt, quo emptor promittit reuendere rem emptam vẽditori, quandocunque voluerit, vel intra certum tempus,quod licitum eſt,& minuit de precio.cap. cum Ioannes. de fid. Inſtru. & l fundi partem.ff.de contrah.emp.& l.ſi fundum. C.de pact.inter emp. & vend. Et hoc ſecundum omnes in cap. ad noſtram. de empt.4.diſt.15.

Ad iuſtitiam autem huius pacti concurrere debent. Primò,vt omnis ſimulatio ſaltem ex parte emptoris abſit. Secundò, vt fiat pactu ne redemptio fiat maiori precio. cap.illo vos.de pign. Tertiò,quòd id fiat ad complacentiam venditoris; quod tamẽ non eſt multo iudicium.Multi addũt alias conditiones, quæ tamen non ſunt neceſſariæ ¶Man.c.17.nu.247.

Pactum ne depoſitarius de dolo teneatur non valet,quia materiam peccandi præbet quod non licet.cap.ex parte.de conſuetud. & l.conuenire.ff.de pact.¶Ib.c.181.

Pannicularia.

PAnnicularia veſtes ſunt viles, quas Reus attulit in carcerem, & Nummi inueterales.l. Diuus.ff.de bon.damn. Cuius nominis ſignificationem dicit ibi ſe ignorare Budæus,per quos tamen Iuriſcõſult.intelligit illos, quos in uictum quotidianum reus affert. Et glo. non inepte declarat pertinere ad cuſtodes,aut cuſtodum adiutores, & ſpeculatorem, reo affecto ſupplicio. ¶Com.de ſpo.cle.§.1.nu.1.

Papa.

† PApa dictus eſt, quaſi admirabilis à papè interiectione admirantis. Eo quod Vicarius ſit Chriſti,& Dei. Cuius eſt terra,& plenitudo eius.ca.tua. el ſecundo. de

de decim. Clemen. Romani. de iureiurand. Vicarius inquam expreſſe, & immediate, & non mediante lumine rationis, vt alij principes ſecundum Heru. de poteſtat. eccleſ. licet aliquando impropriè dicatur Vicarius Petri eo, quia eundem habet locũ, quem habuit Petrus, & dicitur papa, quaſi pater patrum, ſolus habẽs plenitudinem poteſtatis. 3. quæſt. 6. cap. qui ſe ſcit. Silueſtr. verbo papa.

Papa eo temporis momento, quo eligitur accipit à Deo poteſtatem ſuper totum corpus Chriſti myſticum, cap. In nomine Domini. diſt. 23. ¶ Manu. c. 26. num. 147. de ſpol. cler. §. 2. nu. 6.

Quando conſecratur, incenditur quædam ſtuppa, qua ardente dicitur ei: ſic tranſit gloria Mundi. ¶ Cap. inter verba. concl. 7. num. 77.

Papa quatenus Vicarius Chriſti in ſpiritualibus habet immediate à Chriſto ſummã iuriſdictionem ſpiritualem. iuxta cap. licet. cum ei adnot. de elect. quæ habitu, & cauſaliter extenditur etiam ad temporalia, iuxta cap. Nouit. de Iudic. & capitul. duo. 96. diſtinctio.

Habet etiam iuriſdictionem laicam, ſiue temporalem ſupremã vt Rex, vrbis, & certæ partis orbis acceptam mediate donatione Conſtantini, & aliorum Imperator. Reg. &c. nomine eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ. ¶ Com. de dat. & promiſ. nu. 29. de hac vide ver. poteſtas.

Papa habet in omnes Chriſtianos iuriſdictionem. extrau. Vnam ſanctam. de maior. & obed. & Innoc. c. 1. de conſt. & non ſolũ qualem qualem, ſed immediatam, quo ad omnia ſpiritualia, vt colligitur ex D. Thom. tract. contra errores Græcorum. conc. 85. alias c. 42. concl. 33. quare nemo pot auferre, aut minuere. c. cuncta per mundum. 6. q. 3. ¶ Man. c. 27. nu. 263.

Papa poteſtatis plenitudinem verè accepit ſocios tamen qui illum in ea adiuuent debet aſſumere. ca. mandata. de præſumpt. ¶ de ſpo. cle. §. 2. nu. 5.

Papa non accipit ſuper ſeipſum iuriſdictionem. arg. gl. l. pen. ff. de recep. arbi. Neque ſuper ſucceſſorem. c. innotuit. de elect. ¶ Cap. placuit. de pœ. d. 6. nu. 15.

Papa non eſt verus, & abſolutus Dominus bonorum eccleſiaſticorum, ſicut laici cõiter ſunt Domini ſuorum. Nam Dominium tale conuenit ſoli Domino noſtro Ieſu Chriſto, vt dictum eſt in ver. Bonum. Et id eſt, quia non poteſt donare, aut pro ſuo libito diſponere. c. non liceat papæ. 12. q. 2. ſicut id facere poſſunt laici, & clerici de bonis ſuis patrimonialib. l. ſed & ſi. §. cõſuluit. ff. de pet. hæred. Sed eſt tantum Summus adminiſtrator, ideo non poteſt illa alienare ſine iuſta cauſa. Verbo Alienatio. ¶ De ſpol. cler. §. 2. numer. 2. Manu. cap. 23. num. 108. de redi. in. eccle. q. 1. Mon. 40. nu. 6. & q. 3. Mon. 3. nu. 3.

Papa eſt ſolutus legib. humanis, quo ad uim coerciuam. l. princeps. ff. de leg. non tamen quo ad vim directiuam. l. digna vos. C. de leg. & c. iuſtum. 9. d. Tho. 1. 2. q. 96. art. 5. ad 3. ¶ Com. 4. de Regul. numer. 38. de ſpol. cler. §. 2. nu. 3.

Papa in his, quæ ſunt fidei nunquam errat Tho. 2. 2. q. 2. Anton. 3. p. tit. 22. cap. 6. §. 18. Ideo iure Caie. reprobat in hoc Panor. qui in ca. ſignificaſti. de elect dicebat: Dictum unius priuati præferendum eſſe dicto papæ ſi efficaci ratione niteretur. De Iud. Not. 3. nu. 46.

Poteſt ſaluari Panor. ſi intelligit de dicto papæ, non ut papa, ſed vt Doctor particularis, quia tunc eius dictum, non plus valet, quàm dictum alterius doctoris, ut ſentit idem Auctor ex Felino ca. 1. de conſt. conſi. 6. de Reſcrip.

Papa pbens aliquid alicui, quẽ ſcit iure humano ad id inhabilem ipſo facto ſine alia diſpenſatione reddit ipſum habilẽ ex eo quia poteſt ſine aliqua cauſa diſpenſare. ¶ Man. c. 25. nu. 74. c. ſi quando. de reſcr. except. 10. nu. 3.

Si confert beneficium indigno peccat, & tenetur ad reſtitutionem Reip. uel eccleſiæ cui damnum intulit. ¶ Man. c. 17. n. 96. de redi. eccl. q. 2. Mon. 23. nu.

Papa non reſeruat ſibi caſus ſine cenſura, qua ſublata ceſſat reſeruatio. Anto. 3. p. tit. 17. c. 21. Caiet. Verb. Caſus. niſi cum reſeruatione cenſuræ papalis concurreret etiã epiſcopalis. arg. c. ex tuorum. de auct. & viu pallij. ¶ Man. c. 27. nu. 261.

Papa cum quid uult eſſe infectum, irritat conſequentia illud. iuxta glo. ſingul. clem. j. uerbo pro infectis. de cenſib. ¶Ca. accepta. op. 8. num. 16.

Papa peccare poteſt peccato ſimoniæ in emptione, & uenditione rei ſpiritualis, ſicut quilibet alius homo. Thom. 2. 2. q. 100. ar. 1. ad 7. nullam tamen pœnam temporalem incurrit, & poteſt facere ne alius incurrat cum non ſubſit iuri humano.

Et ideo auctoritas eius eximit ab ea pœna omnes qui cum eo, uel eius conſenſu faciunt actum, aliàs ſimoniacum, nõ autem à culpa. leg. quidam conſulebat. ff. de re iu. Quare uendens beneficium, & emens illud, eſt ſimoniacus, cum beneficium ſit inuendibile, omnino tanquam res ſpiritualis, ſicut ius decimarum, & ius patronatus. Et eſt opinio communis Theologo. & maxime Caiet. 1. tom. Matt. nono. quæſt. 1. Arbitror tamen nullum papam unquã uendidiſſe, ſed aliqua alia uia licita alienaſſe, cum poſſit extinguere, unire, diuidere, redditus augere, diminuire, &c. cap. ex parte. de conſtitut.

Et nihilominus puto papam poſſe iuſte uendere, abſque peccato ex iuſta cauſa de potentia abſoluta beneficia, quo ad partẽ, quam habent pecuniariam, & temporariã, ſicut poteſt ex cauſa iuſta uendere, donare, uel permutare aliam rem immobilem unius eccleſiæ, pro alia alterius; & tunc nihil ſpirituale uendit, ſed ſolum temporale, quia beneficia non ita, ſunt annexa ordini clericali, ut nequeant auctoritate papæ ſeparari multis modis. Manual. capit. 23. num. 208.

Papa ſolus, uel is, qui ab ipſo peculiarẽ habet facultatem poteſt diſpenſare ſuper uoto continentiæ perpetuæ, Religionis, peregrinationis in Hieruſalem, Romæ, Cõpoſtellæ. In iure exprimitur peregrinatio in Hieruſalem. ca. ex multa. de uoto. cũ glo. ſingul. uerbo incumbit, quando eſt factum in ſubſidium Terræ Sanctæ, & non ex ſola deuotione; ut ibi dicit Panorm. De aliis colligitur ex ſtylo curiæ ex extrauag. Sixti 4. cap. & ſi Domini. de pœnit. & remiſſ. ¶Manu. ca. 12. num. 71.

Papa poteſt diſpenſare, ut Monacus cõtrahat communis Theolog. Ricard. Palud. Maior. diſt. 38. gloſſ. Innocen. Hoſtienſ. Panorm. Ioann. And. in ca. cum ad monaſter. de ſtatu monacho. Cajetan. 1. tom. tract. 27. Sotus lib. 7. de iuſt. & iure tenet id faciendo, vt Monachus deſinat eſſe Monachus. Contrarium tenent Clithon. de continen. Sacerdot. cap. 13. Medina lib. quinto. de ſacr. hom. contin. Thom. 2. 2. quæſt. 88. art. 2. ¶conſi. 10. de ſponſ. num. 1. & 9. conſi. 1. de his, quæ vi. nu. 6. conſi. 1. de conuerſ. coniu. de red. eccl. q. 1. Mon. 55. nu. 10.

Poteſt ſolus diſpenſare ſuper violatione ſuſpenſionis, cap. 1. de re iudic. lib. ſexto. & c. 1. de ſent. excommun. lib. 6. ¶conſi. 40. de tempor. ord.

Poteſt ſolus diſpenſare, vt Regularis dimiſſo habitu ſui ordinis maneat extra Monaſterium. c. ſecundo. ne clerici. lib. ſexto. cap. Sanctimonialis. 23. diſtinct. ¶Conſi. 54. de Regular.

Poteſt ſolus diſpenſare cum bigamis, vt ad ordines aſcendant, & cum homicida voluntario. Conſi. 2. de bigam.

Papa ſolus diſpenſat hoc ipſo, ꝙ ſciens contra ius agit, ſecundum Innocen. cap. diuerſis fallaciis. de cler. coniug. Bart. l. Barbatius, ff. de offic. prætor. per l. quidam conſulebant. ff. de re iud. ¶Cap. cum contingat. Excep. 10. nu. 3.

Diſpenſat ſuper ſcientia, & honeſtate, ſed raro, licet quandoque indirectè faciat diſpenſando ſuper gradu, & ætate. ¶Excep. 19. num. 2.

Diſpenſat in voto, & iuramento. c. verũ. de iur. iur. Th. 2. 2. q. 88. ar. 10. q. 89. ar. 9. Sed iuſta de cauſa. ¶Com. c. pen. §. Sacerdos. de pœ. d. 6. nu. 33.

Papa diſpenſare non poteſt ſuper lege diuina. c. ſunt quidam. 25. q. 1. ſuper humanã verò ſic. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. ¶cõſi. 1. de his, quę vi, & conſi. 1. de cle. ægro. n. 7. conſi. 1. de depoſ.

Diſpenſare poteſt cum presbytero, vt iuſta de cauſa matrim. contrahat ſecundum omnes. conſi. 10. de ſponſ. nu. 9.

Non tamen, quòd ſimul vtatur eo, & clericatu. Et hoc intelligit Medina ſupra citatus, quia repugnat illi vſus ſacrorum ordinum, & matrimon. licet non repugnet

ſua natura. ¶Ibidem numer. 12.

Diſpenſare non poteſt ſuper defectu inducto iure naturali, vel diuino. Hoſtien. Panorm. & alij in cap. ſignificauit. de offic. ordin. Bald. in cap. cum adeo. de reſcrip. ¶conſi. 1. de depoſ.

Diſpenſare non poteſt cum Regulari, vt ſtante voto paupertatis ſolemni, poſſit habere proprium, quia id repugnat. leg. vbi repugnantia. ff. de regul. iu. cap. cum renunciatur. 12. quæſt. 1. Immo neque liberare illum ab eo. ¶De Reg. Conſ. 2.

Diſpenſare non poteſt etiam ob maximam Reipub. vtilitatem, vt Confeſſarius reuelet peccatum, quia non poteſt ſuper ſcandalo diſpenſare. cap. ſi quando. de Reſcript. c. cum teneamur. de præb.

Non enim poteſt mandare, vt non obſtante ſcandalo fiat aliquid, quod lege Dei non eſt neceſſarium ſecundum Innoc. cap. Inquiſitioni. de ſent. excomm. Et id notat expreſſe Panor. in d. ca. cum teneamur. Quod ſi mandaret, non eſſet illi obediendum ob poteſtatis defectum. ¶Com. c. pen. §. Sacerdos. de pœn. d. 6. nu. 131.

Papa poteſt ex cauſa alicui interdicere matrim. ad tempus toto tit. de matrim. contract. contra interd. eccl. Et poteſt per legẽ aliquas perſonas inhabiles facere ad matrim. vt colligitur ex tit. de conſangu. & tit. de cognat. ſpiritual. & ca. quinto. de refor. Conc. Trid. ſeſſ. 24.

Poteſt facere certas perſonas inhabiles ad inter ſe contrahendum per ſuum interdictum, ita vt contractum ſit nullum. Sed hęc eſt res ſine exemplo, & indigna, vt concedatur. argu. c. legatur. 2. q. 2. ¶conſ. 24. de ſponſ. per tot.

Papa interdicere poteſt Epiſcopo, & parocho ex cauſa ne alicui matrimonio interſit, vel intereſſendi facultatem faciat. argum. cap. fin. de clandeſt. deſponſ. cle. 1. de conſangu. quia habet poteſtatem ſummam prohibendi peccata, & occaſionẽ peccatorum. Conſi. 24. de ſponſ.

Papa ex cauſa matrimonium non conſũmatum diſſoluit. gloſſ. celebr. cap. ex publico. de conuerſ. coniug. ¶Conſil. 49. de ſponſal. numer. ſecundo. conſ. 1. de frig. & malef. nu. 4. de conuerſ. infid. nu. 10.

Papa reuocare poteſt Indulgentias à prædeceſſoribus conceſſas. argumen. cap. cuncta per mundum. 9. q. 3.

Et quia nullus præceſſor poteſt imponere ipſi legem, quæ tollat ſuam poteſtatem, uel minuat ipſam. cap. innotuit. de electio. & leg. penultim. ff. de recept. arbitr. ¶conſi. ſecundo. de pœniten. & rem. & de hac materia. Vide ver. Indulgentia.

Papa ſtatuere poteſt, quod Iudex iudicare debeat, quid eſſe verum, quo ad vnum forum, & non quo ad aliud. ¶conſ. quinto. de priuil. nu. 13.

Poteſt eſſe Iudex in cauſa propria, ſicut Imperator. gloſſ. cum text. in cap. Si ergo. 2. q. 7 & ca. cum nouiſſem. de Iudic. ¶conſ. 25. de ſent. excomm.

Poteſt legari ab alio, nempe à Confeſſore cui ipſe ſe ſubdit. iuxta l. ſecundã. quã Andr. Sicul. putat ſingul. & cap. ſanè. 3. de offic. delegat. Sed habet ſimilem in ca. nemo. nona quæſt. 3. ¶Com. in princ. de pœnit. diſt. 5. nu. 34.

Papa conſtituere poteſt nouam Religionem, in qua nulla profeſſio fieret expreſſa, ſed ſolum tacita per ſolam habitus delationem certo tempore continuatam. argumẽ. cap. cuncta per mundum. 9. quæſt. 3. capit. propoſuit. de conceſſion. præbend. ¶conſi. 2. de regul. num. 3.

Religionem eximere poteſt, quo ad eius eſſentiam, ita vt remaneat quo ad apparentiam, ſed non poteſt cogere ad veram Religionem viuentes vt Monachos. ¶Conſil. 17. de Regul.

Papa ſine maxima cauſa Religioſã profeſſionem annihilare nõ poteſt, iuxta oẽs in cap. cum ad monaſterium. de ſtatu monach. Neque poteſt ſupplere conſenſum iure naturali requiſitum in matrimon. ſpirituali, ſicut neque in carnali. ¶Conſi. 32. de Regul. num. 6.

Concedere poteſt tranſitum Regulari ad æqualem, ſeu laxiorem Religionem ex cauſa. ¶conſ. 40. eo. tit.

Atque vt quid irreuocabiliter ad ſuos vſus teneat ſine auctoritate ſui prælati, argument. cap. cuncta per mundum. 9. quæſt. 3. & cap. ad noſtram. de confirmat. vtil. ſtipul. ¶Conſi. 45.

Concedit frequenter Monachis penſiones ſuper beneficia ſui ordinis, & etiam aliorum, cum facultate diſpenſandi eas in ſuos vſus, vel alios pios, & honeſtos. Et quidem iuſtè per cap. Niſi eſſent. de præbend. cum ei adnotat. per Panorm. ¶conſil. 75. eodem titu.

Non ſolet, neque debet ſemper concedere Religioſo tantam facultatem diſponendi de quæſitis Monaſterio, quantam poteſt concedere Abbas, quia non ſolet libere diſponere de reditibus eccleſiæ inferioris. ¶Com. ſecundo. de Regular. nume. vigeſimoſexto.

Papa poteſt tolerare aliquod malum, vt aliquod peius impediatur. ca. denique. d. 4. c non ſunt. 23. q. 4. Conſ. 5. de Iud.

Papa vbique, & ſemper pallio vtitur ad denotandum, quod vniuerſalem poteſtaté habet. ¶de ſpol. cle. §. 2. nu. 7.

Papa quædam peccata etiam clericorum diſſimulat ob cauſam ſupradictam. De redim. eccl q. 1. Mon. 54.

Papa de iure naturali tenetur ſeruare pacta iuſta ſecum, vel inter alios facta, ſed ex cauſa poteſt derogare. Idem. de dominio. ¶de ſpo. cle. §. 18. nu. 2.

Papa teſtari poteſt, ſicut & reliqui ſimplices clerici. gl. ſingu. l. cum hærede. C. qui teſta. fac. poſſ. 1. ad pios uſus. ¶de red. eccl. q. 3. Mon. 3. nu. 8.

Concedit paſſim licentiam teſtandi clericis de ſuper ſuis redditib. beneficiorum, qui inteſtatis illis morientibus ſpolia remanér. ¶de ſpo. cle. § 9. nu. 3.

Teſtandi facultatem in pios vſus dare poteſt beneficiariis ſecundum Phil. Franc. poſt alios in Rub. de teſta. nu. 82. ¶cóſi. 15. de Regul.

Papa ſolus poteſt contra ius commune ſtatuere ſi illud eſt canonicum, cap. quod ſuper his de maior. & obed. ¶conſil. 3. de Regul. num. 4.

Papa uelle non debet tertio præiudicare. l. ſecunda. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publico. cap. ſuper eo. de offic. delegat. & per Regul. Canceil. de non tollendo iure quæſito. ¶Conſi. primo. de con uerſ. infid. num. 13.

Poteſt tamen id facere cum cauſa iuſta per notata in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtitut. per totum. Idem dicendum de contractibus ſubditorum, quos non poteſt diſſoluere, iuxta Regul. id quod noſtrum. ff. de reg. iur. cap. conuenienter. 23. quæſt. 8. cap primo. de proba. nu. 15.

Papa facilius ſoluit obligationem Deo quæſitam, quàm quæſitam homini, iux. Medin. li. 5. de ſact. homin. contin. ¶conſ. 2. de Regul. nu. 21.

Papa transgrediendo ſuas leges ſine ulla cauſa peccat. per cap. iuſtum eſt. 9. diſ. quod non ſolum de honeſtate, ſed etiam de iuſtitia eſt intelligendum, vt dicit Dominicus. Ibid. ¶Relect. cap. cum contingat. Excep. 8. nu. 12.

Papa Hæreticus, non incidit in pœnam contra hæreticos ab eccleſia ſtatutam. argum. cap. primo. de conſti. & l. princeps. ff. de leg. ¶Cap. Nouit. de Iudic. Not. 3 num. 142.

Papa tenetur abſtinere à quibuſdã, ſicut Petrus, ab occupationibus ſæcularibus. cap. te quidem. 2. q. 1. ¶Ibi. nu. 39.

Papa deponere poteſt Reges, quando eſt neceſſaria depoſitio ad tollenda impedimenta uitæ æternæ conſequendæ, & conſentire ad eorum depoſitionem factam à populo de eius auctoritate. ¶Ibid. nu. 106. Et poteſt coadiutores dare, iuxta ca. grandi. de ſupplend. negligent. prælat. lib. ſexto. ¶Ibid. num. 106.

Papa beneficium viuentis nemini pure confert. c. 2. de concess. præb. Sed ſub conditione ad tempus, & in diem. ¶Ca. ſi quando. de reſcr. prælo. 3. nu. 5.

Poteſt cum cauſa rationabili, etiam ſine beneficiarij culpa diuidere, & vnire Eccleſias conferre, & auferre beneficia, ſed non pro ſolo uoluntatis arbitrio. De ſpol. cle. §. 3. num. 6.

Papa tranſtulit Imperiũ à Græcis ad germanos. gl. ſing. recep. c. venerabilé. de elec. ſuper quo multa poteſt, vt videre eſt in iure. deponit Imperatoré, coronat, coronatũ confirmat. facit tamen iſta poteſtate humanitus accepta. ¶De Iudic. Notab. 3. numero quarto. & 126.

Papa nequit efficere, vt repugnantia, & contraria ſimul ſe compatiantur. leg. vbi repu-

repugnantia. ff. de regul. iur. cap. ſollicitudinem. de appellatio. ¶Conſi. 10. de ſponſ. num. primo.

Non poteſt ſupplere defectum conſenſus à natura requiſiti. Panorm. cap. per venerabilem, nu. 21. qui fil. ſint legit. quia id eſſet derogare iuri diuino, & naturali. ¶cõſi. 36, eodem tit.

Non poteſt conſecrata bona benedictione conſtitutiua prophanare, antequàm deſinant eſſe talia. ¶De ſpol. cle. §. 18. nu. 10. verb. profanatio.

Non poteſt ſoluere de reditib. papatibus ad prophana, quia lex, quæ id prohibet naturalis eſt, & diuina. Quæ autem prohibet teſtandi ad pia eſt tantum humana. ¶de red. eccl. q. 2. Mon. 3. nu. 8.

Papa per papatum ab obedientiæ voto abſoluitur, ſed non à Religione. ¶Ibid. q. 1. Mon 55. nu. 9.

Papæ nomen, & ſi Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis conuenire poſſit, vt colligitur ex ſupraſcriptione. cap. abſit. 50. diſt. & cap. vltim. 24. q. 2.

Solus attamen Summus pont. antonomaſice ſic appellatur, quia plus ei conuenit, ſicut & veneratio. Et dicuntur, vel à Græco παππάς, pater, vel ita dicitur ab eo, quòd eſt pater patrum, vel patriæ, vel à dictione papè, quaſi admirabilis. glo. ſingu. in procœ. Clemen. Eſt enim pater omnium Chriſtianorum abſolutè, & totius orbis, ac gregis Dominici. cap. ſuper cuncta. 9. qõ. 3. cap. 1. de conſtitut. Et eſt admirabilis ſua poteſtas quam à Deo accipit ¶De ſpoliat. cler. §. 2. num. primo.

Papæ ſunt omnes fructus Menſarum Eccleſiarum, patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, & Monaſteriorũ, qui obueniunt à die vacationis illorum, vſque ad prouiſionem eorundem, & eſt ius nouũ. ¶Ibi. §. 6. nu. 7.

Papę ſola mentio non facit, quem Religioſum per clem. vlt. de ſen. excom. vbi dicitur, quòd non cenſetur abſoluere excõmunicatum per hoc, quod illi communicat. ¶conſi. 2. de reg. nu. 3.

Papæ placet, ut ſua mandata non exequantur, quando adeſt cauſa iuſta ſupplicandi ab eis. cap. ſi quando. de Reſcript. ¶Conſi. primo. de corp. vitiat. nu. 2.

Papæ omnia iura ſunt nota. c. 1. de conſt. lib. ſexto. ¶conſi. 1. de maior. & obed. nu. 2. Illius intentio ſeruanda eſt. c. ſuper literis. ſub fine. de reſcr. ca. fin. de pręb. ¶Conſi. 49. de præbend.

Papæ beneplacitum ab omni pœna, ſaltem temporali excuſat ſi ſequatur. ¶Conſil. ſexto. de ſimon. Et Manual. cap. vigeſimotertio. num. 108.

Papæ oſculantur pedes, ſed non eius legato etiam à latere, & minus delegato. ¶Cap. Humanæ aures. q 117.

Papæ non licet alienare bona ſtabilia eccleſiæ pro ſoluẽdis debitis cõtractis, dũ in minorib. exiſtebat. ¶De ſpo. cle. §. 2. n. 6.

Papæ poteſtas alienandi diuerſa eſt à facultate aliorum prælatorum. ¶De ſpo. cler. §. 2. nu. 5. Vide ver. Alienatiò.

Papæ electioni factæ ẽt à duab. Cardinalium partib. contradicitur ſi ſit furioſus. De reſcr. c. ſi quando. excep. 10. n. 4.

Papæ literas falſificans eſt excõicatus p Bullam Cœnæ. ver. Litera. Et qui illã impugnat, etiam antequã coronetur eſt excõicatus. per extrauag. ſi. de ſent. excomm. clem. v. Anton. p. 3. tit. 24. c. 68. & Fel. illam attribuit Benedicto 3. in cap. eam te. de reſcrip. non autem hoc habet locum in eo, qui ob iuſtum timorem fuit electus in nomine. di. 21. ¶Man. c. 27. nu. 147.

Papæ lex, quæ liget Reges. ver. Lex.

Papæ opinio, quam ponit, vt commentator non obligat ad plus, quàm alterius Doctoris. Fel. cap. 1. de conſt. & c. per tuas. el 2. de ſimo. iuxt. Innoc.

Quando autem ſit papæ, vt papa, vel vt Doctor colligitur ſi id exprimat, vel ſine expreſſione quando reſpondet ad interrogationem ſibi factam, vt papa, vel vt Doctor. Et ex circunſtantiis, loci, modi, cauſa reſpondendi, &c. ¶Conſil. ſexto. de Reſcrip.

Papæ verbis narratiuis, quando ſuper illis fundatur gratia, credendum eſt. clem. prima. de probat.

Si factum à ſe, vel coram ſe narrat ſecundũ Card. & communẽ cõtra gl. illius nõ autẽ ſi de facto alieno, vel ſequit 2. quãdo papa ea q̃ narrat aſſerit, ſecus quãdo ait ſibi eſſe

aſſertum, vt declarat Bonifac. ¶ de reſcript. Excep. 8. nu. 5.

Papæ commentanti, non creditur ſic, vt legem ferenti, quia tunc procedit, vt doctor, non autem ut Papa. ¶ De vſu. n. 49.

Papæ duo eſſe non poſſunt eodem tempore, etiam ex vrgentiſſima cauſa. Almain. de poteſtat. eccl. cap. 5. quicquid ſentiat Io. Maior. 4. diſt. 24. quæſt. 3. quia vnus tantum Monarcha, & vna Monarchia, quo ad ſpiritualia ſtatuta eſt à Christo. ¶ De Iud. Not. 3. num. 140.

Papæ triplex eſt poteſtas circa male ablata, ſcilicet diſpenſandi, componendi, & remittendi, diſpenſandi, quòd poteſt ea impẽdere. Componendi, quòd poteſt ſuper eis tranſigere. Remittendi, quòd poteſt ea condonare, habet enim plenitudinem poteſtatis, eſt pater patrum, &c. ¶ De Indulgen. Not. 29. num. 1.

Paraphrenalia.

Paraphrenalia bona dicantur illa, quæ præter ſuam dotem uxor habet. l. fi. C. de pact. conuen. & l. ſi ergo. §. dotis. ff. de iure dot. ¶ Man. c. 17. nu. 153.

Parentes.

Parentum nomine non ſolum pater, & mater, ſed etiam cognati, amici, & patria, & ſecundario gubernatores, & tutores intelliguntur. Concil. Colon. 1. Cor. 4. 4. Regum 5. & ff. de auctor. tuto. & cur. per totum. Inſuper Magiſtri, & pedagogi, immo, & omnes proximi, iuxta D. Bonauent. 3. diſtinct. 37. in expoſ. literæ, quia quodãmodo cognati noſtri ſunt. l. ut uim. ff. de iuſti. & iur. ¶ Man. c. 14. nu. 3.

Parentes non honorando, uel non obediendo illis, quomodo peccet filius. Verbo filius. Odio illos proſequi eſt circunſtantia neceſſario confitenda. Ver. Odium.

Parentes filios ſuo uoto obligare non poſſunt, niſi ipſi ratum id habuerint animo ſe obligandi. ca. licet. cum ei adnot. per omnes de uoto. ¶ Man. c. 12. nu. 74.

Parenes non poſſunt iuſta conſcientia minuere filiis partes bonorum ſuorum eis debitas per veras donationes per contractus ſimulatos, ſcilicet forma oneroſos, & re gratuitos: poſſunt tamen id facere per contractus uerè oneroſos, & donationes remuneratorias per fundamenta Iaſo. in l. ex hoc iure. ff. de Iuſtit. & iure. ¶ Manu. ca. 26. num. 39.

Paria.

Paria ſunt duo fieri ſimul, uel per uiam adiectionis. argum. c. Acceſſorium. de reg. iur. lib. 6. & c. de multa. de præb. ¶ conſ. 21. de cond. appoſ. nu. 2.

Paria ſunt aduertere, & debere aduertere, ſicut ſcire, & ſcire debere. l. quod te. ff. de reb. cre. ¶ conſi. 34. de homic. nu. 1.

Paria ſunt dare aliquid collatori, uel mediatori ad incurrendas pœnas. Innocen. c. tuas. de ætat. & qual. c. tanta. de ſimo. ¶ conſi. 42. de præb. nu. 2.

Paria ſunt alienare res mobiles precioſas, & alienare res immobiles. Panor. communiter recep. & c. nulli. de reb. eccl. non alie. ¶ conſi. 7. eo. tit. de reb. eccl.

Parochia.

† Parochia tripliciter ſumitur. Primò, impropriè aliquando pro tota Diœceſi. cap. 1. de rapt. cap. ſuper eo. de paroch.

Secundò propriè, & tunc eſt locus, in quo degit populus alicui eccleſiæ baptiſmali deputatis, certis finibus limitatus. Goffred. in ſumm.

Tertiò ſumitur pro eccleſia cuiius parochiale dicitur competere. Et dicitur eccleſia parochialis. Silu. Ver. parochia.

Parochialis eccleſia, etiam reſeruata, uel uacans in Curia per concurſum conferri debet. Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 8. ¶ Manu. cap. 25 num. 129.

Et ſi ſummam ducat. 100. non excedat nullis penſionibus grauari poteſt. ſeſſ. 23. cap. 13. num. 137.

Non eſt propria uocanda præbenda, quæ nouitates ſine utilitate non ſunt inducendę. cap. cum conſuetudinis. de conſuetud. Et qui eam perdit ipſo iure, non poteſt illa expoliari, niſi prius audiatur, iuxta decretum

tum. Boniſac. c. licet. 2. de præbend. ¶ De orationε. cap. 21. num. 55.

Et ratio primi eſt, quia appellatione præbendæ, nec iure pontificio, neque in literis Apoſtolicis communiter continetur eccleſia parochialis. ¶Ibi. nu. 57.

Parochialem eccleſiam capiens animo non promouendi tenetur fructus reſtituere, niſi mutato animo promoueatur, quia iam ipſo iure perdit. cap. licet. Canoniſt. de elect. lib. 6. cap. commiſſa. §. cæterum. eo. ti. ¶Manu. cap. 25. nu. 118. de oratione. num. 45. & 50.

Parochianus.

PArochianus non conſtituitur, qs habitando ad tempus in parochia. cap. is qui. de ſepult. lib. 6. ¶conſi. 1. de clã deſt. deſpen. nu. 2. conſ. 1. de paroch.

Neque qui habet habitationem tãquam peregrinus, aut uiator. l. hæres abſens. ff. de iudic. ¶conſi. 1. de paroch.

Parochianus non deſinit eſſe quis, niſi transferat alio domicilium. c. 3. de ſepul. li. 6. ¶conſi. 2. de decim. nu. 5.

Parochianum facit frequentatio maior alterius eccleſiæ ſecundum omnes. ¶conſ. 52. de ſponſ. nu. 2.

Parochus.

PArochi nomen ſignificat illũ, qui habet eccleſiam parochialem, vt colligitur ex cap. licet canon, & cap. cum ex eo. de elect. lib. ſexto. Etiam ſi nondum ſit Sacerdos, quia poteſt omnia facere, quæ pertinent ad ſuam eccleſiam, præter ea, quę ad ordines ſpectant. argum. ca. ſuffraganei. de electiōn.

Quare poterit adeſſe ad celebrationem matrimonii, etiam non Sacerdos. Et poteſt alteri committere, quæ ad curam pertinent, quam actu habet, etiam ante promotionem ad ordines. ¶conſi. 27. de ſponſal. & conſil. 30.

Parochus ſi parochiano petenti ſacramenta non adminiſtrat, uel non dat licentiam alteri confitendi, uel intereſt matrimonio clandeſtino, vel benedicit ſecundas nuptias, de quibus uide ſuis locis, peccat. ¶Manual. cap. 25. num. 131.

Parochus ad concedendum licentiam, ut quis alteri confiteatur, nõ debet eſſe difficilis, ſed miſericors, quia licet ex illa multa ma la poſſent occurrere, pluribus tamen malis occurritur ſecundum Thom. in lib. contra impugn. Relig. cap. 4. ¶Com. c. placuit. de pœ. d. 6. nu. 151.

Parochus tenetur ad Confeſſiones parochianorum audiendas, quoties illi audiri noluerint, niſi per hoc à maioribus, aut æquè neceſſariis Curę oneribus auocetur, uel probabili ratione illi appareat, uel coniectura, quod id non expedit ſecundum Adrian. 4. de confeſſ. dub. 8.

Quia etiam Dominus ſemper paratus ẽ peccatorem recipere, & ille eſt Chriſti Vicarius in hoc, & eadem ratio debet inducere delegatum. quæ delegantem. ca. ſuper literis. de reſcrip. & cum ſit paſtor, tenetur ac quærendum ouem, ut paſcat. Ezech. 34. ergo magis per ſe uenientem debet recipere. ¶Ibi. à nu. 152. & infra.

Contrarium tamen, ſcilicet, quod debito neceſſitatis, à ſolis illis temporibus, quibus parochiani obligantur teneatur, tenuit Ricard. 4. diſt. 18. ar. ſecundo. quæſt. 3. Sileuſt. Verbo Confeſſor. 1. q 18.

Et ratio eſt, quia nullo iure cauetur, ꝙ parochus teneatur parochianum audire pluries, quàm ſemel in anno. ca. omnis. de pænit. & remiſſ.

Non tamen id obſtat, quia illud ca. non loquitur, niſi de parochianis, quod non teneantur pluries confiteri. Nihil autem apperit, an ſi uelint id, teneatur parochus audire, quod tamen rationes ſupra allatæ conuincunt. ¶Ibi. à nu. 159.

Parochus negans licentiam alteri confitendi peccata, ſecundum Thom. 4. diſtin. 17. quæſt. 3. art. 3. ¶conſil. 19. de pænitent. & remiſſ. num. 6.

Parochus tenetur reſidere in ſua eccleſia, ſiue illa ſit ſæcularis, ſiue regularis. cap. quia nonnulli. de cler. non reſiden. ¶Conſi. quinto. eodem titul.

Ex cauſa tamen iuſta, & licentia habita à reſidentia excuſatur, etiam ad multum tẽpus. cap. primo. de Reform. Concil. Triden.

ſeſſ.23.adiuncto cap.relatum.de cleric.non reſid.¶conſi.4.eo.tit.

Parochus nullius diœceſis non tenetur recedere ad Synodum proximioris Epiſcopi,licet ille habeat ius uiſitandi, tanquam delegatus à Concil. Trident. quia aliud eſt ius uiſitandi,& aliud ius uocandi ad ſynodum,& à ſeparatis non fit illatio. l.papinianus.ff.de minor.& c.ad audientiam.de decim.¶conſi.2.de off.ord.

Parochus curam habens animarum illã per ſe immediate exercere debet,ad hoc, ut beneficium dicatur parochiale.iuxta notata in ca. ſtatutum.de elect.li.6.¶conſ.27. de præb. num.5.

Si ſua eccl fia ſit deſtituta non dicitur habere beneficium Curatum.gl.celeb.communiter recep.in c.ſtatutum.de elec.& Panorm.in c.de multa.de præb. ¶conſi.2.de maior. & obed.

Parochus penſione conſtituta ſuper ſuo parochiali ea lege, ut quinquaginta ſibi libere remaneant ordinaria onera ſubire debet.¶conſi.17 de præb.

Parochus, infra annum non ordinatus impedimento ceſſante parochialem perdit cap.licet canon,& cap.commiſſa. de elect. lib.ſexto. Et tunc non poteſt facere fructus ſuos,ſed tenetur reſtituere, etiam quo ad forum conſcientiæ, quamuis pœna regulariter non debeat in illo foro.iuxt.glo. ſing.ca.fraternitas.12.q.2. ¶Conſi.primo. de reſcrip.nume.primo, & ſecundo. Et ſi intendebat non ſolo moneri intra annum, debet etiam reſtituere fructus primi anni. ¶Ibid.num.10.

Parochus ad ſumendos ordines impeditus, reſtituendus eſt dando illi tantum temporis,quantum fuit impeditus.argu.cap.1. de reſt.in integr.cum ei adno. præcipue ſi tempus non eſt determinatum à lege. ¶cõſi.1. de temp.ord.

Parochus ſcholaſticorum ille eſt in cuius parochia illi habitant.c.ult.de paroch. ¶conſi.1.de paroch.nu.1.

Parochus,extra ſuam parochiã cenſetur perſona priuata, ſaltem quo ad exequendã ſuam poteſtatem.l.3.cum gl.ff. de of.præſ. & gl.& tex.in c.de rapt.

Parochus in cuius parochia matrim.cõtrahitur uidetur eſſe parochus utriuſque contrahentium.iux.ca.fin.de foro compet. ¶conſi.52.de ſponſa.

Parochus non poteſt remittere denũciationes matrim.contrahendi præmittendas. ¶conſi.1.de clan.deſpon. nu.1.

Parochus debet eſſe præſens matrimonio contrahendo, uel alius de eius licẽtia, quia eius præſentia eſt de eſſentia matrimonij, ut decernit Conc.Trid.ad hoc ut maiori auctoritate illud contraheretur. ¶conſi. 47.de ſponſal.nu.5.conſ.27.nu.5.

Et hoc intelligitur ubi Concil. Trident. uim ſuam obtinet.¶conſi.3.de clandeſt.de ſponſ.num.1.

Parochus contrahentium ille intelligitur in cuius parochia contrahitur matrimon.ſiue ſit uir,ſiue fœmina, ut declarauit congregatio Conc. ſub Pio V. & Gregor.13. ¶Manu.c.25.nu.154.

Alij dicunt, quod illa declarauit ſufficere alterum parochum. ¶conſi.52.de ſponſ.

Sed germanior ſenſus eſt iſte,ut ſit parochus in cuius parochia contrahitur, quia ſecundum hanc neutri datur auctoritas,nt in alterius parochia contrahatur, in altera uero ſic,quod ægre conceditur in his, quę ad forum exterius pertinent cum præiudicio.cap.Lugdunenſis.9.quæſt.2. & clem.1. de priuileg.

Secundò, quod ſecundum priorem intellectum duplex ratio interuenit, ut alter parochus præſit in primo, quia ẽ parochus contrahentium,& ſecundo,quia eſt in parochia ſua, & duo uincula ſunt fortiora. c.1.de treg.& pac.& per multas alias rationes ibi adduct. conſi.52.de ſponſ.

Parochus etiam peſte laborantib. teneť ſacramenta adminiſtrare, neque poteſt fugere, niſi dimittat Idoneum Vicarium Caietan.2.2.q.26.ar.5.de mente S.Tho.& ca. aduerſitas.7.q.1. ¶conſi. 1.de conſt. Manu cap 24.num.10.

Parochus ſimplex non poteſt excõicare niſi conſuetudine quæſiſſet iuriſdictionẽ ad id faciendum.Panor.in c.ſi ſacerdos, & c.cum contingat,de foro comp.& gl.communiter recep.c.nemo.2.q.1.Palud.4.d.18. q.ſecunda. quia iure communi nullam habet iuriſdictionem. ¶Com. cap. cum contingat

tingat.ſecunda cauſ. Null.num.17.

Parochus ſimplex epiſcopi, uel papæ au ctoritate abſoluit ab excom. quam inferre non pôteſt.c.1.de offi.deleg. ¶De lege pœ nal.num.22.

Parochus communionem denegãs, Verbo Communio.

Tenetur prædicare dieb.dominicis, & feſtis ſolemniorib.Conc.Tri.ſeſſ.3.c.5.¶Manu.c.15.nu.121.135.& 143.

Parochus poteſt abſoluere ab excõica tione à iure non reſeruata, & ẽt ab homi ne generaliter data.Inn.& Hoſt.c.nuper.de ſent.excomm.Et eſt communis opi.Theol. 4.d.18.& Summiſtarum licet oppoſitum te neat.Panor.d.c.nuper, per gl.ſing.in cap.ſi epiſcopus.de pœn.& remiſſ.libr.6. ¶Man. ca.27.num.39.

Parochus acceſſitus ad Sacram Euchari ſtiam miniſtrandam publicis peccatorib. o illis illam denegat eo, ꝙ ſint in publico ad huc pecc.etiamſi illos audierit in confeſ ſione ſigillum confeſſ. non frangit. Palu.4. d.9.q.4. ¶Man.5.nu.11.

Parochus communionem ſubdito, ſiue ſecreto, ſiue publice perenni tempore, quõ iure cõicare tenetur, ſi denegat ob peccatũ occultum, ꝙ in confeſſione audiuit, eo ꝙ il lum non abſoluit, peccat, & eſt reuelator confeſſionis. ¶Man.c.21.nu.55.Com.c.Sa cerdos.de pœ.d.6.n.84.

Parochus confeſſiones aſuorũ ſubditorũ ubique terrarum põt audire.Hoſti. accepta quia illa iuriſdictio eſt uoluntaria, & nõ cõ tentioſa.ar.l.2.cum ib. adno.ff.de off.pro conſ.& c.nouit.cum gl.de of.dele. ¶Com. c.placuit.de pœn.d.6.nu.84.

Parochus excõicatus, poteſt ſuis paro chianis adminiſtrare Sacramenta illis debi ta, ſicut & alia debita aliis ſoluere. per cap. intelleximus.de iud.& c.ſi uero.2.de ſen.ex com quæ eſt concl.Soti 4.d.22.ar.4. & de fendenda quicquid alij contradicant.¶De orat.ca.20.num.7.

Parochus excõicatus poteſt dare Vica rium ad confeſſiones audiendas. Quod & facere poteſt parochus non ſacerdos ſecũ dum Palud.4.d. 17.q.4.in fi. ¶Com.ca.pla cuit.de pœ.d.6. nu.51.

Parochus tenetur intra duos menſes à promotione facere profeſſionem fidei Cõ cil.Trid.ſeſſ.¶Manu.cap.25.nu.135.de qua vide Verbo Fides. Poteſt parochialem di mittere, & religionem profiteri Tho. 2. 2. q.184.arti. 8. & tenetur in ea perſeuerare, nec poteſt redire ad ſuam eccleſiam. cap. duæ. 19.q.81.Niſi per diſpenſationem legi timam retineat illam.¶Conſi.5.de cler. nõ Reſid.nu.4.& nu.13.

† Nota, quod cap.duę loquitur de tranſi tu, ſed de redditu nihil dicit. Quod autem non poſſit redire ratio profeſſionis efficit. Quia, qui mittit manum ad aratrum, & re ſpicit retro, non aptus eſt Regno Dei.Petr.

Parricida.

Parricida non tantum appellatur ille qui parentes, ſed & qui fratres occi dit, quod Budæus.l.2.ff. de orig.iur. ampliat authoritate Feſti, & Cicer.ad om nes homicidas, quod non videtur ſatis cau te dictum, quia alius eſt tex.ad leg. Cornel. de ſiccar. qui de omnib. homici. diſponit. Et alius eſt tit.ad leg.pompeiam, de parrici dis. Quare iuri conſonantius eſt dicere ſo lũ occiſorem parentum, aut filiorũ dici par ricidã, quia illorũ tantũ occiſor iubetur pu niri grauiſſima pœna, quam ponit l.pen.ad. leg.pompeiã.de parr.& hanc op.tenet glo. l.1.de parr.& hoc propriiſſime. Nam & pro prie appellantur oẽs quos tales appellat.d. l.1.& Amb.qui Cain occiſorem fratris par ricidã appellat.li.de parad.c.14. impropriè verò & per translatione, ita uocãtur om nes homicidæ. ¶Com.c. ſerpens.de pœn. diſt.1.num.3.

Pars.

Pars mutabilis Miſſæ uidetur aliquib. uſque ad kyr.Anton. autem dicit eſ ſe talem tertiam partem illius.Quare conſulit, ut qui cœpit audire Miſſam poſt ultimam collectam, audiat partem ſaltem omiſſa in altera Miſſa, & ſic ſatisfacit præ cepto, & ad Maior.4.d.12.¶De oratio.cap. 10.num.43.

Pars notabilis horatũ appellatur quælibet tertia pars illarum.l. uſque in fi.1.pſal. quo

ad

ad peccatum mor. non autem quo ad perdendum diſtributiones quotidianas. ¶Ibidem nume.44.

Pars alicuius rei eſt alia, cum conſideratur, vt ſeparata ab ipſa tota, ſeu diuerſa ratione. ¶Com.de elecm.nu 4.

Participare.

PArticipare cum excommunicato dicitur, qui eandem cum illo audit Miſſam, vel ſimilia, quod non licet, quicquid dicat Dur. 4.diſt.18.q.2. ¶De orat.|c. 22. num.8.

Participare cum excommunicato colloquendo timore mortis non peccat, neque incurrit in aliquam excommunicationem. Innoc.in cap ſi vere.de ſent.excommun. vt Maior. 4.d.18.qõ 4. etiam participando in diuinis officijs. Silueſt. verbo Excommunicato.5.quæſt.4. Modo non participet in peccato mort. aut cum negatione, ſaltem tacita fidei.¶Manu.cap.27.num.36.& cap. inter verba.prælu.3.nu.4.

Participare cum excommunicato cõtra præceptum Iudicis, non ſolum eſt peccatũ mort.ſed etiam excommunicationem inducit. ¶Ibid. Si participat in crimine, ob, quod eſt excommunicatus,cap.nuper.& c. Concubinæ.de ſentent.excommunic.¶Ibi. num.112. & Com. cap.cum contingat.de Reſcrip.Rem.3.nu.3.

Participare cum excommunicato notorio nõ licet, ſi ille eſt manifeſtus percuſſor clerici,uel declaratus excommunicatus.extrauagan.ad euitanda.Concil.Lateran. ſub Leo x.¶Ibi.nu.35.

Et hoc non eſt peccatum pluſquam veniale.iuxt.opinion. Hoſtienſ. in ſumma, de ſent.excomm.Ioan.Andr. & aliorum in c. ſacris, de his.quæ vi.& Theolog. 4.diſ.18. Fallit in ſex caſibus.In Sacramentis,& diu. offic. Secundo, nimis frequenter. Tertio,in contemptum clauium.Quarto,contra ſpeciale præceptum Iudicis. Quinto,ſi excommunicatio eſt à Papa cum participantibus. Sexto in peccato mortali. ¶Ibidem numer.trigeſima.

Participare in male captis pec.eſt,aſq; reſtitutionem neceſſario inducit. ¶Man.cap. 17.nu.17.& 130.

Paruitas.

PAruitas rei, & paruitas iudicij excuſant à peccato mortali, etiam in delectatione Venerea. Thom.1.2. quæſt. 88.art.5.& 2.2.queſt.3.art.5. Anton.2.p.tit. 4.cap.5.Adrian.quol.8.¶Manu.præl.nono. num.12.cap.2.nume 4.cap.12.nu.decimo. cap.17.nume.2. de datis & promiſ.nu.20. Com.cap.ſi cui. de pœn.d.1.nu. 17. Com. cap. inter verba.

Paſſio.

PAſſio eſt animæ motus appetitiuæ virtutis ſenſibilis in imaginatione boni vel mali ſecundum Damaſcen. libr.2. ca.22.& Thom.1.2.q.22. ar.3. Quare non eſt in appetitu intellectiuo,& uoluntate ſuperiori. ¶Man.prælu.5.nu.1.

Sunt autem quatuor animæ paſſiones, Gaudium, ſcilicet, & triſtitia in appetitu concupiſcibili. Spes atque timor in iraſcibili.¶Ibid.num.2.

Minus principales ſunt ſeptem. Amor, odium,deſiderium,fuga,in concupiſcibili, Deſperatio,audacia,& ira in iraſcibili.Anto.2.p.c.2.tit.6.Ibi.nu.3.

Paſſiones aliquæ ſunt per ſe bonæ, vt quæ de obiecto ſunt per ſe tali, ut Miſericordia,& verecundia, quæ retrahit à turpitudine.Quædam malę, vt gaudium de malo alieno,& triſtitia de bono alieno.Quod autem dicunt Stoici omnes eſſe malas, vel falsò dicunt, vel intelligendum eſt de illis, quæ à recta diſſonant ratione,aut illam præueniunt,vt declarat D.Thom.1.2.q.24.art. ſecundo.¶Ibid.nu.6.

Paſſiones ſi excedunt, id debet exprimi in confeſſione, ita vt intelligatur an peruenerint ad culpam mortalem. Et qui de illis in confuſo confitentur interrogandi ſunt, an omnes,vel quædam illarũ fuerint tanię, vt mouiſſent animum ad volendum præceptum tranſgredi, aut legem ad mortal. obligantem, quàm deſiſtere à propoſito. ¶Ibid.nume. 2.

Paſſiones animæ cum præcedunt voluntatem

tatem turbant rationem, & minuunt libertatem arbitrij. Quando verò conſequūtur augent voluntatem iam conceptam, & eſt ipſum peccatum interius. Thom. 1. 2. quæſ. 77. ar. ſexto. ¶Com. cap. ſciendum. de pœn. diſt. 2. num. 6.

Paſſiones delectabilium frequenter abſorbent uſum rationis, text. cum gloſ. 4. ca. vnuſquiſque. 22. qō. 4. facit quod tradit Panorm. in cap. ſicut. el ſecundo. de iureiur. & Felyn. in cap. 1. de probat. Ergo à fortiori plus abſorbent illæ, quæ veniunt à circunſtantibus, & præcipuè in mortis articulo. ¶Com. cap. vltim. §. Quod quamuis. de pœ. diſt. 7. num. nono.

Paſſio Chriſti eſt valoris infiniti tā quo ad uim ſatisfactoriam, quàm quo ad uim meritoriam. ¶de Indulg. Not. 12. n. 7.

Paſſio Chriſti fuit grata Deo, etiam ſi actio illam procurantium diſplicuerit. ¶Manual. cap. 21. num. 25. cap. inter verba. concluſ. 1. num. 5.

Pater.

Patris nomen ſignificat præcipuè ſecūdum Concil. Colon. eos, qui nos genuerunt cognatos, item patriam, & eius amicos, quæ nos conſeruant. Eccle. 3. Secundò, gubernatores Eccleſiaſticos. 1. Cor. 4. Et ſæculares. 4. Regum 56. Et qui noſtri curam gerunt, vt tutores, & curatores. ff. de aucto. tuto. & cur. Vide Ver. parentes. ¶Man. c. 14. nu. 3.

Pater honorandus eſt, & amandus, & obediendus tam corde, quàm verbo, & opere, minus tamen, quàm Deus. n. 4.

Pater peccat ſi notabiliter negligit exhibere illa, quæ ad filij neceſſitatem ſpiritualem, vel corporalem pertinent. Niſi habeat excuſationem paupertatis, aut aliam legitimam rationem. cap. duo iſta. & cap. non putes. 23. q. 4. 1. Tim. 3. cap. ſi quis reliquerit. 30. diſt. ¶Ibi. nu. 17.

Si exponit filium ad ianuam aliorū, vel Xenodochij, ex auaritia. l. Necare. ff. de cib. agnoſcend. cap. 1. de infant. expoſ. cum gl. Vel ſi non vult filias etiam ſpurias dotare cum poteſt. cap. cum haberet, de eo, qui duxit ad matrimonium. Panormitan. ibi Vualdenſ. de ſucceſſion. ab inteſt.

Si reuocat filiorum vota ſine cauſa, cum iam conſenſerit.

Si cogit ad matrimonium contra illorū vota. cap. puella. 20. quæſt. 2.

Si ſinit filias, vel filios amare, vel amari ob malum finem. Vel iam deſponſatas habere tactos impudicos. 2. 2. q. 154. ar. 4.

Si accipit, quid notabile ſibi, aut alteri à filio ſuę familiæ ex bonis Caſtrenſibus, aut fructibus eorum, cum obligatione reſtituēdi. argum. cap. qui abſtulerit. 12. q. 2. Idem de bonis aduentitiis, quo ad proprietatem, vel adminiſtrando ea male, vt lædatur. ¶Manu. c. 17. nu. 151.

Pater, qui inducit motu ſaltem reuerentiali filium, vel filiam, vt legitimæ ſuæ renūciet, vel patrimonio cum iuramento ſe cōtentandi ſola dote minori cum obligatione reſtituendi. argum. à contrario. c. quāuis. ¶de pact. ¶Man. c. 17. nu. 158.

Pater, & filius poſſunt ſibi inuicem naturaliter obligari. l. fratrem à fratre. ff. de condict. indeb. ¶Conſi. 3. de iniur. & damn. dato. nume. 4.

Reſtituere debet fiſco legitimam filij cōdemnati ſtatuto debitam, quia non licet per mendacia ſua, nec bona ſua defendere. ¶Ibidem.

Pater ſepulturam filio ſuo impuberi eligere non valet, & ſi conſuetudo terræ hoc habet. c. licet. de ſepul. li. 6.

Poteſt facere filio impuberi teſtamentū. cap. ſi pater. de teſtam. lib. ſexto. Et ſubſtituere illis etiam in bonis maternis. leg. 1. ff. de vulgar. Et tenetur facere impenſas eius funerales. leg. filius. ff. de in rem.

Et quia hęc ſunt temporalia, ideo pater poteſt, ſepultura autem eſt, quid ſpirituale, ideo non poteſt. ¶Conſil. 1. de ſepultur. per totum.

Pater repetere non valet, quæ ex charitate pro filiis ſoluit, niſi proteſtatio præcederet, ſeu coactio. Bald. l. Niſſenius. ff. de neg. geſt. & per l. Auia. C. eodem. Quia regulariter nemo præſumitur donare. l. cum indebito. ff. de proba. ¶Conſi. 3. de iniur. & damn. dat. num. 6.

Pater de bonis ſuis poteſt teſtari in quē vult etiam extraneum, relicta legitima filiis

lijs.l.cum quærit,& àuth.nouiſſima. C. de inoff.teſtam. ¶Conſi. 5.de teſtam.nu.3.

Pater tenetur docere filios, ne amēt principaliter bona honoraria, ſed virtutē cui debentur illa,referendo illa in D̄um, vel alium finem aptum.¶Com. cap. inter verba concl.5.num.6.

Perdit patriam poteſtatem per ſuam pro feſſionem quantum ad omnia.gl.ſingul. & recept. in l. ſi ex cauſa.§. pomponius.ff.de Minor.quam ſequitur Bald.& Burr. Auth. Si qua mulier.C.de ſacroſ. eccl. ¶Com.3. de regul.nu.47.

Tenetur de filij delicto quatenus eſt in peculio ſaltem poſt filij condemnationem l. 1.§. Quod ergo.ff.de vi, & vi arm. & l. Qđ ſi minor.§.ſeruus.ff.de minor. ¶Com. 2.de regul.num.62.

Pater non poteſt agere furti pro furto quod fecit filius cum adhuc ei ſubeſſet. etiam poſt emancipationem.l.ſerui, & filij & leg.ſi quis vxori ff. de furt. ¶ Conſil. 3. de iniur.

Pater poteſt irritare votum ſimplex filij factum ante 14.annum, etiam poſt annum 16.dummodo filius in illa ætate ratum nō fecerit votum.¶Man.cap.12.nu.71.

Pater poteſt vendere filium etiam inuitum propter neceſſitatem. l. 2. C. de patr. ¶Manu.cap.16.nu.88.

Pater, qui malitioſe tenuit filium ad baptiſmū tenetur debitū reddere licet non poſſit petere: ſi aūt errore id fecit poteſt petere,& reddere.cap.ſi vir de cognat.ſpirituali. Si autem baptizauit filium concubinæ iamiam moriturum in abſentia facer dotis,non poteſt illam in vxorem recipere ſine diſpenſatione ob natam compaternitatem,quæ matrim.impedit,& dirimit.ca. ad limina.30.q.1.Idem dic de matre.¶Manu.cap.16.num.54.

Pater familias miniſtrans filijs, vel ſubditis cibos prohibitos in diebus ieiuniorum peccat, cum ſit cauſa actus, quem exequuntur.Caiet.2.2.q.147 ar.4.Non autem ſi ſatis appareret eos non teneri ad ieiunandum.¶Man.cap.21.nu.26.

Pater non poteſt exhæredare filiam eo, quod contra eius voluntatem maritum elegit gl.inſignis.cap.de raptoribus.36.q.2.& Auth.ſed ſi poſt.C.de in off.teſtam. Felin. & Deci.in cap.eccl.de conſtit. ¶ Manual. cap.14 num.15.

Pater quando,& quomodo donare non poſſit filio.cap.17.num. 145. Vide Verbo. Donatio.

Pater non tenetur præeligere filium digniorem in legatis,de quibus teſtari poteſt cum ſit homo priuatus, qui priuata poteſtate ad ſua priuata bona delegit, quē nulla lex obligat ad eligendm alium, quam quem ipſe volet.licet contrarium Lup. dicat in cap. veſtras.§.26.de donat. inter vir. & vxor.¶Manu.cap.16.nu.37.

Pater, vel mater ad quid teneantur ob filium ex adulterio ſuſceptum. Verbo Mulier,& Verbo. Adulter.

Patris præceptum iuſtum circa æconomiam obligat filium ad peccatum mortale.¶De lege pœn.nu.18.

Patrem magis quis debet diligere,quam ſuum filium.cum ille ſit, tamquam principium,& fons à quo emanauit D.Tho. 2.2. q.26.ar.9. Quare peius eſſet illum occidere,quam filium. ¶ Com. cap. inter verba. concl.4.num.13.

Pater poteſt præcepto ſuo obligare, & uere obligat filium in mortale, in reb. grauibus. Alexand.3.part. ſuper 4. præcep.Angel.Verb.Filius.§.30. Solut. quæſtion. 22. ¶Manu.cap.14.nu.2.

Patrinus.

† PAtrinus appellatur ille,qui baptizatum de ſacro fonte ſuſcipit,& olim ſponſor, ſuſceptor, fideiuſſor communi vocabulo à rerum diuinarum ſcriptoribus vocabatur.Cathechiſ.ad paroch. in Doct. de ſacram.Bapt.

Patrinus vnus ſolus poteſt eſſe, ſiue unus,& una ad plus ex Conc.Trid. ſeſſ.24. de reform.matrim.cap.2.etiamſi plures eſſent, qui tangerent baptizatum.

Oportet tamen, ut patrini ſint deſignati alioquin omnes tangentes eſſent patrini ſecundum ius antiquum à quo non eſt receden dum, niſi quatenus contrarium per nouum exprimitur.l.præcipimus.C. de appel.

Et

Et Conc. uidetur loqui, quando ſunt deſignati. ¶ Maluenda ... patrini plures ſi admittantur, deſignati omnes cognationem contrahunt, quia durum eſt dicere, quod nullus illam contrahat, & multa prohibentur fieri, quæ facta tenent. cap. ſecundo. de matrimon. contract. ipſ. Eccleſ. Et quoad hoc Conc. nihil induxit. ¶ Conſil. quarto. de cognatio. ſpirituali.

Patrinus poteſt eſſe homo, etiam in ſtatu infantiæ, id eſt intra ſeptennium, ſi tunc habet uſum rationis, & poteſt peccare, & obligare ſe uoto; ſecus autem ſi non pollet uſu rationis. ¶ conſil. primo. de cognat. ſpirituali per totum, ubi multa alleg. pro utraque parte.

Patrinus, qui uult eſſe debet exhibere ſuam propriam perſonam ad reſpondendum, geſtandum, profitendum. cap. illud. cap. & qui. de conſecr. diſt. 4. ideo ad hoc non ſufficit aliena perſona. extra notata in cap. cum parati. de appellat. & per Concil. Trident. quo decernit, ut patrini nominentur, deſignentur, ſuſcipiant, deſcribantur. Quare debent eſſe præſentes. Neque id ſufficit, niſi illos actus pro ſe exerceant, ca. omnes. 30. quæſt. prima. cap. Martinus. de cognatio. ſpirit. ¶ conſi. ſecundo. de cogn. ſpirit. num. 6.

Patrinus uidetur ſe conſtituere fideiuſſorem pro perſeuerantia Baptizati, quem leuauit in fide catholica. Et pedagogum ad illum docendum. c. uos ante. de conſec. diſt. 4. ¶ Ibi. nu. 2.

Patrinus neceſſario non debet eſſe maior baptizato, ut fabulantur. Panormita. & Archid. in cap. debitum. de Baptiſmo. Quorum ratio falſum ſupponit, uidelicet patrinum ſuſtinere perſonam patris in baptiſmo, quia iuxta Aug. baptizans ipſe illam ſuſtinet, & non patrinus. ¶ conſi. 3. de cognat. ſpirit.

Patrinus non poteſt eſſe, qui baptizatus non eſt. Thom. 4. diſt. 42. quæſt. 1. ar. 3. Conſi. primo. de conſt. num. 66.

Neque monachus. ca. non liceat. de conſec. diſt. 4. ca. ſecundo. de poſtul. Neque conſequenter Canonicus Regularis, quia lex diſponens de Monachis illum includit. ¶ Conſil. quinto. de ſtatu monachor. Com. 4. de Regul. num. 65.

Patrinus tenetur docere filium ſuſceptũ orationem Domin. Salut. Angel. Sim. b. Apoſt. De orat. c. 3. nu. 20.

Patronus.

PAtronus dupliciter ſumitur loquendo iuridice. primo ciuiliter, & eſt ille, qui ſeruum manumiſit, & aduocatus, qui aduocatur in cauſis.

Secundò canonice, & eſt ille, qui habet poteſtatem præſentandi, inſtituendum ad aliquod beneficium eccleſiaſticum. Silueſt. uerb. Ius patronatus. in prin.

Patronus laicus cenſetur clericus, quando ratione patrimonij ius habet præſentandi. cap. cum dilectus. adiuncta glo. & doctr. communis. de iur. patr.

Patronus clericus habet ſemeſtre tẽpus ad præſentandum. c. cum autem. eo. tit. Laicus quadrimeſtre. c. cum propter. eod. titulo. Conſi. 31. de ſent. excom. nu. 3.

Patronus clericus ex approbatis ad beneficium curatum uni gratificare poteſt cum ſunt æquè digni, & non pertinet id ad epiſcopum; alioquin uana eſſet præſentatio, quæ cum iure antiquo illi cõueniat, & nihil innouetur per ius nouum, Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 18. quare non tenetur præſentare illum, quem elegerit epiſcopus, ſed quem uult ipſe, & præcipue cum Conc. non exprimat, ut illi fiat præiudicium. ¶ conſi. 6. de iure pat. per tot. Vbi multa adducit ad hoc propoſitum. Digniorem tamen præſentare tenetur, & ſi illum poſtponit peccat. Valet tamen præſentatio modo ſit dign. 16. q. 1. monaſterium. 17. q. 2. De oratio. Miſcel. 43. & conſi. 5. eod. tit.

Patronus laicus ſi non præſentet intra tempus, quod habet ad præſentandum, beneficium uacat, & epiſcopus poteſt illud conferre. ¶ conſi. 3. eo. ti. nu. 2.

Patronũ faciunt dos, ædificatio fundus. gl. c. piæ mentis. 16. q. 7. ca. Abbati. 18. q. 2. Panor. & omnes in c. cum eccleſia Volaterana. de elect. ¶ conſi. 2. eo. tit. nu. 7.

Pa-

Pauper.

PAuper ille eſt, cui pro ſua decētia neceſſaria deſunt. d. Thom. 2. 2. q. 32. ar. 6. Bart. l. 3. C. de ſacroſ. eccl. num. 36. Caiet. 2. 2. q. 43 ar. 8. Colligitur in cap. conſideranda. & cap. non ſatis. diſt. 86.

Qui ſi eſt ditatus ex eleemoſynis, tenet ad elargiendum, vt alij diuites, & nō plus, quia nulla ratio id conuincit. Et quod datur ex eleemoſyna libere, & ſine obligatione aliqua elargitur. ¶ De redimen. eccl. q. 3. Mon. 46. num. 3.

Pauper dicitur, qui parum habet ſecundum quoſdam: inops, qui nihil habet; ſed confunditur differentia, quia Franciſchani nihil habent, & dicuntur pauperes. c. exiit, de verbor. ſign. & eſt contra leg. ſi creditores. ff. de priuileg. creditor. ¶ Com. 1. de Regul. num. 16.

Pauper eleemoſinam ſibi elargitam expendens ſuperflue, aut voluptuoſe, non tenetur ad reſtituendum, quia illa ſibi nō datur cum hoc onere. ¶ de redimend. eccleſ. quæſt. 2. Mon. 25.

Pauper ſi eſt reſtitutioni obnoxius, poteſt ſibi totum, aut aliquam partem capere maximè de conſilio etiam Confeſ. tāquam vnus ex pauperibus. ¶ Manu. ca. 17. num. 93. & 71. De oratione. ca. 7. nu. 34. Apol. de red. eccl. q. 1. nu. 77. tradit id Bal. l. id quod. C. vide. q. 22.

Neque propterea ei iniungendum eſt onus orandi, vel alia pia opera faciendi, quia non eſt tex. aut ratio, quæ id probet. ¶ Manual. cap. 17. num. 93 de redimend. eccleſ. quæſt. 3. Mon. 24.

Pauperes hoſpitalis illius, qui fuit erectus, antequàm fabricaretur conuentus illi adiunctus debent prius ali, quàm Monaci illius conuentus: contra verò ſi conuentus primo fuit erectus, vel ſimul. ¶ Com. 3. de Regul. num. 7.

Pauperiores eligere in eleemoſynis diſtribuendis, & in his meliores. iuxt. cap. eſt proban la. & ca. non ſatis. diſt. 86. Et ſi pientius ſit non eſt tamen neceſſariū, quia nulla lege, aut ratione conuincitur. ¶ Manu. c. 17. nu. 93.

Pauperum in numero, non ſolū debent haberi perſonæ, ſed etiam eccleſiæ, Xenodochia, & Monaſteria ornamentis, luminaribus, ædificijs & aliis ſimilibus indigentia ſecundum Io. And. communiter recept. in c. 1. de teſta. li. 6. ¶ Ibi.

Pauperes etiam tenentur interdum ad dandum eleemoſynam mentalem, quod facere poſſunt habendo voluntatem dādi quod quando, quantum, vbi, & quomodo id oportet ſi abundarent. Quare poſſunt etiam eſſe Magnifici, & liberales. ¶ De oratione. cap. 20. num. 6.

Pauperibus potius; quàm ſacris ędibus ſtante æquali neceſſitate prouidēdum eſt. ¶ De redim. eccleſ. quæſt. 3. Mon. 35. nu. 16. vbi id latè probat.

Pauperibus dare non ſufficit, quod debetur alteri. d. ca. te. de iureiu. Niſi quandò ignoratur quis ſit. cap. cum tu. de vſu. ¶ conſil. 62. de præbend. num. 2. Conſi. 2. de ſucceſſ. ab inteſt. nu. 2.

Pauperem, qui ſe ſimulat, tenetur ad reſtituendum pauperibus. iux. Scotum communiter recep. 4. d. 15. q. 2. Adrian. 4. q. 15. de reſtitut. licet ea eleemoſyna fuerit parua, quia id non refert, & ſi Sotus minus bene contra ſentiat. li. 6. de iuſt. & iu. quęſt. 8. Modo ſimulatio fuerit cauſa finalis, & non impulſiua. ¶ Man. c. 17. nu. 107.

Pauper an ſit bonus, nec ne non eſt curioſius inquirendum. ca. quieſcamus. 42. d. ¶ De eleem. nu. 12.

Pauperes non poſſunt implorare officiū Superioris, vt cogat diuites ad ſubueniendum contra glo cap. ſicut. 2. 47. diſt. cōmuniter recep. ibi, & per Panorm. cap. ſi quis. de furt. Bene tamen ipſe ex officio poſſet inquirere, & cogere habentes ſuperfluum etiam naturæ tantum ad dandum extreme egenti. ¶ de eleem. nu. 58.

Pauperes obligati diſtribuere pauperibus in genere, poſſunt ſe pro vno ex illis deligere. ¶ Ibi. nu. 70.

Paupertas.

PAupertatis nomen ſecundum Vat. de Ling. Lat. deductum eſt à parua pecunia; & videtur ſignificare carentiā magnæ pecu-

pecuniæ. ¶Com.1.de reg.nu.16.

Paupertas duplex eſt. Altera interior carentia, ſcilicet uoluntaria habendi pecuniã Matth.8. Beati pauperes ſpiritu. Altera exterior. Et eſt realis pecuniæ carentia, ſiue illa ſit uoluntaria ſiue non, & ex ſuo genere nõ eſt neque bona, neque mala, ideo poteſt & benè, & malè quæri. D.Thom.3.contra Gẽtil.cap.133. Bona quatenus per eam liberatur homo à ſolicitudinibus dimicantibus. Mala autem quatenus ſubſtentandi nos, atque alios facultatem tollit.

Paupertas interior triplex eſt. Prima eſt carentia uoluntatis quærendi, uel retinendi iuſte aliquid ius pecuniarum, & præcipitur implicite ſeptimo præcepto, & explicitè præcepto. Verbo Decal.

Altera uerò eſt carentia noluntatis habẽdi, uel retinendi aliquid etiam iuſte, niſi quatenus eſt inſtrumentum uirtutis. Et eſt de conſilio 1.Cor.7. Qui habent, tanquam non habentes ſint.

Tertia eſt carentia uolunratis habẽdi eã ullo modo pro ſuo etiam iuſte, & quatenus eſt inſtrumentum uirtutis, & eſt de cõſilio magis, quàm ſecunda. Mat.19. Si uis perfectus eſſe, uade, & uende omnia, &c.

Paupertas confert multa bona. Primò, peccatorum cognitionem. Secundò, uirtutum conſeruationem. Tertiò, cordis quietem. Quartò, deſiderij impletionem. Quintò, diuinæ dulcedinis participationem. Sextò, exaltationem. Septimò, cœleſtis hæreditatis conſecutionem. Tho.in Eſa.c.48. ſub fin. ¶Ibi.nu.17.

Paupertas exterior eſt duplex. Altera uoluntaria, quam quis ſua ſponte conſequtur, uel incurrit. qualis fuit cratis Thebani, de quo S.Hieron.relatus in c.gloria.2.q.2.

Altera eſt coacta. prouerb.39. paupertatem, & diuitias non dederis mihi, quam quis contra ſuam uoluntatem patitur. Et multoties eſt mala, & frequentius.

Prima rurſus eſt multiplex, ut probatur in d.c.gloria. Alia eſt nihil habentis, & nihil habere potentis propter abdicationem factam ex uoto ſolemni. Alia eſt illius, qui contentatur ſuo iuſtó, & honeſto uictu. Altera eſt illius, qui nihil quidem habet, eſt tamen capax ad habendum, cum ille non ſit uoto ſolemne paupertatis obligatus. Et quælibet poteſt eſſe bona, & mala, prout ad bonum, uel malum finem dirigitur. ¶Vbi ſupra.

Primam, qui uouet obligatur ad non uolendum ſibi quærere, uel retinere iniuſte aliquid pecuniarum. Secundam, qui uouet tenetur ad non uolendum illud etiã iuſte, niſi quatenus eſt iuſtum, & uirtuoſum Qui uouet tertiam, tenetur ad non uolendum quærere etiam iuſte. neque tanquam inſtrumentum uirtutis. ¶Ib.nu.18.

Paupertas, quo ad conſtituendum uotũ paupertatis neceſſario requirit, quòd exuat ſe omnem rationem etiam iuſtam, quàm iniuſtam quærendi, & habendi pecuniam. c.cum ad Monaſterium. de ſtatu monacho. Thom.recept.2.2 quæſt.186.ar.6. & quod hoc fiat ſolemniter in Religione approbata in manibus prælati.c.1.de uoto li. ſexto, & clem.eos qui.de reg. ¶Vbi ſup.

Et tandem requiritur, quòd iſta interior paupertas tertiæ ſpeciei ſit comitata paupertati exteriori, & quod ſit abdicatio abſoluta animo, non ſolum uoluntate, ſed & uoto ſolemni firmata. ¶conſi. primo. de Regul. num.24.

Paupertatis uotum, & ſi ſuapte natura facilius ſit obſeruata, qui ſecundum Greg. facilius eſt relinquere noſtra, quàm nos, at tamen uiolatio eius uidetur fuiſſe frequentior cauſa lapſus Religionum. ¶Com.1. de Regul.num.2.

Tollit habilitatem quærendi Dominiũ. c.non dicatis.14.quæſt.1. Non autẽ capacitatem miniſtrandi.c. cum diuæ.de priuileg. De red.eccl.q.1.Mon.8.nu.1.

Non tollitur per aſſumptionem ad Epiſcopatum. c.cum ad monaſt.de ſtatu mon. Th.2.2.q.185.ar.8. ¶Ibi.Mon.9.

Et ẽt ſi ſimplex ſit, obligat uouentes ad ſui obſeruantiam.arg. c. magnæ.de uoto. Ideo qui poſt illud peccando quærit aliqd non poteſt uti illo, tanquam ſuo. Ibi.Mon. 55.nu.1.19.& 20.& Mon.56.n.2.

Pauſare.

PAuſare, ceſſare ſignificat, à pauſa, id eſt quies, & deducitur à uer-

verbo παύομαι, Quod eſt Ceſſo.

Pauſare in medio, & fine cuiuſlibet verſus in officio perſoluendo iuſtum eſt, & rationabile. iuxt. ſtatutum Conc. Baſil. ca. 21. quia & ſi iubeatur id fieri in medio, ratio cōuincit, quod multo magis fiat in fine, propterea quod ibi terminatur ſententia. Et ſic vox reficitur, & anima munitur ad recitandum melius, & eis attendendum. Sed pauſa non debet eſſe nimis magna, ne auditores faſtidiantur. ¶ De oratione. cap. 16. nume. 26. cap. 17. num. 43.

Pax.

PAx effectus eſt charitatis. Et accipitur dupliciter. Primò large, & ſic ſe extendit ad omnem concordiam. Secundò propriè, pro concordia in bono tantum, & iuxta D. Auguſt. 19. de Ciuitat. Dei. ca. 13. Eſt ordinata hominum cohabitantium ſub vna fide, & eterna lege cōcordia. Viguer. Inſtit. Theol. de charit. c. 12.

Pax, vt innuit D. Thom. 2. 2. q. 29. art. 2. ad 3. duplex eſt vna bona, quæ cum virtutibus eſt ſeruanda, colenda, & ſuſpicienda. Ioann. 14. Altera mala, quæ eſt cum vitiis, violanda, & deturpanda. Matth. 10. Non veni pacem mittere. ¶ Cap. Nouit. de Iudic. Not. 6. num. 26.

Pax ſemper quærenda eſt, fugiendæque lites, iuxta proœmium Greg. Et illud. Mutuam in vob ſmetipſis pacem habētes. Conſi. 26. de præben.

Peccator.

PEccator non tenetur conteri, neque confiteri vſque ad tempus. conſi. 34. de homic. num. 2. Manu. c. 1. & Com. ca. in princ. de pœn. d. 5.

Peccator vendit ſe diabolo precio peccati mort. Ambroſ. c. 3. in Iob. relatus cap. non eſt. 15. quæſt. 1. Quare obligatur Deo per reatum Iuſtitiæ, quam incurrit ex offenſa, Diabolo vero iure ſeruitutis, Ioan. 8. Petri 2. Thom. 3. p. q. 48. ar. 10.

Eſt igitur Diaboli, & iure belli, ut victus, & iure ſeruitutis, ſine emptionis precio voluptatis, à qua redimere ſe poteſt per bona operá facta ſoluendo de precio ſanguinis Domini, non quidem Diabolo, ſed Deo patri, cui ſufficit ſatisfactio, tanquam principali creditori. ¶ Com. ca. Medicina. de pœn. diſtin. 1.

Peccator & ſi occultus debet petere ſuffragia Eccleſiæ, ad impetrandam ueniam pœnæ ſuo peccato debitæ. ¶ Com. cap. Fleuit. ¶ Ibidem.

Peccator vtens ſpiritualibus generaliter non peccat, niſi quod eſt peculiare alicuius ordinis exerceat, vt prædicando ſacramenta, adminiſtrando, &c. ¶ Com. ca. 1. de pœ. d. 6. §. Sacerdos.

Peccator peccans uenialiter ex contemptu, mortaliter peccat, iuxt. gloſſ. ſingul. in cap. quis autem. 10. diſt. ¶ Manu præl. 9. num. 17. ca. 20. nume. 20. de pœn. diſt. 1. Quando autem dicatur peccare ex contēptu. Vide uerb. Contemptus.

Peccator peccans ob fiduciam, quod poſtea per confeſſionem ueniam obtinebit, non addit circunſtantiam aggrauantem, immo minuit, ut ait Caie. 2. 2. q. 121. artic. 2. Quicquid Bonau. in Apolog. inſinuauerit. ¶ Man. ca. 6. num. 3.

Peccator peccans ſpe ueniæ, uel Indulgentię, quia non peccat pluſquam ſine illa, immo minus, & ſi deſperaret de illa, multo magis peccaret. Et ſi nullam conciperet ſpem peccando, magis appropinquaret malitiæ, ut cum ſit circunſtantia finis boni excuſat ſaltem à tanto. argum. c. non eſt putanda. 1. q. 1. ¶ De Iubi. Not. 34. nu. 6. ubi multa adducit pro hac concluſ.

Peccator peccans opere non ſatisfacit, dicens, peccaui toties corde, ſed tenetur dicere quoties peccauit exterius. ¶ Manu. præſu. 7. nu. 10. c. 6. n. 26.

Peccator peccare poteſt ex ſolo libero arbitrio, ſed non mereri, aut meritorie operari ſine gratia. cap. fin. de confeſſ. diſtin. 4. ¶ Com. cap. ſi quis. de pœnit. diſtinct. 7. nu. 24. Manual. prælud. 3. num. decimo. De Indulg. Not. 17. nu. 6.

Peccator ille plus peccat, qui plus nocet, & ſic magis peccat occidens adultum. Verbo Occiſio.

Peccator cui mortale peccatum placet, mort. peccat. de pœ. d. 5. in prin.

Peccator peccans in vno factus eſt omnium reus. Iacob. 2. relatus capi. deſleat. de regu. iur. cap. concedere. & cap. fratres, de pœn. diſt. 5. & intelligitur primo ob priuationem æternæ gloriæ, quæ perditur ob quodcunque peccatum mort.

Secundo, quo ad ingratitudinem, quam incurrit, de qua tamen nō agit Apoſtolus.

Tertio ob omnium virtutum diminutionem, quę omnes in prudentia connectuntur, & ob procliuitatem in omnia vitia, quę ex incurſione vnius vitij, & amiſſione prudentiæ obuenit; extrarius tamen eſt iſte intellectus, quia fieri poteſt, vt qui peccauit nullam adhuc habeat acquiſitam virtutem.

Quarto; intelligitur ſecundum Ricard. 4. diſt. 22. ar. 1. quæſt. 7. & Thom. 1. 2. q. 73. art. 1. de auerſionę à Deo & ipſius charitate, quæ tantum poteſt fieri per vnum peccatum mort. quantum per multa. Quare ita damnabitur quis ob vnum, quàm ob multa. Et ideo omnia peccata coniuncta ſunt & paria, quo ad auerſionem. conuenit cum prima, & eſt conueniens.

Quinto intelligitur, quod qui peccat in vno fiat omnium reus, quantum in ipſo eſt; quia qui aberrat à ſcopo ipſius legis, aberraturus videtur; quantum in ipſo eſt (inquit Paraphraſtes) quoties ſe dederit occaſio, veluti ille, qui in tenebris ambulat. ¶Com. in ca. fratres à nu. 107. uſque in fin. de pœn. d. ſt. 5.

Peccatori inſeruire licet etiam in his, ſine quibus ille non peccaret. ¶ Conſil. 6. de pœnit. Id autem facere ob finem bonū exequendo officium ſuum, non eſt peccatum; modo nullus adſit in peccato conſenſus. ¶Ibid.

Peccator peccando periculo, quando ſe exponit, vel quid committit contra conſcientiam, tale committit peccatum, quale eſt illud periculum. ¶Manu. præludi. 9. nu. 9. ca. 14. num. 16. ca. 15. nume. 8. De pœnit. diſt. 5. ca. quæſitus. num. 18. diſt. 7. cap. ſi quis autem. num. 4.

Peccator minus peccans, quandoque tenetur maius reſtituere, & contra, quia reſtitutio ex damno illato, peccati vero grauitas ex ſola voluntate damni dandi pendſatur. ¶Com. cap. noli putare. de pœnit. diſt. 1. num. 10.

Peccatum.

PEccati nomen, ſecundum Thom. 1. p. q. 63. ar. 1. Significat omnem deuiationem, vel declinationem à rectitudine operi debita, ſiue in naturalibus, ſiue in moralibus, iux. Ariſt. 2. phyſ. ubi monſtra naturæ uocat peccata. Sed proprie accipitur pro deuiatione in moralibus, qualis eſt omnis actus moralis malus. ¶Man. prælu. 7. n. 4.

Peccatum definitur à multis varie, vide omnes Theolog. lib. 2. ſent. diſt. 35. Thom. 1. 2. q. 71. ar. 6. Sed communiter placet definitio Auguſt. lib. 2. contra Fauſtum. ca. 27. & gl. c. ille rex. de pæ. d. 3.

Peccatum eſt dictum, vel factum, vel cōcupitum contra legem Dei æternam, & cōſequenter contra legem, & rationem naturalem. ¶Ibi. nu. 5. Et ad hanc debet reduci etiam negatiua definitio, puta, non dictū non factum, neque concupitum ſecūdum legem Dei ad hoc; vt comprehēdat ſub ſe peccata omiſſionis, quia affirmatio, & negatio reducuntur ad idem genus. l. ſi mora. ff. de verb. oblig. & Thom. ubi ſupr. num. 6. Et illa verba comprehendunt actus ipſos dicendi, faciendi, volendi, & etiam res factas, dictas, volitas, quæ non ſunt peccata. nu. 7. Quæ omnia comprehendit Grati. ca. 1. 15. q. 1. ſub nomine voluntatis, quæ eſt radix tam dicti, quàm facti. nu. 8.

Hinc ſequitur, quod peccatum omne, & ſi non ſit peccatum, quia prohibitum à lege humana, de quo intelligitur glo. celebris, cap. ex parte. el 1. de off. dele. eſt tamē prohibitum à lege æterna, vt not. d. Tho. 1. 2. q. 71. ar. 6 ad 4.

Peccatum ſimpliciter non eſt uitium, quia eſt actus, uitium autem ſonat habitum. Cicero quarto Tuſculan. relatus à Thoma, vbi ſupra, articulo primo, ad tertium.

Conſtat autem ex actu, qui eſt quædam res naturalis, & ex tortuoſitate, ſeu defectu rectitudinis, qua caret, quæ carentia appellatur priuatio, diminutio, deformitas. Et quo ad primum eſt quod-

dam bonum in genere entis, quo ad ſecundum autem eſt priuatio boni, ſcilicet rectitudinis, & conſequenter eſt nihil ſecundum Auguſtinum ſuper Ioann. Thom. 2. diſtinct. 37. q. 1. ar. 2. Et hoc in genere moris. Quare idem numero actus, qui eſt bonus in genere entis, poteſt eſſe malus in genere moris. Et in hoc conſtituitur ex voluntate mala, & intentione, vt exemplificat D. Thom. de ambulatione ad eccleſiã. 1. 2. quæſt. 20. art. 6. ¶Ibidem numer. 14. & 15. Com. cap. inter verba. conclu. prima. num. 4.

Peccatum interius, quo quis peccat volendo docere, facere, &c. & actiones externæ ſunt plura entia, vnum tamen peccatum in genere moris contra Ioann. Andr. 4. diſt. 42. quæſt. 2.

In confeſſione tamen oportet exprimere vtrunque, quia ſunt duo in genere naturæ, & oportet omnia integre confiteri. cap. omnes, de pænitent. & remiſſ. & Cõcil. Trid. ſeſ. 14. c. 5. nu. 19.

Peccatum aliud eſt à reatu peccati, quia Reatus eſt obligatio ad pœnam, orta ex peccato, & licet ſecundum Magiſtr. 2. diſt. 42. Reatus aliquando accipiatur pro culpa, non eſt tamen iſta originaria ſignificatio. Vide verb. Reatus.

Peccatur multis modis circa peccatorũ cognitionem. Primo tenendo, quod non ſit a libero arbitrio, ſed a Dæmone, vt Valerius. Secundò eſſe tale omne opus etiam recte factum, vt Lutherus.

Tertiò eſſe omnino irremiſſibile, vt Aetius, & Armeni.

Quartò, quod nullum peccatum ſit tolerandum, vt Valdenſes.

Quintò, quod non poſſit amplius cõmitti a ſemel iuſtificato, ut Iouinianus.

Sextò, per illum perdatur omnis poteſtas tam laica, quàm ſpiritualis, vt Vald. Alph. Caſtr. ver. Peccatum.

✝ Peccatum multipliciter diuiditur. Primò in originale, & actuale, & quia omnes aliæ diuiſiones, quę afferuntur ſunt de actuali. Ideo de originali prius agamus.

Peccatum originale poteſt definiri, vt ſit peccatum primi Parentis, quatenus fuit Naturæ transfuſum per uirtutem ſeminalẽ in omnes immediatè, vel mediante ab eo genitos, quo ſibi, & illis perdidit iuſtitiam originalem, quo ad hoc ſæculum, & beatitudinem æternam, quo ad alterum. Anſel. De Concept. Virg. cap. 2. Magiſter, & alij. 2. diſt. 30. Thom. 1. 2. quęſt. 81. & 82. 3. part. q. 77. Ad rem. lect. 2. Conc. Trid. ſeſſ. ¶Manu. prælud. 8.

Peccatum originale tollitur per Baptiſmum, non autem carentia originalis iuſtitiæ. Ideo iſta carentia eſt magis effectus, quàm genus ad illud. Ibi. nu. 4.

Non eſt reatus, ut probat Magiſter, quia vt ſupra dictum eſt, neque peccatum in communi eſt reatus, & cum hoc omnes naſcimur. num. 5.

Peccatum originale non eſt actus perſonalis, neque potentia, vt palàm eſt, neque habitus, ut diſtinguitur ab actu, quia nulla peccata ſunt habitus, dici tamen poteſt habitus metaphoricè, quia inclinat ad ſuos actus 1. 2. q. 82. ar. 1. ad 1. Pat. & alij. 2. d. 30. q. 2. num. 6.

Neque eſt vere concupiſcentia, licet materia eius aliquo modo dici queat. Thom. Ibid. num. 7.

Eſt autem propriè culpa, ſeu deformitas & actus primi Parentis, quatenus fuit voluntatius totius naturæ. ¶Ib. nu. 8.

Peccatum originale in vno homine, nõ eſt niſi vnum. Thom. Ibid. ar. ſecundo. Et ineſt omnibus, & æqualiter, per quod ſi moriatur ante illius expiationem damnantur, & excluduntur a vita æterna. c. firmiſſime. de conſ. d. 4. Ibi.

Peccato originali caruerũt Dominus noſter Ieſus Chriſtus. 1. 2. q. 81. art. 3. 3. parte. quæſt. 22. art. 2. Quia non deſcendit ab Adam per virtutem ſeminalem. Et glorioſa Virgo, ſecundum pleroſque Catholicos prǽſeruata ab eo, ex priuilegio particulari. ¶Ibid. nu. 9.

Peccatum actuale dicitur illud, quod nõ eſt originale, & diuiditur multipliciter. Primo Anſelm. libr. de ſimilitud. ca. 24. relatus à D. Thom. 2. 2. q. 162. ar. 4. Et in c. trib. de pęn. d. 2. diuiditur in peccatũ, cordis, oris, & operis, ſed illa nõ eſt diuiſio generis in ſpecies, ſed eiuſdẽ in diuerſos gradus. Manu. prælud. 3. nu. 2. c. 16. nu. 9.

Secun-

Secundò Auguſtinus lib. de Sermo. Domini in Monte diuiditur in peccatum cordis, facti, & conſuetudinis. Et hæc ſunt tria membra diuerſorum graduum eiuſdẽ peccati. ¶ Ibid.

Tertiò Gregorius 33. Moral. cap. 31. diuidit in ſeptem vitia capitalia S. A. L. I. R. I. A. Quæ partiuntur) in carnalia, & ſpiritualia. Et ſunt diuerſorum generum ſubalternorum, quia obiecta ſpecie differunt.

Quartò Iſidorus libro de Summo bono diuidit peccatum in Deum proximum, & ſeipſum, ſed iſta diuino parum eſt neceſſaria animarum curatoribus.

Quintò, tandem communiter diuiditur in mortale, & veniale, quæ quidem peccata diſtinguuntur ab inuicem per ſuas differentias particulares, differunt tamẽ ſpecie analoga. 1.2. quæſt. 88. art. 1. ¶ Man. prælud. ſeptimo. num. 2.

Peccatum veniale eſt illud, quod eſt actuale non mortale; & eſt peccatum, quia definitio ſupra poſita illi conuenit, & ſic appellat illud Auguſtinus relatum ca. vnũ. §. fina. diſt. 25. & Ioan Chryſoſtom. relatus cap. de quotidianis. de pęniten. diſtinct. 3. Et quia eſt actus inordinatus, vitioſus, quem Thom. 1.2. quæſt. 61. ar. 1. peccatum etiam nominat. ¶ Ibi.

Veniale peccatum non vult d. Bonauentur. 2. d. 42. Et quidam alij, quod ſit contra legem Dei, ſed præter. cui conſonat D. Th. Ibi. q. 1. ar. 4. & 1.2. q. 88. ar. 1. At contra alij exiſtimant, & pręcipue Dur. 2. diſtinct. 43. quem Caietan. 1.2. q. 72. ar. 5. confutat, vt D. Thom. defendat. Poſſumus tamen dicere, quod eſt contra legem Dei ſecũdum quid, prout valet ad differendam beatitudinem, non tamen eſt contra, ita vt impediat conſequendam. ¶ Ibi.

Veniale peccatum ob nullam omnino rem committendum eſt. gl. ca. ſi ad aliquid. 22. q. 4. Et probatur in c. 1. & ſeq. 22. qõ. 2. quia diſponit ad mortale. 1.2. q. 38. artic. 3. ¶ Manu. c. 14. nu. 37.

Peccatum veniale, nullum adeo eſt, ꝙ non fiat mortale ſi placet, vt dicit Auguſtinus relatus 25. diſtinct. cap. criminis, quod intelligendũ eſt de placentia cũ contẽptu legis contra quã illud eſt. ¶ Cõl. 25. de Reg.

Peccatum veniale per orationem dominicam remittitur. gl. ſolem. in proœm. lib. 6. quæ ſeptem alios modos citat. ¶ Com. c. tres ſubt. de pæn. diſt. 1.

Peccatum veniale, non remittitur ſine pænitentia. Thom. 3. par. q. 87. non tamen tantam requirit, ſicut mortale. Et licet multis modis dimittatur, non tamen ſemper tollitur pæna tota illi correſpondens. Ideo non eſt neceſſe illud confiteri, licet ſolum poſſit eſſe iuſta materia confeſſionis. Et remittitur abſque mortali, ſecũdum Sotum 4. d. 13. q. 1. Maior. Gabriel 4. d. 46. ¶ Com. cap. de quotidianis. de pæn. diſt. 3. per totum.

Peccata venialia omnia uitari nequeũt in ſtatu naturæ lapſæ etiam cum gratia. Cõcil. Trid. ſeſſ. 3. Priu. 14. Septies in die cadit iuſtus. Thom. 1.2. q. 109. ar. 18. ¶ dicto cap. de quotidianis.

Peccatum veniale, ideo ſic appellatur, q̃a dignum eſt venia, vel quia habet cauſam, ex qua veniam meretur, iuxta glo. 2. c. ſerpens. de pæn. diſt. 1. Thom. 4. diſtinctio. 17. q. 3. ar. 5. quæſt. 1. ¶ Com. ca. quem pænitet. de pęn. d. 1. num. 5.

Peccatum veniale dicitur tribus modis. Primo, quod conſequitur veniam per pęnitentiam, vel alio modo, d. cap. ſerpens. Secundo, quia mortem non meretur; ſed alio modo punitur. cap. 1. de pæn. diſt. 6. Tertio, quia habet aliquam circunſtãtiam, quæ peccatum alleuiat: ut ignorantiam. 1. Timot. 1. Miſericordiam conſequutus ſum, quia ignorans fui. facit cap. apoſtolicæ. de cler. excommun. mino. ¶ Com. dicti cap. ſerpens.

Peccatum veniale remittitur per ſolam voluntatem ſumendi Euchariſtiam, quia ꝑ eam infunditur gratia ei, qui illam habet, quia eſt meritum de congruo ex opere operantis, & continet implicite diſplicentiam peccati, & reuerentiam erga Deum. ¶ Cõ. c. magna. de pæn. d. 1. nu. 6.

Peccatum veniale, ꝙ non condonatur ſine mortali, tenet gl. §. ſi Sacerdos in ca. 1. de pæn. d. 6. contra tex. Et ideo Theol. ſunt bipartiti, quia ſequuntur prędictam glo. q̃a non condonatur culpa, niſi per gratiam, quam non poteſt habere, qui mortali pec-

cato eſt intectus.c.cum renunciati.32.q.1. & cap.ſi enim.diſt.2.Neque poteſt habere charitatem ſine cuius feruore ueniale non dimittitur Thom.3.p.q.87.ar.4. Ricar.d. S. Vic.Palud.4.d.16.q.1.

Contrarium tenent Pariſienſes. 4.d.22. quia vnum veniale ſine altero dimittitur. Et ſine noua gratiæ infuſione condonatur, vt etiam aſſerit Thom. Et quia multis modis veniale dimittitur oratione Dominica Auguſt.lib.2.de pænitentiæ medicina, per aquam benedictam.c.aqua, de coſ.d.4.per benedictionem prælati.arg.ca.dictum.1.q.1. per confeſſionem generalem, eleemoſinas,ieiunia.c.ſane.de pæn.d.3.per Euchariſtiam.c.omne.de conſe.d.2. per extremã Vnctionem.ca.1.de Sacr.Vnct.quæ omnia iura citat gloſſ.in proæmio ſexti.Et tamen nihil de ſimul delendo mortali mentionẽ habet. Et hæc opinio ſuperexaltat diuinã miſericordiam. Et verior videbitur,quam conſequitur pænam temporalem peccato debitam deleri per ſatisfactionem in mortali factam.Secundo veniale ſiue mortale tam in hoc ſæculo, quàm in altero condonari. Contraria vero videtur vtilior, quia malus odium in peccatũ mor.excitat.¶Com.c.1. de pæn.d.6.§.Sacerdos.nu.25. vſque ad fi. & c.de quotidianis.d.3.nu.4.& 11. Manu. c.1.nu.24.ca.3.nu.7.

Peccata venialia quotcunque ſunt non faciunt vnum mortale, ſed aſſuetudinem tantum ad illud inducunt. ¶Com.cap.tres ſunt.de pæn.d.1.nu.6.

Peccatum veniale auditum in confeſſio ne detegere mortale eſt.c. omnis,de pæni. & remiſſ.¶Manu.c.8.num.3.cap.18.nu.51. cap.inter verba.concl.6.nu.77. de pæn.d. 6.§.Sacerdos.nu.68.

Peccata venialia confiteri uiro probo,& graui, & mortalia familiari Sacerdoti ne ſuam exiſtimationem amittat, modo non adſit finis mortalis, aut venialis nõ eſt peccatum,neque mortale,neque veniale.¶Manu.c.21.nu.40.

Peccatum veniale viſitando,qui cõmittit,ita vt reddatur malus venialiter non poteſt quærere indulgentiã,quia perdit bonitatem moralem ad iſtam neceſſariam. ¶De indulg.Not.32.nu.46.

Peccatum mortale eſt peccatum contrã præceptum diuinum,vel humanũ promulgatum,receptum,& non derogatũ, æterna pœna munitum,vel contra aliquid pro tali habitum,vel an tale ſit dubitatum,quod ignorantia,ſurreptio,vel rei paruitas,aut diſpenſatio iuſta,vel cauſa iuſta, quo ad legẽ humanã ab eo non excuſat. vel contra diuinũ conſilium contemptum,vel cõtra ſalutem animæ proximi ſpretam,vel ob finẽ, vel ob finem malum, vel in quo finis vltimus ponitur. Hinc ſequitur, ꝙ peccatũ nõ eſt facere contra conſilium etiam diuinũ, neque mortale,neque ueniale.14.q.1.c.pe.

Mortale non eſt facere contra præceptũ legum, quæ non infligunt pœnam æternã, vel ex ſe ob materiam cum illis coniũctã, vel ob mentem legiſlatoris,qui illã non intendit, quod cognoſcitur præcipue ſi non habuerint verba præceptoria. Mortale eſt facere contra conſcientiam dictantem,vel dubitantem de mortali,nec requiritur dubietas generalis,ſed ſufficit ſpecialis. Caie ta.op.31. reſp.13.

Mortale excuſatur ab ignorantia, ſurreptione,rei prauitate,diſpenſatione,&c. Vide locis proprijs.Inducit autem contemptũ ſalutis proximi,& ſine aliquo mortali. ¶Man.prælu.9.per tot.

Peccata, quædam appellantur in Spiritumſanctum,& eſt peccatum contra bonitatem,quæ ſpiritui ſancto attribuitur.2.ſẽten.diſt.43.Thom.2.2.quæſt.14.articu.1. gl.cap.ſi Sacerdos.de pæn.d.1.Et appellatur irremiſſibile, quia repellit media, quibus remittuntur peccata, videlicet ſpem, timorem, dolorem. Sunt autem ſeptem deſperatio, præſumptio, impænitentia, obſtinatio, impugnatio veritatis agnitæ. Irridentia fraternæ charitatis. ¶Manu.cap.23.num.16.

Peccata omnia mortifera in foro interiori, & diuina lege puniuntur pœna æquali, quo ad durationem, & perpetuitatem, & priuationem diuinæ uiſionis, etiam in altero ſeculo. ¶Com. capitul. Homicidiorum. de pœniten. diſt. 1.per totum.

Non puniuntur pœna æquali, quo ad forum exterius, & diuinam legem, quantum

tum ad intenſionem pœnarum in altero ſæculo, quia peccata non ſunt paria, vt hæretici dicunt. Thom. de Malo. quæſt. ſecunda. art. 9. 1. 2. quæſt. 73. ar. 2.

Et quia iuxta nocumenti magnitudinẽ conſideranda eſt magnitudo peccati, & conſequenter magnitudo pœnæ, quæ illi debetur. Deut. 25. Apoc. 21. ¶Vbi ſup.

Peccata omnia non expedit, quandoque in memoriam reuocare, præcipuè venerea; niſi cum corpus eſſet adeo afflictum, & animus contra ea grauiter iratus. ¶Com. c. vide benignum. de pœ. d. 1.

Peccata mortifera poſſunt Reges ex cauſa permittere. argum. cap. Meretrices. 32. q. 4. & c. inter opera. de ſponſ. ¶Conſil. 3. de Iudæ. num. 2.

Non remittuntur abſque charitate. Luc. ſeptimo. Petr. 4. ¶Com. cap. ſine charitate. de pœn. d. 2.

Peccatum grauiſſimum, difficilius remittitur, quàm paruum, nullum tamen peccatum eſt, quod per pœnitentiã ante mortem non poſſit remitti, præter finalem impœnitentiã, quia poſt mortem non eſt remiſſio. Com. c. Sacerdos. de p.r.d. 6.

Peccatum rite ſemel confeſſum, non eſt neceſſe iterum confiteri. Tho. quol. 1. q. 12. Palu. 4. d. 17. q. 1. ¶Man. c. 9.

Peccatum dimiſſum non redit ſecundũ ſuam eſſentiam, neque ſecundũ eundẽ reatum, & maculam, quam cauſabat, ſed ſolũ per circunſtantiam ingratitudinis per quã vnum peccatum fit grauius ceteris parib. quàm futurum eſſet, ſi prius peccatum non fuiſſet condonatum, & ſic intelligendæ ſunt rationes, & auctoritates, quæ ſonant ea redire. ¶Com. cap. Gratianus, de pæn. diſt. 2. num. 1.

Peccatum tanto grauius eſt, quanto diu turnius. cap. fina. de conſuet. ¶conſi. primo. de præſcrip. nume. 5. conſi. 1. de corpor. viciat. num. 4.

Item tanto grauius, quanto nocumentũ eſt maius. arg. cap. fina. 14. q. 1. & 2. 2. q. 73. ar. 8. ¶Com. cap. ſi quis necandi. de pœn. d. 1. nume. 1. Item eo grauius, quo minor eſt tentatio ad illud, quare carnale maioris eſt infamiæ, ac minoris culpæ ſecundum Gregor. Com. in prin. de pœ. d. 5. n. 86.

Item eo grauius, quo condonatum eſt, & iteratum. facit tex. l. 3. C. de epiſco. aud. quia peccatum conſuetudinarium maius eſt, quàm ſemel admiſſum, & multiplicatũ maius eſt ſimplici. cap. final. de conſuetud. ¶Com. cap. primo. de pœniten. diſtinct. 5. §. Tanto.

Peccatum item eo grauius, quo manifeſtius commiſſum: tolerabilior. n. eſt culpa ſi lateat, c. nemo. 32. q. 4. ¶Ibi. §. Animaduertere. num. 1.

Peccatum minus fit ob eo, quod eſt commiſſum propter ſpem veniæ cum illa videtur temperare malitiam, & non excludit delinquentem a participatione legis. ¶de Iubil. Not. 34. nu. 7. Item ſi ex ignorantia procedat magis, quàm infirmitate, & ſi procedit ex paſſione minus eſt, quã ſine illa. Cõ. c. ſciendum. de pæ. d. 2. n. 5.

Peccatum maius eſt ſi committatur in Deum, quàm in proximum. 1. 2. q. 73. ar. 4. ad 3. ¶Com. cap. Ierpens. de pæn. d. 1.

Et peccatum ex ſtudio maius eſt omnib. quia ab induſtria, & malitia procedit ex mera lib. arbitrij libertate, & ratione. ¶Cõ. c. ſciendum. de pę. d. 5. n. 5.

Peccatum in omittendo ſuo genere, nõ eſt adeo magnum, ſicut peccatũ in committendo. arg. cap. ſicut hi. 47. diſt. & eſt regula Iuriſconſult. leg. Mera. ff. ſolut. matrimon. ¶Com. cap. Inter verba. concluſion. ſecunda. nume. 4.

Peccatũ quoties renouat, aut voluntas peccandi, quæ fuerat interciſa, peccati numerus accreſcit, ꝙ verificatur de peccatis interiorib. quæ ſolo interiori actu cõſumãtur, vt odij, non autem in externis. Caieta. to. 1. op. 17. q. 3. Man. c. 6. nu. 6.

Peccatum vnum, qui committit, ex quo alia ſequuntur, vt qui elegit indignum, ex quo malę gubernationes oriuntur, non niſi vno peccato peccat ſecundum Alexand. 2. p. Bonau. 4. d. 38. q. 2. ſuper literam. Man. cap. 9. num. 4.

Peccatum triplicem ordinem offendit, & ideo ad triplicem pœnam obligat, ad remorſum conſcientiæ, quatenus offendit ordinem propriæ rationis.

Ad pœnam legis diuinæ, quatenus offendit Dei ordinationem.

Et ad pœnam legis humanæ, quatenus offendit ordinationem hominum. ¶Manu. in præiu. 7. nu. 22.

Peccatum mortale eſt, quod notabiliter ſeparat à charitate Dei, uel proximi. 1. 2. q. 72. 5. quæſt. 77. ar. 2. 2. ſentent. diſt. 42. q. 1. ar. 4. Anton. 3. p. tit. 17. c. 18. ¶Com. c. inter uerba concl. 1. nu. 17.

Peccatum ubi non eſt, nec pœna eſſe debet. c. 2. de conſt. & l. Graccus. C. ad leg. Iul. de adult. ¶conſi. 60. de ſimo.

Peccatum unius non requirit, ut alius puniatur. 1. queſt. 4. per totum. l. prima. C. ne filius pro patre. Et ſimiliter ne excuſetur niſi inualus ſe defendat cum moderamine. l. ſi quis. C. unde ui. ¶Conſi. 3. de reb. eccl. non alien. nu. 1.

Peccato mortifero, qui ſunt infecti, indigni ſunt ſacram. cap. illud, & ca. per Eſaiã. 1. q. 1. ¶conſi. 6. de tempo. ord. nu. 9. Miſcell. 34. de Roſar.

Peccatum publicum ſemper publice in foro exteriori puniri debet, neque poteſt Iudex ſecrete id facere. Archiep. 3. p. tit. 14. cap. 14. quem ſequitur Fel. cap. accuſaſti, de accuſat. Quare peccatorum caſtigatio exterior, non eſt tunc inducta tantum pro illo, qui peccauit, quantum ut incutiatur metus aliis, ne ſimilia faciant. ca. quapropter. 2. q. 7. & l. aut facta. §. fi. ff. de pœnis. ¶Com. ca. pœna. de poe. d. 6. §. Sacerdos. n. 89.

Peccato futuro impunitas, ut Indulgentia dari poteſt, quia Deus illam promittit omnibus uerè pœnitentibus de peccato, non ſolum præterito, ſed & futuro. ¶de Indulg. Not. 34. nu. 1.

Peccato condonato per contritionem, non condonatur omnis pœna, niſi ob magnitudinem contritionis. extrauag. unigenitus. glo. octaua. Qui cum culpa, & ſi finita in ſe ſit, infinita tamen eſt ex parte auerſionis à bono infinito. Thom. 1. 2. quæſt. 87. art. 3. Quo fit, ut & pœna illi reſpondens infinita ſit, quo ad durationem, & ſi non quo ad intenſionem. ¶De Iubil. Nota. 16. num. 1. & 2.

Peccatum mortale ob quod quis excommunicatur peius eſt ipſa excommunicatio ne, quæ in medicinam eius infertur. c. cum medicinalis. de ſent. excomm. lib. 6. ¶Com. cap. porrò, de pœniten. diſt. 1.

Peccatum tria continet impudentiam delectationem, perpetrationem, quæ tollunt per uerecundiam, amaritudinem, recompenſationem, quas præſtant tres partes pœnitentiæ. Sed hæc concluſio non eſt uera uniuerſaliter, quia multa ſunt peccata ſaltẽ mentalia, quæ abſque impudentia committuntur, multa ſola uoluntate abſque operis perpetratione. Cum hoc tamen ſtat, ut ad quodlibet peccatum admittendum requirantur illa tria. ¶Com. cap. perfecta. de pœnit. diſt. 1.

Peccatum nulliter, quatenus tale eſt bene referibile in Deum, uel alium bonum finem. Caie. 1. 2. q. 8 ar. 3. q. 100. ar. 19. ¶Cap. inter uerba. concl. quinta. num. 44. Manual. cap. 10. num. 3.

Peccatum ſecretum, niſi grauiter alteri noceat, non eſt detegendum, neque Iudici competenti id præcipienti. ſecunde ſecundæ quæſt. 69. ar. ſecundo. ¶cap. inter uerba. conclu. 6. num. 21.

Peccatum poteſt permitti ad euitandum maius modo in illo, qui permittit non habeat partem. c. denique. 4. d. ca. non poteſt. 23. q. 4. ¶conſi. 5. de Iud.

Peccatum mortale alterius, qui non impedit cum poteſt abſque ſuo nocumento, peccat. c. qui alios. de hære. c. error. diſt. 33. ¶Man. c. 14. nu. 27.

Peccatum exterius uix ſine interiori uitatur, quia ſecundum Auguſtin. ſine cauſa conatur incidere ramos, qui radicem nõ cõtendit uellere. Iuuat tamen ad aliquid, quia utile eſt arcere malos ab opere exteriori, et ſi non poſſint arceri ab opere interiori. ca. uices. 23. q. 6. ¶Com. cap. quia radix. de poenit. diſt. 2. nu. 7.

Peccata multa ex ſola circunſtantia, talia ſunt. c. generabilib. de ſen. exc. ¶Com. in prin. de pæn. d. 5. nu. 2.

Peccatum alterius ad bonum uti licet. 2. 2. quæſt. 78. ar. 4. quia, & Deus id facit, ut dicit Auguſt. ep. 154. ¶Com. ca. 1. de pænit. 5. §. Sacerdos. nu. 7.

Peccatum ad mortem aliquod appellatur, non quia durat ad mortem uſque corporalem incluſiue, neque quia mortem animæ infert, ſed quia per ſe mortem animæ machi-

machinatur cum ex propoſito uitã eripiat. ¶Com.c.1.de pæn.d.7.nu.6.

Peccatum mortale ob quod collatio beneficij redditur nulla eſt, quod inducit irregularitatem ex ſua natura, & multa alia, quæ uidere licet in cap. niſi cum pridem. §. j. de renunciat. per glo. uer. duntaxat. Alua. de planctu eccleſ. li. 1. art. 48. ut illud, quod eſt notorium iuris, uel facti. ¶Ca. ſi quando. de reſcrip. Excep. 27. nu. 7.

Peccatum pro pæna peccati ſæpe ſumitur. 1. Mach. 12. ut a peccatis ſoluantur. ¶de Iubil. Not. 10. nu. 15.

Peccata neque relinquere, neque relinqui poſſunt, niſi per pænitentiam, ſaltẽ uirtualem, & generalem. ¶Com. c. ſi quis autẽ. de pæn. d. 7. num. 7.

Peccata præterita non delet ceſſatio ab illis, ut uolunt hæretici, atque noua uita, ſed deteſtatio. de pænitent. diſtinct. prima. cap. tres. num. 5.

Peccatum mortale, & ueniale differũt in infinitum. Thom. 1. 2. quæſt. 72. art. 5. ad 1. q. 87. ar. 5. & 4. diſt. 16. q. 3. art. 2. q. 4. ad 5. Et ideo non poſſunt transmutari ad inuicem. ¶Ibid. nu. 6.

Peccata cum occurrunt memoriæ non ſunt de neceſſitate deteſtanda, non debent tamen placere alioquin peccaremus. Man. cap. 1. num. 28.

Eſt tamen periculum complacentiæ, ſi quis quotieſcunque occurrunt illa non deteſtatur. ¶Cap. Vide Benignum. de pæn. diſt. 1. num. 7.

Peccata, quo grauiora, grauiorem quoque requirunt pænitentiam, ſed non de neceſſitate. argum. cap. tempora. 26. q. 7. Palu. 4. d. 17. ¶Ibid. nu. 6.

Peccati condonatio. ver. Remiſſio.

Peccatum contra charitatem non ſit in iuſtitia, ſed malitia. De eleem. n. 28.

Peccatum cum eſt mortale ſuo genere fit ueniale ratione indeliberationis, iuxta communem, quam declarat D. Thom. 1. 2. quæſt. 88. ar. 6. & 2. 2. quæſt. 35. ar. 3. ¶Cap. inter uerba. concl. 6. n. 486.

Peccatum mortiferum eſt communiter omne id, quod contra ius agitur, etiam ſi ſit humanum modo ſit præceptiuum. Panorm. cap. 1. de maior. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. Anto. 1. p. ti. 18. c. 1. Ibi. nu. 475.

Peccatum nullum eſt, quod ſola uera pœnitudine non dimittatur, eſt tamen peccator, quem Deus ob eius culpam ad hoc efficaciter non iuuat. ¶Ibi. nu. 605.

Peccatum ſemper eſt dicere mala aliena, vel propria contra ius, & ſi non ſemper ſit murmuratio, nec ſemper quę eſt eiuſmodi ſit mortalis. ¶Ibidem num. 509. Verb. Murmuratio.

Peccatum eſt deſiderare malum alicui principaliter ob ſuum malum, ſecus vt ęmendetur. ¶Ibi. nu. 635.

Peccatum non eſt permittere, vt quis incidat in maius vitium, ut ſe melius de illo corrigat, quia hoc eſt obſeruare tẽpus opportunum ad corrigendum. ¶nu. 629.

Peccatum poteſt dici publicum, iuxta Caietan. lib. 17. reſp. nono. illud, quod quis fatetur in Iudicio, & quod perpetratur in communi hominum præſentia, id eſt, quod eſt notorium de iure, vel de facto, vel diffamatum per c. veſtra. & ca. ſi. de cohab. cler. ¶Ibi. num. 842.

Peccatum minus damnoſum maius eſſe poteſt ex maiori deordinatione damnoſiori, ac ob id proximi, quàm furtum. Tho. 2. 2. q. 34. ar. 4. ¶Ib. nu. 495.

Peccatum eſt mortale ex ſui natura negare, vel tacere veritatem debitam, etiamſi id fiat ſine iuramento. iux. D. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 1. ad 3. ¶Ibi. nu. 534.

Peccatum vnum poteſt eſſe materia aliorum, vt furari, & frangere ieiunium ad peccandum cum meretricib. nu. 456.

Peccatum ex ſui natura minus ob circumſtantias ſæpe ſit maius, & contra. ¶n. 498.

Peccata futura magis vitanda ſunt, quã punienda præterita, argumen. cap. præterea ſecundo. de ſponſ. ¶De neceſſitate defend. prox. qu. 49.

Peccata publica, niſi puniantur pariunt murmurationem, & reprehenſionem Iudicum. ¶Cap. inter verba. Concluſione ſexta. num. 665.

Peccata tanto grauiora ſunt, quanto ex conſuetudine fiunt. c. ſi. de conſuet. ¶de incompat. benef. nu. 4.

Peccatum eſt periculo peccandi ſeſe exponere, iuxta regul. Gerſon 2. part. titul. 1. & pro-

& probatur. Eccl.3. Qui amat periculum peribit in illo. ¶ Cap.inter verba. Conclu. 6. ¶num.433.

Peccatum eſt non impedire peccata dũ poſſis.cap.quantæ. de ſentent.excommun. ¶Ibid.num.549.

Peculium.

PEculium, quaſi parua pecunia ab ipſa pecunia deducitur, quod à pecude deductum ſignificat, quicquid in hominis eſt patrimonio.ca.totum.4.q.3. & l.peculium.ff. de pecul. Strictius autem ſignificat octo genera bonorum, ut probat gloſſ. Rubr. & ff. de pecul. & principaliter quatuor, de quib. infra, quibus additur illud, quod habet Regularis.c.Monachi. de ſtatu mon. ¶Com.1. de Regul.nu.14.

Peculium quadruplex eſt. Primum caſtrenſe, quod filius in bello acquirit.l.Caſtrenſe. ff.de caſtr.pec.Rubr.C.eod. Et totũ eſt ipſius filij. in quo nihil pater iuriſdictionis habet.l.fin.C.de inoff.teſta.

Alterum eſt quaſi caſtrenſe, quod filius acquirit per officium publicum.l.cum multa.C.de bon. quæ liber. Authent. presbyteros.C.de epiſc.& cler. In hoc nihil plus iuris pater habet, quàm in caſtrenſi.l.non ſolum.C.de bon.quæ lib.

Tertium dicitur Aduentitium, qđ aliunde, quàm à patre, aut ex bonis eius, & ob gratiam illius principaliter habetur. Vt bona hæreditario iure à matre, aut cognatis, aut amicis labore, aut induſtria, aut fortuna parata. In quibus proprietas eſt filij, uſus autem patris quamdiu uiuit. d. l. non ſolum. & l.cum oportet. C.de bo.quæ,lib.

Quartò uocatur profectitium, & eſt peculium filij familias habitum à patre, aut eius cauſa, & de eius bonis, nec ad bellum, neque ad officia publica pertinens. Et in hoc tam proprietas, quàm uſusfructus eſt patris.

Additur & quintum, quod eſt mixtũ ex his duob. ultimis ex bonis ſ.patris, atque ex bonis labore induſtria acquiſitis, quicquid dicat Silueſt. quia qui plus laborauit, plus de bonis patris debet habere, & eſt ſingul. doct. Bart.l.1.C.de coll.bon.§.nec caſtrẽſe. ¶Man.ca.17.nu.41.

Peculium aduentitium habere, eſt habere proprietatem communiter ſine uſufructu. Habere autem profectitium non eſt habere dominium, neque ius aliqđ ciuile, ſed adminiſtrationem bonorum patris cui ſubeſt.l.placet.ff.de acq.hær. Sicut neq; habere peculium ſeruile.l.ueſtimentũ. Neque ſimiliter habere monaſticum. d.c.Monachi de ſta.mona. Sed tantum iuſtam adminiſtrationem.c.cum olim.2.de priuil. Com.1.de Regul. nu.14

Peculium conſequenter eſt duplex. Cuius non eſt Dominus habens illud. Alterũ ſ.iuſtum, ꝙ cum iuſta licentia patris, Domini, uel prælati habent. Alterum iniuſtum, ꝙ abſque tali licentia poſſidetur. ¶ Ib.nu.15.

Peculij concedendi Regulari, duplex eſt Modus. Primus cum ſimpliciter daẽ illi, & committitur gubernatio. Et tunc nõ poteſt impendere, niſi illud, quod iuſta gubernatio requirit.

Secundò, cum illi peculium cõcediẽ, quaſi locatum, ut cum traditur ei aliqua uilla, uel domus cum ſuis bonis, ut certam pẽſionem ſoluat monaſterio, & reliqua uſui ſuo cedant. Et tunc ſoluta penſione poteſt de illis diſponere ad libitum, ut prælatus. Sed dubitatur an iſte ſecundus modus ſit licitus poſt Conc.Trid.c.2.de regu.ſeſſ.25. ¶Com. 2.de Regu.nu.9.

Vide uerb. Regularis. Et ſoluit negatiuè, quia peculium eſt ipſius monaſterij quicquid remanet non expenſum circa illius adminiſtrationem. ¶Ibi.nu.12.

Peculia eccleſiaſticorum debentur eccleſiis, uel pauperibũs, id eſt piis operibus. ¶de ſpol.cler.§.19.nu.3.

Pecunia.

PEcunia deducitur à pecore, ſiue pecude.c.totũ.1.quæſt.3. ¶Com.1.de Regul.num.16.

Pecuniæ nomen, & ſi iux.generalẽ ſignificationem nummos, & quælibet alia bona ſignificet.c.totum.1.q.3. & l.quiſqs.de leg.3. ſpecialiter tamẽ pro ſolis nũmis accipitur. cit.1.& 3.14.q.3. ¶de camb.n.6.

Pe-

Pecunia plus ualet negociatori,quã alii, ut triticum ſeminale apud uolentẽ ſeminare,& non habentem aliud ſimile.Caiet.2.2. q.78.& eſt communis opin. ¶Com.de uſu. nu.46. Idem ualet dicere de pecunia numerata, quia pecunia dicitur numerata, quicquid ea eſt æſtimabile. ¶Manu.c.23.nu.71. Com.1.de Reg.nu.16.

Pecunia fuit inuenta,ut eſſet pciũ, quo neceſſaria uitæ emerentur,& ut eſſet menſura quædam rerum uenaliũ, cuius primus finis eſt emptio, & uenditio, & ſeptem alii ſecundarii in quos ea licite utimur, cãbiendo,permutando,opes oſtẽtando,ornãdo, aſpectu eius delectando, & iure ſiue ſucco eius medicando. Ex qua præter in mutuo, & commodato poteſt quis licite capere pcium pro eius uſu. Manu.ca.17. num.287. de camb. num.1 r.

Pecuni maiori precio præfixo exponi poteſt cum ex officio publ co fit, & priuatim etiam non ſolum ratione cambii, ſed & alicuius ſingularis intereſſe laboris, tędii,impedimenti,&c. nu.288.

Pecunia emi,& uendi poteſt,quia conſiderata,ut quædam res, non autem ut precium eſt uendibilis.nu.291.

Pecunia etiam quatenus pecunia commutari poteſt,& ex eius commutatione negociando lucrum quæri, & octo rationib. una poteſt alia plus ualere.Primò,ex diuerſitate metalli. Secundò,bonitatis. Tertiò, formę,& ponderis.Quartò,locorum.Quintò,reprobationis in totum,uel in partem. Sextò,temporis. Septimò,copię,uel defectus.Octauò,abſentię,uel præſentiæ. Nunquam tamen una ualet pluris, uel minoris ex eo,quod citius,uel tardius dãda, uel recipienda eſt ¶294.

Pecunia pro beneficio data, reſtituenda eſt eccleſiæ cui facta eſt iniuria,quando data eſt per ſimoniam, & non quæſita ex beneficio. cap.de hoc.de ſimonia. ¶conſi.15. eodem tit.nu.1.

Pecunia abſens minus, quã præſens extimatur,ideo plus ualet Venetiis, quã in Hiſpania.Conſi.15.de uſur.n.4.Man.c.17.nu. 295.de camb.nu.72.

Pecunia numeratur ſi deponatur cum facultate utẽdi ea mutuũ cõſtituit in effectum. l.certi conditio.§.ſi numorũ.ff.de reb.cred. Cuius ratione nihil exigi poteſt ſine uſura. conſi.2. de depoſ.nu.2.

Pecuniam diſperſam per agrũ, aut in ſaculo cũ foramine ſi quis inuenerit tenetur reddere Domino,quia non eſt Theſaurus. Bat.Rub.de ter.diuiſ. Idẽ de pecunia metu belli occultata.Man.c.17.nu.175.

Pecuniæ facultas duplex eſt vna ſecũdũ ſe,altera prout eſt parata ad lucrandum, & hæc eſt merces. ¶Com.de vſu.n.48.

Pecuniæ ſi eſt conſtitutum preciũ publica auctoritate, non poteſt mutari auctoritate priuata conſiderata illa, vt preciũ, bene tamen ſi conſideratur quatenus merces. Man.c.17.nu.295.

Pecuniæ cuſtos ſi ex ea negociatur ſine conſenſu Domini, vel ſi non ſoluit ex ea, quibus debet ſtatutis temporibus cum damno notabili, peccat mortaliter. Anto. 2.par.titu.2.cap.15.§.5. ¶Manual.cap.23. num.94.

Pecuniæ in nundinis augentur ob multitudinem eorum, qui volunt accipere per viam cambii, & ob paucitatem nolentium capere, & multitudinem uolentium dare. Manu.c.17.nu.291.

Pecuniæ in ſocietatem collatæ periculũ vitare poteſt, qui eam contulit facta cum ſocio conuentione, vt aſſicuret ſuſcipiendo in ſe periculum conſtituto illi precio ſecuritatis, qui eam tutius aſſicuraret, aut ut tanto minus de lucro accipiat. Talem enim ſecuritatẽm, ſicut facere poteſt tertius,ita & ſocius Silueſt. Verb.Societas.3. q.2.¶Ibi.nu.254.

Pecuniæ uſumfructum legare licet. l. 1. & 4.ff.de vſufru.rerum, quæ uſu cõſum. ¶Ibid.nu.257.

Pecuniam adulterinam, qui tradidit, nõ ſolum peccat,ſed tenetur etiam ad reſtitutionem, iux.omnes in c.quando,de iur.iu. quia res eſt intrinſecus defectuoſa,& falſa. Man.c.17.nu.8. & nu.167.

Pecuniã argenteã, qui dat vt illi aurea ꝑſoluatur ſi hoc facit, vt æſtimatione lucretur peccat. Hoſt.in ſũ.de vſu.nõ at ſi uẽdat ꝑcio accipiẽs modeſtũ ſcdm Caie. Verbo vſura.not.2.cal.12.Man.c.17.nu.216.

Pecunia numerata ſi mittatur per nũciũ etiam

etiam fidelem, non tamen electum per illũ, adquem mittitur, ſi amittatur tenetur mittens ad iterum mittendum illam, iux. communem l. incendium. C. ſi cer. pet. & l. quod te. ff. eo & c. ſignificante. de pigno. ¶ Manu. ca. 17. num. 186.

De eadem vide in verbo Societas. verb. Mutuum. Verb. Cambium, &c.

Pecuniæ vſus ad lucrandum ex eius permutatione non eſt ipſius naturæ quid contrarium, & licet à principali vſu, cuius cauſa inuenta eſt differat, non tamen differt à ſecundario, & minus principali. ¶ Com. de cambiis. nu. 2.

Pecuniæ vſus habet octo fines ad quos adhiberi poteſt. Veditionem, negotiationẽ, permutationem. de quibus Thom. lib. 2. de Regimen. principum. cap. 14. opum oſtentationem. l. 3. §. fin. ff. commod. Ad tornamenta, & ornatum veſtium. Ad delectationem aſpectus. 2. 2. quæſt. 77. ar. 1. ad 1. Ad medicinam. Ad pignori pro debitis ponendum. Et ad hoc quinque locari poteſt. Et cum natura contractuum diuerſa ſit, diuerſis reſigulis vtendum eſt ad indicandum licitũ ad illicitum. ¶ Ibi. nu. 18.

Pecunia quatenus pecunia res artificioſa eſt, & non permutationis cauſa, ſed ut eſſet precium rerum inuẽta eſt. l. 1. ff. de rerum permutat. & ad emendum neceſſaria. ¶ Ibid. num. 13.

Pecunia aurea ne augeatur precio, & mittatur extra Regnum cum eius damno prohiberi poteſt, nam ob lucrum extranei dant ciuibus pro eis plus ſatis, quàm valeant. ¶ num. 20.

Vendi autem poteſt, iuxta intrinſecum precium ſuum, quamuis lege tantum non valeat. Et ſi per legem extimata eſt ex ſingulari aliquo vſu, puta ad aurandum, & vtilitate plus valet, & ſi contra ſine ratione, quæ concludat teneat Medina ¶ Ibi.

Pecunia emi, & vendi poteſt. & ſi cõtra teneat Sotus lib. 7. de Iuſt. & iur. q. 5. art. 3. quando non vt pecunia, ſed vt fructũ metalli conſideratur. ¶ nu. 32.

Pecunia etiam, vt pecunia commutari cum alia poteſt, vt lucrum ex tali negociatione liciteque quæri poſſit. Thom. lib. 2. de Regiment. pri ncip. cap. 14. Antonin. Caietan. & omnes ferè. ¶ numer. 43.

Pecunia pluris, vel minoris valere poteſt pro diuerſitate metali, bonitatis, figuræ, põderis, regionum, tempor s, copiæ, vel inopiæ, preſentia, vel abſentia, augumentũ, vel diminutionis, &c. nu. 43. & ſeq.

Pecuniæ, vbi eſt magna inopia, cætera omnia vendibilia, quia operæ, & labores hominum viliora ſiunt, quod experientia manifeſtat. ¶ num. 51.

Pecunia nunquam eſt maioris precij, ẽt ſi illius ſit pecunia, quàm æſtimetur à principe, quia non eſt auctoritas Mercatorum publicę pecuniæ augendi, vel minuendi, iuxta Innoc. & Com. quam ſequitur Gabriel. 4. d. 15. q. 9. ¶ nu. 53.

Pecunia, vt pecunia non eſt merx, ſed aliarum mercium precium in vnoquoque Regno æſtimatum, ideo creſcere nõ poteſt l. ſi tibi. ff. de fideiuſſ. Ariſtot. 1. Polit. 6. iux. mentem Innocent. & aliorum in ca. quanto. de Iureiur. Ibid.

Pecuniæ precium, & ſi propter pecuniã non mutetur, quo ad quantitatem valoris, ita tamen creſcit, quòd plures res certo precio tunc per pecuniam, quàm ante cæteris parib. inueniuntur.

Pecuniæ finis principalis, & ſi ſit vt precium ſit, & menſura rerum vendibilium, ſecundarius tamen eſt, vt cum ea lucrari poſſit ex negociatione pecuniarum cum aliis, quia tunc eſt merx. ¶ num. 55.

Pecuniæ precium æſtimatum dicitur, vt tantum, & non plus valeat rebus ſic ſtantibus, non quod ſtatu murato, vt eius ſit magna inopia plus valere non poſſit, quantum probis, & prudentibus viris videntibus. ¶ num. 56.

Pecunia, vt pecunia pluris, & minoris valere poteſt in vn s, quàm aliis nundinis, vel in vna parte earum ob paucitatem capientium ad cambium, vel multitudinem dantium ſi ex penuria eius preciũ creſcat, & copia minuatur, iuxta Caieta. tractat. de camb. ca. 7. & Sotum lib. 7. quæſt. 5. ar. 3. de Iuſt Non tamen creſcere poteſt illius precium ex fictis cambiis, & monopoliis. ¶ numer. 59.

Pecuniæ ſola abſentia eam minoris precij facit in loco à quo eſt abſens. Silu. verbo

bo vſura.4.q.4. Caiet.ubi ſupra.Cald.conſ. 2.de vſur.quia conſideratur, vt merx. ¶62.

Pecuniæ abſentia ex ſua natura non habet annexas impenſas, labores, & pericula in transferendo, etiam ſi aliqua horum accidentaliter ſeiungantur ab ea,ob illas igitur minus valet, & etiam propter impēſas procuratorum, & reſpondentium, quos mercatores habent in locis. Et hoc intelligendum eſt cęteris paribus, id eſt ſi præſens tanti valeat,vbi eſt,quanti abſēs in ſua regione. ¶num.63.

Pecunia in cambiis ſi in eodē loco reddenda eſt,vbi fit traditio non poteſt habere diminutum valorem, vt in cambiis minutis, quia tunc vitantur labores pericula & impenſæ.¶nu.67.

Pecunia præſens maioris valoris in proprio loco, quàm alia, in ſuo duplici ratione pluris valet alia abſente,primo ob præſentia. Secundo,ob maius precium in proprio loco.¶nu.73.

Pecuniam abſentem, & vltra rectius nūdinas reddendam poteſt quis iuſto precio cum præſente permutare modo, nec pluris iuſto precio rigido ob expectatam ſolutionem captet, quàm ſi primis nundinis accepiſſet. ¶nu.75.

Pecunias dans in vno loco reddendas in alio multis modis dare poteſt per mutuum cambium,&c. cum lucro,nunquàm tamen habita conſideratione principali tēporis interiecti inter dationem, & ſolutionem.¶num.78.

Pedagium. verbo Gabella.

Pœna. Pœnitens. Pœnitentia.

Penſio.

† PEnſio eſt certa portio ex aliqua mēſa, vel beneficio ex cauſa ad tempus non in perpetuum ſeparata,& pendet à proprietate beneficij, ex quo extrahitur. Card. in clem.1. de ſuppl. neglig. prælat.& allegat tex.in cap.fina.de pignor. & 16.quæſt.1.cap.poſſeſſiones.& 12.q.11. cap. quicunque. Et procedit quatenus eſt commodum temporale nihil ſpiritualitatis habens. Quia ſi ſumeretur quatenus beneficium eccleſiaſticum, definienda eſſet, ſicut & illud. Gigaſ. libr.de penſion. quęſt. prima.num.1.

Penſio,& ſi non ſit beneficium,eſt tamē quid ſpirituale, vel ſpirituali annexū,quare non poteſt quis ſine nota ſimoniæ eā transferre,reſeruando neceſſaria uitę,ſed excōmun. non incurrit, & translatio ſi fiat eſt nulla. ¶Conſi.46.de præbend.conſi.43.de ſimonia.num.9.

Penſio,quæ ſuper fructibus beneficij de more conſtituitur etiam cum clauſula trāſferendi non eſt beneficium eccleſiaſticum ſecundum omnes contra And.Sicul.in ca. ad Audientiam ſecundo. de reſcript.per illius text.& per cap.quamuis 1. de præben. lib.ſexto. ¶conſi.43.de ſimonia. nume.9. conſi.16. eod.tit. nu.3.

Penſio ratione matrimonij perit,ſed nō ratione uitæ laicalis. Gigas. q.53.¶de oratione cap.21.nu.53.

Penſio non eſt ſoluenda ei, qui ante diē ſolutionis a papa ſtatuti moritur, quod obſeruat ſtatus curiæ. Et non ſunt verè alimenta penſiones,de quibus in tit.de alimētis, ¶de red.eccl.q 2.Mon.16.

Penſio conſtituta ſuper beneficio eccleſiaſtico non poteſt pecunia redimi, neque conſtitui, quia eſt ius non temporariū, ſed ſpirituale, aut illi annexum dependenter, aut conſequenter inſtar beneficij. Poteſt tamen gratis remitti, etiam ſine auctoritate conſtituentis,& ſimoniam committit,q illam emit, vel vendit, licet non incurrat excom. ¶Man.c.27.n.111.

Penſio cōſtituitur Regulari dupliciter. Primò, à ſuo prælato in bonis Monaſterij aliqua iuſta cauſa.

Secundò, à papa ſuper aliquo beneficio, vel aliis bonis eccleſiaſticis.cap.niſi.de pb. & ibi Panorm.recept.per alios.quam & ſolus reuocare poteſt.Sed nullo horum modorum,quærit quicquam ſibi,quia incapax eſt acquiſitionis temporalium. Probabiliter autem dici poteſt, quod quærit penſioni,& poteſt tam illam, quam quæſita ex ipſa adminiſtrare, quia prædicta penſio eſt quiddam peculium, & Regularis habens

tale

tale quicquid acquirit ex eo, acquirit illi. ¶Com.4.de Reg. n.68.& Com.2.nu.12.

Penſio laico aſſignata à papa ob ſubſtentationem ſui ſtatus, non eſt contra ius diuinum, quia papa poteſt applicare bona beneficij illis operibus pijs, quibus poteſt, & beneficiarius ſi fiat de eius conſenſu. Et poteſt applicare etiam coniugatis. ¶Man. cap.25. nu 119.

Penſio cui quis per ſe conſentit, ſtatim tenetur, ſecus ſi per alium ſuum procuratorem, iuxta ſtylum curiæ, quia tunc eſt neceſſaria intimatio cenſuræ. ¶Ca.27.n.274.

Penſio ſolui debet ab eo, qui ſe obligauit, quia res cum ſuo onere tranſit. cap. ex literis. de pignor. Et ſi eſt ſuper diſtributionibus non debetur ab eis, quibus illæ accreſcunt, quia illæ non ligãtur à Bull. papæ. ¶conſi. 49. de ſimo.

Penſio fructuum expreſſorum cauſa taxationis ſi percipi non potuerunt, nõ debetur. ... Caſtr. conſi. 338. Fel. cap. ad audientiam 2 de reſcrip. ¶Ibi

Penſio iuſte percipi poteſt ab eo, qui beneficij poſſeſſionem nondum accepit, quando ſic in Bulla cauetur ex beneficiarij conſenſu. Et penſio habita, vel non habita poſſeſſione eſt iuſte impoſita. ¶Conſ. 51. de ſimonia.

Penſio reſeruata laico ſuper commenda à Magno Magiſtro eſt nulla. ¶Miſcel. 45. de ora. conſ. 56. de ſi.n.& multis locis.

Penſionis tranſlatio coram perſona dignitatem non habente eſt nulla. Et ſi non datur in titulum non eſt beneficium. Et poteſt ſub conditione transferri, & qui illius tranſlationi præſentiam ſuam adhibet tenetur ſcire voluntatem eius, nec damnũ quod ex illius nullitate peruenit reſtituere tenetur. Conſi. 45. de præb.

Penſiones antiquas, & decurſas ſoluere impedienti expeditionem literarum ſimonia eſt, quia non licet dare aliquid temporale pro iure ſpirituali quærendo, neque pro quæſito, nondum poſſeſſo conſeruando. gloſ. cap. decimas. 16. q. 7. Panorm. cap. cum dilectus de ſimonia. ¶conſi. 17. de ſimonia. Simonia etiam eſt promittere illam literis non expeditis. Conſi. 19.

Penſionem, qui non ſoluit in termino, non cenſetur excommunicatus, niſi declaretur à penſionario. verb. excommunic.

Penſionarius.

PEnſionarius petere, poteſt penſiones decurſas, & non ſolutas ſecundũ ſtylum curiæ à nouo poſſeſſore beneficij. Et ſi nihil recipit, nec forſan recipiet. Domin. & Franc. in ca. præſenti. de off. ord. li. 6. Cacci. ſup. q. 2. de penſ. Gigaſ. eo. tit. q. 9. ¶conſ. 49. de præb. nu. 5.

Penſionarius clericus tenetur viuere clericaliter, ſed & ſi clericaliter non viuat, modo recitet horas B. Virgin. non tenetur ad penſiones reſtituendas, valet enim de illo, & de beneficiario. ¶conſ. 55. eo, ti. & Miſc. 45. de ora. contra Sot.

Si ſciat valorem fructuum eſſe minorẽ, quàm expreſſum faciat, tenetur ex aliquo penſionem minuere. ¶conſ. 50. eod. ti.

Soto lapſu termini non excommunicat, præcipuè ſi credit, vel credere poteſt ſe excuſatum ſuper impotentiam, aut bonitatẽ eius cui debet. ¶Manual. cap. 23. nu. 104. verb. Excommunic.

Penſionarius debet eſſe legitimus ſecundum ſtylum curiæ, & Conſtit. Pij Quinti. obligatur ad recitandum horas B. Virgin. ¶conſ. 54. eod. tit.

Penſionarius matrimonium contrahẽs amittit portionem. ¶De ora. c. 21. n. 23.

Penſionarius, quicquid habet ſuperflui de penſione, præter id, quod ſuæ decentiæ conuenit, tenetur expendere in pauperes, quia ea tranſeunt cum ſuis onerib. c. ex literis. de pigno. Et conceſſio penſionis plus efficere non debet, quàm vellet ille, qui cõcedit eas. Et per multa alia adducta. ¶De redimen. eccle. q. 1. Mon. 32. nume. 2. De ſpol. cler. §. 8. nu. 8.

Pœna.

POena ſecundum Auguſtinũ eſt læſio puniens delictum commiſſum. c. pœnitentia. de pœn. diſt. 3. Cui conſentiunt omnes in §. ſequens. Inſt. de act. ¶De ora. cap. 21. nu. 47.

Pæna non debet extendi extra ſuum caſum.ca.pœnæ.de pœn.diſt.2.quod fallit in correlatiuis, in quibus eadem ratio, idem ſuadet ſecundum Panorm. in proœ. Greg. ¶Man.c.22.nu.74.

Pœna in futuro per verba futuri temporis non cenſetur ipſo iure impoſita. gl. cap. in pœnis. de reg.iur.lib.6.

Et antequam inſligatur, non ligat conſcientiam.gloſſ.capitu. tua fraternitas. 17 quæſtion.ſecunda.¶conſi.34. de ſim.nu.3. & conſi.5.num.3.

Pœna aliquid ſoluendi in contractu mutui poni poteſt. iuxta gloſſ. capit. conqueſtus. de vſuris. per capit. confraternitatis. 12. quæſt. ſecunda. ¶conſil. quarto. de vſur.nu.1.

Pœna conuenta ad matrimonium cõtrahendum peti non poteſt. c.pœna.de ſpon. ¶conſi.3.de ſponſ.Imp.n.3.

Pœna in Regulares coniugia ſolemnizantes per Clement.prima. de priuileg. ad ſæculares non extenditur, ¶Conſil. 1. de pœnis.num.2.

Pœna duplici, nemo dẽt ab homine puniri Bal.Panorm.& alij.Secus à iure, vt colligit Ioan.ab Anan.in reper.c.ita quorũdã. de Iudæ. ¶Ibi.nu.5.

Pœna poteſt augeri ab eo, qui de crimine poteſt cognoſcere. ¶Conſi.decimo. de Hæret.num.6.

Pœna parochi cuius culpa parochianus ſine pœnitentia moritur arbitraria eſt. Cõſi.3.de pœnit.& rem. nu.1.

Pœna poſita in aſſumente, ſeu vtente ordine ſacro non ſuper ad minores ordines aſſumentem extenditur ſecundum cõmunem ſententiam. ¶conſil. vigeſimo octauo. de ſentent. excommunic.nume.12. Manu. ca.23. num.155.

Pœna.c.de multa, in Epiſcopo non procedit ſecundum Panormit. & communem in cap.cum noſtris.de concell.præb. ¶conſi.21.de præb.nu.3.

Pœna poſita pro facto negatiuo non incurritur, niſi præcedente monitione. Inno. in c.extirpãdæ.§.qui verò.de præb.¶conſi. 3.de cler.non reſid.

Pœna, quã quis de iure incurrit, nón debet minui iuridice ob reintegrationem bonorum, quia aliûd eſt damni reſtitutio, aliud pœna.cap.licet coram. & cap.commiſſa.de elect.lib.6. Thom.4.d.15. ¶conſi.3. de reb.eccl.non alien.

Pœna concuſſionis vtroque iure eſt quadruplum.c.quoniam.18.diſt.& l.ſancimus. C.ad leg.Iuliam.Repet.relata.ca.ſancimus. 14.q.7. Quæ diminuitur à cap. exegit, de cenſibus.lib.ſexto.& Conc.Triden ſeſſ.24. cap.23.Imponendo pœnam dupli. ¶conſi. 2.de cenſib.

Pœna exacta ob non ſolutionem cenſus eſt reſtituenda in foro conſcientiæ per extrauag. ij 5. Et etiam ante illam ſi mente fœneraticia fuit facta, argumen. leg. ſi pacto, quæ pœnam.C.de pact. ¶Com.de vſu: num.tertio.

Pœnæ nouæ inductio veterem non tollit.l.quoties.de act.& oblig.per quam dixit Imol.relatus à Domin.in cap.nos. de tempor.ord. lib.ſexto. quòd pœna à vetere lege impoſita non tollit̃ regulariter per alteram impoſitam à noua lege.¶conſi.1.de pœnis.num.2.

Pœnæ canonum præſertim conſiliorum ſolent eſſe temporaneæ, ita quod non excedant menſuram delicti. capitu. non offeramus.4.quæſt.prima. ¶conſi. quarto.de verbor.ſignific.

Pœnæ ſemper ſunt reſtringendæ, & præſertim ea, quæ in fornicatione eſt caſtiganda.leg.interpretatione.ff.de pœnis.ca.pœna.de pœnitent.diſtinct.1. ¶Conſil.4. de adulter.num.2.

Neque ob identitatem rationis extenduntur. ¶Conſi.2.de purg.vulg.numer.4. conſi.42.de temp.ord.

Pœnam furis, qui Eccleſiæ bona abſtulit, eccleſia de rigore iuris petere poteſt, ſed magis decet illi non petere ¶Com.ca. fraternitatis. de lege pœnali.in principio. Verbo eccleſia.

Pœnam commiſſi, ſiue quæ iure committitur poteſt capere is, in cuius fauorem committitur ſi iuſte fuit impoſita. cap.potuit.de locatio. & leg.prima. C.de iur. emphyteu. Secus autem ſi iniuſte. ¶Manual. cap.23. nu.69.

Pœnam conciliarem Epiſcopus, nec legatus remittere poſſunt, iuxta gl.putatam

ſing.cap.dilectus. el ſecundo,de præbend. Quæ tamen habet ſimilem in ca.cum dilectus.de Elect.& cap. fin. de filij presbyter. ¶Conſil.64.de præbend. & conſ. 26. conſ. 8. de teſta.

Pœnam conuentionalem non iuſtus ſi non ſoluit, peccat. Hanc & ſi Eccleſia iuſte petere poſſit,decentius tamen abſtinet. ¶de lege pœn.nu.44.

Pœna quando excuſetur per ignorãtiã, verbo Ignorantia.

Pœna purgatorij.ver.purgatorium.

Pœna demeriti duplex vna eſſentialis, quæ reſpondet contemptui: altera accidẽtalis, quæ reſpondet operi per eum facto. ¶ Com.capitul. magna. de pœnitent. diſtinct.prima.

Pœna tota nunquam remittitur ſimul cum culpa, & qui hoc dicit excommunicatur per Conc. Trid.ſeſſ. 14.c.8. quia æterna commutatur in temporalem. ¶Manual. cap.3.num.9.

Pœnæ paritas conſiderata, quo ad durationem,& extenſionem æqualis eſt,quo ad aliud ſæculum in inferno. Conſiderata vero quo ad intenſionem, & grauitatẽ nõ æqualis,quia maiori peccato,maior pœna datur. ¶Com.cap.Homicidiorum.de pœ. d.1.num.4.& 5.

Pœnam corporalem non omnem tenetur damnatus ad illam exequi in ſe,vt non comedere cum poteſt , ſi eſt damnatus ad fame mori : quia nemini licet ſeipſum occidere.cap. non eſt.23.q.5.

Sed aliqualem puta ieiunare, infligere ſibi diſciplinam,ire ad locum,quod ſibi eſt deſtinatum , exire territorium, & ſimilem. ¶Com.4.de Regul.nu.83.

Pœna capientis beneficium parochiale non extenditur ad alia beneficia. Verbo Beneficium.

Pœna eadem procedens à maiori charitate, magis eſt ſatisfactoria,vt patet de pœna aſſumpta à Chriſto in ſua ſacratiſſima paſſione,quæ ab illius excellentiſſima charitate emanauit, & ideo fuit ſumme ſatiſfactoria. ¶De pœniten.diſtinction. ſexta. cap.1.num.12.

Pœnitens.

POenitens non tenetur credere ſe in arte ſua non peccaturum, iuxta Innoc. recep.in cap.omnis.de pœn. & remiſſ.tenetur tamen proponere ſe ope diuina, non amplius peccatorum. ¶Man.c.1.nu.9.cap. 3.num.13.

Poteſt vnico verbo mille peccata mortalia confiteri,dicendo millies blaſphemaui,periuraui. ¶ca.6.nu.19.

Si non vult relinquere occaſionem peccandi non eſt abſoluendus. ¶ cap.primo. numer. 19.

Non debet nominare perſonam cũ qua peccauit, quia lex naturalis id prohibet. ¶Cap. 7. num.2.

Et caſu , quo non poſſit circunſtantiam confiteri ſine nominatione perſonæ cũ alterius infamia,debet procurare facultatem alteri confitendi ſecundum omnes in 4. d. 17. vel ſi non poteſt murato habitu , ita vt non cognoſcatur eidem confiteri.

Et tandem, ſi neque id poteſt tacita circunſtantia confiteri de aliis , & quamprimum poteſt habere occaſionem alteri cõfitendi illam deinde confiteri. ¶Cap. ſexto.num.5.

Non tenetur acceptare in pœnitentiam opera magis grata Deo , quam quæ omiſit facere, quia ſufficit propoſitum ea ſe facturum in hac vita , vel patiendi in purgatorio.¶Cap.26.num.20.de oratione.cap.10. num.55.Com.cap.conſideret.§. ponat, de pœ. diſt. 5.

Impeditus Epiſcopum adire de mandato eius poteſt per alium abſolui.¶Conſi.5. de conſt.nu.9.

Pœnitens ſubmittere ſe debet Confeſſario docto , & probato tam in his , quæ ſunt facti, quàm in his,quæ ſunt iuris. Cõſi.17.de pœ.& remiſ.

Si dedit quid Confeſſario, vt ſatisfaceret alteri, videtur ſatisfeciſſe , donec ſibi conſtet de dolo eius. argum c. ſignificatur, de pign.conſ.4.eo.tit.

Confeſſario ſuo docto credens à culpa, & pœna excuſatur licet ipſe erraret. ¶Conſil. 17.

Si plus dolet de omiſſo honore, quàm

de

de amiſſo Deo intenſiue, modo exiſtimet, & appretiet magis Dei offenſam, quã ſuam actu uere eſt pœnitens,& nullus, qui id non facit ueniam conſequi poteſt. ¶Com.c.aliquando.de pœ.diſ.1.

Pœnitentiam ſibi impoſitam debet ſuſcipere de conſilio, non de præcepto, modo illa ſit diſcreta, quia forum internũ pœnitentis utilitatem reſpicit. ¶Ca.cõſideret & c.qualitas.Ibi. verbo Pœnitentia.

Pœnitenti per ſe, & contra ſe creditur, quo ad forum conſcientiæ. ¶conſi.84. de Reg.nu.5. & Man.c.17.nu.250.

Pœnitenti non eſt neceſſarium de amiſſa uirtute dolere, ut ſentit Aug. Thom. 4.d.17. queſt.2.art.1. ¶Cap.1.§.Ingratus. de pœn.diſt.5.

Pœnitenti ne ad malitiam redeat conſulitur non præcipitur, niſi militiam cum uitijs eam inquinare ſolitis capiat. ¶Com.c. qualitas.de pœ.d.1.

Pœnitens non ludat, quia pœnitentiç eſt tempus luctus, & non riſus.cap.pœnitentia d. 3. quatenus tamen ſaluti propriæ conuerſationique aliorum ſuanj neceſſarium eſt, quia quo maior pœnitentia eſt facienda a ludis magis eſt abſtinendum. ¶De pœnitent.diſt.5.cap.conſideret.§.caueat. num.2.

Pœnitens ſemper redit ad priſtinam dignitatem, qua inter Dei filios per gratiam computabatur, immo ad maiorem, & nõnunquam ad æqualem ſecundum D. Tho. ¶de pœ.d.6.c.1.§.quibus.nu.4.

Pœnitẽs tenetur ſua peccata fateri confeſſario, etiam ſi ille ſciat illa ſecundum communem in cap.omnis, de pœn.& remiſſion.& in 4.cap. 17. cap. quem pœnitet.de pœn.d.1.Non autem circunſtantias cognitas. ¶De pæn.d.5.cap.conſideret, in prin.nũ.61.

Pœnitens abſens, an poſſit abſolui a cẽſuris Verbo Abſolutio.

Pœnitens ſi animo tacendi peccatum, niſi interrogetur accedat ad confeſſ. peccat mortal. & tenetur confiteri hunc animum. ¶ Manual. cap. 21. numer. 39. cap. 20.num.ſexto.

Pœnitens non ſatisfacit præcepto, de confitendo ſemel in anno, ſi confiteatur animo non abſtinendi a peccatis, uel ſi ſua culpa non fuit abſolutus, quicquid dicat Silueſt.Verbo Confeſſor.4.quæſt.2. Quia id ſentit Adrian.4.de Confeſſ.queſt.4. Et late id probat Medina. C. de Confeſſ. Quia illa nihil ualet ex defectu contritionis.¶Man.c.10.num.4.de pœn. d.6. c.placuit. num.182.

Pœnitens debet acceptare pœnitẽtiam reſtitutoriam ſi uult exire a peccato, & ſi nolit non eſt abſoluendus tanquam impęnitens. ¶Com.cap.ſatisfactio.de pœn.d.3. Man.c.26.nu.20.c.21.nu.43.

Pęnitens tripliciter poteſt accedere ad confeſſ.

Primò, cum legitima contritione per quam conſequitur gratiam ante illam, & per abſolutionem augetur illi, & dimittitur aliquid de pœna Purgatorij, ſi quæ remanſit.

Secundò, ſine contritione legitima, aut attritione ſufficienti. Et tunc manet confeſſio informis.

Tertiò, cum ſola attritione ſufficiẽti, & tunc per abſolutionem remittit Sacerdos culpã diſpoſitiuè, & miniſterialiter, Deus uero authoritatiue,& efficienter. ¶Com.c. uoluiſſent.de pę.d.1.nu.10.

Pœnitentia.

Pœnitentia a pœnitere deducitur, eſt aũt pęnitere nolle feciſſe aliquid à ſe iam factum, uel omiſiſſe aliquid a ſe commiſſum, quod contingit. Primo ſine dolore, ut in Beatis, uel cum dolore, ut in uiatoribus, qui non ſolum nolunt, ſed dolent peccaſſe.iuxta illud Auguſt. relatum in ca. pœnitentia.de pæn.d.3.

Pœnitere eſt pœnam tenere, & licet multi aſſerant id uerbum non eſſe latinũ, qa tamen illo utitur Plin. Iunior ep. 130. & Senior lib.17.cap.17.Et verbo pęnitudo utitur d.Hieron.3.Deuteron.& utrunque ſignificat actum pœnitendi. Ideo tranſfertur ad ſignificandum Sacrament.pœnitentiæ à Chriſto inſtitutum. cap. quod.n. de pœn.& rem.Et pœnam in ſatisfactione impoſitam. cap.falſa.de pęn.d.5. Et proprie

prie ad ſignificandum habitum, qui eſt virtus inclinans ad prædictum actum pœnitendi immediate, vel mediate. Quare diuiditur pœnitentia in eã, quæ eſt virtus, & in eã, quæ eſt Sacram. Ita aũt acceptum generaliter ſignificat tam malam, quæ de bono opere habetur, quam bonam qualis eſt, quæ de opere malo concipitur. Et bona iã in Adamo incepit, & ſemper fuit ad ſaluté neceſſaria poſt peccatum mort. Cõc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſ. 14. cap. 1. prout autem eſt Sacram. cępit à Chriſto paſſo ſeſſ. 7. ca. 1. ſeſſ. 14. cap. 3. ¶ Manu. cap. prælud. per totum, & prælud. 1. de pœnit.

Pœnitentia eſt Sacram. abſolutionis, quo ſacerdos ſibi ſubditum, & confitentem legitime ſua peccata cum iuſto dolore, & propoſito ſatisfaciendi abſoluit ab eis. Partes eius ſunt contritio, confeſſio, & ſatisfactio de quibus ſuis locis. De hac multa definiuntur à Conc. Trid. ſeſſ. 14. quòd ſemper fuit neceſſaria ad deletionem peccati mor. quod ante Chriſtum non fuit Sacram. quæ nihil prodeſt nondum baptizato, quæ eſt vere, & proprie Sacram. inſtitutum à Chriſto cum dixit, Quorum remiſeritis peccata. Ioann. 20. Et aliter dicere eſt hæreticũ. Eſt Sacram. diſtinctum à baptizato. Secunda poſt naufragium tabula, & multa alia. ¶ Cap. 22. nu. 1.

Pœnitentia ſecundum Ambr. eſt præterita mala plangere, & plangenda iterum nõ committere, & intelligitur, quod qui eam agit proponat nũquam amplius id facere i. peccatum plangendum cõmittere. Gregor. hom. 34. in Euang. & lib. 9. Ep. 39. relatus à Magiſtr. 4. diſ. 14. pœnitere ait, eſt ante acta peccata deflere, & flenda nõ cõmittere, plangit autem præterita non ad hoc, vt non ſint præterita, quia id eſſet ſtultum, ſed ad hoc, vt per illam diſplicentiam placetur Deus offenſus: vel dic qđ pœnitentia vera eſt virtus, aut actus virtutis plãgendi legitime mala præterita cum propoſito legitimo non committendi plangenda in finem placandi Deum offenſum, & vendicandi offenſam. Quod ſit virtus, vel actus eius probat. D. Tho. 3. p. q. 85. art. 1. quia eſt actus à ratione directus: non enim ſignificat triſtitiam ſenſibilem, ſed diſplicentiam voluntatis, quem triſtitia ipſa ſequitur. ¶ Com. cap. pœnit. de pœn. d. 3.

Pœnitentia licet ſe extendat ad omnia peccata, eſt tamen virtus ſpecialis, quia eius actus eſt laudabilis ea ſpeciali ratione, quia intendit deſtructionem peccatorum quatenus ſunt offenſæ Dei ſuper omnia diligibilis. Et licet poſſit eſſe actus imperatus à charitate, non tamen eſt ab ea elicitus, quia talis actus eſt dilectio dei, vt ait D. Tho. 2. 2. q. 27. ar. 1. Et quamuis in illa interueniat amor Dei ob quem dolet peccaſſe, id tamen accidit ſecundario, vt circũſtãtia. Pertinet autem ad iuſtitiam nõ ſpecialem, ſed eam, quæ eſt inter inæquales quorum alter ſubeſt. 2. 2. q. 80. ar. 1. per illam enim ſatisfit Deo, non reddendo æquale pro æquali, ſed id, quod ille dignatur acceptare. Pertinet etiam ad iuſtitiam vindicatiuam, vt dicit Aug. virtus eſt infuſa à Deo ſolo, vt cauſa principali illius, diſpoſitiue autem incipit à timore, & ſpe veniæ, & alijs actibus præparatiuis ad gratiam ſecundũ D. Thom. 4. d. 14. q. 1. ¶ Cap. pœnit. de pœnit. d. 3. per totum.

Pœnitentia iuſta imponenda eſt pœnitenti, quod ſi minor imponatur falſam illam appellat d. Greg. relatus in cap. falſas de pœn. d. 5. quia pœnitentem fallere poteſt dum habet occaſionem credẽdi ſe per illam plene ſatisfacere. Quod ſi nulla imponatur, peccat mor. confeſſor. Abul. ſup cã 18. Matt. q. 49. Conc. Conſtant. de ſatisfact. Adrian. 4. q. 2. de clauibus. Conc. Trid. dicit quòd imponantur cõuenientes. ¶ Manu. cap. 22. nume. 15. cap. 26. de iubil. Nor. 32. numer. 25.

Pœnitentia iuſta illa eſt, quæ nõ eſt maior, nec minor, ſed merita quęcunque exæquat. quæ ſolo Deo cognita eſt, quia ſolus nouit grauitatem peccati, vim cõtritionis, & partem, quam abſolutio ſacramentalis tollit. ¶ Manual. cap. 22. nume. 16. de Iubil. not. 32. nu. 23.

Pœnitentia ſeptem annorum, pro vno quoque peccato mort. a ſacris canonibus poſita imponitur, in quibus allegat Grat. ca. hoc ipſum 23. q. 2. ſed non aperit tex. qui hoc dicat licet ſint multæ gloſ. in d. cap. & in cap. admonere 33. q. 2. & commu

nis

nis cum Hoſtienſ. in ſumma. de pœnit. & remiſſ. Anton. 3. p. tit. 17. c. 10. Ego autẽ contrarium puto cum D. Tho. 4. d. 20. q. 2. Et ſententiæ Gregorianæ ſunt intelligendæ de foro exteriori, & ꝓ grauiſſimis peccatis. Pœnitentiæ igitur iuſtæ quantitas relinquitur arbitrio confeſſoris. ca. menſurã. de pœn. & remiſſ. & cap. tempora 26. q. 7. Non quod quęcunque ſit à tota pœna purgatorij liberet, vt ſentit gl. d. ca. menſuram. & Ant. de Butr. ca. 2. de empt. hoc enim falſum eſt, ſecundum Mag. & omnes in 4. d. 29. Sed ad effectum, vt animæ negocia, quo ad hunc mundum, & alterum mediocriter gerantur. ¶ Vbi ſupra.

Pœnitentia data, & accepta mutari poteſt, & diminui iuſta de cauſa, quia bona ſide putat pænitens illam ſe adimplere non poſſe, ut non ſine difficultate, aut periculo animæ, vel corporis. Et id facere poteſt etiam confeſſor alius, qui ſit minor, quando pœnitens priorem adire non poteſt. gl. ſing. recep. ca. tempora. 26. q. 7. etiam nõ iterata confeſſione eorum peccatorũ modo ab illis abſoluere poſſit. ¶ Conſ. 6. de voto.

Pęnitẽtia impoſita minui poteſt ob multas cauſas. Quarum prima eſt impotẽtia adimplẽdi. Secũda, magnitudo cõtritionis. Tertia, ſenectus, debilitas, ægritudo, timor probabilis, quod iuſtam non implebit tempus Iubilæi, & aliarum Indulgentiarũ. Sed cum ſacerdos valde minuit debet admonere pœnitentem, quam grauis eſſe imponẽda. ¶ De pœnit. diſt. 3. cap. ſatisfactio. Manu. cap. 22. nnm. 21.

Pœnitentia impoſita in dubio cenſetur eorum, ad quæ pœnitens non tenetur: poſſunt tamen imponi opera alias debita contra Scotum, Palud. Maior. 4. d. 15. quod tenet Archiep. 3. p. tit. 4. c. 20. ſibi refert Aegid. & Ricard. id tenuiſſe, quod & S. Tho. ſentit. ead. diſt. 15. q. 2. ar. 3. & latius diſt. 19. q. 2. ar. 1. & Gabr. q. 2. pro quo vrget Conc. Trid. ca. 9. ſeſſ. 14. Et ratio eſt, quia omnis actus virtutis vno reſpectu ſit delectabilis, alio tamen reſpectu eſt pœnalis, vt poſt alios dicit Scotus. 4. diſt. 19. q. 2. art. 1. Et omne opus bonum etiam pure mentale eſt ſatisfactorium. ¶ Manu. cap. 22. nu. 24.

Pœnitentia circũquamicta debitis circũſtantijs quantuncunque ſit remiſſa, & breuiſſimo tempore etiam in inſtanti concepta ſatis eſt ad crimina diluenda quantum ad culpam, & commutandam pœnam æternam in temporalem. ¶ Com. ca. vide benignum. de pœn. d. 1. nu. 5.

Pœnitentia ſecunda tabula, dicitur poſt naufragium non proprie, ſed metaphorice iuxta Tho. recep. 3. p. q. 84. ar. 6. Et ordinatur ad ſalutem hominis quaſi per accidẽs, ſ. ex ſuppoſitione peccati, ideo poſt Baptiſmum, Confir. & Euchar. tenet locum. Nec poteſt dici fundamentum ſpiritualis ædificij ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quia reædificat poſt deſtructionem cauſatam ex peccato. ¶ Com. c. 7. de pœn. d. 1.

Pœnitẽtia triplex poteſt dari. Prima, pro pœnitente, quæ nondum eſt baptizatus, & hæc eſt virtus. Secunda, pro exiſtente intra eccleſiam per baptiſmum, ſed non per meritum. Et hæc eſt peccatorum mortalium. Tertia, pro exiſtente intra eccleſias etiam per meritum, ſed obfuſcatum venialibus. ¶ Com. cap. tres ſunt. Ibi.

Pœnitentia ante baptiſmum non parit hominem natum, ſed diſponit ad pariendum per baptiſmum. ¶ Com. in gloſſ. eiuſdem. cap. tres.

Pœnitentiæ tempus vſque in finẽ vitæ durat, patet de latrone bono. de facto tamẽ dubium eſt, an ſaluetur, qui illã tantum ꝓtrahit, vt dubitat Auguſt. lib. de falſa pœnitentia. ¶ Com. c. 8. de pœ. d. 7.

Pœnitentiam, qui agit in fine vitæ non præſumitur damnari. quare eccleſia iubet, vt omnib. ſic pœnitentib. Sacer locus concedatur. ¶ Com. c. 2. ead. diſt.

Pœnitentia, vt excuſet in foro exteriori debet eſſe exterior, quo ad forũ verum interius, ſufficit interior. ¶ Conſil. 1. de cohab. cler. & mul.

Pœnitẽtia vero rarò, contingit in fine vitæ, vt dicit Aug. relatus c. ult. de pœn. d. 7. § quod quamuis. Et ratio prima eſt, quia cum pœnitentia ſit uirtus, & requirat uoluntatis libertatem illa in extremis, aut nõ habetur, aut impeditur. vide ver. libertas. Secundo, quia cum debeat ad illam adeſſe omnes bonæ circuſtantiæ, raro tunc illæ habentur, & pręcipue circunſtantia finis,

nam moriens timore pœnæ potius concutitur, quàm Dei ſumme dilecti amore. Tertiò eſt propter habitum intenſũ ad peccandũ, quem habuit, & ideo hẽt ſimiliter habitũ multũ intenſum retrahentẽ ad deteſtationem peccati, quare difficile poteſt habere talem deteſtationem. Com. ca. ſi. §. quamuis, de pœn. d. 7.

Pœnitentia in mortali facta ſatisfactoria eſt in foro militantis eccleſiæ, & triumphantis etiam, vt tenet Scot. 4. diſt. 15. q. 1. quem ſequitur Pariſ. & videtur ſentẽtia tenenda, quia miſericordiam diuinam amplificat. Iac. 2. Superexaltat miſericordia Iudicium. Contra tamen tenent Tho. Bonauẽ. Ricar. & alij in 4. d. 16. quibus Duran. inclinat. & Caietan. approbat. de ſatisfact. qõ. 2. tom. 1. tract. 6. ¶ Com. cap. 1. de pœniten. diſt. 6. num. 45.

Pœnitentia duplex altera, quam pœnitens à Deo taxatam ſubire debet: Altera quam arbitrio Sacerdotis ab humano iure prouenientem accipit. ¶ De Iubilæ. Not. 15. nume. 12.

Pœnitentia rogata à Confeſſore ſpe redimendi eam indulgentiis prodeſt ei, qui habet animum ſatisfaciendi, non autem ſi illud non habet, quod ſentit Adria. ¶ Ibid. Not. 21. num. 12.

Pœnitentia iniuncta non eſt neceſſario implenda, quando æquipollentem indulg. acquiſiuit, quia illa æquipollet ſatisfactioni pœnali. c. cum ex eo. de pœn. & remiſſion. Not. 31. num. 43.

Pœnitentia ad Indulgẽtiã quærendam, non ſolum dolorẽ ſummum peccatorũ p̃teritorũ, ſed ẽt propoſitum euitãdi futura continet. Not. 32. nu. 40. & not. 17. nu. 9.

Pœnitentia tam iniuncta, quàm iniũgẽda poteſt condonari ab Epiſcopo per Indulg. quia Indulgentiæ actio non ſolũ pœnam peccati tollit, ſed etiam medetur, cauetq. peccata. Notab. 5. nu. 4.

Pœnitentiã impoſitam à Confeſſario, poteſt papa tollere, etiam ſine cauſa, dato quod ſit mala, ita quod pœnitens non tenetur eam implere, non propterea tamen ei condonatur pœna temporalis iure diuino debita. ¶ De Iubilæ. Notabil. 15. num. 12.

Pœnitentia ſiue iniungatur ante abſolutionem, ſiue poſt, ſemper eſt eiuſdem valoris, quia quæ incontinenter ſiunt ineſſe videntur. l. lecta. ff. de rebus credit. cap. præterea. de teſtib. cogend. Melius eſt tamen illam imponere ante. Com. ca. 1. de pœnit. diſt. 6. num. 35.

Pœnitentiã in mortis articulo cõſtituto imponere utile, ac ſalubre eſt. Primo, vt impleat ſi conualuerit. Secundo, ut ſaltem per amicos tunc impleri faciat, ꝙ põt fieri. verbo Satisfactio. Tertio, vt illam per Indulgentias tollat, dũ illam acceptam, aut ſi poſſet perficere ꝓponat, vt ait & bene Caiet. Com. c. ſi quis. de pœ. d. 7. nu. 32.

Pœnitentia alicui impoſita trib. diebus trium hebdomadarum explenda ſi tempus poſitum eſt in fauorem illius, id eſt, vt maiori commoditate, & minori labore id faciat, valet ſi fiat trib. primis diebus.

Si autem poſitum eſt tempus, ut dolor peccatorum diuturnius in eius memoria maneat, non ſatisfacit, niſi eo modo, quo ſibi conſtituta eſt expleat. Ita ſi illi præfixa eſt ante Miſſam, debet illam perficere. Si aũt poſt Miſſam, quia iudicauit eũ minus bene ante poſſe implere, ualet ſi fiat etiam ante Miſſam. De orat. c. 3. nu. 23.

Pœnitentia perfecta non ſolum ſenſualitatem, ſed etiam rationem inferiorem, & ſuperiorem, & alia membra ad illi parẽdũ apta, debet cogere ad patiendum ea, quæ ſunt ad veniam neceſſaria, quia debet includere omnia peccata mortalia, etiam pure mentalia. ¶ Com. cap. perfecta. de pœniten. diſtinct. 1.

Pœnitere ſemper de peccato admiſſo, nõ eſt præcepti, quia id ſufficit ſemel in anno, ſed eſt conſilij ſicut pleraq; alia. Com. c. 1. de pœn. d. 5. §. ſemper, nu. 3.

Pœnitentiaria.

Pœnitentiaria diſpenſationem, cum compoſitione dare non debet, quia tenetur expedire ubique gratis, ut in eius facultatibus exprimitur, quod non faceret, ſi quid exigeret. ¶ Conſil. 50. de ſponſal. num. 3.

Facile diſpenſat ſuper uoto in pecca-

vel odio facto. ¶ Conſil. 3. de Iureiurand. nume. ſexto.

De occultis tractat, & eius literæ in foro fori nihil proſunt. Conſi. 4. de emp.

Pœnam temporariam alicui debitã non remittit. ¶ conſi. 2. de cenſib. nu. 5.

Pœnitentiarius.

POenitẽtiarius maior abſoluit, & diſpẽſat in foro conſcientiæ tantum etiam extra Sacram. confeſſionis. ¶ Conſi. 29. de tempo. ord. num. 3.

Rationem præbendæ non optat, quia nec ratione officij, neque ſi ſit inſtitutus cum ſpeciali præbenda optare poteſt. ¶ cõſi. 22. de prebend.

Poteſt abſoluere excommunicatos per monitorium in foro conſcientiæ. Conſi. 5. de ſent. excõmun. num. 3.

Super occultis tantum diſpenſat in foro conſcientiæ. ¶ Conſi. 34. de ſponſ. nu. 2.

Pœnitentiarius maior occulto presbytericidæ publicam pœnitentiam imponere non poteſt, neque filiis eius inhabilitare ad beneficia. ¶ Conſil. 13. de pœnitem. & remiſſ. num. 1.

Pœna.

POena, vt communiter accipiẽ à Theol. & Iuriſperit. in Tit. ff. & C. de pęnis, & eodem tit. in Decre. in 6. & Clemen. Illa tantum eſt, quæ imponitur ob aliquam culpam propriam, præteritam Caſtrenſ. lib. 1. ca. 3. de lege pœn. iuxta illud Auguſtini, omnis pœna ſi iuſta eſt pro peccato aliquo penditur, & ſupplicium nominatur. libro 3. de lib. arb. cap. 38. Thom quæſt. 4. de Malo. ar. 4. Sed frequenter accipitur pro defectu boni, quod quis aptus natus eſt habere, quia multæ leges appellant pœnam malum, & detrimentum hominis abſque culpa. Et interdictum. ca. ſi ciuitas. de ſent. excomm. libr. 6. Et ſuſpicio abſque culpa incurſa. cap. Roman. eodem titu. Et multi caſus numerantur à gloſſ. in cap. ſecundo. de conſtit. Cui ſimilis eſt in cap. ſine culpa. de reg. iur. lib. ſexto. In quibus ſine culpa aliqua contrahitur pœna, ſed non ſine cauſa. Quare plenius fuerit definire pęnã, quod ſit priuatio boni, quod quis aptus natus eſt habere. ¶ Com. in c. fraternitatis. 12. q. 2. de lege pœnali. à nu. 10.

Pœna peccati eſt pœnitentia, contritio quidem pœna interior, confeſſio verò, & ſatisfactio exterior, & nulla, neque omnes ſimul eſt tam grauis, quanta eſt illa, quã incurrunt dãnati. i. carentia viſionis diuinæ. ¶ Com. c. non poteſt. de pœ. d. 1. nu. 4.

Pœna corporis afflictiua eſſe ſolum pœnam non ſatis concludit Panorm. ca. inter alia. de immu. eccl. excludendo pœnam pecuniariam, vel alias, quæ non affligunt corpus, quia illis conuenit pęnæ definitio ab Auguſt. tradita, vt ſit pœna, quæ punit. Et ſunt omnes ſpecies pœnæ. ¶ Com. c. pœnitentia. el 2. de pæn. d. 3.

Pœna delicti præſumptione pbati extraordinaria debet eſſe, ut probat Hoſti. de præſumpto reuelatore confeſſ. quẽ ſequiẽ Panor. & communis in c. omnes vtriuſque de pœn. & remiſſ. pro quo facit Inno. in c. quia uerisimile, de præſump. ¶ Com. cap. quod autem, de pœn. d. 7.

Pœna pecuniaria pp delictum, ſine iuriſdictione imponi non poteſt, quia id pertinet ad merum Imperium. ¶ Com. c. cũ cõtingat. 2. cauſ. null. num. 28. Et ſi ſolo fiſco applicatur, poteſt dici ciuilis habito reſpectu ad pœnam corporalem, vt ci. per tuas. ¶ De Iudic. Rub. nu. 37.

Pœna legalis eſt applicanda fiſco, quod late declarat Dec. poſt Panorm. in dubio intelligenda eſt. Conuentionalis uero applicanda eſt parti in dubio, ſecundum Baldum leg. ſi quis maior. C. de tranſaction. ¶ Ibidem num. 38.

Pœna ipſo iure impoſita non infertur ob ſolum conatum, immo nec per ſententiã inferendam eſt. ¶ Com. cap. ſi quis pulſatis. num. 2. & cap. ſi quis non dicam. de pœn. diſt. 1. num. 17.

Pœna non cenſetur impoſita, niſi legẽ id exprimatur, iuxta glo ſingul. recept. c. fina. de iure patron. dicto cap. ſi quis. num. 3. de pœn. diſt. 1.

Pœna temporaria non tollitur à ſacra pœnitentiaria ſi in foro conſcientiæ de-

beat alteri parti. ¶ Conſil. 2. de cenſib. numer. 5.

Pœna ſumma miſerorum in inferno eſt ſeptuplex.

Prima, carcer æternus in loco infimo, obſcuriſſimo, turpiſſimo.

Secunda, priuatio diuinæ viſionis intuitiuæ.

Tertia, ignis ardentiſſimus.

Quarta, deſperatio nullo vnquam refrigerio, aut conſolatione leuanda.

Quinta, tenebrę tum exteriores denſiſſimæ, tum interiores, quibus adeo obcęccantur, vt Deum putent iniuſtum.

Sexta, ſocietas Dæmonum, & continua cum eis conuerſatio.

Septima, confuſio, quia ibi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat Archiep. 2. par. titul. 5. cap. 3. ¶ Manual. prælud. 4. num. 24.

Pœnã excluſionis à Collegio ipſo iure incursã non tenetur quis ſoluere in cõſciẽtia. ¶ Cap. 23. num. 63.

Et regulariter nullam tenetur pœnam ſoluere antequam iubeatur, gloſſ. ſingul. in c. fraternitas. 12. q. 2.

Etiamſi ipſa pœna, ipſo iure incurratur, iuxta communem recentiorum opinionem, quod tentauit tenere Felynus capit. audiuimus, de ſimonia. vt aſſerit Silueſtr. verbo pœna. quæſt. 25. verbo Hæreſis. quæſt. 8. Caietan. ſecunda ſecundæ quęſt. 62. artic. 1.

Quod verum eſt ſi pœna talis eſt, quæ aliquam executionem requirat, qualis amiſſio bonorum ob hæreſim. capitul. cum ſecundum. de Hęreticis libro ſexto. & lege quiſquis. C. ad legem Iuliam. ¶ Ibidem nume. 66.

Fallit in pœnis excommunicationis ſuſpenſ. &c. ¶ Cap. 25. nume. 118. Vbi executio Iudicis non requiritur conſiderata tacita mente legislatoris.

Et id etiam currit in aliquibus ſpiritualibus, & paruis temporalibus, non autem in magnis ob periculum, & occaſionem peccati, quia materia abhorret, vt quis ſit executor, quo ad pœnam ſui ipſius. cap. ex parte. de conſt. nu. 67.

Percuſſio.

PErcuſſio Enormis dicitur, qua quis interficitur ſcinditur membrum, mutilus, aut quaſi mutilus redditur, quę fit cum multa ſanguinis effuſione præterquàm è naribus. Item ſi fiat in Epiſcopũ, Abbatem, quæ fit cum magno populi ſcandalo. Innoc. 3. cap. cum illorum. de ſent. excomm. Et de hac vltima circunſtantia intelligenda venit ſententia. gl. in eodem ca. Verbo Mutilationem. Et Silu. Verb. Abſolutio. 4. de ea, quæ infertur cum exceſſu notorio, aut in foro, audientia publica.

Mediocris eſt, quæ medium locum tenet inter enormẽ, & leuẽ, de qua, quia certa regula dari nõ poteſt, ideo arbitrio Epiſcopi relinquitur, vel Confeſſoris, qui habet facultatem Epiſcopi. iuxta Hoſtienſ. recep. ab omnibus.

Leuis illa dicitur à qua poſſet abſoluere Epiſcopus, & quæ ſit declaratur in extrauag. quæ incipit perlectis, de qua Hoſtiẽ. in c. Romana. de ſent. excommu. vt ſi fiat pugno, palma manus, pede digito, baculo ẽt, aut lapide, dum nullam ſuggillationẽ, aut maculam poſt ſe reliquit De his tamen iudicandum eſt facta diligenti obſeruatione circunſtantiarum loci, tẽporis, pſonæ, &c. ¶ Man. c. 27. nu. 91. & 95.

Percuſſio per quam nulla fit mutilatio, neque occiſio, non inducit irregularitatẽ, neque id facit percuſſio non prohibita, ſiue non impedita, etiam ſecuta morte, vel mutilatione ab eo, qui poterat impedire. arg. cap. cum quis. de ſent. excomm. libr. 6. qui probat percuſſionem clerici alieno nomine factam ratificans non excommunicari, quia nemo poteſt ratificare, quod ſuo nomine non eſt geſtum. ¶ Conſil. 19. de Homic. num. 3.

Percutiens miniſtrum Iuſtitię, dum eſt damnatus ad mortem peccat, quia quoties vis eſt iuſta, reſiſtentia eſt iniuſta. gl. l. vim. ff. de iuſt. & iur. Scot. receptus cõmuniter. 4. d. 15. q. 3. ¶ Man. c. 15. nu. 8.

Percutiens mulierem grauidam, cũ probabili periculo aborſus peccat mortaliter. ¶ Ibid. num. 14.

Percutiens aliquẽ iuſte ſi nõ occidit, et

ſi ille

ſine ſua culpa ab aliis occidatur, non eſt irregularis, ca. ſignificaſti, el ſecundo. de Homicid. Neque ſi ille erat leuiter percuſſus, & moritur cauſa medici, aut illorum, qui illius curam gerunt. Secus ſi iniuſte percuſſerat, quia & ſi percuſſio illa non ſit mortifera, eſt tamẽ cauſa, quòd ad mortem proueniat. ¶Manual. cap. 27. numer. 223.

Percutiẽs ferro tricipiti aliquẽ, triaque illi vulnera impingens, tripliciter peccat, de pœ. d. 5. c. conſideret. in ptin. num. 3.

Percuſſio clerici. ver. clericus.

Peregrinus.

† PEregrinus primo dictus eſt large, q à loco ſui domicilij proficiſcitur. l. Ciues. C. de incol. proprie verò, qui cauſa deuotionis alio proficiſcitur Sanctorum limina, & oratoria uiſitans. cap. ſi quis tempeſtas. 24. q. 3. Silueſt. Verbo Peregrinus. in princ.

Peregrinus largo modo dicitur in extrauag. vnigenitus, forenſis, qui Romam venit alia cauſa, quàm peregrinationis, c. 1. & c. inter quatuor, & toto tit. de peregr. Sed proprie in extrau. Greg. 13. pro Iubileo, ille q anno Sácto Romã pgit deuotionis gr̃a, & quærendi Iubileũ, non intendens ibi ſigere domicilium. ¶de Iub. not. 32. n. 44.

Peregrinus nullibi quærit domiciliũ habitationis. conſ. 1. de paroc. §. iſte clericus.

Peregrinus volens peregrinari a ſuo ſuperiore, debet facultatẽ impetrare quærendi indulg. c. quod autem. de pœ. d. 6. & ſufficit ſi illam petat a parocho ſecũdũ Inno. & gl. communiter recep. d. c. quod autem. ¶De Iub. Not. 3. num. 15.

Poteſt Confeſſorem eligere, quãdo. verbo Confeſſor.

Peregrinus magis, q̃ alius uiator, ſi cũ facultate peregrinaſ, poteſt recipere eccleſiaſtica ſacramẽta, ſecundũ Palu. & Archiepiſc. & de his intelligitur extrau. Eugen. 4. ¶Com. c. placuit, de pœ. d. 6. nu. 67.

Peregrinus adire non poteſt Hieruſalẽ ſine licentia papæ, ſub pœna excomm. vt refert Arch ep. & Silueſt. ¶Manu. c. 27. nu. 210. De Indul. Not. 30. nu. 2.

Peregrinus ſi voluntarie peregrinatur ieiunio non excuſatur, niſi ſua authoritate aliorum deuotionem auget peregrinando, aut peregrinatio ob ardorem deuotionis ſalubrior illi ſit, & non poteſt ieiunando peregrinari. Caiet. 2. 2. q. 147. ar. 3. ¶Manu. cap. 21. nu. 18.

† Peregrinus clericus dicitur large, qui non eſt de Epiſcopatu ordinantis Silueſt. vbi ſupra.

Peregrinus clericus non eſt permittendus celebrare etiamſi habeat literas teſtimoniales, niſi habitu, & tonſura requiſita. ¶De orat. cap. 18. nu. 96.

Peregrinus clericus faciens fidem iuſtam de ſua ordinatione poteſt admitti ad celebrandum. ca. 1. de cleric. peregr. Tria autem illi requiruntur, vt permittatur ei celebrare. Primo, quod ſit ordinatus. Secũdo, quod ſciat artẽ miſſandi. Tertio, quod non ſit prohibitus pro aliquam cenſurã. c. ſi celebrat. de cler. excomm. min. Si publicè celebrat de iure nullam pœnam incurrit, niſi aliqua ſit Epiſcopalis apposita. Secrete autem poteſt ad celebrandum admitti ſine dimiſſoria. capitul. tuæ de cler. peregr. ¶Conſi. 5. de celeb. miſ. per totum. Manu. cap. 27. nu. 153.

Perfectio.

PErfectio Chriſtiana abſque paupertate poteſt haberi, quia S. Patriarchæ, & multi alij veteris teſtamenti fuerũt perfecti ſine illa. Paulus itẽ primus heremita, qui teſtamentum fecit. c. perlatũ 15. q. 3. Nicolaus, & alij Sancti, qui ante Epiſcopatuum conſequutionem nõ fuerũt religioſi, perfecti fuerunt nulla tali facta profeſſione. Et illa appellatur perfectio charitatis, quæ differt tamen à perfectione Religioſorum, quę cum paupertate voluntaria coniuncta eſt, & ſine illa ſtare nõ poteſt. ¶Com. 1. de reg. nu. 26.

Periculum.

PEriculo peccãdi, qui ſe exponit, vt q dubitat an aliqd ſit mortale, peccat mortaliter Bona. 4. d. 8. Caie. ¶Man.

præſud.9.num.9.c.14.nu.26. cap.15.nu.8. De Indulg. Not.34. nu.5. cap. Inter verba. concluſ.1.num.19. concluſio. 6. num. 6. De pœn. diſt.5. cap. qualitas. nu.18. diſt.7. cap. ſi quis. num 4.

Periculi ſubiectio eſt iuſta cauſa accipiẽdi aliquid vltra id, quod datur. l.1. C. de nautico fœnore. c. fi. de vſur. tradit Dec. conſil. 123. ¶ conſi. 1. de dona. nu.1.

Periculum rei locatæ pertinet ad locatorem, non autem ad conductorem, qui nõ eſt dominus rei, probatur per locum à ſpeciali. l. ſed & ſi. §. quæſitum. ff. ſi qua cautio. & c.1. de accomod. c.1. de depoſ. ¶ cõſ. 24. de vſu. Man. c.17. nu.179.

Periculum perdendi facit conuentum alioquin iniuſtum, iuſtum cenſeri. cap. in ciuitate, & cap. fin. de vſur. ¶ Conſi. 23. de vſur. num.2.

Periculum perdendi precium non facit vt merces carius vendi poſſint. ¶ Conſi. 32. vbi ſup. & Man. c.17. nu.206. & 210.

Periculum mortis, idem eſt cum articulo mortis, quo ad iura facientia facultatẽ abſoluendi in eis, vt ſatis probat cap. eos. de ſent. excomm. lib. 6. Manu cap. 27. num. 272. de indulg. not. 3. nu. 3. Moſel. 18. nu. 3.

Periculum ſi non ſit in particulari, ſed in genere non obligat ad mortale illum, qui ſe exponit. ¶ Com. cap. inter verba. concluſ. 6. num. 437.

Permiſſio.

Permiſſio duplex eſt, vna immunitatis, altera approbationis. Ioann. Andr. in Mercurial. c. peccatum, de reg. iur. Et multa ſecundum primum permittuntur, non autem iuxta ſecundum cap. denique. 4. diſtinct. cap. meretrices. 34. q. 4. ¶ De redimẽ eccl. q. 1. Mon. 54. nu. 2. & q. 3. Mon. 3. nu. 5. de ſpo. cle. §. 8. nu. 8. §. 2. nu. 4.

Permiſſio peccati nulla eſt licita cũ participatione lucri præcedentis. Caieta. 2. 2. quæſt. 10. ar. 2. ¶ Man. c.17. nu. 295.

Permiſſio alicuius peccati, vt correctio, deinde illi facta magis ſit fructuoſa, licita eſt. ¶ Man. c.24. nu.13.

Permutatio.

† Permutatio, quę vulgo dicitur Baratto, vel Cambio: Eſt vnius rei pro alia vicaria præſtatio, aut vicaria mutatione præſtatio. Quod quidam dicunt fieri, non ſolum in genere, vt ſit, quod commune contractibus nominatis, & innominatis, non autem in ſpecie. Contra tamen, & verius tenent glo. & Bald. l. lex naturalis. §. 1. ff. de præſcrip. vt cum datur ſpecies certa, pro ſpecie certa, putà liber pro equo. Silu. verb. permutatio, in prin.

Permutationes non fuerunt inuentæ ad locupletandum permutatores. ſed vt via inſtitueretur expeditior negociorum, quia maior, & vilior eſſet mercium copia. ¶ De camb. num. 39.

Permutatio beneficiorum, auctoritate Epiſcopi fieri poteſt. ca. quæſitum. de rerũ permut. ca. 1. eodem tit. lib. 6. Similiter, & permutatio poſſeſſionis vnius eccleſię, cũ altera alterius. c. ad quæſtiones. eo. ti. ¶ cõſ. 2. de reb. eccl. non alie. nu. 2.

Permutatio beneficiorum, & venditio fructuum alterius, ſimul fieri nequeunt, quia tunc adeſt pactio dandi ſpirituale pro corporali: diuerſo autem tempore fieri poſſunt, quia poſſunt interuenire duo facta licita diuiſim, alterum de permittendo auctoritate Papæ, alterum de vendendo fructus auctoritate propria, quod licet. ¶ cõſi. 4. de ſimonia.

Permutatio beneficij, etiam quo ad titulum, ſi fiat abſque Superioris auctoritate eſt ſimoniaca. ca. quæſitum. de rer. permut. nõ autem cum illa, quia a iure illa permittitur. cap. cum olim. eodem titu. Idem dicendum de illo, qui renuncians beneficiũ maioris valoris, reddit pecuniam, vel annuam penſionem alteri permutanti adæquandum illam. ¶ Manual. capitul. 23. numer. 100.

Permutatione vera ſuæ pecuniæ, qui deſinit lucrari, quo eam indigenti det, lucrari poteſt, quod deperdit de lucro, quod cum alio feciſſet. ¶ Caietan. de cambiis. cap. primo. quia id eſt ſuum intereſſe exigere. ¶ Com. de cambiis, numer. 26. & 56.

Per-

Perſonatus.

PErſonatus prouinciæ Terraconenſis, non videntur beneficia ſpiritualia, quia non ſunt perpetui, nec conferuntur à Superioribus Eccleſiaſticis. Neque ſunt ſæcularia, nec regularia, nec permutantur cum beneficijs eccleſiaſticis, etiamſi poſſent. At contrarium eſt dicendum, quia conſuetudo immemorabilis ſpiritualia, ea facit. Et dicitur perſonalia eo, quod non ſunt perpetua, ſed finiuntur, & finitis aliquot perſonis eccleſiaſticis. Poſſunt inſtitui intentione quęrendi beneficium. ¶cõſi.43. de ſimonia.

Pertinacia.

PErtinacia vitium eſt ad inordinatè oſtentandum iudicium, inclinans. Et eſt filia inanis gloriæ. ¶Manu. ca.23. num.11. Et eſt mortale, quando quis inordinate ſuam opinionem defendit, in his, quæ ad fidem catholicam, & mores bonos pertinent contra communem ſenſum Doctorum eccleſiaſticorum, vel in damnum iniuſtum proximo notabile. alias eſt veniale, præſertim quando continet ſe intra metas intellectus credendo, & operando. Caietan. in ſumma verbo pertinacia. ¶Manu. cap.23.num.32.

Pertinax.

PErtinax ille appellatur, qui credit animo non diſcedendi à ſua perſuaſione, etiam monitus ab eccleſia, vt cõtrarium teneat. argum. glo. fin. clement.1. §.porrò. de ſumm. trin. Et quia credit aliquid, quod ſcit eſſe contra fidem, vel contra catholicæ eccleſiæ definitionem, licet affirmet ſe eſſe paratum ad corrigendũ ſeipſum. Caie. 2.2.q.2.ar.4. ¶Man.c.2.nu.22. de Iudic. Not.3.nu.41.

Peſtis.

PEſtis tempore iurare verum ad portas ciuitatis, ſed doloſe contra intentionẽ interrogantium peccatum eſt, vt ait Sylue. verbo Iuramentum.3. quęſt.2. Amphibologice verò iurando non. ¶Manu. cap.12. num.19.

Peſte infecto tenetur parochus, & prælatus etiam cum ſuæ vitæ periculo ſacramenta adminiſtrare. Secus de illo, qui non eſt parochus, aut prælatus, niſi taliter infectus verſaretur in extremo vitæ ſpiritualis periculo, quia tunc, & iſte teneretur, cum teneatur præferre animam proximi ſuo corpori, vt probat vterque Thom. 2.2. quæſt.26. art.5. ad 3. & quęſt.32. artic. 5. & 6. ¶Manual. cap.24. num.10. & cap. 25. nume.133.

Petitio.

PEtere viginti pro re valente decẽ cũ ſciat illam non plus ualere, peccatum eſt mortale, immo, & accipere à ſponte dante. de pœ. d.5. c. qualiras. nu.30.

Petit ſemper, qui bene ſemper ſeruit, ſicut ſemper orat, qui bene ſemper agit. ¶De orat. cap.1. nu.9. cap.3. nu.7.

Pietas.

PIetas virtus eſt, quæ impellit homines ad colendum parẽtes, cognatos, patriam, & amicos tamquam principia quædã ſecundaria, quibus ſubſiſtimus, & conſeruamur, & à miſericordia differt, quia Pietas eſt annexa iuſtitiæ, & impellit ad reuerentiam præſtandam perſonis prædictis 22.q.101.art.1. Illa vero impellit etiam ſecundario parentes ad honorandũ proprios filios, & maritum vxorem ad mutuo ſe diligendum. ¶ Manual. capit. 14. numer.1. Quandoque tamen vna pro alia ſumitur.

Pietas proprie accepta non conuenit Deo, impropr̃e vero pro miſericordia accepta illi conuenit. ¶Com. cap. quia diuinitas. de pœn. d.1. Similiter ipſa pietas improprie prius conuenit Deo, quàm iuſtitia, quia tribuitur bonitati diuinæ, quæ præcedit iuſtitiam. ¶Ibi. nu.9.

Pignus.

† Pignus à pugno dictum proprie eſt circa rem mobilem quaſi de pugno. i. manu ad pugnum traditũ. ff.de uetb.ſignif.l.plebs.§.pignus. generaliter tamen, & large loquendo ſecundum Hoſti. pignus eſt obligatio rei licite pro debito facta ad ſecuritatem creditoris, quia tutius eſt pignori incumbere, quam agere in perſonam.inſtit. de oblig. quæ ex delict.naſc.§.furti.Silueſtr.Verbo. pignus. in principio.

Pignus, qui dolo, aut lata culpa perire permittit,aut conſentit,aut notabiliter dãnificari,niſi damnum reſarciat peccat, & reſtituere tenetur. gl. in l.ſi creditor. C.de pigno. ¶Man.c.17.nu.204.

Pignus cum pacto quocũque modo periret,debitori periret.gl.iræ.Inſt.quib.mo. contrah.oblig.¶Ibi.nu.105.

Pignus vendere non licet,niſi prius creditor id notificet debitori.l.ſi cõuenerint. ff.de pign.act. Ang.verbo pignus.§.7.Et licet de pignore non vendendo pactum ſit, tamen trina monitione facta, vt luat illud vendi poteſt, modo triduum ſaltem occurrat inter monitiones. Nulla facta mẽtione de vendendo vnica denunciatio ſufficit, quo tranſactis duob.annis propria auctoritate vendere poſſit. l.ſi.C.de iure don.impetr.Silu.ver.pignus.§.10. ¶vbi ſup.

Pignus poteſt alteri pignorari non ſoluente debitore ad tempus præfinitum.l.1. C.de pigno. Et impenſas iuſte factas repetere.l.ſeruus.ff.de pign.act. Fructus tamen perceptos tenetur computare in ſortẽ. Anto.2.p.tit.1.c.25.§.3. ¶Ibi.nu.206.207.

Pignus ab vſurario emptum reſtituendum eſt.Scor.4.diſt.15.quia nec vſurarius quærit dominium. Et hoc ſequitur,quãdo amiſſum eſt ob non ſolutas vſuras. ¶Manu.c.17.num.265.

Pignore,qui vtitur cũ notabili dãno debitoris abſque eius uoluntate expreſſa,vel tacita, & nullam habens cauſam veriſimiliter credendi dominũ id æquo animo laturum peccat, & eſt furtũ.l.ſi pignore. ff. de fur. Panor.c.1.de depoſ. Si vero cũ eius voluntate utatur vſura eſt.niſi ſit uſus, q̃ gratis inter amicos concedi ſolet, vt libri... 2.q.78.ar.1.ad 6.¶Ibi.nu.204.

Pignoris ius non cadit in perſonam, ſẽ ipſam pignori tradentem,ſed in rẽ ipſam, vt ad quæcunque perueniat cum tali onere tranſeat.ar.c.ex literis.de pigno.¶Com. c.Sacerdos.de pœ.d.6.nu.46.

Pirata.

† Pirata appellatur ille, qui prædatur in mari. Hi ſunt excõicati p Bullã Cœnæ.¶Man.c.27.nu.59.Idẽ dicendũ de piratarum galeas, ſeu naues gubernante. ¶Ibi.& de Iudæ.not.2.nu.2.

Piſcatio.

Piſcatio facta die feſto generaliter illicita eſt, non aũt ſi fiat de certo genere piſcium,qui tantum certis dieb9 adueniunt,vel uiſuntur, & illico diſcedũt niſi capiant,ut dicit Caieta.2.2.q.122.debẽt attamen piſcatores aliquam eleemoſinam erogare in eccleſias viciniores,aut in pauperes,iux.c.licet, de feriis.cũ ei adnot. per Panor.& alios.Ange.verb.Feriæ.§.34. ¶Manu.cap.13.nu.9.

Piſcatorũ ſocietas cũ tanto lucro, quantum illis obueniat,vſura eſt. ¶Cap.17.nu. 282.

Pollutio.

Pollutio,quę eſt peccatum molliciei, & de genere eorum, quæ ſunt cõtra naturã,ſi procuretur, & eueniat tactibus cogitationibus,tactibus, aut oſculis impudicib.in ſe, vel cum aliis, aut nõ procurata ſi placeat, inducit mortale peccatũ contra præceptum, Non Mœchaberis.¶Manu.cap.16.num.6.

Si accidat contra voluntatem, vt in dormiendo, vel uiolento alterius tactu ei, qui non conſentit,non eſt pctũ.Et ſimiliter in eo,qui cogitat turpia ad prędicandum,vel legendũ,diſputandum,vel cõfeſſiones audiendum, aut cũ fœmina loquitur ſi proueniat contra uoluntatem, & nõ placeat, nõ peccat,quia non tenetur dimittere actum, ex quo illa ſequitur.Tho.3.p.q.80.Anto.2.

p.tit.

p.tit.6.c.5.Turrecrem. in cap.teſtamentū. d.6.Caie.Tho.1.op.14.& op.3.q.16.

Pollucio deſiderata in ſomnis ad leuandum naturam nulla data illi cauſa non inducit peccatum. Caiet.2.2.q.154.ar.5.Silueſt.Anton.vbi ſupra,quia tale deſiderium pollutionis cauſa non eſt, neque talis pollucio adæquatur peccato,quo ad hoc. Th. 4.d.19.q.1.& palud.q.3.dicunt, quod pollucione præterita complacere ob ſanctum finem non eſt peccatum. Quod ſi qui contrarium tenent intelligendi ſunt de complacentia, & deſiderio, quod pollucionis poteſt eſſe cauſa,vel procuratio. ¶Vbi ſup.

Pollucio dormientis licet in ſua cauſa poſſit eſſe peccatum, non tamen eſt peccatum ſecundum ſe. iux.gl.recep.in dict. ca. teſtamentum,& Tho.2.2.q.154.art.5.Maior.4.d.19.q.2.quia non eſt voluntaria,& quia nemo dū dormit poteſt bene,vel mereri,aut peccare mortaliter,vel venialiter,niſi exequendo peccatum. Caiet. to. 1.opuſ.14.q.1.¶Ibi.nu.8.

Pollucio in ſōnis incepta, & finita poſt experrectionem, nō eſt peccatum modo ſuperior voluntas deliberatè in illa non conſentiat, licet ſenſualitas ea delectetur. Iuxta communem in 4.d.9.Turrecrem.ca. ſed penſandum diſt.6. Neque in ſemidormiente ſi accidat, modo non accedat conſenſus deliberatus.¶Ibi.

Pollucio præterita ſi placet,vel futura ſi deſideratur ad tētationes ſedandas,modo non procuretur,non eſt peccatum.Caiet.2.2.q.154.Anton.vbi ſupr.Silu.& alij.etiam ſi accidat aliquid,vnde putetur eam euenturam modo non faciat in hunc finem. Anton.& Silu.facit c.de occidēdis.24.q.5. & l. ſi qs nec cauſā.ff.de reb. cred. ¶Vbi ſup.

Pollucionem poteſt deſiderare medicus in infirmo ob ſalutem eius ſine peccato infirmi,modo illam non procuret.¶Vbi ſup.

Pollucionem illicitam,qui habuit cōtritus,& confeſſus legitime,etſi ſecundū aliquos prohibeatur intra diem naturalē, communicare, aut celebrare,nullus tamen eſt tex. aut ratio ad id neceſſaria,ideo contrarium eſt tenendum cum Palu.4.d.9.& Silueſt.Verb.Euchariſtia.9 q.10.Et magis pōt qui nullam illi cauſam dedit, & magis,qui ex officio, & neceſſitate celebrat. Tho & communis.4.diſt.9.p.q.80.ar.7. ¶Manual. cap.11.nume.51.

† Pollucio, quo ad eccleſiam occurrit ſi in illa quis ſemen ad ſanguinem effundat.

Pollucio Eccleſiæ in ſex caſibus cōtingit: primo, quando intra eam ſanguis humanus effunditur. c.propoſui.de conſe.eccle.c.eccleſiis.68.d. Et ſequitur ēt de nōdū conſecrata.c.fi.de conſec.eccl. Et requiritur effuſio magna.c.reuertimini.16.q.1.gloſſ. ſing.c.cum illorum.de ſent.excom. & debet eſſe effuſio iniurioſa, quia ſi caſu fit nō ſufficit,aut ludo,ſeu ioco,ſi ille eſt licitus, & licite factus.argum.cap.continebantur, de Homic. Neque ſufficit ſi fiat ad iuſtam defenſionem. Panorm.in d.c. propoſuiſti. Neque ſi ſanguis in ea effundatur,quando vulnus extra infixum fuit.gl.in d.c.communiter recep. Sicut neque contra ſi ſanguis ſuſcipiatur in fiala ne effundatur, aut percuſſus extra egrediatur, & ſanguis effundatur. Neque ſufficit,ut feratur ſententia cōdemnatoria in illa,modo executio extra fiat.Sufficit etiam ſuffocatio, aut interficere ſine ſāguinis effuſione.gl.in d.c.propoſuiſti.facit l.qua actione.§.1. ff.ad leg.Aquil. Sufficit mors, aut effuſio ſanguinis, ob fidem Catholicam Archi.& gl.recepta.in c.1.delic. puer. Et ſi pollucio eſt occulta nullo modo impedit celebrationem in eccleſia. gl. recep.cap.1.de conſec.eccl. lib.6. Sed tūc incipit impedire cum fit manifeſta. ¶Man. cap.27.num.236.

Pollucio Eccleſiæ ſecundo fit per uoluntariam ſeminis humani effuſionem. gloſſ. in d.cap.1. verbo humanum, ſiue ſit viri, ſiue mulieris fidelis, vel infidelis, & quod effundatur iuxta, contra, aut extra curſum naturalem. textus cap. eccleſiis. de conſecrat. diſtinctio.1. & per copulam coniugalem.gloſſ.dicto capitul.primo.¶Ibidem nume.257.

Pollucio Eccl. Tertio fit, quando in ea aliquis excōicatus ſepelitur, c.conſuluiſti, de conſecr.eccleſ.vel altar.¶Ibid.

Quarto, quando in illa aliquis infidelis ſepelitur.c.eccl.de conſ.d.1.Quintò ſi cōſecretur per Epiſcopum publice excōmunicatū. glo.

gl.d.c.conſuluiſti. etiamſi benedicatur tantum. Sexto, quando omnes eius parietes renouantur. gl.c.lignis, de conſecr.eccleſ. Et intelligitur, quãdo oẽs, vel maior pars deijciuntur, quod raro fit. Et ſi eccleſia polluatur pollutum eſt cæmeterium, non autem contra accidit, de conſecr. eccleſ. colum. vlt. ¶Ibid.nu.258.

Poſſeſſio.

† POſſeſſio materialiter ſumitur ꝓ re poſſeſſa: formaliter aũt, ac ꝓprie, ſecundum Hoſt. in ſumm. & Azo. C. de acqui. & retin. poſſ. Eſt corporalis rei detentio corporis, & animi, & iuris adminiculo concurrente, vel eſt ius, quo qui rẽ corporalem verè in poteſtatem hẽt. Et dicitur poſſeſſio, quaſi pedum ſeſſio, & acquiritur corporali ſigno. Et ſine iure nõ eſt talis ſed iniuſta. Et ſufficit, ꝙ ius ſit verum, uel præſumptum. Et fit de iure tantum, de facto tantum, & de utroque modo. c. cum noſtris, de conceſ. p̄ęb. Silu.

Poſſeſſionem non renunciat, qui Dominium rei non renunciat, niſi velit eam renunciare. l. ſi quis in §. differẽtia. ff. de acq. poſ. Neque vult eam perdere ex eo, ꝙ perdere vult dominium. gl. ſing. illius §. ¶Ca. Accepta. opp. 7. nu. 19.

Poſſeſſio beneficij, quãdo perditur per renunciationẽ, ideo perdit, quia renunciãs videtur habere animũ eam perdẽdi expreſſe Old. conſi. 227. Io. And. ¶Vbi ſupr. nu. 2.

Poſſeſſio æque cõtinuari, aut nouæ apprehendi poteſt uirtute tituli beneficij renunciati, aut alterius ipſo iure per aliquã cauſam perditi. num. 16.

Poſſeſſio quæri nõ poteſt ſine titulo colorato. glo. ſing clem. 1. de cauſ. poſſ. continuatur, & quærit virtute tituli perditi ipſo iure. arg. c. licet. 2. de præb. li. 6. ¶nu. 18.

Poſſeſſio rei non transfertur in alium ꝑ clauſulam conſtituti ab eo, qui eam non poſſidet, per. l. quamuis, §. 1. ff. de acq. poſſ. Sed poſſeſſio beneficij ſic ab eo, qui poſt renunciationem inſtituit. Ibid. nu. 19.

Poſſeſſio ſub conditione relicta, vel tradita, neque perditur, neque acquiritur, niſi conditione impleta. l. ſi me in uacuã. §. 1. ff. de acq. poſ. c. olim. de reſt. ſpo. ¶Ibi. n. 39.

Poſſeſſio ciuilis dat ius libere redeundi ad rem poſſeſſam. iux. notat. in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. num. 43. Neque interrumpitur, cum ex continenti quæritur naturalis. ¶Ibi. nu. 51.

Poſſeſſio beneficij non perdit per ſentẽtiam priuatã, in quo errauit Bal. l. quoties. C. de rei uend. citando, & male Ion. c. cum in nominis, de conceſ. præb. Ib. nu. 55.

Poſſeſſionem prioris beneficij non perdit quis eo ipſo, ꝙ eius dominium perdat per adoptionem alterius, vel alio modo. ¶Ibid. oppoſ. 8. nu. 2. & 19.

Poſſeſſio non tollitur poſſeſſori, nõ audito, etiamſi dominium perdiderit ante declarationem. c. 1. 2. q. 1. ca. quod ſecundum leges. de hęre. li. 6. ¶Ibi. nu. 18. & 20.

Poſſeſſio cum ſola ſupplicatione ſignata apprehenſa reſtituenda eſt. extrauag. iniunctæ. de elect. nu. 26.

Poſſeſſio colorata non ꝑdit colorẽ perdito titulo. Archid. c. licet allegans. ca. literas. de conceſ. præb. Ibi. opp. 10. n. 7. & 12.

Poſſeſſio nec color eius perditur per renunciationẽ in manib. epiſcopi factã, niſi inducat clarum defectum iuris. Ibid. nu. 8.

Poſſeſſionis aſſecutionem non impedit repugnantia iuris cõis. ca. cum de beneficio. de præb. li. 6. Ibi. nu. 16.

Poſſeſſio, quæ parit reſtitutionem, non ſemper annihilat prouiſionem illam tacẽtem, neque a contrario. c. literas, de conce. præbend. ¶Ibid. nu. 23.

Poſſeſſio annalis beneficii reſeruati uirtute tituli ordinarij accepta annullat prouiſionẽ hab tam a papa, non facta de illa intentione. Ibid. nu. 25.

Poſſeſſio per ſolam ſignaturã accepta, non facit regulariter intruſionẽ contra Fely. ¶Com. de ſpol. cle. §. 7. nu. 3.

Poſſeſſio præceſſoris accedit ad poſſeſſionem ſucceſſoris, & ambæ coniunctę conficiunt legitimum tempus ad præſcribendum. l. de acceſſion. ff. de diuerſ. temp. Conſi. 1. de iur. patron. nu. 6.

Poſſeſſio mala fide, etiam longiſſimi temporis non præſcribit. cap. fina. de præſcript. cap. poſſeſſor, de regul. iur. libr. 6. ¶Ibid. num. 80.

Poſſeſſio beneficij renunciati ipſo iure non perditur, & ſic ea expoliatus pôt agere de ſpolio.c.licet,el 2.de præb.li.6. ¶con ſi.1. de cauſ.poſſeſ.

Poſſeſſio triennalis poſt interruptã poſ ſeſſionem cauit, facit Gomeſ.de trien.poſ. q.2.Conſ.40.de præb.nu.6.

Poſſeſsio interrupta non prodeſt.capit. Sanctorum,cum gl.de reſcrip. ¶Conſil. 2. de iure patro.nu.4.

Poſſeſſionem conferendi quærit,qui bona fide illud confert. Et poſſeſsio præſentãdi quæritur per vnum actum,conſecuto effectu.ca. conſultantibus, de iur.patron.gl. ſolem.c.cum eccleſia.de cauſ.poſ. ¶conſi. 3.de iure patr.nu.4.

Poſſeſſionis magnum eſt commodum. §.retinendæ.Inſtit.de interdict. ¶Conſi.4. eod.titul.num. 1.

Poſſeſsio beneficij res eſt ſpiritualis, vel ſpirituali annexa.Panorm.in c.dilectus. de ſimon. ¶conſi.17.eod.

Poſſeſsio decennalis, non ſufficit ſine titulo ad beneficium repetendum. Innoc. in c.illud,de præſump. Sed ſic ad titulum præſumendum. Conſi.14.de off.iud.or.

Poſſeſsio triennalis quærit titulum poſſidenti. Regul.Cancell. 37. quæ ſtatuit ne moleſtetur talis poſſeſſor, & gloſ. illius. ¶Ibid.num.4.

Poſſeſſio antiqua defendit beneficiariũ etiam contra prælatum.Hoſtien.in c.licet, de ſimon.Ibid.

Poſſidere quis poteſt beneficium, quo ad vnum iuſte,non quo ad aliud, ut uiolẽtus poſſeſſor, qui iniuſte poſſidet, quo ad ſpoliarum, contra quem non reſtituitur ſi ex continenti ſpolietur ab eodem.iuxt.l.3. §.cum igitur, ff.de vi,& vi arm. Et quo ad alios iuſte poſſidet. ¶Cap.accepta.oppoſ. 7.nu. 8.

Poſſeſſor.

POſſeſſor in dubio præſumitur habere bonam fidem.gl.recep.in c.Sanctorũ. & ca. ſi diligenti. de præſcript. ¶Conſi. 1. de præſcrip.num. 5.

Poſſeſſor bonæ fidei poteſt præſentare, etiamſi litiget,per ca.conſultationibus, de iure patron.Secus autem ſi eſt malæ fidei. Non tamen cenſetur malæ fidei ex eo tãtũ, q litigat.¶Conſi.19.de præb.

Poſſeſſor bonæ fidei, triennalis beneficium facit ſuum.glo. antiqua in Regul. de trienn.Rebuffus de pacif. poſſeſſ. ¶Conſil. 41.de præbend.

Poſſeſſor bonæ fidei beneficij facti manualis facit fructus ſuos, quia licet error iuris non proſit ad uſucapiendũ rẽ ipſam. l.nunquam. ff.de vſucap. prodeſt tamẽ ad acquirendos fructus,per text.in l.ſed & ſi. §.ſerie.ff.de pet.hære.& gl.in l.ſi fuit. ff. de vſuca.Conſi.8.de reb.eccl.non alie.n.1.

Poſſeſſor rei eccleſiaſticæ ex conceſſione Epiſcopi, dicentis iuſte ſe eam facere. præſcribit, quia tunc non eſt error iuris, ſed ſcientiæ.¶Ibi.nu.3.

Poſſeſſor malæ fidei multo tẽpore præſcribit.Couar.in c.poſſeſſor,de reg.iur.per tex.li.6.¶Conſi.1.de reb.eccl.

Poſſeſſor cenſetur ille per quẽ ſtat, quo minus poſſideat. cap. commiſſa. de elect. lib. 6. ¶Conſil.1.de cler.non reſid.num. 4. Vide verbo præſcriptio.

Poſtliminium.

POſtliminium eſt ius, quo reſtituitur alicui res uſucapta, vel præſcripta, quam propter captiuitatem, vel ſeruitutẽ amiſerat à qua.ſ.reuerſus eſt.16.q.3.c.pœnam,& l.poſtliminium.Sdu.

Poſtliminij ius in armis, & ueſtib. perditis Romani non habebant.l.2.§.fin. cum l.ſeq.ff.de cap.& poſtlimin. ¶Conſi.2. de iniur.& damn.nu.4.

Poſtliminio ſolum eſt locus in his,quæ cauſa belli,& prælii feruntur,vt d.l.2.& in nauibus onerariis, currus, boues portãres. frumenta. ¶Com.cap.ita quorundam, de Iudæis.Not.5.num.23.

Potentia, & Poteſtas.

POtentia, & poteſtas à verbo poſſum deducuntur, quare ſunt eiuſdem ſignificationis,& cum generatim capiuntur comprehendunt vires tam ſupernaturales,quam naturales,& acquiſitas,ſiue iuris,ſiue facti. Eſt autem facultas propinqua.

pinqua ad aliquid agendū, vel faciendum. l. poteſtatis. ff. de verb. ſignific. Et ſignificat magiſtratum, Imperium, Dominium. ¶ Ca. nouit. de iud. Not. 3. nu. 81.

Poteſtas omnis à Domino Deo, eſt immediate, vel mediate naturalem quidem accipiunt reges mediate: populi vero immediate. leg. Ex hoc iure cum ei adnotat. ff. de iuſt. & iur. adiuncta. l. 1. ff. de conſti. princ. Supernaturalem autē Papa immediate, alij vero prælati mediate. cap. in nouo. 21. d. & cap. ſacroſancta. 22. d. ¶ De lege pœn. n. 22.

Hinc colligitur, quod duæ ſunt poteſtate à Deo datę, vna Eccleſiaſt. & ſupernaturalis, altera laica, & naturalis. Differūt autē quoniam laica fuit lata à Deo immediate, mortalium communitati ab exordio mūdi ad ſe gubernandum in rebus naturalibus, vt bene, beateque viuāt, ſecundum naturalem rationem. Eccleſiaſtica autem fuit inſtituta à Chriſto immediate ad gubernandum fideles ſecundum legem Euangelicā in ſupernaturalibus, & quatenus opus eſt in naturalibus. ¶ Conſi. 25. de ſent. excom. nu. 3. de iud. not. 3. nu. 82.

Hinc patet differentia ambarum ſecundum omne genus cauſæ efficientem, materialem, formalem, & finalē applicatur. ¶ De iudic. Not. 3. nu. 88.

Poteſtas Eccleſiaſtica ſeptuplex eſt ſecūdum Ioā. Pariſ. de poteſtat. Eccl. prima, ordinis, & eſt character ſacerdotalis. Secunda adminiſtrandi Sacramēta. Tertia iuriſdictionis in foro exteriori tradita Apoſtolis. Matt. 18. Dei eccleſiæ. Et Papæ peculiariter. Ioan. 20. Paſce oues meas. Almaynus de authoritate Eccl. cap. 8. Quarta inſtituendi miniſtros, diſtribuendi beneficia, &c. data per ſupradicta verbꝰ, quia ad officiū paſcendi non ſolum ſpectat audire confeſſiones, ſed etiam inſtituere alios ad paſcendū. Quinta ē Apoſtolatus, ſeu pdicādi. Mat. 28. Ite prædicate Euangelium. Sexta exigendi à populis temporalia victui neceſſaria. Luca. x. Dignus eſt mercenarius. & hæc eſt ſalis acceſſorie, quia deſcendit à lege naturę. Prima harum dicitur ordinis, aliæ quatuor ſunt iuriſdictionis, aut contentioſę, aut voluntariæ, fori interioris, & exterioris. cap. nouit. de off. deleg.

De hac poteſtate maxima eſt controuerſia inter Romanos, & Pariſienſes, quia illi tenent illam Petro, & ſucceſſori datam eſſe, atque ideo Papam Cōcilio eſſe ſuperiorem. Hi vero totam datam eſſe toti eccleſiæ licet exercendam per vnum. Prima placuit Thom. 2. 2. q. 1. ar. 2. 4. d. 29. q. 1. & Caiet. tom. 1. opuſ. Altera vero Panor. cap. ſignificaſti. de elect. quam mordicus tuetur Almainus. ¶ Vbi ſupr. nu. 83. & 84.

Poteſtas Eccleſiaſtica ſaltē illa, qua poſt Chriſtū regitur eccl. Chriſtiana iunior eſt, quā laica: cœpit enim à Chriſto paſſo. Ioā. 20. cap. ſolitæ. de maiorit. præit tamen dignitate, & excellentia. ¶ Ibi. nu. 89. Quare hanc fuiſſe noue inductam præſupponunt. Th. lib. 1. de Regim. princi. c. 14. Et omnes alij, qui de illa tractāt. nu. 92. Incepit modo ſupernaturali tota ſimul, & perfecta prodijt in Papam; & ab eo progrediens per media.

Patriarchas ſcilicet Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos deſcendit ad infima, nēpe alios prælatos inferiores. iuxta Leon. cap. ita dominus 9. diſt. & Anch. in cap. nouo 21. diſt. ¶ 94.

Poteſtas Eccleſiaſtica principaliter, & directe ſola ſpiritualia, & ſupernaturalia reſpicit, temporalia vero non niſi ſecundario, & acceſſorie. quotiēs ratio ſpiritualiū conſequendorum, aut regendorum exigit. ¶ Ibi. nu. 96. & ratio eſt, quia quæ ad vnum finem ſunt inſtituta, ſecundum ea, quæ ille exigit ordinatur. ca. prodeſt 23. q. 5. vt allegat Archid. cap. ſi peccauerit. 2. q. 1. & docet Barth. l. ambitioſa. ff. de decret. ab ord. facien. ſentit, & probat Tho. lib. 1. de regi. princip. cap. 14. lib. 3. c. 12. clarius. ¶ 97.

Poteſtas Eccleſiaſtica cognoſcit inter laicos de his, quę ſunt ſupernaturaliter inſtitutis, vt de articulis fidei ſacramētis, &c. & de illarū miniſtris, aut rebus ad illa pertinentibus, aut habentibus aliquem ordinem ad finem ſupernaturalem. ¶ Ib. n. 123.

Poteſt habere, quæri, & teneri abſq; charitate, alioquin ſequeretur ſecundum Almayn. de poteſt. eccl. ca. 3. nemo ſe vere ſcire eſſe epiſcopum, vel Parochum, vel melius ſequeretꝰ, vt qui à gratia caderet, caderet quoque ipſo iure ab epiſcopatu, & quo

libet

libet alio officio, & beneficio iuriſdictionem habente.¶Ibi.nu.141.

Neque illa perit ſolo iure diuino fide percepta, quia nullus prælatus perdit iuriſdictionem ob hæreſim inceptam,& omnino occultam.¶nu.142.

Fundaſ aũt in charactere baptiſmali. argu.c.veniẽs,de presbytero non baptiz. Cuius, & fœmina religioſa eſt capax eius, & laicus de papæ commiſſione ſpeciali, pôteſt illa vti.c.præter,adiuncta glo.cõmuniter recep.32.d.¶nu.143.

Ptãs eccleſiaſtic. poſſet Chriſtianos oẽs cogere ad faciendũ unũ ducẽ, qui omniũ eorum toti exercitui imperaret. ¶nu.163.

Poteſtas laica,quid ſit dictum eſt ſupra. Hæc antiquior eſt poteſtate eccleſiaſt. quia naturaliter ab exordio ciuitatũ cæpit, ut clare monſtrat d.Tho.li.1.de Reg.princ.c.4.Ioan.Pariſ de poteſ.Regia,& papali.c.5. ¶Vbi ſup.num.89.

Huius finis eſt vita bona beata,& quieta temporalis mortalium,& ideo eſt illa finis legum ab ipſa emanantiũ,quia effectus non poteſt eſſe altior ſua cauſa. ¶num.90.

Et cũ ſit naturalis, naturali modo ab imperfecto,& minimo incipiẽs, & paulatim creſcens per media.f.oppida,& ciuitates aſcẽ lit ad ſumma,& pfecta.ſ.Regnũ multarũ ciuitatũ, & Imperiũ multorũ Regnorũ, vt colligit ex Ariſt.4.polit.& Cice. in pr. Rhet.Inno.c.quod ſuper,de voto, & multis aliis.¶num.94.

Data hæc etiam eſt à Deo naturaliter quidem,ac generaliter, ita q nil ſpecialiter de illius creatione,vel de illius alicui traditione cautum fuerit.¶145.

† An vero iſta poteſtas laica reſideat apud papã,qm ſunt opiniones contrariæ,ide diſputat Auctor adducendo fundamentũ pro vtraque parte,& deinde reſoluit determinãs,q laica poteſtas eminenter, & virtualiter continet in eccleſiaſt. Quare papa põt omnia in ordine ad ſpiritualia. Et determinatũ eſt ſuperius.Et tradiſ ĩ ver.papa.

Poteſtas maior eſt Reip. in ſubditũ,quã patris in filiũ, argu.l.minime.ff.de relig.& ſump.fur.¶de lege pœnali.nu.19.

Poteſtas ſciendi,arbitrandi, diſpenſandi ſubdelegandi nequit,quia eſt factum, q communiter non poteſt fieri per quemlibet æque bene. Conſi.3.de priu.nu.4.

Poteſtas patria ad generalia non extenditur.c.ſi annum. de Iudic. lib.6. ¶ Conſi. 1.de ſepul.

Poteſtas Sacerdotis noui Teſtamẽti maior eſt, quàm Sacerdotis antiqui. Hebr.7. Et notatur in cap.translato. de conſt. quia iſte poterat per ſuum præceptum obligare ſubditum ad mortem corporalem Deu.17. & conſequẽter ad mortale peccatũ, ergo & ille.De lege pæn.nu.17.

Poteſtas eccleſiaſtic. poteſt cognoſcere via denunciationis de quocunque peccato mortali cuiuſcunque Chriſtiani ad effectum cogendi eum per cenſuras ad pœnitentiam.¶De Iudi.nu.6.in prin.

Poteſtas excommunicandi. verbo Excommunicato.

Poteſtas conſecrandi.ver.Conſecratio.

Poteſtas Abſoluendi. ver.Abſolutio.

Poteſtas publica non dẽt iudicare ſecũdum ſcientiam priuatã, ſed ſecũdũ publicam,quã allegata, & approbata inducũt.l. illicitas.§.ſecuritas.ff.de off.præſid. c. Iudicet.3.q.7.cap.paſtoralis.§.quia uero.de of. deleg.de pæn.diſt.1. ca. quis aliquando. §. non tibi dico.num.44.

Præbenda.

† PRæbenda proprie conſiſtit in fructuũ pceptione, ſicut canonia in iure eius, q receptus eſt in Canonicũ,ad qd ius poſtea pertinet præbenda.c.cum M.de conſt.Silue.ver.præbenda.

Præbẽda Sacerdotalis. i.q̃ Sacerdotium actu reqrit non eſt danda ei, qui eſt factus Sacerdos ante legitimam ætatem.gl.memorab.in c.ei cui.de præb. li.6. Tum quia interdicendus eſt ei ordinis vſus.ca.vel non eſt cõpoſ.de temp.ord.Tum quia nõ debet ex ſuo delicto aſſequi, quod ſine illo non fuiſſet aſſequutus,ca.ſedes Apoſtolica, de reſcr.& l.itaque fullo.ff.de furtis. ¶Conſi. 7.de ætat.& qual.num.6.

Non ſit Curata cum ſit beneficium ſimplex per Eccleſiam parochialem ei annexã argum.ſuper eo.de præb.lib.6. ¶Conſi. 5 de ſtatu monach.num.3.

Præ-

præbẽdam per alterius annexæ adoptionẽ ſub eodẽ tecto vacare, non inuenitur. tex. qui id probet. Nam cap. literas. de conceſſ. præbend. & ca. vlt de præben. per quę maxime videtur id probari, loquũtur de præbendis, quarum altera eſt annexa dignitati Eccleſiaſticæ cuius ſunt illę. Attamẽ iſti tex. efficaciter id probant, quia ſtatutum in ſimili habet locum in alio ſimili in quo eſt eadem ratio. l. non poſſunt. ff. de leg. & c. dudum el 2. de elect. ¶ Conſ. 28. de præbẽd.

Præcedentia.

PRæcedentia debetur priori collegiatæ eccleſię non Canonico Cathedrali in incedendo ſingulariter. Canonico autem ſi collegialiter incedat. Sicut Abbas Monaſterij non pręcedit capitulum Cathedralis, præcedit autẽ ſingulos de Capitulo, vt concludit Caſſaneus. li. de glor. Mundi. p. 4. conſ. 32. & colligitur. ca. decernimus. de iudic. & ibi adnotatis per Panor. ¶ Conſi. 4. de maior.

Præcedentiam, qui non habet eam alteri dare nequit. cap. quod autem. de iur. patro. & l. ſi vniuerſæ. de leg. Neque illã vnio facit, neque per illã dignitas accreſcit. arg. ca. ſuper eo. de prębend. lib. 6. ¶ Conſil. 5. de ſtatu monach.

Præcedentia ex antiquitate gradus, & promotionis dimẽtiẽda eſt, quia qui prior eſt tempore, potior eſt in iure. c. qui prior. de reg. iur. li. 6. Et prior ordinatus, pręfertur ordinato poſteriori. c. ſi. 17. d. c. j. de maior. facit l. nemo. C. de off. magiſ. cap. cum cui. lib. 6. ¶ Ibi.

Pręcedere non debet habens plures gradus, quorum nullus per ſe ſufficit ad præcedendum alium. l. ſpadonem, §, qui iura. ff. de execut. tutor. Lud, Rom. recep. in cõſ. 333. Felin. in rubr. de maior. ¶ Conſil. de maior. num, 4.

Præcedere debet in honoribus, q prior ad honorem eſt aſſumptus. l. 1. C. de cõſul. lib. 2. & l. 1. ff. de alb. ſcrip. ¶ Ibi. nu. 2.

Pręcedere debet inter doctores ille, qui actu legit. iuxt. l. 2. ff. vbi dignit. ord. ſer. Similiter ille, qui habet duas facultates illum qui vnam tantum. iuxt. communem reſolutionem. Panor. & aliorum. c. 2. de iudic. Et ille, qui habet dignitatem æqualem, habenti aliam, & qualitatem conſiderabilem ad præcedendum de iure præcedit alium habentem aliam ſimilem ſine tali qualitate, vt videtur probare tex. in l. 2. C. vt dignit. ord. ſer. lib. 12. ¶ Conſi. 1. de maior. Et doctor vtriuſque iur. præcedit doct. iuris Canonici tantum, & eſt ſententia communis recept. in cap. clerici & l. cum quid. ff. de rebus cred. Ibid.

Præcedere debet præſidens Cap. epiſcopũ, vt vnus de Cap. gl. in c. à collatione. de appell. lib. 6. & eſt communis ſententia. ca. in eccleſiam. de præbend. libr. 6. Et multo magis præcedit Vicarium Epiſcopi generalem, quando adeſt conſuetudo præſcripta. Quod non aduertit Panor. conſi. 22. prim. p. quem ſequitur. Felin. in c. ſtatuimus. de maior. Et eos ſatis videtur probare Caſſan. p. 4. conſid. 44. Quæ de iure communi ſatis defendi poſſunt. Et non vbi eſt conſuetudo præſcripta. ¶ Cõſ. 3. de maior.

Præceptum.

† PRæceptum iuxta mentem. D. Tho. 22. q. 99. ar. j. Eſt motio ſuperioris aut legis imperatiuæ alicuius faciendi, uel omittendi ex debito. i. ex neceſſitate ſalutis. Silu. ver. pręceptum.

Præceptum obligans ad mortale, q non adimplet per contemptum, ſiue per negligentiam, peccat mortaliter. arg. §. ſi. d. 4. & c. ſi. 14. q. 1. Non autem conſilium, niſi per contemptum. gl. in c. quis aũt. d. 10. ¶ Com. in glo. ſummæ. de pœ. d. 1. nu. 9.

Præcepta omnia decalogi continẽt ius morale diuinum ueteris legis, & cõſequẽter naturale. Thom. 1. 2. q. 100. ar. 1. & 2. 2. q. 122. ar. 1. Ideo permanebant in perpetuum, & non Chriſti morte expiarũt, ſicut iudicialia, & cerenonialia. ¶ Com. de datis nu. 13. com. de ſpo. cle. §. 2. nu. 3.

Præcepta negatiua ſemper, & pro ſemper. i. pro qualibet tẽporis differentia obligant. 2. 2. q. 33. ar. 1. Archid. & Card. in ca. ſi peccauerit. 2. q. 1. & in ſumma de poen. d. 6. ¶ Ca. nouit. de Iud. nu. 59. Man. c. 17. nu. 54. cõſ. 2. d hom. de red. ecc. q. 3. Mõ. 2. n. 3.

Præ-

Præcepti finis non eſt in præcepto. Tho. 1.2.q.100.art.9. & iſte eſt charitas. 2.2.q. 44.ar.1. ¶Com.in prin.de pœ.d.5.nu.18.

Præceptum inducunt verba cõſultoria, & hortatoria, & contra præceptiua inducunt conſilium, quando id materia exigit, quod probat glo.Clem.1. de teſt.adiuncta gl.c.Rogo.2.q.3.& in c.11.q.1. tradit Feli.in c.Nam.de conſt. Com.in c.fratres, de pœn.diſt.5.num.1.

Præceptum non inducunt verba exhortatoria de ſuo originali ſignificato, & ſimpliciter accepta.§.ſi.4.diſt.& c.quod præcipitur.14.q.1. ¶Com.4.de Reg.n.46.

Præcepta de dilectione Dei, & proximi non numerantur in Decalogo. Tho.1.2.q. 100.quia ſunt principia illius. Neque ſimiliter præcepta de fide, & charitate, ſed ſupponuntur. Tho.vbi ſup.& 2.2.q.41.ar.4.q. 79.ar.2.Caiet.2.2.q.64.ar.8.Anton.4.p.ti. 4.cap.1.¶Manu.cap.2.num.5. Et hæc ſunt maxima omnium præceptorum tam Decalogi, quàm aliorum.¶Ibi.nu.6.

Præceptum de diligendo Deum ſuper omnia poſt Adæ peccatum, non poteſt hõ niſi in ſtatu gratię adimplere. Vide verbo Amor. Illud frangit, qui Deum odit. verb. Odium. Secundò, qui omittit amare illum, ob aliud amabile. Tertiò, qui omittit ſe ferre ſe, & ſua in illum tãquam in primũ principium, & ultimum finem. Quartò, qui amat Deum minus, quàm ſe. Quintò, qui firmius creaturas alias plus diligit directe. Sextò, qui ob alia ſpiritualia, ſeu temporalia illum amat. Septimò, qui vellet ſemper viuere. Octauò, feſta præcepta, qui non obſeruat. ¶Manu. cap. 2. à num. 18. Vide locis propriis.

Præceptum diligendi, & præceptũ credendi differunt, vt fides, & charitas. ¶Ibidem num.21.

Præceptum de colendo, ſeu honorãdo Deum differt ab aliis, ſicut Religio à Fide, & charitate. Tho.1.2.q.62. Et fuit datũ negatiue conuenienter, quia vbi vetatur cultus falſorum Deorum, præcipitur cultus veri Dei. argu. a contrario. Tho.2.2.q.122. art.2. Et eſt maximũ, ſicut & religio maxima eſt omnium virtutum. 2.2.quæſtio.81. art.2.¶Ibid.num.22.

Præceptum hoc frangitur per quãlibet ſpeciem ſuperſtitionis per infidelitatẽ, deſperationem, hęreſim. Tentationẽ Dei, &c. Vide ſuis locis.

Pręcepta Dei ab eo, qui eſt in malo ſtatu poſſunt adimpleri, quo ad actus ſubſtantiam, cauſa vitandi nouum peccatum. Tho. 1.2.q.100.ar.10. Sentit Conc.Trid.ſeſſ.6. ca.6. Quicquid dixerit Carthu.lib.2.d.17. ¶Manu.ca.2.num.17.

Præcepti tranſgreſſio omnis, mortalis eſt, niſi adſit defectus deliberationis, aut paruitas rei.1.2.q.88.ar.1.2. 2.q.3.ar.5. Anto.2.p.tit.4.c.5. Et defectus Iudicij ſufficiẽtis. Maior.3.d.37.q.14.¶Ibi.nu.4.

Præceptum de diligendo Deum ſuper omnia intelligitur, quo ad ampliationẽ, & æſtimationem, non autem quo ad intenſionem, & feruorem.¶Cap.1.4.ca.2.nu.5.

Præceptum, vt impleat requiritur actualis intentio, aut ſaltem virtualis, aliter non ſatisfit.¶De orat.c.13.nu.16.

Præceptum eccleſiæ licet in totũ ſeruari non poſſit, ſeruandum tamen eſt, quo ad illam partem, quæ poteſt eſſe aptus tex.ca. cum dilecti, de dolo, & contum. cum citatis a gl.¶Manu.ca.21.nu.22.

Præceptum papæ in dubio, vt verba ſonant interpretandum eſt, quia non eſt recedendum a verbis diſpoſitionis.l.non aliter.ff.de legib. & cap.tua.de ſponſ.¶Conſi. 2.de verbor. ſignif.

Præceptum de reſtituendo, eſt aliqua parte affirmatiuum, & quatenus tale obligat ſemper, ſed non ad ſemper. ¶Conſi.2. de Homic.num.2.

Præceptum iuſtum, & præceptũ decens differunt.ca.magna, de voto, & notatur in ca.ſi.de priuil.li.6. Et ideo de vno ad aliud non infertur. Conſi.2.de poe.& rem.

Præceptis duobus concurrentibus minus debet maiori cedere.arg.c.ſicut.de cõſecr.d.1.& l.contra pupillum. §.id, qui ad maius.ff.de re Iudic. Et aptius in cap.Dominus.2.quæſt.3. ¶Conſi.16. de pœnit. & remiſſ.num.7.

Pręceptũ de cõfitẽdo ſemel in anno. vide ver.Confeſ.de cõione.ver.Euchariſtia. De non iurando. verb. Iuramentum, & ſic de aliis.

Præ-

Præceptum reuelandi delicta,& capiendi iuramentum de reuelando differũt, quia præceptum intelligitur ſalua correctione fraterna.iuxta D.Tho.2.2.q.33.ar.1.ad 5. Iuramentum vero excipiendo occulta iuxta.Inn.ca.qualiter.el 1.de accuſat.¶Com. ca.inter.verba.concl.6.nu.591.

Præceptum de danda Eleemoſina obligat ſub pœna peccati mort.multo plures, quam ſint,qui eam non dant extreme egẽtibus ¶De eleem.nu.54.

Præceptum ſecundum aliquos obligans ad mortale,& non conſilium eſt illud. Luca.2.Quod ſupereſt date eleemoſinã, quia dictum fuit turbis, inter quos pauci erant diuites.¶Ibi.nu.43.

Præcepta Decalogi ſunt præcepta iuſtitiæ.iuxta D.Tho.2.2.q.122.ar.1.Non autẽ quę ad illa dirigũtur,ſed charitatis.¶De neceſſ.defend. prox.nu.16.& Manu. cap. 2. nu.5.& cap.14.nu.3.

Præcepta,& iuſtitia præponenda ſunt liberalitati,& eleemoſinæ, niſi maxima neceſſitas vrgeat,vel pars cui debetur cõſentiet.l.mulier bona.ff.de iur.dot.& cap. non eſt putanda.1.q.1.& ca. denique.14. q.5.¶De eleemoſ.nu.62.

Præcepta ſuperiorum debemus reputare eſſe iuſta quouſque de iniuſtitia nobis conſtet,vt ait Aug.relatus.c.quid culpatur, 23.q.1.¶Ca.inter verba.concl.6.nu.598.

Preces.

PRECES ſi videntur eſſe leues, aut magnę ratione perſonæ per quam fiunt arg.l.1.& glo.preces ſuperioris ſunt iuſſus.ff.quod iuſſu.¶Conſi.1.de ſponſal.

Preces alia ſubſiſtente cauſa iuſta nõ inducunt ſimoniam.Th.2.2.q.100.ar.5.ad 3. ¶Conſi.50.de ſim.nu.2.

In precibus pluris faciendum eſt, quod deuotionem, & attentionem auget.argu. cap.non mediocriter. de conſ.diſt.5. ¶De oratione.ca.10.nu.29.

Prædicare.

PRÆDICARE abſq; facultate legitima peccatum eſt mortale.ca.excommunicamus.§.quia vero.de hæret. Quam facultatem dare poteſt papa vniuerſaliter.Epiſcopus,quo ad ſuã Diec.Parochus,quo ad parochiam modo ille ſit approbatus. Panor. & communis.ca.inter cætera.de offi. ord. Card.in clem.dudum.de ſepul.ſimiliter in peccato exiſtens, & id aduertens ſine contritione iuſta. Caiet.3. p.q.64.ar.5.& 2.2. q.187.ar.2.retractando,quod dixerat in ſũma,& to.2.de vſu ſpec.q.1.Quia talis actus eſt per legem humanam certo ordini deputatus.¶Manu.ca.25.nu.141.

Prædicare, quod ſit actus alicui ordini deputatus volens probare Caiet.vbi ſupr. multum inſudauit. Ideo dicendum negatiue,quare poteſt demandari huiuſmodi cõmiſſio alicui,qui nullo ſit ordini ſacro inſignitus, quiã nullo iure illa cauetur, immo à laico illa poteſt demandari.c.mulier. 23.diſt.Et omnia, quæ pertinent ad iuriſdictionem ſunt delegabilia iure Canonico. gl.ſing.recep.in ca.peruenit.95. diſt.& ca. adijcimus 16.q.1.vbi habetur, quod nullus audeat prædicare præter ſacerdotes intelligitur de prædicatione facienda authoritate propria, ſeu ratione officij,& ca. perlectis.25.d.& ca.in Sancta.92.diſt.quę habẽt ad Diaconum pertinere recte poſſunt, intelligi de lectione Euãgel ad Miſſam.Quia certum eſt per ordinem Diaconus nemini dari licentiam de prædicando more ſolito.¶Conſi.4.de temp.ord.

Prædicare ſimpliciter non prohibetur ſuſpenſis,& interdictis, ideo facere id poſſunt niſi ſpeciatim hoc illis interdicatur. ¶Conſ.de verb.ſignif.Man.c.27.num.176.

Item qui ex laude humana,vel ob pecuniã principaliter, aut ob alium finẽ mortalem,vel venialem.

Item prædicare doctrinã cõtrariã fidei, aut bonis moribus hiſtoriaſi ſacrarũ,Miraculorũ,prophetiarũ, &c.nõ autẽ circa alia niſi notabile ſcandalum præbeat ¶Ibi.

Item prædicare fabulas, aut alia ridicula peccatũ eſt.ſecundum Anto.3.p.tit.10.c.4. & Caiet. 2.2.q.64.ar.2.ſed veniale.

Prædicator.

PRÆDICATOR debet obſeruare cõtenta in Conc.Trid.ſeſſ. 5.ca.2. & ſeſſ. 24.c.4. & ſeſſ.

Et ſeſs.22.c.8.Manu.ca.25. num.141.

Prędicator non reſpondens iniurijs modeſte illis,qui videntur fructus ſuæ prædicationis impedire peccat.¶Ca.inter verba concl.2.nu.15.

Aſſumens aliquod miraculum, aut dictũ alicuius Sancti falſum, tanquam ſuæ prædicationis materiam,peccat mor. ſi mentiatur.2.2.q.110.ar.4. ¶Com.in c. fratres. de pœn.d.5.nu.14.

Si prædicat ob laudem laureolam non meretur.Thom.quol.15.ar.24.¶Cap. inter verba.concl.5.

Prædium.

PRædium ruſticorum duas habet ſpecies, quorum vna hominum cultura fructus producit, & quo ad hoc difficile eſt ſuſtinere per legem pœnalem tolli culpam damnificantium, quia iſta prædia nunquam fuerunt ita communia,vt fierent occupantis neque,quo ad dominium, neque,quo ad vſum. Altera vero ex ſe profert ligna,& herbas ſiue paſcua. Et iſta prędia erant à principio communia,& fiebant occupantis.iuxt.l.1.ff.de rerum diuiſ.Et licet ſint facta communia certorum populorũ, ſeu priuata certarum perſonarum, quo ad dominium,poſſunt manere cõmunia, quo ad vſum, quo liceat eis vti impune ſi non deprehendantur, uel ſoluta pœna ſi deprehendanť,quia res facile in ſua natura reuertitur.cap.ab exordio. diſt.35.& l.ſi vnus.§. pactus,vt peteret.ff.de pact ¶Com.ca. fraternitatem.de lege pœn.nu.33.

Prædium non fit ex parte frugiferũ eo, quod reddat minus, quia hoc nullo iure ꝓbatur,ideo non eſt dicendum.arg.ca.conſuluiſti.2.q.4.¶De vſur.nu.117.

Præiudicium.

† PRęiudicium videtur eſſe iudiciũ, quo vna res altera prius iudicatur, & inde præiudicale quaſi prius iudicandum.de quo Panor.in ca.tuam de or. cogn. Sed ſecundum vſum proprie eſt præoccupatio iudicij,quæ alicui indirecte ſubripit res,aut ius,quod ei iuſte potuit adiudicari.Et large eſt præoccupatio rei,vel iuris,quod prius adiudicari potuiſſet ſiue iuſte,ſiue iniuſte.Vnde proprie alicui præiudicat, qui aliquid facit vnde ille lædatur iniuſte, communiter vero ſi lędatur etiam iuſte.Silueſt.

Præiudicium tertij præcogitatũ à principe non impedit,vt per multa determinat Deci.Conſ.113.poſt gl.Panor.ca. cũ olim. de priuil.¶De reſcrip.excep.21.nu.38.

Præiudicium primarium,non autem ſecundarium attendendum eſt t.x.cum glo. fin.ca.quamuis.de pact.lib.6.Et multa iura ad hoc probandum inducit ¶Ibi.nu.35.

Præiudicium tertij ſecundarium attenditur,quando actus ſua natura in illud immediate tendit,licet propoſitum concedẽtis tendat in aliud.¶Ibi. nu.39.

Prælatus.

† PRælatus ſic dicitur,quia alijs eſt ante latus,ſeu poſitus, & dupliciter dicitur ſecũdum mentem Panor. in c.cum ab eccleſiarum.de off.ord.Primo, large ab alluſione vocabuli,quilibet habẽs curam.tex.in c.tua.de cler.ęgrot.Secundo, proprie,qui habet aliquam iuriſdictionem fori contentioſi,etiam iure ſpeciali,vt præſcriptione,aut priuilegio.tex.iũcta gl.in c. decernimus.de iud.& clem.dudum. de ſepult.Et intell.gitur de iuriſdictione ordinaria,& nõ delegata, quod & videtur ſentire Inn.c.firmiter.de turi, & ſi ſe. Catho. Silu.

Prælati nomen ſecundum vſum loquendi,& legiſlatorum determinationem.d.ca. cum ab eccleſiarum,& d.clem dudum. & rubr.de his,quæ fiunt à prælato.Significat, epiſcopos,ſuperiores eorum.Præfectos eccleſiarum collegiatarum tam ſæcularium, quam regularium. Et ſi Bonif. in d.clem.§. ad honorẽ.n.37. ſolos epos putet ibi appellates tali nomine. Con 3. de fi.pſb.nu.4.

Prelatus eccleſię in ęſam fundatis põt illã grauare.c.Eleutherius.18.q.2 & Ar.h.c. ꝑterea.de iur.pat.Co 1.2.de iur.patr.nu.8.

Prælatus non põt dicere ſe nõ poſſe bene regere,niſi totũ regat ſine opera œconomorũ, quia id eſt expreſſe contra regulam Diui Benedicti, & facilius eſt reddere rationem

tionem de parte, quàm de toto. Nec poſſūt omn a per ſe cognoſcere. Com.3. de Reg. nume.15.

Prælatus ſi eſt diſſipator bonorum Eccleſiaſticorum, non eſt illi facienda reſtitutio eorum, ſed in utilitate eccleſiæ expēdēda ſunt. Caie.ver. Reſtitutio. Fallit ſi nō eſt ſuſpenſus, nec illi coadiutor datus, & ſunt prouentus Eccleſiæ, quorum eſt verus, & legitimus diſpenſator. arg. eorum, quæ notantur in c. veritatis, de dolo. Et contēta in c. venerabili, de off. deleg. quia nullibi contrarium ſtatuitur. Man.c.17.nu.29.cōſi.53. de ſent. excommun.

Prælatus quicquid poteſt per ſe cuſtodire, & diſpenſare poteſt id & monachus de eius licentia expreſſa, vel tacita. ¶Conſil. 75. de Regul. nume.64. Com.2. de Regul. num.23.& 40.

Prælatus non debet præcipere non idoneo, vt audiat confeſſiones. arg. c. nihil. de elect. ca. fin. eod. titu. li.6. Et ſi id præcipiat ſubditus, non debet acceptare. ca. non eſt putanda. 2.q.1. Si autem dubitat de ſua ſufficientia, & prælatus exiſtimat illum eſſe idoneum poteſt ille pręcipere. c. innotuit. de elect. Et ſubditus præcepto ſuo ſe conformare, arg. c. quid culpatur. 23.q.1. per ea quæ tradit d. Tho. 2.2.q.104.art.5. Niſi cognoſcat in prælato, odium, amorem, cupiditatem, &c. Manu.c.4.num.14.

Prælatus iure humano poteſt torquere, & verberare publice ſuos ſubditos, ca. vniuerſitati, de ſent. excomm. cap.1. de Adult. Et probatur in cap. Archiepiſcopatu, de Raptor. ¶Conſi.1. de his, quæ vi. vt conſi. 42. de ſent. excomm.

Pręlatus exemptus iuriſdictionem habet, quaſi Epiſcopalem iux. glo. ſolemn. recep. in clem.1. de reb. eccleſ. non alienand. Conſi.22. de temp. ord.

Prælatus cum ignorante matrimonium ſuum inualide contractum poteſt diſſimulare per cap. quia. de conſangu. Conſi.1. de conſtitu. num.35.

Tenetur coram Deo ad iura ſuæ eccleſiæ defendenda. capitul. fine exceptione. 12. quæſtion. ſecunda. cap. Nulli, de reb. Eccleſ. non alienand. ¶Conſi.27. de prębend. num.6.

Condemnare debet ad reſtitutionē fructuum beneficij eos, qui officiū nō recitāt, & diſtributionem pro tempore abſentię, ꝑ Conc. Later. ſeſſ.9.& extrau. Pij V. Conſ.2. de reb. eccl. alien. nu.3.

Prælatus cū minore parte Cap. pōt cogere canonicos ad contribuendū reparationi eccleſiæ, per c. fi. de his, quæ fiūt a maio. part. Augere eorū præbendas, quo honeſte alantur applicando redditus aliorum beneficiorum. c. expoſuiſti, de præb. Conſi.2. de reb. eccle. alien. nu.3.

Prælatus collegiatę ſæcularis æquiparatur Abbati. glo.& Panorm. c. cum illorum, de ſent. excomm. quia habet iuriſdictionē in foro cōtentioſo ſuper ſuos canonicos. Conſi.4. de maio.& obe. nu.3.

Nullo iure ordinare tenetur, niſi monitus à Superiore. c. cum in cunctis. §. inferiora, de elect. & ibi Panorm. Franc. in c. ſtatutum. de elect. lib.6.

Et ſi inſeruit Epiſcopo, niſi grauiſſima urgente cauſa, quo ad forum conſcientiæ percipiendo fructus illi non prodeſt. ca. ad audientiam, de cle. non reſid. & ibi probat Panor. ¶Conſi.3. de temp. ord.

Prælatus poteſt nunciare papę hæreticos ſuæ Diœc. ca. excommunicauimus. §. adiicimus. de hære. & c. Inquiſitores. eo. tit. lib.6. Conſ.1. de foro comp.

In quærendis, & non in quæſitis Eccleſiæ nocere poteſt. glo. fin. 8. quęſt.3. Conſi. 3. de Accuſat.

Pręlatus Regularis cum ſuo conuētu diuerſa ſunt, adeo ꝙ non eſt de capitulo, ſeu conuentu, gl. cōiter recep. in clem. exiit ergo qui, de æta. & qual. per tex. quos ipſa citat ad hoc aptiſſimos. Conſi.12. de conſt.

Poteſt dare dilationem ad profitendum cum ſuo conuentu, quia ante Conc. Tridē. id licebat, & eſt item in uſu, quia nihil in contrarium ſtatuit Conc. & à lege antiqua non eſt recedendū, niſi quatenus per nouā cōtra ſtatuitur. l. præcipimus. C. de app. cō. ſi.12. de off. iud. ord. conſi.29. de Reg.

Poteſt ex cauſa dare licentiam manēdi extra monaſteriū habitu retēto. 2.2.q.101. ar.4. Conſi.4. de iure patr.

Poteſt commutare, & diſpenſare votū tranſeundi ad arctiorem, quia ille tranſitus

non

hō eſt uotum de Religione, ſed minus eo, ideo non reſeruatum papæ, ſicut votum religionis ſimpliciter cum a diuerſis non fiat illatio.l.papinianus.ff.de maior. ¶conſ.30. de voto.num.3.

Naturaliter ſuo ſubdito obligaſ vt Dominus ſeruo, vt oēs tradunt.l.ſi quod.ff.de cond.ind. ¶conſi.20.de regu.nu.13.

Prælatus reguralis poteſt priuare ſubditum perpetuò habitu, & ordine ob delictum.Conſi.50.de Reg.nu.52.

Tenetur ad requirēdum eiectos iniuſte per ſnīas interlocutorias, vel ſine cauſæ cognitione, vel eiectos etiam iuſtè, ſed redire nolentes, & cogere conuentus ad eos recipiendos per c.vlt.de Reg. ¶conſ.5 r.e.ti.

Poteſt cognoſcere de crimine Nouicij, ſaltem cum crimen non requirit depoſitionem, quia eſt Iudex in his, quæ pertinent ad Regulam ſuam.l.fin. C.de iuriſdict.om. iud. cap.cum ab eccleſiarum. de offic.Iud. ord. ¶Conſi.58.eodem titu.& Com.2.de Regu. num.13.

Prælatus Regularis nequit obligare ſub ditum, vt ad aliam Religionem transfeat, quia nemo poteſt cogi ad votum. Neque ad alium Monaſterium in quo non eſt pro feſſus, licet ſit eiuſdem ordinis, quia ſolo ſuo Monaſterio tenetur, ſicut & illud hūc tenetur alere, argumen.ex multis dictis.ca. primo.13.quæſt.1. Et hoc iure communi antiquo. Poteſt tamen id facere iure nouo ſtatutorum confirmatorum a papa, quia lex ſpecialis derogat generali, & tenet religioſe uiuere ſecūdum regulam ordinis. iuxta quem ſunt ſtatuta illorum. ¶Com.4. de Regul.num.21.& 22. & conſil.13.de regul.num.7.

Nequit concedere ſuo ſubdito bona ſtabilia ſine cauſa, ita vt ille habeat illorum dominium: eſſet enim id illum proprietarium facere. ¶Conſi. 47. de Regul. Et id conuincit. ca.non dicatis.12.quæſt.1.cum multis dictis ſuper eo. ¶Com.2.de regu.& conſi.20.eo.tit.nu.6.

Nequit concedere licentiā dimittendi habitum, & ſub obedientia Epiſcopi viuere. Neque abſoluere Religioſum ab obedientia ſui ordinis, niſi declarando profeſſionem fuiſſe nullam, vel reiiciendo ab ordine ob delictum.Conſi.53.eodem titu. & conſi.55.

¶ Prælati fratrum tenentur præſentare epiſcopis fratres idoneos pro confeſsioni bus audiendis.Clem.dudum.de ſepul. nec ſufficit nominare ſecundum gl.ibi.recept. Quod ſi non admitterentur ab Epiſcopo haberentur pro admiſsis, neque eſt in contrarium Conc. Triden. ¶Manual. cap. 27. num.265.

Prælati eccleſiarum immoderatos ſumptus in cibis, potibus, veſtitu familia, &c. facientes non excuſantur ratione ſuarum dignitatum, vel dicentes ſe id facere ne habeantur auari, quod efficaciſsimis rationibus probat Gerſon de Tempora.2.part.alphabet.39. ¶Com.cap.inter verba.concl. 5. num.69.

Prælati contra ius commune multa præſcribunt, quę præſcriptio valet.ca.3. de cōſuet.lib.6. ¶Conſ.9.de off.iud.ord.num.2. conſ.5.de ſponſ.nume.2.

Prælati, quib.data eſt facultas per Concil.Trid. moderandi obligationes iam inductas ad dicendas Miſſas in quibuſdā eccleſiis cum timore lædendi ſuas conſcientias debent illam reductionem facere, quia agitur de mutanda, vel diminuenda diſpēſatione, quam Dominus rei habet in ea.iuxta l.in re mandata.C.mandati.& l.ſed & ſi §.conſuluit.ff.de pet.hæt. ¶conſ.6.de celebrat.Miſſ.nu.9. Et niſi conſcientias lædere volunt debent onerare illos, qui dicturi ſunt Miſſas diminutas, vt animas defunctorum iuuent applicando illis ualorē per ſpecialem intentionem ante Miſſam, memoriam in Miſſæ memento, & per collectā ſpecialem conuenientem. Ibid.

Prælatos, qui ſunt quidam paſtores, aduerſus vitia nōn latrantes Iſaias increpat. Vocando canes mutos ſecundum Grego. relatum in c.ſi rector. 41.diſt. ¶Com.c.inter verba.prælu.2.nu.3.

Prælatus diues peccat mor.ſi ob neceſſitatem reparationis eccleſiæ bona eius alienari ſinat, cum poſsit de proprijs reditibus ſubuenire. Abb.in c.conquerente.de cler. non reſi. ¶ De plur.benef.nu.19.

Prælati tenentur publice eleemoſinas facere.iux. illud Mat.5.Luceat lux ueſtra. Et

qui laudat illos, qui faciunt ſecrete errãt, iuxta Gerſon. 2.p. titu.de tempor.alphab. 39. ¶De eleemo.num.78.

Prælium. verbo Bellum.

Præmium.

PRæmiũ meritorũ eſt duplex. Primũ eſt eſſentiale.i.gaudiũ de Deo,& reſpondet charitati,q̃ ad uoluntatẽ pertinet. Alterũ accidẽtale. i.gaudiũ de quocũque bono facto, vel de omnib. quæ conſequunt̃ illud Tho.4.d.14.q.5.ar.1.Maio.ibid.q.13. ¶De pœ.d.1.c.magno.nu.15.

Prẽmiũ propoſitũ capienti bãnitum nõ debet̃,niſi captũ ducat ad iudicẽ Bar.cõiter recep.l.1. ff.q̃d quiſq.iur.§. hęc aũt uerba. De pæ.d.c.hæc autem verba.nu.9.

Præmia iuxta labores, atque virtutes tribui debent l.1.ff.de iuſt.& iu.iunct.c.miramur.61.d.De incompo.beneſ.num.6.

Pręparatio.

PRæparatio q̃dã in adultis requiritur, ſi uolunt accipere effectũ ſacramẽtorũ,qua remoueãt fictionẽ, q̃ qñdoq; p̄cedit ſufficiẽs ad gratiæ ſumptionẽ anteq̃ baptiſmus actu ſuſcipiat̃,nõ aũt p̄cedit votum de ſuſcipiẽdo. Qñque tp̄e nõ p̄cedit, ſed eſt ſimul cũ gratiæ p̄ceptione. Et tunc gratię remiſsionis culpæ confertur. In pœnitentia autem nunquã dat̃ gratia, niſi præparatio adſit,vel prius fuerit. ¶Com.c.uoluiſſent, de pœ.d.1,nu.9.

Præparatio,quę ad confeſsionem requiritur,colligitur ex his,quę dicta ſunt. ver. Confeſsio.

Pręparatio uolũtatis,& p̄poſiti actualis, aut virtualis p̄cedere dẽt, nõ ſolũ ad q̃rẽdã gratiã, ſed ẽt ad implendũ p̄ceptũ p̄ oratione.De orat.c.14.nu.3. Ad q̄ & ad Miſſandũ ſufficiunt p̄parationes ab eccleſia ad id ordinatæ.Maio.4.d.12.q.7. Quare verſiculi ille, Deus in adiutoriũ meũ aptiſsimum eſt horarum initium. Caſsia.colla.2. Abba. Iſaac c.10.& Pater noſter finis, eſt conueniens.iux.Conc.Gerundenſe.c.id ſemper. de conſec.diſt.5.¶Ibid.

Prępoſitura.

PRępoſitura eſt de numero beneficiorũ incõpatibiliũ. comprehenſoriũ in c.de multa.de præb. Et eſt magis incõpatibilis,quam beneficiũ curatũ, vel dignitatem excepto epiſcopatu.c.cũ noſtris, de conceſ.pręb.¶conſ.21.de præb.

Prępoſitus alicui officio obligat præponentem etiam accipiendo pecuniã ad commodius eum exercendum.¶Conſ.3.de p̄c.

Presbyter.

PResbyter preces ordinarias cũ ſacris veſtib. veſtitus dicere debet,quia id pertinet ad ritũ,& cæremonias,quæ ſeruandæ ſunt,iuxta Bullam Pij V. Miſſali adiectam. Et conſuetudo antiquiſsima eccleſię latinæ hoc ſeruat, ergo obſeruanda eſt.c.conſuetudo.d.1. At ſi omittantur ſine contemptu non eſt mortale. Conſil. 2. de celebr.Miſſ.

Miſſando ſine ſacris veſtib.etiã ob timorem peccat mort.Caiet.1.2.q.96. Manual. ca.25.num.83.

Aſſumens Doctoratum iuris ciuilis nullam pœnam incurrit, etiamſi non habeat licentiam ſui ordinarij.Panorm.in c.ſuper ſpecula,ne cle.vel mon.neque peccat ſi calleat leges ciuiles,ſecus ſi nõ callet. iux.gl. 2. clem. 2.de Magiſ. Conſ.2.ne cle.vel mon.

Preſcriptio.

PRæſcriptio eſt vnus modus acquirendi dñium vtile,aut directũ alicuius rei,aut exceptionẽ ad retinẽdũ, q̃ cõpetit ex eo, q̄ tã legitimo tp̄e, mõ ad id legitimo bona fide poſſederit.l.1.ff.de vſuc.& toto ti.de p̄ſcr.& gl.16.q.3.in ſum.Et ſi res eſt mobilis appellat̃ actus iſte vſucapio,ſi immobilis p̄ſcriptio ſcd̃m oẽs iuris vtriuſq; interp̄tes. At verius talis modus appellat̃ vſucapio. Exceptio aũt,q̃ ex ea naſcit̃ p̄ſcriptio vocatur, ut ex multis legib. colligit Alcia.l.& ſunt.ff.de ver.ſig. Manu.c 17.nu.85.

Præſcriptio duplex eſt, vna Canonica.i. quæ ſacris Canonib. innititur. Altera Ciuilis, ſeu legalis, quæ ſacris Canonibus non

non conſentire. Et nulla, quę fuit inchoata mala fide, ſeu à ſciente rem eſſe alienã excuſat. Neque etiam ſi fuit inchoata bona fide, ſi poſtea antequam finietur mala ſucceſſit. c. vigilanti, & c. fin. de præſcrip. Manu. cap. 17. nu. 85.

Præſcriptio ex poſſeſſione rei eccleſiæ de conceſſione epiſcopi dicẽtis ſe iuſte eã facere valet, & determinat Rota in titu. de pręſcrip. deciſ. 3. in nouis. quam Fel. ſequitur. Conſi. 8. de reb. eccl. alie. nu. 3.

Præſcriptio 40. annorum, & immemorabilis etiam in rebus eccleſiaſticis, & beneficijs valida eſt. arg. c. de quarta, de præſcri. ca. ſuper quibus, de verb. ſignific. & l. hoc Iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quotidia. & æſtiu. ¶Conſi. 4. de offi. iud. ord. num. 2. & conſi. 39. de præben.

Pręſcriptio contra ius naturale, nihil ꝓdeſt. ca. fi. de conſue. & ca. quia contra. d. 8. Conſi. 4. de offic. iud. ord. nu. 5.

Præſcriptio mala fide nulla eſt. cap. poſſeſſor, de regu. iur. lib. 6. ¶Conſi. 1. de reb. eccleſ. alienan.

Pręſcriptio habenti ius legitimũ non eſt neceſſaria. arg. ca. cuncta per modũ. 9. q. 3. Conſi. 2. de iur. patr. nu. 20.

Præſcriptio longiſſima bonam fidem, & non titulum requirit. l. ſi quidem rem, & l. cum nouiſſimi. C. de præſcrip. & eſt talis 30. vel 40. annorum. Si autem illa eſt dicta vel 20. requirit titulum, iux. l. ſi quis emptionis. C. de præſcrip. Et in hoc nulla eſt differentia inter ius canonicum, & ciuile. ¶conſi. 1. de reſcr. nu 4.

Præſcriptio non ſe extendit de vna re ad aliam, etiam illi ſimilem, ſecũdũ Inno. c. auditis. de pręſcr. quod late Fel. extendit. De orat. c. 3. num. 75.

Præſentatio.

PRæſentatio ſimoniaca gratiã conſecutam annullat. ¶conſi. 24. de ſim.

Facta ab excõicato declarato non valet. Ioan. And. Anton. & panorm. ca. nobis, de iure patron. Et id concludit Lambert. trac. de iure patron. lib. 2. p. 3. quæſt. 3. artic. 4. ¶Conſi. 7. eod. titu.

Præſentatio ad beneficiũ curatũ, & collatio facta minori 25. ann. nulla eſt. c. cũ in cunctis. §. inferiora. de ele. Cõſi. 8. vbi ſup.

Præſentatio Abbatis vnius ordinis, ad Abbatiam alterius ordinis nulla eſt. Conſ. 49. de reg. nu. 49. ver. Abbas.

Præſentationẽ admittere, & inſtitutionem facere diuerſa ſunt, hanc poteſt prælatus differre, illam vero non. ¶Conſi. 12. de off. iud. ord. nu. 2. conſ. 29. de reg nu. 2.

Præſentans præſentato ius ſuũ non proſequente aliũ præſentare poteſt. iux. c. ſi electio. de elec. li. 6. & annor. in c. licet, el 2. de præb. li. 6. Conſ. 25. de ſimo. nu. 5.

Pręſentans ad beneficiũ, cũ pacto, ut aliud dimittat, ſi ex pacto id agit vere ſimoniacus eſt, ſi aũt ob aliã cauſam in conſciẽtia nõn eſt talis, attamen in foro exteriorĩ Simoniacus præſumitur. Conſi. 23. eo. tit.

Præſentare tenetur ſe Regularis epiſcopo Diocęſano pro confeſſionib. audiendis clem. dudum, de ſepul. Et ſemel admiſſi noua præſentatione non indigent, etiã ſi Diocęſim aliquoties egreſſi fuerint d. clem. §. idem. Non tamen poſſunt abſoluere à caſibus epiſcopalib. Et minus diſpenſare in iuramento, & voto. gl. ibi recep. §. ſi verò, qđ eſt tutius ſecundum Anto. 3. p. tit. 17. ca. 2. Licet Silu. ver. Confeſſio. q. 5. cõtra teneat. Et hæc præſentatio poteſt eſſe duplex, vel primo facta à ſuis prælatis, & hæc durat in perpetuum, vel ſecundo facta à ſe vigore priuilegij, Inno. 8. Et hæc non durat, niſi ꝑ annum. Manu. c. 17. nu. 164.

Præſentare ſe quamprimum põt tenetur abſolutus ab inferiore de excõicatione papali, propter impedimentum veniendi Romã. iux. c. quamuis, de ſen. exco. alioquin recidunt in eandem c. eos qui. eo. tit. li. 6. Manual. ca. 27. nu. 89.

Præſentatus ante acceptationem ẽr neque electus ante confirmationẽ, nõ tenetur recitare horas. ¶Ca. accepta. op. 5. nu. 21.

Præſtatio.

PRæſtatio annua alicuius rei ꝑenſæ nõ inducit obligationem ad præſtãdũ in futurum. cap. pen. de cenſibus, etiam ſi interueniſſet pactum inualidum, quale eſt nu-

nudum de iure ciuili.l.ſi certis. C.de pact. ¶Conſi.1.de pact.

Sine cauſa facta præſumitur iniuſta per viam Didacus in ca.poſſeſſor.§.5. de regul. iur.lib 6.poſt multos alios à ſe ibi citatos. ¡Quæ autem eſt talis obligationem non inducit per regulam, quod latëter cũ multis aliis.de reg.iur.¶Vbi ſup.nu 3.

Soluta decennio ex aliqua certa cauſa inducit præſumptionẽ pro iuſtitia exigentis.iux.l.cum de in rem verſo.ff. de vſur.ſecundum declarationem Barth. verſus fin. Sed requiritur quòd præſtatio ſit cõtinua cauſa certa,& expreſſa. nu.4.

Continuata per annos 30. etiam nulla cauſa expreſſa inducit ius petendi in futurum ratione præſcriptionis. Bal.in tract.de præſcr.4.q.in princ.q.9.quem ſequitur Couaruu.& probatur per l.ſicut.C.de præſcr. 30.vel 40.annorum. Et non procedit quãdo contra poſſidentem facit ius commune, vel aliqua vehemens præſumptio per c.1.de præſump.¶Ibid.num. 5.

Præſtatio, quæ iure communi non debetur ſoluta tempore etiam immemorabili, præſumitur indebite ſoluta ſi eſt procedẽs ad amicitia, & familiaritate, vt hoſpitatio amici.Innoc.communiter recep.in ca.bonæ ſpei, de poſtulat.prӕl.aliàs præſumitur debita, vt onera, & aliȩ graues præſtationes. nume.8.

In beneficiis conferendis priuilegio papæ imponi poteſt, præſertim rectore conſentiente.arg.extrauag.ſuſcepti. ne ſede vacan.¶Conſi.1.de ſimo.

Præſumptio.

† PRæſumptio dupliciter dicitur. Primo,ſecundum,ꝙ homo magna de ſe exiſtimat, & pertinet ad ſuperbiam. Secundò ſecũdum,quod iudicat circa alia à ſe,& hæc eſt triplex, Prima eſt iuris tantum,quando ius ſuper dubio,& veriſimili prȩſumit aliquid. Secunda Iuris,& de Iure, vt quando ius prȩſumit ſuper aliquo,& vlterius diſponit ita eſſe,nec poſſe contrarium probari.gl.c. is qui,de ſponſal. Tertia, eſt prȩſumptio hominis, & eſt triplex. Prima violenta. Secunda probabilis faciens ſemiplenam probationem. Tertia leuis,& temeraria, ſicut & Iudiciũ. Silueſt. verbo prȩſumptio per tot.

Præ ſumptio primo mõ ſumpta eſt vitiũ inclinans ad appetitũ inordinatum eorũ, quȩ vires, vel merita excedant. ¶Manual. cap.23. num. 11.

Prȩſumptio Iuris, & de Iure eſt præſũptio legis de aliquo ſuper eo,tanquam ſibi comperto ſtatuentis, iux.not.in d.c. Is qui de ſponſal.De Iudæ.Not.10.nu.28.

Contra hanc nulla probatio admittitur regulariter.l.antiquæ.C.ad Senatuſconſul. Velle.& l.à diuo pio.§.ſi pignora. ff. de re Iud.& d.c.Is qui.de ſpon'.Ibi.nu.27.

Prȩſumptio pro valore actus, præualet aliis.l.in contrahenda.ff.de reg.iu.vbi hoc notat Dec.poſt alios. Com.2.de Reg.n.57.

Præſumptio ceſſat in foro Dei, & conſcientiæ, quando eſt contraria ueritati,per nota a in cap.Is qui.& cap.tua de ſponſal. ¶De Iudȩ.num.60.

Præſumptio,de qua regula ſemel malus ſemper pſumitur malus,&c.lib.6.per bonã conuerſationem triennalem tollitur,& notat Fel.in c.deputati.¶De Iud.Ibi.

Præſumptio Iuris, & de Iure ſit de aliqua re, vſque ad aliquod tempus, & non poſt illum.Clem.1.de re Iud.vbi tali pſumptione præſumitur pro ualore trium ſentẽtiarum confirmantium, donec executioni mandent,& non poſt. ¶c.accepta.op.1.

Præſumptio, per contrarios actus tolli poteſt.l.Diuus.ff.de reſtit.in integr. & ca. accedens.cum gloſ.de crim.falſi.¶Conſil. 25.de voto.

Præſumptio dolum, & malitiam prȩſupponit per dictum ſingulare.Card.communiter recep.Cle 1.de priuileg.q.39.¶Cõſ. 4.de hæret.nu.5.

Prȩſumptio ex delicto fratris contra fratrem nõ oritur, quia nemo præſumitur in dubio delinquere, neque approbare delictum alterius propter ſolam cognationẽ.l. merito.ff.pro ſocio.cap.2.de reg.iur.¶conſi.30. de ſen.excomm.

Præſumitur nemo iactare bona ſua, vt reputari debeat imprudens, & omnino ſtultus.l.cum de indebito. ff. de probatio. ¶Conſ.10.de ſimon.

Præ-

Preſumens exercere officium, vel exercitium, quod neſcit cũ damno notabili ſalutis proximi corporalis, aut ſpiritualis, vel cum Dei irreuerentia, mortaliter peccat. D.Tho.2.2.q.117.¶Manu.ca.23.n.14. Com.ca.inter verba.nu.100.

Preſumptio iuris, & de iure eſt, cuius cõtrarium probari non poteſt. iuxta lxie nota ta in capitul. is, qui fidem. de ſponſal. ¶De cambijs.nu.6.

Precium.

PRecium rei eſt precium pecuniarum, quo communiter eſtimatur res valere tũc attenta illius intrinſeca bonitate, vendentis vtilitate, loco, tempore, copia, vel defectu rerum illius generis, & emptorum, & venditorum earũ, & modo vẽdendi eas ſtatutum à gubernatore loci, vel domino rei. ¶Manu.ca.23.nu.78.

Precium eſt aliquod affectionis, de quo l.ſi in emptione.ff.de minor. aliquid pr ua ti affectus, quo vnus, vel alter rem ſuã æſtimat. l.præſentia rerum.ff.ad l.falc. ¶Ibi.

Precium iuſtum, ait Scotus 4.d.15.q.2. non conſiſtit in indiuiſibili, ſed habet latitudinem, cuius extrema appellantur pium, & rigoroſum, medium autem moderamine regitur. Sed etiam illud, quo in hoc loco, tempore, & modo vendendi communiter haberi poteſt. ¶Ibid.num.79.& cap. 17.num.228. de uſur.num.5. Com. cap.1. de pœn.d.5.§.tanto.nu.35.

Precium rei minuit onus impoſitum. c. cum Ioann.de fide inſtrum. ¶Conſil.1. de conceſſ. præbend.

Non augetur ob periculum recipientis rem creditam. Sot.lib.6.de Iuſt.& iur. q.4. ar.1.per c.in ciuitate, de vſur. In quo errauit Medin.Cod.de rebus reſt. q.39. tenens res carius vendi poſſe credito, & vilius emi anticipato, quia modus vendendi pidetur augere, & minuere precium ob periculum. ¶Manu.c.23.nu.81.

Non auget, & minuit dilata ſolutio niſi adſit lucrum ceſſans, aut damnum emergens. ¶Ibid.num.82.

Preciũ non eſt de eſſentia pecuniæ, ſed quid accidentale. Bar.l.quod te.ff.de rebus cred.nu.7. ¶de Camb.nu.49.

Precium rei vt ex certo incremento augetur, & certa diminutione minuitur, ſic ex dubio augetur, atque minuit. Ibi.n.45.

Precium auget paucitas venditorum, & vtilitas venditoris, non autem vtilitas, aut neceſſitas ementis, ſecundum Silu. Verbo Emptio.§.7.¶Ibi.nu.83.85. Minuit pactum de retrouendendo frequenter vſq; ad quartam partem, vel amplius ſecũdum leges. argu. Extrau.1.& 2. de emptio.nu.86.

Preciũ rei litigioſæ ob dubium litis euẽturę minuitur, & magis quo magis eſt dubium. Imol.& Burg.in ca.cum cauſa.de em pt.contra glo.poſtremam illius c. ¶Com. ca.ſi quis autem.de pœn.d.7.nu.28

Precium cẽſus redimibilis variabile eſt, ſecundum varias terras, ideo quale ſit iuſtum non eſt definitum. Irredimibilis vero videtur 20.pro vno.arg.gl.communiter recep.auth.perpetuæ. C. de ſacroſanct. eccl. ¶Conſi.7.de empt.nu.8.

Precio æſtimabile non eſt vita, ſalus, libertas, honor, & fama. l.liber homo.ff.ad leg. aquil.& ca.contingit. de ſent. excom. ¶Man.ca.17.n.74. Vide Verb.vẽditio, &c.

Pretor.

PRætor eſt iudex competens ad armorum reſtitutionem clericis faciendã, non autem Epiſcopus, quia arma nõ ſunt res eccleſiaſticæ, licet clerici ſic. Fallit tamẽ in Monachis, quorũ omnia bona ſũt eccleſiaſtica.c.non dicatis.12.q.1.¶Conſi. 44.de ſent.excom.nu.6. Incidit in Bullam Cęnæ, quando notorium Subdiaconum ac certum locum illi conſtituit pro carcere, præcipiendo ne inde diſcedere, atque examinauit principaliter, quo ad ſ,& teſtem quo ad alios conſtituendo illum tamquam reum detinendo per triduum licet ad petitionem Epiſcopi illum reſtituerit. ¶Conſi. 45.eod.titul.

Primogenitus.

PRimogenitus ille dicitur, qui primo natus eſt, licet nemo deinde ſequatur. ca.Ioſeph.de verb.ſignif.¶Conſi.1.

de conſee.eccl.nu.2. Authoritate Regia inſtitui poteſt cum clauſula, vt deficientibus legitimis illegitimi ſuccedant. ¶De ſpolia. cler.§.6.num.2.

Primus.

PRimus ille dicitur, quem nemo antecedit.l.ex duobus.ff.de vulgar. ¶Conſil. 1.de conſ. eccl.nu.2.

Primus de collegio eccleſiæ prælatus dicitur & habet iuriſdictionem.Pano.c.cum ab eccleſiarum.de off.ord. facit c. ſtatutũ. de elect.lib.6. ¶Conſ.4.de maior. & obed.

Princeps.

PRinceps abſolutus nõ poteſt iuſte remittere reis delicta ex eo, quia Deus id poteſt, quia non poteſt omnino liberare, vt ille: immo ſubiectus eius legibus naturali, & diuinæ.ca.ſunt quidam.25.q.1. ca.quo iure. diſt.8. Immo ſubiectus eſt etiã ſuis legibus proprijs, quo ad vim directiuam. Tho.1.2.q.96.ar.5. & c.cum omnes. de conſti.& licet id poſſit facere ex cle etia cum iuſta ratione.2.2.q.157.ar.2. Nõ tamẽ id poteſt ſimpliciter, & pro ſuo libito, quo ad forum Dei, licet facta teneant etiã, quo ad forũ interiorẽ.¶Rub.de iud.n.100.

Princeps præſumitur vti actus plenitudine cum alius actus nõ valeret. Paulus Caſtrenſ.in l.ex imperfecto.C.de teſtam.¶De red.eccl.q.3. Mon.7.nu.2. Conſultus iuxta ius præcedens, reſpondet gl.celebr.ca.conſultationi.de temp.ord.cap.ex tua.de filijs presbyt. ¶Ibi.q.1.Mon.52.nu.3.

In dubio nullius ius lædere videtur, lædit tamen quando poteſt, & vult id facere ſi de hoc conſtat illum habere animum lædendi. Principis enim diſpoſitio ſine alterius præiudicio accipi debet, quod intelligẽdum eſt de alio præiudicio, quam expreſſo, vt ſentit Deci.ca.ſuper eo.de off.deleg. ¶Com.3.de regul.nu.12.

Permittens Hebræis exercitium vſurarũ etiam de ordinarij licentia peccat mortaliter, per clem.1.de vſur.&c.c.2.eod.ti.lib.6.cum ei adnotatis à Franco, & c. poſt miſerabilem, & cap. poſtulaſti.eod.tit. Quod intellige de illo, qui recognoſcit ſuperiorem.¶Conſi.6.de Iudæis.

Princeps, qui non recognoſcit ſuperiorem, ſicut in terris ſuis poteſt permittere Iudæos, ita poteſt permittere eis exercitiũ vſuræ cum certis pactis, & modis, dummodo non participet aliquid ob illam permiſſionem. Secus autem ſi recognoſcat Superiorem: quicquid dicat Ioann.de Ancharan.in conſil.243. quem ſequuntur Alexand.Imol.conſil.1.uolum.2.& Ioan. ab Anania. in cap.poſt miſerabilem. de vſur. num quinto. Et licet iuſtius id faceret conſulto Roman. Pontif.qui, & ille eos permittit, cum minus deberet, attamen etiam illo inconſulto, ſi id permittit non auderẽ dicere, quod peccet mortaliter. ¶Conſi.3. de Iudæis,& conſi.4.

Princeps aliquid ex certa ſcientia faciẽdo defectus iure humano inductos ſupplere uidetur, quatenus ualor diſpoſitionis eius requiritur. l. idem Vlpianus.§. 1. ff.de excuſat.tutor.traditur in cap.ſi quando.de reſcr.poſt Bal.in c. cum adeo.eo.tit. ¶conſi.1.de Depoſ. nu.5.

Contraueniendo ſuæ legi peccat, quia contrauenit legi naturali iubenti ſic: Patere legem, quam tuipſe tuleris. cap.cum omnes. De conſtitut. ¶conſi.primo.de his, quæ vi. num. 3.

Princeps ſine cauſa, non poteſt regulariter reuocare ſuum contractum, aut priuilegium ob precium, uel remunerationẽ conceſſum. cap. 1. de probat. cum aliis multis, quæ allegat Felin. in cap.Nouit. de iudic. ¶ De Reſcript. Except. 20. nume.quinto.

Principi aſſerenti cum cauſa facere aliquid, quando ea requirit, ut iuſte poſſit facere non creditur, niſi aliunde appareat.c. non liceat.12.q.2.¶Rubr.de iudic. nu.90. & com.de ſpol.cle. §.2.nu.8.

Princeps inferior non poteſt, neq; cum cauſa immutare legem naturalem per multa, quæ tradit Felin. cap. Quæ in eccleſiarum, de conſt. num.32.

Princeps ſi prohibeat ne feræ occidantur à Dominis, quibus nocẽt, peccat.¶Manual. cap.17.num. 125. Vide verbo Rex. verbo Dominus.

Prior.

PRior qui eſt in tempore, potior etiã eſt in iure. de reg. iu. li. 6. modo cæte ra ſint paria, & in iure contrariũ non ſit expreſſum. conſi. 4. de ſtat. mona. nu. 8.

Prior regularis ordinari intra annũ, debet, ſed non ſæcularis. ¶ conſi. 4. de præb.

Prior Carthuſienſium non excõicat, ſed denunciat proprietarios virtute ſtatuti. Et ideo non incidunt in pœnã ſuſpenſionis, quæ contra excõicantes verbo tantũ ſine ſcriptis profertur. ca. 1. de ſent. excommu. Conſi. 75. de Regu. nu. 21.

Non poteſt ratam habere diſpenſationẽ ſuorum monachorum, niſi facta ſit in vtilitatem ſuorum monaſterioꝛũ, & vſus pios, uel iuſtam remunerationem, quia non habet facultatem diſpenſandi in alia. ¶ Ibidem num. 33.

Remittens generaliter appropriata male facit, remiſſio tamen tenet, quo ad tria ſupradicta. ¶ Ibi.

Prioritas multiplex eſt tp̃is, naturæ, originis, cauſæ, pfectionis, intentionis, & affectionis. Tho. 1. p. q. 66. ar. 1. quol. 4. ar. 24. ad 16. De pœ. d. 1. c. quia diuinitatis. nu. 7.

Prioritas.

PRioratus cui eſt annexa cura exercenda per alium, & cui eſt annexa exercẽda per ſe valde differunt. vt probat Clem. Vt in agro. §. cæterum. de ſtatu monacho. Quod quidem. §. reſtringitur ad prioratus regularium, qui Monachis confertur. arg. ca. ſtatutum, de elect. li. 6. per quod limitatur dictum §. cæterum, immo Feder. conſi. 25. tenet illud non habere locum, niſi in prioratibus Monachorum, non autem Canonicorum Regularium. ¶ Conſil. 4. de præbend.

Priuatio.

PRiuatio præſupponit habitũ. l. decem, ff. de verb. obl. & c. ad diſſoluendũ, de deſpon. impu. ¶ Man. c. 17. n. 69. conſ. 75. de reg. nu. 31. Com. 4. eo. tit. nu. 58.

Priuilegium.

† PRiuilegium dicitur, quaſi priuata lex. c. priuilegia. diſt. 3 Et eſt priuatum ius indultũ à principe contra ius commune. Quod ſi eſt præter, & ſine alterius præiudicio non eſt proprie priuilegiũ, ſed beneficiũ. Panor. i c. olim. de verbo. ſig. Et eſt quadruplex reale, perſonale, corporale. Perſonale, & corporale. Silueſt. Verbo priuilegium.

Priuilegium aliud eſt à lege, immo legi contrarium. cap. in his, de priuil. Quare per reuocationem priuilegiorum non reuocaſ ius commune, niſi de illo fiat mentio. De ſpol. cle. §. 19. nu. 9.

Priuilegium audiendi diuina tempore interdicti cum moderatione non ualet ei, qui fuit cauſa eiuſdem, aut cuius culpa fuit impoſitum, aut commiſſum delictum. ca. licet. de priuil.

Conceſſum alicui, intelligiſ etiam conceſſum ſuis familiarib. & domeſticis. i. illis qui ſolent comitari illum ad eccleſiã, quãdo non ſolet ire, niſi comitatus. iux. gl. ſolem. d. c. licet. Man. c. 27. nu. 181.

Priuilegium diſpenſandi ſuper homicidium, uoluntarium homicidium nõ includit, quia iſta facultas, neque legatis à latere, neque Summo Pont. ſolet concedi. ¶ cõſi. 6. de Hære. num. 3.

Priuilegium Superioris nullus inferior tollere poteſt. cap. inferior. diſt. 21. ¶ Rubr. de Iudic. num. 53.

Priuilegiũ de cõferẽdis ſacris ordinib. Abbati cõceſſũ. Cõc. Tri. refragaſ. c. 12. ſeſſ. 23. vbi ſtatuit regulares ab ep̃is ordinãdos nõ ſine p̃uio examine. Cõſ. 13. de priu. n. 4.

Priuilegium generali minorũ conceſſu de diſpenſando ſuper multitudine Miſſarũ ad ſucceſſores, & ad Miſſas poſt illud acceptas extenditur, vt patet per Bullas Iul. 2. & Leon. x. ¶ Conſi. 3. eo. tit.

Priuilegium per immemorialẽ cõſuetudinem præſumptiue probatur, ſecundum omnes. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quot. c. ſuper quibuſdam. de ver. ſig. ¶ conſ. 2. de reg. nu. 4. conſ. 4. de temp. ord.

Priuilegiũ, ꝙ Abbas non exemptus cognoſcere poſſit de cauſis ſuorũ in prima inſtan-

inſtantia cumulatiuè, contrarium eſt. Concil. Trid. c. 20. de refor. ſeſſ. 24. in cauſis criminalib. ¶ conſi. 2. de foro comp.

Priuilegium principis citra alterius pręiudicium interpretandum eſt, l. 2. § ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publ. fiat. & cap. ſuper eo. de offic. delega. ¶ Conſil. 7. de Regul. num. 37.

Priuilegia, quæ contra ius commune ſe runtur, debent operari aliquid cõtra illud. cap. in his, de priuil non tamen debent operari alia maiora. argum. ca. 1. de reſcrip. Ideo quam minime fieri poteſt debent extendi. ¶ De red. eccl q. 1. Mon. 50. num. 10. conſi. 19. de pen. & rem. num. 2.

Conceſſa ſine iuſta cauſa contra legem naturalem nemini prodeſſe poſſunt, quo ad forum interius. gloſſ. adiuncto tex. cap. non eſt, de uoto. ca. quando, de Iureiuran. ¶ Ibi. q. 3. Mon. 6. num. 4.

Conceſſa ex precio ſine cauſa reuocari non poſſunt. verb. princeps.

Conceſſa ſuper recitatione officij, magis uidentur declarationes Iuris communis, quàm priuilegia, quę enumerantur, de orat. cap. 19. nu. 84.

Conceſſa aliquib. ſuper recitatione uere ſunt priuilegia, vt conceſſio Indulg. illi, qui recitauerit ex libro. Et quæ ſint iſta enumerat. ¶ Vbi ſup. concl. 10.

Priuilegia reſtringenda ſunt non amplianda. cap. qui contra Iura. de regu. iur. lib. 6. ¶ Ibid. num. 86.

Priuilegia tranſitum ad arctiorem prohibentia limitata ſunt ab Innoc. 3. c. licet. de Regul. vt. ſ. petant licentiam, & licet eã non obtineant poſſint tranſire. ¶ Conſil. 59. de Regul. num. 1.

Conceſſa congregationi clericorum regularium maxima ſunt. ¶ Conſil. de conſecrat. Eccleſ.

Priuilegia licet ita ſint interpretãda, vt aliquid operentur vltra ius commune. ca. Is qui, de priuileg. non ſunt tamen extenderda ad alios effectus dato aliquo, quæ operentur, & ad quem ſint vtilia. Panorm. in cap. certificari. de ſepult. ¶ Conſil. 4. de obſeruat. Ieiun. num. 2. & conſi. 25. de pœniten. & remiſſ.

Priuilegia contra ſtylum curiæ ſcripta poſſunt argui falſitatis per innumera, quæ congeſſit. Felyn. cap. 2. de reſcrip. ¶ Conſi. 1. de homicid.

Priuilegij tenor ſeruandus eſt, & non extendendus. c. Abbate, de verbo. ſignific. cap. porrò. de priuileg. ¶ Conſi. 24. de pœniten. & remiſſ.

Priuilegijs per clauſulam generalem in lege poſitam derogatur cũ reuocatio eorũ fit per viam legis. iux. clem. dudum. de ſepul. ¶ conſi. 21. de Regul.

Priuilegium remuneratorium etiam per contractum conceſſum ex cauſa, reuocari poteſt, & eſt communis opin. in ca. nouit. de Iudic. & ca. 1. de proba. ¶ Man. c. 27. nu. 73. de Indulg. No. 28. nu. 7. de reſcr. excep. 20. nu. 10. excep. 21. nu. 1.

Probatio.

† PRobatio ſecundum Azo eſt rei dubię per argumenta oſtenſio, & regulariter incumbit aſſerenti. 6. q. 5. ca. fi. & l. 2. ff. de proba.

Et eſt triplex euidentiſſima per inſtrumenta, priuilegia indubitata. c. pia, de exceptio. lib. 6. Secunda, euidens per teſtes, & facti euidentiam. clem. tua. de cohab. cler. Tertia, minus euidens per coniecturas. Silueſt. Verbo probatio.

Probatio iudicialis plena, quæ fit colligitur ex Bald. in l. admonendi. ff. de iureiurand. q. 1. & in alijs locis relatis ibi per Iaſon & D. c. Rubr. de probat. num. 12 ¶ Rubric. de Iud. num. 52.

Probatio ſemiplena eſt, quę fit per vnũ teſtem omni exceptione maiorem, vel per indicia illi æquipollentia, vel per infamiã plene probatam, vide ſuis locis. ¶ Manu. c. 12. num. 57.

Non eſt autem ſufficiens, quando teſtes ſunt ſuſpecti. ¶ Ibi. c. 15. nu. 13.

Probatio narratorum in reſcripto incũbit impetranti ſecundum regulam. Ioann. And. c. 1. de litis conteſt. lib. 6. recepta per Panorm. & melius per Card. & Fel. cap. fi. de præſump.

Excipiuntur autem ea, quæ communi iure pręſumuntur ſecundum Panor. d. cap. fin. de reſcrip. excep. 8. nu. 4.

Pro-

Probāda eſt illa cauſa, ſine qua iuſte ali quid fieri nequit. Bar. l. ſi forte. ff. de caſt. pe cul. ¶de ſpol. cle. §. 2. nu. 8.

Probationis defectus Iuris defectū non arguit, ſaltem quo ad forum conſcientiæ, & Dei, cui omnia ſunt aperta. ¶Conſil. 2. de pactis. num. 5.

Probatio generalis inquiſitionis nō ſufficit in ſpeciali. Bar. in l. ſi. de queſt. ¶Cap. inter verba. concl. 6. nu. 45.

Probationis annus in fauorem Nouicij, & Religionis datur. ca. ad Apoſtolicam, de Regu. ¶conſi. 22. & 33. eo. tit. Cui non poſ ſunt Nouitij renunciare. conſ. 33. eo. tit.

Debet ille eſſe continuus, & nullo modo interruptus. Petr. ab Anch. & Francus per cap. de Regularibus. li. 6. & à Panor. c. ad apoſtolicam. eo tit. Conſi. 34. eo. tit.

Ad illum tenetur, qui ad aliam Religionem tranſit per cap. de Regul. Conc. Trid. ſeſſ. 25. ¶conſi. 49. eo. titu.

Procurator.

† PRocurator large, & ſecundum Ca nones dicitur omnis adminiſtrator. 1. q. 3. ca. Saluator. Sed ꝓprie eſt ille, qui aliena negocia mandato ſibi à Domino facto gerenda gratuito ſuſcipit, & differt ab Aduocato, quia ille cauſam præſentis, iſte vero abſentis pertractat. Silueſtr. num. 4.

Procurator Epiſcopi habēs ſpeciale mā datum poteſt Conc. intereſſe ipſo conſen tiente. cap. cum eccleſia Salaria. de cauſ. poſſ. Non tamen debet præcedere Abbates per ſe præſentes Conc. quia licet uicem gerens alterius debeat honorari, ſicut eū, quem repreſentat. ca. ſane. el 2. de offic. de leg. & ca. fin. 93. diſt. non tamen quantum ille, vt per pulchre ſoluit Dec. d. cap. ſanè. ¶Conſi 3. de offi. deleg.

Procurator poſt mortem ſui principalis, non poteſt deferre iuramentum deciſo rium litis in præiudicium ſui principalis. Et hoc eſt verius, quia ſuum mandatū tunc expirat. verbo Mandatum.

Et licet tunc factus ſit dominus litis, id verum eſt in his, quæ non requirunt ſpeciale mandatum. ¶conſi. 2. de iureiu-

Pro vtilitate, & pro gratia mandantis accipiens mutuum, non obligatur ad ſoluendum acceptum, ſed obligat principalem. l. 1. & 2. & l. cum mandatum. ff. mādat. ¶Conſi. 5. de pact. nu. 2.

Non debet monere principalem de errore in Bullis beneficij, ſi ille eſt bonę fidei per ignorantiam factæ ortum habet. argu. ca. qui circa. de conſangu. & affin. ¶Conſ. 46. de ſimon. 3.

Procurator contemplatione ſocietatis conſtitutus, ſocietatem obligat. ¶Conſil. 3. de procurat.

Procurator generalis poteſt contrauenire mandato ſpeciali Domini ex iuſta cā, per tex. ſing. in l. ſi honorem. ff. mādat. ¶Cō ſil. 29. de ſent. excom. nu. 1.

Procurator omnis legitime conſtitutus poteſt illa agere, ad quæ eſt conſtitutus ſu per quam regulam fundantur omnes. ti. de proc. & praxis omnium iudiciorum. Et re uocatio illius ad eum ſpectat ad quem, & conſtitutio, & contrarium iuribus omnib. exoſum eſt. ¶Conſ. 12. de conſti. nu. 5.

Procurans beneficiū alicui per ſimoniā tenetur ad omnes fructus male ab illa impenſos. ¶Conſil. 15. de ſimon. Vide Verb. Aduocatus.

Prodigalitas.

PRodigalitas uicium eſt inclinans appetitum ad effundendam pecuniā in ordinate. Tho. 2. 2. q. 1. 83. & quol. 6. ar. 12. Et ſi hoc fiat ſine damno alterius op ponitur liberalitati, & eſt veniale. Si autem cum damno opponitur iuſtitiæ, & de ſe eſt mortalis. Th. ibi. ¶Man. ca. 23. nu. 70.

Prodigalitas in clericis eſt peccatū mor tale, in laicis veniale. Tho. Ib. & 2. 2. q. 119. ar. 3. ¶Manu. ca. 17. nu. 94. De red. eccleſ. q. 2. Mon. 19.

Prodigalitas famæ, quæ eſt detectio proprij peccati. iux. gl. memorab. in proœmio Gregor. non eſt mortalis, vbi non ſequitur damnum animæ, aut vitæ corporalis noſtræ, vel alienæ, honoris, aut famę alterius. ¶Manu. cap. 18. nu. 28. cap. inter verba. con cluſ. 6. nu. 565.

Proditio.

PRoditio Auaritiæ filia eſt,& eſt dece ptio contra fidem datam, vel debitã in damnum alicuius.Silueſt.

Proditio ſuiipſius, etiam in cauſa hęreſis non eſt neceſſaria.ca.qui quãdo.de pœ. diſt.1.quia de his nulla fit exceptio. ¶Con ſil. 8. de Hæret.

Proœmium.

PRoęmia cauſam finalem continẽt.tex. in l.fin.de hęred.inſtit.Et mentem diſponentis indicant. ſecũdum Panor. in c.aduerſus.de immun.eccleſ.ſicut, & ex præfationibus colligitur mens contrahentium.l.Titia.ff.de verb.obliga.l.item quia. ff.de pact.Idem in ſtatutis ſecũdum Barth. l.ambitioſa.de decret.ab ord.faciend.¶De reſcrip.excep.8.nu.1.

Proęmia Bullarum papæ non probant, quæ continentur. Ripa lib. 2. interpretat. reſp.35. Ibid. nu.7. Continent inſtructionem,non autem conditionem, vt docet Panor.communiter recep.in cap.fin. de præſumpt.¶Ibi.nu.16.

Continent non ſolum ornatum, vt cenſuit Petrus Rebuff.cum per illa moueatur. Pontif.ad gratiam faciendam,& per multa quæ afferunt Romanus conſi.180.Alexan. conſi.42.lib.1.& conſi.45.cum his,quę tradit Iaſon.in l.ſi pacto quo pęnam. C. de pactis. Gomes. q. 1.de annullan. poſſeſſion. ¶Ibid.num.2.

Proęmiorum veritas Papam à peccato excuſat.¶Ibi. nu.13.

Profanatio.

PRofanari non poſſunt bona Deo dicata per benedictionem conſtitutiuam ſacri durãte forma, & eſſe artificiali ipſorum.Verb. Bonũ.Neque Papa poteſt id facere, quia videtur eſſe iure diuino,vel naturali prohibitum. ſecũdum Th. 2.2.q.88.ar.10.ad primum per c.fin.Leuit. ſecus de ſacris alia ratione.de ſpol. cler. §. 18.nu.10.Verb.Papa. Verb.Sacrum.

Profeſſio.

† PRofeſſio generaliter,& large ſumpta eſt omnis confeſſio à profitẽdo,ſicut profitetur ius Canonicũ, qui fatetur ſe Canoniſtam.Silueſt.

Profeſſio alia eſt fidei, de qua Verb. Fides. Alia eſt religionis. Et hæc eſt quidem contractus reciprocus vltro,citroque obligatorius, quo quis ſe obligat Monaſterio, vel ordini ad ſeruiendum ei ſecundum regulam eius.Et contra:Monaſterium ſe obligat ei ad alendum,atque tractandum ſecundum eandem regulã.¶Conſ.5.de regu.

Profeſſionis nomen ſimpliciter acceptũ genus eſt ad profeſſionem expreſſam,& tacitam.ca.porrectum,& ca.vidua.de regul. ca.nullus.de elect.li.6.& clem.eos qui. eo. tit.Tacita fit multis modis, primo per exercitium actuum, qui ad ſolos profeſſos ſpectent cum habitu profeſſorum diſtincto ab habitu Nouitiorum.d.cap. vidua etiam ſine perſeuerantia tridui ſecundum Anto. & Panor.ibi.contra.Ioan.And.in c.ad noſtram.eod.tit.modo ſciat, quod per talem exercitium, & habitus geſtationem inducitur profeſſio.

Secũdo, per ſolam geſtationem habitus profeſſorum ſine exercitio actus, mõ ipſe habitus ſit diſtinctus. ca.1.de regul.lib. 6. & accipiat illum ab eo, qui poteſt illum incorporare.

Tertio,per delationem annualẽ.cap. ex parte. de regul.& ca.1.eod.tit.libr.6.etiam ſi indiſtinctiſſimus ſit omnes eo vtuntur. glo.recep.in clem.eos.eod.tit.¶Com.4.de regul.nu. 75. Et per hos modos præſumitur profeſſio in foro exteriori tantum.

Profeſſio expreſſa ſi non valet, neque tacita valebit, quia in contractibus par virtus eſt taciti,& expreſſi.l.cũ quid.ff. ſi certum petatur,& eſt tertia regula, quam ſẽtit gl.l.expreſſa.ff.de reg.iur.Et annullatur ex defectu cõſenſus,qui ſine dubio requiritur in profitente,& in recipiente.ſecundum Innoc.& Panor.in ca. porrectum. de regular.& debet eſſe liber à metu. cap. de his,quæ vi.etiam reuerentiali.ca. præſens. 20.q.3.Verb.Conſenſus.

Profeſſio inualida ex defectu conſenſus

ex

ex geſtatione habitus durante defectu non inualidatur.¶ Conſi. 5. de regul. nu. 16. Et ſi eſt nulla non niſi data nullitatis ſcientia ratificatur. iuxt. Caiet. 2. 2. q. 189. ar. 5. ¶ Ibid. nu. 18. & Manu. ca. 12. n. 31. Et poſt Conc. Trid. ſolus Papa contra Concilium poſſet ratam habere de conſenſu vtriuſque partis ad hoc, vt honoribus ac priuilegijs gauderet, quia ſcienti, & conſentienti non fit iniuria, & maxime ſi inde ſcandalum auferatur. num. 20.

Profeſſio religionis non exemptæ in manibus Epiſcopi fieri poteſt. Innoc. in d. ca. porrectum. arg. cap. ſi vir. 27. q. 2. Quod intelligitur, quando eſt Epiſcopus ordinis, & Monaſterij ſibi ſubiecti, quia iure communi omnia ſubijciuntur Epiſcopis. ca. Abbates. 88. q. 2. ¶ Conſ. 6. de regu. nu. 5.

Facta in manu alicuius, qui non poteſt incorporare religioni ſi recipiatur nomine eius, qui poteſt, eo illam ratificante fit valida. Innoc. Ibid. & clarius Gemi. in c. cōſtitutionem. §. j. de reg. li. 6. ¶ Ibi.

Profeſsio coniugati cuius uxor publice adulterata eſt etiamſi taceat de matrimonio ualet per. ca Agathoſa. 27. q. 2. ut gl. ib notat. ¶ Conſi. 7. eod. tit.

Profeſsio ante Nouiciatus annus in nō mendicantibus ante Conc. Trid. ualebat. cap. apud apoſtolicam. de regul. ¶ Conſil. 9. Et ubi Conc. non eſt receptum adhuc ualet. ¶ Conſi. 18.

Facta in religione non approbata ſi illa approbetur non fit valida, quia non egit annum nouiciatus in illa regula licet egerit in alia. ¶ Conſi. 12. & conſ. 28.

Facta ante annum. 18. in Monaſterijs in quibus prohibetur illam fieri ante non ualet. Hoſtienſ. cum communi in cap. quia in inſulis. de regul. Panorm. tamen ibi contrarium tenet. ¶ Conſi. 22.

Facta in ordine Minimorum ante annū. 17. completum non ualet, quia Conc. Trid. non tollit profeſsiones tacitas. ¶ Conſ. 35.

Profeſsio dolo, & deceptione non redditur nulla, ideo ualida eſt profeſsio eius, qui circumuentus ab Abbate, ut bona eius quærerētur Monaſterio profeſſus fuit in illo licet bona eius Monaſterio non debeātur. ca. conſtituit. 20. q. 3. ¶ Conſi. 24.

Profeſsio filij tenet licet ob parentum penuriā peccat ſicut etiam excommunicati. cap. cum illorum. de ſent. excommunic. ¶ Conſ. 27.

Facta ante finitam ætatem, aut Nouiciatum eſt nulla Conc. Trid. ſeſſ. 25. ca. 5. de regul. Neque eſt tacita niſi portet habitum profeſſorum per annum continuum. ca. de regularibus. lib. 6. ¶ Conſ. 60.

Profeſsio tacita non fit per ordinationē ad titulum religionis. Com. 4. de regular. nu. 71. Niſi accipiat ab ea dimiſſorias. ¶ Cōſil. 44. eod. tit.

Profeſsionem inualidam, nec tolerātia, nec admiſsio ad profeſſorum actus ualidat quia poteſt id occurrere per reuerentiam uerecundiam, inaduertentiam, ignorantiā iuris, falſam credulitatem, &c. ¶ Conſ. 44. eod. titulo.

Profeſsio extra inſulas ſolitarias de quibus loquitur. cap. quia in inſulis. de regul. poſt 16. annum facta tenet. Silu. Verb. Religio. 3. q. 2. Conc. Triden. ſeſſ. 25. ca. 15. de regul. ante uero nulla eſt. Et ſi ratificatur ualere incipit. ¶ Conſilio 65. & 66. de regul. num. 2.

Profeſsio regularis emundat profitentem ab omni macula, & irregularitate illā præcedente. gl. in Auth. de Monachis. Et intellige ſpecialiter, quo ad prouenientem ex natalium defectu. ca. 1. de filijs presbyt. ad effectum ſuſcipiendi ordines tantum etiam ſacros, non autem dignitates. oper. & etiam indulgentiam plenariam. 22. q. ultima. art. 3. ad 3. ¶ Com. ſecundo. de regul. numer. 60.

Profeſsio Simoniaca duo operatur. Primum eſt, mutatio ſtatus de ſæculari in Regularem, quod non impeditur per ſimoniam, vel excommunicationem. Ideo facta ab excommunicato tenet. cap. cum illorum. de ſent. excom.

Alterum eſt ius habendi uictum indeterminatum ex communi, aut per portionem priuilegiatam.

Et hoc impeditur per Simoniam, & excommunicationem, donec ſubſequatur abſolutio, quia hoc eſt ueluti beneficium. ¶ Com. quarto. de Regular. numer. 25.

Profeſ.

Profeſſio regularis tollit omne votum actum antea, quia ipſo facto commutatur in votum religionis.ca.ſcripturæ.de voto. ¶Manu.ca.12.nu 65.

Facta vbi non obſeruatur regula, non liberat ab obſeruatione regularum, & ſi id cognoſcit, & non intendit ſe obligare niſi ad ea, quæ alij obſeruaut, tenetur intentionem mutare. Maior.4.d.38.q.20. Quod verum eſt, quo ad eſſentialia religionis, non autem, quo ad accidentalia. ¶Ibi.nu.50.

Profeſſionem vere facit, qui dicit trado me tibi in Monachum, vel promitto tibi obedientiam ſecūdum talem regulā. Com. 1.de regul.nu.18.

Profeſſionem nō videtur annullare ęgritudo etiam mortifera niſi adſit ſtatutum in contrarium. ¶Conſ.26.de regu.

Profeſſus.

PRofeſſus cenſendus ille eſt, qui vltra annum habitum religionis de manu commendatarij ſuſceptum geſtauit. ¶Conſ.2.nu.5.& conſ.34.de regul.

Profeſſus non pręſumitur eo ſolo, quod actibus profeſſorum interſit. ¶Com. 4.de regu.nu.72.& conſi.43.

Profeſſus quis non dicitur ſi à maiori parte Capituli non admittitur.arg.l. quod maior.ff.ad municip.cum gl.iuncto tex.ca. fin.de regul.lib.6.¶Conſi.62.

Profeſſus non eſt tacitè, qui vt talis in Monaſterio tractatur, cum deſint aliæ conditiones ſupra relatæ in Verbo Profeſſio. ¶Conſil 36.

Profeſſus religionem in genere non eſt verè religioſus, licet ſit obligatus ad faciendum ſe religioſum ſi inueniat receptores. Silueſt.Verb.Religioſa.3.q.5.¶Com.de regu.nu.53.& conſ.23.& 27.& 39.eod.tit.

Profeſſus nulliter volens exire de religione debet à prælato obtinere patentes literas ſui egreſſus coram Notario Monaſterij, & teſtibus, quibus prælatus declaret illius profeſſionem ex cauſis eſſe ac fuiſſe nullam.¶Conſ.5.eod.tit.nu.13.

Citra recipientis conſenſum inchoando Nouiciatus annum finito eo, de illorū conſenſu iterum profiteri debet.¶Ib.n.19.

Profeſſus nulliter ante ætatem non indiget noua receptione, & ſi exeat, matrimoniū ęque ac laicus cōtrahere poteſt, quia ſicut ex nihilo nihil fit, ita nihilum nihil facit. leg.eius qui in prouincia. ff. de rebus cred.¶Conſi.35.

Profeſſus in vno Monaſterio nō poteſt, vt talis in alio recipi iure communi attento. Secus ex conſuetudine, aut ſtatuto, quo omnes illius religionis faciunt vnum corpus, quia id fieri poteſt cum cauſa. ¶Conſi. 15.vt lite pend.

Profeſſus tacito morbo contagioſo poteſt à ſuperiore expelli.¶Conſ.26. Sed non cenſetur talis, qui antequam profiteatur expreſſe expelli poteſt.c.non ſolum.de regu. Quia tantam libertatem habet Nouitius, quantam, & conuentus: attento autem iure communi cenſendus eſt profeſſus in foro fori.¶Conſi.34.

Prohibitio.

PRohibitio ab ingreſſu eccleſiæ vocatur interdictum.ca.ſacro.de ſent.excomm.& in cā.primo.eod.tit.lib. 6. Dicitur etiam ſuſpenſio vtrobique ſuſpenſio ſi fiat ob culpam propriam. Interdictum ſi ob alienam.¶Conſi.1.de verb.ſignif.nu. 2.Manu.ca.27.nu.156.

Prohibitio alienandi bona eccleſiæ tacita cauſa, vel perſona regulariter nō valet. l.filiusfam.ff.diui.¶Conſ.6.de teſtam. n.3.

Prohibito vno cenſetur prohibitum id per quod peruenit ad illud, quod notat Barth.l.omnino.ff.de ſponſ. Quia prohibitus alienare prohibetur facere actum ex quo ſequitur alienatio, vt conſtat ex gl.recept.l.ſi ita quis.§.ea lege.ff. de verb. obligat. Et prohibitus vendere videtur prohibitus promiſſionem de uendendo facere, ſecundum Deci.conſ.502. Hæc omnia valent vbi militat eadem ratio. ¶Conſi.3. de conſangu.& affin.nu.16.

Prohibita videntur generaliter.ca. quorundam de Iudæi.ſola illa, quæ malo animo, vel æquipollenti iuuandi eos in bello deferuntur.¶De Iudæis. Not.10.nu.16.

Prohibita ſpeciatim ſunt, quę nominibus ſuis ſpecialibus, & expreſſis prohibentur,

tur,generaliter vero,quæ verbis genericis, & quaſi tranſcendentibus prohibentur.Ib. nu.17. Specifice prohibita præſumitur ma la mente facta niſi probentur, vel conijciã tur aliunde.nu.25.

Prohibere tenetur offenſus ne parẽtes, vel amici vindictam ſumant.ca. Petrus. de Homic.¶Man.ca.25.nu.17.

Prohibita quomodo, & quando ſit Venatio, & à quibus poſſit prohiberi. Verb. Venatio.

Prohibita quędã ſunt ſimpliciter, & abſolute.i.quo ad omnem locum,& tempus, quædam vero ſecundum quid,& ſecundario cum non omnis locus,aut omnis tempus includitur.¶De Iudæ.Not.10.nu.30.

Promiſſio.

PRomiſſio, quæ obligat ad peccatum mortale eſt omnis, vera, deliberata, voluntaria etiam nuda rei licitæ,poſſibilis,& notabilis,quam mutatio rerũ ſtatus non eneruauit. Et non ſolum, quę ſit Deo per votum,ſed etiam homini.Hoſt.é. ca.Noli.23.q.1.Non ſolum expreſſa, ſed ẽt tacita.leg.labeo, & l.item,quia.ff.de pact. ¶Manu.ca.18.nu.6.

Ficta, quæ ſit animo non ſe obligandi non obligat.2.2.q.110.ar.3.ad 5 ca.humanæ aures.22.q.5.tex.l.obligationum.1.ff.de pact.adeſt tamen peccatum in illa.¶Ibi.

Facta abſque deliberatione neceſſaria non valet,& tanta ſufficit, quanta ad votũ. Neque facta metu,aut dolo eſt vera in cõſcientia.2.2.q.89.ar.7. Neque in foro exteriori.Neque rei illicitæ.ca.in malis.22.q.4. Neque rei impoſſibilis.l.impoſſibilium. ff. de reg.iur.& ca.nemo ad impoſſibile. eod. titu.libr 6.Neque rei paruæ obligat,niſi ad peccatum veniale.Neque ſi ſtatus rei mutatur.2.2.q.110.ar.3. Vt ſi illa cui promiſiſti te ducturum adulterata eſt.ca. quemadmodum. de iureiur. Aut ſi quod tempore promiſſionis erat licitum factum eſt illicitum.arg.ca. quintauallis. de iureiur. Vel ſi altera pars remittat, vel ſuam pro parte nõ impleat.l.cum proponas. C.de pact. ¶Vbi ſupra.

Promiſſio reciproca,quæ vulgo(ſcomeſſa dicitur) de aliquo certo euentu præterito,vel futuro, niſi adſit dolus cum notabili damno non eſt mort. quia nullæ legi iuſtitiæ eſt contraria, immo conſona. l.cum ad pręſens.ff.de reb.cred.Sed vt plurimum obſtat liberalitati.Et ſi Maior.4.d.15. q.5. Adrian.4.de reſtit. quol.de ludo contrariũ ſignificare videantur.¶Man.c.20.nu.18.

Promiſſio legitime facta non poteſt ſine peccato reuocari.l.1.& toto.tit.ff.de cõdit.cauſ.data.& cap.1.de pact. ¶Conſil. 3. de donat.

Facta metu etiã non iuſto non obligat, quo ad Deum,quod ſentit Hoſtien.& Ioã. And.in ca.verum.de iur.iur.Adrian. vbi ſupra.Sotus.4.de iuſt.& iur.q.7.¶Conſi.1.de his,quæ vi.num.9.Et ſi metus iuſte illatus eſt non reſcinditur,quod colligunt.Barth. & alij in l.ſi mulier.ff.de eo,quod metu cauſa.¶Conſi.27.de regul.nu.2.

Promiſſio facta pro palmatio litis. Verbo Pactum.

Promiſſio facti Sanctis cenſetur votũ, quia videtur facta Deo.Tho.2.2.q.85.ar.5. Facta vero homini puro non eſt votum.Et ſi fiat homini de aliquo bono poteſt cadere ſub voto materialiter:facta vero Sanctis vt homini eſt materia tãtum voti. Facta ad faciendum certiorem futuræ rei illum cui ſit,non eſt votum.¶Conſi.3.de voto.

Promiſſio de impetranda diſpenſatione alienationem rei alienam prohibitæ nõ validat.¶Conſ.5.de empt & vend.nu.7.

Promiſſio conditionata,etſi ante euentum conditionis non obliget, poteſt tamẽ eſſe mala,vt ſi quis promitteret alteri centum ſi occideret intra annum. Et ex illa nõ poteſt agi.l.generaliter.ff.de verb.oblig.c. 1.de Homic.lib.6.¶Conſ.51.de pręb. n.5.

Promiſſio facta in curia pro gratia,& iuſtitia obtinenda ea etiam non obtenta extrauag.Greg.13.Excommunicationẽ inducit.Et ſufficit, vt fiat in vtilitatem tertij. Et licet nõ detur, quod ꝓmiſſum eſt per multa allegata. in Com. de datis, & promiſſ. Not.12.nu.28.

Promiſſio de matrimonio cum hæretico turpis eſt, & ipſo iure nulla.cap.in malis.22.q.4.& l.iuris gentiũ.ff.de pact.¶Cõſil.38.de ſponſ.nu.6.

Pro-

Promisſio de facienda aliqua re intelligitur intra tempus boni viri arbitrio declarandum.l.1.ff.de iur.deliber. ca.de cauſis. de off.deleg.¶Conſi.31.de ſponſ.nu.5.

Promisſio geminata plurimum prodeſt iuxta annotata poſt alios à Feli.in c. ſi quādo.de reſcrip.¶Conſ.31.de ſponſ.nu.6.

De ſoluendo vſuras non obligat, niſi ſit iurata. ca.debitores.de iur.iur.poteſt tamē petere ab epiſcopo relaxationem iuramēt. ¶Conſi.3.de vſur.

De re,quę tacitè ineſt dilationem nō viciat.gl. memorab.ca.ad audientiā.de reſcr. arg.ca.ſignificaſti.de elect.& l.3.de legatis. ¶Conſi.1.de ſimon.nu.4.

De ſoluendo aliquid pro beneficio ſine animo ſoluendi nō inducit ſimoniam, etiā facto inſtrumento publico. ſecundum Caietanum.2.tom.tract.9.q.2. de ſimo. Sotus lib.9.de iuſt.& iure.q.5.ar.1.¶Conſ.12.de ſimon.Manu.ca.23.nu.106.

De dando,regulanda eſt,vt pactio,& ita nequę licita, neque illicita venialiter tantum, neque mortifera ſecundum intentionem tantum meretur pœnas extrauagant. Greg.13.Not.10.nu.21.

Promisſio longe poſt habitam poſſesſionem facta opus eſt charitatis, & non confidentia iudicanda.¶Conſ.66.de ſim.nu.2.

Quæ ipſo iure eſt nulla non comprehēditur in extrauag.Greg.13.de datis, & promisſis.¶Conſ.50.de ſent.excom.

Promisſio generalis antidotalis non adducens vllam obligationē ciuilem, vt dicto. Non ero tibi ingratus Non inducit has pęnas, neque acceptatio talis promisſionis. ¶Com.de datis.Not.12. nu.24. Niſi fiat in finem componendi ſe,vel alium.

Promisſio ad complacentiam non obligat,quia fit ex vrbanitate,generalibus verbis ſine animo ſe obligandi. ¶Ibid.nu.23. Etſi eſt promisſio tacita dandi aliquid ſufficit,ſed non ſola intentio promittendi, paciſcendi non facti promisſione,aut pactione expreſſa,vel tacita.Ibi.

Promisſio beneficiorum vacandorum vetatur,ne detur occaſio mortis alienę optandę. cap.2. de Conceſſ. præbend. cap. ne optandæ.eod.tit.lib.6.¶De ſpol.cler. §. 19.num.4.

Promittens aliquid videtur promittere id,ſine quo promisſio conſiſtere non poteſt.arg.l.2.ff.de iuriſd.omn.iud.ca.præterea.de off.deleg.¶De vſu.nu.66.

Promittēs per verba generalia talia,quę ad licita non inducerent obligationē peccat mortaliter, non tamen incurrit pęnas. ¶Conſi.59.de ſent.excom.

Promittens ſeipſum non obligat proxonetam,nec tenetur mandati. Quia,qui promittit obligat ſe, vel ſaltem habet animum obligandi ſe naturali obligatione.iuxt.l. 1. ff.de pollicit.& §.ſi ſeipſum.inſtit. de inutil.ſtipul.& melius.l.2.ff.de proxenet.

Promittens non excuſetur ob difficultatē præſtandi rem promiſſam. l.continuus. §.cum ita.de verb. oblig. ¶ Conſil. 51.de præbend.nu.4.

Promittere cum iuramento,& promittēdo iurare diuerſa ſunt,iuxta verum intellectum.c.clericus.de iureiur. ¶Conſ.1.eo.ti.

Promittens non ducere vxorem aliam, quam illam,nō tenetur eam ducere ſi vult ſine vxore manere.Palud.4.d.29 q 1.art.1. Adrian.4.de matrim.q.2 Silu.ſed male contra tenet. Verb.matrim.2. q. 10. ¶Manual. 22.num.27.

Promittens ſe ducturum aliquam virginem , quam deflorauit, ſiue animo vero, ſiue animo ficto, tenetur ad implenda promiſſa in vtroque foro , & multo magis ſi iuramento firmauit.ca.1.& ca.qualiter. de pact.adiuncto.ca.quacunque arra. 12. q.5. niſi eſſent valde inæquales. ¶Manu.ca. 16. nu.18. Verb.Virgo.

Propheta.

† PRopheta dicitū quaſi procul fans, vel procul uidens,inquantum, ſcilicet cognoſcit ea , quæ ſunt procul ab hominum ſenſibus, & ſecundum locum,& ſecundum tempus.iuxt. D.Th.3. p. q.7.ar.8.adde ex diuina reuelatione.

Prophetas ſuos habet Dæmon, ut energumenos, qui tamen ex diuina diſpenſatione, & inſpiratione pronunciant aliqua mortalibus,ut patet.nu.21.de Balaam, qui erat Ariolus.ſicut,& Sybillę multa de Chriſto conſtat pronunciaſſe, hinc colligimus

Pro-

Prophetas duplices. Veros, ſcilicet qui ve ritatis ſpiritu ſemper afflantur. Et falſos, qui non ſemper falſa dicunt ſic Deo per mittente.¶De Iudi. Not. 2. nu. 26.

Prophetis cõſulere ſuper tẽporib. olim licuit. 1. Reg. 3. 4. Reg. 1. hodie autem non, quia hic promittebantur tãtũ temporalia; modo autem promittũtur ſpũalia. Th. 2. 2. quæſt. 95. artic. 2. & Caietan. Ibid. ¶Conſi. 1. de ſotul. num. 1.

Propoſitum.

† PRopoſitum ſimpliciter acceptum, dicit voluntatem faciẽdi aliquid ille enim dicitur proponere, qui firmiter vult aliquid facere. Bonau. 1. ſent.

Propoſitũ in mente retẽtũ parit abortũ l. ſi repetendi. C. de cond. ob cau. in multis allegatam à gl. ¶conſi. 1. de teſta.

Propoſitum, & deliberatio, quamuis fir ma non obligat, vt tradũt omnes in cap. literaturam, de voto, poſt S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 1. ¶Conſi. 2. de voto. & conſi. 6. & 8. Com. cap. poſt. de pœn. diſtin. 2. & cap. fra tres. diſt. 5. nu. 19.

Propoſitum in propoſito debet operari, ſicut oppoſitũ in oppoſito. l. & ſi cõtra. ff. de vulg. c. ſciendi. 8. q. 1. ¶conſ. 22. de pr̨ ben. & conſi. 2. de ſimo.

Propoſitũ virtuale vitandi futura ſufficit ad contritionem. Maior. 4. diſt. 14. q. 1. quando defectus temporis, vel qųdam in culpabilis conſideratio pœnitentis fuit in cauſa, quo minus haberet formale. ¶Manual. cap. 1. num. 2. Idem dicendum de orã te, ſacrificante, bona in Deum referente, &c. Ibid. nu. 13.

Propoſitum, & deliberatio, quæ ſecũdũ Panor. in c. literarum, de voto dẽt promiſſionem pr̨cedere, intelligi debẽt de pr̨cẽ dentia naturæ, ſeu cauſ̨, & non temporis, quia deliberatio poteſt fieri in momento. ¶Manu. ca. 12. nu. 26.

Propoſitũ ſine ꝑmiſſione tacita, vel expreſſa, non facit votũ, ẽt ſi quis induat habitũ Religionis. Palu. 4. & Anto. cõtrarium tenẽt per c. cõſulti. de Regul. Sed in ſuo ca ſu aderat promiſſio, ſaltem implicita. Ibi.

Proprietas.

† PRoprietas ſecundum Silu. Idẽ eſt, vt Dominiũ. Ideo vide ver. Dominiũ.

Proprietas, & voluntas appropriãdi Monachis, non omnis eſt mortalis. Et cõſequẽ ter non omnis eſt prohibita. c. 2. & ca. Super quodam. de ſtatu monac. ſicut proprie tas paruæ rei, quæ pro nihilo reputatur in omni materia. Conſ. 75. de Reg. 12.

Proprietas vltra tres ſolidos ſtatuto Carthuſianorum excommunicatur. nu. 19.

Proprietarius reus eſt, q occulte ſine licẽ tia prælati aliquid tenet. Io. And. in c. cũ ad monaſterium, de ſtat. mona. ¶Ibi. nu. 49.

Proprietatis peccatũ incurrit, qui ẽt cõ ſentiente prælato tenet aliquid ſine cauſa iuſta, licet non incurrat pœnam proprietarij ſi eſt paratus reddere communitati ſimul ac fuerit requiſitus. ¶Com. 2. de Regul. num. 21.

Proprium.

PRoprium dupliciter dicit. Primo quo ad dominiũ, & proprietatẽ, vel quaſi, vel quo ad verã poſſeſſionem, aut quaſi vnius pecuniæ, vel quo ad vſum fructũ, vel vſum, pſertim quatenus ſunt iura, qualis generis proprij Deus, & ſoli homines liberi ſunt capaces ſuo nomine, non aũt regulares, qui per votum ſolemne illud renũciarunt. c. non dicatis. 12. q. 2. Tho. 2. 2. q. 186. ar. 3. Secundo, Quo ad detentionẽ, & vſũ adminiſtrandum, & poſſeſſionem factũ tãtum. Cuius ſunt capaces ẽt ſerui, & Monachi nomine ſuo. l. ſtipulatio. §. hæc quoq; ff. de verb. obli. c. Monac. de ſtatu Monac. ¶Com. 1. de Reg. nu. 15.

Proteſtatio.

PRoteſtatio contrario facto tollitur ca ſollicitudinem. de appel. c. olim. de cen ſibus. ¶Com. 3. de Regul. num. 14. Manual. cap. 22. num. 78.

Proteſtatio animi declaratiua operatur, vt actus dubij conſequentes intelligãtur ſecundum illam, iux omnes in ca. cum M. de conſt. l. non ſolum. §. morte. ff. de oper.

 nou.

nou.oper.nunc.¶Conſi.34.de regul.Intentionem facto contrariam non arguit. Conſi.7. de temp.ord.nu.7.

Proteſtatio ſubmittentis ſcripta ſuæ eccleſiæ iudicio excuſat. Caſus eſt clariſs. in ca.Damnatus.§.in nullo tamen.de Summ. trin.quod ante ſenſit d.Hierony. relatus in cap.hæc fides.23.q.1.Et conſenſit Auguſt. relatus in ca.dixit Apoſtolus. 24.q.1.
Et ratio eſt,quia in his, quæ pendent à voluntate vnius proteſtatio declaratoria animi,etiam ſi ſit contraria facto iuuát.iux. Panorm.communiter recept.in ca.cuncta.de conſt.nu.19. Conſ.18.de here.nu.14.

Proteſtatio facta verbo tantum, ſed nō animo ne procedatur ad deformationem non excuſat ab irregularitate ſubſecuta deformatione.¶Man.c.27.nu.226.

Prouincialis.

Prouincialis non poteſt excludere à Prouincia deputatum in ea à generali.¶Conſi.1.de ſen.& re iud.nu.2.

Procuratorem à conuentu legitime cōſtitutum,non poteſt reuocare. arg.ca.1. de regu.iur.¶conſi.12.de elect.Non poteſt diſpenſare ſuper voto tranſeundi ad ſtrictiorem.¶Com.4.de reg.nu.22.

Prouiſio.

Prouiſio legis cōtra ius commune ad vſus in ea nón expreſſos non extenditur.l.ſi vero.§.de viro. ff.ſolut.mat. ¶Conſi.34. de præben.nu.1.

Prouiſio noua ob ſimoniam temporis, & fructuum mentionem facere debet. Cōſi.2. eod.titu.nu.2.

Prouiſio cathedrarū per ſuffragia Scholaſticorum periculoſa eſt.

Proxeneta.

Proxeneta ille eſt, q vulgo ſenſalis dicitur,& interueniens in contractib. ex quib.vtilitatem ſibi comparat. Quod ſi in vſuris interuenerit tenetur ad reſtitutionē quando rogat aliquem, vt det mutuum. Anton.2.p.tit.1.c.9. §.13. Cum interueniente principaliter ex parte vſurarij, non autem uolentis recipere ab illo, qui paratus eſt. ¶Man.cap.17.nu.267.

Peccat etiam ſi ſuo ſtipendio non contentus cum mendaciis plus rem vendit,& minus dat Domino cum obligatione reſtituendi.¶cap.23.nu.98.

Pluſquā ſibi debitū ſponte datū nō tenet reſtituere, ſed quia multum peccant hmōi proxenetæ deberent animaduertere ſaltem ad pœnam,quam merētur in foro interiori,& in quam poſſent incidere in foro exteriori.¶conſi.30.de vſur.

Proximus.

Proximus ille dicitur, quem nemo antecedit.l.proximus.ff.de verb.ſignif. Conſi.1.de conſ.eccl.

Proximus omnis continetur in quarto præcepto de honore parentum, ſecundum Bonau.3.d.37.in expoſitione litteræ,quatenus præceptū extenditur ad actus virtutis, & charitatis,erga illum. Man.c.14.n.3.

Proximū,qui non diligit charitate cū tenetur.i.pp Deū, & quia eſt capax beatitudinis peccat.Cū excludit illum à ſuis orationib. 2.2.q.25.art.4. vel ſi hēt animū illū non ſubuenire eo,ꝙ ſit peccator,vel offenderit.Thom.ibi ar.8.Si deſiderat, vt delinquat mortaliter.¶nu.13.

Proximū à dāno defendere magis præceptū,quàm ſubuenire ei lucro. quia plus fauent iura agenti de damno uitando, quā de lucro captando.l.2.§. portio. ff. ad leg. Rhod.de iact. ¶Ca.24.nu.22.

Proximū liberare a mortis periculo tenemur, cum eſt in neceſſitate conſtitutus. ¶Ca.14.nu.10.ca.15.num.6.& 17.Com.in prin.de pœn.d.5.nu.14.

Proximi animæ ſalus præferenda eſt ſaluti proprij corporis.¶Ca.24 nu.9.

Proximo, qui deſiderat notabile damnū animæ,uel corporis peccat. c.14. n.24.

Proximus, qui eſt pubertati contrahēdo ſaltem naturaliter obligatur. l.1.ff.de actio & obligat.per multa quæ allegat Dec. in l. in negociis.ff. de regul.iur. ¶Conſil.39.de ſponſal. num.2.

Pru-

Prudentia.

PRudentia uirtus eſt, quę inclinat ad quærendum vera bona per vere bona media. 4. Ethico. & Thom. 2.2.q. 47. artic. primo. Et habet duo vitia contraria per ſimilitudinem. nu. 3.

Prudentiam carnis, ſeu mundi, quę inclinat ad quærendum bonum, apparens per media bona, vel mala. Et aſtutia, quæ inclinat ad quærendum uera bona, ſed per media mala. 2.2. quęſt. 55. ar. 1. ¶ Manu. cap. 23. nume. 77.

Prudentia nobis neceſſaria eſt ad bene viuendum, vt ait Thom. 1.2. quæſtion. 58. artic. 5. Non tamen ineſt nobis à natura. 2.2. quæſt. 47. artic. 15. Quę ſi in infantia appareat præueniens ætatem indicium virtutis eſt. ¶ De reſcrip. excep. 8. nu. 2.

Publicum.

PVblicum illud appellatur, quod eſt Notorium, manifeſtum, vel famoſũ. Notorium, quod nititur maiori parti. Manifeſtum, quod nititur fama maioris partis orta a ſcientibus. Famoſum, quod nititur fama maioris partis orta ab vno ſciẽte, vel ex indicijs, vel præſumptionibus illi æquipollentibus. iux. gl. cap. manifeſtæ. 2. q. 1. & ca. veſtra de cohabit. cler. ¶ Manu. c. 27. nu. 255. ca. 21. nu. 55.

Publici cõuentus in bonum finem ſunt iuſti, & boni. ca 14. nu. 44.

Publica dicuntur acta coram Notario. Verb. Acta. & Verb. Notarius.

Publicæ honeſtatis impedimentũ. Verbo Matrimonium. Publica peccata. Verbo Peccatum.

Pudenda.

PVdenda membra nuda oſtendens, vel videns ſine circunſtãtia iuſtificante etiã ſine intentione inducendi ad culpã mortalem peccat mort. quia occaſionẽ peccandi mor. dat. ¶ Man. c. 14. nu. 36. c. 23. nu. 28. c. inter verba. concl. 6. nu. 9.

Pudenda Sanctorum nominare grauiſſimum eſt peccatum: etiam ſi id faciat iocãdi gratia. ¶ Ca. 12. num. 85.

Pudendis qui caret ſi ita natus eſt, aut per vim a parentibus fuit caſtratus. Irregularis non eſt. ¶ Ca. 27. num. 199.

Pudicitia.

† PVdicitia à pudore deſumiť in quo verecundia ſignatur. Et ideo oportet, ꝙ proprie ſit circa illa de quibus homines maxime vetecũdantur, id eſt actus venereos, & præcipue circa ſigna illorum, vt ſunt aſpectus, oſcula, & tactus, de quibus ſuis locis. Tabie. verb. Pudicitia. ex Tho. 2.2. q. 151. ar. 5.

Pudicitiam attentare, ut agere, ut ex pudico impudicus quis fiat, quod ſi quis attentat iniuriarum actione tenetur. Attentat autem quis, cum blanda oratione appellat formoſam, ſeu utitur aliis uerbis artificioſis fœminas ſe amare inſinuans appellã do ſe ſeruitorem, &c. ¶ Com. c. ſi quis fœminam. de pœ. diſt. 1.

Puella.

PVella nobilis non excuſatur per conſuetudinem ab audiendo Miſſam, aut concionem, quando ad ludos & feſta ducitur. Sed bene excuſatur, quando id illi a parentib. prohibetur, vt ait Ange. verb. Feriæ. §. 42. Silu. verb. Miſſa. q. 2.

Et tunc excuſat etiam mater, quæ curã domus habet. arg. c. Acceſſorium. de regu. iur. ¶ Man. c. 21. nu. 9.

Puer.

PVeri ex iure humano non poſſunt ante annos pubertatis obligari ad votũ, neque ad matrimoniũ ob defectũ iudicij, qui requiriť gl. ſolem. & recep. in ſum. 20. q. 1. & c. mulier. 32. q. 2. Conſi. 39. de ſponſ.

Ante 14. annum ſunt beneficij incapaces per Cõc. Trid. ſeſ. 24. c. 6. Hoſt. quem ſequitur Panor. in c. ſuperinordinata. de præben. ¶ conſi. 2. ad preb. Vide verb. Infans.

Puluis.

PVluerem ex cerebro hominis raſo cō tra morbum caducum, uel alium an efficere liceat non poteſt determinari niſi determinetur quæſtio in generali an liceat in extrema neceſſitate neſci humanis carnibus, uel eas aſſeruare pro medicinis, & uti, de quo nullus eſt textus in toto corpore iuris, neque Cęſarei, neque Pontificij. Pars negatiua in ſcriptura uidetur determinata. 4. Reg. 6. Deu. 28. & Hier. 19. Sed uidetur intelligenda, de his, quæ filios occidunt in extrema neceſſitate ad comedēdū. Quod liceat Medicis, Chirurgicis, & Pharmaco polis humano adipe, & oſſibus uti ad medicandum id ex priuilegio poteſt contingere, ſed ipſe uideris. ¶Conſ. 2. de ſortil.

Punitio.

PVniri nemo debet ob culpam alterius regulariter. c. quęſiuit de his quę fiunt à Maior. & l. ſancimus. C. de pęnis. ¶Conſ. 26. de pœn. & remiſ. Hinc ſequitur, quod filius non poteſt puniri crimine læſæ maieſt. ſi eſt innocens à parentibus commiſſo. Impeditur tamen euētus bonorum illorum, quæ propter illud fuerunt publicata. iux. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. Maieſt. & ca. cum ſecundum. de hæret. lib. 6. ¶Ibid. nu. 8.

Pupillus.

PVpillus in loco habitationis conueniri poteſt etiam extra locum originis. gl. l. 1. C. ubi petant. ¶Conſ. 2. de tem por. ord. nu. 5.

Pupilli, uel minoris bona non defendēdo, uel alienando, uel eorum ius perdendo peccat cum obligatione reſtituendi. Vide Verbo Tutor.

Pupilli mores deprauatos non corrigēs, & caſtigans. Vide Ibid.

Purgatio.

1 PVrgatio ſonat eductionem viliū ſordiū de aliquo. Et quo ad peccata duplici ter fit quanīū ad Deū per ſacramenta, quo ad culpam, & pœnam, & pro tribulationes, & ignem purgatorij, quo ad pœnā, & culpam venialem. Quo vero ad hoīes, ſecundum Ruin. Eſt de obiecto crimine innocentiæ oſtenſio per iuramentum, vel alio debito modo. Et eſt duplex. Altera vulgaris, ideſt à vulgo Diabolico inſtinctu adinuenta. Et altera Canonica, ſcilicet Canonico iure introducta. 2. quæſtion. 5. fere per totum. Silu.

Purgatio vulgaris fit per duellum. cap. 1. & 2. de vulgar. Purg. Et aliis modis, qui ferè omnes ſunt illiciti niſi permittantur à Superioribus. ¶Conſil. 1. de purgat. vulga.

Purgatio Canonica per quā quis de hæreſi, vel alio crimine ſe purgat eſt de obiecto crimine innocētiæ oſtēſio iuxta coēm probatur ex ca. ex tuarum, & cap. inter. de hæret. Et fit per iuramentum, vel aliquo iudicis decreto. Et qui iuxta præſcriptam formam purgatur abſoluitur. ¶Conſil. 5. de hęret. num. 3.

Purgatur à crimine nemo coram Deo niſi per remiſſionem peccati. cap. firmiſſime. 15. q. 5. ¶Com. cap. non poteſt. de pœnitent. diſt. 1.

Purgatus interdum pro diſpoſito ad purgationē accipitur per deteſtationem peccati, & ſpem veniæ. ¶Ibi. nu. 4.

Purgatorium.

PVrgatorium locus eſt, in quo animæ defunctorū, quæ ī gratia Chriſti gratumfaciente deceſſerunt à reliquiis pctōrum purgatæ, quō nitidę ad notiſſimā Dei præſentiam, & viſionem admittūtur. Conc. Trid. in Doctrina. de Sacram. & apparet in Bulla. Eug. 4. quod detur. Vide Th. & alii in 4. diſt. 20. & 45. Echius. in li. ſuper hoc. Alph. de Caſtr. contra hæres. Verbo Purgatorium, & verſ. ſuffragium. ¶De indulgen. Not. 16. nu. 6.

De Purgatorio apud antiquos rariſſime fiebat mentio, vel nulla formaliter ſub hoc verbum, ſ. Purgatoriū. Et hoc modo intelligēdus eſt Roffenſis. Sed ſępe in ęquipollētibus.

tibus. ¶Ibid. Not. 7. num. 8. de pœn. diſt. 7. ca. vltimo. §. ſi quis.

Purgatorij locus duplex alter ſpecialis. i ſecundum ſpecialem Dei determinationẽ. Et non eſt alicubi determinate, ſed eſt vbi quis peccauit, vel alibi. vide Greg 4. Dial. Alter eſt generalis. i. ſecundum legem cõmunem. Et is creditur eſſe in Inferno circa centrum terræ ſupra locum damnatorũ. Et inferior puerorum limbo. ¶De pœn. d. 7. ca. vlt. §. ſi quis. nu. 13.

Purgatorij pœnæ maiores ſunt, quam huius ſæculi, & etiam, quam Chriſtus pro tulit in cruce. ¶Ibi. nu. 16. Et ratio eſt, quia dolor animæ ſeparatæ patientis ad ſtatum futuræ damnationis pertinet, vt ait. Th. 3. p. q. 46. ar. 6. Et ideo excedit omnẽ malum huius vitæ. Et conſequenter dolorem etiã Chriſti. ¶Ibi. num. 24. & 25. de indulgent. Not. 32. nu. 8.

Puritas.

Puritas apud latinos munditiam ſignificare videtur. iuxta illud Perſij: purum, & ſine labe ſalinũ. Et facit. cap. pura. 3. q. 9. & ca. ſtatutum. §. inſuper. de reſcrip. li. 6. ¶De pœn. d. 5. ca. fratres. nu. 2.

Pyrata.

Pyrata latrunculus eſt marinus, q. principaliter in agendis prædis pertractãdis, aut interficiendis in mari occurrentibus verſatur. Et hi proprie per Bulla Cœnæ excommunicantur quicquid dicat. Ang. Verb. Excommunicatio. 5. caſu. 17. & Silueſt. Ibi. caſu. 28. Caie. Ib. caſu. 78. ¶Manu. ca. 27. nu. 59.

De Litera Q.

Qualitas.

Qualitas iuncta verbo debet intelligi ſecundum qualitatem actus. l. in delictis. §. 1. ff. de noxialibus. ¶Manual. cap. 27. nu. 255.

Similiter iuncta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi. d. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. ad leg. Aquil. ¶De Iub. l. Not. 32. nu. 38.

Qualificatum cum quid requiritur non ſufficit, vt illud ſit ſimplex. cap. notificaſti. 33. q. 3. adiuncta. gl. commendata a Panor. & alijs in ca. cum in locum. de ſponſ. ¶Cõſil. 18. de temp. ord. nu. 2.

Quantitas.

Quantitas damni, vel debiti reſtituenda eſt ſi eſt certa, ſi vero incerta ad arbitrium boni viri penſatis circunſtantiis. l. certi conditio. ff. de rebus. cred. ¶Manu. ca. 17. nu. 27.

Quantitas puta quãta requiratur ad cõſtituendum peccatum mor. Verb. Furtum.

Quæſtor.

Quæſtores eleemoſinarum appellantur illi, qui ex venditione, locatione, vel oſtenſione reliquiarum, & aliorum ſactorum cum pacto, vel ſine principali aliquid recipiendi turpem ſibi lucrum acquirunt. Et tales ſunt reprobati, & damnati à Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 9. ¶Manual. ca. 17. nu. 69.

Tales etiam ſunt, qui eleemoſinas quærunt prædicando, & indulgentias proponendo, quod eſt omnino prohibitum per Conc. Trid. vbi ſupra. ¶Conſ. 79. de reg.

Quæſtores eleemoſinarũ, qui ad quærendas eleemoſinas deſtinabantur olim debebant eſſe diſcreti, modeſti, &c. prout illis præcipitur. cap. cum ex eo. de pœniten. & remiſſion.

Qui tamen contrafacientes plurimos errores committebant. ¶De Iub. Not. 31. nu. 46. Vide ibi ad longum.

De Litera R.

Rancor.

† Rancor. iuxt. D. Tho. 2. 2. q. 35. art. 4. ad 2. & qq. de malo. q. 2. art. 4. Eſt diſplicẽtia cõtra aliquem propter, quæ deſiderat malum alteri, & eſt filia

Accidiæ, & aliquando Iræ. Tabien. Verbo. Rancor.

Poteſt eſſe duplex vnus bonus, qui naſcitur ex Ira, quatenus quis appetit, vt per iudicem caſtigetur delictum, quem aliquando tenetur quis concipere, conſeruare, & oſtendere. ca. is, qui, & ca. diſplicet. 24. q. 4. Silu. Verb. charitas. q. 4. Patet quando ad ſalutem ſpiritualem offenſoris, vel ad Dei obſequium id confert. ¶Manu. ca. 14. n. 25. Alter eſt malus, quo indignamur in bene monentes, per quem ſi tranſgredimur aliquod præceptum, peccatũ mor. eſt, uel ueniale. ¶Ibi. ca. 23. nu. 25.

Raptus.

RAptus à rapiendo deducitur, & poteſt eſſe, & rerum unde rapina, & perſonarum Tum publicus, ut fit à pyratis. Tum priuatus. Qui ſi fit uxoris alterius, ſeu deſponſatæ, eſt matrimonij impediment. De quo verbo Matrim. vide Conc. Trid. ſeſ. 24. c. 6. de reform. Matrim. ¶Man. ca. 22. num. 74.

Raptus ſic acceptus, ablationem uiolentam ſignificat, qua fœmina ab vno loco ad aliud traditur. 2. 2. qõ. 66. ar. 9. & q. 154. art. 7. c. De raptoribus. 36. q. 1. & l. ſed eximendi. ff. ne quis. Et qui ſic rapit incidit in pœnam excommunicationis, & ſecũdum leges Ciuiles in pœnam capitalem, vt notat Paul. Caſtr. in l. raptores. C. de epiſc. & cler. Non eſt autem talis, qui virginem voluntarie ſe ſequentem etiam ſtuprat, quia ſtuprum aliud eſt à raptu, cum illam non adducat de loco ad locum, & pœna ſtupri alia eſt à pœna raptus. Ideo dicit Ioan. ab Ancha. in Rubric. de raptor. quod qui vult probare raptum, debet articulare, ita vt violentiam factam concludat.

Quamuis videatur ſufficere perſuaſio exeundi à domo patris ipſa volente p munera data, ſeu promiſſa ex mente Angeli in Auth. de lenonibus. §. fin. ¶Conſil. 1. de Rap. per totum.

Raptor dicitur, qui aliquam violenter contra voluntatem ipſius, vel potius eius à domo ſua extrahit: quamuis id faciat ad ducendam illam in vxorem poſt habitam copulam, & etiam quando violenter extorquet copulam. d. cap. raptores. 36. quæſt. 2. ¶Manu. ca. 16. num. 3.

Raptor non poteſt habere raptam in vxorem quandiu in poteſtate ſua eſt, niſi ab eo ſeparetur, & conſentiat poſita primum in loco tuto. Conc. Trid. vbi ſup.

Neque refert ſi quis rapiat contra volũtatem ipſius puellæ conſentiente patre, aut contra voluntatem patris cõſentiẽte puella. Thom. 2. 2. quæſt. 154. art. 7. ¶Conſil. 32. de ſponſa.

Rapta cum raptore ſecundum Canones antiquos poſt pœnitentiæ purgationem, & ſatisfactionem poterat contrahere. 36. q. 2. cap. apud omnipotentem Quod Concil. Trident. limitat valere, quando poſita fuerit in libertate, non quod matrimoniũ contractum inter illos, ſit omnino prohibitum, iuxta legem iniuriam. C. de rapt. virg. quæ hodie non eſt ſeruanda. Sed quia libertas plena in id requiritur, quam mulier non poteſt habere, donec in poteſtatem raptoris manſerit.

Et ideo nec Matrimoniũ tunc, neq; ſpõſalia ad quæ eadem libertas requiritur. ca. cum locum. de ſponſal. ualorem habent ¶Conſi. 3. de conſangu.

Ratificare.

† RAtificare eſt ratum habere aliquid vnde ratihabitio, & ratificatio rei alicuius, eſt validatio, ſiue res à ſe geſta ſit ſiue ab alio.

Ratificare videtur geſta exercens, quæ per metum fuerunt facta eo ceſſante, dum ſcit illa tunc fuiſſe nulla. Secus ſi ignorat, dum illa exercet alio animo, quàm ratificandi, ut ait Bart. l. 2. C. quod met. cau Conſi. 3. de his, quæ ui. num. 9.

Ratihabitio ordinans in male ordinatis operatur, vt illi remaneant habiles, quo ad ordines alios ſuſcipiendos, & ad beneficia. cap. Lugdunenſis. 9. quæſt. 2. ¶Conſil. 25. de temp. ord. num. 5.

Ratificatio in delictis locum habet. cap. cum quis. de ſentẽ. excommun. etiam in ſimonia. cap. pe. cum gl. de elect. ¶Conſ. 10. de ſimon.

Rati-

Ratificari ab aliquo nõ poteſt, quod eius nomine nõ eſt factum. c. ratum. de reg. iur. lib. 6. ¶ Conſ. 25. de Homicid. nu. 6.

Ratũ habẽs damnum ſuo nomine datũ tenetur ad reſtitutionem, quia mandare ui detur. ca. ratihabitionem. de reg. iur. Si autẽ non habet ratum licet laudet peccat quidem, ſed nõ tenetur ad reſtitutionem: per d. ca. ratihabitionem lib. 6. & ca. cum quis. de ſent. excom. ¶ Man. ca. 17. nu. 133.

Ratificare profeſſionẽ. Verb. Profeſſio.

Ratio.

Ratio unica legis habetur pro expreſſa. arg. l. ſingul. quamuis. C. de fideicommiſſ. iuncta gl. & Bal. ibidem. ¶ De red. eccl. q. 2. Mon. 21.

Ratio eſt anima legis. ca. Marchio. 1. q. 1. ca. fi. de reg. iur. lib. 6. ¶ De orat. ca. 19. nu. 109. rubr. de ind. nu. 53.

Ratio legis uidetur cauſa finalis cur eã fecerit legiſlator. ¶ Dict. rub. nu. 74.

Ratio neceſſario concludens lex eſt, nec refert an ſit mediata, uel immediata, dummodo concludat. ¶ Cap. ita quorundam. de Iudæis. nu. 14.

Ratio eadem quando militat, idem ius ſuadet. l. illud. ff. ad leg. Aquil. c. 1. de transl. prælat. ¶ Conſ. 1. de depoſitis.

Rationes optimæ gubernandi ſunt tres. Ariſtocratia ſiue optimatum. Democratia ſiue popularis. Et Monarchia ſiue regalis, quæ eſt unius, quæ omnes alias antecellit, ſecundum Ariſt. 5. Ethic. & 3. polit. pro quo eſt. ca. in apibus. 7. q. 1. ¶ De iudic. Not. 3. n. 16. Com. 3. de regul. nu. 15.

Reatus.

Reatus peccati eſt obligatio ad pœnã nata ex peccato ex Magiſt. 2. ſent. d. 42. Et aliquando ſignificat culpam, & quãdoque pœnam, id tamen non contingit ex originaria verbi ſignificatione. Sed quia cũ reatus ſit quoddam medium inter illa, nomen eius transfertur ad ſignificandum extrema. Eſt tamen uerbum nouum, & incognitum Ciceroni. Et à Muſcula ſub Aug. Cæſare uſurpatum, ut docet Quintil. li. 8. inſt. c. ca. 3. pro ſtatu rei criminis, quod colligitur ex l. ſi quis. ff. de pœnis. Apud nos uſurpatur pro obligatione ad pęnam, ut patet per Gregor. in cap. peccatum. de pœn. diſtin. 1. Et eſt duplex uidelicet ad pœnam æternam, & temporalem. ¶ Man. prælud. 7. nu. 21. de indulg. Not. 10. nu. 4.

Reatus peccati nihil aliud eſt, quam ſtatus peccatoris pœnæ obnoxius. Tho. 1. 2. q. 86. ar. 1. Significat enim ſtatum rei criminis. iuxt. l. uelitem. ff. de Iniur. Eſt autem talis ſtatus reſpectus triplicis pœnę. ſ. remorſus conſcientiæ legis diuinæ, & humanæ. ¶ Vbi ſupra.

Receptio.

Receptio facta ex promiſſione, uel pactione pro iuſtitia, & gratia perinde nocet ac datio illius. Nõ autem ſi fiat principaliter pro alia cauſa, ut ſalarij debiti, aut alterius. Vide Verb. Dare.

Receptare. Bannitos. Verb. Bannitus.

Rector Parochialis. Verb. Parochus.

Recitare officium.

Recitare ſemel in die quinquies Pater, & Aue, pro honore quinque plagarum, eſt utilis conſuetudo. ¶ De ora. cap. 10. nu. 56.

Recitare alternatim nedum pſalmos, ſed & alia ad quæ uoto, uel alia obligatione tenemur, poſſumus ſatisfaciendo obligationi. ſecundum Palud. 4. diſt. 45. q. 2. ¶ Ibi. num. 19. & 32.

Recitare non attente orationem præceptam, peccatum eſt mortale. 2. 2. q. 83. ar 3. Palud. 4. d. 15. q. 5. Anton. 3. p. tit. 23. cap. 4. Si autem illa non eſt præcepta eſt ueniale tantum. & in primo caſu tenemur iterare. Adrian. quol. 8. Maior. 4. d. 2. q. 7. in ſecundo autem non. ¶ Ibi. nu. 46.

Recitare ſe induendo, exuendo, lauando, aut aliquid aliud operãdo modo (vt ait Dur. 4. d. 15. q. 12.) actus ille attentionẽ omnino non tollat, vt illi contrarius non eſt peccatum, neque contra præceptum. Immo meritum ſi in agendo actus prædictos horas debitas pronunciat. Et in hoc poſ-

ſunt concordari. Caie. 2.2.q.83.ar.13.id affirmantem. & Anto. 2. p.tit.9.c.3.dubitantem. ¶Ibi.nu.47.48.& 49.

Recitare debet omiſſa, qui tarde venit ad chorum, vel citius exit ob aliquod negocium. De ora.c.16.nu.6.

Recitare in portis eccleſię indecens eſt, quia neceſſe eſt ſalutationib. multis vacare. idem de aliis locis publicis ¶Ib.n.23.

Recitare alta voce Miſſam audiēdo malum eſt, quia perturbant alios, & Miſſantem ab attentione debita retrahunt. ¶Ibidem num. 17.

Recitare ſolus aliquo reſpectu melius eſt, quàm cum aliis, quia cum occurrit poteſt inſiſtere contemplationi, & euagationem poteſt recompenſare. Poteſt vti ceremoniis priuatis, quas ſibi utiles nouerit. ¶Ibid. num. 21.

Recitare licet horas etiam ſedendo iure communi, & priuatim etiam. iuxt. Inn.c.1. de celeb. Miſs. ſeruatis aliis circunſtantiis. ¶Ibi.c.19.nu.85.c.4.n.14.

Recitans euitare dēt occaſiones vagatio nis propriæ, uel alienæ. Matth.6. Tu autem cum orauerįs. ¶Ibi.c.16.nu.1.

Recitans priuatim in choro aliud, quā ꝙ in communi canitur peccat, iux. Concil. Baſil.c.21. ¶Ibi.num.5.

Recitans ſtādo, ꝙ deberet recitare ſedēdo, vel cōtra ſaltem venialiter peccat, quia alios perturbat. nu.7.

Recitans corruptè ſi admonitus non ſe corrigit peccat. ¶nu.15.

Recitans inter ſe à Deo, & Angelo bono, & malo videtur, nec dēt diu in terram manere proſtratus, vt innuit Caſſ. de inſt. Cœnob.li.2.c.7. ¶Ibi.

Recitans ita male, ut teneatur iterare perdit fructus, quia qui ſic recitat putatur non recitare, ideo ſubiicitur legi. Concil. Lateranenſ. de non recitantibus, quæ cum contineant ius commune ad publicam vtilitatem poteſt extendi, etiamſi pœnæ communiter non extendantur. ¶Ib. cap.20. num. 32.

Recitatio breuis, & frequens bona eſt, quia fit magna attentione, & ſpiritu, ut docet Caſſianus libr. 2. cap. 10. Auguſtin. ad Proban. Thom. 2.2. quæſt. 83. art. 14.

Et uocātur orationes Iaculatoriæ. ¶Cap. 16. num. 20.

Recitando anticipare verſum peccatum eſt, quia talis non audit finem verſus, nec ſinit alios audire, & perturbat ſocios, quod prohibetur per Conc. Vien. Clem.1. de celebr. Miſſ. & Conc. Baſil. ſeſſio. 21. ¶Ibid.

Recitando multi peccant, qui non recitando non peccarēt, quatenus ad recitandam non tenentur, & recitando male id faciunt. ¶Ca.13.nu.42.

Recitare epiſtolam, & Euangelium ſecreto non tenetur celebrans ſolemniter Miſſam. ver. Miſſa.

Recitare poteſt Matutinum diei ſequētis immediate poſt completorium. ¶Manu.c. 25.nu.107. de ora.c.3.nu.61.

Reliqua vide verbo Hora. verbo Officium. verbo Miſſa.

Recuſare.

Recuſandi cauſa immediata eſt ſuſpicio, ꝙ Iudex non recte iudicabit, ſecundum Spec. tit. de recuſat. §. cauſa. ¶De reſcrip. 2. cauſa Nullit. nu. 2.

Recuſandi cauſa iuſta eſt nimia familiaritas per c ad hæc. de reſcrip. & c. Accuſatores. 3. q. 5. ¶Ibi.nu.3.

Item in alienigena, quando delegatus, & altera pars ſunt indigenæ, quia conterranei extra Patriam plus debito ſe diligere ſolent, vt tradunt Ioann. Andr. & Dominicus. capitul. Legitima. De appellatio. lib. ſexto. & Felin. eum Com. in cap. Accedens. el ſecundo. Vt lite non conteſtata. ¶Ibid.

Recuſari poteſt merito in una cauſa, qui grauauit in aliā. cap. propoſuit. De appellat. facit cap. conquerente. De reſtitut. ſpoliato. Ibid.

Recuſari poteſt executor, qui modum excedit in exequendo, etiamſi eſſet datus de conſenſu partium. ca. ſuper quæſtionū. §. 1. de offi. deleg.

Idem de executore puro ſine ulla iuriſdictione dato, ut not. Anch. in d. cap. ſuper niſi detur de partium conſenſu. ¶Ib. nu. 9.

Recu-

Recuperare.

Recuperare ſuum, qui commode poteſt iuridice ſi occulte facit, peccat. Et quando ſe periculo exponit perdendo membrum, aut vitam, & ſi id facit contra conſcientiam contrarium dictātem Et quando id redundaret in magnum damnum alterius, aut etiam ſcandalum. Gabriel. 4.d.15. quęſt.3.

Non autem peccatum eſt, quando id nō pōt facere ob defectū, iniuſtitiam, ignorātiam, econtra aūt non poteſt facere commode ob rei paruitatem, & ſumptuum magnitudinem, aut alterius iuſtæ cauſæ glo. ſingul. in cap. ius gentium. diſtinc.1. Sed tunc primo debet non plus, quàm ſuum recipere. Secundò, reſtituere damnum ſi quod inde ſequitur.

Tertiò, ne id quod accipit ſit alienum.

Quartò, caueat ne iterum id ſibi ſoluatur ſignificando .ſ. hoc modo debito debitori, aut eius hęredib. nihil eis vllo nomine vlli debere. Anto.2.p.tit.1.c.15. Manu. cap.17.num.112.

Recuperans contra voluntatem debitoris parati ad ſoluendum, peccat licet nō teneatur ad reſtitutionem. Medin. C. de reſt. quæſt.2. ¶Ibi.num.2.

Reditus.

Reditus non à reddo, ſed à redeo deducitur, ideo primam corripit, & per ſimplex d, debet ſcribi, vt docet Tiraq. tract. de retract. conſang. Dicuntur autem reditus res, ſeu fructus, qui quotannis ex fundo, vel prædio ad domū redeunt. De red. eccl. q.1. Mon.1. & quæſt. 3. Mon.20.

Reditus annuus non cenſeſ res mobilis, ſed immobilis Clem. exiui. de verb. ſig. De ſpolicler. §.16. nu.2.

Reditus unius pinguis beneficij, nō poteſt quis habere in pluribus ca. maioribus, & cap vacante, de præbend. De incompa. beneſ. num.23.

Reditus, q Cardinali debenſ, etiā ſi ſint bona eccleſiaſtica ſalaria tamē, & ſubſidia impenſarum, quæ aliquando ipſis attribuū tur alia ratione, quàm titul. Card. non ſunt talia. ¶Ibi. q.1. Mon.39.

Reditus eccleſiaſtici in ſecundo genere ſunt rerum ſacrarum quartæ ſpeciei. ¶Ibidem num.5.

Reditus eccleſiaſticos, qui non habet, ſeu patrimonium, ad quod ſit ordinatus, non potens dicere officinm ob legitimum impedimentum ſolus, & cum ſocio ſic: nō tenetur quærere illum. argum. l. nepos pro culi. ff. de verborum ſigni. & cap. ſacit.22. quęſt.2. Etiam ſi haberet alios reditus pro ſanos, qui ſaltem non eſſent prædicti patrimonij, quia nullo iure tenetur impēdere eos in ſeruitio eccleſię, & colligitur ex Innoc. in ca. Epiſcopus. de præb. ¶de orat. cap.2. num.14.

Reditus annuos Minores habere non poſſunt. Conc. Vien. Clem. exiui. de verbo. ſign. ¶conſi.14. de teſta.

Reditū annuorū venditores, & locatores, qui excedunt in vendendo, & locando iuſtum precium, & ſimiliter, qui emūt, vel conducunt ſine neceſſitate oppreſſis minus ob anticipatam ſolutionem vnius anni, & minori ob duorum multum peccant. ¶De Vſur. nu.27.

Reditus Molendini, uel alterius rei ſi caſu fortuito creſcat, aut minuatur, debet etiam pro rata augeri, aut minui. ¶Manual. cap.17. nume.191.

Reformatio.

Reformatio S.D N. Greg. xiij. de vſuris conceſſa Iudęis, includit illos, qui Romæ habitant ſolū, ut colligitur ex ea. Ideo non pōt extendi ad alios. ¶conſ.5. de Iud. nu.41. Quæ quidē non eſt pceptiua, quo ad concedēdas vſuras, ſed tātum toleratiua minoris mali ad excuſandum peius. c. denique. 4. d. Ibi.

Reformatio regularium intenta à Cōc. Triden. ſeſſ.25. cap.1. & 2. de regul. non eſt reducere illos, ad primam omnimodo formam, præſertim iure communi, vel auctoritate Papæ relaxatam, ſed ſolum ad eam, quæ ut habet tria uota ſubſtantialia ſecuentur, & quod nihil habeant

beant proprium, quo ad dominium. ¶Con ſ. 3. de regu. num. 24.

Reformatio Canonicorum regularium Hiſpaniæ uiuentium de legitimis portioni bus priuilegiatis, & deſtinatis, qualis debet eſſe. Ibid. num. 37.

Reformationem legitimam, qui impedit eſt in malo ſtatu, & reformatio debet fieri à prælato, & quo ad omnes. ¶Ib. n. 37.

Reformatori præcipienti omnibus ſub cenſuris opportune, & non ex abrupto, tenetur omnes obedire, & nulla cauſa eos excuſat. Roman. 13. & cap. 2. de maiorit. & obedient. Niſi adſit aliqua cauſa particularis. ¶Ibidem.

Regimen. Verbo. Ratio.

Regnum.

REgnum non eſt aliud, quàm Ciuitas, aut prouincia gubernata per vnum ad bonum commune. Thom. lib. 1. de regimine. ca. 14. Ariſt. lib. 3. & 4. Polit. Ex quo ſequitur inſanire eos, qui volunt eſſe contra ius naturę ipſa Regna, & Regiam poteſtatem, quia iure naturæ vnicuique Ciuitati adeſt poteſtas regnandi, quod ex ſe ſola facere poteſt, & conſequenter per alium. cap. poteſt. de regul. iur. lib. 6. ¶De Iudic. Not. 3. num. 148.

Regna omnia ſunt approbata per eccleſiam vniuerſalem. cap. Venerabilem. de elect. ¶Num. 149.

Regnum Hiſpaniæ nunquam iure fuiſſe ſubiectum Romanis probabile eſt, quia nunquam legitur Hiſpaniam, iuſto bello ceſſiſſe Romano Imperio. Et ſi qui Hiſpaniarum populi id fecerunt, pauci ſunt, & pauciores, qui ſponte, immo ſemper repugnarunt. ¶nume. 161.

Regna aliena, qui iniuſte quærit, & quę ſita non reſtituit, nulla iuſta cauſa ad hoc excuſante peccat. ca. quid culpatur. 23. q. 1. ¶Manu. c. 25 num. 1.

Regna ſunt regibus ſuis potiora, immo & ſuperiora in caſibus illis, quibus reges poteſtate ſibi conceſſa abuterētur ad eorum deſtructionem, vel ad finem contrarium illius, ad quem regna illa ſe illis conceſſerunt. Et ſi Iacob. Almain. de poteſtat. eccleſiaſt. c. 15. dicat Regnum non eſſe regis, ſed Communitatis. ¶Ibi. num. 99.

Regreſſus.

REgreſſus, & coadiutoria cum futura ſucceſſione etiam de conſenſu conceſſa dant ſolum ius ad rem, & non in re. Gomeſ. q. 1. & 4. Regul. de non iudic. quod & ſentit clare Conſ. 70. ¶De reſcrip. prælud. 5. num. 10.

Regreſſus ad ius priſtinum, datur cum æquitas ſuadet, de qua cap. ſi beneficia, de præb. li. 6. ¶Ibi. excep. 21. nu. 20.

Regreſſus, Acceſſus, & Coadiutoriæ omnes ante Conc. Trid. habitæ poſt illud pereunt. ¶In auctario. nu. 5.

Regreſſus tales qui habent, debent impetrare diſpenſationem fundatam in ęquitate. Ibidem num. 10.

Non tamen videntur reuocari per ſublationem quorumcunque mandatorum de prouidendo, & expectationem ad vacaturam, niſi id exprimatur expreſſe. ¶Ibid. nume 18.

Quos omnes reuocauit Pius V. etiã de conſenſu, dummodo non eſſent integraliter expeditæ, etiam ſi conſenſus fuiſſet extenſus. ¶Num. 19.

Regreſſus ad Priſtinus ius valde fauorabilis eſt. ca. ab exordio. 35. d. & l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. Conſ. 44. de præb.

Regreſſus, & acceſſunt differunt, quia Acceſſus agit de iure omnino nouo quærendo. num. 6.

Regreſſus verò de iure antehabito recuperando, ideo de vno ad aliud non infertur. ¶Ibidem.

Regula.

† REgula norma eſt, qua lineę regunt, ſiue ea baculus ſit, ſiue aliud q̃d, & per ſimilitudinem ſumitur pro p̃cepto, quo mores regulantur. Et præcipue pro Inſtituto quodam uiuendi, quo ſe homo ſponte ſubiicit.

Regulæ approbatæ ſunt quatuor, vel quin-

quinque, vt teſtatur Anto. 3 p. trac. 16. c. 1. Conſ. 81. de regu. num. 21.

Regula tertia S. Franciſci, non eſt approbata, niſi pro bono modo uiuendi, iuxta glo. ſingu. Clem. exiui. de ſent. excommun. ¶Conſi. 21. de regul.

Regula Minimorum arctiſſima omnium appellauit Iul. 2. referendo tamen illã ad mendicantes. ¶conſ. 10. de reg. nu. 3.

Hæc ſanxit ne corrector anno ſuæ correctionis expleto, poſſit anno ſequenti deligi, neque ad aliam præfecturam, quæ ſit ſuperior correctori. ¶conſ. 9. de elec. nu. 2.

Regula Dominicanorum eſt arctior Regula Canonicorum. capitul. Quod Dei amorem. De ſtatu Monacho. ¶Com. 10. de regul. nume. 5.

Regula Canonicorum Regularium, eſt regula clericorum, vt videre eſt apud Sanctum Auguſt. & ſic eam appellat Gratian. c. quando. 86. d. & eſt laxior regula Monachorum. ¶Com. 3. de reg. num. 40.

Regula, quæ ad arctiorem ligat, ſiue ex generali ſtatuto, ſiue ex ſpeciali conſtitutione eſt arctior omnibus ſimpliciter, ut Carthuſianorum. ¶Ibid.

Regula relaxata ab immemoriali nõ cogit profeſſum in ea ad nouam duritiẽ, quã intendunt inducere reformatores, vt probat Dec. in ca. conſtitutionem. de reg. nu. 9. lib. 6. poſt Panorm. in ca. ſuper eo, eod. ti. & maxime cum proteſtatur. Secus autem ſi relaxatio fuit noua. ¶conſ 9. de regul. Et Manu. c. 12. num. 50.

Regula Cancellariæ xj. re uocatiua gratiatum declaratur optime in Relect. cap. ſi quando. de reſcrip. excep. 20.

Regula 18. & 34. pulchre, & noue declaratur, & monſtratur, quod nulla illarum habet clauſulam, quę rem pro infecta habeat contra Gomet. tract. opp. 10. nu. 45.

Regula Ioann. 8. & Pauli 3. De inſordeſcentibus exponitur. ¶De Iud. not. 2. n. 16.

Regula de Triennali, quę eſt 33. dat titulum poſſidenti. Et ſi poſſeſſio eſt pacifica defendit execrabilem diſpenſationem allegantem. ¶conſil. 14. de offic. iud. ord. num. 4. & 9.

Defendit etiam habentem duas Parochias, vt late tradit Gom. ſ. in dicta regula. q. 10. Et multo magis plura ſimplicia cum Curato. ¶conſ. 37. de præb.

Dat etiam verum dominium beneficij, pacifico poſſeſſori, quo ad Deum, & homines, quod eſt certiſſimum ſi bona fide poſſedit vt ibi confirmat Gomeſ. quæſt. 2. ¶conſil. 3. de renunciat.

Regula de infirmo reſignante, nõ habet locum in transferente penſionem, quia pẽſio non eſt beneficium, vt late tradit Gomeſ. quæſt. 16.

Neque etiam id facit regula de annali poſſeſſore, vt tradit in d. reg. q. 2. ¶conſi. 3. de conſt. num. 8.

Regula iuris non eſt, quæ non patiẽ exceptionem, omnes enim aliquam patitur excepta illa, quę habet; Epiſcopũ non poſſe ſuo Epiſcopatui renunciare, niſi de Summi Pontific. licentia, vt dicit Innocen. 3. in c. licet. de reg. ¶conſ. 13. de cele. Miſ. nu. 4.

Regulę generales multos feſellerunt, & fallunt non ſolum medicos, ſed etiã ipſammet eccleſiam. c. à nobis. de ſen. exc. el 2. c. fraternitatis. de frigid. & maleſ. Conſ. 3. de frigid. & Maleſ. nu. 23.

Regulæ ſtandum eſt, donec probetur exceptio, gl. tecep. in l. omnis def. de reg. iur. & in rub. eo. tit. li. 6. ¶conſ. 8. de hære. nu. 3. Com. 2 de reg. nu. 12.

Regula poteſt quis per alium, quod per ſeipſum poteſt. de regu. iur. lib. 6. Fallit in multis caſibus, quos notat gl. ut in confeſſione in adeunda hæreditate per procuratorem, ſed maxime in cognatione ſpirituali. ¶conſ. 2. de cogna. ſpir.

Regula non firmatur, de regul. iur. lib. 6. Et illa, quod ab initio. ff. eo. tem, quę habet: Id quod nullum eſt ab initio tractu temporis conualeſcere, fallit cum ſuperuenit id, ob cuius defectum actus non ualuit, uel ablatum eſt id, quod impediebat eius valorem. ¶conſ. 12. de ſpon.

Regula iuris in omnib. quę ab illa non excipiuntur ſeruari debet. gloſſ. in l. omnis definitio. ff. de reg. iu. & in rub. de reg. iur li. 6. ¶de homic. caſuali. nu. 16.

Regularis.

† Regularis dicitur, qui ad viuendum regulariter eſt aſtrictus, ſiue ſit Mona-

Monachus, ſiue Canonicus Regularis. De ſtatu Monach.ca.quod Dei timorem. Siue ſit clericus, ſiue laicus. Silueſt.

Regularis, qui dicit ſibi eſſe aliquid ꝓprium ſiue ſuum peccat, quia mentitur cũ ſciat, vel ſcire debeat nihil eſſe ſuũ, & quia contrauenit præcepto facto.cap.non dicatis.12.q.1.¶nu.1.

Volens habere dominium cuiuſpiam rei pecuniariæ peccat mor.quia frangit votum paupertatis.ca. viuendum eſt. 17.q.1. Et niſi illud renunciet non poteſt ſepeliri in Cœmiterio. cap.monaci de ſtatu Monach. Immo ſi eſſet ſepultus extrahendus eſſet.ca.ſuper quodam eod tit.Greg.4. Dial. Conc.Trid.ſeſſ.25.c.3. Et hoc intelligitur de re pecunia æſtimabili, etiamſi eſſet breuiarium.iuxt.gl.ſolem. vbique recept.Non autem intelligitur de proprio bonorum interiorum, & ſpiritualium, aut honoris eccleſiaſtici, quem poteſt accipere, & habere cum propter merita detur.2.2.q.108. ar.7. ad 4. Quare poteſt fieri doctor ſecundum Tho. tract.19.contra impugn.relig. cap.2. Et ideo poteſt obligare Monaſterium ad impenſam propter illum. ſecundum Ioan. And.in ca.quia nonnulli. de Magiſt.& Felin.ca.cum dilecta.nu.19. de reſcrip. idem Calder.Conſ.2,de doctoratu ciuili ſi ſufficienter in tali iure ſtuduit ante Monachatum. Et in hoc errat Rebuff.in praxi.benefic.tit.de diſpenſ.cum reg.¶Ibi.n 2.

Regularis acquirit ius pecuniariũ ord. ſuo, vel Monaſterio.Innoc.in ca.cum olim iuxta communem in Auth.ingreſſi.C.de ſacroſ eccl.quo.ſ. ad Monaſterium particulare, quia generaliter eſt Eccleſiæ. Si ordo eſt adminiſtrationis capax, quia alias non, vt eſt ordo mendicantium de obſeruãtia. Et id probatur in ca.Abbates.& ca.quia ingredientibus.18.q.vltima. Quo fit vt recte æquiparetur ſeruo, qui non ſibi, ſed Domino acquirit.l.ſeruus.cum glo.ff.de acquir. poſſeſ.nu.3.& 4.

Acquirit autem Monaſterio particulari vbi profitetur.d.cap.Abbates. Vel toti ordini ſi generaliter ordinem ipſum profitetur, vel prouinciæ ſi ſe illi dederit.ſecundũ Panor.communiter recep.in ca. præſentia. nu.64.de prob.& Cald.in conſi.23.de reg. Regularis ſi profiteatur religionem in genere generaliſſimo non eſt vere religioſus.Archid.& Ioan.And.in ca. conſtitutionem.Qui licet male cõtrahat matrimoniũ, tenet tamen contractum.Et ideo tunc non acquirit religioni in genere, vt ſẽtit Panor. ſed ſibi, licet peccet acquirendo.¶nu.5.

Non ſolum quærit Monaſterio quæſita poſt profeſſionem, ſed etiam quæ ante habebat, niſi de illis ante profeſſionem diſpoſuerit.iuxt.ca.Abbates.18.q.1.& ca. in præſentia.de probat.& Auth.ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.¶Ibi.

Regularis beneficiarius quærit ſuæ eccleſiæ, vel beneficio, quod non ſubeſt Monaſterio ſuo, neque ordini.ca.olim, & cap. ſtatutũ.18.q.1.Et ſubeſt non amplius prælato, ſed ordinario beneficij.gl.ſing.Clem. de ſtatu Monach.§.ad hec, quam commendat Panor.in ca.Monachi.eod.tit.& probatur efficaciter in ca.ſi quis.21.q.2.& ca.ne pro cuiuslibet.ib.q.1.

Idem dicendum de promoto ad beneficium regulare ſui ordinis non ſubiectum illi pleno iure, ſed ordinario.Ad nihil enim tenetur niſi ad aliquam penſionem annuã, vel aliquod aliud onus ſoluendum Monaſterio.ca.de Monachis. de præbend. Idem ſi ſubiectum eſſet beneficium pleno iure ſuo ordinario, & ille non eſt ad nutum admouibilis de iure communi, vel priuilegio vel conſuetudine, quia nulla eſt ratio efficax diuerſitatis.arg.l.illud. ff.ad leg. aquil. & ca.inter cætera.de reſcrip.

Regularis ſimplex non poteſt largiri ſine ſui ordinarij licẽtia etiã in eleemoſinã. iuxt.gl.Clem.2.de vita, & honeſt.cler.Tho. 2.2.q.32.ar.8.art.1. fallit in tribus caſibus. de quibus ſupra.Verb.Eleemoſina.& Verbo Neceſſitas.

Habens peculium de iuſta licentia prælati conceſſum quicquid acquirit nõ poteſt diſpenſare in alia, quam circa illud peculiũ & eius adminiſtrationem conuenientem, quia peculium eſt ipſius Monaſterij.¶numer. 12.

Dans, ſiue accipiens literas ſine ſuperioris conſenſu peccat contra votum paupertatis, vt ſignificat nonum. cap. de regul.id enim hoc bonũ pecuniarium. Et id eſt malum

lum quatenus ſit contra voluntatem Superioris. Et magis peccat, qui occulte, quam qui palam.ca.t.34.q.4. Sed hęc præſupponit, quod fiat cōtra honeſtatem Monaſterii, uel ſalutem ſpiritualem, aut corporalem ſingulorum regularium, vel loquitur de literis inutilibus, & impertinentibus.num.15.

Regulari licet habere aliquod propr'ū cum licentia prælati, quo ad vſum ſimplicem facti tantum. Conc.Later.relatum ca. Monachi.de ſtatu Mon.tex.irrefrag.ca.inſinuante.qui cler. vel vouent. Vide Verbo Proprium. Verb. Peculium.

Regularis etiam hodie iuſta de cauſa poſt profeſſionem poteſt manere in ſua domo cum bonis ſu s cum licentia non autem irreuocabili ſui prælati, quia cap. de viduis.27.quæſt.3.& d.cap. inſinuante, quę id permittebant à Conc. Trid. non ſunt reuocata. Et ſi Papæ authoritas intercedat id fieri poteſt etiam ad totam vitam. ¶num.16.

Teſtari etſi non poſſit.ca.2.de teſtam.poteſt tamē verbo, vel ſcripto precari, vt ſua peculiaria bona in certos vſus pios impendantur, non autem petitione obligatoria. ¶num.22.

Donare poteſt ſua peculiaria de licentia prælati in vſus pios, in quos ipſe prælatus poteſt; non autem in alios.arg.c.poteſt quis.de reg.iur.lib.6.¶23.

Poteſt habere proprium de licentia prælati ex cauſa iuſta neceſſaria priuata, vt indigentia perſonæ publica indigentia communicatis, & vtilitas publica, quam prętendit facere reipublic.docendo, prædicādo. Et priuata, quam ſibi ſingulariter prætendit. ¶num.24.

Poteſt accuſare prælatum ſine ipſius licētia. Et illi debentur impenſę de reditibus Monaſterij durante lite, vt affirmat gl.cap. non dicatis.12.q.2.¶nu.27.

Poteſt abſens agere in iudicio ſine licentia ſui prælati modo abſit cum eius licentia. arg.l ſi longius.§ filius familias. ff. de iudic. quia videtur habere mandatum tacitum.29.

Non poteſt regulariter conueniri, neque conuenire ratione contractus cum eo initi, quia in contractibus æquiparatur ſeruo.ca.multos.diſt. 50. Neque poteſt agere in iniuriarum.arg.l.ſed ſi vnius.§. ait prętor. ff.de iniur.Ibid.

Poteſt obeſſe Monaſterio in iure quærendo, ſed non in quæſito. ſecundum Innoc.cap.cum olim.de priuil. Bald.l.ſeruus. C. de pact. quare etſi non poſſit accipere rem legatam ſine licentia, acceptio tamen tenet. Ita de contractu quatenus eſt vtilis Monaſterio.Panor.ca.cum ad Monaſteriū. de ſtatu Monach.nu.32.

Regularis fugitiuus quærit Monaſterio etiam ſi habitum abiecerit.Panor.cap. fin. de regul. & ab eo cum omnibus quæſitis vendicari poteſt.ca. Abbates.18.q.2. Idem de eiecto iniuſte, quia per id non eſt præciſus ab eo, nec delictum prælati poteſt illi nocere. ca.ſi epiſcopum.16.q.6.Iuſte autem eiectus non, quia definit eſſe regularis. argument. ſi quis iam tranſlatus. 21. quęſt.ſecunda.

Non poſſe.n.iuſte eijci (vt aſſerit Card. cle.1.§.quia vero.q.1. de ſtat.Monach.) eſt contra praxim, & contra ius, & ca. fin. de regul.id præſupponit. Quærit autem eccleſiæ ſæculari, vel regulari ad quam legitime eſt tranſlatus, aut Epiſcopo ſub cuius obedientia uiuit, & in quam reincidit ex iuſta eiectione. Sicut ab illa erat liberatus per iuſtam profeſſionem. Eſt autē ſubiectus epiſcopo originario ex eo, quia domicilium originis eſt immutabile.l.aſſumptio. ff. ad munic. Et hinc infertur, ꝙ Regularis eiectus tenetur pręſentare ſe epiſcopo ſuę originis, & manifeſtare ſe eiectum, & recognoſcere eum, ut ſuperiorem, & ſubiicere ſe illi in omnibus ſuis uotis a quibus non potuit ei prælato eiiciēte abſolui, quia qui tenetur ad aliquid, tenetur ad ea, quæ neceſſario conſequantur. capit. præterea. de offic. deleg.& leg.2. ff.de iuriſdict.omn. iudic.num.35.

Regularis iuſte eiectus debet vti habitu conuenienti ordini ſuo ſine vlla Papæ diſpenſatione cum non poſſit vti habitu ſuæ religionis, neque alterius, ad quam non tranſiuit, & nullo iure cogitur tranſire.argum.capit.geſta. cum gloſſ. diſtinct.74.Ibid.

Eiectus

Eiectus iuſte aliqua ordinatione definitiue,& Monaſterio non poteſt compelli ꝑ ſuperiores redire ad illud, quia res iudicata ſoluenda eſt.l.res iudicata.ff.de reg.iur. & iniuſtum videtur,vt contra ſuam volũtatem redeat ad Monaſterium, quod videtur ſentire Panor.& Card.ca.fin.de regu.Et ſi illud.ca.videtur contra determinare, Dicẽdum,quod loquitur de iniuſte eiect s, vel inordinate,aut per colluſionem, vel nõ definitiue.Anton.3.p.tit.16.c.5.tenet, quod volentibus redire tenentur prælati quærere,& reducere.¶36.

Regularis ſtringitur voto perpetuo ad ſtabilitatem in Monaſterio ſeruandam. ca. Monachi.16.q.1.A quo non poteſt abſolui,neque à Papa, poteſt tamen cum licentia etiam inferioris tranſire extra clauſtra ex cauſa.d.ca.Monaci.etiamſi cauſa ſit indirecta.iuxt.Innoc.receptum.ca.cum,& a de re.iudic.vt cauſa ſtudij.¶nu.40.

Si cum cauſa, & iuſta licentia extra Monaſterium degit cum facultate conuertendi in ſuos vſus quæſita per induſtriam, vel alio modo,quam ex Monaſterio,poteſt illa in eleemoſinam impendere,quia id eſt conuertere in vtilitatem animę. ca.medicamẽtum.de pœn.diſt. 1. Et quo maiora opera ſunt,eo cęteris paribus ſunt Deo gratiora. ca.non mediocriter.de conſ.diſt.5.Quare poſſet habere facultatẽ à Papa de illis teſtandi ad pias cauſas.¶41.

Si habet debita ante ingreſſum contracta,quæ Monaſterium non velit ſoluere,tenetur laborare ſalua regulari obſeruantia, vt illa ſoluat.Innoc.& Panor.Cui laborandi facultatẽ deberet facere prælatus excuſando illum etiam multis horis ab officio. Silu.tenet cõtrarium.Verb. Religio.2, q.4. ex eo,quia non habet velle, aut nolle. Sed errat,quia habet aliquod velle.ca.ſi religioſus.de elect.lib.6. Etiam ſi non habeat omne velle.¶42.

Vota eius valent donec ſuperior irritet illa,& ideo tenetur adimplere dum uoſet licita,& non ſibi generaliter, vel ſpecialiter prohibita.Caietan.2.2.q.88.articul. 8. Idem dicendum de promiſſione facta aliquo homini.

De acquiſitione regularis, quo ad vltimam voluntatem.

Regularis ſicut ſeruus, & filiusfa.põt hæres inſtitui, & ei aliquid legari, licet non ſibi,ſed Monaſterio quæratur.ca.in præſentia.cum ei adnot.de prob. ita,vt non poſſit exhęredari , neque cauſa ingratitudinis ante ingreſſum commiſſũ. ca.non liceat.19.q.3.Non poteſt tamen teſtari , nec per vltimam voluntatem relinquere.Auth.ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.Si tamen longe à Monaſterio moritur, poteſt eligere ſepulturam,quod tenet Panor. c.1. de ſepult.Sed Dominicus, & Francus contra tenent.¶nu.43.

Quòd nullus regularis teſtari poſſit certiſſimum eſt,& ab omnib.ꝓprobatũ cuiuſcunque ordinationis ille ſit ſiue mendicãtium,ſiue nõ,ſiue militarium ſiue alterius, neque cum licentia prælati, quia nec ille id poteſt facere niſi de licentia Papę,vt tradit Rebuff.de teſtam.nu.65.Neque conſuetudo in hoc illi ſuffragatur.ſecundum Bal. in princ. Auth.ingreſſi.C.de ſacroſ.eccleſ. Sed hoc intellige.de teſtam. factione, quã non poſſit Papa concedere.nu.44.

Regularis profeſſus poteſt relinquere diuidendo bona ſua filijs legitimis in ſæculo relict ſecundum formam.Auth.ſi qua mulier.de ſacroſ. eccl. & Auth.nunc autẽ. C.de epiſc. & cler. retinendo ſibi partem, quæ Monaſterio competere debet. ¶n.45.

Regularis , qui eſt miles cęleſtis militæ poteſt habere,quod & miles armatus.iuxt. gl.l.miles.ff.de re iudic.i. vt poſſit teſtari ſine ſolemnitate ſicut, & clericum. ſecundũ Panor.in ca.quia nos.de teſt.per illum tex. contrarium tamen eſt tenendum cum Saliceto dicta Auth.ſi qua mulier. Quia facultas libere teſtandi non excludit ſolemnitatem teſtamento iure neceſſariam. l.1.C.de ſacroſ.eccl.¶nu.52.

Non poteſt reuocare,neque alterare teſtamentum Panor.in ca. in præſentia cõtra Barth.dicta Auth.ſi qua mulier.nu.53.Verbo Teſtamentum.

Regularis bona tenet Monaſterium capax bonorum eo viuẽte relicta legitima filijs

lijs Batth.& alij.dict.Authen. ſi qua.quos ſequitur Inno.& Panot.d.ca. in præſenti.de probat.nu.54.

Regularis de rebus nõ pertinentibus ad Monaſterium po.eſt teſtari de cõſenſu eorum ad quos pertinen:,& cum licentia ſuperioris.arg.Clem.religioſus. de teſtam.li.6.Quia tunc cenſetur tanquam executor. Sed contrariũ videtur verius, & tenendũ, quia nullius hmõi iuris eſt capax, & teſtamentum reſpicit perſonam, & non executorẽ,& multa abſurda ſequerentur.nu.57.

Regulares quadruplicis generis ſunt. Quidam beneficiarij. Quidam ſimplices, qui in perfecta communitatẽ viuũt,& nullam rem ſæcularem habent peculiarẽ. Alij cum ſuperiorum licentia certã habent quãtitatem rerum ſuo victui neceſſariarum.Et cætera aliunde quærunt. Alij denique cum licẽtia Summi pontif.aliave ſufficienti extra Monaſteria degunt, & vtuntur bonis, quæ de induſtria ſibi comparant,& nil reddũt Monaſterio. primis conceditur facile facultas reſtãdi ob commoda,quæ poſſunt ſuo Monaſterio prouenire. ſecundis nõ cõſueuit dari, quia nunquam habuerunt aliquod proprium. tertijs conſueuit Papa cõcedere,quia nihil eſt aliud, quam adminiſtrationem bonorum prorog re.Et quartis etiam ob eandem rationẽ allatam.nu.48.

Quo ad delicta.

Regulari multa ſunt mortifera circa paupertatis obſeruantiam,quæ ſæculari,neque ſunt venialia dũ vult, vel non vult aliqua contra regulam ſuam ſibi notam,& à ſe votam.gl.extrau. quorũdam.Ioan.22.de verb. ſignif. Tho. 2.2.q.104.ar.2. Et cum capitula ſuę regulę obligat ad mortale.ſecundum Caiet.2.2. quęſ.17.arr.1.¶59.

Regularem non abſtergit ingreſſus ab omni præcedente irregularitate, ſed tantũ ab vna.Verb.Profeſſio. Pręſumitur tamen abſolutus ab omni macula humana donec contrarium probetur.iuxt.§.ſancimus.Authent.de Monachis.¶nu.60.

Si ſe irregularem cognoſcit ante Monachatum debet ſe talem cognoſcere etiam poſt,donec per legitimam diſpenſationem generalẽ,vel ſpecialem illa tollatur.¶Ibi.

Non eſt apoſtata ſi ob grauamen egreditur ex Monaſterio maxime, vt adeat ſuperiorem.Bald.in ca.ad veſtram. de appellat.arg.l.contra pupillum.§. is, qui ad maius.ff.de re iud.ca.cum parati. de appellat. videtur.n.tunc appellare.c. dilecti el 2.eo.tit.nec Conc.Trid.ſeſ.25.c.3. id prohibet ex graui cauſa. argu.l.ſi quando.C.de inoffic.teſtam.Verb.Appellatio.

Si furatur, vel lędat aliquem iniuſte nõ obligat ſuum Monaſterium ad reſtitutionem,niſi quatenus ad illud ob id perueniret aliquid.iuxt.gl.fin.l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.¶nu.62.

Quo ad iudicia.

Regularium iudex iure communi eſt Abbas, vel alius eorum prælatus in pertinentibus ad regulam ſuam, & ſtatuta regularia.Fundatur hæc efficaciter in l.fin.C.de iur.om.iud.& ca.cum ab eccleſiarum.de off.ordin. Et quo ad extraria etiam,vel priuilegio, vel conſuetudine ſaltem vbi crimina depoſitionem non requirunt, & in dubio videtur pręſcripſiſſe cumulatiue,non autem priuatiue,quo ad ordinarium.gl.in d.ca.cum ab eccleſiarũ.Ex priuilegio autem ſunt exempti ab ordinariorum iuriſdictione, vel directe, vel per communicationem.

Regulares exempti ſubſunt ordinatio per cap.volentes.de priuil.lib.6.ex Conc. Vien.renouatum à Con.Trid.ſeſſ.7.ca.7.de reform. Primo, quo ad cauſas ciuiles mercedum miſerabilium perſonarum,ſi degunt extra Monaſterium. Secundo in notorijs delictis cum ſcandalo multo, ſiue intra degunt, ſiue extra,modo delictum perpetrauerint extra.¶nu.63.

Regularis in nullo caſu ſubeſt iudici ſæculari. Auth.cauſa.C.de epiſc.& cler.

Regularis ſimplex non eſt perſona legitima cõtra quam, vel pro qua nomine proprio iudicium fundari poſſit ſuper iuribus temporalibus, quorum ipſe non eſt capax. ſecũdum Specu.de actor.nu.48. & de reo. nu.19.& eſt communis in ca.cũ dilecta.de reſcript.

Reſcrip.quia nulla iura habet, nec habere poteſt.ca.Monachi.de ſtatu Monach. Non poteſt acceptare, neque conſtituere procu ratorem ſine licētia.clem.religioſus.de pro curat.neque acceptare executionem teſtamenti.c.2.de teſtam.li.6. nu.64.

Poteſt ſe defendere cum eſt abſens puta in ſtudio,vel alibi,de licētia.l.ſi longius. functa gl.& doctrina communis.ff.de iuriſ. omn.iud. cum id facit nomine Monaſterij. Poteſt alimenta futura petere ſi iniuſte eij ciatur à Monaſterio.Innoc.& omnes.d. c. cum dilecta. Debita vero ſibi ab alio non, quia non ſibi,ſed Monaſterio.quærit Bar.l. ſeruos.ff. de aliment. Non poteſt agere de ſpolio contra ſuum Superiorem ſpoliantē ſe abſque malo animo beneficio manuali regulari.Innoc.ca. cum inter.de elect. Secus contra tertium ſi cum illum quis ſpoliaretur ac precario accepta l. & habetur. §.cum qui.ff.de præc.Poteſt ēt agere cū Abbas eſt abſēs, & periculum eſt in mora.Spec ul.de Actor.& Abb.d.ca.cum dilecta.Poteſt etiam obligare libros,vel alia Monaſterij ſi mutuum pro neceſſariis ſtudiis contrahat.arg.multo magis.de ſacroſ. eccl. & Archid.qui contrarium dicit in c.paſtoris. debet limitari procedere in obligatione pro nimia impēſa pro qua re nō poteſt Monaſterium obligare, vt etiam tenet Panor. in ca.quanto.de off ordin.¶65.

Regulari etiam Canonico non licet poſtulare pro ſtipendio etiam cum Abbatis licentia.ſecundum Ioan.And.in c.in marg. de re iudic.lib.6.Etiamſi ante Monachatū fuiſſet aduocatus egregius,& ca Monachi el 2.16.q.1.Quod contrarium videtur aſſerere,intelligendum eſt, quando vtilitas im mediata,& in litibus Monaſterij id poſtulat.Sed hæc reſolutio refellitur multis rationibus ac præcipue,quia capitulū loquitur vniuerſaliter de vtilitate, & neceſſitate Monaſterii, quæ comprehendit tam im mediatam, quam mediatam. Ideo dicendū poſſe poſtulare,& aduocare etiam pro alio in ciuilibus etiam coram iudice ſæculari de licentia prælat, iuſta quæ arbitrio prudentis definienda eſt.

Regularis poteſt conſtituere procuratorem etiam ſine licentia prælati quoties ſine illa poteſt litigare. Innoc.in c.cum L.& A.de re iud. vbi & Panor.ait nu.16.in quo cunque habet regularis legitimam perſonā ſtādi nomine ſuo in iudicio poteſt etiā nomine ſuo libellum concipere conueniri,& conuenire pro quo eſt tex. in ca. ſtuduit.de conuerſ.coniug.

Regularis poteſt deponi à Canonicatu, vel Monachatu,etiamſi non deponatur ab ordine.arg.gl.magnæ in clem.cupiētes. de pœn.poteſt eſſe Vicarius,& Locumtenens epiſcopi Rot.3.de off Vicar.in antiquis.intellige de conſenſu ſui prælati ſi eſt exemptus à iuriſdictione ordinaria.per ca. Monachi.16.q.1.

Ex Com.3.de Regul.Capitul.Nullam.18.q.2.

Regulatium creatio.ſecundum Panor. ca.cum eccleſia Volateran.de ele.ad ſolū Abbatē ſine cōſēſu cōuenti pertinet. ex hoc tex.facit,& ca.porrectum,& ca. ad apoſtolicas.de reg.hunc ſequitur Felin.in ca.quoniam.de ſimo.Silueſt.Verb.Religio. 3.q.13.Contrarium tenet gl.ca. fin.de reg. lib 6. cum qua tranſeunt ibi communiter ſcribentes.Vera eſt ſententia Panor. debet tamen Abbas eiuſdem.ca.conſilium requirere etiamſi nō teneatur illud ſequi. ¶n.5.

Aſſuetus viuere per portiones priuatas iuſſus à prælato,vt illas relinquat,non peccat niſi facta fuerit perfecta reformatio de qua Verb.Reformatio.

Et ſi non poſſit damnari à ſuis prælatis de iure communi ad triremes ſunt enim multæ rationes,quæ id diſſuadent,attamen de conſuetudine iam inducta contrarium eſt verum.

Ex Com.4. in capitul.ſtatuimus. 19.quæſtion.3.

Regularis poteſt tranſire de vna regulā ad aliam,quod probat.hoc ca. ex cauſa.l.graui,& de conſenſu ſui prælati.vt explicat D.Tho.2.2.q 89 Primo. Zelo perfectionis religionis. Secūdo ob declinatio

nem

nem ſuæ religionis ei debita perfectione. Tertio,ob infirmitatem,vel debilitatem,& tunc ad laxiorem.¶nu.3.

Si vult tranſire ad arctiorem poteſt habere licentiam à prælato inferiori. arg. ca. licet.de regul.& ad æqualem. gloſſ. recep. cap.cum ſingula.de præbend.libr.6. Ad laxiorem debet habere licentiam Papæ. eadem gloſſ. vigore autem ſtatutorum aliud ſeruandum eſt prout illorum ſtatuta quęrunt.

Regulari tranſlato non debet dari licentia manendi perpetuo, vel ad longum tempus extra monaſterium.id.n.prohibet Cõc. Trid.ſeſ.14. Sed debet recipi ſub perpetua clauſura,& obedientia.nu.12.

Regularis eiectus cum facultate tranſeundi ad alium ordinem , vel Mendicantium ſi inuenerit beneuolus, qui recipiant. Vel non mendicantium ſi non inuenerit, debet quærere non ſolum mendicantes ordinarios approbatos,ſed etiam alios , ut ordinem Minimorum, Seruorum,&c. nu.13.

Tranſlatus debet tractari à Prælato, ſicut vernaculus, quo ad exitum, hoc enim videtur eſſe mens Concilij, quæ ſeruanda eſt.argum.cap.fin.de reg.iur.lib.6. cap.fin. de præben.num.14.

Manens extra Monaſterium cũ iuſta licentia videtur manere in eo. ca.Monachi. el 2.16.q.2. Et poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi,ét tranſlatus,ſicut vernaculus,niſi quatenus obſtaret ei.clem.1. de reg.15.

Non poteſt cogi ad tranſeundum ad ſtrictiorẽ,vel laxiorẽ, quia non poteſt cogi ad ſtatum perfectum c. geſta.cũ gl.d.74.n.21.

Regularis transfertur de uno Monaſterio ad aliud. Primo, vt habitator,& tunc quærit priori monaſterio, qui tenet ad alẽdum cum eſt ægrotus,& ſanus. Secũdò,vt fiat filius . Et tunc quęrit ſecundo, & prius Monaſterium poteſt cogi ad alendum.arg. c.ſi quis iam.21.q.2.nų.23.

Cogi poteſt ad ſuſcipiendum beneficiũ conſuetum regi per regulares ſui Monaſterij,quia obedire tenetur prælato in oĩbus, etiam ſi beneficium ſit parui valoris, ẽtſi præcipiat, vt in illud reſideat, vt exoneret Monaſterium, ſicut cauetur in Clem.1. de ſtatu Mona. etiamſi beneficium ſit manuale,niſi iuſta cauſa excuſet.

Regularis etiam ſi poſſit habere vnum beneficium ſui ordinis, non poteſt tamen habere duo, nec capellam,vel penſionẽ,& portionem Monachalem cum beneficio. Rebuff.in praxi benef.titul.de diſpenſ.cum Regul.

Non poteſt conſentire electioni de ſe factæ extra ſuum Monaſterium, ſine Superioris conſenſu.cap. religioſus.de electio. li.6.non autem ſi ſit facta electio cũ dicitur dia,quia nullum ei ius quæritur per c. quia quorundam eo.ti.neque ſi ſit facta à maiori parte electorum. ¶nu.24.

Regulari valide profeſſo in uno Monaſterio tranſeunte ad aliud voluntarie licite,& valide,quæſita poſt primam profeſſionem remanent primo monaſterio, quæſita vero poſt ſecũdam erunt ſecundi. Et eſt cõcluſio.Panorm.& Card.quod ad ſe. de cle. coniug.¶Ibi.

Regularib.non licet creatio, nec veſtis precioſa, niſi quatenus regula , & canones permittunt. c.fi.de conſt.& cle.r.§.porrò. de ſta.mona.¶nu.25.

Regularis tenetur ad ſeruandam clauſuram aliqua lege, ut conſtat ex conſuetudine generali omnium religionum. Videtur tamen durum , vt ſit naturalis, vel diuina: quia Apoſtoli, qui proprie fuerunt Religioſi,ut ait Thom. 2.2.quæſt.88. eam non ſeruarunt. Et licet uocent ſtabilitatem, Illa tamen non ſignificat clauſuram, ſed permanentiam in obedientia. Et licet peccet exeundo ſine licentia, hoc peccatum non eſt ratione clauſuræ, ſed ratione ſtatus inducti lege humana à profeſſoribus illius.¶Ib.

Regularium clauſura ortum habuit à Monachis ante Inſtitutores quatuor Religionum: fuit deinde roborata à Nicena Sinodo,de qua Eugen.cap.placuit. 16.quæſt. 1.Et à Calced.de qua Alex.2.cap. Iuxt.16. quęſt.2. ¶num.30.

Ad ipſam clauſuram non ſunt æqualiter obligati, nam alij ſunt ad totam, & ſolum iure communi pręceptam.

Alij ad maiorem per propria ſtatuta, vt Carthuſiani . Alij ad minorem priuilegio

uilegio apoſtolico, vel conſuetudine rationabili p æ cripta diminutam,& relaxatam, vt quidam Canonici regularis.

Regularis omnis,& ſimplex iure cõmuni poteſt exire Monaſterium de licẽtia ſui prælati expreſſa,vel tacita ſpecialiter, vel generaliter data, modo cauſa ſit iuſta,neceſſitas,vel vtilitas.nu.34.

Et ſi clauſuræ violatio non eſt cõtra ius commune, ſed ſtatutum ſpeciale ordinis, nullum eſt peccatum, vt in ordine Prædicatorum. Si contra ius commune veniale. Si non adſit contemptus,vel ſit contra pręceptum Superioris ¶nu.35.

Regularis iuſte damnatus ad carcerem perpetuum, & in eo incluſus, non poteſt fugere abſque peccato, quia ex voto tenetur obedire etiam in acceſſorijs ad regulam.cap.ſi religioſus.de elect.lib.6.

Et quilibet poſt condemnationem tenetur ad ſubeundam pœnam, quæ excedit intereſſe. 2.2.quæſt.62.artic.3. non ſolum quando condemnatur ad dandum, ſed etiam ad patiendum,iuxta Caietan.ibi,vbi ponit exemplum de pœnis mortis, mutilationis,carceris,&c.facit pro hoc Clemẽ. Paſtoralis,adiuncta gloſſ. quatenus habet, quòd qui iurat redire ad carcerem, tenetur ad id etiam ſi ſciat ſe morte pleƈtendũ. Et fuga talis non eſſet iuſta, quare qui fugit tenetur in conſcientia redire ad carcerem. Si verò aufugerit, antequam per iuſtam ſententiam damnatus fuerit, tenetur ſimiliter redire cum peccauerit exeundo à Monaſterio ſine licentia, & tenetur manere in ea Monaſterij parte, in qua illi prælatus præcipit iuſte manere. argumen. d.cap.quorundam.

De damnato verò iniuſte, ſecus dicendum eſt, quia talis pœna in foro conſciẽtiæ non eſt ſubeunda, vt colligitur ex Innocen.recep.ab omnibus. in cap.quia plerunque.de Immun.eccleſ.niſi aliquod magnum ſcandalum ſequeretur. Idem videtur licentium cum pœna iuſta, ſed executio iniuſta, quando ſcilicet illi à cuſtode ſubtrahitur aliquid ex neceſſarijs ad vitam tuendam ¶num.66.

Regularis habẽs beneficium cui eſt corpus bonorum,ſeparatum à bonis eccleſię vt eſt Prælatura,tam illa, quàm aliũde quę ſita,quærit Monaſterio,quæſita vero ex beneficio quęrit eccleſiæ. Et de hoc intelligitur ſententia Panorm. ca.in pręſentia.de elect. Si autem beneficium non habet vniuerſitatem, vel corpus bonorum ſeparatũ, tũnc tam illa, quàm aliunde quæſita, ſunt eccleſiæ.Et de hoc uerificatur ſentẽtia Barto.l.ſeruus.ff.de ſtip.ſer.¶nu.69.

Regularis, qui metu iuſto profeſſus eſt durante cauſa metus, & etiam illa ſtatim ceſſante poteſt reclamare, per cap. 1. cum ei adno.de ſponſal.ſtatim autem intelligitur id facere, ſi intra tempus arbitrio Iudicis definiendum id fecerit. Hoſtienſ.Panor. & communis in d. cap. poſtea autem non poteſt: quia perſiſtendo videtur ratificare. glo.d.cap.Ad id. num.71. Vide verbo Profeſſio.

Ex Com.de Redit.Eccleſ.

Regularis de ſui beneficij titularis reditibus diſponere poteſt,vt ſęcularis clericus,iux.Card.Clem.7.de vita,& honeſtat. Et poteſt cuique elargiri illud, quod parce uiuendo relinquit de parte illa, quã honeſte ualet in ſuos vſus expẽdere, quia eandem rationem habet in utroque, idq. multum illi adiumenti pręſtat ad caſtitatẽ ſeruandam ob occaſionem, quam affert minus edendi,bibendi,&c. Et illi conſuetudo poteſt dare facultatem donandi aliquid, quo non grauetur eccleſia, ut dicit Alex.3.in cap.cæterum.de dona.& eſt tex. ſing.ut dicit And.Sicul.in tractat.de præſt. Card.q.16.ar.6. Et ille licet non ſit Dominus,hoc non refert, quia hæc non eſt radicalis ratio huius rei, ſed quia eccleſia iuſta de cauſa facit ei facultatem diſponẽdi de illo. ¶q.1.Mon.33.

Regularis ęgrotus, & beneficiarius poteſt donare pauperibus de ſuis reditibus, quod ſequitur ex dicto Superiori.

Neque id eſt teſtari, ſed inter viuos diſponere, etiamſi ægrotet, quod eſt diuerſum. cap. Ad hoc. cum ei adnotat. de teſtament. quia non poteſt id amplius reuocare.l.ſicut ab.C.de act.& obl.¶1b.Mõ.34.

Et

Et huiuſmodi donatio valet, etiamſi nõ tradat, ſed relinquat tradendum, qcquid dicat Andr. Siculus in cap. ad hæc. de teſtamen. & Couar. in cap. cum in offic. eodem titul. nume. 5. ſine ratione. Vide verbo Donatio.

Si tamen donatio eſſet extrema, eſſet ſuſpecta, & de hac poteſt verificari dictũ illorum. ¶Ibid.

Regularis omnis quicunque ſit, eſt eccleſiaſtica perſona, & gaudet priuilegio, ſi quis ſuadente. 17. quæſt. quarta. ¶Ibidem Mon. 55. num. 4.

Ex Conſilijs.

Regularis vbicunque manet ſub obedientia, cenſetur manere in Monaſterio. Abb. antiqu. in ca. cum illos. de ſent. excom. Panor. in ca. ex reſcripto. col. 2. de Iur. iur. Silu. Religio. 3. q. 19. ¶conſi. 42. de reg. nu. 3 Com. 4. nu. 74.

Non poteſt ſe obligare ad aliquid, niſi de mandato, quia non habet propriũ uelle. c. quorundam. de elec. lib. 6. ¶conſi. 5. de pact. & Com. 2. de reg. nu. 30.

Regularis translatus definit priori religioni eſſe ſubiectus, quia debet etiam in ſecundo ordine profiteri, ſiue translatus ſit, vt ſubſit, ſiue vt præſit. conſi. 3. nu. 49. de reg. conſi. 2. de teſta.

Emittit uotum paupertatis, ſed non oẽs æqualiter ad illam teneñt. Nam Franciſcani de obſeruantia, & Capuccini tenentur in Com. & particulari. Non mendicantes tantum in particulari, non in communi. ¶conſi. 15. nu. 14. de reg.

Factus epiſcopus non retrocedit. verbo Apoſtata. Et eximitur de Iuriſdictione Abbatis. Et licet cedat epiſcopatui, modo nõ cedat dignitati ni recedit in illam, quia extincta non reuiuiſcunt. l. qui res. §. arca. ff. de ſolut. facit cap. 2. de translat. prælator. ¶Conſi. 15. num. 12.

Neq; quo ad tria uota monachatum exuit, neque quo ad habitus delationẽ, ſed tantum quo ad alias obſeruantias regulares, iux. glo. recep. cap. de monachis. 16. q. 1. ¶Ibid. num. 2.

Regularis contradicente prælato, nõ debet promoueri id ordines. c. clerici. & ca. Maritus. 33. d. Conc. Trid. c. 1. de refor. ſeſſ. 14. ¶Conſi. 5. de ætate & qual.

Si eſt Hermafroditus, & nolit exire & ſine Papæ diſpenſatione põt expelli, quando potentia virilis non prædominat, quia profeſſio non fuit valida, & religio non tenetur illum retinere. Conc. Trid. c. 16. de regu. ſeſ. 25. ¶Conſi. 8. eo. ti.

Regulares ferè omnes defenſionis, & non appellationis, verbo vtuntur, quam parit appellatio, & in Iudicijs neceſſaria tantum de iure naturali ſeruari debent. ¶conſi. 1. de ſen. & re iud. Quando illis liceat appellare. verb. Appellatio.

An præſentari poſſint ad parochialẽ varij fuerunt Domini prætorij Rotæ in deciſione 5. de iur. pat. Conſi. 9. de præb.

Ob debitum Monaſterij poſſunt dari in obſides. ca. ex reſcripto. de Iureiur. ¶Conſ. 65. de regul.

Poſſunt fugere de Monaſterio Abbate ſæuiente, & ſi ob odium illos aggrauat, poſſunt arma arripere pro defenſione ſecũdum Card. Clem. 1. de ſtatu monach. Conſil. 4. de appella.

Regularis ubi profitetur, ibi perpetuo implicite, vel explicite ſtare debet promiſſis. argum. ca. placuit. 16. q. 1. ſi tamen accipit beneficium requirente reſidentia, tenetur in eo reſidere. c. 1. 18. q. 1. ca. cum olim. de priuileg. loquitur de Epiſcopatu. cap. neper cuiuslibet. 16. q. 1. ca. ſi quis iam tranſlatus. 21. d. loquuntur de eccleſia parochiali. Et ſi eccleſia ſua eſt Epiſcopo ſubiecta, illi parere tenetur gl. ſing. Clem. in agro, de ſtatu monach. Eſt tamen obligatus ad ſtatũ regularem ſeruando ſua vota. Conſi. 5. de cler. non reſid.

Ob ægritudinem quamcunque etiã incurabilem, de nouo ſuperuenientem poſt profeſſionem, non poteſt expelli à Monaſterio. Conſi. 54. de regu.

Inſeruiens Hoſpitali de licentia Papæ, poteſt diſponere de quęſitis ad pios vſus, ſed ad vitam tantum, quia cum cauſa degit extra Monaſterium.

Si furetur, vt quærat Monaſterio, peccat ſemel tantum, ſi autem, vt ſibi quærat bis,

quia facit etiam contra votum paupertatis. ¶Conſi.45.nu.40.

Regulares ordinis Minorũ accipere nõ poſſunt domum, vel prædium cum pacto, vt eam locent, vel colant. Caſus eſt in cap. exijt.§.ad hoc, de verb.ſign.li.6.

Mendicantes ad non mendicantes trãſeuntes excommunicantur.cap.ne clerici, vel monachi.li.6. Conſi.1.de apoſt.

Regularis non dẽt obedire ꝓlato cõtra maioris præcepta. Thom. ab omnibus recep.2.2.quæſt.104.ar.5. ¶conſi.1.vt li.pen den.numer.7.

Deſtructo Monaſterio, nec ſponte, neq; de licentia Superioris habitũ dimittere poteſt.Conſi.85.de reg.

Curiam ſæcularem ſequens aſo nocẽdi Monaſterio excõicatur.Clem.1.§.qa vero. de ſtatu monac.Conc.Triden.c.14.ſeſſ.25. Conſi.33.de ſen.excomm.

Regularis omnis profeſſus teneť ad horas Canonicas ex debito ſuę profeſſionis. Palu.4.d.15.q.5.aſſerit rationem ex eo, qa ſuſtentatur à religione, vt miniſter Eccleſiæ, quam refutat Caie. verbo Hora. tãquã non neceſſaria. Anton.3.par.c.4.dicit illos teneri, quia cum vocatus ſit ad uitam contemplatiuam, tenetur nõ ſolum pro ſe, ſed & pro aliis orare, vt miniſter eccleſiæ. Cuius orationes ordinarię ſunt Horę Canonicæ.S.Tho.2.2.q.189. ar.5. quare ſi omittit eas etiam vnam, peccat mor.ſecundũ Gandau.quol.29.q.30.¶De ora.c.7.n.41.c.20. nume.19.

Plura de his vide Ver.religioſus.ver.Beneficiarius. Ver.Profeſſio.

Reincidentia.

Reincidentia in peccatum non eſt neceſſarium argumentum ad iudicãdũ pœnitentiam præſentem, aut præteritã nõ fuiſſe, aut non eſſe veram. quod ꝓbat Gratianus. de pœniten. per totum. ¶Manual. cap 3. nume.21.

Reincidentiæ onus non poteſt imponere Confeſſarius electus per bullas Apoſtolicas.Manu.ca.27.nu.277.

Relatio.

Relatio, ſeu intentio duplex actualis, & virtualis. Vide ver.Intentiõ.

Relatio actuũ noſtrorum virtualis in aliquem finem illa eſt, quę tacitè reſultat eo, ꝙ includitur in alia generali actuali antea facta. Vel eo ꝙ aliam actualem ſpecialẽ cõſequitur. Vel eo, ꝙ ineſt actui aptitudo ad relationem talem concurrente gratia habituali, quæ in illam inclinat. Caie.1.2. q.21. ar.3.q.100.ar.10.aptius q.8.ar. 3.q.18.ar.8. Maior contra communem 2.d.40. ¶Cap. Inter verba. Concl.5.nu.4.Com. de finib. num.17.& 18.

Relatiuum (quis) adiunctũ verbo futuri temporis inducit cõditionem.l.Stichũ, qui meus erit.ff.de lega. ¶De Iubil.Notab.32. numer.37.

Referens non probat contenta in relato, ſaltem cum non exprimit illud. Auth.ſi quis in aliquo.C.de eden. ¶Com.3.de regul. num.21.

Referri in Deum poteſt, quicquid non eſt peccatum, iux.omnium ſententiam, quam ſentit Caie.2.2.q.8.& exprimit. q. 100. ar. 10.¶Man.c.16.nu.7.

Relatio fit vno actu, quando uno, & eodem actu volumus finem, & media in illũ. 1.2.q.8 ar.3. Quandoque pluribus, quãdo vno actu volumus finem, & alio actu volumus media. Et poteſt eſſe actualis, ſiue expreſſa. Et virtualis, ſiue tacita. ¶Com.de Finib.nu.17.& 18.

Relictus, a, um.

Relicta incapaci ex culpa ſua ꝓ nõ ſcri pto habeť.l.ſi in metallũ.ff.de his, quę nõ ſcrip.& l.1. C.de hær.Inſt. relicta vero illi, qui ſine ſuo delicto eſt incapax, debeť æſtimatio.l.idem Iulianus.§.fi.ff.de leg. Et intelligitur quando ſimpliciter eſt incapax ¶Conſi 10.de teſta.nu.8.

Relicta Franciſcano ex teſtamẽto, vel ab inteſtato caduca manẽt.c.ex his. § ad hæc. de ver.ſig.li.6. Conſ.73.de reg.nu.2.

Relicta collegio pro Anniuerſario, quotannis celebrando non poſſunt diuidi, ſicut alij reditus, inter Sacerdotes ipſius

Colle-

Collegij, ſed debent poni in bonis ipſius ob ſucceſſores obligati ad illud onus perpetuo, hæc enim eſt mens inſtituentis, quę ſeruāda eſt, & ob multa alia allegata. ¶ Cōſil. 4. de teſtam.

Religio.

RELIGIO eſt virtus impellens hominē ad honorādum, colendumque Deū tanquam Primum principium noſtrum à quo ſumus, in quo viuimus. Tho. 2. 2. q. 82. Antecellit pietatem, ſed tamen ſæpe pietatis nomine ſignificatur, iuxt. Aug. 10. de Ciu. Dei. Tho. 2. 2. q. 101. ar. 5. Ad quā ſpectant tria prima pręcepta Decalogi. ¶ Manu. ca. 14. nu. 1. & 2.

Religio ſumitur quandoque pro Collegio hominum colentium Deum, & ſumitur quadrupliciter. Primo, pro cultu veri Dei, quo ad fidem, & comprehendit totam Chriſtianitatem. de qua diſt. 97. ca. 1. Secundo, quo ad fidem, & bona opera, & comprehendit bonos tantum. 16. q. 1. ca. iuxta. Tertio, pro ſtatu clericali Deo magis debito. c. Saluator. 1. q. 3. Quarto, ſtrictiſſime pro ſtatu illorum, qui ſe profeſſione trium votorū Deo ſubijciūt ſub imperio prælati, c. ex multa de voto. Silu. Verb. Religio.

Religionis ſtatum quoddā eſt exercitiū perfectionis, & diſciplina ad perfectam charitatem perueniendi, ad quod quidem neceſſarium eſt, vt aliquis affectum ſuum totaliter abſtrahat à rebus mundanis, vt ait Auguſt. 10. confeſ. & libr. 83. qq. ¶ Com. 1. de regul. nu. 24.

Religio vera ſine tribus votis ſolemnibus eſſe nequit. ca. cum ad Monaſterium de ſtatu Monach. Tho. 2. 2. q. 186. ar. 6. Cōſ. 25. de regul. nu. 6. Hinc ſequitur, quod religio S. Stephani eſt vera, & approbata, vt conſtat ex conſtit. Pij 4.

Religio vera poteſt inſtitui ad militandum pro defenſione fidei, vel reip. Chriſtianæ. 2. 2. q. 188. ar. 3. Sicut ſunt religio S. Stephani, S. Ioannis, S. Lazari, & alię, quæ omnes habent aliquem habitum, & regulam ex approbatis, religioſos, & conuerſos, neque habent liberam teſtandi facultatē. ¶ Ca. 23. de regul. nu. 6.

Religionis de eſſentia non eſt, vt habeat generalem prælatum, quia hoc nullo iure cautum eſt Et antequam Papæ Priuilegio eximerentur Abbates, & Monachi ſuberat vnumquodque eorū Monaſterium epiſcopo Diocęſano. ca. Abbates. 18. q. 2. ¶ Conſi. 2. de regul. nu. 7.

Religionem ingreſſurus, vt ait Tho. 2. 2. q. fin. ar. 1. Non debet eſſe neceſſario in pręceptorum obſeruantia exercitatus, neque conſulere multum ſuper ſuo ingreſſu, quia in certis non eſt multum conſultandum. 2. Ethic. debet autem eſſe bene diſpoſitus, vt ibi notat Caietanus, qualis eſt, qui omnem ſuam fiduciam ſuſtinendi onus religionis in Deum ponit, nullumque ſibi relinquit affectum gloriæ, honoris, diuitiarum. ¶ Conſ. 1. eod. titul.

Nō eſt autē talis, qui metu, cupidītate, importunitate, diſperatione, fuga laborū, & c. ingreditur. ¶ Man. ca. 12. n. 49.

Religionem poteſt ingredi ſeruus de cōſenſu Domini. Verbo Seruus. Filius famil. etiam inuito patre. Verb. Filius. Debitor de conſenſu creditorum, & illis etiam inuitis ſi cedat bonis, & relinquendo ea illis. 2. 2. q. fin. art. 6. ad 3. Innoc. in rubr. de oblig. ad ratio. ca. facit. ca. duæ. 19. q. 2. Et quia vtroque iure bonis ſuis cedens liberatur à carcere. Verb. Bonus.

Sine autem creditorum conſenſu non poteſt ingredi ſimpliciter niſi prius debita ſoluat. Maior. 4. diſt. 48. q. 2. Caiet. 2. 2. q. fin. articul. 6. Facit, quia obligato ad ratiocinia debet prius illa reddere, quā intrate.

Religionem relaxatam ingrediens nō obſeruat illa religionis præcepta, quæ ſuo reatu culpæ mortali obligant, neque excuſabitur ſi id non intendat ſe obligare niſi, quo ad inſtitutum, quod ligat. Immo tenetur intentionem mutare, quo ad eſſentialia. ¶ Manu. ca. 12. nu. 50.

Religionem nouam, qui inſtituunt, nouū habitum ſuſcipientes excommunicantur. cap. 1. de relig. domu libr. 6. ¶ Manual. cap. 27. num. 127.

Religionis ingreſſum, qui prohibet, aut diſſuadet retrahēdo à tali propoſito paratū ingredi peccat mortal. Palud. 4. d. 15. q. 2. Anton. 2. part. tit. 2. cap. 1. & eſt communis.

Et grauius peccat, q̃ poſt ingreſſum retrahit, & tenetur ad illum reſtituendum religioni ſi p oteſt. Etſi non poteſt, vel alium ſimilem, vel ſe religioni tradere. Scotus 4. d. 15. q. 3. In primo autem caſu etſi Anton. & Adrian. 4. de reſtitut. q. 3. Idem cenſeant ſufficit tamen perſuadere alteri æque bono, vt religionem ingrediatur. Et in nullo caſu tenetur ſe religioni tradere, quod ſentit. Maior. 4. d. 35. q. 17. & Sotus lib. 4. de iuſtit. & iure. q. 6. ar. 3. Quod ſi diſſuadet, aut prohibet iuſtis de cauſis, nec peccat, nec incidit in canonem. Conc. Trid. ſeſſ. 25. ca. 18. de regul. ¶ Manual. ca. 12. nu. 44. 45. Verbo, Votum.

Religiones ob religioſorum malam vitam non ſunt damnandæ. ¶ De red. eccleſ. Mon. 55. num. 2.

Religio vna totus populus Chriſtianus eſt, quia in baptiſmo renunciat Diabolo, mundo, & pompis. Iacob. 1. qui putat ſe religioſum eſſe, &c. ¶ Cap. inter verba concluſ. 6. num. 410.

Religioſus.

1 Religioſi nomen à religione deducitur, & ideo ſicuti verbum religio, ita, & nomẽ religioſus multipliciter ſumitur. Primo, Chriſtianum. Secundo, bonum Chriſtianum. Tertio, clericum. Quarto, eum qui eſt profeſſus in religione approbata.

Religioſus etiam Abbas ſi clericus non eſt, minor eſt clerico. ca. à Subdiacono adiuncta gl. d. 92. ¶ Conf. 17. de priuil.

Religioſus ille vere eſt, qui in religione approbata tria vota emittit accipiẽdo hoc verbum vere, & ſtricte, prout accipitur in tit. de reg. & in Clem. & lib. 6. ſecundũ omnes in d. rub. ¶ Conſi. 23. de regul. Qui autem non eſt profeſſus talem regulam vere non eſt religioſus. Verb. Profeſſio.

Religioſus poteſt dari, vt coadiutor ad id cui eſt aptus. Panor. ca. fin. de cle. ægrot. q. 6. Et eſt tex. nonus in ca. 1. eod. tit. lib. 6. ¶ Conſi. 2. de cler. ægrot. nu. 2.

Religioſus vnius ordinis non eſt idoneus ad obtinendum beneficium alterius ordinis. cap. cum in ſingula. §. fin. de præb. li. 6. niſi ille ſit epiſcopus. Clem. 1. de elect. ¶ Conſi. 49. de regul.

Poteſt reſtituere ordini ſuo damna, quæ per proprietatis peccatum intulit ei. ¶ Cõſi. 7. eod. ii. modos vide deſcriptos tract. de red. eccl. Mon. 20. q. 2. & q. 3. Mon. 34.

In articulo mortis põteſt abſoluere quẽcunque, & à quibuſcunque caſibus etiam ſine licentia ſui prælati per iuriſdictionem ſaltem tacitam ſibi à Papa collatam. ¶ Manu. ca. 4. nu. 5. Quo vero ad habentem peccata venialia tantum, aut mortalia iam legitime confeſſa non poſſe abſoluere ſine licentia ſui prælati tenuit Palud. 4. d. 15. q. 3. Anton. 3. p. ti. 17. c. 7. Ange. Verb. Confeſſio. 5. 4. Quod verum eſt de illo, cui ſpecialiter interdictum eſt à ſuo prælato audire confeſſiones, non autẽ de alijs, cum in multis habeant velle, & nolle, & hoc ſit opus charitatis. ¶ Ibi. nu. 6.

Religioſus poteſt appetere honores eccleſiaſticos, & alios virtuti debitos ſecundum vtrunque. Th. 2. 2. q. 186. ar. 7. ¶ De Iudæis. Not. 2. nu. 10.

Religioſi mendicantes ſunt, qui nec in communi, neque in particulari quicquam habere poſſunt. ¶ Conf. 63. de reg.

Si accipiãt nouas domos ad habitãdum ſunt excommunicati. Clem. cupientes. de pœn. ¶ Man. ca. 27. nu. 144. Secus ſi habent priuilegium à Papa, vt Minimorum ordo, & prouinciales Minorum de obſeruãtia illi per priuil. Iulij 2. iſti per priuil. Leon X. Verbo Ibid.

Religioſi non ſeruantes interdictum eccleſiæ Matricis ſunt excommuni. Clem. 1. de ſent. excom. Et intellige de interdicto generali. ¶ Ibi. nu. 146. Et hi ſimiliter, qui in concionando diſſuadent, vel non ſuadent ſoluere decimas. Clem. cupientes. de pœn. ¶ Ibi. nu. 145.

Religioſi vere ſunt emittentes tria vota ſimplicia poſt biennalem profeſſionem in ſocietate Ieſu. ¶ Conſi. 7. de regul. nu. 4. & Com. 4. nu. 76. & Com. 1. nu. 19.

Religioſus intricatus negocijs religionis habet plus meriti quam alij, modo id faciat fideliter, & vt Domini Dei ſui præſentis, quo ſeruis ſuis victus miniſtretur deſeruiat. ¶ Com. 1. de reg. nu. 34.

Religioſus ſi contrahit matrim. eſt excõicatus. Clem. 1. de conſang. ¶ Man. c. 22. nu. 35. c. 25. nu. 109. c. 27. num. 141.

Religioſus non deſinit eſſe talis eo, q̃ ſuper aliqua parte voti cum eo diſpenſatur. Et loquitur de Commendatorib. quibus indultum eſt, vt ducant uxores, & exẽplificat etiam de aliis. ¶ De Red. eccle. q. 1. Mon. 55. num. 8.

Religioſi vere ſunt ingreſſi ordinem militarium poſt profeſſionem in eo, quia vota ſubſtantialia emittunt. Et ſunt perſonæ vere regulares, nõ habent beneficia regularia, quæ habere non poſſunt, niſi eſſent tales. c. cum ſingula. de præb. Conc. Tri. ſeſ. 14. c. 10. Et in hoc male peccat Sot. li. 7. de Iuſt. & iur. q. 5. artic. 3. contra quem arguit Auctor, & obiecta eius diluit. De red. eccl. q. 1. Mon. 55. à nu. 3.

Religioſi, tenentur defendere famam ſuam, quando infamia redundat in ſuum ordinem. ¶ Com. cap. inter verba. Concl. 2. numer. 15.

Religioſi nõ omnes nobilitates per profeſſionem amittunt. verb. Nobilitas. Vide verbo Regularis.

Reliquiæ.

Reliquias Sãctorum in Oratorio honeſto, & arca ſeruare licet, & ceſſante ſuperſtitione, licet portare etiam illas ad collum ad honorem, & venerationem Sanctorum, quorum ſunt. Th. 2. 2. q. 96. ar. 4. ad 3. quia, quæ per ſe non ſunt, mala, videtur conceſſa ſi particulariter nõ ſunt prohibita. argu. l. 1. ff. de teſtam. Idem aſſerit Silu. uerb. Reliquijs, & vener. Sanc. Manu. c. 2. num. 35.

Reliquiis falſis, qui utitur, aut ueris cauſa turpis quæſtus, aut nouis ab Epiſcopo non approbatis, peccat mortal. cap. 2. de reliqu. & vener. ſanctor. Concil. Trident. ſeſſion. 2. Ideo non licet eas vendere, nec locare, nec pro oſtenſione aliquid accipere principaliter. ¶ Manual. cap. 17. num. 269. cap. Inter uerba. concluſ. 4. De orat. cap. 6. num. 15.

Reliquias Sacramenti, quantumuis exiguas poſt ablutionem ſumere, peccatum mort. eſt, ſecundum Palud. 4. d. 9. q. 1. Roſel. Euchariſtia. 3. §. 13. Si id fiat ex interuallo; ſecus ſi incontinenti, ut neruoſe probat Caietan. 3. tom. de celebrat. Miſſarum q. 1. quia, quę in continenti ſunt ineſſe uidentur. l. lecta. ff. de reb. cred.

Quæ in ore remanet non vnica tãtum, ſed pluribus etiam ablutionibus poſſunt deglutiri; & id decentius videtur, quàm digitum ori inſerere. Roſel. vbi ſupra. §. 22. Silu. eo. q. 8. Et quæ in calice remanent nedum digito, ſed vino etiam infuſo poſſunt aſſumi. Sco. 4. d. 8. q. 3. Ang. ver. Miſſa. §. 20. Silu. vbi ſup. ¶ Man. c. 25. nu. 90.

Remedium.

Remedium ordinarium, fauorabilius eſt, quàm extraordinarium, ut ait gl. ſolem. & penul. clem. 2. de offic. ord. & l. In cauſæ 2. ff. de minoribus. ¶ de red. eccle. q. 1. Mon. 32. num. 3.

Remedia poſteriora non tollunt priora in dubio, ſaltẽ quatenus non ſunt eis contraria. l. ſed & poſteriores. ff. de legib. ¶ De lege poenal. num. 29.

Remedia tria obtinendi abſolutionem à reſtitutione ei qui tenet beneficium ſine Canonico titulo. Primum componere cũ Camera Apoſtolica. Secũdum conuertere illa in vtilitatem eccleſiæ. Tertium tradere illos futuro ſucceſſori. ¶ De ſpol. cler. §. 12. num. quarto.

Remiſſio.

Remiſſio, & ſi interdum veniam, generaliter tamẽ relaxationem ſignificat.

Remiſsio actionis ob anticipatam ſolutionem uſuram ſapit, ſi fiat ob id ſolum; ſecus ſi ob alium reſpectum. ¶ Conſil. 18. de vſur. num. 3. Manual. cap. 17. num. 230. Verbo Emptio.

Remiſſio homicidij ſecundi tacito primo, nil ſuffragatur. Guglielm. leg. 2. C. de epiſcop. audiend. & ibi Bald. num. quarto. communiter recepta, ut tradit Fel. c. ſuper literis. de reſcr. ¶ conſi. 2. de conſang.

Remiſſio debiti facta ob inopiam debitoris eum in vtroque foro liberat, ſecus ſi à Creditore fiat ob timorem iniuſtum, & ex malitia debitoris potente ſoluere. Caietan. verbo reſtitutio. Adria. quarto. de reſtitution. quæſt. ſecunda. ¶ Conſil. ſexto. de pactis. Manual. capitul. decimo ſeptimo. num. 44.

Remisſio debiti eſt donatio. capitul. veniens, de teſtibus, & leg. ſi mulier. de condiction. cauſa dot. quare ſi fiat in magna quantitate a Prælatis, de reditibus Eccleſiaſticis ſine intuitu paupertatis, non valet.

Nec facta diuitibus à deputatis à Camera Apoſtolica, niſi aliqua ſit cauſa excuſans, vt augumentum deuotionis ne ſedem Apoſtolicam, defenſio eccleſiæ, & cæt. ¶ De ſpoliation. clericor. §. decimo quinto. nume. 5.

Remisſio ſponte facta ab eo cui reſtituenda ſunt lucra præterita, liberat debitorem. gloſſ. capitul. peccatum. de regul. iur. libr. ſexto.

Et vnde ſumitur regula generalis ab omnibus interpretibus, quòd remisſio debiti exæquatur ſolutioni, exceptis, aliquot caſibus. ¶ Conſil. decimo quarto. de vſur. Conſil. 2. de cenſib.

Remisſio partis debiti facta malo debitori, vt reliquum ſoluat, non liberat in conſcientia debitorem. Caietanus ante Siluestr. Verbo reſtitutio. ſeptima quæſtione prima. ¶ Manual. capit. decimoſeptimo. numer. 75.

Remisſio liberius in abſentia ſolutionis, & ante oblatam, & receptam pecuniam, quàm poſt exercetur. ¶ Ibidem. numer. ſeptuageſimoſeptimo.

Remisſio facta debitori non habenti animum reſtituendi, & ſi liberet à reſtitutione, non liberat à peccato. ¶ Ibidem numer. ſeptuageſimo octauo. Vide verbo Debitor.

Remisſio Infamiæ valet, etiā cum eius reſtitutio peti debet. ¶ Cap. Inter verba. concl. 6. num. 880.

Remisſio plenaria facta à Domino latroni in Cruce pendenti, vera fuit Indulgentia. ¶ De Indulgent. Notab. vigeſimo. numer. 15.

Remisſio peccati facta per Indulgent. longe differt à remisſione Sacramentali, etiam pœnæ temporariæ. ¶ De Indulgent. Notabil. decimo. numer. 21. Verbo Indulgentia.

Remisſio peccati facta per baptiſmum longe differt ab ea, quæ fit per pœnitentiam, quia illa tam culpam, quàm pœnam æternam, & conſequenter venialem, & pœnam temporariam tollit. Hæc vero non totam pœnam temporalem peccato mortifero debitam aufert. ¶ Ibidem. Notabil. 16. numer. ſeptimo.

Remisſio culpę fit per coniunctionem ad Deum, à quo culpa excludit perfectè mortalis, imperfectè venialis. ¶ De pœnitent. diſtinct. tertia. capitul. de quotidianis. numer. 3.

Renunciatio.

† Renunciatio ſumitur pro renunciatione quadam rei propriæ, uel iuris per ſe, vel per alium facta ſponte, & legitime. argum. cap. quam periculoſum. 7. quæſt. 1. Siluestr.

Renunciatio beneficij facta coram ordinario ſimpliciter, ſi poſt tempus illam ſequatur perceptio aliqua fructuum à renunciante etiam ob paupertatem in foro exteriori iudicabitur confidentialis, per extrauagant. Pij Quinti. Si fiat coram Notario, & teſtibus ſine authoritate Superioris non ualet. iuxt. cap. quod in dubijs, & cap. non admonet, de renunciat. ¶ Conſil. 1. eodem titu.

Renunciatio beneficij ab ægroto facta, qui intra 20. dies moritur, non tenet per Regul. Cancel. de Infirmo reſignante, & ibi Gomeſ. Conſi. 2.

Renunciatio reciproca eſt, quando plures conueniunt, vt alius in fauorem amici renunciet. argument. cap. vbi periculum. §. cæterum. de electio. libr. ſexto. ¶ Conſi. vltimo. eod. titul.

Re-

Renũciatio beneficij ad cuius titulum, quis ordinatus eſt reſeruata penſione centum valida eſt, quia cum maneat renunciãti, id quod ad uictum ſuum ſufficit ſatisfit intentioni diſponentis de victu. ¶conſi.13.de præb.

Facta in fauorem alterius adiecto modo, ut conferatur illi, uel alteri nominato ſimoniaca eſt. glo. cap. ex parte. el primo. de offic. delegat. cap. cum pridem. de pact. niſi fiat in manibus Papæ. ¶Manual, cap. 23. num.107.

Facta in manibus Inferioris cum intentione, vt conferatur alicui nominato, vel alij nulla conditione, vel pacto expreſſis valet, neque vllam ſapit ſimoniam ſecundum gloſſ. ſolemn. in capitul. ordinationes. 1. quæſtion. 1. Antonin. 2. part. titul. 1. capit. 5. ¶Ibidem.

Facta libere in manibus ordinarij cum petitione deinde, vt prouideatur alicui alteri valet, neque eſt confidentialis. ¶Ibidem.

Renunciatio beneficij metu facta valet. Facta in manibus priuati nonnunquam tollit poſſeſſionem licet non tollat proprietatem. Innocent. capitul. quod in dubijs. eodem titul. recepr. communiter ab omnibus, etiam à Panormitan. in cap. ſuper hoc. eodem titul. ¶Tractat. oppoſ. ſol. prima.

Facta poſt ſpolium tollit ſolum proprietatem, cui ſoli videtur renunciaſſe ipſe renuncians. Facta vero ante cum proprietate ſimul, & poſſeſſionem aufert, quia vtrãque habebat renuncians. glo. ca. accepta, de reſtitutione ſpoliatorum. ¶Ibidem numer. quarto.

Quod facta metu non valeat, multi aſſerunt. Rota deciſione 334. quæ in nouis eſt quinta, & deciſione 403. quæ eſt ſeptima. Idem Antonin. in cap. ad aures. de his, quæ vi. quæſtion. ſexta. Inclinat Innoc. Ibi, & in cap. ſuper hoc. de renunciat. Hoſtienſ. in tractat. eod. faciunt, & duo capitul. lege ſuper hoc, & capitul. præcedent. eodem titul. Clement. ſecunda. de pœnis.

Contraria tamen ſententia communis eſt, & valida à multis, & præſertim à Rota obſeruata, & in multis capitul. determinatã per exempla. Clem. 2. de pœnitent. vide totam oppoſit. 6. vbi ſoluit, & reſpondet ad obiecta.

Renunciatio coacta non impedit reſtitutionem etiam eo caſu, quo ſpõtanea impediret. ¶Vbi ſupr. nu. 102.

Metu iurata obſtat agenti poſſeſſorio ante habitam à iuramento abſolutionem non autem poſt illam. ¶Solut. oppoſit. 6. nume. 6.

Renunciatio beneficij metu facta, & metu iurata dupliciter obſtat etiam agenti poſſeſſorio, ideo eſt neceſſaria abſolutio à iuramento, & receſſio renunciationis.

Spontanea obſtat agenti ſuper proprietate tantum, vel ſuper petitorio, & poſſeſſorio ſimul, ſecundum omnes. Et etiam agenti ſuper poſſeſſorio tantum, ſecundum communem, quæ tamen non eſt tenenda. ¶Solutio. oppoſitio. ſeptima. nume. tertio.

Iurata tollit reſtitutionem, quia iuramentum licitum eſt ſeruandum. Notoria vero, & iudicialis non tollit, quia inducit defectum notorium proprietatis eam petentis, quem conſtat impedire in ſpiritualibus reſtitutionem. iuxt. capitul. quoniam de filijs presbyter.

Quę vero inducit poſſeſſionis omiſſionem non tollit, quia non cenſetur ſpoliari, vt reſtitutionem petere poſſit. per legẽ primam. §. deijcitur. ff. de vi, & vi arm. ¶Ibid. nume. 12.

Facta tam in manibus prælati, & admiſſa, quam in manibus priuati, valet in præiudicium renunciantis, neutra in præiudicium Superioris. iuxta capitul. quod in dubijs. eodem titul. Et in nulla perditur proprietas. ¶Ibidem numer. vigeſimo ſexto.

Facta, & approbata in manibus priuati poſt ſex menſes præſumitur fuiſſe facta ab initio, & inducit Superioris præiudicium. ¶num. 32.

Renunciatio uerbalis tantum facta in manibus laici non in manibus Superioris, tollit poſſeſſionem, donec reſignans deſinat incumbere illi: uerbalis uero, & realis

etiam

etiam in manibus laici ipſam tollit. ¶Vbi ſupra num. 37.

Renunciatio, uel alia beneficij amiſſio ſine animo perdendi poſſeſſionem præſumitur fieri, quoties poſt eã factam inſiſtitur illi. ¶Sol.op.8.nu.3.

Facta cum conditione, ut alius renunciet ſimoniaca eſt. ¶De reſer.excep.4.n.2.

Renunciatio fructuum decurſorum inter collitigantes non eſt ſimoniaca niſi fiat ad retinendum patronos, uel inducendum ad aliquid. ¶Conſi.32.de ſimon.

Renunciare non uidetur prius, qui adipiſcitur poſterius, ſed priuatur illo.cap.de multa.de præbend. ¶Sol.op.8.nu.4.

Renunciationis admiſſio frequẽter pertinet ad aliũ, quàm beneficij collatio. arg. glo.recep.per Card.Imol. & alios Clem.1. de re.permut. Et talis admiſſio longe aliud eſt, quam dimiſſio à iuriſdictione. ¶Sol. opp.7.num.31.

Renunciationis publicandæ ſex mẽſes, qui dantur non currunt à tempore ſignatæ ſupplicationis, ſed ſolum à tempore cõſenſus extenſi, ut per multa concludit Gõmeſ.in d.reg.Cancell.q.7. Et tunc reſignatio dicitur ualere per conſenſum prædictum. ¶In auctor prælect.c.de reſcr.n.26.

Renunciationis publicat. literarum expeditio non ſufficit ex extrauag. Pij 5. Sed alia in ea contenta requiruntur. ¶Conſil. 14.de ſimon.

Renuncians Epiſcopatui etiã in finẽ, ut quietius uiuat occaſionem peccandi quærit Innoc.3.in ca. niſi.§. uerum.eod.ti. Et ſcandalum præſtat dando occaſionem male iudicandi, de illo, ut non ſit idoneus, aut aliquem habeat defectum notabilem. ¶Cõſil.4.eod.tit.

Renuncias beneficium, & nihilominus perſiſtens in illo, poſſidere videtur illud & ſi ſpolietur agit de ſpolio maxime ſi diu poſſederit. Innoc.in ca. ſuper hoc.eod. tit. tenet idem Calder.Ibi.

Renuncians beneficium cuius perdidit poſſeſſionem, ſi antequam occupetur ab alio ad ipſum redeat, incipit iterum poſſidere, & ſi ſpolietur poteſt agere de ſpolio. Innoc. ubi ſupra, & loquitur de beneficio Eccleſiaſtico. ¶Ibi.

Renuncians beneficium in manibus illius, qui admittere eam non poteſt, licet nõ perdat illud ſæpe perdit poſſeſſionem, & ob id repellitur à petitione reſtitutionis. ¶Sol.op.7.nu.34.

Renuncians dominium alicuius rei nõ renunciat poſſeſſionem niſi eam quoque velit renunciare. l.ſi quis vi. §. differentia. ff.de a qua poſſ. ¶Ibi.nu.10.

Renuncians prius beneficium ob poſterius, quod probabiliter putat ſibi eſſe quæſitum, niſi ita eſſet nõ perdit illud. ¶Ib.n.38.

Renuncians etiam metu non tenetur recitare horas. ¶De orat.& vbi ſupra. opp. 5.num.12.

Repetitio.

Repetitio verbi in eadem diſpoſitione myſterium denotat iuxta gl. memorab. Clem.1. de iure patr. Verbo Diæceſanis. ¶Conſ.56.de ſent.excom.n.3.

Repetitio claritatem augens non eſt ſuperflua. iuxt.gl.ca.1. de ſumm.trin.li.6. tradit Fehn.in ca.ſolitæ.de maior. ¶De ſpol. cler.§.1.nu.3.

Reprehenſio.

Reprehendere tenemur blaſphematores cum ſit actus diuini timoris Cõcil. Lateran.ſeſſ.9.§. ad abolendam. id in ſpecie præcipit.& Manu.ca.2.nũ.10. ca.12.nu.83.

Reprehendere hæreticos nõ tenet quis tranſiens per terrã illorum, licet videat irreuerenter tractare imagines, & ſacramenta, ſi nulla ſpes emendationis ſubſit. ¶Cap. 24.nu.12. Vide Verb. Correctio.

Repreſaliæ.

Repræſaliæ dictæ ſunt à re, & præhendo, quaſi iterate apprehenſiones, ſicut cum quis apprehendit res alienas illius, qui apprehẽderat ſuas. Et ſumit dupliciter. Primo pro ipſa virtuali reprehẽſione. Scdo, pro authoritate conceſſa reprehendendi. Et ſic ſunt repræſaliæ poteſtas capiendi, & retinendi aliena, collata à

prin-

principe, vel ciuitate in recompenſatione damnorum, vel iniuriarum. Et colligitur. c. ſi pignorationes. de iniur.& dam. dato. lib. 6. & ca. Dominus. 33. q. 2. Silu.

Repreſalias, qui concedunt, vel extendunt eas ad eccleſiaſticos, vel eorum bona niſi intra menſem reuocauerint, excommunicantur. ca. 1. de iniur. lib. 6. Et intelligitur tam de iuſtis, quam de iniuſtis, tam Superioris, quam inferioris. ¶ Manual. cap. 27. num. 136.

Repudium.

Repudium appellatur recuſatio ea, qua uir à ſe vxorem reijcit.

Repudium, vel nunquam licuit, vel non ſaltem poſt Euangelium, ut recepta communis ſententia tenet. 4. diſt. 33. ¶ Conſ. 1. de conuerſ. infidel.

Repugnantia.

Repugnantia non eſt, idem diuerſo tépore diuerſa operari. ¶ Conſil. 1. de his, quæ vi. nu. 12.

Repugnantia duo conſtare nequeunt. l. ubi repugnantia. ff. de reg. iur. cap. ſi enim de pœn. d. 2. ¶ Com. de finibus. nu. 20.

Res Sacra. Verbo Sacrum.

Res.

Res iudicata pro ueritate habetur. l. res iudicata. ff. de reg. iur. contra illá nulla partium auditur per uiam iuſtitiæ. c. ſuper eam de ſent. & re iud. Barth. ¶ Conſ. 64. de regul.

Res de facili redit ad ſuam priorem naturam. cap. ab exordio. 35. diſt. ¶ De lege pœn. num. 34.

Res inter alios acta, alijs non præiudicat. l. 1. & 2. C. eod. & l. ſtipulatio iſta. §. alteri cum ei adnor. ¶ Conſil. 5. de empt. & uend. num. 12.

Res cum ſuo onere tranſit. ca. ex literis. de pignor. ca. ſi quis laicus. 16. q. 1. ¶ Conſ. 49. de præbend. nu. 5.

Res eccleſiæ non perduntur per præſcriptionem minorem, quadragenariam. ca. de quarta. de præſcript. ¶ Conſi. 1. de conſecrat. eccl. nu. 4.

Res iudicata ſoluenda eſt. l. res iudicata. ff. de reg. iur. ¶ Conſi. 2. de reg. nu. 56.

Res mobiles in bello cum hoſtibus captæ capientium fiunt. Innoc. in ca. ſicut. el 3. de iur. iur. quem omnes ſequuntur. inſtit. de rerum diuiſ. per tex. in §. item, quæ & in ca. ius gentium. d. 1. & l. ſi quid in bello. de capt. ¶ Conſ. 2. de iniur. & dam.

Res aliena in bello iniuſto etiam publice indicto, capta Domino erit reſtituenda. ca. ſi res aliena. 14. q. 6. ca. apoſtolicam. de reg. iur. lib. 6. Niſi ubi lex, vel conſuetudo adeſt contraria. ¶ Ibi. nu. 7.

Res habitæ pro derelictę fiunt capientis. l. 1. & 2. ff. pro derelicto. Ammiſſę in bello publice indicto prioribus Dominis ſecundum conſuetudinem Luſitanorum nō reſtituuntur. ¶ Ibid. nu. 3. Neque recuperatæ ab exercitu. Ibid.

Res aliena ſine iuſto bello retineri non poteſt. d. ca. ſi res. 14. q. 6. ¶ Conſi. 3. de donat. Qui illam bona fide accipit, & retinet ſi eam amittit, aut ſine culpa perit, ſatisfacit reſtituendo id in quo factus eſt locupletior. l. ſed etſi. §. 1. & l. Item verum eſt. §. 1. ff. de petend. hęred. Qui autem mala fide, tenetur reſtituere eandem rem ſi poteſt. Sin minus, tantum quantum pluris valuit eo tẽpore iniuſtæ poſſeſſionis, quamuis ſine ſua culpa perierit, ſemper enim eſt in mora, & damno ſuo perit. l. in re furtiua. ff. de condit. fur. cap mora. de regul. iur. lib. 6. ¶ Manual. cap. 17. num. 7. & 10. Aliena vero res male retenta, retinenti perit. ¶ Ibi. nu. 26.

Re ſua quilibet ad libitum vti poteſt. leg. in re mandat. C. mandat. leg. ſed & ſi. ff. de hæred. petend. ¶ Conſil. 43. de ſimonia.

Res diuerſo reſpectu diuerſo iure debet cenſeri non autem vnico. ca. cognouimus. 12. q. 2. ¶ Conſil. 5. de offic. iudic. ordin. num. 6.

Re ſua quilibet abuti poteſt, quo ad forum exterius non autem interius. l. ſed etſi. §. conſuluit. ff. de pet. hęred. ¶ De pœn. d. 7. ca. ſi quis autem. nu. 113.

Reſcri-

Reſcriptum.

1 REſcriptum ſignificat aliquod Secundo ſcriptum.i.poſt ius communem. Et ſumitur dupliciter. Primo, communiter, vt concernit tit. de reſcrip. & ſic ſecundum mentem Goffred. eſt mandatum Principis faciens ius non generale, ſed ſpeciale in negocijs, & inter perſonas inter quas promulgatum eſt, vt C. de leg. & conſtit. l. 1. Siue tribuat ius, ſiue exercitium iuris. Secundo ſumitur primo, proprie, & ſic ſecundum Panor. in rubr. Eſt illud, quod Princeps ſcribit ad iuris conſeruationem. Secundo, improprie eſt Priuilegium contra ius, quaſi priuata lex d. 3. cap. priuilegia. Tertio, eſt beneficium, ſeu gratia conceſſa à principe præter ius, ait in c. olim. de verb. ſignificat. latiſſime tamen, vt ait Panor. accipitur pro omnibus iſtis. Silu.

Reſcriptum Principis facit ius non ſolum inter partes, vt d. Ioan. Andr. in rubr. de reſcrip. ſed etiam, quo ad alios. ca. licet. 16. q. 3. ca. multi. 2. q. 1. ¶ Conſ. 30. de præb. n. 3.

Reſcripti appellatione generaliter in iure probati ſolum Apoſtolicum, imperiale, ſiue Regni includitur, vt colligitur ex ti. de reſcri. & l. reſcripta & l. quoties. C. de præcept. impet. ¶ Conſil. 28. de ſenten. excomm. num. 6.

Reſcriptum ad reſtituendam famam etiã ſine mandato eſt validum. l. idẽ Vlpianus. ff. de excuſ. tutor. & l. quidam conſulebat. ff. de re iudic. & Felin. ca. cum inter. de excep. ¶ Conſ. 4. de priuileg. nu. 6.

Reſcriptum ad lites ſubreptitium nõ eſt regulariter ipſo iure nullum. gl. recep. ca. ad audientiam. eod. ti. Ad beneficium autem ſi fuerit ſubreptitiũ erit nullum. iuxt. eam gl. ibide n. Et ſi ſine mandato Epiſcopalis impetretur, regulariter non valet ſine cauſa. ca. nonnulli. §. ſunt, & alij. eod. ti. Ad beneficia vero ſic. ſecundum glo. quã ibi Card. ibi reputat ſingularem. in ca. ad aures. eod. tit. ¶ De reſcrip. præhīd. tit. nu. 1. & 2.

Reſcriptum ad beneficia, per quod inſtrumentũ ad rẽ quærit diuiditur in Monitorium, præceptorium, & executorium. Panor. ca. mandatũ. de reſcrip. & eſt tex. optimus in ca. ex inſinuatione. eod. ti. Sed talis diuiſio comprehendit ſolum ea, quæ ſunt mandata de prouidendo. ¶ Vbi ſupra prælud. 2. num. 4.

Reſcriptum à principio nullũ, & quod deinde tale fuit in hoc paria ſunt, quo ad facienda. ¶ Com. ca. cum contingat. prima cauſ. nullit. nu. 7.

Reſcriptum Secundum præſtat priori tribus concurrentibus præſentatio, ſcilicet, citatio, & citationis exceptio. ca. & debitus. de appell. ¶ Ibi 10. cauſ. nullit.

Reſcriptum generale reuocatur ipſo iure per ſpeciale poſterius. l. ſi qui aduocatorum. §. quoniam. C. de appell. ¶ Ibi, nu. 5.

Reſcripto ad beneficia ſemper ineſt clauſula ſi dignus eſt. ca. cum adeo, & gl. ſi. eod. ti. Quæ ait, quod etſi non exprimatur ſemper præintelligitur. ¶ De reſcript. except. 2. num. 1.

Reſcripta ad beneficia, & lites differunt plurimum à reſcriptis, vt priuilegia, quia in illis non obſtat ſubreptio ſimplex ſine dolo facta, in iſtis autem ſic. ſecũdum Felin. in cap. cum inter. de excep. ¶ Conſil. 4. de priuileg.

Reſcriptum in dubio ita interpretandum eſt, vt conſonet iuri communi etiam transferendo clauſulas. gl. celeb. in ca. paratus. 22. q. 2. ca. cauſam quæ. de reſcrip. præſertim cum contineat ius naturale, vel diuinum. ¶ Rubr. de iud. nu. 90.

Reſeruatio.

REſeruatio cenſuræ hæreſeos ita præſtat cæteris, vt nullus ſine ſpeciali commiſſione Papæ poſſit ab illa abſoluere, neque virtute alicuius generalis facultatis, quare, & Gregor. xuj. negauit talem facultatem cum ſummo pœn. Et habet fundamentum, quia facultas generalis abſoluẽdi ab excommunicatione non includit abſolutionem illius, quæ ſpecialiter non fuiſſet conceſſa, vt ait Anton. 3. p. tit. 24. ca. 67. arg. ca. frater noſter. 16. q. 1. ¶ Manual. cap. 27. num. 275.

Reſeruatum peccatum non debet abſolui ab illo, qui ſpecialem facultatem non habet. ¶ Ibi. ca. 26. nu. 6.

Reſidentia.

† RESidere eſt deſeruire. i. curā eccleſiæ habere. c. quia nōnulli. de cler. reſident. Goffred. in ſumm. eod. tit.

Reſidentia in curato eſt de iure diuino, & ideo vbique ſeruanda eſt. Conc. Trid. c. 1. ſeſſ. 23. à qua non excuſat niſi iuſta cauſa, vt dicitur. ſeſſ. 6. cap. 1. Et hæc fuit communis ſententia ante dictum Concil. Felin. in ca. omnes. de conſtit. nu. 33. vbi dicitur neminem ob conſuetudinem excuſari, quare debet ſeruari etiam vbi Conc. nō eſt receptum. arg. principij. diſt. 5. & §. ius naturale inſt. de iur. naturali, & gent. ¶ Cō ſil. 1. de conſtit. nu. 43.

Reſidens ſicut alij ſimiles reſidere ſolent ſatisfacit, quia de ſimilibus idem eſt iudicium. ca. dudum. el 2. de e lect. ¶ Conſ. 7. de cler. non reſident.

Reſidere cenſetur, qui de ſuperioris mādato abeſt. arg. cap. Monachi. el 2. & capit. qui vero. 16. quæſtion. 2. ¶ Conſil. 10. eodem titul.

Reſidendi neceſſitas duplex, altera enim continuum ſeruitium requirit, & beneficio priuat. altera vero non. Innoc. in ca. fi. eod. tit. ¶ Conſi. 1. eod. tit.

Reſidentiam requirit Abbatia, & quodcunque regulare beneficium. Clem. ne in agro. §. cęterum. ne cler. vel Monachi. ¶ Cō ſil. 25. de prębend. nu. 4.

Reſidentiam requirit omne beneficium. de iure Com. d. cap. conquerente. de cler. non reſident.

Excuſanr tamen Primo, auditio, & prælectio. Theol. & iuris canonici ad quinquēnium. Archid. ca. 2. de priuil. lib. 6. ſinc licētia: ad alias autem ſcientias licentia requiritur. Secundo, obſequium epiſcopi, quo ad duos Canonicos, & etiam alios, quando fit ad vtilitatem eccleſiæ. ca. ad audientiam. eod. titul. Et magis obſequium Papæ modo obſequium fiat principaliter ad ſeruiendum.

Tertio, licentia legitima. gloſſ. cap. inter quatuor. de cler. non reſid. Quarto, conſuetudo honeſta. Innoc. cap. ex tuæ. eod. tit. & Panor. d. ca. inter quatuor, ſed in omni caſu beneficium non debet fraudari debito obſequio. Vide Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. ¶ Manual. cap. 25. num. 21. de regul. Com. 3. nūm. 43.

Reſpublica.

RESpublica habet, vt crimina puniat cum id pertineat ad publicam vtilitatem. l. item vulneratus. ff. ad leg. Aquil. etiam ſi ſint occulta inquirendo, ſcilicet de illis. ¶ Rubr. de iudic. num. 79. Verbo Crimen. Verb. Iudex.

Priuſquam regem haberet nō potuiſſet ſtatuere ne ſui ciues tenerentur parere ſibi. ¶ De iud. Not. 3. nu. 166.

Reſignatarius.

RESignatarius volens ſoluere penſionem alij, quam reſignanti reſeruatam reſpectu confidentiæ admiſſæ ius elidit. ¶ Conſi. 31. de ſimon.

Poteſt quotannis reſignanti quid donare ſi id faciat ob amorem Dei principaliter coram Deo, abſque tamen vllo pacto, licet ſecundario cum reſpectu ad obligationem antidotalem ad quam naturaliter tenetur. l. ſi non ſortem §. libertus. ff. de condit. indebito. ¶ Conſ. de ſimon. 28. nu. 2.

Gratitudinem erga reſignantem caute exercere debet, ne præſumatur id facere ob confidentiam. ¶ Conſi. 1. de iur. iur.

Reſponſio.

RESponſio interrogationi congruere debet. arg. cap. qualiter. el 2. de accuſ. & l. fin. C. de fideicommiſſ. li. 2. ¶ Conſi. 2. de condit. appoſ.

Reſponſio certa ſine certa informatione dari non debet. ¶ Conſi. 4. de pœnit. & remiſ. nu. 1. Vide Verb. Interrogatio. Verb. Reus. Verb. Teſtis.

Reſtitutio.

RESTitutio eſt actus iuſtitiæ ſpiritualis quo redditur alteri, quod ſuū eſt, vel quod ei vere

vere debetur lege iuſtitiæ formaliter, vel virtualiter de bonis animæ, corporis, honoris,& fortunæ,vel eſt redditio rei acceptæ,vel damnum illati compenſatio. iuxt. omnes.4.diſt.15.& toto tit.de reſtit. ſpol. Vel repoſitio rei in eum ſtatum quem habuit.l.reſtituere.de verb.ſignif.ca.ſi quem. 1.q.3.¶Manu.ca.31.nu.1.

Reſtitutio eſt duplex,vna formalis, quæ definita eſt,altera virtualis,vt remiſſio,cõdonatio,& quęcunque alia ſolutio debiti. l.ſi res.§.omnis.ff.de pign. act.ca. peccatũ. de reg.iur.lib.6.¶Ibi.ca.17.nu.10.& 96.

Reſtitutio præſupponit debitum legale, vt ait Caiet.22.q.62.ar.2.Et Sotus,& ſimiliter præſupponit ablationem, & ideo,qui impedit conſecutionem boni debiti tenetur ad illam, quando quis habet in eo ius, vel perfectũ,vel imperfectũ.Verb. Ius,Ver. Impedimentum. ¶Conſi.3. de ſimon.

Reſtitutio facta cum onere,valet regulariter, etſi onus adictum non valeat, vt vſ caſus in §.ſed,& ſi.l.vnum.ff. de leg. 2. vbi Barth. hoc clare explicat, & clarius Paul. de Caſtr.& ratio pendet ex regula illa:vtile per vtile non vitiatur. de reg. iur.libr.6. Quod intelligitur,quando alterius ab altero eſt ſeparabile.¶Conſi.1.de teſtam.nu.3.

Reſtitutio ſpoliato,& innocenti non eſt neganda.¶Conſ.44.de ſponſ.

Reſtitutio plena,& pleniſſima datur. ſecundum Card.& Imol.in ca. qui diligẽtia. de elect. quæ differunt inter ſe. ¶De indulgent.Not.9.nu.5.

Reſtitutio vocatur ab Adrian.4. de reſt. in principio ceſſatio à peccato, quia qui obligatus eſt ad reſtituendũ,& poteſt, quãdiu id non facit ſemper peccat mortaliter, quia retinet alienum inuito Domino,etiãſi non concipiat propoſitum de non reſtituendo,vt ait communis concluſ. Tho. & Caiet.2.2.q.62.ar. fin. Scoti,& aliorum. 4. diſt.15 Hoſtienſ.in ſumma.de pœnit. ¶De iudic.Not.6.nu.52.

Reſtitutionem non inducunt peccata contra charitatẽ,atque alias virtutes.Alex. 2.p.q.22.Adrian.4.de reſt.q.1.Sotus lib. 5. de iuſt.& iure.q.3.ar.4.& lib.4.q.3.ar.4.

Reſtitutio, quæ Deo per pœnitentiam debet fieri,poteſt moderari ab eius Vicario, non autem illa, quæ homini fieri debet.Palud.4.diſt.15.q.5.¶Manu.ca.10.nu. 54.de orat.

Reſtitutionem quandoque impedit exceptio, defectus diſpenſationis, & quando quę reſeruatio cum eſt facta cum decreto irritante.¶De tract.opp.ſol.10,nũ.3.

Reſtitutionem petenti obſtat ſpontanea abiuratio.Ioan.And.Bal.Imol.Card. vt probat Panor. Sed non auditur etiamſi ſpoliationem probet.¶Ibi.in procemio.nu.1.

Reſtitutionem beneficij petens repellitur obiecto defectu notorio proprietatis.c. quando.de fil.presbyt. ¶Sol.op.1.

Renunciationem beneficij metu factam petens,videtur petere tacite,renunciationis reſciſſionem.¶Opp.6.nu.17.Hanc poteſt petere aliquando quis, licet confiteatur nullum ſe titulum cum petit habere. ¶Ibid.nu.18.

† Multa de hac materia Author tractat in illo opere, quę ſe vellemus ſummatim collegere opus nimis excreſceret. Ideo vide Ibid.

Reſtituẽdi neceſſitas oritur ex omni trãſgreſſione legum,& in ſpeciali iuſtitiæ, per quam aliquod damnum alteri infertur, nõ autem ex tranſgreſſione charitatis,miſericordia,& hęc eſt ſententia cõmunis.Alex. Adrian. &c.Verb.Tranſgreſſio.

Actus reſtituendi debitum propter tranſgreſſionem legis iuſtitiæ diſtributiuæ, eſt reſtitutio vera,& debita,quare qui accipit aliquid, vt aliquid faciat id ad quod tenetur,vt iudex in proferendo ſententiã & ad eam tenetur.¶Man.ca.17.nu.10.& 96.

Reſtitutio ex delicto,vel quaſi delicto facienda eſt ſine damno creditoris, quia reſtituere eſt in primum ſtatum reponere. l. reſtituere.1.& 2 ff. de verb. ſignif.Tho. & Caiet.22.q.62.ar.fin.¶Ibi.nu.43.

Reſtitutio, quæ facienda eſt pauperibus non debetur ex præcepto, ſed tãtum de cõſilio.¶Ibi.nu.30. Et illa poſſunt dari eccleſijs, aut Monaſterijs pauperibus,quatenus talia.¶Ca.26.n.28.de red.eccl.q.r.Mon.28.

Reſtituere tenetur, qui rem habet alienam cum fructibus,ſi eſt fructuoſa, & intereſſe. ¶Manual.cap.17.num.34.de vſur. num.50.& 53.

Qui

Qui obligatur ex contractu.l.1.ff. de pacto.ca.1.eod.tit.cum ei adnotatis. Ex quaſi contractu,vt tutor pupillo.inſtit.de oblig. Ex teſtamento,vel alia vltima voluntate.ff. & C.de legit.hæred.de teſtam de legat. Ex ſententia iuſta de qua in tit.de re iudic.etiã condemnãte ad pœnam.Th.2 2.q.62.ar.3. Ex delicto damnificante bona animę,corporis,famæ, honoris ,pecunię.Vide in proprijs locis.Ex quaſi delicto,vt iudex tabernarius.cõſẽtiẽs in delicto.Cõfeſſatius, &c.

Deponẽs ſi à depoſitario aliquid accipit ſi metu dedit ne depoſitum repetat. ¶Cõſil.4.de depoſ.

Qui contra conſcientiam dirigentem in ſpecie quid tenet.¶Conſ. 5.de emption. Com.ſi quis.de pœn.diſt.7.nu.61.

Qui damnum illatum pœnitendo ſatiſfacit,quia reſt tuto ablato cum debita contritione remittitur,vt notatur in ca. peccatum.de reg.iur.li.6.¶Conſ.1.de reſtib.n.4.

Qui accipit ab exactore rem pro facultate vtendi pecunia exacta vſque ad diem ſolutionis.¶Conſ.2.de depoſit.

Qui inuenit rem ad aliũ pertinentem. ca.ſi quid.18.q.5.& debet reſtõ fieri in integrum ignoranti,vt tradit Felin. cap. vigilanti.de præſcript. ¶Conſil.1.de reb. eccleſ.alien.nu.3.

Reſtituere tenetur famulus,qui compenſandi animo dita, accepta fecit ne hæres tot ſibi relinqueret. Verb.Famulus.

Qui alium ad peccandum inducit vi vel dolo, omnia illa bona in quibus ei nocuit inducendo ad pœnitentiam.Scotus 4.diſt. 15.q.7.ar.1.Adrian.4.de reſt.q.3. ¶Conſil. 2.de ſimon.Manu.ca.14.nu.31.ca. noli putar .de pœn.diſt.1.

Qui procurat beneficiũ alicui ſimoniaco,vel inhabili, & tenetur ad omnes fructus male impenſos, quia eſt cauſa damni dati.ca.ſi.de iniur.& l.qui occidit. ff.ad leg. Aquil ¶Conſ.15.de ſimon.nu.5.

Qui ad vitandum mendicitatem furatur.¶Conſi.5.de furtis. Verb.Furtum.& Ancilia elargiend pauperibus.Verb.Ancilla.

Qui ex communib. maius quam debet tribuit ſingularibus.Tho.2.2.q.62.ar.2.ad 3.Et ſimiliter,qui onus,vel modum iniunctum non adimplet per l.1.2. 3. de donat. quæ ſub modo. ¶De red. eccl.q.2.Mon. 7. num.3.& 4.

Qui ea, quæ extreme patiens accipit lapſo illius neceſſitatis articulo, niſi ſint res, quæ vſu conſumuntur.¶Ibi.Mon.4.

Qui audiens aliquem ſuo nomine nocuiſſe id ratum habet, quia mandare videtur.ca.ratihabitionem.de reg.iur.Quod verificatur etiam de homicidio,licet,nec tacite,nec expreſſe ſit mandatum. Et iudicijs. &c.¶Man.ca.17.nu.133.

Reſtituere tenetur accipiẽs bona,de quibus dubitat,an ſint ſua. arg.c.ſępe.de reſt. ſpol.¶Man.ca. 17.nu.117.

Qui furatur rem apud ſuum debitorem depoſitam & pro ea fertur excommunicatio.Verb Excomm.

Qui accipit aliquid clam ob pœnã, quę non debetur ante condemnationem.gl. c. frater.virtutis.12.q.2.¶Ibi.nu.114.

Qui impedit ne beneficia dentur legitimis competitoribus, ſeu concurrentibus candidatis,qua illi iam ſuum, ius acquiſierant ad quęrendum.¶Ibi.nu.74.

Qui accipit bona eccleſiaſtica non intuitu paupertatis,aut pietatis. ¶ De ſpol. cler.§.2.nu.2.§.15.nu.3.

Qui habet columbarium illicitum cum notabili aliorum præiudicio.arg.ca.ſi hos. de iniur.¶Ibi.nu.126.

Qui alij dat monetam falſam, etiam bona fide acceptam,& datã.¶Ibi.n.8. & 167.

Qui cauſam damni dat etiam mediatã modo illa ſit propinqua. ¶Com. de datis. nu.45.Et qui ſua,vel ſuorum culpa ẽt leui damnum infert.¶Manu.ca.17.nu.177.179. 185.199.Verb.Damnum.

Qui colligit fructus ex pignore, quos Dominus non colligebat,nec colligere cogitabat.¶nu 216.

Reſtituere non tenetur adminiſtrator beneficij etiam culpabiliter fructus, quando beneficiatius non tenetur.¶Conſil. 30. de ſimon.nu.3.

Capiens alienum,quod petitum Dominus libenter daret licet capiendo clam modo ingrato ei venialiter peccaret. ¶ Com. 2.de regul.num.20.Com.3.nu. 28. Manu. ca.17.nu.4.& 138.

Qui odio procurauit, vt Dominus ſeruum

ſuum dimittat, etiamſi hac de cauſa ſeruus non inuenit ſalarium niſi efficeret, vt hæres contra iuſtitiæ legem ante lapſum tẽpo ris cõuenti, eũ dimitteret.¶Man.c. 7.n. 20.

Accipiens aliquid à fure quo taceat cũ ſit perſona cui non incumbit ex off. clamare.¶Ibi.nu.21. Et ratio eſt, quia hic nulla violatur lex iuſtitiæ licet, forſam videtur lex charitatis.

Qui occulte accipit. quod ſibi iuſte debetur. Verb. Accipere. Siue Acceptio.

† Multos alios caſus tam de illo, qui tenetur, quam qui nõ tenetur inuenies hinc inde ſparſim locis proprijs. Neque ille, qui reſtituendo nõ poteſt decenter pro dignitate ſui ſtatus viuere, quod ſi quis facit in ſtatu perfectionis eſt. Anton.2.p.tit.2 c.c.8. & 17.nu.63.

Reſtituendum regulariter eſt id ipſum, quod acceptum eſt, vel debetur ſi fieri poteſt, niſi creditor ſit alia re contentus. l. cũ à quo.C.de ſolu. ſi autem non poteſt, eius æſtimatio. Auth. hoc niſi. eo.tit. fructus pariter, & emolumenta rei ſi illa erat fructifera.ca.graui.de reſt. ſpol.l. cum prætor.ff. de verb. ſignif. deductis tamen neceſſarijs impenſis.l.fructus.ff.ſolut.matrim.¶Manu. cap.17.nu.24.

Impẽſas factas ob res ablatas cum intereſſe debet reſtituere fur, & malefactor. ¶Ca.15.nu.25.ca.17.nu.24.& 140.

Damnum, vel debita quantitas ſi res eſt certa, alioquin ad arbitrium boni viri ſi eſt incerta.nu.22.

De ludo quæſitis. Verb. Ludus. de damno. Verb. Damnum.

Quod fuit acceptũ ne male, nec vt bene quis faciat ſi Dominus repetat.nu.34.

Fructus beneficij male percepti, vel ob horas nõ recitatas, vel ob alias cauſas. Verbo Hora. Verb. Beneficiarius. Accepta ob ſimoniam. Verb. Simonia. De Fama. Verbo Fama. De bonis incertis. Verb. Bonum.

* Reſtituendum tantum eſt, quantum ſatis eſt ad æqualitatem debiti, aut damni illati in certis, in incertis autem ad arbitriũ boni viri. Conſideratis omnibus circunſtãtijs.l.certi conditio.ff.de reb.cred. & inſt. in principio.de verb.oblig.¶Manu.c.24.

Reſtitutio facienda eſt vero Domino, quis autẽ ille ſit. vide Verb. Dominus. Verbo Prælatus. Quo ad damnũ.verb. Damnũ.

Ibi autem eſt fienda, vbi ſolutio fieri debet, & ita vbi eſt ſita res, quando reſtitutio facienda eſt eo ſolo, quod eſt res aliena, cum qui bona fide, & ſine ſua culpa poſſidet, nihil perdere debeat.c.2.de conſtit.& l.ſi poſſeſſor.ff.de petit. hæred. ¶Manual. cap.17.num.42.

Si eſt debita ex, vel quaſi contractu, ibi fiat vbi petitur. Verb. Debitum. Si ex delicto, uel quaſi ſoluatur ibi, ubi damnum paſſo ſatisfiat. Ibid.

Reſtitutio facienda eſt eo modo quo res poſtulat, per ſe uel per alium arg.cap. qui per alium.de reg.iur.lib.6. occulte ſi delictum eſt occultum.arg.ca. ſi peccauerit. 2. q.1. Et ſufficit, ut fiat remiſſio, aut condonatio.gl.in ca.peccatum. de reg.iur.libr.6. De ordine ſeruando. Verb. Debitum. ſi ſit ſi ne ullo damno creditoris. ¶Ca.17.nu.43.

Reſtitutio ſtatim facienda eſt. iuxta D. Tho.2.2.q.62.ar.8.ab omnibus recep. pro quo eſt ca.ſæpe.de reſt. ſpol. Quia hoc eſt præceptum negatiuũ, quatenus tacite præcepit non retinere alienum inuito Domino. ¶Manu.ca.13.nu.54. Et id intelligitur quoties id commode fieri poteſt arbitrio boni uiri. Et refertur hæc commoditas tũ ad tempus, tum ad facultatem ipſam. Excuſat autem ignorantia tam iuris, quam facti quę diu durat. l.quæ te.ff.de reb.cred.¶n. 55.

Et dicitur non poſſe non ſolum, qui omnino non poteſt cum ſit in extrema neceſſitate, ſed etiam, qui commode nõ poteſt. l.nepos proculi.ff.de uerb.ſignif.ca.faciat. 22.q.2.1. Qui non poteſt ſine damno bonorum ſuorum altioris ordinis puta uitæ, ſalute, fama, &c. Et dilatio, quæ parum creditori nocere poteſt. iuxt. Ant. 2.p.ti.2.c.8. ¶nu.56. Qui poteſt ſtatim non ſufficit, ut teſtamento relinquat, niſi iudicaret, quod id melius ab hærede præſtabitur. Angel. Verb. Reſtitutio.3.§.2.¶nu.67.

Reſtitutionem differendam perſuadet probabilis metus peccatorum, ut quando ſi faceret ſtatim, ſequerentur adulteria, aut hmõi, & hæc ſunt maiora mala, quam damnum, quod creditor patitur. Qui illã igitur non facit, quoties proponit non facere

cère toties peccat, niſi iuſta cauſa excuſet. Maio. 4.d.16.q.26.¶Ibi.

Reſtitutio bonorum facilius negatur dè uiti, quàm reſtitutio famæ. Maior. 4.diſt. 15.quæſt.16. ¶Cap. inter verba. Conclu.6. nume. 858.

Reſtitutio ex charitate non præſtita nõ debetur, ſed ſic ex non præſtita ratione iuſtitiæ. De prox.defenſ.nu.16. Man.c.24.n. 5.c.inter verba. concl.6.nu.714.

Reſtituendum omne damnum cum culpa, qualibet leui datum in foro exteriori, non tamen in conſcientia. c.fi. de iureiur. & l.qui occidit.§.in hac.ff.ad leg.Aqu.¶C. inter verba.concl.6.nu.877.

Reſtituendum eſt intereſſe detrimenti, & lucri accepti ex non facta debito tempore reſtitutione.leg.3.§. fina. de eo quod cert.loc.cum gloſſ.ſingul.cap.conqueſtus. de vſur. Idem de damno ex infamia accepto patet poſt famam reſtitutam. Adri. 4.de reſtit.q.32. Ibi.nu.863.

Reſtituere damnum, & alienum oblatũ obligat lex naturalis, & diuina, cui nemo poteſt derogare, niſi ſubſit rationabilis cã. ¶de lege pœn.nu.30. & 36.

Reſtituere debet reus damnum, quod intulit, & ſi de iure non teneatur id iudici reuelare. ¶Cap. inter verba. concl. 6.¶num.765.

Reſtituere non tenetur is cui placet furtum, ſeu non reſiſtit cum non teneatur modo illius non ſit cauſa, aut auxilium præbeat. Thom.2.2.q.62.ar.7. Silu. Verbo Reſti.3.q.7.nume.547.

Reſtituere non tenetur ratione excommunicationis generalis, qui accepit ob debita liquida, vel ob recompenſationẽ. Ibi. ¶nume.792.

Neque ille, qui impotens, eſt ad reſtituendum, modo inueniatur medium intra tempus in monitorio contentum, quo ſecurus fiat creditor de ſuo, ſeruata quantum fieri poteſt fama. 796.

Reſtituere, qui ſtatim non poteſt, tenetur dare cautionem, vel publicam, vel ſecretã ſufficientem ad reſtituendũ ſi vult abſolui. Siluestr. verbo Reſtitutio. 5. quæſtio.quinta. ¶nume. 798.

Reſurrectio.

Illi, qui miraculo Prophetarum, Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum fuerunt reſuſcitati omnes fuiſſe ſaluos credẽdum eſt veriſimile. citat Miſcell. 58. ſed locum non inueni.

Reſurgens à peccato per pœnitentiam ad maiorem gratiam reſurgit, quia vltra cetera bona, & merita, quæ cum gratia redeunt, accedit meritum pęnitentiæ. Scot. 4 d.22.quæſt.1. ar.2.

Et quia cum illud ſit bonum procedens ex charitate illi debetur gratiæ augumẽtũ, ſecundum Th.1.2.q.114.ar.8. Com.c.diuina.§.ſicut ergo. de pœn.d.4.

Reuelatio.

Reuelatio Criminis alterius iure fieri põt illi, quem ſcimus pro futurum, nõ autẽ obfuturum. ca.tunc videtur.2.2.q.5. dũmodo prius fiat correctio ſi ſubſit ſpes emendę. ¶Manu.cap.7.nume.7. cap.inter verba. concl.6. nu.16.

Si crimen eſt occultum in foro exteriori, nemo ullo iure tenetur. cap.ſi peccauerit.2.quæſt.1.cap. quis aliquando.de pœn. diſt.prima.Immo tenemur id celare ſi grauamur ad publicandum.¶De iudic.nume. 53.in Rubr.

Reuelatio criminis proprij cum neglectu famæ propriæ in perſona publica ad aliorum ſalutem prouidendum conſtituta, peccatum eſt mortale.Tho.quol.10.ar.13. ¶Man.cap.18.nu.61.

Quare ſi quis homicidiũ ſecretè cõmiſit reuelare ſe non tenetur, neque ad liberandũ aliquem de carcere, cũ periculo perdendi vitam. Sotus libr.4.de iuſt.& iur.q.6. art.9. contra Medinam.C.de pęnitentia. fundãs ſe in charitate.

Reuelatio peccati confeſſi in vno tantũ caſu licita eſt. i.de licencia pęnitentis iuſta de cauſa ſibi data.

Reuelare nõ tenetur qs, qui iuſte poſſidere ſe credit, neque q ſcit, quę iuſte id poſſidere, neque per monitorium. Conſ.3. de cẽſib.

Reuelare inſtrumenta antiqua caſu inuenta, quando alicuius rem tangunt, tu-

cius eſt, quàm tacere. ¶Conſi. 1. de rebus eccleſ. num. 5.

Reuelatio ita facienda eſt, vt Dominus rem ſuam recuperet, quare qui reuelat, ita vt probare nequeat non ſatisfacit monitorio. ¶conſi 8. de vſur.

Reuelatio futurorum, niſi neceſſitas, vel vtilitas magna vrgeat, non eſt à Deo petēda, quia nec ſancti id fecerunt extra hos caſus. Conſi. 1. de ſortil. g. nu. 4.

Reuelatio ſecreti ſibi commiſſi, ꝙ non vergit in graue damnum alterius etiam iudici competenti pręcipienti fieri non debet. Thom. 2. 2. quæſt. 69. ar. 2.

Immo etiam quando vergit in damnum ſi uia iura poteſt illud excuſari. ¶Manual. cap. 18. nu. 60.

Reuelator ſecreti ſibi commiſſi, ſiue id expreſſe, ſiue tacite faciat, aut promiſit tacere detractor eſt.

Eſt etiam talis, quando reuelatio vergit in graue damnum bonorum animæ, vel ſalutis, aut famæ propriæ, vel alienæ. ¶Com. ca. inter verba. concl. 6. nu. 18.

Et peccat mortaliter, venialiter verò ſi illud damnum non eſt notabile. Caietan. 2. 2. quæſt. 70. ar. 1. ¶Ibid. Vide verb. ſecretum. Sigillum, &c.

Reuelare, vel manifeſtare nemo tenetur etiam lata excommunicatione, niſi id probare poſſit. ¶Manu. c. 17. nu. 134.

Qui autem probare poteſt tenetur prius admonere illum, qui tenetur reſtituere, & ſi reſtituat non debet illū manifeſtare. Ibi. De poe. d. 6. c. ſacerdos. nu. 168. ver. Denunciatio, ſiue Denunciare.

Reuelare.

Reuelare mala in iudicio, & reuelare extra illud, multum differunt, quia in illa cauſa exiſtente ad id reuelantur, & probantur, & ideo pręſumuntur dicta bono zelo extra autem non. l. ſi quidem. C. de iniur, & l. ſi quis de libertate. ff. eod. ¶Cap. inter verba. concl. 6. nu. 354.

Reuelare delicta, ut puniantur, & ad cuſtodiendum proximum ab aliquo malo, licet, vt hęreticum, vel proditorem. leg. 1. & 2. C. ad lege Iul'a. Repet. adiuncta lege Vulneratus. ff. ad leg. Aquil. cap. Quapropter. 2. quæſt. 7. ¶Ibid.

Reuelare mala cum iuſta cauſa, ſed non ob id malum eſt aliquando in conſcientia, non tamen extra. ¶8, 5.

Reuelare tenetur, qui nouit aliquē rem habuiſſe cum conſanguinea eius, quam nunc in vxorem vult habere ad impediendum iniuſtum matrimonium, & peccata ex eo conſecutura. ¶Ib. nu. 619.

Reuelare tenetur omnes proditiones, & delicta vergentia in maximum Reipub. aut proximi damnum, etiam ſi iurauerit ſeruare ſecretum. Innocen. cap. qualiter 1. de Accuſa. Panorm. in cap. Dilectus. de exceſſio. prælato. Ibid. Noui cap. ſacerdos de poen. diſt. 6. num. 14.

Reuelare non tenetur peccatorem quis quando pro comperto habet, ꝙ ad ſuas preces, & ſecretam monitionem impedietur peccatum. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 7. recep. ſi autem dubitaret debet denunciare. ¶Ib. num. 622.

Reuelare perſonam non tenetur quis, quando cognoſcit, ꝙ ſufficit generaliter indicare delicta perniciosa præparari. Th. quol. 2. q. 12. Ib. nu. 623. & cap. ſacerdos. de poen. d. 6. num. 14.

Reuelare delicta, ſeruata debita forma correctionis fraternę non eſt murmurare. Ibi. nu. 624. Vide verb. Murmuratio.

Reuelare non tenetur ſubditus delinquentem occultum, ad pręceptū ſuperioris, ſub pęna excommunicationi. niſi prius procuret, ut reſtituat facta debita correctione, & de hoc intelligit Sot. de rat. leg. m. 1. q. 6. Ib. nu. 590. 591.

Reuelare tenetur unctus ſuum delictū, quandoque ſub pęna peccati mor. non interrogatus velut, quando ipſum nō reuelādo non quit ſeruari fama, uel uita innocētis. Adria. quol. 2. q. 1. nu. 589.

Reuerentia.

Reuerentia eſt animi reputatio, qua quis bonitatem alterius magnificat, & ſuam illius comparatione paruifacit. Vuald. de ſacr. c. 18.

Ex

Ex quo colligimus, ꝙ aliquem reuereri eſt illum aliquo reſpectu ſuperiorem repu tare. Ideo melius eſt, loco illius particulæ (alterius) ponere (alicuius) quia & nos ipſos poſſumus reuereri cõſiderando nos vno reſpectu maiores, ſubiiciendo ſe ut rem naturalem, & ſua, ut naturalia, ſibi vti Chriſtiano, & rei quo ad alterius ſupernaturale. ¶Ca. inter verba. concl. 4. n. 8.

Reuerentia non eſt idem, quod honor, ſed aliquando finem, aliquando cãm eius, dicit Th. 2. 2. q. 103. ar. 1. ad 1. ibi. nu. 13.

Reuereri, honorare, laudare, magnificare, ita ordinantur ſecundum Vuald. de ſacram. titu. 14. cap. 118. vt poſterior aliquid priori adiiciat.

Reuereri enim eſt ſecum reputare habẽdo in honorem bonum alterius. Honorare exprimere illum ſigno exteriore. Laudare coram aliis probare. Magnificare illius laudes prædicare. ¶Ibi. nu. 14.

Quare reuerentia inueniri poteſt ſine aliis actib. & cum aliis omnibus, uel partim. ¶Ibidem.

Reus.

† REus dicitur quicunque in litem ad ducitur, etiamſi nihil admiſerit. Cui opponitur actor, qui reum in iudiciũ uocat. Et dicitur à re, ꝙ rei alicuius obnoxius ſit, vel à re quam promiſit, Calep.

Reus non poteſt cogi ſine indiciis. i. ſine plena, vel ſemiplena de culpa notitia iuramento ei delato ad dicendam veritatem. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 7. Quintum. alioquin reuelaret ſua delicta ſecreta, & cõſequenter infamaret ſe, & ſcandalizaret alios, & multa faceret iuri naturali, & diuino ꝓhibita. ¶Rubr. de iudic. à nu. 53.

Accuſatus de uero crimine ſecreto, qđ accuſator probare non poteſt, ſi illud negat, non tenetur ad famę reſtitutionem, quamuis negando peccaret. Si autem tenebatur illud confiteri, & dicit accuſatorem decipi, ſimiliter non tenetur. ſi verò reſpõdet accuſatorem calumniari, & iudices nõ credunt, ſimiliter non tenetur. Caieta. 2. 2. q. 62. ar. fin. ad ultimum.

In contrarium autem eſt communis ſẽtentia. Ricard. 4. d. 15. q. 1. ar. 5. Sco. q. 4. art. 3. & aliorum. Quod poteſt procedere, quã do reus, qui tenetur fateri crimen, non ſolum illud negat, ſed etiam affirmat accuſatorem calumnioſum eſſe, & id perſuadet, quicquid dicat Caie. vbi ſupra. ¶Manu. ca. 18. num. 49.

Reus iuſſus à Iudice reſpondere, ſi non reſponderit habetur pro confeſſo. ca. 1. de confeſſ. lib. 6. Sed intellige id valere, quan do non ſubeſt aliqua rationabilis cauſa ad non reſpondendum, quæ ſemper adeſt in criminalib. vt ibi dicit gloſ. ¶Rubr. de Iud. num. 58. 59. 60.

Reus tenetur dicere veritatem Iudici interroganti ſuper crimine notorio, vel famoſo. Innoc. recep. in c. dudum. el 2. de ele. cum gl. magna. in c. cum ſuper, de confeſſ. ¶Ibid. nu. 57. Non tamen ad hoc tenetur in alijs, vtpote occultis, in quibus non tenetur parere præcepto iudicis contra præceptum ſuperioris. ſ. Dei. ¶nu. 58.

Interrogatus ſecundum iuris ordinem ſua delicta ſecreta grauia, ſi non pãdit peccat. Et ſimiliter quando contra iuris ordinem interrogatus illa fatetur, ſecundũ mẽtem omnium. ¶Manu. cap. 18. nu. 57. Verb. Interrogatio.

Reus non tenetur ſeipſum prodere, ẽt ſi iudex caſu illum inueniret in generali, ſeu ſpeciali inquiſitione. Sot. de rat. tegen. m. 2. q. 7. ¶Com. c. iter verba. cõcl. 6. n. 737.

Reus ſi ſocios ſuos etiam occultos non pandit in caſibus, quibus debet, peccat, & ſimiliter ſi detegit, quando non debet, ſũt autem de hoc caſus in iure expreſſi. c. 1. de confeſſ. & l. 1. C. de cuſtod. & exhib. reo. ¶Manu. c. 18. nu. 58.

Immo debet ẽt in quibuſdam caſib. etiã non interrogatus propalare illos, quos. ſ. propriorum criminũ non pœnitet, & ſunt parati ad noua, cum magno publico, aut priuato damno, veluti ſunt latrones, falſarij, hæretici, ſtriges. ¶Ibid. & ca. inter verba. concl. 6. num. 20.

Reus iuridice interrogatus, ſi negauit delictũ, & nihilominus damnatus, ducitur ad mortem, non tenetur ad confitendũ illud iudici, niſi magnũ aliqđ ſcandalũ, aut

damnum inde ſecuturũ ſit.¶Cap.25.n.38.

Si ſe defendit mendacijs, aut a iuſta ſententia appellat, vt executionem differat peccat.arg.l.1.ff.de app.c.ad noſtram. eo.cum obligatione reſtituendi omnia damna, & intereſſe.Tho.2.2.q.69.ar.4.& probatur p c.quicunque.2.q.6. ¶Ibi.nu.39.

Cogi poteſt ad edenda ſua inſtrumenta Fiſco actori ratione publicæ utilitatis.l.ne quiſquam.ff.de edend.ſecundum Barth.& omnes Ibi.& Panorm.c.1.de proba. ¶conſi.1.de elect. num.4.

Quando poſſit, vel non poſſit de carcere fugere. verbo Carcer.

Reus ſciẽter defendens iniuſtam cauſã, aut deſiſtẽs à iuſta defenſione peccat. arg. c.ſæpe.de reſt.ſpo.¶Man.c.25.nu 35.

Reus non tenetur reſpondere iudici in crimine præiudiciali ſibi, vel alteri, uſque quo uideat ſe iuſte interrogari. Caiet. 2.2. q.69.ar.1.¶Ca.inter verba.concl.6. n.597.

Reus minus punitur eo, quod negauit veritatem, quam tenebatur confiteri, nõ tenetur ad ſubeũdam pœnam, quã merebat, quia ad illam non tenebatur, donec cõdẽnaretur à Iudice.glo.communiter recep.in c.fraternitas.12.q.2. Tho. 2.2.q.62.arti.4. ¶Cap.18.num.49.

Rex.

REx ille dicitur, qui Regioni cuipiam legitime imperat, idq. ſibi licere exiſtimat, ꝗ legib. permittitur, à qua norma ſi quis, vel minimum deflexerit iam non Regis, ſed Tiranni nomine dignus eſt.

Dici tamen, & Rex poteſt, qui unius tãtum Vrbis Imperium habet, ſic principio Reges Romanorum dicti, quib.Imperium vrbis permittebatur.Cic.2.of.Calep.

Rex ab incunabulis bene ad regendum educatus ſatis noſcit modum, & artem regendi aptiſſime omnes. ¶Rubric.de Iudic. nume. 168.

Iniuſte regens non dando unicuique, ꝗ ſuũ eſt, excitando ſeditiones peccat, & quærẽdo iniuſte aliena Regna.Th. de regi. prin.c.7.& c.15. & probatur per c.adminiſtratores.23.q.5.Man.c.25.nu.1.

Debet habere armenta propria omniũ animalium ad vſum ſuum, agros, & vineas, & equos ad bellum, alioquin peccat mor. vel venialiter periculoſe, ſecundum Tho. vbi ſupra.¶nu.2.

Non debet pecunias augere grauando notabiliter ſubditos ob auaritiã nullo iuſto fine propoſito. Ant.2.p.tit.1.c.2.neque prodigis largitionib.ſe dare, ita vt exponaẽ periculo vſurpandi aliena. ¶nu.3.

Si per negligentiam non munit ſuas arces præbendo occaſionem populo irreuerentiæ, vel rebellionis peccat. Tho.l.2.c.2. Item ſi negligit imperare refectionem pontium, viarum publicarum, &c. ita ut per id notabilia damna incurrat. Tho.Ibi.c.12.& 15. Item ſi legem pœnalem conſtituit, quo multam pecuniam à ſubditis extorqueat. ¶ num.4.

Rex diſponens circa legem naturalem ſine iuſta cauſa, vel circa ſuam ſecundũ notabile damnum, aut ſcandalũ, delicta condonando ſine cauſa iuſta peccat. gloſ.ſing. cap.Non eſt, de uoto.cap.ex parte, de conſuetud. ¶nu.5.

Si tollit ſubditis bona ſua, & libertates iure diuino, vel humano debitas.cap. Reges, & cap.Principes.23.q.5. & leg.1.C.ſi quæcunque. ¶nu.6.

Si adegit quem ad donanddm precibus importunis.ſi bellum iniuſtum exercet defectu authoritatis. Si impedit uiſitationem Monialium iuridicam. Clem.Attendentes, de ſtatu Mona. Et ſi admonitus nõ deſinit. Si exigit Tributa noua, abſque publica neceſſitate, licet in bonum finem. c.militare. 23.q.5.¶Ibid.

Si cogit ſubditos operari, cum non ſint obligati intuitu eius perſonæ. Ant.3.p.tit. 3.c.4.& maxime diebus feſtiuis.

Si officia vẽdit multũ care, aut perſonis credere debens male illis uti debere. Authen.vt indi.ſine quo. Non autem ſi moderate id facit.

Si cogit aliquem ad certum matrimonium contrahendum, uel à contrahendo impedit. Anto.3.p.tit.3.

Si bñficia indignis cõferat cũ obligatione reſtituẽdi.Sot.4.d.15.q.2.ar.4. ¶Ib.n.8

Si

Si malas conſuetudines tolerat, & non punit maleficos. Ricard. 4. d. 15. quæſt. 5.

Si damnat inauditum, aut male auditum ductus ſcientia priuata. Thom. 2.2. quæſt. 62. art. 2. & Caie. Ibi, & in Summa. Verbo Homicidium, Eſt enim contra ius naturale inauditum damnare. Clem. Paſtoralis. §. cæterum. de re Iud. ¶ nu. 9.

Rex ſi ſuos tráſfugas horret fit ipſe tráſfuga Chriſti. ¶ Com. c. nunquid Caiem. de pœn. d. 1. num. 5.

Ius dicendi vendere poteſt. Sed non ille, qui ſuperiorem recognoſcit, niſi de eius licentia, aut conſuetudine præſcripta. Caietan. Verbo Officia. Sotus de iuſt. & iure. lib. 6. quæſt. 6. ar. 4. ¶ Confi. r. ne prę lati vices. num. 3.

Iuſte laicos poteſt defendere ne per aliquos contractus excommunicari poſſint. Confi 1. de ſen. exc. nu. 6.

Rex vt iuſtum bellum indicat, debet diligenter belli Iuſtitiam examinare audiẽdo rationes Aduerſarij, & cum eo æqua conferente conueniendo, conſultis in id viris probis, & ſapientibus ab odio, & cupiditate liberis, alioqui ſi ipſe ſolus de illius Iuſtitia confidat non excuſatur, vt d. Franciſcus à Victor. de iure belli. num. 22. ¶ Rub. de Iud. num. 106.

Reges omnes Hiſpaniæ credunt nemini ſe ſubiacere, extra glo. cap. Adrianus. 63. d. quæ habet ſimilem in cap. & ſi neceſſe. de dona. inter virum, & vxorem. Ideo ægerrime ferunt ſe vocari vaſallos Papæ in Temporalibus. ¶ De Iud. Not. 3. nu. 32.

Reges primi Hebræorum, vt Saul, & Dauid à Deo immediate, & non à Sacerdotibus electi ſunt, licet ab illis fuerint publicati, vt patet 1. Regum 10. & 16. ¶ Ibid. num. 33. Ideo ſacerdotibus in prophanis non ſubijciebantur, neque illis obediebát, immo ſacerdotibus ipſis in rebus ſæcularibus præcipiebant, vt patet 3. Regum 1. & nota. in cap. Nos ſit competenter. §. ſed neceſſarium. 2. q. 7. ¶ nu. 35.

Reges Hiſpaniæ, ab Imperio iuſte ſunt exempti, quia illud ab armis Saracenorũ liberarunt, & duæ primæ gentes, videlicet Nauarræ, & Legionenſis, quæ id fecerunt ſuos ſibi reges conſtituerunt, quod ſentit gloſſ. ſingu. dicto ca. Adrianus. 63. diſtinct. ¶ Ibid. num 116.

Regum Hebræorum vnctiones, quæ fiebant à ſacerdotibus, quatenus erant traditiuæ Regalis poteſtatis non procedebant ab illis, virtute poteſtatis ordinatiæ, ſed tantum delegatę, & miniſterialis. ¶ numer. 132.

Reges cæperunt eſſe poſt Regiam poteſtatem, quæ naturaliter inerat in ipſa hominum communitate, ideo electione fuerunt facti. Hodie autem quidam electione fiunt, quidam ſucceſſione, pauci autem immediate à Deo facti ſunt, vt Moyſes, Saul, & Dauid. Ib. num. 147.

Regem vnum non poſſe regere plura regna, ſtultum dictum eſt. Nam regna, & Imperia omnia ſunt approbata per Eccleſiam. Verbo Regnum. Neque id malũ eſt, ſed ſub aliquo reſpectu bonum, quia ſi multæ Ciuitates ſub vno Regimine contineãtur facilius ſaluari poteſt ab hoſte communi, cum virtus vniti potentior ſit, & audentius facient iuſtitiam oppreſſis, & maleficos punient, ſeditiones extinguent. ¶ numer. 150.

Reges non omnes per bella iuſta ſunt exempti ab Imperio Romano, ſed alijs titulis, vt probant Colm. in procœm. pragmat. Sanct. & alij doct. in fauorem Francorum, Venetorum, & aliorum. ¶ 159.

Regem vnũ totius Orbis fieri poſſe hodie à ſola maiori parte eius non eſt verũ, licet olim id potuiſſet contingere. Neceſſe enim eſſet, vt omnis orbis Ciuitates, & earum Rectores ſimul conuenirent, vt vnus deligeretur, qui conſenſu omniũ imperaret, quod eſt impoſſibile. ¶ 162.

Rex nullus poteſt liberare ſuũ Regnum, aut ſuos regnicolas, vt non teneantur obedire ſibi, quia id eſſet contra legem naturæ, quæ pręcipit honorandos eſſe parentes, & patrias. l. veluti. ff. de iuſt. & iure, quia neque Reſp. prius, quàm Regem haberent facere potuerunt. ¶ nu. 166.

Regi qui ſubdũtur tam liberi ſunt, quã qui ſubduntur liberæ Ciuitati, cum idem ſit Ius regẽdi utrorumque, licet modus ſit diuerſus. ¶ Ib. num. 167.

Reges in terris ſuis Iudęos nõ tolerant

exercere vſuras, quia neque permittunt illos habitare, poſſent tamen utrunque tolerare, quia & Papa id facit in ſuis terris. Cõſi.3. de Iudæis.

Reges, quo ad ea, quæ ad veram religionem, & animarum ſalutem pertinent, Papæ ſubditi ſunt, nihilq. de his ſtatuere poſſũt. ¶conſ.25.de ſen.exc.nu.4.

Reges, in dubio præſupponendum eſt bene agere.arg. c.1.de regu.iur. c.1.40.d. ¶De Iudæ. No.28.

Reges Luſitani, & Franchi non porrigunt manum, etiam Sacerdotibus, q̃ mos eſt rationabilis. arg.c.duo ſunt. 96.d. Caſtellani vero ſic, etiam ipſis Epiſcopis, quod reprehenditur ab Arch.d.c.duo ſũt. ¶De ora.c.18. num.39.

Regibus recitare quotidie horas bonũ eſſet, ſi tantum temporis in orando impẽdere poſſent, quoniam ſufficit in recitãdo, ſi ſaltem orent, quantum communiter alii. ¶Ib.num.44.& 45.

Reges Choreis, & ludis dediti periculo ſe viuunt ob multorum præiudiciorum, & negociorum detrimentum. ¶nu.59.

Reges ob regna, & non contra inſtituti ſunt. De ora.c.19.nu.18.& 23.

Rex Cœli, Rex regum eſt. Apocal. 19. Cui reges magis ſubditi ſunt, & parere debent, quàm ſibi parere ſui ſubditi teneantur. ¶Ibid.num.22.

Rex Hiſpaniæ, qui ſuperat omnes prælatos præter Papam in reditibus Eccleſiaſticis, poteſt de illis ſuſtentare regale decus, ſed non in diuitias, & vana. De red.eccle. q.1. Mon.37.

Rex Hiſpaniæ Philippus Secundus fide Catholica, & Religione præcellens, hæreſum hoſtis acerrimus, Ebulia, Gnome, & Sineſi præſtantiſs. Ideo Iuſtus, & Clemens vt nulli delinquenti ſine cauſa parcat, & cum ea omnibus. Nunquam mentitur, & mendaces odit, bella mature ſuſcipit, & ſuſcepta fortiter, & conſtanter in finẽ vſque proſequitur. Felicius, quàm alius Imperator, & Rex à quinquennis, & amplius annis geſſit bella, quæ in Galliis ſuſcepit. Renonem à Turcis eripuit. Melitam ab eiſdem obſedione liberauit. Floridam à Gallis interceptam, & Flandriam ſeptem circiter annis domuit, & alia plurima mira Dei uirtute geſſit maxima continentia. Rara inter reges cibi, & potus temperãtia, mira à verbo iniurio, & mendacio abſtinentia. Inſignis in audiendo ſupplices patientia, & in expetendo eos ordo, & diligentia. ¶Vbi ſup.Mon.38.

Rex Ioann. 3. Luſitanus ob legum ſuarũ notitiam multa ſemper laude dignus habitus eſt. De ora.c.18.num.49.

Rex, & ſi ad ſeruandas ſuas leges cogi nequeat.leg. digna vox. C. de leg. & cap. propoſuit.de conceſſ. præbend.

Obligatur tamen ad ſeruandos contractus cum ſubditis initos, quia id lex naturalis dictat. De red.eccl.q.1. Mon.20.nu.5. de ſpo.cler.§.3.num.8.

Rex non poteſt tollere legem de non infamando, vel ſcandalizando, neque minuere ſine iuſta cauſa. ¶De Iud. Rubr.num.81. Verbo Lex.

Poteſt inducere nouum inquirendi caſum. ver. Inquiſitio. ¶Ib.nu.89.

Reges deponere cur poſſit Papa. verbo Papa. Vide verbo Princeps. Verbo Dominus.

Rigor.

† RIgor eſt Iuris exceſſus, vide verbo Ius, quandoque tamen ſumitur pro ordine Iuris, ſecundum regulas ipſius ſcriptas ca. ſuper literis, de reſcrip. quandoque pro ſubtilitate, vt notatur in c.conſtitueretur. 50.d.

Et differt ab æquitate, quæ eſt ordinata Iuſtitia, temperata dulcedine miſericordiæ. Silueſtr.

Rigor ex cauſa molliendus eſt. c.requiritis. §.niſi rigor, & multis c. conſequentib. 1.q.7. ¶Com.4.de reg.nu.19.

Roma.

ROma cum multis terris Iuſte fuit ab Imperio exempta. citatur in De Iud.not.3.nume.166. nunquam tamen potui inuenire locum.

Romanorum policiæ, & quorundam Barbaris, de illorum deuotione, & modeſtia

deſtia in quærendis Indulgentiis. ¶De Iubil. Notab. 32.

Ronchauallis. Vide verbo Monaſterium.

Roſarium.

ROſarium B.M. genus eſt orandi, nunquam ſatis laudatum, inuentum B. Dominici Patriarchæ Illuſtr. inſtitutor ordinis prædicatorum. circiter ann. 1200. cõtinens. 150. Aue Mar. & 15. Pater. & ideo appellatur Pſalterium. Et eſt oratio eo magis vtilis quo magis continuata. Approbata à Bulla Xiſti 4. qui Indulg. dicentibus illud conceſſit. Confirmatam à multis Sum. pontif. Cuius Confratria cæpit anno Domini. 1476. Roſarium autem dicitur. Primo, quia continet multitudinem orationũ Dominicarum, & Salutationum Angelicarum, quę frequenter repetitæ miram ſua ueolentiam redolent, ſuauemque lætitiam pariunt. Secundo, quia continet potiſſimas orandi formas, ſicut Roſa eſt præcipua, & pulcherrima florum. Vocatur etiã Corona, quia repræſentat circulum annorum, quibus pie creditur B. Virg. in hoc mundo vixiſſe. ¶De orat. Miſcel. 23.

Roſarij nomine ſimpliciter prolati non ſolum totum ipſum Pſalterium, ſed pars ẽt Tertia, intelligitur, & maxime, quãdo Verbo Roſarium non adijcitur totum, & vbi ſic illa conſueuit appellari. vide Miſcel. 28.

Roſarij myſteria quindecim quorũ quinque dicuntur gaudioſa, quinque lachrimoſa, quinque glorioſa. Miſcell. 29. Et qui recitat ſine illorum meditatione etſi quibuſdã videatur ne ſatisfaciat, contrarium attamẽ verum eſt. Miſcell. 30.

Immo non eſt ſatis vtile conſulere plurimis, vt ea meditentur, quia eſt nimis oneroſum, & tam varia diſtractio attentionem verborum minueret. Miſcell. 32.

Roſarius male recitatur ſi adſit defectus attentionis debitæ, aut finis temporalis, peius cum recitatur cũ peccato mortali, peſſime cum in ſacrilegam aliquam ſuſpicionẽ, qua præſertim cacodæmoni exhibetur diuinus honor id facit aliquis. Aptior modus dicendi eſt præſumere ſibi tria ante Primũ Pater noſter. Deum præſentem, & audite dignantem, & ante primam Aue Maria. Ipsã B. Virg. audientem. Tertio, in fine primę decadis dicere mente decies mille benedicãt te omnes ſpiritus angelici. Secundæ omnes Patres veteris teſtam. Tertiæ, omnes apoſtoli, & Martyres. Quartę, omnes Sancti Confeſſores. Quintæ, omnes S. Virgines, & Viduæ. 9. Miſcell. 33.

Roſarij dicendi obligationi ſatisfit dicẽdo diuerſis horis. ¶De orat. ca. 10. nu. 39.

Roſarium dicere cum altero alternatim, vel diuerſis horis diei vtile eſt. Miſcel. 32.

At ille, qui ſic recitat, ſatisfacit obligationi. tractat tamẽ quæſtionẽ hanc ad partes, & ita concludit. de orat. ca. 10. à nu. 21. vſque ad num. 37.

Rota.

ROtæ Romanæ authoritas magna eſt, maior, quam aliorum Doctorum cæteris paribus non tamen eſt firma, ac neceſſaria, ſecundum Domini. in ca. duobus. de reſcrip. lib. 6. probatum à Felin. cap. 2. eod. tit. Quod cõmuniter ibi, & vbique ab omnibus receptum eſt. ¶Ca. accep. a. op. 1. n. 7.

De Littera S.

Sacerdos.

† SAcerdos dicitur quaſi ſacra dans, cuius officium eſt ſacramenta adminiſtrare, Miſſas celebrare, benedicere, &c.

Sacerdos in articulo mortis quos poſſit abſoluere. Verb. Abſolutio. Non omnes poteſt audire cõfeſſiones, ſed qui habet actualem iuriſdictionem ordinariam, aut delegatam, quæ ad peccata ſibi confeſſa extendatur. ca. adijcimus. 16. q. 1. Conc. Trid. cap. 6. ſeſſ. 14. ca. omnes. de pœn. & remiſ. Thom. Adrian. & alij. Et non ſolum nõ poteſt in quadrag. ſed neque alijs temporib. ſecundum Panor. dict. cap. omnes, & Adrian. de confeſſ. in 4. dub. 8. ¶Manu. cap. 4. nu. 3. vide Verb. Iuriſdictio.

Sacerdos in Eccleſia ſileat, & maxime cum ſe induit ſacerdotalibus paramentis, à riſibus abſtineat. Conc. Tolet. tranſlatum per Conc.Conſtant.ſeſſ.21.Quod nō ſolum intelligitur cum eſt in Sinodo, vt intelligit gl.ca.in loco.5 q.4. Sed etiam cum eſt in loco diuinorum officiorum. ¶De orat.ca.17.nu.16.

Non ferat Virgilium, aut alios Ethnicos loco Euangeliorũ, & aliorũ ſacrorũ cótra ca.ſacerdos.37.diſt.¶Ca.19.nu.175.

Ad effuſione humani ſanguinis abſtineat.ca.Maior cum multis alijs.50.diſt. & tit.de Homic.& tit.ne clerici.¶Conſ.1.de his,quæ vi.nu.2.

Poteſt inſequi malefactorem ſuum. ca. ſignificaſti.el 2.de homic.& procurare,vt capiatur,& indicare iudici ſibi paratas eſſe inſidias.cap.de occidendis.23.q.5. Non tamē petere, vt puniatur criminaliter.¶Cōſil.35.de homic.nu.10.

Sacerdos ob iter duarum leucarum,vel ob manſionem in certo loco cauſa dicendæ Miſſæ,merito pluſquam ſi hic,aut ſi caſu diceret, recipere poteſt.Inn.rece.c.quoniam.de ſimon.¶Com.de cambijs.nu. 15.

Sacerdos coniuratutus animalia ne noceant ſegetibus debet eſſe paratus interius fide ſpe, & charitate, & exterius indutus veſtibus ſacris.¶Conſil.5. de pœnit.& remiſſ.num.14.

Sacerdotem malum .i. ab eccleſia per excommunicationem, aut ſuſpenſioné notoriā pulſum, aut non præparatũ,neque ad miſſandum obligatum inducere illud ad id faciēdum peccatum eſt mortale.Et de hoc intelligendus eſt S.Tho.4.diſt.24.q.1.ar.5. ad 3.Silueſt.Verb.clericus.q.1.§.8. Excuſatur autem,qui per ignorantiam,aut infirmitatem id facit.¶Manu.ca.14.nu.41.ca. 25. nu.29.Si autem ille ſolum in peccato mortali exiſtat,qui illum inducit etiam ſi ſit obligatus,& contemptu,atque mala intentione poſtpoſita illius ſpirituali ſalute, peccat mortal.Tho 3 part.quæſt.64.ar.6.¶Ibi. & ca.1.§.ſacerdos.de pœn.diſt.6.nu.3.

Illum tamen ad conferendum ſacram. in duobus caſibus licet inducere. Primo, quando ad miniſtrandum ex officio tenetur, quia nemo peccat petendo actionem ſibi debitam.ca. intelligimus.de iudic. niſi ille eſſet manifeſtiſſ.concubinarius.Secundo,quando ſubeſt articulus neceſſitatis ex parte petentis,& miniſter paratus eſt miniſtrare.¶Com.d.ca.1.& §.1.diſt.6.nu.6.

Sacerdotibus regimen temporale habentibus non ſolum literarum ſcientiam, ſed etiam legum ſæcularium peritia eſt neceſſaria.39.diſt.in principio.¶De reſcript. excep.2.nu.6.

Sacerdos etiam ſimplex tenetur ſaltem ter, vel quater in anno celebrare in principalib.feſtis anni in quibus laici religioſiores communicare ſolent.Tho.3.p.q.83.ar. 10.Ricat.4.diſt.13.ar.2.¶Manual. cap. 25. num.88.de oratione.arg.cap. dolentes. de celebr.Miſſ.

Si communicatur ab alio ſine ſtola, & ſuperpelliceo, non tamen peccat, quia id nullo iure cautum eſt.¶Ca.21.nu.54.

Sacerdotibus veteris teſtamenti licebat ducere vxores, neque inuenitur, quod Chriſtus ſtatuerit contrarium. Ex quo colligitur,quod Summ.Pontif. poteſt cum cōtinentia ſacerdotum diſpenſare. ¶ Conſil. 10.de ſponſal. Vide Verb.Clericus. Verbo Miſſam celebrans.

Sacerdotium.

† Sacerdotiũ modo ſacerdotis dignitatem ſignificat.iux.illud Eccl.fungi ſacerdotio.Modo ſacerdotis prouentum,nam apud gentiles ſacerdotia fuerunt qualia nos Chriſtiani minus latino in hac ſignificatione vocabulo, beneficia appellamus Calep.

Sacerdotium, & coniugium concurrere in vno homine. poſſunt, vt omnes tradunt.4.diſt.38.Et probant multa c. diſ.27. 28.31.32.¶Conſi.10.de ſponſ.nu.8.

Sacerdotium noui teſtamenti mundius eſt adminiſtrandum,quam ſacerdotium veteris teſtamenti.Innoc. ca. præpoſuiſti. de præbend.¶Ibi.nu.3.

Sacerdotium fuiſſe tranſlatum de Chriſto ad Petrum,quod gl.innuit.in ca. tranſlato.de conſtit.an intelligitur proprie, ita vt poteſtas tranſlata ſit, vt non remaneat

apud

apud priorem: ſed improprie ita, vt ſit cõmunicatum eius Vicario. verbum enim transferre pro concedere vſurpatur etiam apud iuriſconſultos.l.1.ff. de off. præfect. ¶De Iubil.Not.32 nu.12.

Sacerdotio probato cum de antiqua ordinatione agitur, & conſtat ordinatorem fuiſſe virum probum, alij minores ordines probantur.Panor.in c.niſi.de præbẽd. recept.à Felin.& alijs ab ipſo citatis in ca. ſuper his.de accuſat. ¶ Conſil. 2.de ętate, & qualit.

Sacramentum.

SAcramenti verbum prius ſignificat ſecretum.Tob.12.Secundo,iuramentũ. Auth. Sacramenta impuberum. C. ſi aduerſus venditionem. Tertio, ſignum rei ſacrarum. Omne autem Sacram.ſignũ eſt, non autem contra, & eſt ſignum ſenſibile de mente Auguſt.ca. detrahe. 1.q.1. Et ſignum efficax.i.effectiuum, quia efficit ſaltem inſtrumentaliter gratiam,quam ſignificat.Tho.3.p.q.62.ar.1. pro quo vrget Cõc. Trid.ſeſſ.7.ca.8.Eſt igitur ſacramentum ſignum rei ſacræ,ad quam definitionem reducitur illa poſita in ca.ſacrificium.de cõſe.diſt.2.Sacram.eſt inuiſibilis gratiæ,viſibilis forma. Aug.ca.5.de Ciu. Dei lib. 10. Cui Magiſt.adiungit,cuius ſimilitudinẽ gerit, & cauſa exiſtit. Differt vero ab alijs operibus in eo,quod ipſum gratiam cõfert ex opere operato, illa vero ex opere operante tantum.¶Man.ca.22.à nu.1.c. perfecta.de pœn.diſt.2.à nu.2.

Sacramentum nullũ abſque re, & ſigno ſenſibili conſtare poteſt.Tho.recep.p.3. q. 60.ar.1.& alij 4.d.1.Cõc.Tri.ſeſſ.7.¶Com. ca.ſi quis non dicam.de pœn.diſt.1.nu.9.

Sacram.à miniſtro malo ab eccleſia tolerato ſuſcipiens eccleſiæ communicat,& non peccato eius, quando vero id liceat, vel non.Verb.Sacerdos.

Sacram.deſtruit mutatio verborum ad fouendum errorem, vt late tradit Sotus 4. diſt.3.q.1.ar.5. ¶Conſil.2. de clandeſt. deſponſ. nu. 10.

Non poteſt pendere à futuro euẽtu,nec futura ratificatione, vel approbatione Papæ,quia pẽdet à iure diuino ſuper quẽ non habet Papa poteſtatẽ.Verb.Papa. ¶Cõſi.5. de priu.nu.3. Ideo ſi à princ.illud eſt inutile, nulla Papæ ratificatione poteſt eſſe vtile.¶De pœn.diſt.6.ca.placuit.nu.103.

Sacram.unum à multis perſonis, & diuerſo tempore conficitur, quod verificatur de confeſſione reſeruatorũ.¶De pœn. diſt.5.ca.conſideret.§.cautus.nu.20.

Sacramenti pars ſubſtantialis non poteſt à puro homine inſtitui, & eſt ſententia communis in 4.diſt.1.Tho.3 p.q.64.ar. 2.Conc.Trid.ſeſſ.7. ¶De pœnit. diſt. 5.in principio.gl.nu.14.quia nullum ſacramẽtũ poteſt ab homine inſtitui ſine commiſſione ſaltem ad id ſpeciali.¶Ibi.nu.31.

Sacramenti effectum dare ſine ſacramẽto ad præcellentem Chriſti poteſtatẽ pertinet, quã nemini cõmunicauit. ſecũdũ Th. communiter recep.3.p.q.64.art.3. & 4.d. 5.q.1.Et intelligitur,quo ad totum, vel partem principalem. ſ. remiſſionem maculæ. ¶De Iubil.Not.14.nu.6.

Sacramẽta omnia propriæ perſonę actionem exigunt cum ſuſcipiũtur excepto matrimonio, quod per procuratorem cõtrahi poteſt.¶Manu.ca.22.nu.95.

Sacramenta nouæ legis ſeptẽ communiter dantur.gl.ſing.c.veniens.de tranſact.& in rub.de ſacram.Conc.Flor.& Trid.c. 22. nu.2.Et ibi ponuntur ad longum errores, quę circa illa contingunt,& ꝙ vnũ,quodque duobus conſtat materia,& forma.

Sacramenta non credens,vt debet,& illa exhibens,aut ſumit in peccato mor.mortaliter peccat.Ibi.nu.3. & Com.gl. ſumm. de pœn.diſt.5.nu.33.

Sacramẽta ĩ eccleſijs ſuis gręci ritu ſuo & in noſtris ritu Romano percipere licet. ¶Conſi.1.de conſtit.nu.69.

Ab hæreticis accipiens peccat niſi ſit baptiſmus in mortis articulo.ca.præter.§. verum.iuncta gl.32.diſt.Tho.communiter recep.3.p.q.92.ar.7.& 4.diſt.13.q.1.

Sacramenta ad recipienda,vel miniſtrãda ſatis eſt habere contritionem ſi non adſit copia confeſſoris, vt qui cum alijs ad communicandum venit, & peccati cõfeſſi tunc recordatur,nec poteſt decenter confiteri ante illã,neque ſine ſui nota abſtinere,

& qui

& qui Miſſam inchoatã ſine ſcandalo dimittere non poteſt.❡Man.c.21.n.49.

Sacramenta aliqua metu facta non valent, vt Matrim.quia liberam requirit volũtatem. Verbo Matrim.quædam vero ſic, ut quæ characterem imprimunt cum non poſſint reſcindi.ca.maiore.§.item quæritur,de baptiſmo.Manu.prælu.6 nu.5.

Sacramentorum doctrinam, quam ſancta Romana Eccleſia tradidit, relinquere non licet.c.Ad abolendam.de Hære. ❡De Iubil. not.13.nu.2.

Sacramentorum ordinem, quem Magiſter, & Theologi ſeruant in tractando de illis non ſeruauit Gratianus, ſed diuerſis in locis nunc incidenter,nunc ex profeſſo de illis tractauit. ❡Com.cap.Petrus.de pœnit.d.1.num.3.

Sacramentis Dei, maior fere eſt Chriſtianorum pars,quæ male utitur, ut praxis manifeſtat. ❡Com. cap.Fratres. de pœn. diſt. 5.num.24.

Sacramentis Dei regeneramur, ſuſtentamur,reparamur,& ad alia munimur. ❡conſi.1.de conſt. nu.69.

Sacramentale.

† Sacramentale, ut dicitur ex D. Tho. 3.p.q.65. ar.1. Eſt omnis conſecratio,vel benedictio,uel ſignificatio ordinata ad aliquod Sacramentum per ſe ad illud idoneum reddendo, vel per accidens remouendo prohibens.Silu.

Sacramentalia ex opere operato gratiã non efficiunt, quia id ſola ſacramenta faciunt ſecundum omnes.4.diſt.1. ❡Conſi. 2.de baptiſmo.

Sacramentalia ſunt quib. ex inſtituto Eccleſiæ ſacramenta parantur,conficiuntur, & conſecrantur. Conſecratio eccleſiæ altaris, benedictio, exorciſmi, cathechiſmi, & cęt. ❡Rub.de Iud.num.27.

Sacrilegium.

† Sacrilegium ſecundum Innocen.dictum eſt,quaſi Sacriledium,vel ſecundum Laur.quaſi ſacræ legis læſio, de quo glo.17.q.4.ca.ſacrilegium. Et eſt ſacrę rei uiolatio,ſeu irreuerentia,ſecũdum Tho.2. 2.q.99.Silu.

Sacrilegium prout eſt ſpecies luxuriæ, eſt quando perſona aliqua eſt religioſa, profeſſa, uel ordine ſacro inſignita,aut cognatione ſpirituali iuncta. ca.fina.30.q.1. Manu.c.16.nu.3.

Non eſt autem tale fornicari in Dormitorio, ſeu Monaſterio religioſorum, ſicut in eccleſia, quia illa ſunt in quarta ſpecie rerum ſacrarum.Tho.ubi ſupra, alioquin tale eſſet etiam fornicari in agris Eccleſiæ,ſeu domibus,quæ talia ſacra ſunt. cap. qui rapit.17 q.4.Eccleſia vero,& cœmeterium ſunt in 3.ordine.Ibi.

Neque tale eſt deſiderare cum aliqua, q̃ ante conſpectum ſuum poſita eſt in eccleſia fornicare,ſi non deſcendit ad hanc cõſiderationem, quod ille eſt in eccleſia,ita vt etiã id faceret in illa ſi adeſſet opportunitas. ❡De pœn.diſt.5. cap.conſideret. in princ. num.21.

Sacrilegii peccatum, ex conſuetudine reſeruatur Epiſcopo. ❡Man.c.27.nu.262.

Sacrilegium prout eſt ſpecies furti eſt, cum quis ex loco ſacro, ſacram rem, aut non ſacram, ſeu non ſacram ex loco non ſacro furatur. cap. quiſquis. 17. quæſt. 4. ❡Cap.17.num.95.

Quare talis ſacrilegus eſt, & ſi id facit infringendo fores Eccleſię, aut tectũ, &c. eſt excommunicatus.c.conqueſtus.de ſen. excom.❡Ca.27.num.97.

Et ſimiliter, qui bona Eccleſiæ male capit.cap.prædia.12.q.1. ❡De red.eccleſ.q.1 Mon.23.num.21.

Sacrum.

† Sacrum importat omne id, quod ad Deum,& diuinum cultum pertinet vt ſacrificia,Sacramenta,ſacræ Aedes,&c. vt patet apud Macrob.in ſaturnal.lib.ca.

Sacrum non omne eſt,quod eſt ſpirituale. Nam bona mobilia, & immobilia non ſunt ſacra, vt patet per S.Tho.2.2.q. 99.ar. 3.ca.nulli,& cap. prædia.12.q.2. Quia illis non adhibetur aliqua benedictio ſacri conſtitutiua.❡Rubr.de iudic. num. 29. Manu. cap.23.nu.99.

Sacrum, quod non eſt, non omne vendi poteſt, vt homo laicus, & ea, quę æſtimabilia nō ſunt. l. cum liberi hominis. ff. de his, quæ deceſſerunt. Conſi. 1. de depoſit. n. 16.

Sacra res, & Deo dicata & ſi ſingulariter non poſſit in vſus prophanos conuerti. ca. quod ſemel. de reg. iu. lib. 6. Ex cauſa tamen poteſt ad illos vſus transferri ab illo, qui poteſtatem habet id faciendi. Caiet. to. 3. tract. 27. Medin. lib. 3. ca. 49. Ioan. And. in Mercur. & in c. cum ad Monaſt. de ſtatu Monach. ¶Conſ. 10. de ſponſ. nu. 16.

Sacræ rei Dominium nullus poteſt habere. l. inter ſtipulantem. §. ſacrum. ff de verbo oblig. ¶Conſ. 1. de ſepult.

Sacræ rei partes, vt lapides, & ligna eccleſiæ diruptę deſinunt eſſe ſacra, vt expreſſe ait Archid. ca. ligna. de conſecr. diſt. 1. Immo illæ non videtur eſſe ſacræ per benedictionem ſacri conſtitutiuam, quia aliud ſunt ab eccleſia ſic conſecrata, ideo de licētia Papę poſſent deputari vſibus prophanis. Et niſi eſſent tales, quod poſſent afferre ſcandalum, quia per talem conceſſionē ceſſaret ēt Papa ſic ſupra ius humanum, talem conceſſionem non poſſet facere ordinarius ob reuerētiā eccleſiæ cui ſeruierunt. Et ſi ſint tales, quod ſcandalum gignere nō poſſint Epiſcopus diſſimulare poteſt ſi ſine licentia prophanis vſibus applicarentur. ¶De ſpol. cler. §. 18. nu. 2.

Sacrę res & ſi non poſſunt transferri ad vſus humanos diuino uſui natura contrarij, fallit tamen ſi ſunt contrarij diuino uſui iure humano tātū. ¶Conſ. 1. de ſepul. n. 17.

Sacratæ res dum durant non poſſunt non eſſe ſacræ. cap. comperimus. 14. q. 6. ¶Ibid. num. 6.

Sacrata uaſa non ſolum fracta, ſed etiā durante ſanctificatione poſſunt in redemptionem captiuorum, & ſuſtentationem pauperum impendi. iux. dictum D. Ambr. ca. aurum. 12. q. 2. ¶Ibi.

Sacrorum ſpecies tres ſunt. Prima, perſonarum. Secunda, locorū. Tertia Rerū. Rerū autem ſacrarū ſunt quatuor ſpecies, ſcilicet Sacramenta, vaſa, ornamenta, & bona deputata ad ſuſtentationem miniſtrorum. 2. 2. q. 99. ar. 3.

Sed bona duplicis ſunt generis quædam deputata principaliter ad ſuſtentationem miniſtrorum, & minus principaliter ad alia pia opera, quædam uero contra, ut bona hoſpitalium, fabricarum eccleſiæ, &cæ. Tho. quol. 6. ar. 12. 2. 2. q. 85. articul. 4. ¶De red. eccleſ. quęſt. 1. Mon. 18. Sacer locus. Verbo Locus.

Salarium.

† SAlarium ſtipendium, uel mercedem ſignificat, quam quis pro opera ſoluit. Calep.

Salarium, & accipi, & exigi poteſt pro labore ſpirituali præſtito, vel præſtando dum illud conſuetum eſt dari, & hoc ad impediendas contentiones, & moleſtias, quæ alioquin probabiliter putantur futuræ. Caiet. Verb. Simonia. ¶Manu. cap. 23. nu. 106. de pœnit. diſtinct. 5. ca. fratres. nu. 56. Verbo Merces.

Salus.

SAluantur non facile, qui ſuſpenduntur, aut iugulantur, ſi ad illud uſque tempus male agere conſueuerūt, qa illis difficile fuerit ſatis libera mente oculos interiores in Dei bonitatem attollere, & tantum in eum amoris concipere, quo propter eum ſumme dilectum ſuorū, quæ ſumme, ac diu amauerunt peccatorū, tanquam ſumme odibilium pœniteant.

Et quia ab extremo, in extremum, fecū dum Ariſt. Difficilis eſt tranſitus. Difficiliſque uitæ mutatio. Authent. de Monach. §. 1. ¶De pœnit. diſtinct. 7. cap. fin. §. quod quamuis. num. 14.

Saluationis ſpes ſemper eſt, dū anima corpori coniuncta eſt. c. 1. de pœ. d. 7. Ezechie. 33. & exemplum habemus de latrone in Cruce ſaluato. Luc. 23. ¶Com. d. c. nu. 1.

Salutatio.

† SAlutatio eſt ſalutandi actus per quē alicui ſalutem precamur.

Salutatio, quæ fit in Miſſa p illa verba, Dominus vobiſcum, ut ait Iſidorus de offic. Eccleſ. & Alcuinus de diu. offic. ex lib.

lib. Ruth. ca. 2. deſumpta eſt, & ex Paralip. 2. cap. 15. & Iudic cap. 3. Vult autem tunc Sacerdos, ut omnes ſalutati ſint attenti. Durant. lib. 4. Ration. cap. 14. ¶ De oration. cap. 22. nume. 84.

Quam ſalutationem in horis recitandis nullus à presbyteris facere poteſt, nec Diaconus, præterquam cum cantat Euãgelium, & Cereum benedicit. ¶ nu. 85.

† Contra tamen de Diacono tenendum eſt ex Rubric. generalibus Breuiarij Pij 5. Rubr. de orat. vbi præcipitur ne Diaconus illa ſalutatione vtatur præſente Sacerdote: ergo à contrario ſenſu, quod argumentum validiſſimum eſt in iure. l. 1. ff. de offi. eius cui mand. eſt, &c. & ca. Apoſtolica, de his, quæ fiunt à prælat. ſine cenſ. c. ut etiam ipſe aſſerit Man. c. 17. nu. 21. & multis aliis in locis, licet colligere poſſe, & debere Diaconum ipſa vti, cum ſolus recitat.

Illa non poteſt uti ſacerdos excommunicatus ſecundum Hoſtien. in ca. Illud. de cler. excom. min. ¶ Ibi.

Solus qui recitat ſi ſit presbyter, nedũ poteſt, ſed debet illa uti, quia ſic ex Breuiario patet, & maxime, quia ſemper adeſt eccleſia cuius miniſtri ſumus. ¶ nu. 86. & 87.

Sanctus.

† SAnctus communiter idem eſt, ac pius, & religioſus. Et de his dicũ, qui quadam maieſtate, vitæque innocentia, ad Deorum immortalium virtutem, quam proxime accedunt. Sed ꝓprie Sanctos appellamus, qui uitæ innocentia, & miraculorum gloria coruſcantes Summi Pont. authoritate cæleſti gloria potiri certò credimus.

Sancti non ſolum dando exemplum, & intercedendo, ſed ſatisfaciendo etiam pro nobis profuerunt, quatenus operibus ſatisfactoriis pro ſe non indiguerunt. ¶ De Iubil Not. 32. nu. 16.

Sancti ſuperſtitioſe non ſunt inuocandi ſuperfluis, ac vanis cæremoniis, de quibus verbo Superſtitio.

Neque ab illis petere debemus, quicq̃ petendo, quod item nobis non liceat id ab omnibus aliis petere, tanquam unus, & nõ alius poſſit id quod petimus cõcedere, vel impetrare. De ora. c. 18. nu. 24.

Sancti minores vere a Deo impetrãt ꝑ nobis quædam, quæ non faciunt maiores, quia in illis materiis Deo inſeruierunt, puta Apollonia in dolore dentium a Tiranno ſibi abſtractorum. Ibid. num. 25.

Sancti nolunt honorari cum præiudicio aliorum, quia non ſunt inuidi, nec ambitioſi. Ideo ait D. Thom. 1. p. q. 20. ar. 4. ad 3. præſumptuoſum eſſe iudicare an Petrus ſit ſanctior Ioanne, vel contra. ¶ Ibi. nu. 26.

Sanguis.

SAnguinem, qui effundit in Miſſa ad quid teneatur. verb. Miſſa.

Sãguines, vel ſanguis peccata mortifera aliquando ſignificat. Pſalm. 50. Libera me de ſanguinibus. Eſa. 1. Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. ¶ Com. c. omnis el 1. de pœn. d. 1. nu. 3.

Saracenus.

SAraceni Nomen in ca. Ita quorũdam. de Iudæ. ſecundum Silu. verbo Excomm. 7. Omnes illos continet, quibus cum Chriſtianis Rex aliquis bellũ gerit, eorumque fautores Ioan. And. in ca. ad liberandam. Et Caie. verbo Excommu. caſu 30. vult quod ſignificet omnes infideles. Aliqui ad ſolos Mauros extendunt. Sed contra has ſignificationes, poſſunt fieri multæ inſtantiæ.

Ideo dicendum, quod de ſuo originario ſignificatu continet populos Arabiæ poſt Nabatheos. Plin. lib. 6. cap. 28. dicti à Saraca eius Regni vrbe, & defecerũt à Romano Imperio ſub Heraclio Imperatore, & poſtea Mahumeto adhæſerunt.

Quare deinde hoc nomen, quod erat gentis, factum eſt proprium Sectæ Mahumeticæ Chriſtianæ fidei maxime impugnatricis. Et de his loquitur hoc cap. deque illius fautoribus.

Quare Saracenorum nomen Turcas, Arabes, Mauros, Aegyptios, Africanos, Perſos, &c. Inſuper, & nonnullos Indos, qui Chriſtianos impugnant in inſulis maris

Per-

perfici,& Indici comprehendit. immo etiã Apoſtatas perfidos, qui à fide degenerantes Mahumeticam perfidiam conſectantur. Non comprehendit autem Saracenos iuſte bellantes, neque occupantes terras Eccleſiæ, neque pugnantes odio eccleſiæ, ſed alia cauſa, vt ſũt aliqui apud Indos. Neque illos, qui ſunt Chriſtianis ſubiecti, neque eos, qui Chriſtianos iuuant. ¶ Com. illius. capitul. ita quorundam. de Iudæis. Notab.4.

Satisfactio.

Satisfactio bifariam ſumitur. iuxt. Scotum 4.diſt.15.q.1. Primo, large, & generaliter, & comprehendit reſtitutionem, quæ eſt genus ad illam. gl. cap. peccato venia. de reg. iur. libr.6. Secundo, ſtricte & ſpiritualiter pro tertia parte Sacramẽti pœnitentiæ. Et eſt paſſio pœnæ pro peccato voluntarie aſſumptæ ad placandum Deum cum propoſito eum non offendendi amplius. ¶ Man.ca.3.nu.1.

Habet duas partes, alteram qua compẽſatur offenſa facta, alteram quam vitamus faciendam. ¶ Ibi.nu.9.& de pœn.diſt.3. c. ſatisfactio.nu.1.

Per opera triplicis generis exercetur, ieiunium, eleemoſinam, orationes. iux. omnes. 4.d.16. facit ca. animæ.13.q.1. ad quas alię omnes afflictiones reducuntur. ¶ Ib.n. 3, ca. medicamentum. de pœn. diſt.1. nu.1.

Poteſt fieri per opera bona alias debita, vt copioſe deducit Caietanus. to.1. ca.6. q. 1. Cum applicantur non ſolum ad debitũ perſoluendum, ſed etiam ad ſatisfaciendũ tolerantur patienter flagella, &c. Tho. 4. diſt.15.q.1.ar.4.& eſt de fide. Conc. Trid. ſeſſ.14.ca.18. ¶ Ibi.nu.4.& Com.ca. ſi quis. el 2. de pœn. diſt.7.nu.31.

Iniuncta à Confeſſ. & libenter acceptata vtilior eſt, quam ſponte facta, quia eſt magis ſatisfactoria cum ſit quid ſacramentale. Secundo, quia & ſi fiat in peccato mortali valet ſaltem pro tempore quo reſurgit ab illo, alia vero non. iuxta. omnes. in 4. diſt.16. ¶ Ibid. nu.6. cap. ſatisfactio. de pœn. diſt.3.

Satisfactoria bona in pœnitentiam iniuncta cæteris paribus plus de pęna in purgatorio luenda diminuit, quam quæ propria voluntate ſuſcipiuntur, & maxime ſi ad illũ ſinẽ indicũtur, & pro illo aſſumantur. ¶ Com. ca.1. de pœn. diſt.6.nu.36.

Satisfacere pro ſe non poſſe quis dicitur, quoties non commode poteſt. arg. l. nec pos. proculi. ff. de verb. ſignif. Quia in nullius poteſtate eſt vitæ duratio, & ſatisfactio difficilis eſt. ¶ De Iubil. Notab. 21.num.7.

Satisfacere poteſt vnus pro alio merendo ſibi eodẽ actu præmium. cap.1.26.q.7. cap. animæ.13. quæſt.2. Quia meritum, & ſatisfactio non tam re, quam nomine differunt prout opus vnum, dum eſt bonum eſt meritorium, dum pœnale ſatisfactoriũ. ¶ Notab.13.nu.3.

Satisfactionem non tenetur pœnitens, ſi nolit de præcepto acceptare, ſed ſufficit habere propoſitum, vel hic, vel in purgatorio ſatisfaciendi. Scotus 4. diſt.16 q.2. Medina. de Confeſſ. & Hoſtienſ. in ſumma. de pœnit. Panor. cap. ſignificauit. eod. tit. Et ideo illi non eſt deneganda abſolutio. contra tenet Palud.4. diſt.15.q.2.art.1. Cum aliquot alijs, quibus videtur conſentire. ca. omnis. de pœn.& remiſ.& Concil. Flor. Et quod omnes catholici fatentur ſacerdotem ſicut habet authoritatem ſoluendi, ita etiam habere authoritatem ligandi per pœnitentiam: per quæ tantum probatur, quod Confeſſor non debet ſine vlla cauſa imponere minorem ea, quam arbitratur iuſtam, ſed cum illa ſic. argum. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. ¶ Manual. capitul. 3. & de Iubil. Notab.32.

Satisfaciendi propoſitum, vel hic, vel in Purgatorio eſt neceſſarium pœnitenti. ¶ Man. ca.26.nu.20. de pœn. diſt.3. ca. ſatisfactio.& diſt.5. ca. conſideret. §. ponat. n. 6. ca. contrarium. nu.17.

Satisfactio etiam in articulo mortis abſolutionem debet præcedere, quando excommunicatus poteſt ſatisfacere, quod ſi non poteſt, ſatis eſt, vt det cautionem. iux. glo. Clem.1.§. verum. de hæret. & Card.16. quæſt.4. Felin. capit. paſtoralis. §. præterea.

de

de off.ordin. Et cautio debet eſſe.ſufficiẽs .i.cum pignore, vel fideiuſſore, vel ſi non poteſt ſaltem det illam cum iuramento. Quia ad impoſſibile nemo tenetur. l. impoſſibilium.ff.de reg.iur.¶Man.c.27.n.47.

Scandalum.

SCandalum eſt dictum, vel factum minus rectum præbens occaſionem ruinæ.iuxt.Hieron.Matt.15.& D.Tho.2.2.q.43.ar.1.Archid.ca.licet.diſt.45. Et eſt ſpeciale peccatum.Et hoc dicitur ſcandalum actiuum. Paſſiuum autem eſt ruina in peccatum ex facto,vel dicto minus recto, al terius,& non eſt peccatum ſpirituale cum non addat ſpecialẽ deformitatem. ¶Com. ca.1.de pœn.diſt.5.§.animaduertere.nu.4. & de Iubil.Not.34.nu.5.

Scandalum actiuum,& non paſſiuum attendendum eſt.cap.qui ſcandalizantur.de reg.iur.quia cum ex malitia naſcitur de eo non eſt curandum.iuxt.Tho.Ibi.ar.7.¶Cõſil.6.de conſangu.

Scandalum omne tenemur vitare omni iure.Matt.18.ca.nihil cum ſcandalo.de prę ſcrip.¶Conſi.4.de renunciat. nu. 5. conſil. 4.de his,quæ vi.nu.2.

Scandalum Phariſæorum eſt, quod malitia,inuidia,& mala animi diſpoſitione oritur.¶Com.ca.inter verba. 2.q.3. Ob quod non ſunt relinquenda, neque occultanda bona præcepta,vel conſulta, quia id præbet occaſionem peccandi. Tho. vbi ſupra, & Richar.4.diſt.38.Anton.3.p.tit.9. ca. 4. & ca. vtilius.de reg.iur. Scandalum autem puſillorum,quod oritur ex ignorantia, vel infirmitate dicitur, & ob illud, & ſi bona opera non ſunt relinquenda,ſunt tamen occultanda,aut differenda quouſque moneatur proximus,& cognoſcat bonã intentionem.Caiet.2.2 q.54.ar.6.¶Manu.ca.64.n.44.Com.ca.cum contingat.rem.7. nu. 27.

Scandalum vtilius naſci permittitᷣ,quam veritas victa relinquatur.ca.qui ſcandalizauerit. de reg. iur. Quod intelligendum eſt veritate.i.bonitate vitæ, non autem de veritate doctrinæ. ſecundum gl.quæ hæc aliquando ob ſcandalum omittitur.ca.vt constitueretur.50.diſt.¶Com.3.de reg.nu. 35.

Scandalum, vt vitetur diſſimulandum eſt cum his, qui bona fide in matrimonio putatiuo viuunt. per tex.cap.quia circa.de conſangu.& affin.¶Conſ.84.de reg.nu. 6. de pœn.diſt.6.ca.ſi quis.à nu.67.

Scandali circunſtantia,quando confitẽda.Verb.Circunſtantia.

Schiſma.

SChiſma eſt diſtincta ab hæreſi, qa hæc opponitur fidei.illa vero charitati.Et licet hæreticus ſit ſchiſmaticus, non tamen contra accidit,quia ab eccleſia tantum ſeparat.ca.ſchiſma.24.q.1.Tho.2.2.q. 39.ar.1.¶Conſ.1.de conſtit.nu.62.

Schiſmatici ſunt excõmunicati per Bullam Cœnæ,ideo non poſſunt reconciliari niſi per illum, qui habet authoritatem abſoluendi eos.Verb.Cenſura.abiurato prius ſchiſmate ſi tale eſt, quod contineat hęreſim.Ibid.

Quorum filij ad ſcholas Catholicorum admitti poſſunt ob facilem eorum conuerſionem,ſed non contra.Ibid. & Manu. cap.27.nu.57.

Scholaris.

SCholaris loco Collegij precio renuncians ſimoniacus eſt, quia ille locus, & ſi non ſit quid ſpirituale, & tamen quid illi annexum non tamen eſt excommunicatus. Et pecunia, quam accepit eſt reſtituenda non Collegio,neque de vigore iuris illi,qui eam dedit,cum ſit quid turpe datum,& acceptum, ſed pauperibus de conſilio ſecundum graues Doctores. Conſulet autem ſibi, qui impetrabit donationem ab eo,qui dedit.iuxt.Adrian. ¶Conſ. 47.de ſimon.

Peccat multipliciter, ob finem mortalẽ ſtudens,non ſeruans præcepta ſtudij. Diſcens vetita auocans auditores concurrentes.Negligenter ſtudẽs.Male inſumens viaticum,non ſoluens ſalarium, &c. ¶Manu. cap.25.num.59.

Scholaſticus Bononiæ, cõducens domũ alterius ſcholaſtici ante finitum tẽpus eſt excommunicatus.¶Ca.27.nu.114.

Scho-

Scholares ſi de licẽtia ſuorum Parochorum, aut Epiſcoporum vadunt ad ſtudium eandem habent authoritatem ſumendi ſacramenta, quã & peregrini. ſecus autem ſi ſine illa tacita, vel expreſſa, quia cũ de omnibus ſit eadem ratio, idem erit, & ius argu. l. illud. ad leg. Aquil. & ca. 2. de translat. prçlat. ¶ De pœn. d. 6. ca. placuit. nu. 85. Verbo Peregrinus. Verb. Confeſſor.

Scientia.

Scienti[illegible] ſumitur aliquando philoſophice. [illegible] ſic eſt cognitio rei per cau[illegible]ſam. [illegible] aliquando ſumitur ſecundum [illegible] [illegible]em: Et ſic eſt cognitio re[illegible]icul[illegible] per aliquem ſenſum corporeum [illegible] hæc eſt ſcientia requiſita in teſte. l. te[illegible] fides. ff. de teſtibus. Silueſt.

Scientia ſine conſcientia diabolica eſt. ca. niſi. de renunciat. Bal. l. hoc. C. de ſecũd. nupt. ¶ Com. ca. inter verba. concl. 1. nu. 14.

Scientia eminens, quæ ſine ſtudio concluſiones omnes ſoluit non eſt neceſſaria, immo neque illa, quæ mediocris dicitur per quam in promptu concluſiones difficiles ſoluuntur, ſed ſatis eſt hẽre ſufficiẽtẽ per q̃ cum ſtudio, & librorũ reuolutione concluſiones ad ſuum pertinentes officium explicare ſacerdos valet. Innoc. cap. cum in cunctis. de elect. ¶ De pœn. diſt. 6. cap. 1. §. Caueat. nu. 31.

Conuenit cum fide, quia vtraque eſt certa ſine vacillatione. ca. firmiter. de ſumm. trin. differunt autem, quia ſcĩa eſt clara, fides autem obſcura cum ſit ex auditu. 1. Cor. 13. ¶ De pœn. diſt. 7. cã. ſi quis. nu. 14. Man. ca. 27. nu. 279. rub. de iud. nu. 43.

Scientiam de omnibus nulla pura creatura habere poteſt, ſed ſolus Deus. Verbo Deus. Illam tamen quærere laudabile eſt, & nulla eſt ætas ad eam, quærendam ſera, non tamen à Dæmonibus. ¶ De pœn. diſt. 1. ca. nam quid Caim. nu. 3.

Scientiæ diuerſi gradus dantur, quia firmior videtur illa, quàm intuitiua animi notitia, vel ratio ſyllogiſtica, mathe matica p̃ducit, quam illa, quæ per intuitiuam notitiam ſenſus habetur, quia ſenſus per pręſtigia ſæpe decipitur. Exod. 7. act. 8. ¶ Rubr. de iudic. nu. 50.

Scientiæ neceſſariæ defectus reddit collationem ipſo iure nullam. ca. cum in cunctis. de elect. § fin. ſufficit tamen in promouendo ſcientia ſufficiens licet non adſit eminens. ¶ De reſcrip. excep. 16. nu. 1.

Scientię defectus in clericis, neque dignum excuſatione, aut venia efficit quemquam. ca. ſi in laicis. 38. diſt. Ideo ſcriptum eſt Oſeæ. 4. Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. ¶ Ibid. num. 5.

Scientia qualiſqualis cum ſpe veriſimili perueniendi ad iuſtum poteſt dici ſufficiens, quia id, quod propè eſt adeſſe videtur. l. lecta. ff. ſi certum pet. & l. præſens. ff. de procur. nu. 9.

Scientia ſola apparatus delicti interdum morte plectitur. ſecundum Barth. l. vtrum. ff. ad l. pomp. de parr. c. quando. ſ. eſt in Patrem, Dominum, vel alium ſuperiorẽ, quia tunc inferior non reuelando facit contra iuſtitiam. ¶ Manu. ca. 24. nu. 21.

Scientiæ malus vſus non efficit eam malã cũ culpa non ſit niſi eorũ, qui eis abutũtur ſi quid mali accidat. ¶ Ca. 14. nu. 43.

Scientia interdum eſt cauſa impediendæ deuotionis, quia homo conſiderando, quæ habet, parum attendit ad quod nõ habet. ¶ De ora. ca. 20. nu. 60.

Scientia ex fama ſufficit, vt quis abſtineat à prohibitis. ca. illud. de cler. excom. miniſt. ¶ Conſi. 4. de hæret.

Scientia ſicut excuſat nubentẽ ob mortem coniugis, ita, & iuſta credulitas. ca. in præſentia. de ſponſa. c. Dominus. de ſecũd. nupt. ¶ Conſ. 7. de ſent. excom. nu. 5.

Scientiæ omnes ſpeculatiuę tũ propter ſe, tum propter aliud amari poſſunt. ſecundum Ariſt. in Metaph. 1. 2. q. 3. ar. 6. quare, qui eas diſcit, vt ſciat tantum non errat, licet non referat eas in alium finem. ¶ De finibus. nu. 4. & 14.

Scire.

Scire, neſcire debere paria ſunt. l. quod te. ff. de reb. cred. Et quod quis debet ſcire, vel debet quęrere ſcire ea, quæ pertinent

tinent ad id,quod debet facere.§. final.37. diſt.¶Conſil. 21. de depoſit. conſecr. 7.de ſent. Excom.

Scire non dicitur,qui quoquo modo au diuit.eccl[illegible]. qui cito credit, leuis eſt corde.ca.non ſolum.2.q.3.ca. ſi quid.86. diſt. ¶Conſi.1.de conſtit.nu.9.

Scire eſt veritatem viſu perceptam in mente retinere.gl.ſing.l. 2.ff. de aqua plu. arcend.¶Conſil.4.de hæret.nume.2. rubr. de iudic.nu.43.

Scire quis non dicitur id,quod non poteſt probare ad hoc, quod teneatur denunciare propter edictum Superioris.¶Conſi. 4.de hæret.nu.3.

Scire,quæ quis tenetur, vt Chriſtianus ſunt articuli fidei. præcepta legis Decalogi,& eccleſiæ Sacramenta, &c.¶Conſil.8. de pœn.& remiſſ.nu.1.

Scire tantum, nec poſſe probare nõ ſufficit ad incurrendam pœnam non denunciandi etiamſi eſſet crimen lęſæ maieſtat. Accurſ.in gl.l.vtrum.ff.de Patricid,Barth. in conſil.quamquam.Felin.in cap. quantæ. de ſent.excom.¶Cap.inter verba.concluſ. 6.num.786.

Scire cauſari in anima poteſt per uiſum interiorẽ, ſiue per argumentationẽ demõſtratiuam.l.ſcire.ff. de leg.ſiue per notitiã intuitiuam mente ſola, ſine ſenſu perceptam, qualem habent beati de ſua gloria, damnati de ſua pœna, & anima in corpore de multis actibus.¶Rub.de Iud.nu.43. Scire Dei. Verbo Deus.

Scripta.

Cripta in memorialibus, ſicut in rationibus non probant.Bald.in rub.de cõſtit.¶Conſ.18.de hæret.nu.4.

Scripta ita, vt non intelligantur pro nõ ſcriptis habentur l.2.de his, quæ pro non ſcrip.hab.ex qua colligit Barth. & alij paria eſſe non ſcriptum, & non intelligibile, quod dicendum etiam eſt de eo, quod multipliciter intelligi poteſt,¶Ibi.nu.5.

Scripta indigeſta, & non perfecta facta nec memoria fugiant,licet ſemper corrigere,donec fuerint edita. Quod multi etiam Sancti fecerunt, & ex illis nihil certi ſtatui pōt. Vide Hier.Apolog. contra Ruff. & in Epiſt.ad Pammachium. Auguſt. quæſt.ſuper.Gen.Sotus in fin. 4.ſent.¶Ibi.

Scriptis dirigere ſua peccata ad memoriam iuuandã in confeſſione,& deinde reſcindere,non eſt damnabile. ¶Man.ca. 21. nu.35.de pœn.diſt. 5.ca.fratres.nu.7.

Scriptura.

Criptura ſi referat aliam, non probat contenta in ea ſaltem ſi non exprimit illam.Auth.ſi quis [illegible] aliquo, C. de edend.ca.2. de fide inſtrum. l. in teſtam.de condit.& demon. ¶[illegible] 3.de reg. nu.21.

Scriptura priuata manu ſcripta, etiam religioſi niſi fuerit [illegible] us m[illegible],aut propria manu ſubſcri[illegible] mi[illegible] nocere poteſt.cap.1. & 2.c[illegible].Innoc.& alij.de fide inſtrum. Decius conſil. 120. ¶Conſil. 18.de hęret.nu.1.

Scriptura, quæ parabatur ad teſtamentum non prodeſt, aut nocet niſi perfecta fuerit,l.ex.ſcript.ff.de teſtam.¶Ibi.nu.2.

Scriptura vna per aliam interpretanda eſt.Auguſt.lib.3.de doct.Chriſtiana.cap. 2. Vlpianus.l.1.de reb.dub.eccl.verum.ff. de petend.hęred. Etiã ſi illa alia pars eſſet ſeparata.Auguſt.Ibi.ca.26. & de Gen.ad literam. cap.1. Vlpianus.l. hæres palam.§.ſi quid.ff.de teſtamẽt. & Alexand. conſil.69. ¶Ibid.num.10.

Scriptura ad probationem regulariter non eſt neceſſaria,ſed ad illam facilius faciendam.l.contrahitur.ff.de regnor.¶Conſil.41.de ſponſal.

Scrupulus.

Crupulus motio eſt ad vnam partem contradictionis ex leuibus, & multũ debilibus coniecturis, & dicitur ſuſpicio, ſeu puſillanimitas ſpiritus.Silu.Verb.Scrupulus.& Verb.Opinio.

Scrupulus à dubio diſcernitur,quia dubiũ eſt, quando intellectus nõ magis inclinat ad vnam partem,quam ad alteram.Sed ſcrupulus, & apparentia, quæ intellectui repreſentatur contra id,quod ſcit, vel firmiter credit ita eſſe, vel cogitat verũ eſſe.

¶Conſi.

¶Conſi.8.de pœ.& rem.Man.c 27. n.289. Rub.de Iud.nu.43.de pœ.d.7.ca. ſi quis. à nu.9.vſque ad 25.

Scrupulum, qui habet contra fidem nõ eſt dubius in fide, ſed qui de libertate, ita dubitat, vt nullam partem credat. Caie.&c. ¶conſi.1.de emp.& vend. nu.2.

Scrupulus non eſt ſequendus, ſed fugiendus. ¶Manual.prælud.9.nume.9. cap. 27.nume.282.

Scrupuloſus.

SCrupuloſus Confeſſori ſuo probo, & docto credere debet, alioqn peccar, & facit habitum vitioſum, nõ ſe quietindi, credendo autem à pœna excuſat, licet erraret.¶Confi.17.de pœ.& rem.

Et ſi facit contra ſcrupulum conſcientiæ non peccat, immo meretur, & multum proficit. Antonin.1.par.tit.3.c.10. Silueſt. Verbo ſcrupulus.quæſt.3. ¶conſil. quinto. de emp.num.10.

Scrupuloſus qui neſcit, quam partẽ horarum, aut Miſſæ recitauerit, ſcrupulũ deponat, & credat illa pronunciaſſe: alioquin ſi dubius eſt repetat. ¶De pœn.diſt.7.cap. ſi quis. num.76.

Si non meminit ſe ſuperiori anno tale peccatum confeſſum, necne, credat ſe fuiſſe confeſſus, alioquin ſi dubius, eſt iterum confiteatur. ¶num.77.

Eligere debet partem minus tutam in his, quæ ſunt dubia, credendo illud minus tutum eſſe ſatis tutum, quamuis aliud ſit tutius. ¶nume.78.

Scurra, & Scurrilitas.

SCurra, qui verbis inhoneſtis nimiam occaſionem ridendi, comedendi, bibendi, perueniendo ad mortale affert, peccat mortaliter. ¶Manual. capitul. 14, nume.38.

Qui per ſcurrilitatem veſtes valde impudicas, geſtat, vt ad luxuriam prouocet mort.peccat.¶Cap.23.nu.123.

Secretum.

SEcre[illegible] dicitur eſſe [illegible] quod, vel à ne[illegible] tam paucis ſcitur, vt neque ſit famoſum, neque notorium ex mente S.Tho.2.2.q.70.ar.2.ad 2.& Sco.4. d.21.Caie.2.2.q.2.ar.3.

Diuiditur autem, quia aliud eſt ſecretũ, quod ab vno ſolo ſciri poteſt, qualis eſt actus interior animæ hominis. Aliud quod à pluribus, qualis eſt omnis actus exterior, qui non eſt famoſus, neque notorius. Et hoc ſecretum tres habet ſpecies.

Prima, quæ de ſe ſine vlla promiſſione ſcientem obligat regulariter ad celandum, vt omne occultum cuius detectio eſt neceſſaria animæ, corpori, vel fortunis alicuius.c.ſi peccauerit.3.q.1.

Secunda, cuius celatio à ſciente, ſiue tacite, ſiue expreſſe promiſſa eſt.

Tertia, ad quam celandam lex diuina poſitiua confeſſionis ſacramentalis obligat. Prima continetur in lege generali de non nocendo proximo. Secunda lege naturali de præſtandis promiſſis.l.1.ff.de pact. Tertia lege diuina de ſigillo confeſſionis. Man.cap.18.num.52.

Secretum ſecundę ſpeciei nobis cõmiſſum ſi non vergat in graue damnum proximi etiam ſuperiore præcipiente detegere non debemus. Si autẽ eſt primæ ſpeciei ſic. ſecundum Th.vbi ſup. Et ſi eſt de occultis venialibus nõ obligat niſi ad ueniale. Si aũt probabiliter dubitatur an ſit gratia põderis ſecretum, mortalis eſſet illius detectio.arg. ca.ſi quis autem.de pœn.diſt.7.¶Ibi.

Secreta pernicioſa ſemper reuelãda ſunt quia bono fungitur officio, qui denunciat, quæ & quando, & cui, & quomodo oportet ſtratagemata damnoſa. Reip. aut proximo, ſi [illegible] proba[illegible]a. non inferenda.23.q.3. & cap. ipſa pietas. q.4. Quod habet locum etiam in presbytero patranda ſcelera, & proditiones ſiue alia via, quam ex Confeſſore ſacramentali ſine periculo incurrendæ irregularitatis proteſtando ſe non intendere ſanguinis effuſionem. Caietan. 2. 2.quæſt.33.articul.7. Etiamſi iuraſſet non detegere.iuxta Innocent. capitul.qualiter.

el 1.de Accuſa.Panorm.cap.Delicta.de exceſſib. præla.

Secreta vero, quæ non ſunt pernitioſa, qui reuelat, maxime ſi ſunt Ciuitatis, aut exercitus, peccat mortaliter, etiam ſi id faciat metu tormentorum ſi inde ſequatur damnum irreparabile, vt mors, vel mēbri mutilatio. ¶.Ibidem num.54. Vide c.inter verba.conci.6. per tot.

Secreta nulli noxia, etiam Iudice præcipiente non debentur propalare, iux.ſanctus Thom.2.2.quæſt.69.ar.2.& etiā quando eſt noxium ſi alia via illam poſſunt excuſari. ¶Ibidem num.60 vide verbo Reuelatio.verbo Crimen.

Secretum confeſſionis in nullo caſu eſt reuelandum, quia debet quis potius mille mortes ſubire, quàm id detegere, ad quod tenetur Confeſſor interpres, laicus, in extrema neceſſitate, ſi illi facta fuit Confeſſio.Doctor à quo conſilium Confeſſ.peritur. Qui ſe Confeſſarius finxit. ¶Manual. cap.18.num.51. Sotus de ratione tegend. ſecr.m.3.quæſt.final. & omnes in 4.diſtin. 21. Et ratio eſt, quia res ad quemcunque tranſeat cum ſuo onere tranſit.cap.ex litteris.de pignor.ca.paſtoralis.de deci.

Quod ſi Canonum iura de ſacerdotib. ſolis loquantur, id factum eſt, quia frequēter, & ordinarie illis fiunt Confeſſiones. ¶De pœ.d.6. c.ſacerdos.nu.47.

Sæcularis.

SAecularis à ſęculo dicitur,& ſignificat generaliter Perſonam, qui nō eſt Clericus, & diuino cultui emancipatus.

Secundò, ſignificat illum, qui non eſt alicuius approbatæ Religionis profeſſus. Ideo & Clerici non Religioſi dicuntur ſæculares, addito tamen verbo Clerici. Sed ſimpliciter prolatum hoc verbum Laicos ſolum comprehendit.

Sæcularis ſi poſſideat bona, quæ habeant onus aliquatum Miſſarum. ſi ſimpliciter non ſunt Eccleſiaſtica, licet tali oneri ſint ſubiecta ſecunda ſecundæ.quæſt. 99.ar.9. Vel ſi ſint talia poſſidet tum virtute Bullæ Iulij ſecundi, non peccat. ¶Manual.ca.25.nume.8.

Sęculares miniſtri Iuſtitiæ capientes clericum in fraganti crimine cum intentione præſentandi illum ſuo ſuperiori, non ſunt excommunicati.Panorm. & communis in c. cum non ab homine.de ſen.exco. Et modo in capiendo modum nō excedāt. gl.cum tex.c.ſi clericus.eo.tit.li.6 ¶Manu. cap.27.nume.82.

Sæcularis, qui omnia reliquit propter Deum, non tenetur laborare, ſed poteſt iure mendicare, etiam ſi non fiat Regularis, quod concludit Diuus Thom.diſputatiue opuſc.19.cap.5.& reſolute. 2.2.quæſtion. 187.ar.3.de Religioſ.

Sed eadem etiam ratio militat de ſæculari, cum poſſit ſine alterius iniuria ſibi prouidere non laborando, ad quod nulla lex naturalis, neque diuina illum aſtringit. ¶ Com. ſecundo. de Regular. numer. 37. Vide verbo laicus.

Securitas.

SEcuritas eſt animi tranquillitas, & vacuitas anxietatis. Et hæc eſt, quæ parit negligentiam, quam damnat D. Hieron.ad ca.9.Daniel. & Cicer.ad Attic. quando inhoneſta eſt per exceſſum, vel defectum curam honeſtam, vel laudabilem excludens.:Sed datur,& ſecuritas honeſta quę curam conuenientem rei gerendæ admittit, quam definiunt Philoſophi eſſe rectam, placidamque animi conſtitutionem malorum pendentium cura vacantem. Pſ. 54.Iacta ſuper Domino curam tuam. Math.ſexto.Nolite ſolliciti eſſe,&c. ¶de pœ. d.1. c.prædixerat.

Semen.

SEmen fœminæ eſſe, quid imperfectū in genere ſeminis, ait Caie.2.2.q.154. ar.12.Et ideo non eſſe aptum generationi, nec neceſſario requiri, ex Ariſt.1. de Gener.animalium.Th.3.p.q.31.ar.5.ad 3. Quare ad matrimonium non requiritur ſeminum commixtio, ſed ſufficit coitus, & ſeminatio. ¶Conſi.3. de frig. & malefic. nu.13.

nu. 13. quod colligitur. cap. vlt. de ſponſa. ci tatum, quo ad hoc à Panorm. ca. 2. eod. tit. de frig. & malef.

Senſualitas.

Senſualitas vis eſt ſenſitiua, quę diuiditur in iraſcibilem, & concupiſcibilē. Concupiſcibilis eſt, per quam anima humana, quatenus conuenit cum ſenſitiua poteſt appetere, ſiue velle, vel renuere, aut nolle illa, quæ apprehendit conuenire per ſenſus exteriores ea ratione, q̄ conueniāt, vel non. Irraſcibilis autem eſt illa per quā audet reſiſtere illis per quæ impugnant, vel impediuntur conuenientia. ¶Manual. prælud. 2. num. 5.

Senſualitas licet non ſit tam libera, quā voluntas rationalis, non eſt tamen tā ſerua, ac membra exteriora, quia non obedit animo, ſed poteſt appetere contra illum, cum habeat ille dominium nō deſpoticū, ſed regale ſuper illam 2. Polit. 3. Ideo dicit Caie. 1. 2. qō. 7. ar. 4. & ante illum Altiſiod. li. 2. trac. 18. quod omnis ſenſualitatis motus ſaltem eſt peccatum veniale. & S. Th. vbi ſupr. ar. 3. ait ſenſualitatem poſſe eſſe ſubiectum pec. Sed contra tenendum eſt. quia motus ſenſualitatis naturaliter inſurgens, & præueniens omnem rationem, & voluntatem non poteſt eſſe neque veniale, ut ait d. Tho. 2. d. 24. ar. 1. q. 3. Quia malum eſt ex dominio uoluntatis, & eſt motus primo primus. & motus ſcdo primus, qui durat poſtquam voluntas, poteſt repugnare ſenſualitati, licet cum difficultate eſt venialis. Solus autem deliberatus cū ei uoluntas conſenſit, poteſt eſſe mortalis, & venialis. ¶Com. cap. ſuper tribus. de pœn. diſt. 1. per totum.

Senſus exteriores ſunt quinque. Quorū vſus alius eſt ordinatus, & bonus, alius inordinatus, & malus. Primus eſt, quem oēs ei circunſtantiæ ad actum bonum circunſtant. Alter uerò contra. Cui aliqua deeſt. Eſt autem mortalis cum illis mortalis peccati definitio conueniat. Quare qui videt, audit, tangit, &c. tranſgrediendo præceptum obligantem ad mort. mortaliter peccat. ¶Manu. cap. 24. num. 2.

Sententia.

† Sententia ſecundum ſanctum Thom. 3. d. 23. Eſt determinata acceptio alterius partis contradictionis. Vel vt d. 4. diſt. 35. Eſt applicatio iuris ad particulare factum. Et hæc proprie eſt ſententia iuris. Et eſt duplex quędam iuris, quando ſcilicet ſuper aliquo eſt factum ſtatutum ab eo. qui poteſt. Quædam hominis, vt quādo Iudex iudicat inter partes. Silu.

Sententia non omnis, quæ tuet in foro exteriori, tuet interiori. Cōſi. 4. de p̄b. nu. 2.

Sentētia ſine cognitione lata moritur morte ferentis. gl. recep. ca. à nobis. el 1. de ſen. excom. Panorm. c. pen. de cle. non reſi. ¶de red. eccle. q. 3. Mon. 8. nu. 3.

Sententia cum ſit actus publicus, auctoritate, & ſcientia publica, & nō priuata ferenda eſt, ideo qui cōtra facit peccat mor. d. Th. 2. 2. q. 67. ar. 2. ¶Man. c. 25. nu. 9.

Sententia tam ęqua, quàm iniqua appellatur Ius. l. ius pluribꝰ. ff. de iuſt. & iur. Com. de dat. & promiſs. nu. 2.

Sententia lata contra non citatum, aut inauditum nulla eſt. c. nos in quenquā. 2. q. 1. Etiamſi feratur ab Imperatore. Clem. Paſtoralis. §. cæterum. de re iud. Etiam à Papa. c. 1. de cau. poſ. Conſi. 1. de ſen. & re iu. nu. 3. Man. c. 25. nu. 9.

Sententia iniuſta nō obligat in conſciētia ſecundum Inn. rece. in c. quia pleraque de imm. eccl. Conſi. 40. de pręb. nu. 4.

Sententia lata contra ius dubiū, vel obſcurum, non videatur nulla, vt late Fel. tradit ca. 1. de re iud. licet lata contra ius regulariter ſit talis. cap. 1. de re iudic. ¶Conſi. 8. de rebus eccle. alien. num. 4. Conſ. 20. de vſur. num. 7.

Sententia nulla non eſt appellanda ſnīa neque parit effectum ſnīæ. l. 4. §. condonatum. ff. de re iud. Et qui vult ſententiā nullam, non facit litem ſuam. gl. memor. quæ eſt prima. in l. fi. ff. de var. & extraor. cogn. ¶de reſcrip. remed. 2.

Sententiam definitiuam non dicitur in ſcriptis ferre, qui illam verbo fert, & laram ſtatim ſcribit, vel dum etiam fertur, facit in ſcriptis à Notario dirigi, ſecundum oēs.

ca.ſi.de re iud.li.6.¶Ibi.6.cau.null.nu.9.

Sententia ſuper poſſeſſorio dicitur interlocutoria ex eo, ꝙ poſt eã alia plenior ſperat. Definitiua autem appellatur ex eo, ꝙ totum negocium poſſeſſorij definit ob quod ſic app. llatur à gl.ſing.c.conſultatio nibus. de offic.delega. ¶Cap.Accepta.ſol. oppoſ.2. num.2.

Sententia qua iudicatur, vt titulus agẽtis ſuum ſortiatur effectum, videtur lata ſuper interdictum adipiſcendæ non recuperandæ.¶Ibi.ſol.op.3. nu.3.

Sententiarũ triũ conformium executio non impeditur per reſtit. in integrũ etiam eccleſiæ, vel minoris.Caſſad.dec.1.de reſt. in integ.¶Ibi.ſol.1.nu.15.

Sententia per lapſum decennij, trãſit in rem iudicatam.Auth.hodie C. de app.& c. cum ſit Romana.eodem tit.¶Conſil.44.de Regul.num.2.

Sententia Papæ præfertur ſẽtẽtiæ alio rum qui ſunt in Concilio. Io.And.per ca. ſignificaſti.de elect. ¶Conſi.1. de his quæ fiunt à maior.par. cap.

Sententia maioris partis ſñiæ collegialiter præfertur. l. quod maior. ff.ad munic. & ponitur pro regula à glo.in c.cum omnes.de conſt. ¶Ibi.

Sentẽtiæ executio in criminalib. ſtatim facienda eſt.iux.gl.in c.cum apud 2 q.2. & in c. quærenti.de off.dele g. alioquin dareẽ mora damnato conſciſcendi ſibi mortem. Conſi.16.de pœ.& remiſ.nu. 2.& 12.

Sententia diuins ob adulterium coniugis diſſoluitur alio adulterante etiam ſecre te. Verbo Adulterium.

Sententia ſuper matrimonio lata, non ideo tranſit in rem iudicatam, ut conſtito de colluſione retractari non poſſit. iux.ca. lator.& cap.Tenor,de re iudic. ¶Conſ.23. de ſponſ.num.4.

Habetur autem pro re iudicata, ſi ab ea non appelletur per eadem iura. ¶Conſi.8. eodem. Et reuocanda eſt dato à partibus impedimento irrem diabili per not.ibi.Ibi.

Sẽntentiæ latæ à quibuſdã ſuper aĩalia irrationalia principiũ habuerunt laude dignũ.fines verò ſuperſtitioſos. Et ideo liberant virtute potius malorũ, quã bonorum angelorum.Conſi. 5. de ſen.exco.

Sententia excõicationis,& ſuſpenſionis iniuſte lata à iudice competente regulariter valet.¶Verbo excommunicatio.

Lata ſine cõpetenti monitione regulariter tenet, niſi feraẽ à deleg ato. Rota deciſ. 139.quæ in nouis eſt decima. de ſen.exco. quam ſequitur Fel.ca.ſacro.eodem ti. Sed eſt opinio ſine valido fundamento. ¶De reſcrip.6.cauſ.null.num.7.

Sententiam ſuperioris iniuſtam,q ſciẽter exequitur peccat mortaliter. ¶Manua. ¶cap.25.num.14.

Sententia condemnatoria,quæ in perſonã regularis fit referenda eſt in monaſteriũ Ioan.And.c.dudum, de conuer.coniug.& alij.in auth.cauſa.Com.2.de reg.nu.67.

Sententia condemnatoria hæretici etiã cum tradiẽ curię ſeculari in eccleſia debet ferri cum ſit quid ſpirituale,& ad ſpiritualiter exercenda in eccleſia.c.in noĩe domi ni.23.diſt. Et eſt cauſa fidei,ideo in eccleſia tractanda.cap.conueniet.23.q.8.Et hoc ſeruatur in Vrbe,& Direct.Inquiſi:.3.par. ſub finem 11.& 12.modi ferẽdi ſentẽtiam ſuper hæreſi tenendo contrarium errat. Quia hæc non eſt ſñia ſanguinis cum rogetur iudex, vt citra ſanguinis effuſionem traditum tractet.Et licet in Hiſpania id extra eccleſiam fiat id tamen fit ad maiorem ſolemnitatem. ¶De oratione cap.5. nume.42.

Sñia ſanguinis in eccleſia fieri non dẽt c.cum eccleſia.de imm.eccle.¶Ib.

Sentẽtiam in quolibet loco arbiter ferre poteſt. Ver.Arbiter. & verb.Iudex.

Sepultura.

Sepultura dupliciter accipitur. Primò pro iure ſepeliendi aliquem in cæmiterio, competens alicui ex Pontificis aſſignatione.argumen. cap.eccleſia. 14.quęſt.prima.

Secundo pro ipſo officio, ꝙ impẽditur corporib.funerandis.Tertio pro ipſo loco in quo aliquis eſt ſepultus, uel ſepeliẽdus. Qui locus cum ſit ſepulturæ deputatus authoritate pontificali religioſus eſt. ca.abolendę.de ſepul.Silue.

Sepulturæ locus dari poteſt tribus modis. Primo, vt is cui datur fiat Dominus, & hoc modo nulli dari poteſt etiam cum authoritate Epiſcopi, quia eſt res ſacra. Secundo, vt habeat ius ſepeliendi in eo mortuos ſuos, & impediendi ne alij ibi ſepeliant, & ſic poteſt dari cum authoritate Epiſcopi cum cauſa iuſta ſeruata forma de rebus eccleſiæ non alienandis aliter non. cap. ſine exceptione. 12. q. 2. Tertio, vt poſſit ſepelire aliquem in eo, & poteſt dari à quolibet habente liberam ſepulturam, vel ius admittendi ad ſepulturam. Clem. dudum. de ſepultur. lib. 6. ¶ Conſil. 2. de ſepult.

Sepulturæ electio eſt actus pertinens ad vltimã voluntatẽ, quod doct. affirmãt in c. licet. de ſepult. lib. 6. ¶ Conſi. 1. eodem tit.

Magis prohibetur fieri pro viuo, quam pro mortuo. argumen. cap. 1. de ſepultur. lib. 6. ¶ Ibidem.

Eſt quoddam ſpirituale, ad quod non ſe poteſt extendere patria poteſtas. ca. ſi annum. de iud. lib. 6. ¶ Ibi.

Sepulturam filio impuberi pater eligere non valet, niſi conſuetudo terræ hoc habeat. d. ca. licet. de ſepul. lib. 6. ¶ Ibi.

Sepulturam honorabilẽ deſiderare, vel eligere aliquo bono fine, vt ſcilicet illi, q̃ vident pro illo rogent, bonum eſt, & ſanctum. De orat. ca. 18. nu. 8.

Sepultura carere debet, qui ſeipſum occidit cum id vere conſtat eum feciſſe. ca. placuit. 23. quæſt. 5. In dubio autem de nullo, id eſt præſumendum. leg. merito. ff. pro ſocio, & capit. 2. de regul. iur. ¶ Conſil. 6. de teſtam.

Sepulchrum Domini viſere nemini ſinẽ licentia Papæ conceditur. Anton. 3. p. ti. 20. ca. 3. §. 4. de Iubil. Not. 3. nu. 2.

Sepeliendus eſt in loco ſacro infans baptizatus, etiam ſine ſolemnitate. Hoſtien. in ſum. de conſecr. eccl. quia eſt vere Chriſtianus. ¶ Conſi. 2. de baptiſmo.

Omnis Chriſtianus regulariter ſi fieri poteſt. iuxt. tex. & gl ca. ex parte. de ſepult. ¶ Conſi. 6. de teſtam.

Qui contritionis ſigna dedit. Verbo Contritio.

Sepeliendus eſt in loco ſacro, qui confeſſus eſt in Quadrageſima, & in Paſcha communicauit, niſi conſtet in notorio peccato mortali deceſſiſſe. iuxt. gl. cap. ex parte. el 2. de ſepult.

Idem dicendum de excommunicato ſi conſtat, quod in mortis articulo à Cõfeſſore fuit abſolutus. ca. fin. de ſepult. ¶ Cõſil. 3. eod tit.

Idem de excommunicato etiam culpabili, qui nõ erat denunciatus, quia tali poſſumus communicare, & viuo, & mortuo, per extrauag. ad euitanda relatam in Manual. cap. 27. nu. 35. ¶ Conſil. 24. de ſent. excomm. nu. 3.

Sepelire in loco ſacro aliquem notorium peccatorem, non licet. capit. quibus. 13. q. 2. Neque cogere aliquem, aut inducere ad accipiendum ſepulturam in ſua eccleſia, aut quam accepiſſet non mutandam. cap. 1. de ſepult. lib. 6. ¶ Manual. cap. 25. num. 132.

Sepeliendi ſunt amẽtes, & paruuli cum eodem genere officij ſi amentes ſemper fuerunt, quia eadẽ ratio de vtriſque perſuadet. l. illud. ff. ad leg. Aquil. ca. dudum. el 2. de elect. Cum non peccauerint, vel peccare potuerunt pluſquam paruuli, niſi dubitauerimus an habuerint vſum rationis ad peccandum ſufficientem. ¶ De orat. ca. 22. num. 26.

Sepelientes excommunicatum, vel vſurarium ſunt excommunicati, quando ille eſt denunciatus, & publicus ille, & ſepelitur in loco ſacro. Et incurrit illam ſolus ille, qui corpus adaptat in ſepultura. gloſ. Clem. 1. de ſepultura. Et qui ſcienter, & præſumptiue id facit. ¶ Manual. capit. 27. num. 137.

Sequeſtrum.

Sequeſtrum poſitum in caſu Clem. 1. de ſequeſt. Concordia part ũ nõ tollitur, donec iudex declaret eſſe ſatiſfactum. Innoc. in ca. cum bonæ. de ætat. & qual. ¶ Conſi. 1. de ſequeſtr.

Sequeſtrum infringens inductum ſuper beneficio ab ordinario inductum ob latã in curia Rom. vnã ſententiã definitiuã

ſuper poſſeſſione eiuſdem excommunicatur. Clement. prima. de ſequeſtr. ¶ Manual. cap. 27. num. 137.

Sermo.

SErmones morales vniuerſales, minus utiles ſunt, quia actiones in particularibus, & de particularibus ſunt. Thom. in principio. 2. 2. poſt Philoſophum in Moralibus. ¶ Conſi. 1. de Apoſtata. & conſil. 1. de Regular.

Seruus, & Seruitus.

SEruitus hominis ad hominem, nulla iure naturæ fuit inducta, quia eſt contra naturam. l. libertas. ff. de ſtatu homin. §. ſeruitus. Seruitus verò hominis ad Deũ iure diuino & naturali inducta eſt, & ſupernaturali probata. eſt enim per ſe notum vnamquamque rem debere ſuo modo ſubeſſe principio ſuæ eſſentiæ, de approbatione vero legitur Deuteron. 6. Eccle. 2. Matth. 4. Pſalm. 2. ſimiliter ſeruitus, quam debet ignorãs ſapienti lege naturæ eſt inducta. Ariſto. 1. Politic. Quare incaute loquitur glo. 1. cap. ita quorundam. de Iudę. quæ aſſerit ſeruitutem hominis ad hominem iure naturæ inductam, & melius Goffr. in ſumm. ti. de Iudæ. §. fina. dicit inductam fuiſſe iure diuino. Confirmata iure gẽtiũ, probata iure Pontificio. Sed verius eſt dicere eam ſacris literis notificatam. Inductam vero ſententia hominis, ſcilicet Noe, caſtigantis filium Cham. Et ideo non erit inuenta per ius gentium, neque Lacedæmoniorum, ut ſignificat Plin. lib. 7. cap. 56. Neque obſtat. l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iure, quia illa eſt lex Hermogenis Pagani, nõ cognoſcentis diuinas literas. Ad Iſidorum cap. ius gentium. 1. diſt. dicitur intelligendum eſſe de approbatione, vel & melius de ſeruitute illius, qui in bello capitur. ¶ Cõm. de Iud. Not. 2. nu. 1.

Seruitus, prout eſt quędam determinatio pœnę alicuius delicti, eſt iudicis, vel iuris Pontificij, aut ciuilis humani poſitiui, & naturalis, quia vt ait Thom. 4. d. 36. Ius naturale, dictat pœnam pro culpa eſſe infligendam. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. determinatio vero ad iudicem pertinet. Et ideo prout eſt pars pœnæ, eſt determinatio iuris Pontificij. Ib. n. 15.

Seruus non poteſt regulariter agere, neque conueniri ratione contractus. l. vix. ff. de Iud. ¶ Com. 2. de Reg. nu. 29.

Non poteſt licite intrare Religionem, ſine conſenſu Domini. cap. ſi ſeruus. 54. diſtinct. quia cum ſit res aliena, non poteſt de ſe diſponere. ¶ Conſi. primo. de Regular. num. 5.

Seruus naturaliter obligatur ſine ſui domini conſenſu ad acquiſitionem ciuilem, & efficacem, & naturalem inefficacem. l. naturaliter, & l. ſi id quod. ff. de cond. ind. Conſi. 2. de reg. num. 42.

Inſtitutus hęres non ſibi, ſed domino acquirit. l. cum proponas. C. de heredib. inſtitu. & toto titul. Inſtit. de hæred. qual. ¶ Ibid. num. 43.

Non poteſt teſtari, neque per vllam voluntatem ultimam aliquid relinquere. cap. illud. 13. quęſtio. 2. l. ſeruus ſucceſſor. C. de commun. de ſucceſſ. ca. licet. de ſepult. lib. ſexto. ¶ Ibidem.

Poteſt deligere ſepulturam. arg. cap. de vxore. de ſepult. & Hoſtienſ. ibi communiter recept. Ibid.

Poteſt conſtituere procuratorẽ, ſecũdũ Bal. in l. ſeruus. ff. de alim. & cib leg. n. 67.

Seruus ſciens inſidias factas domino, &, non iuuans, cum poſſit vltimo ſupplicio. eſt puniendus. glo. in ca. ſi forte. de pœn diſt. 1. ex l. fin. C. ad ſyllanian.

Si autem neſcit, ſufficit ut adducatur in teſtem, dicto cap. ſi forte. & l. ſi quis in grau i. ff. ad ſyllanian. ¶ De pœnitent. diſtinct. 1. cap. ſi forte.

Seruus fugitiuus tenetur redire ad dominum, niſi aliqua iuſta cauſa illum excuſet, vt timor perdendi vitam. Et tunc tenetur habere propoſitum ſatisfaciendi, quã optimo modo poteſt, & quàm citiſſime. Conſi. 1. de ſeru. non ord.

Seruus deputatus ad colendũ aliquod prædium in prohibitione alienationis uenit. Panorm. cap. Nulli. de rebus eccl. alien. Conſi. 6. eodem ut.

Ser-

Serua meretricis non conſentiens, neque cooperans in peccato, poteſt in multis ſeruire, ſine quibus illa non peccaret. Conſi. 6. de pœn. & rem. per tot.

Serua, quam dominus ſuus abutitur fugere poteſt, ſi non poteſt illi reſiſtere, ſicut vxor, quam maritus ad mechādum trahit. ca. ſi infidelis. de conuerſ.

Immo poteſt compellere, vt eum vẽdat, cum poſſit id facere ob aſperum cruciatũ corporis, qui leuius eſt, quàm animæ. l. iuſtiſſimo. ff. de ædil. edic. ca. præcipimus. 12. q. 1. ¶ Man. ca. 16. nu. 21.

Seruus occulte accipiens aliquid à domino ad comedendum peccat. Si ad donandum, vel vendendum, tenetur etiam ad reſtitutionem. Et ſi minutatim accipit ſine intentione prouenienda ad magnam quantitatem, peccat venialiter, ſi cum tali intentione mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem, ad quam etiam tenetur ſi perueniat ad talem quantitatem non peccando. ¶ Man. ca. 17. nu. 139.

Seruus contrahens Matrimonium. Vide verbo Matrim.

Seruum ſe tradere pro facienda reſtitutione poteſt homo facere, quia nulla eſt lex, quæ id prohibeat. ¶ Manu. cap. 17. nu. 88. Verbo Liber.

Seruum alterius qui occidit, tenetur ad tantundem, quanti valet. ¶ Cap. 15. numer. 22.

Seruus non lucratur ſalarium pro tempore, quo ęgrotat. gl. in fine uno. ſ. cũ quidam. ff. locat. Ca. 17. nu. 108.

Seruus non eſt dominus eorũ, quæ conſumit. l. id veſtimentum. ff. de pecul. ¶ De red. eccl. q. 1. Mon. 12. nu. 2.

Sica, & Sicarius.

Sica eſt cultellus, ſeu forma cultelli breuioris, quem vulgus Daga, vel pugnale vocat à ſecando dicta. Et Sicarius appellatur, qui eo utitur ad occidẽdũ. iux. gl. in c. is qui. de pœn. diſt. 1. deſumptũ ex l. 7. C. ad leg. Corn. de ſicar. ¶ De pœn. diſt. 1. ca. is qui.

Sigillum.

Sigillum nihil aliud eſſe dicitur, quàm obligationem, ſeu debitum occultãdi aliquid. Nam ſicut ſigillum proprie continet occultam rem in carta, vel tabula obſignatam. l. 1. ſ. fin. & l. cum ab initio. ff. quemadmodum teſt. aper. Ita obligatio ſeruandi aliquod ſecretum efficit, ne illud ſit manifeſtum. ¶ Manu. cap. 8. num. 1. Eſt autem dupliciter ſecreti, de quo Verb. ſecretum. & verb. Reuelatio, & Confeſſionis.

Eſt autem ſigillum Confeſſionis debitũ celandi peccati in confeſſione auditu in lege diuina inductum, ad quod tenetur ſacerdos. Primò, quia naturæ iura præcipiũt, vt ſecretum commiſſum non reueletur. Secundò, quia cum vices Dei gerat facere debet, quod Deus faceret, vult aũt Deus delicta occultari, & ideo cum ipſe condonat tegere dicitur. Pſalm. 31. Tertiò, quia ſine tali ſigillo confeſſio, uel non poſſet omnino, vel ſaltem commode non poſſet ſubſiſtere, & ideo Chriſtus, qui illam inſtituit, videtur ſaltem tacite inſtituiſſe iſtud ſigillum, quod ſentit Thom. Ideo magis eſt ſeruandum, quàm ſigillum ſecreti, quia in nullo caſu præterquàm in vno eſt infringẽdum. Et qui id facit grauiter peccat, quacunque de cauſa id faciat, agens contra duas leges, nempe contra diuinam naturalem reſerando ſecretum, & contra diuinam poſitiuam manifeſtando peccatum, dum iniuriam facit ſacramento. ¶ Com. ca. ſacerdos. de pœ. d. 1.

Sigillum hoc tenentur ſeruare non ſolũ ſacerdos, vt determinat c. ſacerdos. de pœ. diſt. 6. & ca. omnes vtriuſque. de pœ. & remiſſ. Sed etiam omnes alij, qui vel accidẽtaliter, uel ſponte, aut neceſſario peccata ad confeſſionem pertinentia audiunt. verbo ſecretum.

Sigillum hoc comprehendit omnia peccata mortalia, & venialia, nec non circunſtantias voluntariæ, uel neceſſario confeſſas, & alia omnia, quæ licet peccata non ſint, ſunt tamen talia, per quæ detecti, detegi poteſt directe, vel indirecte generaliter, vel ſpecialiter peccatum confeſſum. c. oīs utriuſq. Man. c. 8. n. 3. c. ſacerdos. n. 51.

Hinc ſequitur, quod multi ſunt fractores huiuſmodi ſigilli aduertentes, vel non aduertentes ob ſua dicta. Primo, qui dicit Nego tibi Euchariſtiam, quia habes peccatum reſeruatum à quo non poſſum abſoluere.

Ille confeſſus eſt mihi multa, & magna peccata, ille qui petit conſilium ſuper aliquod peccatum in confeſsſione auditum ab eo, qui vidit illum ſtatim confiteri. Sacerdotes iocantes, qui conferunt inter ſe confeſſiones auditas. Qui dicit. Ille optime confeſſus eſt. Illius confeſſio mihi non ſatisfecit. Qui publico concubinario publice petenti Euch. denegat eo, quod eum non abſoluerit, non autem ſi negat tanquã publico concubinario.

Sigillo fractor videtur, qui dicit illum talem non abſolui, quia & ſi id ob multas cauſas poſſit accidere, vt Caietanus argumentatur, attamen frequenter id euenit ob excommunicationem, aut impœnitentiam, &c.

Qui dicit tale peccatum audiui in confeſſione, ſecundum Panorm. cap. omnis vtriuſque, quia illud cap. de peccato tãtum, & non de peccatore loquitur, ſed ſi ſacerdos id faciat cum magna cautela, ſecũdũ Palud. & communem 4. diſt. 21. Et Adriã. Contrarium eſt tenendum. Et licet illud ca. de peccato ſimpliciter loquatur, id tamen facit per relationem ad pœnitentem, quare niſi reuelatio reducatur ad pœnitẽtem, talis prolatio (& ſi ſecundum Silue. ſit periculoſa) non tamen facit ſigilli fractionem. Non propterea tamen facienda eſt niſi à grauiſſimo uiro. Et ideo Panormitani ſententia, ferè ſemper ſeruanda eſt.

Sigillum Confeſſionis aperire non poteſt ſacerdos, niſi uno caſu. Non propter hæreſim commiſſam, vel committendam, ut omnes probant 4. diſt. 21. Caietan. opp. 25. q. 15. li. 1. tract. 21.

Non propter quodcunque nouiſſimum crimen committendum, quando peccator de illo non pœnitet, ut uidetur ſentire Panorm. cum communi in dicto cap. utriuſque. Alexan. 4 par. quæſt. 74. Silu. ſt. verbo Confeſſ. 3. quæſt. 5. Quia contra ſentiunt Innocen. Thom. Palud. Scotus, & omnes ferè. 4. diſtinct. 21. Quoniam & ſi confeſſio non mereatur abſolutionem, eſt tamen ſacramentalis, ideo perſona eſt occultanda. iuxta Bonauent. 4. diſtinct. 21. Hoſtien. Turrecrem. Caietan. & alios.

Debet tamen in tali caſu facere omnia, vt crimen diuertat, quod niſi facere poſſit abſtineat, moneatque præſidem, ut uigilet ſuper gregem.

Non de licentia Papæ, quia eam Papa dare non poteſt etiam propter magnã Reipub. vtilitatem, quia ſuper legem diuinam non poteſt diſpenſare, licet poſſit in aliquo caſu declarare.

Sed tantum facere id poteſt de licentiã confitentis. Thom. quarta diſtinction. 21. quod ſequitur Palud. & alij. Roſell. Supplem. Silu. & Antonin. 3. part. titul. 22. Archidiac. & Alexand. in cap. ipſi apoſtoli. 2. quæſt. 7. & alij. in cap. ſignificaſti. de adult. Contra tenent Scotus, Bonauentur. Durand. & Pariſienſes. quarta diſtinct. 21. Angel Verbo Confeſſor. §. 5. qui pro ſe citat Aureol. & Landulphum, quia ſigillum hoc non eſt inductum in confitentis fauorem, ſed totius populi Chriſtiani ne retrahantur à confitendo, cui fauori non poteſt confitens priuatus renunciare.

Secundo, quia non ſcit ſacerdos ut homo, ſed ut Deus, quare neque de licentia confitentis poterit de delicto confeſſo teſtificari.

Sed prima ratio non concludit, quia nihil detrahitur illi publico fauori. Neque ſecunda, quia tunc incipit ſacerdos ſcire, vt homo. iuxta ſanctus Thom. Vt autem licentia illa ſacerdoti collata ſit ualida, & poſſit inducere illum ad ſigillum non ſeruandum primo oportet, ut non ſit facta per metum à ſuperiore illatum, quia non ſufficeret, ut exprimunt Palud. & Anton. ſecundo, quod redundet reuelatio in ſuã utilitatem, uel temporalem. cap. Domino ſancto. 91. diſtinct. uel ſpiritualem, vt cum caſus eſt perplexus ne ſatis aperte ſine illius expreſſione ſolui poſſit. ¶ Manu. cap. octauo. & dicto cap. ſacerdos. de pœniten. diſt. 6. per totum.

Signa-

Signatura.

Signatura gratiæ ſola Gallis, quo ad vtrunque forum prodeſt. Gallia enim ſeruat ius antiquum, iuxta quod gratia ſine litterarum expeditione valet. Clemen. Dudum. §. final. adiuncta gloſſ. de ſepult. & alia citata per Fel. Rub. de conſt. ¶ conſ. 32. de tempo. ord. nu. 3.

Signatura ſola dat ius ſecundum receptam ſententiam fundatam. d. Clemen. dudum, & cap. Inſtitutionis. 25. quæſt. 2. Con ſi. 1. de crim. falſi.

Signaturæ, ſeu ſupplicationes ſignatæ non veniunt appellatione literarum Apoſtolicarum in materia odioſa, alioquin nō men ſignaturæ ſuperflue adiungeretur in Bulla Cœnæ. & capitul. ad falſariorum. de crim. falſi. ¶ Manua. cap. vigeſimoſeptimo. numer. 62. & capitul. Accepta. oppoſition. octaua. num. 23.

Signatura ſola, an ſufficiat ad gratiam. Vide verbo Gratia.

Signum, vel Habitum Iudæorum, vel Saracenorum ferre, quando mortale. verbo Iudæus.

Silentium.

Silentium eſt robur animę ad ſpiritualia properantis, ait Bern. in epiſ. 341. ¶ De ora. ca. 17. nu. 17.

Quam ſit laudabile, docent multa Prudentium dicta. Iacob. 1. Omnis homo tardus ſit ad loquendum. Et illud. Silentium totum præmium. Et illud: In bucca clauſa non intrat muſca. Et Horatius. Silendo nemo peccat. Et Menander: Silentio nihil utilius. Simonides, Nulli tacuiſſe nocet. Xenocrates: Sæpe locutum me pœnituit ſiluiſſe nunquam. ¶ Capit. Inter verba. prælud. 2.

Silentium ſuapte natura non eſt, neque bonum, neque malum, ſed eſt indifferens cum tale poſſit habere obiectum. Ideo ex circunſtantiis penſandum eſt.

Malum enim ſilere eſt, quando præcipue eſſet loquendum, ſicut & loqui malū, quando eſſet tacendum. Grego. cap. ſit Rector. 43. diſt.

Sit Rector diſcretus in ſilentio, utilis, ac cautus in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeat. Idem Bernardus de triplici cuſtodia. Thom. 2. 2. q6. 73. art. 1. ad tertium. Anton. 1. par. tract. 2. cap. 4. Sed non ſufficit circunſtantia temporis, niſi & adſit circunſtantia finis, loci, perſonæ, &c.

Silendum enim eſt, quando, quomodo, cui, quare, & vbi oportet. ¶ Vbi ſupr.

Silentium præſertim cum ad diuina præparamur, aut illa recitamus, laudabiliſſimum eſt. ¶ De oratione. cap. decimoſeptimo. num. 15.

Silentium etiam firmum in diuinis vix poteſt nobis conferre timorem, & reuerentiam ſufficientem ad colligendos noſtros cogitatus, & auertendos ab extrariis. ¶ Ibidem num. 19.

Silentium per tempus immemoriale obſeruatum titulum confert. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & cap. ſuper quibuſdam. de verbor. ſignific. ¶ conſi. 1. de reb. eccleſ. alien.

Silere, non niſi in cauſis expreſſis gratiam uitiat, ideo illę indicandæ ſunt. Conſi. 2. de conſang. num. 3.

Silere verum, vel falſum exprimere, & ſi non ſit ſimonia. facit tamen gratiam ſubreptitiam. ¶ Conſil. 74. de ſimonia. numer. quinto.

Silere virtutes alicuius cum interrogatus debet illas manifeſtare inferendo notabile damnum peccatum eſt. ¶ Cap. Inter verba. concl. 6. num. 14.

Silentium Carthuſianorum, vt Maximum. Vide verb. Carthuſia.

Silentium Monachorum Aegypti, dignum eſſe imitatione, ſcribit Caſſia. quod erat tale, ut cum ad pſallendum conuenerant, & ſi innumeri eſſent, attamen nullus alius præter Pſalmi pręcentorem ibi adeſſe uidebatur. ¶ De oratione. cap. 16. nume. tertio.

Simo-

Simonia.

SImonia cuius nomē à Simone mago deducitur, qui ſpiritus Sancti gratiam ſeu poteſtatem illum conferendi eme re volebat: Eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi ſpirituale, vel aliquid illi annexum. ſecundum gl. ſolemnem in ſumma. 1.q.1. recepta ab omnibus ibi, & in ſumma de ſimon. & à Theol. 4. diſt. 25. & Tho. 2.2.q.100. art. 1. Ex qua definitione appa ret, quod radix malitiæ ſimoniæ in actu in teriori voluntatis conſiſtit. iuxt. D. Th. 2.2. q. 10. Secundo, quod temporale, quod ob ſpirituale debet dari pro precio, vel intereſſe formaliter, vel æquipollenter. Tertio, quod quam rebus ſpiritualibus, & ſacris tantum committitur, vel in eo, qđ eſt annexum rei ſpirituali. Quid autem ſit res ſpiritualis dicetur in Verb. Spiritus. In rebus autem ſpiritualibus non ſacris, quæ ſunt na turaliter acquiſibiles non committitur, vt in venditione artis, vel conſilij, & ſi gl. ca. non liceat. 2.q.5 Contrarium. & male ſen tiat. Manu. ca. 23. nu. 100. ¶ Conſi 24. de ſimonia. nu. 4.

Simonia duplex eſt, altera prohibita iure diuino, vt voluntas emendi, vel venden di vere ſpiritualia, vel ſint diuinitus data, vel ab Eccleſiaſtica poteſtate diuinitus ac cepta. Altera prohibita iure humano, ſed per poteſtatem ſibi diuinitus traditam in collatione, & renunciatione benef. in quibus adeſt voluntas faciendi, vel recipiendi illa cum conditionibus modis, vel pactis alias licitis, niſi ab Eccleſia prohiberentur, & ideo poteſt fieri abſque interuentu pecuniæ numeratæ, vt conſtat in multis ca ſibus, in quibus datur, vel relinquitur ius ſpirituale cum onere, vt fiat aliquid, quaſi pro precio rei ſpiritualis, vel cauſa principali immediata eam habendi, quod prohibetur in ca. ſicut. el 3. & ca. non ſatis. de ſimonia. & ca. quam pio. 1.q.2. & ca. fin. de pactis.

Hinc ſequitur, quod ſimoniam non facit cauſa minus principalis. ſed principalis tā tum, quæ autem illa ſit, vide Verbo Cauſa. Ideo, qui prælato inſeruit minus principa liter ob ſpem beneficij, nō eſt ſimoniacus, vt ait Adrian. quol. 9. ar. 2. Cum liceat etiā Deo ſeruire ſecundario ob temporalem re munerationem. ca. conſuluit. 74. diſt. gl. ca. quid prodeſt. 19. diſt. Neque, qui dat, aut recipit ob ſuſtentationem neceſſariam mi niſtri, quo ad vtrunque forum. Neque pro pœna, & expenſis pro excommunicatione. Neque ob vexationis redēptionem. tex. ſing. in ca. dilectus. de ſimon. Neque pro eleemoſina, Amicitia. Obligatione exercendi munus Vicarij, Capellani, Concionatoris, etiamſi principaliter accipiatur pro precio, quia talis obligatio non eſt acceſſoria actibus Miſſandi, iudicandi, concionandi, &c. ¶ Vbi ſupra.

Simonia iure diuino non committitur ſine intentione, neque iure humano ſine pacto. cap. tua. cum gloſ. & doct. de ſimon. ¶ Conſi. 50. eod. tit.

Simonia ſurſus triplex eſt, ſeu tripſici modo committitur. Prima mente tantum, & dicitur mentalis citra omnem conuentionem. Secunda, conuentionalis. Tertia, realis Prima, rurſum eſt duplex, vna quæ non peruenit ad dationem, altera, quæ ad illam peruenit, & vtraque eſt peccatū mor tale, nulla tamen ad reſtitutionem obligat licet de Secunda, contrarium teneant Ma ior. 4. diſt. 25.q.1. Adrian. quol 9. Sotus de iuſt. & iur. lib. 9.q.8. ar. 1. Qui tamen redarguuntur per c. fin. de ſimonia, quem vſque in hodiernum diem omnes tam Theol. quā Canon. pro hac parte interpretantur, inter quos eſt Innoc. 4. & Silueſt. q. 20. Qui cum nobis tenet aliter illi imponat.

Cuius capituli expoſitiones quas afferunt. Maior. & alij, illi non poſſunt conuenire, vt aperte monſtramus in cōmentario illius. nu. 12.

Neque obſtat ratio illorum dicentium, quod non poſſit dari ratio diuerſitatis: cur vſura mentalis obliget ad reſtitutionem. c. conſuluit de vſur. non autem ſimonia, quia debemus aſſentire humiliter declarationi Papæ, licet rationem illius non attingamus arg. ca. ego ſolus. diſt. 9. Immo aptam ratio nem reddit Caietanus. ca. 3. Quod id, quod pro vſura datur, coacte datur quod, aūt pro ſimonia ſponte. Immo etiam poſſumus di cere, quod vſura bene ſoluitur, & male recipitur,

cipitur,ſed in ſimonia mētali,male datur, & bene ſuſcipitur ob ignorantiam malæ intentionis,ideo non tenetur reſtituere ſal tem ſi id pręſtet,ob quod datur. Et id intel ligitur etiam de ſimonia iure naturali, & diuino prohibita,quia illud.cap.generaliter eſt intelligendum. Et quo ad vtrunque forum, quicquid dicat Medin.C. de reſtit. quol.de vſur.reſtit. Etiam ſi ſit mentalis ab vtraque parte, quia aperte agit tex.de quę ſitis ab vtraque parte. Et non ſolum in eo, qui quærit temporale, non dato ſpirituali, ſed etiam,qui quærit alterum eorum, altero dato, quia ratio tex. æquè hunc caſum, & illos comprehendit,& in donatione cu iuſcunque muneris à manu,lingua,& obſequio. ¶Vbi ſupra.nu.103.Vide dictum. Com.de ſimon.in tom.4.opuſc.editum Venet.apud Iuntas.an.1594.

Simoniam mentalem committit ſecundum Innoc.ca.tua.de æta. & qual. Qui obligatus ad antidota beneficiū confert animo ſe ab illa obligatione liberandi, quod verum videtur ſi conferat pro precio formaliter,vel virtualiter temporali. Et ſi deducatur in pactum videtur conuentionalis. At contrarium magis eſt aſſerendum,quia debitum antidotale, quod remittitur non habet vim precij.ſecundum S. Tho.2.2. q. 78.¶Ibi.nu.106.

Simonia conuentionalis tantum eſt illa,quæ fit cum conuentione tacita, uel expreſſa,nondū tamen ab utraque parte executa.Et eſt duplex.Altera à neutra parte.Altera ab vna parte tantum executa, & vtraque eſt peior mentali tantum, & eſt peccatum mor. & punibilis etiam in foro exteriori.ca.cum pridem.de pact.ca. cum eſſet de ſimonia,quia eſt probabilis, & obligat ad reſtitutionē ei, qui dedit etiam ante iudicis declarationem, vt not.Caietanus cū receptum eſt temporale, non autem ſi eſt beneficium Eccleſiaſticum, aut character ſacramentalis.

Hæc ſimonia, non fit realis niſi conuentio ſit ab utraque parte completa in re tēporali promiſſa in re autem ſpirituali,vt in beneficio collato ob obſequia futura valet. Caietanus 2.2.q.100.art.6. quem ſequitur Sotus lib.9.q.9.art.1. de iuſt. & iur. Quod ſufficiat implementum ab vna parte,cōtrarium tamen eſt tenendum,donec aliud ſtatuatur.ſecundum Caſtan.ca.5. de conſtit. Gomeſ.in reg.de trin.q.12. Dicētibus collationem beneficij factam per ſimoniacā conuentionalem valere,quod & ſeruat ſtylus cur.¶Ibi.nu.104.

Simonia iſta conuentionalis committitur,quando quis promittit alicui temporale pro ſpirituali, etiam ſine animo ſoluēdi,quia ad eſſentiam ſimoniæ non requiritur vera voluntas emendi,ſed ſufficit voluntas faciendi,vel dādi aliquid, quod formaliter,vel virtualiter ſit tēporale pro ſpirituali,quod,& hoc caſu fit.Cōtrarium putant Caie.op.9.q.2.de ſimon.& Sotus vbi ſupra.q.5.ar.1.

Simonia realis eſt ſimonia conuenta expreſſe,vel tacite ab vtraque parte completa ſaltem,quo ad aliquam partem promiſſorum vtriuſque partis,hæc eſt mortalis in foro interiori punibilis in exteriori per pę nas graues,quæ ſunt ſpoliatio beneficij ex cōmunicatione,& reſtitutionis obligatio, annullat enim omnem diſpoſitionem beneficialem.nu.106.

Hæc ſimonia ſi admittatur in ordine inducit ſuſpenſionem actiuam, & paſſiuam, quo ad ſe,& quo ad alios,ſiue ille ſit occultus,ſiue manifeſtus. per extrauag.2.eod.ti. & ca.tanta.eod.Si admittatur in beneficio non inducit ſuſpenſionem ipſo iure,vt ibi dicit Innoc.Tho.Sotus.vtraque tamen inducit excommunicationem ipſo iure reſeruatam Papæ & nullitatem cuiuſuis beneficialis diſpoſitionis.¶Ibi.nu.107.

Si autem conueniunt vnus ad dandum ſpirituale, & alius ad dandum inſtrumentum promiſſionis, & conuentionem ipſā effectuaret,etiam ſi alter nunquam ſolueret promiſſum inſtrum. eſſet ſimonia realis,quia inſtrumentum eſt pars rei promiſſæ. Si autem promitteret temporale facto inſtrumento publico ita tamen, vt illud non eſſet rei promiſſæ pars, non eſſet talis.¶nu.108.

Ex his, quæ generaliter de ſimonia dicta ſunt ſoluuntur multi caſus particulares, qui ſpatim ab Authore proponuntur, hinc inde.

Simonia

Simonia eſt promittere penſionem ſoluere, ſi inueniatur ſuper altero beneficio permutato, quia interuenit pactũ, quo mediante facta eſt permutatio. cap. quam pio. 2. q. 1. ca. fin. de pact. & eſt conuentionalis. ¶Conſi. 4. eod. tit.

Item cum reſignatarius promittit quid pro reſignante ſoluere. ¶Conſi. 5.

Cum duo litigantes cum Tertio ſuper beneficio paciſcuntur ſe iuuare inuicem in lite, & qui obtinuerit alteri penſionem ſoluat. ¶Conſi. 6.

Dare beneficium, vt illud ſibi, vel alteri reſignet. ¶Conſi. 8.

Mittere pecuniam patrono, vt præſentet aliquem, cap. de hoc. eod. tit. ſed qui illam ratificat illius pœnam non incurrit. ¶Conſil. 10.

Reſignare beneficium litigioſum, vt reſignatarius deuicta lite conſtitutioni penſionis conſentiat. Si tamẽ eſt facta ab ignorantibus pœnas non inducit. ¶Conſi. 2.

Soluere penſionem antiquam impediẽti expeditionem litterarum, quia non licet dare temporale pro iure ſpirituali quærendo, vel quæſito nondum poſſeſſo conſeruando. gl. ca. decimus. 16 q. 7. ¶Conſi. 17.

Cõſentire, vt in vna electione alter ſuffragetur vni, & alter alteri in alia. ¶Cõſ. 21.

Remittere debitum pro conſtitutione penſionis, qa ibi interuenit contractus nõ gratuitus Papę occultus, qui in hac materia appellatione emptionis, & venditionis uenit. num. 39.

Remiſſio debiti legalis, quod à creditore poteſt exigi, non autem debiti antidotalis ¶42.

Dare aliquid ante ius acquiſitum. Panor. recep. in capitul. dilectus. de ſimonia. ¶Conſil. 49.

Auferre impedimenta, quæ iuridice ad quærendum beneficium opponi poſſunt, vt expreſſe ait D. Tho. vbi ſupra. ar. 7. ad 5. ¶Conſil. 54.

Accipere aliquid pro admiſſione ad habitum religionis: conuenit enim illi definitio ſimoniæ, & ingreſſus Monaſterij eſt, quid ſpirituale. Et receptio habitus eſt qd ſpirituali adnexum. ¶Conſi. 21.

Simonia non committitur cum datur indulgentia pro cauſa temporali, quia nõ datur pro tẽporali quatenus tale, ſed quatenus ordinatur ad ſpirituale. D. Th. 4. diſ. 21. q. 3. ar. 3. ¶De Iub. Not. 31. nu. 3.

Simonia poteſt eſſe mortifera, & datio rei minime ſecundum intentionem collatoris, aut ſcientis gratiam, aut iudicis, licet non præſumatur in foro fori. ¶De datis. nu. 20. Vide Verb. Beneficium. Collatio. Renunciatio. Permutatio. Penſio, &c.

Simoniacus.

† Simoniacus ille appellatur, qui ſimoniam committit modis ſupra explicatis. Ideo de his iudicate poteſ ſicut de ipſa ſimonia.

Simoniacus in penſione, vel iure patronato, non eſt excommunicatus. ¶Conſ. 16. de ſimonia, ſed tantum in ordine, & beneficio, & in ordine eſt ſuſpenſus excommunicatus. Irregularis in beneficio excommunicatus tantum. ¶Conſi. 25. & 61.

Simoniacus in beneficio antiquo iure ad alia non erat inhabilis. ¶Conſi. 34. Hodie ſic quare relicto eo, & acta pœnitentia valet celebrare. ¶Conſi. 35. Et licet deponi poſſit non tamen eſt ipſo iure depoſitus, ibi. Si autem eſt occultus abſolutione ſecuta aliud adipiſci non vetatur, ſed non illud ipſum ſine diſpenſatione. ¶Conſ. 61.

Simoniacus iure fori iudicatur, qui talis tamen non eſt iure poli. ¶Conſi. 61.

Simoniacus non eſt, qui conſtituit certum ſalarium alicui, donec illi prouideat de beneficio. ſecundum Hoſtienſ. cap. cum eſſent de ſimonia receptum per communem, modo id faciat nullo pacto intercedente, quod poſt beneficium ſibi collatũ gratis ſeruiat. Maior. 4. diſt. 33. ¶Manu. ca. 25. nu. 113.

Simoniaci ſunt prælati, qui ex pacto aliquid accipiunt vltra propriam dotem à monialibus receptis in Monaſterio. ¶De red. eccl. q. 1. Mon. 62. nu. 3.

Simoniacus cui non obſtat aliquis iuris notorius defectus poteſt reſtitui in beneficio. ¶Ca. accepta. op. 10. nu. 28.

Simulatio.

SImulatio mendacium eſt in factis,quãdo.ſ.ſignificamus ſimpliciter eſſe, qđ nõ eſt. ¶Man.c.18.n.8.Et ſi fiat cum notabili damno alterius peccatum eſt mor. tale, alioquin veniale.¶Ca.humanæ aures.q. 2.nu.10.q.3.nu.8.

Simulare ſe eſſe bonum cum ſit malus peius eſt,quam eſſe malum.¶Ca. inter verba.concl.1.nu.2.

Simulare importat demõſtrare id,quod nõ eſt,diſſimulare vero id quod eſt. ¶Ca. humanæ aures.q.3 nu.8.

Simulare ſe infidelem non poteſt Catholicus ſine peccato mor.licet non incurrat pœnas contra hæreticos, niſi quid faciat, quod ſapiat infidelitatem, vel hæreſim.Reper.inquiſ.Verb.Hæreticus.Silueſt. Verb.Hæres.q.9.Taben. Verb. Hæreticus. nu.2. Verb.Apoſtaſia.nu. 3. ¶Manu.cap. 2. nu.27.ca.humanæ aures.q.3.nu.16.ca. inter verba.prælud.3.nu.3.de pœn.diſt.1.ca. poteſt fieri.

Simulandi ars duplex.Verb.Ars.

Societas.

SOcietas eſt conuentio plurium ſuam pecuniam induſtriam,vel laborẽ conferentium ad lucrandum.l.1.& toto. tit.ff.pro ſocio.inſtit.& C.eod.tit. cap.per veſtras.de don.¶Manu.ca.17.nu.151.

Societas iuſta tria debet habere. Primò,vt negociatio licita ſit.d.c.per veſtras. Secundo,vt pecunia ſubiaceat periculo eam conferentis.glo. ca. plerique.14. q.3. Tertio,vt in omnibus iudicio prudẽtis æqualitas ſeruetur,& pro quantitate partiũ collatarũ lucrũ diuidatur.l.ſi nõ fuerit. ff. pro ſocio.Caiet.2.2.q.28 ar.2.Sot.li.6. de iuſt.& iur.q.6.art.1. dicit ſolũ attendendũ eſſe periculum,non autem pecuniæ quantitatem,ſed contrarium eſt verius.

Societas in animalibus, in qua ponitur pacta,quibus alicui ſociorum iudicio boni viri notabile damnum infertur illicita eſt. Anton.2.p.tit.1.ca.7.§.39.Licita tamẽ eſt, quando adeſt conuentio,vt lucrum ſit cõmune,ſed qui animalia recipit nihil ex eo capiat,donec precium eorũ Domino perſoluatur.¶Ibi.nu.261.

Societas cõtrahi poteſt aſſecurato certo lucro,& capitali.Verb.Pecunia.

Societas ne ſors conferendi ſalua maneat eſt illicita,non autem ſi ſtat ſub periculo.¶Conſ.7.de emp. nu.3.

Societate finita ob moram ſoluendi ſortem nihil capiendum eſt, quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. capitul. ceſſante. de appella. tenetur tamen reddere damnum, quod dedit,vt dicto S.Thom. 2. 2. quæſt. 26.articul.4.¶Ibid.num.9.&cæ.Conſi.35. de vſur.nu.4.

Societati iterum initæ poſſunt computari fructus decurſi cum poſſim ponere lucri facta in ſocietatem apud alium. arg.l.ſi lud.ff.ad leg.Aquil.¶Ibi.nu.10.

Societas ſuper officio vltra id,quod redditur omni iure illicita tolerantia non excuſatur,vt patet etiam in vſuris, quæ non redduntur licitæ per Papæ tolerantiã. per gl.celebr.ca.denique.4.diſt.¶Ibi.nu.2.

Ex quo ſequitur,quod ſocius capiẽs ſuper officio ſuo vltra id,qđ reddit peccat. ¶Cõſi.1.de fideiu.Et quod ratione ſocietatis debet officiarius ſoluere ſocijs à quibus pecuniam ad ſocietatem accepit,præſertim cum ignorat illum accepiſſe prius alios ſocijs.¶Ibid.

Societas licita eſt laudabilis plurimũ, & Reip.vtilis vinculum quodam charitatis,& perfectionis:at illicita eſt mala,& vocatur leonina.l.ſi non fuerint.ff.pro ſocio. ¶Conſi.8.de vſur.

Societas per tres contractus pro lucro certo fieri põt. Primus, quo quis pecuniã alius operam, & induſtriam conferat. Secundus, quo quis operam cõfert aſſicuret alterius ſortem iuſto precio recepto, aut alteri tantũ ex lucro remiſſo.Tertius, quo qui operam præſtat lucrum incertũ lucro aliquo certo redimat, aut ex lucro veriſimili,ſed incerto tantundem certi retineat. ¶Manu.cap.17.nu.154.

Et hoc colligitꝰ ex Maior.4.diſt.15.q.49. & Caiet.tom.1.tract.3.Reſp.2.Silueſt. Verbo Societas. 5. quæſt.1. Et per hunc modum poſſunt viduis, & orphanis, immo

&

& quibuſuis alijs dari quatuor pro centũ quotannis. ¶Conſi.9.de vſur.

Societas, vt conferenti pecuniam dentur quinque pro cẽtum non licet, niſi per tres illos contractus factos modo quo ſupra. ¶Conſi.16.de vſur.

Societas ſuper officijs non poteſt iuſtificari ratione emptionis, & venditionis, quia nulla talis fit. Neque ratione mutui, quia mutuans nihil vltra ſortem capere poteſt.ca.1.14.q.3. Neque ratione ſola ſocietatis, quia tunc omnes ſocij debent participare de lucro, & damno, quod in dicta non videtur fieri. Neque ratione cenſus, quia pecunia data pro cenſu non poteſt repeti. Sed videtur poſſe iuſtificari propter periculũ perdẽdi totam ſortẽ ſi moriatur ꝙ periculũ reddit cõtractum iuſtum alias iniuſtum.c.in ciuitate.de vſur.& c.fin. eo. tit. ¶Conſi.25.eod.tit.

Societas inita cum pacto, vt conferens pecuniam poſſit deſiſtere, quando vult, & quod ſocius teneatur ſtatim, vel infra terminum pecuniam reddere valet, quia contractus ex conuentione partium legem accipiunt.l.1.§.ſi conuenerit.ff. de depoſ. ca. contractus.de reg.iur. Non autem, vt tantum ſoluat, donec reddat, quia eſt ficta. ¶Ibid.nu.4.

Societas ex varietate contractuum iudicanda eſt.l.ſocietas. ff. pro ſocio. Ideo ſuper officijs pro rata precij, & fructus eſt licita dum vnus non capit plus, quam alter. ¶Conſi.22.de vſur.

Societas in qua induſtriam ponens dimidium quoque periculum pecuniæ ſubit, & dimidium lucri percipit, iniuſta eſt, quia non ſolum tota, ſed neque pars ſortis poteſt eſſe ſalua in ſocietate.

Poteſt autem ſaluari diminuendo lucrum, quod pecuniam conferens ſibi reſeruat per tres contractus, de quibus ſupra. ¶Conſi.13.de vſur.

Socius capitale reſtituere tenẽ ſi ęquus pũctus calce ſociũ necauit. ¶Cõſ.26.eo.ti.

Sodomia.

SOdomia admiſſa cum propria vxore minus peccatum eſt, quam cum alia. eſt autem crimen mixti fori, & poteſt ab vtroque iudice tam Eccleſiaſtico, quam ſæculari puniri.arg.cap.fœlicis.§. præmiſſis.de pœn.lib.6. Etiam ſi ab Eccleſiaſtico ſit punitum, vt ſentit Panor.in ca. tute.de procur.& Felin.cum alijs ab eo notatis. cap. his.de accuſat. ¶Conſi.1.de iudic. Et ideo, non opus eſt, vt iudex Eccleſiaſticus tradat eum curiæ ſæculari, ſed ſufficit, vt Canonice puniat. ¶Ibi.

Sodomia non eſt ex criminibus irreg. inducentibus, quia id non eſt expreſſum in iure etiamſi ſit vitium maxime deteſtabile. ¶Com.de defenſ.proximi.nu.37.

Sodomię vitium occultum non inducit irregularitatem, quia peccati enormitas ad illam inducendam non ſufficit. Contra tamen tenet Specul.Clem.1.de homic. Neque pariter ius nouæ extrauagã. Pij 5. cõtra ſodomitas edita illam inducit, nec quo ad laicos, quia nihil de illis agit. Neque, quo ad clericos generaliter, ſed tantum illos, qui tale vitium exercent, quaſi ex uſu continuato.argu.l. ſciendum.§.illud.ff de ędil.edict. per quam Barth.in procemio.ff. nu.10.quem ſequitur Panor. ca. 1.de iud. nu.24. Dicit exercitatorem eum eſſe, non qui ſemel, aut iterum, ſed qui toties actum exercet, ut uulgi opinione habeatur pro tali. ¶Manual.cap.uigeſimoſeptimo. nu. 249. & 150.

Solemnitas.

SOlemnitas requiſita ad agendũ actũ certo tempore inducit formam ſubſtantialem.l.ſcire oportet.§.cõlequẽs. ff. de excuſat. tutor. per quam hoc dicit Bald. in auth. quæ ſuppl:catio ſub finem. C.de prec:b. impe.offer. ¶Conſil.7.de donat.num.4.

Solemnitas extrinſeca niſi probetur nõ præſumitur ſeruata.l. quæcunque.§.fui. ff. de pub.in rem actio.per lapſum autem 30. ann.præſumitur.iuxt.gl.ſolem. cap. peruenit.de empt. Felin.in cap.illud. de præſumpt.& in cap.albericus.de teſtib. ¶Conſi.1. de reb.ecc.alie.nu.12.Conſil.14. de offic. iudic.ordin.

Soli-

Solitudo Verb. Vita.

Solutio.

SOlutio proprie eſt eius, quod debetur redditio. inſt. qui. mo. tol. ob. ſed large eſt liberatio ab obligatione quocunque modo. ff. de ſolut. l. ſolutionis. Et habet duas ſpecies unam naturalem, quæ fit per ueram redditionem eius, quod debetur: aliam ciuilẽ, ſeu imaginariam, & fit. Primo nouatione, quando extinguit prior obligatio, & in aliam transfertur. Secundo, delegatione, quando ſoluitur alteri, quam creditori. Tertio, oblatione facta loco, & tempore congruo. Silueſt. Verb. ſolutio.

Solutio debiti uim mutui habet, & pro ea ultra ſortem quid capere, niſi ratione intereſſe uſura eſt. ¶Conſ. 23. de uſur.

Solutio facta uni cum debeat fieri alteri non ſatisfacit. arg. ca. ſi forte, & ca. denique. 14. q. 9. ¶De red. eccleſ. quæſt. 1. Mon. 52. nu. 2.

Solutio anticipata, quæ nullum lucrũ affert ementi, niſi tunc cum uere emit licita eſt. arg. c. 1. de plus peti. & §. ſi quis agẽs. inſtit. de actio. ¶De uſur. nu. 89.

Solutio partis debitæ non inducit incommoditatem ſaltem notabilem creditori. ¶Ibi. nu. 103.

Solutio dilata non auget, neque minuit precium etiam lanarum, & mercium nauticarum. ¶Manu. ca, 23. nu. 82.

Solutio facta vni, quando debebat fieri alteri peccatum inducit. iuxt. notata in ca. ea te. de iur. iur. ¶Conſ. 12. de voto.

Solutum indebitè per ignorantiam cũ illa non inducat donationem. arg. l. ſi non ſortem. §. indebitum. ff. de condit. indeb. repeti poteſt. gl. te cep. l. cũ quis. C. de iut. & facti ignor. ¶Conſ. 5. de vſur. nu. 10.

Solutio debitorum defuncti magis profecit hæredibus, quam ipſi defuncto, huic .n. non niſi accidentaliter opem fert. Anton. 3. p tit 10. ca. 3. §. 12. Silueſt. Verb. Teſtamentum. 2. q. 9. Tho. 4. diſt. 15. q. 2. ar. 5. ¶Ca. inter verba. concl. 6. nu. 861.

Solutionem annatæ facere debet, non qui renunciat beneficium, ſed renunciatarius licet compoſitio, quæ ſoluitur pro pẽſionis impoſitione debeat ſolui ab eo, cui reſeruatur ſaltem ſi uoluerit expedire litteras. ¶Conſi. 5. de ſimon.

Soluere creditum debitoris in effectu eſt dare debitori, quia eſt liberare eum ab obligatione in principio contracta. inſtit. qui. mo. tollit oblig. ¶Cõſ. 14. de reg. n. 15.

Soluit, qui plus, videtur ſoluere minus ſicut promittens. l. 1. §. ſi ſtipulam. ff. de verbo. ſign. & ca. cui plus. de reg. iur. li. 6. ¶De orat. Miſcell. 58.

Somnium.

SOmnijs non eſt credendum, immo qui aliquid credit proprerea, quod ſomniauit peccat mor. D. Tho. 2. 2. q. 95 ar. 6. Deut. 18. ca. ſciendum. 26. q. 4. Niſi credat, quod in ſomnio vidit fuiſſe reuelationem diuinam, vel cauſam, aut ſignũ naturale ſufficiens ad ſignificãdum, quod protendit. Caiet. in ſumma. ¶Manual. cap. 2. num. 33.

Sors.

SOrtes proprie dicuntur. ſecundum S. Tho. cum aliquid fit ab homine ſerioſe, vt eius euentu conſiderato aliquid occultũ innoteſcat, & diuiditur ſors in diuiſoriam, Cõſultoriam, Diuinatoriã. Silu. verb. Superſtitio. q. 9.

Sortes mittere ad rei alicuius partitionem, vel ad capiendum conſilium ob ingruentem neceſſitatem ſubmittendo ſe fortunæ quatenus diuina prouidentia eſt, non eſt illicitum.

Illicitum autem eſt vti ſorte diuinatoria, vt per eam Dæmon, vel Cœli conſtellatio admoneat quid facto opus ſit. Et ſimiliter ſortes iacere ad electionem Eccleſiaſtici beneficij nullo prius facto idoneorum delecto. 1. Tho. 2. 2. q. 95. art. 8. ¶Manu. ca. 2. nu. 38.

Spado.

SPadonum appellatio generalis eſt, vt notatur l. ſpadonum. ff. de verb. ſignif.

Nam

Nam hoc nomine appellatur, tam qui vnũ habet teſticulum, quã qui nullos. Nec non qui duos habet, ſed attritos, & vocatur Thleſia, aut fractos, & vocat Thlaſia. Qui omnes ſi virgam erigere poſſunt, & coire poſſunt etiam contrahere, vt notat gl. ca. hi, qui. 32. q. 7. Et videtur probari in l. ſi ſer ua. §. ſi ſpadoni. ff. de iure dotium. Et tradit Alciatus in dicta lege ſpadonum. Si autem non poſſunt erigere, nec coire nõ poſſunt contrahere. ¶ Conſ. 3. de frigid. & maleſ. nu. 2. vide Verb. Matrim.

Spiritus.

Spiritus nomen proprie ſignificat halitum, ſiue flatum. Iob 17. ſpiritus meus attenuabitur. Ioan. 19. tradidit ſpiritum. Ventum. Act. 1. tanquam aduenientis ſpiritus. tertio omne incorporeum Ioan. 4. Deus ſpiritus. quarto omnem inuiſibilem ſubſtantiã. Th. 1. p. q. 41. ar. 3. ad 4. Ex quo ſequitur, quod ſpirituale multipliciter ſumatur. ¶ Rubr. de iudic. nu. 24. Manu. ca. 23. nu. 99.

† Attamen ad materiam noſtram attendentes ſpirituale ſumitur pro re pertinente ad ſalutem animæ. Eſt autem donum ſupernaturale à Deo datum ad animarum ſalutem. Vel aliquid aliud inſtitutum ſupernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam. Vel ab eccleſia poteſtate ſupernaturali ſibi gratis conceſſa ad conficiendum illud, & gratis dandum. Quod ſatis colligitur ex c. gratia, & ca. qui ſtudet. 1. q. 1. Dur. 4. diſ. 15. q. 5, Tho. 2. 2. quæſt. 100. ¶ Conſil. 25. de ſent. excom. nu 6.

Spiritualia quædam ſunt naturalia, vt virtutes morales, & acquiſitæ, quæ hinc excludũtur. Quędam ſupernaturalia. Et hæc, vel per cauſam, vt ſacramenta, vel per effectum, vt ſtatuta generalia. Ioan. And. & Panor. ca. conſulere de ſimonia, quæ etiã hic includuntur ſacramentalia. ¶ Ibi.

Spiritualia quædam à Deo ſunt immediate inſtituta, & creata, vt gratia, dona ſacramenta: quædam ab eccleſia ſupernaturali ſibi poteſtate tradita, vt ſacramentalia, quæ vocantur ſpiritualibus annexa. Vel antecedenter, vt ius patronatus, & ſepulturæ, quæ non requirunt habitum aliũ, quã Chriſtianiſmum. Vel dependenter qualia ſunt beneficia officia Eccleſiaſtica. Tho. vbi ſupr. ar. 4. Item quædam ſunt pura, & libera ab omni mixtione rei temporalis, vt gratia, dona. Quædam mixta quorum quædam plus habent temporarij, vt Calices, & ornamenta ſacra, quędam plus ſpiritualis, vt ſacramenta, & actus conficiendi illa in quibus eſt labor. ¶ Ibi.

Spiritualia omnia neque emi, neque vẽdi poſſunt ſin evitio ſimoniæ. Primo, quia non ſunt pecunia æſtimabilia. Secundo, quia nemo alius à Deo eſt illorum verus Dominus. Tertio, quia origo illorum ex gratuita Dei voluntate procedit. ¶ Locis vbi ſupra.

Spiritualia eſſe beneficia Eccleſiaſtica, & ius conferendi illa, eligendi, & pręſentandi non poſſumus inficiari, quia inuenta, & inſtituta ſunt ab Eccleſiaſtica poteſtate ſupernaturali ad animarum ſalutem pertinentia, ſicut & alia. Et licet dicantur annexa ſpiritualibus nõ obſtat, quia nihil repugnat vnum, & idem eſſe temporale, & annexum alteri temporali: ita, & beneficia ſpiritualia, vt præbendæ. ca. extitpandæ. §. qui vero. de præbend. ca. ſuper eo. eod. tit. lib. 6. Dicuntur autem annexa, quia ſtatuta ſunt ad paranda, conficienda, & exercẽda alia ſpiritualiora. ¶ Rub. de iud. n. 30.

Spiritualia metu etiam non iuſto facta nullam inducunt in foro conſcientiæ obligationem, quando abſque tali metu facta non fuiſſent. Hoſtienſ. & Ioan. And. capitul. verum. de iur. iurand. Adrian. 4. de reſtitut. Sotus libr. 4 de iuſtit. & iur. quæſt. 4. Silueſtr. Verbo Metus. §. final. ¶ Conſi. 3. de his, quę vi.

Spiritualia ſub conditione, vel modo, qui iure ineſt poſſunt dari, & dimitti. capitul. ſignificaſti. de elect. leg. 3. ff. de leg. & Felinus in capitul. ad audientiam. el 2. de reſcript. ¶ Conſi. 38. de ſimon.

Spirituale pro præſtito dari conſuetum poteſt capi, & interdum peti, antequam præſtetur. ¶ Manual. capitul. 23. numero 106. de pœnitent. diſtinct. 5. capitul. fratres. num. 56.

Spo-

Spolium.

SPolium generaliter ſignificat omne id quo aliquis vi,vel ſponte exuitur, nudatur,priuatur,hinc patet, quod Spolium aliud eſt violentum,quod vi, vel metu capitur,iuxta Rubr. & totum titu.de reſtitu. ſpol.cap.reintegranda.3.q.1. aliud eſt voluntarium,quod ſponte exuitur,vel relinquitur.iux.l.1.ff.de dona.inter vir.& vxo. Hinc ſequitur,quod

Spolia, quæ ab hoſte auferuntur recte ſic poſſunt nominari, ſed non ſolũ ea talia ſunt,cum & alia bona, quibus ſponte nudamur, ita dicatur. Et quod ſpolia recte uocantur bona illa, quæ clerici morientes relinquunt.

Spolium ſtrictius accipitur pro bonis clerici morientis, in quæ nemo ex teſtamento,vel ab inteſtato communi uia, ſed aliqua alia particulari ratione ius habet, de quibus agit.l.Diuus.ff.de bon. damna. extrauag.Pauli 3.Iulij 3.Pij 4.& 5. Quare dicendum, quod

Spolia ſunt bona ob eccleſiaſtica perſona quæſita immediate, uel mediate ex bonis eccleſiaſticis, uel reditus eorum debita, quia non fuerunt ante mortem iuſte impenſa, nec facta iure patrimonialia, nec quæſita alij irreuocabiliter, vel quæ ſunt ex illicita eius negociatione comparata. ¶Com.de ſpoliation.clericor. §.primo.num.primo. Quæ uero bona ſpoliorum nomine non ueniunt, vide Verbo Bonum.

Spolia non ſunt poſt Pij Quinti. extrauagant. Ornamenta,paramenta, vaſa Sacra,libri, & alia ad diuinum cultum pertinentia, etiamſi nondum ſint eccleſiis tradita,Neq; ſuppellectilia domus ex eccleſiæ reditibus comparata,num.4.

Spolia nulla cenſentur relinquere beneficiarij,qui dum uiuerent non habuerunt beneficia, uel penſiones excedentes valorem triginta ducatorum de Camera ſi ab illicita negociatione abſtinuerunt. ¶numer.quinto.

Spolia non ſolum eccleſiaſticorum Italiæ,ſed etiam aliarum Prouinciarum ſunt papæ reſeruata, ut patet per extrauagant. Pauli 3.(variis prouinciis, & locis) & confirmatur, quia eadem ratio idem iuris in omnib.ſuadet. ¶§.5.nu.5.

Spoliorum appellatione non ſolum ueniunt immobilia,& mobilia vulgaria, ſed etiam pecunia numerata, gemmæ, & alia precioſa : quia illis conuenit definitio. ¶§.6.num.7.

Spolia Eccleſiaſtica,an iure antiquo ptineant ad Papam,videtur eſſe dicendum, quod ſic,quia extrauag.Pauli 3.reprehendit eos,qui contra dixerunt.Idque præſupponunt multi antiqui, atque moderni Doctor.Calder.conſil.1.de pecul.cler.Guido Pap.deciſ.110.Nicol.Boer.deciſ.224.Gomeſ.in tract.Breuium à nu.16.Et lic t Papa,non ſit Eccleſiaſticorum bonorum Dominus, eſt tamen illorum Summus admiſtrator.Verb.Papa.Et præterea huiuſmodi ſpolia ad aliquem ſpectant de iure: non ad hæredes, quia non fuit morienti ius teſtandi. cap.ad hæc.de teſtam.

Non ad cognatos ab inteſtato, quia in illis non poſſunt ſuccedere. ca. fixum.12. q 5.Non ad Eccleſiam, de cuius fructibus ſumpta ſunt,quia poſſunt ſeruari ſucceſſori.ca.cum uos.de offi.ordin. Non ſucceſſori,quia poſſunt impendi in vtilitatem eccleſiæ per eadem iura,ergo ad Papam neceſſario ſpectant.Et tandem ſpolia omnia Epiſcoporum Hiſpan. ab antiquiſſimo tẽpore ſoluantur ſedi Apoſt. ¶§.9.n.4.

Sed videtur contrarium dicendum. Primo, quia nullus Canon reperitur, qui hoc decernat, ideo non eſt affirmandum. ca.conſuluiſti.2.q.4.

Secundo, quia id videtur innuere Paulus Tertius.

Tertio,quia ca.cum vos.de offi. ord. ſignificare videtur ſeruanda eſſe ſpolia ſucceſſori, aut in vtilitatem eccleſiæ expendenda.

Quarto,quia non poteſt Papa ſine cauſa bona Eccleſię ſibi,vel alij applicare, & tãdem multis canonibus antiquis decretũ eſt huiuſmodi ſpolia pertinere ad eccleſiã illã,quã beneficiarius rexit.c.placuit.12.q. 3.& c. Pontifices.10.cau.& quęſt.facit.c. 1,12.q.5.& c.fixum.¶Ib.nu.4.5.& 6.

Quare reſolute dictum, ꝙ in nullis canonib. antiquis fuit ſtatutum id expreſſe, vt probatum eſt,& probat extrau. Paul. 3. At implicitè id fuit conſtitutum in adminiſtratione bonorum S. Sedis Apoſtolicæ diuinitus conceſſa, vt probat Conc. Late. ſub Leon 10. Cum igitur adminiſtratio prædictorum ſpoliorum non fuerit vlli ꝑ S. Sedem applicata, reſtat, vt ad illam ipſa pertineant. ¶Ibi. §. 10. per tot.

Spolia eccleſiaſtica, quod poſſet ſibi Summ. Pont. reſeruare patet, quia plena diſpoſitio, & adminiſtratio omniũ bonorũ Eccleſiaſticorum ad ipſum pertinet, vt ꝓbatum eſt. verbo Papa. Et maxime apparet ex facto. Id enim fecerunt ſummi illi ac Pij Pontif. Quod maxime verum eſt cum illa ſibi ille reſeruet non ad finem utendi eis pro libito, ſed ad finem licitum iuſta de cauſa, quia id ſolum poſſumus, ꝙ commode, & iuſte poſſumus. ca. faciet homo. 22. q. 2. §. 2.

Spolia non ſoluendo conſuetudo ſine pietatis, & paupertatis intuitu introducta, id eſt ad vtendum illis prophane, non valet, quia eſſet contra legem naturæ de non furando, neque vtendo re aliena inuito Domino. Si autem eſt conſuetudo præſcripta, vt cedant in opera pia ualet, quia tali lege non repugnat, licet repugnet legi humanæ. ¶§. 14. num. 5. & Apol. de red. eccle. q. 2. Mon. 2.

Neque illi per extrauag. Pauli derogatum eſt, ſed illi ſolum, quæ conuertit illa in vſus prophanos.

Spolia per diſpoſitiones inter viuos, vel vltimas voluntates alio reſpectu, quã paupertatis poſſidentes ſedi Apoſtolicæ illa reſtituere tenentur in foro conſciẽtiæ ꝙ ſequitur ex dictis. Et ſimiliter ad id tenentur, qui eam tenent etiam illo intuitu abſque priuilegio ſedis, uel conſuetudine ad pia teſtandi, niſi compoſitionem quærant. ¶§. 15.

Spolia clericorum in vrbe occulta ſunt per conſtitutionem Siſti 4. & aliorũ. Con ſi. 15. de Reg.

Spolia non ſunt, quæ à beneficiario ante mortem donantur. ¶Ib. n. 14.

Spoliatus à Iudice iuris ordine non ſeruato, reſtituendus eſt ante omnia, ac ſpoliatus ab eo, qui non eſt Iudex. cap. conquærendæ, de reſtitut. ſpol. ¶Conſi. 5. de ſent. & re Iud.

Spoliatus priori beneficio ipſo iure pꝛ dito reſtituitur non obtenta diſpenſatione. arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil. ¶Cap. Accepta. opp. num. 2.

Sponſalia.

Sponſalia promiſſio eſt matrimonialis. l. 1. ff. de ſponas. omnes 4. d. 28. Neque promiſſio illa efficit, niſi ſit mutua. In quib. non ſunt neceſſaria arrhæ, ac iuramentum. ¶Man. c. 22. n. 16.

Sponſalia diſſoluuntur. Primo per partium remiſſionem, etiam ſi ſint iurata. cap. præterea. de ſponſ. ¶Ib.

Secũdo, per alicuius Religionis ingreſſum. c. veniens. qui cler. vel mon. & cap. 1. de conuerſ. coniug. ſed cauere debet maxime ſponſus ne ſponſam infamet. iuxt. notata in cap. commiſſum. de ſponſ. ¶Conſi. 6. de voto. num. 3.

Tertio, per contractum matrimonialẽ, de præſenti etiam copula non ſecuta, per ſuperuenientem affinitatem, per lapſũ tẽporis præſtituti, per ſuperuenientem infirmitatem notabilem, & perículoſam, aut fornicarionum. Votum caſtitatis, & multis aliis modis. In quibus omnibus ad diſſolutionem requiritur auctoritas Iudicis, quia ipſo iure non dirimuntur, vt dicũt Hoſti. & Ioan. And. ca. de ill s. de ſponſal.

Et qui abſque illa cum alia contraheret grauiter peccaret. c. ſi duo pueri. de deſpõ. impub. & c. ſæculares. 33. q. 2. Attamẽ nõ mortaliter, nec venial. ter ſecundũ Silu. q. 2. vbi cauſa diſſoluendi eſt manifeſta. Manu. ca. 22. nu. 28 & 72.

Sponſalia duobus modis ſolebant tranſire in Matrimonium Primo, ſecuta copula matrimoniali affectu.

Secundo, per aliqua ſigna declaratiua conſenſus de præſenti, ſed hodie ceſſant per Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. matrim. ¶Ibid.

Sponſalia clandeſtina, etiam poſt Concil.

cil. Trident. ¶qui non complet peccat, quia illa non tolluntur, ſed in propria natura permanent per idem. Conc. Ibid. ¶Manu. cap. 25. nu. 144.

Sponſalia licita faciunt oſcula, & amplexus citra tamen pollutionis periculum & impudicitiam, quia cum initium ſint Matrimonij faciunt facultatem fruēdi voluptate præambula, ſecundum Caiet. 2. 2. q. 154. ar. 4. ¶Ibi. c. 16. nu. 12.

Sponſalia etiam de præſenti nō tollunt votum Religionis præcedens. argum. cap. Rurſus, qui cleric. vel mona. ¶Conſil. 2r. de ſponſal.

Sponſalia, qui in gradu prohibita contraxit ad nihil tenetur, arg. c. non præſtat. de regul. iur. libr. 6. Si verò ſcienter cum ignorante contrahit reſarcire damnum tenetur. Neque ſi habebat intentionē diſpēſationem quærendi, quia non ſufficit intētio unius partis ſe obligandi.

Item tenetur perſeuerare ſi tenetur id facere. Et ſi promiſit ducere ſi Papa diſpenſaret, tenetur ad contrahendum, ſed non ad illam procurandam. ¶Conſi. 25. de ſponſal.

Sponſalia diſſoluuntur, quando ſuperuenit id ob quod non fuiſſent contracta. cap. Quemadmodum. de iureiuran. ¶Conſil. 34. eodem.

Sponſalia inualida, & ſi olim producebant impedimentum publicæ honeſtatis. per cap. 1. de ſponſal. lib. 6. Et non matrimonium præſumptum, hodie tamen per Conc. Tri ſeſ. 24. c. 3. illud nō producunt. ¶conſi. 38. eo. tit. nu. 5. & 11.

Sponſalia propter incertitudinē perſonæ ſunt nulla, ſecundum gl. notab. c. ex literis, el 2 de ſponſ. Et per ſuperuenientem hæreſim diſſoluuntur ſecundum Io. And. in ſumm. de ſponſ. num. 4. per cap. non ſolum. 28. q. 1. Circa quæ plus obſtat impedimentum præſens, quàm ſuperueniens, vt affinitas. c. diſcretionem. de eo, qni cogn. conſang. vxo. facit c. ad limina. 30. q. 2.

Et ſunt nulla etiam ratione turpitudinis promiſſionis, vt de contrahendo cū duab. Aſtenſ. lib. 8. Et licet ſint iuſta diſſoluūtur per cauſam notoriè iuſtam, præſertim ſi ſunt clandeſtina. Silueſt. quęſt. 2. ¶Conſil. trigeſimo octauo. de ſponſ. per totum.

Sponſalia non contrahit, qui dicit mulieri iureiurando, vt illa potiatur, non habebo aliam niſi te. Adrian. 4. quæſt. 12. de ſponſal.

Sed quia interuenit deceptio tenetur illam ducere. Et ſi fateatur coram Iudice ſententiabitur ad eam ducendam. Panor. capitul. ex parte. de ſponſal. niſi illa remittat obligationem. ¶Conſi. quadrageſimo octauo. eodem titu.

Sponſalia inter puberem, & impuberē ualent, ſed pubes reſilire non valet, niſi alter pubeſcat, & nolit contrahere. ¶Conſil. de ſponſ. impub.

Sponſalia per parentes ſponſis præſentibus, vel ratificantibus contr. cta tenent, & maxime ſi ſunt iurata. Poſſunt tamen diſſolui de conſenſu amborum. capitul. præterea, de ſponſal ¶Conſil. 3. eodem titul.

Sponſalia inter raptorem, & raptam, ſicut & Matrimon. ſunt prohibita, donec reſtituatur per Conc. Triden. ¶Conſi. 3. de conſanguin. num. 8. quia plenam deliberationem requirunt.

Sponſalia oriuntur ex matrimonio de præſenti contracto inter impuberes. ca. 1. §. 2. de deſponſ. impub. lib. 6.

Quare qui contrahit ſponſalia cum aliqua, & deinde Matrimon. cum eius cognata, priorem debet accipere, & ſi cum ſecunda rem habuit, neutram habebit. ¶Manu. ca. 22. num. 57.

Sponſalia contracta inter affines, Cum ordine ſacro initiato, cum Religioſo inualida ſunt, quare non producunt impedim. publicæ honeſt. per Conc. Trid. ¶Ibi. numer. 58.

Sponſalia tempore ab eccleſia interdicto licet contrahere, immo & matrim. de præſenti. iux. gl. cap. Capellanus de feriis. per illum tex. Quia ſola benedictio, & ſolemnis traductio prohibetur. iux. Th. & Palud. 4. d. 32. Caie. in ſumm. nup peccata. & Silu. matrim. 7. q. 2. ¶Ibi. nu. 71.

Sponſalia, qui contrahit inter quartum gradum peccant quidem, ſed non ſunt excommunicati niſi copula ſequatur. ¶Ibid. nume. 43.

Sponſus.

SPonſus ſponſam alij nuptam, niſi pro futurum ſe ſperet, non admoneat. ¶Conſi. 23. de ſponſ.

Sponſus ſine conſenſu ſponſæ cum alia matrimonium contrahendo peccat, ſed tenet matrim. licet puniri debeat ſecundum communem. c. de illis. el 1. de deſpõ. impu. ¶ conſi. 2. eod. tit.

Spõſus maritali affectu cognoſcẽs ſpõſam, debet credere ſe ab ea maritali etiam affectu cognitum, quia id tota eccleſia credit. c. is qui. de ſponſ. Neque tenetur interrogare, an illa id fecerit ad effectum credẽdi ei ſi reſponderit ſe non conſenſiſſe, ſed ſic ad effectum ſciendi, an eſſent aliæ coniecturæ ad id credendum per dicta Soti 4. d. 27. q. 1. ar. 7. ¶conſ. 23. de ſponſ.

Sponſa non tenetur expectare ſponſum ingreſſum religionem vltra duos menſes ſecundum ius antiquum. ca. ex publico. de conuerſ. coniug. At iure nouo, Conc. Triden. cap. 15. de Regul. ſeſſ. 25. tenetur expectare, donec finiatur annus probationis, vt faciat, vel non faciat profeſſionem. ¶Conſi. 40. de ſponſ.

Sponſa mortuo ſponſo cum conſanguinitate eius in primo gradu contrahere nequit. Panor. recep. ab omnibus cap. ſponſam. ¶Conſi. 33.

Sponſa Dei eſt religioſa, & conſequenter qui eam violat, alienam ſponſam violat, & eſt adulter ſpiritualis, & ſacrilegus. Vide verbo luxuria.

Sponſio.

SPonſio illa eſt, quæ vulgo dicitur (ſcomeſſa) per quam ſpondentes ſibi aliquid mutuo promittunt in aliquem euentum incertum ꝑteritum, vel futurũ, ꝙ ſi quis certò ſciens à ſe aſſertum eſſe uerum, & id diſſimulat, ut aliũ ad ſponſionem inducat peccat, quia dolo in damnum notabile proximi utitur. Si autẽ ſine dolo eam facit non peccat, cum talis nulli legi iuſtitiæ ſit contraria, immo conſona. l. cum ad præſens. ff. de reb. credit. licet ut plurimum obuiet liberalitati, & ita peccatum non autem mor. quod & ſignificant Adria. 4. de reſt. quæſt. de ludo, & Ma. o. 4. d 15. q 5. ¶Man. c. 20. nu. 18.

Stare.

STare multa ſignificat, quandoque erectum eſſe in pedes. ca. Apoſtolica. diſt. 2. Quandoque permanere, & durare. Vir. Bene apud memores veteris ſtat gratia facti. Quandoque eſſe fixum, & ſtatutum. Virg. ſtat ſua cuique dies. Propria tamen ſignificatio eſt ſua vi, ac pondere ſubſiſtere virg. ſtabat acuta ſilex. Et ſic accipitur apud diui. Litteras cum loquuntur de oratione. ¶De orat. ca. 4. nu. 1.

Status.

STatus à ſtando originem habet, & tot modis accipitur, quot ſtare. ¶De ora. cap. 4. nu. 1.

Status nullus in hac vita beatus eſt. ¶Cõſi. 22. de voto. nu. 5.

Status huius vitæ eſt ſtatus militiæ. Iob 7. & peregrinationis. 2. Cor. 5. Dum ſumus in hoc corpore peregrinamur à Domino. Et dicitur tabernaculum eiſdem de cauſis, quia tum milites, tum peregrini in tabernaculis habitant. ¶De pœn. ca. quam ob rem. diſt. 1. nu. 3.

Status Regularis eſt melior, quàm ſæcularis, quia eſt in uia perfectionis. 2. 2. q. 10. Ob electam paupertatem voluntariam, quã Chriſtus multũ dilexit, & prædicauit. ¶Cõſi. 52. de regul.

Status Religioſi altior eſt, quam Rectoris Parochialis; ab hoc enim ad illum eſt tranſitus, non autem contra. ca. clerici. 19. quæſt. 1. & 2. 2. quæſt. 182. ar. 8. ¶Conſi. 5. de cler. non reſid.

Status perfectionis duplex eſt, alter eorum, qui perficiunt, ut Epiſcoporum, alter perficiendorum, in quo ſunt Religioſi. 2. ſecundæ quæſtion. 184. articulo quarto. Epiſcoporum ſtatus, non requirit paupertatem, ut ibi dicit D. Thom. quæſt. 185 ar. 6. per tex. cap. epiſcopus. 12 q. 1. Religioſorum autem ſic cum obligatione nunquã

quæ-

querendi temporalia. ¶De red. eccl. qõ. 1. Mon. 7. per totum.

Status Epiſcopalis eſt perfectior Monachali. 2. 2. q. 181. artic. 7. ¶Conſil. 15. de regul. nu. 10.

Statui ſuo neceſſaria ſine illius mutatione donare malum eſt. ¶ Com. 1. de regul. num. 30.

Statum ſuum, qui in viuendo tranſgreditur peccat, quia indecēter viuit, quod eſt contra virtutes affabilitatis, & amicitię. & conſequenter contra iuſtitiã. ſecundũ Th. 22. q. 114. ar. 2. ¶De Eleemoſ. nu. 18.

Statum ſuum decenter conſeruare vnuſquiſque tenetur, ideo de illo non tenetur niſi extreme egenti Eleemoſinam facere. Immo quilibet illum in melius mutare poteſt, vt ſingulariter. S. Tho. 1. 2. q. 32. ar. 6. docuit pro quo eſt. ca. quorum. 24. q. 1. & princip. cap. 1. diſt. 101. ¶Manu. ca. 24. nu. 7. Modo ad illum ſit idoneus, & id faciat, vt altioribus virtutibus ſeruiat Deo, & Reip. iuxt. ſapientiam, vel prudentiam à Deo immediate, vel mediate acceptam, ex mente Caiet. vbi ſupra. ¶Ibid. capitul. 23. numer. 74. de red. eccleſ. quæſt. 1. Mon. 25. num. 2.

Status decentia non eſt poſita in puncto indiuiſibili, ſed habet latitudinem maiorem, vel minorem. iuxta ſtatus magnitudinem, vel paruitatem. ¶ De red. eccl. q. 1. Mon. 45. nu. 2.

† Quæ autem illa ſit, ſeu poſſit eſſe iuxta diuerſos clericorum gradus determinat Author. ¶De orat. c. 22. nu. 73.

Status decentia indicanda eſt potius inclinãdo ad defectum, quam ad exceſſum, propter luxum, & ambitionem noſtrorũ tēporum. ¶De Eleemoſ. nu. 22.

Statutum.

1 STatutum à ſtatuendo dictũ eſt ius ab homine poſitum, vel diſpoſitio ex qua ius producitur. inſt. de iur. nat. gent. & ciuil. & à lege, vel conſtitutione ſolo vocabulo differt. Silu.

Statutũ diſponēs, quod quilibet bãnitus extrahatur de bãno ſoluēdo decē: nõ comprehēdit bãnitos poſt illũ. Bald. l. cũ lex. ff. de leg. ¶De ſpol. cler. §. 19. numer. 4.

Statutum habilitãs ſpurios ad ſucceſſionem parentum non valere, aſſerit Fed. cõſ. 225. quem ſequitur Feli. ca. fi. de conſt. nu. 13 quia daret occaſionem peccandi. Contrarium tenet Calder. conſil. 4. de conſtit. quem ſequitur Deci. conſ. 271. Quorum opinio in puncto iuris eſt verior. At contraria ſanctio, quã ſtatuit Pius 5. reuocando omnia ſtatuta aliorum Pontif. & præſertim Iulij 3. præcedentia. ¶De ſpol. cler. §. 19. num. 4.

Statutum in vno videtur ſtatutum in altero, quando illa parificantur. iuxt. gl. celebr. ca. ti poſtquam. de el ct. lib. 6. ¶De pœn. diſt. 1. c. verum. nu. 5. conſ. 28. de præbēd. 3. conſ. 2. de purg. vulgari. nu. 3.

Statutum, vt confrater ſine conſenſu fratris, non poſſit confratrem in ius vocare, non eſt contra libertatem Eccleſiaſticã, quia non continet, niſi conſilium Pauli 1. Cor. 6. & non ligat, niſi volentem. ¶Conſ. 2. de imm. eccl.

Statutum contra libertatem eccleſiæ bona fide ſeruãs nõ incurrit aliquã cenſurã. iuxt. Innoc. in ca. nouerit. de ſent. excom. ¶Man. ca. 27. nu. 119.

Statutum fundatoris ne Abbas de alio Monaſterio eligatur valet. c. cum dilectus. de conſuet. vt ibi notant Anton. & Panor. ¶Conſi. 2. de iure patron. nu. 9.

Statutum excommunicans ſubditos cõprehendit etiam religioni donatos, quia ſunt ſubditi, vt communis habet doctrina in capit. non dubium. de ſent. excomm. ¶Ibid. nu. 22.

Non autem comprehendit Prælatos cũ non ſint ſubditi. nu. 42.

Statuta facere, & dubia declarare Vicarius Chriſti poteſt. cap. 1. de conſtit. ¶De incompat. beneſ. nu. 8.

Statutum etiam à pijs, & eruditis viris factum poteſt eſſe iniuſtum, & erroneum ſi contineat aliquid cõtra ius cõmune, quod nullus Papa inferior facere poteſt. c. quod ſuper his. de maior. & obedient. Non peccarunt illi tamen ſi ius erat dubium. iuxt. gloſſ. capit. 1. de poſtulat. prælat. ¶Conſi. 5. de regul.

Statutũ arcens ortum ab infidelibus a re-

 ligio-

ligione eſt contra ius commune, vt declarauit Pius V. num. 3.

Statutum vt Regularis, quod ſua induſtria partum habet pro veſtitu retineat valet. ſecundum Ioann. Andr. in Mercurial. per Regulam. Non eſt obligatorium, de Regul. iuris. libro ſexto. ¶Conſi. 20. de Regular. num. 5.

Statutum in fauorem perſonarum factũ porrigit effectum. iux. territorium ſtatuentium. Bar. in l. 1. C. de ſumm. Trin. ¶Conſi. 8. de Teſtamen.

Statutum vetans alienare in non ſubditum, non includit clericum. Ioann. Andr. in cap. fin. de immun. eccle. libr. 6. ¶Conſi. 4. de Conſt. num. 7.

Statutum nouam pœnam inducens, videtur tollere antiquam. Deci. cap. de cauſis. de offic. delega. & ratio eſt, quia id videtur eſſe de mente ſtatuentis. ¶conſi. 1. de pœn. num. 4.

Statutum fundatur in conſcientiæ grauamine, quod incurrunt illi, de quibus loquitur, & conſequenter non comprehẽdit abſentes. De ora. cap. 18. nu. 80.

Statutum Carthuſianum proprietarios, non reſtituentes iuſte excommunicat, q̃a eſt culpa futura. Conſ. 75. de reg. n. 9.

Statuta Minimorum, qui non tangunt tria vota ſubſtantialia, non obligant ad peccatum mortale, nec veniale, ſed tantum ad pœnam temporalem. Carthuſianorum verò contra. ¶ Conſil. decimo. de Regul. num. 6.

Statuta Dominicanorum aliqua ſunt, quæ ad nullam obligant culpam. ¶ Dele ge pœn. num. 27.

Statuta omnia iurans non videtur illicita iurare. c. 1. de iur. iur. lib. 6. ¶conſi. 18. de Hære. num. 8.

Statuta de ſponſa, & eius cõſanguineis, ſeruanda ſunt in ſponſo, ut exprimit Panor. rece. Conſi. 32. de ſponſ.

Statuta etiam confirmata à Papa intelligenda ſunt, vt ſint conformia iuri communi. ca. cum dilectus. de conſuetudine. Conſil. 1. vt li. penden.

Statuta ſiue leges, ſine euidẽti utilitate non ſunt mutanda. l. 2. ff. de conſt. & c. ridiculum. 2. diſ. Com. 3. de Reg. n. 30.

Statutum declaratorium extenditur ad præterita. c. ex antiquis. 54. diſt. tradit Feli. poſt ab eo citatos. ca. fin. de conſt. num. 4. Com. 4. de Reg. nu. 43.

Statutum inferioris confirmatum à Papa eo caſu, quo confirmatio erat neceſſaria non poteſt mutari, quia tunc effectum eſt Papale, poteſt tamen tunc quando redit tur ad ius antiquum, & commune. ¶de pœ. d. 6. ca. 1. §. laboret. nu. 16.

Statutum ne poſt annum lapſum debitũ peti poſſit, non excuſat debitorem ſcientẽ ſe debere in foro conſcientiæ. iux. cõmunem, quam tenet Anch. c. peccatum. de regu. iur. li. 6. ¶Man. c. 17. n. 85.

Statuta Concil. & Pontif. circa pluralitatem beneficiorum, magis ſunt iuris naturalis, & diuini declaratoria, quàm noui ꝓmulgatoria. De incomp. benef. n. 9.

Sterilitas.

Sterilitas fortuita eſt illa, quę contingit ex inſolito frigore, calore, tempeſtate, aut alio accidente, quæ aliqua agricolarũ culpa accidere ſolent. leg. ex conduſto. §. ſi uis. ff. loca. & ca. propter. de loca. ¶Man. ca. 17. num. 188.

Eſt autem talis ſterilitas, quam conuentio partium, aut conſuetudo, ſeu communis opinio regionis probat. Bartholus dicto §. ſi uis.

Sterilitas vnius anni compenſanda eſt cum fertilitate alterius ſecundum aliquos in ſoluenda penſione, ſed verius eſt, vt ſeruetur conuentio partium. Ibi. n. 189.

Studium.

Studium ab horis Canonicis, non excuſat, quia melius eſt orare, quàm legere, uel ſtudere. iux. gloſſ. recep. in capitul. licet. octaua quæſt. prima. Cui conſonat altera gloſſ. cap. Qualiter horæ in pra. ſanct. quæ dicit: Maledictum ſtudium propter quod relinquitur diuinum officium. ¶De oratione. cap. 2. numer. 32.

Studio multo dediti tentationes occur-

runt prouocantes tranſitum ex una facultate ad aliam, quibus occurrendum eſt dicto, Deus in adiutorium meum intende. ¶Cap.19.num.10.

Stultus.

STultus non debet eſſe melioris conditionis, quàm ſapiens. cap. eum qui. de præbend. lib.9. ¶Conſi.9. de elect. nume. octauo. conſi.50. de ſponſal. num.2. Et intelligitur cum vterque ſimile, vel idẽ facit. ¶de reditib. eccleſ. quęſt. 1. Mon. 46. nume. 1.

Stultus eſt, qui credit de ſe plus aliis, quàm ſibi, & ſuæ conſcientiæ in aſſentationibus, & adulationibus. ¶Cap. inter verba. Concl. 1. num.23.

Stuprum. Verbo Luxuria.

Subdiaconus.

SVbdiaconus qui ſit. Vide ver. Ordo. Subdiaconus præſumitur, qui diu vſus eſt officio ſubdiaconatus. Innocent cap. ſuper his. de Accuſa. ¶conſi.14. de offi. iud. ord. num.5.

Subdiaconus qui non eſt, poteſt non ſolum partem, ſed etiam totam paſſionem in die Paraſceues cantare, modo id faciat, nõ ut Diaconus, ſed vt cantor, nec ſeruiat in aliis partibus Miſſæ, quia id non eſt fungi officio Diaconi, ſed cantoris. ¶ Conſil.1. de celebr. Miſſarum.

Subdiaconum incarcerans, & tanquam teſtem, aut Reum examinans in excommunicat. Bullæ Cœnæ incidit. ¶ Conſil. 45. de ſent. excomm.

Subditus.

SVbditus tripliciter dicitur. Primo, ratione domicilij. Secundo, ratione originis propriæ, uel paternæ. arg. c.3. de temp. ord. lib.6. Tertiò, ratione delicti, licet large, ut dicit gl. in c. nuper. de ſen. excomm. non autem proprie, licet ibi ſortiatur forum, vt notat gl. cle. vnica de foro comp. Silueſtr.

Subditus, qui notabiliter contemnit ſuperiores, vel illis, honorem notabilem, & debitum denegat, etiam ſi illi ſint diſcoli, & mali, peccat. 1. Petr. 2. Rom. 10. & ca. ſolitum. de maior. cap. omnis. de cenſib. ¶Manu. cap.14. num.22.

Qui leges, & pręcepta iuſta ſuperioris violat contra ca. Ad hæc. 89. diſt. Et ſi id facit, quia id putat in hac vita neminem in illum poteſtatem habere, eſt hęreticus. per extrauag. vnam ſanctam. de maior. & obed. glo. ſingul. & recep. in cap. generali. de electio. lib.6. Si autem id facit, quia non vult ſe illis ſubdere peccat per inobedientiam. 2.2.q.105. ar.1. ¶Ibid.

Subditus extra ſuum Epiſcopatum, non poteſt excommunicari. cap. epiſcopatum. 15. quæſt.3. ¶Man. cap.23. nu.6.

Id etiam confirmat ca.2. de ſen. excom. Contra Bar. in l.1. num.45. C. de ſumm. tri. communiter recep. à legiſtis, ut tradit Hyppol. in l. fina. de iuriſd. omnium iud. n.142. ¶Man. cap.27. nu.273.

Non tenetur obedire præcepto ſuperioris hominis contra præceptum ſuperioris Dei. cap. ſi Dominus. 1.q.3. Tho. 22.q.33. ar.7. ¶Rub. de Iud. nu.59.

Quando poſſit appellare. Verbo Appellatio. Vide ver. Obedientia.

Subornatio.

SVbornatio eſt ſuaſio veri in malum, vel falſi in bonum finem facta, ut colligitur ex Card. in clem.2. de teſt. Eſt autem duplex Bona, vel mala ratione ſui obiecti, vt patet tota cauſa 22. Bona eſt cauſa licita, mala autem illicita. Extrauagan. autem Pij Quinti, de electio. Superiorum prohibens, id eſt, puniens ſubornationem in genere debet intelligi de mala, & illicita, ſicut & illa de confidentia, quia de ſimilibus, idem eſt iudicium. lege illud. ff. ad leg. Aquil. ¶Conſil. ſeptimo. de conſtit.

Eſt autem ſubornare idem quod ornare, & inſtruere. Ibid. nu.6.

Subreptio.

† SVbreptio poteſt venire à ſubrepto, quod eſt latent r repo, ita vt ſit q̃dam inſinuoſi,& latens cogitatio. S u à ſurripio,& ſignificat. Primò rapinã, ſeu ſurripiendi actum. Secundò impetrationem,quæ fit à Principe, vel Magiſtratu per falſam rei narrationem. vnde ſubreptitiæ litteræ, quæ ad alicuius ſalſam ſuggeſtionem conceſſæ ſunt. Hic accipitur primo modo,& ſecundo.

Subreptio in omni materia excuſat à peccato mor.¶Man.prælud.9. nu.2.

Subreptio eſt defectus deliberationis, ut colligitur ex ſancto Tho. 1.2.q.88. art. 5.& 2 2.q 33.ar.5.& q.57.ar.3. Ant.2.p.ti. 4.c.5.Adria.quol.8. ¶Cap.2.nu.4.

Subreptio non omnis, ſicut gratias Papæ,ita & ordinarij uitiat Clem.2. de offic. ord.¶Conſi 44.de temp.ord. conſi. 28. de ſen.excomm.num. 5.

Subreptio non vitiat gratiam, niſi quo ad illud, cuius cauſa fuit. Ideo poteſt eſſe ſubreptio quo ad vnum, non autẽ quo ad aliud. c.ſi eo tempore.& c.ſuſceptũ. de reſcrip. ¶Conſi.2.de reſcr. nu.3.

Subreptio nõ omnis eſt ſimoniaca,quãdo ſit in impetratione beneficij,vt v.g.ſi ex primaſ valor pluſquã eſt, licet reddat gratiam nullam.c.ſuper litteris.de reſcr.& ca. & ſi legib.25.q.2.deſumptũ ex l.& ſi legib. C.ſi cõt.ius,vel vtil.pub.cõſ.75.ď ſim. n.5.

Subrogatio.

† SVbrogatio eſt ſubſtitutio alicuius in ſuum locum ſeu officiũ ad aliquid agendum, uel ſuſcipiendum.

Subrogatum debet ſapere naturã eius cui ſubrogatur, illamq. ſeruat.arg.l. ſi eum qui.§.iniuriarum.ff.ſi quis cau.& ca.eccleſia.ut li.pend.¶De red.eccle.q.1. Mon.50. nu.6.conſ.76. de Reg.nu.6.

Subſidium.

† SVbſidium dicitur auxiliũ in eũ uſum comparatũ, vt labor.ntib.opẽ ferat. Subſidium perſonale quantum eſſe debeat, non eſt iure definitum per Bullam Siſti Quinti, neque in extrauag. Vas electionis Benedict. 12. Poteſt autem peti ſubſidium charitatiuum, de quo determinat illa Bulla ob viſitationem à clericis ratione beneficij:iuxta cap.conquerenti. de offic.ordin.ex cap. cum apoſtolus. § prohibemus.de cenſib. ideo neque pauper tenetur,neque diues ſi non habet beneficium, vt decernit Barth.Belenſinus trac.de charit.ſubſid.q.15.¶conſi.10. de cenſib.

Succeſſio.

SVcceſſio ab inteſtato ceſſat p ſucceſſionem ex teſtamento. l.quamdiu. ff. de reg.iu.& l quandiu. ff.de acq.hær. ¶conſi. 7. de teſtam.

Succeſſio in bonis quæſitis ex reditib. Eccleſiaſticis non inducit obligationẽ ad ſoluenda debita eccleſiæ. N que ſucceſſio in eccleſia,& beneficio ad ſoluẽda ea, quę non fuerunt conuerſa in utilitatem illius. Conſi.14.de Reg.nu.19.

Succeſſio in beneficio nõ dat obligationẽ ad ſoluendam penſionem,niſi de bonis beneficij.¶conſ.49.de præb.nu.8.

Sufficientia.

SVfficientia ad decentem ſuſtentationẽ determinanda eſt conſilio peritorum. Maior.4.d.14.q.15. De prox.de fenſ.num. 22. † Vide terminationem in Com. de ora.cap. 22.nu.73.

Sufficientia debet eſſe talis, quę ſufficiat ſibi & ſuis.i.quos neceſſario quis ſecum debet habere, uel iure naturæ, uel ad ſuam decentiam. ¶De incompat.benefic. nume. 18.

Suffocatio.

SVffocatio pueri facta à matre, vel nutrice in lecto dormiente, ſi fuit facta prudenter illius collocatio, ſine tali periculo non inducit mortale. Secus ſi nõ adhibuit prudentiam. ¶Manual. cap. 15. nume. 13.

Suffo-

Suffocatio facta ĩ eccleſia inducit illius pollutionem.gl.in c.propoſuiſti.de conſecrat.transl.facit l.qua ratione.§.j.ff. ad leg. Aquil. ¶Cap.17.num.156.

Suffragium.

SVffragium eſt auxilium eccleſiaſticũ, ꝙ per opera pia defunctis datur. ¶de Iubil. Not.22.nu.14.

Eſt autem triplex,iuxta Caie.tracta.2.de Indulg.q.5. Primum, quod fit merendo illis per ea de congruo tantum auxilium liberationis. Alterum impetrando precib. illud. Tertium ſatisfaciendo pro illis per pœnalium operum paſſiones, quod eſt dicere ſuffragium meritorium,impetratoriũ, ſatisfactorium. ¶Ib.nu.15.

Suffragium ſatisfactorium continet ſuffragium indulgentiarum. Vide verbo Indulgentia.

Quod ſi fiat per Miſſam. ver.Miſſa.

Suffragia ſecundum ſuam naturam conſiderata non ſatisfaciunt.1.2.quæſtio.114. art.3.Intelligendo de condigno,& via iuſtitiæ. Et licet conſiderata, vt emanant ex gratia ſint meritoria de condigno,& inducant iuſtum ſimpliciter, quo ad mercedẽ. 2.Tim.4.Repoſita eſt mihi corona iuſtitię. Quo ad Deum tamen retributorem non inducunt,niſi iuſtum paternum, ſeu domini natiuum.¶Ibi.num.19.

Suffragia ſpiritualia facta ꝓ Defunctis Purgat.non omnibus proſunt, iux. Caiet. vbi ſupra. Primo,quia Auguſt. lib. de cura pro mortuis agenda, & in Enchir. relatus 13.q.2.ca.non exiſtimemus dicit ea illis ſolum iuuare,qui dum viuerent cooperatũt, vt prodeſſent.Sed dic,ꝙ in eo numero ſũt omnes exiſtentes in Purgatorio, quia ſunt nec valde mali, nec valde boni, iux.eundẽ in ca.tempus.13. q.2. Secundo,quia meritum, vt ſuffragia proſint eſt meritum accidentale. Sed dic ꝙ id eſt potius quoddam annexum charitati cõmune viuo, & mortuo.¶Ibid.à nu.42.

Suffragia fiunt pro mortuo etiam poſtꝙ in articulo mortis fuit plenarie abſolutus, vel illi poſt mortem fuit acquiſita plenaria indulgentia.Vel primo,quia is non potuerit habere iuſtum, & ſufficiens propoſitũ ſatisfaciendi pro tota pœna, uel ſecundo, quia non omnis Indulgentia oẽm pœnam tollit.Vel tertio,quia cauſa Indulg.etiã pleniſſimæ forte non fuit ſufficiens ad tollendam totam. Vel quarto,quia ſecũdũ Caie. via gratiæ tantum, & non via iuſtitiæ libe rat, & ideo non eſt certum à Deo illã pro mortuo fuiſſe acceptatam.Vel dic iux.Gabrielem lect.57.in Can.quod id fit ad gratiarum actionem.Ale.4.p. q.42.de pueris. Vel ei ad augendum gaudium accidentale. ¶num.50.

Superbia.

SVperbia in genere, à verbo Supereo deriuat, & ſignificat omne id, qđ ſuperit,ſeu ſuperat, ſeu excellit alia. Et licet verbũ ſuperbus pro elato, & faſtoſo ponatur,ſæpe tamen pro nobili,& excellẽti capitur.Diuiditur autem in bonã,& malam,ꝙ adnotauit S.Thom. 2.2.q.162.ar.5. Superbia uero mala in habitum ſuperbiæ, & actum eius.Eſt autem ſuperbiæ habitus vitium mouens ad appetitum inordinatũ excellentiæ propriæ, quatenus eſt excellẽtia. ¶Man.c.23.nu.5.

Superbia ad ſui eſſentiam non requirit actualem cõtemptum Dei, nec legis eius, neque renutus ſubiiciendi ſe ei, nec defectus proximi, ſed hoc requiritur ad ſuperbiam tantum, quæ de ſe eſt mortalis. ¶Ibid.num.6.

Superbiæ actus eſt prępõnere naturalia bona minora ſua,maioribus bonis naturalibus alterius,ita & diuina, & gratiæ, ꝙ ſi non adſit contemptus Dei non erit ſuperbia mortalis.¶Ibid.

Superbiæ ſpecies ſecundum Grego.23. Moral.& Thom.vbi ſup.ar.4.ſũt quatuor. Prima,quando homo à ſe putat habere ipſa bona naturalia,aut ſpiritualia,aut fortunæ. Secunda, quando putat habere illa à Deo,ſed ex Iuſtitia. Tertia,quando arrogat ſibi bona, quę non habet cuiuſcunque ordinis illa ſint. Quarta,quando contemnit alios inordinate uolens, vt ſibi ſubijciantur.¶Ibid.

Super-

Superbia peccatum maximũ eſt. Aug. ſuper Pſal.18. & vere mundus eſt, qui ab hoc vitio mundus eſt, quia vltimum eſt redeuntibus ad Deum, quod recedentibus primum fuit.¶Ca.inter verba.cõcl.2.nu.3.

Superfluum.

SVperfluum duplex eſt, alterum naturæ tantum, & dicitur omne id, quod alicui ſupereſt demptis neceſſarijs ad vitam ſuam, & ſuorum cõſeruationem, alterum dicitur ſtatus, quod videlicet ſupereſt demptis neceſſarijs ad vitam ſtatũque decentem ſui, & ſuorum habita ratione caſuum eorum, qui probabiliter timeri, vel expectari debent ſecundum omnes. Et non conſiſtit in puncto, ſed habet latitudinem eo maiorem quo maior eſt ſtatus.iuxt.Silueſt.Verb.Eleemoſina. 1.q.1.ſ. 3.& in Aura Roſ. caſu 53.¶Manu. ca. 24. nu.6. Vide Verb.ſtatus.

Superfluum in temporalibus, vel eſt naturæ tantum, vel naturæ, & perſonæ ſimul. ¶De eleemoſ.nu.16. Et ibi declarat, quæ ſint iſta ſuperflua ſicut in Manu.

Superfluum non videtur habere Theſaurizans ad habendum Dominium, quo eſt dignus, vel prædia, & alia temporalia ad mutandum ſtatum ſuum in digniorem, quo melius Deo in illo ſeruiat. Neq; qui futuris pauperibus Theſaurizat. ſecundũ Caie.tract.5.q.4.in opuſ.to.2.¶Ibi.3.n.17.

Superfluum naturæ, & perſonæ, qui habet, tenetur erogare illud pauperibus, ſub pœna peccati mort.Th.4.diſt.15.q.2.ar.1. quol.8.q.6.ar.13.Caiet.vbi ſupr. Silu.Roſa Aur.caſ.57. Ex quo ſequitur hoc ſuperfluum alienum eſſe, quo ad vſum. iuxt. illud Luc. 2. Quod ſupereſt date eleemoſinã. Quod videtur eſſe præceptum obl. ad mor.& cum ſit generale venit intelligendum generaliter.¶Ibi.nu.39.

Superfluum perſonæ habentes ſunt rariſſimi, ſed in neceſſitate conſtituto eleemoſinare tenentur tam habentes ſuperfluum naturæ tantum, quam de ſuperfluo naturæ, & perſonæ.numer.46. Vide Verbo Eleemoſina.

Superior.

SVperior regulari ſuo factas conceſſiones reuocare poteſt de rigore iuris, ita vt in foro exteriori reuocatio cenſeatur valida etiam ſi fieret abſque cauſa, cum ex voluntate illius ſubditus pendeat. iuxt.ca.non dicatis.12.q.1. ca. religioſus. de elect.l b.6. Non tamen debet illas reuocare abſque iuſta cauſa, alioquin peccat grauiſſime, tanquam contrauenïens naturali obligationi ex pacto, vel condicto licito deſcendente. Innoc.ca.nouit. de iudic. ¶Conſ.20.de reg.nu.7.& 12.

Superior renuens facere, quod debet, ad id per ſuum ſuperiorem cogendus eſt. ca.nullus.de iur.patron.¶Conſi.2. de his, quæ fiunt à prælat.

Superior peccans in loco inferioris nõ ſubeſt illi, quia inferior in ſuperiorem nõ habet poteſtatem. cap. inferior. 21.diſt.& cap. cum inferior.de maior.glo.3. & ſing. cap.1.de rapt.communiter recep. à Panor. & Felin.dict. ca.cum inferior.probat Ioã. Andr. in Mercurial. quod reg. cui licet.de reg.iur.lib.6.

Sed fallit hoc, quando ipſe ſuperior cõſentit.l.eſt receptum.ff.de iuriſd.om.iud.& gl.ſing.ibi extendit etiã ad Imperatorẽ, & gl.ca. in ſynodo.93.diſt.extendit ad Papã. ¶De iud.Not.3.nu.72.

Superiori dicẽti ſe facere aliquid ex cã niſi de illa conſtet nõ credetur, ſi id nõ poteſt facere ſine cauſa.Barth.l.ſi forte.ff.de caſtrenſ. pecul.& l.ſi donatione.C.de collat.¶Conſi.56.de reg.nu.2. Com. de ſpol. cler.§.2.nu.18.

Superior ſtatuens pœnam, vt ſubditus obediat non id facit,ut obediat principaliter propter illam, alioquin peccaret. capit. notum.2.quæſt.1.ſed ob uirtutem.¶De finibus.nu.40.

Quomodo debeat inquirere delicta.Verbo Iudex.De illius obedientia.Verb.Obedientia. Vide Verb.Prælatus.

Superſtitio.

SVperſtitionis nomen eſt à ſuperſtite tractum dicẽte Iſid. in lib. Ethymol. quod

quod ſuperſtitioſos ait Cic. appellatos, qui totos dies deprecabātur, & immolabāt, ut ſui ſibi liberi ſuperſtites fierent, deinde uero translatum eſt ad ſignificandum quoddam uitium, quod gl. ad Coloſ. 2. definiens ait: ſuperſtitionem eſſe uitium religioni oppoſitum ſecundum exceſſum, puta exhibens cultum diuinum cui nō debet, uel eo modo quo non debet. Silu.

Superſtitionis ac falſæ religionis uitiū quod primo præcepto Decal. prohibetur, maximum eſt peccatum ex ſuo genere eorum, quæ actibus uirtutum moralium opponūtur. 2. 2. q. 92. ar. 1. & q. 94. ar. 3. Et nos inclinat ad reddendum Deo cultum perniitioſe, uel etiam ipſi creaturæ tacite, uel expreſſe. ¶ Man. ca. 2. nu. 22.

Superſtitionis ſpecies quatuor ſunt ex lib. 2. de Doct. Chriſtiana Auguſt. relati in ca. illud. 26. q. 2. Prima eſt qua pernitioſus cultus Deo exhibetur per mendaces cœremonias, ut Iudęi faciunt, uel ſaltem cultus ſuperfluus per cęremonias quæ neque Dei honorem, neque animæ ſalutem comprehendunt. facit ca. quiſquis. 41. diſt. Secunda, quæ cultum diuinum alicui creaturæ reddit gratia ipſam honorandi, & dicitur Idolatria. Tertia qua cultus diuinus redditur creaturæ ad aſſequendum aliquā ſcientiam, uel inſtructionem Et dicitur diuinatio. Quarta quā idem cultus tribuitur creaturę, ut ab ipſa opera noſtra dirigantur. Oēs iſtæ ſpecies ex ſuo genere habēt peccatū mortale excepta prima, qua parte cōtinet cultū ſuperfluum, ſed non contrarium diuinæ, aut humanę legi. Quarta, ēt non eſt mortalis, quando bona fides, uel ignorantia excuſat. ſecundum Thom. ubi ſupr. & Anton. 2. p. tit. 12. ca. 1. §. 12 ¶ Man. ca. 2. nu. 24. & conſ. 5. de ſent. excomm. & de iudic. Not. 2. nu. 32. De oratione capit. 6. num. 45.

Supplicatio.

SVpplicatio ſignata ſola facit fidem, quo ad poſſeſſorium, & etiam quo ad petitorium ad abſoluendum reū. ¶ Ca. accepta op. 8. nu. 27.

Supplicatio Papæ ſignata ſola gratiam continet, ideo etiam litteris non expeditis in foro conſcientiæ ſufficit, & etiam in foro exteriori, quando non agitur de incompatibilib. ſed de tertio beneficio, immo & de illis ſi litteræ ante ſententiam præſententur. ¶ Ibi. nu. 30.

Surdus.

SVrdus, qui eſt omnino de iure non videtur prohibitus ab ordine presbyterij, quia ſolus etiam ſine miniſtro reſpondente poteſt dicere Miſſam, & conſequenter non audiendo illum, vt tenet gl. in ca. nec quoque. de conſecr. diſt. 1. ¶ Cōſil. 37. de temp. ordin. & quo ad recitatione horarum. Verb. Hora.

Suſpenſio.

SVſpēſio generaliter accepta, iuxta mētē omnium iuriſt. eſt inhibitio vſus officij, vel facultatis alicuius. Nam & appellatio dicitur ſuſpendi. ca. venientes. de iur. iur.

Spiritualiter autem eſt Tertia ſpecies cenſuræ, qua alicui perſonæ Eccleſiaſticæ prohibetur exercitiū ſui officij, vel in perpetuum, quo ad partem ob ſuam culpam à iudice, vel à lege, & cum ſit cenſura. ca. quærenti. de ve verb. ſignif. non poteſt fieri niſi ab habente ordinem, & iuriſdictionem Eccleſiaſticam exteriorem, & poteſt ferri ob qualemcunque culpam mortalē. ſecundum Archid. in ca. cum non ab homine. de iudic. Immo & ob venialem. ſecū dum Caiet. in ſumm. Cum autem ſit pœna non poteſt ferri ſine culpa. arg. ca. 2. de conſtit. ¶ Manu. ca. 27. nu. 151. & conſil. 4. de temp. ord.

Suſpenſio cum non ſit peccatum, ſed eius pœna. iuxta omnes ſtricte non eſt dicēda talis prohibitio celebrandi clerici mortali peccato infecti, licet ſic vocetur. cap. fin. de cohabit. cler. ¶ De pœn. diſt. 5. ca. ſi quis non dicam. nu. 10.

Suſpenſio cenſura eſt diuerſa ab excommunicatione, quia non vetat exercitium Eccleſiaſticū quatenus tale, ſed quatenus eſt ſpecies cōmunicationis humanæ Chriſtianæ.

ſtianæ. Non eſt irregularitas,nec depoſitio,nec degradatio ſi ſtricte ſumitur, quia ille non ſunt cenſuræ,ſed inhabilitates ad ordines, vel priuationes ab officio,hęc autem eſt impedimentum exercitij. iux.Pariſienſes.¶Vbi ſupr.nu.152.

Suſpenſio generaliter ſumpta, alia eſt quo ad ſe ſolum, alia quo ad alios ſolum, alia quo ad ſe,& alios.Panor.c.ſi celebrat. de cler.excom.Sed hæc diuiſio, non valet de ſuſpenſione ſtricte ſumpta.Eſt autē triplex.Prima officij, & beneficij ſimul.c.tua rum.de priuileg.Secunda officij tantū,vel partis eius.Tertia beneficij tantum,vel rei pertinentis ad illud,vt colligitur ex gl.magna,& fin.Clem.cupientes.de pœn. & remiſſ.Item quædam eſt à iure, & quædam ab homine.

Suſpenſio iuris. Primo fertur in clericum fornicatorem notorium, donec pœniteat.ca.ſi qui ſunt.81.diſt. Verb.Concubinarius.¶nu.154. Secundo in eligentem Epiſcopum, non idoneum.ca.cum in cunctis. de elect. etiamſi ſint compromiſſarij. ca.ſi compromiſſarius.eod. tit.libr.6.Tertio in eum,qui ordinatur ante ętatem, vel tempora ſtatuta, ſine litteris dimiſſorijs, vel à non ſuo epiſcopo. extrau.Pij 2. cum ex ſacrorum,non tamē ſi bona fide,& ſimplici ętate id fecerit credens ſe eſſe legitimum. Ob verbum pręſumpſerit, quod dolum requirit.ſecundū omnes.Card. Clem. 1.de priuil.q.30.Idem de illo,qui bona fide per pœnitentiam purgato peccato exercuit ordinem candida ſimplicitate id ſibi licere exiſtimans.¶nu.155.& conſil. 9. de temp.ordin.

Quarto in eum clericum,qui vel procurat,vel acceptat duellum.Silueſt.Verb.Suſpenſio.q.2.& Tabien.Ibi.ſed tex.ca.1. de cler. pugnant. in duel.dicit ſolum eſſe ſuſpendendum.

Suſpenſio poteſt ferri ab eo, qui poteſt pariter excommunicare,nō in omnes, ſed in ſolas perſonas Eccleſiaſticas. Eſt autem ferenda in ſcriptis ſicut,& excomm. ca.1. de ſent.excom.lib.6. Præcedente monitione ſi ponitur in contumaciam, non in pœnam.Innoc.ca.ſi.de exceſ.prę̨lat. Redditur nulla poſt legitimam appellationem, non tamen ſuſpenditur per præcedentem appellationem.ſecundum communem in c. 1.de ſent.excom.lib.6.per ca.ad hoc.de appell.¶Man.ca.27.nu.159.

Suſpenſio lata in aliquos actus particulares,non tollit alios, niſi ſint illis annexi quare ſuſpenſus à iuriſdictione, non eſt ſuſpenſus ab ordine. cap.2 qua. de conſecr. eccl.vel altar.nec contra.¶Ib.nu.161.

Suſpenſionem à iure latam generaliter, nō incurrunt Epiſcopi niſi de illis fiat mētio ſpecialis.c.quam periculoſum. de ſent. excom.lib.6.cum gl.¶Ibi.

Suſpenſio fertur,& tollitur quibuslibet verbis id ſignificantibus, quia nulla ſunt præſcripta in formam ſubſtantialem ſuæ prolationis, aut abſolutionis, licet in abſolutione requiratur iuramentum neceſſario.ca. venerabili.de ſent.excommun. Si certo tempore terminatur,lapſo illo tollitur ipſo facto, vel adueniente termino.gl. Clem.1.de decim. Ibid.& conſecr. 62.de ſent.excom.

Suſpenſio lata à iure ob contumaciam, nō in pœnam abſolute ſine termino, & reſeruatione poteſt ab Epiſcopo, & eius Vicario vicegerenti tolli.arg. cap. nuper. de ſent.excom.& ca.litteris.de conſtit. tradit Innoc.recep.in ca.2.de ſolut.ſi autem feratur in pœnam non poteſt eam tollere.Panor.d.ca.2.quem ſequitur Felin.cum glo. Clem.1.de hæret.& ca.cupientes.§. cæterum.de elect.lib.6. ſuper quam tamen poteſt diſpenſare,quando poſita fuit ob adulterium,aut minora peccata. iuxt. eandem Panor.d.ca.2.¶Vbi ſupr.nu.162.

Suſpenſio lata ab homine ab eodē tollitur à quo,& fertur generaliter, quam tamen,& ſuperior tollere poteſt, & ſucceſſor.arg.paſtoralis.de off.iud.deleg.Et ſi notabis hanc differentiam, quando lata eſt in pęnam,vel ob contumaciam cognoſces doct.errare in multas exceptiones quas faciunt circa huiuſmodi abſolutionē.¶Ibi.

Suſpenſio iſta,vt cenſura à quocunque violatur incurritur peccatum mortal. arg. ca.2.de maior.& irregularitas,ſi ille exercet peculiarem alicuius ordinis actum.ca. 1.de ſent.excom.lib.6.Quare qui pſallit in choro, aut percipit ſacramenta,licet ſit ſuſpenſus

ſpenſus, non efficitur irregularis. ca. ſi celebrat. de cler. excomm. min. Neque ſi talis actus ſit illi aſcriptus iure particulari alicuius Religionis ſicut eſt eligere, vel eligi. Sedere, & ſtare inter ſacerdotes, licet peccat quia tales actus, non ſunt diuina officia. ¶ Conſil. 7. de ætat. vt qual. ord.

Suſpenſio, donec aliquis ſatisfaciat durat, donec iudex declaret eſſe ſatisfactum. ¶ Conſi. 1. de ſequeſt. fruct.

Suſpenſio ab officio, ſeu ab ingreſſu eccleſiæ ob appellationem, non ſuſpenditur. cap. is qui. de ſentent. excomm. lib. 6. à voce vero actiua, & paſſiua, ſeu à pontificalibus, & vſu palij tollitur. Innoc. & Hoſtien. per gl. d. ca. is qui. Panor. cap. ad hæc. de appellat. & per alia multa. Prima inducit irregularitatem, & altera non. ¶ Conſil. 8. de electione.

Suſpenſio, non contrahitur, nec nocet, quo ad præterita. arg. ca. 2. de conſtit. ¶ Conſi. 33. de temp. ordin. nu. 5.

Suſpenſionis pœnam nullam imponit Conc. Trid. ſeſſ. 21. ca. 2. ſed ſolam innouat. cap. cum. ſecundum. de præbend. ¶ Conſil. 29. de temp. ord.

Suſpenſio ſicut excommunicatio à iudice competente lata etiamſi ſit iniuſta modo non ſit nulla, regulariter valet, & eſt ſeruanda ſaltem in foro exteriori, quo caſu habet locum. cap. 1. 2. quæſt. 3. iuncta gloſſ. ¶ Conſil. 75. de ſentent. excommun. Verb. Excommunicatio.

Suſpenſio à diuinis tollit tantum exercitium officij, vel beneficij, non autem alios actus, vt confiteri, communicare, audire Miſſam, & alia, quæ ſunt laicorum. ¶ Cõſi. 64. de ſent. excom.

Suſpenſio ab officio generalior eſt, quã ſuſpenſio à diuinis, ideo non æquipollent, vt ſentit Innoc. in ca. fin. de excel. prælator. ¶ Conſi. 63. de ſent. excom.

Suſpenſus.

† Suſpenſus ille dicitur, qui hac cenſura innodatus exiſtit, vel ipſo iure, vel ab homine ſuſpendente.

Suſpenſus nõ eſt ipſo iure excõmunicatus ſine monitione. ca. ſacro. de ſent. excõ. vel ſine ſcripto. ca. eod. tit. lib. 6.

Capiens fructus vacantis eccleſiæ. cap. quamuis. de elect. lib. 6. ¶ Manu. cap 27. num. 156. conſeruator excidens. ca. præſenti. de offic. ord. lib. 6.

† Iudex Eccleſiaſticus male iudicans aggrauando partes, & modo non ſit Epiſcopus aggrauet contra iuſtitiam, faciat contra conſcientiam ſicut iudex facit amore, odio, precio, timore.

Admittens ad Sacramenta tempore interdicti. ca. epiſcoporum. de priuil.

Prælatus mendicantium admittens ad profeſſionem ante annum. ca. conſtitutione. de regul. lib. 6.

Clericus veſtem verſicolorem deferens. Clem. 2. de vita, & honeſt. cler.

Religioſus male alienãs bona, & Clem. 1. de red. eccleſ. non alien. ¶ Ibi. nu. 157.

Ordinatus cum pacto non petendi alimenta. ca. 1. de ſimon. ſi vero donaret, vel renunciaret poſt factum ſine pacto non incurreret. gloſſ. memorab. cap. ſi Epiſcopus. de præbend. lib. 6.

Epiſcopus ordinãs abſque tit. clericũ religioſum, ordinis in quo fit votum temporale religionis. Pij 5. ¶ Ibi. nu. 158.

† Multi alij ſunt ſuſpenſi de quibus habes ſupra, & in multis locis hinc inde ſparſi, quæ non oportet in vnũ colligere ne opus in immenſum creſcat.

Suſpenſus gaudet priuilegio fori. cap. ſi quis ſuadente. 17. quæſt. 4. per ca. aduerſus, & cap. inter alia. de immun. eccleſ. non tamen gaudet alijs priuilegijs honoris, & vtilitatis. capitul. ſi celebrat. de cler. excommun. min. ¶ Conſil. 7. de ætat. & qual. ordin. num. 6.

Suſpenſus inhabilis eſt ad beneficia obtinenda. arg. d. ca. ſi celebrat. Sed non perdit beneficium obtentum. Innoc. in capit. cum noſtris. de conc. præbend. recept. per Felin. cap. inquiſitioni. de accuſat. ¶ Conſi. 46. eod. tit.

Suſpenſus ab officijs ſacerdotalibus adminiſtrando in ordine inferiori non peccat, nec fit irregularis. ¶ Manual. capit. 27. num. 163.

Suſpenſus ſi ſcienter beneficium accipit pec-

peccat, & titulus eius eſt nullus. ¶Cap. 25. nu. 133. Verb. Beneficium.

Suſpenſus ab officio prædicandi, cócionando peccat, & fit irregularis. ¶Ca. 27. nu. 163. Quia prædicare eſt officium certi ordinis. Verb. Prędicator.

Suſpenſiones omnes prouenientes ex delicto occulto, poteſt epiſcopus tollere in ſua Diœceſi, quo ad ſuos ſubditos modo non ſint deductæ ad forum contentioſum. Conc. Trid. ſeſſ. 22. capit. 6. ¶Capitul. 27. num. 194.

Suſpicio.

SVſpicio quid ſit. vide Verb. Iudicium. Suſpicio non omnis peccatum eſt, vt illa, quę fit de alicuius bonitate. Eſt aut ſemper peccatum, quando ſaltem eſt cauſa peccati. Neque illa, quæ eſt de malitia, eſt peccatum, quando ex indicijs ſufficientibus cócipitur, ideo affert cauſam iuſte recuſandi Notarios, & ſimiles. ca. quod ſuſpecti. 3. q. 5. ca. ſuſpicionis. de off. deleg. ¶De iud. rub. nu. 47.

Suſpicio mala non omnis peccatum eſt mortale ex S. Tho. 2. 2, q. 60. Nam leuibus indicijs facta ſine certitudine, eſt venialis. Si autem cum certitudine ex illis inducitur, mortalis eſt, quia adeſt contemptus.

Quod ſi eſt iudex, & procedit ex illis ad condemnationem, mortalis eſt iniuſtitia. ¶Ibidem.

Suſpicionis gradus dantur, vt ſit alia leuis alia vehemens, alia maior, alia minor. ¶num. 50.

Suſpicio legis datur, quę habetur pro ęquipollenti infamia, & ſufficit ad inquærendum, vt declarat Salicetus l. an quidem. C. de accuſat. ¶Ibi. nu. 96.

Suſpicio vna in vnum poteſt eſſe alicuius momenti, quæ talis non erit in alium, ideo id multum eſt ponderandum ab inquiſitorib. in ſuſpectis de hæreſi. ¶Conſi. 1. de hæreticis. nu. 8.

Suſpicionem inducit inſolita diligentia fraudis. l. ſi quis ſub conditione. adiuncta gl. quam Bal. ad hoc ibi notat † deeſt. tit. quę cũ alijs refert Dec. conſ. 448. nu. 23. & Fel. ca. 2. de reſcr. ¶Cóſ. 1. de homicid. n. 3.

Suſpicantium tria ſunt hominum genera, quæ peccant. iuxt. D. Tho. vbi ſupra. ar. 3. Primum eorum, qui ideo id faciunt, quia mali ſunt. Secundum eorum, qui ad alios male ſũt affecti ex aliqua paſſione. Tertium eorum, qui id faciunt ex magna, quã habent de alijs experientiam, ideo ſenes ex 2. Rethor. Ariſt. naturaliter ſunt multum ſuſpectoſi. grauius peccant duo priora genera, quia neque ducuntur iuſta probatione, ſed peruerſo affectu id faciunt. ¶ Rubr. de iudic. nu. 46.

Suſtentatio.

SVſtentatio honeſta, & commoda debet conſiderari ſecundum qualitatem perſonæ. Bald. l. 2. in principio. quod metu cauſ. & tradit Alex. l. ſi maritus. ff. ſolut. matrim. ¶Conſ. 2. de verb ſignif.

Suſtentatio neceſſaria debetur regi iure naturali, & ſi non poteſt tolli, poteſt tamen moderari quãtitas iure humano. ¶De lege pœn. nu. 42.

Suſurratio.

SVſurratio eſt ſignificatio inordinata mali culpæ alienæ, ſiue pœnæ, vel alicuius defectus naturæ, alteri facta per quã ſeminatur diſcordia, vel cauſa diſcordiæ inter illos. Th. 2. 2. q. 24. ar. 1.

Suſurratio differt à contumelia, quæ lædit honorem, & ab infamia, quæ lædit famam, cum iſta lædat ſolam amicitiam. Et eſt grauiſſimum peccatũ, nec debet ſuſurrator abſolui, niſi quęrat, quo ad fieri poteſt, vt illis renunciet, quod niſi poſſit damnis inde ſecutis ad arbitrium boni viri ſatisfaciat. iuxt. Roſel. Verb. Inuidia. §. 6. Si autẽ id proponat ſufficit, vt abſoluatur. ¶ Manu. ca. 18. nu. 13.

Symbolum.

SYmbolum eſt ſumma eorum, quę Chriſtiani credere debent. ¶Man. ca. 2. nu. 1. Eſt autem confeſſio fidei, ſed non oratio, cum nõ ſit petitio alicuius rei. ¶De orat. ca. 4. nu. 9.

Symbo-

Symbolum, qui dicẽdo articulum ab articulo, non diſtinguit, ſed curſim, & properando, ita recitat permiſcendo omnia, nulla eſt laude dignus, immo vituperio. Et maiori, qui ita diſtinguit vbi non oportet, vt potius negare fidem, quam confiteri videatur, quæ credit. ¶De orat. ca. 16. n. 19.

Symbolum maius in Miſſa, qui incipit, & non abſoluit peccat, quia eſt abuſus, vt decernit Conc. Baſil. ſeſſ. 21. ¶Ib. nu. 44.

Synodus. Verb. Concilium.

Synagoga.

SYnagogas Iudæorũ. Meſchitas Turcharum Idola, vel alia cuius vſus principalis eſt peccatum mortale, qui facit, aut reficit mortaliter peccat, quia occaſionẽ propinquam peccandi exhibet, etiam ſi id faciat ſine praua intentione. ¶Manual. capit. 14. num. 36.

Synagogas conſtruere Iudæis, licet in terris Chriſtianorum vbi licentiam habẽt habitandi. ca. Iudæi. de Iudæis. Ex permiſſione impuniriua tantum, nõ autem approbatiua. ¶Conſi. 2. de Iudęis. nu. 2.

De Littera T.

Taciturnitas.

TAciturnitas puellæ, quando ſufficiat ad contrahendum. Vide Verb. Matrimonium.

Taciturnitas, quando annullat gratiam. Vide Verb. Gratia.

Tacere, vel loqui, quando bonũ, vel malum, vel indifferens. Verb. Silentium.

Tactus.

TActus poteſt eſſe licitus, & illicitus, qui eſt per ſe malus, talis eſt autem libidinoſus. i. qui fit deliberate ad habendam delectationem venereã vti præambulam ad copulam carnalem, immo & ſine relatione ad illam. ca. nec ſolo. 32. q. 5. & gl. memorab. ibi. Licitus eſt autem ſi fiat honeſta cauſa ſine tali delectatione, & nõ eſt peccatum de ſe, immo neque cum illa in primo motu inſurgente, vt dicit glo. in ca. homicidium. de pœn. d ſt. 1. & præcipue ſi eſt contra voluntatem tangentis. Et etiã ſi cauſa eſſet ſubita modo non ſit luxurioſa, neque in finem talem ordinata, non erit peccatum mortale. Et ſi fiat cauſa vanitatis, leuitatis, curioſitatis, &c. ¶De pœnit. diſt. 1. ca. ſi cui. nu. 7.

Tactus pudendorum de ſe iudicatur eſſe mortalis de quo Apoſtolis. 1. Cor. 7. Bonum eſt homini mulierem non tãgere. arg. à contrario, ac arguit d. Hieronymus. op. 1. contra Iouin. relatus. 32. diſt. cap. hoſpitalium. Caiet. 2. 2. q. 154. ar. 4. Non tamẽ adeo malus eſt, vt pro nulla cauſa poſſit bene fieri, vt medendi, atque cũrandi. Nam ca. fraternitatis. de frig. & malef. colligit, quod mulier inepta viro ob arctitudinem poteſt arte chirurgorum apta fieri. Bene tamẽ verum eſt, quod tactus iſte periculoſiſſimus eſt ad mouendum libidinem, ideo non niſi pro vrgentiſſima cauſa fieri debet. ¶Ibi. num. 12. & 13.

Tactus oſcula, & amplexus ſi referantur ad copulam à non coniugatis peccata ſunt mortalia, quia ſunt directi in peccatũ mor. 14. Idem ait Caietanus vbi ſupra, ſi fiant ad ſolam delectationem ſine animo perueniẽdi ad copulam. Quod verum eſt ſi fiant tã quam delectabilia libidinoſa, & prouocantia ad talem delectationem. Secus autem ſi fiant tanquam prouocantia ad delectationem honeſtam, putam ad augendã amicitiam, beneuolentiam, amorem naturalẽ, ciuilem, ſcholaſticum. Et ſi principaliter ad hoc fierent, licet deinde, & ſecundario inſurgeret inde delectatio venerea in ſenſualitate, vel ex fomite, vel ex Diaboli ſuggeſtione, non propterea tamen eſſent peccata mortifera: immo neque venialia ſi nulla conſentiatur in conſenſum voluntario voluntatis partis ſuperioris. ¶Ibi. nu. 15.

Neque ſimiliter Caiet. opinio forſan procedit, quando delectatio venerea parua eſt, & ſine periculo incidendi, vel in actum carnalẽ, vel in pollutionẽ. ¶Ib. n. 17.

Idem dicendum de viſu, licet viſus non

ita, vt tactus ad libidinem poſſet prouoca re. Tactus, & oſcula, & amplexus inter con iuges de futuro ſunt liciti modo abſit periculum pollutionis, & non ſit tactus pudendorum. Maior. ca. 16. nu. 12. Vide cauſā. Verb. Sponſalia.

Tactus mamillarum à ſacerdote iocoſe facto, & ſine aliqua mala intentione, non eſt peccatum mortale, quia ex ſua natura, non incitat ad mort. vt ſemper peccare faciat perſonas, ita ſe tangentes. ¶ Manual. cap. 14. nu. 42.

Taurus.

TAurorum agitatio, vt quibuſdam locis ſit peccat. mort. eſt, & præcipue in Hiſpania ob periculū, quod imminet aſſiſtentibus. Et multorum peccatorum, quæ inde naſcuntur, vt ſuperbię vana gloriæ, & cæ. Illiciti enim ſunt ludi ex quibus occiſiones, & magna vulnera contingunt, & omnia torneamenta iure Canonico ſunt prohibita. ca. 1. de torneam. talis au tem agitatio ſpecies eſt torneamenti: quare de illa idem dicendum videtur. arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Adeſt præterea Pij 5. ſuper hac agitatione. extrauag. edita. 1567. quæ incipit. de ſalute gregis. Quæ tamen non videtur procedere in agitatione moderata ſicut finis illius innuit. Et ideo torneamenta talia permittuntur. ¶ Manual. cap. 15. num. 18.

Telum.

TElum definitur ab Imperatore. §. itē lex Cornelia. Inſtit. de publ. iudic. & à Card. l. calumnientur. §. telum. de verb. ſig. vt ſit omne id, quod manu iacitur. Quare non ſatis caute, ait gl. 1. ca. is qui. de pœn. diſt. 1. Quod telum dicit quicquid nocere poteſt, cum omnia corporea nocere poſſint, neque tamen poſſunt vocari tela. ¶ De pœn. diſt. 1. ca. eod.

Templum.

TEmpla Iudæorum, Hæreticorum, Manmetorum, & aliorum infidelium ædificare non licet, quia peccatum. Verbo Synagoga. de templis. Vide Verb. Eccleſia.

Tempus.

TEmpus longum appellatur, quando eſt decem annorū. Si ad minus breue dicitur. l. fin. ff. ſi ager. vectig. gl Clem. 1. de red. eccleſ. alien. ¶ Manual. cap. 27. num. 126.

Tempus decem annorum longum. Et minus breue appellatur. C. de long. temp. præſcriptio. ideo locatio ad decem annos dicitur longa. gl. Clem. 1. de reb. eccl. alien. rece. per Car. quæ ſimilem habet in l. 2. ff. ſi ager vect. & communiter ita tenetur per Barth. In l. 1. §. quod autem. ff. de ſuperficiebus. & conſuetudo id ſeruat, vt teſtatur Barth. in l. iubemus. C. de ſacroſ. eccl. ¶ De pœnit. diſt. 5. ca. ſi quis. nu. 6.

Tempus infra triginta dierum conceditur, vt allegari poſſit aliquid factum fuiſſe per iracundiam, vt notat Lucas de pēna. l. omnes omnino curiales. de Decur. & lib. 10. C. eod. & allegat bonum tex. 11. q. 3. ca. cum apud. ¶ Ibi.

Tempus huius vitæ delendis peccatis, & quærendis virtutibus datum breuiſſimus eſt, ideo ait Apoſt. Gal. 6. dum tempus habemus operemur bonum. Ephe. 5. redimentes tempus. Eſt autem tale tempus merendi, vel demerendi. cap. in præſenti. 13. qō. 2. Et dicitur tale non in ſe, ſed reſpectu vitæ futuræ, quæ ſine termino eſt. ¶ De pœnitent. diſtinct. 5. capitul. 1. §. ingratus. num. 4. & 6.

Tempus immemoriale vim priuilegij habet. cap. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verb. ſignif. eccleſ. hoc iure. §. ductus aquę. quot. & æſtiu. ¶ Conſil. 2. de immunit. eccleſ. num. 4.

Tempus à iure ſtatutum, in dubio debet eſſe continuum. gloſſ. celebrat. & recept. in rubr. de diuerſ. & temp. præſcript. ¶ Conſi. 37. de reg.

Tempus regulæ de triennali continuum eſſe oportet Gomeſ. in dict. regul. quæſt. 20. & 46. ¶ Capitul. accepta. oppoſ. 7. num. 51.

Ten-

Tentatio.

TEntare Deum eſt aliquid dicere, vel facere ad experiendum expreſſe, vel tacite diuinam potentiam, ſapientiam, vel pietatem, vt concionari nulla præuia meditatione cum illam poſſet habere, offerre ſe temere martyrio irritando infideles, & occaſionem prabens ad ſe occidendum ſine cauſa, quæ ſpeciem præcepti, aut conſilij habeat. ¶Manual. cap. ſecundo. num. 40.

Tentandi cauſa alicuius fortitudinem, aut continentiam, aut ſuipſius introducere mulierem in cubiculo mortale eſt, cum ſit inductiuum, maxime ad mot. niſi magna viri religio, aut mulieris honeſtas circunſtantiam iuſtificantem producat. ¶Cap. 14. nume. 42.

Tentatio peccandi confitenda eſt, quo quo minor eſt eo magis peccatũ aggrauat, vt ſi naſcatur ex muliere deformi. iux. gl. celebrem. c. ſi. 15. q. 6. de pœ. d. 5. c. 1. §. conſideret. à num. 85.

Tentatio peccandi non eſt circunſtãtia regulariter confitenda, quia ut plurimum non mutat ſpeciem, ſed ſunt tantum, quando fundatur in cauſa finali, alio pręcepto particulari prohibita, quàm operatio ipſa, vt ſi quis furetur ob tentationem, quam habet ad fornicandum. ¶Vbi ſup. n. 92.

Tentatione vlla non poteſt quis agitari ita, vt nequeat pluris facere legem diuinã, & eius obſeruantiam, quàm id, ad quod tẽtatur, quia non patitur Deus nos tentari ſupra id quod poſſumus. 1. Cor. 10. Quare tentatus, ut præferat bonum temporale ſpirituali viriliter agat cõfortetur cor ſuũ, & ſperet in domino. Pſal. 30. ¶De oratio. cap. 18. num. 14.

Terminus.

TErminus notificationis alicuius ſcripturæ non currit, donec copia illius authentica tradatur, ſi fuerit petita. Clem. cautam. de elect. adiunct. gl. ver. cũ ſimili: De reſcr. 14. cauſ. null. nu. 2.

Tertiarij.

TErtiarij S. Franciſci ſimul uiuentes, ſunt ueri Religioſi, nec poſſunt tranſire ad aliam Religionem etiam Mendicãtium, niſi licentia petita, ut conſtituit Iul. 2. Et ſufficit etiam non obtenta. iuxt. ca. licet. de Reg. ¶conſi. 19. de reg.

Tertiarię valentes profiteri clauſuram ſeruent, & multiplicentur, ut aliæ Monachæ. Nolentes uiuant ſine clauſura, & ſcandaloſę ab ordinariis puniantur per extrauagant. Pij Quinti. ¶Conſi. decimo ſexto. de Regu.

Teſtamentum.

† TEſtamentum. iuxt. Panor. in Rubr. eſt voluntatis noſtræ iuſta ſententia de eo, quòd quis vult poſt mortem fieri cum hæredis inſtitutione, vt habetur l. 1. iunct. gl. ff. eo. Et eſt duplex: quoddam nuncupatiuũ ſine ſcriptis explicando ſuam uoluntatẽ coram teſtib. Quoddam verò in ſcriptis, quod quis facit cũ nõ vult, vt pro tunc aliquis ſciat ſuã uoluntatem. Silue.

Teſtamentum, qui condere vult ſanus id faciat, uel in principio morbi ne morte, vel externo alio accidente impediatur. Et qui eum impediunt ne alius quid relinquat, grauiſſime peccant, cum obligatione reſtituendi, & pœna perdendi hæreditatem. lege prima. C. ſi quis aliqu. teſtamen. prohib. & Antonin. tertia part. titul. decimo. capitul. primo. §. ſecundo.

Et debet fieri, quo ad poſſibile eſt in ſtatu gratiæ, ut mereatur iubendo ſuffragia. ¶ Manual. capitul. decimo ſexto. nume. 36.

Teſtamentum factum ante profeſſionẽ per illum non rumpitur, etiamſi factũ fuerit poſt ingreſſum Religionis. §. illud. auth. de Monachis. & authen. nunc autem. C. de epiſ. & cle. quia non eſt vere tunc religioſus. Neque per Conc. Trid. c. 16. de Regul. ſeſs. 25. tollitur nouitiis facultas teſtandi, ſed tantum diſponendi inter uiuos. Com. 2. de Regu. nu. 11.

Teſtamentum factum ante profeſſionē, non poteſt Monachus reuocare, neque alterare. Panorm. ca in præſentia. de probat. contra Bar. in Authen. ſi qua mulier, quia qui non poteſt facere teſtamentum, neque minus poteſt illud reuocare. argumen. l. ſi proponis. C. de nupt. & cap. 1. de regu. iur. Secundò, quia

Teſtamentum ſola voluntate reuocari non poteſt, vt ait Imo. d. l. 1. ſequutus Ang. Ibi. ¶ Com. 2. de reg. nu. 53.

Teſtamentum qui facit mutari tenet ad reſtitutionem. l. fiu. C. ſi quis. ¶ Manu. cap. 17. num. 70.

Teſtamentum priuilegiatum ſine mentione priuilegij valet l. 3. ff. de milit. teſta. ¶ de red. eccl. q. 1. Mon. 7. nu. 1.

Teſtamentum, qui condere poteſt, & pariter poteſt codicillari, & donare cauſa mortis, contra Decium. patet per leg. Marcellus. ff. de donat. cauſ. mort. ¶ Ibid. Mon. 10. num. primo.

Teſtamentum ante nouam legem perfectum valet, ſi teſtator poſt illam moriatur, nec renouauit, cum poſſet Paul. de Caſtro in l. Iubemus. C. teſtamen. ¶ De reſcrip. excepr. 21. nu. 13.

Teſtamentum clerici in vrbe de rebus per negociationem quæſitis validum eſt, ſi fuerit factum per verba generalia nulla facta mentione de illis, per ea quæ tradit Decius leg. hæreditas. ff. de regul. iuris. & alij citati ab eo. ¶ conſ. 10. de reſta.

Teſtamentum ad pia factum corā duobus teſtibus valet, cap. relatum de teſtam. de iure canonico, quod tradunt etiam oēs legiſtæ ſecundum Iaſ. l. 1. C. de ſacroſ. eccl. nu. 28. In reliquis requiruntur ſeptē. l. hac conſultiſſima. C. qui teſtam. fac. poſ. Conſi. 7. eod. ritu. nu. 6.

Teſtamentum factum à cogitante ingredi Religionem profeſſione confirmatur, quæ eſt velut mors ciuilis. Imol. l. 1. ff. de teſtament. quem ſequitur Franci. Rubeus eodem.

Neque ulla licentia requiritur, quia iure communi id licet. ¶ conſ. 12. eod.

Teſtamentum ſequitur perſonam propriam. ¶ Com. ſecundo. de Regul. numer. 57.

Teſtamentum nullum abuſiue teſtamentum vocatur leg. 2. §. 1. ff. quemadmodum. ¶ de reſcrip. remed. 2. nu. 1.

Teſtandi facultas cum eſt libera, non excludit ſolemniratem teſtamento requiſitam neceſſario, & de iure. l. 1. C. de inoff. teſtam. quam ſeruare debet profeſſionem emiſſurus. ¶ Com. 2. de Reg. nu. 52.

Teſtandi facultas conceſſa, eſt regulari viuenti extra clauſtra ſi habet facultatem conuertendi quæſita in proprios vſus.

Teſtandi facultas de reditibus eccleſiaſticis conceſſa à Sede Apoſtolica per Iul 3. generaliſſima eſt, & extendebatur etiam ad Regulares in Curia morientes. Sed Paulus 4. illam reſtrinxit ad ſæculares. ¶ De ſpoliatio. cleric. § 6. num. 3. & intelligitur in foro fori.

Teſtandi facultas nil poteſt prodeſſe, ni ſi reſtetur is cui illa facta eſt. arg. l. ex imperfecto, & l. hac conſultiſſima. C. qui reſt. fac. poſ ¶ Ibi. § 7 nu. 6.

Teſtandi facultas libere, & conſuetudo conceſſa clero Italo nulla eſt de bonis Eccleſiaſticis, quod ex multis indicns probatur. ¶ De Redimen. eccleſ. quæſt. prima. Mon. 58. num. 2.

Et ſi adeſſet nulla eſſet. cap. quę contra. diſt. 8. ¶ Ibidem. Mon. 54. nu. 4.

Eſt enim contraria l gi naturali in 8. Decal. præcepto contenta loquendo, quo ad vſus prophanos, nō autem quo ad pios, quia id eſt ſola lege humana prohibitum, cui conſuetudo derogare poteſt. ver. cō. ue tudo. ¶ Ibi. q. 3. Mon. 5. nu. 3.

Teſtādi facultas de bonis eccleſiaſticis in vſus prophanos conceſſa etiam à Papa, non valet in conſcienria, quia eſt cōtra legem naturalem, vt diuinā, ideo qui illa vtitur peccat. & concludit Barbā. de præſtāt. Card. p. 1. q. 4. Ibi. Mon. 6. nu. 3.

Non finitur per primum teſtandi actū contra Deci. conſi. 512. quem ſequitur Tiraquel. l. boues. § hoc ſermone. ff. de verb. ſign. quia gratia concedentis id non uidetur requirere, & natura teſtandi, & deambulatoria, & non mutabilis uſque ad mortem. cap. vltima. 13. q. 2.

Et qui non perſeuerat in priori teſtamento uſque ad mortem, inteſtatus uidetur

ſit ut deceſſiſſe.arg.l.2.§. ſi teſtamentum. ff. quemadmodum.¶De red.eccl.q.3.Mon.9. nu.2.de pœn.d.6.ca.placuit.nu.34. de Indulg.Not.31.nu.26.

Teſtari iure nequit beneficiarius de Reditib.eccleſiaſt.ſiue benef.ſit ſimplex, ſiue curatum,neque ad pia , neque ad prophana. De ſpo.cle.§.6.nu.5.

Teſtari multo minus poteſt Religioſus, quàm Clericus ſæcularis, quia nullis locis ille poteſt,cum non ſit Dominus aliquorũ cap.non dicatis. 12.q.1. Sæcularis autem eſt dominus de aliquib.¶De Red.eccl.q.3. Mon.2.num.1.

Teſtari,& velle teſtari diuerſa ſunt. argu.tex.cum gl.l.intendentis. C.de cõtrah. emp. Conſi.1.de teſta.

Teſtari poſſunt milites S.Stephani relicta quinta parte Religioni. Ex priuilegij Pij 5. Conſi.29.de Reg.nu.8.

Teſtari poſſunt Moniales, ſæculares,ſiue colleg aliter, ſiue non collegialiter viuant. Archidiaco.& Cardin.per cap.vltim. 12.quæſt.1in. quia non ſunt veræ Religioſæ cum non faciant profeſſionem.Conſil. 81.de Regul num.18.

Teſtari poſſunt in Luſitania filios habẽtes de ſola tertia parte bonorum ſuorum. Conſi.13.de voto.

Teſtari poteſt etiam vſurarius manifeſtus præſtita cautione.c.quanquã. de vſur. lib.6.quia nullo iure id vetatur, & cũ ſit liber poteſt id facere.l.1. C.de ſacroſ.eccle. Conſi.10.de vſur.

Teſtator.

TEſtator,qui reliquit aliquid dandum illi cui uoluerit dare Titius, uidetur tacitum fideicommiſſum in fraudem legis relinquere.l.lucius.§.fina.ff.de lega. Conſi.2.de teſtam.

Teſtator teſtamento relinquens, ut reſtituatur, quod ipſe poterat reſtituere, ſecurus non diſcedit, niſi excuſetur aliqua bona circunſtantia,quia ſcilicet credit, ꝙ hæres ſuus melius præſtabit id. ¶Manual. cap.17 num.68.

Teſtatoris mens tacita ex cõiecturis elicienda eſt.Barth.l.theopompus.ff.de dote præl.Conſi.2.de teſta.nu. 4.

Teſtatoris intentio ex actu,qui de ſe eſt nullus colligi etiam poteſt inſtar confeſſionis,quia in actu nullo facta præiudicat. Inno.c.qualiter,& quando. de accuſ. Conſil.6.de teſtam.

Teſtatoris iuſtũ præceptum lex eſt, & ad illud ſeruandum hæres compelli poteſt l.filiusfamil.§ diui. el ſecundo. ff.de legat. Authen. de Nuptiis. §. diſponat teſtator. cap.final. 13.quæſt.2. ¶Conſi. quinto. De emptio.num.15.

Teſtamentorum executor. Verbo Executor.

Teſtatoris voluntas non reputatur pro facto etiam in relinquendo Miſſas. ¶ De pœn.c.magna.d.1.nu.23.

Teſtis.

† TEſtes antiquitus Superſtites vocabantur eo,ꝙ ſupra cauſarum ſtatũ proferebant.Nunc verò parte nominis ablata teſtes uocantur.c.forus.de ver.ſig.§. teſtes. Qui & dicuntur legitimi,uel omni exceptione maiores cũ nulla legitima exceptione repelli poſſunt, ſecundũ gl.in c. 1.de conſang.& affi.Silu.

Teſtis mortaliter peccat ſi in iudicio deponit falſum,aut cum dubitat eſſe tale,aut ſi tacet verum in graue damnum alterius, etiam non iuratus.cap.1.de crim.falſ.cum obligatione reſtituendi. Thom.2.2.quæſt. 70.art.4.Timor iuſtus poteſt eum excuſare,quo ad reticentiam veri. argum.cap.ne quis.22.quæſt.5. Cum nouit ſe erraſſe debet ſuum dictum reuocare ſi prodeſſe poteſt cum id facit ſtatim. cap.præterea.de teſtibus. cogend. Vel antequam ſententia feratur.Innoc. recep.Ibi.

Et tunc deſinet eſſe omni exceptione dignus,& maior.iuxta Cardinal.recept. in cap.veniens, el ſecundo.de teſtibus.

Quod niſi iudex credat factum ex ſubornatione illi factam magis credet, iuxta Hoſtienſ.recept.per Anton. & Panorm.d. cap.præterea argum.l.3.ff.de teſtibus. Manual.cap.25.num.40.

Secundò, quando deponit uerum, ſed credens eſſe falſum, vel ſolo timore periurij teſtatur.

Tertiò, ſi ſe falſo excuſet ne reddat teſtimonium, cum tenetur cum oblig. reſtituẽ di. Ange. Verbo teſtis. §. 17.

Quartò, abſentans ſe eadem cauſa. Sot de rat. teg. ſecr. m. 2. q. 7. ¶nu. 41.

Teſtis detegens ſecretũ non neceſſariũ ad damna impedienda, licet particulariter de eo interrogetur peccat. 2. 2. q. 90. art. 1. maxime ſi per confeſs. ſacramentalem, vel conſultationem didicit, niſi aliũde nouerit. ver. Secretum. & verb. Reuelatio.

Teſtis in tali caſu cũ nõ teneatur debet dicere Iudici ſe non teneri, & ſi illũ velit cogere, appellare, & ſi timet illius ſæuitiã abſolute dicere ſe nihil ſcire intelligendo, ita ut dicere poſſit. ¶Ibi. 43.

Teſtis non tenetur ſe offerre ſub pœna peccati mortal. in quamis magna cauſa, niſi de lege charitatis. De lege autem Iuſtitiæ in extremo uitæ alicuius periculo. ¶nume. 44.

Teſtis etiam peccat ſi mercedem accipit, vt verum teſtetur cum obligatione reſtituendi ei, qui dedit. cap. ſanè. 14. quæſt. quinta. Et qui accipit, vt falſum teſtetur ſine obligatione reſtituendi; niſi de conſilio pauperibus tenetur tamẽ ad omnia damna. ¶nu. 45.

Teſtis ſi abſque cauſa non paret Iudici præcipienti, ut denunciet talia peccat. Excuſant, aut ab hoc occulium. Verbo Secretum.

Defectus probationis. Auditio dubia, vel ab eo cui non eſt credendum. Denunciatio eius à quo ipſe audiuit. Si factũ fuit furtum ratione recuperationis. Si per confeſſionem ſacramentalem, vel conſultationem nouit. ¶nu. 46.

Teſtis non ſe debet offerre Aſcendens contra deſcendentes, nec contra. Nec maritus contra vxorem, aut contra. Idem de liberto, & patrono.

Et ſi iſtorum aliquis offeratur nõ debet admitti. Iſti tamẽ priuilegiati in defectum aliorũ poſſunt. arg. glo. c. quãquã. 14. q. 2. & gl. recep. ab Arch. in ca. ſtatuendũ. 2. q. 6. Et ſufficit iuramentũ partis dicentis nõ adfuiſſe alios, q̃ priuilegiatos, dũ nulla intercurrit in contrarium coniectura. arg. ca. 2. §. fi. de iuram. calum. li 6. niſi timeatur aliquod magnum nocumentũ. nu. ¶n. 50. & c. inter verba. concl. 6. n. 809. 810. 811.

Teſtis falſe teſtans nõ reſtituit fiſco bona quærenda, etiamſi verũ teſtatus fuiſſet, Silu. verb. Reſtitutio. 5. q. 7. quia pœna non debetur ante condemnationẽ. ver. pœna. Et intereſſe remotum, & extra rem nõ debetur. l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem. ff. de emp. & vend. ¶nu. 51. & cap. 15. nu. 17. cap. 17. num. 134.

Teſtis ſi varie, & non vno modo loquiẽ illi non creditur. Panorm. & Fel. in prooe. Decret. & citati ab eis. ¶ conſi. 8. de conſangu. num. 6.

Teſtis vnius dictũ in dubio cũ alio eius dicto eſt ad concordiam reducendum. Panor. per ca. cum tamen. de teſtib. non ſolũ, vt non incidat in pœnam, ſed ẽt ut probet ibi Fel. Conſ. 18. de hære. nu. 8.

Teſtis mendaciũ per hyperbolẽ dicens, non peccat. Th. 2. 2. q. 111. ar. 1. loquẽdo de mendacio ſic dicto. Et ſi ita ſe ad pœnam ipſius obliget, non eſt tamẽ puniẽdus, q2 nõ fuit animus verus ſe obligandi, ſed figuratus. Neque peccat ſe ad illam obligãs, iuxta gloſſ. in cap. cum homo. 23. quæſt. 5. Cum non ſit dominus ſuæ vitæ. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. c. contingit. de ſen. excom. ¶ conſil. 14. de teſtib.

Teſtis vnus deponẽs de fama illam non probat iux. doctr. Bar. l. de minore. §. plurimum. nu. 13. ff. de quæſtio. Conſi. 1. de ſec. nup. conſi. 1. de accuſa.

Teſtes, & inſtrumenta æquiparanẽ, quo ad effectum probandi aliquid. leg. in exercendis. C. de fide inſtrument. ¶Conſil. 41. de ſponſal.

Teſti vn co in his, quæ nõ prudicãt ſtaẽ, iux. gl. in c. nuper, de teſtib. & in c. placuit. de conſec. d. 4. ¶ conſi. 7. de teſta. n. 9.

Teſtis in Iudicio præferendus eſt teſti extra iudicium. gl. c. per tuas. de probatio. ¶Conſi. 1. de confeſſ.

Teſtis unus idoneus ſaltim iuratus inducit iuſtam credulitatem. gloſſ. ſingul. & recep. in l. Titio fundus. ff. de condictio. & demonſt. quam poſt alios declarat Feli. ca.

cum

cum contingat de reſcript. ¶Conſil. 39. de præbend. nu. 2.

Teſtis, qui falſum teſtando proximũ non læſit irreligionem commiſit non iniuſtitiã, ideo ad reſtitutionem non tenetur, ſed ſufficit, vt pœniteat, & reuocet ſuum dictum. Si vero læſit, & damnum reſtituit, & pœnituit non tenetur reuocare ne ſe infamet, niſi probabiliter timeatur aliud verum dãnum. ¶Conſi. 1. de teſtib.

Si fidit bonitati rogantis, & affirmat iurando, quod ignorãs peccat, ſed non tenetur reſtituere. ¶Man. ca. 18. nu. 1.

Teſtis aliquis obligatus eſt in foro conſcientiæ, & ex charitate deponere aliquid cum alterum ex defectu ſui dicti videt ius ſuum perdere, qui tamen ad id non poteſt compelli ob aliquod priuilegium. ¶Ca. inter verba concl. 6. nu. 715.

Teſtis tacẽs veritatẽ paulominus peccat quã falſus licet, non omnino tantũ. Falſus, aũt qui omnino mentitur ſine dubio peccat mor. quia Deum, iudicẽ, proximumque offendit. c. 1. de crim. falſi. ¶Ibi. nu. 700.

Teſtis tenetur deponere, qđ ſcit etiã ſi pollicitus fuiſſet ſe nil dicturũ. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. Etiãſi iuraſſet. Inn. c. qualiter. el 1. de accuſ. quia ius iuramẽti ad hoc, non ſe extendit. ca. 1. de iur. iur. lib. 6 ¶nu. 703.

Teſtis, qui vt non deponat contra ſuũ cognatum, aut amicum in cauſa ciuili ſe abſcondit, aut fugit ſciens ſine ipſo non valere probari, quod petitur, nõ minus peccat, quam qui abſcondit teſtamentum. Sot. de rat. teg. m. 2. q. 7. quod fundatur in multis legibus tam canon. quam ciu. ¶nu. 704.

Teſtis poteſt compelli ad deponendũ in cauſis ciuilibus, in quibus agitur de intereſſe partium. Bald. rub. de teſt. cog. & Fel. pro quibus eſt. c. 1. tot eod. tit. Et etiam in cauſis criminalib. niſi adſint alij per quos veritas ſciri poſſit. Hoſti. ca. r. de teſtib. cog. intelli ge, quando occultare veritatem eſſet. pecc. mor. ſecũdum Inn. eo. c. 1. & abſolute in caſu hæreſis. iux. Archid. ca. vt officiũ. §. verũ. de hæret. lib. 6. ¶nu. 205.

Teſtes non compellit praxis Romana in cauſis criminalibus. ¶786. Neque etiam cũ graue damnum ſequitur. iuxt. veriorem opinionem. ¶nu. 711.

Teſtis non debet deponere de eo, quod ſcit p̃ viam confeſſ. quocũque modo 707. Neque de delictis, quę nouit alia via ſi ſunt ſecreta, & iudex interrogat generaliter. ca. qualiter, de accuſ. Nec cũ interrogatur ſpecialiter ſi id non eſt neceſſarium ad impedienda mala, vel non ſit id ſemiplene probatũ, vel non adſint iudicia. 2. 2. q. 20. ar. 1. ¶nu. 708. Vel niſi ſint probata, & id ſibi cõſtet. Caiet. 2. 2. q. 69. ar. 1. ¶709.

Teſtis magis poteſt, & ad minus eſt obligatus contra accuſatum, quam contra inquiſitum, quia contra illũ poteſt ſi vult deponere de crimine occulto, nõ tamen tenetur, niſi modis de quibus ſup. cõtra tamen, ſecundum non poteſt, niſi præceſſerit infamia. Sot. de ra. teg. m. 2. q. 6. ¶210. immo huiuſmodi teſtis ſalua cõſcientiã poteſt ſe occultare, & citatus fugere, & interrogatus tacere veritatẽ in nullo tamẽ mentiẽdo. ¶Ib.

Teſtem ad ſolã punitionẽ delicti nemo ob conſciam ſe debet offerre. Th. 2. 2. q. 20. ar. 1. niſi accuſatio, vel denũciatio ſit neceſſaria pp bonũ publ. Cai. 2. 2. q. 70. ar. 1. 712.

Teſtes cũ deſunt ceſſant priuilegia non teſtificandi, ideo tunc tenetur vir contra vxorẽ, vxor contra virum gl. in ca. quãquã. 14. q. 2. fundata in bonis tex. ¶nu. 812.

Teſtes inhabiles cõprehendũtur in litteris monitorialibus, & poſſũt prodeſſe p̃ iudicio, & ad integrã iã p̃bationẽ. ¶Ib. n. 819.

Teſtis priuilegiati, qui nequeunt, etiãſi velint teſtificari, conueniunt cũ ijs, qui poſſunt ſi velint in aliquo. 820. Nec differunt ab alijs. vt poſſint compelli in defectu aliorum. 821. Sed raro compellẽtur in foro exteriori, quia raro euenit, vt non illis occurrat aliquod damnum. 822.

Teſti monium.

Teſtimonium vnius viri etiam legalis, non ſufficit ad credendum, de malo tertij. gl. memorab. in ca. ſi quis præpoſtera. diſt. 50. pro qua tex. aptiſſ. in c. non ſolum. 2. quæſt. 3.

Secus ſi eſt iuratus, vel deponat de viſu. ¶Rubric. de iudic. nume. 52.

Teſtimoniũ vnius ſufficiens eſt ad cõtrahendum, & impediendum matrimonium.

ca.præterea, el 2. de ſponſ. in quo errauit Maior. 4. d. 21. ¶Man. c. 22. nu. 83. de pœn. d. 6. c. Sacerdos. nu. 27.

Teſtimonium, qui ferre non vult dum poteſt alium à morte liberare etiam non iuſſus peccat. argu. c. 1. de crim. falſi. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 2. Gabr. 4. diſt. 25. q. 6. ¶Manu. cap. 15. nu. 17.

Teſtimonium falſum, qui tulit ob quod quis eſt in periculo perdendi vitam debet recantare etiam cum periculo ſuę uitæ. ¶Ibi. & in Rub. de Iud. nu. 61.

Teſtimoniū falſum, ob tria eſt mortale. Primo ob iuramenti violationem.

Secundo, ob iniuſtitiam notabilem.

Tertio ob perniciem mendacij. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 4. & probatur per ca. 1. de crim. falſ. ¶Ibi. ca. 18. nu. 1.

Teſtimonium ferre non debent, neque poſſunt aduocati, procuratores, cōſiliarij, ſollicitatores, & medici, de eo ꝙ ob neceſſitatem conſilij, vel auxilij ipſis communicatum fuit. Incurreret enim reuelando crimen præuaricationis, falſitatis, uel aliud, vt ait Bart. l. 1. §. 15. ff. ad leg. Corn. de falſ. Speculat. de Aduocato. §. nunc tractemus. ¶Cai. inter verba. concl. 6. nu. 799.

Teſtimonium ferre nemo poteſt de ſecreto ſibi commiſſo, niſi ſit præiudiciale id tacere, & ſi Iudex contrariū præciperet Sot. de rat. teg. m. 1. q. 2. ¶nu. 800.

Teſtimonium ferre nemo tenetur cum ſuo graui damno corporale, vel ſpirituale. Bal c. cum nuncius. de teſti. Fel. & alij in c. dilectorum. de teſti. cog. ¶818.

Teſtimonium ferre debemus de eo etiā ꝙ probare nequimus, dicendo qđ ſcimus etiam cum id iubemur tantū generaliter. Panor. c. ad noſtram. de iur. iu. ¶780.

Teſtimonium ferre debet ſeruus cōtra Dominum in crimine lęſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ. l. pen. ff. ad leg. Iul. Maieſt. Inn. cap. vrgentis. de hæretic.

Sicut & frater contra fratrem in crimine hæreſis. Panormitan. in cap. litteras. de præſump. ¶826.

Teſtimonium eſt ferendum ſuper fidei commiſſo ſecreto, atque illicito. Card. Floren. in conſi. 35. ¶803.

Teſtimonium de malis mala intētione datum ſemper eſt peccatum, & ſæpe murmurationis. ¶717.

Theſaurus.

THeſaurus eſt pecunia ſub terrā, uel alibi abſcondita uetuſtiore tēpore, cuius dominus ignoratur, & de cuius occultatione nulla eſt memoria. l. nūquam. §. Theſaurus. ff. de acqu. rer. dom. & §. theſaurus. Inſt. de rer. diu. & l. 1. C. de theſ. lib. 10. ¶Man. c. 17. nu. 172.

Theſaurus inuentus de iure communi eſt inuentoris. Et ſi inueniatur in alieno ſolo, & caſu dimidium ſpectat ad dominū fundi. Si data opera, & de illius conſenſu habet totum. Si ſine illius conſenſu totus eſt domini probat omnia d. l. 1. & Silue. in Roſ. Aur. caſu 19. ¶Man. Ibi.

Theſaurum, qui inuenerit in aliena domo, vel agro, etiām cōductū ad paruum tēpus, vel ad uitam, ēt in emphyteuſim dimidiū debet domino, quia non eſt integer dominus, & maritus ēt ſi illum in terra dotali. l. 2. ff. ſi ager vect. Et ſi habet dominiū directū dabit dimidium habenti dominium utile, ut colligitur ex Bar. l. ſi is. §. ſi. ff. de acqui. rer. do. ¶Ibid nu. 173.

Theſaurum, qui inuenit in loco ſacro aut Religioſo publico, debet partiri cum ſiſco, ciuitate, aut prelato eccleſię. Si in prædio empto ad nihil tenetur. l. auctore. ff. de rei vendi. licet id ſciuerit de illo, & ignorauerit hoc uenditor. Thom. 2. 2. qō. 66. artic. quinto. quicquid contradicat Angel. ¶Ibi. nu. 175.

Theſaurum, qui arte magica, aut aliis diuinationibus inuenit, peccat, & quicquid inuenit debetur ſiſco. l. 1. C. de theſ. li. 6. 10. Sed quia iſta eſt pœna poteſt illum retinere quouſque condemnetur. Ibi.

Theſaurus indulgentiarum uere eſt theſaurus diuinæ ſapientiæ meritorum, ſcilicet Chriſti, qui eſt diuina ſapientia, quo qui perſeueranter uſi ſunt participes amicitiæ Dei conſumatę effecti ſunt, tanto citius, quanto tardius fuiſſent effecti, ſi illo theſauro non fuiſſent adiuti. ¶ De Iubil. not. 23. num. 7.

Theſaurus Indulg. eſt infinitus, & immenſus. extraua. Vnigenitus. Et ante illam Ioan. Maior. per extrau. Ver. Confitebũtur dixit. ¶Ibi. num. 14.

Theſaurus eccleſiæ eſt theſaurus meritorum Chriſti, & ſanctorũ, vnde prælati eccleſię ſumunt, quo pœnas quas relaxant compenſent. Notab. 15. nu. 1.

Theſaurus ſatisfactorium Chriſti, & ſanctorum eſt diſpenſabilis per Rom. Pontif. Petri ſucceſſorem particulariter uni, vel alteri, & generaliter multis, uel omnibus, aliquando pro totius pœnæ temporalis, aliquando pro partis illius remiſſione, etiam ſine Sacramenti applicatione. ¶Ibi. Notab. decimoquarto. nume. 1. Vide verb. Indulgentia.

Theſaurarius.

Theſaurarius prouiſus de duabus Capellaniis eiuſdem eccleſiæ, nulla eſt ipſo iure priuatus, quia Capellanię nõ sũt cauſæ, nec dignitates, nec beneficia uniformia, & ideo poteſt unam illarum retinere cum theſauraria ſub eodem tecto de iure communi. Fel. in c. ex parte. el 2. de rer. ¶Conſi. 36. de pręb.

Si emit, aut negociatur pecunia publica in cuſtodiam recepta, niſi de ſuperioris conſenſu, vel non ſoluendo, quibus debet ſtatis temporibus abſque conſenſu eorum tacito, vel expreſſo, uel ſoluit, ſed cum damno notabili, reſtituere tenetur. Anto. 2. p. tit. 1. c. is. per ca. pœnale. 14. q. 5. Manu. cap. 23. nu. 94.

Timor.

1 Timor eſt paſſio animæ, & nunquã eſt peccatum mort. niſi retrahat ab eo, quod eſt de neceſſitate pręcepti. 2. 2. q. 125. Silu. ver. Timor.

Timor eſt duplex. Alter filialis, alter ſeruilis, quibus addit D. Thom. initialem, & mundanum, ſeu humanum.

Humanus, quatenus homo recedit à Deo ob mala, quæ timet. Seruilis, quatenus ad eum conuertitur ob timorem pœnę. Filialis cum conuertitur ob timorem culpæ, & offenſæ. Si uero propter utrunque eſt initialis. Mundanus ſemper eſt malus. Seruilis poteſt eſſe bonus, & malus prout habet pro obiecto conuertendi ſe ad Deum ipſum pœnam principaliter, vel minus principaliter. Et iſte eſt alterius ſubſtantiæ à timore filiali, cum habeat obiectum diuerſum, & poteſt remanere cũ charitate ſi minus principaliter reſpicit malũ pœnæ. De poe d. 2. c. ſicut ſeta.

Timor reuerentialis in his, quæ libertati ualde obſunt, excuſat, & annullat profeſſionem. verb. Profeſſio.

Timor pœnæ cum eſt cauſa impulſiua ad Deum ſeruiendum, bonus eſt. Et ſi ſit cauſa principalis eſt minus malum, quàm male ſeruire aliis principibus. ¶cap. inter verba concl. 5. nu. 21.

Timeri poteſt iuſte Deus tanquam cauſa mali pœnę, quam iuſte nobis inſligit. & nec mirum. 26. quæſt. 5. ¶de pœn. diſt. 1. in ca. ſicut ſeta.

Timor damni eius cui debetur, vel qđ exinde proueniet. Reip. poteſt excuſare à reſtitutione. ¶Man. c. 17. n. 61.

Titulus.

† Titulus, quandoque dicitur ſignum 16. q. 5. c. conſuetudo. Secundo omnis cauſa quærendi Domlnij. Vnde dicitur, ꝙ in præſcriptionibus eccleſiaſticis bona fides, & iuſtus titulus exigum. cap. ſi diligenti. de præſcrip.

Tertio, dicitur titulus ipſa eccleſia, ut titulus S. Petri, & c. Vnde ſinguli tantum clerici per ſingulos titulos ſunt ponendi. c. epiſcopi. 80. diſt.

Quarto, dr̃ titu. Canonicatus, vel Clericatus in aliqua eccleſia. Et tandẽ quilibet ordo eccleſiaſticus, & quælibet dignitas. c. ſanctorum. 70. d. glo. in c. dudum. el 2. de elec. verb. intitulatam.

Titulus non priuilegium per immemorabilem præſcriptionem probatur. Verbo Priuilegium.

Titulus ex antiqua Beneficij poſſeſſione præſumitur, ſi eſt pacifica, ut plurimi tenent citati à Fel. in ca. licet, de ſimon. &

cap.illud.de præſump.Conſi.14.de of.iud. ordin.num.4.& 10.

Titulus lapſu 30.anno.vel 40.etiã in val de præiudicialib.præſumitur.Bal.1.p.3.par te q.10.nu.27.Conſi.1.de præſcr.

Titulus per ſimoniam quæſitus eſt nullus. Conſi.18.de ſim.

Titulus canonicus, & coloratus diuerſa ſunt, ideo qui tenetur probare de vno, non ſufficit probaſſe de altero, ſicut de pe tente reſtitutionẽ,probat glo.clemẽt.1.de cauſ.poſſ. qui tenetur probare coloratum, non autem verum titulum.¶De reſcri.n.6.

Tituli ſaltem colorati defectum obijcere poteſt quilibet illi, qui poſſeſſionem beneficii tentat adipiſci. Caſus eſt ſingularis in c.ex parte.de conceſ.præb.¶Ca.Accepta.opp.3.nu.4.

Titulus, ſeu Rubrica allegari poteſt pro Iuribus ſub illis conſtitutis, de quo latiſſime Iaſon in Rubr.de actio.num.9.

Quod tamen non procedit in Rubric. Decreti,ſiue Summariis, quia non ſunt facta ab habente poteſtatem legis condẽdæ. ¶de pœn.diſt.1.cap. Hæc autem verba. in gloſſ.num.6.

Titulum non habere,& illud renũciaſſe paria ſunt.c.quam periculoſum.7.q.1.intel lige quando renunciatio valida eſt. Conſi. 16. de tempo.ord.

Titulus ad quem qs ordinatus eſt alienare nequit.Conc.Tri.ſeſ.21.c.2.de refor. & melius ex extrauag.Siſti 4.& 5.¶Conſi. 16.de temp.ord.nu.3.

Titulos plures poteſt quis obtinere ſuper eodem beneficio,vt illorũ rõne,non ſolum ſe defendere,ſed etiã agere poſſit. Panor.per tex.illi ſing.c.1.de teſti. qui tamen habet ſimiles.Lup. qui allegat Cald. cõſ.7. de elect.¶Ca.accepta.opp.3.nu.3.

Tolerare.

TOlerare ſignificat ſufferre,vel ſuſtinere,ſeu tenuiter alere. Ideo iuſſus nõ tolerare non videtur iuſſus accuſare,quia poteſt qs non tolerare contradicendo,vel nolendo conuerſari,licet non accuſet.Cõſi.4.ne cler.vel mon.nu.4.

Tolerantia Principis circa ea, quæ ſunt iuris humani videtur inducere diſpenſatio nem.iux.gl.celebr. quam Panor.putat ſing. c.quia circa.de conſang. Quod verum eſt de tolerantia approbatiua, non autem de permiſſiua.

Tolerat enim multa,vel quia neſcit, vel quia non deducuntur in Iudicium,vt ſentit glo.cap.denique.diſt.4.Conſi.3.de emptio.num.2.& 11.

Tormentum.

TOrmentum non eſt dandum illi, qui non tenetur reuelare veritatẽ,nec mi nus iuramentum,quod eſt quędam ſpiritualis tortura. ¶C.inter verba.concl.6.n.747.

To[illegible]um non infligitur quouſq; adſit ſemi[illegible]probatio.gl.& Bar.l.maritus. ff.de qu[illegible] Vel indicia,quæ tantum valeant,iuxt.arbitrium Iudicis.Barto.l.final. ff.eod.¶746.

Tormentis, vexari non debet denuo reus ſine nouis ſuperuenientibus indiciis, & qui contrafacit nec leges,nec Deum ha bet præ oculis. Io.Igneus l.fi.C.de quæſt. ¶num.772.

Tormenta non debent inferri illi, cuius delictũ eſt recte probatum. Hippoly.l.1.ff. de quæſt.& in conſi.51.num.5.Quod ẽt vi dentur ſentire Pau.& Marc.l.edictum.& l. Pius.ff.de quæſt.& Io.And.in c. cũ in cõtẽplatione.de reg.iu.¶Ib.nu 771.

Tormenta inuenta fuerunt ad inquirendã,& inueniendam veritatem abſconditã. Euſe.in c.illi qui.5.q.8.¶Ibi.

Tormenta non excuſant à peccato eũ, qui reuelat ſecreta Reip. pręſertim cũ ſint illi in præiudicium. Scot. de rat. teg. ſecr. m.3.q.fi.concl.6.¶nu.561.

Torneamenta. verb. Duellum.

Traditio.

TRaditio Apoſtolica duplex. Aliæ diui næ à Chriſto datæ,vt traditiones Sacramentorum,& Fidei,quarũ Apoſtoli fue runt tantum promulgatores.Alię humanę

& quas

& quas ipſi tanquam eccleſiæ plati introduxerunt, vt de non comedendo ſuffocato, Act. 15. de non ordinando bigamo. 1. Tim. 3. 1. 6. d. per totum. in prioribus nulla cadit diſpenſatio, in poſteriorib. vrique D. Th. recep. quol. 4. ar. 13. ¶conſ. 10. de ſponſ. num. 14.

Traditio Apoſtolorum à ſucceſſoribus veluti per manus ſuſcepta, & obſeruata p diuina ordinatione tenenda eſt. c. eccleſiarum. & cap. in his. diſt. 12. ¶de red. eccle. q. 3. Mon. 2. num. 6.

Traditioni ſuę rei, quilibet poteſt adiicere modum. ca. verùm. de condict. appoſ. cum citatis per glo. & Doct. ¶De ſpol. cler. §. 15. num. 2.

Traditiones Apoſtolicas ſeruare, ac venerari debemus, vt leges diuinas, quando contrarium non reperitur decretū p Sum. Pont. vel Conc. d. c. eccleſiarum. & ca. ſunt quædam. 25. q. 1. quod & Sum. Pont. etiam modo decreuerunt, & obſeruarunt 40. & 41. Can. Apoſtolorum. relati in c. fint. 12. q. 1. & per Clem. li. 2. & 8. de conſt. Apoſtolicis. ¶de redi. vbi ſup.

Traditio Apoſtolic. Sacerdoti matrimonium contrahere vetat. Sed eſt diſpenſabilis. Conſi. 10. nu. 4. & 14.

Tranſcribere. verb. Liber.

Tranſgreſſio.

Tranſgreſſio omnis veræ, & ſpecialis iuſtitiæ, per quam aliquod damnum alteri cuipiam infertur reſtitutionem inducit: non autem tranſgreſſio legis charitatis. Alex. 5. p. q. 87. Et Altiſiod. 4. p. Adrian. 4. de reſtit. q. 1. & Sotus libr. 5. de iuſt. & iur. q. 3. ar. 4. & libr. 4. q. 7. art. 3. Et ratio eſt, quia tranſgreſſio aliarum virtutum cum illę conſiſtant circa actus interiores, non ordinatur ad ablationem alicuius rei exterioris per ſe, ſed tantum per accidens.

Tranſgreſſio vero legum iuſtitię per ſe ad illam ordinatur. ¶Manual. cap. 17. num. 2. cap. inter verba. Concl. 6. de red. eccleſ. q. 2. Mon. 2. nu. 7.

Tranſgreſſio præcepti ob quā lex vetus imponebat pœnam mortis, vel lex Euāgelica illam modo imponit, erat, & eſt peccatum mor. & ad illud obligare poteſt. ¶De lege pœn. nu. 18.

Tranſgreſſio Iuramenti ſecreti inhabilitatem non inducit. arg. c. tua. de iur. iur. ca. fi. de temp. ord. & per not. à Fel. c. ex parte. de reſcr. Conſi. 1. de iur. iur. nu. 2.

Tranſgreſſio legis humanæ iuſtæ, promulgatæ, receptæ, & non abrogatæ obligantis ad mortale, peccatum mortalę inducit. ¶Manu. ca. 23. nu. 40. & prælu. 9. nu. 8. Vide verbo lex.

Tranſgreſſio pręceptorum Decalog. eſt mortalis, niſi excuſet defectus deliberationis, paruitas rei, defectus iudicij. Ca. 2. n. 4.

Et ſi multa ſunt præcepta, quorum generale ſpeciale comprehendat non ſunt niſi vnum peccatum. ¶Ibid.

Tranſitus.

Tranſitus ab una Religione ad aliā iure conceſſus præſupponit illam perfectiorem, ideo ſecure tranſit, qui credit ad illam ſe aptiorem. ¶Conſil. 14. de voto.

Tranſitus, vt ſit licitus, quo ad forum cō ſcientiæ plura requirunt, quàm quo ad forum exterius, vt tradit Silu. ver. Religio. 4. q. 2. ad Carthuſian. autem omnib. Regularibus licet, extrauag. viam. De Regu. Conſi. 68. eodem tit.

Tranſitus ad laxiorem ſine iuſta cauſa. Conc. Trid. impedit ſeſſ. 25. cap. 19. de Regul. Secus cum cauſa, quia eius non fuit mens tollere facultates iuridicas. ¶Conſ. 56. eodem.

Tranſitus ad ſtrictiorem, non eſt contra ius. c. licet. de Reg. qui autem tranſit de Religione non mendicantiū ad aliam, nō fit ad beneficia, aut officia inhabilis, q̄a Cle. 1. de Regul. ſolos mendicantes comprehēdit. Conſ. 57. eod. ti.

Tranſitum ad laxiorem concedere poteſt Generalis cum cauſæ cognitione. Inn. Hoſti. & Panorm. in cap. non eſt. de regul. ¶Conſi. 56. eod.

Tranſ-

Tranſlatus.

TRanſlatus ad aliam Religionem licẽtia non petita, à ſuo Superiore reuocari poteſt. iuxt. gl. in ca. mandamus. 19. q. 5. c. intelleximus. de ætat. & qual. & tenetur redire, ac pœnitentiam ſibi iniũctam ſubire, quia grauiter errauit exeundo contra omnia iura. ¶Conf. 59. de reg.

Sedere debet, iuxta profeſſionem ibi emiſſam, quia eo tempore incipit eſſe regularis. cap. ſtatuimus. de maior. & obed. Et ſi eſt tranſlatus in præfectum, dimiſſa præfectura ſedere debet poſt præfectum in primo loco ob memoriam honoris quem geſſit, niſi adſit, qui maiorem honorem geſſerit. ¶Conſi. 60. eod. tit.

Perdit omnia iura prioris Religionis. c. ſi quis tranſlatus. 21. q. 2. & ca. ne pro cuius libet. 16. q. 1. ¶Conſi. 61.

Tranſlatum ad laxiorem cum cauſæ cognitione non tangit Bulla Pij V. reuocans priuilegia recipiendi Religioſos. ¶Cõi. 72.

Tranſlatus ad beneficium ſeculare deſinit eſſe ordini ſuo ſubiectus. ca. ne pro cuiuslibet. 16. q. 1. ¶Conſi. 2. de teſtam.

Tranſlatus ad alterum ordinem deſinit eſſe prioris ſubditus, vt in ſimili habetur in ca ferrum. 50. diſt. ¶Conſ. 49. de reg.

Habet facultatem tacitam veſtes ſuas transferendi, quia conceſſo vno conceduntur omnia, ſine quibus id fieri nequit. l. penul. ff. de vſufruct. ¶Conſ. 14. de voto.

Poteſt transferre ſecum ſcripta ſua, quę ſunt inutilia Religioni. Ibi. nu. 9. Vide Verbo Regularis.

Tributum.

TRibutũ generaliter ſumptum poteſt dici quicquid tribuitur. gl. nota. in rubr. C. de Annonis, & tributis. li. 10. Diuiditur in publicum, & priuatum. Et ſtrictius ſignificat tãtum id, ꝙ debet Reip. ſiue dicatur à tribubus, vt ait Varro, quod ea pecunia, quæ populo imperata erat tributim à ſingulis proportione cenſus ſoluebatur. Siue (vt ait Feſtus) à tribuendo deriuetur, eo quod ex priuato in publicum tribuatur. Soluitur igitur ex priuatis rcditibus. Ideo differt à vectigali, qui tam ex priuatis, quam ex publicis datur. ¶De lege pœnali. num. 46.

Tributorũ genera varia erãt apud antiquos, vt refert Bud. lib. 4. de aſſe. Quædam appellabantur decimę, quæ ex cultu agrorum debebãtur. Quędam portoria ex merciũ traiectu. Quædã ſalaria ex paſcuis. ¶Ib.

Tributa publica alia ſunt realia, alia perſonalia, alia mixta ſicut, & munera. de quibus in l. munerum. ff. de muner. & honor. Panor, & alij in ca. aduerſus. de immun. eccleſ. Realia ſunt, quę debentur ex ſolis rebus immobilibus, vt ex prædijs Vrbanis, ſeu Ruſticanis, vel alijs deſtinatis ad grani ſuſtentationem, & nomine Canonis appellantur tanquam Canonicum, & regulare tributum. l. 1. C. de indict. Vel ex quæſitis illis, eo cõmodo, quo & priuata, quęrũt. de quibus toto tit. de fund. patrim. lib. 10. Vel ex bonis publicis, quæ conceduntur in emphyteoſim, vel cenſum. Et hæc omnia naturali iure debentur, quo & alij omnes. iuxt. leges omnes. ff. & C. locati. titul. ſi ager uectig.

Tributa perſonalia, & mixta ſunt, quæ debentur, uel ob perſonas tantum, uel ob perſonas, & res ſimul, qualia ſunt, quæ poſtea Reges ſuperinducũt populo, & uocantur captiones, Cenſus, inductiones, Angariæ uectigalia, &c. l. 1. C. de capita. lib. 10. & l. 3. ff. de cẽſ. Vulgo collectæ Gabellę, talię, Guidagia, Pedagia, & Doganæ appellãtur. Et hæc debentur minus naturaliter, & modo extraordinatio inducta, & ita non ſunt fauorabilia. iuxt. gl. ſing. Clem. 2. de offic. ordin. ¶Ibi.

Tributa ſoluuntur Regi, ut prudenter gubernẽt. ¶De datis, & promiſ. nu. 47.

Tributa iuſta authoritate Regia, Imperiali Papali impoſita, aut alia publica conſuetudine immemoriabili, qui non ſoluit peccat, & tenetur ad reſtitutionem. iuxta Hoſtienſ. in ſumm. de pœnit. & remiſſion. ¶Man. ca. 17. nu. 202.

Tributa, quę ſine publica authoritate imponit peccat, & tenetur ad reſtitutionẽ tãquã raptor. Panor. c. ſuper quibuſdã. de uerbo ſign. & excõmunicatur per Bullã Cęnę.

Tributa ſimiliter aliqua parte illicita, qui

qui exigit ſciens id, uel ſcire debens peccat cum obligatione reſti. c. 1. de off. deleg. etiamſi dubitet an ſint licita, & ſua ſponte ſe offert ad exigendum. Secus ſi iuſſu Superioris id faciat. Verb. Obedientia. Ibi.

Tributum ex meretricio quærere peccatum mortale eſt, & à Nicephoro, ut legitur lib. 16. c. 10. hiſtor. eccl. uectigal, & Portorium impurum, & deteſtabile appellatur unde à S. Anaſtaſio, merito imperiali magnificentia fuit ſublatum, quod Platina in uitis Pontif. tribuit Alex. ¶Man. ca. 17. nu. 195. Vide Verb. Vectigal.

Triennalis poſſeſſio. Verbo Poſſeſſio.

Triſtitia.

TRiſtitia de alieno bono ſi proueniat ex eo, quod diminuit propriam excellentiam ad inuidiam pertinet. Si uero ex eo quatenus ſuum bonū pertinet ad odium. Si prouenit ex eo, quod eſt ſibi damnoſum, uel alteri poteſt eſſe bona, & mala, & ad aliam uirtutem, & uitium attinet: ſi naſcitur ex eo, quod ille indignus eſt pertinet ad indignationem, quę eſt mala, ſecundum doctrinam Chriſtianam quamuis non ſecundum Ariſtotelicam, ut docet D. Tho. 2. 2. q. 36. ar. 1. ¶De pœnitent. diſt. 2. cap. ſi quis.

Triſtitia an ex eo, quod Deus bona largiatur malis mor. eſt ſi incuſet in id diuinam prouidentiam in diuidendo. Caiet. 2. 2. q. 46. ar. 2. Similiter id facere deliberate. de bono notabili proximi. Et ex eo, quod non habet tāta bona quāta alij, & tale peccatum eſt qualis eſt finis. ¶Vbi ſupr. & Manual. cap. 23. nu. 188. & de pœn. diſt. 5. cap. fratres. nu. 74.

Tutor.

TVtor ille dicitur, qui præficitur pupillo hoc eſt minori duodecim annorum ſi eſt fęmina, aut 14. Si maſculus ad protegendum perſonam, & bona eius. inſtit. de tutor. §. 1. Differt à curatore, quia ille pręficitur poſt illos annos, & minori 25. aut furioſo, aut prodigo. inſtit. de curat. in principio, & vterque iurat ſe officio ſuo recte vſurum. gl. celebr. Clem. quia contingit. §. vt autem. relig. domibus. ¶Manu. cap. 25. nu. 66.

Tutor ſi eſt negligens peccat, & præcipue in imbuendo pupillū bonis moribus, & retrahendo à vitijs. argūm. cap. duo iſta. 23. quęſt. 4.

Si dat ad lucrum pecuniam pupilli modo vſurario peccat cum oblig. reſtit. ſi pupillus id non faciat. ¶Ibi.

Tutoris officium mulier exequi non poteſt poſtquam ad ſecunda vota tranſiuerit. l. fina. C. quomodo mul. off. tutel. fung. vel poſt ſtuprum commiſſum per eandem leg. ¶Vbi ſupra.

Tyrannus.

TYrannus eſt, qui Dominium, & iuriſdictionem alicuius vſurpauit. Cui, qui aliquid dat petens iuſtitiæ administrationem, aut beneficium, aut gratiā honeſtam non peccat, quia non petit opus ex ſe malum, licet materiam peccandi offerat, immo ad minus peccandum inducit. Caiet. in ſumma. ¶Man. ca. 14. nu. 41.

Tyrannum non poteſt occidere quiuis priuatus, etiamſi ille eſſet hæreſiarcha, vt deceruit Conc. Conſtantienſe. ſeſſ. 18. Vt autem moriatur poteſt rogare ad hoc, vt illius peccata ceſſent. ¶De orat. ca. 19. n. 78.

De Littera V.

Vacatio.

VAcatio inducta per Breuia pręlatis concedi ſolita ad poſſeſſionem capiendam noua eſt, contingit autem per negligentiam expediendi litteras, & incipit à fine ſex menſium. ¶Cap. accepta. opp. 8. num. 37.

Vacatio plena eſt, quando beneficiū vacat de iure, & de facto, non plena autem, quando vacat de iure tantum, ideſt, quando beneficium ſine Canonico titulo poſſidetur.

detur. ¶De ſpoliatio. clericor. §. duodecimo. numer. 3.

Vacationis modus per deuolutionem Papæ narrandus eſt, alias prouiſio erit ſubreptitia. capitul. poſtulaſti. de reſcript. ¶Conſil. 17. de præbend. nu. 2.

Valor.

Valor Miſſæ verb. Miſſa.

Valor orationis tam propriæ, quã alienæ verb. Oratio.

Valor rei iuſtus eſt, quo præſenti pecunia res uendi poteſt. lege ſecunda. §. ſi, hæres. ff. ad Trebellian. leg. quærebatur. ff. ad leg. Falcid.

Quod intelligendum eſt in illo loco in quo res eſt, tempore, & modo commodi venditoris præſente pecunia. argum. leg. precia rerum. ff. ad leg. Falcid. modo ceſſet omne monopolium fraus, & dolus. iuxta Anton. 2. part. titul. 1. cap. 16. §. 2. ¶Manu. cap. 23. nu. 80.

Valoris expreſſio ſecundum taxam Cancellariæ ſufficit ad hoc, vt prouiſio valeat. Felin. in cap. ad aures. de reſcript. Sed ſi fructus excedunt, non eſt valida compoſitio, ſed percipiens tenetur reſtituere coram Deo. ¶Conſ. 73. de ſimon.

Valoris doloſa expreſſio mendacium cũ ſit pernicioſum facit gratiã ſubreptitiam. ¶Conſ. 75. de ſimon.

Valorem maiorem, qui exprimit, vt ſibi beneficium reſignetur, prophanum, & falſum dicit, ſed quia id non eſt precio æſtimabile non commiſit ſimoniam. ¶Conſ. 24. eodem.

Valorem maiorem exprimens, vt reſignatio cum penſionis reſeruatione fiat, ſi ad eſt conuentio inter partes, vt fiat ad perficiendam reſignationem deſideratam, non excuſatur à ſimonia ſaltem æquipollenter.

Si autem non adeſt cõuentio partium, non eſt ſimoniacus. ¶Conſi. 75.

Vanagloria. Verb. Gloria.

Vectigal.

Vectigal principaliter ſignificabat Portorium, quod eſt ſpecies tributi: at nunc latius ſe habet ad reditus tam publicos, quam priuatos, & idem ſignificat, quod tributum. vide ibi, & Verb. Gabella.

Vectigal, qui non ſoluit, non eſſe immunem à culpa ob legem pœnalem contra tales editam. tenuit Alphonſ. Caſtr. in li. de lege pœn. Primo, quia vectigalia iuſte debentur Principibus quare, & Chriſtus voluit ſoluere pro ſe, & Petro. Matt. 17. & iuſſit reddenda eſſe Cęſari, quę Cęſaris erant Matt. 21. Secundo, quia cum ſint operarij Reip. circa tuendam iuſtitiam, & pacem ſubditorum digni ſunt mercede ſua. Luc. 10. cap. ſi tributum. 2. q. 1. cap. tributum. 23. quæſt. octaua. Thom. cum alijs. libr. tertio. de regimin. Princip. capitul. 5. ¶ De leg. pœn. num. 41.

Sed pro contraria parte facit. Primo, quod ſere omnes mercatores contrarium faciunt occultando aliqua. Secundo, quia conſuetudo videtur excuſare, quæ videtur modificare quotam, quæ principibus debetur. conſuetudo enim modificat legem humanam, ſicut poteſt eam tollere, & c. nume. 42. ¶vide verb. Conſuetudo.

Velleitas Verb. Voluntas.

Venatio.

Venatio feſtis diebus prohibita eſt, non audita Miſſa non tamen cum illa, etiãſi fieret quæſtus cauſa, quia nõ eſt ſeruile opus, neque ex numero quinque non ſeruilium prohibitorum. ¶Manu. cap. 13. num. 2.

Venationem prohibere, qui non poteſt ſi illam prohibet peccat cum obligatione reſtituendi emolumentum, quod veriſimiliter impediuit. Gabriel quarta diſtinctio. 15. quæſt. quinta.

Illam autem prohibere poteſt Princeps concurrentibus quinque.

Pri-

Primum authoritas Regia cum conſenſu populi à metu liberi, aut præſcriptio ſine vi,& metu introducta.

Secundum circunſtantia boni finis.

Tertium, vt id faciat in ſuis proprijs prædijs, aut aliorum de conſenſu Dominorum.

Quartum, vt reſtituat omne damnum, quod faciunt illæ feræ aliquibus prædijs.

Quintum ne nimis ob id ſeuere puniat: contrafacientes, etiam prima vice, quia peccaret mortaliter. Silueſt. verb. Reſtitutio. 3. q. 2. & verb. venatio ſub fine. ¶ Man. cap. 17. num. 120.

Venatores, qui permittunt ſuos canes nocere alienis auibus domeſticis, aut ſuos equos, & famulos notabile damnum inferre, peccant cum obligat. reſtituendi. Hoſtienſ. in ſumma. de pœnitent. & remiſſion. ¶ Ibidem numero 125. Idem de piſcatione.

Venatio omnino prohibetur clericis regularibus. Clem. 1. 5. porro de ſtatu Monach. ſæcularibus item ſi ſunt epiſcopi. capitul. 1. & 2. de cler. venat. cæteris, aűt ſecundum gloſſ. ibi id, licet cauſa neceſſitatis, & recreationis, quod autem etiam regularibus concedi poteſt tali cauſa de licentia ſui prælati alias non. ¶ Com. 4. de regul. numer. 26.

Venationi vrſorum, aut aliorum animalium, quæ armis exercetur incűbens clericus, ſi aliquis occiditur efficiť irregularis. Nõ aűt accipitrű, aut aliorum auiű, quin illa ſua natura in homicidium nõ dirigitur, & de illa intelligendus eſt Caiet. ¶ Manual. cap. 27. nu. 237.

Vendere.

VEndens ſcienter male tenetur de euictione intereſſe, quãdo emptor emit bona fide, non autem ſi id ſciat, eſt caſus in l. ſi fundum, & l. emptor adiuncta gloſſ. C. de euict. ¶ Conſil. 5. de empt. & vendit. nu. 18.

Vendẽs ſciẽter liberũ hominẽ ꝑ ſeruo, vel rẽ ſacrã ꝑ prophana ignorãti emptori peccat mor. ſed tenet emptio. ¶ Ibi.

Vendens ſcienter rem alienam, vel alienari prohibitam, & qui id conſulit peccat mort. Ibi. num. 21.

Vendens cenſum non poteſt partẽ precij dare alicui, vt partem cenſus, quæ illi reſpondet ſoluat eius emptori, quia id in effectu eſt mutuare eius pecuniam, vt aliquid lucretur. ¶ De vſur. nu. 113.

Vendens cenſum vane conſtituit ſe poſſeſſorem precario; quia id reprobatum eſt. ¶ Ibi. nu. 137.

Non poteſt dare facultatem capiendi poſſeſſionem, nec renunciare foro. ¶ Ibid. numer. 138.

Nec poteſt obligari ad pœnam ob non ſolutionem, quia extrauagant. Pij 5. prohibet fieri huiuſmodi pœnalia. ¶ Ibidem numer. 136.

Vendere pluris ob dilationẽ, aut minus ob anticipatam ſolutionem vſuram conſtituit, quod ſæpe fit ob neceſſitatem vendentium, aut ementium, & præſertim, quando exceditur iuſtum precium rigoroſum. ¶ Manu. ca. 17. nu. 210. 218.

Vendere quis tenetur rem minus quam emit ſi ſe, ut ſumptus immoderatos, aut deceptus eſt carius emendo, aut ex abundantia earum rerum precium diminutum eſt. Sotus libr. 6. de iuſtitia. quæſt. 3. ¶ Ibid. num. 229.

Vendere aliquid vno menſe pro precio, quo valiturum eſt alio ad quem uſque non eſt ſeruaturus peccatum eſt, cum obligat. reſtituendi quicquid ultra precium tempore uenditionis accepit. capitul. final. de vſurar. Secus ſi erat ſeruaturus tribus concurrentibus.

Primo, ut non ſummum precium illius menſis accipiat, ſed medium. Ale. in l. quod te. ff. ſi certum petatur.

Secundo, ut de precio deducat tantum, quantum ſeruando diminutum fuiſſet iux. expertorum iudicium.

Tertio, ut deducat impenſas quas in ſeruando illud, uſque ad illud tempus facturus erat. Maior. 4. diſt. 15. quæſt. 32. ¶ Ibid. numero 239. Si erat ſeruaturus uſque ad diem præfixum, poteſt accipere precium etiam rigoroſum, quo currit illa die. ¶ Ibidem.

Ven-

Vendere rem non licet precio maximo quo ualebit uſque ad tale tempus ob dilatam ſolutionem. Hoſtienſ. in ſumm. de uſur. Sed bene poteſt id facere precio medio. ¶ numer. 240. & concluſ. trigeſima quinta. de uſur.

Vendere etiam iuſto precio, aut uoluntate principali, ut qui emit ob pecuniæ indigentiam reuendat ſibi ſtatim minoris iuſto precio peccatum eſt. Secus ſi iuſto quamuis infimo. Ange. verb. vſura. §. 60. ¶Ibi. nu. 141.

Vẽdere equum maioris, quam valeat ob dilatam ſolutionem peccatum eſt, licet poſtea tantum valeat ob mortem aliorum, & tenetur ad reſtitutionem. ¶Ibi. nu. 143.

Vendere arma iniuſte bellaturo, aut alia nociua commiſſuro peccatum mortal. eſt. Anton. 2. part. titul. 1. capit. 24. §. 2. arg. capitul notum. 2. quæſtion. 1. ¶Manual. capitul. 23. num 90.

Vendere vetita infidelibus arma, ligna, &c. peccatum eſt mort. & habet annexum excomm. per cap. ita quorundam. de Iudæ. ¶Ibid. num. 93.

Vendere aliquid vltra taxam, legem naturæ de non vendendo nimis care frangere eſt, & conſequenter peccatum contra præceptum, de non furando. ¶Conſil. 3. de emptio. num. 6.

Vendere monetam iuſto precio licet, ſed non emere, vt maioris veneat, quia venditio, non ex emptoris, ſed venditoris vtilitate iuſtificatur. Thom. 2. 2. quæſt. 73. ar. 1. ¶Conſil. 8. de emptio. numer. 2. conſ. 28. de vſur.

Vendere fauorem, beneuolentiam gratiã, &c. & amicitiam qua quis diligitur, & æſtimatur ab altero etiam apud Ethnicos fuit delictum, quia eorum tempore horum venditores fumi venditores appellabatur, vt teſtatur Martialis, & Seuerus. iux. Platin. in vita Pontiani quendam horum vendito rem palo alligatum iuſſit iuridice lignorum fumo necari præcone clamante, fumo periji, qui fumos vendidit. ¶ De datis, & promiſ. num. 32.

Vendere officia ſæcularia. Verb. Officiũ.

Vendere non poteſt Papa beneficium, licet ſic vnire diuidere de fructibus varie diſponere. ¶Manual. capitul. 23. num. 108. verbo Papa.

Vendere vaſa ſacra ſi ſint conflata, licet capitul. aurum. 12. quæſtion. 2. ¶De ſpol. cler. §. 18. numer. 2.

Integra autem non niſi magna neceſſitate ad redimendum captiuos. argum. dict. capitul. aurum. ¶Manual. capitulo decimoſeptimo. num. 205.

Vendere meretricibus ueſtes, ſandalia, &c. modo non adſit conſenſus in peccatum licitum eſt. ¶ Manual. capitul. 20. numero 16.

Vendere fucos, & pigmẽta, & c. monialibus uetandum eſt, licet non ſit pluſquam ueniale, quia id affert multas occaſiones peccandi. ¶Manu. cap. 14. nu. 43.

Vendere quis ſuum poteſt precio quo ſibi ualet, licet alijs non ualeat tantum, peccaret autem ſi id faceret ob magnam neceſſitatem emptoris, uel magnam utilitatem, quæ inde ſibi proueniet. ¶Manual. cap. 23. nu. 83. de uſur. nu. 48.

Vendere Vicarias. Verb. Vicarius.

Vendere aliquid pro deformando aliquo ſecuta deformatione irregularitatem inducit. ¶Manual. cap. 17. nu. 227.

Vendere pluris, quam ſibi fuit impoſitũ quomodo inducat reſtitutionem. verbo Proxoneta.

Vendibilis non eſt, neque locabilis mutuandi ars, cum iure diuino, ac naturali debeat eſſe gratuita. ¶Conſi. 1. de depoſit.

Vendibile non eſt omne, quod non eſt ſacrum, vt homo liber, neque alia inæſtimabilia. ¶Ibi. nu. 16.

Vendibile eſt officium iudicis cum poteſtate iudicandi, & alia officia ſæcularia, licet id prohibeatur. ¶ Capitul. 17. numer. 81. Manual. & capitul. 25. numer. 7. verbo Officium.

Venditio in foro Dei, ſecundum eius cauſam veram conſideranda eſt, non autem ex præſumptione humana. argum. capitul. humanæ aures. 22. quæſtio. 5. & capitul. tua. de ſponſalib. ¶Conſil. 31. de vſur. numero 4.

Venditio in materia ſimoniæ omnẽ con tractum, non gratuitum comprehendit. gl. in ſumm. 1. q. 1. verb. Simonia.

Ven-

Venditio iuſta eſt, quando merces vendibilis, & precium iuſtum concurrunt, quod colligitur.leg.1.ff.de contrahen.emptio.&inſtit.eod.titul.§.precium. ¶Conſi. 1.de depoſit.

Venditio à prohibito alienare nullum ius in emptorem transfert. ¶ Conſil. 4. de empto.

Venditio ſurium hoſpitandi iure naturæ aduerſatur, & maxime, vt accipiat aliquid vltra iuſtam mercedem, quibus & carius aliquid vendere, quam indigenis vetitum eſt. per capitul.1. de empt. ¶Conſi. 2.eodem titul.

Venditioni de eſſentia precium conſtitui debet in numerata pecunia, ſed ſolui etiam poteſt in aliena re. tex. irrefrag.§. item precium.inſtit.de empt. ¶ Conſil.1. eodem titul.

Venditio cum pacto,ut pro parte precij non ſoluti cenſus annuus ſoluatur uſuraria eſt.¶Conſi.2.eod.

Venditor.

Venditor rei venditæ fructus ob precium nõ ſolutũ integre poteſt accipere, quando locupletatio accidit emptori cum venditoris iactura,æquitas enim vult, ut nemo cum aliena iactura locupletetur. l.iure naturæ.ff.de reg.iur.& c.locupletari. eo .titul.lib.6.

Quare quando uenditor rei accepta parte precij retinet illam cum ſuis fructibus, donec totum ſoluatur.iuxt.l.Iulianus.§. afferri. de actio. & empt.emptor partem debet habere pro rata precij ſoluti. iuxt. leg. vltimam.titul.de fund.dot. Et contra ſi prędium venditum fuit datum emptori ſoluta parte,& recipit omnes fructus, medietatem illorum debet reſtituere, pro quibus fructibus poteſt venditor accipere tot pro centum.¶Conſi.5.de vſur.

Venditor per duos contractus alterum uidelicet venditionis pecunia numerata, alterum mutui ratione lucri vere ceſſantis, vel per vnum æquipollentem illius, capere poteſt intereſſe precij non ſoluti, quia non refert, quod quid ex æquipollentibus fiat.leg.final.ff. mand. & capitul.licet ex quædam. de teſtibus. ¶Conſil. 19.eodem.

Venditor rel iure locationis nil capere poteſt de illa, quia iam effecta eſt alterius. ¶Conſil. 31. eodem titul. de vſur. numero 5.

Venditor rem carius vendere nequit ob priuatam vtilitatem, quæ ex ea in emptorem cedit, quamuis poſſit ob eam, quam ipſe in venditione deperdit. Thom. 2.2.q. 77.artic. 1. Scotus 4. diſt.15.quæſt.2.¶De cambijs.num.58.

Venditor ſibi non ſoluto precio, poteſt rem venditam in pignus accipere tranſacto termino, quod ſibi conſtitutum emptori erat ad ſoluendum,& fructus accipere ſi vere patitur intereſſe damni,vel lucri. ¶Conſi.29.de vſur.

Venditor lucrum ceſſans ſine mora pro uenieus nequit capere. Innoc. cap. fin. de vſur.Sotus libr.6.de iuſt.& iur.q. 1.artic.3. ¶Conſi.5.de vſur.

† Quam opinionem Author reijcit in Com. de vſur. numero 50. vide verbo intereſſe.

Venenum.

Venenum alicui propinare ad experiendam Thiriacam, vel propinatum ſumere, non eſt peccatum, ſi credit illam factam debito modo poſt experientiam factam in aliquo bruto. Secus autem ſi ante. ¶Manual. capitul. 15. numer. octauo.

Veneni negociatio licita eſt, quando illud eſt tale, quod alij admixtum vſui hominum vtile poſſit eſſe, leg. quod ſæpe §. veneni.ff. de contrahen. empt. ¶De pœnitent. diſtinct. 5. capitul. negocium. numero 25.

Venia.

Venia digni ſunt omnes, qui per pœnitentiam, & confeſſionem illam, quærunt modo illa ſit legitima.

¶De

¶De pœnitent.diſtinct.1.capitul.poteſt fie ri. numero 7.

Veniæ nomen in extrauag. 1. de pœnit. & remi. non intelligitur de venia maculę, nec reatus ſiue obligationis ad pœnam, ſed impropriè de venia temporali in Purgatorio perſoluenda. ¶De Iubil. Not. 10. numero 6.

Veniam prior petere debet, qui prior offendit in pari iniuria, quod ſi poſterior eſt maior, poſterior debet illam prius petere. Silueſt. Aurea Roſa.caſu.56.¶Manual.capitul.14.num.25.

Veniam lapſis non eſſe dandam, qui affirmat, hæreticus eſt.¶De pœn.diſt.1.cap. quantus.nu.1.

Veniale peccatum. Verbo Peccatum.

Verbum.

VErba in obſcuris potius, vt communiter, quam pro minimo accipiuntur, & in dubio, id quod eſt veriſimilius inſpiciamus.gl.recep.in cap.in obſcuris.de reg.iur.lib.6. Et ſecundum materiam ſubiecti in conſiderandi ſunt. cap. intelligentia. de verbo ſignif. ¶Com.1.de regul. num.20.

Verba cum effectu ſunt intelligenda. §. hæc autem verba.de pœn.diſt.1.cap. relatum cum multis allegatis in gl.de cler.non reſi.¶Com.4.de reg.nu.14. & Com.ſ.ca. hæc autem.num.6.

Verba ſubiunctiui modi potentiam quã doq; ſignificant.cap. t. dicat.23.quæſt.4.de pœn.diſt.6.ca.1.nu.6.

Verba promittentis, aut concedentis, non comprehendunt niſi primum actum. leg.bonos.§. hoc ſermone. ff.de verbo. ſignific.intellige, quando diſpoſitio eſt nimis onerosa, aut odioſa, & quando primus actus eſt validus. Fallit quando primus actus non ſatisfacit Felin.ca.2. de tregua & pace, quando æquitas contrarium ſuadet.¶De red.eccl.q.3.Mon.9.

Verba in proprio ſenſu regulariter ſunt accipienda.leg.non aliter.ff.de leg.capitul. ad audientiam de decim. ¶Conſil. 34.de hæretic.

Verba in dubio ita accipienda ſunt, vt vitio careant, ideſt in neutram partem. capit.2.de regul. iur. & leg.merito.ff. pro ſocio. Et ſemper benigniora ſunt præferenda.leg. ſemper.ff.de regul.iur. quod etiam in legibus fit.leg. benignius.de leg. ¶Conſ. 18.de hæret.

Verba ſunt proprie intelligenda, niſi de contraria mente loquentis conſtet. leg. non aliter, ff.de legat.3.capitul præterea.de verbo.ſignif. ex litteris.de ſponſal.& iuxta materiam in qua pronunciantur etiam ſi ad illum effectum prodeſſet accipere illa impropriè. capitul.rogo. & gloſſ.2. quæſt. 3.capitul.dilectiſſimis cum gloſſ.12. quæſt. 1 Clem.1.cum gloſſ.verb.Hortamur.de teſti.¶ Capitul. inter verba conclul. 6.num. 781.¶Conſi.56 de ſent.excom.

Verba ſunt iuridice.ſecundum intentionem intelligenda, & non ſecundum eius rigorem. formaliter enim in qualibet facultate illa ſapientes intelligunt, aptus eſt tex. in leg.in delictis.§. 1. ff.de noxal. ¶Conſil. 57. eodem.

Verba generaliter collatoria, non obligant. leg. final. de teſtament. & capitul. cum veniſſent.de inſtitut.¶Conſil. 29. de ſimonia.

Verba futuri temporis pœnam ipſo iure non infligunt.iuxt.gloſſ. ſolemn.recept. capitul.in pœnis.de regul.iur.lib.6. ¶Conſil.20.de temp. ordin. conſ.17. de hæretic. numero 1.

Verba ex fine ad quem referuntur intelligi debent.leg.1.§.non autem. ff.de flumi.¶Conſi.18.de hæret.nu.12.

Verba Canonum, & legum in dubio propriè ſunt accipienda. l. non aliter. ff.de legat. 3. & capitul. ex litteris. de ſponſal. ¶Conſi.82.de reg.

Verba futuri temporis, faciam, ſeruiam, &c.tripliciter accipi poſſunt. Primo pro demonſtratione propoſiti. Secundo pro euentu. Tertio pro promiſſione. Caietan. 2.2.q.88.art.1.¶Conſi.8.de voto.

Verba (volumus, decernimus, &c.) nonũ ius introducunt. gloſſ. Clem. 1. de offic. Vic.

vic.& Clem. 1. de rerum permut. & gloſſ. Clemen. per litteras. de præbend. & aliæ, quas citat Felinus in capitul. Decernimus. de Iudic. num. decimo. ¶De ſpoliat.cleric, §.6.num.ſeptimo.

Verba (Declaramus) ſignificant ius antiquum.iux.gl.recep.clem.litteras.de reſc. ¶de ſpol.cle.§.8.num.9.

Verba (Nullo modo, & nullo tempore) prægnantia valde ſunt, & omnem modũ excludunt,etiam diſpenſatorium,& extraordinarium.argum.glo.ſing. in clem. vt hi, qui,de ætat.& qual.& clem. 1. de re iudic. Panorm. & Felin de Reſcript. except. 21. nume. 62.

Verba (ſeu, vel ſiue) accipiuntur expoſitorie, ita ut uerba, & non ſenſum diſiungant.Panorm. capitul. inter cæteras. de Reſcript. ¶Conſil. 66. de Regula. numer.quinto.

Pro quibus dictionibus quandoque accipiuntur etiam coniunctiones copulatiuæ (ac, &) quæ proprio ſignificatu diuerſa important,iuxta gloſſ.memorabil. in Rubric.ff.de iuris & facti ignor. & gl.cap. quærelam.de ſimonia. ſicut patet in extrauag.Pij 5.de Regular. ¶Com.4. de Regul. num.39.& 69.

Verba (uideri,cenſeri, & ſimilia) fictionem denotant, ut ait Bart.communiter recept.l.ſi is qui. ff.de vſucap. ¶conſi.10. de cler.non reſid.nu.6.

Verba (penitus,nullatenus) non inducunt reuocationem generalem ipſo iure, propter alia iura , quæ aliud declarant, ut ſentit Felinus. ¶De Reſcript. 13.cauſ.nullita.num.ſexto.

Verba incidenter poſita, in Conſtitutione , vel Statuto non probant. capitul. ſi Papa. de priuileg. libr.ſexto. ¶De Cambiis. num.60.

Verba (dictum , factum , concupitum) in definitione peccati pro actibus dicendi, faciendi, & concupiſcendi, accipiuntur. Gabriel.poſt alios.2.quæſt.35. ¶Manu. prælud.7.num.7.

Verba (ignoſcere, indulgere) exponit Hugo,quem ſequitur Archid. & Cardin. Non cognoſcere , vel pro non cognito habere . Indulgere blanditiis tractare.

¶De pœnitent.diſtinction.prima. capitul. libenter.

Verba (ſcientes, facientes, præſumẽtes, audentes) in pœnalibus non ligant, qui bona fide ignoranter, aut imprudenter fecit. ¶Manual.cap.vigeſimo ſeptimo.num. 141. De datis. nume. 155. & capitu.accepta.opp.octaua.num.33.de Regu. Com. 4.nume.61.

Verba (Mandamus, præcipimus, obligamus, uetamus, prohibemus, & teneatur, debeat, obligetur, &c.) poſita ſimpliciter,etiam ſecundum legem Eccleſiaſticam ad ueniale tantum obligant , niſi materia ipſa præcepta, uel prohibita aliud requirat. ¶ Manual. capitul.23. nume.49. De Iubilæ.Notabil. 32.num.51. & Notab. 33.num quinto.

Verba animarum ſunt earum deſideria. De ſilent. in diu. off.nu.12.

Verba turpia, qui dicit cum ſcandalo aliorum in præſentia mulieris ſuſpectę ſine cauſa neceſſaria, aut vtili peccat. ¶Manu. cap.14.nume.31.

Verborum mutatio ad faciendum errorem deſtruit Sacrament. quod omnes confirmant 4.diſtinct.1.¶Conſi.3.de clandeſt. deſponſ.num.9.

Verba etiam in materia odioſa, quę proprie ſignificant , omnia includunt Aretin. in l. cum lege.ff. de teſtament. ¶De ſimonia.num. quinto.

Verborum diuerſitas ſenſum verborum de ſubſtantia Sacramenti corrumpens, facit illud nullum.cap.multi.cum glo.de con ſecr.diſt.4.¶Ibid.num. 7.

Verborum intelligentia à cauſis dicendi ſumenda eſt . capitul. intelligentia. de verborum ſignificat. ¶Conſi. 34. de Regular. num.tertio.

Verbum (Beneficium) non ſemper curata includit, ut in gratijs, & expectatiuis, nõn ex defectu ſignificationis, ſed ex intentione diſponentis. capitul. cum in illis.de præbend.libr. 6. ¶ De Iudæis. Not. 5.numer.8.

Verbum (debet) in materia electionis neceſſitatem non inducit. ¶ Conſil. 1. de elect. numer.7.

Verbũ (nullatenus)actus nullitatẽ indu

Mm cit

cū ipſo iure. iuxta glo celebrem. Clem. 2. de ſequeſt. ¶conſi. 16. de temp. ord. num. 4. & conſi. 42. num. 2.

Verbum (Huiuſmodi) eſt reſtrictiuum. l. Huiuſmodi. ff. de lega. 1. ¶Conſi. 1. de Bigam. num. 6.

Verbum (videbitur) iudicium boni viri requirit. Bartho. cum glo. ſuper extraua. Ad reprimendam. ¶Conſi. vigeſimo ſeptimo. de tempo. ord.

Verbum (oportet) aliquando non inducit neceſſitatem, ſed honeſtatem, & conuenientiam, vt in leg. 1. ff. de iuſt. & iure. cum gloſſ. 2. quæ citat alia iura. ¶De lege pœn. num. 1.

Verbū (penitus) nullitatem ipſo iure ſignificat. gl. ſing. l. ſi quis aduocatorum. C. de poſtulan. ¶conſi. 60. de ſimo.

Verbum ſubſtantiuum (Eſt) ſonat veritatem rei, ſed verbum (cenſendus) ſignificat præſumptionem, iuxt. notat. per Bar. & Iaſ. l. ſi is qui pro emptore. ff. de uſura. ¶de cambiis. num. 3.

Verbum(non ſuffragetur)poſitū in Concil. Trid. cap. 12. ſeſſ. 24. Cum ſit negatiuū recipit exceptionem. Et ſi extendatur ad titulum corrigitur regula de triennali poſſeſſione. Ideo intelligendum eſt de adiutorio, quod det poſſeſſio ad quærendos, uel non perdendos fructus, non quo ad titulum. ¶Conſi. quinto. de verbo. ſignificat.

Verbum (omnino) aliquando ſignificat ſine aliqua conditione, uel modo. gloſſ. memorabil. capitul. ex parte, primo de offic. delegat. aliquando ſignificat ipſo iure. gloſſ. in lege prima. §. ſi pecuniam. ff. de depoſit. aliquando totaliter. iuxta tex. de pœniten. diſtinct. quinta. cap. 1. §. ponat. ¶Com. d cap.

Verbum (Transferre) pro concedere nonnunquam ponitur. ¶De Indulg. Not. 23. nume 15.

Verbum (omne) ponitur pro ſingulis generum, id eſt pro omnibus ſpeciebus, & indiuiduis poſitis ſub nomine cui adiungitur, & ſecundo pro generibus ſingulorum, iuxta illud : omne animal fuit in arca Noe. Vide Auguſtin. quarta diſt. 42. & Accurſium leg. prima. §. ius naturale. de iuſtit. & iure. ¶De pœn. diſt. 2. c. quia radix. nume. 4.

Verbis orationis, & præſertim ſacramētalibus quicquam addere, vel interponere etiamſi ſemper Sacramenti eſſentiam non impediant, peccatum eſt, vt tetigit Fel. ca. cum dilecta. de reſcrip. Thom. 4. d. 13. q. 3. De orat. cap. 19. nu. 45.

Verbum unum, & idem ad diuerſa relatum frequenter diuerſa ſignificat. c. ab excommunicato. de reſcr. & c. quoniā abbas de offi. deleg. ¶de eleem. nu. 50.

Verecundia.

VErecundia non eſt cauſa iuſta adeundi alienum confeſſarium relicto ſuo Parocho, immo quo plus quis verecundiā patitur eo plus ſatisfacit. cap. quem pœnitet. de pœnit. diſt. 1.

Et uerecundia eſt vna de circunſtantiis confeſſioni neceſſariis. cap. falſas. diſtinct. quinta. de pœnit. fallit hoc tamen, quando uerecundia poſſet eſſe periculum tacendi aliquod peccatum, aut circunſtantiam neceſſario confitendam. ¶De pœn. diſt. 6. cap. placuit. num. 149. & 150. ¶Manu. cap. 7. num. octauo.

Veritas.

VEritas virtus eſt, qua quis oſtendit ſe qualis ipſe ſit, iuxta Thom. recept. 2. 2. quæſt. 109. ar. 3. ¶Cap. humanæ aures. quæſt. 2. num. 1.

Veritas præualet præſumptioni in foro conſcientiæ. ca. tua. de ſponſal. ¶Manu. cap. 17. num. 211.

Veſtis.

VEſtibus precioſis, & mollibus vti, vt ex his honorem non meritum aucupemur, peccatum eſt, inordinatus enim eſt talis appetitus, ſecunda ſecundæ quæſt. 69. Et qui ſe magnus exiſtimat, aut magna mereri ex his ſtultus eſt. 2. 2. quæſt.

120. art. ſecundo. ad tertium. Idque maxime clericis eſt prohibitum. cap. clerici. de vita, & honeſtate cleric. ex Innocent. 3. in Concil. generali. Et ante illum ca. litteras. 23. diſtinct. quod Gerſonus in Tractat. de tempo. 2. par. alphab. 39. maxime exaggerat. ¶ Cap. inter verba. Conclu. 5. nume. 62. Com. 4. de Regul. num. 27.

Veſtibus ornatis vti, iuxta ſui ſtatus decentiam, non eſt peccatum. Ad leuitatem autem, & ſine alio fine mortale eſt, vel veniale, quia licet ſit contra virtutem non eſt tamen contra charitatem. Caieta. ſecunda ſecundæ quæſt. 169. art. 1. ¶ Man. cap. 23. num. 19.

Veſte adeo tenui vti, vt pudenda appareant, mortale eſt, quia prouocat ad luxuriam. ¶ Ibidem.

Veſtibus Religioſorum, vti in obbrobrium illorũ, & in illis perſonatus ad turpia incedere, peccatum eſt. argum. ca. cum decorem, de uita & honeſtate clericor. Secus ad leuitatem, aut delectationem ſine tali obbrobrio. ¶ Ibid. nu. 23. De pœn. diſt. 6. cap. Sacerdos. nu. 110.

Veſtes clericorum nimia longitudine, vel breuitate eſſe non debent, ſed tales attingere, & illos non excedere, iuxta dictum cap. clerici. Inn. 3. & cap. non litteras. 23. diſt. Clem. 5.

Ideo veſtes caudare ad inanẽ gloriam, & vanitatem pertinent. ¶ Cap. Inter verba. concl. 5. num. 67. & 68.

Vicaria.

Vicariam quærens per quemcunque contractum non gratuitum, etiam ad tempus committit ſimoniam. cap. licet, de pœnis. & cap. ad veſtram, de ſimonia. Et licet iure non ſit priuatus officio clericali, ſecundum Hoſti. Panorm. & communem in ca. 1. per illũ tex. ne prælati vices: meretur tamen priuari. Et talis contractus eſt ipſo iure nullus, & tenet relinquere vicariam, ut iuſte pœniteat. argum. c. ſi res. 14. q. 6. Non eſt tamen ipſo iure excommunicatus per extrau. 2. de ſimonia. Quia vicaria non eſt beneficium, per adducta contra Fel. c. poſtulaſti. de reſcr. Neque eſt ipſo iure inhabilis ad illam, quia nullo iure id cauetur. Secus de uicaria perpetua, quę eſt beneficium. clem. 1. de off. vic. ¶ Conſi. 9. de præb.

Vicaria, quæ eſt iuriſdictio temporalis, alterius naturæ eſt. Ideo de illa ſupradicta non ualent. ¶ Ibidem. & Manual. capit. 23. nume. tertio.

Vicariatus.

Vicariatus generalis, non eſt dignitas incompatibilis. Clem. 2. de reſcri. poteſt tolli, & mutari. Modo ſolet habere poteſtatem ab eo cuius eſt vicarius. c. quamuis. & cap. ſi delegatus. de offic. delega. lib. 6. ¶ Conſi. 9. de elect.

Vicarius.

Vicarius dicitur dupliciter primo improprie omnis, qui alterius vices ſupplet, ut Archi. aliquando vicar. Epiſcopi dicitur c. 2. de of. Arch. nec ſuſpẽditur ipſo iure eo, ꝙ officiũ ſui principalis ſuſpendatur, aut vacet. Secundo proprie, & eſt ille, qui mortuo, aut priuato prælato cuius eſt vicar. definit, & ille eſſe ipſo iure de quo toto tit. de off. vic. gl. ſign. clem. fin. de procu. & cap. 1. de offi. vic. ¶ Com. 3. de Regul. num. 22.

Vicariorũ quatuor ſunt genera. Primo, vic. generalis ipſe cuius tribunal unum eſt cum epiſcopi tribunali. c. 2. 2. de conſe. li. 6. & c. Romana. de appell. li. 6. Secundo, vicarius perpetuus, qui ponitur in eccleſia Parochiali alteri annexa. iuxt. cap. extirpãdæ. §. Qui uerò. de præbend. Tertio, vicarius temporalis, qui propter abſentiam Rectoris ab Epiſcopo ponitur. iux. c. cum ex eo. de elect. lib. 6. Quarto vicarius ab alio Rectore, uel vicario perpetuo ad modicum tẽpus poſitum, iux. ea quæ ſcribit Petrus ab Anch. clem. 1. de offi. vic. not. 4. ¶ De pœn. d. 6. cap. placuit. nu. 69.

Vicarius generalis Epiſcopi non eo ſolo, quod ſit vicarius poteſt cognoſcere de crimi-

criminibus.c.licet.de offic.vic. Nec conſerre beneficia.cap.fin.eod.

Sed frequenter per ſpeciales clauſulas augetur eius poteſtas, manet tamen idem numero.¶de pœ.d.t.c.ſerpens.nu.4.

Vicarius generalis Epiſcopi debet eſſe Idoneus ad ſuum officium. cap. quoniam in pleriſque, de offi.ordin. & ibi Panorm. quare debet callere lingua latina apud latinos,& græca apud græcos. Et ſi non eſt talis peccat conſtituens,& conſtitutus, argumen.l.idem iuris.ff.ad leg. Aquilia. cap. non eſt putanda. 1. q.1. Sed forte teneret conſtitutio modo eſſet clericus in minoribus ſaltem. ¶conſi.3.de off. vic.

Si ſuus Epiſcopus eſt excommunicatus non propterea ille eſt talis, nec debet uitari.cap.1.de offic.vic.lib.6. ¶conſi.12. de ſent. excomm.

Habet iuriſdictionem ordinariam. cap. Romana. cum glo.de ſentent.excommun. libr. ſexto.

Ideo poteſt delegare facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis ſuo Epiſcopo. Etiam ſi ſua auctoritas eſſet delegata cum ſit facta ad uniuerſitatem cauſarum, iuxta leg.nec.de iuriſdict.omn.iud. ¶Conſil.15. de maior. & obed.

Vicarius epiſcopi ſi non eſt ſacerdos matrimoniis non poteſt intereſſe. iuxta ordinationem congreg.ſupra Concil. ¶conſil. 1.de offic.iud.ord.

Debet præcedere omnes præter epiſcopum,ſecundum Panorm.conſi.21.& conſi.22.tenet quod conſuetudo in contrariũ non valet,quem ſequitur Fel.in cap.ſtatuimus.de maio.& obed. quos probare videtur Caſſaneus lib.de Gloria Mundi. par.4. conſid.44. At contrarium practicatur, & cõſuetudo poteſt eſſe rationabilis præſcripta, ſi habet per ſe aliquem rationabilem reſpectum,ideo poteſt præualere quodcũque humanam ius. ¶Conſi.3.de maiorita. & obedient.

Intellige quando ipſe eſt vnus de capitulo. ¶conſi.2.de offic.vic.

Vicarius Perpetuus Parochialis, unitæ dignitati inſtituendus eſt ad præſentatione illius,qui dignitatem habet, vt ſatis probat ca.extirpandæ.de præbend.

Neque id Iudic. videtur tolli per Conc. Triden.cap.ſeptimo.ſeſſ.7.de reform.quia verba id non indicant. ¶Conſi. nono. de præbend.

De illo autem arbitrari pertinet ad epiſcopum, quod ſi male arbitrabitur appellabit.¶Ibidem.

Vicarius foraneus periculis debet occurrere animarum.ca.irrefragabili. de off. ord.ideo prohibens aliquem approbatum audire confeſſiones ex cauſa, non peccat. conſ.29.de ſent.excom.

Vicarius generalis ſi conſtituatur à capitulo Sede vacante,debet eſſe doctor,vel licentiatus,per c.16.Conc.Tri.ſeſſ.24.Cõſi.3.de offic.vic.

Vicarius debet uti poteſtate ſibi tradita iuxta intentionem Domini principalis illam tradentis.l.1. ff de offic.procu. & cap. fina.de præbend. iuxta illud 1. Corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo miniſtros Chriſti. ¶De redimen. eccleſ.quæſtion. prima. Mon.42.nume.4.

Vidua.

Vidua realiter fornicata non poteſt ſana conſcientia retinere bona relicta ſibi à marito ea conditione, ut caſte viueret.¶Manu.cap.23.nu.62.

Secus ſi relicta ſit vſufructaria quo ad nuberet idem de viduo. ¶Cap. vigeſimo quinto. num.65.

Vidua, quæ iuxta regionis conſuetudinem domi ſe continens Miſſam non audit per dimidium,vel integrum menſem, non peccat,ſecus ſi per plures, vel annum ſecundum Silueſt.verbo Miſſa.quæſt.2. Anton.2.p.tit.9. cap.10.§.2. Sed contrarium ſit in quibuſdam prouinciis, vbi conſuetudo habet, vt per annum domi maneant. ¶Ibid cap.21.num.4.

Vidua cogitans de copula licite habita cum Marito peccare non videtur,quia nullam tranſgreditur legem. vt reſoluit Caiet. tom.primo. Tractat. decimo tertio. dubio decimo. Quia cum præteritus actus coniugij non ſit peccatum, ita nec delectatio de illo.

Quæ

Quæ reſolutio vera eſt, modo non adſit præſens delectatio venerea, & inordinata, & maxime cum periculo pollutionis, vel conſenſu in copulam præſentem, ita vt poſſit gaudere ſe fuiſſe coniugatam, & habuiſſe copulam licitam, & inde delectationem naſcentem. ¶ De pœnitent. diſt. 1. capitul. ſi cui.

Vidua poteſt fieri Religioſa manendo in ſua domo. capitul. de viduis. 27. quæſtion. ſecunda. ¶ Conſil. 20. de regular. numero tertio.

Poteſt vouere ſolemniter, & tacite caſtitatem ipſo facto, & velum profeſſionis ſuſcipere, & portare. capitul. vidua. de Regular.

Poteſt benedici benedictione viduali. Ration. diu. offic. libr. 2. capitul. 2. Non tamen conſecrari conſecratione virginum. ¶ Conſi. 4. de regul.

Vinculum.

Vincula duo ſunt fortiora vno. ca. 1. de tregua, & pace, & Auth. itaque. C. commun. de ſucceſs. ¶ Conſi. 5. de maior. & obed. conſ. 52. de ſponſ.

Vindicta.

Vindictam ne aſſumant parentes, vel amici prohibere debet, quilibet iniuria affectus ab aliquo, quod niſi faciat peccat. ca. Petrus. de homi. ¶ Manu. capit. 15. num. 17.

Vindictæ appetitus ſubito conceptus ratione non aduertente, nec deliberante eſt tantum venialis. ¶ Capit. inter verba concluſ. 6. num. 488.

Violare,

Violare Eccleſiam. verb. Eccleſia.
Violare virginem. verb. virgo.
Violare feſtum. verb. Feſtum.
Violare votum. verb. votum.

Violentum.

Violentum appellatur cuius principiũ eſt ab extrinſeco paſſo non conſentiente vim, ſiue non adiuuante. l. 1. ff. quod metu. cauſ. Tho. 2. 2. quæſt. 175. artic. 1. ad 1. Ideo in actione facta per uim ſimpliciter homo nihil meriti, aut demeriti habet, neque prodeſt, neque nocet, quo ad illum forum, quia non eſt actus humanus. ¶ Manu. & prælud. 6. nu. 4. & per hoc differt à Metu. verb. Metus.

Violentus non poteſt eſſe aliquis actus uoluntarius, quia uoluntas non poteſt abſolute cogi, ſiue per uim præciſam ad actum à ſeipſa elicitum. Thom. 1. 2. quæſt. 6. articul. 4. Ibid. numer. 6. & conſil. 4. de iur. iur. numer. 2.

Vir. Ver. Maritus. Ver. Coniux.

Virginalis Caſtitas. Verbo Caſtitas.

Virginitas.

Virginitatem amittere eſt circunſtantia neceſſario confitenda. verb. Circunſtantia.

Virginitatem uouens animo perpetuo, illam ſeruandi, & poſt uotum violatum, proponit non continere mortal. peccat. 2. 2. quæſtion. 88. articul. 3. ad 2. Secus autem eſſet ſi uouiſſet eam non ſeruare, dum amiſit, qu à actus agentium non operantur, vltra fines eorum. verbo Actus. ¶ Manual. cap. 16. num. 43.

Virginitatem ſeruare melius eſt, quam matrim. contrahere. cap. integritas. 32. q. 1. ¶ De Iudæis. Nor. 2. nu. 10.

Virgo.

Virgo nulla manens uirgo fit prægnãs regulariter, pôt attamẽ forte virgo, cõcipere, ſine clauſtri violatione ex

ſemini viri. Thom. quol. 6. ar. 18. ¶Conſ. 3. de frig. & mal. nu. 23.

Virgo cupiens ſcire concubitus delectationem etiam ſine experimento, peccat mort. peccato curioſitatis, ſi autem cũ experimento peccato luxuriæ. Caieta. 2. 2. q. 67. ar. 2. ¶Man. c. 23. nu. 25.

Virgo ſi habuit uoluntatem fornicandi deliberatam tenetur confiteri ſe eſſe virginem. ¶Cap. 6. num. ſeptimo. verbo uirginitas.

Virgo putata corrupta, tamen ſecrete poteſt nubere viro non reuelando ſuã corruptionem, qui ſatis æquo animo illam ferret. Si autem probabiliter credat illum ſatis iniquo animo id laturum, non poteſt illi nubere, quia vel ſe periculo mortis exponit, vel ſaltem dat illi cauſam, ſpreto matrimonio diſcedendi. ¶Cap. inter verba. Concluſio. prima. nume. 21.

Virgini ſatis eſt ad tuendam caſtitatem ſi non conſentit in foro Dei, ut patet de Sancta Lucia. 32. quæſt. 5. in ſumm. & apud Sanctum Thom. 2. 2. quæſt. 65. arti. 3. ad 4. ¶Manu. ca. 16. num. 1.

Virginem, qui deflorat ſiue illa vere talis ſit, ſiue putata talis eſſe dolo, & deceptione, quia illa ſe offert, aut leuiter rogata conſentit ad nihil tenetur, quia ſcienti, & conſentienti non ſit iniuria. c. ſcienti, de regul. iur. lib. ſexto. In foro cõſcientiæ. In foro verò exteriori tenebitur dotare, uel in uxorem accipere. capit. primo. de Adulter. vel dotare, & fuſtibus cædi. cap. 7. eodem.

Niſi ipſe probet contrarium. Panormit. Ibidem & Anton. 2. p. titul. 5. capit. 6. §. 1. ¶Man. cap. 16. num. 16.

Si autem illam, quando uere, erat talis, doloſe, vel importunis precibus corrupit, ſiue promiſſione eam ducendi in foro fori, tenetur ad quod dictum eſt.

In foro uero poſt ad ducendam, uel ſaciendum, quod maneat contenta, & reſarciendum omne damnum, quod illi obuenit, iuxta boni viri arbitrium, non autem ad omnino dotandum, quouſque a Iudice condemnetur. ¶Ibi. nu. 17.

Si promiſit eam ducturum animo uero, uel ficto in utroque foro ad explenda promiſſa tenebitur. capitul. qualiter. de pact. niſi eſſent valde inæqualis conditionis, quia tunc ſufficit, ut damnum, quod pati ille poteſt, tollat; quoniam promiſſio uim habet precum importunarum.

Idem dicendum, quando ex hoc magnum ſcandalum obuenturum timetur. Teneť etiam ad placandum Patrem, & ſatisfaciendum pro iniuria illata. Thom. ſecunda ſecundæ q. 154. ar. 6. Caie. Ibi. & Anton. vbi ſup. ¶num. 18.

Virginem, qui deflorauit dolo, aut importunis precibus, etiamſi illa æque bene nubat, ſi maritus defectum deprehendit, & propterea illa grauiſſima detrimenta patiatur, tenetur in foro conſcientiæ ad detrimentum ex fractione ſigilli illatum. Secus uero id ſi non deprehendat. Si vere illa virgo non erat, ſed reputabatur talis ex fractione ad nihil tenetur, quia vere non fregit, ſed tenebitur ob ereptam famam. Maior. 3. diſtinctio. 73. quæſt. 33. ¶nume. 19.

Eadem omnia debent intelligi in ſacrato, uel coniugato deflorante, excepto ꝙ non tenebitur ducere cum non poſſit. ¶conſi. 1. de ſponſal.

Virginem etiam per uim ſtuprans ſi illã ad alium locum non adduxit pœnã raptus non incurrit Pau. Caſtr. l. ſed plures. C. de epiſ. & cler. per l. ſed eximendi. ff. ne quis eam, &c. ¶conſ. 1. de rapt.

Virginem, qui deflorare poteſt, poteſt etiam matrimonium contrahere. ¶conſi. 3. de frig. & maleſ. nu. 3.

Virtus.

Virtus eſt habitus animæ bonus, bonum faciens habentem, ſecũdum Auguſt. Thom. 1. 2. q. 71. ar. 1. Man. prælud. 5. nu. 1. & c. 23. nu. 2.

Virtus omnis moralis, & Theologa multo magis inuendibilis eſt, quia inæſtimabilis pecunia, & eſt ſimpliciter uirtus. Intellectualis autem ſecundum quid, & quatenus talis. 1. 2. q. 58. ar. 2. ¶de datis, & promiſſ. nume. 47.

Vir-

Virtus moralis eſt habitus electiuus in mediocritate conſiſtens. 1.2.quæſtion.64. art.1.& quæſt.55.ar.5.

Bona qualitas mentis, qua nullus male vtitur, & Deus in nobis ſine nobis illam operatur,& hęc definitionis particula, ſoli virtuti infuſæ conuenit, à qua ſi altera particula dematur tam infuſæ, quàm acquiſitæ conueniet.

Cuius virtutis medium non eſt communiter medium rei,ſed rationis, non quod ſit in ipſa ratione poſitum, ſed quod ipſa ratio, quo ad nos illud conſtituit. Conſiſtit enim in conformitate ad rationem. ¶De pœniten. diſtinction.prima.cap.charitas.el ſecundo.

Virtus vna poteſt eſſe alia maior, tam in diuerſis, prout ſunt diuerſarum ſpecierum, quàm in vno, & eodem ſubiecto, diuerſo tamen tempore, ſicut intelligit D. Gregor.hom.15.ſuper Ezech. Et probatur exemplo Apoſtolorum petentium à Chriſto,vt fidem augeret.¶De pœniten.diſt.2. cap. cum Sanctum.

Virtus ſua nemini nocet,ideo ex maiori virtute hominis peccantis malũ nõ creſcit,ſed ex eius abuſu.¶De pœn.diſt.5.ca. 1.§.Ingratus.

Virtutis quatuor ſunt conditiones neceſſarię. Primo,ꝙ ſit ſciens. Secundo, eligens. Tertio, ad debitum finem ordinata. Quarto,ꝙ immobiliter operetur. 2.Ethic. De pœ.d.5.c.fratres.nu.5.

Virtus non repugnat peccato, ſed illud ſibi compatitur,non autem compatitur ſibi meritum.D.Thom.1.2.q.71.ar.4.¶Manu.prælud.5. nu.14.

Virtus relicta ſũmus dolor eſt, ſicut felicitas amiſſa ſumma infelicitas,facit c.ſunt qui.de pœn.diſt.2.¶Ibid.ca.conſideret.§. defleat.nume.1.

Virtus quælibet comitata aliis ad ſalutẽ neceſſariis poteſt nos Deo præſentare.De pæn.d.1. ca.qui Sanctus nu.1.

Virtutes, & ſi nobis non inſint à natura,non tamen ſunt contra naturam,neque contra inclinationem naturalem, immo ſecundum naturam, vt rectè probatur d. Thom.1.2.q.65.ar.1.q.71.ar.2. ¶De orat. cap.20.num.33.

Virtutes omnes, qui compendioſe vult quærere eo animo debet operari, quæ ad vnam virtutem ſpectant, vt non ſolũ propter illius extrema vitia ab ea non diſcedat, ſed neque ob aliarum quarumcunque. ¶de pœ.d.5.c.fratres.n.117.

Virtutes omnes ſaltem morales eſſe cõnexas ſententia eſt omnium Philoſophor. vt dicit Ariſt.6.Eth. Aug 6.de Trin.Greg. li.13.Moral.facit c.vbi ſana.14.q.1. & glo. in ca.niſi cum pridem.de Renunc.Panor. & Dec.in c.cauſam.de prob. ¶Ib.n.107.

Quorum quidem annexionem prudentiæ attribuunt. nu.114.

Virtutes Theologicæ pręcedũt morales ſecundum omnes,per ea quæ ſcribit d.Th. 1.2.q.62. De pœ.d.1.c.libenter.

Virtutes tam Morales,quàm Theologicæ à Deo,paucis in baptiſmo infunduntur cum gratia,vt tenet d.Th.& alij.iux.cle.1. §.fin.de ſumm.Trin. ¶De pœn.diſt.2. cap. omnis.num.8.

Virtutes omnes ſunt habitus,& qualitates, quæ animam magnifice exornant ex Auguſt.2.de lib.arb.& Tho.1.2.q 55.ar.4. facit gl.c.ille tex.de pœn.d.3. ¶Cap. inter verba.concl.4.nu.17.

Virtutes in medio vitiorum ſunt poſitę, ideo ſunt duplo pauciores. Ariſt.2 Eth.relatus à gl.c.charitas.§.fi.de pœ. d.2. Com. illius cap.num.2.

Virtutis non cuiuslibet actus eſt neceſſarius,vt patet de virginitate.¶de Iudic.in Rubric. num.76.

Virtutes omnes per vnum actum peccandi, qui ad vnum pertinet uirium labefactantur.¶De pœniten.diſtinctio. 5. cap. fratres.nume. 113.

Virtutes alterius,qui tacet cum eius notabili damno, quando rogatur de eius uita,& morib peccat mortaliter.¶Cap.inter verba.concl.6. num 14.

Vis.

† Vis eſt maioris rei impetus, ꝙ repelli non poteſt.l.2.ff.quod met.cauſ. & eſt duplex priuata,& publica.Silu.

Vis illata excuſat, quę ad faciẽdum illa,

quę alioquin facere teneretur. ca. quoniã. 28. d. ¶ conſ. 9. de cle. non reſi.

Vim ui repellere licet, omnia iura clamãt vt habet c. olim. el 1. de reſtit. ſpo. & l. ſciẽtiam. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. & l. 1. ff. de vi, & ui armorum. & l. 1. C. vnde vi. ¶ Man. c. 15. n. 3. & de Iudę. No. 11. n. 13.

Vi extrahere aliquem de loco Sacro ad quem confugit mort. eſt. c. definiuit. & ca. reum. 17. q. 4. ¶ Ca. 25. n. 17. ver. Iudex.

Viſitatio.

Viſitatio facta per actum ſecundum ſe venialiter malum, non quærit indulgentiam, quia tollit deuotionem, quæ actualiter requiritur ex Bulla. Qui uero viſitans ſolum peccat peccato extrario ſatisfacit. Quare viſitatio cuius maior pars ſaltem externa eſt bona moraliter ad Indulgentiam ſufficit. argum. l. quod maior pars. ff. ad Municipal. ¶ De Iubilæ. Notab. 32. nume. 46.

Viſitatio eccleſiarum, ad acquirendam Indulgentiam debet fieri eodem die cũ id Bulla requirit, à cuius verbis non eſt recedendum. ¶ De ora. c. 10. nu. 40.

Viſitatio quatuor eccleſiarum facienda triginta diebus in anno Iubilæi pro Indulgentia quærenda ſat eſt, vt fiat diebus interpolatis per totum annum. ¶ de Iubil. not. 32. num. 41.

Viſitatio eccleſiarum facta ob vanã gloriam peccatum eſt veniale.

Viſitationis actus pro indulgentia acquirenda poteſt fieri male, dupliciter. Primo, ita vt ſit malus venialiter, puta ſi fiat ob finem malum. Secundo, faciendo venialia, quæ non contingunt actum illum, ſed ſunt extraria, vt qui concupiſcit aliquam paruam vindictam. ¶ De Iubilę. vbi ſupra. nume. 45.

Viſitationem monialium, qui impediũt ſunt excommunicati. Clem. Attendentes. §. fin. de ſtatu monach. ſi à viſitatorib. admoniti non ceſſant, quæ monitio debet fieri ſecuto impedimento, non autẽ ante. ¶ Man. cap. 27. num. 140.

Vita.

Vita præcedit omnia bona extraria, vt recte tradit Sot. de Rat. teg. ſecr. Men. 1. q. 3. Cuius ſolus dominus Deus eſt. Deut. 32. Ego occidam, & ego viuere faciam. Cuius etiam maius dominiũ à Deo acceperunt Domini, & Rectores, quàm cæteri priuati. cap. ille gladium. 23. quęſt. 4. Eſt baſis, & fundamentum reliquorum bonorum, ad quam tuendã maior eſt nobis inſerta cura, quàm ad tuenda alia. l. & vim. ff. de iuſtit. & iure. cap. dilectio. de ſentent. excommunicatio. libr. ſecundo. quia de illa comeandi non eſt nobis collata facultas. 2. 2 q. 64. ar. 5. ad 3 ¶ Ca. inter verba. concl. 4. nũ. 20.

Vita auſterior cur potuit Indici Monialibus, non autem fratribus Minoribus conuentualib. ver. Clauſura.

Vita non eſt amittenda, propter famam ablatam Illuſtris familiæ, quia maius eſt bonum, contra Sotum. ¶ Manual. cap. 27. num 91.

Vita proximi magis eſt diligenda, quã noſtra bona exteriora, quando adeſt caſus neceſſitatis, ſed ſine illo magis noſtra curę eſſe debet. 2. 2 quęſt. 64. art. 7. ¶ Manual. cap. 15. num. 2.

Vita noua ſola non eſt iuſta pœnitentia. ¶ De pœniten. diſt. 1. cap. non ſufficit. verbo Pœnitentia.

Vita ſolitaria melior eſt, quàm ſocialis. Thom. 2. 2. q. 188. ar. 8. Simpliciter loquendo. ¶ de pœn. diſt. 2. cap. primus. Competit perfectis cum debeat eſſe per ſe ſufficiens iuxta illud Heb. 5. Perfectorum eſt ſolidus cibus. Et ideo non conuenit iuuenibus, ſed in virtutibus multum exercitatis ſecundum Caie. ¶ Ibid.

Vita ꝑ debito ciuili nõ debet dari, quia eſt inæſtimabilis. ¶ Manu. cap. 17. nu. 89.

Vita conuenit cum fama, & libertate in hoc, ꝙ utraque eſt inæſtimabilis. & licet l. 1. & l. fin. ff. de his qui deie. uel effud. præcipiat, ut pro ablutione famæ, & vitæ aliquid detur, hoc intelligitur, quo ad recompẽſationẽ dãni conſequẽtis ex ablutione. Et ideo diuus Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 62. artic. ſecundo. Eodem modo loquitur

quitur de reſtitutione famæ, & uitæ. ¶ Ibidem num. 90.

Vita hominis eſt altioris ordinis, quàm laus, honor, fama, &c. ¶ Ibidem nu. 87. & cap. 24. nume. 17. de finibus. numer. 5. Inter verba Concl. quarta. num. 20. Conc. quinta, num. 59.

Vitæ Chriſtianæ perfectio ſubſtantialiter in charitate conſiſtit, in aliis autem animæ uirtutibus accidentaliter, ut exprimit cap. charitas. de pœnitent. diſtinct. prima. Et declarat uterque Thom. 2. 2. quæſt. 184. ar. 1. Thom. opuſ. 18. ar. 1. ¶ Com. primo. de Regul. num. 9.

Vitæ mutatio difficilis eſt. Auth. de Monachis. §. 1. ¶ Com. 3. de Reg. n. 30.

Vitæ ſuæ nemo Dominus eſt, aut membrorum, l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. cap. contingit el 1. de cler. excomm. ¶ Manu. cap. 15. num. 2.

Vitæ propriæ nemo renunciare iure poteſt. leg. non tantum. ff. de appellatio. ¶ Ibidem num. 28.

Vitæ cum periculo mortali vti aliquo ioco mortale eſt. ¶ Ibidem nume. 8. verbo Iudas.

Vitam longam optare naturaliter non eſt peccatum, ſic autem perpetuo uiuere, quia delectatur bonis temporalibus. Adrian. 4. de confeſſ. quæſtion. 4. ſub finem. ¶ Ibid cap. 2. nu. 20

Vitam ponere pro uita proximi tenetur, qui falſo teſtificatus eſt, &c. verbo Teſtis.

Vitam profundere pro amico, & eius bonis licet, & pro actu virtutis modo id fiat cordate, & prudenter, quia licet eius non ſit Dominus, eſt tamen eius cuſtos cum poteſtate ponendi illã pro Deo, Rep. amico ſuis bonis, & actibus uirtutis. Sotus lib. 5. de iuſt. & iure. q. 1. ar. 6. ¶ Manu. cap. 17. num. 87.

Vitam abbreuiare per abſtinentias indiſcretas, etiam ſine tali intentione morr. eſt. c. non mediocrirer. de conſecr. diſt. 5. Thom. 2. 2. q. 147. ar. 3. Secus ſi exiſtimat probabiliter illas non eſſe indiſcretas. iux. Caie. ibi. ¶ Cap. 25. nu. 12.

Vita carens ſpirituali, non poteſt actu uirtutis ſpiritualem agere, id eſt recipere Sacramenta. argum. ca. ueniens. de præsbyter. non bapt. ¶ De pœniten. diſtin. 1. cap. tres ſunt autem.

Vitium.

Vitium eſt contra naturam hominis, quatenus homo eſt. d. Tho. 2. 2. q. 71. ar. 2. & compatitur ab actu bono. ¶ Man. prælud. 5. nu. 14.

Vitium rei occultum, qui illud ſcit tenetur manifeſtare, quando emptori eſt notabiliter damnoſum, ſi autem neſcit excuſatur, ſed cum reſciuerit, tenetur ad reſarciendum damnum. ¶ Manual. capit 23. nume. 89. De pœniten. cap. qualitas. diſt. quinta. num. 33.

Vitia contraria contrariis virtutib. curanda ſunt, quia contraria contrariis curãtur. iuxt. glo. cap. Affectum, 26. q. 7. ¶ De pœn. d. 2. ca. ſi quis. nu. 7.

Vitia, quæ maxime in ætate puerili, & iuuenili, & etiam uirili imbibimus, eradicanda ſunt puniendo, & exercendo nos in actibus contrariis. ¶ Ibid. num. octauo. vide verbo Peccatum, Malum, Crimen, Delictum, Culpa, &c.

Vitia multa fingunt ſe eſſe virtutes, ut tenacitas, parſimonia, effuſio, largitas, crudelitas, zelus iuſtitiæ. c. ſæpe, 41. d. ¶ Ca. inter verba. concl. 6. nu. 748.

Viuere.

Viuere in ſolitudine ſimpliciter melius eſt, quàm in ſocietate, quod videtur innuere. capit. nuptiæ. 32. quæſt. 1. quia ſolitudo eſt inſtrumentum ad perfectionem quærendam, & potius cõuenit contemplatiuis, quam actiuis. ¶ De pœn. diſt. 2. cap. 1.

Viuere non præſumitur homo vltra centum annos. l. fin. C. de ſacroſ. eccl. ¶ Conſil. 15. de ſponſal.

Viuere, qui ſemper appetit in hac vita peccat. ¶ Manual. capitul. 11. numero 20. & capitul. 23. numer. 14. vide verbo vitam longam.

Volun-

¶Conſil. primo. de teſtament.

Voluntas captatoria, niſi ad pias cauſas non ualet. leg. captatoriæ. ff. de hæred. inſtit. ¶Conſi. 2. de teſtam.

Voluntas beatitudinem uult neceſſario, & ſimiliter, quæ illam conſequuntur. Tho. 1. 2. quæſt. 82. articul. 2. ¶Conſil. 1. de filijs præsbyt.

Voluntas poteſt, ſine intentione contingere. cap. 1. de eo, qui fur. ord. recep. ¶Conſi. 7. de temp. ordin. nu. 8.

Voluntas coacta non eſt ſimpliciter uoluntas, ſed conditionate. Deci. l. eius. ff. de regul. iur. ¶De pœn. diſt. 7. capit. ultimo. §. quod quamuis. nu. 12.

Voluntas radix eſt omnium bonorum, atque malorum, & conſequenter meritorum, & demeritorum. ¶De pœn. diſt. 1. ca. perfecta. num. 4.

Voluntas vera, & expreſſa delectandi ſe de tranſgreſſione præcepti, licet quis non proponat tranſgredi mortalis eſt. ¶Manu. capit. 2. num. 2. Immo etiamſi eſt tacita, & interpretatiua. iuxt. communem, quæ colligitur ex Auguſt. 10. de Trin. & Mag. 2. ſen. diſt. 24. Thom. 1. 2. quæſt. 4. Anton. 3. part. titul. 5. capitul. 1. Maior. 2. diſt. 24. quæſt. 8. verb. Delectario.

Voluntas patiendi martyrium non eſt tanti effectus, quanti paſſio ipſa. verbo Martyrium.

Voluntas, quando reputatur pro facto vltra prædicta. vide de Iub. Not. 19. nu. 4. & Not. 22. nu. 5. 10. 18.

Voluntate vna, qui multos occidere deſiderat, tot peccata committit, quot ſunt mala, aut perſonæ quas deſiderabat occidere. ¶De pœnitent. diſt. 5. capitul. 5. §. conſideret. numer. 13.

Voluntas, ſeu anima velle potẽs non poteſt abſolute cogi ſiue per vim præciſã ad actum à ſeipſa eliciendum, neque à Deo. ¶Man. prælud. 6. nu. 6.

Voluntarium.

VOluntarium tam ſimpliciter, quam ſecundum quid. vide verb. Actus.

Votum.

VOtum eſt promiſſio deliberate Deo facta de aliquo bono maiori à Superiore non irritata, eſt definitio Magiſtralis omnium Theol. 4. diſt in. 48. & Tho. 2. 2. q. 88. ar. 1. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 2. & omnium Canoniſtarum in c. litterarum. de vot. Cũ ſit promiſſio requitit animum ſe obligandi, & non requiruntur verba expreſſa. Cum ſit deliberata non ſufficit, vt fiat ſubito, ſed tantum requirit deliberationem, quantum ſufficeret ad peccandum, vel merendum. Palud. 4. diſt. 48. gloſſ. capit. mulier. 32. quęſt. 2. licet ſit facta ex iracundia, vel aliqua paſſione, quam vſum rationis, non præuertit. Ioan. And. & communis in ca. dudum. de conuerſ. coniug. ¶Man. cap. 12. nu 24. Com. 2. de reg. nu. 67.

Votum omne mediate, vel immediate Deo fit. Tho. dict. q. ar. 5. Et cum ſit de bono non valet de re illicita. ca. in malis. 22. q. 4. Neque requirit, ut bonum illud ſit de conſilio neceſſario, ſed ſatis eſt, ut ſit de cõſilio, aut de præcepto. Tho. Ibi. ar. 2. Quare nihil valet uotum faciendi, aut committendi id, cuius contrarium, ſecundum ſe melius eſt, vt non mutuandi pecuniam, poteſt tamen irritari à Superiore, & ideo non ualẽt vota filiorum, Religioſorum, &c. ſi irritentur. capitul puella. 20. quæſt. 2. ¶Ibidem numero 23.

Votum omne ad ſui obligationem, & obſeruationem ſub pœna peccati mor. obligat. eccl. 5. ca. licet. de voto. Tho. Ibi. ar. 3. Et in temporis momento fieri poteſt, quia ſufficit, quod deliberatio promiſſionẽ præcedat præcedentia cauſæ non temporis, facilius tamen diſpenſantur, quæ tali deliberatione fiunt, quam ea quæ mature. ca. 1. de uoto. Si igitur uotum fiat, ſine uerbis expreſſis modo adſit ſufficiens deliberatio dicitur uotum mentale. ¶Ibi. nu. 26.

Votum abſque animo adimplendi factũ obligat, non autem ſi fiat animo non ſe obligandi, ut ait Card. d. cap. 1. de voto. & ratio huius eſt, quia in primo caſu promiſſio eſt uera, in ſecundo autẽ eſt ficta, ideo non obligat. Verbo Promiſſio.

Votum

Votum de re neceſſario euentura non obligat, neq; de re illicita, immo ſi eſt mortalis, mor aliter peccat, qui id uouet. Neque de re indiffetenti quatenus indifferens eſt, ut de non ſuendo mendoſe, ſecus ſi ueſtiatur aliquo bono fine, quia tunc res indifferens euadit bona. argum. capitul. paratus. 23. quæſt. 1. capitul. qui emendat. 45. diſt. ¶Ibi num. 28.

Votum ſimiliter de non obſeruando conſilia Chriſti non ualet. capitul. final. §. final. 22. quæſt. 4. Palud. 4. diſt. 38. quæſt. 1. & peccat, qui ſic uouet, uenialiter tamen. ¶Ibid. num. 29.

Votum in finem malum, non valet, vt facere Eleemoſinam ob vanam gloriam. Secus ſi fiat propter bonum ex illo ortum, vt ſi gratiarum actionem pro filio ex concubina habito ¶nu. 30. 31.

Votum eſt duplex alterum ſolemne, quod ſit profeſſione tacita, vel expreſſa Religionis approbatæ, vel ſacrorum ordinum ſuſceptione. capitul. unde de voto, lib. 6.

Alterum ſimplex, id eſt quod non eſt ſolemne, ſiue illud occultum ſit, ſiue publicum.

Votum quodcunque maiorem uim obligandi habet, quam iuramentum. 2. 2. quæſt. 89. articul. 8. Maior. 4. diſt. 38. quæſtion. 4. Contrarium docet, ſed conciliantur, vt opinio Thom. ſit vera, quando votum principaliter reſpicit honorem Dei, iuramentum vtilitatem proximi. Maioris opinio tunc præualet, quando utrunque habet idem obiectum Deum ſcilicet, aut proximum. Vel dicendum cum Medina. lib. 5. capitul. 22. de contmen. quod votum eſt ſanctius, iuramentum autem firmius, quare bonum ex uoto plus habet meriti, quam aliud. Thom. Ibid. articul. 6. & opus. 17. capitul. 12. gloſſ. ſingular in principio. de religion. & vener. ſanctorum. ¶ Ibidem numero 32.

Votum ſuo tempore non adimpletum, ſine impoſſibilitate iuris, vel facti, habet annexam obligationem, vt iterum adimpleatur, niſi obligatio cum tempore tranſierit. ¶Ibid. nu. 33.

Votum, quod continet ſtulta temeraria, vana credendo, quod obligent niſi deponatur conſcientia, & tranſgrediatur, peccatum inducit.

Votum, qui emittit alicuius rei, quam, præſtare ſe non poſſe cognoſcit, animo ſe obligandi peccat.

Votum licitum, qui violat peccat toties quoties, capitul. licet de voto, niſi adſit legitima cauſa, excuſat autem obliuio, grandis ægritudo, &c.

Votum de re minima tranſgredi peccatum eſt, ſecundum Caiet. 2. 2. quæſt. 89. art. 2. ſed minime iuxt. Sotum libr. 7. de iuſtitia, & iure. quæſt. 3. articul. 1. quod eſt uerius. ¶Ibi num. 40.

Votum, qui intra tempus præfinitum, non adimplet, peccat, Thom. vbi ſupra articul. 9. ad 3. niſi habuerit animum ſe non obligandi ad ſtatim. Caiet. in ſumma. ¶ Ibidem num. 41.

Votum, qui fecit ſub conditione, ſed offert impedimentum ne illam admittat, Ricard. 4. diſt. 38. quæſt. 3. articul. 3. ¶nu. 42.

Votum conditionale, conditione adimpleta obligat. argum. leg. cedere diem. ff. de verb. ſignif. & capitul. ſi pro te. de reſcript. libr. 6. Ideo, qui uouet ad fugiendum aliquod crimen, niſi adimpleat, quod promiſit, peccat. ¶nu. 43.

Votum factum cum circunſtantia, ridicula, aut vana obligat, quo ad ſe, non autem, quo ad illam circunſtantiam, vt qui voueret ire genibus ad uiſendam eccleſiam, ſi fecerit tale quid, ferendo buffonem ore, adimpleat uotum, non autem circunſtantiam precipue, quando circunſtantia eſt rei impoſſibilis.

Vt eundi Hieroſolymam pedibus, quia res impoſſibilis ſub uotum non cadit. argument. leg. nepos procul. ff. de verbor. ſignific. capitul. facit. 22. quæſtion. tertia. ¶Ibidem.

Votum de virginitate ſeruanda, verbo Virginitas.

Votum de non ducenda vxore, non obligat ad continentiam Roſel. verb. Impedimentum. 4. §. 12. Factum abſolute, & ſine aliqua circunſtantia, iuſtificante de ducenda vxore non valet, quia id eſt deſcendere de ſtatu perfectiori. Ibi.

Votus

Votus Religionis, qui impedit peccat. Palud.4.diſt.15.q.3.art.2. Anton.1. p.tit.2. cap.1.& eſt communis, niſi adſit aliqua iuſta cauſa, & tunc non cadit in canonem.ca. 18.de regul.Conc.Trid.ſeſſ.25. ſecundum Sotum lib. 4.de iuſt.& iure.quæſt.6.art. 3. ¶numer.44.45.

Votum Religionis alteri perſuadere non eſt valde laudabile. iuxt.Caiet. 2.2. q.189. art. 9. Quia qui uoto ingrediuntur minus alacri animo onera illius ſubeunt, quàm qui uoluntate, etiam ſi alterum ſit licitum. iuxt.Tho. vbi ſupr.¶nu.46.

Votum talis Religionis, qui facit vbi non ſeruatur regula, neque adeſt ſpes poſt breue tempus reformationis non obligatur ad illam ingrediendam, neque aliam, quia tale uotum factum eſt ex euentu illicitum.Maior.4.diſt.38.q.40.¶Ibi.

Votum Religionis in genere, qui facit, tenetur quærere Religionem, quæ illum recipiat, non tamen ſi ſpecialem, aut ſpeciale Monaſterium uouit, & non uult illum recipere, quia limitata cauſa limitatum effectum producit.¶Ibi.

Et ſi talis non habebat animum obligandi ſe ad continentiam, non tenetur ſeruare illam, & ſi fuiſſet admiſſus, & deinde exiuit, peccauit ſi contraxit, ſed tenetur reddere debitum cum animo tamen adimplendi votum prout potuerit. Caiet.2.2. q. 189.¶Ibi.nu. 47.

Votum de ingrediendo Religionem poteſt fieri dupliciter. Primo ad eam probandam, quemmodum videtur vouere ille, qui ſimpliciter uouet, & tunc ſi bona fide ingreditur poteſt intra annum exire, eo quod ille uiuendi modus ſibi non placet.cap. ad Apoſtolicam.de regul.

Secundo modo ad eam profitendam, & iſti nihil huiuſmodi efficere licebit, ſed debet diſpenſationem impetrare ex cauſa, quæ uiro prudenti uideatur iuſta.¶Ibidem numero 48.

Votum, qui emittit de ingrediendo Religionem, & laxiorem ingreditur peccat. 2.2.quæſt.fin.tenetur tamen perſeuerare in illa.cap. qui poſt uotum. de regul. lib.6.ſi profeſſionem fecit.

Votum emiſſum timore mortis ſpiritualis, vel corporalis, naturalis, uel caſualis concepto in quocunque periculo obligat, niſi timor tantus fuiſſet, vt rationis vſum impediret, aut extra illatus ſit ad extorquendum uotum.cap.ſicut tenor, de regul.& capit.1.de his, quæ ui per quem tenet Panor.idem in capitul.Abbas.eod.titu. quicquid dicat Silueſtr.verbo Metus. quæſtion.8.

Votum, qui emittit de modo, ſeu maioris boni impeditiuum peccat, ſi neque hoc, neque illud adimplet. Tabien. verbo votum. 1.§.fin. vt qui uouit non bibere uinum.& verbo id uiolat.Maior. 4. diſt. 48. quęſt.6.¶nume.53.

Votum, qui fecit certo die, ac tempore aliquid ſe facturum, & non facit, tenetur ad faciendum poſtea cum poteſt. Silu.verbo votum.2.q.4.Niſi res, quæ uoueretur ſit tanquam onus, aut quid adiacens ipſius temporis, vt ieiunare talē vigiliam, & tūç ſufficit agere pœnitentiam. de uiolatione. Caietan.2.2.quæſtion.88.articul.12.¶ Ibidem numer.54.

Votum, qui emiſit, & deinde de illo pœnitet ſi illud adimpleat peccauit uenialiter tantum.Silueſt.uotum.2.quæſtion. 20. Si autem non adimplet peccat mortaliter, argument.capitul. uouentibus. 17. quæſt. 2.Similiter, qui dubitat an debeat adimplere uotum, & ſine diſpenſatione uiolat. Roſel.uotum.5.q.7.¶Ibi.

Votum, qui non poteſt per ſe adimplere, neque curat per aliud id facere peccat. Innocent. capitul. ſcripturæ. de uoto. Panorm.capitul.licet eod.Anton.2.part.titul.2.capitul.2.Angel.Silueſtr.& alij. Sunt omnimo tres caſus quibus poteſt imple:ę per alium. Primus votum opitulandi terræ Sanctæ. Secundus cum vouet id, quod per ſe implere non poteſt.

Tertius, quando ſua culpa effectus eſt impotens.¶55.

Votum defuncti, qui non adimplet peccat, quando pertinet ad rem familiarem, quia tunc tenetur.leg.2.ff. de pollici.uetant. Panormitan. & alij in capit. licet. de uoto. Secus omnino ſe habet de perſonalibus.gloſſ.in dict. leg.ſecunda. Et ſi uotum eſt mixtum tenebitur hæres

ad illum,qua parte eſt reale tãtum, non autem perſonale.¶56.

Votum alterius coniugum,ſine alterius conſenſu etiam non ſoluendo debitum,immo & de non petendo illicitum eſt.Th.4. diſt.32.q.2.Palud.161.q.2.

Sed alter coniugum poteſt illud irritare. Votum autem non habendi copulam niſi vt morem gerat alteri, eſt licitum, & obligat,quia nulli facit præiudicium. Silu. votum.2.§.2.¶Ibi.nu.60.

Votum omne coniugum,quod non vergit in prçiudicium alterius,vim habet obligandi, non autem ſi habet tale præiudicium: quare in hoc caſu non tenetur adimplere.capitul.manifeſtum, & capitul.noluit.33.quæſt.5.Tenetur quando alter conceſſit, & ſi reuocat ſine cauſa peccat. Ricard.4.diſtinct.32.quæſtion.2.artic.2.¶Ibidem numer.61.

Vota omnia irritare poſſunt omnes Superiores, vt maritus.32.q.2. c.maritus.Pater.cap.puella.20.quęſt.2. tutor pupilli.ca. manifeſta.33.quæſtio.5. Abbas.capitul.illud.20.quæſt.1.Cum ſuis gloſſ.intellige autem ſeruatis ſeruandis, quia non eſt ęqualis poteſtas irritandi.¶64.

Votum eſt quædam lex, quam ſibi uouens tulit, ideo ligat, ut lex diuina, & eccleſiæ non ad rem impoſſibilem, ſicut uotum de nunquam peccando,neque ad rem difficillimam, ſicut ad nunquam peccandum venialiter. Et eius trãſgreſſio in re leue non poteſt eſſe pluſquam venialis. argument.capitul.vnum.§.final. 25. diſtinct. Thom.2.2.quæſtion.88.articul.1.¶Ibidem numero 65.

Votum Religioſi de non committendo tale peccatum irritat Superior,non tamen ſi illud emiſſum eſt à Nouicio cum ſit ille adhuc ſuæ voluntatis. arg.cap.beneficium. de regul.lib.6.¶Ibi.

Votum ſæcularis per profeſſionem tollitur.capitul.ſcripturæ. de voto cum ei adnot. Et votum vxoris ante matrimonium factum non irritat maritus,niſi ſit ei in præiudicium tex.ſingul. in capitul.noluit. 33.quęſt.5.¶Ibi.

Votum irritatum non reſurgit poſt mortem irritantis.argum.capitul.quidam,& capitul.placet. de conuerſ. coniug.Panorm. in dict. capitul.ſcripturæ. Angel. Silueſtr. Caietan.ſed Innoc.in dict. capit. ſcriptur. fuit contrariæ opinionis.¶nu.66.

Votum Religioſi de reb. licitis,ſed non prohibitis licitum eſt, de prohibitis autẽ à Superiore à nutu illius pendet. Caiet.2. 2. quæſt.88.articul.12. & de his intelligitur. cap.Monacho.20.q.4.¶67.

Votum emittere poteſt, qui poteſt peccare.iuxt. gloſſ.ſolemn. & recept. capitul. mulier.32. quæſt.2. Panor.cum communi. capitul.2.de voto. Non omnis tamen poteſt uoto ſolemni ſe obligare, vt pupillus, niſi de conſenſu.capitul.1.de regular.libr. 6.quod tamen poteſt facere,quo ad uotum ſimplex.Silueſtr. votum.3.quæſtion.5. contra Roſel.

Votum illius, qui poteſt nubere eſt validum modo regimini,& gubernationi domus non obſtet ſi eſt perſonale, ſi autem reale ualet,ſed poteſt irritari,donec ille ad 25.ann.perueniat.¶78.

Votum ſolemne factum a filio poſtquam ad ætatem habilem peruenit non poteſt à patre irritari.capitul.puella. 20.quæſtio. 5. votum animi ſimplex ſit.Caietan. 2. 2. qõ. 89. artic.5.¶21.

Votum inualidum ratificatum,tunc quã do certo ſcitur fuiſſe tale, & non alio modo.Caiet. vbi ſupra, quia errans non conſentit.leg. ſi per errorem.ff. de iuriſ. omn. iudic.¶Ibid.

Votum,qui irritat poſtquam in illud conſentit peccat,ſi non habeat cauſam rationabilem.Caiet.Ibi.ar.8.¶73.

Votum ab alio factum, & à ſe ratificatum, qui non implet peccat, ſecundum omnes,niſi habuerit animum ſe obligandi ad quod ipſe voluerit.¶74.

Voto res oblata facta diſpenſatione non amplius debetur illi cui fuit promiſſa, quod eſt verius,iuxta mentem S. Thom. 4. diſtinct. 38. quæſtion. prima. articul.5. & 2.2. quæſtion. vltima.articul. 3. Angel. votum.3.§.86.Silueſt.votum.4.quæſt.1.Caiet.tom.2 op.2.q.1.¶78.

Votum hæredem obligat ſi non ex ui uoti, ſaltem ex ui contractus, repromiſſionis eo modo, quo obligaret iuramentu

tum.cap.ex parte.de cenſib.& notatur ca. 2.de pact.lib.6.¶79.

Votum commutatum virtute Bullæ Cruciatæ in fauorem illius, & vtilitatem debet fieri.

Idem, quando commutatio debet fieri virtute alicuius Iubilæi in fauorem alicuius loci.¶nu.80.

Votum caſtitatis,qui facit,& contrahit tenetur ante conſummatum matrim. Religionem intrare cum non poſſit illud alio modo ſeruare,&c.opportunitatem amplecti debet,iuxt. Silueſt. verbo Matrimon. 7. quæſtion.5.& ſibi Sotus 4.ſentent.diſt.38. quæſt. 5.artic.1.minus bene ſentiat. Quare qui contra tale votum contraxit, & conſumat,bis peccat, quod Sotus negat. ¶Ibidem.

Votum dandi aliquid eccleſiæ poteſt commutari à Papa ſine illius conſenſu.Caietan.2.tom.2.tract.2.quæſt.3. Quia per tale uotum nihil iuris quæſitum eſt ipſi eccleſiæ,quod per commutationem tolli nequeat ſine illius conſenſu. ¶De red. eccl. quæſt.1.Mon.60.per totum.

Votum per metonymiam transfertur ad ſignificandum alicuius deſiderium, & uoluntatem aliquid conſequendi, ex eo, quia ea quę ad uehementer optamus ſolemus à Deo uoto petere.¶De pœ.diſt.1.c. magna.num.2.

Voti cõmutatio in re meliori,ſeu æquali facienda eſt, & ſi eſt iuſta ſeruanda eſt, argument. regulæ. Non præſtat impedimentum, quod non ſortitur effectum. de regul.iur.libr.6.

Si autem non eſt iuſta, & presbytereatus in menſtruam confeſſionem, ſufficit intentio implendi uotum ſuo tempore. ¶Conſi.5.de uoto.nu.2.

Votum conſtituunt hæc verba.(Dabo, vel faciam)ſine illis(promitto,vel obligo) ¶Conſil.8.

Vota tria emittens, vt ſuffragijs gaudeat Religionis non eſt Religioſus, neque illam intrare tenetur, ſed tantum ad uota, vt ſimplicia ſeruanda.

Quod ſi id facit in manibus prælati, & erat beneficiarius, beneficiũ non amittit, neque poteſtatem acquirendi bona per iuſtos contractus,ſed ut ſine peccato acquirat petere debet diſpenſationem. ¶Conſil. 6.de uoto.

Votum Religionis,& caſtitatis,qui emittit,ſi principaliter intendebat Religionem ſi liberatur à uoto religionis iuſta de cauſa, eſt etiam liberatus à caſtitate, ſed in dubio, tutiorem partem eligere debet. ¶Conſil.2.

Votum emiſſum à matre de legitimis à filijs renunciatis non valet, quia filius uiuentibus parentibus nihil iuris habet in legitima, licet ſpem ſuccedendi. ¶Conſil.13.

Votum ædificandi Monaſterium de bonis ſuis ſolutis debitis, tenet etiam ſi legitimæ filiorum diminuantur. ¶ Ibidem numero 4.

Votum de intranda Religione per introitum ipſius completur,etiam ſi non faciat profeſſionem.2.2.quæſt.89. articul. 4. ¶Conſil.15.

Votum non ludendi ludo honeſto non obligat,quia eſt contra bonos mores. arg. cap.in malis.22.q.4.

Non peccandi autẽ uenialiter obligat, quia eſt bonum, ſicut ſuum contrarium eſt malum capitul. ſi aliquid. 22. quæſt. 4. cum gloſſ. iuſte tamen poteſt relaxari, quia id eſt tollere occaſionem peccandi mortaliter.¶Conſi.16.

Votum de non ludendo mortaliter poteſt iuſte in melius commutari, vel in æque bonum, quia tunc excuſatur à maiori peccato mortali, quod faceret ludendo.¶Ibid.num.4.

Votum,& finis vouendi differunt,ſicut præceptum,& finis præcepti,ideo obligatus ad unum, non eſt obligatus ad aliud. ¶Conſi.18.de voto.

Votum intrandi Religionem, & ſe fratrem faciendi paria ſunt,ut ſingulariter dicit Caietan.2.2. quæſtion. 189. articul. 4. ¶Conſil.19.

Votum Religionis facit, qui Deo promittit in Religione mori: hoc eſt enim uiuere aliquid, quod continet ingreſſum, & aliquid amplius, ideo tenetur intrare, & perſeuerare, quia totum continet partem. capitul. cui licet. de regul. iur.

iur. libro 6. Et maius continet minus. ¶Conſil.23.

Votũ Religionis eſt promiſſio facta Deo de permanendo, uel ingrediendo Religionem in genere, uel ſpecie. capitu. quæ poſt uotum. de reg. iur. lib. 6.

Ideo requirit propoſitum, & promiſſionem, quod an quis fecerit non eſt indicandum niſi probetur. ¶ Conſil. vigeſimoquinto.

Votum illud ſanctum eſt, ut puta per totum titulum. de regular. & melius eſt id velle facere, quam ſine. ſecundum Thom. 2.2. quæſt. 189. art. 2. ¶Conſi.27.

Votum de intrando arctiorem obligat, quia cum id non contineatur in regula non ſubijcitur, quo ad hoc Superioris voluntati. 2.2. quæſt. 88. artic. 8. Sotus lib. 7. de iuſt. quæſt. 3. artic. 1.

Quare non poteſt prælatus illud irritare, cum irritatio ex ſubiectione naſcatur, poteſt autem, & diſpenſare, & commutare. ¶Conſil.30.

Votum, qui commutare valet pœnam ob illius fractionem remittere nequit, quia hæc diuerſa ſunt. ¶ Conſil. 33. & 35. de uoto.

Voti obligatio iuris diuini, & naturæ eſt ſolemnitas, tamen humani iuris inuentum eſt, & ideo, vt plus, vel minus ad illam requiratur ſtatui poteſt. ¶Conſi.13. de regul. & 23.

Votum caſtitatis, uel virginitatis ſuaderi, ſed non præcipi poteſt. capitul. geſta. 24. diſtinct. & tex. in capitul. integritas. 32. quæſtion. 1. ¶ Conſil. 27. de regular. numero 6.

Votum Religionis non tollunt ſponſalia de futuro. arg. cap. commiſſum. de ſponſal. ¶Conſi.21. de ſponſal.

Votum de caſtitate cum facultate ducendi vxorem, quæ continere velit, qui facit nullam ducere poteſt, quia conditio eſt impoſſibilis. ¶ Conſil. 18. de ſponſal.

Voti diſpenſationem, qui impetrat, aut confert falſa, uel iuſta de cauſa peccat. gloſſ. ſingul. in capitul. non eſt communiter. recept. de voto. Tho. 2. q. 189. art. 13. ¶Manũ. cap. 12. nu. 57.

Voti omiſſionem ſimpliciter, qui credit eſſe malum, vt aliqui hæretici tenent peccant grauiter. 2.2. qõn. 88. articul. 4. & eſt hæreticus Alphonſ. de Caſtr. contra hæreſes.

Votum de re licita, quod maius bonum excludit non tenet, quo ad hanc partem, vt qui nouet perſeuerare in laxiore religione, quatenus excludit ingreſſum laxioris. ¶Manu. cap. 12. nu. 53.

Votum de ieiunando omni ſexta feria obligat etiam in die Natalis Domini ſi cadit in illa. ¶Cap. 21. nu. 2.

Votum de intrando Religionem vnam, qui emittit ſi velit intrare aliam maiori indiget diſpẽſatione, quam profeſſus. ¶Com. 4. de regul. nu. 10.

Votum de non nubendo, & votum caſtitatis non poſſunt æquiualere cum materia uoti, ſufficiens non ſit opus ſuper erogationis, ſed præceptum. ¶Manual. capitul. 12. numer. 76.

Et ideo cum unum non ſit aliud poteſt Epiſcopus illo, non autem in hoc diſpenſare. verbo Diſpenſatio. ¶Capitul. 21. numer. 85.

Votum obedientiæ, ſecundum regulam approbatam includit vota paupertatis, & caſtitatis ſufficienter ſine alia expreſſione. Innocent. recept. in capitul. de regul. ¶Com. 1. de reg. nu. 18.

Vota tria Religionis ſubſtantialia non faciunt illam, niſi ſiant in Religione approbata etiam ſi in modo uiuendi approbata ſiant. Colligitur ex gloſſ. Clement. ex eo. de ſentent. excommun. ¶Com. 1. de regul. numer. 18.

Votum ſimplex paupertatis, licet non impediat acquiſitionem, impedit tamen ne illa ſit iuſta, quare qui talis eſt non poteſt eſſe iuſte hæres emptor, legatarius, & quia id eſt contra votum. capitul. vouentibus. 17. quæſt. 1. capitul. periculoſe. de pœnit. diſt. 1. ¶Ibi. num. 19.

Votum ſolemne caſtitatis habens ſi contrahit peccat, & eſt excommunicatus. ¶Manual. capitul. 22. numer. 35. capitul. 27. numer 141. verb. excommunicatus.

Votum intrandi Religionem in genere, vel in ſpecie, nõ reſtrictum tamen ſaltem

tacite

tacite ad aliquod ſpeciale Monaſterium, non abſoluitur per hoc, quod vouens refutatur ab uno, uel altero prælato, licet ille ſit Prouincialis, aut Generalis. ¶ Manu. cap. 12. num. 62.

Vſura.

VSuræ verbum, ex ſua originaria ſignificatione cuiuslibet rei uſum importat, iuxta illud Cicer. Vſuram huius lucis. Attamen apud Theolog. & Canon. ſignificat mutuum ex contractu mutui prouenientem, quod apud Græcos partus dicitur, eo quod à mutuo pariatur: apud Hebræos dicitur Morſus, quo Mutuãs, mutuatarium mordet. ¶ Com. de vſur. nu. 2.

Vſura aperta non committitur, niſi in credito, quod dicitur Mutuum, quid autẽ ſit. vide verbo Mutuum.

Et in rebus, quæ vſu conſumuntur: occulta verò in omnib. reliquis contractibus, & in illis, in quibus ob ſolutionis tempus dilatum plus iuſto accipitur, aut ob anticipatam ſolutionem minus datur. c. in ciuitate. de vſur. ¶ Ibi. nu. 4.

Vſura ab vſuræ peccato differt, quia illa eſt lucrum illicitum, quod appetitur, aut accipitur. Peccatum uerò uſuræ appetitus eſt accipiendi, & ita communiter definitur vſura paſſim ab omnibus, ut ſit lucrum pecunia æſtimabile, ſuapte natura principaliter ui mutui veri, uel palliati, quæſitum, vel ſperatum.

Ex quo ſequitur, quod vſura non conſiſtit in lucro ſpiritualis meriti, & gratiæ, licet ſic aliquando metaphoricè dicatur. Luc. 19. Thom. 2. 2. quæſtion. 78. ar. 1. ad 1. Neque uirtutis, & amicitiæ. Neque in vero mutuo ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis. gloſſ. cap. conqueſtus. de vſur. ¶ num. 6.

Vſuram eſſe illicitam, atque mortale peccatum articulus fidei eſt. clemẽ. prima. de vſur. uetitum iure humano, ac diuino. Concil. Lateranen. capitul. quia in omnib. de vſu. & prohibetur 7. præcepto Decal. & aduerſatur iuſtitiæ naturali, quatenus capitur, ut fructus rei non ſunt. ¶ nu. 7.

Et in multis ſcripturæ Sacræ locis deteſtatur Deuterono. 23. Ezechie. 18. Pſalm. 47. & 71. Luc. ſexto. Concil. Lateranen. ca. conſuluit. de vſur. expreſſit id Vrban. Quia & ſi conſilium ſit mutuare, nihil attamen inde accipere præceptieſt, vt declarat D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 78. artic. 1. ad 4. ¶ nume. 8.

Neque ſolum ibi prohibetur vſura realis, ſed etiam mentalis, vt aſſerit ipſe Vrbanus, & Conci. Lateranen. ſeſſion. 10. approbatum à Leon 10. in approbatione Montium Pietatis. Quod non eſſet, niſi illud Luc. 6. eſſet præceptum, aut ſi eſſet, niſi obligaret ad reſtitutionem. Quare qui contrarium aſſerunt ut impius Motinens hæreſi nota ſunt digne infecti. ¶ Ibidem nu. 9. 10. & 11.

Vſura duplex eſt. Altera realis, quæ ex pacto tacito, uel expreſſo recipitur. Altera mentalis, quæ ſine aliquo pacto ex mutuo facto, intentione principali recipiendi fit.

Neque ſic appellatur eo, quod voluntas ſit committendi vſuras, ſed quia ſine pacto ſola mentis intentione recipitur. Illa autem voluntas peccatum vſuræ mentalis vocatur, & ad reſtitutionem obligat minime. ¶ num. 12.

Vſuræ peccatum deteſtabile ab omnib. paſſim execratur, & tamen à multis ſaltem palliate committitur. Palliatã enim vſurã antiquitus lex permittebat. l. eos. §. 1. C. de vſur. non tamen, niſi in pecunia traiectitiã ſortis periculum in ſe ſuſcipienti duo decim per centum. Aliis mercatorib. octo, vulgaribus ſex, Nobilibus quatuor. Neque vſuræ ex uſuris capiebantur. l. vt nullo. C. de vſur. & l. placuit. ff. eod.

Nunc autem maximę uſurę permittuntur, & ex illis illas capiendas minime puniunt. ¶ num. 14.

Vſura non definit Maior. 4. diſtinct. 15. quæſt. 13. Sed

Vſuræ peccatum. Sotus autem lib. 6. de iuſt. & iur. quæſt. 1. non apte definit, quia verba, quibus vtitur, ſunt inuſitata, & item obſcurantia.

Vſura enim eſt capere quicquã pro bono mutuandi opere, licet nõ capiatur pro

vſu rei mutuatæ. iuxt. ſanctus Thom. vbi ſupra. ¶ numer. 16.

Et ſimiliter mutuare ob beneficium Eccleſiaſticum, licet illud non ſit pecunia æſtimabile. gloſſ. celebr. capit. coram. de offic. deleg. Quod tamen non eſſet, ſecundum illam definitionem. ¶ nu. 17.

Vſura requirit pactum expreſſum, vel tacitum, aut intentionem principalem lucrandi aliquid ex mutuo : Ideo ſecundaria intentio illam non conſtituit. Innocent. & gloſſ. in capitul. conſuluit. de vſura. Caietan. tom. 3. quæſtion. 3. & cap. 81. officia. 59. diſtinct. Ideo errat Sotus, qui id negat. ¶ num. 19.

Vſura mentalis definit eſſe vſura ſi ille, qui cum intentione lucri mutuauit, intentionem mutando, ut gratis datum aliquid accipit, ideo peccat mutuando, non autem accipiendo. Ricard. 4. diſt. 15. articul. 5. Angel. vſura. 1. §. 1. ¶ Ibidem numero 21.

Vſura non eſt expectare lucrum etiam principaliter ex amicitia, & gratitudine. Thom. vbi ſupra. articul. 2. ad 3. & Caietan. tom. 3. q. 3. & Sotus art. 2.

Vſura autem eſt accipere, ſine libera dantis uoluntate, quando tibi illa eſt nota, ſi autem bona fide, ut gratis datum accipis, ſtatim ac tibi conſtat de illius non gratuita voluntate, reddere debes. Antonin. 2. part. titul. 1. capitul. 7. Silueſtr. vſura. 6. quæſtion. 3. Caietan. 2. 2. quæſtio. 78. articul. 1.

Id autem conijcere quis poterit ex datæ rei qualitate datæ in lucrum, & ex iactura, aut lucro mutuatarij, & conditione illius. ¶ numer. 24.

Vſuram non conſtituit acceptum pro ſolutione debiti. Maior. 4. diſt. 15. qō. 29. Neque accepta pro iuſta mercede laboris numerandi. ¶ num. 25.

Vſura interuenit in emptione, quando ob anticipatam ſolutionem minoris iuſto precio ſoluit in venditione cum ob ipſam dilatam maius accipitur. Et in quocunque alio contractu innominato vbi interuenit d o, vt des, facio, vt facias. de quibus l. naturalis. ff. de præſcript. ¶ numer. 26. verb. emptio. venditio, Societas, Pignus, Mutuum, Cenſus, Cambium, Dos, &c.

Vſura etiam ſi non ſit coram Deo, in foro tamen exteriori facile cenſebitur, ſi mercator pannum precio iuſto rigoroſo alicui credito uendat, & ſtatim minoris emat iuſto precio infimo, non autem ſi alius ita emat. ¶ De cambijs. numero quinto.

Vſura eſt cum obligatione reſtitutionis cum deſpoſitarius pro ſolutione pecuniæ numeratæ aliquid pro quolibet centenario accipit. cap. peccatum. de reg. iur. lib. 6. ¶ Ibid. numer. 38.

Vſura eſt ſi Corus tritici vbi minus valet mutuetur reddendus vbi pluris valet, & iniuſtitia ſi mutuetur vbi pluris valet, reddendus vbi ualet minus, idem de pecunia, ſed omnia ad æqualitatem reddenda ſunt. ¶ Ibidem numero 61.

Vſura eſt mutuare alteri cum pacto, vt ultra ſortis acceptæ ſolutionem ad aliquid aliud faciendum, quod mutuanti conducat, teneatur. argum. capit. 1. 14. quæſt. 3. ¶ Ibid. numer. 3.

Vſura eſt ſine cambio pecuniam dare albi ſoluendam poſt annum cum lucro cambiorum. ¶ nu. 71.

Vſura eſt mutuare alteri pecuniam cum onere, ut à mutuante ſæcuritatem accipere teneatur. ¶ nu. 4.

Vſura non committitur, quādo plus mutuato ob aliam iuſtam, & à mutuatione diſtinctam cauſam accipitur. ¶ nu. 15.

Vſura non eſt ubi amplius dato, non ratione mutui recipitur, ſed alia ratione recta, & iuſta, ut laboris, &cæ. ¶ numero 17.

Vſura eſt, quando permutatio ita fit, vt ratione temporis plus, aut minus recipiatur. Thom. 2. 2. quæſt. 78. articul. 1. ad 7. Sotus 4. diſt. 15. quæſt. 2. articul. 2. capitul. Ad noſtram. de emptio. capitul. in ciuitate. de vſur. ¶ Ibi. num. 71.

Vſura nullo modo, neque etiam ad redimendos captiuos admitti debet. capitul. ſuper eo. de vſur. quare conſuetudo immemorabilis recipiendi quatuor, uel ſex per centum non eſt licita, niſi fiat modo quo dicitur. verbo Societas.

Ex

Ex quo forſam illa deriuata eſt. ¶nume. trigeſimoquarto.

Vſura, neque vis poteſt illam reddere licitam, neque ſuper illam ulla cadit diſpenſatio, cùm naturali, ac diuino iure ſit prohibita. ¶44.

Vſura non eſt capere quantum reddidiſſet prædium, quod ob mutuum non fuit emptum, quamuis non tāti fuiſſet mutuo datum. ¶57.

Vſura tamen eſt lucrum, quod capit mercator pro intereſſe pecuniæ mutuatæ, qua non erat negociaturus, neque aliqua frugifera empturus. ¶nu.58.

Vſuram, qui ſuadet peccat, quia ad peccatum inducit, qui autem accipit ab eo, qui non eſt paratus dare, ſimiliter peccat.

Et etiam ſi eſt paratus, ſi malo fine, & ſine iuſta cauſa accipit. Et licet accipere ſub vſuris ſit licitum, petere tamen non licet id, quod alter ſine peccato non poteſt facere. Antonin. ſecunda part. titul. primo. capitul. nono. §. 14. Caietan. ſecunda ſecundæ. quæſtion. 28. articul. quarto. & tom. 1. tract. 31. reſp. 13. ¶Manual. capit. 17. numer. 262.

Vſuram pro alio exercens etiam ſi ſit famulus tenetur ad reſtitutionem. argumen. capitul. ſicut non ſuo. 46. diſtinct. Silueſtr. vſura. 7. quæſt. 4. & tenetur pluſquam principalis. ¶Ibi. nu. 267.

Vſura in conductione fit, ſi illa finita precium conducti reddatur. ¶Conſil. 1. de conſtit. num. 71.

Vſura non eſt caſare magnum cenſum annuum pro modico precio, quia ibi nullum interuenit mutuum, adeſt tamen iniuſtitia. ¶Conſi. 6. de cenſibus.

Vſuras eſſe licitas, qui credit ſola mente, non eſt excommunicatus, neque quo ad Deum, licet ſit hæreticus mentalis. ¶De pœnitent. diſtinct. 1. capitul. ſi quis non dicam. numer. 8.

Vſura eſt emere pecora, uel prædium à non habente, & eidem locare certa penſione cum obligatione reſtituendi. leg. 1. & toto titul. ff. de condition. ſine cauſ. ¶ Manual. capitul. 17. numer. 229.

Vſura eſt dare ad lucrum ſalua ſorte, vel non negociaturo ſimpliciter, ut militi, vel clerico indigenti etiam cum tribus contractibus, de quibus dictum eſt in verbo Societas. ¶Ibi. nu 258.

Vſura non eſt accipere certum quid pro dote non ſoluta, neque accipere fundum in pignus. verb. Dos.

Vſura non eſt dare, ſeu donare mille ducatos alicui ea conditione, vt ſingulis annis det ille centum, quandiu ipſe donatarius uixerit, quia ibi nullum eſt mutuum, ſed contractus innominatus. ¶Manual. capit. 17. num. 222.

Vſurarius.

VSurarius manifeſtus non poteſt abſolui a confeſſario, niſi facta reſtitutione, aut data cautione omnia reſtituendi, quod ſi nolit facere repellitur à teſtando, &c. ¶ Manual. capitul. 17. numero 229.

Vſurarius manifeſtus dicitur, qui palà, & notorie ad uſuram mutuat, aut ſuas res ob dilatam ſolutionem carius iuſto uendit, idque eſt manifeſtum, aut per ſententiam iudicis declaratum. ¶ Ibidem numero 280.

Vſurarius nulla lege amittit, quod mutuat ſaltem in corpore iuris clauſo, quare illud exigere poteſt. ¶ Conſil. 10. de vſur. numero 2.

Vſurarius etiam manifeſtus præſtita cautione contrahere, & teſtari poteſt. capitul. quamquam. de vſurar. libr. 6. Quia nullo iure id uetatur. ¶ Ibidem numero quarto.

Vſurarius prius mutuo accepta, quam vſuris extorta ſoluere debet. Caie. verb. Reſtitutio. capit. 8. licet Medin. oppoſitum teneat, & male. ¶Manu. cap. 17. nu. 52. conſ. 1. de fideiuſſ.

Vſurarij bona non ſunt obligata pro vſuris extortis, cum id nullo iure probetur, ita tenet communis in capitu. cum tua. per illum tex. inductum ibi à Panorm. contra. gloſſ. de vſur. libr. 6. ¶ Manual. capitul. 17. numer. 265.

Vſurarij v xor. verbo vxór.

Vſurarius contractus, ſecundum omnem legem eſt nullus. l. iuris gentium. ff. de pactis, ideo non parit actionem. ca. 1. 14. q. 3. ¶ Conſi. 10. de vſur. nu. 4.

Vſurarios notarios tantum iudex declarare poteſt ex officio. capitul. cum in Diœceſi. de vſurar. ¶ Conſil. 1. de offic. iudic. ordin. numer. 4.

Vſurario manifeſto nullum detur ſacramentum, ſed ab omnibus repellatur, donec reſtituat, vel cautionem præſtet reſtituendi. ¶ Manual. ca. 17. nu. 279. Nec debet ſepeliri in loco Sacro. teſtamentum eius eſt nullum. ¶ Ibid.

Vſurarius acquirit Dominium illius rei quam habuit per vſuram. gloſſ. cap. ſi quis vſuram. 14. qō. 4. Et ſi illam vendat Dominium tranſit in emptorem. Panorm. cum communi. ¶ Ibi. nu. 265.

Vſurpatio.

VSurpatio rei alienæ prohibetur præcepto de non furando, & eſt peccatum. capitul. pœnale. 14. qō. 5. ¶ De iudic. Not. 6. nu. 56.

Vſurpatio longa prætenta non includit obligationem in futurum. capit. quia cognouimus. 10. q. 3. cum multis, quæ ibi citat gl. ¶ Conſi. 1. de pactis. nu. 2.

Vſurpare noue ius dicitur, qui nondum poſſedit per 40. annos. iuxt. gloſſ. capitul. generali. de elect. lib. 6. verb. de nouo ¶ Manu. cap. 27. num. 123.

Vſurpans noue ius cuſtodiendi aliquam eccleſiam ſede vacante, ut capiat bona, incurrit excomin. capitul. generali. de elect. libr. 6. ¶ Ibidem.

Vſurpans iuriſdictionem alienam mortaliter peccat. verb. Iuriſdictio.

Vſus.

VSus eſt ius vtendi rebus alienis ſalua rerum ſubſtantia. Azo. in ſumm. & gloſſ. in leg. 1. ff. de vſu & ha. Ex quo colligitur, quod vſus proprie conſiſtere non poteſt in rebus, quæ vſu conſumantur. Silueſt.

Vſus, & facultas vtendi lege humana inuenta alia eſt ab inducta lege naturali, quæ aſinina appellari ſolet, iuxta uerum intellectum. capitul. porro. de verbor. ſignific. libr. 6. ¶ De red. eccleſ. quæſtion. 1. Mon. 15. numer. 3.

Vſufructu regularis fruitur Monaſterium eo viuente, etiam ſi fructus pertineant ad eum in bonis aduentitijs filij ratione patriæ poteſtatis. ¶ De regul. Com. 2. numer. 38.

Vſusfructus eſt ius diſponendi de re aliena nomine alieno gratis, vel cum ſtipendio, ſiue honorario. rubr. ff. de adminiſtr. tutor. & capitul. grandi. de ſupple. negligent. prælat. libr. 6. ¶ Com. 1. de regul. numer. 14.

Vſus loquendi communis ſeruandus eſt. leg. labeo. ff. de ſupell. legat. & lege quod habeo. §. quod tamen Caſſius. C. de legat. tertio. ¶ Conſil. 24. de temp. ordin. numero 3.

Vſusfructuarius non fit Dominus fructuum, niſi percipiantur, vel per ipſum, vel per alium ſuo nomine ſeparentur. l. ſi fur. ff. de vſufruc. & l. ſi vſufructuarius. ff. de quibus mod. vſufru. amit. ¶ De red. eccleſ. q. 2. Mon. 14. Et de illis ſilis diſponit. ¶ Com. 1. de regul. nu. 13.

Vſufructuarius cauſalis dicitur, qui habet ius vtendi, & fruendi aliqua re, vnitum cum eius proprietate. Bar. & alij. l. qui vſuſfructum. ff. de verb. obligat. ¶ De red. eccl. q. 1. Mon. 46. num. 6.

Vtilitas.

VTilitas pro duobus inducta non debet vnquam alterum aggrauare. ¶ De Iudic. Not. 6. num. 45.

Vxor.

† VXor in fauorabilibus dicitur ea mulier, quę cōtraxit per verba de præſenti, licet nondum conſummatum ſit matrimo-

trimonium. In odioſis vero eſt illa ſola, quę illud conſumauit. leg. non ſine. C. de bo. quæ li. & no. Panorm. in capit. tertio loco. de præſumpt. Silueſt.

Vxor, quæ non vult ſequi maritum alio migrantem peccat. capitul. vnaquæque. 13. quæſtion. 1. niſi adeſſet pactio, quod tamen non excuſet cum illa adeſt, niſi neceſſitas iuſta. capitul. ſi quis neceſſitate. 34. quæſtion. 1. Et niſi ille ſit vagabundus, quod illa neſciebat. ¶Manual. capitul. 24. numero 20.

Vxor ne ſe infamet marito credenti filium, quem illa concepit ex adulterio eſſe ſuum non tenetur propalare. Caietan. tom. 1. oppoſ. 32. reſp. 4. Scotus 4. diſtinct. 15. quæſtion. 2. Anto. 2. p. titul. 1. c. 18. titul. 2. capitul. 7. §. 4. ¶Manual. capitul. 16. numero 44.

Vxor capiens ex bonis mariti aliquid notabile contra eius voluntatem pro cognatis, ludis, pigmentis peccat cum obligat. reſtituendi. 2. 2. quæſtion. 62. articul. 1.

In Eleemoſinam dare non poteſt, niſi extreme egenti, neque hoc caſu, ſi maritus ipſe extreme egeat. 86. diſt.

Sunt autem aliqui caſus in quibus poteſt, vt conſuetudo id faciendi in paruis. Antonin. 2. part. titul. primo. capitul. 19. Euitatio damni temporalis, uel ſpiritualis ſui Mariti. Mariti authoritas, & abſentia, niſi ille aliud ſtatuat, aut Superior familiæ. Palud. quarta diſtinction. decimatertia. quæſtion. tertia. art. ſexto. De paraphrenalibus. Si quid lucratur per ſuam artem. Quando dotem ſufficientem Marito dederit. Et ex his poſſunt conciliari opiniones Theologorum contrariæ. ¶Manual. cap. 17. num. 154.

Vxor totam dotem repetere poteſt poſt mortem mariti, & ſi ille multum expenderit in ea alendo. Sed illo viuente etiam ſi illi dederit maximam dotem, non poteſt abſque eius licentia dare de illa quadraginta aureos, etiam illi, quæ eam lactauit. ¶Ibid. nume. 155.

Vxor in Regno Caſtellæ, non poteſt ſine Mariti licentia contrahere per legē 55. Tauri. ¶conſi. 3. de donat.

Vxores duas habere quem ſimul iure naturæ repugnat. capit. gaudemus. de diuort. Thom. 4. diſtinct. 33. q. 1. ¶Conſi. 1. de conuerſ. infide.

Vxor ſepulturam non eligens, ſepelienda eſt ubi Maritus fuit ſepultus, colligitur ex cap. is qui. de ſepul. lib. 6. ¶Conſi. 2. de tempo. ord. nume. 4.

Vxor dimiſſa, ſi cognito viri adulterio petit reconciliari eſt recipienda, quia per illius Adulterium, reacquirit ius petendi debitum. ¶ Conſilio primo. de Diuortiis.

Vxor timens iuſte ſe à marito occiſuram, non tenetur ſequi illum extra patriā. ¶Conſi. 2. eodem.

Vxor conuiuere tenetur viro hæretico ſi id fieri poſſit, ſine contumelia Creatoris. Conſil. tertio. de clandeſtin. deſponſ. numer. 17.

Vxor pauper in bonis Mariti diuitis ante copulam mortui dotem habet. ¶Conſi. 29. de ſponſal.

Vxor, & Maritus non ſunt proprie affines, ſed cauſa tantum ex qua affinitas oritur. glo. in leg. non id minus. C. de hæredit. inſtitut. & gloſſ. in lege quod ſeruus. ff. de condict. cauſ. data. ¶Conſi. octauo. de conſanguin. & affin.

Vxor mœchata non obligatur in foro conſcientiæ, palam facere ſe commiſiſſe Adulterium, etiam ſi per illum ſolum modum poſſet ſeruare filios legitimos mariti ſui à damno partis bonorum. Caietanus tom. primo. opuſcul. 31. reſponſ. 14. per decretum Innocent. 3. cap. Officij. de pœniten. & remiſſion. ¶Cap. inter verba. concl. quarta. num. 19.

Vxor notabiliter tollens obedientiā Marito in his, quę ad regimen familiæ ſpectāt peccat mor. cap. eſt ordo. & cap. hæc imago. 33. q. 5. ¶Man. ca. 14. nu. 19.

Vxor dubitans de morte primi mariti, vel de inualiditate matrim. verbo Coniux. & verbo Matrimonium.

Vxor quando teneatur reddere debitū. verbo Debitum.

Vxor propter Adulterium perdit dotē. capitul. Plerunque. de donation. inter virum & vxo. non tamen propter eius præparatoria, quia à præparatoriis ad præparata non

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll
Mm Nn.

Omnes ſunt Quaterniones, præter Nn Duerniones.

Tabula, ſiue Index per ſe patet.

FINE
R

A. PANDIMIGLIO
RESTAURO
DI
LIBRI - ROMA